Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Germaniae exegeseos volumina duodecim

https://hdl.handle.net/1874/427577

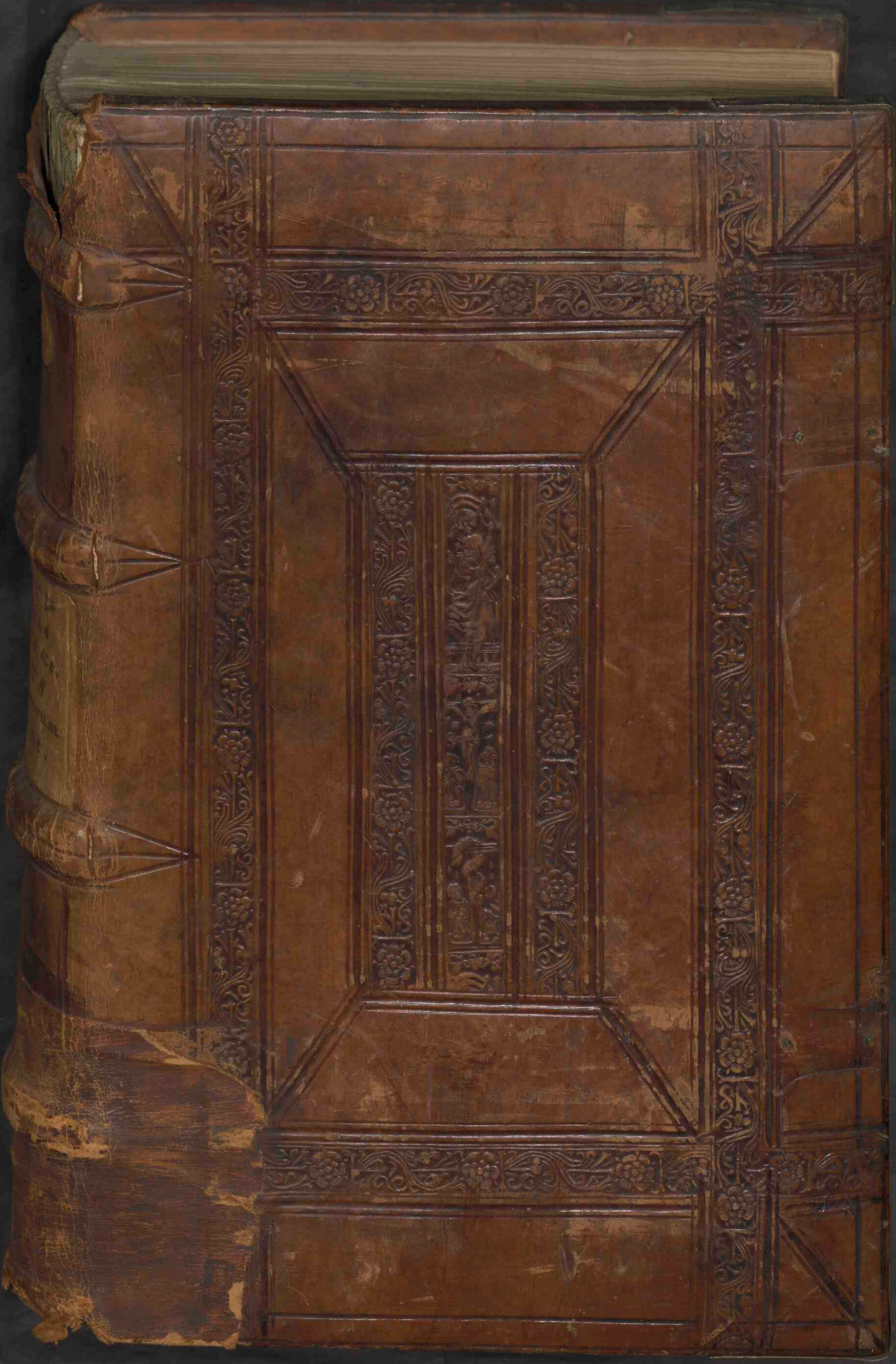

Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell

Huybert van Buchell (1513-1599)

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
http://repertorium.library.uu.nl/node/2732

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- **de rug van het boek**
- **de kopsnede**
- **de frontsnede**
- **de staartsnede**
- **het achterplat**

This book is part of the Van Buchell Collection

Huybert van Buchell (1513-1599)

More information on this collection is available at:
http://repertorium.library.uu.nl/node/2732

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- **the spine**
- **the head edge**
- **the fore edge**
- **the bottom edge**
- **the back board**

Historia Gentium
Fol. nº. 367.

IRENICI
Germaniae
Exegesis &c.
MUTIUS
De Germanorum
origine.

[illegible]

92.

a.

noſtros in via pacis deus iſta
el. Bñdc̄s dñs.

Am lucis ortu ſydere deū

ꝓcemur ſupplices ut in diurnis

actibꝫ nos ſeruet a nocentibꝫ.
nguā refrenās tēperet ne
litis horror inſonet uiſū fouēdo
contegat ne uanitates hauriat.
int pura cordis īntima abſiſ
tat et uecordia carnis terat ſu
pbiam potus cibi q̄ parcitas.
t cū dies abceſſerit noctemq̄
ſol reduxerit mundi ꝑ abſtinēti
am ipſi canamus gloriā. aus
honor uirtus gloria deo patri et
filio una cū ſancto ſpiritu in ſem
piterna ſecula. Amen.
Eus in noīe tuo
ſaluū me fac:
et in uirtute
tua iudica me.
eus exaudi orōnē meā:
auribꝫ ꝑcipe vba oris mei.
uoniā alieni īſurrexerūt

tum ſuum.
cce eñ deus adiuuat me
et dñs ſuſceptor ē aīe mee.
uerte mala īnimicis me
is: et in ueritate tua diſp
de illos.
oluntarie ſacrificabo t
et confitebor noī tuo dñe
quoniā bonum eſt.
uoniā ex oī tribulatione
eripuiſti me: et ſup īnimicos
meos deſpexit oculos meus
loria pri et filio.
Nota. hic pſalmꝰ ſequēs d̄. ſp t
inmicis diebꝫ ad ꝑmā. Etiā q̄ in
ebdō paſchali d̄r oī die. Sed a dñ
ſexageſime vſq̄ ad feſtū paſche
d̄r Cōfitemī ī laudibꝫ et nō ad ꝑ
mā. ſed loco eiꝰ dicit̄. Dñs regnau
decorē indutus ē. ad ꝑmā.
Onfitemī dño qm̄ bo
nus: qm̄ in ſeculum
miſericordia eius.
icant nūc iſrl' quoniam
bonus: qm̄ in ſeculū mīa e
icat nūc domus aaron:
qm̄ in ſeculū miſcd̄ia eius.
icant nunc qui timēt do

Historia Gentium
Folio n°. 367.

~~N. 92 A~~

N°: 218. N.

GERMANIAE EXEGESEOS VOLVMINA DVODECIM A FRANCISCO IRENICO ETTELINGIACENSI EXARATA

Eiuſdem oratio protreptica, in amorem Germaniæ, cum præſentis operis excuſatione, ad Illuſtriſs. principis Palatini Electoris Cancellarium Florentium de Pheningen, vtriuſq; cenſuræ Doctorem.

Vrbis Norinbergæ deſcriptio, Conrado Celte enarratore.

Ἡ βίβλος τῆς γερμανίας ἐξηγήσεως
τοῖς σπουδαίοις σώζειν.

Ὅστις γερμανῶν πολεμήϊα ἔργ᾽ ἀμαχήτων
ἱέμενος τ᾽ ἔτι νῦν, ἤ τὰ πάλ᾽ ἤεν ἔχειν.
Τῶν τ᾽ ἐπιχείρων πόλλ᾽ ἄλλοι πόλλοις τὰ λέληθεν
ὧδε σὺ κηδόμενος βάλλε, διδάκτος ἔσῃ.
Πατρίδος εὐγενέος τὸ κεκρυμμένον εὖχος ἀπ᾽ ἄλλων
γνώσεις, εἰ μύθων τῶν σοὶ ἐμῶν γε μέλει.

ACADEMIA RHENO TRAIECTINA

Ex Donatione Hub. à Bürckel

duces, qui opinione maiorum, qua nitebantur, altius iuerunt omnibus. Nō tñ dubitauerunt amplitudinis eorum aculeum ſibiipſis e Bauaria acceſſire, ex quo uetus Ottonum proſapia defecerat, nobilitatiſq́ cognomen honeſtiſſimum ex Hērico Bauaro Palatino ferre. Qui poſtq̄ Fœderico imperatori obaudiuerat, Bauariæ q̄ Saxoniæ ducatibus, quibus præditus erat, exutus eſt. Verum ad q̄d attinet: nobilitatē, magnoſq́ partus tuos ex ſola claritate naſcēdi erogare: cui tñ tantū lucis, tanta imago ſplendoris ineſt, ut hæc nunq́ e ſuis finibus exorbitauerit. Si aduerſarii tui ꝓcunctatione tenerentur, eo generis tui ſublimitas perducta eſt, ut hi quod recuſarent dicere, negare non poſſent. Cæterū ut recedamus ab hac nobilitate, quæ opiniōe parentū aut ſanguine ſolo propagatur. Virtutem in exemplum tuæ nobilitatis aſſumamus, q̄ potiſſima, multo q́ receptior cuiuſcunq́ faſtigii ratio eſt. Illa enim plus in famā maiorum q̄ritur. Hæc uero propria dexteritate nixa, noſtro decori fortius inſiſtit. Nimiæ autem ſedulitatis eſſet, electorii muneris ſublimitatem e ſola uirtute profectā, ad exigendas nobilitatis tuæ cauſas detorquere, quæ ex ſe ipſa ita per ſe ualet ac meretur, ut nullius introducta ſententia facile amoliatur, nec refutatur, ueluti nobilitatis radix & caput, quo ſublato, tota germanicæ nobilitatis auctoritas ſummoueretur. Id intendit ſublimitatis tuæ calculum, in quo genuinam Bauariæ εὐγένειαν longo iactu poſt te reliquiſti, plurimoſq́ Germaniæ principes infra te uideris. Qz nō in ſenatum ſacratiſſimi imperii ueluti alii heroes accit9 es, uerum inſtar illius, cui primæ partes, primuſq́ honor, inter germanos honorifice eſt delatus. Nec gloriæ tuæ interhabeatur, tot imperatores e tua ſola proſapia caput eorum protuliſſe. Tot præterea reges, ut quotqcunq́ conditionis quiſq́ fuerit, eo nobilior cēſeri uoluerit, quo tibi proximior. Nobilitatis tuæ occaſionem affectanter multi ſuo generi induxerunt, quam nullo gradu attigerunt. Eſt igitur, ut tāto plus ſtirpis tuæ amplitudo admiretur, quo magis intelligatur, quamuis nec nunc ſatis. Germani enim ueteres propriæ laudis ambitione ſoluti, nulla ſuiipſorum arrogantia tenebantur. Et huic uni uacauerunt, ut uirtuti, non famæ ſeruientes, uirtutem exigerent, pro hac, non pro gloria certantes, eorum titulos plus in uirtutem q̄ in opinionem hominum ſeponerent. Compoſuerunt itaq́ ſeſe ad uirtutem germanorum antiqui, non ut p̄dicarentur, quia uirtutem ſequebantur, uerum potius ut eam, quā ſequerent̄, prædicarent, dum ipſi prædicari meruiſſent. Hæc Princeps facile Clariſſime, poſtquam nos admonuere, in noui luctus memoriam affectus noſtros reduxerunt. Non enim detinueram me, ubi de uirtute orationem habui, quo min9 parentem tuum indulgentiſſimum, dum oculis non licet, animo ſaltem in hiſce literis requirerem, ac animum meum (non dubito quin & tuum) recenti uulnere ex illius obitu ſuſcepto impatienter exulcerē. Obuerſatur ille pater tuus nimis & frequenter oculis noſtris, quotieſcunq́ uirtutem intueor. Ita ſumma mea in eum uoluntas coaluit, ut penes me ille uiuat, & dū mortuus eſt, ita mortuus ſit, q́ certiorem uiuentis imaginem in pectoribus noſtris (q̄ dum

uixerat) repoſuerit, ſi ſaltem eum uixiſſe dicimus, cuius uita præſens, ob uir-
tutem ſꝑ eſt, & cuius mors potius uitæ q̃ mortis appellationẽ ſumit. Et quãuis
fuerit hic PHILIPPVS parens tuus in omni uirtutũ genere conſumatus. Id
tñ præconii ſempiterni laudibus eius perpetuitas addidit, in q̃ & uera uirtutis
opera illius deprehẽdimus, quod incredibili humanitate eruditis deſeruierat.
Quos & terrarum undiq; ad confirmandos, erudiendoſq; filiorum ſuorum
animos acciuerat, ut filii ſui ad claritatem eius niterentur, ac digni Palatino pa
tre legitimis literis inſtituti euaderent. Vidit parens tuus id in bonam conſue-
tudinem a priſcis fuiſſe receptum, ut liberi liberiſſimorum uirorum liberiori-
bus præceptis ſubmitterentur. Cuius conatui id ſeruire poteſt, ad quod ſe cõ-
ponebat. Adrianus imperator altiſſimi ingenii uir, qui uniuerſam Græciã mul
to ſtudio perquiſiuit, donec ei Herodes Ariſtidis diſcipulus præceptor conti
gerat. Nihilo ſecius Ptolemæus rex, Philomater dictus, filiis ſuis Ariſtarchum
Ariſtophanis Pergamenſis grammatici auditorem præfecit. Eandem ſedulita
tẽ in liberos Antonini cæſaris miris laudibus Suidas exclamat, qui plus in opi
nionibus eruditorum q̃ imperatorum ſtare maluit. Potuit hæc res in foro lite
rario nonnihil, præcipuum enim ac peculiare argumentum id erat, ueterũ im
peratorum eruditionis. Eo enim aſſenſu in ſublimia diſciplinarũ domicilia pri
ſci imperatores proficiſcebantur, ut paucos habuerint inter priuatos q̃ nobi
les, qui tam fœliciter, tam uaria ſtudiorum genera adierint. Quid rogo Adria
no in ſeptem uoluminibus τῆσ μεταμορφώσεως antiquius uidit uetuſtas? Quid Iu
liani imperatoris operibus terſius longa ætas tulit? Nil Antonini uolumĩe de
ſe ipſo ĩſcripto fœlicius, nil huius aui Antonini (ſi Cecilio credimus) carmini-
bus græcis elegantius ab humano ingenio defluxit. Et quod ualde illis hone-
ſtiſſimum eſt, adeo & tam abſolute græce ſcripſerunt, ut pelaſgis inuiderim,
Romanorum imperatores candidiſſimos, tam excelſo effuſo ac rotundo ſtylo
ab eorum literis ad græcas deſcendiſſe. Nil potuit cumulatius de Ptolemæo
Philadelpho aſſeri teſtimonio Athenæi græci cordatiſſimi, a quo ἀνὴρ οὐ μόνον
ἐν τῆσ φιλοσοφίασ θεωρία τεθραμμένοσ, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν ἄλλον βίον ἐξητασμένος dicit.
Athenagoras philoſophus legationẽ pro chriſtiãis (q̃ functus eſt) Cõmodo
ac Antonino Pio imperatoribus deſtinatam exordiebatur cum præfatione
nominis imperatorii fulgoris, inde facto eorũ eruditionis ſermone, quod plus
eſt, inquit, philoſophis q̃ imperatoribus. Taceo Alexandrum, Claudium, Ga
lienum, alioqui inter bonos imperatores haud numerãdos, qui tamen magnã
curarum partem in literis exegerunt. Nec nobis ſine memoria nunc Zeno-
bia regina Longini philoſophi auditrix abeat, quæ Ephinnaſſe tulit appella-
tionem, ob effuſam ac candidam literarum peritiam, ueluti Nicomachus græ
cus collegit, qui Zenobiæ opera ſacroſancta græca reddidit. Tædioſum eſſet
& onus ſcribendi maximum, imperatorum nomina ſaltem excurrere, qui ope
ram impenſam literis accommodauere, multumq; uenerationis literatis tribu
erunt. Ne autem illorum memoria nobis non hærentibus, ſed breuiter per
hæc euntibus, obſtet, a Romanis ad Barbarorum principes tranſeamus. In hac

æthiopum reges fuere ſententia, ut nullum in ducem niſi e ſacerdotum nu-
mero profectum cõſecrarent. Nec diſſimili exemplo parens tuus, firmiori ſen
tentia inſtructus, ut ſui filii ocia eorum in literis fœliciter tranſmitterent, Ioan
nem Capnionem uirum ſui ſimilem, publicoq́ꝫ honore nominandum, propri
um ac præcipuum illis præceptorem, donec maturarent, delegit. Vt hi illius
ſtudio ac diligentia adiuti, ſolidam ac uirilem ingenii uim conſequerētur. Nec
paterna uota de te ac fratribus tuis cõcœpta, incaſſa ceciderũt. Aliquos enim
maximis ſacerdotiis prędítos in eorum præſules Spira, Ratiſpona, Friſingum
ingenti plauſu partim elegerunt, partim expectauerũt. Nec te FOEDERICE
Princeps Magnificentiſſime, liberalitate ac benignitate quiſq̃ ſuperauit. Et ſi
tibi bellicę uirtutis ſplendorem, literarumq́ꝫ peritiam, quam cum militari ſacra
mento poſſides coniũctiſſimam, adiecerimus? Nõ eſt, quod amplius a bono
principe expectemus. Niſi quod in te LVDOVICE hactenus requirebat
totus gymnaſii tui populus, qui primus poſtq̃ per tot ſecula bonarum literarũ
uſus aruerat, ac cultiora ſtudia reſidebant, politioris diſciplinæ officinas auſpi-
catiſſimo initio exarare, utiliſſimumq́ꝫ munus publica lectura proſeq uoluiſti
Quo beneficio nihil honeſtius ciuibus, nihil utilius nobis prę́ſtitiſſe potuiſſes.
Finxiſti tibi quod tuum erit ſempiternum, cuius inſtituti memoriam nulla ętas
operibit. Intendit itaq́ꝫ laudes tuas res antea tam inuiſa q̃ falſa a tuis maioribꝰ,
dum illa benedicendi profeſſio, ductu tuo, tuo aſſenſu, ſit introducta, quam a
priuato etiam inſtitui pulchrum fuiſſet, a principe pulchrius, a te pulcherrimũ
neſcio an magis neceſſarium? Vidiſti (quid enim non uides) id conſtruendo
muſeorum genus priſcis imperatoribus fuiſſe ratum, ut illis manum porrexe-
rint, qui multo ſtudio ac labore in legitimis diſciplinis ætatem conſumpſerũt.
Formaſti tibi argumentum a regibus ægyptiacis, qui literarum ſacraria diuer
ſis dicendi generibus accommodata conſtituerunt, referente Strabone libro
decimo ſeptimo, in quibus & ipſi reges Ptolemæi honeſtiſſima literarum cõ-
tentione cum philoſophis grauiter & magnifice decertabãt. Adrianus ille im-
perator literatiſſimus, eiuſdem farinæ muſea audiendorum poetarum gratia
quotidie libere ſubibat, quemadmodum in uita Palemonis collegit Philoſtra
tus. Plura de Muſeo attulerunt Cecilius in epiſtola ad Minutium Fundanũ,
& Phliaſius græcus in libro περὶ τῆς σιλλογραφίας. i. de ſalibus inſcripto, qui in-
ter cęteras facecias ludit ueterem philoſophorum gregem, quos in iſtiuſmodi
muſeis ueluti aues in reticulis inæſcatos tradidit. Illos & Athenæus grauiſſimꝰ
& in ſuo ſcribendi genere diligentiſſimus auctor, in primo δειπνοσοφιςῶν γαστε
ροχήτορες nuncupauit, ut eos quorũ in muſeis animus. quorum uox tãtum in pa
tinis eſſet. Cæterum de priſcis philoſophis, non recentioribus, loquor, quos
βιβλιακοὺς ϗ ἀπίριτα ληράοντες Chamæleon & Timon gręci. i. librarios & in in
finitum litigantes dixerunt, qui plærunq́ꝫ contempto benedicendi labore (ut
eximius orator ait) ad formandos animos ſtatuendaſq́ꝫ uitæ leges regreſſi, ui
tia eorum cæteros latuerunt, omniaq́ꝫ ſibi ueluti propria aſſeruerunt. Erigebã
tur præterea Muſea ad ſuſtentãdos Sophiſtas, maxime Homero Heſiodoq́ꝫ

ſimiles

ſimiles,quos ſophiſtarum appellatiōe pleno ore ac effuſo Cratinus in Archi locho,Iſocrates,Philoſtratus q̃ Laertius appellauere. Ad huius Muſei æmu/ lationem Romæ olim Athenęum a Claudio principe formatum eſt,& in duo tabernacula diſcretum,in quorum uno Cyrenicon,in altero Carchedoniacō ſtatis diebus recitabantur,ut placet Tranquillo.Iulius Capitolinus in Gordia no multa de Athenęo diſſeruit,quod Lampridii litera ethenium perpere nun cupat. Conſtat & Athenæum uocatam urbem quandam,plus ad excolēda in genia q̃ ad fortitudinem perpetuitatemq; a Demetrio Antigoni filio cōſtru/ ctam,ueluti Pauſanias adducit.Cæterum neſcio quorſum nos Muſeorum me moria trāſuexerit,tibi in præcipuū decus uertitur,q̃d in ſtruendis Athenæis Heidelbergenſibus meis,immo tuis,Claudium Romanum,Ptolemæoſq; ęgy ptiacos effinxeris,poſtq; eorū ingenia tam ſalſa intellexeras,ut q̃d alii diſcere cuperent,hi polliceri poſſent.Nec alienis inſtitutis egeras,ad initianda ea,quę multa prudentia nobis diſpoſuiſti.Nec opus erat ut aliorū conſiliis aut exter/ norum ſiue priſcorum exempla te iuuarent.Dum tibi pręſentes dii tam ſanctū tam rectum,tam compoſitum ſenatum,ueluti ad patriæ noſtræ uſum natū cō ceſſerint,qui tibi ſponte prono ac currenti ad aperienda probæ & caſtæ eru/ ditioni limina,calcaria adegiſſet.In primis intimus & florentiſſimus conſiliari us tuus FLORENTIVS de Pheningen,qui in altum adeo in utriuſq; iuris cenſura tranſiuit,ut ueri phœnicis appellationē meruerit. Cuiꝰ induſtria oībꝰ titulis,omnibus honoribus par eſt,nec tantum in foro,aut in actionibus diſer ta,uerum ad omnes eloquentiæ numeros abſoluta & parata meretur. Si tibi LVDOVICE Princeps Fœliciſs. Λέκα συμφράδμονες.i.decem cōſultatores, huic Neſtori ſimiles exuperarent: plena fœlicitate præſtare tibi poſſes,quod apud Homerum Agamemnō τάχ᾽ ἐμυσειε πόλισ.i.ut breui Troiam interceptu rus ſis.Altius Darii regis ſentētia tendit,qui magis Zopyri ſalutem,q̃ decem Troias,decem Babylonias maluerat.Aeſtimauit duas ingentes fœlicitatis eius partes Sylla, quibus maxime gloriabatur τὴν πίου μετέλλου φιλίαν, . Amicitiā uidelicet Pii Metelli,& ꝙ Athenas non dirruiſſet.Poſſunt id bonæ literæ de zopyro tuo Florentio fateri,ac primo,tantum amicum in earum fœlicitatē uer tere,non ſolum earum non dirutorem,aut (ſi etiam pateris) conſeruatorem, uerum auctorem inceptoremq; florentiſſimum.Par gloriæ portio animæ no ſtræ parti BERNARDO VVRMSZERO de Schafftalsheim aſſeritur quem ita finxit natura,ut dum nihil ad huius uiri abſolutionem plus profuturꝛ uiderat,non minus rarium illum reliquit,q̃ ſit ipſa natura.In eo enim debita no bilitas omnibus numeris fulget,perfectus præterea animus,roburq; corporis omni lineæ,omnibus horis accommodatum. πύξ γε παλαισμοσύνη τε καὶ ἅλμασι ἠδ᾽ πόδεσσιν.Prolocutus ſum longiori q̃ decuit epiſtola,uerum adductiorē pſſi oremq; ſaltem nomen tuum nobis refutabat. Sæpe etiam honeſtam quæſiui occaſionem Sereniſſime Princeps,qua uolūtatem noſtram aduerſus celſitudi nem tuam literis aliquanto lōgius progreſſis exhiberem.Nec id quidem niſi prolixiori epiſtolio nobis licuit unq̃.Dū etiam iuuenis adhuc in pueritiæ gra

du tenebar,nõnullum laborem ſtudiis meis obire tui gratia deſtinabam. Nũc uero id mihi uſu uenit,poſtq̃ grandiorem paulo ætatẽ ingreſſus,pueriliбuſqꝫ crepudiis exutus ſum. Vnde & id quod olim uotis deſtinaui,nũc lege & perti naciter mihi denunciaui,indixiqꝫ. Volui præterea ſublata omni cunctatione, promptus debitum pietatis opus tibi exoluere,quæ res mediocritati noſtræ ue recũdiam in primo huius prouinciæ ingreſſu excuſſit,quam continuo noſter in te animus ſuſtulit,& ad has ſcribendi rationes nos compulit. Verum ita cõ pulit,ut ego uolenti animo,tibi forſitan nolenti,id (quidquid eſt) aſtruxerim quo te compellerem,hoc eſt,nugis noſtris te onerarem. Si nugæ dici meretur quidquid in officium ſummo principi fauorabilius exhibetur. Sed quid di xi fauorabilius? Nempe niſi mihi peculiaris quædam ratio uerecundiæ ſilen tium impoſuiſſet,plane detecta fronte effuſioribus laudibus (quas concepi) te uel exagitaſſem,niſi te plus amaſſem. Alioqui parum aut nulla ratio quorun dam rerum interpretum malignorum nos exterruiſſet,qui ſedulitatem noſtrã ſiniſtre (ne dicam inique) præuaricaſſent. Si ſolus eo expoſitũ munus,quo te aggreſſus ſum arripueris animo,tunc enim temeritatem noſtram in dando ac ciuilitatẽ tuã accipiendo excuſaueris. Obuio igitur apertioriqꝫ uultu hæc no ſtra (quibus tecũ agimus) munera excipe. Non Abancii illius δῶρα ξείνια ut Plutarchi ad Traianũ,Homeriqꝫ uerbis utar,i. hoſpitalia dona,nec ἐπαύλια aut heſperia mala occupaturus,quorum copia tibi exuperat,ſordidamqꝫ poti us mercatureqꝫ negocium fœda mercede proſtitutũ,qꝫ animi beneuolentiam gratiamqꝫ ſpectant. Verum omnes ingenii noſtri facultates,primaſqꝫ quas ſtu diis noſtris nouus ueniens in prelia miles initiabam fruges,iuuentutiſqꝫ demũ noſtræ exordia,neſcio quæ? ſed plane arduiſſima,in quibus & unicam adule ſcentiæ noſtræ ſpem poſueram,celſitudini tuæ nunc imbui. Veluti uoluntatis noſtræ ad te pignus,& tale,quod non indecori nec pœnitentiæ utriſqꝫ affu turum eſt,quo ſimiliter certatim omnem tuam fraternitatem mihi obligatur9 ſim. Bono igitur ſtomacho delegatum tibi opus aſſume, officio leuem non a uerſatus honorem,nobis te per exigua illa dona,ſed a recto animo defluentia adoriẽtibus ſaltem bene preceris,benignumqꝫ aſpectum indulgenter noſtro conatui accommodes rogo. Quod unum ſi abs te obtinere poſſum? eſt,unde plurimum gaudeam,unde non uulgarem uoluptatem paſcam, unde demum plenam non ſecus ſtudiis meis gratiam retuliſſe q̃ recepiſſe uidear. Tunc enim ſi exili illo obſequio noſtro deuinceris,non minus certum q̃ certiſſimum capiã argumentum, quanti hæc noſtra monumenta ab aliis cenſeantur, quantique aliis futura ſint,dum tibi tanti fuerint. Nec minus ab te hoc pacto donatus, qꝫ donaſſe uidebor,dum partim uoluntas tua,partim hæc noſtra dona,quæ in tã to principe aliquid potuerunt,a tuo nomine ſubſcripto,tantum lucis ac gratiæ emerẽtur,ut placuiſſe uidebũtur. Nam omnes ferme qui hactenus principes literariis muneribus adierunt ſcriptores,heroum nomina ad librorum eorum capita traduxerunt,ad afferendam non ſuis modo operibus gratiã,ſed & per petuitatem,ut grauiſſimorum uirorum memoriæ ſubſidio, plus monumenta

eorum

eorum eminerent, eoq́ ſecius cōditione rerum mortalium in cordibus prudē tium deferuerent, euaneſcerentq́. Sed alia mihi tecum donandi ratio habēda eſt. Non delegata, aut quę tantum a tuo nomīe claritatem ſibi petat, uerum neceſſaria, & ex tot meritorum cumulis ad hæc tibi præſtāda auocata. Vt enim grata & plena, ſic maxima illa tua fuere beneficia, quibus impulſu humanitatis, tua liberalitas me nuper admonuerat, poſtq̄ in collegiatorum tuorum numerum pariter me receperas. Præſtiteras nobis tunc q̄ maximum potuiſti, præſtitur⁹ maiora dum poteris. Poteris autem, poſtq̄ nos te poſſe meremur, licet nil unquam potuerimus minus. Nec tu maius, q̄ ſi huic quod nos modo potuim⁹, libero ac ſolido gremio deſeruieris. Tunc enim & ſi minus potuimus, & ſi nec tibi illa attulerint magnam uoluptatem, non dico utilitatem, ſatis tamen nobis ſit, q̄ pro uirili parte tibi oſtenderimus bonam uoluntatem, & ab onere tibi oppignorato conſcientiam noſtram leuauerimus. Olim tamen, aut cū primum ingenio noſtro facultas contigerit, nunquam ingratitudinis reus, officiū tuum refrigeſcere aut labari in animo noſtro patiar, quo min⁹, dum perfectiores ac magis formatos ingenii fructus ædidero, ſerenitati tuæ ueluti plantatrici meſſis futuræ partem ſementum ac fœnora ſim exhibiturus, compoſitionumq́ cum nominis tui ſubſcriptione prohemiaturus. Interim tænera quadam donorum cute te operuiſſe nobis ſufficiat. Vale longe illuminatiſſime principum, & exiſtimationem, & talem quā de ſe literis illis illiteratis modo fieri uoluit, de Franciſco tuo ſemper obtine. Vale iterum, ex diuę Katherinæ collegio Haidelbergæ. Salutis anno M.D.XVIII.

De ſplendore Germaniæ in duobus luminibus, diuo Maximiliano ſemper Auguſto, & Reuerendiſs. patre Matthia Lang Cardinali Gurcenſi, carmen Franciſci Irenici Ettelingiacenſis.

Si modo mortalem ueteres poſuere tonantem:
Fulmina mortali ſunt tua ducta manu,
Sceptiger imperii toto dominator in orbe
Qua mare, qua uenti Maxmiliane fremunt.
Ordine Matthia ſacro præſtantior omni,
Proximus a magno præſule præſul ades.
Regibus ille, ſacris patribus hic præſtat, & uno
Hic minor eſt ſummo præſule, & ille deo.
Pars bona germanæ terræ, hæc germanica geſta
Sumite, quod ueſtrum eſt noſcite, ueſtra canam.

BILIBALDVS PIRCKHEIMER
Franciſco Irenico S. D.

SAlue Irenice. Qꝫ Germaniã tuam & quidem auctã in lucem prodire ſcribis, laudo. Quis enim non laudaret? cũ priſcorum germanorum facta illa præclara, & quæ huc uſq; tanquam ſub obliuionis quadam caligine obruta delituere, celebrari uideret. Quamuis enim Germania tot tanq; fortiſſimas procreauerit gentes, ac paſſim per terrarum orbem tanq̃ colonias emiſerit, quæ non ſolum gloria militari ac rerum magnitudine reliquas ſuperauerĩt nationes, ſed et Romam ipſam quamuis rerum dominam ſubiugauerint ac ceperint, Romanum deniq; imperium uirtute ac uiribus ſibi uendicauerint. Vt obiter alia magnifica prętercam geſta. Neminem tamen huc uſq; ſortita eſt, q̃ eam (ut par erat) dignis extuliſſet præconiis. Et quod non ſine ſtomacho uel riſu potius recenſendum eſt, nõ defuere temporibus noſtris ſcriptores, & germani quidem, qui etiam a Nili ortu ſuam deriuauere hiſtoriam. Verum cũ ad Germanorum res geſtas & noſtra peruentum eſſet tempora, uel diſſimulanter præteriere, uel quę maxime enarrare oportebat, penitus intacta reliquere, quamuis non ſine fœlicis & ſterilis ingenii nota. Quid enim facerẽt? cum unde ſuffurari poſſẽt, minime haberent. Proinde & ſi tua reprehenſione non carebunt (nam ille te mendacii, alter erroris arguet, ille rerum ſeriem aliam cupiet, hic ſtyli humilitatem contemnet) nemo tamen bonus laborem tãtum ob patriæ amorem ſuſceptum non laudabit. Nec tu alicui impedimento eris, quo minus meliora, ueriora & elegantiora depromere poſſit, ſed potius alios inſtigabis, ut & ſimilia uel & maiora aggredi audeant. Interim tibi ſat erit, ea præſtitiſſe, quæ multi uoluere pauci potuere.

Vale.

CAPITA PRIMI VOLVMINIS
Exegeſeos Germaniæ.

Primum. De rerum ac omnium gentium ſcriptoribus.
ii.De ſcriptoribus germanicis,& quanti quiſq; in germanicis ualuerit.
iii.Cur ueteres nihil de germania reliquerint.
iiii.Scriptorum ignorantiam in germanicis cauſã eorum negligentiæ fuiſſe, & paucos priſcorum in germaniis extitiſſe.
v.De ſcriptoribus ocularibus,& an illis in geographia credendum ſit.
vi.Græcorum ignorantiam in locis externis,ueluti & in germanicis.
vii.Quibus ſcriptoribus in rebus germanicis credendum ſit,& aliquando nec ocularibus nec priuatorum hominum teſtimonio utendum eſſe.
viii.Qui ſcriptorum germanicas res uerius adierint, & auctoritatem aliquando uiſu præſtantiorem.
ix.Excuſatio eſt præſentis operis,& minuta ac inutilia non cadere ſub officium ſcriptoris.
x.Mutationem locorum ac temporis germaniæ ignorantiæ cauſam extitiſſe.
xi.Quomodo germania ſub gallia comprehendebaẗ.
xii.Germaniam Celtarum olim appellationi ſubiectam fuiſſe.
xiii. Germaniam ſub Scytharum aut Sarmatarum nominibus delituiſſe.
xiiii.Germaniam diffinit ac deſcribit.
xv.De diuiſione Germaniæ
xvi. Quando diuiſa germania,& quando tranſrhenani germanis addicti fuerint.
xvii.Qui Celtæ dicantur,& enodatio quorundam uerſiculorum diui Nazianzeni,Claudiani,& græcorum, q; Celtæ Rheno pueros explorent.
xviii.De ſitu Belgicarum,& quando Belgæ ac Celtæ in germanos euaſerint.
xix.Quando Belgicæ ciuitates in germanicũ nomen abiuerint,& quomodo imperio fuerint aſcriptæ.
xx. An Norici germanis deſtinentur.
xxi. Porcum ſemel Bauariam deuaſtaſſe,a quo prouerbium emanauerit, ex Suida græco authore.
xxii.Plura in Illyrio germanorum iuri reſeruari.
xxiii.An Vindelici germanis annumerentur.
xxiiii.An Rhætia in nomen germanicum abiuerit,& qui rhæti.
xxv.An Iſtria germaniæ colonia dicatur,contra Catonem.
xxvi.Occaſionem dat inueniendorum multorum locorum germanicorum, quæ aliis nunc aſcribuntur.
xxvii.q; Gotthi ac Getæ ſint germani.
xxviii.Gotthos & Getas unã gentẽ exiſtere.
xxix.An Dacos alios eſſe a getis ac gotthis dicere cõueniat?Declaraẗ loc9 Str.
xxx.De origine Dacorum,& q; hi alii a Danis eſtimentur,cõtra Strabonem, Sabellicũ,Blondum,& cæteros.

xxxi.Gotthos eſſe germanos.
xxxii.De gentibus a gotthis deſcendentibus,& an in germanos abiueint
xxxiii.An Vandali,Heruli,Turcilingi,Gepidæ,Longobardi, germanis aſcribantur, an ſecus?
xxxiiii.ꝙ Bulgari,Nortmanni,Vngari,Auares,Suedi,ac cæteri a Danis origi ginem habentes,germanis intercenſeantur? De Vngaris etiam pulchra annotatio contra Sabellicum,Riccium,& alios.
xxxv.De origine Hunnorum,Alanorum,& eorum exoneratione, & quædā de Sclauis,Polonis,& Littua.
xxxvi.De Burgūdionibus,Franciſq; occidentalibus,ac Galatis uel Celtis,qui cum Brenno militauerunt.
xxxvii.Omnes illos fuiſſe germanos,quos auctores iuxta Mæotidē poſuerūt.
xxxviii. Arborem habet gentium omnium uenientiū e Scandia inſula.
xxxix.An Pannonii germanis aſcribant? an non? & unde dicantur.
xl.An Peucini,Baſtarnæ,Phennæ,& quos ſeptem caſtra dicimus,Auariſci, germani fuerint.
xli.An Sarmatæ,& quæ Sarmatarum gentes germaniæ referantur?& de Rhoxolanis.
xlii. An Liuonia,Littua. Pruſſia,Polonia, Bohemia,in germanicarum nati onum numero contineantur?
xliii.De fœcunditate germaniæ
xliiii.De qualitate Germaniæ.
xlv.De frigoribus & impatientia caliditatis german.
xlvi.De gentibus a germania originē habentibus,earūq; catalogus ſingularis
xlvii.De nomine germaniæ,& unde dicta ſit.
xlviii.An germani ſint Gallorum fratres? contra Strabonem.
xlix.De alııs germaniæ nominibus.ſ. Alemania, Teutonia.
l.De quibuſdam adiectiuis & menſibus germanicis.
li.De aere germaniæ,& diuturnitate uitæ germ. partuſq; mulierum cæteris gentibus grauiores in Germania.

De Rerum Scriptoribus. Caput primum

SAEPIVS MIRATVS SVM COMVNEM Germanię noſtrę ſortem, a rerum ſcriptoribus, uel a doctiſſimo quoq;, ita penitus deſtitutam, quo æternæ obliuionis iniuria imminuerit. Externarũ uero gentium res atq; neceſſitates, tam exquiſite, tam funditus eſſe perſcrutatas, ut nihil q̃d ad rerum illarum proprietates attinere uidetur, fuerit pręter miſſum. Primo ut ab Hebręis exordiar, qui ductu & auſpiciis Philonis, Egeſippi & Ioſephi, magnæ opinionis & doctrinæ uirorum, ĩmortalitati mãdati ſunt, Græcorũ quoq; doctiſſimi attigiſſent, ſi phas fuiſſet alternis gentibus ueritatis arcana retegere, ut diuinus Lactantius inſtitu. lib. iiii. ca. ii. ſcribit. Theopompus em̃ cum uellet hebręa myſtica hiſtoriis ſuis inſerere, excęcatus eſt, ſecundũ alios quadraginta dies, febre affectus, ſomno monitus, ab incepto deſtitit, ſicuti Demetrius ad Ptolemęũ teſtatur, Theodectes poeta tragicus cum hebræorũ meminiſſet excæcatus eſt, cauſas uero agnoſcẽs, uiſum recuperauit, ſicuti Euſebius in tpibus teſtat. Rerum etiam græcarũ p̃ter numerũ ſcriptores extiterũt, ut Anaximander Mileſius, Heccatheus Mileſius, Democritus, Eudoxus, Dicearchus, Ephorus, Eratoſthenes, Polybius, Poſidonius. Romanorũ uero totius quoq; Italię deſcriptiones aggreſſi ſunt Ariſtides Mileſius, Theotimus, Clitonymus, Nearchus, Theophilus, Dorotheus, Ariſtocles, Chryſippus, Ageſila9 Ariſtobulus, Doſitheus, Dercyllus, Polyhiſtor. Thebanarũ uero Cteſiphon, Epirotarũ Critolaus. Pelopõneſiacarũ rerũ Chryſermus & Doſitheus, Theophilus. Tuſculanarũ Soſiſtratus. Arcadiæ uero Demaratus. Bœotiæ uero Meryllus, q̃s omnes Plutarchus in parallelis allegat. Hoc uero nihil probat, nõ em̃ magni æſtimatur, nec miraculi loco recenſeat, tantos de tantis facundiæ & eloquentiæ regionibus uiros ſcripſiſſe, ut de Hebræis, Græcis, Romanis, id uero maioris metit barbarorũ regiones, uel quaſi extra totius mundi limites degẽtes nunq̃ tñ obliuionis iniuria deſtitutas extitiſſe. Indiam em Perſiã, Aegyptũ &c. Hellanicus, Cteſias Gnidius, Megaſthenes, Artemidorus, Epheſius, Calliſthenes (qui tp̃e Theopompi floruit) & alii q̃ plures aggreſſi ſunt. Quos Strabo Polybius, Diodorus Siculus, Solinus, & alii allegant. Galliam aũt Diaphorus, Thraciam Socrates, Libyam Heſionax, ſcriptis ſuis illuſtrauerũt. Et tm̃ illi germanorum Gotthi q̃q; Getæ, Scythæ (apud q̃s tm̃ unus ſapiẽtium, Laertio authore, Anacharſis philoſophus claruit) ſcriptorem inuenere, cuius ductu obliuionis iacturam repulerũt. Agathius ſcriptor non pœnitendus, Gotthorum geſta a prima origine reuocauit, & uſq; ad finem ſui ſeculi perduxit. Iornandes ſcriptor egregius natione gotthus, ut ipſe profitet, q eorundem res geſtas, monumentis ſuis ab origine uſq; ad Iuſtinianũ ampliſſimis finibus determinauit. Mehtodius uir profecto multæ experientiæ & martyr, Vandalorũ Lõgobardorumq; a fonte primo (quem ſecutus eſt Paulus Diaconus) facta egregia conſumauit. At quid hoc? unde hæc ad phaſim nauigatio? huc, ut nullã regio

Scriptores rerũ hebręarũ

Scriptores gręcarum rerũ

Scriptores romanarũ rerũ

Scriptores rerũ aliarum

Indię ſcriptores.

Galliæ ſcriptores.

Agathi9

Mehtodius

Rerum Francarū ſcriptores

nem adeo immunem ſcriptoribus fuiſſe teſtarer, quin egregiis facinoribus Homerum inuenerit. Sicuti & Franci, tunc Germani, quorū facta Theocalus Hunibaldus plus xxx. libris, Vuaſtaldus, Heligaſtus, Arebaldus, Rithimerus, Vethanus, Doracus, Caradacus, Ruthuicus poſteritati mandauerunt.

De Germaniæ ſcriptoribus. Ca. II.

Tenuitas ſcriptorū Germaniæ.

Germania uero, Gotthis & Francis in hoc excluſis, adeo & in hunc diem ſub Cimmeriis latebris delituit, ut & Germanię, Itali, Gręci non minus nō ſtuduiſſe ſcriptis ſuis q̄ ſupſediſſe uideāt̄, etiā hi q̄rū ꝓfeſſionis fuit πανγραφία. Primo accedit Herodotus, q̄ nouē libros hiſtoriarū ſcripſit, de ægypto, de India uolumine iiii. uſq; Iſtrū uenit, Germanię nō uerbo meminit, capio Hercle cōiecturā, hūc Diodoro Siculo, Trogo, Iuſtino hęreditario iure reliq̄ſ re, ſi aliarū gentiū meminerint, Germanię ſupſedeāt, ille em̄ facta mētione li. vi. uſq; ad Cymbros uenit, deinde deſtitit. Hic uero Galliā, Hiſpaniā trāſgreſſus, Germanię res ſilētio cōpēſauit. Ephorus Timæus Socratis diſcipulus, hiſtoriæ indagator, uolumine quarto Europā uſq; ad Tanaim metit̄, Germanię q̄dē meminit, tm̄ tenuiter. Sed ut ad geographos redeā, Pōp. Mela ca. iii. de Germania agēs, nullā regionē uix urbē enumerat, tm̄ mores. Solin⁹ hūc ſecutus anguſtiſſime abſoluit, cōtra Ptolemęus urbes Germanię enumerat, moribus poſthabitis tm̄ incōceſſa obſcuritate fuſcatas, ut capite ſequenti patebit. Strabo lib. iiii. & vii. nō totā cognouit Germaniā uix mediā, ſcribit em̄ li. vii. ultra Albim incognitā prorſus eſſe. Ibidē orientalē Germaniā, ut Baſtarnas, Sauromatas, nec ſciri q̄tū ab Atlantico remoti ſint pelago. Idē loquit̄ ubi de Tygeretis mētionē facit. Plynius ſecundus xx. li. de Germania ſcripſit Plynio iuniori, Peutigero, Suetonio, Iacobo Carmelitano, Cor. Tacito authoribus. Verba Plynii iunioris illa ſūt ad Macrū. Plynius II. bellorū Germanię xx. libros cōpoſuit, q̄b⁹ oīa q̄ cū germanis bella geſſimus collegit, inchoauit cū in germania militaret, ſomno monitus, aſtitit em̄ ei q̄eſcenti Druſi effigies Neronis, q̄ Germanię ibi latiſſimę uictor ꝑiit, cōmēdabat memoriā ſuā, orabatq; ut ſe ab iniuria obliuionis aſſereret, hæc ille, Suetonii uerba ſunt de Viris illuſtribus. Plynius itaq; bella oīa q̄ cū Germanis geſſimus xx. uoluminibus cōp̄hēdit. In naturali uero hiſtoria li. iii. ca. xix. & lib. iiii. ca. xiii. in fine, etiā xiiii. & ſequēti Germanorū meminit, tm̄ tenuiter, noīa p ſtadia regionū declarās, ſibi tm̄ & maioribus incognitā tradidit li. iiii. ca. xiiii. & li. ii. ca. cxi. Cato q̄q; librū de Germania ſcripſit, q̄ nō extat, cuius meminit Plynius. Dionyſius græcus author Germaniā uix xii. carminibus abſoluit. Iacobus Carmelitanus quēdā Coruinū germanię ſitū ſcripſiſſe ait, Auguſtus q̄q; totū orbē deſcripſit de germanis ciuitatibus οὐδὲ γρῦ. Theodorū etiā quēdā Alber. Magn⁹ totius ſeptētriōis ſcriptorē adducit. Cęterū q̄dā Ioānes ſcotus, Ioānes de Hildeſheim, Hugo Florianus, Floriacēſis, Eberuuinus, Segenbergenſis, ꝓpria uolumina de Germanis ſcripſerunt, & ut plurimum Germani fuerunt ac monachi, nullam latinitatem, nullam elegantiam, tantum quaſdam hiſtorias nugarum etiam ac fictionum refertiſſimas ſcripſerunt, Aeneas Syluius in Europa plus promiſit, quam ipſa re expediuit, nullarum enim Rheni ciuitatum meminit.

Cęterum Ammianus Marcellinus ſcriptor illuſtris, multum in rebus Conſtan
tini & Iuliani Cæſarũ geſtis, quãq̃ in Germanię officio laborauit, ſcripſitq; xxv
libros, ex q̄bus primi tredecim perditi ſunt, uerũ magis circa noĩa q̃ res uerſa-
tus eſt, ſicuti & Cęſar in cõmẽtariis Gallicis. Vnus ergo oĩm Cor. Tacitus Ger
maniæ ſortẽ agnoſcẽs (cui ego palmã do, ſecũq; uelis agã) elegantiſſimo ſtylo
Germaniã aggreſſus eſt, quẽ nõ minoris q̃ alterũ germanię conditorẽ ęſtimo.
In hiſtoriis q̄q; uicẽ ſuã retulit de Germanis, q̄uis grauiſſima Romanę palęſtrę
iactura maiorũ ĩcuria q̄nq; uolumĩa ſint ablata, & ut exiſtimationi meæ nõ de
ſim, plus uni huic Germania, q̃ Plynio, Straboni & Ptolemæo debet, ille eĩ pe
nitiſſime res noſtras rimatus eſt, hi uero quanq̃ in eo albo ſe ꝑtulerint, ꝑter ger
maniæ ignorantiã eorũ, q̃ in cõfeſſo eſt, magis obſcurauerunt q̃ illuſtrauerunt
Germaniã. In q̃ eĩ Strabo cũ Ptolemæo cõuenit? tanta rerum uariatio, tanta
noĩm nouitas, ut ꝓfecto uix in ambobus nomen noſtri ſeculi integrũ ſeu cogni
tum repiat. Sed ut oblata occaſione utar remiſſius de Strabone quã Ptolemęo
agere uolo, Cornelius uero cõtra, Antoninꝰ Pius in ſuo Itinerario, & Cęſar in
commẽtariis, ut Marlianus ait, noĩbus noſtro ſeculo quadrãtibus utunt. Ti. Li
uius librũ de Germania ſcripſit, cuius meminit Florus ſupra Liuiũ, uerũ (ſicuti
& libri Plynii) negligentia antiq̄rũ interit. Henricus Bebelius poeta egregius
ſat ſcribẽdo patriæ & Maximiliano dedit. Cãpanus orõnem ad Maximilianũ
de laude Germanorũ diſſeruit, uerũ tenuiter ſcripſerũt, & Beroaldus, Gunthe
rus, Ligurinus natione germanus, Fœderici primi egregia facinora immortali
tati cõmẽdans, multis uoluminibus honeſtiſſime res noſtras ꝓſecutus eſt, flu-

Ex neoterícis Germanię de ſcripto res qui extitere.

minibus, ciuitatibus, urbibus arctiſſima memoria abſolutis. Lupoldus Baben-
bergeñ. doctor libros multos de Germania ſcripſit, e quibus unus de zelo &
chriſtianitate Germanorũ inſcribit. Alter uero de tralatiõe imperii ad Germa
nos. Neoterici aũt Germani tũ Itali hos ſecuti ſunt, ut Picus noſter Mirandula
nus Concordiæ comes, libellum ad Maximilianũ ſcripſit, q̄d Stauroſtichon in
ſcribit. Murrho uero & Iacobus Vuimphelingius uiri maximæ opiniõis, iuxta
& alter theologus Rigmannus Phileſius Vogeſigena, ex q̄bus Cunradus Peu
tiger in germanorũ antiq̄tatibus tanto copioſior q̄to hi remiſſiores extiterunt.
Hi tñ tenuiter res Germanię aggreſſi ſunt, & paucis abſoluerunt, niſi Peutiger
(cui poſt Cunradũ Celtẽ ramũ tribuo) antiq̄tus ignorata, luce quadã orõnis
& uenuſtate noſtro ſeculo mãdauit. Cunradus Celtes natiõe Frãcus germaniã
ꝑagrãs, q̄nq; annis in latiſſima Germania cõpta cõgeſſit de Hercynio librũ, de
Germania alterũ, reliqua in amoribus & odis enucleatus eſt. Hi Germanię pro
feſſores, tãtus numerus, ut periculũ ſit, duos e multis, Cor. Tacitũ, & Ligurinũ
ĩuenire, Celtẽ & Peutigerũ Cũrados repire. Noui ꝓfecto & noſtræ tẽpeſtatis
hoĩes, oĩbꝰ numeris ꝑfectos theſaurũ germanię noſtrę hñtes, & cũ ſũmo diſpẽ
dio detrahẽtes, qua re adductꝰ, licet anſer int̃ olores, nolui uſq; quaq; fieri ἄξα
χος σίωφος. Verũ patrię noſtrę ꝑſidio animatus, q̃ nobis obuia ſeſe dederunt pa
triæ, impartire, & licet quo minus aliquis ingenio ualeat, ut Fabius Quintilianꝰ
lib. ii. inſtitutionum ait, tanto magis ſe erigere conetur, et ego, qui Germaniæ

imparem,non ut Celtem qui peragrauit,me internoſco,& Germaniæ ſcripto
ris mihi nomen aucupatus ſim, danda tamen eſt uenia dum in uigeſimo tertio
anno plus æquo ſpiritus ferociores me prouexerint.

Ratio temporis cur antiqui tenuiter de Germania ſcripſerint & de Geographis antiquis. Ca.III.

H Aud tamen ab re eſt Germaniam uſq; ad hunc diem delituiſſe,tempo
re em̄ cõſulū prorſus ignorata fuit,ut ait Iacobus Carmelitanus & Ply
nius,cuius uerba ſunt hæc lib.iiii.cap.xiiii.Germania multis annis nec ꝑ
Geographi antiq & doctiſſimi qñ fuere.
cognita eſt (ut paulo ante diximus) bello ſecundū Straboñe per Druſum &
Iulium agnita eſt.Herodotus tp̄e Xerxis uiguit,Gnidius Cteſias ſub Artaxer-
xe,Calliſthenes & Theopõpus eodē tp̄e.Heccatheus tp̄e Ptolemæi Lagi, Hel
lanicus uero Cadmi,Ariſtobulus & Oneſicritus Alexandri Magni tp̄ibus,Xe
nophon Cyri,& hi oẽs antiqui,q̄s capite primo adduxi,ignorantia Germaniæ
nihil ſcripſerunt,& ſunt συγνωστοὶ uenia digni. Huic ſententiæ ſubſcribit Strabo
lib.ii.geog. in fine,poſtq̄ totā terrā metitus eſt,nec Germaniȩ meminiſſet,inq̄t,
in p̄ſentia dictū ſit q̄d Timoſthenes & Eratoſthenes (q̄s tn̄ paulo ante oı̄bus
ſcriptoribus p̄tulit & cæteris ſcriptoribus priores) Hiſpaniā,Galliam,prorſus
ignorarunt,innumerabiliter aūt amplius germanica,ſitumq; Brittanniȩ,Getas
& Baſtarnas,hæc ille.Cornelius q̄q; Tacitus in Germania ſcribit nuper cogni
tā gentibus fuiſſe Germaniam & regionibus,& eos bellū aperuiſſe.Diodoro
Incognita germania.
uero Siculo aqua & igni interdicendū eſt,& nulla uenia danda,qui,ut lib. vi.&
primo profitet̄, triginta annis hiſtoriam ſuā compleuit,Iulii Cæſaris tp̄e uigu
it,& aliarum gentium facta mentione Germaniam extra oẽm ingenii aleam re
liquit,licet Strabo li.vii.Germaniā ad aq̄lonē uergentē cognitā tradiderit,uſq;
ad oceanū,poſt Albim uero incognitā,nullum em̄ huc nauigaſſe comptū eſſe.
Idem Strabo ſupra Rhoxanos habitātes ſe ignorare ſcripſit,& ille Strabo poſt
Auguſtum degit,longe Diodoro poſterior,q̄ adductus & ignorantiæ Diodo
ri ignoſco.Ecce idem Strabo lib.ii.Non em̄ inquit cæterorū montiū ſitus ſicuti
Error q̄rundam
alpium Pyrenæi,Thracum aut Germanicorū,dicere habemus. Eratoſthenes
grȩcorū copioſiſſimus geographus ab Hipparcho caſtigat̄,q̄d penitus nihil de
Hiſpania nec germania ei conſtiterit,dū Gallos uno uocabulo uſq; ad Gaddes
dixerit,uerū lis lite dirimit̄,nec Hipparchus de germania ſatis eſt emeritus, te-
ſtante Ptolemȩo li.ᾱ.cuius uerba ſunt. ἐπεὶ δὲ ὁ Ἵππαρχος ἐπ᾽ ὀλίγων πολέων, ὡς πρὸς
τοσοῦτον πλῆθον, τῶν καταταομένων ἐν τῇ γεωγραφίᾳ. ἐξάρματα τοῦ βορείου πόλου παρέδωκεν, καὶ
τὰς ὑπὸ τοῖς αὐτοῖς παραλλήλοις κειμένας οἰκήσεις.i. Verū etiā Hipparchus paucarum
admodū ciuitatū pro ea copia q̄ in geographia notat̄, eleuationes uidelicet po
Scripta Calaniciani
li arctici (intellige ſeptentrionē & Germaniā) tradiderit,& loca pauca ſub eiſ-
dem parallelis poſita notauerit.Demetrius Calanicianus libros decem de Eu-
ropa ſcripſit.Verum poſtquam ad Germaniam ſtylum contulit, quaſdam re-
giones, & fluuios aliquos, nullam ciuitatem memoria ulla proſecutus eſt, ue-
rum quid illos antiquos ad Germaniam adducemus? qui ante conſules par
tim,partim tempore conſulum uiguerunt,nihil de nobis ſcribere,ut prius di-

xi,habuerunt.Inter antiqſſimos geographos Anaximander Mileſius, Heccatheus Mileſius,Eudoxus,Dicearchus,Democritus fuerunt.Anaximāder Thaletis familiaris fuit,ante conſules,hunc Artemidorus & Agathyrſides, Apollodorus inde ſecuti,poſt quos Ariſtobulus & Xenocles, Oneſicritus Alexandri Magni temporibus,hos poſteriores inde Pythias ſcriptor,ſed mēdaciſſimus, qui omnia loca trans Rhenum uſqꝫ ad Scythiam deſcripſit,Strabone authore libro primo. Vltimi inde geographorū Polibyus,Poſſidonius,Eratoſthenes, & Hipparchus eius ſodalis.Quid autem hi ſcripſerint ex initio præſentis capitis ſatis adduximus.Hos æmulatus eſt Strabo temporibus Auguſti, & Artemidorus ſodalis eius,ille plura in rebus Germanicis incognita,ille plus operis ad illuſtrandam Aſiam ac Arabiam,quam Germaniā impendit.Vnde nec Auguſti ſeculo cognita erat Germania,ut enim Alexander Indiæ, Mithridates Cappadociæ ac Bithyniæ, ita Romani Germaniæ ac Europæ nomen,& famā pa:uerunt.Ouidius tamen adhuc illo tempore nulli conſtaſſe de Germania noticiam refert,ait enim de Druſo.

Geographi antiquiſſimi.

Vltimi grographi.

Fluminaqꝫ & montes & flumina magna locorum
Et ſi quid miri uidit in orbe nouo.
Rhenus & Alpinæ ualles.& ſanguine nigro
Danubiuſqꝫ rapax,
Et modo Germani Romanis cognitus orbis
Conſul et ignoti uictor germanicus orbi. Alani primitus tunc tp̄is a Romanis cogniti ſunt,licet longo ante Veſpaſianum Strabo libro ſeptimo eorum mentionem faciat & Dionyſius,tamē Titi temporibus Alanorum gentem diu ſuis ignotam fuiſſe refert Egeſippus libro quinto. Vltimus in ſecūda ætate geographus temporibus Ptolemæi Marinus Tyrius teſtante Ptolemęo in libro ᾱ ca. ς̄. Δοκεῖ δὲ Μαρῖνος ὁ Τύριος ὕστατος τε τῶν καθ' ἡμᾶς, καὶ μετὰ πάσης σπουδῆς ἐπιβάλλειν τῷ μέρει τούτῳ, φαίνεται γὰρ καὶ πλείοσιν ἱστορίαις περιπεπτωκώς, παρὰ τὰς ἔτι ἄνωθεν εἰς γνῶσιν ἐλθούσας. Id eſt.Marinus Tyrius noſtræ tempeſtatis geographus poſtremus, ſummo uidetur ſtudio huic materiæ inſudaſſe.Nam plura exploraſſe cognoſcitur,præter ea quæ hactenus cognita ſunt,ille ergo geographus doctiſſimus & omnium ultimus Germaniam (q̄d miſerandū eſt) præteriit ſilentio, teſtāte Claudio libro.ᾱ.capite.ō̄.cuius uerba ſunt. παρῆλθε δέ τινα αὐτόν, καὶ κατὰ τοὺς περιορισμούς, ὥς ὅτι αὐτὴν μὲν Μυσίαν πᾶσαν, ἀπ' ἀνατολῶν ὁρίζει τῇ ποντικῇ θαλάσσῃ, τὴν δὲ Θρᾴκην ἀπὸ δυσμῶν Μυσίᾳ τῇ ἄνω, καὶ τὴν μὲν Ἰταλίαν, μὴ ἀπ' ἄρκτων, ῥαιτίᾳ καὶ νωρίκῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ Παννονίᾳ, τὴν δὲ Παννονίαν ἀπὸ μεσημβρίας Δαλματίᾳ μόνῃ, καὶ μηκέτι τῇ Ἰταλίᾳ. Prætergreſſus eſt in ſcribendis regionibus fines,ut totam Myſiam a plaga orientali terminat Pontico mari,Thraciam ab occaſu,Myſia ſuperiori, pręterea Italiam a ſeptentrione non Noricis, non Rhæticis ſolum,ſed Pannonia,Pannoniam uero a meridie Dalmatia ſola,non Italia terminauit. Hęc ille,ecce poſtremus oīm geographus nec Noricos,Rhętos,Myſos cognouit,quomodo ergo germanos Nazarius Mamertinus panegyricus ad Iulianū Cæſarem,qui paulo ante inaudita regionū,fluminum,montium noīa exercitu uictoriæ peragrauerat,ferarum regna calcata,ſubito in Illyrico apparuit, ecce huius tempore (qui Iuliani fuit) Germaniam incognitam.

Germania tpe Druſi incognita

Alani

Marinus geographus

Ratio loci ignorantiæ Germaniæ,& quod pauci in Germania tempore cōſulum fuerint,& quam ſit mirum & magnum quoſdam in Germania fuiſſe. Caput IIII.

Vbſequens ac ſecunda cauſa eſt,cur extra omnem authorū memoriā germania fuerit relicta. Quia ante cæſares raro tam docti ꝙ hebetes in Germania ſuas horas perſcripſerūt.Legimus eñ paucos Germaniā attigiſſe,ut regionem cœlo aſperā,facie horridam,nec mercatoribus cōgruā, Vnde factū eſt,ut multa admiratione proſecuti fuerint,qui aut Germaniā uidiſſe,aut aliquid de ipſis audiuiſſe gloriabantur,Appulerunt ad littus germanicum,errore maris ducti,Indię mercatores,quæ res multa memoria celebrata eſt a Pomp. Mela lib.iii.Cornelio Nepote,Ottone Friſingenſe, Plynio lib.ii. natu.hiſt.ca.lxix.& multis aliis authoribus.Ferūt & Vlyſſem in Germania exulantem,Aſciburgum teuto. Emerich condidiſſe,ut literæ illic græcæ teſtant̃, hoc etiam Cor.Tacitus nec refellere nec firmare argumentis uult, uerū eorū opinionibus accedit,qui Germaniā nullarū gentium contagione infectiā dicūt, Ferunt & Herculē apud germanos fuiſſe,ecce uerba Taciti: Supereſſe adhuc in Germania Herculis columnas fama uulgauit,ſiue adiit Hercules,ſiue quiſꝗ alius,magnum plane eſt,in claritatē eius conſenſimus.Nec defuit audacia Druſo,uerum Oceanus obſtitit,in ſe ac in Hercule requiri.Sanctius igit̃ ac reuerētius eſt uiſum de actis deorū credere ꝗ ſcire,hæc Cornelius, ecce nec Herculi tribuit adiiſſe Germaniā,& ꝗ optime,plura eñ gētilitas de diis egregia finxit, & per quę maiorē ſibi laudem uendicarent,ꝗ ꝗd conſonū ueritati fuerit.Dicūt omnes pene authores Herculem,Bacchū,Cyrum,Semiramim adiſſe Indiam, quidam adulatorie ut Nearchus author græcus,ut maiorē Alexandri Magni & ſpecioſiorē redderet uictoriam,Cyrum regē,& Semiramim (ut ex Indorū annalibus habuerit) Indorū reges bello adortos,illam cum xx.hoībus,hunc cū vii.aufugiſſe teſtat̃. Credidit eorū dictis Alexander,ut erat adulatorū auſcultator.Metaſthenes uero nullū unꝗ interiorem Indiam attigiſſe refert,excepto Baccho ac Hercule,poſt quē Eratoſthenes græcus author in li.iii.nec Herculē nec Bacchum in Indiā profectū ſcribit,&,ſi fuerint: aliquā tantum ac minimā partem attigiſſe, τοὺς ὠτακφυλάκοις uero iſtiuſmodi gloriam uiris illuſtribus aſcripſiſſe,cui ſententiæ etiam Strabo lib.xv. accedit,& ego nec Herculē penes germanos legere memini,ad Gallos bene Hercules profectus eſt,Germaniæ uicinos,teſtante Luciano in dialogo cui προλαλία ἡρακλῆς inſcribit̃,ubi Herculē inducit a Gallis nō clauo uerum Mercurio ſimilem depictū,et addit, ταυτάγε ὤμην οὖν ἐφ' ὕβρει τῶν θεῶν ἑλληνίων, τοιαῦτα παρανομεῖν τοὺς κελτούς, ἐς τὴν μορφὴν τὴν τοῦ ἡρακλέους ἀμυνομένους αὐτὸν τῇ τοιαύτῃ γραφῇ, ὅτι τὴν χώραν ποτὲ αὐτῶν ἐπῆλθε, λείαν ἐλαύνων, ὁπότε τὰς γηρυόνου ἀγέλας ζητῶν, κατέδραμε τὰ πολλὰ τῶν ἑσπερίων γενῶν. Id eſt. Igitur m rabar iſta ob contumeliā deorū græcorum iſtiuſmodi perperam facere gallos,ac talem formam Herculi aſſimulare,ulciſcentes ipſum,ſcilicet: tali pictura qm̄ regionē illorum preſſit olim incurſionibus,p̄das agens,qñ Geryonis armenta quærebat,uaſtauit aūt ille multa occidentalium loca,hæc Lucianus, bene occidentalium loca,ſed non ſeptentrionalia.Nec ſinit nos agere ſilentium, Oſyris ille aratri demonſtrator,quem (regnante rege Sueuo) apud Germanos fuiſſe

Qꝫ pauci exter norum in germa nia fuerīt

Aſcibur gū cōdit̃.

Hercules an in ger mania fu erit.

Quid adulato res Hercules Galliam deuaſtat.

nos fuiſſe teſtat̃ Peutiger, Beroſus lib. v. toti orbi tũc impaſſe refert Oſyridẽ, & ſubditos agricultura inſtruxiſſe. Statua etiam eius talibus uerbis erat inſculpta. Ego Oſyris impaui orbi, ueni ad Danubiũ, uerum q͂a Diodorus Oſyridẽ Alcmenæ ac Iouis filium fuiſſe credit, quem alii Herculẽ nominãt, adduci poſſum Herculem adiiſſe germanos, Annius Viterbienſis Tauriſcos populos ab Oſyride dictos ait, dum Oſyris in Germania fuerit, ab api uidelicet. i. tauro (ut & Diodoro placet libro primo) tanto labore indiget aliq̃s attigiſſe Germaniã recenſere. Venerũt & Argonautæ ad Danubium, Trogo Põpeio, & Iuſtino li. xxxii. & Strabone lib. i. authoribus, concordat Val. Flaccus cuius uerba capite xx. adducemus. Plynius etiam li. iii. Pomponius Mela, Zacharias Lilius, & multi grẹcorũ & latinorũ Argonautas in Iſtrum delatos aſſerunt, ecce Cato in fragmentis negat, tñ Strabo lib. primo, poſtq̃ id innotuit, ſubiũgit. Quidam, inq̄t, maximam Iſtri partem nauigaſſe Iaſonem commemorant, alii uſq; ad ſinum Adriaticum, hæc inquit Strabo probabiliter ac non incredibiliter dicta ſunt, uide tamen aliquos negaſſe etiam Argonautas fuiſſe in Germania, ut Catonem, alios dubitaſſe ut Strabonem. Quis autem tandem Germaniæ infœlicitatis modus eſt? ut nullum tp̃ibus antiq̃s ĩueniamus in Germania fuiſſe? Quin etiam tot, q̄t negant, p̄ſto ſint authores, Pythias author græcus totam a ſe mẽſuratam Britanniã ſcribit, & a Gadibus uſq; ad Tanaym ueniſſe, q̃d Polibyus geographus negat. Eratoſthenes Panchæũ quendam ſeptentrionẽ pluſtraſſe refert omnem. Contra Strabo lib. ii. Hermeti illa dicenti, ſe non crediturũ præſumit, tanta laus, tanta admiratio, priſcis fuerat, tantũ uidiſſe germaniã. Nõ dubium ſi Homerus Germanos agnouiſſet πολύτροπον hunc Vlyſſem ac πολλὰ πεπλευκότα & demũ πολύπλαγκτον, Qui πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω πολλὰ δ' ὅ γ' ἐν πόντῳ πάθεν ἄλγεα etiam in Germaniam delatum indicaſſet.

Oſyris iuxta danubium

Argonautæ in danubio.

Pythias

Hermippus

Eratoſthenes

Teſtibus ocularibus eſſe credendum, & de quibuſdam ſcriptoribus qui rem ab ipſis deſcriptam uiderunt. Ca. V.

P Arum ergo illorum agnoſco q̊ pacto germania noſtra innoteſcere potuit, dum nec priuati, taceo de doctis, patriam noſtrã attigerint, Nõ neminem aũt fugit illis fidem eſſe hactenus datã, qui id q̃d luminibus eorum patuit, aſſeruerunt, tunc em̃ unus teſtis oculatus plus ualet auritis decẽ, uiſa etiam ab authoribus regio, multo ſplendidiorẽ noticiã ſcriptoribns attulit quam illa quẹ tm̃ opinione ac auribus nitebat̃. Vnde ſcriptores dum fidem requiſiuerunt ſe uidiſſe aliqua teſtabant̃. Lucianus in Syria. τὸ δὲ παλαιὸν, καὶ παρ' αἰγυπτίοισι ἀξόανοι νηοὶ ἔσαν, καὶ ἔστι ἱρὰ καὶ ἐν Συρίῃ, οὐ παρὰ πολύ τοις αἰγυπτίοισι, ἰσοχρονέατα, τῶν ἐγὼ πλεῖστα ὄπωπα. i. Olim & apud ægyptios ſine ſtatuis aræ erãt, ſicuti in Syria ſacra ferme ægyptiis coẹtanea, Quæ ego vidi, credit̃ Diodoro Siculo in rebus ægyptiorum, quia uidit. Xenophõti aũt & Thucydidi nulla dat̃ ueritas, q nec loca attigerunt, nec Ephoro nec Timæo, qui errauerunt non negligentia, uerum regionũ, ſituſq; ignorantia, nullus em̃ priſcis tp̃ibus græcorum uſq; ad Ptolemæũ Philadelphũ æthiopiam aut ægyptũ ingreſſus, niſi Orpheus, Homerus, Solon, Plato, & alii qui nõ hiſtorici, magis fabulas q̃ rem uerã in ẹgypto finxerunt, Artemidoro etiam fidem dant, ubi de Arabia ſcripſit, dum ea q̃ in

Teſtes oculati

Diodor9 Siculus

expeditione Aelii Galli Romani cūcta explorauerat, Oneſicritus & Ariſtobulus Alexandri Magni legatus, ſe miſſi a rege ad ægyptū teſtant̄, & quæ uiderit aſſeruiſſe, Agathyrſides etiā Gnidius omnem ſuā hiſtoriā in ægypto collegit, ac diu in Aſia militauit. Vnde ueriſſima indagine librū rerum Aſiaticarū conſcripſit, & Palęphatus græcus author ſe habere explorata q̄ in hiſtoriis ſerēdis tenuit profitetur, cuius uerba ſunt, ἀπελθὼν δὲ καὶ πλέιστας χώρας, ἐπυνθανόμην ἐκ πρεσβυτέρων, ὡς ἀκούοιεν περὶ ἑκάστου αὐτῶν, συγγράφω δὲ ἃ ἐπυθόμην περὶ αὐτῶν καὶ τὰ χωρία αὐτὰς εἶδον, ὡς ἐστιν ἕκαστον ἔχον καὶ γέγραφα ταῦτα, οὐχ οἷα ἦν λεγόμενα ἀλλ᾽ αὐτὰς ἐπελθὼν καὶ ἱστορήσας. i. Peruagatus aūt ſum multas regiones, & conſului uiros ſeniores, ut audirem, q̄d de ſingulis ſentiant eorū, & quæ ab illis hauſi, deſcripſi, & quas uidi regiones, nec omnia ex aliorum ſcriptis adduxi. Verum hæc om̄ia mihi explorata enarraui. Et idem Palæphatus ubi de Niobes ſtatua loquitur, καὶ ἡμεῖς inquit ἐθεασάμεθα αὐτὴν οἷα καὶ λέγεται & nos eam ſic poſitam uidimus qualiter diximus.

Q͛ Gręci in locis externis errauerint, & ubi non (ut de Germania) aliq̄d ſcribere habuerunt in tabulis nudum ſpacium reliquerint. Ca. VI.

Grecorū ignorantia de locis externis

Vlti ergo non negligentia, uerum locorum ignorantia errauerunt, ut m Græci omnes, non ſolū in rebus Germanicis, uerum in locis (extra grę cię limites) uniuerſis, ut Eratoſthenes ac Apollodorus li. ii. de nauibus. & Strabo lib. vii. referunt, q̄rum uerba ſunt, Homerus & cæteri græci mentionem Græciæ facientes, ueritatis ꝓximū attigerunt, ut Aulidē lapidoſam, Thyſben herboſam, & multas habentē columbas, Stolum multū aſperā, Medzeona bene exædificatā ciuitatē, Idam Troiæ πολυπίδακα multos fontes habentem montes gręciæ σκιόεντα. i. umbroſos. Sic etiā Euripides Eurotā plenā arundinibꝰ δονακώδεα. i. arundinoſū appellauit. Ita & Simoenta uitreū a quo dicit̄ ἀργυροδίνης. i. uorticibus argento ſimilis. Hæc & alia Gręci optime calluerunt, externarum uero regionū ꝓprietates, uix agnouerunt, hæc illi. Ecce aliud q̄d p̄ſati ſcriptores, Apollodorus, Eratoſthenes & Strabo in locis p̄allegatis addunt, Homerū dū quadraginta flumina Oceano ſeſe exonerare ſcripſerit, p̄ſtantiſſimorū ut Iſtri, Boryſthenis, oblitum, hæc illi, ecce tandē græcorum in rebus germanicis ignorantiam. At nunc dicet aliquis, & ſi nullū intelligentiæ lumen græci aut experientiā de Germania habuerunt? potuerunt tamē aſtrologica indagine terram hanc a gentibus quibuſdam habitari inquirere, & illic nouerunt terram populis refertam, uerum ꝓprietates ac noīa regionis illius, ſub nullum eorum ſenſum cecidit. Vnde dum ꝑ Parallelos terrā menſurauerūt, multū ꝓpter regionem incognitam errauerunt, Pythias græcus ob ignorantiā Germanię Parallelum (qui ꝑ Mæotim ad Boryſthenē dirigit̄) alio coniunxit, eum ſecutus eſt Hipparchus, ait ergo de illis Strabo lib. xx. nec em̄ montiū Germanorū ſitus dicere habemus. Quis em̄ priſcis maiorē quā poſteris fidē habuerit? qui tantopere in tabularū deſcriptionibus oberrauerūt, ut eos & accuſauit Eratoſthenes, nec Hipparchus ab eorū detractione abſtinuit, nudum ergo ſpacium (q̄d Germaniam occupare debuiſſet) priſci geographi reliquerunt. Teſtat̄ hoc CL. Ptolemęus

Græci optime de gręcis

Græci errauerunt in tabulis Germaniæ ſpacium relinquentes nudum

lemęus de mari germanico libro.θ. κατὰ γὰρ inquit ταύτην τὴν αἰτίαν, τὸ μὲν ἰνδικὸν πέλαγος, μετὰ τὴν ταπροβάνην ἐπὶ τὰς ἄρκτους ἀπέστρεψαν, ἐνιστάντες αὐτοῖς τοῦ πίνακος πρὸς τὴν ἐπὶ τὰς ἀνατολὰς προχώρησιν, ἐπεὶ δὴ μηδὲν εἶχον ἱστορεῖν τῶν τῆς ὑποκειμένης κατὰ τὸν βόρειον σκυθίας ἀντιπαραγράφειν .i. Eadem cauſſa & Indicũ mare poſt Taprobaciam ad ſeptentrionẽ deflexerũt, cum tabulis nudũ ſuggerit ſpaciũ, & nihil habuerunt aduerſus Boreã de Scythis ſcribere, hęc illi. Et ut demum rem cõponã illi qui non in germanicis regionibus uerſabant, nihil elaborauerunt q̃d memoria dignũ eſſe potuiſſet, nil em̃ niſi ſummã ignorãtiã ſibiipſis habuerunt obuiã.

Quibus geographis credendum, & aliquando nec teſtibus ocularibus, tam doctorum quam priuatorum hominum teſtimonio utendum eſſe. Ca. VII.

Ictum tuum tale nunc erit, nonne ab aliis habere potuerunt, ut & p̃ſtantiſſimi fecerunt, & eorum libros iſtiuſmodi adaptare? potuiſſent utiq̃,
d ſi q̃ſdam habuiſſent, q̃bus Germanorũ res conſtaſſet, ut aũt ad metam (unde mihi iter eſt) celeriori gradu ptranſeã. Non ſatis fuerat uſq̃ quaq̃, nec tam doctiſſimis etiam q̃ priuatis uidiſſe germaniã, nec adeo ad deſcribẽdas eorum regiones hoc cõducebat, aſſumpturus em̃ ſum Oneſicritũ & Ariſtobulũ & reliq̃s, qui Indiam profecti, uerũ tm̃ partem uiderunt, narraueruntq̃ q̃dã ex auditu, & quanq̃ ea q̃ ab eis pfecta dicunt, in tranſitu q̃dã militari, & in trãſcurſu, ab eis comphenſa ſunt. Quapropter nec ſemp eadem etiã referunt ab iis qui quaſi accuratius res pſcripſerunt, illi em̃ (q cum Alexandro in Aſia militarunt) ſæpe quiſq̃ alteri contraria dicũt, q̃d ſi de uiſis tantope inter ſe diſcrepãt quid de his putandũ eſt q̃ ſciunt ex auditu? hęc Strabo lib. xv. Sunt etiam q̃ delectationis cauſſa q̃dam adducũt, rem uerã, quã exacte nouerunt, remittentes, in q̃rum numerũ Herodotũ, Diodorus Siculus reponit, reliqui rem uiſam ad fabulas conuerterunt, ut pene om̃es antiq̃rum hiſtorici, ſicut Gnidius, Cteſias Heccatheus, & alii, quare nõ ſemper fidẽ parit, etiam loca q̃dam uiſa atteſtaſſe, Alii fidem priuatis hoibus p̃ſtant, & æquo delicto peccant. Inueniunt em̃ mercatores qui p Arabicũ ſinum ad Gangẽ uſq̃ puenerunt, Verum (ut Strabo ait li. xv. priuati hoĩes fuerũt, ad hiſtoriã min⁹ idonei. Vnde nequaq̃ illis eſt credẽdũ, uituperat Eratoſthenes q̃d hoib⁹ nulla memoria dignis uſ⁹ erat teſtimonio in ſuis hiſtoriis, & iſtiuſmodi teſtes uſurpat, ut Damaſten. Strabo lib. i. ip̃m irridẽs, nihil differt, inq̃t, Damaſtẽ teſtem, ac ſi Bergeum uel Meſſeniũ, & alios q̃s in ſuo teſtimonio citat, alleget. Item in alio loco Eratoſthenes multa ex Diotino Athenienſiũ legato ſe habere affirmat. Ita Metrodorus Sceptius Mimnerino teſte utit. Poſſidonius etiam Gn. Pompei, qui Colchos & Arabes bello ſtrauerat, & Patrocles geographus Xenoclis regiæ gazę Alexandri Magni cuſtodis teſtimonio functus eſt. Quare ille a Strabõe lib. xi. Hic uero ab Hipparcho geographo lib. ii. commentariorũ, ac ab Eratoſthene animaduertunt, unde nõ illis hoibus leuiſſimis credendũ eſt, nec iſtiuſmodi teſtibus ad hiſtoriã non idoneis utendum. Verum illis q, referente Annio Viterbienſe, publicã fidem habent, ut in prima monarchia Diodi, Manethoni Aegyptio, Beroſo Chaldæo,

Teſtes oculares etiam erraſſe.

Fidem non eſſe dandam mercatoribus & priuatis in geographia

Qui ſcri-ptores monarcharũ ueriſſimi

Mnaſea,& aliis,q literas Syriorũ ꝑdidicerunt.Hieronymus etiã ægyptius Syriæ pfectus,inter antiqs tpe Heccathei hiſtorici extitit,hic cũcta Aſſyriorũ penetralia in manibus habuit.In ſecunda uero monarchia Gnidio Cteſiæ fidẽ damus,& Metaſthene qrum ille ex annalibus Perſarũ,Diodoro authore,hic uero natione Perſa ueriſſima deſcripſerunt.Nec in ſecunda monarchia Clemẽti Taciano,Aphricano græcis (qui contra publicã fidẽ ſcripſerunt) credendum eſt) & ut rei ſummã uno ſimul uerbo circunſcripturus ſim,his qui id qd uiderunt,& ſummo ſtudio ac inqſitione ipſi notauerunt,multo qꝙ ingenio polluerunt,fides præſtanda eſt,ut Ptolemæo Lago,qui æthiopiam cum exercitu ingreſſus eſt ideo,ut etiam regiones perdiſceret,ita Iuba rex ex multa inquiſitiõe rerum ſcientiam quam habuit exploratam literis mandauit.

Quibus danda fides

Quibus ſcriptoribus res Germanas adducentibus credendũ & aliquando lectionem & auditum a doctis uiris,oculari teſte præponenda Ca.VIII.

Plynius in germania

Corne.in germaĩa.

HIc & Plynius ſecundus in xx.libris oĩa bella q Romani cum Germanis geſſerunt,deſcripſit,& in Germania militauit,ut iunior Plynius in epiſtola ad Macrũ teſtat͛,& ſępe ipſe Plynius.Itẽ Cor.Tacitus ſub Veſpaſiano in Germania degit,ut in eius Germania de ſe ipſo dicit.De Plynio ita Marinus Benchemius noſtrę tẽpeſtatis uir doctiſſimus ait.Plynii laus eſt qui qd uidit teſtat͛,qd non uidit pſtantiſſimorũ dictis aſſerit,& plane q optime,non eñ totius terræ meatũ aliquẽ tranſcurrere facile eſt humanarũ uiriũ.Quare & opꝰ erit doctorũ teſtimonio in his q non uidimus,Strabo lib.iii.ita de ſe loquitur,Itaqꝫ cum terræ partem ꝑagrauimus & maris, qua de re & narrantibus & ſcriptoribus fidẽ adhibeamus,ꝑuenimus aũt in occaſum uſqꝫ ad Sardiniã, tractus Tyrrheni,& in meridiẽ qdem ab Euxino uſqꝫ æthiopiæ terminos, ex cæteris terræ ſcriptoribus nullũ facile reperies,q amplius,q nos,dicta ꝑmeauerit interualla,qui uero occidentis regionis mare adierunt oriẽtis loca nequaq̃ attigerũt qui aũt contra in occidentalibus defecerunt,de Auſtro qꝙ & ſeptentrione cõſimiliter ſe habuerũt,atqui illi & nos plura ꝑcipientes cõpilauimus,formam ac magnitudinem ſic annotauimus & loca,prout caſus tulit.Quidam ſenſibus credentes ꝑ diuerſas terræ partes unam conſtruxerunt deſcriptionẽ,ſimiliter uniuerſi orbis terrarũ aſpectũ,cum & exercituũ ductores extiterunt,oĩa qdem ipſi confecerunt,ſed ubiqꝫ nequaq̃ regionibus affuerunt,immo ꝑ alios plura geſſerũt,fide nũciis adhibita,Qui aũt ſolos uidentes cognoſcere ueritatẽ loci exiſtimat,iudiciũ auris perimit.Quod tñ ad ſcientiã capeſſendã longe pſtantius eſt oculo,unde maxime huius ætatis hoĩes aliqd dicere de Brittãnia de Germanis & intra & extra Danubiũ habitantibus.Hęc oĩa Strabo,quem etiã rerũ germanarũ ſcientiſſimũ nouimus,non tñ oĩa q teſtat͛,eius luminibus patuerunt,Dionyſius græcus geographus,etiam prima illorũ uidiſſe,q memoriæ attulit,indicat.Ptolemæus Claudius Alexandriæ rex plura uidit,plurima tñ a nũciis explorata (qs in totũ terrarũ orbem remiſerat ad terræ uniuerſæ inqſitionem) ſuis libris attulit.Quare clariſſimũ eſt auritos teſtes,ſi fœlici ingenio ſaltẽ ac pſtãti fuerint

Auditus aliqñ prę ſtantior uiſu etiã in geographia

fuerint, ꝑponendos eſſe in accurato oculorum iudicio. Eſt em̃ ut Strabo lib. i. refert magis grauibus & dignis tm̃modo uiris utendũ, qui ꝑ multa bene diſſeruerunt, multa etiã omiſerunt, uel non ſatis plene explicauere, & ſi adamuſſim res noſtra deducenda eſt, uidet̃ hic ueritati ꝓpior accedere, qui doctiſſimorũ ingeniorũ, & experientia imbutus ea quæ in illis agnouit optima recenſet, quę uero inutilia reſcindit, q̃ qui paſſim omnia loca peregrinatus ferit.

Auritis teſtimo niis q̃n credẽdũ.

Excuſatio authoris præſentis operis, & ad geographũ ſpectare, non ut inutilia, uerum tantum utilia & magna in ſuis ſcriptis præponat. Ca. IX.

h Os & ego imitatus ſum, qui q̃uis germanus non oĩa Germanię luſtratus fuerim, ea tñ q̃ non uidimus ex doctorum hoĩm opinione, & qui interfuerunt locis ſcripſimus, nec nobis labor circa res uiliſſimas, ut pagos, itinera, & humilia oppida (q̃ priuatiſſimus quiſq; explorata habet) uerſabat̃, nec id ad geographũ uidimus ꝑtinere, ut ex Ptolemęo in epiſtola ꝑlimina ri teſtati ſumus, ait etiã Strabo li. iii. Prima igit̃ & peculiaria maxime ſunt, inq̃t, & ad ſcientiã, & ad urbanas neceſſitates, formã & magnitudinẽ ſimplici ac breui orõne conſtringere, q̃d q̃dem ad orbis deſcribendi tabulã neceſſariũ eſt, ſimul & qualis eſt, & quotta totius terræ pars demõſtret̃, hoc em̃ ꝓprium ſcriptoris eſt. De tota uero terra accurate tractare, & de illius zonæ quã dicimus ſpondilo uel dorſo cuiuſdam alterius eſt diſciplinæ, hæc Strabo. Concordat & Marinus Benchemius noſtræ tempeſtatis uir doctus, in cõmentario ſupra Plynium ubi ſic infit, Plures rep̃henſi ſunt qui oẽs urbes & totos montes, campos & flumina inepte deſcripſerunt, ita em̃ faciunt, ut ſi q̃s & regis comam & frena eq̊rum appingat, quæ res cõtingit ex ingenii imbecillitate & imperitia, dũ grauia ac utilia tractare non poſſunt, deridendi ergo ſunt illi qui ex ingenii inſcicia magna negocia & p̃clara facinora, & memoria digna p̃termittũt, parua uero & nullius momenti res multo ſtudio & labore exponũt, hæc ille. Loquitur de illis Horatius in arte. Cum lucus & ara Dianæ Et properantis aquæ per amœnos ambitus agros Aut flumen Rhenum pluuius deſcribitur arcus. Id & in oratore req̃rit Fab. Quintilianus, in me uero illud laboris plurimũ ſibi uendicauit, ut non ea q̃ oculis om̃i ruſtico ſubiecta ſunt, quæ uulgaria nimis ac cœlo patentia claro ſunt, quaſi hybernas nenias p̃terirẽ, ac mihi in q̃buſdã temperãdum eſſe ſcirem. Verũ tm̃ ea quæ tum a græcis tum a latinis hactenus partim inaudita, partim intacta, errata aut neglecta fuerunt, ut ſtudioſis auribus & luminibus conuenirent elaborarem, hoc uirtutis opus uiſum erat.

Geographũ non oĩa explorare decet.

Mutationem locorum ignorantiæ Germanicæ cauſſam fuiſſe. Ca. X.

a Lbertus Magnus ille Germanorũ nobiliſſimus in li. de ſitu orbis, inter cæteras cauſſas cur Germania adeo ignorata priſcis fuerit refert, hoc noĩm feciſſe & gentiũ germanorũ uarietatem, tot em̃ ſeditiones in germaina fuiſſe motas, tot bella oborta, ſemꝑ em̃ ut ex oĩbus Cornelii Taciti hiſtoriis cõſtat, gens fortior & ſupior uicinã oppreſſit, unde contigit noĩm uariatio

Cur noĩa Germaniæ uariata fuerunt

fremitu bellorũ,q̃ totã noſtrã patriã tũ grecis tũ latinis in obſcurũ abire coegit uerum magnã etiã rõnem eſſe ait Albertus religionẽ chriſtianã q̃ tũc nouis uocabulis & locis Germaniã imbuit,ſed de illo copioſior orõ lib.viii. habebitur.

Germaniam quomodo ſub Gallia ſcriptores comprehenſi ſint. Ca.XI.

NOſtri fundi extrema illa fuit calamitas & exitialis uirtutis famæ nomĩs Germani fluctus lerna & ἀπωλεία extitit,Germaniæ q̃q; obliuionis cauſa prima.Dum a Germanis antiquitus quicq̃d uirtutis & honeſti geſtũ erat,id uel Celtis.i.Gallis,Belgis,Sarmatis,Scythis aliq̃n,non Germanis aſcribebatur,unde accidit ut ſpectata Germanorũ uirtus ſuccubuit,& in Gallis floruit maxima illa nomini Germano detractio fuit,Germaniã em̃ Græci ſimiliter & Galliam & eorũ incolas Galatas dixerunt,ſiue a filio Herculis ſiue ab alio,apud Michaelẽ Rictium lib. primo de regibus Franciæ,& Parthenium Phocea lib. primo hiſtoriarũ,Beroſus li.ii.Herculẽ ex Galatea (cui ſuffragat᷑ Diodorus lib. vi. & Marcellinus lib.xv.) Galatẽ genuiſſe ait,libro tñ q̃nto hiſtoriarũ Comerũ Gallũ,ait,in Italia regnaſſe,& a ſuo noĩe populos dixiſſe.Alii ἀπὸ τ͂ γαλακτινῶ dictos uolunt,γαλακτινὸς em̃ eſt albus,candidus,lacteus,utcunq;,Germani etiã ſub Galatis cõphenſi ſunt a rerũ ſcriptoribus.Diod. Siculus lib.vi.germanię nõ meminit uerbo,ſed ĩnuit eos noĩe Galatarũ, uerba eius ſunt. Galates filius Herculis in uirum euadens,cum paternũ ſuſcepiſſet regnũ,plures oras ſibi ſubdidit ꝓpĩquas,& ſubductas oẽs ſuo noĩe Galatas dixit,a q̃ oĩs ea regio Galatia dicta eſt.Hæc a pluribus nationibus incolit᷑,q̃ inuicem gentium numero differunt.Nam q̃ maior habet᷑ inter eas ducenta uirorũ millia efficit,q̃ minor quinquaginta.Harum gens una erga Romanos uſq; ad hanc ætatẽ,affinitatẽ, amiciciamq; ſeruat,ea uero regio (intelligit Germaniã) q̃ ad arctum ſita eſt,regio frigida,hyemis tp̃e niuibus oppleta,hæc ille.Quis ergo non ibi intelligat Germaniam olim fuiſſe Galliã? addit q̃q; magni fluuii per Galatiã uario curſu fluunt,Eridanus in noſtrum mare,qui uero tm̃ in Oceanũ fluunt,magni habẽtur Rhenus,Danubius,hæc ille.Ecce Rhenũ & Danubium Galatiæ flumina dixit, & addit Rhenum diebus noſtris C.Cæſar pontibus miro modo ſtruxit, pedeſtribus copiis traductis,Galatas ultra Rhenũ habitantes in ꝑtatem redegit. Sole clariora uerba hęc ſũt germanos fuiſſe Galatas,& paulo poſt,de potu ex hordeo facto,de lanceis,proceritate & albedine corporũ,& colore rubro capillorum,& aliis germanis olim tm̃ propriis.Germanos appellatiõe Galatarũ denotat,ut rem componã,idem Diodorus.Nunc,inquit,q̃d a multis ignoratur ſcribetur,ultra Maſſiliam (qui mediterraneas regiones,quiq; iuxta alpes & montes Pyrenæos incolunt) Celtæ appellant᷑,ultra hos q̃ ad Oceanũ uerſus ꝑtinentes oras,& Erycinũ montẽ,qui deinceps ad Scythiam uſq; habitant, dicuntur Galatę,oẽs em̃ Romani uno uocabulo Galatas dicunt,hæc ille.Germaniã intelligit ab Oceano ſcil. & a Celtis uſq; ad Scythiã dicendo,dii boni? (quod a multis ignorat᷑ ſcribit Diodorus) mirũ Germaniã adeo Diodori tp̃ibus (qui Iulii Cæſaris uixit) ætate delituiſſe,male actum eſt de Germania,nec aliud in re eſt

Germani Galatæ

Galactinus

Galatia unde

Rhenus fluuius Galatiæ.

quiddam

quiddam obliuionis eius, niſi nominis ac famę & gentis alterius iniuria, quo mō Græci aliqd de Germanis ſcribere potuerũt? Germani (& ſi quid honeſtius geſſerunt) iniuria nomĩs Galatarũ ſub tenebris uel eſt uolutũ, uel alteri aſcriptũ, tulit alter honores. Noluim⁹ ergo ad claſſica om̄ibus nũeris ita uetos ſecũdos gallis ſinere, uerum ſiqd laudis nacti ſumus honoris ꝑticipes nos ipos ꝑſtabim⁹. Ephorus q̃q; Gallias uſq; ad Gades ꝑpagauit, ait Strab. Illa noſtri tempis hoĩbus non quadrare, uerũ antiqtus ita fuiſſe libro. iiii. dicit, Ecce antiquitus Germaniæ nec nomen conſtaſſe?

Germaniã ſub Celtis cõprehenſam. Ca. XII

Redeo nũc ſingulatim ad alios Gallos. de Belgis prius diximus, & certo certius cõſtat qcqd trãſrhenanę ciuitates ęgerũt, id Belgis. i. Gallis aſcribebat̃, Sic etiã de Celtis, antiqtus Galli & Germani Celtę dicebant̃, ut Raphael in urbanis Cõmẽtariis ſcribit. Lucill⁹ Tarre. li. iiii. ſup Apolloniũ Hercyniã Celtarũ ſiluã dixit, quę Germaniæ eſt. Marlianus, enarrator Ptolemæi, & noſtrę tẽpeſtatis hoĩes (taceo de antiqs) Suitẽſes (nũc Eluetios) Celtarũ populos dixerũt, & alios Germanos. Atheneus author græcus, libro. v. dipnoſophiſtarũ, ſingula queadmodũ Diodorus Siculus, quæ Germanorũ ſũt Celtis cõceſſit, Simili iudicio Eratoſthenes uno uocabulo, & Gallos & Germanos Hiſpãoſq; Strabõe ac Hipparcho referẽtib⁹, Celtas & gallos appellauit, Sic & Hercules noĩe Alemannus, ut ait Beroſus, & Frãcus filius Hectoris (ut teſtat̃ Manetho) imperauerũt Celtis, qs non Germanis diceret? cũ ille nõ longe a Cõſtantia regni ſui ueſtigiũ reliqrit. Hic uero in Frãciã orientalẽ perrexerit? a quo Franci (tũ Celtæ dicti) deducti ſunt. Aenea Siluio, Blondo, & mille authoribus, & id plane & in ꝓpatulo eſt, nõ Celtis in Gallia imperaſſe Francũ, dũ hi Franci nõ occidẽtales extiterint, uerũ oriẽtales, qui apud Rhenũ cõſederant antiqtus. ut Agathius Gothorũ ſcriptor, Hunibaldus & Marcellinus uolunt, & hos dictos Celtas, ꝓbo authoritate Suidę, q ita inqt γερμανικὸς ὁ φράγκος οἱ γέρμανοι κελτοί λέγονται, οἱ ἀμφὶ τὸν ῥῆνον ποταμόν εἰσι. id eſt Germanicus Frãcus Germani & Celtę dicunt̃, qui circa Rhenũ fluuium ſunt, ſunt ergo uel fuerunt Franci oriẽtales Celtę dicti. Cum alii Franci q̃ longius a Rheno ſint, manifeſtũ eſt Suidam igitur non occidentales Francos uoluiſſe, uerum orientales, qui (ut Iacobus Vimpfelingius ait) olim omnem Rheni ripam adeo inhabitauerunt, ut pene accolę Rheni uel Alſates aut Franci dicti fuerint. & hoc nonnihil confert lectioni panegyricorũ. qui Francos non longe a Batauis poſuerunt. Huius igitur ex Hunibaldo ac aliis lib. Nono mentio copioſior habebitur, Ad Celtas redeo, qui olim nomine eo Germaniam occupauerunt, & hoc quia in aliis auctoribus liquet, tum autem in Herodoto exactiſſime ac potiſſimum. qui in ſecundo uolumine quod Euterpe inſcribitur, Celtas omniũ in Europa πρὸς δυσμέων οἰκούντων ἐσχάτους (ut eius uerbis loquar) id eſt ad occaſum habitantium ultimos eſſe aſſerit, qbus uerbis nil falſius eſſe dixeris, uel ſi Herodoti auctoritatẽ integrã eſſe placet, olim totã Germaniã Celtarũ appellatiõe fuiſſe nũcupatã iudicabis, eiuſdẽ ferme ſentẽtiæ idem Herodotus eſt li. iiii. ecce aliud

Trãſrhenani Belge.

Germani Celtæ

in predicto ſecũdo uolumine Danubiũ apud Celtas Herodot9 oriri aſſerit,& addit, κελτοί δὲ εἰσι ἔξω ἡρακληίων στηλέων.i.Celtæ ſunt extra uel ultra colũnas Herculis,que ṽba oẽm nubẽ lumībus noſtris adimunt, ac illis nos ſubſcribere cogunt,qui celtas olim paſſim longe lateq̃ʒ Germaniã totã eorũ noĩe amplexã uoluerũt,uerba Herodoti græca integra lib.viii.lectori repoſuim9, illud q̊q̃ʒ nobis argumentũ præbet Celtas intantũ dilatatos, ſub iure eorũ Germanos ſubiectos habuiſſe,q̃ totam Germaniã ſub regibus eorum fuiſſe hiſtorię uoluerunt. Poſt enim fata alamani,teutonis,Sueui, Vandali, Celtarũ reges Sarmatię ac Celtis præfuerũt,ut Manetho hiſtoricus aſſerit.Nec legit̃ apud ullũ ſcriptorũ de ꝓprio tũc teutonorũ regno ut prius anteq̃ ius Germanorũ ad Celtas deuenit.Nec abſtinuit Nazanzen9 ille Celtas illos uocitare,Quos gallos Claudianus dixit,q pueros Rheno explorãt. cũ tñ hi Germanorũ uériſſimi fuerint, q̃ iuxta Rhenũ cõſederũt. Rhenus eñ Strabone referẽte a fonte uſq̃ʒ oceanũ Germanos aluit.Fuerunt ergo Germani anteq̃ nomen eorũ diuulgatũ eſt,& Celtæ dicti perinde ac Galli.

Germaniã olim etiam Scythiæ appellationibus ac Sarmatiæ fuiſſe ſubiectam Ca.XIIII.

r Edeo ad reliquas Germanicę natiõis claſſes,abſolutis ꝑtibus occidẽtalibus quæ Galliã ſpectant. Oriẽtales partes Norici & Pãnonię gentes occupauerũt.Siñ & pari iniuria,uerũ id ferendũ paulo eſt,Quia Norici,Vindeici,& Pãnones hodie germani ſũt,& q̃cquid ab illis honeſtius geſtũ

Pãnonię. eſt,id æq̃ iure germanis hodie aſcribit̃. Cõtra uero Galli (noĩe ſeruato ꝓprio)

Rhęti. uictoriã retulerũt & memoriã.Sic & ſeptẽtrionalis germanie portio Germa-

Norici. nos affecit,ſpoliãdo eñ honorib9 Germanos ægregia facta uel Scythis uel Sarmatis aſcribebat. Scythis q̃dẽ,q̃ oẽs pp̃li ſeptẽtrĩoales Scythę dicti ſũt,autho

Germania ſub Scythia re Strabone,uerba Strabo.ſũt uolumĩe.xi.In medio Europę cõtigui ſũt Scythę (inq̃t)& Sarmatę.Græci uero ſcriptores,uniuerſos ſeptẽtrionales Scythas, & Celtoſcythas dixerũt,Qui uero ĩpos prius diſtĩxere,q iuxta Euxinũ, Iſtrum,& Adriã habitãt,Hyperboreos, Sauromatas,& arimaſpes dixerũt.Hęc ille. Dio

Locus Strabõis. dorus Siculus uniuerſos pp̃ſos illos ad oceanũ om̃s Galatas dictos uſq̃ʒ ad Scythas dixit,dii ĩmortales,ubi nũc Germania?uniuerſi aut Galatę aut Scythę ſunt Quis nunc uicem Germanię non deplangat?ægregia germanorũ facinora ita Scythis ĩmaniſſimis aſcripta.Landin9 in Cõmenta. georgicorũ Germaniã uniuerſam olim pęne ſub Scythia comprehenſam ſcribit. Hæc ergo Germanorũ Lerna fuit.quia dextro Hercule quicquid Germani geſſerunt, nõ retinuerũt. Ecce Plynius libro.iiii.Scytharũ,inquit nomen uſq̃ʒ in Sarmatas & Germanos tranſit,Ex q̃bus uerbis Annius Viterbiẽſis Germaniã olim Scythiã dictã uult, Redeo ad Sarmatiam,quos aliqui etiam Scythas nominabãt, Hi olim Germaniam ſuo nomine Sarmatiam dixerunt,& uniuerſa illa regio uſq̃ʒ ad Rhenum

Sarmatia olim. Sarmatia dicta eſt,Conſtat id Beroſi authoritate, Hic Beroſus libro ſecundo Tuiſconem appellat Germanorum & Sarmatum patrem, ille anno Saturni

(ut Beroſus lib.v.ait) Sarmatas maximos populos fundauit.Inde anno tertio Nini Sarmatas legibus format apud Rhenũ,hæc Beroſus.Apud Rhenum,inquit,uerba ſunt plana & nuda,accipiat illa quiſq; ſuo ductus ingenio. Ego uero iuxta Rhenũ Sarmatiã antiqtus fuiſſe intelligo,enudeat alius ſufficiat mihi anſam ꝓbuiſſe,niſi fallor,& apud Hunibaldũ idẽ legi,olim ſcilicet dum Frãci in Germaniã uenerunt,Sarmatas Rheno depulſauerunt,concordat Nauderus in chronicis & Annius Viterbienſis enarrator Beroſi cõmentariorũ lib.qnto. Concludo deniq; authoritate Pii II. qui in epiſtola ad Martinũ Mair ſcripſit. Repetamus,inquit,uetuſta tempora,non dicimus aut Saturni uel Iouis,nec rurſus aut Romuli,aut Camilli,aut Alexandri,quibus regnantibus incompertum nobis eſt qualis fuerit Germaniæ facies,hæc ille,& addit.C. Cæſaris ætatẽ inſpicere libet,cum ille militaret in Gallia,cum CHRISTI natiuitas inſtaret,quę nam (oramus) Germanorum opes tunc fuere?

De Situ Germaniæ. Ca. XIIII. Situs germaniæ

V Bi tenuitatẽ ſcriptorũ Germaniæ reuelauimus, integrũ uiſum eſt retegere,qd nã ingenio ſuo ualuere ſcriptores,ſitũq; germanię primũ aggrediar.Cor.Tacitus oẽm germaniam Rhętiis,Pãnoniis,Gallia,rheno & Danubio Sarmatis & Dacis, cætera Oceano arctauit, cui & riualis exiſtit Marlianus,Dionyſi⁹ ſaltu Hercynio ſubicere germanos,Rheno & a danubio aſſerit.Cornelio tñ Perott⁹ ſupra Martialẽ in primo,& ſabellic⁹ li. ii.nonarii.vi. ſubſcribũt,Oroſius li.i.ait ab oriẽte habere montes Riphęos,a ſeptẽtrione Galliã Belgicã,& fluuiũ Rhenũ ad occaſum,ad meridiẽ uero Heſperiam ſub Europa ſitã.Strabo li.vii. Albi,Rheno,Danubio,& Oceano germaniã collegit, cætera ignorare dicit.Ptolemęus li.ii.ca.iiii.ab occidẽte Rheno,à ſeptẽtrione oceano a meridie Danubio,oriẽte Sarmatia.Zacharias Lilius huic opinioni ſuffragaẽ niſi q̃d a meridie alpibus,cęterũ ſarmatis & oceano germaniã incluſit,ab oriẽte & ſeptẽtriõe,Plynius a mari Gallico (ſi litera nõ eſt deprauata) & a Codaneo germaniã incepit li.iiii.ca.xiii.ꝓduxit uſq; ad mare germanicũ.Don.Acciolus in trãslatiõe Caroli Magni,germaniã Rheno Danubio & Oceano cõplectiẽ,cui aſtipulaẽ Iaco.Carmelitanus.Recẽtiores uero lõgius dilatãt Germanorũ fines, ut Aeneas Syluius,Peutiger,ab oriente Daciam,meridie Italiam,occidẽte Gallos,ſeptentriõe Sarmatiã habere germaniã ꝓhibent.Cunradus Celtes quatuor latera aſſignat,Rhenum,Danubium,Tanaim & Oceanum,ait enim. Latera Germaniæ.

Danubiuſq; rapax,& adauctę nubibus alpes Auſtrinos faciunt fines, metãq; reſignant Italicæ,Illyricæ,Scythicæ,contermina genti Oceano fines ponit natura ſub arcton Pulcher ab occiduo quas claudit gurgite Rhenus Nos a Sequanicis diſiungit flumine Gallis.

Vincentius lib.ii.c .lxxii.hiſtoriarum,& Iſidorus Iacobi Carmelitani ſententiæ adhærent,Lucanus Germaniam κατὰ περίφρασιν ita libro primo depinxit. Periphraſis germaniæ.

Tunc inter Rhenum populos alpeſq; iacentes
Finibus arctois patriaq; a ſede repulſis
Pone ſequi.

Ecce tanta ſcriptorum διαφωνία. In cuius autem ſententiam iuramus, paucis dabo, Mantuanus de Situ Germaniæ.

Tenditur ad leuam magis Germania campis
Oceanum Boreamq́ petens ibi littora Cymber
Incolit, arctoum longe porrecta ſub axem
Sed ſecus hoc latus Italiæ circundedit altis
Collibus. Claudianus in Stylicone.
Omne quod Oceanum fontemq́ interiacet Iſtri
Vnius incurſu tremuit.

Situs germaniæ tẽpore noſtro.

Vt demum finem poſiturus ſim, p̄ſtantiſſimis placuit, hodie ad occaſum & Franciã, & burgundias, uidere Germaniã, ad meridiem uero Italiam, ſeptentrione uero inſulas ſeptentrionales claudere, cæterũ Hungariã orientalẽ limitẽ conſtituere, & hæc de tractu Germaniæ dilatatio hodie deſcribit, & diffuſior eſt deſcriptione Alberti Magni, qui tm̃ Rheno Oceano Danubio & Iſtula germaniam collegit.

De diuiſione Germaniæ. Ca. XV.

Germania duplex.

a

Nteq̃ de Germanię ſitu uerba fecero, ordine iuſto Germaniam diuidere uolumus. Duplicẽ aũt eſſe cuilibet patet, uocant eñ Germaniã ad meridiem ſe extendentẽ ſup̃iorem, aliam inferiorẽ, ut Paulus Diaconus li. primo. Aelius Lampridius, Suetonius, Spartianus, Capitolinus, & panegyrici, qui ubicunq́ illarum partiũ meminerunt ſup̃iorem aut inferiorẽ uocant Germaniam. Ptolemæus etiã ita eam diſtinxit, uerba eius ſunt in libro. β. iſtiuſmodi. Η δὲ ἀπὸ ὀβρίγκα τοῦ ποταμοῦ πρὸς μεσημβρίαν καλεῖται γερμανία ἡ ἄνω, ἐν ᾗ πόλεις ἀρχομένων ἀπὸ τοῦ ὀβρίγκα ποταμοῦ νεμήτων μὲν νοιόμαγος ῥουφινιάνα, τῆς δὲ παρὰ τὸν ῥῆνον ποταμὸν χώρας ἡ μὲν ἀπὸ θαλάσσης μέχρι τοῦ ὀβρίγκα ποταμοῦ καλεῖται γερμανία ἡ κάτω, ἐν ᾗ πόλεις ἀπὸ δυσμῶν τοῦ ῥήνου τῶν βαταύων. i. Illa autẽ regio ab Abrunca fluuio uerſus meridiẽ Germania ſuperior, in qua ciuitates ſunt, ab Abrunca Nemetũ, Nœomagus, Rhuphiniana, illa aũt q̃ iuxta Rhenũ eſt, a mari uſq́ ad Obruncã fluuiũ uocat̃ germania inferior, in qua ciuitates ſunt a ſeptẽtriõe Rheni Batauorũ. Eodẽ noĩe & Ammonius monachus in hiſtoria Frãcorũ li. pri. & Sabellicus lib. ii. æneí. vi. Ammianus uero Marcellinus li. xv. ſup̃iorẽ germaniã primã, inferiorẽ ſecũdã uocat, primã Vãgiones & Mogũtiacũ, ſecũdã uero Tũgros & Agrippinã cõplecti dixit. Nec deſunt Chronographi q̃ hãc altã, aliã baſſam uocẽt, inueni & apud Marcellinũ aliq̃n ſup̃ioris & inferioris Germanię mẽtionẽ, & Plynius lib. xix. cap. vii. Corruda, inquit, paſſim in montibus naſcens refertis ſup̃ioris Germanię campis, & ille Plynius tp̃e Traiani fuerat, ex quo nõnihil habeo, Cornelius etiã Tacitus in primo ac ſecũdo hiſtoriarũ libro duplicis germanię meminit. Vidimus etiã Ptolemæũ præcipue in libro. ᾱ. Germaniã μεγάλην. i. magnam uocare, nõ ſuperiorẽ, & μικρὴν. i. paruã, nõ inferiorẽ. Deluſus eſt in hoc loco Philippus Beroaldus ſupra aſinum aureum Apuleii, dũ magnã Germaniam ſuperiorem dici putat, & paruã inferiorẽ, cũ magna Germania tm̃ ſub ſe comp̄hẽdat ſeptẽtrionẽ, ut Pruſſiã, Liuoniã, Sdeſiã, & Carpati incolas, ſecundũ alios & Saxoniam ulteriorem, ut Lubecum, Roſtocum, atq́ antiquam Marchiam.

Germania ſupior & inferior.

Germãnia pria & ſecũda

Germania magna.

Locus Beroaldi.

Quando Germania ita diuiſa fuerit,& an tranſrhenani germani fuerint,quo tempore Germanis aſcripti. Ca. XV.

Germania olim una & in diuiſa.

Vm ſcriptores priſcos uideo omnes,tm̃ unam inuenio Germaniã, ratio illius eſt,quia inferior Germania ac etiam multa in ſupiori,ut tranſrhenani Galli fuerunt,unde nihil de ſupiori q̃ inferiori habuimus ante Iulium.Poſt Auguſtũ uero Tiberiũ,Traianũ,& alios cęſares multa de ſupiori q̃ inferiori germania referunt,nec etiã illorũ noĩm Strabo,Cæſar,Pomp.Mela,& reliqui priſcorum ullã fecerunt mentionem,uerum Plynius ac Cornelius poſt Traianum etiã Cæſarẽ & Antoninos,ex una Dacia duę,& ex una Germania duæ Germianæ tpe Aureliani effectæ ſunt,ut Sex.Ruffus dicere uidetur in libro q̃d ad Valentianũ ſcripſit capite ix.& xi.tunc eñ multa Gallici iuris ceſſerunt Germanis,Auguſtus Cęſar redacta in ptãtem Pannonia,rege Bancone capto,& oẽs oras Danubii in ꝓuinciam redegit,e q̃rum ditionibus Germanis multa adiecta ſunt poſterioribus tpibus,& ita Germania diuiſa fuit. optimi tñ ante Aurelianũ Germaniã ita fuiſſe diſcretam tradunt,dũ ante Aurelianũ non longe tpe poſt Auguſtũ aut Traianum uixerit Ptolemæus,etiã Capitolinum & alios uidemus hiſtoricos,q uitas anteceſſorũ ſcripſerũt,ſæpe inferioris germaniæ meminiſſe.Verũ ut rem certo limite componã,diu ante Aurelianum diuiſam eſſe conſtat Germaniã,meminit & inferioris Germaniæ Vlpia.ff.de cẽſibus.l.ultima, de ſupiori Plynius lib.xix.ca.viii.natu.hiſto.& Cornelius.Tranſrhenani autẽ olim Galli fuerunt Belgę dicti,& tpe poſteriori Auſtraſii,ita etiã ab antiq̃ſſimis dicunt̃,ſi eñ recte memini apud Cor.Tacitũ,eorũ mentionem reperi,Plyniũ & Straboñ,& recentiores inde hiſtorici,ut Seuerus,Mamertinus,FL. Vopiſcus in Tacito,Iulius Capitolinus in Albino tranſrhenanorum meminerunt,qui tpibus Conſtantini Cęſaris extiterunt,uerum & illis ętate prior Suetonius hiſtoricus in Galba ac Nerone & cæteris.Non igit̃ recens nomẽ erat tranſrhenanis.Poſtq̃ itaq; Germania diuiſa eſt,tranſrhenani germani facti ſunt,ut uerba Ammiani Marcellini ſole clariora,ita indicant li.xv.Belgæ,inquit,olim fuerunt fortiſſimi,ex eo,quia nec aduenticiis fuerunt effœminati deliciis,tranſrhenanis certauere Germanis.Aquitania alia pars Gallię,cui⁹ altera pars p̃erat uniuerſis,& hi ſupiorem & inferiorẽ Germaniã,duaſq; Belgas duę (lege ſuę)ditionis ſuiſq; rexere tpibus.At nunc numerant̃ ꝓuinciæ ꝑ oẽm ambitum Galliarũ,& ſecunda Germania dicunt̃,q̃ ab occidẽtali exordiens cardĩe Agrippina & Tũgris munita ciuitatib⁹ amplis et copioſis,prima uero p̃ter alia municipia Moguntiacũ habet & Vangiones.Hæc ille,quo nil dilucidius quã tranſrhenanos ſuo tpe.ſ.Conſtantini fuiſſe Germanos,dum etiã Tacitũ,Strabonem & alios etiam antiq̃ores conſpicio,inuenio & tranſ rhenanarũ ciuitates eorum tpe Germanię aſcriptas,ut patebit in ſequentibus,& ſi ſubduxius immo uerius dicere uolum⁹ trãſrhenani ſemꝑ germani extiterũt,nũq̃ galli. Strabo.n. Trebotes & cęteros a germanis ortos ſcribit.Sederũt igit̃ trãſrhenani olim iuxta Hercynium,tranſrhenum pulſi,inde a Francorũ regibus & Romanis in ditione redacti,nihilominus ſemꝑ germani manſerũt,ut paulo poſt a nobis dicet̃.

Germania q̃n diuiſa

Trãſrhenani olĩ Galli.

Trãſrhenani q̃n germani.

Locus Ammiani

Trãſrhenani ſemper germani.

Qui Celtæ dicantur, & enodatio cuiuſdam uerſiculi Nazianzeni pulcherrima, ubi Celtas Rheno eorum filios explorare ſcribit Ca. XVII.

V Enio nunc ad Celtas, ob id, quia oẽs Celtæ olim Germani aut Galli fuerunt, & nunc magna pars Germanorũ aſcribitᷣ Celtis, ut in capitibus ſequentibus latius oſtendetᷣ. De Gallis autẽ non eſt dubiũ cum Plutarchus & alii eos nomĩet Celtas. Lucianus τὸν ἡρακλέα οἱ Κέλτοι ὄγμιον ὀνομάζουσι φωνῇ τῇ ἐπιχωρίῳ Herculẽ Galli Ogmiũ uocant uoce indigena. Eos aũt ita deſcripſit CL. Ptolemæus apud Rhenũ uidelicet habitari Celtas ac uſq; Germaniam ſe extendere. Et quia de Celtis mentionẽ fecimus, pulcherrimũ eorũ facinus ab eorũ antiq̃s elaboratum placuit recenſere. Gregorius Nazianzenus græcæ literaturæ tum theologiæ uerissimus antiſtes, ita inter cætera de Celtis loquitur.

Κελτοί μὲν κρίνουσι γόνον ῥήνοιο ῥεέθροις
Καὶ χρυσοῦ καθαροῦ ἄνθρακες εἰσι κρίσις.

Progeniem Celtæ explorant ſub flumine Rheni
Auri iudicium carbo nitentis erit.

Et idem Nazianzenus.

Ὡς νόθον εὐγενέος ῥήνου κριθέντα ῥεέθροις.

Nobilis ut Rheni exploratus ſpiritus amnis.

Sic & Claudianus contra Ruffinum laudat Styliconis exercitũ, quod Gallos habuerit Rheno ꝓbatos

Inde truces flauo comitantur uertice Galli
Et quos naſcentes explorat gurgite Rhenus
Mens eadem cunctis animiq; recentia ponunt
Vulnera, non odit uictus, uictorq; ſuperbit.

Celtæ Rheno pueros explorãt.

Putauit autem Germanos Celtas qui iuxta Rhenum conſederũt. Mos Celtarum erat pueros (poſtq̃ nati erant) galea tecto Rheno immergere, & ſi ſcutum fluitet, ut genuinã ſobolem educare. Si uero a capite deciderit: ut adulterinã, nec ullis dignam honoribus exponere, oſtendit hoc græcum epigramma iſtiuſmodi.

Θαρσάλεοι κελτοὶ ποταμῷ ζηλήμονι ῥήνῳ
Τέκνα ταλαντεύοισι, καὶ οὐ πρὸσ εἰσὶ τοκῆες
Πρὶν παῖν ἀθρήσωσι λελουμένον ὕδατι σεμνῷ
Αἶψα γὰρ ἤνικα μήτρος ὀλισθήσας διὰ κόλπων
Νηπίαχος πρῶτον προχέῃ, δάκρυον μὲν ἀείρας
Αὐτὸς ἐπ' ἀσπίδα θῆκε νέον πρὶν γίνε' ἀθρήσῃ
Κεκείμενον λουτροῖσιν ἔλεγχι γάμου ποταμοῖο
Ἡ δὲ μετ' εἰλείθυαν ἐπ' ἄλγεσι κ' ἄλγος ἔχουσα
Μήτηρ, εἰ καὶ παιδὸς ἀληθέα οἶδε τοκῆα
Ἐκδέχεται τρομέουσα τιμῆς του ἄστατον ὕδωρ.

Quos uerſus ita tranſtulit Pius Bononienſis in ſuis annotationibus poſterioribus capite uigeſimo tertio.

Audaces rapido Celtæ noua pignora Rheno
Explorant, non hęc genitrix prius ubere largo
Alma fouet, uitreas fluuii qui uenit ad undas
Lympha nouum caput alta tegit, quod remigis inſtar
Vmbo tegit, fluuiiſq; effulſit corpus alumni

Et fœtum ſicunda probat lectumq́ʒ iugalem
Damnat adulterii, fœde ſic decolor igne
Poſt dubios genitrix caſus memor ilithiæ
Accipiens filium gelidis in fluctibus ortum
Anxia deſpiciens cui, mobilis autumat unda.

De ſitu Belgarum, & an Belgę ſint Germani. Ca. XVIII.

Tolemæus lib β. ita Belgicam deſcripſit τῆς δὲ βελγικῆς ἡ μὲν ἀπὸ δύσεως Belgarũ
P πλάγα, καὶ παρὰ τὴν λουγδουνησίαν εἴρηται, ἡ δὲ ἀρκτικὴ καὶ παρὰ τὸν βρετανικὸν ὠκε deſcri
ανον, ὅπως ἔχει μετὰ σηκοάνα ποταμοῦ .i. Belgicæ Galliæ ſitus eſt, hęc em̃ ptio.
a plaga occidentali uſq́ʒ ad Lugduneſiã deſcribit, a ſeptentrione uſq́ʒ ad mare
Britanicum & Sequanam fluuium. Galliam aũt Ammianus Marcellinus li. xv.
ſimiliter Cæſar in cõmentariis in Belgicam, Celticã & Aqtaniam diuiſerunt, et
Belgicam qdem tranſrhenanas ciuitates dixerunt, & a Scaldi uſq́ʒ ad mare, alii Galliæ di
Belgas dixerunt, alii Rheno, Oceano, Matro, & Sequano pſcripſerunt, ut Mar uiſio
lianus, horum populi Atrebates, Morini fuerunt & Bellouaces, Caletes, Velo
caſſes, Virimandui. Catuati, Condruſi, Eburones, Cereſii, Menapii. Eſt & du-
plex Belgica Gallia, ſupior & inferior. Prima habet Mediomatrices, Treuiros.
Secunda Ambianos dicitur a Belga ciuitate Belgica, hi apud antiqs Galli dice- Belgæ
bantur, multi em̃ ſcriptores Belgas Gallos nominant, Spiram Galliæ urbẽ lib. unde.
vii. ca. xvi. Otto Friſingeñ. uocat, & in alio libro Confluentiã Galliæ urbẽ. Ply
nius a Scaldi uſq́ʒ ad Rhenũ Gallos eſſe ait lib. iiii. natu. hiſto. ca. xvii. ut Mena-
pios, Bellouacos, Ambianos, Atrebates, Neruos, Verumãdos, Tungaros, Fri Alii Tuñ
ſios, Leucos, Treuiros, Verunos, Sueſiões, Vlmanetes. Cæſar Heduos, Auer gros.
nos, Bituriges, Sequanas, Carnutes, Bellouacos, Burones, Heluetios, Ambia-
nos, Mediomatrices, Neruos, Morinos, Aulericos, Cenomannos, Atrebates,
Bellocaſſes, Eburones, Rauracos. Boos, Vuellos, & alios qs Germania comple
ctitur Gallos uocat. Item Strabo Belgas libro iiii. Gallos eſſe ad ulteriorem
Rheni ait ripam ſitos, & Argentoracũ Galliæ oppidum Marcellinus, Platina,
Sextus Aurelius enarrator uitæ Iuſtiniani, Sigibertus Geblaceſis, Eutropius li. Argeñ
xi. & lib. x. Oroſius, Hieronymus in ſupplementis Euſebii & oẽs, qui quaſi Iuli tina.
ani & Gratiani uitas ſcripſerunt. Sic & Ligurinus q tñ recentiſſimus fuit, Rhe
num iuxta Vuormaciã Gallos & Germanos ſepare dixit, illo carmine ductus
forſitan dicto Marcellini li. xv. Vuormaciamq́ʒ petit medio ubi gurgite Rhe
nus Gallica germanis ſepauit rura colonis. Poſſum & doctiſſimos qſq́ʒ pe Belgæ
dibus in eandem ſententiã adducere, uerum q modo mihi & Germanis defui, Germani
iam palinodiã recantando, leuem, & uenia indignã ſcriptorũ ignorantiã, & iniu
riam reuelabo, Belgas iuſtiſſime Germanos dici, non ſubſcribendo iam Strabo
ni, Plynio, & cæteris q germaniã Rhenũ uſq́ʒ metiti ſunt. Conſtat em̃ Belgas
a germanis ortos, Sabellico, Aenei. vi. lib. v. Strabone, Marliano, & Cæſare qq́ʒ Triboc
authoribus, illud & ſingillatim de pluribus Belgarũ populis antiqrum authori chi.
tate roborare poſſũ. Strabo em̃ Tribocchos germanos ſcribit, traiecto rheno
huc cõſediſſe. Sed ut uanitatẽ & mutuã ſcriptorũ calũniã oñdero, Cæſar q mõ

Eburones Gallos dixit, Marlianus noīe & numero germanos ꝓbat Nemetes, Tribocchos, Argentoracos, Eutropius, Hieronymus, & alii Gallos, ecce lib. vi. Eutropius germanos Tribocchos nūcupauit (affectata ignorātia) dū neſcit Argētoracos dici Tribocchos, Rauracos Cęſar Gallos. Eutropius li. vi. & Plynius li. iiii. ca. xvii. Germanos Eutropi. Plyni. Gallos, Velomādes, Menapios, Bellouacos, Ambianos, Tungros, Sueſiones Plynius ibidem Gallos, Eutropius ibidē Germanos, uno nomine dici ait, Mediomatrices Plynius & Cæſar Gallos; alii Germanos, Friſiam gallos Plynius in p̄allegato loco, alii germanos, Vbios Platina gallos, Plynius, Ptolemæus, Cornel. li. xii. germanos eſſe elicit, & ut rem tādem componā, tedet authorū diſſenſionibus inſeruire. Cor. Tacitus in libro de germanis Gallorū uix ſemel meminit, ibi Treuerorū, Neruleorū, Boiorū, Heluetiorum. Inde de Thenteris, Friſiis, Variſcis mentionē facit. Vt de Germanis q̊rum tn̄ aliqui Belgæ ſunt, & a ſcriptoribus p̄dictis Galliæ populi dicunt̄. Idem Cornelius in hunc modū loquit̄. Ripam Rheni haud dubie Germanorū populi colunt, Vangiones, Tribocchi, Nemetes, & Ptolemęus li. ii. ca. viii. Inferioris Germaniæ ciuitates Vbios Agrippinenſes, Germanię uero ſupioris Argentoracum Vangionū, Rauricū, Argentuariā. Inde Longobardos, Friſios ſcripſit germanos. Itē Turegū & alios ibidē capite decimo ponit Germanos populos ſeu ciuitates, ex q̄bus manifeſtiſſime patet, Celtarum & Belgarum bonā partē hodie Germaniæ populos eſſe, nemo repugnat, habēt enim nec lingua nec moribus diſcrimen. Aeneas Syluius in Europa, Germaniā uſq; Friburgū ciuitatē Ottlandiæ ſe extendere, ibi eñ gentē & linguā germanorū fece decoqui ait, ergo contra Cæſarē Heluetii Germani ſunt, uellem Cæſarē, Plyniū & alios ab inferis emerſuros, noui germaniam non ita anguſtiſſimo limite diffinirent, conceſſiſſem eis ueniam, niſi non multo poſterior Cornelius Tacitus æquo iure germaniā comp̄hendiſſet. Maiorē ſeditionē excitabo, Strabo li. iiii. Neruios (q̄s Marlianus in regno Francorū deſtinauit) Germaniæ nationis hoīes ſcribit. Iulius Capitolinus in uita Antonini Pii, ab Illyrico uſq; ad Galliā germanos aſſerit. Eutropius lib. vi. Aduatigos, Tamatos, Germanos dicit. Accedat Plynius q lib. iiii. ca. xv. Burgūdiones, Varinos, Charinos germanos dixit. Dii boni cur ergo ulteriora tangit? citeriorū obliuiſcit̄. Accedat Cæſar qui Condruſos, Eburones, Cereſeos germanos dixit, De illo Cunradus Peutiger copioſe, lōge lateq; diſſeruit, tandem tranſrhenanas ciuitates non Belgarum. non Gallorum, uerū Germaniæ iure ſubdere uult.

Quidam Germani licet remoti

Quomodo Belgarum ciuitates in nomen Germanicum abierint & imperio adiectæ fuerint. Ca. XIX.

Quō germania ſubiugabatur

Belgas tn̄ (anteq̄ Germaniæ nomen ſe ditauerat) antiquitus fuiſſe Gallos nemini ambiguū eſt, uerum ob egregia germanorū facta & integrā uirtutē, imperio eorū ceſſerūt, cum Gallorū res fece decoxerat, tpe eñ tralationis imperii in Græcos, in Longobardos, in Francos, Gallis res Germaniæ p̄ſtabant. Carolus eñ Magnus, & ante ipſum Pipinus, & eorū oīm origo Clodoueus, Bauaros, Saxones, & totam Germaniā impio potiti adiecerunt, ut

Rictius

Rictius in li. de regibus Frãciæ, & Platina in uita Gregorii qnti, & alii q̃ plures ſcripſerunt, defuncto Carolo impium hæredibus diſtributũ eſt, ut ait Otto Friſingenſis lib. v. ca. ultimo, & libro vi. ca. viii. Lothario Belgica Gallia & Lothoringia euenit, Carolo Britania uſq; ad Moſam, Ludouico Germania uſq; ad Rhenum, mortuo Ludouico Carolus Germaniæ dominus uicit Turingos, Saxones, Alemanos, cui ſucceſſit Arnolphus Teutonorũ rex, ut Otto li. vi. ca. xi. probat, ſunt probati authores, qui argentoracũ tp̃e Ludouici regis Franciæ caſtrati uolunt a regno Frãciæ deueniſſe. Hunc. n. beatæ MARIAE uirgini ciuitatem dediſſe, q̃d ego coniecturæ ueſtræ offero, Agrippinã, Moguntiã de Francorum impio illo tp̃e deceſſiſſe uolunt, & reliquã Germaniã, decertãtibus Frãciæ regibus Carolo & Ludouico, Carolo nomen & res Francorũ adminiſtrabant. Ludouico uero Germania, ut Platina in uita Sergii II. papæ ſcribit, & Rhegino, ita Germania in priſtinã dignitatẽ redacta, ex inertia Francorũ regũ, per impatorem Ottonẽ q̃q; Henrici filium Belgæ germaniæ ſubiugæ, eorumq; imperio adiectæ ſunt, & Germani factæ anno. 982. ut non uulgaris Chronographia teſtat᷑, plura de his legere uolens Peutigerũ requirat, hic eñ Vopiſci, Blõdi Flauii li. ii. Sabellici lib. ix. æneî. vii. & partim lib. i. ænei. viii. authoribus, ſplendidiſſima quæq; adducit. Eo aũt factũ eſt ut non tm̃ p̃dictæ ciuitates, uerũ & ampliſſimæ Germanorũ impio ſubditæ ſint, ſicuti Treueris, cuius (dempto Cornelio) ſcriptorum nullus tm̃ Germanorum facta mentione meminit, nec Ptolemæus, qui tñ plura Germaniæ adiecit. Ea tñ illa tempeſtate numero & moribus ſimul lingua nobis addicta eſt, q̃a (ut Cæſar ait) propter germaniæ uicinitatem q̃tidianis exercitata bellis, cultu & feritate a germanis non differebat, Rudolphus Agricola Burgundiæ ibi regis geſta deſcribens ita loquit᷑. Treueris rerum geſtarũ magnitudine, & uetuſtate urbis p̃clara Gallica gens nunc Germanica. Quæ uerba carmini aptauit Cunradus Celtes, de Treueri & Meti loquẽs olim Belgis, nunc Germanis lib. iii. odarum in hũc modum de regibus Frãciæ.

Diuiſio regni Caroli Magni. *Belgæ factæ Germani.* *Treueri germani.*

Ad Moſam imperium ſtatuentes
Mœnibus altis imperiumq; ferunt
Nobiſcum conuenientes, deſpiciunt
Qua Metis & Treueris nunc ſurgunt
Nunc noſtrum moribus & lingua
Vagos modo Gallos.

Ammianus Marcellinus quoq; Germaniæ urbem Treuerim dixit, & hæc de Gallis nunc Germanis ſatis duximus adducenda.

An Norici ſint Germani. Ca. XX.

I Dem argumentum de Vindelica & Norico, ut de Belgis, Noricos a ſeptentrione Germaniã habere ſcribit Oroſius li. i. ca. xxvi. ex q̃ habemus a germanis diuiſos. Ptolemæus li. ii. meminit, Noricorũ ca. xiii. cap. v. ut populorũ a germania alienorũ, habent aũt Norici, ut Paulus Diaconus ſcribit ab oriente Pannoniã, ab occidente Sueuiã, a meridie Italiã, ab aquilone Danubium, ut li. iii. ca. xxix. idem Diaconus ſcribit, non tñ eorum ut germanorum meminit, nec a Germanis diuiſit. In eandẽ tñ Ptolemæi ſententiã Plynius & Strabo pedibus ire uident᷑, ad q̃d tñ ita reſpondeo. Noricos Strabo iuxta Aquilegiam fuiſſe dicere uidet᷑, idem & Plynius & Strabo non longe ab Adriatico, ex quo

Norici qui.

habemus Noricam regionē olim non fuiſſe ubi nūc ſita eſt, ultra em̄ Danubiū porrigebat̄, ubi adhuc ueſtigiū noīs eſt (norkey) nunc uero & reuera populi ſunt intra Lycum & Aenum uſq; ad Ceciū montē porrecti. habent em̄ a ſeptē trione Danubiū, ab ortu montē Ceciū, Pannoniā ſupiorem a Norico diſcernē tem. Hodie Bauaria dicit̄. Zacharias Lilius etiam Auſtriā eſſe dicit. Quod aūt ſint germani ex Ptolemæo ꝓbo, qui Noricas ciuitates eſſe ait, Aredatā, Vota rium, Villacū, Viruniū (Indenburg) Quę hodie germanię aſcribunt̄ ciuitates Plynius Agūtum, Viruniū, Claudiā, Soluēſem lib. iii. ca. xxiiii. Noricorū ciuita tes tradit, multa Lilius. Aeneas Syluius Noricorū ciuitatē (nos Nurenberg) in parochio Babenbergenſi ſitā eſſe ait. Vah Nurnberga umbilicus germaniæ Celte, Aenea Syluio authoribus, & noricorū ciuitas, ab eiſdem appellata eſt, & adhuc dubitat̄ hi an germani ſint? Strabo li. vii. Alpes tenere ait Noricos, & al pes contra Druſum, ut ait Plynius, animos dediſſe. Ex q̄ colligit̄ nō ſitos fuiſſe ubi hodie ſunt. Hos & Carnos & Tauriſcos dictos Plynius in loco p̄allegato ait. Carni aūt & Tauriſci germani ſūt, Eutropio, Aelio Spartiano, Plynio, Stra bone, Celte authoribus, uide latius in dictione Tauriſci, concordat & Strabo, Dionyſius græcus author de ipſis ita ſcribit, interprete Priſciano

Norici Bauari. Norici germani. Noricorum ciuitates. Carni Tauriſci

Huius ad Auſtrales terras gerræq; feroces
Noriciiq; colunt bellaces

Et Virgilius libro tertio georgicon.

Et ſciat aerias alpes, & Norica ſi quis
Caſtella in tumulos.

Multa Marlianus, Tacitus & Celtes in Germania de ipſis ſcripſerūt. Agrū eorum fructuoſum, fundum uero ſubductum alpibus admodum lætum, Solinus in collectaneis ca. xxx. perhibet. Appianus Noricios uocat, quod & poetæ ꝓpter carmen. Mantuanus. Quod imminet agris Noricus Auſtrinis ſocialibus affuit armis. Verū ut demum rē finiā, libuit uerba uera ac græca Claudii Ptolemæi adducere, quæ ſunt huiuſmodi. τὸ νωρικὸν περιορίζεται ἀπὸ μὲν δύσεως, αἴνῳ ποτ. ἀπὸ δὲ ἄρκτων μέρει τοῦ δανουβίου τὸ ἀπὸ αἴνου μέχρι τοῦ κετίου ὄρους. ἀπὸ δὲ ἀνατολῶν αὐτῷ τῷ κετίῳ ὄρει. ἀπὸ δὲ μεσημβρίας τῷ ὑπὸ τὸ εἰρημένον ὄρος μέρει παννονίας τῆς ἄνω, q̄d ferme id ſonat. Noricorū ager ab occidente Aeno, a ſeptētriōe parte Danubii (q̄ ps eſt ab Aeno uſq; ad Cecium montem) ab oriente uero Cecio monte, a meridie, qua ſub p̄dicto monte eſt, Pannonia ſuperiori terminatur, hæc Ptolemæus. Meminit Noricorum Dionyſius author græcus in libro qui περιήγησις inſcribitur, ubi ita infit.

Noricus ager. Noricorum deſcriptio

Ἴστρου μὲν ῥιπαῖσι βορειότεροι γεγάασι
Πρὸς δὲ νότον γέρραι τε καὶ νωρικοὶ ἀστεμφεῖς
Παννόνιοι μυσοί τε βορειότεροι θρηΐκων

.i. Huius ad Auſtrales partes gerræq; feroces
Noriciiq; colunt bellaces Pannoniiq;
Et Myſi Thracum boreeis finibus orti.

Habent Norici noſtra tempeſtate hominem utriuſq; linguæ Bilibaldum Pyrckimerum peritiſſimum, cuius ductu Xenophō, Luciani dialogi, atq; Plutarchus (quæ prius græce) nunc latine loquuntur. Cæterum qui plura de Noricis legere cupit, Cunradum Celtem et Raphaelem Volateranum, in Vrbanis commentariis uideat.

Pirckheimer.

Inſignem

Inſignem fabulam a Suida græco de Noricis ſcriptam ac ridiculoſam de quodam apro Ca.XXI.

Vm nuper Suidam græcorũ auctorem haud uulgarẽ in manibus haberem, atq; ad litteram B deueniſſem, reperi, quædã de Noricis (quos aliqui Bauaros uocant) quadã affectata ignominia ab eo tactis, ceperat me magna admiratio, quod auctor ille tam exigua de germanis ſcripſerit. & eo loco quedã nõ Italis tantũ uerũ & grecis incognita tradiderit, & dũ a nullo locus is adhuc adductus eſt. ego nõ ad nobiliſſimorũ bauarorũ fraudem, uerũ tantũ ob prius inauditã in iſtiuſmodi auctore notã eius uerba relaturus ſum, ut non minus fellis q̃ mellis habuiſſe Suidã liqueat, ſi id cõſulto, ab ab ip̃o elaboratũ eſt, uerba eius ſunt in dictione Βηρούνιον illa. Νωρικοὶ γὰρ ἔθνος ἔνθα σῦς, χρῆμα θεόπεμπτον, τὴν χώραν ἐλυμαίνετο καὶ αὐτῶν, πάντες ἐπιχειροῦντες οὐδὲν ἤνυον μέχρις ἀνήρ τις σὺν πεζέταις ὥσπερ τὸν ὤμως ἀνέθηκε. οἷόν τι καὶ ὥσπερ καλυδῶνος μυθεύεται. οἱ δὲ Νωρικοὶ ἐπεβόησαν εἷς ἀνὴρ τῇ ἰδίᾳ φωνῇ, τουτέστι Βηρούνσ, ὅθεν ἡ πόλις Βηρούνιον ἐκλήθη. Que uerba tranſtuli, Norici gens eſt, ubi ſus pœna a deo miſſa, regionẽ eorũ deuaſtabat, & in plano cãpo Norici oẽs tentantes eam expellere, nihil profecerunt. dõec unus qdã uir porcũ hũeris ſublatũ detulit (ut de apro Calydonio fabulis proditũ eſt) & quoniã Norici ip̃m uirũ unũ ꝓpria eorũ uoce dixerũt, ciuitas ita Viruniũ nominata eſt. Hæc ille. Nec diſſonaret, ſi Viruniũ a porco illo dictum aſſereremus βὴρ em̃ grecis eſt quod nos (bern) uocamus. Cõſueuere aũt Germanorũ qdam porcũ bern appellare.

Illyricũ Germanici iuris eſſe. Ca.XXII.

Q Voniã nunc de Noricis nobis fuerat oratio, memini & Noricos olim illyrios dictos, uolui alia plura in illyrico germanici iuris eſſe oſtẽdere. Illyrici diuiſio.

Duplex erat illyricus, una pars Achaiam, Macedoniã, & plura in grecia cõtinebat, ſeptẽtrionalis uero duas pãnonias, Valeriã, Seruiã, Mæſiã, Dalmatiã, & Noricos retinebat, auctore Sexto Ruffo in libro quẽ ad Valẽtianũ ſcripſit. ca.xi. Eſt & huius opinionis Strabo. libro vii. ptole. & alii. De Noricis aũt dictũ eſt & de Pãnonia paulo poſt dicẽt. Valeriã aũt Germanis aſcriptam quis ignorat? ea eſt regio, que nũc Styria dicit̃. teu. Styrmarck, ad Bauariã ſita. ſub ducibus Auſtriæ, q̃rũ mores & lingua Germanis cõueniũt, ut Aeneas, Celtes, Sabellicus uolumine.iii. Nonarii decimi teſtant̃, Tyrolenſiũ quoq; Comitatus Germanico noĩe ac iure gaudet, ut per ſe manifeſtũ eſt, Codeus eũ Rhætis aſcribit, quod nõ diſplicet, Rhætos autẽ germanos paulo poſt faciemus. Valeria Germãis aſcribit̃ Tyrol.

An Vindelici fuerint Germani, & qui ſint. Ca.XXIII.

V Indelica regio olim a Germanis diſiũcta fuerat, uerũ noſtro iudicio ulteriora quam nunc tenebat, Strabo em̃ libro.iiii. montana uniuerſa in Vindelicis eſſe aiebat, & in Auſtrũ & in oriẽtẽ uergẽtia & Heluecíis & Boiis cõfines eſſe uindelicos. Hæc Strabo. Ex cuius uerbis olim aliã q̃ nunc eſt) Vindelicã ſcire poſſumus. idem lib. vii. Strabo ad Harcyniã ſitam ſcripſerat, requiras ubi ſita fuerit. Claudius aũt Ptolem. noſtro euo cõuenientiora ſcripſit. Vbi Licũ Rhetiã a Vindelicis ſepare ait: Voluerũt aliq Lyco ac danubio Vindelicos cõcludere. at Aeno, uerũ hi fallunt̃, ratione Ptolomei qui Lantz

huttam,Ratiſponã,Vindelicas urbes prodidit,aliqui olim & alpes inhabitaſſe uolunt,Strabo libro.iiii.nõ longe a lacubus,reliq uero ut Ptolemæus Lyco adiecerũt,quorũ opinioni nihil detraximus,græce οὐινδελικοὶ dicti,ut pleriſq; ſententia eſt a Vinda fluuio ac Lyco,meminit illorũ Plynius lib.iii.ca.xix.Oroſius lib.primo.ca.xxvi,Druſus Vindelicos impio romano adiecit Suetonio ac Strabone lib.iiii.referẽtibus,oſtendit præter Ruffum ac Aureliũ Sextũ,Eutropiũ ac Euſebiũ,Horatius lib.iiii.odarũ,oda.iiii.

Vñ dicti Vĩdelici.

Auguſt9 cõtra vindelicos.

Viderunt Rheti bella ſub alpibus
Druſum gerentem. Vindelici
Quibus mos eſt deductus per omne.
Tempus,Amazona ſecuri.

Idem Horatius uolumine quarto.oda.xiiii.de Druſo

Quem legis expertes latinę
Vindelici didicere nuper

Vĩdelici Germani

Olim Vindelicos a Plynio,Strabone,Ptolemæo,ac cæteris ſeparatos fuiſſe in ore palam oĩbus eſt,tẽpus tamen rerũ omniũ uariatio,Germanorũ iuri eos aſtrinxit,ut ciuitates Vindelicorũ teſtant̃ oĩes,Auguſtã Vindelicã ab Antonino,& cæteris dictã,nunc Augſpurg dicimus,oĩbus nũeris germanis parem.

An Rhętia in Germanicũ nomẽ abiuerit,& q fuerit Rhęti. Ca.XXIIII.

Vbi olĩ Rhætia

Rhętiam olim montibus alpinis incluſam Plyni.lib.iii.ca.xix.ſcripſit,Strabo uero in radicibus alpiũ uolumĩe.iiii.poſuit Rhętos,Oroſius in primo ca.xxvi.Rhætię deſcriptionẽ tali regula depinxit,orientẽ (inquit) Mœſia meridiẽ Hiſtria cõtinet,occiduũ latus Gallia Belgica,Septẽtrionale uero Germania attingit,Zacharias lilius Ptolemęũ imitat9 Adulã montẽ ab ortu Lycũ a ſeptẽtrione ac Danubiũ oñdere rhętiã,& Lycũ in ea parte Rhętos a Vindelicis diſcernere,a meridie uero alpes,Claudian. in ſtillicone Rhętos hiſce finib9 (interduſit.

Sed latus Heſperię qua Rhætia iungit orę
Pręruptis ferit aſtra iugis,panditq; tremendam
Vix æſtate uiam, Sublimis in arcton
Prominet Hercinię confinis Rhętia ſiluę

Poſitis tot deſcriptionibus qui demũ Rhęti dicti ſint,a ſcriptoribus uideamus.

Qui ſint Rhæti & q Germani.

Ptolemæus Taxagetũ (nos Rotuil) Brigantiũ (nos Pregantz) Druſomagũ (nos Kempten) urbes Rhętie dicit,ex cuius uerbis Sueuię illius ꝑtem eſſe Rhętiam uidem9,alii inter Danubiũ Lycũ ac Rhenũ deſcribũt eſſe Rhętos. unde adductus eſt Naucler9,& ante hũc Anſhelm9,ac zacharias Lilius,ut Sueuos eſſe diceret Rhętos,Lilius & Auſtros ꝓbat,Demũ omiſſis tot ambagib9 ad rem redeo ex Claudiani,Strabonis,Plynii,ac Lilii ſententia iuxta Rheni ortũ Rhęti cõſedere,unde olim Turicen.ac coctias alpes uſq; ad Lycũ ac Rhenum omẽ Rhęticũ appellatũ uideo,etiam lacum adiacentia loca (Feltkirck) olim a Romanis cõtra Noricos impulſi ad Danubiũ uſq; proceſſerũt,ubi & nũc ſũt, & ruptis inde limitibus,ueteres ſedes repetiuerũt,ueſtigiũ de ip̃is reliquerũt, unde adhuc illic (die Retzen) dicunt̃,Inde ultra Danubiũ Norkei dictũ cõ-

ceſſerũt,oſtẽdit illud doctiſſim9 auctor.cuius illa uerba fuerũt,Lacus Brigan tiæ(quẽ murigaugiã accola Rhętus appellat)Ecce iuxta lacum Rhętos, Nec me latet tanta latitudine ſeſe Rhętiã delatare,ut & regionẽ Tyrolenſem ac al pes illas in ſui nomẽ cõtraxerit,quæ res Catoni pſuaſit,Italorũ,nõ germanorũ Coloniã eſſe rhętiũ,cecutiit bonus ille Cato,in eo libro nõ triuialiter,ſi eius li bri qui uendit noĩe ſuo, auctor exiſtit,uerũ ego potius ſabellico auſcultare in animo habeo,qui fictiones,cæterũ nil librũ Catonis illud prę ſe ferre dixit,cu ius auctoritate aĩatus,iniuriarũ expoſtulare Catonẽ nõ deſino,donec rhętiam Germanis (ut ꝓpriam) rurſus uendicauero.Ecce qd Apianus hiſtoricus, ubi Comũ & Verona eſt Rhętos poſuit,& in Agro Veronẽſi uinũ Rhęticũ dixe runt Plynius,Strabo,Martialis,& alii,meminerũt uini rhętici Suetoni9 Tran quillus Rhęticũ Italię aſcripſit.Plynius & maiori nos ulcere offendit,ne nomẽ ſaltẽ rhęticũ nobis cõcederet.lib.iii.ca.xix.Tuſcorũ ꝓlem fecit rhętos,& a Gal lis dictos,noĩe regis eorũ Rhęti.Cato non Tuſcorũ,ſed Lydorũ regem fuiſſe Rhętũ dixit,Oh in fronte nõ cõueniũt inter ſe,Lilius ac Naucler9 Plyniũ ſe cuti ſunt,Similiter Aeneas ſyluius,Iuſtinus lib.xx.uerũ tantũ regem nomĩando Lydorũ ac Tuſcorũ.cõtinuerũt,Sanior ſentẽtia Marliano (cæterũ nõ claſſico ſcriptori)debet,qui a monte rhęto,Rhętos appellauit.qd' ſi huic calculũ adde mus,nullus eorũ ſententiã cõfringet. conuincet,qui origine rhætos dixerunt Germanos,& a monte illo germanico dictos, Cæterũ per diphthongon ſcri pſimus,qm̃ Ptolemæus ῥαιτία dixit,Strabo q̃q ac Dionyſius,Oroſius lib.vi, ca.xx.fortiſſimas maximaſq regiones eorũ uocauit,Corneli9 Tacitus in libro hiſtoriarũ de Cecinna agẽs,oẽm belli experientiã ac cõſuetudinẽ Rhętis addi xit.Cæterũ Cato.xxxiiii.ciuitates rhætorũ dixit.

An Iſtria germanię Colonia ſit Ca.XXV.

Iſtriã idẽ Cato qbus potuit uiribus,Italiæ adiicere conabat̃,haud tamẽ ita totũ ius illis feret, quin aliquã dũtaxat Germanis ꝑtem admittet, qd' Italiæ aſſerit ac deſtinauit Hiſtriã, nõ inſector,ꝑſertim dum uide rim,id Plynio lib.iii.ca.xix.Zachariæ Lilio,Oroſio lib.primo.ca.xxv. cõueni re,nec unq̃ cõſueui.ꝑter ius piuſq alienæ terræ furto inſidiari.aut quod alioꝝ eſt Germa nis aucupari,uerum ut tantũ germanis(quos curſu habiturus ſum ſucceſſores) anſam paritur9 uidear,quæ nobis ad rei iſtiuſmodi rõnem uide bant̃ cõdonari poſſe, pro captu noſtro ſemꝑ germanis obuiã ferre laboraui, & ut germanica ſaltem origine gaudeat Iſtria Cato ille Iſtriã ab Iſtro duce,a Ia no miſſo,dixit,oh quãta aſſequẽdi uoti ſui dolus intentus a Catone Germanis eſt,ut hũc Iſtrum ducem italũ faceret,a Iano italo miſſum nugat̃, uerũ tu Cato unũ,quẽ uel collo ad tui ſententiã ſubtractũ, dic auctorẽ, quẽ habes riualẽ, ui deo neminẽ,obtinuit illa ſententia ore oĩm,ab Iſtro fluuio Iſtriã nomẽ ſortitã, eo tempe dum argonautę ex Iſtro fluuio in Iſtriam delati ſunt,per Adriaticũ mare,id Catoni uiſum eſt remotiſſimum, Neſcio (inquit Cato) humeris iu ga montiũ nauigauerint an ne græci aquas,O Cato,hactenus quicquid laudis homini deſumi poteſt,cumulo tuo adiecimus,uſq te hebetum agnoui hebetiſ

ſimũ,ſi libri illius auctor es,nõne Plyni.lib.iii.argonauim hũc delatam aſſerit? nõne Strabo libro primo ac qnto ſine diſſimulatione noĩs Argonautarũ, ex/tat adhuc (ut Strabo ait) ueſtigiũ apud Adriaticos,ꝑter Orphei igit Apollonii ac cęterorũ auctoritatẽ,ſatis nobis ſaltẽ Vale. Flacc9 li.viii.faciat, apud quẽ qdam Argonauta ſocios ita cõſolat Mutandũ o ſocii nobis iter, altera ponti Eluctanda uia eſt,Scythici ruit exitus Iſtri. Fundere non uno tantũ quẽ flumina cornu. Accepimus,ſeptẽ exit aquis,ſeptem hoſtia pandit. Illius,aduerſi nunc ora petamus & undas. Quæ latus in leuũ ponti cadit, inde ſequemur. Ipſius amnis iter, donec nos flumine certo. Proferat in aliud mare. Sũma ratio (qua ſe tutatus eſt Cato) illa erat, nil peruii.ſ.eſſe ab Iſtro in Adriaticũ, dii boni, quãtę docti uiri nugę, Pompo.Mela e plauſtro, uerũ & palã Iſtri ramũ in Adriaticũ mergi oſtendit (ſecutus noſtra ſentẽtia) Straboñe, Ecce Zacharias Lil.ex Iſtro Sauum, inde in nauportũ aditum eſſe, ſcribit, & facillime poſtea in Adriaticũ, deuictis igitur, & expugnatis oppoſitis ratiõibus, Iſtriam a fluuii Germanorũ noĩe cõſcriptam, præter Aene.Syluii, auctoritatẽ uerbis Iuſtini ac Trogi hiſtoriographorũ illis adducã, ex.xxxii.uolumĩe, ubi Iuſtinus a Colchis (nõ a rege Tuſcorũ) originẽ Iſtriã ducere aſſerit. Hi eñ (inquit) a rege Aeetæ ad Argonautas ꝑſequẽdos, filię ſuę raptores miſſi, mox a põto ĩtrauerũt Iſtrũ, alueo Saui inuecti, & ex uocablo amnis Iſtri quo a mari cõceſſerũt, inſulã dixerunt. Hæc ille. Quæ uerba adeo plana, nuda, adeo abſoluta ſunt, ut ſine omni lenocinio, ac diſtractiõe ea quę nobis ad rem faciũt, per ſe ualeant, ita tandem Iſtriã a Germanis nomẽ habere uolumus. Stridon etiam oppidũ Iſtriæ eſt, diui Hieronymi patria, uoluit tamẽ, immo argumẽtis robuſtiſſimis Hieronymũ Germanũ fuiſſe cõuicit Vimphelingius.

argonautę in adriaticum ab Iſtro.

Peruiũ eſſe ab Iſtro in adriaticum.

Occaſio data Germanis multa eorum iuris eſſe quæ aliis aſſerunt. Ca.XXVI.

u Erum ut facilior ac expeditior trãſitus ſucceſſoribus noſtris pateat, cætera quæ noſtro muneri ſuſcepto cõuenire uidim9, relinqre uoluim9 poſteris, Iulius capitolinus in uita Antonini pii, ab Illyrico multas gentes aſſerit, quas noſtri iam Germanos dicunt, Strabo etiã non longe ab Adriatico Germanos eſſe his uerbis innuit lib.vii. Iſter (inqt) ab extremis Germanię ꝑtibus. prope Adriaticũ oritur, bis refellẽdus eſt Strabo. Dum eñ litem lite reſoluit, in duos nõ cõceſſendos errores, ſeſe imprudẽs implicuit, tum quia in extremis Germanię partib9 Iſtrũ ſcaturire uoluit, qui penes Rhętos orit (quos tñ Strabo nõ Germanos dixiſſet) ſi non Germanos, cur apud illos oriri Iſtrũ uoluit. Vltra autẽ Iſtri & Rheni fontes Heluetii ſunt, tũc germani, id etiã puerũ elementariũ nõ fugit, quãto ſpacio fontes Iſtri ab Adriatico diſtent, idẽ Stra, lib.eodẽ uſqꝫ Męotidem germanos deducit, Plyni. Baſtarnas, Hermiones, Peucinos aſſerit germanos, ergo Sarmatiæ magna pars Germania eſt, Rhegino Prunienſis totũ pene ſeptentrionẽ nomine noſtro intercluſit, Barnefridus Vrſpergenſis, ac Beda a mari ſeptentrionali, ultra inſulas etiam mari interiacentes, Germanorũ appellationi deſtinauerũt, uerba Rheginonis Prunienſis ſunt

Strabonis locus

Occaſio ampliãdę germanię

poſtq̃ Gotthorū ac aliorū memoriā exegit,nō immerito inquit uniuerſa illa regio Tanai tenus uſq; ad oceanū,licet & ꝓpriis ſingulę nominibus uocent̄, generali tamē uocabulo Germania uocat̄,dū tantos mortaliū ꝓuentus genuerit, q̄bus uerbis curioſo indagatori nihil accōmodati9 obuiū fieri pōt,quā oēm illum Europę ſeptētrionē,ad cōdendā,ꝓpagandāq; germaniā habere miniſtrū ac adiutorē,facile aūt id ex eo innoteſcet.Dionyſius eñ ac alii Tanaim Europę finē imponebāt,Tanaim uſq; aūt germaniā dilatatā eſſe,p̄miſſa oratio ſonuit Erit etiā opi huic cōducibile ac ꝓximū,qđ Syluius Aeneas in hæc ꝟba euadēs teſtabat̄,ad Martinū Maier,fuit olim (inq̄t) germania oceano,Danubio,rheno,ac Albi,cōtenta,nūc inquātū dilatata ſit,nō ignoro.Quid eñ in Gallia,Rhetia,Vindelica,Scythia,Sarmatia,Pānonia nacti fueritis? Hæc ille,Habes itaq; lector curioſe locupletiorē anſam inueſtigādi Germaniā,ulteriora etiā condonandi,quā nos ab anteceſſoribus noſtris aucupari potuimus.Tu igit̄ ille es, qui ea quæ poſtpoſuim9 excipias,ac qui lampada tibi nūc pacto noſtro curſu, relictā exiſtimas.Hos itaq; qui e Scādia uenerūt germani,Sidoni9 Apollinaris pene illis ꝟſiculis cōprehēdit,li.xx.Bellonoth9,Neurus,Hūnus,Geta,Dacus, Alanus,Biſulta, Oſtrogothus, Procuſtes, Veſus,Alites.Claudi. cōtra Ruffinū q̄tuor aut q̄nq; colūnis gotthoꝝ pp̄los nūcupauit,Iulius Capitoli. in uita Antonini pii,Flauius Vopiſ.ac Trebeli9 Pollio in Claudio,Paulus diaco.ſupra Eutropiū,& alii,gētes illas ꝓſa noīauerūt,Hiero.poſtremo cuius & paulopoſt uerba lib.v.adducemus,barbarorū illorū meminit.

An Pānones germanis aſcribant̄, an ne nondū. Ca.XXXV.

PAnnoniā duplicē ueteres dixerūt,ſupiorē,ac inferiorē,illā Auſtriā,hāc Hungariā noīauerūt.Sex.Aurelius,Feſtus Ruffus in li.ad Valētinianū Ammianus Marcellinus,primā ac ſcđ'am Pānoniā noīauerūt,De ſecūda ac inferiori Pānonia prius dixim9,primā uero oīni pacto germanicā eē cęlo manifeſtius eſt,Aenea Syluio ac referētibus Zacharia & Sabellico lib.iii. enei. decimę,quare id nullo argumēto eget,dū ſenſibus noſtris ſubiectū ſit,Pānoniā letā regionē Solin9 ait,ac Florus li.iiii. Olim a germanis diſtincta,ut Ptole.uidet̄ a Lentulo ꝓconſule debellata,ab Auguſto in ꝓuinciā redacta,Traiano etiam ac Domitiano detracta,iterū inde p Antoninos recupata,cuius rei Feſtus Ruffus,Sueto.ac Martial' meminerūt.Pānoniā primā inhabitauerunt germani,q̄s Galli Senones ex illyrico traiicietes ꝓpulſarūt,ac eorū ſedes ſibi deſumpſerūt, ut Iuſtinus ac Trogus li.xxiiii.memorię tradiderūt,poſt galloꝝ ſeceſſum Cymbri ac Teutones ſedes eorū intenderūt,ut ex vii.Strabonis li.habem9,Deuictis in Italia Cymbris,iterū germani locū habuerūt priſtinū,gotthi inde eam inhabitauerūt,poſtea Cōſtantinus cæſar Vandalis Pānoniā(Sabellico ꝓbante)cōceſſit,iterū Gotthi eā occupauerūt,q̄s eiecerūt Hūni pp̄li,Atila deuicto Oſtrogotthi Hunnos pepulerūt,& inde cū Theoderico rege in Italiā uenerūt, poſt q̄s (ut Procopius li.vii.ait.Alamani in eorū ditionē redegerūt Pānoniā,q̄s ſecuti ſunt Vandali,qui duce Albuino eam poſſederūt,nec plus q̄nquaginta annis Pānonia potiti,in Italiā ꝓfecti ac euocati ſunt a Narſete,Gotthis iterū exulibus

Duplex Pānonia.

Pānonia in ꝓuīciā

reliquerũt ſedes,eo tñ pacto,ſi ad uota Longobardis res nõ ſuccederent,iterũ
locũ illis donarẽt,uenerũt inde Auares,poſt q̊s Hũgari noua gens,Gotthos tñ
in Pãnonię ſupioris incolas abiiſſe uolũt oẽs,græci Pannones παίονες uocant,ac
Pãnoniã παιονίαν Herodia. in Alexãdro,li.vi. ὁ μὲν γερμάνας ὁ δ᾽ παίονας παραμείβων
ille germanos hic Pãnones pterfluens.Siſi pacto Stra.& alii.A Pęone aũt filio
Endymionis,Pęones Pauſanias dixit,Picus etiã in Stauroſticho,Alluit Elyſios
Arios quocꝫ Pęonis orã .& idẽ in.ii.Hymnoꝝ.Macedũ turbas ac pæonis orã
Eiuſdẽ ſentẽtię Sabellicus eſt li.v.Enei.vi.& id ego habeo pſuaſiſſimũ,Pęones
oẽs illos dictos,qui intra Thraciã ac Illyricũ uſcꝫ Danubiũ habitauerũt.Nec
me pręterit & a ſcriptoribus τὰς πάννονας illas gentes ,ueluti a Ptolemæo, Dio-
Vñ dicta ſit pannonia nyſio,Dione,Arriano,ac cæteris græce appellatos,non ab alpibus appẽninis,
ut Antoninus uoluit,a quibus tanto ſpacio diſcernũt,uerꝫ a Pãnone rege, cui9
meminit Methodius. Appi a.aũt hiſtoricus,& Plutarch9 in uita Ottonis,Sauo
Drao,& Danubio Pãnonas incluſerũt,uerũ ſeſe ultra quã nũc extenderũt.

An Peucini,Baſtarnę,Phennę,& Auariſci,& q̊s ſeptẽ caſtra dici
mus,Germani fuerint. Ca.XL

P Annoniã inhabitãt, ptim uicinos illis ſe gerũt populi,q̊s Germanorũ
nomẽ nũeris oĩbus occupauit,Auariſci ac Oſi una gẽs Hũgarię eſt,refe
rente Ptole.Tacitus tñ ſe neſcire ait,an Oſi ab Auariſcis in Germaniã
Oſi an illi in Pãnoniã ab Oſis migrauerint,dictũ Cornelii Picus ad ỽſiculos ita tra
Auariiſci duxit.Oſus Auariſco dubiũ deductus ab illo An genus antiquũ referat,mens
amborũ fuerat,Pici ac Cornelii germanis aſcribẽdos eſſe utroſcꝫ populos,Pi-
cus eñ in eo libro,Nullarũ gentiũ(niſi germanorũ)meminit,alter uero Cor-
neli9,hos ob tributa q̃ Sarmatis pſoluũt Pãnones dixit,cæterũ germanos,dubi
tauit idẽ Tacit9 Peucinos an ſarmatis an germanis adiiciat. Plyni.autẽ nõ heſit,
nec moratus eſt Peucinos ac Baſtarnas germanie pplos facere.li.iiii. ca.xiiii.na.
hiſto.idẽ Cornel.Sede,cultu,domiciliis,ut germanos agere,ſermone quocꝫ,&
addit paulo poſt,Phẽnę,Baſtarnę,Peucini,potius inter germanos referunt,qa
domos figunt,& ſcuta gerũt,quę ſarmatis ſunt aduerſa,Corneli9 unã gentẽ Ba-
ſtarnas & Peucinos uoluit,& Stra.li.vii.a Baſtarnis nomẽ ſortitos Peucinos ac
Baſtarnas a germanis ortos aſſerit,Idem Priſcia.in tranſla.Dionyſii ita inquit.
Hi ſunt Germani truces,ac Sarmata bellax, Atcꝫ Getę necnon Baſtarnę ſemi-
na gentis.In gręco id non habet,unde ortum referãt,niſi ꝙ apud Męotim con
ſediſſe olim Baſtarnas & Peucinos dixit Dionyſius,Qđ & Strabo,& Ptole-
mæus aiũt,cui9 uerba ſunt πεύκινοι καὶ βάσταρναι παρ᾽ ὅλην τῆς μαιώτιδος.i.Peucini ac Ba
ſtarnę uſcꝫ ad totã Męotida habitãt,ego gentẽ unam dixiſſem facile,& olim iu-
Baſtarnę xta Męotida,nunc uero eos eſſe,q̊s ſeptẽ caſtra uocamus,Baſtarnarũ meminit
Peucini. Capitolin9 in Antonino,Trebeli9 in Claudio,Appianus Baſtrinos dixit,Peuce
etiam hoſtiũ Danubii eſt,a quo Peucinos dictos uolũt, Beroſus tñ.li.ii.cuiuſdã
Peucini Herculis filii meminit,de hoſtio peuces Solinus,Am.Marcel. Mela.li.
ii.in fine.Claudia. Corpibus pmitur Peuce quo pſſerat anno. Hoſtia donet.
Danubii uiridem uident ante hoſtia Peucen Idem

Peucen defertur ad oram Cum ſonitu,gemino nam cingit̃ inſula flexu.Phen-
narũ aũt Raphael li.vii.meminit,ac Bructeros putat.Habes ita (lector amãtiſſi Phennæ.
me)oẽs illos eſſe germanos.Nec mireris ſeptem caſtra me dixiſſe Baſtarnas,ali
ter obſeruatũ tñ eſſe a ſcriptorib⁹.Scio qui Sclauos dixerint ac Dalmatas ut Li
lius.Scio qui ad Danubiũ eos poſuerint,ut Stephanus Byzantius.Nec poſſum
ſatis mirari Plutarchũ.qui in vita Aemylii Pauli Iſtrum incolentes dixit Baſtar
nas & Galatas appellari,facit mihi pene fidem,maxime cum uiderim apud Iu
ſtinũ Hiſtoricũ lib.xxxiii.Getas olim infœliciter contra Baſtarnas pugnaſſe, cũ
& alii ſcriptores bella Galatarũ & Getarũ ponant,uerũ me in tranſuerſum alio
rum auctoritas egit.

Gotthos ac Getas eſſe germanos ac de eorꝫ origine. Ca.XXVII.

Eſtat nunc longe neceſſariũ,ac Germanorũ gl'ię nequaq̃ remittendũ,
Gotthorũ videlicet gentẽ uere germanicã fuiſſe argumẽtis qbuſcũqꝫ
licebit oñdere, qđ quidẽ duabus de cauſis fieri uolui, ut obiter italorũ
inuidię rñderet̃,qui eã gentẽ germanorũ nobilitati ſubtrahere,ac Scythis adii-
cere moliebant̃,tũ etiã ne id qđ germanicę ꝟtuti deberet̃ ſuppſſum irem.Quis
aũt rõnis cõcors: gentẽ(cuius ꝟtuti totus orbis ceſſit)pietate ductus,patrię ſuę
nõ æquo aĩo aſſereret: qs etiã: cõtra eos nõ agat: qui patriæ noſtrę negauerũt
eã gentẽ tot ãnis,ac a tot ſctis,cordatioribuſqꝫ uiris addictã.Quis hãc ab inſidia
torib⁹ male feriatis nõ defenderet,ac ad ꝓpulſandã iniuriã non ſuppetẽs robur
patriæ tribueret,ſaltẽ cæteros in rebus ad natiuũ ſolũ ptinẽtibus non erudiret,
maxĩe in illis,q̃ noſtrę gl'ię ꝓximi⁹ accedũt,ac q̃rũ veſtitu ac ornatu luculẽtior
t̃ra noſtra efficeret̃. Nõ eſt apud me dubiũ,ſi tantã neceſſitatẽ gręci Italiqꝫ cũ
gotthis haberẽt,queãdmodũ germani, oĩbus eloquẽtię uiribus ſuſtinerent,ac
armis demũ,ne ullo pacto eis interciperent̃,pro gotthorũ nobilitate,ut pro tu-
tanda Babylonia digladiarent̃,an ne nullũ gotthicę gentis nomẽ: an ne exigua
eorũ gl'ia: q totã terrã eorꝫ curſui habuerũt obuiã,qbus etiã nõ niſi magno ęre
pax cõpata fuerat,qrꝫ uirtutes,ſi Plynius,Cornelius,& cæteri admirabiles uiri
eorꝫ ingenio deſtinaſſent,oẽm eorũ opam in deſcribẽda unica Aſię irruptiõe
a gotthis conſũpſiſſent,oĩe q́qꝫ tẽpus in ſola urbis ruina occupaſſent.Tot no Scripto.
biles ac defęcati ingenii uiri,ſeſe romanorũ geſtis penit⁹ dediderũt,& quicq̃d quãtũ in
ꝓ agitatõe mẽtis,ultra uiriũ facultatẽ ,exactiſſima diligẽtia potuerũt acquirere deſcribẽ-
hoc totũ deniqꝫ affectãdæ eloquẽtię,ac enarrãdę romanorũ ſublimitati cõceſ- dis roma
ſerũt.O q̃ntũ laboris ꝑtuliſſent,ſi tũc tpis extitiſſent,quo inclinationẽ ac exitiũ norꝫ reb⁹
romę fata traxerũt, ſi ingenio eorũ deſtructa Roma tũc cõtigiſſet,pſertim cũ elabora
nec ſemel,nec fortuitu,nec dolo,abſqꝫ ꝓditiõe et malicia,uerũ toties,tot obſidi uerint.
onibus,prudẽtia,bello detecto,ac ſũmis difficultatib⁹,gẽtiũ dña,ac nubiũ calca
trix,Roma,toties fame,ſiti cõfecta,penitus incẽdiis exhauſta, rapinis onerata,
barbarorũ irruptionibus patuerit ,quę prius tamẽ opulẽtiſſima, pulcherrima
referta,exaltata,populoſa,ac oĩm gentiũ uictrix,humanã quaſi exceſſit cõditio
nem. Hoc aũt tantũ uirtuti Getarum ſiue Gotthorũ debet̃.Quicquid igit̃ illo-
rum claritati unq̃ accidit,idem & germanico decori deſert̃.

An Getę ac Gotthi ſint gens una, an diuerſę Ca.XXVIII.

An Gotthi & Getę una gens.

PRiuſq̃ Germanicã gotthis ac Getis originẽ pręſtituero, ne ſe lectori ambiguitas ingerat, an una gens, an diuerſa ſit: prius oñdere libuit. Priſc⁹ hiſtoricus gotthos a Getis diſcernẽdos putat, eo ductus argumento, dũ mediterranea Gotthi occupauerint, Getę uero iuxta mare ſedes fixerint, cui ſententiæ ptim aſſentior, ptim diuerſũ me habitur⁹ ſum, ut paulopoſt oñdet. Sabel. uero gentẽ unã dicere uidet, Siſr ac Iornãdes, & oẽs bonarũ litterarũ aſſertores, cui ꝓfeſſioni ego nõnihil tribuo, & eo maxĩe, dũ uiderim gotthorũ nomẽ adhuc recẽs, a ueteribus auctoribus minus uſurpatũ. Cõtra uero Getas græcis etiã nobiliſſimos extitiſſe, Strabone referẽte in.vii. Geographię ſuę uolumine. Dion auctor græc⁹, librũ ſuũ gotthorũ rebus geſtis cõſecratũ γετικόν inſcripſit, queãdmodũ & Agathius, Ablauius, & cæteri, q res gotthorũ ſibi habuerũt obuias. Strabo, Dromicheten ac Boerebiſtã Getarꝫ reges. Nazianzenus Zamolxim Getam faciũt. q̃s gotthos fuiſſe ſole clarius eſt. Id demũ, cũ nullã ſententiã habebo diuerſam, pſuaſiſſimũ cõtineo, Getas olim fuiſſe dctos Gotthos. Inde uero, maxĩe Valẽtis tpib⁹, gotthorꝫ nomẽ primit⁹ increbuiſſe. Licet Claudiã. lõge poſterior, gotthorũ nomẽ ignorauerit, eiuſdẽ tñ tpis, uiri egregii Gotthorũ meminerũt, ut Socrates hiſtoric⁹, Theoderic⁹, Sozomenus, Oroſius, Eutropi⁹, & antiqores etiã, ut Trebelius Pollio in Claudio, Flauius Vopi. ac alii. Raphael Volateranus Guthones dictos gotthos fuiſſe arbitrat, Ego qui a Claudiano, Guthones pro Gotthis dictos egregie noſco, non facile dixerim Cornelio Gothicũ nomẽ fuiſſe familiare. Poſtq̃ itaq; nomẽ gothicũ inualuit, populos priori noĩe Getico. ſ. diſpoliatos, appellatiõe ſua cõſecrauerat, ac nomẽ Geticũ penitus exoleuit, recens appellatio obtinuit, unde factũ eſt, ut appellatio diuerſorũ nominũ, gentis etiã diuerſitatẽ pleriſq; falſo pſuaſerit, Lucullus impator ex myſia Getas expulit, itaq; euenit, ut alias ſedes acquiſiuerint, ac Priſco hiſtorico fallendi occaſionẽ prębuerint, dum origine una gens, diuerſa uero, inde mutandorũ locorum cauſſa fuerit.

Getę magis cogniti q̃ gothi

Getę & gotthi eadem gẽs.

Quando gotthorꝫ nomẽ primitus increbuerit

An Dacorũ gens una fuerit cum getis & Gotthis, expungitur etiã Locus Strabonis. Ca.XXV.

STrabo feſtiuiſſimus auctor, ac circa rem quã uerſat⁹ eſt curioſiſſimus, Dacos putat eſſe om̃ino a Getis alienos, Getas eñ ad pontũ in orientẽ uergere, Dacos uero in oppoſitũ uerſus Germaniã, ac Iſtri fontes. Sabellicus a Strabone diuerſus abiit, & eandẽ gentẽ putat. Ambo deluſi ſunt, ille eadem ratione, quo Priſcus hiſtoricus prius. Hic uero manifeſto ſomno, quo ad tempa noſtra deuiauit. Ita eñ res ſeſe habet. Daci a Gotthorũ ꝓgenie proceſſerunt, & origine gens una, cum gotthis ſunt. Vt Iornandes ait, cui in rebus gotthorum non minorẽ q̃ publicam fidem cõcedo, ac plus gręcis om̃ibus pręſto, unde male Strabo diuerſos facit. Daci inde relictis Getis, Herulos in Danubii ripa cõſiſtentes abigerũt, ſedes eorũ intenderũt, & illam rationẽ diuerſitatis, tempus tantũ peperit. Locus etiã Strabonis ille om̃ino expũgendus eſt, in eodem loco, ubi Dacos Danos eſſe arguit, ductus cõuenĩetia nominis, tum quia

Athenienſes Dauorum ac Getarum nomina ſeruilia habent. Vnde autem hęc ad bacchum? huc, ꝙ Athenieſes Dauorū ac getarū noīa ſeruis impoſuerint, ergo ſcilicet Dani Daci? Stephanus Byzantius auctor grecus, partim Straboni adhęret, partim diſcōuenit, Dacos em̄ Danos putat, in illo refellendus, in aliis tenendus. Verba eius ſunt Δακία χῶρα πλησίον βορυσθένους, οἱ δάκοι οὓς καλοῦμεν δάους, γέτας γὰρ τούτους πρὸς τὸν πόντον κεκλιμένους, καὶ τὴν ἕω, δάυς δὲ πρὸσ τὰ ναυτικὰ, καὶ πρὸς γερμανίαν, καὶ τὰσ τοῦ ἴστρου πηγάς. καὶ παρ᾽ ἀττικοῖς τὰ τῶν οἰκετῶν ὄνομα δάυοι καὶ γέται. i. Dacia regio eſt Boryſtheni uicina. Sunt aūt Daci illi quos nos uocamus dacos, Getas uero iuxta pontū habitantes, & ad orientē, Dacos autē ad Germanię littora, ac Iſtri fontes uergentes noīamus, apud Athenienſes etiam ſeruorū nomina ſunt Daui & Getę, quod & idem Stephanus in alio loco innuit.

De origine Dacorū, & ꝙ nō ſint Dani, uerū Germani & eorū ſedibus. Ca. XXX. Daci vii.

c æterū ne rem incurioſe diſſeramus, ac temere contra Strabonē, ac Stephanū agentes uideamur, Primo de Dacorum origine loquamur paululū. Dacos Strabo libro vii. Scythas eſſe tradit origine, nec in eo tamen ueritati patrocinatus eſt, niſi olim totam Germaniā, aut Galliam aut Scythiam dictam ex Diodori ſententia, ac Sabellici uoluerit. Sunt autē Daci Iornande in teſtem uobis adducto, origine ueri Germani, ac Gotthi. E Scandia quoq; inſula prodierūt, Iornāde, Barnefrido, Hieronymo, ſuper Euſebiū auctorib9. Egreſſi itaq; ac a Gotthorū cōmunitate ſemoti, Herulos Iſtrum habitātes armis abigerūt, ad Iſtrum cōſederunt, nec unq̄ ab illis ſedibus conceſſerūt. Caret ergo fide Sabellicus, dum Straboni ſubſcribēs, ut fuco adhibito ſententiā ſuam defendat, in Daniam Dacos expeditionē feciſſe refert, cuius profectionis nullus unq̄ meminit, & id longe manifeſtiſſimū eſt, ab om̄ibus ſcriptoribus rerum Daniarum, illam expeditionē fuiſſe omiſſam, ſicuti a Beda, ac Saxone grāmatico, qui a Dani rege, & nō Dacis Danos dictos aiunt. Semꝑ etiā Daci apud Iſtrū fuiſſe ſcribūt ab oībus. Vnde tempe Vitellii cęſaris, Statius poeta eos apđ Iſtrū facit. Locus Sabellici.

Bis fractū legibus Iſtrū. Et cōiurato deiectos uertice Dacos. Cornel. Tacit9 pene eiuſdē ętatis, Scythis cōterminā Daciā dixit, ac Danubiū eos a Germanis ſeparare, Dion græcus auctor terrā eorū in circuitu decies centena millia contin̄ere paſſuum ſcribit, cui πρὸσ ἔπος reſpondet Sextus Aurelius ad Valentinianū ca. xi. Feſt. Ruffus. Idem Dion in Traiano, cæſarem facto ponte ſupra Danubiū Dacos debellaſſe ſcribit. Sic & Martialis de Domitiano ſcripſit, Dacum uictore iuxta Danubiū. Sarmaticis uictor compeſcet ſedibus Iſtrum. Et idem lib. v. Daci ſemper iuxta Iſtrum.

Hiberna q̄uis arctous & rude Peuce, Et ungularū pulſibus calens Iſter.

Statius quoq; in primo ſyluarū uolumine. Frena tenentem,

Rhenus, & attonici uidit domus ardua Daci.

Methodius etiam martyr ꝓprium uolumen (ſi titulum liber ille uerum pręſefert) de Dacis ſcripſit, ubi toties pulſaſſe Barbaros, om̄es Iſtri accolas ꝓhibet Methodius. & demum Dacos utrāq; Iſtri partem in ditionē rediiſſe, cui ſententię ſubſcribit Sabellicus, Fuerunt itaq; circa Danubiū Daci, uſq; ad Aureliani

tempa.& ut rei ſummã uno dicto teneas, Aurelianus Daciã (quã Traianus ultra Danubiũ ſubmouerat) collocatis illic romanis ex urbibus Dacię, in medietatem Męſię collocauit, & Daciã dixit, q̃ duas Męſias diuidit, & in dextra Danubiũ habet, mari ſeſe exonerantẽ, cũ antea in lęuo latere fuerat Iſter conſtitutus. Hæc Eutropi. lib. ix. ca. xv. Euſebius, Methodius, & alii memorię mandauerunt.

Dacia inter duas męſias.

Adducamus Ptolemæi ſecula, is iuxta Danubiũ fecit eſſe Dacos, & non circa Cherſoneſum cymbricũ, uerba Ptolemæi ſunt ex lib. iii. δακία περιορίζεται μὲν ἀπὸ ἄρκτων τῷ μέρει σαρματίας τῆς ἐν εὐρώπῃ, ἀπὸ τοῦ καρπάτου ὄρους, μέχρι πέρατος τῆς εἰρημένης ἐπιστροφῆς τοῦ τύρα ποταμοῦ, ἀπὸ δὲ δύσεως τοῖς ἰάζυξι τοῖς μετανάσταις κατὰ τὸν τίβισκον ποταμόν, ἀπὸ δὲ μεσημβρίας μέχρι τοῦ δανουβίου Ferme id ſonat, Dacia a ſeptẽtriõe p̃te ſarmatię (q̃ in Europa eſt) circũſcribit̃, a monte carpato uſq; ad finem p̃dictę deſcriptionis fluuii Tyrę. Ab occidẽte uero Iazigibus Metanaſtis per Tibiſcũ fluuiũ diſcernit̃, a meridie uero uſq; ad Danubiũ extendit̃. Hęc Ptolemęus. Quib9 uerbis nihil clarius, Daciã adhuc ſitã in ueteri loco fuiſſe. Idẽ Ptole. Tauriſcos Dacię pp̃los dixit, qui ſanę mentis eos Danos uocauerit, uidi neminẽ, p̃tereo prudens ſcriptores illos panegyricos, qui Dacos iuxta Danubiũ uictos oñdũt. Iornandes Iuſtiniani t̃pibus inter uiuos numerat9, ẽq̃li obſeruãtia Daciã ſic deſcripſit, Daciã inq̃t dico, quã nũc Gepidarũ pp̃li habere cognoſcũt̃, quæ in cõſpectu Męſię ſita eſt, trans Danubiũ, ubi corona montiũ cingit̃. Ex cuius uerbis clariſſimũ eſt duas Dacias fuiſſe, ſicuti Sex. Aurel. ait, nouã & antiquã. Nouã Aurelianus cęſar tranſlatam ad Danubiũ in ueterem trãſmutauit. Noua eñ trãs Danubiũ erat, de illa Cornelius, Diony. et alii. Hac uero Iornãdes loq̃bant̃. Nõ ergo Marliano ſubſcribendũ eſt, qui Hungariã olim retinuiſſe, & in maritima loca ceſſiſſe refert Dacos. Nec Straboni, qui ad mare germanicũ eos deducit. Id uerũ eſt q̃d apd Zachariã Lil. ac Sabel. li. ix. ene. vii. uidem9 Hũnos, gotthos Getas, & Dacos olim unũ pp̃lm extitiſſe. Mouit & hæc tantorũ uirorꝝ p̃ſuaſio Mantuanũ nobiliſſimũ poetã, nõ magis condẽdis carmĩbus q̃ hiſtoriis accommodatũ, cuius uerba hæc ſunt. Dacoſq; gothoſq; nam dixere Getas. Ecce Iuſtinus, Põpeius, Trogus lib. xxxiii. Daci (inquit) Getarũ ſoboles, cũ rege eorũ cõtra Baſtarnas male pugnauerũt. Hæc ille. Plyni. etiã in Scythia Getę inquit, a romanis Daci dicti ſunt, & tandẽ Getas & Dacos unã gentẽ dixiſſe ſufficiat.

Dacię deſcriptio

Duę Daciæ.

Locus Marliani

Locus Strabõis.

An Gotthi ſint Germani. Ca. XXXI.

Vpereſt adhuc de illuſtriſſima gotthorũ gente memoria, a quo oĩs inſignis germanię turba, ut a fonte uberrimo defluxit, Gothos aũt Getas Itali dixerũt, & uere, cæterũ t̃n getas Scythas eſſe uoluerũt, q̃ uerbo ueram Gotthorũ originẽ penitus ſuſtulerũt, argumẽta eorũ tali pręſidio uallauerũt, q̃a Tomyrĩ reginã Scytharũ, nobiliſſimi auctores, gotthorũ reginã fuiſſe aſſerũt, a cui9 reliquiis cæteri deuenerint, ut de Tamaſi rege, quædã Græcorũ ep̃lę oñdunt. Accedit q̃ Dion gręcus Getarũ in Scythia habitantiũ meminerit. Summã erroris ille facile cõuincet, qui tantũ Iornãdẽ legerit, cuius illa ſentẽtia eſt, Gotthi a Scandia arctoi maris inſula primitus ſoluerũt, duce Bericho ad Vlmigeros uenerũt, duce Filimero Scythiã, tũc ouim dictam occupauerũt, q̃d & Ablauio placet, unde habemus, Scythis antiquiores eſſe Gotthos. Getas quoq;

Gotthos non eſſe Scythas

longe anteq̃ Scythiã inuaſerũt, originẽ habuiſſe. Hæc itaq; res occaſionẽ fallendi Italis ac cæteris ſcriptoribus cõtulit. Stra. lib. vii. Getas origine Thracas extitiſſe arguit, mouit eum Menãdri gręci comici dictum iſtiuſmodi.

Thraces uniuerſi nos pręſerti getę. Nã eorũ indigenã me eſſe ipe glorior. Nos omibus magis cõtinentiã agimus. Et ut unius auctoris Itali natione, meam ſententiã roboratur9ſim, Blondus de inclinatione imperii roma. Gothi ait. nõ a Scythia ut Ruf. Feſt. inquit uenerũt. Seduxit Strabo, ac menãdrũ par ratio, quę & Italos, Thraciã em̃ Gotthi occupauerũt ac Męſiam, illicq; conſederunt, unde poſtea e Thracia primos ortus eos reuocaſſe falſa opinio ꝑſuaſit, De Thracię autẽ occupatione a gotthis, tum pręſtantiſſimus quiſq;, tum Stephanus Byzantius demõſtrat, uerba eius ſũt. & hoĩs natione Thracis, ob id de patria ſua cæteris ueracioris γότθοι inquit ἔθνος, πάλαι ᾤκησαν ἐν τοῖς τῆς μαιώτιδος ὕστερον δὲ εἰς τὴν ἐντὸς θράκης μετανέστησαν, ὡς εἴρηταί μοι ἐν τοῖς βυζαντικοῖς .i. Gotthi quidem gens olim iuxta Męotidem ſedes fixerũt, inde in Thraciã interiorẽ traiiciebãt, ut a nobis in Byzãtiis dictũ eſt, ecce iuxta Męotidem habitaſſe Gotthos primitus aſſerit, in quo etiã refellend9 eſſet, niſi ꝓpinquitatẽ (licet lõge diſtantẽ) mediocriter attigiſſet, ignorauit Stephanus Scãdiã inſulã ſeptẽtrionalẽ, unde quia cũ a ſeptẽtrione ꝓfectos fuiſſe Gotthos egregie ſciret, quandã terrã ſeptẽtrionalẽ, eorũ patriã Męotim fuiſſe aſſeruit. Cæterũ ut modũ orationi noſtrę faciã e Scandia inſula Germanica Gotthi deriuati ſunt, inſula adhuc ſcd'm alios gotlãdia dicit, ſub Danię regibus, & illa germanica eſt, diuerſa tñ a Scãdia, Methodius martyr, Paulus Barnefridus, Hiero. in ſupplemen. Beda in hiſto. Anglorꝝ oẽs deniq; πρὸς ἴσως Iornãdi, ac noſtrę ſentẽtię reſpondẽt. Sũt ꝑterea mſta argumẽta q̃ facillime rem noſtrã oſtendũt, ac gotthos germanos aſſerũt, primũ dũ in ea inſula (uñ egreſſi ſũt gotthi) lingua germanica ſp obtinuerit, ut mercatores, qbus inſula illa penitus cognita eſt, relatu Bilibaldi Pyrckaimeri uiri doctiſſimi teſtati ſũt. Gotthi etiã lingua nõ alia q̃ noſtra ſungebant. Dũ em̃ cõtra Iuſtinianũ, cum Belliſario rem habuerũt Gotthi, pene ad ultimã cladem Belliſarius redactus eſt, eo pacto. Fugitiui em̃ gotthorꝝ (q a Belliſario defecerãt) clamauerunt, ut Gotthi Phalã ferirẽt, Erat em̃ illius coloris uocabulũ penes eos (quod ferme apud latinos ſubfuluũ eſt.) Hęc Proco. græcus, Aretinus, Blondus Flauius, Sabel. & aliĩ memorię tradiderũt. Quid ṽbis illis manifeſti9? Phal. em̃ ueriſſimũ germanię uocabulũ. Plura etiã uocabula germanica tunc in gotthorꝝ uſu fuiſſe apud Iornãdem uidem9, & demũ ꝓpria eorũ nomĩa, germanos gotthos fuiſſe ꝓdũt, eorꝝ em̃ ſp reges Berich, Filmer, Valamir, Deinterich, Eurich, Ermanrich, Gebrich, Aorich, Gũderrich appellabant, Quę noĩa (ut in li. ii. a nobis mẽtio erit) germanica ſũt. Sũt ergo germani, & ſi Itali dicãt Scythas fuiſſe, ſi ſententiã eorꝝ ṽitati quodãmodo reſtituere cupis, oẽs olim Scythas nos fuiſſe aut galatas, anteq̃ germaniæ nomẽ inueterauerat, tenere potes, ut prius dixim9, qd ſi pſtãtiſſimos auctores nobis habuerim9 riuales? qui & Scythas oẽs illos a germanis ortos, publice ac ſine omĩ noĩs eorꝝ diſſimulatiõe ꝓclamauerũt, in quorũ numero Strabo, Priſcia. in trãſlatione Dionyſii, & alii recenſent.

Locus Strabonis ac menandri.

Gotthi e Scandia primitus uenerũt

Gothi lingua Germanica uſi.

Scythę a germanis

De gẽtibus a Gotthis.i. Germanis deſcẽdentibus, & ꝙ hi Germani fuerint. Ca.XXXII.

Lii Gottos ex Amazonũ genere ortos dixerũt,ut titulus eorũ demonſtrabat,dum in triumphũ Aureliani perducti fuerunt, Blondo Forliuienſi,Sabellico,Flauio Vopiſco auctoribus,caret & id doctorum hoĩm fide,nec ꝑſuaſio illa aliam habet rõnem,niſi qđ etiam inter Amazones Gotthi ſicuti inter Scythas ac Thraces uerſabant̃,teſtãtib⁹ Iornãde,Dione græco atꝙ aliis,lata eſt demum ſententia,gotthos ueriſſimos Germanos extitiſſe,unde de gotthis ut de Germanis dicere in animo eſt,ut ſiquid honeſtius gotthis poſtea cõceſſerimus,id nullis niſi germanis,pręſtitum lector prudens uideat,nec eos alio argumẽto,Germanos,horũ poſteriores oſtenſurus ſum,niſi qđ a Gotthis ideſt Germanis origine ꝓceſſerint.Omĩs igit̃ ratio ac uis,tantũ in deducendis auctoribus conſiſtet,qui gẽtes riuos illos e Gotthorũ fontibus deductos fuiſſe ꝓfitent̃, qbus in ſentẽtiã noſtrã tractis,non agnoſco,cur illis min⁹ Germanicũ nomẽ cõceſſerim gentibus.Sũt eñ e gotthis Auares,Schlaui,Antes,Oſtringi, Teiphali,Scyri,Caibi,Rugi,Alani,Arborichi,Iornande,Barnefrido & multis auctorib⁹.Vñ qcqd in.v.li.de illorꝫ geſtis adductur⁹ſum,id Germanis deberi pius lector agnoſcat.

Gentes a gotthis deriuatę.

Qđ Vandali, Heruli, Turcilingi,ac Longobardi & Gepidę fuerint Germani Ca.XXXIII.

Otthi inde in ꝗttuor ꝑtes ſeſe diuiſerũt,alii Viſigotthi ſeu hypogotthi alii Vãdali ac Gepidę,alii Oſtrogotthi,noĩati ſunt. ut Otto lib.ii. ca.xxi. & Barnefridus teſtant̃.Fuerũt aũt gẽtes illę,tantũ noĩe diſcretę, cæterũ una gens extitit,ſub ſcribit Barnefrido,Iornãdes,ac Methodi⁹ martyr,q ep̃lam Vãdalorꝫ adducit,ſeſe publice germanos teſtantiũ,ex illis inde Turcilingi,Iornãde & Paulo diacono referẽtibus ꝓceſſerũt,atꝙ Lõgobardi,qs e Scãdia germanica inſula Beda,Hiero.in ſupplemẽ. Vrſpgenſis, & omĩs ſcriptorꝫ turba palã ꝓfitet̃.ac a Gepidis originẽ uẽdicaſſe,qđ & honeſtiſſime Otto Friſingẽ. li.ii.ca.xxi. ꝓſequit̃.Lingua etiã Lõgobardos arguit fuiſſe germanos, Nam ut Barnefri. Vrſpergẽ.Blondus Sabelli.teſtant̃,Albuinus rex Lõgobardorũ, occiſo Chunimũdo rege gepidarꝫ,ex capite occiſi Chunimũdi paterã cõfecit,quã eorꝫ lingua ſchalã longobardi noĩauerũt.hæc illi.Quid & illis ꝟbis manifeſti⁹ꝫ qd clarius ad dandũ illis nomẽ germanicũ, & nos adhuc paterã uulgari lingua germanica,ſchal dicimus,Gepidę etiã origine gotthorꝫ gaudẽt,ac ab eiſdẽ ortũ duxerũt,ita tñ ſepati,dũ gepidarũ nauis fuerat tardi⁹ ſubſequuta,gepidis nomen indidit,Gepãda eñ geebald,eorꝫ lingua pigro dicit̃,Hęc Barnefridus,Iornãdes Vrſpgẽ.ac ſupplemẽtorũ ſcriptores Euſebii referũt. Quid ꝟbis illis dilucidius?germano noĩe ac origine tũ lingua functos eſſe gepidas,Herulos aũt e Scãdia ueniſſe Procopius ait,dũ ab inſula ſeptentrionali egreſſos,& iterũ in eandem ꝓfectos teſtat̃.Licet Scandiã nõ nominet.

Gepidas Germanica lingua uſos.

An Bulgari,Nortmãni,Hungari, Auares,Suedi,& cæteri qui a Danis germanis originẽ habuerũt,germani fuerint. Ca.XXXIIII.

Anos populos quidā a Dais populis Hyrcanię dictos uolunt. ut Stra-
d bo libro.vii.Beda tamē ac Saxo grāmaticus,a rege eorū Dan nomine dictos perhibēt,cum quo e Scandia inſula auctore Iornāde uenerunt, a Danis Normanni,ut Gagui.teſtat̃,ab eiſdē,&(Sabellico referente)Bulgari,a Bulgaris Hungari (ſi Paulo diacono credimus) Alii tamē Hungarorū gentē diu in inaceſſis ſedibus delituiſſe ſcribunt,& tūc nouā quaſi,& prius inauditā, Pānoniā aūt occupaſſe,ut Rhegino Pruniēſis,Vrſpergenſis Otto Friſingenſis Radeuicus in geſtis Friderici primi teſtāt̃,& familiaris doctorꝝ oīm ſentētia eſt,Cęcutiuerūt ergo eo in loco Michael Rictius,Iornādes,Sabellicus,et alii,q ab Hūnis eos deducūt,cū Hunnorū gens poſt Atilę mortē penitus deſiderata cōciderit,exoleuerit.ut Luitprādus Ticinēſis in iii.uolumīe ſuo exacte ac emūctim diſſerit. Poſt igitur Hunnorū a Pannonia expulſionem,ab Oſtrogottis, Longobardi Pānoniā intenderūt,ultra quos iterū Oſtrogotti ſuperiorē,Auares uero inferiorē,Auaribus inde in Bauariā trāſlatis,tūc primitꝰ Hungarorū grex,ex ſedibus antea nulli cognitis,in Pānoniā inferiorē traiecit,ut Otto Friſingus ait de geſtis Friderici.lib.primo.ca.xxxi.Auares aūt ex Gepidarū ꝓgenie originē deduxere.ut lib.ii.ca.xxi.Otto Friſingus oſtendit,& nuper mihi literis inſeruit.Bilibaldus pyrckaimer,cuiꝰ nomē q̄ties de uirtute agit̃,nō meminiſſe nephas eſſe duximus,adde qđ Hūgarorꝝ lingua,Hūnos ab eis diſcretos ꝓdiderit.Nam Hūni germanica lingua utebant̃,ut q̄ uitā Atilę ſcripſerūt,ſatis demōſtrauerūt,Hūgari uero ſemꝑ alieniſſimā ab idiomate Germanico ſortiti ſunt,unde & ego adductus ſum,nec Hungaris facile originem germanicā conceſſerim,quanq̄ nec omino ſeculo noſtro nomē germanicū,honeſtas & ſi occaſiones habuiſſem,q̄ me potuiſſent ad hoc induxiſſe, primo dū germanis quaſi undiq; cincti fuerint. Vltra eī Hūgariā germanā linguā obtinere qs ignorat? ut penes illos quos ſeptē caſtrorū noīe dignamur,non alia ratione Aeneas ſyluius fungebat̃,dū Bohemos germanis reſtituere cupit,niſi qđ germanicū idioma ultra Bohemiā inueterauerit,licet in Bohemia diuerſum fuerit, adde quod Rhegino Pruniēſis,tot ppłos uſq; ad maria pene,ac totū ſeptētrionē, uno uocabulo germanos noīauerit,adde qđ Sycobatas,Baſtarnas Peucinos,Tauriſcos, Capitolinꝰ cōi appellatiōe germanos uoluerit,nōne Cornel.Taci.Fēnos,Peucinos, & reliq̄s,germanis adiecit,nōne ambiguū ait ſibi cōſtare,an Oſi ac Auariſci (quę ſūt intimę Hūgarorū gētes)germanis aſcribat̃,an ſecus? addit linguā ſibi dubiū intuliſſe,dū magis Sarmatico idiomati acceſſerint.Si lingua tātū o Corneli,te fecit diuerſum,germanis oī iure hūgariā faciamꝰ obnoxiā,conſtat eī cuiq; priuato linguā ſolā nō gentē poſſe alienare,alioq & Lotharigia & optima germanię inferioris ꝑs,ut Hānonię ac Flandrię ducatus,minus germanorū fuiſſent iuris,alioqui hi qui Tyrolenſiū dñio ſubiecti ſunt, aut Bohemi,Dani,Noruegi,Suedi,ac ulteriora Saxonū,ob līguę ſimultatē,omē ius germ anorum ſibi amputarent,abſit procul ,uolumus enim linguam Germanicā queadmodum nō ſempꝑ nobis germanos adiicit ,ita nec demat, Vt eī Zacharias Lilius ait,in Iſtriæ partibus,ac media Italia in locis pluribus linguā uigere Germanicam,non tamen facile Germanos illos aſſeram. Accedit etiam quod

Occaſiones Hungaros nō eſſe alienos ager māis.

Cornelius Tacitus,ea tēpeſtāte uiguerit,qua Germania modica ac exigua fuerat,nec ea aſſecuta adhuc,quæ nunc iure poſſidet,multa enim recupauit,quæ tunc non habuit,plura quæ Cornelius non dubitauit a Germanis diſcernere. Quid ergo ſi illa quæ ab omibus ſcriptoribus germaniæ detracta ſunt,& nūc acceſſerint de illis dubitamus,quæ tantū dubio priſcis fuerūt,illis ne nomē germanicum debeat, an non,ſicuti Hungaria,quæ nobis ante mille,ac pene quingētis annis,nō denegata,uerū in parte adiecta erat.Hæc omia poſuimus,nō ut in animo fuerit Hungariā nobis deſtinare,quā ſcio alienā eſſe,uerū tantū ut lectori aditus ac anſa a nobis præbeat, ac in rebus germanicis, nobis ſucceſſori, uia pateat exactioris ac curioſioris indaginis,& hæc de Hungaria.Nec omittē dum eſt id Sabellici,qui nullā neceſſitudinē inter Hunnos,ac Hūgaros uidēs deniqꝫ unā gentē fecit,quāq̄(inqt) nō clam me ſit,quoſdā Hūgarorꝫ gentē recentē eſſe ꝓmittētes,ab Hunnis tamē deriuatos dicere ꝑſtiterit,ecce affectata Sabellici ignorātia,ſatius fuiſſet pedibus oīno in diuerſum abiiſſe,q̄ ſeſe ex ſui induſtria ſcientē,tantis tenebris inuoluiſſe,quaſi rem probe tractauerit,ſciuerit,& tandē plus ſentētiæ huic,poſt longā rerū cōferēdarū deuolutionē calculū adiecerit,qui Hungaros ab Hunnis emerſos crederēt,ut id ꝑſuaderet,puero elemētario non cōcedendū ſomnū fingēdo captauit,ait em̄ lib.iii.enei,octaue Hūnos accepto rege Auaro,ſeſe Auares pro Hūnis dixiſſe,hui,qui dum Auarū originis inſcius eſt,ſeſe in intolerādū inuoluit errorē,ac a ſeipo quātū uir doctus abeſt:Auares ab Hūnis deuenerūt,eſto,quod tamē dicere tam procul eſt,q̄ fallere,ob id ſcilicet,dū Auares poſt Hūnos Pānoniæ ꝑfuerint,a quibus ergo tandē Hūgari,an ab Auaribus,quæ couenietia noīs,at Auarorū fratres ab Hūnis ꝓceſſerunt,Anne tunc poſteriores Auaribus, ubi igitur interim,quom Auares Pannoniā occupauerūt,Hungari degerunt,an ſub Auarū impio,Cur igit Hungari Priſcorū ac maiorū nomīs ueſtigiū interceptū,ſeruauerūt,Auares uero non.Si uero Auaribus ętate maiores fuiſſe Hūgaros uult, ob noīs eorū,ab Hūnis maioribus ueſtigiū,cur hii non Pānonia ante Auares potiti ſunt.Cur etiā ſabellicus noſter Hūnos,nō Hungaros ſeſe Auares dixiſſe refert,collidūt uerba int̄ ſe,qm̄ diuerſa eorū ratio eſt,in uno loco Sabellici mens erat,ab Hunis Hūgaros ueniſſe,nūc uero niſi ex induſtria ueritati parcēs, diſſipare eius ſentētiā, ac narib⁹ colloqꝫ arreptā,fuco delinitā,ſeruare,tutari uolueris,nō ſuſtinueris,quin ab Auaribus dixerit Hūgaros,& tantū de illo.

Locus ſabellici.

Argumēta contra poſitionē Sabelli.

Hūgaros nec ab Auaribus, nec hoīes cōtra Sabelliū.

De origine hunnorū,Alanorū,& eorū exoneratiōe,& an Polonia & Boheīa Littuania germanorꝫ fuerint colonia Ca.XXXV

Erum ut & uerā hunnorū originē tandem adducā,quos priori Capite Germanos dixi,ob lingue cōuenientiā,hi (ut Priſcus ait hiſtoricus) a demonibus ortos dixerūt,ob corporū ac mēbrorū eorū deformitatē, Tempe em̄ Filimeri regis Gottorū,mulieres Gotticæ magicę arti inherentes expulſe ſunt,hæ deſerta loca petentes,demonibus coniunctę,hunnos pepererunt.Hieronymus autē inter Tanaym ac Maſſagetas habitaſſe primo uoluit, alii ex gente ab Alexandro incluſa deriuatos aſſerunt,re uera e Gottis Germa

nis originem reuocauerunt, ut Iornãdes ait, nec Hunnis germanicũ ortũ Pri Hunni e
ſcus hiſtoricus denegat. Poſtq̃ aũt ſatis in Romano imperio debacchati ſunt, Gotthis
partim ad Germaniã conſederunt, in loco hodie Hunnorũ receſſus dicto, partim a cæteris gentibus acti defecerunt. hæc de illis. Hunnos rigor ſermonis germanos eſſe prodidit, Vngaros aũt alienos. Inhabitant ẽm adhuc oceani littora Vngarorũ maiores, a quib⁹ illi Vngarorũ, qui Pãnoniã occupauerũt, deſcẽderũt. Qui & alia lingua a Germanis uſi ſunt. Vt nuꝑ quidã Cracouienſis utriuſq; Sarmatię enarrator ꝓdidit. Alani uero ueriſſimi germanorũ e Scandia q̃q; emerſerunt, mox ſeſe diuiſerunt, pars una in Aſiã conceſſit, q̃s Ptolemæus ad hyperboreos poſuit, nũc Tartari dicti, ut ait Aeneas. Reliqua pars cũ Vandalis & Burgundionibus Francos pepulerũt, ut li. vi. enarremus.
Ptolemæus illos Scythis aſcribit in lib. γ. καὶ ἐνδοτέροι τούτων, inquit. οἵτε ἀμαξόβιοι Alani e
καὶ ἀλανοὶ σκύθαι. i. & interiores illorum Hamoxobii ſunt & Alani Scythæ. gotthis.
Ammianus Marcellinus li. xxii, ac Ioſephus li. vii. belli iudaici, Dionyſiũ græcum cõſecuti, intra Mæotiden eos concluſerunt. Capitolinus in uita Antonini Pii Dacis Alanos aſcripſit. Grauior tñ & ueritati uicinior ſententia eſt. Gotthos Alanos dicere, iuxta Iornandis ſententiam. Adde ꝙ Procopius lingua gotthorũ uſos dixerit Alanos. Lucianus etiã in dialogo τόξαρις inſcripto, unã Scytharum ac Alanorum linguam eſſe teſtatur, cum ait de Macente Scytha: ταῦτα δὲ ἔλεγεν ὁ μακέντης, ὁμόσκευος καὶ ὁμόγλωττος τοῖς ἀλανοῖς ὤν, κοινὰ γὰρ ταῦτα ἀλανοῖς καὶ σκύθαις hoc eſt. Hæc itaq; dixerat Macentes ſcytha habitu & lingua Alanis ſimilis exiſtẽs, comunia ẽm hæc ſunt inter Alanos & Scythas. An aũt Scythæ tũc illi Germanis in lingua conuenerint an ſecus: aliorũ ſit iudicium.
Dicti aũt ſunt Alani a mõte Sarmatiæ, authore Stephano. Subrepſit Sabelli Locus ſa
co, uiro alioq̃ docto, ingens ſomnũ, dum Alanos, nunc alamanos nominatos bellici
ſcribit, lib. ii. Enei. octauę. Vnde ẽm Alemani dicti fuerint, in libri p̃ſentis fine ponemus. Hi ergo Alani poſtq̃ Galliã, Africã Europã ſatis concuſſerunt, ad Poloniã ultimo cõſederunt, inde a Sclauis pulſi, penit⁹ deleti, deſierunt. Tũc igit̃ tam polonia q̃ Bohemia germanica lingua utebãt̃ & origine. Verũ poſtq̃ Sclauorũ gens regionẽ eorũ intenderunt, deuictis Alanis, germanicã linguã corruperunt, ſclauicã intulerunt, quæ adhuc pari uel nullo diſcrimine, tam bohemos q̃ polonos, barbarie quadã detinet. De iis plura Aeneas Syluius, atq; alii. An aũt & origine Sclaui germani fuerint, an nec: lingua nimis aliena eſt. Cæterum Iornandes ſcriptor, ipſis ortum germanicum a Gotthis præſtitit.

De Burgundionibus, Francis occidentalibus, Sueuis Senonibus, ac Galatis, & eorum origine germanica. Ca. xxxvi.

BVrgundiones ante mille annos germanos fuiſſe, Cornelius ac Plyni⁹ Burgun
uoluerunt. Frãcos uero oẽs, q̃s & adhuc uidimus, authores germanis diones.
adiecerũt, ac horũ poſteriores Galliã in ditionẽ redegiſſe aiũt. Ne igit̃ Franci.
actum agamus, illa ut per ſe clara relinquamus, eo libentus, dũ nullus ſentẽtię noſtræ ſe oppoſuerit. Galatæ aũt ueriſſimi germani extiterunt, nomen etiam a rege Galato Celtarũ ac Sarmatarũ, ſub q̃bus tunc Germania cõp̃hendebat̃,

ſortiti ſunt. Meminit huius regis Manetho hiſtoricus ac Annius Viterbiẽſis, cuius uerba nihil aliud ſonant, niſi Galatas olim in Germanos partim, partim in Gallos diuiſos fuiſſe, concordat Diod. Siculus li. vi. Tpibus aũt Tarquinii Priſci, Clitoueus Germanorũ rex cũ Belloueſo ac cęteris gallis ſenonibus Italiam bello tentauerunt. Vt Liuius li. v. Decad. pri. dicere uidetꝛ. Ex qbus ꝓceſſerunt Tectoſages ac Volgæ ueriſſimi Germani, q etiam iuxta Hercynium conſedebant. Hi pulſi ſunt, ut Marlianus ait, & in Galliam ſe tranſtulerunt, & illi extiterunt, qs Manlius Torquatus in Gallogræcia caſtris exuit, hæc Marlianus, in eo ueriſſimus. Liuius eñ Sigoneſtũ fratrẽ Clitouei Hercynii ſaltus gentes ſubegiſſe ſcribit, unde non iniuria cladẽ apud Aliã fluuiũ a germanis Sueuis Senonibus, qui tum Galli dicebantꝛ, æditã Bebelius ꝓfiteꝛ. Dux quoqꝫ Gallorũ Brennus germanus, nã Sueuus erat, Gotfrido Viterbieñ. ac Hermãno chronographo referentibus. Strabo etiã Branſum Brennonẽ uocatũ ait, & hunc non gallũ extitiſſe, unde nõ temere ab aliis germanus dicitꝛ. Senones etiã Sueuos fuiſſe Adon Vuinenſis epũs & Fretolphus teſtanꝛ, & nos lib. ultimo uberius dicemus. Fuerunt itaqꝫ hi gallorũ ueriſſimi germani qs Hãnibal deuicit, ac Flãminius apud Silium Italicum ita eum deſcribentem.

Margin: Tectoſages Volgæ — Multi Gallorũ germani.

Caſſis erat munita uiro, cui uertice ſurgens
Triplex criſta iubas effudit crine Sueuo.

Suidas græcus aperte Senones germanos aſſerit, & hos extitiſſe, qs Val. Coruinus deuicit. Cuius uerba integra qm̃ nobis ad rẽ faciũt, referẽda eſſe duxi.

κελτοί οἱ λεγόμενοι γερμανοί οἱ ἀμφὶ τὸν ῥῆνον ποταμόν εἰσιν. οἳ κατέθεον τὴν γῆν τῶν ἀλβανῶν, οὓς καὶ σήνωνας καλοῦσιν. οὗτοι οἱ κελτοὶ κατὰ ῥωμαίων ἐστράτευσαν. ἀνὴρ δέ τις τῶν κελτῶν ἡγεμονικός τότε σῶμα εὐπρεπὴς, καὶ τὸν θυμὸν ἀλκιμώτατος, προελθὼν τοῦ οἰκείου πλήθους ἐκ μονομαχίαν προεκαλεῖτο τῶν ἐναντίων τὸν ἄριστον. βαλέριος δέ τις ἡγεμὼν φάλαγγος, τοῦτο ἔστησε ἀγώνισμα καὶ θείᾳ δέ τινι μοίρᾳ κατὰ γνώμην ἀποβάντος ἔτυχε τοῦ βουλεύματος. ἐπεὶ γὰρ προῆλθε τοῦ οἰκείου τάγματος ὁπλισάμενος κόραξ προσιζάνει τῷ δεξιῷ τοῦ ἀνδρὸς βραχίονι. ἀντιπρόσωπος δὲ τῷ κελτῷ κατὰ τὸν ἀγῶνα φερόμενος, καὶ τοῖς τε ὄνυξιν ἀμύττων τὸ πρόσωπον, καὶ ταῖς πτέρυξιν ἐπικαλύπτων τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀφύλακτον τῷ βαλερίῳ τὸν πόλεμον παραδέδωκεν. ὁμοῦ τήν τε νίκην τῷ ἀνδρὶ, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ἐπωνυμίαν χαρισάμενος. κορβῖνος γὰρ δὴ τοὐντεῦθεν ἐπεκλήθη, τῆς τε μαρτυρηθείσης ἀρετῆς ἕνεκα. παρὰ τὰ καθεστηκότα ῥωμαίοις νόμιμα τῆς ὑπατικῆς ἀρχῆς ἔτι μειράκιον ὢν τυγχάνει.

Quod latinitati ſic reſtitui. Celtæ germani dicuntur, qui circa Rhenũ fluuiũ habitant. Hi olim incurſauerũt Albanorũ regionẽ, q Senones dicti ſunt. Celtæ aduerſus Romanos olim ꝓceſſerunt, unus aũt eorũ e ductoribus tunc corpore q̃ animo pſtans, e caſtris militũ ſuorũ exceſſit, ac in ſingulare certamen hoſtiũ primatẽ inuitabat. Vnus igiꝛ Romanorũ Valerius nomine, dux Phalangis cũ ipſo pugnã decreuit, & rebus uolentibus fatis e ſententia contingentibus, uoti cõpos redditus eſt. Q̃ꝫ primũ eñ ſociorũ caſtra exierat, armatus coruus dextro brachio uiri adhæſit, & ſemper faciẽ Galli ꝑ totã pugnã impetiit, nunc unguibus uultũ eius inceſſens, nunc alis lumina galli obtenebrans, ineuitabile fatũ Valerio cõpoſuit fœliciter, iuxta & uictoriã eidẽ retulit Valerio. Vnde Valeriꝰ ab iſtiuſmodi rerũ ſucceſſione, cognomẽ Coruini aucupatꝰ ẽ, & in uirtutis eius teſtimoniũ iure legitimo conſularẽ dignitatem licet iuuenis

exiſteret conſecutus eſt. hæc ille. Potes & Plutarchū cum Liuio de illo cōſu
lere, quorum nullus eos Gallis aſcripſit, uerū Germanis, præcipue Plutarchus
in libro περὶ τῆς τῶν ῥωμαίων τύχης inſcripto, ubi ſedes Senonū ad Iſtrū poſuit.
Hallucinatur igit̃ quiſquis ille fuerit, qui Liuiū nup̄ germanico idiomati dona uit, ubi Gallos illos Francos occidentales fuiſſe interp̄tatus eſt. Suidas id mul to liquidius oſtendit, qui eos Celtas dicebat. Celtas aũt ſemp̄ germanos eſſe indicat, in dictione κελτοί, in dictione γερμανικός, in dictione ἀσπιανός, & in plu
ribus aliis locis. Alterius generis Galatæ tamen fuerant, quos Plutarchus in
uita Aemilii Pauli Baſtarnas noĩauit, q̊s & ad Iſtrum collocauit. Ex cuius uer
bis germanos eos fuiſſe liquet, & q̊d honeſtius eſt, Baſtarnas & Galatas unam
gentē dici. Iuſtinus hiſtoricus lib. xxxiii. Baſtarnas a gotthis uictos ſcribit. Ma
nifeſtiſſimū aũt eſt Galatas a Gotthis olim expugnatos fuiſſe. Vnde nonnihil
Plutarcho auſculto. Ecce quid honeſtius Athenæus in dipnoſophiſtarū libro
·ζ· in hæc uerba p̄rumpens, adduxit. τῶν δὲ γαλατῶν σκορδίσται καλούμενοι .i. Ga
latæ qui Scordiſtæ appellant̃. Et ne tu alios a p̄dictis Galatis illos extitiſſe pu
tes, ſequentia uerba te docebunt. τὸ δὲ ἔθνος αὐτῶν ἐστι μὲν λείψανον τῶν μετὰ βρέν
νου στρατευσαμένων, ἐπὶ τὸ δελφικὸν μαντεῖον. γαλατῶν δέ τις βαθανάτιος ἡγεμὼν αὐτοὺς διῴ
κισεν, ἐπὶ τοὺς περὶ τὸν ἴστρον τόπους. ἀφ᾽ ἧς καὶ τὴν ὁδὸν δι᾽ ἧς ἐνόστησαν βαθανάτιος ἔ
τι καὶ νῦν προσαγορεύουσιν. Quod nobis hunc ſenſum facit. Hi igit̃ Galatæ, qui reli
quiæ eorū extiterunt, qui cū Brenno duce tunc tp̄is militauerũt, qñ Delphos
diripuerunt. Deinde Galatarū dux Bathanatius, quiſpiã ſic dictus eſt, qui eos
in regionē, quę circa Iſtrū eſt collegit, ſedeſq; capere iuſſit. Vnde & uiam qua
ad Iſtrum redierant, Bathanatū & hodie uocãt. Hæc Athenæus. Plutarcho cō
ueniens. Cęterū Iuſtinus ad Hercyniū Galatas poſuit. Nec etiã longo interual
lo Baſtarnæ & Scordiſtę unq̃ diſcreti fuerunt, dū ut Ptolemæus ait, illi Danu
bium, hi uero meridionalem Pannoniæ partē inhabitauerint, ut & Straboni
& Appiano placet.

Locus interpretis Liuiani.

Baſtarnę Galatæ dicti.

Locus Athenęi.

Omnes illos pene fuiſſe Germanos, q̊s authores iuxta Mæotidē conſediſſe innuerunt, ut Saxones, Cimbros, Dacos. Ca. xxxvii.

SCandia inſula priſcis authoribus incognita fuit, ex illa inſula ueniſſe Bar baros illos priſci auctores non calluerunt. Vnde qdam antiquorum mul tos apud Mæotidē ſcribũt ſedes primos tenuiſſe, uel penes Boryſthenē. Ignorato itaq; loco uero, Mæotidē noĩauerunt, uel aliū locū nobilē ſeptentri onalem. Et ut in re uerū illud ſit, Stephanus Byzantius nobis argumento erit, qui gotthos iuxta Mæotiden conſediſſe primitus uoluit, ut græca uerba eius prius adduximus, ubi eos tot auctoribus e Scandia ueniſſe diximus. Idē Ste phanus Dacos iuxta Boryſthenem conſediſſe ait, quos alii (ut patuit) e Scan dia deducunt, ita & Dionyſius græcus author.

Barbaros e Scãdia ueniſſe.

Πολλὰ μάλ᾽ ἑξείης μαιώτιδος ἐς στόμα λίμνης.
γερμανοί, σαρμάται τε, γέται θ᾽, ἅμα βαστάρναι τε,
δακῶν δ᾽ ἄσπετος αἶα, καὶ ἀλκήεντες ἀλανοί.

Deinde equidem multi Mæotidis hoſtia ſeruant
Germaniq;, Getæ, Baſtarnæ, Sarmatæ, & ingens

Dacorumq́ ſinus quoq́ fortia pectora Alani. Ita & Bulgaros iuxta Mæotim poſuit Blondus Forliuienſis. Scythas Herodotus. Haud ſecus priſci putauerunt Cimmerios illos, a Mæotidis undis emerſiſſe, cū etiam a Scandia inſula profecti fuerint, quæ ut Rhegino Prunienſis, Barnefridus, Paulus Diaconus, Hieronymus, & alii ſanxerūt, innumeros populos, q̄s uix Aſia, Africa, Europa ſuſtinuerunt, ueluti inundatiōe quadam irrigauit. Illic.n.hę Mæotidę undæ, ac Boryſthenes erat ab antiquis celebratus, ita a regione prope Thylen emerſiſſe herulos dixit Procopius. Ita ab arctois ſedib⁹ ueniſſe Gotthos Claudianus inquit. Ita Strabo ac Herodotus Cimmerios. Nullus igit̄ eorū quidq̄ certi attigerat, niſi q́ e ſeptentrione eos ueniſſe uiderant. Ad Cimbros redeo qui (ut Strabo ex Poſſidonii, Clitarchi ac Ephori ſententia loquit̄) latrocinando in incertis ſedibus errabundi, ad paludē Mæotida militiā agitauerunt. Unde Cimmerius Boſporus ab ipſis uocatus eſt, quaſi cimbricus, cū græcorum lingua cimmerios cimbros uocemus. Hæc Strabo li.vii, Herodotū, ut reor, imitatus, qui Scythas ſedes cimmeriorū relictas occupaſſe, & ad locū illorum conſediſſe refert. Quibus uerbis nihil clarius q̄ e Scythis non ueniſſe Cimmerios illos, uerū potius e Cimmeriis Scythas, & hactenus qui de Cimmeriorū origine quidq̄ dixerit: uidi neminē, niſi q̄d eos apud Mæotim cōſediſſe q̄ndā aliqui ſcriptores annotauerint. Venerūt igit̄ e Scādia Cimmerii, ſicuti alii populi, q̄rum origo latebat̄, qui olim a Mæotide palude ꝓceſſiſſe credebāt̄. Verba Herodoti ſunt ex iiii. eius libro. τὴν γὰρ νῦν νέμονται σκύθαι, αὕτη λέγεται, τὸ παλαιὸν εἶναι κιμμερίων. τοῦτο γὰρ κιμμερίους ἐπιὸν τῶν σκυθέων, βουλεύεσθαι, ὡσ στρατοῦ ἐπιόντος μεγάλου, καὶ νῦν ἔστι μὲν ἐν τῇ σκυθικῇ κιμμερία τείχεα, ἔστι δὲ πορθμήϊα κιμμερία; ἔστι δὲ καὶ χώρη οὔνομα κιμμερίη, ἔστι καὶ βόσπορος κιμμέριος καλεόμενος. φαίνονται δὲ οἱ κιμμέριοι φεύγοντεσ ἐσ ἀσίην τοὺς σκύθασ, καὶ τὴν χερσόνησον κτίσαντεσ ἐν τῇ νῦν σινώπῃ, ἡ πόλις ἑλλὰς ᾤκισται. φανεροὶ δέ εἰσι καὶ οἱ σκύθαι διώξαντες αὐτοὺς, καὶ ἐς ὃ ἐσέβαλον ἐς τὴν μηδικὴν γῆν. καὶ τὰ λοίπα. q̄d pene illud ſonat. Regionē quā nunc Scythę incolāt Cimmeriorū fuiſſe cōſtat. Verū inuadentibus Scythis, dum deliberarēt Cimmerii, exercitu magno inuadebant̄, regionē igit̄ eā reliquerūt, quā Scythę occupauerūt, extāt & adhuc in Scythia muri cimmerii dicti, ſunt & illic p̄toria cimmeria, fuit & nomē regioni Cimmeria, ſimiliter Boſporus fuerat cimmericus, cōſtat q̄q́ in Aſiā ꝓfugiſſe Cimmerios, ob metū ſcytharū, tūc Cherſoneſum cōdidiſſe, in Sinopa, græca urbe olī īhabitata. Apparet & Scythas in ꝑſequēdis Cīmeriis uia aberraſſe. & q̄ ſequunt̄. Inde Cībri (adiūcta ſocietate) terrā nūc Daniā dictā (Denmarck) reliq̄rūt, ac ſeſe romanis obuios in armis obtulerūt, de q̄rū cōflictu lib. vi. diſſerturi ſum⁹. Fuerūt aūt penit⁹ a Ro. deleti, ut Strabo uolumīe vii. oñdit. Olim eos etiā int̄ rhenū ac Albim cōſediſſe Strabo ibidē aſſerit, ac germanos fuiſſe, uerba eius ſunt. Ea uero germanorū regio, q̄ ad aq̄lonē uergit, ut diximus, ad oceanū p̄tinet. Cogniti aūt ſunt inter Germanos qui ab exitu Rheni ad Albim ꝓtendunt̄, q̄rū celeberrimi ſunt Cimbri & Sycabri. Tria notatu digna e Strabone eliciunt̄, Cimbros uidelicet ſuo tp̄e extitiſſe, q̄s prius penitus a Ro. deletos dixerat, unde ſibi ipſi cōtrariat̄. Inde Cimbros germanos eſſe, & iuxta Albim, nō in Dania (ut dicebant̄) conſediſſe.

Cimmerii unde

Cimmericus Boſporus

Cimbrorū ſedes

Locus Strabōis.

Arbor gentium a Scandia profectarum. Ca. xl.

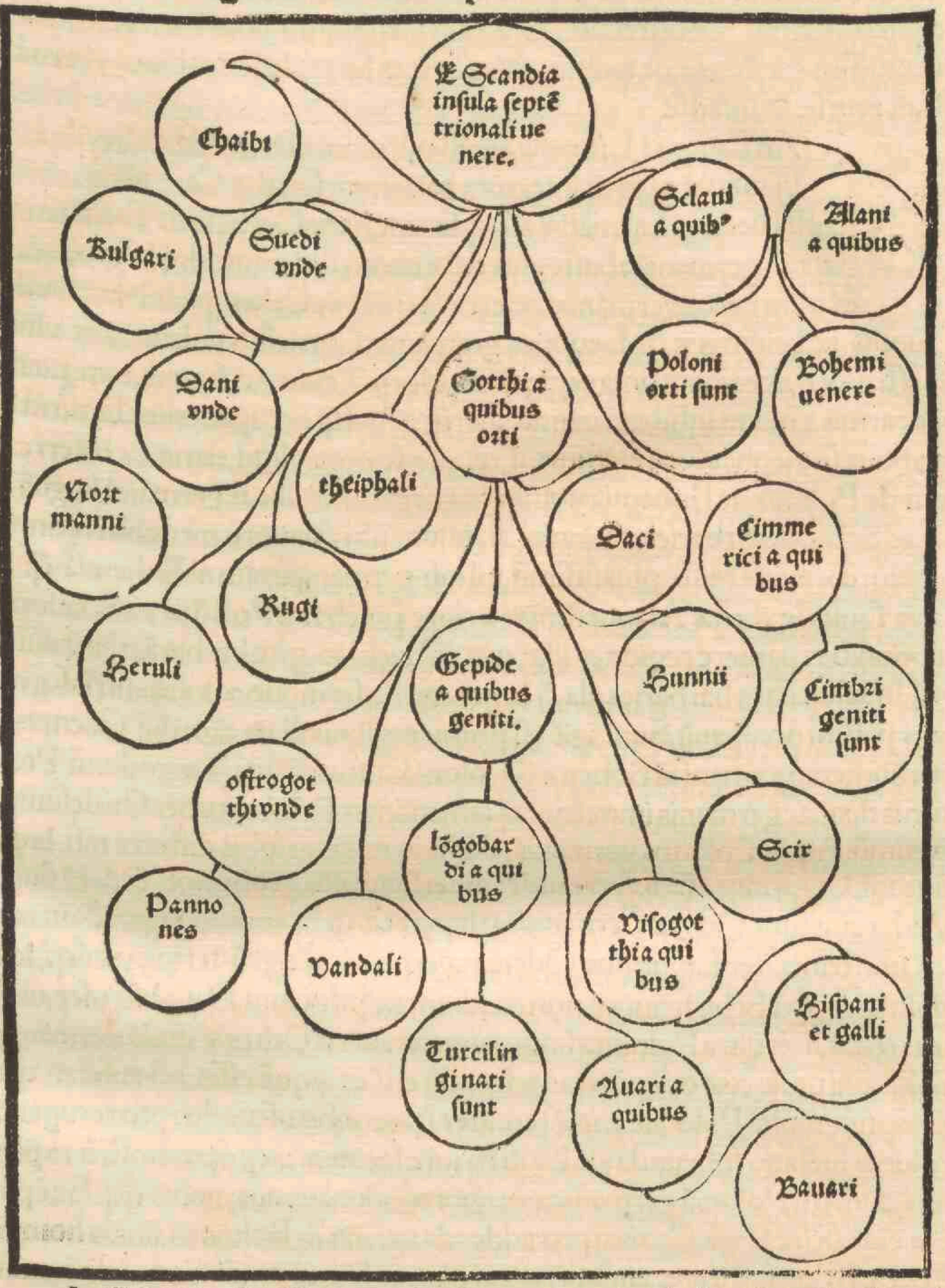

An Sarmatæ & q̄ Sarmatarū gētes germanię aſcribant̄. Ca.xli.

SVpeſt memorię noſtræ adhuc germāia magna, quā prius Sarmatiæ portionē, germāis uicinā, noīauimus. Aeneas ſcribit mlta in Sarmatia in nomē germāicū abiiſſe, & Sarmatas Europę poplos a germāis originē referre uult. Hęc t̄ra uaſtiſſia oīum eſt, multos alios poplos ſua appellatiōe attingit ad ſeptētrionē Peucinos, ab oriēte Moſchos, occidēte Liuoniā ac Pruſſiā continet. Reges eorū a Cōſtātinopolitāis ortū hn̄t. Lector tn̄ curioſus Frāciſcū Biſiū Bergomēſem legat, qui illic aliq̄diu degēs, opuſculū q̄ddā edidit in publicū

An ſint Sarmatæ germani.

Nec Sabellicus uolumine tertio, Enea.x. Ruſſiã ꝑteriit. Hos itaq; lector curioſꝰ requirat. Scripſit & noſtro æuo Cracouienſis qdam ambas Sarmatias, quas & adamuſſim explicauit, ne igit̃ nos illius ſcripta ſurrepſiſſe exiſtimes, breuibus libuit rem ſic abſoluiſſe.

An Liuonia, Lituauia, Pruſſia, Polonia, Bohemia, & Scythia in numero germanicarum nationum ſint? Ca. xlii.

Prutẽi an germani.

PRuſſiã ueteres Sarmatiæ aſcripſerunt, hanc Cornelii tñ Taciti tempe/ſtate, in germaniã abiiſſe eius teſtimonio uidemus. Hos lingua, moribꝰ & cultu ueros germanos referre Aeneas ac Celtes ꝓbãt. Nec aliud de Liuonis iudicium erit, q̃s Leuones germanos Cornelius noĩauit, licet ultima chriſtianorũ, ac remotiſſima regio ſit. Adde ꝙ Teutonici fratres, eam ꝓuinciã ui ac armis a manu infideliũ uendicauerũt, armiſq; occupauerunt. Et dũ id coelo aptius ſit, nephas fore exiſtimaui, rei per ſe notæ aliqd claritatis cõferre. Cęterũ de Polonia ac Bohemia nobis res erit grauior, illic.n. germãica lingua deſiit, ac Sclauica barbaries obtinuit. Diximus (ubi Alanorũ mentionẽ fecimꝰ ac Sclauorũ) multis fuiſſe ꝑſuaſiſſimũ, nil niſi germanicũ tam in Bohemia ꝙ Polonia ſonuiſſe, dũ hæ Alanorũ iugo ac iure ꝓmebant̃. Poſtq̃ uero Sclauorũ irruptionibus patuere regiones illæ, una cũ barbara gẽte barbarã traxerunt linguã. Inualuit itaq; barbaries illa, q̃ & peregrino ſermone colonias utriuſq; regionis paſſim occupauit. Sunt igit̃ (ſi primũ regionis illius exordiũ uidemus) oĩbus numeris germani tã Bohemi q̃ Poloni. Cracouiã q̃q; Torrodunũ Ptolemæus dixit, ac germanis immiſcuit, q̃ tamen inter Polonię urbes ſibi deſumpſit maximũ. Adde Polonos germanis, dũ hi in nullo a nobis differre niſi lingua uideant̃. Ligurinus aũt inferre uidet̃ diuerſitatẽ illis gẽtibus, ob Oderã fluuiũ. Verba eius ſunt. Odera Germanos q ſeperat atq; Polonos, Nugat̃ & in eo dicto, non triuialiter Ligurinus, Odera.n. germanicã linguã in ripis utriſq;, locis multis percipit. Schleſi quoq; noſtro idiomate ꝑditi ſunt Danubiũ uſq;, ut Aeneas teſtat̃, licet ultra Polonica lingua inueterauerit. Celtes Viſtulã germãię terminũ conſtituit, cuiꝰ opinioĩ ſi acqeſcendũ eſt (ut æquũ eſſet) nõ auferes? quin germaniæ multã Poloniæ partẽ remittes. Nec nobis uſq; adeo pro recupanda Polonia luctatio ſubeunda eſt. Noſtro iure fecimus, atq; opus noſtrũ expleuimus, dum tñ Poloniã germanicæ origini condonauimus, nobis q̃q; ſaltẽ partem eius aſcire libuit. Cæterũ pro addenda germanię Bohemia, unius hominis Aeneæ Syluii ſufficeret auctoritas, cui placuit, ſine oĩ cunctatione in germanorum numerũ referre Bohemos, multis inductus ratĩoibus. Tum qa Bohemia non (niſi germanis) circundet̃, deinceps, quia illic nulli niſi germanice concionari conceſſum ſit. Poſtremo, dum archiepiſcopatũ eius Pragenſem inter germanię põtificatus recenſeat. Adde ꝙ Caſurgim, nos Prag, Ptolemæus li.iii.ca.x. in claſſem germanicã connumerat. Nec ferenda igitur dubitatio eſt illa Zachariæ Lilio, cui ambiguũ fuerat, an Myſis? an Germanis? Bohemos aſſereret? Cum ſemota tñ ab eis lingua, nihil ſit, quod non ſuboleat germanicũ. Accedit huc, ꝙ rex Bohemorum ſummo inter electores imperii loco functus eſt

Bohemi an germãni

Locꝰ Ligurini

Cur Bohemi germani.

dum

dũ tñ nullus in electorũ ludũ unq̃ ab imperii translationis tẽpore,niſi germa/
nus receptus ac conſecratus ſit.Multas alias cõiecturas,ob rei claritatẽ omitte
mus.Lituanis uero germano noĩ intercidendũ eſſe qdã putant, ob linguę ſũ
mam illorũ cũ germanis,Bohemis,q̃ Polonis diſcrepantiã.Potius.n. ſermone
eorũ Vngaris accedere uolũt,quis & hi multũ ipſorũ repugnauerint idioma
ti,ideo dixerunt tm̃ habitu Lituanos Vngaris pares eſſe,iaculorum uero uſu
Rhoxolanis,& nullã uel exiguã cũ germanis neceſſitatẽ uicinitatẽq́ tenere.Tũ
qa Liuoniam,ac ultertora germanię conſtat eſſe addicta,ſucceſſori noſtro(ut
a labore meo ſaltẽ aliquid remaneat)hęc interp̃tanda deſtinauim⁹.Et tandem
de illis q̊s germanico nomini conſecratos eſſe uoluimus.Scythas etiam ſepten
trionales,iuxta multorũ ſententiã a germanis ortos,nobis uẽdicare poteris,&
maxime,dum Scythas gotthorũ partẽ Trebellius Pollio aſſeruerit.

De fœcunditate Germaniæ. Ca. xliiii.

DVm tot Germaniæ populos eſſe conſtiterit,non immerito eam oĩm
terrarũ fœcundiſſimã fuiſſe claſſici ſcriptores ꝓdiderunt,ut terrã ex
qua tot Gotthorũ,Longobardorũ,Hunnorũ,Sclauorũ,Vandalorũ,
Herulorũ ac Gepidarũ millia ſunt ꝓducta. Oſtendit hoc Claudianus contra
Ruffinũ.Gens hac non Scythicas diffuſior ulla triones Incoluit Et q̊rum tur
bæ ſpaciũ uix p̃buit orbis.Idem Claudianus terra mariq́ ac pene totum orbẽ
uno tp̃e affeciſſe Gotthos ſcribit.Barnefridus,Beda,Paulus Diaconus,Rhe/
gino Pruniẽ.germaniã populos tot ꝓduxiſſe aſſeruerunt,q̊t nec Italia,Euro
pa,Aſia,nec Africa facile ſuſtinuerint.Claudianus ut uno uerbo fœcunditatẽ
germaniæ exprimeret,Danubii ripas euomuiſſe gentes,ac in Romanos effu/
diſſe arctos ſuas aiebat.Conqueſtus eſt Sidonius Apollinaris multitudinẽ ger
manorũ,ubiq́ etiã innumeras gentes dixit germanos.Nec exili numero Gala
tas æſtimauit Iuſtinus,qui lib.hiſt.xxiiii.tanta fœcunditate ac copia eos p̃ditos
fuiſſe teſtabat̃,ut uniuerſam Aſiã repleuerit.Nec habuit aliam rõnem Gottho
rum barbarorũq́ irruptio,niſi qa tanta multitudine naſcentium gens illa accre
uerat,ut his neceſſariũ fuerit,terra ſaltem fœcunditati eorũ cõſulere.Eſt id ra
tione naturali q̃ aſtrologica clarum.Albertus Magnus in libro de terræ qua
litatibus,frigus hui⁹ cauſam eſſe cap.iii.oſtendit,qd euaporizare(ut ita loquar)
non patit̃ calorem,uerum generandi uirtutẽ calore q̈dam cõglutinat,unde na/
ſcendis tot hoĩbus conducit.Rhegino uero Pruniẽ. cauſa ſyderis id fieri arbi
trabat̃,Quanto(inquit) a ſole remotior terra eſt(ut ſeptentrionalis plaga)tan
to plus generandis hoĩbus confert. Nec diſplicẽt,q̃ Ioannes Eſcẽdenſis aſtro/
logus diſt.viii.adducit.Scriptores igitur ob multitudinem gentium uaſtam di/
xerunt Germaniam.Ita enim Dionyſius græcorum doctiſſimus de his inquit.
τ̃ μὲν πρὸς βορέα τετανόσμενα φῦλα νέμονται δακῶν λ' ἄσπετος αἶα, καὶ ἀλκκέντες ἀλανοὶ
Qui ad ſeptentrionẽ v̈o ſe extendentes populi habitant,ſunt Dacorũ terra in/
numerabilis, & bellicoſi Alani.Plynius etiam ad Traianum,Germaniam (in/
quit)quam plurimæ gentes muniunt.Et Cecilius libro naturalium ſecundo,in
fine,ferme idem ſignificauit.

Germaĩę fœcundi tas ac mul titudo gẽ tiũ eius.

De qualitate germanicæ terræ. Ca. xliiii.

Qualitas Germãię.

GErmania uerſus Hercynium taxum & pinum producit, obſcuris ualli bus, ſpeciem inferni habens, ut ait Celtes. Verſus meridiem querc⁹ & fagos, & lapidoſa eſt & ſaxea. Item (ut ĩſit Cornelius Tacitus) humidi or eſt qua Gallias reſpicit. i. occidentem. Et uentoſior qua Noricos & Panno nes. i. orientem. Omni etiam conſtat inferiorem Germaniam paludibus ſupe riori fœcundiorem. Dracuntius Rhenanos omnibus Germaniæ non ſolũ par tib⁹, ſed toti orbi p̃ſtare ſcripſit, & in placidiſſia regiõe degere, licet Arabia, In dia, Aethiopia, fertiliores ſint & pulchriores, tamen illic beſtias aut cœli in clementiam adeo intolerabilia eſſe, ut gentibus illis munerib⁹ a natura datis uti non liceat. Sapiẽtiores etiam homines Auſtrales ſunt in Germania, quod Cun radus Celtes ſequenti declarat carmine.

Sapientia ac callidi tas germ.

Vicino iam ſole nouo, quo ſydere læto
Mitior hic populus germano naſcitur orbe,
Exploſa ruditate fera, quam barbarus olim
Syluicola in rigidis ſeruabat ſaltibus ortus.

Agathius ſcriptor Gotthorꝶ Francos ſapientiores cæteris eſſe uult, ait enim (ubi de Francis loquit̃) & q̃ꝗ ut reliquarum nationum nomina barbara eorum ſint, tamen honeſtiorib⁹ in ſtitutis utuntur, Hæc ille. Alii etiã Germani ſecundum regionis qualitatem cal lidi, uel ſimplices ſunt. Apud antiquos uero ſimpliciſſima gens fuit germano rum, ut Cornelius dicit in germania ſua, gẽs nec aſtuta eſt hæc nec callida, ſed deiecta & nuda omnium mens exiſtit. Idem Cornelius in libris hiſtoriarũ, mi ratur germanum nomine ciuilem, & tamen aſtutum. Ciuilis (ait) præter uel ul tra q̃ barbaris ſolitum eſt ingenio ſolers. Forſitan nobis magis honori ſimpli citas tunc fuit, ac auris bataua q̃ꝗ calliditas latinorum aut græcorum. Sicuti de Scythis teſtat̃ Anacharſis philoſophus in epiſtola ad Athenienſes. Et apud Eu ripidem Achilles aſtutum eſſe ait dulce & etiam non eſſe aſtutum, & addit.

ἐγὼ δ' ἐν ἀνδρὸσ εὐσεβεσάτου τραφεὶσ χείρωνοσ, ἔμαθον τοὺσ τρόπους ἁπλοὸς ἔχειν.

.i. Ego educat⁹ in domo ĩtegerrimi uiri Chirõis ſimplicib⁹ uti cõſueui morib⁹

De frigoribus Germaniæ & ĩpatientia caliditatis germanorũ. Ca. xlv.

Frigidi tas germ.

FRIgiditatem germanię Claudianus in Stylicone his uerbis innuit, de alpibns rhęticis loquens. Multi ſeu gorgone uiſa Obriguere gelu, multos hauſere profundæ Vaſta mole niues. Vnde & Germaniæ frigiditatis epithetum ab oĩbus abſcriptum uideo. Corneli⁹ in germania, ſolo cœloq́ꝫ germanos frigoribus aſſuetos dixit. Rheno q̃q́ꝫ & Danubio frigora a ſcripſerũt. Luca. li. ii. Rheni gelidis q̃a fugit ab undis. Herodia. li. vi. frigore rhe nũ & Danubiũ obductos dixit hyemis tp̃e, & eq̃tib⁹ patere cãpi iſtar, & adeo rigidos, ut qui hauſturi ex illis ſint, non tam urnas aut uaſa ſecum, q̃ꝗ ſecures & dolabras portare. Mantuanus ad Robertum Seuerinatem ita inquit. Verum accola Rheni Gens durata gelu, gens inſuperabile bello. Et idem ad Max. æ milianum Imp. de Germãiæ gentibus. Deſueta per alpes frigora agens. Hui⁹ rõnem hẽmus p̃iculo aſtrologico. Germania. n. q̃ tota ad ſeptẽtrionẽ poſita ẽ,

& ſub

& ſub urſis uel plauſtris frigidiſſima eſt, ut ex Ioanne Eſcendēſe liq̄do conſtat. Ecōtra impatiētes ſunt germani caliditatis, unde apud Plutarchū, Marius germanus uicit, exiſtētes in regione calida, ſcil. Italia, ipſis aſſuetis frigoribus. Cornelius in hiſtoriarum libris, Suetoniū Paulinū inducit dicentē. Germanos fluxis corporibns eſſe, mutationē ſolis & terræ non toleraturos. Et idem paulo poſt. Germani, inquit, impatientes, fluminū auidi. Idem Cornelius in libro de germania, minimeq́ꝫ ſitim æſtumq́ꝫ tolerare germanos dixit. Seneca tñ li. de ira primo, ad omnem patientiam nihil induratius germanis ſcripſit.

Impatientia æſtus germanorum.

Gentium catalogus originem a Germania habentiū. Ca. xlvi.

VEnio nūc ad dilatationē ſemis germanici, in q̄ fœcūdiſſimā terrā gignēdorū hoīm gratia germaniā ipſā agnoſcam⁹, nō ſolū numero populorū, cui⁹ mētionē iā fecim⁹, uerū & gētiū bonā. Nā tātę gētiū multitudīes a germania caput eorū ꝓtulerūt, referēte Rheginone, ut merito Germanię nomē patria noſtra acceperit. Vna tñ inſula eſt, quā uocāt Scādiā, cui⁹ in litera S. li. ultio faciem⁹ mētionē, ex illa tā innumeroſa gētiū illuuies ꝓgreſſa eſt, ut Methodius hiſtoric⁹ ꝓdit, q̄ uniuerſam Aſiā, Europā & Africā afflixerūt. ſcilicet, Vādali, Gepidę, Getæ, Gotthi, Lōgobardi, Hūni, Heruli, Rugi. Huic aſtipulat̄ Abbas Prunieñ. in chronicis ſuis, & Iornādes de rebus gotthorū li. i, & Paulus Diacon⁹. Cōcordat Hieronymus in ſupplemētis Euſebii, qui Gepidas, Vādalos, Gotthos, getas, Dacos, e Scādia egreſſos uult. Siſiter Hunnos ex eadē inſula ꝓceſſiſſe teſtat̄ Hieronymus, Methodius martyr, Rhegino Prunieñ, Michael Ricius, Iornādes, Agathius, & alii. Gotthorū uero Agathi⁹ & Otto li. iiii. meminerūt, Hierony. & alii. Lōgobardi itē ex Scādia uenerūt ut ex Methodio dixi, Otto cōcordat, ſimiliter & Ligurin⁹ li. ii. Hāc olim bello (quā Scādia miſerat) hoſtis. Vide Iordanē in prīo. Frāci q̄ꝫ dicti Frācigenę. a Frācis germanicis deducti ſunt, ut ꝓbabo li. viii. Blondi, Vopiſci, Sabellici, Peutigeri, Ammonii, Roberti, Aeneæ Syluii, & plurimorū autoritatibus. Hunibaldus etiā in principio ſuę hiſtorię idē dicit, Frācos & cæteros Gallos pene oēs, e germania ueniſſe, cui ſubſcribit Ammian⁹, ubi de gallorū origīe loquit̄. Alii ex intimis inſulis extractis rhenanis, crebritate bellorū, & allutiōe feruidi maris, e ſedib⁹ ſuis, fuſis gallis, uēerūt. Hęc Marcellin⁹ li. xv. Hiſpaniā a Germanis incœptam Euſebius ſcribit. Poſtq̄ em̄ Hiſpania ſex reges aluit, poſt Theodomirū gotthi & Vādali ipſam ceperūt. Anglos Sueuos dixerūt Methodi⁹ & Beda, ergo germanos, et ab eis originē retulerūt noſtri ſeculi Angliā inhabitātes. Gallorū plurimi a germanis originē hn̄t, primo Belgę, dein volgę ac Tectoſages, q (ut Cęſar ſcribit) iuxta Hercyniū ſederūt, pulſi in galliā uenerunt. Hi, ut Liuius ait li. viii. Dec. iiii. in Aſiā uenerūt, & ciuitatis Tectoſagi meminit. Strabo ibidē eorū in Phalāgia, Cappadocia & Phrygia māſionē fuiſſe ſcribit. Germani igit̄ q̄t gētiū origies? Tētheri q̄ꝫ & Vſipetes, pulſi erāt a Sueuis, & in galliam uenerūt. Itē Sueui Senones, de qb⁹ Tacitus, Gotfridus, Ptolemęus Strabo, & Plynius, in galliā ſederūt, & gallogręciā occupauerūt. ecce qd Auguſtus? q quadraginta millia captiuorū e germania eduxit, ut Methodi⁹ martyr

Germinatio Germaniæ

Populi a germãis orti,

ait.Eutropius li.vii.cccc.millia e germanis deduxiſſe,& ſupra Rhenũ collocaſ
ſe aſſerit.Multi ſcriptores in galliã traduxiſſe referũt Auguſtũ captiuos Sue/
uos,& Sycãbros,q̊d liquet ex Strabone li.vii. Floro,Suetonio,Horatio li. iii.
carminũ oda v. & li.iiii. oda ii. Aurelius etiã Sextus Auguſtũ Rhętos, Vinde
licos,Cattos,Dalmatas uiciſſe, & Sueuos cũ illis ac Cattos & Sycãbros in gal
liã traduxiſſe refert. Venio ad alias regiões.Germãi duce Belloueſo rege gal
Vrbes a Germãis conditæ. lorũ,& Clitoueo rege ꝓprio, Veronã & Brixiã cœperũt,aliquas ciuitates cõ
diderunt,ut Liuius ſcribit.Item Burgundiones a germanis ortos ſcribit Blon
dus Forliuieſis.Raphael Volateranus ſcribit a germanis Brixiã & Veronam
conditas,Liuii & Polybii authoritatibus,alii tamen a Cenomannis,medium
uero Mantuanus in laude Brixiæ obſeruat.

Gallia te genuit,ſeu te germania mater,
Nam genus abſcondit tenebris adoperta uetuſtas.
Tu Cenomannorum quondam regina fuiſti.

De nomine Germania. Ca. xlvii

Germani unde. GRauiſſimo crimine obnoxiũ meipſum internoſcerem,ſi ſitum Ger
maniæ perficerẽ,noĩs Germani uero rationẽ p̃terirẽ,q̊d unũ ſi tolle
rem,oĩa ſublata apparerent.Germaniã quidã a fœcunditate gignen
dorum populorũ dixerunt.Quibus concordant Ioannes Teutonicus diſtinc.
xxxiiii,& Iacobus Vuimpheling⁹. Prælatæ opinioni etiã ſubſcribit gloſſa illa
Clement. Germania quaſi ferens uel gerens immania gloſſat parag. ii. Mul/
ta Abbas Rhegino Prunieñ.qui ob populoſitatẽ ſic dictã uult.Similiter Paul⁹
diaconus li.i.de rebus gotthorũ.Alii q̊rũ fides maior,Germaniæ uocabulum
recens uolunt,& tunc additũ illis,q̊s primũ Rhenũ tranſgreſſos,Gallos repel
lentes,tunc Tungros nunc germanos uocatos,ita nationis nomen,non gentis
eualuiſſe,paulatim ut omnes primũ a uictore ob metũ,mox & a ſe ipſis inuẽ
to noĩe Germani uocarent.Hæc Tacitus ait,& eũ ſecutus eſt Sabellicus lib.ii.
Enei. vi.lib. Alii Germanos dictos quaſi fratres,& græce τοὺς ἀδελφοὺς dici,eo
ꝙ fraternã charitatẽ ſibi ipſis referant. Cui opinioni Celtes noſter aſſerit.

Germanos uocitant Itali,Graii ſed ἀδελφοὺς.
Locus Celtis. Quod fratrum ſoleãt inter ſe uiuere more. Hũc uerſiculũ apud Celtẽ legi,cu
ius eſſe nego,primo,quia primam dictionis Itali corripuit,deinceps,quia Ger
manos dictionẽ latinã,græce ἀδελφοὺς dici aſſerit.Ego qdẽ Ptolemæo,Strabo
ne,Dionyſio,ut plurimorꝝ authoritate,Germanos etiã a gręcis dici τοὺς γερμανοὺς
uideo.Euſtathius q̊qꝫ cõmentator Dionyſii.Arrianus,Athenęus,Herodian⁹
Dion,& alii,eadẽ appellatiõe eã noĩant,Germãia & ab Hebręis אשכנז
Aſcenas dicit̃,& germani אשכנזים Aſcenaſim.ab Aſcenate,de q̊ men
tio in principio bibliæ habet̃.Ioſephus tñ licet hebræo q̃ gręco ſtylo hiſtorias
ſuas cõpoſuerit,ſemꝑ tñ noſtros germanos nuncupauit. Cæterũ ob Eraſmũ
noſtrũ,tum ad ꝓpoſitũ meũ roborandum,carmen in mediũ proferam,quod
γέραρδος ὁ λίστριος homo profecto non minus græcus,hebræus,q̃ latinus,iuxta
& germanus,de Eraſmo ita ſcripſit.

ταῦτα δ' ἀρηιφίλων γερμανῶν κόσμος ἔρασμος
οἶος, λειμώνων δρέψατο ἐκ δαναῶν Quod e carmine ad carmen latine ita facio
Illa quidem Germanorum decus unus Eraſmus
Belligerum, pratis tranſtulit ex Danais. Ex quo & Germaniam græce dici uolui, & ne ultrà limites tranſiliam, Strabo nomine deluſus libro vii. ipſos Germanos fratres legens, uno uerbo omnia contaminauit, Gallorum fratres dicendo, Germanos, cuius capite ſequenti mentionem faciam. Cæterum nunc contra Strabonem orationem collaturus ſum.

An Germani ſint fratres Gallorum contra Strabonem Ca. XLVIII

VErba Strabonis lib. vii. illa ſunt. Germani trans Rhenũ ad ortũ Gallos pauliſper imitantes, abundantia feritatis, ꝓceritate corporum, & colore flauo, in reliquis forma, moribus, uiuendi ritibus, Gallis pares exiſtunt, ut Galli ſunt, unde Romani illud nomen iure eis indulſerunt, quaſi fratres. Hæc Strabo, quẽ ſecutus eſt Perottus ſupra Martialẽ in Cornucopiis. Erudite ſatis dixiſſet, niſi ad Gallos id retuliſſent, qui nec unq̃ fratres fuerunt cũ Germanis. Alludit Phil. Beroaldus, Gallũ germanicus odit, nec penes antiqs gratia ſimilitudinis apud hos cõſtabat, parua ꝑfecto ſimilitudo, formæ minor, morũ minima ambobus fuit. Nam ad rei oſtentationẽ, quã nũc paro, ſola differentia Cæſaris lib. vi. & Marliani ſufficeret, in Gallorũ ſingulis domibus factiones ſunt, q̃rum principes qui authoritatẽ habent, oĩa conſilia ornant, his plebs paret. Germani uero, ut Tacitus ait, per ſe ipſos regunt, ut li. ii. patebit. Fuerũt Galli religioſiſſimi, Germani ſacrificiis abſtinuerũt, illi abſunt bello, hi ꝟo germanorꝫ primi ſũt, Cęſare, Tacito autoribꝰ, ut Gallorũ animꝰ ad ſuſcipienda bella alacer & prõptus eſt, ita mollis & minime reſiſtẽs, ad calamitates ꝑferendas mens eorũ eſt, ait Cæſar lib. i. belli gallici. Florus q̃q; Gallos in initio pugnæ, pluſq̃ uiros, in fine pluſq̃ fœminas dixit, quod & Silius Italicus libro quarto ſciuit, ubi de Gallis ita loquitur.

Differentia Gallorũ & germanorũ

Galli effeminati.

Primumq; laborem.
Qui ſolitꝰ genti eſt, caſſum uidet arma ſuorum
At primum in pugnas equitem uocat, undiq; nudis
Aſſiliũt frenis infrenatiq; manipli. Gallorũ q̃q; fluxiſſimi ingenii natura eſt, ut Cæſar ait ſcribẽs li. iiii. in capiendis conſiliis ipſos mobiles, nouiſq; rebus plærunq; ſtudentes, incertis q̃q; ſermonibus ſerentes, q̃d & idem Silius italicus libro octauo ita declarat.
Quin etiam ingenio fluxi, ſed prima feroces
Vaniloquum Celta geris ac mirabile Multas gallorum mores Iuſtinus lib. xxiiii. Liuius. Diodorus uolumine vi. libri qui βιβλιοθήκη inſcribitur adducunt, contrarios mores germanorum ſequentibus inpingemus libris, & noſtro tempore in quo cõueniãt ambo rogo? Imbelles Galli dicunt a Cor. Ta. li. xiii. contra & Germani lib. iii. patebit bellaciſſimi.

De aliis Germaniæ nominibus. Ca. xlix.

S Vnt & alia Germanorũ nomina, noĩatur eñ & Alemania ſecundum

Alemãia.

aliq̃s a lacu Lemanno, ut FL. Vopiſcus,Boccatius in lib. de lacubus. Marlia
nus,Sulpicius,Sabellicus Enei.vi.li.ii.ſcribunt,& Iacobus Vuimphelingus,ſi
militer Ligurinus illo carmine.

Qua ſibi uicinas Alemania ſuſcipit alpes
Lemān⁹ lacus. Nomen ab alpino ducens ut fama Lemanno. Gotfridus Rhenum putat
Rhenus ab antiquis deſcribitur eſſe Lemannus. Eſt aũt lacus ille galliæ iuxta
montē Iurā,& in Rhodanũ fluit,ut Cæſar li.i.ait,& fines Sequanorũ ab Helue
tiis diu idit,millia paſſuũ,decē & nouē in altitudinē pedũ xvi.foſſamq; ꝑducit.
Lucanus. Deſeruere cauo tentoria fixa Lemanno. Apollinaris,Trux Ale
mannus,atq; caui q̃ndam dictos de noīe campos. Boccatius tranſalpinum
lacũ eſſe dixit.Marlianus & neoterici lacum eſſe Luxanē ſecundũ alios Lu
ſanem,iuxta Rhodanũ ſecundũ alios Luſanenſem uel Lauſanienſem, tanta
noīum uarietas (Genferſee) Albertus Magnus,Anshelmus de imagine mũ
di,cum Lau. Valla & Gotfridus Viterbieñ. Nantuanſiũ lacũ eſſe uolũt, ut
Nauclerus,quibus & ego adcedo.Marlianus lacum eſſe iuxta Caturiges, &
Gebennā dixit,unde puto alios a lacu Gebennæ uoluiſſe dictos alemãnos,q̃
ibi incipiant,ut Otho. & forſitan coniectura ductus eſt,quia Boccacius & alii
Gebennā idem dixerunt cũ Lemanno,vt in libro de lacubus.In alio tñ libro
Gebennā montē dicere uidet̃ iuxta Auernos.Plynius & Solinus Gebennam
dixerũt Galliæ lacũ uel finē.Alemania quaſi aula magna dicit̃,ut ait Iaſon. Alii
almani.i. animoſi dicunt.Probatiſſimi uero ab Manno,cuius meminit Perot
tus ſupra Martialē in primo,uel ab Alemanno rege (ut lib.ii.ca.primo) expli
cabimus.Gualfridus quaſi ab alto loco Alemaniā dictā ait,Thalmudiſtæ au
tē interꝑtant̃ ab aloe ſcythico uocabulo,& alue q̃d alueũ ſonat, q̃d & Anni⁹
Viterbieñ.li. v. cōmentariorũ ꝓbat. Sunt ſcriptores qui tm̃ Sueuiā Alema
niam dixerunt,cuius rei Argentinenſiũ ꝓbata chronica,non multũ hactenus
uiſa,teſtant̃,in qua non in uno loco alemannos (cæteris excluſis gentibus)tm̃
Sueuos dictos reperi. Antoninus q̃q; concordat parte prima titulo primo,
tract. iii. para. ii. Bebelius q̃q; id Gualfridi & Hieronymi authoritatibus aſſe
rit,oñderem hęc mille authoritatibus ut Anshelmi in lib. de imagine mundi,
Naucleri,Alberti in lib. de lōgitudine & latitudine terræ,diſt. iii. ca.ii. Gual
fridi abbatis ad S.Gallum,uerba ſunt, Cum duo ſunt uocabula Sueuia & Ale
mania unam gentem ſignificantia.Poterim & id retegere Gotfridi Rhegino
nis,& aliorũ authoritatibus,Paulus Diaconus,Alemannos & Bauaros & ali
os germanos cōiunxit,ex q̃ tm̃ Sueuos fuiſſe poſſumus intelligere.Eſt & teu
Teutōia. toniæ nomen Germania ſibi aucupata a Tuiſcone deo,ut ait Peutinger,de q̃
re ampliſſime dicemus lib. ii. cap.i. olim Teutones populi germaniæ tm̃ dice
bantur , qui loca circa mare oceanũ incolebant,nō longe a Codano. Hi a ſue
uis pulſi ſeſe ad Cimbros & Tigurinos contulerunt,ait Pomp. Mela lib.iii.&
Loc⁹ Sulpicii. Zacharias Lilius. Sulpicius iuxta Lucanũ Gallię populos teutonas aſſerit,q̃d
falſum eſſe quis non æſtimat? Marlianus trans danubianos populos dixit,cō
cordat Plynius qui lib.iiii.natu.hiſto.ca.xiiii. genera germaniæ nationis enu-

numerans

merans,vnū genus Ingæuones dictos uoluit,q̄rū populos Cimbros & Teuta nas,ꝑnarrator Ptolemęi hos olim longe ultra Rhenū poſuit.Concordat Strabo. Iam uero oēs germani uno noīe Teutanes dicti ſunt.Hieronymus diſtinc. xii.epiſt. xxxi.ad Gerontiā cōſentit. Teutanas ex ultimis finibus Oceani, & Germaniæ ꝓfectos Romā dixit,ex q̄ eos habemus olim iuxta Daniam(nunc Denmarck) habitaſſe.Interꝑtat̃ aūt Teutonia a Teu q̄d laudē ſignificat,Teudas laudatorē, Taan & tanā pallentē,ut ꝓbat Hieronym⁹.Cui Thalmudiſtæ ſubſcribūt, & Annius Viterb.ſupra Beroſum,græce τεύτονες nuncupantur.

De quibuſdam attributis & menſibus a Germanis dictis. Ca. L.

SVnt quædā noīa a Germanis deriuata,ut Germanicianus,q dicit̃ Romanus,uł alius natione alia natus,tn̄ in Germania degens.Suetonius in Veſpa. Qui Ottonē aut Germaniciano qui Vitelliū feciſſet.Sic etiā a Capitolino Illyriciani,& apud Aeliū Spartianū,Vrbanitiani dicunt̃,degentes in Illyrico aut urbe.Illyriciani exercitus Pōp. Let⁹ meminit,Trebellius Pollio in Mario Septimo.Sic q̄cꝫ Illyriciāos exercit⁹ regē q̄cꝫ in cōſpectu Galieni &c. & idē in Claudio,Claudiū Illyricianæ gētis uirū tribunū Marcię Quintę legioni fortiſſimę dedimus. FL. Vopiſcus in Aureliano oēs exercitus,Thraces, oēſcꝫ Illyricianos,totūcꝫ limitē in ꝑtātem tuā cōſtituo.Idem ibidem Galicanū exercitum in Galliis cōmorantem appellauit.Germanicus aūt mēſis,Septēber appellatus eſt,quē ita Domitianus uocauit,q̄a ipſe germanicus dictus eſt,& in eo mēſe impiū ſuſcepit,ut aiūt Euſebius & Eutropius,& multi ſcriptores.Plutarchus in Numa Pompilio,poſtquā de aliis mēſibus diſſeruit,ſeptēbrem ab aliis impatoribus dictū ait.Alludit ad Domitianū ſic & Martialis,q ſeptēbrē Domicianos Autumnos dixit.Idē calēdas germanas ſeptēbres uocat. Macrobius ſatur.i.Septēber mēſis,inq̄t,principalē ſui noīs retinet appellationē, quē germanicū dixerat.&c.Statius lib.iiii.Syluarum.

Germaniꝯ cianus. Germaniꝯ c⁹ mēſis.

Læta bis arctois accendit purpura faſtis
Cæſaris inſignem aperit germanicus annum,
Clarius ipſe nitens,nam omnis honorem
Annus habet,cupiuntcꝫ decem tua nomina menſes.

Nec tm̄ nobiliſſimę terræ illi ſeptentrionali Germaniæ nomen impoſitū eſt.Sunt & alia loca appellatione germaniæ dicta.Eſt em̄ & Hiſpaniæ locus germania nuncupatus, cuius accolæ Oretani ſiue germani dicebant̃,authore Plynio natu.hiſto.li. iii. ca.iii.Aiunt & Indiæ locū ſic dictū.Quædā etiā Perſarū gn̄a germanica dicta ſunt.Oſtendit hoc Herodotus author grǫcus li.vii.Perſæ,inq̄t,alii Panchelei alii Deruſei,alii germani.Qui aūt hi fuerint Xenophon grǫcus exacte ꝓſeq̄t̃ & tandē de illo.Eſt & aīal q̄ddā germanic⁹ dict⁹ ,c⁹ meminit Plutarc. inq̄ens. καὶ πρὸς ἄλογα ζῶα καὶ τὰς γαλᾶς καὶ κανθαρίδας ἔνιοι μισοῦσι, καὶ φρύνους, καὶ ὄφεις. γερμανικὸς τῶν ἀλεκτρυόνων οὔτε φωνὴν, οὔτε ὄψιν, ὑπέμεινε .i.Irratiōalia aīalia ut feles oderunt Cantharides,& rubetas & ſerpentes,nec germanicus galli uocem q̄ꝫ faciem poteſt ſuſtinere.Loquitur autem de animalibus Gallis & Germanicis, & non de nationibus.

Germāia in Hiſpania. Germaniꝯ c⁹ anīal.

De aere Germaniæ, & ꝙ germani diuturniores cæteris ſint, & partus mulierum eſſe grauiores apud noſtros. Ca. LI.

Aer germanicus

AEr Germaniæ ſaluberrimus eſſe a Dracontio perhibetur. Eſt enim cæteris regionibus craſſior, maxime in alpinis locis, & quo oriẽtem ſpectat, ſeu ſeptẽtrionem. Ariſtoteles in locis ſeptentrionalibus maiorem frigiditatem q̃ in orientalibus reperiri, in problematibus aſſerit. Vnde fieri, ut in calidis locis ſerpentes, ſcorpiones, ac uirulenta animalia naſcãtur, Secus in locis frigidis, ubi temperatum aerem craſſari. Vnde fit, ut illic craſſior aer eſt, qui multum ingeniis optimis cõfert, dicente Iuuenale ſatyra decima ſecundum Heracliti ac Democriti ſententiam. Cuius prudentia monſtrat
Summos poſſe uiros, & magna exempla daturos,
Veruecum in patria, craſſoqꝫ ſub aere naſci. Albertus Magnus in lib. de natura loci cap. iii. Gotthos, Germanos & Getas, ob id uiuaciores oſtendit. Nati, inquit, in ſeptimo climate, propter cõplexionale frigus, corpora habent humida, quia locus eorũ frigidior eſt, & frigus eſt cõſtringens, & uapor in loco digeſtiõis euaporare nõ ualẽs, reflectitˀ ad ſtomachũ, & ita fit, ut corpa eorꝝ ſint ſpiſſa, et uẽtres eorꝝ calidi, & bona ĩ eis digeſtio, et corpa ſolita, ſtricta qꝫ mẽbra partꝰ mulierũ, ob id qꝫ maiori dolore pariũt, Hęc Albertus. Et tandẽ de primo uolumine, q̊d tm̃ germanię qualitatibꝰ ac populis cõſecratũ fuerat.

Germani longæui

CAPITA SECVNDI LIBRI

Primũ de antiquitate germanorum.
II. de antiqtate eorũdẽ poſt bellũ troię
III. de habitu & nouitate germaniæ.
IIII. de cultu diuino ueterũ germanorũ
V. de auſpiciis, ſortibus & uaticinio.
VI. de ſacrificiis germanorum
VII. de iuramẽto ger. & qd epiſcythiſę.
VIII. quõ germani beſtiis diis litauerint.
IX. de priſcorũ uſu in ſacrificiis.
X. de germanorũ chriſtianitate.
XI. ꝙ Germani dicanť chriſtianiſſimi.
XII. q̃ tp̃e Germani chriſtianæ religiõis ſacramentum aſſumpſerint.
XIII. de humanitate & xenia german.
XIIII. de latrocinio uet. germanorum.
XV. de amicicia germanorum
XVI. de fide germanorũ ueterum
XVII. de uictu germanorum.
XVIII. ꝙ ebrietas nõ tm̃ germ. aſcribitˀ.
XIX. mos comedentiũ uet. germanorũ
XX. de uaſis fictilibus ueterũ germ.
XXI. de iure & pœnarũ afflictiõe ger.
XXII. de uenatione ueterũ germ.
XXIII. de ſtudio natandi uet. ger.
xxiiii. de aliis exercitiis uet. germanorꝝ
xxv. de nomiſmate uet. germanorũ
xxvi. de agricultura uet. germanorũ.
xxvii. de aleę ludo ueterũ germanorꝝ
xxviii. de matrimonio uet. germanorꝝ
xxix. de caſtitate ueterũ germanorũ
xxx. unde lingua germanica uenerit.
xxxi. de ꝑfectione linguæ germanicæ
xxxii. de nõibus germanicis propriis.
xxxiii. an germani fuerint barbari.
xxxiiii. germanos barbaros nõ eſſe.
xxxv. de antiqs illuſtribꝰ germanis.
xxxvi. defenſio autoris ĩ ꝑconia ger.
xxxvii. cõpatione inter D. Eraſmũ ac Ioannem Capnionẽ germanos
xxxviii. de ꝓſtãtia Eraſmi, & eiꝰ opibꝰ
xxxix. de eruditiõe Capniõis, et eiuſdẽ fortuna, & aduerſariis.
xl. de Card. Gurcẽſi, Bilibaldo Pirkaimero, ac Beato Rhenano.
xli. de Geor. Simler. Erhard. Liſtrio. Nicol. Gerbellio. ac Phil. Melanc.

Ca.xlii.De Theologis germanorũ. Ca.xliii.de politioribus literis.
Ca. xliiii. De poetis ac hiſtoricis Ger. Ca.xlv.Germanos int̃ græcos ꝯſatos.
Ca.xlvi. De literatura Germanorũ. Ca.xlvii.De arte impreſſoria.
Ca. xlviii. De inuentione philoſophiæ a Germanis.
Ca. xlix. De quibuſdã ſtructuris, & ueſtigiis Germanorum ueterum
Ca. L. De curru,plauſtris,& uectione ueterum Germanorum.
Ca. li. De ueſtibus germanorum.
Ca. lii.De uſura & diuitiis ueterum germanorum.
Ca. liii.De donorũ cupiditate ueterum germanorum & philochrematia.
Ca. liiii. De ætatis dimenſione,funeribus,ac nominum impoſitionibus.
Ca. lv. De colore,crinibus,oculis,tonſura ueterum germanorum.
Ca. lvi. de aliis membris germanorum,herba crinium glaſca,& ſpumis ac ſaponibus ueterum germanorum.
Ca. lvii. ac ultimum.De aliis ornatibus germanorum.

LIBER SECVNDVS EXEGESEOS Germaniæ.

Ακροφολισμόσ Ad Lectorem.

Libro primo,Candide Lector,paucis Germaniæ ſitũ metitus ſum,latiſſimam quoq; rem anguſtis finibus terminaui,uec ſuis q̃dem pellibus texi,tam parua,ut cum Plynio loquar,latiſſimæ Germaniæ ratio conſtat.Eo em̃ Germanorũ res redacta eſt,q̃ nulla totius orbis ciuitas,urbs, ꝓuincia,impiũ,adeo remotũ fuerit,ut non certũ minus q̃ certiſſimũ patriæ noſtræ cœperit experimentũ.Et ut ad rem redeã,queadmodũ primo uolumine Germaniam aggreſſus ſum,ita nunc Germanos in mediũ proferã,& primo laudi Germanorum uicẽ relaturus ſum, Germanorũ ingenia adiunctis moribus eorũ,& quę antiquitus de illis conſecrata ſunt pro captu indicabo.

De antiquitate germanorum Principũ & Germaniæ, & q̃ Germani indigenæ ſint. Ca. I.

Germani indigenę apud antiq̃s credebãt,q̃d Cũradus Celt. illo carmĩe indicauit,ſecut⁹ Sypõtinũ Martialis enarratorẽ.

Gens inuicta manet toto notiſſima mundo
Indigena,haud alia ducens primordia gente
Sed cœlo ꝓducta ſuo.

Germani indigenę

C.Tacitus hmõi rõnẽ huius affert, ipſos indigenas ęſtimãs,cũ nec terra oli,uerũ claſſib⁹ aduehebãt hoĩes,nouas ſedes quęrẽtes.Quis uero p̃ter piculũ? Aſia,Africa,aut Europa relicta? terrã informẽ,cœlo aſperã quæreret? Alii tñ rõnem huius negãt,& optime. Verũ ut originẽ germanorũ ꝓferã. Aegyptii primos hoĩes apud ipſos fuiſſe dicũt, ꝓpter ſoli fœlicitatẽ,tẽperiẽ cœli,tũ ꝓpter Nilũ,Diodoro authore. Herodotus Phryges. Alii æthiopes,ut Iuſtinus li.ii. Scythas. Verũ poſthabitis illis deliramentis ex authoribus p̃ſtantioribus ueritatẽ integrã indagabo. Diluuio facto hoĩm g̃natio tota (Noa iunctis filiis & uxore exceptis) defecerat. Chaldæi igit̃ a Noa oriunt̃, & poſt diluuiũ incipientes,oĩbus natiõibus originem ex Noa ꝑſuadẽt.Beroſus ergo Chaldæorũ maximus,q̃ & a Ioſepho adeo ce

lebratus eſt, li.ii.ſcribit,Noã poſt diluuiũ cũ Araxa uxore genuiſſe Tuiſconẽ
Origo germanorum.
germanorũ patrẽ & Sarmatũ,inde ut idẽ li.iiii. ait,ab anno diluuii C.xxxi. Ba
bylonia a Saturno eſt incepta,& Tuiſcon in Europã miſſus eſt.Hic uero Tui
ſcon,ut idẽ Beroſus li.iiii.ait, anno xxv. Saturni,Sarmatas fundauit,& tpe Ni
ni anno iiii.regni Saturni,Tuiſcon Sarmatas legibus apud Rhenũ formabat,
Hæc Beroſus.Ex q̃ intelligo Germanos olim Sarmatas dictos (quia Sarmatas
apud Rhenũ) & nup doctiſſimus unus mihi q̃rẽti,Sic reſpõdebat. Tuiſconẽ
ad Rhenũ cõſediſſe apud Coloniã,e Rheno ubi ad hũc diẽ ueſtigiũ manet,
Thutz.Nulla ergo totius Europę regio germania antiq̃or,nõ Gręci,nõ Aſia
ni,nec latini,ut etiã Gregorius Gẽmingẽ. in epſ'a ad Ia. Vuimphelingũ teſtat̃
Cor.Tacitus Tuiſconis meminit,& terra editũ ſcripſit. Huius inde filius Mã
nus,de q̃ Perottus ſupra Martialẽ in prĩo,Sabellicus in loco p̃dicto, Corneli
us in Germania,Beroſus li.ii.& hic primo anno Semiramis,ut Beroſ. li.iiii. ait.
Reges germanorum.
apud Germanos & Sarmatas regnauit.Multa Peutiger. Poſt hunc Ingęuon,
a q̃ Ingęuones dicti ſunt Germani,ut ait Cornel.Beroſ.hũc in numero uiuorꝝ
tpe quinti regis Babyloniorũ Zami fuiſſe ſcribit,de illo Sabellicus ubi ſupra.
Poſt hũc Hermion,a q̃ Hermiones dicti,Sabellico,Cornelio,autoribus. Hũc
Beroſus tpe Aralii Aſſyriorũ regis fuiſſe ſcripſit.Poſt hũc Marſus,q tpe Ba
læi regis fuit.Poſt hũc Gãbriuius regnauit,tpe Belachi.Inde Sueuus a q̃ Sueui
(licet Cornelius Suetii dicat) dicti tpe Balei regis Aſſyriorũ.Poſt hũc Vãda
lus,a q̃ Vãdali,q tpe Altadis regnauit.Dein Teutanes tpe Maniti,authorib9
p̃dictis.Anno inde xii.Mamalci regnauit apud Tuiſcones Hercules Alemãn9
q ,p deo habitus eſt apud germanos,de q̃bus lib.eodẽ ca.iiii.plura ſcribemus.
Et ubi Beroſus finẽ ĩpoſuit,tpe Troię paulo añ bellũ,tũc eñ Alemãnus Tui
ſconibus impauit.Beroſus li.i.quatuor Europę inceptores noĩat. Celtiberum
apud Celtas,Zitũ apud Italos,Tuiſconẽ apud Rhenũ,Sarmatiã & Pontũ,de
illo multa Annius Viterb.Beroſi cõmẽtator. Germaniã tpe Sueui regis etiã
ab Oſiride ĩhabitatã ſcribit Peutiger.Sũt & alii fide digniſſimi,q̃bus ego mul
tũ aſſero,q aliã originẽ & antiq̃tatẽ germanię ,p bãt.Annales eñ Argẽtineñſiũ
Treueris origo.
Treuerorũ,nemetẽſiũ,& quaſi oẽs noſtrę tẽpeſtatis οἱ χρονογράφοι a ceſſatiõe
Noę diluuii,miſſos tradũt filios Noę in Indiam ac alias regiões,nõ lõgo poſt
Cham genuiſſe Thus dicunt,Thus Nẽroth,qui turrim Babylonię ædificare
cępit,hic genuit Aſſur,a q̃ Aſſyria dicta eſt,& Ninũ Semiramis uirũ, ex q̃b9
dicũt Trebetã genitũ,& hãc fulminato Nino Semiramim regnaſſe tradũt,&
filii Trebetæ amore captã,hũc uero monitu ſomni effugiſſe ad Arduennam,
atq; ad Moſam ueniſſe,cõſpicatis ceruis Treuerim eo noĩe dictã ἀπὸ τ̃ τράγου
.i a ceruo.Anno M. C. poſt inundationẽ.Alii tñ a ſuo noĩe dixiſſe dicũt Tre
uerim.Inde Trebotes,Mogũtinos,Vãgiões cõdidit,ut ſcribit Greſmũd9.Pla
nũ eſt igit̃ Germaniã,Italia,Græcia,& tota Europa antiquiorẽ.Alii Aſcenam,
alii Iaphet,ut Ioſephus,in Europã ueniſſe ferũt,quibus aſtipulat̃ Otto Friſin.q
li.i. ca.viii.muros Treueris Babylonico more extructos aſſerit. Prim9 aũt ger
manię rex Gãbriuius erat,q interp̃tat̃ primus coronat9,ut ait Anni. Viterb.

De antiquitate Germaniæ & eorum regum poſt bellum Troianum. Ca. II.

TEmpore uero ante bellũ Troianũ Palatuus apud Celtiberos regnãs Sarmatas & germanos uicit,& in deditionẽ accepit,ut ſcribit Manetho hiſtoriographus,tpe illius Troiã inceptã ferunt. Tẽpore Pici & penultimo anno Ranilis Nannes impauit. Poſt hũc Rhemus regnauit penes germanos,a q̃ Rhemi dicti ſunt Galli. Poſt hunc Frãcus filius Hectoris,anno ſeptimo Laertis,& poſt euerſionẽ Troiæ,unde ab illo Franci dicti ſunt, oriẽtales & occidentales,ut ait Aeneas Syluius. Quis Rictius li.i. de regibus Franciæ,nec apud Homerũ nec Euripidẽ Hectoris filiũ Frãcũ legiſſe dicat,tñ Manetho hiſtoriographus hunc adducit. Tempore aũt Troiæ Germani cogniti ſunt. Murrho e Gallinaceo hauſtũ ſumpſiſſe ſe exiſtimat,dum Troianorũ tẽporibus germanos ſcripſit cognitos,ut de Cimmeriis ꝓdidit. Sed ut altius reuocem rem. Franci in bello troiano fuerunt,& dicti tunc Troiani. Anthenorẽ inde ducem habuerunt,ut Hunibaldus in primis ſex libris teſtat̃,& poſt ipm Abbas Spanheimẽ. Cimbri fuere dicti,ut in dictione Cimbri habem9,q hos in bello troiano dicit fuiſſe. Cimmeriorũ ſæpe apud Homerũ & alios mentionem fieri,ſufficiat ſola Strabonis authoritas,Homerũ ſcribentẽ lib.i. eos nouiſſe,qa tpe ſuo curſitauerint uſq; ad Boſphorũ,& Ioniã,Homeri uerba ſunt.

Reges germãiæ.

Ἡ δ᾽ ἐς πείραθ᾽ ἵκανε βαθυῤῥόου ὠκεανοῖο,
ἔνθα δὲ κιμμερίων ἀνδρῶν δῆμός τε πόλις τε
ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, οὐδέ ποτ᾽ αὐτοὺς
ἠέλιος φαέθων ἐπιδέρκεται ἀκτίνεσσιν
οὔθ᾽ ὁπότ᾽ ἂν στείχῃσι, πρὸς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
ἀλλ᾽ ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται δειλοῖσι βροτοῖσι.

Cimerii qñ cogniti.

Quæ uerba Val. Flaccus pene hiſce uerbis tranſtulit lib.iii. Argonaut.

Cimmerium domus eſt ſuperis incognita tellus,
Ceruleo tenebroſa ſinu, quo flammea nunquam
Sol iuga ſydereas nec mittit Iuppiter auras,
Stant citæ frondes,immotaq; ſylua,tonanti
Horret uerna iugo,ſpecus umbrarumq; meatus
Subter & oceani per longa ſilentia noctes.

Poſt Homerum Cimbrorum Poſſidonius,Ephorus,Clitarchus meminerũt,ex q̊ eorũ uetuſtatem cognoſcimus. Nouit & Homerus Myſos ut iliados li.xiii. cuius uerba in dictiõe Myſii allegaui. Idem iliad. x. ita inquit.

Πρὸς θύμβρης δ᾽ ἔλαχον λύκιοι, μυσοί τ᾽ ἀγέρωχοι,
καὶ φρύγες ἱππόδαμοι. .i.

Tymbram ſortiti Lycii,Myſiiq; ſuperbi,
Atq; equites Phrygii.

Placuit & Strabonis uerba aſſignare q̃ gręca ſunt,

καὶ τὸν κιμμερικὸν βόσπορον οἶδε, τοὺς κιμμερίους εἰδὼς, οὐ δήπου ὁ μὲν ὄνομα τῶν κιμμερίων εἰδὼς. αὐτοὺς δὲ ἀγνοῶν, οἳ κατ᾽ αὐτὸν ἢ μικρὸν πρὸ αὐτοῦ, μέχρις ἰωνίας ἐπέδραμον, τὴν γῆν ἐκ βοσπόρου πᾶσαν αἰνίττεται, τοῦν καὶ τὸ κλῖμα τῆς χώρας αὐτῶν ζοφῶδες, ὃν καὶ ὥς φησιν. ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, οὐδέ ποτ᾽ αὐτοὺς ἠέλιος φαέθων ἐπιλάμπει, ἀλλ᾽ ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται.

Quę uerba Guarinus Veronẽ. ita tranſtulit. Et idẽ Boſphorũ Cimmericum

agnouit,cum & Cimmerios ſciuerit,non uticꝫ nomen Cimmeriorū cognitū habens,ipſos ignorauit, ꝗ eius ætate,uel paulo ante illum,totā e Boſphoro ad Ioniā uſcꝫ terrā diſcurſarūt.Eorū igiť agros,clima inſinuās attigit,quæ tenebroſa ſciuit,ſic Homerus eorum meminit,aere ac nebula eos coopertos oſtendēs

Illis ſol nunquam phaeton ſua lumina ſpargit
Pernicioſa ſuper nox ſemper tenditur iſtis. Hæc ille.

Herodotus etiā inter antiqſſimos hiſtoricos numerādus,Cimmeriorū ac Cimbrorū meminit,cuius uerba græca infra allegaturus ſum.Gotthorū etiā antiqſſimi de Gotthis(ut de uetuſtiſſimis) orationē fecerunt,interfuerūt em̄ hi Troiano bello,Iornande autore ac Hieronymo in Euſebiū.Getarū em̄ rex Telephꝰ,a Dione græco ꝓhibeť is,ꝗ Caſſandrā enſe ſuſtulit,ac inde ab Achille e uiuorū numero interceptus eſt. Nonne Hercules ille antiqſſimus germaniæ affuit.Cornelio referente,illic adhuc gades ueſtigii ſui teſtimonio ſunt. Cunradus Peutiger,ꝓter ſummā doctrinā,uir integerrimus,Herculē ꝗ Germanię interfuiſſe dicit,Alemannū deū credidit extitiſſe.Ego duos Hercules germaniā calcaſſe uideo.Primū qui gades cōſtituit,& huic prior Alemānus, ac ætate maior fuerat,ille em̄ Oſyridis filius, referente Beroſo,hic uero Teutonis.Reliqua uetuſtate aliqua ꝑdita capite ſequēti recenſebimus, ubi locus accōmodatior nobis erit. Nolo tñ & uſcꝫ quacꝫ germanos non indigenas fuiſſe teſtari,ac potius Francos ſemꝑ germanos,quā Troianos (reclamāte licet tot uirorū illuſtriū auctoritate) aſſerere,ac alias gentes,potius e germania ortū reuocaſſe,ꝗ ꝙ illa terra oīm antiqſſima ac fœcūdiſſima,ꝗ totū orbē,ut diluuio tam ſæpe inundauit,aliorū exordio fuerit gauiſa.Propius etiā id ueritati accedit,germaniā ſyncerā eſſe.Pius igiť lector id ꝗd ſibi plus arrideat foueat,nec ei deerunt confirmandarum utrarūcꝫ partiū aſſertatores ingenii, plures tñ referunť ꝗ quaſi genuinā ſobolē germanā, et incorruptā aſſerunt.Cornelius ipſe,ſententiæ illius caput ac fons,nulli tñ opinioni ſtatim calculū adiicere uoluit,nec .n.ſe ſcripſit refellere,nec argumētis cōfirmaturū cuiuſcūcꝫ ꝑtē.

Gotthorū antiqtas.

Duo hercules in germāia.

Germani indigenæ

De nouitate ac habitu Germaniæ noſtro ſeculo. Ca. III.

Germāia recens.

OMiſſa demū antiqtate,ad Germaniā æuo noſtro celebratā,orōnē cōferam,ꝗ nihil ꝗd amplitudinis eſt,cū ueteri ac priſco habitu germaniæ comune habet,queādmodū em̄ illa obſcura eſt,ita hæc,quā prȩſens ȩtas reſpicit,illuſtriſſima eſt,& quā Cor.Tacitus,ſi ab inferis reſurgeret, nec ueteri nomiſmate cenſeret.Nūc em̄ eā ſpecioſiſſimā papa Pius facit,ut terram,cui nulla regio totius orbis enumeratis ſingulis conferri queat,frugibus em̄ lætiſſimā,aruis atcꝫ ubere glebo nulli poſteriorē.Idē Pius Athenienſibus lacedæmoniis,Macedoniæ,longiſſimo dignitatis gradu, prȩſtare uoluit germaniā.Addit Dracontius ille,tot ædificiis ꝑditā fuiſſe patriam noſtrā,ut nec alterā regionē.Et eſto ꝙ Florentia uel Venetiæ,ciuitates germaniæ excedāt, ꝗbus nulla ſola ciuitas amplitudine reſpōdere poteſt,cunctis tñ collatis, nulla regio,urbiū ꝑſtātia,multitudine,ędificiis,germanię facile acceſſerit,Hęc Aeneas Syluius in epiſtola ad Martinū Maier ꝓfiteť. Id etiā nequaꝗ ꝑtereundū eſt

tot eccle

tot eccleſiis, delubris, Germaniã uniuerſam paſſim qua longe lateq; patet illu-ſtratam cõſpici, ut nec gallia, Italia, aut ſi pene aliarũ duarũ regionũ etiã conti gerit cõiunctio. Nullus eñ rerũ diuinarũ cultus apud ullos adeo exquiſit⁹ eſt, non tot anathemata, q̃t germaniæ exuperant, nõ ſine peculiari chriſtianitatis germanorũ argumento. Subſequens igitur oratio noſtra de cultu diuino ger manorũ habebit. Anteq̃ tñ ad p̃ſentia ſecula deſcendã, prius antiquorum ce remonia tranſcurram.

De theoſophia. i. antiquo deorum cultu ueterum germanorũ Ca. iiii.

GErmanię culturam & religionẽ quis primitus intulerit, ignorat̃. Par tius eñ his ſupſtitionibus utebant̃, abſtinuerunt eñ a ſacrificiis, ut ait Cæſar lib. vi.) Teutanẽ uero colebant, & humano ſanguine uicti mas ei obtulerunt, ut Lactant. inſtitut. diuina. li. i. ca. xxi. ait, quod & Lucanus illo carmine notauit lib. i. Et q̃bus immitis placatur ſanguine diro Teutanes. Peutiger hũc Mercuriũ eſſe uult, & optime, Mercuriũ eñ hoc no mĩe Galli noĩant, quẽ ægyptii Their uocant, ut Cicero lib. iii. de natu. deorũ ſcripſit. Sulpicius Teutanẽ mortis deũ interp̃tat̃. Luca. li. iii. de illis uictimis ita loquitur. Sed barbara ritu.

Summa deum, ſtructæ diris altaribus aræ.

Omniſq; humanis luſtrata cruoribus arbos.

Mercuriũ aũt Germanos coluiſſe Methodius in hiſtoria, & Paulus diaco nus, Cor. Tacitus, & alii ſcripſerunt, unde in primo Parthenices diuæ Odiliæ ita loquitur Mercurius. Tremuit quod irriget Iſter,

Quod Sueuus Rhætuſq; tenet, germania nobis

Subiuga, Pannoniæ nobis cecidere caterug. Apud Cor. Tacitũ in hiſto ria Hermonduri Marti ſacrificabant, Catti uero Mercurio. Hic Mercurius oracula apud Nouietenſes fudit, & totius Alſatiæ incolæ huc aduolauerunt. Diuus deinde Iulius (quaſſata Gallia) Mercurio arã erexit, quã B. Maternus penitus extirpauit, ut Nouietenſiũ annales dicunt. Noſtro q̃q; tp̃e Mercurius in elegio p̃dio Alſatię uidet̃. Ettlingenſes olim potentiores, cũ diis ſtuduerũt, Neptunũ colebant, q noſtro tp̃e adhuc antiq̃tatis gratia uidebat̃, uerũ p̃cib⁹ imp̃atoris ablatus eſt. Alemannũ q̃q; uenerabant̃ germani, cuius ſimulacrũ in Augia ad noſtra ſecula delituit, iuxta Conſtantiã, ibi non longe a ſuo noĩe uilla Alma uocat̃. Herculẽ q̃q; & Martẽ conceſſis aĩalibus placauerunt, ut ait Cor. Tacitus. Cęſar li. vi. Germanos ſolẽ, Vulcanũ, & Lunã honoraſſe ſcribit. Sueui olim Iſidẽ coluerũt, ut Cornelius ait. Rudigni, Amones, Angli, Varini, Eudoſes, Nerthuini, terrã matrẽ uenerabant̃. Naharuali Caſtorẽ & Pollucẽ. Aeſcii Martẽ. hęc Corne. Hos deos a germanis olim cultos legimus. Sacerdo tes tñ maxime coluerunt germani, illis eñ ſolũ licitũ fuit uincire, uel uerbera re aliquẽ, ait Tacitus. Deos q̃q; ad bellũ ſecum ſumpſerunt, & lucos nemora deorũ noĩbus diffinierunt, teſte eodẽ. In pluribus etiã Germanię locis ueterẽ conſuetudinem hodie uidemus. Franci olim, tunc germani, Martẽ colebant, ut Hunibaldus ſcribit. Huic religioni Gotthi, Iornande authore, ſtuduerunt.

Cultus germãiæ

Neptun⁹ apud Et tlingẽſes.

alludit Virgil. Grādæuūq; patrē geticis q̄ pſidet oris.Otto Cæſar,ut ait Sue
tonius,pugionē quo ſe occidit Marti dedicādū miſit ad Agrippinā.Cęterū to
ta Saxonia idolis fuit refertiſſima,quorū ueſtigiū adhuc in noībus Saxonię ci
uitatum reſeruat̃,de illis paulo poſt ſermo largior habebitur.

De auſpiciis,ſortibus & uaticinio Germanorū ueterū. Ca. v.

Auguria germanorum.

AVruſpices,q̄s græci τοὺς σπλαγχνοσκόπους nominant, apud Hetruſcos
oīm primi apparuerūt,ut ait Cicero de diuinatione li.i.Multa apud
Q.Curtiū,Virgiliū in æneī.paſſim conſtāt.Inde Germani Romāos
ſecuti,maxime per auguria uaticinati ſunt.Cor.Tacitus in germania author ē,
qui ex eq̄rum hinnitu ipſos augurari ſolitos ſcribit, & ab eorū hinnitu certiſ-
ſimū germanos cœpiſſe experimentū. In bello uero captiuū quoq; modo in
terceptū, cū electo milite armis cōmittebant.Hæc Cor.Tacitus ait.Plutarchꝰ
q̄q; tradit in uita Cæſaris,Cæſarē ideo germanos uiciſſe,mulieres eñ germa
norū noluiſſe uiros eorū in plīū ꝓcedere,niſi noua luna fulſiſſet. Tanta fides
germanis auſpicii fuerat.Conſentit & Frontinus lib.i. ſtrategematū. Corneliꝰ
fœminis hoc fuiſſe cōmiſſum ſcribit,et ſe ſub Veſpaſiano nouiſſe uates p̄ci-
puas extitiſſe fœminas.Cimbricæ mulieres ,ut Strabo li.vii.ſcribit,in bellum

vaticiniū germanorum.

aſſumunt̃,diuinarū rerū peritæ. Hę captiuis ſtrictis occurrebant gladiis,& ex
ſtillatione ſanguinis uaticinia fundebant.Hæc Strabo.Cor.Tacitus lib.penul
timo hiſtoriarū inquit,ueteri more germanorū qui plæraſq; fœminas uatidi
cas,&(lāgueſcente ſupſtitione)arbitrātur deas.Franci etiā,ut Hunibaldus ſcri
bit,uxorē Antenoris Cambriā ut deā coluerunt,fuit eñ aſtutiſſima. Itē Saxo-
nes dū cōtra Sueuos pugnauerunt.qui patriā eorū inhabitauerunt, Sueui cō
ſulebant fœminas,quę p̄dicebant,licet aliter q̄ futurū erat,ut Paulus Diaconꝰ
lib.iiii.rerū Longobardarū ſcribit.Eidem ſententiæ aſtipulat̃ Picus in ſecūdo
hymnorū cōmentario, allegans omnem germanorꝝ circa auſpicia morē, illis
(carminibus.
Captiuo & iugulo fundebat carmina uates
Cymbrica,quæ æripedum fremitus ſeruabat equorum,
Bellax rhipheo germania proxima cœlo.

Sortes germanorum.

Sortes uero deciſis uirgis
in ſurculos iactabant̃,temere & quaſi fortuitu,q̄ uirgulę ſpargebāt̃,mox,ſi pu
blice agebat̃,ſacerdos,ſi priuatim,pater familias,facta mentione ad deos, ſor-
tes interp̄tabant̃.Hæc Corne.Hunni uaria auſpiciorū genera habuerunt,un
de Attilę uaria augurando p̄tenſa fuerunt.Vt Priſcus.Sabellicus & Iornādes
ſcribunt.Similiter Franci apud Hunibaldū,Gotthi apud Iornandē, Lōgobar
di apud Paulū Diaconū.Fuit & Veledæ mulieris nomē peculiare apud Cor
nelium Tacitū,q̄ tp̄ibus Auguſti uaticinabat̃. Meminit illius Stati. li.i. Sylua.
Non uacat arctoas acies,rhenumq; rebellem
Captiuæq; preces Veledę,cui maxima nuper gloria.Celebrat̃ & clara memo
ria Catta mulier,ita ob regionē natiuam Cattorū appellata,cui imp̄ator nōni
hil credidit,referente Suetonio.Habemus & in græcis cōmentariis quandā
mulierē noīe Dryudā,Diocletiano imp̄atori,coronā impii p̄dixiſſe, q̄n aprū
occideret. Cæterū & auguriorū peritiſſimi fuerunt germani, unde Trogus

ac Iuſtinus

ac Iuſtinus hiſto.lib.xxiiii.Galatas in Illyricum tranſlatos fuiſſe,tãtum ob augu
riorum peritiam refert.

De ſacrificiis germanorum & Scytharum. Ca. vi.

ERit nunc nobis ſermo de ſacrificiis germanorũ & Scytharũ,quibus
olim ſummo opere abutebãt,Scythas uidelicet imitati ſeptentriona
les,q̃s ad lineã germanorũ aliq̃n reduximus.Scythæ em̃ illi Taurici
.i.ſeptentrionales,Lucillo Tarreo ſupra Apolloniũ ac Euſtathio græcis refe
rentibus,humano ſanguine hoſtias Dianæ immolabant,q̊d apud Lucianum
Mneſippus Scythis obiicit in dialogo φιλία inſcripto. οἵγε ἐπεὶ σφᾶς ναυαγία πε
ριπεσόντας,οἱ τότε σκύθαι συλλαβόντες,ἀπῆγον,ὡς τῇ ἀρτέμιδι καταθύσοντες,ἐπιθέμενοι
τοῖς δεσμοφύλαξι.καὶ τῆς φρουρᾶς ἐπικρατήσαντες.τὸν δὲ βασιλέα κτείνουσι καὶ τὴν ἱερέαν παραλα
βόντες.Hoſpites dũ naufragio eſſent eiecti,& ipſos Scythæ tũc cõprehẽdẽtes
abduxerant,ut Dianæ immolarent,deligebant eos carcerariis excubiis p̃me
tes,& regẽ eorũ trucidauerunt,ſacerdotale officiũ aſſumentes. Meminerunt
illius Ammianus Marcellinus lib.xxii. Solinus,Plynius in naturalibus,Rapha
el Volateranus lib. vii.Concordat Ouidius in triſtibus hac oratione.

Sacrificiũ germanorum.

Sunt circa gentes,quæ prædam ſanguine querunt,
Nec minus infida terra timetur aqua.
Illos quos audes hominum gaudere cruore,
Terra ſub eiſdem ſyderis igne iacent.
Nec procul a nobis locus eſt,ubi taurica dira
Cæde pharetratæ ſpargitur ara deæ.

Totam hanc elegiam ſcripſit
Ouidius de abominabili ſacrificio Getarũ.i.Germanorũ ac Scytharũ. Florus
lib.iii.& eundẽ litãdi abuſum,familiarẽ eſſe Tauriſcis germanis ſcribit. Potes
huc afferre, quę prius diximus de Teutane.

De iuramento Germanorum. Ca. vii.

IVramentum aũt Germanorũ dabat̃ & accipiebat̃ noibus eq̊rum,ut Me
thodius ait.Aut p̃ Dryudas,ac fœminas eorũ.Lucianus in dialogo qui
τόξαρις inſcribit̃,plura de Scytharũ ſeptentrionalium iuramentis retulit,
apud quẽ ita loquit̃ Toxaris Scytha. μᾶλλον δὲ πρότερον ὀμοῦμαί σοι τὸν ἡμέτερον
ὅρκον,ἐπεὶ καὶ τοῦτο ἐν ἀρχῇ διωμολογησάμην,οὐ μὰ γὰρ τὸν ἄνεμον,καὶ τὸν ἀκινάκην,οὐδὲν
πρὸς σὲ,ψεῦδος ἐρῶ.i.Magis tibi noſtrũ iuramentũ iurabo,dũ & id in initio fue
rim pollicitus,per Ventũ ac Acinacẽ, nullũ mendaciũ dicam.Quis aũt fuerit
Acinaces, Mneſippus oſtendit dicens. καὶ ἄλλους ἂν ἔχοιτε πολλοὺς θεοὺς,οἷος ὁ ἀ
κινάκης ἐστὶ.τὸν οἰστὸν,καὶ τὴν λόγχην,καὶ κώνειον,καὶ βρόχον,καὶ τὰ τοιαῦτα. ποικίλος γὰρ
οὗτος ὁ θεός ὁ θάνατος,καὶ ἀπείρους τὰς ἐφ᾽ ἑαυτὸν παρέχεται ἀγούσας ὁδούς.i. Profecto mul
tos alios deos eſtis habituri tales,qualis eſt Acinaces, puta iaculũ,lãceã,uene
num,funẽ,& his ſimilia.Qñ quidẽ uarius eſt ille deus interitus,atq; innumera
biles aperit uias,q̃bus ad illum ſit aditus.Hæc ille.Qñ igit̃ ſeptẽtrionales iura
bant per Ventũ ac Acinacẽ,intelligebãt uitã ac mortẽ,dũ uentũ animã q̃dam
dixerint,initiũ uitę,quã Acinaces.i.Iaculũ claudit.Comptũ q̊q; habeo πρὸς τὴν
ἐλευθερίαν.i. p̃ libertatẽ germanorũ ueteres iuraſſe. Quemadmodũ Gotthi in
literis Iuſtiniano miſſis.Bellica uero cõiuratio ſic contigebat,in byrſam em̃ id

Iuramẽta germanorum.

Iurare p̃ Iaculũ ac Ventum quid

Iuramẽtũ militare.

eſt tergum bouis,cēs aſcendebant,qui ſe ſocios bellorū oſtenderunt, quēad-
modum in bello Marcomanico contra Antoninum Germani coniurauerūt,
& ita hunc ſeptētrionaliū uſum eſſe Lucia. in dialogo κωλία īſcripto ꝓdidit.

Quomodo germani olim aīalibus ſacrificauerint. Ca. viii.

Sacrificiū taurorū

PRius humano ſanguine in ſacrificiis conſueuiſſe germanos diximus, ꝑfuit tñ & melior uſus introductus,lapſu tēporū.Gotthi eñ impulſore Zamolxe,ab hoīm ſacrificio deterriti,tauros dis litauerunt, ut ſequēti capite patebit.Conſuetudinē Galatarū in ſacrificiis refert Athenæ.dipno.li. δ.θύματα ἢ καταβάλλεσθαι ταύρων, καὶ συῶν, καὶ προβάτων τὲ, καὶ λοιπῶν κτηνῶν ἑκάστης ἡμέρας πολλὰ, πίθους τὲ οἴνου παρασκευάσασθαι, καὶ πλῆθος ἀλφίτων πεφυραμένων, καὶ οὐ μόνον φησιν. οἱ παραγινόμενοι τῶν γαλατῶν ἀπὸ τῶν κωμῶν, καὶ τῶν πόλεων ἀπήλαυον. Methodius aliqñ equis in bello hoſtibus extractis,ſacra facere germanos aſſerit,& ex ſtillatione eorum auguria capere.

De germanorū ſacerdotibus,& qbus noībus appellent. Ca. ix.

Dryudes

NVnc ad ſacerdotes Germanorū deſcendā,fuerunt aūt Dryudæ germanorū magis ꝙ gallorū ſacerdotes.Claudius cæſar ob uanā eorū religionē eos expulit,hi in Germaniā cōſederūt,& Caroli ac Arnoldi tꝑibus chriſtianā religionē interꝑtati ſunt.Celtes nihil ꝑcioſius illis Hercyniam incolere dixit.Hi hoīes mactabant,& mortē contēpſerunt,ut Pōp.Mela li.iii.Cæſar li.vi. Diodorus li.vi. Poſſidonius græcus,Laertius li.i.Plynius lib. xvi. cap.iii. Strabo li.iiii.Seneca in ludo Claudii cæſaris.Marſilius Ficinus in libro de chriſtiana religione ca.x. & alii,multa de ſyderibus eos diſſeruiſſe retulerūt. Ammian⁹ Marcel.li.xv.in hęc uerba prorūpit.Inter gallos,inqt,eſuride

Loc⁹ ammiani.

(litera eſt deprauata,lege Dryudę) īgenii excellioris,ac auctoritatis Pythagoricæ diſciplinę extiterūt,qſtionibus occultarū rerū altarū ꝗ erecti ſunt.Ac deſpectantes humana,aīas dixerunt mortales.Hæc ille.Expunge textū,lege, immortales. Sunt etiam de ipſis Lucani hiſtorici uerba iſtiuſmodi lib.primo.

Vos quoꝗ qui fortes animas belloꝗ peremptas,
Laudibus in longum uates dimittitis æuum.
Et uos barbaricos ritus,moremꝗ ſiniſtrum
Sacrorum Dryudæ. Cætera Ariſtoteles in magico,ac Socion in ſucceſſionū

Gotthorꝝ ſacerdotes.

libro. Gotthorū etiā ſacerdotes oīm gentiū colendiſſimi extiterunt, quibus Xamolxis gotthus ꝑfuit, q eos in Pythagorica diſciplina inſtruxit,oīb⁹ pene ſuæ ætatis græcis ꝑſtantior,quem Laertius li.i. & Suidas tot laudibus extollunt,hic etiam diis tauros eſſe piandos cenſuit,extāt de eius ſacrificio duo Gregorii Nazianzeni uerſiculi illi.

καὶ γετικός ξάμολξις ὀϊστεύων δὲ ὁμίλου
πάντα θεῶν ταύρωντε κακὴ ξείνοισι θυηλή.

Et geticus Xamolxis iaculatus per cœtum.
Omnia deorum taurorumꝗ malum hoſpitibus ſacrificium. Multa Dion græcus,Ablauius,Iornandes,& reliqui ſcriptores, de Xamolxi ꝓdiderunt. Poſtꝗ uero e uita deceſſit,in deos abiit,referente Herodoto li.iiii. hiſtoriarū

cum in

cum inquit τὸν ζάμολξιν πρὶν ἔοντα ἄνθρωπον δουλεῦσαι ἐν σάμῳ .i.& Xamolxim hominē prius exiſtentē in Samo inſula coli dicunt.Habuerunt eñ patrio inſtituto Gotthi,ut ſacerdotes eorũ in reges conſecrarēt,ac mortuis ſacerdotibus diuinos honores largirent̃,ut & Strabo uolumine vii.teſtat̃.Habuerũt et zeritã gotthi atq̃ Comeſinũ ſacerdotes.Abyrim etiã,q̊rũ(p̃ter Dionē ac Iornandē) honeſtiſſime mētionē faciũt Strabo,Suidas & Chryſippus. Diceneus etiam gotthorũ rex,oēm ſubditã plebē,ad Pythagoricæ diſciplinæ religionē traduxit,uir iuſtus ac conſtans,oēm philoſophiã gotthos docuit,conſcriptã in libro qui græce Bellagines inſcribit̃.Tēporibus Valētis doctiſſimũ quendã gotthorum ſacerdotē Sozimenus ac Socrates hiſtorici allegant,& Theodericus epiſcopus. Sclaui q̊q̃ licet crudeliſſimi,maxime tñ coluerũt eorũ ſacrorũ p̃ſides, q̊s & Sporos appellabant,ut ait Procopius græcus.Ita de Gallis dicit̃,ſub q̊b⁹ germanos cõp̃hendit Diodorus Siculus li.vi.q̊s Bardos uocauit,cuius uocabuli Beroſus ac Lucanus meminerunt.Heruli etiã populi,q̃uis chriſtiani,multa tamen gentilitatis ſeruauerunt in ſacrificiis,ait Procopius.

Sclauorũ ſacerdotes

Spori

Bardi

De chriſtianitate Germanornm. Ca. x.

EXacta priſcorũ ſuperſtitione Germanorũ,uirtus ueræ religionis eorum ad memoriã noſtrã accedit,in q̃ tota uirtus conſiſtit,uirtutũ uero chriſtianorũ ſumma eſt,Lactantio referente,dei cultus,cuius hactenus ſtudioſiſſimi fuerunt germani,adeo etiã ut ea ſola cæteris p̃ſtabãt animantibus. Excudent alii ſpirantia mollius æra. Orabunt alii cauſas melius, cœliq̃ meatus deſcribent.Verum dempto etiã illo q̃d regnamus impio,nulla gens totius orbis Germanis religioſior eſt.Teſtant̃ primo id tot delubra honeſtiſſima,tot inſignia altaria,q̊bus nihil in tota Francia,Italia,reſpondet,ſicuti Aeneas Syluius ait.Verũ nõ authoritate opus eſt,q̃tidianis id oculis ſubiectũ eſt.Nam quicunq̃ Galliã ac Italiã uiderunt,nullo pacto germanis iſtorũ delubra conuenire teſtantur.Dracontius ille prætulit eccleſiam diuæ uirginis,Heremiticã dictã,pene (Romanis exceptis) italiæ uniuerſæ.Quid ante Huſſitanorũ inſanias,eccleſiaſticis Bohemorũ ornamētis ſpecioſius? Quid nobili⁹? referente Aenea Syluio.Tot demũ ſacerdotibus tota ſcatet Germania,tantæ rerũ diuinarũ opes,tot urbib⁹ prouinciis conſtant epiſcopatus,q̊rũ quinquaginta numero,recitat Aeneas.Nec Galliæ duces tantis referunt̃ opibus,q̊bus tñ eccleſia nobilitat̃ germanica.Nunc de germanorũ religione noſtra erit oratio,q̊bus etiã pari argumento,nil ĩnocentius, ut in pluribus locis Cãpanus ille oſtendit. Primo id de Carolo Magno germano cõſtat,qui tot gentes ad legē chriſtianã traduxit,tot conſtituit epiſcopatus.Tot etiã Pipinus german⁹ Henrici,Ottones,Fœderici,q & toties papã liberauerũt,eccleſiæ ſuccurrerũt Vt tempore Gregorii iii.Carolus Marcellus,Gotfrido authore. Pipinus Stephanũ papã ab Aiſtulpho, Carolus Magnus Hadrianũ a Deſyderio,& Herigeſto,Leonē demũ a tota Italorũ inſania liberauerunt,ut in tractatu de iurib⁹ regni & imperii Lupoldus ait cap.i. Ita formoſum papã Arnulphus ultus eſt, a genere Caroli natus.Otto primus,Ioañē xii. contra Berengariũ defendit.

Nulla germanis gens religioſior.

Idem Otto contra Benedictũ tyrannũ Leonẽ papã abdicatũ,eccleſiæ romanę p̃fecerat.Henricus tertius Suiggerũ,qui Clemens ii.dictus eſt,ſublimauit,deponendo Gregoriũ,cuius iuſolentia Roma. eccleſia p̃mebaẗ,ut xxiii.diſt.in nomine dñi,in glo.eñ habeẗ.Lotharius etiã Saxo a Rogero Siciliæ tyranno,In/

Vrbes a germanis papis donatas.

nocẽtiũ II.ꝑtexit.Tantus germanorũ in ſummũ põtificẽ honos,tñ ſuffragiũ ad res diuinas.Nulli etiã ſummæ eccleſiæ Ro. tot ſubiecerunt ciuitates, quot germani.Pipinus Rauennas,adiunctis quinqꝫ ciuitatibus,papæ donauit.Idem Carolus Magnus Hadriano.Inde alii germani cæſares Bononiã, Romandiolam Ro.eccleſiæ contulerunt,ut de reſcrip.p̃ſenta.para.ratione cenſ.ver.& de iur.iur.Roma.v̈.idem in Clement.Quid Rudolphi Habſpurgeñ.dona in pontificatũ meminero? Verũ hæc remittamus,cũ Lupoldus ille Babenbergeñ. ꝓprios libros de iſta ſola uirtute Germanorũ reliquerit.Tam pie ergo hi Cęſares germani operati ſunt,dũ ſtudio defendendæ eccleſiæ exarſerũt,ad q̃d ex debito & iure obligabãẗ,ut xxiii.q.v.c.principes,& lxiii.diſt.c.Hadrianus.iuuerunt ergo papas,opemqꝫ ferebant iuſticiæ,ut merito ipſi chriſtianiſſimi

Qꝫ Germani merito dicantur Chriſtianiſſimi. Ca. xi.

OB tam abſolutũ Germanorũ officiũ in pontificẽ romanũ,merito germani ὀρθοδοξότεροι chriſtianiſſimorũ hoĩm appellationẽ acceperunt. Ita eñ eos Cãpanus ac Pius papa noĩauerũt.Meruiſſent plane ex eo ſolo tanti noĩs dignitatẽ,dũ poſtq̃ fidei chriſtianæ ceſſerũt, nunq̃ a ſano chriſti dogmate,ueluti alii gentiũ,declinauerũt.Vt Lupoldo Babẽbergio placet.

Germanorũ ꝑſeuerantia in fide

Romanorũ aũt q̃dã per Leonẽ papã ſeducebanẗ,xxii.q.iiii.c.actione,& de conſe.diſt.iii.c.prælatũ. ubi multa de Leonis ꝑfidia referunẗ.Quid Anaſtaſiũ,Cõſtantinũ,Aphros,græcos & cæteros adducã.Germani uero ſemꝑ ꝑtinaciter fidei noſtræ adhæſerunt,q̃rũ nulli referunẗ,qui pectora eorũ a ſaniori religione habuerint remota,niſi Vandali cũ rege eorũ Hunnerico. Vt Suidas,Gregorius in dialogo,Mar. Ficinus,& alii aſſerunt.Ex Viſogotthis Hermigildus ob fidei diuerſitatẽ a patre occidebaẗ,ut xxiiii.q.pri.c.cœpit,& q.pri.c.ſupueniente legiẗ.Meminerunt & Theoderici Oſtrogotthorũ regis defectionẽ Canones de conſecra.diſt.pri.c.Eccleſias.Adde his Bohemos.Alios germanorũ haud facile reperies,qui in peruerſam hæreſim inciderint.

Qua tempeſtate quælibet Germanorum regio chriſtianis legibus fuerit imbuta. Ca. xii.

PRoximis capitibus ueræ religionis ſacramenta Germanorũ deteximꝰ, nunc uero tp̃is calculus nobis quærentibus,qua tẽpeſtate uidelicet orthodoxã fidẽ noſtri induerint.Accepit aũt patria noſtra chriſtianas leges ſatis ſero,ob eorũ eñ ferocitatẽ & bellicã uirtutẽ gentibus oĩbus r̃epugnauerũt.Mature tñ uerbi diuini ſacramẽta illis exponebanẗ.Aiunt q̃dã decimo a dñicæ paſſionis anno B.Maternũ S.Euchario ac Valerio comitibus,ſacras literas Argentinenſibus,Treuereñ.Tungris,ac Colonieñ. interp̃tatũ fuiſſe,ac mortuos quoſdã in pago Illeſatha ad priſtinã uitã reduxiſſe,q̃ miraculo ab oĩ gentilitate ac deorũ cultura Alſates exuiſſe Maternũ referunt.Verum ob tot

Germãia q̃ñ ad fidẽ cõuerſa.

impera

imperatorũ perſidiã,Germanos rurſus ad ueterẽ culturã rediiſſe.Cõſtat hoc periculo epõrum tredecim Treuerorũ,qui pene oẽs in martyrio inuicẽ ſibi ſucceſſerunt.Nec potuit ſe Athanaſius ille Magnus penes Treuiros morã trahens,a gentilibus defendere.Sũt qui honorẽ fidei chriſtianę germanorũ Gregorio ſui noĩs quinto deferunt,in cuius uita Platina ſcriptor in hanc orõnem euaſit.Huius,inquit,peculiaris laus eſt,ꝙ eius opa,germani ad noſtrã fidem ſunt conuerſi,omiſſo Bonifacio illo,qui ꝓpoſita ueritatis luce,germanos in fide inſtruxiſſe dicit.Hæc ille.Nec deſunt,qui egregiũ facinus illud in Bonifaciũ referant,& Gregoriũ III. anno ſalutis DCC. XIX. ut ſacratiſs. Canones xi.quæſt.iii.Anteceſſor.Gotfridus Viterb. Lupoldus ca.ii. Ego uero multo ante Bonifaciũ,Germaniã noſtris legibus uſam fuiſſe puto, dum Hieronymi ætate uiderim uerã religionẽ germanos ſumpſiſſe,ipſo referente Hieronymo in epiſtolis.Quis crederet? inqt,ut barbara Getarũ lingua Hebræã ueritatẽ qreret,& nobis dormitãtibus et cõtẽdẽtib9,noſtra Germãia ſpũs ſancti eloqa ſcrutaret,Hæc ille.Procopius græcus in lib.de bello Getico. Iuſtiniani tpibus germãos ĩ chriſtianos iniciatos fuiſſe refert,& ideo inter eos ac gotthos Arriana hæreſi ꝑcitos,bellũ fuiſſe obortũ,dũ germanorũ rex filiã ſuã chriſtianam Gotthorũ regi τῷ ἀρειανίζοντι in matrimoniũ collocaſſet.Neſcio igit qd illorũ ſententię debeã,ꝗ Clodoueũ primũ regẽ chriſtianorũ penes Frãcos extitiſſe referunt,& hunc dũ ſe noſtræ fidei deuouiſſet,Alemanos tunc gẽtiliũ ꝑfidia raptos bello ſupaſſe.Contraria huic Procopii fert opinio. Nunc ad ſingulas germanorũ gẽtes deſcẽdã.Primos oĩm germanorũ gotthos chriſtianitate functos referunt,& Valentis tpe,ad gratificandũ impatori,ad hæreſim Arrianã euocatos,ut Suidas,Aurelius uictor,Socrates hiſtoricus,& alii prodiderunt. Sueuos aiunt ductu Ludouici primi ab Anſgario Hamalburgenſi,ad ueri cultus rõnem ꝑueniſſe,in qrũ numero Lupoldus eſt,cui ego minus auſculto,ob Caroli Magni,Pipini,& eorũ integritatẽ,qui Sueuos ſubdiderunt,hi moleſte tuliſſent eorũ ꝑfidiã.Bauari uero adiuncto eorum duce Teudone, a Rupto epõ Saltzburgenſi in fide inſtruebant.Friſios tpib9 Leonis,& Vuolfranii epiſcopi cũ duce eorũ Ridodo noſtra ſacramenta iurauerunt.Lupoldus Babenbergenſis illos a Carolo armis ad unius dei cultũ cõpulſos ſcripſit.Immiſit eñ Carol9 eorũ regioni quatuor epõs.S.Vilebaldũ Bremeñ.S. Hildegrinũ Halberſtadieñ.S.Lindeiũ & Vuilebrordũ.Eodẽ tpe Saxones conuerſos fuiſſe a Carolo mens oĩum eſt,cum duce eorũ Vitikindo.Herulos germanos Iuſtiniani tpibus in chriſtianos abiuiſſe,Procopius li.ii. τῶν γοτθικῶν aſſerit,& multa tñ gentilitatis eorũ fidei miſcuiſſe,nondũ penitus expolitos ac ſynceros extitiſſe. Titulũ conuerſæ Panoniæ ſalutis anno DCC.XCVI. Carolo Magno tribuerunt.Bulgaros Nicolai primi tẽpeſtate Chriſti militiã conſecutos Platina in ꝑdicti pontificis uita aſſerit.Illis Hadrianus II.tres epõs deſtinauit, qrum ductu in fidei noſtræ elementis erudirent,Syluestrẽ uidelicet ſubdiaconum, Leopardum & Dominicũ Taruiſium. Lupoldus uero Babenbergius duos epõs ad eos deueniſſe aſſeruit,ductu Ludouici primi,cuius ſententiæ ſubſcri-

Germanorũ gentes qñ cõuerſæ.

bit hiſtoria Francorū,q̄ & anno Incarnationis octingenteſimo ſupra octuageſimum ſecundo eos baptizatos ꝓbat.Nortmanni inde per Carolū III.rege eorum Rothifredo,fidē noſtrā ſuſceperunt.Roberto Gaguino referente ac Sabellico,Platina q̄q; ꝓbante idem in uita Ioānis viii.Bohemos Spireneus dux ſecum baptizari fecit,ut Platinæ in uita Stephani vii.placet.Alii ductu Ludouici,xiiii.Bohemię duces ſimul pedibus in noſtrę fidei doctrinas abiiſſe dicūt. Papa Pius huius rei euentū noningēteſimo nonogeſimo quinto anno uiſum aſſerit.Vngaros aūt ſub Henrico primo ab idolatria exceptos,ductu Hadriani III.Platina teſtat̄ in uita Ioannis xiii. Alii in S. Henricū id referunt,q̄d plus placet,qui ob id Stephano regi Vngarorū ſororē eius in matrimoniū addixerat.Aſſerunt huic ſententiæ robur Otto Friſing.lib.vi. Chron. Lupoldus,Sabellicus,qui tñ S.Henricū primū noīauit.Itali eñ Henricū Ottonis parentē a Catalogo impatorū excluſerunt.Platina in uita Dñici,Adelberto epō,a ſalutis tpe anno M.II.Vngaros chriſtianis legib⁹ addictos fuiſſe indicat.Ab eodē Adelberto tā Poloni q̄ Pruſii in religione noſtra firmati ſūt, omniū cōſenſu. Liuoniā Innocentii II.tpibus chriſtiana eccleſia ſubdidit,nec deſunt qui chriſtianiſſimos illos fratres B.Mariæ Teutonicos,uiribus tā Pruſiā q̄ Poloniam ad noſtrā eruditionē imbuiſſe contendāt.Daniā Humoldus,quē alii Haraldum, poſtq̄ octingēteſimus trigeſim⁹ ſecūd⁹ ann⁹ agebat̄, ueræ religiōi reſtituit.Hi aūt a fide poſtmodū deficientes,ductu Henrici primi cæſaris,& rege eorum Mulbano,priſtinæ fidei puritati reſtituebant̄. Procopius Sclauos Iuſtiniani tpibus barbaros adhuc extitiſſe ꝓfitet̄,hi tamen fidei cognitionem partim ab Henrico primo,partim ab Ottone exceperunt,& tandem de illo

De humanitate & xenia ueterum Germanorum. Ca. xiii.

Humanitas germ.

Chriſtianitatis uirtuti humanitatē germanorū annectere uolui,ut eminentiſſimū acp̄cipuum ueræ religionis indicium. Nec quidq̄ aliud maius humanitate Chriſtiano militi imputari poteſt.Fuerunt aūt gentium omnium Germani olim φιλοξενώτατοι,referente Tacito,cuius uerba ſunt. Germani conuictibus,inquit,& hoſpiciis alia gente eff uſius indulgebāt,ita ut quemcunq; mortaliū tecto arcere nephas habebat̄,pro fortuna quiſq; apparatis epulis hoſpitē excepit,cum inde defecere qui modo hoſpites fuerant mōſtrator hoſpicii & comes inuitans erat.Hi igit̄ proximā domū non inuitati etiā adeunt,nec interfuit quidq̄,pari eñ humanitate acceperunt notum ignotūq;. ac quantum ad ius hoſpitis,nemo diſcreuit.Abeunti (ſi quid popoſcerit) concedere moris eſt,& poſcendi inuicem eadem facultas.

Munera german.

Gaudent itaq; muneribus,nec data imputant,nec acceptis obligantur.Hæc Cornelius, cuius uerba etiam Petrus Crinitus non ſine ſumma admiratione ac laude proſequutus eſt libro duodecimo capite ſeptimo & Sabellicus in ſuis Eneadibus.Eiuſdem humanitatis gloria germanos Zacha.Lilius et Pōponius Mela libro ſecundo extollūt.Cæſar quoq; commentariorū li.vi.penes Germanos hoſpitē uiolari nephas eſſe dixit,uenientes quoq;,a Germanis iniuria prohiberi, omnibuſque etiam domos omnium patere,uictum etiam benigne communicari ſingulis.

Cui igitur nationi totius terræ,tã inſignis humanitatis titulus,quantus Germanis arrogatus eſt,p̃ſertim alpinis,quibus accolas uiarũ expertes,ad miliare deducere mos eſt,nulla gens peregrinis tam p̃ſens,nemo paupibus benignior,egenis dexterior,laborantibus ac prorſus ualetudine quacũqꝫ conflictã tibus propicior, germanis eſt.Cæterũ apud alios pene oĩs deperiit humanitas,deſiit erga proximũ amor,imbecilitatis em̃ propriꝫ illi inſcii,nec uia aberrantẽ reuocare,ac conſulenti opẽ oſtendere dignant̃, gaudent Germanorum plus cæterarũ gentiũ miſeriis,offendunt̃ fortuna noſtra,ubi noſtris incõmodis iniquior fortuna acceſſerit.Hi a tergo rident,ſecus germano pſuaſum eſt, qui fragilitatis humanæ non ignarus,metu ac conſcientia ꝓpriæ infirmitatis, affectis conſulit,ac oẽs ſibi neceſſitate coniũctos exiſtimat,unde illi ueri homines dici merent̃,hi uero hoĩm appellatione diſpoliati,in pecora abeuntes, brutalẽ potius humana uitã ſimulare agnoſcunt̃.Maior humanitas pecoribus a deo ꝓpoſita eſt,qui uicinitate,affinitate deuicti,alterno p̃ſidio freti,ſibi inuicem opẽ conferũt,ac inſidiatores ultũ eunt,incõmodo alternatim monentur. Athenæus in.λ.dipnoſophiſtarũ uolumine idẽ ꝓdidit de Gallis,ex Philarchi græci authoris relatu,& hos Gallos penes Athenęũ,nũc ĩ germanos abiiſſe clarum eſt. Veritati igitur pepercit Campanus ille,dum nullum humanitatis uinculum inter Germanos eſſe hallucinatur.

Externorum inhumanitas

Cõtra Cãpanum.

De latrocinio Germanorum. Ca. xiiii.

NIl plus hiſtoriæ deſcribendæ accõmodatũ dedecet,quã animũ ab hiſtorica ueritate ad aſſentandũ,aut πρὸσ χάριν,aut odii exercendi licentiam applicare. Cædit em̃ huic hiſtoriæ maieſtas,ac ille non aſſertoris,uerũ corruptoris hiſtoriarũ nomen meret̃,dũ ob nullũ aliũ uſum hiſtoria icepta ſit,niſi dũ ueritati patrocinat̃,illic optimos doctorũ immortalitas,hebetes uero æterna infamia bonitate hiſtoriæ conſequat̃.Cor.oẽs ante ſe hiſtoricos,uel ob metũ aut gratiã multa finxiſſe ſcribit,q̃d uitium nec ipſe,Oroſio ac Tertuliano referentibus,aufugit,nec Oroſius auctore Blõdo.Ego uero q in ære nunc germanorũ ſum,illorũqꝫ laudi enarrandę deſtinatus,ut hiſtorię ueritatẽ integrã ſeruaturus uidear,nõ tm̃,q̃ amplitudinis ac honoris eorũ cumulo accedunt. Verũ & q̃ uitio ipſis(ut uitã eorũ corrigãt)uertẽda ſunt,adiecturus ſum.Modo ſummã germanis humanitatẽ cõceſſimus.Nũc uero id q̃d oĩs humanitatis expers,oĩ ſocietate uacuũ eſt,latrociniũ .ſ. illis ĩpigemus. Quod Põp.Mela li.ii.& poſt eũ Zach. Lilius germanis aſcripſerũt.Facile tñ dicta illorũ reuincẽda eſſent,a tot auctoribus de humanitate genuina germanorum ſcribẽtibus,niſi noſtro ſeculo(proh dolor)nõ minus uerũ illud q̃ ueriſſimũ eſſet,latrocinia em̃ paſſim in tota germania nũc edunt̃,& laudi nũc debet̃, ſi q̃s antiquã ciuitatẽ, aut maximũ principẽ incurſiõibus ac p̃dis egerit, uerum optimus uindex dex oĩm maximus,olim modũ iſtis ĩponet,dũ multi principũ q̃rũ cõditionis eſt,libera tutari oĩa,a tergo rideãt,ac ꝑpetrãdis tã effrenis ac deteſtabilibus facinoribus,uires ſufficiant.

Hiſtoriographorum mendacia.

Latrocinia germ.

De Amicicia Germanorum & Scytharum Ca. xv.

Amicicia germanorum

NVnc ad amiciciã ac popularitatẽ Germanorũ deſcẽdã, qua nulla alia gẽs effuſius utebat̃, cuius uincula uiolare ſummũ nefas ſemꝑ habitũ eſt apud germanos. Extat de amicicia dialogus pulcherrim⁹ Luciani fabulatoris cõptiſſimi, q totus de Scytharũ ſeptẽtrionaliũ amicicia cõſcriptus eſt, q̊s nos in primo operis noſtri libro, germanos fuiſſe conuicimus. Sed cur nõ deſyderãti ꝟba Luciani detegam⁹, ubi publicas ſtatuas illorũ memoriȩ cõſecratas refert, q uerȩ amiciciȩ ſacramẽta penes Scythas cuſtodiuerit, & addit οὐδὲν Σκύθαι φιλίας μεῖζον οἴονται εἶναι, οὐδὲ ἔστιν ἐφ' ὅτῳ ἄν τις Σκύθης μᾶλλον σεμνύναιτο, ἢ ἐπὶ τῷ συμπονῆσαι φίλῳ ἀνδρί· καὶ κοινωνῆσαι τῶν δεινῶν· ὥσπερ οὐδὲν ὄνειδος μεῖζον παρ' ἡμῖν τοῦ προδότην φιλίας γεγενῆσθαι δοκεῖν. διὰ ταῦτα Ὀρέστην καὶ Πυλάδην τιμῶμεν, ἀρίστους γενομένους τὰ Σκυθῶν ἀγαθά, καὶ ἐν φιλίᾳ διενέγκοντας. ὃ πρῶτον ἡμεῖς ἁπάντων θαυμάζομεν καὶ τοὔνομα ἐπὶ τούτοις αὐτῶν ἐθέμεθα, Κοράκους καλεῖσθαι. τοῦτο δὲ ἐστὶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ φωνῇ. ὥσπερ ἂν εἴ τις λέγοι. φίλιοι δαίμονες. Nec quidq̃ mai⁹ amicicia Scythȩ eſſe putãt, neq̃ qdq̃ amico plus uenerat̃ illic, q̃ adiutare amicũ, atq̃ cõicari amico in rebus aduerſis. Queãdmodũ nullus apud nos plus uituperat̃ illo, q amiciciȩ deſertor eſſe uidet̃. Ob hęc itaq̃ Oreſtẽ ac Pyladẽ colimus, ut eos, q optimi fuerint circa Scytharũ uirtutes, ac in amicicia celebres, id em̃ nos maxime laudamus, & amicicia ꝑditis nomẽ imponimus, Coracos uocamus. Q̃ꝫ in lingua noſtra tm̃ ualet, ut ſi q̊s dixerit amiciciæ ꝑſides. Hactenus Lucianus. Et paulo poſt. Scythas oĩbus grȩcis πολυπιστοτέρους eſſe ſignificat. καὶ πρὸς τοὺς γονέας ὁσιώτεροι inqt, & pietate erga parentes plus cæteris enitemus. Et ſi (ſubiũgit) aliqñ nobis ſimultates cum exteris oriunt̃, ſemꝑ tñ a ciuiũ ac amicorum iniuria abſumus. Erat aũt oĩm ſeptẽtrionaliũ is uſus ineũdȩ amiciciȩ, digitos em̃ abſcindebãt, ac ſanguinẽ in calicẽ diſtillãtes, ſummis gladiorũ intinctis, ambo pariter amiciciã ꝑcuciẽtes, labris admouẽtes totũ calicẽ ebiberũt. Hęc ex Luciano. Cæterũ in q̊ amiciciȩ elemẽto plus cȩteris germani ꝑſtiterint, penes autores repire nõ potui, niſi q̃d Methodius priſcis germanis ſacram fuiſſe amiciciã aſſerit, nec eam Cæſar lib. vi. commentariorum a nobis excluſit amiciciam.

De fide Germanorum. Ca. xvi.

Fides germanorũ

FIde uero Germani maxĩe a Gallis differebãt, Galli mobiles em̃ fuerãt ut Cȩſar li. i. & vi. ait. Germani enim interfecto C. Cȩſare uno impetu Capitoliũ irrruerũt, ad ulciſcẽdũ Cȩſarẽ, ut Ioſeph⁹ li. xix. ſcribit. Germanos q̊q̃ legatiõe functos Romȩ Põpei⁹ cũ repiſſet, q eſſent, ĩterrogãs. Germanos dicẽtib⁹ rñdit, ſolos ipſos fide & armis oĩb⁹ gẽtib⁹ ꝑſtare, Cornelio, & Iacobo Carmelitão autorib⁹, & inde eos ad patres duxit. Cor. Ta. gẽtẽ nõ aſtutã, nec callidã fuiſſe refert, uerũ ſecreta pectoris ſꝑ apire, ita detectã, & nudam oĩm eſſe mẽtẽ. Et idẽ Corne. ait, cũ apud ipſos de corpe uel libertate agat̃, uictũ uolũtariã ſeruitutẽ ȩq̃ aĩo adire, q̃uis iuuenior & robuſtior ſit, q uictus fuerit alligari q̊q̃ & uĩcire ſe tñ hũc pati, ob eã rẽ, prauã ꝑuicatiã germanorũ fidẽ uocari ait, Hæc Cornel. q prauã pertinaciã uocat germanorũ fidẽ. At ego Val. Maximi auctoritate aĩatus, iuſtã perſeuerantiã noĩabo. Maximin⁹ imperator potiſſimũ ſe germanorũ fidei ſubiecit, q & mortẽ eius acerrime ulti ſunt. Vt placet Herodiano li. viii. Celtes de Germanis ita inquit.

Quiq; fidem ſancto & conſtanti pectore ſeruant.

Fidem Germanorũ maxime noſtra ſecula retexerunt in bellis, ut ſicuti prouerbiũ in deteriore partẽ fidei græcis imputamus, ita in meliore germanis. Nam apud Cæſarẽ lib. v. belli ciuilis. Labienus cũ Cæſare conflixit, & re inſecta effugit. Germani uero & galli ſoli fortiter bellantes, & circunuenti reſtiterunt uſq; ad necẽ. Hæc Cæſar in loco pdicto ſcribit, ita fidẽ ſeruandã putabãt germani. Fidem Germanorũ Volateranus lib. v. ita innuit, deteſtãs pditionẽ quondam, ſi uerũ eſt, Nup, ait, inclytũ fidei nomen germanorũ, Heluetii infamauerunt, prodito Ludouico Sfortia Mediolanenſiũ duce. Mamertinus ad Conſtantinũ etiã adulando ita loquit. Ruperat fidẽ gens leuis & lubrica barbarorũ, robore & audacia. Verũ loquit ut panegyricis mos eſt, quis aũt mos ille ſit, Aelius Spartianus in Poſcennio ſcribit. Eodem more utit Ammianus Marcellinus lib. xviii. Vt ſunt, inquit, fluxiores ingenio barbari, & li. xxii. Gothos fallaces & pfidos hoſtes dixit. Fidẽ tñ in impatores germanorũ ueterũ copioſius alii allegant, ut Egeſippus li. iiii. ubi de Domiciano loquit, quẽ Germani ulti ſunt, dũ in ei⁹ ære fuerãt. Erat puerbiũ apud Martialẽ, Das catis Daciſq; fidẽ. Verũ ut adulator corruptiſſimus oĩm loquit Martialis, cui ſi qs fidẽ dederit, nõ hoĩbus ſimplicibus, ut Dacis, uerũ pditiſſimo aſſentatori pſtat. Vtinã Catis, Dacis, ac oĩbus Germanis in tanto pcio perfecta fides eſſet, ut ſpurciſſimo poetæ Martiali fidem non darent. Volaterani dictũ

De uictu Germanorum, & uſu Scytharum, & de uerbo Epiſcythiſæ. Ca. xvii.

Victus Germanorũ, ut Tacitus ait, comis eſt, laute aũt cibũ capiunt, ſeparatę ſingulis ſedes, & ſua cuiq; menſa eſt, & ſæpe ad cõuiuia armati pcedũt, Hæc Corne. Cibus aũt eorũ cruda caro fuit, teſte Zacharia Lilio, & Põp. Mela li. iii. Cæſar uero li. vi. lacte, carne, caſeo ueſci germãos ait. Strabo lib. vii. tenuitatẽ quoq; ciborũ germanorũ pbat, multos indigentia laborare ait. Cor. Taci. cibos ſimplices eſſe, agreſtia poma, cõcretũ lac, ſine apparatu, ſine blandimentis ad expellendã famẽ. Et in alio loco Corn. patientiſſimos fame dixit germanos. Corne. riualis in hoc eſt Sabellicus lib. ii. Ene. vi. Falſo ergo τοῦ λύχνου καὶ λεκύθου luxurioſiores germanos colophonia cõtumelia externorũ inuidia affecit. Appianus Alexãdrinus in Celtico ſcribit, Germanos in neceſſitate pabulis ciborũ loco uti. Cauci quoq; germani lacte carneq; carentes, ſolũ terræ fructibus ueſcunt, ut Plynius li. vi. c. ii. ſcribit. Gotthorũ quoq; ciborum tenuitatem Horatius lib. iii. carminũ, Oda xxiiii. innuit. Cib⁹ germanorũ

In montana quibus iugera libertas
Fruges & cererem ferunt.
Nec cultura placet longior annua.

Eſt tñ Germania terra ſatis lęta arboribus, uitibus ſatis ſuperq; conſita, ut li. viii. explicabimus. Cornelius diem noctemq; potũ continuare, Germanorũ nulli pbrũ dixit, etiã inter uinolentos rixas, raro conuicia ſequi, ſæpius cædes & uulnera. Idẽ quoq; Tacitus de reconciliandis inuicẽ inimiciciis, uel iungendis affinitatib⁹, ſiue aſciſcẽdis principatib⁹,

de pace deniq; & bello plærosq; in conuiuiis consultare ſcripſit. Appianus Alexandrinus belli ciuilis lib.i.ſcribit Germanos in bello Cæſaris uino referctos fuiſſe, eius uerba illa ſunt. Inter hos Germani potiſſimũ ridiculo fuiſſe dicunt, cũ a uino uexarent̃ adeo, ut aduueniente celerius Põpeio, facile deleri potuiſſent, Hæc ille. Itẽ Germani quanq̃, contra Appianũ, potui fuerint deditiſſimi, tñ uino abſtinebant, quia eneruare uires uinũ putabant. Cæſare authore. Alludit & Beroaldus in ebrio, germanos uinũ non guſtaſſe. Si ergo Appiani dicta ueritati congrua fuiſſent. Cæſar germanos nõ illuſtraſſet in eo, qui tñ illo tp̃e eorũ imp̃ator erat. Cor. Taci. potũ germanorũ humorẽ ex hordeo aut frumẽto in quandã uini ſimilitudinẽ cõpactum ſcribit. Et addit, ripæ ꝓximos uinũ mercari. Noſtro uero ſeculo, q̃a Bacchũ natura, & bonitate terrę naſcẽtem habent, uinũ q̃q; non bibunt, ĩmo ingurgitant. Fuerunt olim Germani, q̃rũ potus tm̃ hymbrorũ aqua reficiebat̃, ut Cauchi, de q̃bus Plyn. li. xvi. na. hi. ca. ii. Hũni olim, ut Rhegino ait, crudis carnibus ueſcebant̃ & hoĩm corp̃ib9, multa Iornandes. Cor. Tacitus li. xix. ait Germanos ſeſe longis epulis & uino ſopitos, clauſis foribus cremaſſe, Hæc ille Corne. qui prius apud Germanos uinũ rarũ, & inſuetos uini dixit germanos. Hieronymus contra Iouinianũ lib. ii. epiſt. iii. Septẽtrionales populos, inquit, ſi ad eſum aſinorũ camelorũq; compellas, ſimile putabũt, eorũ ueſci carnib9, Nomades, troglodytę Scythę, ac hũnorũ noua feritas, ſemicrudis ueſcunt̃ carnibus, Sarmatæ, Quadi. Vandali, & ĩnumerabiles gentes aliæ, uulpiũ carnibus ueſcunt̃. Hæc ille. Neſcio plane q̃ portenta uetuſtas cõmentata eſt, de ſeptentrionaliũ uictu. Fuerũt q̃ hos humana carne ueſci conſuetos dixerint, nec unq̃ peius audiuiſſe putes ullos mortalium, q̃ illos ſeptẽtrionales, in tm̃ eos priſcorũ affecit authoritas. Claudianus Hunnorũ morẽ ſcripſit, pulchrũ eſſe, ſecare parentes, & eorũ uiſcera in menſam parare, ni fallor de Herulis idẽ Procopius ſcribit, iniuria afficiunt̃. Videat̃ de Getis Strabo li. vii. ex Menãdri græci ſententia, uideat̃ Horatius in odis de Scythis. Si germanis Scythas illos adducendos exiſtimas. Hæc Athenæi gręcorũ doctiſſimi uerba ex. δ· uolumine dipnoſophiſtarũ erogata ſunt, cũ inq̃t. γερμανοὶ δὲ ὥς ἱστορεῖ ποσειδώνιος ἐν τῇ τριακοστῇ, ἄριστον προσφέρονται κρέα ὠπτημένα, καὶ ἐπιπίνουσι γάλα, καὶ τὸν οἶνον ἄκρατον .i. Germani ut Poſſidonius teſtat̃ in xxx, carnẽ apponebãt in conuiuiis aſſatã, & bibebãt uinũ meracũ atq; lac. Hęc ille, idẽ Poſſidonius getas γαλακτοφάγους .i. lactis comeſtores, et q̃ſdã germanorũ appellabat, q̃ & ἄβιοι dicti ſnnt, Euſtathio referente, dũ a comuni cibo mortaliũ ſegregati ad carnẽ tm̃ lac ac caſeũ ſe cõtulerint, ut em̃ βίος græcis uitã, ita & uitæ ſuſtentacula denotat. Nec Ciceronis ſententia nobis in portu remittenda eſt q̃ in v. Tuſcul. quæſti. lib. Scythas pulmento, carne, caſeo, ac lacte uitã tutatos ſcribit. Eiuſmodi ſententiã ipſe natiõe Scytha Anacharſis in epiſtola græca ad Hanonẽ ac Cratẽ teſtat̃. Cætera ex Q. Curtio, Arriano, ac cæteris nota ſunt, quanta parſimonia præditi fuerint Scythæ. Non ergo ueritati conſonat, q̃d A. Gellius ex Oneſicriti, Ariſtei, Iſigonei, Cteſiæ, Polyſtephoni, Hegeſię, li. x. ca. iiii. ſententia ſcribit. Scythas illos τοὺς ἀνθρωποφάγους .i. carniũ crudarũ uoratores, dum

Conſultatio germ. in potu.

Germani uino ab ſtinebant

Scytharũ ebrietas

res,dū Scythæ,maxime germani,cōtinentiſſimi fuerint,q̊d nemo Ouidio melius cognouit,apud illos uiuente.Nō epulis oneror,inqt,quarū ſi tangar amore,Eſt tn̄ in geticis copia nulla locis.Mouit etiā mihi non mediocriter ſtomachū Athenæus,qui contra,Scythis τὴν ἀκρατοποσίαν immerito aſcribit,in dipnoſophiſtarū uolumine q̊d iota inſcribit,ex Herodoti ſententia. κλεομένη τὸν βασιλέα σκύθαις ὁμιλήσαντα, καὶ ἀκροποτὴν γινόμενον, ἐκ τῆς μέθης μανῆναι, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ λάκωνες, ὅταν βούλωνται ἀκρατέστερον πίνειν ἐπισκυθίσαι λέγουσι.i.Cleomenē regē Scythis conuerſantē,& eorū ebrietatē imitantē,ad inſaniā uerſum,unde ipſi lacones auiditatē bibendi uocauere epiſcythiſæ,ecce prouerbium ex ebrietate Scytharū in uulgū abiiſſe.Meminit huius uerbi Heracleotes in libro de ebrietate,& Atheus græcus author,in Aithoni ſatyrico,ſic dicens.
καλῶς μὲν οὖν ἄγειν σκύθιστι πίνειν.

Cætera q̄ ad huius parœmiæ venerē condonabunt,Eraſmus noſter feſtiuiſſimis ſcholiis abſoluit.Ecce q̄tæ ſcriptorū factiones,hi Scythas temulentiæ, illi uero ſobrietatis arguunt.Hæc aūt uolui reponere,dū nouerim,germanorū plurimos olim Scythas nūcupatos,& ubi de Scythis Europā habitātibus orō conſecratur,illic & de Germanis rem agi manifeſtiſſimum eſſe. Epiſcythiſæ.

Ebrietatem non tantum Germanis,uerum & omnibus gentibus aſcriptam. Ca. xviii.

PEculiari diuerbio id diuulgatum eſt,nullos tantæ ebrietati obnoxios, q̄tum Germanos,tanq̄ nulla ætate a germanis ebrietas deſiderata fuiſſet,ac nullis aliis nationibus conceſſa.Primus eiuſdē iniuriæ aſſertor. Pontanus fuerat,qui tantā uini indulgentiā germanis attulit,ut paſſim omnia longe lateq̄ nihil aliud patriā noſtram occupauerit q̄ temulentia. Modeſtius paulo Franciſcus Philelphus rē tractauit.Non ob unū uel duos germanorum ebrios,italorū inceſtos,Gallorū fidefragos,tantis criminib⁹ uniuerſam regionem cenſeri uoluit.Aegre fateor,doleo,immo offendor,q̄rundā noſtrorū bibēdi licētia,pœnitet oīa Syracuſanarū mēſarū eſſe in germaniis refertiſſima, ac Rhenū tantā non baccho traxiſſe uicinitatē,ut penes eū Neuia ſex cyathis ſeptē Iuſtina bibat, p̄cipue q̄ mari approximat Rhenus,ubi tā miſeros p̄dito bibendi uſu deditos mortales p̄terfluit.Gaudeo tn̄ in iniungendis criminū uitiis,illud q̊d minus,q̊d tolerabilius eſt,Germanis cōtigiſſe,nec q̊d fidē puerſā aut incōceſſa furta,aut reliqua ſapiat, q̄ p̄ter ius piūq̄ natiōibus īputata ſunt, ſorte germāis obuiaſſe.Vt tn̄ eorū iniuriā ex ſuſcepti muneris officio ultū eā, uideamus qui hi fuerint, qui citra æquitatem plus cæteris gentibus,germanis ebrietatē addixerunt.Primo hi igitur (q nulla conſciētia uini indulti detorquētur,nec uel in ipſis, nec in maioribus defraudati genii titulos ferunt, accedāt, Et primis lapidibus aduerſus germanos graſſent. Verū q̄ regio tam abſoluta eſt,cui non temulentię crimen a ſcriptoribus rerū inuſſum ſit,dēptis in hoc ſolis Germanis,q̄bus tp̄ib⁹ priſtinis om̄e q̊d uinū ſaltē olebat,denegatū eſt.Nō te fugit, qua potandi uoluptate ueteres græci fruebant,in quā uinolentiā inciderint Romani,ut illis ex frequenti uſu temulentiæ in prouerbium abiuerit.

Contra Cāpanū

Inferior. germ. populos uinolentiores

πῶς δὲ καὶ κεκραμένον πίνειν τὸν οἶνον δεῖ μετὰ τέτταρα. Meminerũt huius adagii Diocles ἐν μελίσσαις, Athenæus in nono dipnoſophiſtarum. Et Ion poeta græcus ac tragicus hæc de potibus græcorum ait.

Ebrietas quarũdã gentium

Εὑρὼν ὁ μάντις παλαμήδης ἐμαντεύσατο
πλοῦν ἔσεσθαι τοῖς ἕλλησι πίνουσι, τρεῖς
πρὸς ἕνα κυάθους.
Sciens uates Palamedes uaticinabatur
Nauigationẽ futuram græcis bibentibus, Tres
Cratheras ad inuicem.

Et Toxaris Scytha apud Lucianũ grę̄cis uſum eſſe ſcribit, in cõparandis amicis, uino parare amiciciã. Quibus couiciis Italorũ ebrietatẽ damnet Plato, ex eius epiſtola ad Dionẽ liquet, & Tullius in v. Tuſc. meminit. Si Syracuſanarũ mẽſarũ lectio placet? Idẽ Cicero de finib⁹ li. ii. Plutarchus, Aemilius Probus, Laertius in uita Platonis, & multi p̃ſtantiſſimi uoti te compotẽ reddunt. Quis Siciliæ uentres ignorat? qui Macrobium uiderit. Ab aliorũ temulẽtia mihi tẽperabo, ne oblitũ officii mei, ad uini ſtudioſos me ſtilũ conuertiſſe putes, uel me ipſum in eo largius, aut plus ę̄q̃ potui indulſiſſe exiſtĩes, ac me uini cupiditate adeo deuictũ, ut illo alligatus, pedẽ ad ĩſtitutũ referre ignorẽ. Deniq; olim uino abſtinuiſſe germãos reperies, quid Galli? a qbus Beroaldus in v. ſupra Tuſculanas q̃ſtiones cõmentario puerũ ſe, q̃tidie e publico lectorio ad Bacchi ſacrificiũ uocatũ ſcribit, ac ita cœnis ac uino diſtentos Gallos facit, ut farti ac ſepulti baccho, dũ uinũ nocturnũ edormire non poſſint, nec orientẽ ſolẽ aliqñ, nec occidentẽ cõtẽplare. Oh dii boni hoĩ infœliciſſimi, qui miſeriarũ ad ſubeunda tormenta nati, bibendi certamine adeo ludunt, ĩmo ludunt, ultra corporis menſurã, ultra uentris capacitatẽ, ad ꝑdenda uina oriunt̃, ut ſi bibere recuſaueris, eos continuo, ac honorem læſum eas, excandeſcentes, ĩdignanteſq; tibi paraueris, demũ ita penes eos obtinuit, ut q uerecundius ac remiſſius bibit, ſub aliorũ cenſurã cadit, quaſi affectatæ alterius famæ particeps, aut Parricidio ꝑditus, animaduertit̃, qui corpori ſeruiunt, nunq̃ liberi erunt. Et ut ego demũ me a uini memoria liberũ experiã, id ueritati adeo uicinũ eſſe ſcio, ſupiores Germanię populos eſſe uino liberos, ut olim liberrimos, nũc exteris q eos impugnant liberiores eſſe. De cæteris Germanis potius ſilere q̃ quidquam dicere honeſtius duximus.

Gallorũ ebrietas

Quí uino ſeruiunt minus liberi.

De cultu menſarum ac præparatione, & comedentium conſuetudine ueterum germanorum Ca. xix.

VEterũ Germanorũ uſum nec Cor. Tacitus, nec alii expreſſerunt, niſi tenuiter, & quaſi in tranſcurſu, ac digitis extremis, ut uulgo dicimus, rem illã libauerunt. Athenæus tñ grę̄corũ grauiſſimus, eo attentius, q̊ cæteri omiſſius, id ꝓſecutus eſt, multa memoria ac feſtiuitate. Eius em̃ orõ ex Poſſidonii græci hiſtorici ſentẽtia ꝓfecta, tandẽ iſta de Celtarũ cõſuetudine lib. Dipnoſophiſtarũ. Λ. ꝓdidit, loquit̃ aũt de Celtis germanicis, non gallis, q̊s p̃miſſæ eius orõnes ac ſequentes oſtendunt germanos fuiſſe, ubi alpes ac cę̄tera inhabitare eos dixit, adde ꝙ & uinũ eorũ ἄκρατον, itẽ bellorũ penes eos

ſublimitas ſit,ac plæraq; illis Celtis Athenæus conceſſit,Quæ Gallis tunc re
motiſſima,Germanis uero ſemp̃ ꝓpria paſſim ab oĩbus aſſerunt,uerba græ
ca adieciſſem,niſi locus ille diffuſus extitiſſet,ob leuandũ igit̃ lectori tediũ,lati
na ſubſcribã a nobis ſic interp̃tata.Celtę,intellige Germanos,Choas,ut Poſſi/
donius inqt,apponebant,& graminibus prius ſternebant ligneas mẽſas, pau/
lulũ a terra eleuatas.Nutriebãt aũt modico pane,ac plurima carne,in aqua eli
xata,ac carbonibus ac uerubus aſſata,Quã qdẽ non faſtidioſe apponebant,ac
ambabus manibus eleuantes,mẽbratim mãducabãt.Dũ uero caro δυσαπόσπαστον
.i.ſeperatu difficilis fuerat,exili cultro eã diſciderũt,q culter & cũ uagina in ꝓ
pria lance circũferebat̃.Piſces q̊q; apponebant,cõſuetos fluminibus marinis,
q̊s ſale aceto ac cumino aſſatos cõdiebant,qbus & ad potũ utebant̃.Oleo ue/
ro non fruebant̃,ob rarũ olei uſum,nã ob deſuetudinẽ oleũ eis iniucũdũ uide
bat̃.Qñ aũt multi ſimul cœnabant,circuli inſtar conſedebãt.In medio uero p̃
ſtantiſſimus,quẽadmodũ coryphæo cõuenit, q ab aliis differt,uel κατὰ τὴν πο
λεμικὴν εὐχέρειαν uirtute belli,aut genere,aut diuitiis.Inde ex utraq; parte iuxta
dignitatis ordinẽ & p̃ſtantiã, ſibi inuicẽ ſuccedebant,quas conſecutus erat q
libet.Hi ſimul & clypeos armatos a tergo ſiſtebant.Satellites aũt illorũ e regio
ne in modũ circuli,quẽadmodũ & dñi conuiuabant̃.Hæc Athenæi uerba la
tina breuiter obambulauimus,græca ſi qs deſyderat;ipſum auctorẽ requirat.

De uaſis fictilibus ueterum germanorum Ca. xx.

ERat aũt χόα uas fictile,q̃ uocãt,Suida referente, ἐκχύσεις ἐναγίσματα
ἐπὶ νεκροῖς ἢ σπονδάς.i.Inſtrumẽta infuſoria ſiue libatoria mortuis,aut Choa
calices aptos ad libãdũ,qbus æthcli uſi fuerant, ut Sophocles teſtat̃.
Sunt etiã iuxta Suidæ ſententiã,cratheres coronandis uinis congrui,ac mẽſu/
ræ genera,ſiue uaſa uinaria,qbus germanorũ ac Celtarũ ueteres fungebant̃ ,
& Romani q̊q; ut Plutarcho placet in Romicis uolumine inſcripto. διατὶ τῶν
ῥωμαίων ἐν τῷ φεβρουαρίῳ μηνὶ πιουμένων χοὰς καὶ ἐναγισμοὺς τοῖς τεθνηκόσι, δέκιος βροῦ
τος, ὡς κικέρων ἱστόρηκεν, ἐν τῷ δεκεμβρίῳ τοῦτ᾽ ἔπραττεν.i. Cur dum Romani in Fe
bruario menſe Choas & uictĩas defunctis faciebãt, Decius Brutus, ut Cicero
ait,in Decẽbri iſtiuſmodi exequias p̃egerit.Fuerunt & alia uaſa germanis pe/
cularia,q̊rũ Athenæus lib.dipnoſophiſtarũ .δ. meminit,cũ inqt. τὸ δὲ ποτὸν οἱ
διακονοῦντες ἐν ἀγγείοις περιφέρουσιν, ἐοικόσι μὲν ἀμβίκοις ἢ κεραμέοις ἢ ἀργυροῖς,καὶ οἱ δὲ
πλεκτά τό δε πινόμενόν ἐστι, παρὰ μὲν τοῖς πλουσίοις οἶνος ἐξ ἰταλίας καὶ τῆς μασσαλιητῶν
χώρας παρακομιζόμενος.Vbi Germanorũ ac Celtarũ pocilatores, in uaſculis cor
nu argento,aut ære p̃ditis,uina inferre ait,& illa diuitũ uaſa eſſe,q̃ ex Italia aut Vaſa ger
Maſſylia euehant̃.In oĩbus ueritatẽ ꝓfeſſus eſt,tũ qa tã ſplendida uaſa tm̃ di/ manica.
uitibus conceſſit,habet igit̃ Cor.Taciti ſententiã ſibi reſpondentẽ,q germãos
ignorare aurũ dixit,& apud paucos aurea uaſa reperiri,ac penes nullos etiam,
niſi qbus a magnatibus dono id p̃ſtitũ ſit.Bene ergo Athenæus ſubdit e Ro/
manis uaſa iſtiuſmodi tranſportari.Idẽ Athenæus ibidẽ.Cæteris germanis &
Celtis κανέα ξύλινα,ut eius uerbis loquar,eſſe.i.lignea caniſtra,ac πλεκτά.i.flexi
bilia,ut eñ Suidas exponit πλεκοῦν τὸ συστρέφειν παρὰ τὸ πλέκεσθαι.a flectendo,ha
bemus & adhuc noſtro ſeculo ſimilia uaſa,q̃ ſpeciẽ p̃dictã rep̃ſentant. Memo

moratˀ a Ply.li.xxxvi. c.vi. gēmā ī familiari uſu germāis obuiā fuiſſe,quā græci onychē appellāt, quā ad fingenda uaſa,ſellas,lectos germani uſui habuerūt,q̃ et fabricādis pedibus admodū cōuenerat.Mihi etiā multorū autoritate cōptu eſt,lentulū ſpinterū amphoras mira magnitudine ex gēmis p̄dictis congluti naſſe.Quod & Cor.Nepos palā oſtendit.Accedat Iulius dictator,q̃ lib.cōmē tariorū Gallicorū vi.ex urorū.i.taurorū labris, pocula ac fictilia uaſa formare germāos cōſueuiſſe,pfitetˀ.Sētentiæ ſuę riualē hēt Iuliū Solinū in collectaneis mirabilibus ca.xxix.Thraces ac Scordiſcę olim,referente Floro lib.iii.e craniis hoīm ſitim leuauerunt,queādmodū & Hunni apud Methodiū. Peculiare il lud barbaricę q̃rundā leuitatis argumentū erat,q̃d Longobardorū rex Albo inus apud Barnefridū,Sabellicū,Blondū Flauiū,& cæteros molitus eſt, q̃ ex cranio Chunimundi Gepidarum regis, crathera multo auro diſtentū fabrefi eri uoluit,ex q̃,& non niſi ſummis natalibus libare conſueuit,ut ait Paulus Di aconus,id more barbarorū tentatū fuiſſe Alboinū, quibus moris eſt,ex capi tibus hoīm ſitim ſedare.Verū poſtpoſita antiq̃tate,luxuria illa ex Italiæ ſinibꝰ in germaniā ſubrepſit,effecitq̧ ut nihil q̃d p̄cioſi q̃ddā ſapiat,in germania de ſyderetˀ.Sunt pocula germanorū q̃ priſtinā nunc uaſorū elegantiā,longe ex cedunt,non aurea,non argentea,aut ſuccino uel electro cælata,neſcio q̃d ho neſtius inſula recens inuēta,produxerit. Vidi ipſe uaſcula maximo auro nobi liora Nurēbergæ penes Bilibaldū Pyrkaimerū,patriciū,Cæſareæ maieſtatis conſiliariū,ſenatorio ordine p̄ditū,& q̃d dignius eſt,uirū oīm diſciplinarū in ſtructiſſimū,cui oē q̃d uetuſtatē aut uirtutē propriā cæteris mortalibus incog nitā ſapit,charū eſt.Vidimus apud hunc uaſa iuſta denſitate p̄dita,ut digiti dē ſitatē excedant, oīno tñ tranſparentia, & q̃ radios de ſe inſtar uitri reflectūt, ac ſpeculi,& ſunt tñ tota terreſtria,nil p̄ter humū rep̄ſentantia,& q̃ centū an nos ī terræ uiſceribus delituerūt,uſq̧ terra terrā penitus expoliret,meminit il larū formularū Plynius.Cæterū id uirtutis hn̄t,ut oīs ueneni ſpeciem nō ſuffe rant,& ſi uenenū fuerit introductum,niſi mox auferatˀ,continuo dirumpūtur.

Varia uaſorum genera

vaſa Pyrkaimeri Norici.

De iure,iudicio,conſiliis,& pœnarum inflictione. Ca. xxi.

NVnc de iure maiorū noſtrorū dicturus ſum,oīne Germanorū olim ius cohercendi populū apud ſacerdotes ſitū erat,horū interfuit uin cire,uerberare,uel anīaduertere,ut ait Cornel.& Sabel.li.ii.Enei.vi. Mox deinde rex uel princeps,prout ætas cuiq̧ uel facūdia eſt,auditˀ,& magis ſuadent auctoritate q̃ iubent poteſtate,& ſi ſententia diſplicuit, fremitu aſper nantur,ſin placuit frameas cōcutiunt,auctores ſunt Cor.& Sabellicus, uerba Illa etiā recenſet Phil.Beroal.in cōmētario Aſini aurei.Eligūtˀ(ut ait etiā Cor.) in iiſdē conſiliis q iura per pagos uicoſq̧ reddunt,& armati conſulunt.Leges primus apud Rhenum.i.Germanis fundauit Tuiſcon,authore Beroſo.Leges paucas habuerūt antiq̃tus Germani,plus em̄ illic boni mores,q̃ alibi leges ua lebant,refert Tacitus.Iura tñ punitoria ita exercebant,proditores & transfu gas arboribus ſuſpenderunt,ignauos & imbelles,& corp̄e infames,cœno uel palude deſup̄ iniecto,immerſerunt,in leuioribus delictis eq̃rum uel pecuniæ mulcta

De iure german.

mulcta ſufficiebat. Adulteræ etiam uxori maritus abſciſſis crinibus nudæ uerbera iniicit, Hæc Corne. Noſtro uero ſeculo legibus impialibus utunt̃. Eſt & iudiciũ penes Germanos ab aliorũ moribus amotũ, apud Sycambrorũ gẽtes, Vueſtualos, ubi iudices (conſcii dicti) oblatis conditionibus, ſine omĩ macula, reos arboribus (q̃cq; iure & omine) ſuſpendẽdi facultatẽ nanciſcunt̃. Illud iudiciũ Carolus Magnus primus inſtituit in Germania, dũ gẽtes mobiles Saxonũ domuit, ſtatuit iudices, q quęcunq; conſciũ defectionis ſcirent, cõtinuo occiderent, ut ait Aeneas Syluius in deſcriptione Europæ. Põp. Mela li. iii. Cauſas, inquit, ex eorũ libidine accerſunt, neq; impandi, platãdiq; uim poſſidẽt, ius in uiribus habent, adeo ut ne latrocinii eos pudeat, Hæc ille. Põponio aſtipulat̃ Ammianus Marcellinus li. xvii. Audiãt hi Tacitũ dicentẽ plus apud hos ualere bonos mores q̃ apud alios bonas leges. Hanc conſuetudinẽ Petrus Crinitus li. xii. ca. vii. in tantum extulit Conſcii iudices.

De exercitio uenationis ueterum Germanorum. Ca. xxii.

EXercitatio continua q̃tum ualeat Vegetius de re militari, Modeſt9, Onoſander, & alii q̃ plurimi literis mandauerunt. Germani ergo (ut bellicoſiſſimi fuerũt) aſſiduę exercitationi ſe dedebant. Ingrata erat genti huic quies, ut Corne. ait. Hoc igitur frequẽs ſtudium Germanis tribuit epithetũ exercitatiõis apud ſcriptores. Egeſippus & Ioſephus aſſidua exercitatione ipſos ſcribũt exercitatos. Similiter Seneca li. i. de ira. Cor. Tacitus in hiſtoria ubi de Cecinna loq̃tur. Rhœtorũ eq̃tes aſſiduę exercitationis dixit, Oroſi9 li. vi. Sueuos, Põ. Mela li. iii. aĩos & corpa Germanorũ exerceri aſſerũt in bello, Etiã aduerſus Alanos Hadrian9 ſecũ habebat Maſorẽ germanũ, maxima amicicia ſibi deuictũ, qa peritiſſimus erat uenationis, ut Dion græcus in uita eius teſtat̃. Laboris etiã patientes erant germani conſuetudine laborũ. Mãtuanus. Exercitiũ german.

Solenni reſonans Germania plauſu.
Indicat, eſt ſolitæ gentis ſudare ſub armis.

Venationi aũt maxime incubuerunt, ut Cæſar li. vi. ſcripſit, cuius hæc uerba ſunt, de Germanis loquens. Oĩs uita eorũ in uenatiõibus & re militari exiſtebat, ut Celtes illo carmine ſcripſit. Venatio german.

Comune his ſtudium uenari equitare uagari
Atq; ſuum uarias uictum quæſiſſe per artes.
Nec patrio tepuiſſe ſolo.

Aeneas Syluius etiã uenatiõis eorũ meminit. Mantuanus ad Cęſ. de germãia.

Aſſueta per alpes
Frigora agens, certare urſis, niue candida ſemper
Per iuga ueloces curſu præuertere ceruos.

Gotthi ſunt etiã uenationi deditiſſimi. Nam & Hũni ipſos primo ĩ uenatu ſollicitauerunt, ut apud Iornandẽ habemus. Venatores aũt horoſcopũ in quarta parte leonis hñt, ut ait Maternus Firmicus. Beroaldus in orõne puerbiali, de illo ſigno diſſerẽs, Germanorũ meminit. Cor. Taci. (quanq̃ ab Tortelio & Marſilio Ficino mẽdacii arguat̃) ueriſſime tñ de Germania ſcripſit, excepto illo loco, ubi de uenatione agitur. Verba Cornelii ſunt, q̃ties bella non ineunt, non multũ uenatib9 Locus Cornelii.

plus per ociũ tranſigunt dediti ſomno,ciboq́ꝫ, fortiſſimus qſq́ꝫ ac bellicoſiſſimus nihil agens.Hæc ille.In contrariũ uerba Cæſaris p̄dicta intendunt,cœlo etiã apto res ipſa eſt, Germanos uenatui deditiſſimos fuiſſe.Maior etiã fides Cæſari hac in re debet̃,q̃ Germanos uincere quid ſit didicit,& continuo uſu ſecũ habuit,nõ tñ minimus honor fuit apud antiq̃s uenatus laudatio, ut apud Platonẽ de legibus liquido conſtat.Herodianus li.iiii. imꝑatorẽ Italia diſceſſiſſe ſcribit,ad Iſtrũ ueniſſe,corpuſq́ꝫ exercuiſſe uenatu.Nec ſacri Canones deſunt,ubi papa epiſcopum quendam Germanorũ ob uenat⁹ ſtudiũ caſtigauit.

De ſtudio natandi,& aliis exercitationibus eorũ. Ca. xxiii.

Natandi ſtudium

LAbor deinde ꝓximus fuerat,cũ ſub toga Germania gerebat̃,natãdi conſuetudo,q̃ta aũt illa fuerit,ex eo conſtat,cũ Germania aquarum referta fuerit,ut li.viii.oſtẽdã.Nam ut ſcribit Herodianus li.vii.hiſt. Germani peritiſſimi ſunt natando,qui tm̃modo in fluuiis lauant̃,& idẽ hiſtoriographus viii.uolumine ſcripſit ipſos natando ſe tradidiſſe fugæ. Sæpe em̃ legimus Germanos nataſſe,& ſe ipſos in fluuiis lauiſſe.Cimbri qnoque fluuium tranſgreſſi,ſe flumine lauerunt natantes,ut Plutarchus noſter ſcribit.Cornelius etiã hiſtoriarũ li.xx.fluminibus ſuetos germanos dixit.Cæſar li.vi.Põp. Mela li.iii.etiã in hyeme flumina traieciſſe Germanos natando oſtendit. Frãci q̃q́ꝫ(tunc Germani)in bello q̃d contra Gallos geſſerunt,tp̃e Antenoris regis eorũ,ad extremã neceſſitatẽ adducebant̃ a Gallis, unde in flumen ꝓſilire cõpulſi ſunt,multi uero eorũ ad littus natando emerſerunt,ut ſcribit Hunibaldus.Idẽ in bello contra Iulianũ Germani moliebant̃.Marcellino auctore, cui⁹ uerba illa ſunt.Fugentes tñ aliq̃ tela incẽdiorũ,magnitudini amnis ſe remiſere & gurgitibus,peritia natandi ripas ulteriores occupare poſſe ſperantes.Ratio huius aſtrologica ẽ apud Iuliũ Firmicũ,quã & Beroaldus adducit, & Manili⁹ li.iiii.ſic dicens. Vltima q̃s gemini ꝓducunt ſydera piſces His erit in põtum ſtudium,uitãq́ꝫ profundo. Erat aũt longe excellentiſſimũ,q̃d idẽ Ammianus Marcellinus aperte teſtatur.Fugatos Germanos in armis ſeruato eodem etiã ordine,fluuiũ tranſtuliſſe ĩnoxios,nec unũ ex ipſis fuiſſe deſyderatũ.Cornelius q̃q́ꝫ Tacitus Batauos aquis inſultaſſe,lib.ii.refert,ac artẽ natandi oſtentaſſe.Idẽ Tacitus lib.i.hiſto.recens inuento.Cecinna,inquit,fragiles ſexus(germanorũ intellige)trucidauit.Iuuentus aũt nando fluuiũ tranſmiſit. Nec illud remittẽdũ ẽ, q̃d Capitolin⁹ in uita Maximini ſcribit,Cæſarẽ tunc Germanos oẽs trucidaſſe,niſi q̃ nando per paludes aufugiſſent.Idem Herodianus addit. Εἰσὶ δὲ καὶ πρὸς τὸ νήχεσθαι ἐγεγυμνασμένοι, ἅτε μόνῳ λουτρῷ τοῖς ποταμοῖς χρώμενοι. i. Sunt enim Germani nauigando uel nando exerciti,qui tantummodo, in fluminibus lauantur.Idem Herodianus lib.ultimo, γερμανοὶ δέ τινες οὐκ εἰδότες τῶν ἰταλιωτῶν ποταμῶν τὰ σφοδρὰ. καὶ καταρρηγνύμενα ῥεύματα, οἰόμενοι δὲ χολαίτερα ἐπινήχεσθαι τοῖς πεδίοις, ὥσπερ τῆς αὐτοῖς, διά καὶ πήγνυνται ῥαδίως, μὴ σφοδρῶς κινουμένου τοῦ ῥεύματος. ἐπεισπηδήσαντες ἅμα τοῖς ἵπποις, διανήχεσθαι εἰθισμένοις. Quod ferme idtonat.Germani quidẽ rerũ ignari,ꝙ rapido ruptoq́ꝫ impetu italiæ flumina deferant̃,ratiq́ꝫ ſenſim cãpos influere,quẽadmodũ penes eos cõſueuerũt, ubi

flumina

flumina nihil cõcitãt,facile congelaſcũt. Auſi itaq; Germani ſe ſimul & eqs natandi peritos,alueo credere,Hæc ille.Scythæ etiã ſeptẽtrionales in bello cum Sarmatis geſto,effugerũt natando,referente Luciano, πλὴν εἴ τις ἔφθη, διανηξάμενος εἰς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ, ἔνθα ἡμῖν τὸ ἥμισυ τοῦ στρατοπέδου.i.Niſi qs fluuiũ tranãs natãdo effugerat,ad aliã ripæ partẽ,ubi dimidium exercitus noſtri erat.

De aliis exercitationibus Germanorum Ca. xx.

SVnt & alia Germanorũ gymnaſmata. Vt eñ Cor. Tacitus ait, iuuenes eorum inter gladios,ac infeſtas frameas ſeſe ſaltu iniecerunt,ita exercitatio artem parauit & decorem.Hęc Cornelius Tacitus.Fuit et Germanis familiare,in gyrum equos uertere,ac in altum leuare.Oſtendit huius rei argumẽtũ Maximinus Cęſar, q a Germãis utriſq; parẽtibus ortus (patre.n.gottho ac matre alana)hoc uſu tenebat.Nã eqs ĩ circulũ uertere barbarica cõſuetudĩe ut Symmachus lib.hiſt.v.ac Iornandes teſtantur,ſemper experiebatur. *Iuuenũ in haſtis gymnaſmata.*

De Nomiſmate ueterum Germanorum. Ca. xxv.

FVit tpibus priſcis paucis cõceſſa cõflandi æris facultas. Germani id uirtute belli emeruerũt.Tẽporib9 Iuſtiniani,referẽte Procopio græco auctore li.iii.dũ inqt.Habuerũt Germani Italiæ loca,& toti9 oræ maritimę ſeceſſu potiti ſunt,Maſſyliã Focẽſiũ coloniã circa mare in ditionẽ acceperũt,unde & in loco (Arelate ubi nũc eſt)reſiderũt.Hi,inqt,aureũ numũ cudẽt,e natiuo galliarũ metallo,ſua imagĩe impſſa,licet Perſarũ rex numiſmata faciat,nõ tñ ut illis,phas eſt huic imaginẽ ſuã imprimere,nec alius quiſquã barbarorum auſus eſt. Methodius quoq; ſuo tempore Saxones leonem in nomiſmatibus circuntuliſſe aſſerit. *Nomiſma germ.*

De labore & agricultura Germanorum. Ca. xxvi.

LAborioſos Germanos ſcriptorũ doctiſſimus quiſq; tradidit, ſicuti Põp.Mela li.iii.quẽ ſequit̃ Lilius in ſua geographia,& Cęſar li.vi. q eos a paruulis labori et duriciei ſtudere ſcribit. Vellẽ Corneliũ (q̃d alii) tm̃ Germanis exercitatiões uidelicet laborẽ & uenatũ pſtitiſſe,quas eis exclusit. Nã Germanorum fœminis tm̃ & infirmiſſimo cuiq; ex familia,agrorũ curã cõmiſſam ſcribit.Cæſar q̃q; Germãos in agricultura negligẽtię accuſat, li.vi.mediũ .n.germanorũ numerũ annuatĩ bello,reliquã agriculturæ tribuit, ne ruris cõſuetudĩe,belli ſtudiũ minuerẽt.Claudian9 itaq; Gotthos.Procopi9 gręcus Herulas ac Sclauos nil arare aſſerũt,tantũ præda uitam ſuſtentare,q̃d de Getis Ouidius in Triſtibus idem ſcripſit. *Labor german.*

De Ludo Germanorum. Ca. xxvii.

INter oĩa aleæ ludum Germani exercebãt,& ſobrii inter ſeria tractabãt, tanta lucrandi,perdendiq; temeritate,ut cum omnia defecerũt, extremo & nouiſſimo iactu,de libertate & corpore contendebant.Cornelius hęc. Ipſumq; ſecutus eſt Sabellicus lib.ii.Enei.vi. & Philippus Beroaldus in Aleatore.Luſores autem tales horoſcopum propriũ (ut Iulius Firmic9 ait) in aliq b9 librę partib9 hñt.Beroaldus eius meminit,ubi de germanis loquitur. *Ludus aleę ger.*

De Coniugio & matrimonio Germanorum. Ca. xxviii.

Cõiugia germanorum

AD germanorũ nunc cõiugia deſcendã, q̃bus uarius erat uſ9, p̃cipue ſeptẽtrionalibus Scythis, q̃s ſemp̃ germanorũ inſtar coluimus, ad q̊rum coniugia deſcribenda nonnihil nobis Luciani dialogus φιλία inſcriptus confert, uerba eius ſunt de Scythis Boſphorinis & ſeptentrionalibus, δεῖ δὲ τῶν μνηστήρων ἕκαστον προσαγγείλαντα ἑαυτόν, διότι μνηστευσόμενος ἥκει, δειπνεῖν ἐν τοῖς ἄλλοις, κατακείμενον ἐφ᾽ ἡσυχίας· ἐπειδὰν γὰρ παύσωνται δειπνοῦντες, αἰτήσαντα φιάλω, ἐπισπεῖσαι κατὰ τῆς τραπέζης, καὶ μνηστεύσασθαι τὴν παῖδα, πολλὰ ἐπαινοῦντα ἑαυτόν, ὅστις ἢ γένους, ἢ πλούτου, ἢ δυνάμεως ἔχοι .i. Oportet aũt unũquẽq; procorũ, ubi quis dixerit, quis fuerit, & qua fiducia ad ambiendas nuptias acceſſerit, cũ reliquis conuiuari, tacitũq; accũbere, inde pacto conuiuio poſtulata phiala, uinum in menſam effundere, ſpõſam ambire, multũ ſe cõmendare, q̊ genere, q̊bus opibus, qua potentia, ualeat. Hæc de ſeptentrionalibus. Cæterũ barbarorum fuit plures uxores ducere. Germani uero talẽ morẽ p̃ ſe ferebant (ut Tacitus ſcribit) ut prope ſoli ſingulis uxoribus contenti fuerint, exceptis admodum paucis, qui non libidine, ſed ob nobilitatem plurimas nuptias ambiebãt. Sicuti de Arouiſco Germanorum rege patet, qui duabus uxoribus contẽtus, utraſq; bello amiſit. Cæſare in .i. & Euſebio referẽtib9. Getæ q̊q; hanc conſuetudinem tenuerũt. Dos aũt uxori a marito offerebaẗ, cuiq; munera nõ ad muliebres delitias, uel ad nouę nuptę comptum parabãtur. Nam frenatum equũ, boues donabant, & ſcutum cum framea. Ipſis autem incipientibus matrimonium auſpiciis admouentur, uenire ad eũ laborũ periculorumq; ſociam cõiugẽ ſpondent, idem in pace, idem in bello, paſſuram, auſuramq;. Hæc Cornelius. Ecce chriſtianę religionis cõſortio cõſentaneũ? q̃d & Cãpanus ille late exeq̃t.

De Caſtitate Germanorum. Ca. xxix.

Caſtitas germanorum.

CAſtitatem aũt germani ita uenerati ſunt, ut uix alia gentiũ, ante uigeſimum em̃ annum fœminæ habuiſſe cognitionẽ, turpiſſimũ iudicabant, ut ait Cæſar li. vi. cui adhæret Tacitus, his uerbis. Sera iuuenũ Venus, eo ꝙ inexhauſta eſt pubertas. Caſtitatem quoq; in coniugio alia gente firmiorẽ cuſtodierunt, q̊d Horatius noſter oſtendit, ubi Getarum pudiciciã libidinibus Romanorum prætulit, libro iii. carminum ode xxiiii.

Viuunt & rigidi Getæ
Nec dotata regit uirum
Coniunx, nec madido fidit adulterio
Dos eſt magna parentum
Virtus, & metuens alterius uiri
Certo fœdere caſtitas.

Lucianus tñ in dialogo τόξαρισ ĩſcripto Scythis cõcubinas aſcripſit. C. Taci. Horatio aſſerẽs ita loq̃t. Pauciſſima in tã numeroſa germanorũ gente adulteria, q̊rũ pœna maritis p̃ns p̃miſſa eſt. Septa ergo pudicicia agũt, nullis ſpectaculorum illecebris, nullis cõuitiorũ irritatiõib9 corrupti. Hec Corne. Certis .n. dieb9 (ut cũ luna ĩchoaẗ) coierũt germani, autore Corne. Nec etiã cupiditatib9 adeo illiniti fuerũt, nec uiſu cõmouebãẗ. Quod Pogi9 teſtat9 eſt ad Leõhardũ aretinũ ſcribẽs de balneo Badẽſi, ait. Publica duo balnea ſũt, ubi ĩnuptę puellæ, pueri q̊q; deſcẽdũt, ubi adoleſcẽtes & fœĩas uidere eſt, oĩb9 nates oſtẽtãtes. Balnea uero domorũ p̃polita, ubi p̃ feneſtrellas colloq & potare licet, ſæpe fœĩę nudę nudo uiro obuiã ire, nulla ĩhoneſti ſuſpicio, maſculi cãpeſtrib9, fœĩę linteis ĩduũẗ

ueſtibus,crurũ tenus a latere ſciſſis,neq̧ collũ,neq̧ brachia uel lacertos tegũt. Cernũt uiri uxores tractari, cernunt alteri colloq̧, Eſt q̃dẽ ipſis ſolatiũ,nihil his cõmouẽt,nihil admirãt,oĩa bona mẽte fieri putãt,neq̧ ẽ ex iis q zelotypꝰ eẽt. Hęc Pogius.Et addit inde,tragico clamore aduerſũ Italos dicẽs.O mores nr̃is diſſiles,q ſp̄ res ĩ deteriorẽ p̃tẽ accipimꝰ,q uſq̧ adeo calũniis delectamur, & obtrectatiõibꝰ,ut ſi q̃d uidemꝰ p̃ ullã cõiecturã,ſtatĩ ꝓ manifeſto crimĩe atte ſtamur.Inuideo,ĩmo nr̃as execror p̃uerſitates animi,q ſp̄ q̃rimꝰ,ſp̄ appetimus celũ,maria,p̃uertimꝰ ad pecuniã eruẽdã,nullo cõtẽti q̃ſtu,nullo lucro ſaciati, dũ futuras expaueſcimꝰ calamitates,cõtinuis calamitatibꝰ & anxietatibꝰ iacta-mur,Hęc ille Pogiꝰ italꝰ,nõ germanꝰ.Quid aũt lector ex illo accipiat:notũ ẽ, Germãos etiã a ſuſpiciõe eſſe ĩnocẽtes.Illa cõſuetudo etiam nr̃a tẽpeſtate ĩ bal neis ubiq̧ obſeruat̃.Italorũ uero m̃lieres e uia uix ſine comite egrediũt̃. C.Ta citꝰ id etiã apud antiq̃s obſeruatũ ſcripſit de Germãis.Nudos.n.iuuenes inter gladios ſe iactare,nõ ĩ q̃ſtũ tñ,aut mercedẽ,q̃uis audacis laſciuię p̄cipuũ uolup tas p̄ciũ ſit ſpectãtiũ.Miror natiõis illiꝰ hoĩes,q germãos forſitã ex eoꝝ ĩgenio iudicãt.Hieronymus in epiſt.xxxi.diſt. xii.ad Gerũtiã,deteſtans luxuriẽ latino rum,& aliorũ,laudat & barbaros in eo,& addit,trecentas uictis Cimbris ma-tronas Teutanum, Mariũ rogaſſe (cũ ſe aliis uiris captiuitatis conditione tra dendas eſſe didiciſſent)ut tẽplo Cereris & Veneris adiũgerent̃,cũ hoc non impetrauerant,occiſis paruulis,mortuę rep̃tę ſunt,addit Hieronymꝰ,q̃d ergo barbaræ caſtitati non potuit inferre captiuitas:Hanc hiſtoriã etiã recitat Val. Max. li.vi.cap.i.Oroſius li.vi. & nos lib. iiii.referemus.Codrus in ſermonibus Italorũ luxuriẽ deteſtatus eſt ſimili exẽplo,Germanos in hoc maxĩe extollẽs, q̃a ante xx.annũ mulierũ his nulla cõſtet rõ. Hũc morẽ etiã Pe.Crinitus li.xii ca.vii.cõmẽdat.Hęc ſatis de eorũ caſtitate,ad alia pedẽ relaturus ſum,cũ ſolus uerę caſtitatis germanorũ Campanus ille teſtimonium dediſſet.

De lingua Germanorum. Ca. xxx.

VEnio nũc ad extremã noĩ germano ĩiuriã,ab italo illatã, uidelicet, q̃a ſcriptorũ q̃ſq̧ barbaros noſtros dixit,ſicuti Plutarchꝰ in uita Marii. Florus li.iii.Herodianus,& alii.Vt aũt Germãis p̄ns ſim,rogo,qua de re barbari dicãt:Si.n.lingueꝛ rõne barbari ſumꝰ,eo uidelicet,q̃a nõ declinabilis noſtra lingua eſt,nihil aliud r̃ndebo,niſi Anaxarſis dictũ ad Athenieñ. q̃bus ſcripſit hoĩes nõ linguis,ſed uirtute differre,& ſi linguis,meliꝰ tñ barbare loq & obediẽtes eẽ,q̃ cõtumaces,& attice dicere. Hęc ille. Verũ ut nĩl ĩpẽſatũ ext̃-norũ ĩiurię relinquamꝰ,uideamꝰ q̃ maiora ĩcremẽta uel Italorũ,uel germano rũ lĩgua ſũpſerit. Vulgaris Italię ſermo,q olĩ comicos hauſerat,q̃tũ Dacorũ,lõ gobardorũ,gotthorũ irruptiõibꝰ defecit: ut ꝓfecto italos iã nomẽ arguat.Si mile iudiciũ de gręco uulgari ſermõe ẽ.Q̃tũ uero ĩcremẽti germanicę lĩguæ rigor aſſũpſerit,ĩ ꝓpatulo ẽ,ꝓpria.n.lĩgua ĩpĩ germãi ĩter ſe ĩ tm̃ ĩterſũt,q̃tũ & latĩa ac uulgaris.Nõ.n.extremę laudatiõis elemẽtũ ẽ,ſcire diſerte germãice loq.Si eorũ lĩguã Itali dicãt a uero fõte latĩo originẽ habuiſſe,& germãi eorũ lĩguã cũ a gręco tũ a latĩo fõte multũ hẽre gloriãt,a gręco ĩcipio,q̃d gręci ꝺ̃ę di

cũt,nos thyr,q̊d gręci yctis,nos yltis aĩal,q̊d illi φλεβότομον,nos flieten,ferrũ q̄ ue
na ſecat,q̊d gręci λαλεῖν,nos lallen dicim⁹,& multa alia.Propria q̄q; nomĩa ut
δημοσθένης,nos Volckart,λεωκράτης Leonhart,πολύφημος Albrecht,χρύσανδρος
Mãgolt,eaſdẽ cõpoſitiões(ut & gręci)hñt,ĩ q̄ noſtra lĩgua ,pximior gręco idi
omati accedit,q̄ latĩa.Itẽ terrarũ noĩa,ſicut q̊d græci dicũt γῆ.i.terra,nos Geu,
ut Durgeu,q̄ſi terra iuxta flumẽ Durã.Sic Sũdkgeu, Kreichgeu.Itẽ q̊d illi κώμη
nos bach.i.uilla,ut Steinbach.Illud demũ maxim ẽ,ĩ q̄ plus cõmercii lĩgua no
ſtra cũ gręca hẽt,q̄ uera & ſyncera latinorũ lĩgua.Germãi.n.articulis utũt,pin
de ac græci,hi.n.τς μόσης,nos diſe dicim⁹,qb⁹ latini ſupſederũt.Quid ꝟo a latĩo
hẽat noſtra lĩgua,uanũ uidet̃ dicere,qlibet.n.lĩguę hmõi elemẽtario id cõſtat.
Eſt ergo lingua illa noſtra plurimum uel a græco,uel latino fontibus,aut a ſo
no(ſicut & ipſe cũ gręcus tũ latin⁹ ſermo)aut alia neceſſitate cõpoſita, q̊d Be
beli⁹ ,pbat ĩ eo,cũ gallic⁹ ſermo multũ gręci habuerit,autore Cęſare. Si uero
Itali dicãt aptiorẽ lĩguã eorũ carmĩb⁹,ſicuti Guarin⁹ Veroneñ.FR.Petrarcha
et alii,q priuatis italorũ lĩguis carmĩa ſtruxerũt.Sciãt id & añ M.ãnos ĩ nr̃o ſer
mõe actũ. Ouidi⁹.n.getico idiomate librum Auguſti laudis capacẽ ſcripſit,ut
li.iiii.de Põto. Et ſcripſi getico ſermõe libellũ. Structaq; ſũt noſtris barbara
uerba modis. Hunibald⁹ multos autores allegat,q germãico idiomate car
mĩa ſcripſerũt,ſicuti Heligaſt⁹,Darac⁹ et alii.Scriptores noĩa etiã nr̃a ad latinũ
ſæpiſſime ꝟterũt, ut ĩ Pli. li.x.Gãzas latĩe,noĩam⁹ nos(Gãtz)Qui plura de iis
legere cupit,Paulũ Diaconũ legat,q pene oĩb⁹ germanorũ noĩbus latinũ dat
ſonũ.Prim⁹ aũt germanicã lĩguã Trebeta cõpoſuit,fili⁹ Semiramis,ut ãnales
Nouietẽſiũ dicũt.Carol.Magnus,ut Vuimpheling⁹ ſcribit,Sigibert⁹ Gebla
cẽſis,Vrſpgẽſis,& alii uolũt,mẽſib⁹ inde & uẽtis noĩa dedit,lĩgua nr̃a tm̃ ita ſe
extẽdit,ut nulla ſit regio ubi nõ germãos audias. Zach. Lilius in geographia
ſua ĩ plurib⁹ italię ciuitatib⁹,maiori impio germanorũ q̄ italorũ lĩguã increbe
ſcere ſcribit.Id q̄q; Carolũ maxĩe germanũ eſſe,ac ei⁹ ,pſapiã argumentũ eſt,
q̄ hi plurimũ in germãia habitãtes, germãice locuti ſũt,ut Einhard⁹ ludouici
regis ac Caroli filii enarrator oſtẽdit,dũ ſcribit Ludouicũ, fata iã ſoluentẽ,di
xiſſe germanice vſſ vſſ,quod apud latinos foras ſignificat.

Lingua germ. vñ originem ſumpſerit

De pfectione linguæ Germanicæ,& quõ græce noĩa eorũ dicant̃. Ca.xxxi.

EX pmiſſo capite cõſtat,germanicã lĩguã ,pximã græcorũ idiomati ac
cedere ,ob articulorũ cõione,alia q̄q; uicinitas eſt,queadmodũ græ
cę lĩguæ peculiare ẽ,honeſta cõpoſitiõe plures dictiões coaptare,ita
et germãico idiomati idẽ familiare ẽ,ĩ eo tñ lõge gręcã q̄ latinã lĩguã germãic⁹
tenor excedit.Nã oĩs ĩpatiu⁹,ac oĩa pene germãica uocabula monoſyllaba ſũt
ut brot,ſuſz,diſch,der,dem,liſz,morn &c.& pene qcq̄d monoſyllabã excedit,
pegrinũ ac nõ germanicũ eſt,ſicuti deller,externorũ eſt,q delir dicũt,ita vuaſ
ſer,a pegrina lĩgua traductũ,qua vuammaſei dr̃,ita & Baret,kleinet,fenſter a
feneſtro, & alia diſyllaba trãsferũt pegrina.Ouidi⁹ nõnihil lĩguã geticã.i.uere
germanam cum gręcis habere aſſerit in triſtibus. Moeſia uocis habet quid,
barbara lingua latino Græcaq; cum Getico mixta loquela ſono eſt.
Verum de illo copioſior inferius erit orõ.Cæterũ ut innoteſcat quõ a græcis

Vocabl'a germ.mo noſyllaba

germanica nomina dicantur, Attila a græcis ἀττήλας profertur, per as quem admodũ nos Sylla σύλλας, βούλγαροι Bulgari, ἄβαρες Auares ꝑ b, οὖνοι καὶ οὔγγαροι, Hunni & Vngari ſine aſpiratiõe apud Suidam, σάρμαται Sarmatæ, licet Dionyſius græcus γερμανοί σάμαται. i. Germani Sarmatæ ſine. ρ. dixerit, hoc tñ ut Euſtathius ait ibidem τοῦ μέτρου βία ἐξώθησε τὸ ρ, σάρμαται γὰρ εἰπεῖν εἴδει, καὶ οὐ σάμαται i. metri cauſa literam. r. depoſuit, fuiſſet enim dicẽdum ſarmatę, & nõ Samatę, κίμβροι & κύμβροι, Cymbri lego apud Plutarchum, & tamẽ κιμμέριοι ſemꝑ Cimmerii per iota apud Herodotum. Ptolemæus ἄξονες καὶ σάξονες Saxones dixit, βλήδας Bleda rex Hunnorum. Cætera nomina propria germanica, quo pacto a græcis dicantur, ꝰli. ultimo enarrabimus.

De nominibus Germanicis, & unde emerſerint. Ca. xxxii

Maxima neceſſitas quam cum græco idiomati noſtra lingua gerit, illa eſt. Quod pene omnia antiquorum nomina germanica, germanicam ſapiũt originem, ac ſignificatiua ſunt, quemadmodum apud græcos. Ammonius Iuppiter dicit, quia in harena Lybica colitur ἄμμων. ita Plato in libro de illis qui pro patria pugnauerunt, nomen Hectoris declarat, ita Homerus in hymno Veneris nomen Aeneæ a laude deducit. Voluerunt idem obſeruare Cicero in libro de natura deorũ, et M. Varro in latinis. Hoc etiam enixe penes Germanos obſeruatum eſſe manifeſtiſſimum habemꝰ. Aliqua enim nomina germanica a uerbo dicuntur (vuert) quod nos ualere dicimus ut Dagobertus Dagvuert, more grecorum, ita B. in. V. transferunt, ita Lampertus Languert. Alii tamen illa nomina in barbam ꝓtulerũt, ut Langbart Lambertus, ueluti ſequetur. Alia a diuitiis dicunť, quemadmodum quæ in. Rich. deſinunt, ut henrich Habenrich, Gentzerichus Gantzrich, Alricus Alrich, Fridericus Fridrich, Vlricus Vrrich. Eſt autem vr germanice, quod apud latinos totum dicitur, Vaſt, ut germanorum ueteres loquebantur. Alii Germanorum a conſilio, Radt, nomen ſumpſerunt, ut Cunradus, kun im radt Alii a fama, Mer, ut Filmer Getarũ rex Filimer, Danckmerus, licet alii Danckmarum uocitent ducem Saxonum, Henrici cæſaris propinquum, Alii a facie, ut Kunimundus, kuon mund, Toriſmundus Beriſmundus Getarum ac Gepidarum reges nuncupabanť. Hec omnia ideo adduximus, ut æquus lector agnoſcat, gentes illas uere germanicas extitiſſe, & nomina illa ueriſſima germanorum. Et ob linguæ illius ignorantiam, ſepe ab Italis corrupta fuiſſe prolata. Dum eñ Rictium, Vrſpergẽſem, Rheginonem, & plæroſqꝫ alios uideo, plura reperio nomina, tunc apud Gallos, quorum origo germanica erat, quę tamen gallica credebãtur, Rictius in hiſtoria de regibus Francię, Eubroniũ, quẽdam, adducit Childerici occiſorem. Vocabulum eſt corruptũ, alii ipſum Eberonium, & itidem male nominant. Dicitur autẽ Ebervuinus teuto. Ebervuin, quod uocabulum germanico nomiſmate ſignatur. Ita Ortvuinus, Balduinus dux olim Flandriæ, Ervuina uxor eiuſdem ducis, teut. Ertvuin, Volovuinus apud Vrſpergenſem teuto. Volvuin. Erkindus ab aliis Ertvuinus dictus eſt dux Sueuię, Lutvuinꝰ dux Lotharingiæ. Et hi a vino appellationẽ tu-

Noĩa ꝓpria germanica ſignificatiua

lerunt. Vocauerunt etiam Germani alios a pace, nos(Frid)ut Fridericus, Linfridus, Gotofridus, nos Friderich, Ellein frid, Gutfrid, dicim9. Manfridus Mãfrid, Lanfridus Landfrid. Sigiſridus, Erlafridus. Latini per œ illos ꝓferentes, ut Fœdericus, & a fœd ere noĩa illorũ deducere uolunt. Velim ut germanicis nominibus germanicos numeros tribuerent. Item a robore nos)Hart) ut Gothardus, Leonhardus, Burkhardus, Vuolffhardus, Bernhard9, Marquardus, Richard9, Reinhardus, Volghardus, Einhard9, Eberhard9. Sũt & a uiro (Man)Hartmannus, Carolomannus, Hermannus, Chriſtmannus. Nec deſũt ab audacia, ueluti Hiltbrand9, Hildegardis. Itẽ oĩa noĩa ĩ dieth germanica, latini in theos, ſimiliter ac græci tranſtulerunt, ut Theobaldus Diebald, Theomarus Dietmar, Theodoricus Dietrich. Eſt autem, Dieth, ueriſſimum uocabulum germaniæ, quod diuitias ſignificat; das iſt ain diet. Item ab amore, Lupoldus nos Liebholt, Dieboldus, Berchtoldus. Illa itaq; & ſimilia nomina germanica a nominibus germanorum deſcendebãt. Hęc nomina græci ꝑinde ut latini ad declinatiões traxerũt. uñ & paululũ uariata ſunt. Hinc eſt, ut multarũ regionũ, ciuitatumq; origines ignoramus, & græca putamus, quæ tamen germanis debentur. Veluti Vormacienſes dicimus Vangiones, omnes mirantur, unde nomen illud fuerit profectum: litteris græcis non opus eſt, Germanic9 fons ſpectet. Vrbs hæc ſita eſt in territorio teutonice Vunggau dicto, cerere & baccho opulentiſſimo, græci paululũ uariantes litteras Vangiones illos ꝓferebãt, quaſi Vungaugiões. Sic & Nemetes, uelnti a ſolitudine illic dicti ſunt. Tribochi a trib9 nominatiſſimis quercubus(Treibuoch)nomẽ ſumpſerunt ut Celti placuit. Sic.n.et Norici, qui hodie ſunt in loco, Norkeu dicto. Iuuat iſtis cęteris germanis datam eſſe anſam. Carolus Magnus ut eius hiſtoriæ dicunt, & abbas Tritemius teſtatur, nomina germanica in regulas digeſſit. & opera quedam ligna germanica edidit. Poſt Carolũ Gotfridus ſcriptor, Hugo Floriacenſis, Eberuuinus, & Segenbergenſis quorum annales et adhuc in bibliothecis monachorum uidentur, plura de exordio germanici idiomatis protulerunt.

Vangiones unde

An Germani ſint barbari, & quis dicatur barbarus Ca.xxxiii.

Barbari qui

NOn eſſe barbarum, tantum gręcis olim fuit attributum, & tamen nõ omnibus, auctore Feſto, & illi græci, qui non plene linguam gręcam & fœliciter loquebantur, barbari dicebantur. Ita intelligitur Strabo cum Bleſos barbaros ait uocitari, quod & Tanais Scytharum rex contra Vexorim regem ęgypti, qui hos ueriſſimos barbaros eſſe putat, qui iuſticiã nõ colentes, ab oĩ humanitate deſciſcẽtes, uentri ſomnoq; dediti, nil ratione cõuenientes agunt, magis, q̃ qui lingua aut idiomate hallucinantur. Homerus Cares popłos græcie ut barbaros accuſat. Inde poſt bella troiana gręci a barbarie excepti ſunt, & oẽs alię gentes barbari dicebantur, ut ammonius teſtatur, cuius uerba ſunt, βάρβαρον καὶ βαρβαρικὸν διαφέρει, βάρβαρος μὲν γὰρ ἐστὶ ὄνομα τὸ οὐκ ἑλληνικὸν, βαρβαρικὸν δὲ τὸ τῶν βαρβάρων .i. Barbarum & barbaricum differunt. Barbarũ illius qdẽ nomen dicit. quod nõ eſt græcum, barbaricũ uero res eſt bar-

barorum Ro-

barorū.Romani etiā tūc barbari nūcupabant̄,ut quidā legatus Philippi regis Aetholorū rn̄dit ipſis,apud Liuiū li.xxxii. & Plautꝰ Neuiū poetā Romanorū barbarū cōiectorauit.Cato q̄q̄ apud Pliniū li.xxix.Romanos fecit barbaros. Huius rei teſtes ſunt Aeneas Syluiꝰ in geographia,Alzatus Mediolaneñ,Beroaldus ſupra aſinū aureū,Strabo li..i.in fine,Crinitus,Celius, Volateranus, & Marinꝰ Benchemius.Poſtq̄ igit impiū ad Romanos deuenit,a barbarie Itali excepti ſunt,& latini.Et adhuc tn̄ hebręi barbari appellabant̄,ſic em̄ eos Iamblychꝰ grecꝰ, ubi de religiōe diſſerit,noïauit.Poſt Chriſti natiuitatē,Barbari oēs putabāt̄ qbꝰ nec gręci latini aut hebręi nomē cōcedebāt̄,ita Heſychiꝰ grecus βάρβαροι οἱ ἀπαίδευτοι inquit.i.barbari indocti ſunt. Apud recentiores uero in barbaricum nomen abiuerunt,qui impio Roma.non ſubiiciebantur, ut in L.de ſeruis fugitiuis.Ita Marcellinus,Latinus Pacatus,Mamertinus,Ambroſius,Seneca,Arianus & alii Germanos calumniabant̄ ueluti barbaros, & Heſychius Britannos.Inde autem poſtq̄ imperium germanis ceſſit,& Germani excepti ſunt,& hos pauci criminabant̄ noſtræ tempeſtatis barbaros, niſi qui inuidia moti, & gloria eorum offenſi,barbarorum nomen nobis aſcripſerūt. Hodie tantum fidei noſtræ inſidiatores, Procopio referente,barbari ęſtimātur,ut Tartari,Roxani,& Sarmatæ,licet & Celtes Vngaros appellauerit barbaros.Audi Aeneam Syluium,cuius uerba ſunt in epiſtola ad Martinū Maier.Ita chriſtiana religio, inquit,omnem germaniæ barbariem expulit,ut ipſi Itali,græci,erga uos barbari,uos gręci ac latini appellari poteritis,Hæc Aeneas.Italus,non germanus.

Contra Hermolaum Barbarum,ac Campanum,Germanos barbaros uocitantes Ca. xxxiii.

Itali ad hunc uſq̄ diem in nullo pręterq̄ inſciciæ Germanos arguunt. Q; germani μήτε νεῖν μήτε γράμματα calleāt.Ducūt̄ forſitan Cor, Taciti dicto,ſecreta litterarū uiros p̄iter & fœminas Ger.ignorare ſcribētis.Leberideq̄ īcultiores nos eē clamātes.Ecce qd Hermo.Barbarꝰ: cuiꝰ hęc uerba ſunt ad Mirandulæ comitem de quibuſdam Germanis dicentis.Nec inter latinæ linguæ auctores germanos iſtos numero,& Teutonas, qui ne uiuentes quidem uiuebant. nedum extincti uiuant.aut ſi uiuant: ut uiuant in contumeliam.Nominantur enim ſordidi,rudes,inculti, barbari. Cui nationi a germania illa uerba impicta ſunt:Hermolaus igitur qui Germaniam peragrauit, ut in annotationibus ſcripſit,plus ęquo,illo uerbo & uerrucas & tubera Germanorum offendit.Conſimilia illis uerba detractoria Campanus Germanis inuſſit,quos toties barbaros,ac gentibus omnibus incultiores aſſeruit. Tantum denicq̄ ocii Campano ſuperfuit,ut in toto epiſtolarum opere, in nulla re ingenium ſuū plus aluerit, q̄ in detractiōe nominis & famæ germanorū.Hermolaus Barbarus tamen illo epitaphio,quod olim Rudolpho Agricolæ ſubſcripſit,quicquid græcia ac Italia laudis aucupata eſt,Germaniæ tribuit.

Germanos non eſſe Barbaros. Contra Her.Bar. ac campanum.

Inuida clauſerūt hoc marmore fata Rudolphum
Agricolam,friſii ſpemq̄ decuſq̄ ſoli.

Scilicet hoc uno meruit Germania laudis
Quicquid habet Latium, Grȩcia quicquid habet.

Nunc Cāpano reſponſurus ſum, qui Albertū Magnū philoſophis ꝑtulit oī bus, nil ſub urbe fuiſſe ꝓductū refert, q̊d diſciplinis ac philoſophiæ Alberti accedere poſſit. Ecce aliud in Ratiſponenſi orōne, nihil q̊d luminis qddā ſuboleat, germanis detraxit. Itali itaq; oēs gentes, more ægyptiorū, a ſe barbaros dixerunt. Fuit em̄ ægyptiorū uſus ille Herodoto referente, cuius uerba ſunt. βαρβάρους δὲ πάντας οἱ αἰγύπτιοι καλέουσι τοὺς μὴ σφὶν ὁμογλώσσους. Aegyptii em̄ barbaros uocant oēs, qui nō linguæ ipſorū conſonant, Hæc ille. Et ſi olim germani non ſicuti græci καλλιλογησάμενοι orōnes eorū adornauerūt, poſſum aduerſus eos dicere, ꝙ Toxaris apud Lucianum οὐ γὰρ σκυθικόν ἐστι καὶ μάλιστα ἐπειδὰν τὰ ἔργα ὑπερφθέγγηται τοὺς λόγους. i. Non em̄ Scytharum & germanorum eſt uerba phalerare, ꝑſertim dū magis res q̄ uerba loquant̄. Si pergerent germanis barbariem obiicere, aduerſus eos id, q̊d contra Athenienſes Liuius dixit, ualeret.

De Germanis antiquis illuſtribus. Ca. xxxv.

Caeterū ut paululū ad diē emergat germanorū antiq̄rū ꝑſtantia, & q̄ fato iā diu cōceſſerūt, ne & olim Germaniā admodū barbariem occupaſſe liq̄at. Nūc paulo altiꝰ germanos reuocabo ꝑter Alberti Magni induſtriā. Agricola ille Rudolphus tā abſolutȩ induſtriȩ, ac incōparabilis ingenii uir, ſolus meruiſſet, uniuerſam Germaniā uel decore tm̄ ſuo, ab omni barbarie exceptū iuiſſe. Siq̄dē hic, Eraſmo referente, in carmine Maronē, in ꝓſa Politianū retulit, ac oīa philoſophiȩ myſteria penetraſſe aſſerit, Quē publico noīe dignū ideo cenſet Eraſmus, ꝙ tm̄ illius diſcipulo uſus fuerit ꝑceptore. Ingens plane ac clariſſima laus, q̄ et a uiro clariſſimo in teſtimonii uicē ꝓpagat̄. Nil momus unq̄ in illo req̄ſiuiſſet, niſi ꝙ nullā habuit uir ille rationē poſteritatis. Platonis tm̄ dialogos ac Iſocratis parœmias uertit, q̄ adhuc cricunferunt̄. Fuit Rudolpho familiaris, & q̄ penes eū ſummū ualuit Ioannes Dalburgius linguæ utriuſq; peritiſſimus, ac triplicibus donis ꝑditus, iuſta membrorū firmitate, iuſtiori aīæ habitu, iuſtiſſimis externarū rerū commodis ꝓuiſus, magno uidelicet ſacerdotio imbutus meruit. Et q̊d maximū fuit, in ſtruēdis bibliothecis adeo curioſus, ut cū Ptolemȩo illo Philadelpho decertare potuiſſet. Floruerūt coętanei eius, Thomas Vuolphius, Conradus Celtes, Murrho. Penes priſtos Ligurinꝰ poeta, Vrſpgenſis, Hermannꝰ, Abbas Spāheimius, germa. meruerūt. Quis uero unq̄ Cuſano Cardinali germano, in oī literarū gn̄e inſtructior? cuius tot egregia uolumina extāt, q̄rū Ioannes Andreæ facit mētionē. Quis Cunone ἐλλογιμώτερος? Quid Iodoco Rubiaceſi uiro humaniſſimo literatius? Quid in utraq; theologia Gabrieli Nemetenſi ꝓfundius? Taceo Iacobū Teutonicū Ioannē de mōte regio aſtrologorū peritiſſimū, cuiꝰ memoriā Picus ille in lib. cōtra aſtrologos, facta eiꝰ mentiōe honeſtiſſima ꝓrogauit Eruditorū antiq̄ſſimi germanorū Humbaldꝰ, Otto Friſingeñ. & Roſuita monialis referunt̄, quibus hiſtoriographorū nomē inditū eſt, q̄ apte ſeſe germanos ꝓfitebant̄. Si theologorū ueterū memoria te delectat. Quis Marſilio profundior?

Rudolfi Agricolȩ laus.

Ioan. Dalburgius.

Illuſt. ger mortui.

fundior? Sumerhardo acutior. Retulit Bruno ille Cartuſienſis origo ac initiũ ab Agrippina exordiũ. Si aũt numerũ illorũ, qui in diuos abierunt, requiris, cõſtabit nullã terrã tot ſanctis fuiſſe ſpecioſam, ueluti Germaniã. Verũ ut paucis adducã. S. Bernardus, Martinus, Hieronymus, Rabanus, Lactantius, germanis a Vuimphelingio aſcribunt̃, licet Zach. Lilius de Hieronymo in trãſuerſũ abeat. Cæterũ nũc orõnẽ meã ad illos, q̃s ſol noſtro æuo ſuſpicit, cõuerſurꝰ ſũ.

Epilogus lectori de Germanis noſtræ tẽpeſtatis illuſtribus Ca. xxxvi.

TAndẽ omiſſis illis Germanorũ, q̃ poſtq̃ ſibi ipſis ac nobis ſatis dederũt, lege naturę cõceſſerũt, ad illorũ p̃ſtantiã, noſtrã orõnẽ cõferã, q̃rum opinio ac induſtria ſeculo noſtro inter uiuos numerant̃ uiuaciſſime, q̃bus tñ literarũ p̃ſens eſt, ut a ueteribus ac uita deſtitutis, iactu literarũ tanto ſpacio abſint, q̃to naturæ conditione. Tot magni, excellẽtes, innumerabiles ꝓpe uiri, paſſim totã Germaniã occupauerũt, quã & multarũ linguarum differentiis illuſtrauerũt. Quorũ tñ laus nobis tẽperanda eſt modeſtia, ne nimia ꝓfuſione inareſcat, uidemus em̃ id in rõne laudandi fieri, ut aliquãdo dũ claritates q̃rundã exprimere uolumus, laudatiõe abuſi, ipſos uariis p̃coniorũ generibus plærunq; oneramus, q̧ facile in aliis cõtingere poſſet. Et ſi modum exceſſero, duo tñ germani maximi cenſent̃, ac cæteris p̃ſtantiores, tm̃ diſciplinarũ aſſecuti ſunt, q̃tum humana natura aſſequi, aut mortale ingeniũ ferre quiuit, quantũ etiã mortalis ſibi unq̃ arrogauit intellectus, q̃ ꝓpe limites rõni humanæ ſubſtitutas exceſſerunt, nulli ætati, nullis cuiuſcunq; regionis ingeniis poſtponendi, aut ſi fieri exceſſionẽ cupis, potius ſupiores q̃ inferiores diſcernente natura euaſerunt oĩbus. Et licet tanta dexteritate, tanta animi p̃ſentia uiri illi p̃diti ſint, ut de illorũ induſtria uerecũdius ac remiſſiꝰ actũ iri uelint, ac p̃cepti proprii honoris uerecundant̃, proprio p̃conio audito offendant̃. Et iuxta Euripidis ſententiã, aliẽnũ a laudatoribus animũ gerãt. Veniã tamẽ expoſtulatũ ire non morabor, licet id ꝓfeſſioni noſtræ incõceſſum ſit, atq; hiſtorię captũ excedat, q̃ oẽm digreſſionẽ fieri ꝓhibet, & queadmodũ Horatius poetæ, Fabius oratori denegat exceſſum, ita hiſtoricũ ipſa hiſtoria limites trangredi non patit̃. Ne tamẽ ſemp̃ unius coloris, ac in eodẽ filo ſemp̃ orõ deducat̃ ęqualis, nullis figuris uariata, ſemp̃ eundẽ tenorẽ referat. Vt etiã quiddã leuando tedio, ac in tã ꝓcaci ac ſeuero labori, reparando aĩo cõcedã, ut demũ animi uires ludendo ac laſciuiẽdo parũp̃ colligã. Quas ut ad p̃ferendos reliq̃s ſudores accõmodatiores reddã, uenia nobis p̃ſtanda eſt, ſi dulcedo loquẽdi ultra limites me ꝓuexerit. Nec & aliud mihi uitio uertẽdũ eſt, q̧ ad dicenda p̃ſtantiſſimorum hoĩm p̃conia deſcẽderim, ac pręter modũ extollendorũ ingeniorũ ipſis nolẽtibus q̃dã aſtruxerim. Et id nõ inique mihi interpretaberis, dũ agnoſces, in horũ amplitudine nõ minus germaniæ, q̃ ipſorũ laudes queſiuiſſe, q̃ nõ nihil ſibi de ciuiũ ſuorũ pręſtãtia cõicat. Deſumpta mihi in munus germania eſt, pro cuius aris ueluti pro neceſſitate priuata mihi dimicandũ eſt. Cuius q̃ſo reprehẽſione carerẽ? quale nephas obirẽ, ſi ingrati hoĩs nomẽ accipiẽs, debita laudis portiõe patriã meã defraudarẽ. Et ſi hanc cauſam mihi inuerteris, phas

Germanorũ recẽtium eruditio.

Auctoris excuſatio

mihi ſit meas dixiſſe laudes, ueritatis conſcientia, dū pro mea laude nitar, non alterius, multū em̄ mihi promitto, multū mihi deberi exiſtimo, ꝙ in ciuiū meorum numero tanta lumina cōphenderim. Metellus apud Plutarchū diis gratias agebat, ὅτι τοῖς ἄλλοις οὐκ ἐγένετο σκιπίων. i. ꝙ non apud exteros Scipio nat⁹ fuiſſet, & ego patriæ noſtræ non poſſum non gratulari, talibus uiris in eius cōmunionē allectis. Et ſi adhuc hæ ad expurgandū cauſæ non tutæ ſunt, id (q̊d omni cōceſſum eſt) de uirtute diſſerere mihi liberū ſit, nihil q̊cꝫ de Eraſmo q̄ Capnione recenſeat, & tm̄ mutato noīe, in illo de incompanda eloquentia, in hoc de inæſtimanda orōnis grauitate narret̃ fabula. Putat Athenæus ex Anaxippi græci comici ſententia, ſub phorum noīe uirtutes eſſe laudādas, & diuus Nazianzenus Athanaſium, inquit, laudans uirtutē laudaturus ſum, nec ſecus Marinus græcorū phūs doctiſſimus, ſub familiaris ſui appellatione, totā fœlicitatem comprehendit.

Comparatio Capnionis ac Eraſmi. Ca. xxxvii.

Eraſmus

DVo ſunt inter cæteros qbus Germani decoris titulus debet̃, Eraſmus Deſiderius deſideratiſſimus ὑπεροσιτότατος, diu deſideratus, ac nunq̄ deſiderandus, ὡς δ' οὔτω τίς ὅμοιος ἐπιχθόνιος γένετ' ἀνήρ. Hic ille ἵμερος deſiderius eſt, quē Venus Paridi apud Lucianū promiſit, quē Heſiod⁹ muſis coniunxit. Huic conferēdus eſt Capnion, fumus illuminatiſſimus, q̊run dā oculis grauis.

Capnion

Verū quē οὐ νιφετὸς οὔτ' ἂν χειμὼν πολὺς οὔτε ποτ' ὄμβρος. i. Nec nix, hyēs, nec hymber, extinguet. Hic radios de ſe emiſit, q̊rū ſplēdore totus orbis illuſtrat̃, a q̊ fumo oīs ſplendor in tribus linguis, ſuā lucē reuocat, nā ille nō fumū, ſed de fumo dare lucē cogitat. Ambo illi ſubliēs animi, teliſcꝫ referti, τῶν δή γε πάντες μὲν ποταμοὶ πλήθουσι ῥέοντες, Vt homerico uerbo loquar, ab illis oēs eloquentiæ numeri in Germaniā fluxerunt, ambo tot linguis p̄diti, tot diſciplīs. Hi uirtute, dexteritate, morū īnocētia pares, eiuſdē quaſi politioris philoſophię dogmata ſecuti, ad arcē diſciplinarū euaſerunt, nec facile diſcernere poteris, in qua diſciplina plus uiri illi p̄ualeant, an latinitas gręcitati, an philoſophia theologiæ fuerit ꝑferēda.

Cōꝑatio Capniōis & Eraſmi

Tanta ſingularū artiū æqua in illis facultas eſt Adde ꝙ nulla illarū eſt in uno q̊cꝫ, q̄ nō, ſi ſolā ꝑpēderis, maior uideat̃ altera. Idem iudiciū ſi euocaueris ſcientiarū poſſeſſores illos, dum em̄ incompabilē eloquendi riuū Eraſmi, dū abſolutā eius in transferendis auctoribus facultatē præ oculis tenueris, facile herbā huic porrecturus es. Dū uero hebraica myſtica Capnionis, ac fontē ueriſſimū, ex q̊ oīs germanorū uera eruditio profluxit, intueris, atcꝫ illis ciuiliū iura, in qbus abſolutiſſimus eſt, p̄ter oēm diſciplinarum cumulū adiunxeris, huic palmā deferēdā putas. Cōiunge utroſcꝫ, ſymbolum facito, ſingula ea quæ uirtutis ſunt adiice ſingulis, uide q̄ta uicinitas, q̄ta unitas, quaſi a diuerſorū corporū habitudine tibi reſpondeat, frange nucleū exue hoīes illa tm̄ corpis eorū mole, & aīa tibi una repræſentabit̃. Denicꝫ niſi fides nos cōſentanea in tranſuerſū ageret, niſi et eadē ętas, eadē fata, utroſcꝫ cōiunxiſſent, facile ex Pythagorico inſtituto cōuinceret̃, unius aīam in alterū abiiſſe, quēadmodū Hermipp⁹ de Calciphrōte ac Pythagora ſentit. Ita nimis

dubiam

dubiam palmã de ſe ipſis fecerũt. Ac me ueluti exqſitiſſimis picturis detentum utriuſq; monumenta admirantẽ penitus ſuſpenderunt, ac omnẽ iudiciũ mihi exemerunt. Sũma igit̃ inter eos diuerſitas, ſi inter ſimilimos diſſimilitudo põt intercidere, nullã habebit rationẽ aliã, niſi ꝙ aliqui feſtiua ac familiari orõnis facultate inducũt. Cęteri uero ad grauitatẽ orõnis ac eruditionẽ oculos tenẽt. Alii plus linguarũ pſtantia, alii multitudine capiunt̃, & ſi res ad calculũ reducenda eſt, nulla uirtus in utroq; eſt, q̃ non ſibi palmã deberi polliceat̃, ſi ſola cõſpicit̃, aut ſi cũ alterius induſtria collocet̃, paritatẽ non ambobus inferat, ac quẽ non utroq; ſingularũ diſciplinarũ calculo facto, parẽ laudẽ participet. Vt em̃ illos patria germanos lege naturæ, ita & diſciplinarũ paritate Opt. Max. Deus prouidit, illiſq; multos gloria æquales creauit, uirtute paucos.

De præſtantia D. Eraſmi Roterod. & eius operibus. Ca. xxxviii.

Triuſq; tñ linguæ ducatus Eraſmo ꝓcul om̃i dubio conſenſu eruditorũ delatus eſt, quẽ uirtute dicendi, in qua eminẽtiſſimus eſt, pauci priſcorũ ſupauerunt. Tot em̃ uno illo uiro diſciplinarũ diuitiæ, & ſingulari huic tot ſcientiarũ ſpecies exuperant, q̃t diuerſæ hoĩbus diuerſis conceſſæ fuerunt, ut plures hoĩes unus Eraſmus, ob pluralitatẽ curarũ, ſubiiſſe uideatur. Et q̊d longe pulcherrimũ eſt, nullius diſciplinæ p̃ſtãtia, ob fœlicitatẽ alterius, in illo inclinat̃, nec q̊d uni impendit̃, alteri derogat̃. Verũ pari ſemp̃ trutina libratũ ꝑ ſe unũq̊dq;, ac ſi hoĩ ſingulari contigiſſet, ualet, ac meret̃. Inter recentiores paucos continet ille acceſſores, pauciores τῶν ὁμόφρονας, pauciſſimos aut nullos ſupiores. Nã quicqd ἐκ τ̃ εὐρετοῦ Eraſmi flumĩe producit̃, genuina nota ſignatũ eſt, ut q̊cunq; uertat̃, autorẽ haud facile mentiat̃, q̃ minus Eraſmicũ ſonet & cenſeat̃. Nil em̃ externi ſapit, nihil peregrini patit̃. Nã ſi quidq̃ eius adulterat̃, manifeſto iudicio mox auctorẽ ꝓdit, & indigenã ſe, nõ alterius farina ꝓfectũ prima frõte detegit. Facultatẽ ille, quã pauci attigerunt, arripuit, fuci oĩs impatientẽ, ac ꝓfuſioris lenocinii penitus negligentẽ. Verũ adeo liberã, expoſitam, adeo abſolutã, ut hæc ſemp̃ ſuo tenore ꝓfluens, ſuo curſu nitat̃, ac feſtiuitate eius in lectoris animũ deſcẽdẽs, repugnantes ducat, cõmoueat. Ad hoc legenti arridet, ac bñuolentiæ aculeũ reconditũ p̃ ſe fert. Non ueluti plæroſq; cognoſcimus, q dum eloquentiã, quã affectant, cogunt, orõnem, nõ inficior, elegantẽ condunt, ueteris tñ ingenii teſtã inſepabili neceſſitate ſubſequentem, ac priſcã ſaliuã æterno comite habent annexã. Huius uero numeri ſemp̃ ſibi ſimiles, pares ac integri prouehunt̃, lectorẽ inuitant, inuitatũ detinent, detẽtum æterno uinculo ſibi deuincunt. Stylus uero eius eſt tã effuſus, candidus, luculẽtus, ita ꝓprius, ut κατὰ ὀνοματοποιΐαν q̊libet materiæ uerba adeo accõmodet, ita cuilibet rei ſuã reddat dignitatẽ, ut ad fingendã orõni venerẽ, nemo magis aptus, nemo ꝓmptior ipſo habeat̃. Aliqñ ſurgit, & tã uarias iuxta rei ꝓprietatem uultus actioni tradit, ut exiguã rem aut penitus nullã, in elephanti molẽ exire cogat, famulante ſibi eloquentia, ac ultra rei ſubiectæ captũ extendat. Tanta orõni ei9 αὐτοκρατία ineſt, ut in ea nihil excludat̃, q̊d ullo pacto deſyderari poſſet, nihil interſerat̃, q̊d τὴν περισσολογίαν aut exceſſionẽ ſapiat. Verum cuncta in

Cõmẽdatio Eraſmi ac operũ ſuorũ

morẽ Cyclopędię ſequunť,fœlici rerũ ſerie ſe inuicẽ ſuccedunt,inuicẽ adaptãť ut una ablata ſquama aut fibula, totius lorici ratio auferet̃,ſubuerteret̃,aut ad minus ꝑfectioni ſententiæ derogaret̃.Et eã facultatẽ quã alii πολυπονώτεροι pro affectanda ac demũ exagitanda eloquẽtia,coactã,ac accerſitã aſſecuti ſunt,hic ſua ſponte fluentẽ,ſine magno dicendi labore αὐτοσχεδιαζόμενος obuiã habet.Exiſtimat Quintilianus lectioni Ciceronis pueros eſſe adhibendos.Ego puerorũ ingenio tunc ꝓciũ affuturũ putarẽ,& ſi Veneri Eraſmico traderenť,penituſq̃ dederenť,ut ad q̃cunq̃ ſtudia alenda cõptiores efficerenť.Tãta em̃ in Eraſmo meo,ĩmo u eſtro,eminentia,uirtus oratoria ſurgit,ut tam in foro q̃ ludis literariis probaret̃,nec iuuenũ nec ſenũ ingenia formidaret.Et hæc uiri illius progymnaſmata,q̃bus adoleſcentiã ſuã imbuit,& q̃ δὶς διὰ πασῶν ab illorũ grauitate ac ſublimitate abſunt,q̃ in quarto ætatis ſuæ gradu exorſus eſt,donec Hieronymo priſtinã dignitatẽ reſtituit,donec τὰς διορθώσεις Noui Inſtrumenti fœliciſſime interꝓtat⁹ eſt, q̃ functio ingenii ſui egregia,a funda ac demerita q̃rundã iſcicia,peruertiť. Verũ tm̃ ab his,qui ut Homerico ἀποφθέγματι loquar νήπιοι, ἀγροῦνται, ἐφημέρια φρονέοντες.i.Qui ſtulti agreſtes,nihil frugi ſapiunt.

De ſumma eruditione ac præſtantia Io. Capnionis. Ca. xxxix.

Laus ſũma ac eruditio Io. Reuchlin

q Vare te interim portu reliqui Capnion inuictiſſime? dũ tibi tñ om̃ia meritiſſimo,ob ſummã tuã in me uoluntatẽ & debeo ac uolo.Si enim dulciſſima tua conuerſatio,qua mecũ Hagenoæ uſus eras,me non tangeret,meritorũ tuorum magnitudo exigeret,ut huic gratiã retaliaturus ſim, ὅσ τίσκεν φιλότητα πράξῃ.Verũ a q̊ initio laudũ tuarũ pelagus cumulatiſſimũ exordiar? an a gratia attici tui ſermonis ὑποφαττικίζοντος? An a linguarũ pluralitate?,& te a q̃buſdã δίγλωττον.i.bilinguẽ nuncupatũ,tribus linguarũ diſcriminibus adiectis,πεντάγλωττον.i.quinq̃ linguarũ peritiſſimũ faciam, ut antiq̃tas de Epicharmo teſtabať. Si ab ĩtegritate tua? attinebit ad te illud homericũ οὐ γὰρ ἔτι γλυκύθυμος ἀνὴρ ἦν, οὐδ' ἀγανόφρων, ὅς τις ἐπίστατο ἦσιν ἐνὶ φρεσὶν ἄρτια βάζειν, Nemo melior,nemo iuſtior erat,nemo q̨ integriora loq̃batur. Verũ a fœlicitate tua caput oratio noſtra proferet. Fuerunt em̃ (licet pauci) qui te rerũ doctrina ac dexteritate referrẽt. Cõmunia em̃ habuiſti animi cõmoda,& corpis facultates,cum multis,q̃bus numeris æqualibus natura ut tibi reſpondit. Qui aũt fœlicitati tuæ acceſſerit? agnoui neminẽ.Fuiſti & olim non ultima fœlicitate ꝓditus,qñ labor tuus toto orbi cõicatus,primo hebręa myſteria literis uulgauit,qñ totius chriſtianitatis limites peragratus totũ orbẽ ꝑluſtraſti, qñ tot principũ functus officio,ea q̃ hoĩs erant expleuiſti,hoĩs tm̃ opa molitus eras, nondũ ad tibi deſtinatũ abſolutæ fœlicitatis finẽ,ꝑueneras.Solus hoſtis requirebatur,qui beatitudinis tuos gradus redderet ꝑfectos,uirtutẽ tuã crebro impulſu expoliret,tuos honeſtiſſimos ſudores,tm̃ doctis cognitos,pueris detegeret,tuũ fumũ ultra gades,ultra chriſtianæ orbis captũ diſſipatũ,& barbaris nobilitaret,ut penitus in oĩ negocio Capnion ſonaret,ut nullæ menſæ exigerenť,ubi non tuũ nomen obambularet,& per hoĩm ora ferret̃, nulla ſocietas, nullæ literæ conſecrenť,ubi non principiũ q̃ finẽ Capnion teneret,nõ tibi tm̃

amici

amici tui potuiſſent oẽs,nec plus de te rerũ natura meruiſſet,quę tñ in te ſolo quicqd uiriũ & pfectiõis potuit,expſſit.Quãtũ inimici tui,ſi uerũ dicimus,amiciſſimi tibi tribuerũt. Null9 beatitudĩs calcul9 tibi deeſt,ſi ὁ τῶν χάριτος ἁπάντων tibi dexter aliqs deorũ pſuaſerit,hæc tibi æq aĩo ferẽda eſſe,q ab æterna obliuione tuã celſitudinẽ aſſerent,extendent,qrũ ductu σὸν δ' ἦρι κλέος ἔσται ὅσον τ' ἐπικίδναται ἠώσ.i.gloria tua erit qtũ aurora diſſipat. Tu magna authoritate in tui fauorẽ tot reges rapuiſti,q ſubire oĩa noĩs tui gratia moliunt,Reuchliniſtarũ nomen in eorũ decus uertũt ac trahũt,oẽs etiã qbus ingenii facultas ulla ſupeſt.De te dicã,qd de Probo Claudianus,oĩ nobilior luſtro,nec cõtigit uni, hactenus exactũ nõ ſunt memorata p æuũ,germãos habuiſſe duces. Vidim9 maxĩos reges ad tui defenſiões deſcẽdiſſe,uidimus ſedecim dialogorũ uolumina,.pba eruditione exarata,innocentiæ tuæ ,progãdæ deſtinata.Tanto numero amicorũ tuorũ calculus cõſtat,qto excelſa germanorũ ingenia,q tot uotis,tot ſcriptis te,ab oĩ mortalitate exuerũt,ac alioq mortalẽ cœlitibus uicinũ reddiderũt,ac integritatẽ tuã incruẽtã a tot hoſtibus cuſtodierũt. Quicqd hoĩ arrogat,unico uerbo,Capnionis uidelicet noĩe cõſtat.Nũc de Capnione agit, Capnion ille eſt,ſatis diximus, cũ te noĩauimus.Cętera ganges & Indus hñt, ſi clarius rẽ tibi dilatari cupis,aliud noſtrũ epigrãma ſit illud.Hic prim9 hebræorũ myſteriorũ,& theologiæ,prim9 græcarũ literarũ,& oĩs eruditiõis germaniæ illator,Verbi Mirifici ac Cabalæ unus & ſolus reptor. Vel magis uos tenet Nazareni Gregorii Ro.urbis epiſcopi,breue teſtimoniũ,ac ſucciſum,uerũ ita ſucciſum,ut ſi in receſſu uideat,ſucciſiuum dici mereat,huiuſmodi nunc & græci & latini ab iſto germano Capnione,uiro diuino,fontẽ linguæ eorũ addiſcũt,& ita qdẽ addiſcũt,ut ſeſe illi9 diſcipulos fateri glorient.Neſcio an teſtimoniũ illius,an ille q teſtat dignior ſit: Erat Celtis ſuccincta illa Capniõi aſcriptio,qui tantum,quantum germanorum uix alter,peregrinatus eſt.

Epigrammata Capnionis

Qui tribus linguis ſuper eruditus,
Nec mihi toto ſimilis tibi unquam
Viſus in orbe eſt.

Picus ille Italorũ doctiſs. Cõcordiæ Comes,pter honeſtiſſimã eius de ſupſtipreno. mẽtionẽ li.vii.ca.vi.factam,hoc affixit epigramma lib. Stauroſticho.

Et Pfortzen latiæ donatum lumine linguæ
Cui ſacrum triplici celebratum eſt dogmate nomen

Taceo Fabri Stapulenſis,Hermolai Barbari.Aldi Manutii,Marſilii Ficini, & cęterorũ Italorũ iudicia,q laudãdo Capnioni,nõnihil opis cõceſſerũt.Nos uero germani barbariſſimi oĩm,nec digni ullo muneri diuinit9 p̃ cæteris elargito,tot neceſſitatibus abſolutiſſimũ uirũ afficimus, beneficia ſua ac ſplẽdorẽ (q uniuerſa Germania nitit)iniqſſime calumniis ac odio oneramus,potuiſſet iure optio id germãis ĩgratiſſimis ĩfligi,qd apud Euripedẽ Hecubę ac troianis (appinxit Vlyſſes.

οἱ βάρβαροι δέ,μήτε τοὺς φίλουσ, φίλουσ
ἡγεῖσθε,μήτε τοὺς καλῶς τεθνηκότας
θαυμάζεθ',ὡς ἂν ἡ μὲν ἑλλὰσ εὐτυχῇ,
ὑμεῖς δ' ἔχημεν οὐχ ὅμοια τοῖς βουλεύμασιν.

Vos barbari,qui nec illos qui amici ſunt,amicos
Honeratis,nec illos qui honeſte oppetierunt
Miramini,ob id græcia illa floret inclyta
Dum nos ſecus ueſtris inſtitutis agimus. Et licet nobiliſſime Capnion, p̄coniū tuū ita obtinuerit,ut queadmodū de Homero Macrobius dixit,nulliꝰ adulatiōe laudet̃,nec uitup̱io decreſcat,imo ut ipſe Homerus inq̃t καὶ σὸν κλέος οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει,gloria tua cœlū attigerit,ac inæſtimabile decus maledicentia inimicorū poſſideas.Nō poſſū tñ nō uicibꝰ tuis cōdolere,dū ętas te ſeneſcētē ſoluere deberet,ac te exanclatis tot laboribus eximere,requie reſtituere. Dū etiā p̄ exili noſtrarū rerū facultate,munere aliq̃ te donare nō querim,animum ſaltē noſtrū parem ac integrum aduerſus te muneris loco cōſecrare uolui, & id ſatis mihi ſit teſtimonii,tā copioſiſſimū opus germanię,non alia rōne a nobis eſſe cōgeſtū,niſi ut honeſta occaſio enarrādæ uirtutis tuæ p̄ſtet̃, q̃d tunc nobis ſine oī calūnia licere putaui,dū hiſtorię germanicæ noſtrā operā addicerē,tunc e plauſtro q̃cunq; nobis obuiarent̃,cōſcientia ueritatis,putaui mihi (cōceſſa.
Riſerunt ſecula ſua Mæonidem.

De Reuerendiſs.principe Cardinali Gurcenſi Matthæo Lang.Biliÿbaldo Pyrkaimero Norico,ac Beato Rhenano germanis. Ca. xl.

SVp̱ſunt ętate noſtra illuſtriſſimi p̄terea ac mirabiles rerū ſcientia uiri,& q̃bus tota Germania paſſim lōge lateq; referta eſt,adeo ut ſi qs uatē quēdā iuſtū ac abſolutū ſibi inq̃rendū cogitaret, nullū aliū a Germania orbē p̱agraret.Nec lumīe Diogeni illo opus eſſet,apud Laertiū,ad inueſtigāda ingenia,cui in ſola Germania ad uota ſibi terrarum undiq; docti uiri affluerēt, Nō igit̃ Herculi q̃renti q̃d uelit: Bacchus reſpōderet, δέομαι ποιητοῦ δεξιοῦ, οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔτ᾽ εἰσίν, οἱ δ᾽ ὄντες, κακοί.i.Opus eſt mihi bono poeta,nulli.n.ſunt,et ſi ſunt, mali exiſtūt,apud Ariſtophanē in batra. Pluralitate igit̃ eorū inductus, oēm ſeriē ordīs in adducēdis noībus remittēs,deſyderās,eorū p̄ſtātiā ordīe metiri negligā,uerū ſine diſcrimīe,p̄ mediocritate noſtra,q̃ uiderim in illis memorię digna,ut ſeſe res obtulerit,ac loci neceſſitas,ſummo ſtudio p̱ſecuturꝰ ſū. Nec ullū iudiciū int̃ primos q̃ poſtremos ferre in aīo eſt,nullāq; differētię rōnē inducere,oīm p̄ſtātias religioſe ueneror,eruditionē exoſcular,nulli etiā detrahere cōſueui unq̃,to tuni q̃d reliq̃ tribuā,oībꝰ germāia debet nōnihil,& me nūc germāię negociū agētē debere illis ęſtimo.Pace tñ oīm,tria germanorū lumīa et hęc ſola cęteris p̄ſtare mihi p̱ſuaſū eſt,q̃rū excellētię oīs libero ac ſolido aīo q̃tācūq; meſſem in literis fecerit,ultro cederet,ac illis palmā tribuere minꝰ erubeſceret.Primus illorū,amplitudīs ſummę gratia,nobis reuerēdiſs.Gurcenſis Cardīalis appelládꝰ ē,q ſola uirtute,prīcipis nomē īgenii ſublimitati adiiciēs, oēs felicitatis calculos coīūgēs,& ex triū bonorū generū cōiūctiōe nulli hoīm alteri cōceſſorū,in unū plenę ac abſolutę p̱fectiōis uirū abiuit,mēbrorū firmitate,dotibus animi,tū & ampliſſimo ſacerdotio p̄ditus,ſummū ius apud Maximilianū,quē ut p̱priū ſibi deuinxit,aſſecutus eſt.Et q̃d lōge honeſtiſſimū ē præ cęteris politiora ingeniorum ſtudia alit,colit,ſuſtentat,atque conſeruat.

Matthæꝰ Lāg Cardinalis Gurcēſis.

Huic quicq̃d fœliciori ingenio ꝓductum eſt, politiori facundia ꝑfectum eſt, plus alio germano arridet, quare adducti ſumus, & germanias noſtras ipſo ut germanorũ abſolutiſſimo, ſiue eius nomini cõſecrauimus, in cuius teſtimoniũ aliq̃s uerſiculos ad eũ ĩ fronte operis noſtri depinximus. Huic duos defœcatorum ingeniorũ uiros conferre uolui, ac parẽ illis facundiã, linguarũq; peritiã aſſerere. Bilibaldo ſcilicet Pyrkaimero, ac Beato Rhenano, & licet priori uiro titulo ac rerũ terrenarũ facultate inferiores ſint, ingenii tñ fœlicitate nulli poſteriores. Primus cæſareæ maieſtatis a cõſiliis, patricius, ſenatorio ordine Nurẽbergẽſi inſignitus, plenus honoribus, rerũ copia plenior, in facultatibus aĩe pleniſſimus, ac dign⁹, ut nobiliſſimæ ciuitatis, & germãiæ prĩæ, loco int̃ prĩos fungat̃, totius urbis neceſſitatibus adhibeat̃. Tot tñ curis indignus, ſatis ille erga patriã mun⁹ ſuũ expleuit, duo Plutarchi opuſcula, totidẽ Luciani dialogos & nõ minimos, ſex Xenophontis libros de græciæ primatibus. Ariſtophãis q̃q; Plutum latinitate donauit, tantum etiam laboris in Gly. illo de literis ægyptiacis conſumpſit, ut bonis literis incrementa plus cæteris impartitus ꝑfuerit. In altero uero Beato Rhenano oĩbus calculis beatiſſimo, nil uel Momus repꝛehenderet, niſi q̃ habet exiguã rationẽ poſteritatis pro tanta rerũ copia, nil em̃ hactenus p̃ter cõmentaria quædã, multo ſale condita, teſtimoniũ auctori ſummum referentia, diuulgauit, fama uero non exilis ac nulla de uiro illo obtinuit eũ aiunt maximũ quiddã moliri, cuius conatib⁹ de⁹ aliq̃s ꝓpicius ac pñs adſit oro. Cęterũ non dubito q̃n alterũ nobis Eraſmũ, uolentibus diis referat. — Pyrkaimer. — Rhenan⁹

De Georgio Simler, Erhardo Liſtrio, Nicolao Gerbellio. Philippo Brettano Melanchthone. Ca. xli

ET ne ſine ulla mentione doctiſſimorũ p̃ceptorũ memoriã trãſgrediar, & penitus uiolatę pietatis uitiũ incurram, grauiſſimi uiri, corpe q̃ aĩo grauitatẽ oſtendẽtis, Georgii Simleri multiphariã eruditionẽ, numero illo intercenſere uolui, ut p̃ceptoris mei longe optimi, ſub q̃ feruli s primitus ſubduximus, ingeniũ (qualecunq; hoc ſit) exile ſcio, excoluimus. Cui pluris, ut Alexander apud Plutarchũ dicere conſueuit, q̃ ꝓprio parenti oppigneratus ſum, me ſoli huic debere fateor, q̃cũq;, deo ſolo excepto, doctrinarũ nobis arriſerunt, illo in utraq; lingua primo uſus ſum p̃ceptore, uiro ad inſtruenda ingenia nato, cui oĩa imputare potes, q̃cũq; honeſta ab ingenio noſtro ꝓducta ſunt, cuius nomen in decus meũ, ut eruditiſſimo p̃ceptore functus uidear, ſemp tracturus ſum, utinã tm̃ lucis ſumma eius humãitas, ſibi a nobis deſumeret, quãtũ mihi ego e noĩe ſuo uendicare ſtudeo. Inde αὐτὰρ ἐγὼ κἀκεῖνοι φίλον μεμνήσομ' ἑταῖρον. Fuit alter p̃ceptor noſter Philippus Brettanus, uix xx. annorum, pene puer, cæterũ adultiſſimus, ac literarũ experientia nulli ſecundus, cui quantũ anni ac corpis moles detraxerunt, tm̃ ingenio adiecerunt. Quanto corpore tenuior, tanto animo ſublimior, ſolide loq̃r, hactenus tã auriũ q̃ oculorũ officia ille exceſſit, ut oẽs cuiuſcũq; peregrinationis aut ætatis, nullũ tantæ iuuẽtutis ac eruditiõis uirũ, tot artibus p̃ditũ, tot diſciplinis ĩſtructũ, audiuiſſe q̃ uidiſſe teſtentur. Nec huic docendi facilitas ac fidelitas deeſt, uidimus ipſi — Georgi⁹ Simler. — Philipp⁹ Brettan⁹.

Currherū ac Maurū ante paucos annos elementarios in græcis,nūc in doctiſſimos uiros abiuiſſe,ac ductu eius ita inſtructos,ut in oībus illis cū doctis artificibus contendere ualerēt.Præceptoribus noſtris pietatis cōſcientia antepoſitis,

Liſtrius

Erhardū Liſtriū alterū Capnionē,tot linguis ſonantē,duxi eſſe referēdū,cui9 animi receſſum ſolæ in Moria Eraſmi lucubratiunculę oſtendunt,& quāti uir ille cenſeri dignus ſit patent.

B.Rhenanus.

Ni.Gerbelius

Cęterū nec a pſtantiſſimorum corona Gerbellius ille Nicolaus degenerat,cuius ingenii facilitatē aſpect9 prodit,utriuſq; linguæ peritiam ante multos annos retexit.

De Germaniæ theologis nobilioribus,ac iuriū pſtantiſſimis. Ca.xlii.

SAcræ paginę eruditionē,ut cæteris ſacriorē pferre uolui,q plæriſq; iam Germanorū plena exupat,ac illis in erudiendis diuinis myſteriis eloquētiæ cōiuncta,numeris oībus pfecta reſpondet.Oībus aūt Germanis ante

Theologi germaniæ.

ſignanū Martinū Lutherū Vuitenburgenſiū ordinariū,publico noīe theologorū appellare honoris gratia uoluimus,ob egregiam eruditionem a tali uiro aucupatā.Io.Oecolāpadius uerus theolog9,iudicio Eraſmi noīatus eſt,quē & ob triplicis linguę peritiā,theologiæ accōmodatiſſimā,inter primos receſendū eſſe duximus,cui linguarū pluralitate accedūt Volfgangus Faber,Kilian9 Leibs prior in Kebsdorff,Iacobus de Baniſſis decanus Tridentinus,Erhardus Truchſes Eiſtettenſis,Cunradus Pellicanus Minoritanus,Mutianus Ruffus Gottheimēſis decanus,uir in oībus literarū diſciplinis ſacer,perq; erudit9 Laurentius Behem diui Stephani Babenbergeñ.canonicus,q in nullo poſteriores ſplēdore linguarū,Cypriani inſtar,dei tabernaculū honeſtauerūt,qbus et pter ſermonis elegantiā addere potes Sebaſtianū Sperantiū Brixinenſem ppoſitū.Et inter primos Iacobū Lempū θεολογώτατον utriuſq; theologiæ cenſo

Ia.Lēpus.

rē,cui eruditi plurimū debent, ob ſummū eius officiū in Io. Capnionē eruditorū parētē. Fruūt hui9 cōſortio Vuedelinus Steinbach,ac Martinus Plātſchq Tubingēſis gymnaſii lumina ſacra eruditiōe,noīs gloria ęquales multos habent,pſtātia paucos.Quid memorē Melcherū de Pfintzing,ac Georgiū Behem S.Laurētii Nurēbergēſiū ppoſitos.Iacobus Vuimphelingiū, Thomam Murner,Martinū Reus noricū,Volfgāgū Volprecht.Ioannē Lāg,Ioan.Fug, Vuēceſlaū Linck,Martinū Luder,Io.de Staupitz,Auguſtinū Lupff priorē Haidelbergēſem,Auguſtinēſes.Georgiū Nigri de Leōſtain,Thomā Truchſes Spireſiū.Vitū Gaiſfeld Surburgēſiū,Nicolaū Siguart Badenſiū,decanos. Io.Eckiū, Paul.Ricīū,Gregoriū Billung Phorcēſem,Florentiū muller Gerſ. decanū,Vdalricū Carinthiū,Lucā Schlepplin ſuffrag.Spireñ.Georgiū Riecker,Iacobū Cuppenheimiū.Caſparū glaſeriū & Ioanē kurſner,& reliqs,in qrum noībus adducendis fatigaremur. Aequali numero iuriū doctores ſanctiſſimi conſtant.

Florētius de Phenningen.

Inter qs pter ſummā morū innocentiā Florentius de Phenningen illuſtriſs. principis elect.Palat.Cancellarius,ſummū occupat,tēpeſtatis noſtrę Mœcenas oīm eruditorū indulgētiſſimus,ac omnibus doctis dexter, cuius ductu & auſpiciis inſignis Haidelbergenſiū palæſtra,ueterē teſtā exuta cultiſſimis diſciplinis expolitur,atque honeſtioribus ſtudiis in dies meretur.

Habet ille eiuſdē farinæ ac pſtantiæ familiarē Bernhardū Vurmzerū, ambo ſecretis principis adhibent,ambo ſenatorio ordine inſigniti,ambo ſumma nobilitate pditi ſunt. Viderunt Italiā uterqꝫ,uterqꝫ pter incompabilē iuriū induſtriam μελίγλωσσοι,latinæ eloquentiæ arcē occupauerunt. Nec portu te Iacobū Kurſerū,ac Hieronymū Vehū Badenſis Marchionis Cancellarios relicturus ſum,q̊rū beneficio & animi dexteritate,tota illa regio diſponit,conſeruat,ampliatur. Crimini q̄qꝫ maximo eſſem obnoxius,ſi Georgiū Sualbach ac Io. Vigiliū rerū eccleſiaſticarū uicarios,ſilentio præterirē, nec officiū noſtrū illis explerem,q̊rum bn̄ficio ſalus mea hactenus conſtitit, q̄s in omni fortuna præſentes expertus ſum. Nec Vdalricū Zaſiū a memoria noſtra remiſſurus ſum, cui ſecundi Varronis titulū uirtute ac eloquentia indiderunt. Cæterū Sebaſtianus Brant, Cunradus Peutinger, impialium urbiū archigrammatei, tot rer̄ diſciplinis cenſent,ut dubiū,an illis hiſtorici,an poetæ,an oratoris,an græcę,ſiue latinæ linguæ potius iuridica facultate nomen concedas. Haidelbergā q̄qꝫ occupant Theodericus ac Lucas iuriū ſcientia pſtantes. In medicorū pſtantiſſimorū numero primas partes cōſenſu oīm Ioāni de Maichingen deferebāt, cui accedere Theodericus Vuormacienſium doctor uidebatur. Viri illuſtres germaniæ

De politioris diſciplinæ Germanis. Ca. xliii.

NVnc mihi cum lætioris ſtudii Germanis res erit, q̊rū numerus ſi opi noſtro inſereret,in magnitudinē iniuſtā liber noſter cōſurgeret. Tot egregii Germanorū toti nunc in lingnarū cognitionibus uerſant,a q̄bus penitus poſſident oīa germanorū gymnaſia. Deniqꝫ germaniæ oēs Athenæi iam longe lateqꝫ,nil niſi græca ſonant,pꝰſt Muſeo Lipſenſi Moſellanꝰ ille,in græcis ἐις ἄκρον ἐλληνικῶς ,qui ductu Ariſtophāis poetæ græci Lipſenſes pſtantiori linguæ reſtituit. Eſt & illic Richardus Crocus ille. Philippū Brettanum Melanchthona Tubingæ cum ſummo fructu græcorū pſtātiſſima q̄qꝫ dictantē,pferre uolui oībus,cui accedit Hermannus Trebellius Muſei Francofordienſis illuſtrator. Quid Moguntiā memorē,tam pſtantiſſimis hoībus conſitā,illic eīm Cunradus Vuidmannus,Ioaanes de Kunigſtein,Io. Sorbillo atqꝫ alii,proba eruditione,qui & lætiora ſtudia pfitent. Tota urbs Nicol. Karbachio ſingularis eruditionis magiſtro in græcis exercitatiſſimo utit. Ad Argentinenſiū numerū me conferā,ubi Ruſerus ille Ioannitarū ordinis uir exercitatiſſimus meret,quē an̄ multos annos diſciplinis optīs penitꝰ deditū aſſidua noſtra conuerſatione uidimus,tunc multo artificio athletis ſummis reſpondentem. Nunc uero empericos q̊ſcunqꝫ uincentē,coæuos ille peritia literarū plurimos poſſidet,q̊rū dulciſſima familiaritate fruit,q̊rū eruditiōis teſtimonium Eraſmus ille ac Beatus Rhenanus ampliſſimi uiri fuderunt. Primū inter eos occupat Iacobus Sturmus homo ἀπλοτρόπος,in oībus q̄ moribꝰ corpori q̄ uirtuti debent,dexter & ſui ſimilis,qui & penitus polypi rōnem ſecutus, ridētibꝰ arridet,flentibus adeſt,in nobiliū numero doctiſſimus,in doctorū uero ludo nobiliſſimus,undiqꝫ tutus, undiqꝫ plenus ac rotundus eſt,quē ſi numero latinorū cenſere cupis,inuenies latinitatis cenſorē nobilē. Si hiſtoricis eū contule

Bonarū literarū profeſſores q̄ ſint

Sturmꝰ.

ris oĩs hiſtoriæ maieſtatẽ,cęteros docentẽ compies,adeo in oĩbus rebus ſacer,
Eſt huic ſumme familiaris Thomas Rappius,uir ardentiſſimi ingenii.Sunt &
Io. Rudolfingus,Io. Guido,Hieronymus Gebuilerus, Io. Schutz Vuilenſis,
Othmarus Luſcinius,Stephanus Tielerus,Matthias Schurerius,& cæteri il-
luſtres pſtantiſſimarũ literarũ profeſſores, q oẽm eorũ operã ante annos etiã
lrĩs græcis deſtinauerũt,Hagenoã Ioannes ille Secerius Lauchẽſis,academiæ
Anshelmianæ pſes,Seleſtadiũ Sapidus,Iacob9 Spiegel,Baſileã Amorbachii,
græcitate illuſtrauerunt,& ut rem demũ cõponam, nulla Germaniæ ciuitas
ab omni literatura adeo remota eſt,quæ non græcarũ literarũ literatiſſimos
interptes retulerit, τῶν δ' ἄλλων, τίσκεν ἧσι φρεσὶν οὔνοματ' εἴπῃ. ut Homerice lo
quar,quis enim aliorum nomina facile dixerit.

De poetis,hiſtoricis,& aliarum diſciplinarum
principibus Germaniæ Ca. xliiii.

Poetæ ac hiſtorici germãiæ.

AD poetices diſciplinæ deditos nunc deſcendo,quã germanorũ aliq
ueluti ꝓpriã ſibi deſumpſerũt,in qrũ numero Huttenus ille nobiliſſi
mus eques,cæteris oĩbus anteſignandus eſt,homo condendis carmi
nibus natus,de q dicere poſſum,qd Cicero de Ennio,Codrus de Homero,de
os potius perituros,ꝙ doctiſſimi uiri illius monumenta exitium eſſe paſſura.

Vlricus Hutten9.

Eſt & altera ſpes Germanię Eobanus Haſſus diuino ingenio,ac prorſus Eoba
nico,cuius ęglogas nuꝑ,& quicqd ex ingenio tam defœcato prodiit,ſine ſum
ma admiratione legere non potui, tanti ſales, tanta acutiſſima inuentio. Sunt
pterea Hermannus Buſchius,Auentinus,Spalatinus, Cuſpinianus Cæſareæ
maieſtatis a cõſiliis,Henricus Bebelius,Otto Beckmãnus,Marſcalcus doctor,
Iacobus Simler Durlacus,illuſtriſſimi Palatini comitis pædagogus, genero-
ſus comes Hermannus Nuenar,Theodericus Sobel Moguntineñ.canonic9.
Albertus Biſtz.Stephanus Roſinus,cęſareę maieſtatis in Ro.curia ſollicitator,
Eſticampianus,Cocleus Noricus,Vulphganus Angſt,Braſſicanus,Baltazar
de Facha,Philippus Engendinus,Collimitius,Ioachimus Vadianus,Sturnus,
Rubianus.Storkius,Huttichius,Io. Cæſarius,& alii multi φύλλοισιν ἐοικότεσ ἢ ψα
μάθοισιν numero foliis ac harenis ſimiles,qrum recitãdis noĩbus ſpaciũ deeſſet,
& iuſto uolumini eorũ memoria reſponderet.Sunt pterea mathematices diſ-

Mathematici germãiæ.

ciplinæ uiri emunctiſſimi,Io. Virdung de Hasfurt,Io. Stoffler Iuſtingeñ. Tu
bingenſiũ aſtronomus,Ioannes Reniger,Io. Schenot Bambergeñ.Stabius cę
ſareæ maieſtatis a ſecretis,& p læriqꝫ alii, qui eruditione ſacra,cũ rerũ natura
pliari uident,magni Mercurii comites,qui in totius naturæ myſteriis adoleue
runt,& uero pſagio nouerunt τάτ' ἔοντα τάτ' ἐσσόμενα πρότ' ἐόντα,quæ ſunt,quę
fuerunt,& q futura trahent.Nec ſine debita ſui memoria Io. Petki abibit,qui
Colonienſis ecclesię canonicus,tãtos ĩ Arabica lingua ꝓgreſſus fecit,cui parẽ
gentiũ domina Roma,in Chaldæis myſteriis aluerat neminẽ, q pari eruditio-
ne ſeſe cũ illo certamini credere potuerit,huius etiã ductu,eiſudẽ nomiſmatis
pſalteriũ in lucẽ abiuit. Et hi demũ germaniæ principes,qs fœlici ſydere,ger-
manicus orbis ꝓduxit,ac literarũ pſtantia a cęteris diſcreuit,in omĩ dicẽdi gñe

præſtan

præſtantes tulit,ac ſui ipſius laudem tanto ſtudioſorum hominum numero reddidit cumulatiſſimam.

Germanos olim inter Græcos uerſatos,& eos ante mille annos græcarum literarum ſtudioſos fuiſſe. Ca. xlv.

ID q̊ꝙ germanicę laudi p̄ſentiſſimū̃ eſt,ante tot annorū̃ millia,Germãos q̊ſdã inter græcos mutua communione uerſatos fuiſſe,Græci em̃ ſedes eorū̃ Germanis ac Getis cõiunxerunt.Oſtendũt hoc Mileſii,qui olim Ionium incoluerunt,Pauſania referente,ac Athenæo,deducendis lanis notiſſimi,ut & Ouidius lib.maioris nono,Plynius lib.viii.na.hiſt.Cicero in Verrem Hora. in epi.& alii uolũt.Hi Mileſii græcorū̃ ueriſſimi,ſeſe Getis,in urbe Tomitana Getarū̃ addixerunt,& ſine diſcrimine lingua eorū̃ uſi, Getis Germãis nonnihil incrementi addiderunt.Vnde Ouidius de illo lib.iii.Triſtium. Greci int̃ germãos.

Sic quoꝙ ſunt urbes Graiæ,quis crederé poſſet?
Inter inhumanæ nomina barbariæ
Huc quoꝙ mileto miſſi uenere coloni
Inꝙ Getis graias conſtituere domos.

Inde græcū̃ idioma pene germanicam ac geticam facultatẽ corrupit,tm̃ e græcis ſibi lingua noſtra uendicauit,uidetur hoc idem ſignificare Ouidius libro Triſtium quinto. Grȩca lingua mixta germanicæ.

Et tamen intus
Mixta facit grais barbara turba metum
Turba Tomitanæ quæ ſit regionis?& inter
Quos habeam mores diſcere cura tibi eſt?
Mixta ſit hæc quamuis,inter græcoſꝙ getaſꝙ,
A male pacatis plus trahit ora getis.

Vbi Ouidius mixtã græcorū̃ linguã geticæ ſcripſit. Nec id p̄termittẽdū̃, q̊d Pauſanias græcus in τοῖς φωκικοῖς ſcripſit.Galatas ſcilicet olĩ occiſo Kydia imp̄atore,græcis literis iſtiuſmodi carmina templo Iouis Eleutherii affixiſſe,quibus ſignificabant Kydiam imp̄atorem ea tempeſtate ab ipſis deuictum, qua ferus Mars in manibus Galatarum floruerat.Carmina illa fuerunt.

Η μάλα δὴ ποθέουσα νέαν ἐπὶ κυδίου ἥβην
Αὖτις, ἀριζήλου φωτὸς ἄγαλμα Διί.
Ας διὰ δὴ πρῶτα σλαίον ποτὲ πῆχυν ἔτεινεν,
Εὖτ' ὤθει τῶν γαλατῶν ἤκμασε θοῦρος ἄρης.

De Scythis ſeptentrionalibus tale iudiciū̃ Mneſippus apud Lucianum dedit. οὐ μόνον ἄρα τοξεύειν ἀγαθοὶ ἦσαν σκύθαι, καὶ τὰ πολέμικα τῶν ἄλλων ἀμείνους. ἀλλὰ καὶ ῥῆσιν εἰπεῖν, ἁπάντων πιθανώτατοι.i.Non ſolū̃ ſagittando ac circa bellicas res Scythę ualent,uerū̃ etiã in dicẽdo , oĩb⁹ p̄ſuadendo ſunt peritiſſimi.Nec etiã pauci ingeniorū̃ præſtantiū̃ in germania uiguerunt & in Gallia tp̄ibus antiq̄ſſimis,& ut nihil de Anacharſi,Xamolxi,& cæteris (quorū̃ mentio facta eſt) habeat̃. Fueruut alii excellentiores,Stacii em̃ parentẽ ſummo ingenio uirū̃,& qui Lycophrõtis poema obſcuriſſimū̃ cõmentariis illuſtrauit,germanū̃ dixerunt,ab illis Gallis ortū̃ referentẽ,q̄ nunc in nomen germanicū̃ abiuerunt,de illo Marlianus plura retulit.Arelatenſe etiã regnū̃ germanis ſubiectū̃ fuerat,ut ex Pro Statii pat̃ german⁹.

copio & aliis lib. primo diximꝰ, ex illorū ciuitate Phauorinus ille philoſophus prognatus eſt, referente Philoſtrato. φαβωρῖνον τὸν φιλόσοφον, ἡ εὐγλωττία σοφισταῖς ἐκήρυττεν, ἦν μὲν γὰρ τῶν ἑσπερίων γαλατῶν ἔθνος, ἀρελάτου πόλεως. i. Phauorinum philoſophū facundia philoſophis adiecit, fuit hic ex Arelato urbe Galatię oriundus. Verū non me latet hanc urbē pado adhærere, quare etiam conuinci pōt, eū externū fuiſſe, & non germanū. Fuerunt olim literæ græcæ paſſim penes germanos a quibuſdā peritis inſculptæ. Athenęus Dipno. li. iii. circa finē. ἰούλιος γὰρ καῖσαρ ὁ πρῶτος, περαιωθεὶς ἐπὶ τὰς βρεττανίδας νήσους, μετὰ χιλίων σκαφῶν τρεῖς οἰκέτας τοὺς πάντας συνεπήγετο, ὡς κότας ἱστορεῖ, ὁ τότε ὑποστρατηγῶν αὐτῷ, ἐν τῷ περὶ τῆς ῥωμαίων πολιτείας συγγράμματι. ὃ τῇ πατρίῳ ἡμῶν γέγραπται φωνῇ. i. Iulius cęſar primus, delatus in inſulas Brittanicas mille nauibus, tres lixarū naues cuilibet coniunxit, ut Cotas ſcriptor (qui ſecū tunc militauit) in libro de Romanorum republica inſcripto teſtať, ꝗ liber græce ſcriptus eſt. Nunc aūt ſunt, qui hunc Cotā in Galliis circa Rhenū geſta cęſaris ſcripſiſſe ferunt, in qͦrū numero Methodius eſt, qui licet Cotā non nominet, fuit tn̄, inqt, in exercitu cæſaris ſcriptor, qui græce eius res ſcripſerat, ipſo ignorante. Cęſar in cōmentariis penes Gallos oīa ſua geſta græce conſcripta ſe ait inueniſſe. Cor. Tacitus in Aſciburgo literas græcas ſeculo ſuo reperiri ait, ꝗ Vlyſſis præſentiam illic denotauerint. Columnæ qͦqꝫ penes Treuiros uidenť, characteribus hellinis inſculptæ, quarū uerba gręca adduxiſſem, niſi manca, corrupta, exoleta, ac pene oīno deſiderata fuiſſent, ita ut nihil pene græcę literaturæ plus ſapiant. In Haſſiæ locis pluribus, uideri græca elementa tēplis infixa comꝑtum habeo. Id & apud Saxones Hermannus ſcriptor Saxonum probat, pluribus idolatris inſculptos, uſqꝫ ad Caroli tempora deueniſſe characteras græcos.

Literæ græcæ in germania

De teſtimonio doctorum uirorum germanorum, & de quibuſdam qui externi, omni pacto ſeſe germanos dicere uoluerunt. Ca. xlvi.

PRæmiſimus noſtræ memoriæ Germanorū ꝑſtantiorū ingeniorū uiros, ꝗbus non uulgaris rerū doctrina ac ingenii alea famulať, potuit ex eo lector ſtudioſus tenere, quid bonæ literæ germanis etiā deberent, quę oīa cupide ac enixe pro iactu ingenii ac mearū uiriū captu abſoluimus. Superſunt labori noſtro tenaciſſima qͦrundā nobiliſſimorū, de Germanorū literatura, teſtimonia, q̃ ut ab ampliſſimis hoīus ꝓfecta ſunt, ita germanoꝝ laudi cumulatiſſima, accōmodatiſſimaqꝫ exiſtūt. Aegidius Auerpianus noīs ac animi uir honeſtiſſimus, in literis Martino theologo mandatis. Germania, inqt, nunc Roma, aut mera cecropia facta eſt. Idē Picus noſter Mirandulæ comes, illuſtriū germanorū ingenia exꝑtus. Vere, inquit, Tiberis in Rhenū influxit, q̄d id ſonat, Italorū induſtria, q̃ olim ꝓpria Italis deſumpta erat, nunc & Germanis conceſſa eſt. Iacobus Landſpergius homo in literis exercitatiſſimus, in epiſtola ad Thomā Vuolphiū. Quantū ego, inqt, uidere poſſum, Italia de germāis quæri pōt, q̄d græci olim de Italis. Poſt em̄ regni Argolici detractionē, eloquentiā ſimul græcis ꝓpriā cōtraxerunt Romani, nunc & id tpis ꝓpe eſſe uideo, īmo Auſonias Muſas in germaniā cōmigratas. Noluit uir ille emūctiſ

Teſtimonia Italorum de germania

ſimus

ſimus,Italiã,nunc literarũ opinione ac pſtantia eſſe literis exutam,q̃ ſemp ſuos mæonides,ac Italicę eloquentiæ uiros dignos,& ꝑrſus Italos ꝓduxit.Nec em̃ clam me eſt,q̃ ĩgenio Picus ille,Alſatus Mediolaneñ. Cęlius,Leonicenus,Baptiſta Pius,Iunior Beroaldus, Gregorius Nazarenus archipſul, atq; alii nr̃o ſeculo ualuerit. Quid famę ac literarũ cultoribus dederint.Et illi ampliſſimis teſtimoniis germaniã fouerũt,Huic q̊q; quicqd literis pſtari poteſt, ac uirtuti debeť,conceſſerunt.Gregorius ille Nazarenus in literis ad Max.ęmilianũ,ſatis officio germaniæ functus,ꝑuenit,inquit,interim ad nos ex Germãnia,nam primũ ex græcia,theologia et philoſophia.Lingua ſola ac ſermõe dũtaxat nos olim germanos ſupauimus,nunc & græci & latini ab iſto germano addiſcũt Capnione,qui ſuã patriã illuſtrauit,magnificauit, cũ ipſe a patria illuſtrari,magnificari deberet,quē alieni cõmendant,cur ſui eũ non ſuſcipiũt,Hæc ille.Sui eum,mi Nazarene uir doctiſſime,colunt ac admirant̃,ac non minoris ipſum ꝙ Smyrna Homerũ eorũ æſtimant.Nec opus ut ab illis admireť,q̃rũ laude, eiuſdē farinæ cũ illis ac nota ſignari ac cenſeri poſſet.Ecce Beroaldi uerba in epiſt.ad Thomã Vuolphiũ,ut Tu noſti,inquit,ꝙ nullus eſt hac tēpeſtate,inť celebriores ꝓfeſſores, q germaniam germanoſq; om̃es laudet,amet,amplexetur,ut Beroaldus tuus.Idē in epiſt. ad Iacobũ Marchionē Badeñ. diſſeruit, & in pliminaribus in Gelliũ de Sigiſmũdo comite Hohenloēſi,Germaniã,inquit,prope peculiariter deamo & foueo,q̃ me uiciſſim ſemp coluit,atq; ſuſpexit,q̃ me duce lĩguas e barbariſmoꝝ ſolœciſmoꝝq; fœditate repurgat, meæ q̃liſcũq; eſt, eruditiõis laudatrix,admiratrix,aſſertrix.Hęc Beroaldus,cuius teſtimoniũ tale eſt,qualis uiri pſtantia ac opinio,quale a Beroaldo pſtari poſſit. Dracõti⁹ etiã nobis pſuaſit,Italiã germãis non obuiã plus tenendã eſſe.tot & tantis in germania illuſtribus coruſcantibus.Tædet Politiani ac Iaſonis Maii teſtimonia,orõnib⁹ ad Max.ęmilianũ inſerta,adducere.Tedet Aldi Manutii, Marſilii Ficini,ac aliorũ ad illuſtres germanos argumenta referre.Rudolph⁹ Agricola Fryſius,tot dignis dignus,ac cordatiſſimus uirorum,Capnioni illud ſcripſit,cultiores literas uidelicet in Germaniã ꝑueniſſe,ac arcē occupaſſe, & ſi unq̃,inquit,fata Germaniã expergiſci uolunt,modo id fieri certiſſimũ eſt. Ea uirtute igiť ac pſtantia germanorũ,Itali inducti ſunt,ut patriæ eorũ pœnitētia ducti ſeſe germanos eſſe & haberi moliti ſunt,Aeneas Syluius immo Papa Pius in epiſt.ad Decanũ Vuormacieñ.in hanc ſentētiã euaſit.Supra annos inquit,xxiiii.in Germania impatori ſeruiuimus,unde nec me extraneũ dici puto,ita q̊q; agamus ut potius Germani ꝙ Itali nuncupemur,& ſi parũ poſſumus,ſtudia tñ noſtra ſemp huc dirigamus,ut inclytæ nationi ſemp mos a nobis gerať.Hæc ille.Superſunt adhuc plura doctiſſimorũ indicia,q̃ neceſſitate operis inductus,libens ptereo.Vnde non poſſum non ætati noſtrę gratulari imo maxime ob id deo debere me puto,ꝙ germanus non externus, eo ſeculo ꝓductus fuerim,q̊ oĩs externorũ calumnia,qua inſciciæ germanos inceſſerunt,penitus deſiit,& hęc tantum de illo. Papa Pi⁹ german⁹.

De inuentione artis impreſſoriæ. Ca. xlvii.

IN re humana Itali Græciqꝫ q̃tum ualuerint experientia conſtat,oĩs em̃ doctrĩa ab illis tanq̃ ab uberrimo fonte emanauit,unde accidit,ut in illis rerũ elementis,palmã ſibi ipſis aucupari conſueuerint, non t̃n literas primo inuenerunt.Dempta aũt literarũ inuentione, utilius nihil mortalibus arte impſſoria ſuppeditat̃,ex quo nec t̃m laudis uenati ſunt græci,nec Itali,q̃tũ germani,licet em̃ ingenii eorũ riuos copioſiſſimis monumentis nobis ĩpartiti ſint Quod Polydorus noſter li.ii.ca.vii. rerũ inuentionũ teſtat̃,ubi artẽ impſſoriã literarũ ſcriptoribus comparans hmõi uerba fecit. Fuit hoc & oĩno magnum mortalibus munus,ſed nequaq̃ conferendũ huic,q̃d noſtro tp̃e adepti ſum⁹, rep̃to nouo ſcribendi gñe,t̃m em̃ uno die ab uno hoĩe literarũ imprimit̃,q̃tũ uix toto anno a pluribus ſcribi poſſet. Vnde adeo diſciplinarũ oĩm magna librorũ copia ad nos manauit,ut nullũ ampli⁹ ſupra futurũ ſit opus,q̃d ab hoĩe ,q̃uis egeno,deſyderari poſſit.Illud inſup̃ adde,ꝙ authores q̃q̃ plurimos tã græcos q̃ latinos,ab oĩ prorſus interitus periculo uindicauit.Hęc ille.Extat & Fran.Philelphi epiſtola de arte impſſoria,ubi ſuo tp̃e rep̃tam eſſe hanc artem oſtendit,& quaſdã literarũ formulas noĩat,et inuentores huius æterna laude dignos æſtimat.Polydorus q̃q̃ ubi ſupra,ait,quare tantæ rei autor ſua laude defraudandus non eſt,p̃ſertim ut poſteritas ſciat,cui diuinũ beneficiũ acceptũ referre debeat,Hæc ille.Eſt aũt in Germania excogitata primo,Beroaldo auctore,ſic dicentis

De arte Impſſoria.

O Germania muneris repertrix
Quo nihil utilius dedit uetuſtas
Libros ſcribere quæ doces premendo.

Pomponius Lætus huic germanorũ laudi inſidiat⁹ ẽ,et Italis aſcripſit,Saturnũ em̃ Italię q̃ndã ęreas notas tradidiſſe refert.Quem refellit Peutinger in germaniæ ſuæ antiq̃tatibus.Celtes Moguntiæ primũ excuſſas has notas ſcribit,his uerbis.Ex altera aũt Meni ripa ubi Francofordiã & Aſciburgũ.urbes monteſq̃ e regione Moguntię urbis,q̃ prima ſculpſit ſolidos ære characteres. Et uerſis docuit ſcribere literis. Hæc ille.Campanus q̃q̃ ignorantia noĩs inuentoris lapſus eſt. Fuit em̃ nomẽ rep̃tori Vdalricus Han,q cognomen in latinũ uerſum galli ſiue gallinacei accepit.Cãpanus uero noĩe deceptus,artis illius inuentorem natione gallũ exiſtimabat.Vnde in eum ſic iocatus eſt illo tetraſticho.

Loc⁹ Cãpani ac Põ.Læti

Anſer Tarpei cuſtos Iouis,unde ꝙ alis
Conſtreperes gallus decidit,ultor adeſt,
Vlricus gallus ne quem poſcantur in uſum
Edocuit,pennis nil opus eſſe tuis.

Peutinger uero & Polydorus ubi ſupra,germanũ cognoĩe Petrũ,apud Moguntinos artẽ excogitaſſe ſcribunt, Inde Cunradus idẽ germanus excuſſa exẽplaria Romã primus detulit,Hæc ille.Re aũt uera author ſua laude defraudatus eſt. Anno em̃ dñi M.cccc.ix.ſub Fœderico tertio a Ioanne Guttenbergio Argentinenſi ars illa adinuenta eſt, in urbe Argentina,ubi incepit,Moguntiã inde proficiſcens,adimpleuit,huius mox Ioannes Mentel factus eſt ditiſſimus,unde Adolphus Ruſcius, Martin⁹ Flachus Neapoli primos libros impſſos mõſtrauere.Sixtus Ruſingerus anno

dñi

dñi M.cccc.lxxi. Vdalricus Han Romã libros imp̃ſſos primus portauit. Hæc laco. Vuimpheling.in li.de Germania ca.lxv. Alii ı̃ p̃dio Alſatiæ noĩe Ruſſenburg inceptã,primitus hanc artẽ fuiſſe ſcribũt,q̃d a ſono imprimẽdorũ librorũ dixerunt. Moguntiã primitus imp̃ſſos libros detulerunt,unde fama illic repertã fuiſſe hanc artẽ diuulgata eſt. Scripſit de hac arte epiſtolã honeſtiſſimã Nicolaus Sypõtinus epũs ad Franciſcũ Guarinũ. Solebã,inq̃t,mi Frãciſce nup̃ ætati noſtræ gratulari,quaſi magnũ q̃ddã & pene diuinũ beneficiũ hac tẽpeſtate adepti eſſemus,ob nouũ ſcribendi genus,e Germanis nup̃ ad nos delatũ Videbã em̃ tm̃ uno menſe ab uno hoĩe hoc tp̃e imprimi literarũ poſſe,q̃tum uix anno toto ſcribi alias a plurimis potuiſſet, q̃d uno uerſu Cãpanus noſter Aprutinus pontifex,elegãtiſſime ſcripſit. Imprimit ille die,q̃tũ uix ſcribit anno Ex qua re tãtã breui tp̃e librorꝫ copiã ſperabã,ut nullũ ſupfuturũ eſſet op9,q̃d uel ab inope atq; egeno hoĩe poſſet amplius deſyderari,hinc exiſtimabã ut uigerent in dies magis ingenia hoĩm,& florerẽt ſtudia literarũ,oẽſq; ad capeſcẽdas p̃claras artes tanta librorum commoditate allicerentur. Hæc ille.

De inuentione philoſophiæ a Germanis & Scythis, qui Germani ſunt. Ca. xlviii.

ERit nunc nobis cũ philoſophia res,quã nonnulli a Germanis ortã teſtant,uerũ ut facilius nobis huius rei fidẽ p̃ſtare poſſemus,cõſtat philoſophiã a barbaris eſſe ortã,cuius opinionis ſunt authores Strabo, Methodius & alii. Voluerũt Sociõ q̃q; & Ariſtoteles ĩ magico,& Timoſthenes,mille annos ante græcos,literis Gallos fuiſſe uſos. Scripſerunt aũt Galatas oĩum antiq̃ſſimos,ſub q̃bus & Germani comp̃hendebant,ut li.i.annotauim9. Dedit literas ægyptiis primitus Mercurius,Diodoro referẽte,illo natu maior Moyſes literas Iudæis tradidit,teſte Ioſepho,a q̃bus phœnices receperũt,Euſebio in viii.ac x.auctore. Ante aũt Moyſen lõgo tp̃e,Tuiſcon floruit,ac alius q̃dam a Beroſo noĩatus,q̃rũ ille Germanis,q̃rũ parẽs erat,ille uero Galatis literas & leges tradiderunt,Beroſo dicente li.iiii.& poſt eũ,Annio Viterbieñ.cõmentario iiii.ac v. Ante ergo græcos,Galatæ,hoc eſt Germani et Galli,literas habuerunt. Galli aũt Cæſare auctore li.vi.a Samote patre Diti,literas græcas primitus didicerũt,& hoc poſtq̃ literæ ad græcos ueniebant,grecorũ dogmatibus ac literis uſi ſunt,eodẽ Cæſare auctore,poſtq̃ em̃ græcia floruit,lege cautũ erat gallis, ut in græciã q̃dam p̃cipiendarũ literarũ gratia delegerent,authore Philoſtrato in uita Phauorini philoſophi,qui Phauorinũ κατὰ τοὺς πατρίους νόμους Per leges patrias philoſophiã fuiſſe ſecutũ refert. Lucia. picturã Herculis ſe ĩtueri affirmat,& ait ταῦτ᾽ ἐγὼ μὲν ἐπὶ πολὺ εἱστήκειν ὁρῶν καὶ θαυμάζων καὶ ἀπορῶν καὶ ἀγανακτῶν. Κελτὸς δέ τις παρεστώς, οὐκ ἀπαίδευτος τὰ ἡμέτερα, ὡς ἔδειξεν, ἀκριβῶς ἑλλάδα φωνὴν ἀφιείς. φιλόσοφος οἶμαι τὰ ἐπιχώρια, ἐγώ σοι ἔφη, ὦ ξένε, λύσω τῆς γραφῆς τὸ αἴνιγμα. μέμνημαι γοῦν ἔφη, καὶ κωμικῶν τινῶν ἰαμβείων, παρ᾽ ὑμῶν μαθών .i. Hæc ego q̃dẽ longo tp̃e aſſiſtebã,uidens,mirans,atq; dubitans,& demũ indignatus. Gallus aũt q̃dã aſtans phũs,nõ ignarus noſtrarũ literarũ,ut uidebatur optime græcã linguã p̃nuncians, phũs ut putaui illi9 regionis unus. Ego tibi ille inquit. hoſpes,ſoluã picturæ ænigma,memini em̃ & comicorũ ueſtrorũ

Philoſophia ger. unde

Galli ad Græciam miſſi.

q̊ſdam iambos, penes uos in græcia diſcens &c. Galli itaq; & oẽs barbarorũ nationes, ſi doctos habuerunt, non inficior, e græcia rerũ oĩm ſcientiã deportauerunt. Fuit Anacharſis unus e ſeptẽ ſapientibus, ut Ephorus græcus autor inquit, Scytha, prudentia moderatione ac intellectu conſumatiſſimus, rotæ ſingularis ac bicipitis anchoræ, ac folii, excuſſiq; ignis adinuentor, fuit & Abaris ac alii. Verum, ut Chryſippus ait, e græcia eam animi induſtriã retulerunt. Et Toxaris Scytha apud græcos ſe doctũ oſtendit in dialogo φιλία inſcripto. καὶ πρὸς θεῶν τῶν ἑλλήνων, μὴ πρὸς ἀχθηδῶνα μοῦ ἀκούσῃς, ἣν εἴπω τι, ὧν κατανενόηκα, πολὺν ἤδη χρόνον ὑμῖν συγγινόμενος. i. & p̱ deos græcos ne ſuccẽſeas nobis dũ audieris q̃ nunc exploratus dico, diu eñ penes uos. i. græcos uerſatus ſum, Idẽ Lucian⁹ in dialogo πρόξενος inſcripto, inquit, οὐ πρῶτος ἀφίκετο ἀνάχαρσις ἐκ σκυθίας ἀθήναζε παιδείας ἐπιθυμίᾳ τῆς ἑλληνικῆς, ἀλλὰ καὶ τόξαρις πρὸ αὐτοῦ, σοφὸς μὲν καὶ φιλόκαλος ἀνὴρ καὶ ἐπιτηδευμάτων φιλομαθὴς τῶν πολλῶν. i. Non primus e Scythia Anacharſis græcarũ literarũ cauſa Athenas p̱fectus eſt, uerũ & ante eũ Toxaris ſapiens uir ac humanus, multorũ ſtudiorũ amator. Fuerũt ergo græci, poſtq̃ ad eos literæ p̱uenerunt, gentibus oĩbus nobiliores, literas tñ e barbaris ſumpſerunt, quẽadmodũ illi ab ipſis eruditionẽ. Cadmus e Phœnicia literas Phœnicũ græcis adminiſtrauit. Herodoto li. v. Euſebio li. viii. & xi. Plynio q̊q; in vii. Diodoro li. vi. Lucão, Ioſepho autoribus. Verũ hi oẽs (licet cœleſti ingenio uiri) fallebant. Non eñ literas phœnicũ uerũ galatarũ. i. germanorũ & gallorũ græcis tradidit, Annio Viterbienſe referente cõmentario q̱nto. Xenophon in æq̱uocis. Quintus, inquit, Cadmus ante Troiæ ruinas, retulit in græciã ſedecim rudes literas, nõ phœnicas, uerũ galatarũ ac męonũ characteribus ſimiles. Hec ille. Archilochus etiã in tp̱ibus, ultimũ, inquit, Homerũ ætas noſtra cernit, qui Olympiade xxiii. ab excidio Troiæ q̱ngenteſimo anno, rudes literas, nõ phœnicas, uerũ Galatarũ & Mæonũ figuras habentes, græciæ reſtituit. Hæc ille. Ex q̊rũ uerbis cõmendator eorũ, non ſolũ literas, uerũ etiã philoſophiæ initia gręcis dediſſe germanos, Mæones, & Gallos loco ueri aſſerit. Cui rei fidẽ facit Beroſus Chaldæus, ut Metaſthenes Perſarũ ſcriptor ait, ſcriptorũ oĩm ueriſſimus, q̱ anno quarto Nini regis Tuiſconẽ apud Rhenũ Sarmatas legibus fundaſſe refert, oĩbus græcis antiquiorẽ. Abeãt ergo ac deſiſtant a ſua opinione Ephorus ille hiſtoricus, ac Diogenes Laertius in primo lib. qui philoſophiã a ſolis græcis inuentã aſſeruerunt. Timuerũt hi græci famę eorũ, ne illi (q̊s ipſi barbaros dixerunt) iſtiuſmodi gloriã in ſe cõuerterent, ſi literarũ inuentionẽ barbaris tribuerent. Si aũt experiri cupis, qui apud germanos philoſophi fuerint: cũ uiri pariter ac fœmĩæ literarũ arcana ignorauerĩt, ut Tacitus ait. Vnũ in mediũ adducã, græcis pene oĩbus p̃ſtantẽ Xamolxẽ, quẽ Nazianzenus & Laertius Thracẽ, Dion uero ac Iornandes & alii gotthũ dixerũt, ergo germanum. Doctiſſimos etiã gotthorũ fuiſſe q̊ſdã Socrates hiſtoricus, Soſimenus, ac Theodericus epũs teſtanť, tp̱e Valentis cęſaris. Longo autem p̃dictis illi antiquiores Comeſinus, Zerita & Dicęneus, ſcriptores natiõe gotthi polluerũt. Iornande referente, q̊s & lib. primo ca. pri. adduxim⁹ Eſt ergo philoſophia non

Scytharũ Docti in græciam.

Gręcorũ philoſophia & literæ a Germãis

e græcis

non a græcis,uerum a Germanis adinuenta,ac a cęteris barbaris.Indicant hu
ius rei fidem ſola Beroſi uerba,qui libro quinto quendam noĩat,q in philoſo
phię p̃ceptis gallos prim⁹ imbuit,& qui oĩbus pene græcis & ipſo Cadmo an
tiquior,omnes priſcorum philoſophos longo ſpacio exceſſit.

De quibuſdam ueſtigiis,ſtructuris,& monumentis,
ueterum imperatorum in Germania. Ca. xlix.

MAgnũ olim ac peculiare decus fuerat imperatoribus,ſi quis ſe in ger
mania fuiſſe gloriaretur. Multi igitur Cæſarũ,ueſtigia ac monumen
ta poſt ſe,prorogandæ memoriæ eorum gratia,in germania relique
runt.Vlyſſes dum ab obliuiõe nomen eius aſſerere uoluit,literas quaſdã græ
cas ſub altari in Aſciburgo ſcripſerat,ut Tacitus ait.Druſus pulcherrima faci-
nora exordiebať,foſſas eñ perduxit inter Salam & Rhenum fluuios,referen
te Euſebio.Suetonii uerba ſunt in Claudio.Foſſas magnas menſa ui & opere
effecit,quæ Druſinæ dicunť trãs Rhenũ.Idem Cornelius li.i. Ille etiã Druſus
molem apud Moguntiam ad tutandum Rhenum ſtatuit. Hæc Cornelius in
libro hiſtoriarum,cuius & in libro amorum Celtes meminit,ponemus & nos
libro quarto & ultimo,ubi de Moguntia mentio erit.Otto epiſcopus li.iii.c.iiii
hiſtoriarum,Peutiger,& Greſmundus,multa addunt.Hãc molem Luethus
inde ductor a Druſo ĩceptam reſtaurauit,referente Tacito.Iulius primus Rhe
num põte coniunxit,Plutarcho,Oroſio,Eutropio,Euſebio,Cæſare, & mille
auctoribus.Carolus inde Magnus quingentorum paſſuum longitudine pon
tem ſtruxit,quæ paulo poſt comburebať,Sigiberto Geblacenſi,hiſtoria Fran
corum,Gotfrido,& aliis auctoribus. Primus autem p̱ Danubium in lapideo
ponte traiecit exercitum Traianus Cæſar,quod adhuc uidetur,opus fecit mi-
randum,& memorabile,cui cætera opera uix adæquare poſſis,uiginti ſtatuit
ex quadrato lapide pilas,quorum altitudo centum & quinquaginta pedum p̃
ter fundamenta habuit,latitudo ſexaginta pedes cõtinuit,diſtãt aũt inter ſe cẽ
tum & ſeptuaginta pedibus,fornicibus uero coniunguntur. Quæſitũ eſt (q̃d
raro alicui conuenit) quibus nam uiribus,aut qua ratione aut artificio,in pro
fundum in illa gurgitum altitudine tanquam præcipiti flumine tum ſingulę co
lumnæ extare ualuerĩt:dictum eſt,nihil non poſſe Romanum imperium.Hęc
omnia Dion græcus auctor in uita Traiani.Otto cæſar pugionem miſit in Co
loniam Marti dedicandum,ut ait Suetonius in Vitellio.Item Caligula Cæſar
in Treueris ultra Ambianos profectus,ſupra Confluentes aram inſcribi iuſ-
ſit,ob puerperium Agrippinæ,refert Suetonius,ita Cæſar Iulius gladium ſuũ
liquit apud Gallos,ut ait Strabo libro quarto,uel auernos,ut Plutarchus,Sue
tonius tamen in Vitellio apud Germanos liquiſſe ait.Cætera de põtibus Rhe
ni ac Iſtri multa Suidas in dictiõe ζεῦγμα Philoſtratus fabulator in uita Nicetis
philoſophi,poſtquam Nicetẽ tot terrarum peragraſſe ſcripſit, ἐπιξαπεὶς δὲ
τὰ κελτικὰ ςρατόπεδα, ὑπὲρ ἄλπεις τε καὶ τὸν ῥῆνον adiungit,ubi eũ trans alpes Cel
tas & Rhenum Germaniam uidiſſe refert,tanq̃ȝ inauditum q̊ddã allegaturus

De curru,plauſtris,& uectione ueterum Germanorum. Ca. L.

Structu
rę germa
norum.

Veſtigia
cæſarum
in Ger.

Vectura germanorum.

SAtis quantũ res uidebatur exigere de literis diſſeruimus, nunc ad cętera germanorũ artificia ſtylũ cõferem⁹. Erat olim oĩbus germaniã magnam incolentibus peculiaris plauſtri uſus, Vnde Põp. Mela, Strabo, & alii, ubi de Sarmatis dixerũt, plauſtrorũ mentionẽ fecerunt. Claudianus Getis Germanis plauſtra adiecit. Dũ geticis ingens ꝑmeret Myſia plauſtris. Concordat Ammianus Marcelli. li.xx. qui ſeptẽtrionalibus illis pene oĩbus plauſtra aſcripſerat. Cornelus ob id a germanis & aliis gentibus diſcreuit Sarmatas. Cæterũ Suidas de litera.ν. in dictione νομάδας poſtq̃, paſtas greges tali uocabulo nominari, ac gentem Scythiæ ex Ariſtophane allegaſſet. Subiũgit ἐπειδὴ οἱ σκύθαι ὑπὸ χειμῶνι διὰ τὸ ἀφόρητον, αὐτῶν ἐφ' ἁμαξῶν τὰ πράγματα βάλλοντες, ἀπαίρουσιν εἰς ἄλλην χώραν, ὁ γὰρ μὴ ἔχων ἐκεῖσε ἅμαξαν, ἄτιμος παρ' αὐτοῖς κρίνεται .i. Poſtq̃ Scythæ hyemẽ intollerabilẽ ipſis ſenſiſſent, res eorũ plauſtris impoſuerũt, ac in aliam regionẽ traiecerunt. Qui aũt penes eos plauſtris carebat, ignominioſus habebat, Hæc ille. Et paulo ante νομάδων, ἀγρίων βαρβάρων. οἱ λεγόμενοι ἁμαξοφόρητοι ἢ ἁμαξόβιοι .i. Nomades barbari agreſtes ſũt, q̃rũ populi dicũť hamaxobii uł Hamaxophoreti. Dicunť aũt Hamaxobii illi a plauſtro, Strabone auctore. Nam ἅμαξα ultra ꝙ ſyd⁹ ſignificat apud Homerum & plauſtrũ, Gellio referente denotat. Ariſtophanes ſolitudinẽ Scythis aſcripſit, ἐν χαρνεῦσι, ἐξολέσθαι συμπλακέντα τῇ σκυθῶν ἐρημίᾳ Vbi enarrator adiecit Scythis ideo ſollitudinem impeti, dum ſemp̄ in plauſtris uiuant, ſemp̄ plauſtris utanť. Cętera Theon grãmaticus hẽt, meminit plauſtrorũ ſarmatarũ Virg. Puppib⁹ illa prius patulis nũc hoſpita plauſtris. Budinos Herodotus, Põ. Mela, Parmeno Byzantius, ideo dictos uolunt, ꝙ tm̃ in plauſtro uiuebant, & a bobus trahebanť. Scytharũ diuites a p̄ſtantiſſimis auctoribus ideo ὀκτάποδας dicebanť, ꝙ duos boues ac plauſtrũ poſſidebãt. Meminit illius Lucia. in dialogo σκύθαις inſcripto, ſic de Toxari diſſerẽs οἴκοι δὲ οὐ τῶν βασιλέων γένους ὤν, ἀλλὰ σκυθῶν τῶν πολλῶν καὶ δημοτικῶν, οἷοί εἰσι παρ' αὐτοῖς οἱ ὀκτάποδες καλούμενοι, τοῦτ' ἔστι, δύο βοῶν δεσπότην εἶναι, καὶ ἁμάξης μιᾶς .i. In patria uero nõ e regali ſtemate natus eſt parẽtibus, uerũ alioqui diuitibus & plebeis, quales ſunt qui a Scythis ipſis octapodes dicunť, qui duos boues & unũ currũ poſſident. Leucanor rex apud Lucianũ filiã ſuã Arſocomę collocatur⁹ Getæ ſiue Scythæ, eũ quæſiuit, πόσα δὲ βοσκήματα, ἢ πόσας ἁμάξας ἔχεις. Quot boues aut quot plauſtra poſſides. Et ſubdit, ταῦτα γὰρ ὑμεῖς πλουτεῖτε. Illis em̃ uos Scythę abundatis. Idẽ Euſtathius Theſſalonicẽſis in cõmentario ſupra Dionyſiũ, multa de plauſtris Scytharũ. Val. Flaccus in argonaut. Baſtarnis & reliquis plauſtra aſſignauit. Hora. q̃q; in odis, Scytharũ plauſtris uehẽtiũ facit mẽtionẽ Ita & de Hunnis Rhegino Prunienſis innuit. Ouidius plauſtra a ſono ſtridentia dixit, ita de Sarmatis ſcribens lib. iiii. Triſtium, & de Getis.

Plauſtra Scytharũ & germ.

Ruris opes, paruas pecudes, ſtridentia plauſtra,
Et quas diuitias incola pauper habet.
Idem. Nec ut ante per Iſtrum
Stridula Sauromatas plauſtra bubulcus agit. Idem.
Perq; nouos pontes ſubterq; labentibus undis.
Ducant Sarmatici barbara plauſtra boues.

De Veſtibus Germanorum. Ca. li.

Lana germanorũ defoſſa.

NVnc ueſtium Germanorum memoria ſeſe nobis obuiã fert, q̃ linea fuerat, lana illa ſub terra defoſſa, in telas deducebat̃, qua utebantur Bituriges, Caletes. Morini, atq; alii tranſrhenani, ut Plynio placet li. xix. ca. i. Herodianus li. iiii. Germanorũ ueſtes ita deſcripſit, καὶ τ̃ σώματοσ τῶν καὶ τὴν ῥωμαικὴν ἀποθέμενοσ χλαμύδα, ἠμφιέννυτο τὰ γερμανῶν περιβλήματα, ἔν τε χλαμύσι, αἷς εἰώθασιν ἀργύρῳ πεποικιλμέναις, ἑωρᾶτο. κόμας τε τῇ κεφαλῇ ἐπετίθετο ξανθάσ, καὶ εἰς κουρὰν τ̃ γερμανῶν ἠσκημένας, ῥύρις δὴ χαίροντες οἱ βάρβαροι, ὑπερηγάπων αὐτῶν q̊d illud ferme nobis rep̃ſentat. Cuſtodes corpis germanos ſibi Cæſar aſciuit, ſæpe & romano cultu depoſito ueſtem germanicã induebat, atq; in eorũ ſagulis argento uariatis conſpiciebat̃, etiã flauã comã cæſarieq; impoſuit, ad modũ germanicæ tonſuræ, q̃bus læti barbari ipſum dilexerũt. Erat igit̃ ueſtis germanorum exiguis, uel oĩno nulla, patientiſſimi eñ frigorum germani extiterunt, ut dixi, unde paucis domi q̃ belli ueſtibus utebant̃, Herodian9 li. vi. ĩ alexãdro τῶν δὲ τοξοτῶν ἐσ γυμνὰσ τὰσ κεφαλὰς αὐτῶν καὶ σώματα .i. Sagittarioꝝ telis petierat capita nuda germanorũ, corporaq; pergrãdia. Vnde ueſtiũ paucitate plærunq; germani, frigora eorũ nudi agebant, ut ait Pom. Mela li. iii. & poſt ipm Zacharias Lilius. Nuditatis Germanorũ q̊q; meminit Cæſar li. vi. cõmentariorum, ubi Germanos maximã partem corpis nudos terere dixit, & Oroſius li. vi. ſcribit ca. vii. Romanos, nudos germanorũ & intectos humeros tranſuerberaſſe. Ammianus Marcellinus li. xv. de germanis, nudantes corpa (inquit) intecta gladiorũ haſtarumq; ictibus denſis truncabant̃. Veſtis aũt eorum et ſaga fuerat, & fibula, aut ſi ea defuit, ſpinis conſerta, cæteram partẽ intectã noſtros iuxta ignem & focum degere ſcripſit Tacitus. Cæſar huic ſentẽtiæ aſſuit, dum pellibus eos tegi dixit, & reliquam partem eſſe nudam. Cornelius Tacitus paulo poſt ita ſubiungit, gerunt & ferarum pelles, ripis proximi negligẽter, alii etiam ueſtes, quas ignotum mare gerit, induunt. Eadẽ etiam ueſtis maribus inquit eſt & fœminis, niſi q; fœminæ lineis amictibus utũtur, diuites uero ueſte diſtinguuntur, non fluitante, ſicut Sarmatæ ac Parthi, ſed ſtricta, oẽs, ut Campanus ex Cornelio elicit, artus corporis explicante, Hæc Cornel. Pomponius Mela libro tertio, & Zacharias Lilius germanos ſagis uelari dixerunt. Cimbricis uero mulieribus Strabo libro ſeptimo, ueſtem albam tribuit, cuius tunica linthea fuerat & fibulis annexa. Veſtium tenuitatem noſtrorũ uel modeſtiam in ueſtibus, ita innuit Seneca libro de ira primo. Quid germanis induratius? quibus magna ex parte non ueſtimenta, non tegmenta corporis prouiſa ſunt, non ſuffragia ad perpetui cœli rigorem. Et Higinius libro primo capite ſeptimo. Hi, ait, qui arcto proximi ſunt, braccis utuntur & ueſtibus hirſutis. Verum ueſtes illæ exoletæ ſunt nunc adeo, ut antiquam Germaniam nõ magis agnoſcas. Germani (licet tunc barbari) Romanos, græcos, & omnes olim uicerunt continẽtia. Iam uero mos iſte ſe peruertit, & actum eſt. Nam Germanus iam Tyrius eſſe uidetur. Quod & Rudolphus Agricola noſter, grauius tulit, de ueſtibus Caroli Burgundiæ ducis, & Fœderici Imperatoris tertii, di-

Nuditas germanorum

Veſtis Germanorum.

cens. Quæ, inquit, peregrina luxuria patriæ noſtræ gloriam contaminauit? & bene patriam gloriam dixit antiquis interfuiſſe ueſtibus. Nam ueſtium conſuetudinem eorum in tantum extulit Petrus Crinitus libro duodecimo capite ſeptimo. Nec me latet barbaros olim ueſtibus internotos fuiſſe, quod Euripides innuit in Hecuba.

De mercatura, uſura, & diuitiis ueterum germanorum. Ca. lii.

Vſura ac mercatura germanorum.

ILlud Germanorum ueterum præcipuum dedecus erat, q͠p pecuniæ cupidinibus debilitabantur, ſicuti alterius nationis homines, auro tamē caruerūt. Vñ Cornelius Tacitus dixit ſe dubitare, argentum & aurum dii propicii, an negauerint germanis, an irati? & uaſis argenteis ac fictilibus, ſibi a principibus dono datis eos uti. Huius aſſertor quoque Antonius Sabellicus libro ſecundo Enneadis ſextæ exiſtit. Cornelius quoq͠ Tacitus addit argentū magis q̃ aurum ſequi, ſine ulla animi affectione Germanos. Quem uſum Petrus Crinitus libro duodecimo capite ſeptimo magnis laudibus extollit. Cęſar quoq͠ argentum eos negligere dixit, ad ſedandas contentionēs, in commentariis. Indigentia quoq͠ laborare dixit Strabo libro ſeptimo Germanorum multos. Non adeo auari, ſicuti aliæ nationes Germani extiterunt. Et in hunc uſq͠ diem eſſe Pogius Florentinus in epiſtola ad Leonhardum Aretinum ſcribit, dū inquit. Noſtras execror peruerſitates animi, qui ſemper quærimus, ſemper appetimus, cœlum, maria peruertimus ad pecuniam eruendam, nullo contenti queſtu, nullo lucro ſatiati, dum expaueſcimus calamitates, continuis calamitatibus, & anxietatibus iactamur, & ne miſeri iterum ſimus, miſeri eſſe non deſinimus, ſemper ĩhiantes opibus, nunq͠ animo, nunquam corpori indulgemus. At iſti paruo contenti, in diem uiuunt (Germanos enim intelligit) quolibet dies feſtos agunt, non appetentes diuitias, opibus non gaudent, non pauent futuris, ſi quid aduerſi euenerit, bono animo ferunt &c. Hæc ille. Pecunię tamen auiditatis Germanos accuſauit Herodianus libro ſexto, & nūquam nō pacem, pecunia illectos, cum Romanis feciſſe Germanos dicit, & ibidem Alexandrum Cæſarem, Germanos in ipſum aſſurgentes pecunia lactaſſe. Contrarium Cæſar, Cornelius Tacitus, & alii fouēt. Iam uero precio adducti Germanorum Doripedes, Neapolim, Italiam, Hiſpaniam, Franciam, & remotos ab orbe Brittannos bellando adeunt, q̃d nomini germanorū pene exitiale eſt, poſtquam enim agnita eſt pecunia, eius deſyderio Germanos quoq͠ adduxit. Fœnus autem agitare, & uſuras extendere, ignotum antiquis fuit Germanis. Hæc Cornelius. Ecce quantum nomen Germaniæ, dum adhuc in gentilitate uolutabatur nobilitatum ſit. Dum uero in religione orthodoxa, quātum degenerauerit, Licet Oroſius li. vi. ca. xx. Germanos contra Druſum dicat undatim copulatos fuiſſe, uel accepturæ pacis condictione, ſi uincerētur, aut uſuræ (q͠ eta libertate) ſi uincerēt. Iam uero & fœnꝰ exercere apud Germanos nec in conſuetum eſt, maxime ſacerdotibus, cuiꝰ origo ex Italia manauit. Mercaturæ q̃q͠ ſuperſederunt antiqui Germani, niſi Oceano proximi, qui tenuiter tamen mercandi prouinciam ſubierunt, ait Cornelius Tacitus.

De donorum externorum cupiditate in Germannis ueterib9 Ca.Liii.

GErmanos apud antiq̄s non auaros reperi,donatiōe tñ externorũ mo tos,q̄ Cornelius in Germania his uerbis protulit.Gaudent, inquit, donis externarũ gentiũ,tã ſingulis q̄ꝫ publicis,ut equis, phaleris, tor quibus &c. Cæſar non magis bello q̄ꝫ donis ipſos ſibi deuicit,ut ſcribit Plu tarchus,& Otto li.ii.ca.xlviii.Chronicorũ,unde ad ꝑtinacē imꝑatorem apud Herodianũ Lętus loquit̃,barbaros (intellige Germanos) iã donis uel ꝓcio nõ conciliabimus,uerũ potius metu.Tutor apud Cornelíũ teſtat̃,germanos ſola pecunia & donis corrumpi.Claudianus.

Cupidi tas dono rum ger manorũ

Qui nec principibus donis precibuſq̄ꝫ uocati
Paruerant iuſſi,properant,ſegniq̄ꝫ uerentur,
Offendiſſe nota.
Illi terribiles quibus ocia uendere ſemper
Mos erat,& fœdo requiem mercede paciſci.

Nec igit̃ falſum eſt,q̄d Pro copius ille græcus author allegat lib.iii.ſcilicet Iuſtinianũ Cæſarē pecuniis Lõ gobardos a Dalmatię ac Illyrici uaſtatiōibus amouiſſe,Gepidis q̄q̄ꝫ Iuſtinianũ ibidē tributa ſoluiſſe teſtat̃.Idē Procopius lib.ii.belli Gotthici,Herulos germa nos aſſerit poſt Narſetis diſceſſum,acceptis a Gotthis pecuniis, e Romanorũ & græcorũ agminib9 diſceſſiſſe,& nũq̄ꝫ cõtra Gotthos bello inſurrexiſſe.Idē Procopius Frãcorũ populos pacē cũ Gotthis uẽdidiſſe aſſerit,qñ Viſogotthi Italia potiebantur. Venio nunc ad Galatas, qui reges græciæ adorti, pecunia illecti,pacem cauponantes,diſceſſerunt,queãdmodũ Iuſtinus lib.xxiiii.Liuius & alii aſſeruerunt,Belgius etiã dux eorũ pecunias compandæ pacis exigēs,& fruſtratus,bellũ Ptolemęo indixit,ut idē teſtat̃ ibidē Iuſtinus.Itē ab Antigono rege galatę munera ſuſcipientes,eius ditionē reliquerũt imunē a uaſtationib9, Idē Iuſtinus ac Trogus hiſtoriarũ uolumīe xxv.ꝓfitent̃.Pauſanias doctiſſim9 alioq nec inter ueros hiſtoricos numerandus,ꝓdæ cupiditate Brennũ Galata rũ pectora lactaſſe refert.Verba em̃ Brenni ſunt, καὶ ὡς χρήματα πολλὰ μὲν ἐν τῷ κοίνῳ, πλείονα δὲ ἐν ἱεροῖς τά τ' ἀναθήματα καὶ ἄργυρος καὶ χρυσός.i.Multas diuitias in ærario publico,ac plures oblationes,auri argentiq̄ꝫ copiã in eccleſiis eſſe,ſic & gigipedes,Celtas,Herulos,prædæ cupiditate cõtra Romanos ꝓfectos fuiſ ſe,teſtat̃ Trebellius Pollio in Claudio.Sic & Paulus Diaconus ſupra Eutropiũ li.xii.Alanos pecuniis ſedaſſe Gracianum innotuit.Sic Procopius uiginti mil lia aureorum Theodatũ Gotthorũ regē Germanis ob pacē donaſſe ſcripſit. Similiter Athenæus Scordiſcas auro allectos,pacē cũ aduerſariis cõpoſuiſſe refert,nullus uero ſcriptorũ oīm Herodiano dilucidius cupiditatē eorũ aſſe ruit,cuius uerba ſunt in Alexandro. ἀλέξανδρος μὲν inquit ἐν τούτοις οὖν πλῦν ἔλ ξεν πρεσβείαν πέμψαι πρὸς αὐτοὺς, καὶ περὶ εἰρήνης διαλέγεσθαι, πάντα τε ὑπισχνεῖτο παρέξειν, ὅσων δέονται, οἱ γὰρ φιλάργυροί τε ὄντες καὶ τὴν εἰρήνην πρὸς ῥωμαίους χρυσίου καπηλεύοντες Alexander hoc tumultu decreuit,ad Germãos legatos mittere,q de pace cõſu lerent,pollicētes oīa principē Romanũ (q̄ opus fuerint) ꝓſtiturũ,magnaq̄ꝫ co pia pecunias daturũ,ſunt.n.Germani pecuniæ auidi,& nunq̄ pacē cum Roma nis non cõponantur, Hæc ille.Idem Herodianus li. ā.profuſius rē execut9 eſt.

ἐκπέμψας δὲ γράμματα καὶ διανείμας οἷς ἐδοκίμαζε τὸ ἔχειν τῆς ἴστρου τὴν πρόνοιαν, προσ-
τάξας τε αὐτοῖς ἀνέχειν τὰς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομὰς. ἐπαγγέλει τὴν ἔξοδον. οἱ μὲν δὴ
ἐδιώκον τὰ ἐγκεχειρισμένα, οἳ καὶ οὐ πολλῷ χρόνῳ, πλείστους τῶν βαρβάρων ὅπλοις ἐχει-
ρώσαντο, τοὺς δὲ ἤδη μεγάλοις συντάξεσιν ἐς φιλίαν ἐπηγάγοντο, ῥᾷστα πείσαντες, φύσει δὲ τὸ
βάρβαρον φιλοχρήματον, οἳ κινδύνων καταφρονήσαντες, ἢ δι᾽ ἐπιδρομῆς ἢ ἐφόδου τὰ χρεῖ-
ας πρὸς τὸν βίον πορίζονται, ἢ μεγάλων μισθῶν τὴν εἰρήνην ἀντικαταλλάσσονται· ἅπερ
κόμμοδος εἰδὼς, ἅτε ἀμέριμνον ὠνούμενος, ἀφειδῶς τε ἔχων χρήματα, πάντα ἐδίδου τὰ αἰτούμενα

Cõmodꝰ pecuniis germãos cõciliauit

Quod ferme illud nobis rep̃ſentat.Marcus Cõmodus cęſar datis Romã lr̃is, & cõſtitutis militibus, ꝗ tuendæ Iſtri ripę p̃eſſent,ac barbarorũ inſultationes cohercerent,cõtinuo ꝓfectionẽ edixit.Illi igit̃ mandata ſua mutuo obeuntes, haud longo tp̃e multos barbaros ſubegerunt.Quoſdã uero magnis p̃miis deuicerũt,q̃d facile cõtigit, dũ barbarorũ natura ſit amare pecuniã,ꝑicula deſpicere,populatiõibꝰ uictũ parare,aut p̄poſita mercede pacẽ uenalẽ habere.Hoc uidens Cõmodus,ut pecunia maxĩe abũdãs & cogitãs,ut ſecuritatẽ redimeret, nihil petentibus denegauit.Hæc ille.Cęterũ & noſtra ætate id nunc germanis natura inſitũ eſt,ut nec Francia,Hiſpania,Anglia,cupiditatibus eorũ ſufficiãt, uitã mercede ueneũt,q̃rũ cupiditas etiam tãdẽ uita ablata ſaturatur.Hadrianꝰ etiã cæſar Alanos in eũ ſurgẽtes,donis & pecunia cõpeſcuit, ut Dion Bithynꝰ author græcus in eius uita teſtat̃.Theodoſii tp̃ibus cupiditate p̄dæ tot germanorũ gentes Romani imꝑii inclinationẽ meditabant̃, ut innuit Hierony. diſt. xii.epiſt.xxxi. ad Geruntiã, dũ inq̃t, Romã nõ ꝓ laude,ſed ꝓ ſalute pugnare, & auro & ſupellectile uitã redimere.Hæc ille,poſtqꝫ Germanorũ.i. Vandalorũ,Dacorũ,Gepidarũ,Quadorũ,incurſiones deſcripſit. Traianus q̃qꝫ Cæſar p̃cio m̃to Germãos ſibi obtẽperãtes fecit.Eſt adhuc tãtꝰ p̃cii apud eos honos, ut neqꝫ Neapolis,nec frãcia,nec anglia,auro nũc ſitiẽtes germãos dimoueat.

De ętatis dimenſiõe,& funeribus,& noĩbus puerorũ germanorũ. Ca.liiii.

Pueritia ac ſenectꝰ germanorum.

GErmanorũ pueritia diu metiebat̃,ut Põp. Mela li.iii. & Zach. Lilius ſcribunt,Cornel.ait oẽs germanos pariter educari,dñm ut ſeruũ, & & unũquenqꝫ ꝓpriã matrẽ uberibus alere,nec ancillis,nec nutricibꝰ delegare,& poſtea inter pecora,& humo in pueritię gradu eos degere,donec ętas ſep̃et eos,& uirtus ingenuos agnoſcat,itaqꝫ inexhauſtam pubertatẽ fieri, & nec uirgines feſtinare,uerũ eiuſdẽ iuuentæ diu ꝑſeuerare.Hæc Cornelius. Senectꝰ aũt gratior apud illos uiguit.Has leges germanoꝝ de ſenectute Petrꝰ Crinitus probat,& p̄ter aliarũ gentiũ uſum laudibꝰ extulit li.xii.ca.vii.Sũt germanorũ etiã aliq̃ uitæ lõgiſſimę ut Iaziges,q̃s Va.Flaccus facit diuturnioris uitæ hoĩes.Funerũ aũt nulla erat ambitio apud germãos,niſi ꝙ uiri clari certis lignis cremant̃,& his tm̃ arma apponunt̃,fœminis tũc lugere honeſtum erat, Germanis aũt uiris tm̃ meminiſſe, ait Cornelius.Egeſippus armatos etiã germanos funus cæſaris cuiuſdã deduxiſſe refert.Vnũ etiã op̃e p̃ciũ uſum eſt ponendum, ꝙ noĩa ætatis uariis ex rebus eliciebant.Filios em̃ ut plurimũ noĩbus eq̃rũ dixerũt,ut Cãpanus in orõne ad ueteres germanos teſtat̃. Varia etiã de funere Herulorũ Procopius,de Scytharum Athenæus,Lucianus,Suidas Pomp.Mela,Cicero,atqꝫ alii prodiderunt,quæ nunc præteriemus.

De colore,crinibus,& oculis Germanorum. Ca. lv.

TRuces Germanis oculos, ceruleas comas, & rutilas. Cor. Tacitus, Sabellicus li.ii. Ennea.vi. aſcripſerunt, Florus li.iii. horrẽdos oculos Cimbris tribuit, Iuuenalis cerulos dixit germanos ſaty.iii. & flauã eis comã (eſſe ait. De colore, oculis, ac crinibꝰ germanorum.

Cerula quis ſtupuit Germani lumina, flauam
Cæſariem, & madido torquentem cornua cirrho,

Germanos & Horatius ceruleos ꝓbat in Epodo Oda xvi.

Nec fera cerulea domuit Germania pube.

Philippus Beroaldus Glaucos ſcribit Alemannos uideri.

Qui glaucis oculis, comaq́
Pallens, principibus potens uirorũ.

Iulius Firmicus lib.i. Germanos cãdidos ait. Hieronymus in uita Hilarionis, de Franco germanico. Candidatus, inqt, rutilus coma, & candore indicans ꝓuinciã. Idẽ Hieronymus ad Suniã & Fretellã, Getas rutilos, et flauos dixit. Suetonius in Caligula. Rutilare, inqt, comã et ſubnectere, & ſermonem Germanicum addiſcere. Mantuanus.

Alemannia campis
Frigora agens, certare urſis, niue candida ſemper.

Barbam etiam maxiẽ Germani intonſam cuſtodierũt, q̃d Victruuius & Suetoniꝰ ꝓpriũ eſſe ſeptẽtrionalibus dixerunt. Nam Franci (ut ex Hunibaldo abbas Spanheimus ſcribit) barbã nutriuerunt, ꝓpter impii eorũ cupiditatẽ. Lõgobardi etiã longarũ barbarũ rõne dicti ſunt, ut Paul. Diaconus, Methodius, & Ligurinus ſcribũt. Capillos uero flauos habere Germanos ſcribit Strabo libro vii. Lucanus.

Soluuntur flaui longa ſtatione Sueui. Et idem.
Fundit ab extremo flauos aquilone Sueuos.

Horatius Sycambros dixit decoros, lib. iiii. car. Oda. ii. Martialis.

Crinibus in nodum tortis uenere Sycambri. Iuuenalis.
Tanq́ de Getis aliquid toruiſq́ Sycambris.

Picus in carmine Staurosticho, torui audiuere Sycambri. Claudianus. Flauã ſparſere Sycambri. Cæſariem. Idem in Stilicone. Crinigero flauentes uertice reges. Idem

Iam rura colat, flauuſq́ Sycamber
In falcem curuat gladios. Idem.

illic flauente Sycambri
Cæſarie.

Idem. Agmina quinetiam flauis obiecta Sycambris. Ptolemæus lib. ii. hos crines colorare & calamiſtrare dixit, & pulchritudine eorũ Romanos lactaſſe ſcribit. Batauos q̃q́ iſtiuſmodi crines habere, ſcribit Petrus Marſus. Syllius Italicus lib. ii. Iam puer auricomo performidate batauo. Idem Syllius in alio loco. Triplex criſta iubas effundit crine Sueuo. Multa Baptiſta Leo li. iii. de ædificiis, & Bonifacius Symoneta abbas epiſt. xxii. lib. v. Germani Hunni (ut ſcribit Rhegino Prunieñ.) capillos uſq́ ad cutẽ tẽdebãt, hoc & reliq Germani, ut Cæſar Antoninus Caracalla (ait Herodianus li. iiii.) ad modũ tõſurę germanicę crines totõdit, flauã caniciẽ capiti imponẽdo. Ammianus Marcellinꝰ li. xv. & Diodorus Gallis (ſubintellige & tranſrhenanos) uniuerſis rutilos crines, & alba corpa aſcribunt. Sidonius Apollinaris lib. xx.

Flauoq́ꝫ in ꝑlia fronte Sycamber. Panegyricus ad filiū Conſtantini. Illa, inqt, barbaria imitata eſt barbarorū cultū ac ueſtes, nam ꝓlixo crine comas rutilabant. Feſtus Ruffus, flauaq́ꝫ cæſariē germania porrigit ora. Sic & Auſoni⁹ ad Biſſulā puellā germanā.

Si latiis mutata bonis germana manerent

Vt facies oculos cerula flaua comas,

Ambiguam te lingua facit, modo forma puellam,

Hæc Rheno genitam prædicat, hæc latio.

Dionyſius germanos albis corꝑibus illuſtrauit. Plynius li.ii.na.hi.ca.lxxx. Gentibus a ſyderib⁹ remotis, flauos crines, candida crura, ob uaporē naturalē tribuit. Atheņ⁹ li.dipno.ıβ. Scythas ſeptentrionales tam in luctu q̄ gaudio crines poſt terga diffudiſſe refert.

De herba crinium glaſca, & ſapone, & aliis membris, & pictura facierum germanicarum. Ca. lvi.

Herba glaſca

ANtiqui uero germani ad crines herba glaſca utebanť noīe, q̄ etiam Brittannicæ cōiuges, nuruſq́ꝫ, q̄ toto corpore oblitæ, ī aliqbus ſacris nudę incedebant, Aethiopū calorē imitantes, de qua herba Plyni⁹. & Cæſar li.v. comentariorū, Brittannos glaſca infici dixit, q̄ ceruleū inficit colorē. Merula q̄q́ꝫ huic opinioni ſubſcribit, huius herbę Ouid. meminit de arte

Fœmina caniciem germanis inficit herbis

Et melior uera quæritur arte dolus.

Meminit huius herbæ Plyni⁹ li.xxv. na.hi.c.ii. quā uocat Brittānicā, lib. uero xxii. ca.i. glaſcā nomīat. Rutilauerunt aūt Germani comas eorū ſapone, ut ait Cornelius, id & de Gallis Plyni⁹ ait. Hinc pilæ ſaponis mattiaticæ dicunť, a Mattiacis populis germaniæ, de q̄bus li. ultimo dicemus. Martial. Accipe mattiacas quo tibi calue pilas. Et ſupra Plyniū idē teſtať Hermolaus Barbarus. Non aūt de mattia loqmur q̄ comeſſationē ſignificat, ἀπὸ τ̄ μάττειν. Cuius Athenæus græcus author, & Eraſmus noſter meminerunt. Sed de populis, q̄rū mentio fit apud Antoninū in itinerario Ptolemæū & Tacitū. Martialis etiā ſpumā batauā ſaponē dixit, eo q̄ ſapo uſui fuerat apud germanos, ait Suetoni⁹ in Caligula. Alii ſpumā cauſticā dixerūt ſaponē. Martialis. Cauſtica Teutonicos accendit ſpuma capillos. Dicit aūt cauſticū καυστικὸν ignitū, ἀπὸ τ̄ καίω illo uocabulo ſæpe uſus eſt Plynius. Mituli, inqt in cineribus uini cauſticā habent. Sapo uero nihil aliud eſt, niſi ſpuma illa cauſtica, rutilabant eīn germani crines cinere, q adust⁹, ſiccitate ſua cauſtici nomē meruit. Martialis poeta Domitianū ornatiorē facit, crinibus ipſis germanorū comas rutilantiū, dū inqt. Captiuis poteris cultior eſſe comis. Hęc Zach. Lili⁹ & Cornelius in hiſtoriis, Vox gallorū ſimiliter & germanorū metuēda eſt, & minax, ut Ammianus Marcelli. lib. xv. in fine ſcribit. Vox etiā germanorū interiorē uirtutē declarat, quod Celtes hoc carmine monſtrauit.

Cauſtica Spuma & Bataua

Sapo Ge.

Vox & os Germ.

Vox habitum mentis cum geſtu & pectora prodit,

Vox quæ nihil muliebre ſonat, ſed tota uirilis

Martia craſſiloquo teſtatur corda palato.

Os Germanorū toruū dicitur a Iuuenale, & Picus Sycambros toruos dixit. Mantuanus ad Cæſarem. Toruo q̄q́ꝫ Saxones ore. In ılls aūt oībus partim aſtra imperiū eorū exercere, partim rę

tim rerum naturam omnium indagatricem, huius eſſe cauſam aſſerunt. Sub plauſtro enim urſarũ, ſecũdũ Hali ſentẽtiã, in ſeptĩo climate frigidi homines degunt, qui albis ſnut crinibus, magnis corporibus. Hæc ille. Vide Iohannem Eſcendenſem diſtinctione octaua capite quinto. Hi uero qui res naturæ indagant, uaporem in re eſſe aiunt, ex mobilitatibus præuenientem, cuius rei Plynius author eſt libro ſecundo naruralis hiſtoriæ capite lxxx. Glaucorum oculorum naturalem induſtriam Ariſtoteles in problematibus particula xiiii. ſcrutatus eſt, refert enim contingere in locis frigidis (puta ſeptentrionalibus) ꝙ natura intrinſeca (oportet iam ita loqui) calida ſit, locis tamen exiſtentibus frigidis, & ita intrinſeca caliditas euaporizare prohibetur, propter exterius frigidum. Qua de re albis ibi exiſtentibus, his qui in ſeptentrione degunt, glauci oculi ſunt, albus enim huic proximus color eſt. Hæc Ariſtoteles. Albertus Magnus quoqꝫ ait in libro de natura loci, capite tertio, econtrario Daci & Getæ, ex parte occidentalis, & Sclaui ex parte orientalis, nati in fine ſeptimi climatis, & ultra, ſunt albi, propter frigus complexionale, & quia corpora eorum nõ ſunt poroſa, & locus eſt frigidus, & frigus cõſtringit. Remanet igitur multum humidi in eorum corporibus, & hoc auget corpora eorum, & homines illic albos efficit. Barbari etiam ut Germanorum ac Dacorum fœminæ & mares faciem eorum ideo aliqñ pinxerunt, ut ait Plynius, & tandem de ueterum conſuetudine hæc.

Ratio naturalis prædicti.

De ornatibus aliis Germanorum. Ca. lvii.

FVerũt & Germanorum principes στρεπτόφοροι id eſt torquium portatores, illi enim Germanorum ueriſſimi Galatæ, qui contra Torquatum pugnauerunt, principem habuerunt torque inſignitum, ait enĩ Suidas de Torquato. σκυλεύσας τὸν νεκρὸν, καὶ τὸν περὶ τὸν τράχηλον στρεπτὸν ἀνελόμενος, ὃς ἐπιχώριος τοῖς κόσμος κελτοῖς. id eſt. Spoliauit mortuum, ac torquem a collo galli ſuſtulit. Eſt enim torques ornatus indigenus apud Celtas. Atheneus græcus li. Dipnoſophiſtarũ .ιβ. Scythas ſeptentrionales .i. Germanos mirum in modum uarietate ueſtium ac pictura deliciatos oſtendit, & præter morem omnium ornatibus tam effuſe uſos.

Ornatus germanorum.

FINIS SECVNDI VOLVMINIS

GERMANIAE EXEGESEOS
LIBER TERTIVS DE NOBILITATE GERMANORVM VETERVM AC NOVORVM

omnium Paparum,Cæſarum,Ducum,Marchionum, Baronum Genealogias continens. Cuius capita ſunt centum,decem & ſeptem.

Primum,de nobilitate Romanorum,Troianorum,& aliarum gentium.
Secundum,de nobilitate Germanorum,& ꝙ omẽs eorum nobilitatem a germanis referre ſtudeant.
Tertium,de papis germanorum,& iuri priſco eligendi papam.
Quartum,de antiquiſs. germanorum regibus ab ortu mundi.
Quintum,de regibus germanorum ab urbe condita
Sextum,de regibus Germ. temporibus Cæſaris & Auguſti.
Septimum,de regibus Germanię ſub cæteris imperatoribus.
Octauum,de inſtitutione regum Germanorum.
Nonum,de quibuſdam illuſtribus Gotthorum regibus.
Decimum,Catalogum cõtinet omnium regum Gotthorũ,a primo ad ultim.
Vndecimum,genealogiam omnium regum Gotthorum continet.
Duodecimum,de regibus Vandalorum,& eorum catalogus.
xiii.Hunnorum catalogum & genealogiam habet
xiiii. De Rugorum,Sclauorum,Scyrorum,Alanorum,Herulorum regibus, de eorum catalogo ac genealogiis.
xv. De Longobardorũ,ac Gepidarum regibus,earumq́ genealogiis.
xvi. De regno Arelatenſi.
xvii. De regno Auſtraſiæ,& regum eorum genealogiis.
xviii. Carolum Magnum fuiſſe germanum.
xix. De regibus Daniæ,& eorum genealogiis & catalogo.
xx.Catalogus eſt & genealogia regum Hieroſolymitarum.
xxi. De imperio Romano,ac nobilitate eius.
xxii. Quõ Frãcorũ reges multa Germaniæ detraxerint,q̃ Caro.Ma.reſtituit.
xxiii.De tranſlatione imperii ad Germanos.
xxiiii. Genealogiam habet Caroli Magni,& omnium ſucceſſorum eius,& quomodo Germania ab imperio Francorum regum deuenerit.
xxv.q̃ꝫ lõge imꝑium dilatetur,& q reges imperio Roma. ſubiiciantur.
xxvi. Plura a Frãcis occidẽtalibꝰ occupata,q̃ ad germãos & ad imꝑiũ ſpectãt.
xxvii. Imperatorẽ eſſe dominum omnium,& omnes chriſtianos ſubiici imperio,& germanos omnium horum dominos.
xxviii. Quando & quõ imperium ad Germanos deuenerit.
xxix. De electione principum,& ꝙ honeſtius ſit imperatorem germanorum q̃ꝫ Romanorum appellatione nominari.
xxx.De unctione imperatoris.
xxxi. De imꝑatoribꝰ Ro.natione germãis ante tranſlationẽ imperii ad nos.
xxxii.Catalogũ imꝑatorũ oĩm germanorũ,& quõ imꝑiũ a gñe ad genus deuenerit Germanis.

xxxiii. Genealogia omnium imperatorum Germanorum a Carolo Magno uſq; ad Maximilianum,cuiuſcunq; generis quiſq; fuerit.
xxxiiii.De origine Curiæ principum,& cæteris ducibus.
xxxv.De eccleſiaſticis electoribus & Archiepiſcopis Moguntinis.
xxxvi.De Archiepiſcopis Colonień. & eorum Catalogo ac regionibus.
xxxvii. De archiepiſcopis Treuerenſibus,& Tungris.
xxxviii.De Magdenburgenſibus ac Merſpurgenſibus archiepiſcopatibus.
xxxix.De cæterorum epiſcopatuum Saxoniæ origine.
xl.De Saliſtidienſi,Halberſtattenſi,Oſterburgenſi,Padabornenſi epātibus.
xli.De epiſcopatu Hamelburgenſi,Oldenburgenſi,ac Luicenſi
xlii.de epiſcopatu Bremenſi,Mechelburgenſi,& aliis,ut Roſenburgenſi, Vuarmienſi,Sambienſi,Hapſelienſi.
xliii.De Hildisheimenſi,Vuerdenſi epiſcopatibus.
xliiii.De Mindenſi,Monaſteriēſi,Traiectenſi,Rimegenſi,& cęteris epātibus.
xlv.De quinq; epiſcopatibus Bauariæ Saltzburgenſi,Ratisbonenſi,Eiſteten ſi,Friſingenſi,& Patauienſi.
xlvi.De epātibus Rheń. Baſilienſi,Conſtantienſi ac Argentinenſi.
xlvii.De Bambergenſi,Herbipolenſi,& Auguſtinenſi.
xlviii.De Spirenſi,Vuormacienſi epiſcopatibus.
xlix.De Tullenſi,Metenſi,Leodienſi epiſcopatibus.
L.De ſecularibus electoribus,& primo de rege Bohemiæ.
li. De regibus Vngarorum.
lii.Genealogia omnium Palatinorum Rheni.
liii.De origine & nomine Palatinorum.
liiii.Catalogus omnium Palatinorū,& quō ſecundum ſeriem rexerint.
lv.De quibuſdam Palatinorum bellis & regionibus
lvi.De quibuſdam monaſteriis a Palatinis erectis.
lvii.De Marchionibus Brandenburgeń.& eorum genealogia.
lviii.De Burckgrauiis Nurenbergeń.& eorum genealogia.
lix. De regionibus Marchioni ſubiectis,& eius ſtrategematibus.
lx.De initio ducatus Saxonię,& eius dilatatione,uſq; ad Henricū Superbum
lxi.de initio ducatus Lunenbergenſis,& comitatus Brunſuigenſis.
lxii.De comitatibus de Northen,Engern,Gothingen,Ballenſtiden,Suppelir burg,Arnesburg.
lxiii.Quō Henricus Superbus a Fœderico primo fuerat depoſitus,& ad q̄s poſſeſſores ducatus eius peruenerint.
lxiiii. De ducibus Brunſuigenſibus a recta linea ab Henrico deſcendentibus, & ducatus Brunſuigē. initio.
lxv.De diuiſione ducatuum Lunenburgeń. ac Brunſuigeń. & iterum eorum unione,uſq; ad præſentia ſecula
lxvi.De regionibus & ciuitatibus quæ ducatui Brunſuigeń. acceſſerunt.
lxvii.De ducibus Saxoniæ poſt Henricū Sup̄bum uſq; ad noſtra ſecula.

lxviii.De ſtrategematibus ac incremento ducum Saxoniæ.
lxix.De dominatu Embeccenſi.
lxx.De Marchionibus Miſnenſibus,& eorum origine.
lxxi.Genealogia omnium ducum Saxoniæ,Luneburgæ,Brunſuigæ,de Northen,Embeck,Oldenburg,omnium Marchionum Miſnenſium, & quidquid olim ad Saxoniam attinebat.
lxxiiDe archiducatu Auſtriæ,& eius principibus,& ducibus.
lxxiii.Genealogia ducum & Marchionum Auſtriæ.
lxxiiii.Genealogia Rudolphi Habſpurgenſis,
lxxv.De ducatu Stiriæ,Carinthiæ,ac Tirolonenſium dominio, & quomodo ad domum Auſtriæ deuenerint.
lxxvi.De ducatu Francorum orientalium.
lxxvii.De ducatu & ducibus Bauariæ,& eorum catalogo.
lxxviii.Genealogia oīm ducū Bauariæ,& quō de genere in genus deſcēderit.
lxxix.Genealogia omnium ducum Sueuorum a primo ad ultimum.
lxxx.De ducibus Sueuorum,& eorum catalogos.
lxxxi. De ducatu Gelriæ & Iuliacenſi.
lxxxii.De ſtrategematibus & incremento ducum Gelriæ.
lxxxiii.De ducatu & ducibus Iuliacē. lxxxiiii.De ducatu Bergenſi.
lxxxv.Genealogia ducum Gelriæ Iuliacenſium,Bergenſium & Cleuenſium
lxxxvi.De ducibus Cleuenſibus.
lxxxvii.De ducibus Lotharingorum,& Brabantinorum.
lxxxviii.De ducibus Lotharingiæ,& eorum catalogus.
lxxxix. De ſepulturis,titulis,& rebus geſtis ducum Lotharingiæ.
xc. De ſtrategematibus ducum Brabantinorum ac Lotharingorum.
xci.De ducibus Hollandiæ,ac Selandiæ,& eorum catalogo.
xcii.De ducatu Linburgenſi,ac comitatu Hannoniæ.
xciii.De comitatu Flandriæ,& eorum catalogo.
xciiii.De potentia comitum Flandrenſium,& eorum ſtrategematibus.
xcv.De comitatu Lucelburgenſi, & eorum comitum genealogia.
xcvi.Bulionenſi,Leuenſi,ac Ardennenſi comitatibus.
xcvii.Genealogia omnium ducum Limburgenſium,Brabantinorū,Cleuenſium,Leuentium,Lotharingorū,Burgundiæ,Hollandiæ,Selandiæ,Friſiæ, ac comitatuum Hannoniæ,Bulienſium,Ardennenſium & Flandrenſium.
xcviii.De ducatu Mechelburgenſi,Vuirtenbergenſi,& Pomeranienſi.
xcix.De quibuſdā ducatibus iam aboletis,ut Voytlandiæ & Rotenburgēſiū.
C. De ducibus Zaringiæ,& eorum genealogia.
Ci. De regiōib9 Zaringorū ducatui ſubditis,& quę ad eorū dominiū attinet
Cii. De Marchionatibus germaniæ,unde dicti & unde uenerint.
Ciii.De Marchionibus Badenſibus,& eorum religione.
Ciiii.De initio Marchionū Badenſium,& eorū catalogo uſqꝫ ad Hermannū.
Cv.De aliis Marchionibus ſubſequentibus uſqꝫ ad ultimum.

Cvi. De illuſtri familia & nobilitate Marchionum Badenſium.
Cvii. De ſtrategematibus Marchionum Badenſium
Cviii. De ciuitatibus & poſſeſſione antiqua Marchionum Badenſium.
Cix. Genealogia Marchionum Badenſium, Vuirtembergenſium & Lantgrauiorum Haſſiæ.
Cx. De Lantgrauiis, & Lantgrauio Alſatienſi, & eorum catalogus.
Cxi. De Lantgrauiatu Haſſiæ.
Cxii. De Burggrauiis Magdenburgenſibus, Rotenburgenſibus & Vuirtzburgenſibus.
Cxiii. De comitibus de Hoenloe.
Cxiiii. De comitibus Hennenbergenſibus.
Cxv. De comitatu Leoſteinenſi, ac Marchionibus Montferrarienſibus.
Cxvi. De dominio Pfeffingenſi.
Cxvii. ac ultimum. De nobilitate Nurenbergenſium, et eorum urbe, & Republica.

PRAEFATIO AD Lectorem.

ERVDITI ac mirabiles diſciplinarũ uiri, quotieſcunq; nobilitatis rationem habuerunt, nil niſi genuinam quandam inclinationem præ ſe ferre τὴν εὐγένειαν æſtimabant. Nec quidquam uirtutis eſſe in maioribus, quod cum poſterioribus generandi illa uirtus commune faciat, aut participari queat. Nec ut credam ea amplitudini noſtrę accedere, quę maiores noſtri in imaginibus ac tabulis referebant facile inducor, Fallitur eñ non mediocriter qui maiorum opinione cenſeri uult, dum tamen egregiis facinoribus minus illis reſpondeat. Potius .n. huic uitio nobilitas q̃ laudi uertatur qui ſecus q̃ uera ac ſyncera nobilitatis ratio poſtulat, uitam ſuã tranſegerit, ac omnem lucem parentum ſuorum in tenebras uerterit. Quæ enim rogo nobilitatis portio huic aſſerenda eſt? Video nonam hanc uulgi opinionem de nobilitate paſſim omnes occupaſſe atq; oculos omnium hebetaſſe, qui tantam uirtutis uim generandis hominibus tribuunt, & reclamante rerum ipſa natura maiorem uirtutis neceſſitudinem illis concedant, qui e ſummis heroibus proceſſerunt, q̃ illis, quos uirtus humiles ortu, ac ad ſui amorem paupertate aut aliis humanæ imbecillitatis conditionibus rapuit. Multa enim ſunt quæ in nobilioribus ac maxime fortunatis uirtuti repugnãt, diuiti enim magna cum opibus, maior cũ uoluptate luctatio eſt indicta, multa ei obuia ſunt, q̃ ſpecie uitæ melioris, ac rerũ terrenarũ affluxu, facilime a uirtutis uia locupletem in trãſuerſum agunt. Vnde plus incõmodat q̃ affert, plus adimit generis ſublimitas q̃ in uirtute ædificat. Si uelimus cũ priſcorũ temporũ neceſſitate decertare, id omni ætati datũ eſſe uidebimus, quod in prouerbium abiuit apud Eraſmum, ἀνδρῶν ἡρώων τέκνα πήματα, i. Heroum filios noxas eſſe. Oſtendit uerbi huius integrita

tem præter Euripidem in Heracli. ac Ariſtidem in Cymone, Demoſthenes
fatis itaque comparatum eſſe ait, ἀγαθῶν ἀνδρῶν φαύλους ἀποβαίνειν. Aelius
Spartianus ad Cōſtantinum id cruenti in partibus ingētibus eſſe peculiare pu
tat, ut a claritate maiorum ac moribus poſteri δὶς διὰ πασῶν abſint, ſuamq́ ſen
tentiam exemplo Scipionum ac Romanorum nobiliſs. oſtēdit eſſe integram.
Contra Agatoclem Auſonio referente Siciliæ, ac cerdonem quendam Athe
nis, ut Ariſtophanis fabula βάτραχοι teſtatur, præfuiſſe uidemus. Nobiliores
igitur illi ſunt, immo plus merētur. Quibus humili loco ortis χάριν ἐξετέλεσε πό
νος καὶ ἀθέσφατος ἱδρώς. i. quibus gratiā labor peperit ac ſtrenuus ſudor. Ita Demo
ſthenis nouitas a Plutarcho, Marii a Saluſtio, Summis laudibus effert. Iphicra
tes philoſophus σκυτοτόμος. i. coriarius, aduerſus Armodium eius nouitatem ex
probrātem apud Plutarchum dicere ſolebat. τὸ μὲν ἐμὸν ἀπ' ἐμοῦ γένος ἄρχεται, τὸ
δὲ σὸν, ἐν σοὶ παύεται, quæ uerba Cicero in Saluſtium ita tranſlata intorſit. Noli,
inquit, Saluſti mihi obiectare maiores meos, ſiquidem ſatius mihi eſt, me reb⁹
geſtis propriis florere q̄ antiquorum opinione niti, ut nobilitatem a me partā
ſtudeat adiplere poſteritas, q̄ q̄ nobilitatis a parentibus acceptæ finitor ac cor
ruptor eſſem. Cæterum ne ab exemplis recedam, quemadmodum pomum il
lud nobiliſſimi nomen fert, quod dulcedine ſaporis alia longe poſt ſe relin
quit. Ac ueluti equus generoſiſſimus eſt, qui lōge optimus, ita homo uera no
bilitate fruitur, non qui claritate naſcendi, uerum qui uirtute maxime præcel
lit cæteros. Licet fuerint horum ſententiæ Cortina dignæ, non tamen penitus
nullam nobilitas in ſe cōtinet uirtutem, ſiquidem iuxta Euripidis ſententiam
δεινὸν χαρακτῆρα aculeum quendam ardentem ſanguinis neceſſitas in ſe recon
ditum poſſidet. Nec ideo ultimam gloriam Helenæ Menelao, Vlyſſi, Achilli,
Aeneæ deorum origo conceſſit apud Homerum. Qui & reges ac induſtrios
mortales e diis originē retuliſſe in hymno Muſis dicato illa oratione ſignificat.

ἐκ γὰρ μουσάων, καὶ ἑκηβόλου ἀπόλλωνος,
ἄνδρες ἀοιδοὶ ἔασιν ἐπιχθόνιοι καὶ κιθαρισταί
ἐκ Διὸς βασιλῆες.

Ex Muſis, longe & iaculante ab Apolline terram
Fœlices habitant cantores & Cithariſtæ
A Ioue ſunt reges.

Adde quod Plutarchus in libro περὶ παίδων ἀγωγῆς
in pulcherrimam prorupit ſententiam, καὶ σοφός, inquit, ἦν ἄρα ὁ ποιητὴς ὅς φησιν
ὅταν δὲ κρηπὶς μὴ καταβληθῇ γένους ὀρθῶς, ἀνάγκη δυστυχεῖν τοὺς ἐκγόνους, καλὸς οὖν παρ
ῥησίας θησαυρὸς εὐγένεια, quod id nobis repræſentat, & erudit⁹ poeta ille ē, q cū q́
aſſeruit, dum fulcrum generis eſſet ſublatū bene, neceſſum tunc filios fore in
fortunatos. Honeſtum igitur libertatis theſaurum eſſe nobilitatem. Germāi au
tem quemadmodum fuerunt ἐλευθεροτιμότατοι ita & totius Europæ populis no
biliſſimi. Et dum etiam non extremum ſit laudis quod mortalibus contingere
poteſt, ab honeſtis prognatis proceſſiſſe, uolui id muneris præſentis libri eſſe
ut is totus Germanorum nobilitati ſeruiat. Nam nulla tanta humilitas reperit
quæ non præſtantia ſuorum maiorum tangatur, opiniouis etiam paternæ hæ
res eſſe non gaudeat.

De nobilitate Romanorum, Troianorum, & reliquarum gentium, erga nobilitatem germanicam. Ca. primum.

Troiano rũ nobili tas

CAeterũ ut clari⁹, facto ſublimitatis aliorũ piculo, nr̃a nobilitas cõſtet, a Troianis noſtram imbuamus orationem. Voluerunt priſci a Dardano & Laodomonte Troianorũ nobilitatē fuiſſe exorſam, quis aũt Dardan⁹ ille fuerit? toties a ſcriptorũ memoria repetitũ eſt, ut nec τῶν ἀναλφαβήτοις fugiat. Aut em̃ paſtores, aut aliud dicere nolo. Vnde Romani quæſo? an ne a profugo Aenea, quē Dion ille tot proditionibus inſimulauit, tot rapinis inceſſiuit, cui neceſſarius Laodomon ille ἱερόσυλος extitit. An ſecundũ Plutarchi Liuii, Plynii, Oroſii, & aliorũ ſentētia a fugitiuis? q̊s Romulus patefacto aſylo, uariis criminibus ac homicidiis furtoq; declaratos, ſpe ſalutis allectos, congeſſit. Repetam⁹ ſaltē Romuli cunabula, an ne ἐλευτέροσ ὀμάζοντες inſignis meretricis filiũ Romulũ dicemus? an p̃tecto meretricis noīe, ideo, ut Põp. Trogus, a lupa ꝓceſſiſſe eũ uolumus, dum aīos inexplebiles Romani lupi inſtar habuerint. Quis Romulus? an ne fraternę cędis reus? Ille igit̃ Romulus nullus alius, niſi raptor uirginũ, homicida, ut Theocriti dicto alludã μασθὸν ἐθήλαξε δρυμῷ τέ μιν ἔτρεφε μάτηρ. Vber ſuxit, ĩ ſyluis educat⁹. Verba Iuſtīi hiſtorici ſũt uolumīe xxxviii. tales reges habuerunt Romani, ut erubeſcant noībus, paſtores em̃ ab origines, haruſpices Sabinorũ exules, Corinthiorũ ſerui, uernęq; Tuſcorũ extiterunt. Hæc ille. Eſſent nobis de aliis nationibus argumenta, q̃ ut a noſtra ꝓfeſſione aliena p̃termittemus, germanorũ originē uideamus, q̊s ſynceros puros eſſe, nec gentiũ aliarũ incurſionibus concretos. Cor. Taci. Sabellicus, Sympontin⁹, & alii teſtant̃. Si antiq̃tate nobis decertare uis, ſolus Beroſus nos toti⁹ Europæ gētibus maiores natu oſtendit, ſi nobilitatē ſola uirtute erogare uis, uide an extiterint? q̃ impiũ Ro. nũc poſſideāt, poſſeſſã diuturni⁹ retinuerit. Sol⁹ igit̃ impii titul⁹, oēm Germanis aſcriptus, mortalē excedit nobilitatē.

De nobilitate germanorũ, & q̃ oēs eorũ originē e germãis referãt. Ca. ii.

Germãos nõ e Ro. aut Troianis or tos eſſe.

NEquaq̃ id ferendũ eſt, q̊d germanorũ q̃dam pſuaſiſſimũ hñt, ut hi q̃bus arrogantiã uana nobilitas aliorũ peperit. Oēs em̃ duces Germanorũ aut Romanos aut Troianos eſſe uolum⁹: hui? Bauaros & Frãcos e Troia tranſuectos, Marchiones ab Antenore, Palatinos, Hennenbergēſes, Hoenloenſes e Romanis, Saxones ab Alexandri reliquiis dicimus, oī conatu, totis uirib⁹ inſanire uolumus, & e p̃donib⁹, ꝓditoribus, paſtoribus, nobiliſſimos ortus noſtros a malo dæmone pſuaſi reducimus. Nobilitatē quærimus quã habemus, & quã habemus poſſidere nolumus, ſed ita quęrimus, ut eã aſſecuti, ex nobiliſſimis uideamur ignobiliſſimi, ſyncerã germanię originem p̃terimus. An ne Germanis unq̃ defuit nobilitas? quã ante mille annis panegyric⁹ Conſtantini nobis conceſſit. An ne noſtris regibus probitas denegabat̃. Fuerunt pauci boni Romanorũ Cęſares numerati, Aelio Spartiano referente, q̊s em̃ Caligulos, Heliogabalos, Nerones, Domicianos, Galenos, Bonoſos, & reliqua naturæ mõſtra ignorat? tm̃ Auguſto, Traiano, Antoninis, Claudio a Capitolino dexteritatē uideo deſtinatã. Nunc germanos repetamus, uno tm̃ exce

pto,nullus unq̄ excõicatione notatus eſt,adde ꝙ totus pene orbis noſtra gaudet origine. Verba Cãpani Itali ſunt, non Germani, alioqui germanici nomis hoſtis,in orõne Ratiſponenſi. Veſtra (inqt) nobilitas totũ pene orbẽ ut fons uberrimus inundauit,ut nulla gens,nulla regio ſit,q̄ nõ nobilitatẽ ſuã a uobis habere gaudeat,iactet,& lętet. Quis em̃ Mãfredos & cęteros totius Italię nobiliſſimos,ueſtro ſydere natos ignorat? & idẽ Cãpan9,nullã Italię,Gallię,Hiſpaniæ alicuius amplitudinis gentẽ eſſe aſſerit, quæ non germanicã originẽ ſibi laudi ducat. A nobis,refertẽe Iuſti.li.xxiiii. ꝑ Galatas tota aſia populis infuſa ẽ. A Gotthis tota Lõbardia,Italia ac Hiſpania. A Saxõibus Anglia Britannica. A Frãcis Gallia. Tot natiões libero & ſolido aĩo noſtrã ſuſpiciunt originẽ. Et nos alio noſtrã erogamus,nec deeſt nobis auctoritas cuſtodiẽdi ortus noſtri ſynceritatẽ. Negãt a Troianis Frãcos deriuatos Gaguin9,Michael Rictius,& alii, Bauaros a bois Sabellicus ac tota ſcriptorũ corona profitet̃, ſuere hi Boi olim q contra Fabriciũ,Flaminiũ,ac Cęſarẽ pugnabant,oĩbus Troianis nobiliores. Nobilitas ergo noſtra a ueris germãis eſt deducta,qb9 a Tacito tm̃ laudis ꝑſtatur,ut nec a Romanis, Italis,ac Troianis in ullo ſcriptore deſumptũ ẽ.

Germanorũ origo.

De Papis Germanis,& iure germanorũ eligendi papam. Ca. iii.

NEc ſummis pontificibus Germania caruit,ut nihil q̄d nobilitatis eſt, germanis non contigiſſe liqueat. Conſtant aũt numero germanorũ pontifices ſeptenario,ut ex Ottone Friſing. Platina,Sabellico atq3 aliis habemus. Fuerunt em̃ Stephanus viii. & eiuſdẽ noĩs nonus germani,ultim9 ille e ducibus Lotharingis originẽ duxit,prius Fœdericus nuncupatus eſt,ut Sigiberto Geblacenſi placet. Fuit & Gregorius v. Saxo natione,Ottonibus affinis,prius Bruno dictus eſt. Nec nõ Clemẽs II. Damaſcus II. Victor Leo XI. germani extiterũt. Hic Leo prius Tullẽſis epũs,Bruno dicebatur, ex Alſatia genitus,e comitibus Dabiſpurgenſibus,ut annales Altdorffenſiũ teſtant̃, diocęſis Argentinenſis monaſter. Inſtituit .n. hic Leo monialiũ cœnobiũ,q̄d temporibus inde reuolutis nomen S.Crucis accepit,multis reliquiis coruſcans, a Leone tranſlatis. Sunt & tres arces haud ꝓcul a Marpachio ac Eyſchem, in quarũ una diuus Pãcratius colit̃,cuius reliquiæ ꝑ Leonẽ cõſecratę ſunt. Obiit mortẽ Leo ille, tꝑe q̄ milleſimus & ſupra quadrageſimum nonus annus agebat̃. Sunt & q Ioannẽ,q ſimulato uirili habitu fœmina,ad papalẽ dignitatẽ euehebat̃,Moguntinã dixerunt. Aeneas Sylũius, papa Pius inde appellatus, germanus eſſe uoluit,licet Italus,Senenſis em̃ extiterit. Eo numero Romanorum pontifices Germani cenſebant̃. Nec mirũ eſt id,cũ ſanctiſſimi olim ius & poteſtatẽ eligendi papã,impatoribus Ro. ꝑſtiterint,ut lxiii.diſt.c. Agatho. & par. electiones. Vbi Carolus Magnus priuilegio q̄dã facultatẽ eligẽdi papã obtinuit lxiii.diſt. Hadrianus. Inde eandẽ copiã Otto primus a Leone erogauit,cum eius ſucceſſoribus,ut ibidẽ liquet c. in ſynodo. Quæ repetit Lupoldus Babenbergenſis de chriſtianitate germanorũ. Hæc ideo ſcripſimus,ne Itali oẽm ſibi in papã facultatẽ,ut ꝓpriã,ꝑſuadeant. Vt aũt ſemp ſeſe chriſtianiſſimos tenuerunt germani,ne diuinarũ rerũ facultatẽ detinere uiderent̃,oĩa ꝑdicta priuile

Quotto numero papę ger. ſint.

Priuilegia germ. in papam

gia abrogauerunt. Itacꝫ con‐ ſcientia pietatis, Caroli filius Luduicus primus, papę iura om̃ia in papam reſtituit, ut ui detur lxiiii. diſt. Ego Luduicꝰ Cõſimlicꝫ pacto & Otto imperator iuxta ſentẽtiam Gratiani lxxiii. diſt. parag. Verũ. Potuiſſent illa retinuiſſe, & tãdem de illo. Qua autem nobilitate præditi pape illi Germani fuerint, in ſequentibus patebit, ubi & eorum genea‐ logiã imperatoribus cõiũgã.

De antiquis germanię regibus, ab ortu mũdi ultra ſecula Troaiana. Ca. iiii.

A Regum germanorũ antiquitate exorſus id quod in fronte libri ſecundi exegeſeos memi‐ nimus, iterum memoriæ no‐ ſtræ repeti operoſum duxi‐ mus. Beroſꝰ antiquitatis perſcrutator curioſus, cui & tantã fidem p̃ſtat Ioſe phus, uſcꝫ ad Troiana tempora hos reges germanorum allegat, q̊s ſumus alligaturi. Nec deſunt doctiorum hominum ſententiæ, quæ librum illum auctorem mentitum uolunt, nec eſſe Beroſi, quibus auſcultarẽ, niſi Manetho ac Ioſephus ea pene uerba Beroſi (ut in prædicto libro continentur) allegarent. Meminerunt præter Annium Viterbienſem Tuiſconis & eius progeniei Cornelıꝰ in germãia, & Sabellicꝰ.

Primi germanorũ reges

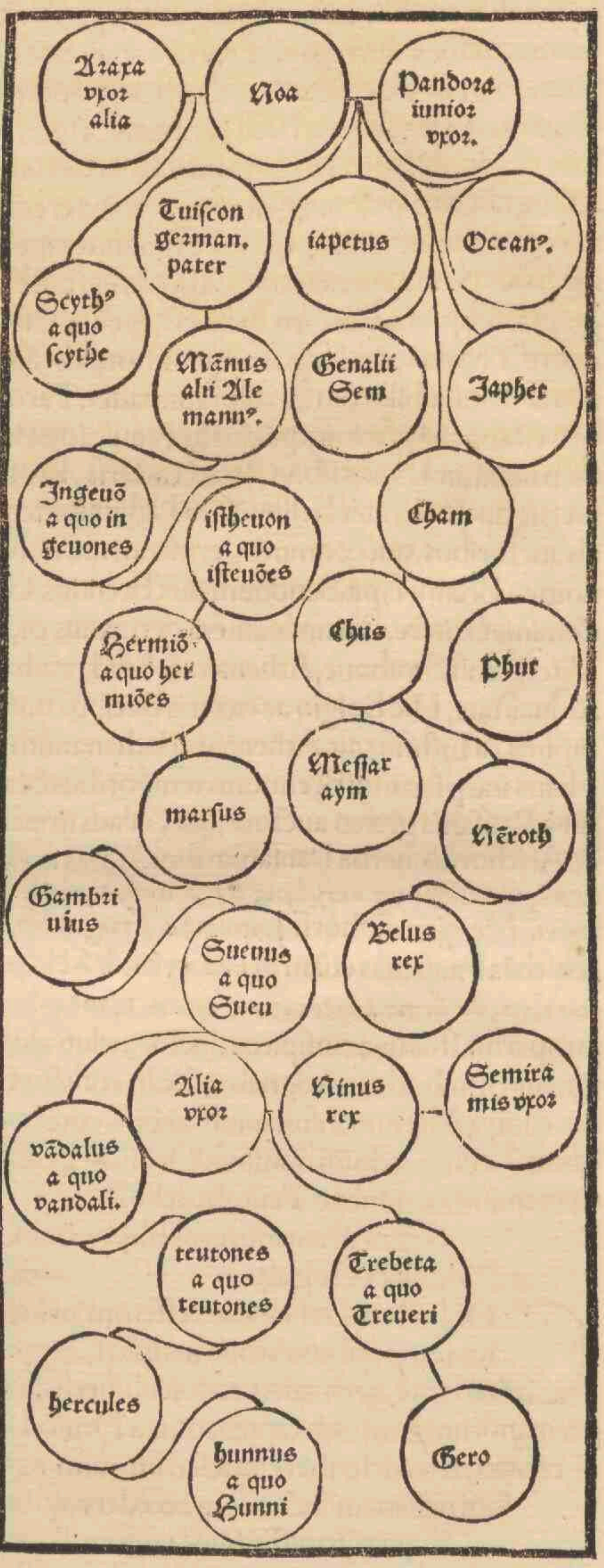

Habes hic candide lector duas genealogias ueterū germanorum maxime a ſe inuicem tamen diſcrepantes, cui tñ adhæreas: tuæ induſtriæ reliquimus. Vna Beroſi Annii Viterbienſis ac Cornelii Taciti. Altera annalium noſtrorum ac Greſmundi eſt, ambæ a Noa germanis originem pollicentur.

Reges Germanorum ab urbe condita. Ca. v.

ROma poſt hac gentium domina erecta eſt, qui Germaniæ tunc præfuerit: nulli ſcriptorū cognitum extitit. Id tamen certum eſt, tunc oēs pene nationes regibus propriis fuiſſe ſubiectos. Suetiæ em̄ rex Surugo præfuit, cuius filia Gro dicta eſt, & eius filius patri ſuccedens Hadingus, cū uxore Thoilda filia Regneri, qui Thoraldi filius ferebatur, regis tūc Cimbrorum. Meminit illorum Saxo grammatic9. Tarquinii inde Priſci ſeculo germaniæ Clitoueu9 præfuit, qui ductu & auſpiciis Belloueſi Galliȩ regis uſq; ad Italiam uenit, ut Liuius lib. vi. decad. i. aſſerit. Poſt Clitoueuū in Hercynio imp̄auit Sigoueſtus frater Belloueſi, ut Liuius ibidem dixit. Plures Brenni referunt ab auctoribus, qui & omnes germanorum nomen acceperunt. Nec aliud ip̄m nomen Brenni ſapit. Senonum dux Brennus, Galatarum quoq; præſes eiuſdē nominis extitere. Brennus autem germanus dict9 eſt ab Hermanno, Gotfrido Viterbienſi, Strabone, Athenæo & Suida authoribus, quos oēs libro primo adduximus, Hic Bolgio ac cæteris ducibus uniuerſam Aſiam cædibus egit ac rapinis, ut Iuſtinus ait. Athenæus Bathanatium tunc Galatis præfuiſſe aſſerit. Huius itaq; ſecundi Brennonis temporibus & alii reges Germanorum referūtur a Pauſania græco auctore, qui Galatis imperabant, ut Cerethrius, Brennus & Acichorius, uerba Pauſaniæ ſunt. ἔμελλε κερίθριος ἡγήσασθαι, τοῖς δὲ ἐς παιονίαν ἰοῦσι βρέννος ἦσαν καὶ ἀκιχώριος ἄρχοντες. βολγιός τε παρὰ μακέδονάς τε καὶ ἰλλυριούς τε ἤλασε. Meminerūt horū Liuius ac Trogus lib. xxxiii. qui Brennū ducem tanti cenſebāt. Pauſanias etiam in Phocycis. ἦν δὲ ὁ βρέννος οὔτε πάντα ἀσύνετος, οὔτε ἀπείρως εἶχεν, ὡς ἄν τις βάρβαρος, σοφίσματα ἐς πολεμίους. Erat autem Brennus nō oīno inexpertus ſtultus ac inſipiens ductor, ueluti alii Barbarorum, uerum dolos nō ignauiter in hoſtes excogitabat &c. In cōflicto Cībrico Baleus, ut Floro placet rex contra Marium inſultauit. Erat & Teutobochus tūc tēporis rex, quem Euſebius Tentobecchum nominat. Oroſius Teutolum, Plutarchus uero Betoricis meminit, & nihil de Teutoboccho.

Reges Suetiæ.

Reges galatarum

Reges Cibrorum

Reges germanorum temporibus Cȩſarum Iulii & Auguſti. Ca. vi.

COnſulibus Cæſares ſucceſſerunt, primum locum Iulius eſt ſortitus, cuius temporibus Arouiſtus ipſo Cæſare libro primo commentariorū teſtante, germanis præfuit uniuerſis. Inde Auguſti temporibus multi germanorum antiſtites capiebantur a Druſo. Libuit eorum genealogiam ob raritatem ſic deſcribere, præſertim dum agnouerim eam nonnihil ad Cornelianam lectionem accedere, qui aliquando nominibus prætermiſſis. filios tantum illius uel huius ducis captos demonſtrat.

Reges germāiæ tpibus Auguſti.

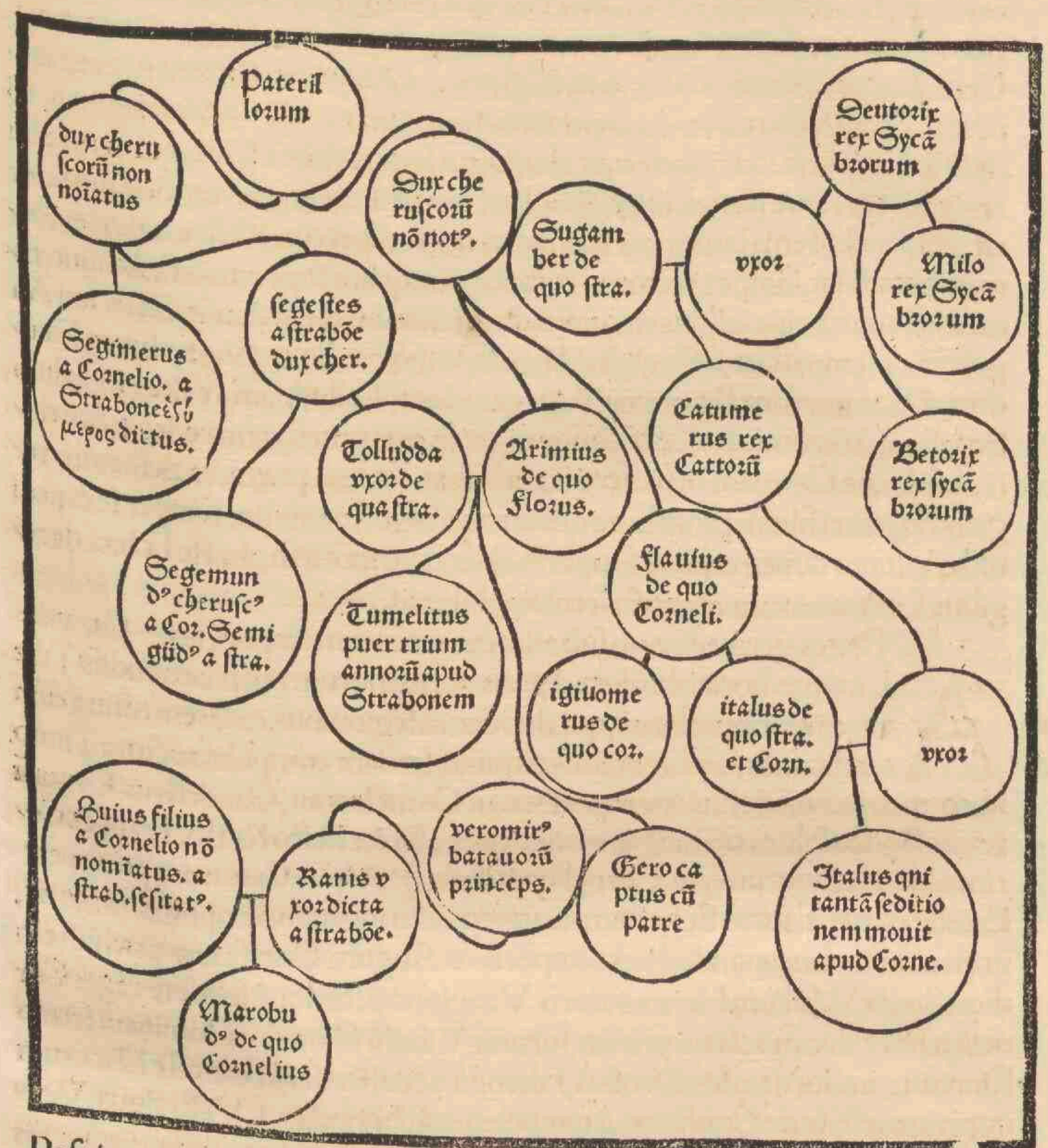

Poſuimus quantum nobis curioſiſſima indagine liquebat Auguſti temporibus germanos reges. Inter quos duorũ e multis meminiſſe phas eſſe duximus ut omnium totius orbis regum maximorum, ut & Itali uideant ac græci, an ab ipſorum auctoribus alicuius ducis tanta memoria fuerit exacta. Ariminius Cheruſcorũ dux tres legiones conſule Q. Varo proſtrauit. Et poſtq̃ huius uirtutem Cornelius Tacitus Italus non germanus adeo celebrauit, ac cœlo æquauit. Hæc uerba ſubiunxit. Ariminius, inquit, dolo propinquorum cecidit, liberator haud dubie Germaniæ. Et qui nõ primordia Ro. plebis, ut alii reges duceſq̃, ſed florentiſſimum imperium laceſſierat. Preliis ambiguus, bello non uictus, duodecim annos potentiæ expleuit, græcorum annalibus ignotus qui ſua tantum mirantur. Romanis haud perinde notus. Dum uetera extolli-

Alii Arimius. Loc9 ammiani.

mus,recentium incurioſi.Hæc Cornelius Tacitus libro ſecundo in fine,quibꝰ uerbis nihil Germanis laudabilius,præſertĩ dũ ab eo hęc recenſere uidimus,ꝗ numerum interfectorum germanorum,Oroſio referente,ſæpe conticuerat. Idem Tacitus Arminiũ libertatis & glorię ducẽ appellat,&manu uoce ac uulnere prelium ſuſtentaſſe.Eundem Arminium tanta uirtute Q.Vari legiones cõtudiſſe Florus lib. tertio refert,ut Auguſtus ſemper hũc diem lugubrem habuerit,caputq; ſuum parieti impegerit,barbam uellicauerit,ac ſacrificia diis uouerit,ut in meliorem ſtatum res Romanorum redigerentur.Hic quinquies Romanis conflixit,ſemper uictoriæ compos nunquam ſuperatus eſt. Vltimo tamen ab amicis eius inſidiis circumuentus,ultimum diem clauſit.Cæterum Auguſtus ea tempeſtate,ſi Strabone libro ſeptimo credimus,Sugambrum,Deudoricẽ,Catumerum,Betoricen,Segemundum,Tolluddam,Milonem,Italum Segeſten, Veromirum,& reliquos reges in eius poteſtatem redegit,& ueluti obſides,ne Germani deſciſſerent,retinebat. Ferunt præterea Seſitatum regem Egymeri filium extitiſſe,ac quater ab Auguſto captum,ſemper ſe expediuiſſe.Vltimo tamen capitali ſupplicio ab eodem mortem obiiſſe.Et hæc de regibus Germanorum Auguſti ſeculo nobilitatis.

Reges germanorum ſub aliorum cæſarum temporibus Ca. vii.

Reges germ.ſub Tiberio.

ALius memoria abſoluta dignus germanorum rex Marobudus Tiberii temporibus floruit,qui duodecim legionibus cæſarem contra eum meditatum,conditionibus æquis diſcedere compulit,auctore Tacito libro eodem.Fuit & huius temporibus,ut Cornelius ait,Gandeſtrus Cattorũ rex,ac Bonco Noricorũ ac Pannoniæ dux referẽte Feſto Ruffo. Erant & Curioualda Battauorum , ut Cornelius aſſerit, & Arpus Cattorum principes. Extollit etiam Tacitus Segeſten principem,uiſu ingẽtem,ac optima memoria, impauidum nuncupando.Bois temporibus Auguſti Critaſirum præfuiſſe indicat Strab. Vibilium Hermundorũ Vangionẽ & Sidonẽ ſueuoꝝ reges Cornelius libro decimo tertio probat,ſororis Vibillii filios. Domitiani ſeculo Durpaneum,Iornandes,Oroſius,Eutropius & alii aſſerũt extitiſſe Dacorum imperatorem.Inde Conſtantini temporibus Chonodarus,Veſtralpus,Vrnꝰ Viſinnus,Serapion,Suomarius,Ortarius germanorum reges numerantur,ꝗs Ammianus Marcellinus libro decimoſexto allegat.Francorum regum nomĩa uaria Hunibaldus affert.Sueuorum Nauclerus & Iornandes,reliqs etiã dũ bellorum mentio erit adducemus. Cæteros Methodius in ſuis annalibus collegit

De inſtitutione regum germanorum. Ca. viii.

Differentia ĩter reges & duces

MAgna penes antiquos inter reges ac priuatos erat ratio, Nam referẽte Cornelio Tacito reges ex nobilitate,duces uero ex uirtute, eligebanĩ.Nec libera ac infinita regibus fuerat poteſtas. Duces etiã exẽplo potius ꝗ imperio fruebanĩ.Hæc ille.Quorũ uſum tot laudibus Campanus noſter ac Petrus Crinitus lib.xii.cap.vii.Sabellicus etiam libro ſecundo nonarii ſexti extulerunt.In eo quoq; imperatorũ cæterorum cõditionem germanoꝝ reges excedebãt,ſeſe.n.periculis miſcuerũt,aliter ꝗ ratio imꝑatoris poſtulabat.

Vegetius

Vegetius em̄,Onoſãder,ac reliqui ſtrategematū ſcriptores,impatorium eſſe munus dixerunt,caute ac diligēter uitæ eius parcere,ne temere eius morte uniuerſus exercitus periclitet̃.Nec opus ut militis officiū impator expleat. Secus id germanorū regibus uiſum eſt,turpe em̄ duci germanico erat,Cornel.referente,uirtute a milite uinci.Militi uero ducis uirtutē non æquare,ſemp.n. germanorū principes primi in acie uerſabant,ita Sido ac Italicus apud Corneliū in hiſtoriis,ſemp in bellorū aciebus primi hoſtē feriebant.Ita Maximinus impator id barbariei habuit familiare,ut ſemp putauerit impatorē ꝓpria manu, militis inſtar,bella conficere debere,ut Iulius Capitolinus,Symmachus li. v.hiſtoriarū,& Aelius Cordus teſtant̃.Alludit dicto huic Herodianus lib.ſeptio. ἔνθα καὶ γενναιότατα ὁ βασιλεὺς τῆς μάχης ἦρξεν.i.Vbi fortiſſime ipſorum imperator pugnã incepit,& addit,ꝓpria manu impatorē bello ſubiiſſe.Erat aūt Maximinus parentibus utriſq; germanus.Simili iudicio Totila ille,Gotthorū rex (ut Procopius inquit)inter anteſignanos ſemp morabat̃. Aliud erat etiã q̃ reges a priuatis interſerant,de minoribus em̄ rebus tm̄ principes conſultabant, de maioribus uero oēs germãi ĩ comuni, iuxta Cornelii ſententiã,nec penes principes oĩa tuta fuerūt,& ſi quid a regibus fuerat ſanctum ac cautum,penes plebem arbitrium reponebatur.Hæc ille.

Reges ger.primi in acie.

Drña inẽ plebē & reges germanorū

De illuſtribus quibuſdam Germanorum.i.Gotthorū regibus. Ca. ix.

Barbara licet ab omnibus rerū ſcriptoribus Germania noĩata ſit, reges tñ illuſtriſſimos ſemp tulit.Gloriat̃ Roma ob Antoninos, Traianos,& cæteros,qui uirtute tñ pluribus Germanorū regibus multo poſteriores fuerunt.Celebrat̃ non ſine magno honore Totilas ille, qui inter optios principes numerandus,tm̄ id cruenti ꝑpetrauit,ꝙ Romã gentiū dñam ſolo æquauit.Cęterū boni impatoris officiū functus eſt in oĩbus,uictis facilis, bello ſtrenuus,uictoria nõ elatus,oes,ut Procopius teſtat̃,in ſui amorē rapuit, Italiã q̊q; Belliſſarii opibus interceptã,ſola uirtute recupauit.Queādmodum Theodericus Oſtrogotthorū rex,a Sabellico etiã ac aliis celebrat̃,q neceſſitudinē cū oĩb⁹ uicinis ſummam copulauit.Nec Aiſtulphi Gotthorū regis humanitas relinquenda eſt,quē Theodoſius ille tanta bñuolentia complexus eſt,ut plus alio uirū hunc coluerit,pinde ac ſacrū, cuius etiã mortē familiariter conq̄ſtus,funus eius ea pietate ꝓſecutus eſt,ut aĩos Gotthorū oĩm ſibi conciliauerit.Hæc Socrates ac Theodericus græci hiſtorici ꝓſitent̃.Nec Amalaſunthę gotthicæ mulieris illuſtriſſimæ facinus egregiū a memoria noſtra remittēdū eſſe duxi.Cuius tot nobiliſſimi ſcriptores meminerunt,quēadmodū Iornãdes Procopius,& alii.Multo aūt diffuſius Suidas,cuius uerba græca latinitate donare uoluimus,ob diffuſam loci illius ac uerborū extenſionē,& ad leuandū lectori tediū,gręca excludemus.Sonat aūt id ferme Sudas.Amalaſuntha Atalarici mater,iuſticiæ cultrix,ingenio uirilē uirtutē referens,q̃ ad urbi p̄fuit,nemině e Romãis neq; corpe,neq; re numaria,mulctauit.Neq; ullo pacto gotthis, cū in urbē ſæuire uellent,cõſenſit. Gnatū etiã inter Romanos magiſtratus communi eorū uitæ uſu uoluit teneri,adegitq; ut literatos audiret,delectis e got-

Illuſtres reges gotthorum.

Amalaſunthæ uirtutes.

thorum principibus,qui annis,uſu rerũ gerendarũ,& moderatione animi pręſtabant,eos Atalarico gnato ad comunẽ uſum ſtudiorũ iuueniliũ ſocios addidit. Quæ ob id Gotthis inuiſa erãt,ꝙ hi libidine barbarica,uaſtandi domitos Romanos tenebant̃.Forte fortuna euenit,ut mater filiũ delinquentẽ publice arreptũ cęderet,& puer collachrymans in aulã duceret̃,ubi tum Gotthi iuueni occurſantes,tumultuabant̃,cõuiciis afficientes Amalaſunthã,tanꝙ ipſa puero uim ſtrueret,ut ꝑempto eo,ipſa alterius connubiis iungeret̃,ac in impio ꝑpetua eſſet.Poſthac & agminatim Gotthi adorti,eam accuſabant,puerũ regẽ iniuſte literis imbui,& ſenibus magno incõmodo aſſueſcere,& ꝙ illa indigna uiro forti eſſent,ſenes enim aiebant effetos,uirili uirtute deſtitutos,promptos adoleſcentiũ aĩos emolire.Cõmodius fore,ſi tener audacia,ac cupidine gloriæ aleret̃,inter ſcuta ac tela exercitaret̃. Alioq metu iuuenem euirare inter eos,q nũꝙ arma tractarint.Et demũ poſtulabãt Gotthi,ut regina puero magiſtros adiungeret æquales annis ac ſtudio , q uirilẽ eius ſpiritũ acuerent,& accenderent ad uirtutẽ,ad patrios mores conſeruandos.Non annuit mulier, tandẽ tñ metu coacta,rẽ arbitrio barbarorũ ꝑmiſit.Hæc ille.Celebrat̃ etiã multa admiratione Theodericus Oſtrogotthorũ rex,illius Atalarici auus, q ſe uicinis geſſit dextimũ,referente Procopio,& ſingulari uirtute ꝓditus,Romanis etiã arma interdixit.Eſtimabat eñ barbarus ille ſucceſſu temporũ ac armorũ deſuetudine,nomen ac uirtutẽ Romanis interitura,ac Gotthos ꝑpetuo Italiæ regnaturos,ut & apud Plutarchũ in apophthegmatibus qdã impatorũ conſueuerat.Nec portu nobis relinquendus eſt Gotthorũ regum conſumatiſſimus Dromachetes,in cuius laude Strabo lib.vii.adeo occupatus fuerat,ut pene laudationis modum ac terminos exceſſerit.

Theodericus.

Catalogus oĩm regum Gotthorũ,a primo ad ultimum. Ca. x.

IAm ad priuatos qſdã germanorũ ueterũ reges ſtylũ conuerſurus ſum. Multarũ gentiũ,qrũ partim genus decoxit, partim tranſmutatis ſedibus alienã terrã incolit,reges,ab eorũ exordio repetã.Et primo de illuſtriſſimæ Gotthorũ gentis regibus,qrũ multa ac optima pars deſiit, dũ hi ab Italia a Narſete & Bellizario expellebant̃.Bona tñ pars,q Hiſpaniã iuaſerat, adhuc remanet,a qbus & hodierni Hiſpani eorũ deduxerunt exordiũ.Reliqua pars Viſigotthorũ mortuo Attila,terrã circa Danubiũ intenderunt,ut Iornandes ſcribit,q hodie Auſtria dicit̃. Verũ ne lectorẽ debito officio noſtro defraudẽ genealogiã eorũ ita exordiar. Primus eorũ rex Dione,Agathio,ac Iornande auctoribus,Bericus erat,q duce Gotthi egreſſi ſunt e patria.Inde Filimer,quẽ alii quintum Gotthorum regem dixerunt.

Catalog⁹ regum gotthorꝝ

Bericus	Antrireger	Dorpaneus	Veduco	Ermanaricus
Filimer	Sichalcus	Arganus	Varo	Fridigernus
Frogradus	Dicæneus	Gunthericus	Thitio	Alatheus
Arugis	Libertus	Oſtrogottha	Ariaricus	Sofrathus
Euripilus	Comoſinus	Cniua	Aoricus	Attuaricus
Tamiris	Corillus	Reſpa	Gebericus	Alaricus
				Aiſtulphus

Aiſtulphus	Valia	Varemundus	Theodericus.
Theodericus	Theodericus regnauit xiii.	Euricus reg. ix.	Alaric9 reg. v.

Sub Conſtantino Cæſare in Italia regnabant

Theoderic9 moderauit ſub Leone. Theodatus unũ annum. Vitiges quatuor annos. Illouad9 occiſus ẽ. Artaricus quinq; mẽſes. Totilas Taruiſiæ rex. Teras ultimus tñ tres menſes ſub Iuſtino in Italia regnauit, a Narſete ab Italia fugatus. Hæc ex Procopio. Sed ut æquiorem mihi reddam lectorem, copioſius ea, quæ ad nobiliſſimæ Gotthorum gentis proſapiam, accommodari poſſunt, executurus ſum. Primitus Gotthi (poſtq̃ Scandiam egreſſi ſunt) omnes gentes dicebantur, Gepidæ uidelicet, Heruli, Veneti, qui Antes et Sclaui nuncupabãtur, Rugi, & alii. Ita ut pleniſſimus fons, multas gẽtes ſola Gotthia ꝓduxerit. Varia etiam nobilitatis gotthicæ genera fuerunt, unum Baltheum uocabatur, a q̃ (Riccio referente) Alaricus a communi ſtirpe gotthorum quibuſdã lineis nobilitatis ſemotus, & huius genealogiam indagare nullo pacto potuimus. Alii Antes Gotthi dicebantur, quorum Iornandes & Ablauius mẽtionem fecerũt, & inter illos Amali gotthi recenſebantur, ab Amalo quodam dicti. Hi inde diuidebantur in Viſogotthos ac Oſtrogotthos, poſt Domitiani tempora, ſiue a uentis ac terrarum eorum ſitu ita dicti ſint: ut Ablauius uult, ſiue a duce oſtrogottho, ut aſſerit Iornandes. Alii temporibus Valentis hos diuiſos fuiſſe dicũt in ducũ eorũ ſeditionibus Fridigerni uidelicet & Theomari, alii ũo ſub Amarici tẽpibus, paulo poſt, eos diuiſos eſſe probauerũt. Viſogotthi inde ab Hũnis pulſi, Thraciã, ꝑmiſſu Valentis cæſaris nacti ſunt, & breui Mœſiã, Daciam ac Thraciã in ditionẽ eorũ uerterũt. Inde in Pannoniã uenerũt, Viſogotthi a Pãnonia euocati a Stylicone, licet Claudian9 ex decreto ũitati refragẽt, & a Ruffino dicat. Gallia tunc eis fuit conceſſa ab Honorio, inde dolo circũuenti Viſogotthi a Stylicone in Romanũ ĩpiũ arſerũt. Romã duce Alarico, diruerũt, inde ĩ Galliã ſeſe receperũt, pulſi a Francis germanicis, in Hiſpaniã uenerũt, ubi adhuc ſunt. Et hæc Viſogotthi. Oſtrogotthi uero mox ab Hũnis ſubacti, cũ Attila eorũ rege cõtra viſogotthos pugnauerũt, mortuo Attila, duce Theoderico Italiã occupauerũt, a qua expulſi a Belizario, ac demũ a Narſete deſierunt, qdã tñ in Italorũ nomẽ (q ſupfuerũt) abierũt, alii expulſi, eorũ exonerationẽ hñt incertã. Hæc de Gotthis exactiſſima memoria aſſerũt a Procopio, Agathio, Ablauio, ac Scholaſtico Smyrnæo, græco autore, q poſt Procopiũ, oĩa Gotthorũ bella ad unguẽ collegit, in libro quem τὸν καιρὸν ĩſcripſit. Belizarii Narſetiſq; geſta officiatim executus eſt. Meminit & illius Suidas.

Gentes Gotthis dariuatæ

Genealogia omnium regum Gotthorum. Ca. xi.

NVnc ad primos Gotthicæ gentis reges deſcendam, quorum præter Iornandẽ, Agathius & Methodius meminere. Hi autẽ q primi a Scãdia Gotthis cõmilitantibus profecti ſunt, Gaptus & Augis dicebanť q̃s ſecutus eſt Amala, a q̃ Amalorũ gẽs exordiũ ſũpſit. Dein q illis ſucceſſerũt, Iſarna Oſtrogottha Vuil nuncupabãtur, poſtea Achal rebus Gotthorum potitus, Athailphum filium reliquit, a quo ortum noſtra hæc genealogia cœpit.

Gotthorũ reges

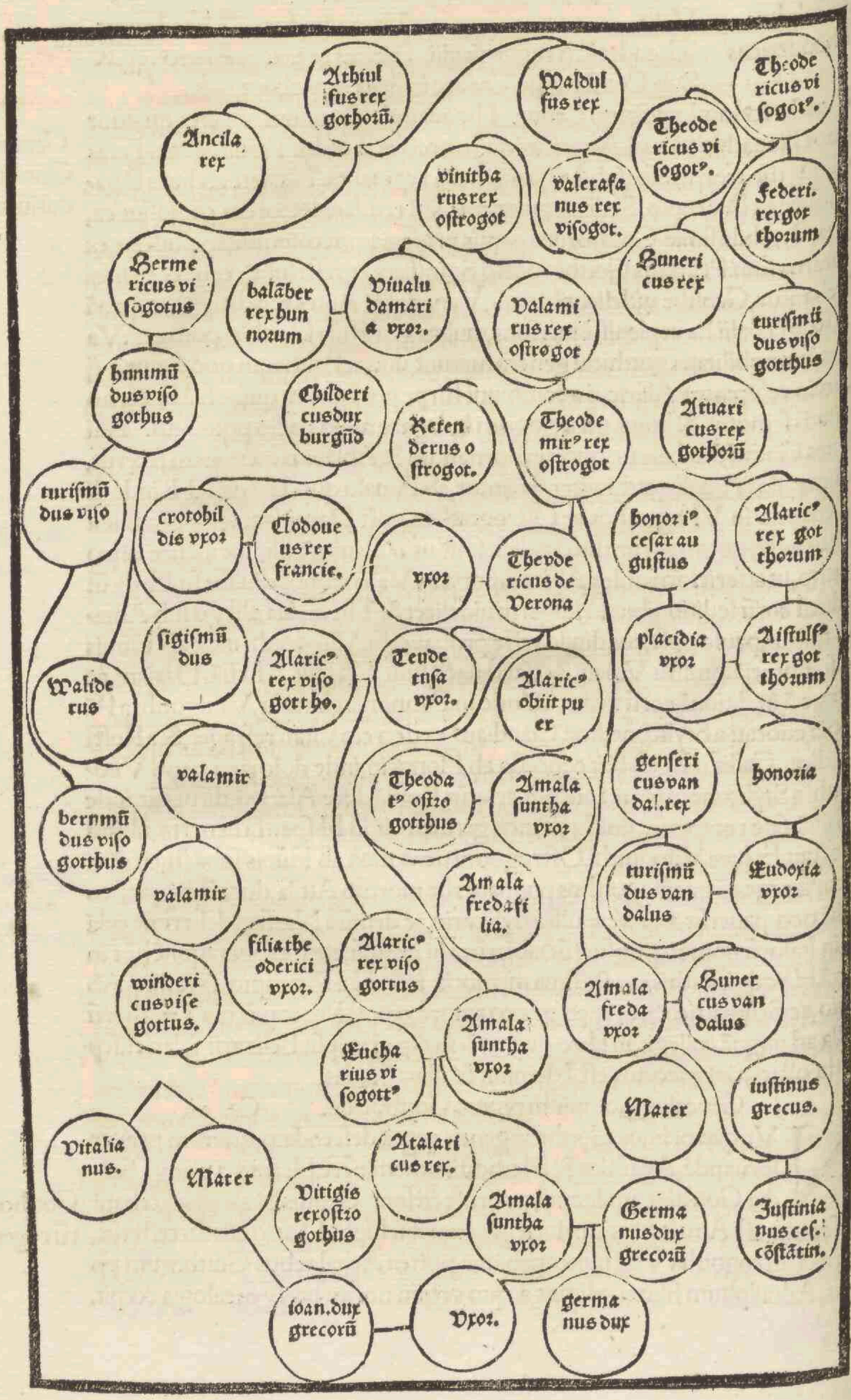
Athiul ſus rex gothorũ.
Ancila rex
Waldul ſus rex
Theode ricus vi ſogotꝰ.
Theode ricus vi ſogotꝰ.
vinitha rus rex oſtrogot
valeraſa nus rex viſogot.
Federi. rex got thorum
Herme ricus vi ſogotus
balãber rex hun norum
Viualu damari a vxor.
Valami rus rex oſtrogot
Huneri cus rex
turiſmũ dus viſo gotthus
hunimũ dus viſo gothus
Childeri cus dux burgũd
Reten derus o ſtrogot.
Theode mirꝰ rex oſtrogot
Atuari cus rex gothorũ
turiſmũ dus viſo
crotohil dis vxor
Clodoue us rex francie.
vxor
Theode ricus de Verona
honoriꝰ ceſar au guſtus
Alaricꝰ rex got thorum
ſigiſmũ dus
Alaricꝰ rex viſo gott ho.
Teude tuſa vxor.
Alaricꝰ obiit pu er
placidia vxor
Aiſtulfꝰ rex got thorum
Walide rus
valamir
Theoda tꝰ oſtro gotthus
Amala ſuntha vxor
genſeri cus van dal. rex
honoria
bernmũ dus viſo gotthus
valamir
Amala fredaſi lia.
turiſmũ dus van dalus
Eudoxia vxor
filia the oderici vxor.
Alaricꝰ rex viſo gottus
winderi cus viſe gottus.
Amala freda vxor
Huner cus van dalus
Amala ſuntha vxor
Eucha rius vi ſogottꝰ
Mater
iuſtinus grecus.
Vitalia nus.
Mater
Atalari cus rex.
Vitigis rex oſtro gothus
Amala ſuntha vxor
Germa nus dux grecorũ
Juſtinia nus ceſ. cõſtãtin.
ioan. dux grecorũ
Vxor.
germa nus dux

De regibus Vandalorum. Ca. xii.

VAndalorum reges Gotthorum genealogiæ coniunximus, tum quia ipſis affinitate deuincti erant, deinceps quia origine Vãdali fuerũt e Gotthis, poſtremo quia Hiſpaniam cũ Gotthis diu tenuerunt. Noluimus etiam Viſogotthorum principes, Hiſpaniam incolentes, ad formam genealogiæ traducere, ob nimiam ſtirpis gothicæ illius defectionem, raro enim ꝑ duos uel tres gradus in eadẽ proſapia regnum illud remanſerat. Oblitus etiã ſuſcepti officii iudicari potuiſſem, ſi ego germanicæ hiſtoriæ addictus, Hiſpaniæ imperatorum deſcriptiõem obirem. Cæterum ut zoilorum dentes effugiam, & Gotthorum duces adamuſſim recenſuiſſe uidear, ſatis lectori ſum facturus, dum gotthos illos Hiſpaniæ præſides allegabo, qui ex Viſogotthis genus eorum referentes adiunctis Vandalorum regibus Hiſpaniæ præfuerũt, qui eiuſdem farinæ gentes, e germanica ſtirpe emerſerunt. Anno itaq; dominicæ incarnationis trecẽteſimo quadrageſimo tertio Athanaricus primus rex Hiſpaniæ gotthus eam occupauit, Vandalorũ reges

VISOGOTTHI

Athanaricus regnauit annos xiii.
Athaulphus regnauit annos v
Alaricus regnauit annos xxiii.
Singericus annum unum
Valia aliquos.

VANDALI IN HISPANIAS

Genſericus
Traſimundus
Hunricus
Hildericus a Bellizario abactus.
Gundamundus

Riccius in libro de regibus Hiſpaniæ ſcribit immediate poſt Genſericum Gothos recuperaſſe Hiſpaniam, cui non accedo, Procopii, Aretini, & pene auctoritatibus inductus omnium, gotthorum autem tunc reges illos adducit. Reges Hiſpaniæ.

Theodericus
Henricus
Genſalaricus
Teudeſilius
Turiſmundus
Alaricus
Amalaſuntha
Agilla
Theodericus
Almaricus
Teudius
Atanagildus
Lymba.

Leonogildus cuius tempore Sueui ex Hiſpania eiecti ſunt, qui tamen eã c.lxx. annis occupauerant. Inde Recharedius, Luyba, Victericus, Gondamiris, Siſſebuta, Recharedus, Sumtilla, Rachmirus, Siſecundus, Sumtilla, Tulga, & alii, q omnes Hiſpaniarum reges natione germani ac gotthi extiterunt. Referũtur & alii gotthorum ac Vandalorum principes a ſcriptoribus, qui prætermiſſi ſunt a nobis, ut Cordus Gotthorum & Daciæ dux apud Iornandem, Euricus rex a Gregorio Turonenſe allegatur, Ethico a Pomponio Læto, qui Traiani imperatoris temporibus referebatur, Rhedagaſus memoratur ab Aurelio Victore, Beneuenuto Oroſio & Claudiano. Sic quoq; Viſimar primus Vandalorũ rex Conſtantini temporibus allegatur a Iornãde, Fretolphus epiſcopus Hinamigundum & Lendigillum gotthorum regis filios tradit.

De regibus Hunnorum,& eorum genealogia. Ca. xiii.

Hunnorꝫ reges.

HVnnorum duces mox adiicere Gotthis in animo erat,ut eos,qui am bas pene Gotthorum gentes ſubdiderunt,unã penitus ut Oſtrogot thos. Vnde quia nec Gotthorum gens penitus ſine illorum relatiõe indagari poteſt,& illorum originem (qua potero breuitate) auſpicaturꝰ ſum. Priſcus hiſtoricus ait Hunnos incognitos olim fuiſſe,primus tamẽ eorum rex a ſcriptoribus allegatus, Valamber extitit,qui referente Iornande Oſtrogot thos ſubiecit,& ante illum Valamir,quo duce primitus in Gotthos arſerunt, huic Attilæ progenies ſucceſſit.

Genealogia Attilę

Attilæ genealogia a Michaele Riccio deſcripta. | Genealogia Attilę ſecundum Iornandem

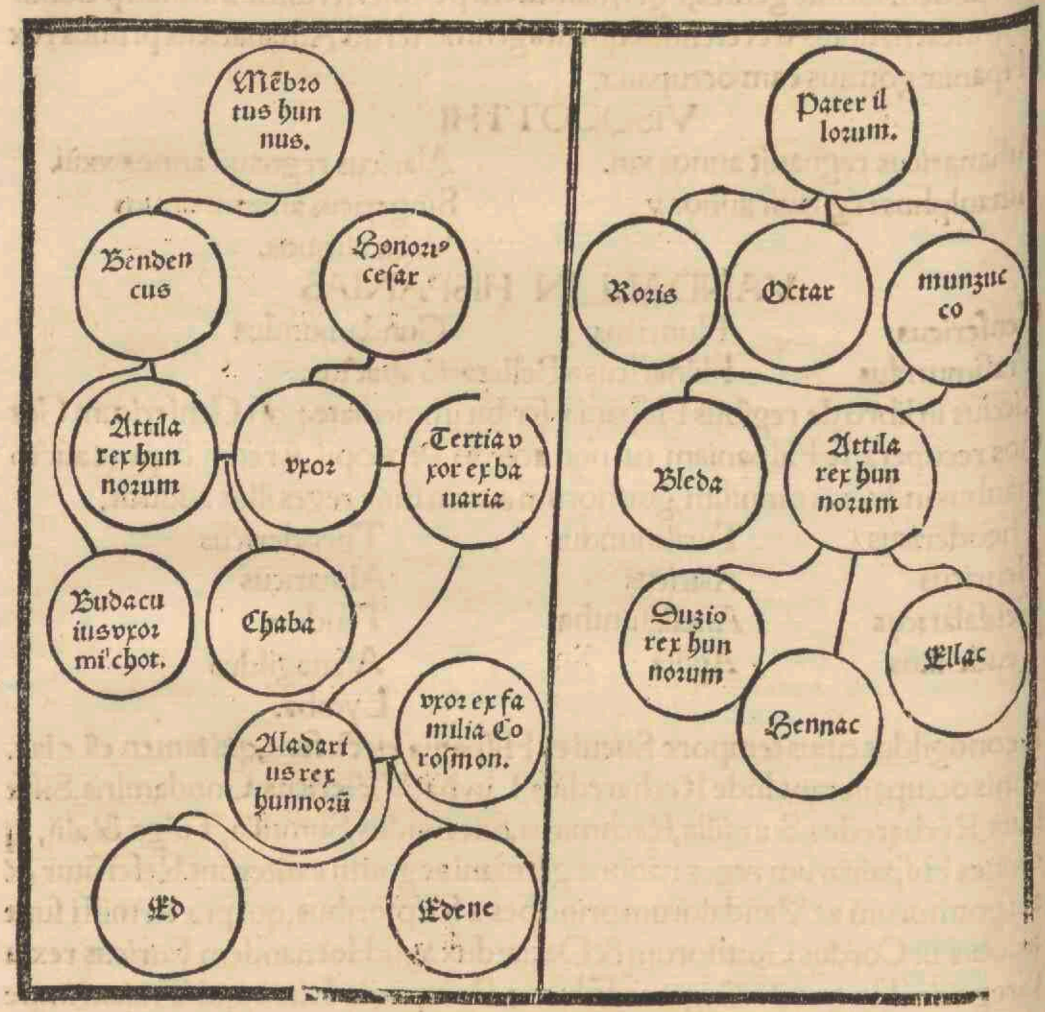

Hunni temporibus Iuſtiniani Chreme & Chridichia regibus,anno ſalutis ccc. lxiii.decies centum & octo millia hominum intulerunt hoſtibus.Luitprandus hiſtoricus Durſac & Bugit Hunnorum duces allegat.Cæterum Suidas autor grǣcus in dictiõe ζέρκιος Attilę ac Bledæ Aſperis & cæterorum principũ Hun

norum facit mentionem. Ecce quanta in Attilæ una genealogia Iornandis ac Riccii diſcordia? Defecit autem tota Hunnorum progenies in illis poſteriori bus, quare refellendi ſunt illi qui Vngaros ab Hunnis deriuare nitebantur, ut in libris ſuperioribus diximus, alii tñ Hunnos ad hũnorꝫ receſſum teutonice Hundsruck conſediſſe uolunt.

De Herulorum, Sclauorum, Alanorum, Scyrorum, Rugorum regum catalogo ac genealogiis. Ca. xiiii.

HEruli eadem origine gaudentes cum Longobardis ſæpe conflixerũt horum dux olim nobilitabatur Rudolphus, cuius meminit Barnefri dus. Hui⁹ fratrẽ filia Totonis Longobardorũ regis occidit. Hinc lon go poſt tempore Rudolphus rex ætate Iuſtiniani a Procopio admodum cele bratur. Hos ad genealogiam Longobardorum reduximus. Herulorꝫ reges.

Sclauorum & Antarum duces a nullo recenſentur.

Alanorum principem Sangibanum tempore Attilæ uiguiſſe recepta quo rundam perſuaſio eſt, ut Iornãdis & Riccii. Inde Breugus. Poloniam uero Ala ni rege Fernedo inuaſerunt. Alanorũ reges

Scyrorum rex tempore Attilæ Vinulff memoratur.

Rugi uetiſſimis germanis origine, lingua atq; uirtute intercenſentur, ut uo lumine primo copioſiſſime demonſtrauimus. Eorum reges ueluti Cregiptius in epiſtola ad Paſcaſium, & in uita ſancti Seuerini innuit hi celebrantur. Fla ctitetus Rugorum rex inter primos cõnumeratus, Feletheum filium ex uxore ſua Gunbalda ſuſcepit. Hic Feletheus Giſæ ſuę uxori poſteritate carens Rugo rum regnum adminiſtrandum tradidit. Giſa uero Subam Subæ Rugorum re gis inde filium matrimonio ſibi collocabat, eum deniq; Rugis præfecit, ex qua & duos filios genuit, Hunulphum uidelicet poſtea Rugorum regem, & Odo acrum, qui Italiam occupauit. Fit etiam mentio tunc temporis Fœderici cuiuſ dam imperatoris Rugorum Subæ regis filii. Temporibus inde Iuſtiniani Ani ricus ipſis pręfuit, ait Procopius auctor gręcus. Hic quoq; lectorem admonuiſ ſe uelim Odoacrum a Procopio Italum fuiſſe deſcribi, cui tamẽ minus auſcul to, dum Herulorum ac Rugorum auxilio Italiam occupauerit. Eidem ſenten tiæ Bilibaldus Pyrckhaimer aſſerit, uir doctiſſimus, in proxima ad me data epiſtola, non etiam parum me mouet Cregipptii prædicti auctoris ratio, & maxime dum ea tempeſtate uixerit. Ille Odoacer ille erat, qui romam ac totam Italiam ſuo nomini ac iuri ſubiecerat. Induxit igitur Leo imperator Theoderi cum, ne pateretur Italiam a Barbaris occupari, ergo non Italus, quia barbarus, Verba autem hæc ſunt Leonhardi Arietini in uolumine primo de rebus got thorum, & ipſius Procopii alioq; peritiſſimi. Habeo ſententiæ meæ riuales Sa bellicum, Blondum, Fretolphum, & alios plurimos. Rugorũ reges. Odoacrꝫ germanũ fuiſſe.

De regibus Gepidarum, Longobardorum, & eorum genealogiis. Ca. xviii.

Gepidarū reges

Alii Roſimunda

Reges lōgobardo.

GEpidæ quoq; e Gotthis originem ſibi deſumpſerunt, & primitus ſub Gotthorum regibus floruerunt, inde a Gotthis ſemoti, Thoriſmundum nacti ſunt & Chunimūdum reges ultimos. Tempore Iuſtiniani Chariſmo rege fungebantur, referente Procopio. Chunimundus autem prædictus filiam unicam reliquit Roſindam, uxorem Albuini regis Longobardorum, ac parentis eius occiſoris, quem & ipſa ſuſtulit, ut ſequitur. Longobardi primitus (ut Barnefridus teſtatur) a Scandia uenerūt, Iboro & Aio ducibus. In Scoringiā uero Ambio & Caſſio p̄ſidibus. In Mauringam rege primo Agelmundo. Rege Ario Amazones uicerunt. Duce Gerleoc in Rugilandiam uenerunt. Rege Toto Herulos uicerunt, duce Albuino Gepidas (occiſo eorum rege Chunimundo) ſtrauerunt, & in Italiā uenerunt, hic occiſus tn̄ eſt ab uxore Roſinda, Chunimūdi regis occiſi filia, ductu & auſpiciis cuiuſdam ſerui. Seruꝰ ille imperium aſſumens, mox repulſus, ſtirpem ueterem regum Longobardorum deficere coegit. Cæterum plures ac uarii gentium ad Lōgobardorum regnum deuenerunt. Nam & in inferioris germaniæ partibus iuxta Ptolemæi rationem libro ſecundo capite decimo penes Rhenum habitauerunt. Si ſaltem illos Longobardorū, hos dicimus, a quibus Italia occupata eſt, quod multi negant. Id tamen certum eſt Longobardos Pannoniam ingreſſos, a Narſete Iuſtiniani Eunucho ad occupationem Italiæ auocatos, ut Rheginoni & Barnefrido placet, Taruiſium & Mediolanum interceptaſſe. Sæpe hi a Numulo uicti ad priſtinas ſedes ſeceſſerunt. Childebertus quoq; rex Franciæ ab Italiæ occupatione eos arcere uolens, pene attritus eſt, ut honeſtiſſime Rhegino & Platina non ſine ſumma memoria proſequūtur. Vt autem nobis de regno eorum aliquid conſtet. Olim hi quando e Scandia proficiſcebantur, ſub Iboro ac Aione ducibus, ut diximus Scoringiam armis ſibi uendicauerunt. Ferunt autem Ibor & Aio cuiuſdam gambaræ filii, cuius ſoror Ambium & Caſſium ultimos Lōgobardorum duces partu ſuſceperat. Inde ducatꝰ eorum in regnum euaſit, primuſq; rex Agelmundus initiatus eſt filius Aionis, cui Laniſſio rex ſucceſſit, quem Leſchius filius ſecutus eſt. Inde Hildeac, poſtea Gedeoc, a quo genealogiam eorum auſpicati ſumus. Et ſic ſep̄ ſeſe hoꝝ reges in eorum titulis proferebant. Sunt qui eos, poſtq̄ Italiam interceperunt ſalutis noſtræ anno uidelicet Dcc. ſeſe duces tantum exhibuiſſe ſcribunt, ueluti Rhegino Prunienſis & Blōdus, nec regalis tituli dignitatem ſibi aſciuiſſe, niſi regis eorum Othocari ſeculo, anno a ſupraſcripto decimo. Cæterum ſi curioſus lector interim agnoſcere cupit, qui reges Longobardorum fuerint, quorum Barnefridus, Diaconus, & alii nullam fecere mentionem. Allegantur multi a Methodio hiſtorico, uerum abſq; ordine, igitur hos nobis prætereūdos eſſe ſtatuimus, & a Gedeoco noſtræ genealogiæ principium tenebimus.

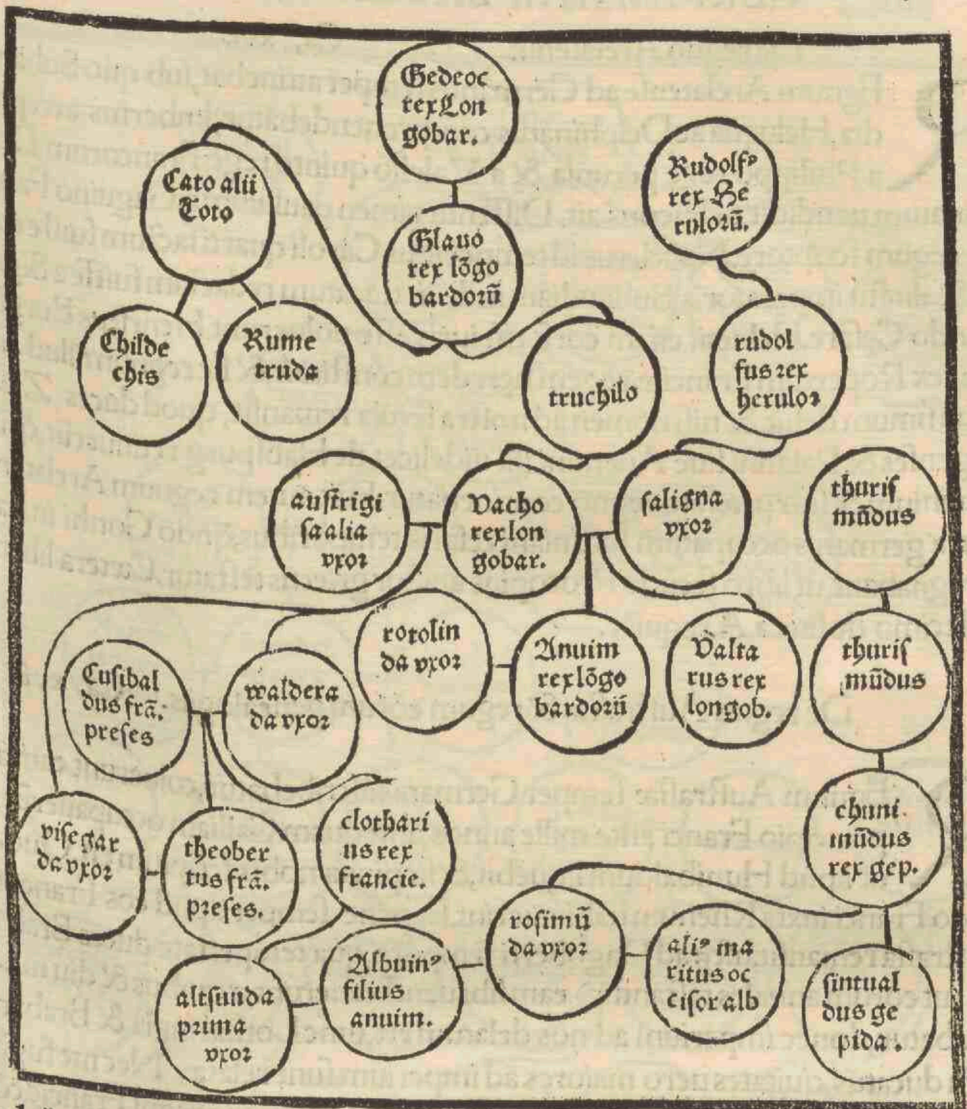

Inde Longobardorum reges toties ſtirpem mutauerunt, ex tot et tam uariis, p ſapiis emerſerunt, ut nulli ſit facile eos recenſere, ſeu in genealogiam reducere. Iniecerunt.n. ſeſe Longobardis poſt Clephum regem, Bauariæ duces, ut Garibaldus, qui ob Theodolindam Athari filiam uxorem, longobardorū rex initiatus eſt. Cui Gunibertus, Grimoaldus, Siſulphi filius, Garibaldus, & alii Bauarorum duces in regno ſucceſſerunt, uſq; ad Deſiderium, qui a Carolo fugatus eſt, ac imperio priuatus, Hæc omnia a Barnefrido copioſiſſime diſſeruntur. Bauari ad regnū Longo bardorū.

De regno Arelatenſi. Ca, xvi.

Regnum Arelatenſe

REgnum Arelatenſe ad Germanos ſemper attinebat, ſub quo Subaudia, Heluetia ac Delphinatus comprehendebãtur, Imbertns accepta a Philippo rege pecunia, & a Valeſio quinto rege Francorum, Delphinatum uendidit, ut Riccius ait. Diſſentit tamen paululum a Gaguino Franciæ regum ſcriptore. Nauclerus id temporibus Caroli quarti factum fuiſſe tradit, & ductu imperatoris, Subaudiam inde in ducatum redactam fuiſſe a Sigiſmundo Cęſare. Heluetii etiam eorũ tm̃ iuris eſſe uoluerunt. Henricus Burgũdiæ rex Ropertum Franciæ regem hęredem conſtituit, & ſic regnum illud antiquiſſimum deſiit, & niſi nomen ad noſtra ſecula remanſit, quod duces Zæringenſes & Palatini ſiue Auentini illi uidelicet de Habſpurg retinuerũt, q̊rũ dominium & ſub præfato regno continebatur. Fuit autem regnum Arelatenſium a germanis occupatum Iuſtiniani cęſaris temporibus, q̃ndo Gotthi in Italia regnabant, ut libro ſecũdo Procopius auctor græcus teſtatur. Cætera libro undecimo de litera. A. require.

De regno Auſtraſiæ & regum eorum genealogiis. Ca. xvii.

Regnum Auſtraſię

REgnnm Auſtraſiæ ſemper Germanis aſcribebatur, coluerunt eam a principio Franci ante mille annos, antequam Galliam occupauerũt, ut apud Hunibaldum liquebit, & ſæpius a nobis ſcriptum eſt. Quomodo Franci iuxta Rhenum habitauerint. Et pene ſemper apud eos Francos Auſtraſia remanſit, uſq; ad Dagoberti tempora, qua tempeſtate duces Brabãtini (ut eorum annales teſtantur) eam ſibi uendicauerunt, a quibus & diu moderabatur, donec imperium ad nos delatum eſt, tunc Lotharingia & Brabantia in ducatus, ciuitates uero maiores ad imperium ſunt relatæ. Nec me fugit Riccium & Gaguinum pene ſemper Auſtraſiam ſub corona regni Francię cõprehendiſſe. Nec me præterierunt, quæ annales Metenſium, Treuirorum & Lotharingorum contineãt, qui regum auſtraſiæ a Iuſtiniano cęſare pene Frãcis ſemper tribuerunt, & hi Franci ſemper nomen germanicum acceperunt. Horum genealogiam ideo ſubiecturus lectori ſum, ut Pipinus ac Carolus reges (ad quos primitus a Francis Auſtraſiæ regnum deuenit) Germani uideantur, & a Clodoueo primo rege chriſtiano Francorum exordiar.

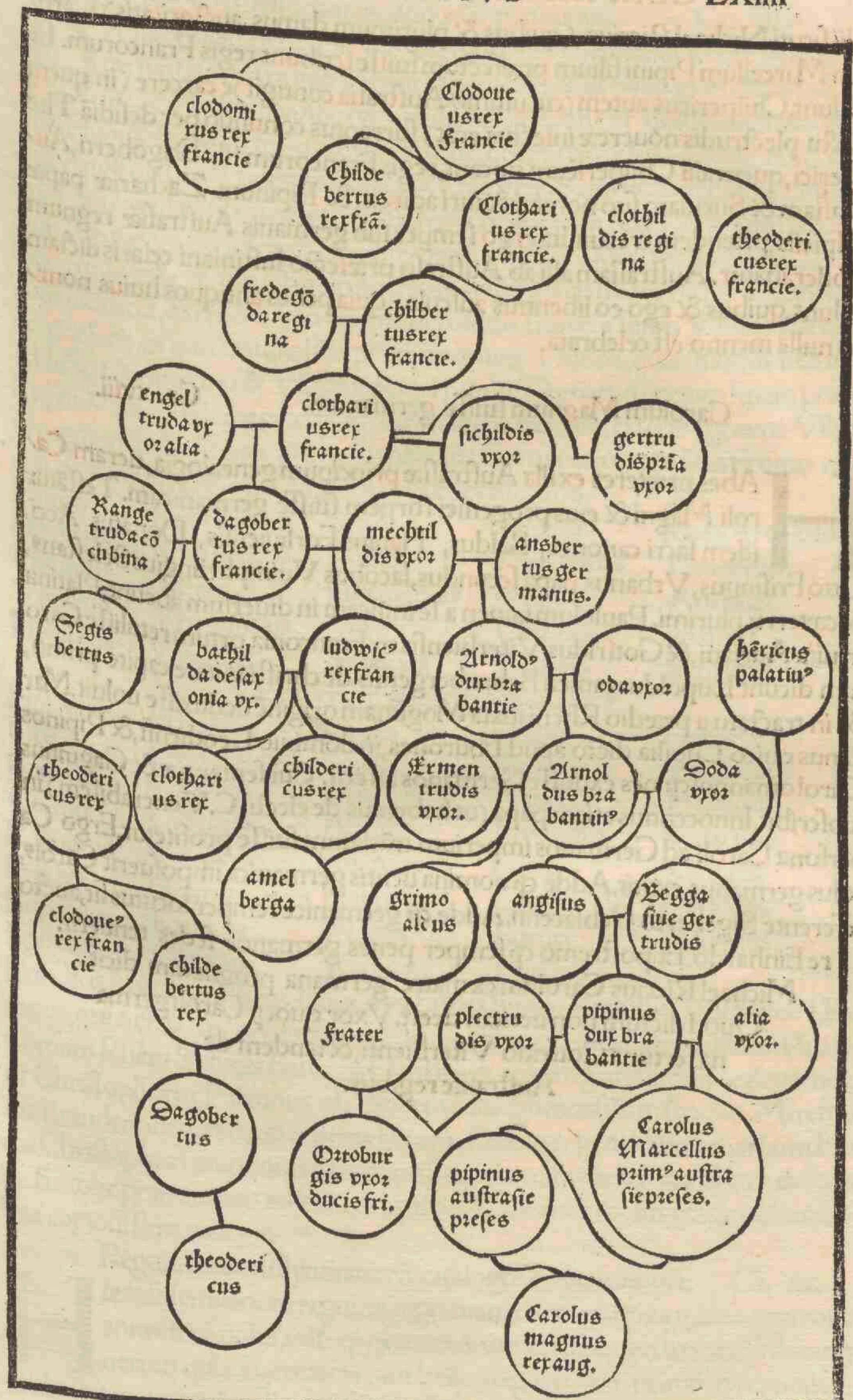
clodomirus rex francie
Clodoueus rex francie
Childebertus rex frã.
Clotharius rex francie.
clothildis regina
theodericus rex francie.
fredegõda regina
chilbertus rex francie.
engeltruda vxor alia
clotharius rex francie.
ſichildis vxor
gertrudis p̃ria vxor
Rangetruda cõcubina
dagobertus rex francie.
mechtildis vxor
ansbertus germanus.
Segisbertus
bathilda de ſaxonia vx.
ludwicꝰ rex francie
Arnoldꝰ dux brabantie
oda vxor
hẽricus palatiuꝰ
theodericus rex
clotharius rex
childericus rex
Ermentrudis vxor.
Arnoldus brabantinꝰ
Doda vxor
amelberga
grimoaldus
angiſus
Begga ſiue gertrudis
clodoueꝰ rex francie
childebertus rex
Frater
plectrudis vxor
pipinus dux brabantie
alia vxor.
Dagobertus
Ottoburgis vxor ducis fri.
pipinus auſtraſie preſes
Carolus Marcellus primꝰ auſtraſie preſes.
theodericus
Carolus magnus rex aug.

Alii ſicuti Nichael Riccius (quibus & plurimum damus auctoritatis) Carolum Marcellum Pipini filium præfectum fuiſſe ſcribunt regis Francorum. Et addunt. Chilpericus autem (cui ultimo Auſtraſia contigit) e carcere (in quem ductu plectrudis nouercæ iniectus erat) ſurreptus continuo per deſidiã Theoderici, quem alii Chilpericum uocant, regis Francorum filii Dagoberti, Auſtraſiam & Sueuiam ſuo nomini & iuri adiecit, & Pipinum Zachariæ papæ auſpiciis, præſidem creauit. Ita ergo ſemper ſub germanis Auſtraſiæ regnum moderabatur. Auſtraſiam alii ab Auſtraſo præfecto Iuſtiniani cęſaris dictam uolunt, quibus & ego eo libentius auſculto, quia penes antiquos huius nominis nulla mentio eſt celebrata.

Carolum Magnum fuiſſe germanum. Ca. xviii.

HAbes præterea ex illa Auſtraſiæ principum genealogia, ueram Caroli Magni & eius progeniei ſtirpem fuiſſe germanicam. Teſtãtur idem ſacri canones, Baldus, Flauius Forliuienſis, Donatus Acci. Otto Friſingus, Vrbanus papa ſecundus, Iacobus Vuimphelingius Seleſtan⁹; & cæterrũ plurimi. Paululum tamen a ſe inuicem in diuerſum abeunt, Platina in uita Adriani, & Gotfridus Viterbienſis ex Franconia ortum retuliſſe Carolum dicunt. Lupoldus tamen Babenbergenſis de chriſtianitate capite primo, & in tractatu a prædio Rheni iuxta Mogũtiam originẽ deduxiſſe uoluit. Marlianus e uico Lupilia dicto apud Eburones, in dominio Leodienſi, & Pipinos Carolomannoſq́ oẽs extitiſſe Germanos aſſerit. Cui ſententiæ & Gaguinus ſubſcribit. Innocentius etiam papa (ut habemus de electi. C. Venerabilem) in perſona Caroli ad Germanos imperium trãſlatum fuiſſe profitetur. Ergo Carolus germanus extitit. Adde ꝙ nomina uentis germanica impoſuerit Carol⁹, referente Sigeberto Geblacenſi. Adde q́ germanice ſemper locutus ſit, auctore Einhardo. Et poſtremo ꝙ ſemper penes germanos ſedes tenuerit. Michael Riccius Carolum ex matre germana prognatum dicit. Quod dictum non ueritati deeſt. Vxor quoq́ Caroli germana fertur a Gotfrido Viterbienſi, & tandem de Auſtraſiæ regibus.

Carolus ꝙ germanus & ubi natus

Regum Danorum catalogus & genealogia. Ca. xix.

DAnia ſemper germanis erat aſcripta, cuius etiam inſulæ uere germanicæ ſunt, a Dan primo eorum rege dictæ, ut ait Saxo grammaticus, cuius & Methodius martyr meminit. Hic Dan (ut quibuſdam placet) filius Hunulphi cuiuſdam fuiſſe tradebatur, qui ex uxore ſua Geſilda, Angul, a quo Angli dicti ſunt, referente Beda, & Dan genuit, qui nomen Danis indidit Hic Dan copulata ſibi uxore Grytha, regis, Sueuorum filia, Lotherum ſecundum Daniæ regem ſuſcepit, cui filius Stydus nomine ſucceſſit, illū filius Gram ſubſecutus, inde rerum Daniarum potitus eſt, duoſcꝫ filios reliquit Guntherum uidelicet, qui maſculino ſemine deſtitutus, fratrem ſuum Vadindum regno præfecit, ex quo tantum filia prodiit nomine Vluilda, quæ duobus maritis addicta, Guntherino & Vlboni, ueteri regum Daniarum generi finem præſcripſit. Vadingus itacꝫ prædictus uirili carens ſtemate, externo genero Vlboni regnum dedit, & hæc prima ſtirpis illius erat uariatio, cuiꝰ filius Fronto rex erat. Secundum ordinem itacꝫ eorum reges allegabo. Catalogꝰ regum Daniæ.

Fronto				
Helgo filius	Roe filius	Stato	Haluinus	Roe a q̊ roſkildia
Othinus	Roe filius	Rolue	Hiartuarus	Horterus
Vigletus	Rorcus	Hortuēdillꝰ	Feugo	Aculeius
Haraldus	Vermundus	Vffo	Olannus	Frotho
	Vnganus	Smaldus	Sigarus	Synaldus

Hic principes ex plæbe reges creati ſunt.

Holdanus	Haraldus	Ringo	Ringo	Hetha
Olai	Ormundus	Syuardus	Buthlus	Tarimarus
Boderus	Synaldus	Sicio	Viorno	Haraldus
Germo	Gotricus	Alanus	Heringus	Syuardus
Reguarus	Viarus	Smardus	Ericus	Kanutus
Frotho	Germo	Haraldus	Germo	Haraldus
Suetio	Kanutus	Magus	Sueuo	Haraldus
Kanutus	Olaunus	Kanutus	Ericus	

Poſt hos Nicolaus, Ericus, Haraldus, Ericus Sueuo, Kanutus, Voldemarꝰ, Kanutus, qui octauus & octogeſimus Daniæ rex recto ordine initiabatur. Palatini etiam Rheni & duces Bauariæ Daniam in eorum poteſtatem redegerunt, ut Chriſtophorus Palatinus ob uxorem Dorotheam filiam Ioannis Marchionis Brandenburgenſis, quæ prius Ericum Daniæ regem habuit maritum. Huius Chriſtophori mentionem fecerunt Saxonum annales. Hæc obiter ex Ioanne Saxone grammatico adiecimus, qui res Danorum multis ęditis uoluminibus copioſiſſime collegit.

Regum Hieroſolymitanorū catalogus & genealogia. Ca. xx.

HIeroſolymitanum regnum a germania remotiſſimum, ideo germaiæ annectere uolui, non ꝙ germanorum ſit (ita ꝙ germāiæ aſcribatur) Reges hieroſo uerum quia a germanis eam bello acquirētibus, primo in regnum ſit lymæ. ſublimatum, at regalem honorem ſibi deſumpſerit. Vn̄ & hodie Lotharingię

germani duces, eam titulis eorum inſerunt. Gotfridus Bulion dictus anno ſalutis milleſimo vndecẽteſimo terræ ſanctæ armis recuperatæ rex initiatus eſt Michaele Riccio ac Ruperto ſcriptore terræ ſanctæ referentibus.

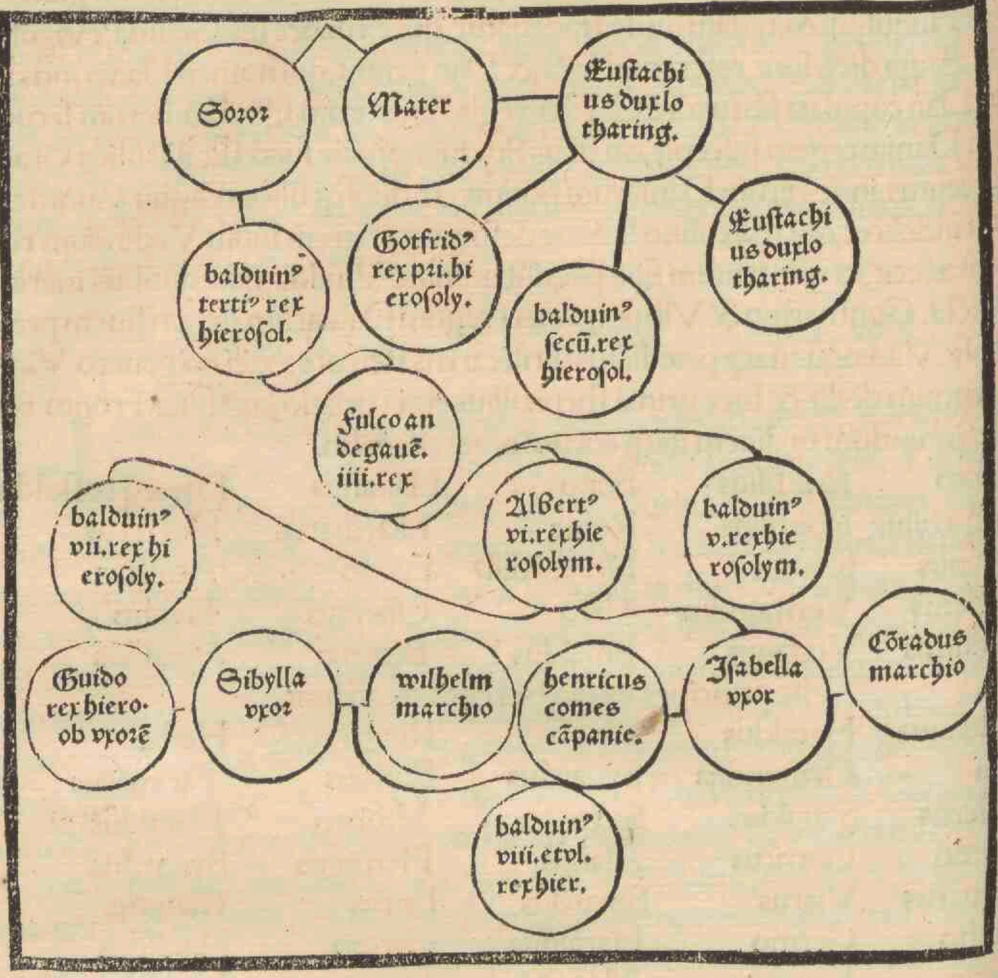

Solidanꝰ cœpit Ieruſalem

Illis regibus functa eſt terra ſancta chriſtianis ac germanis, inde in manus Soladini deuenit, qui anno dominicæ incarnationis milleſimo cẽteſimo in uno mẽſe regnum cœperat. Vnde non ultra cẽtum annos in manibus chriſtianorum moderabatur. Capta enim erat Antiochia anno milleſimo octogeſimo tertio, & ſancta terra anno milleſimo nonogeſimo octauo in die diuiſionis apoſtolorũ infra xxxix. dierꝝ ſpacio, plus ducentis millibus germanorũ deſideratis. Et a Soladino tamẽ tam breui recuperata eſt. Eo tempore Sicilia in regnum tranſlata eſt, & reges Hieroſolymitani ſe Siciliæ reges ſcripſerunt. Renatus etiam Siciliæ præſes ex filia nepotem Lotharingiæ ducẽ ſublimauit. Vnde & ſe hodie Lotharingorum duces Siciliæ dominos in titulis præferunt. Sublimabat præterea ad regnũ Hieroſolymitanum Balduinus Flandrenſis comes, E cuius filia inde Flandrenſes cæteri emerſerunt.

De imperio Romano & eius nobilitate. Ca. xxi.

OMniũ illorũ q̃ nobilitati debent̃,nihil laudi alicui effuſius,nihil nobilitati cumulatius contingere poteſt,ac demũ iucũdius,niſi id q̃d rerum terrenarum ſummã dignitatẽ refert,a q̊ oĩs nobilitas,oĩs ſplendor,ut a uero fonte manat,q̃d terreſtrẽ deũ ex hoĩe componit,& oẽm humanã amplitudinem excedit.Modo nihil abſolutius,nil magnificentius in rebus mortaliũ a deo productũ eſt,ut Diaconus græcus auctor indicat,in libro quẽ ad Iuſtinianũ ſcripſit,q̃ Ro.impii maieſtas.Vltra q̃d humana nil uenerabilius aſſeq potuit cõditio,nil a rerũ natura excogitatũ eſt,q̃d ſublimitate ſãctiſſimi Romani Impii titulũ ſupauerit,ſiqdem duobus gladiis tota rerũ neceſſitas ad ſuſtinẽdũ cõmiſſa eſt,a primo legis noſtri doctore IESV Chriſto,qbus & totus chriſtianitatis conſenſus primas rerũ mortaliũ partes defert,ueræ obedientiæ ſacramentũ debet,& corpore q̃ aĩo ad cuncta q̃ p̃cipiunt efficienda oppignoratur. Fuit ſacratiſſimũ imperium exiguũ penes Aſſyros primitus, & ob deſidiam Sardanapali ad Perſas deuenit,q̃d inde uirtute Alexandri grẹci occupauerũt, grẹcorũ claritati rerũ ſummã Romani abſtulerũt,& ab eius ſplẽdori tantã ſublimitatẽ aſſecuti ſunt,ut magna ſcriptorũ pars ad deſcribendã eorum amplitudinem adeo occupata fuerit,ut ꝓprios libros de eorum claritate conſcripſerit Quemadmodũ Lucianus,Plutarchus ac alii.Non tamen conditione mortalitatis,humanarũ rerũ ſtatus ille diutius ſubſiſtere potuit,ob uarios bellorũ ciuilium ac regum malorũ uultus,unde ad græcos defluxit,& partim in Italia ſub tot bellorum fluctibus remanens,a Lõgobardis demũ interceptũ eſt.Erãt tũc belli opinione ac uirtute cæteris p̃ſtantiores germani,qui tunc tp̃is non ſolum huius mundi chriſtiani,uerum & oĩs uirtutis,impium aſſumpſerant,bellica dexteritate eminentiſſimos q̊ſq; ſupauerunt.Hi igit̃ p̃ Carolũ Magnũ germanũ, uirtutis inſtinctu,& diis p̃ſentibus,rerũ ſumma potiti ſunt,ac tot annis retinuerũt,ut nulla gens reliq.Legibus etiã ac electoribus conſtitutis æternitati impii ita conſuluerunt,ut ipſis ꝓprium ac ꝑpetuum deſumpſerint.Hoc unũ germanicẹ nobilitatis argumẽtũ ſed maximũ eſt,cui totius terrẹ nobilitas,& ſi in unũ faſcem redigeret̃,haud facile reſponderet,q̃ minus ex æquo ac ꝓmiſſo ueritatis iure ,me etiã tacẽte,germanos & nobiliſſimos eſſe liqueat.

Sacri imperii ſublimitas

Germani oĩum amplisſimi.

Quomodo Franciæ reges multa germanorum in ditionem eorũ redegerint,& quõ a germanis duce Carolo Magno & cæteris iterum nobis reſtituta fuerint. Cap. .xxii.

PLura nobis obuia eſſent afferenda,quæ αὐτοσχεδιαζόμενα indulgenter, non accerſita,ſeſe noſtræ memoriæ ingerunt,q̃ ſine magno etiam ſcribendi labore,ſua ſponte nobis affluerent, ac dicenda eſſent,niſi operis noſtri neceſſitas,oẽm eorum mẽtionẽ excluderet.Multa eñ de imperii initio & quõ a grẹcis & romanis occupatũ fuerit memoriam ſuam a nobis exigerẽt, q̃ tñ ut τὰ πάρεργα reliqmus.Pius lector ſi de græcorũ impatoribus cognitiõe detinet̃,Ioannẽ monachũ copioſiſſimũ græcorũ ſcriptorẽ uideat.Latinorũ uero de Romanis impatoribus ſcriptorum numerus infinitus eſt. De germanis

manis imperatoribus Lupoldus Babenbergeñ.ꝓpriū uolumen abſoluit,uerū
ego nunc ἀφοδοιϖόρος reuocato curſu ad inſtitutum redeam.Germani tempo/
ribus quo Franci Galliam ſibi ſubdiderant,crebris impulſioībus a Gallis uexa
bantur.Clodoueus enim & eiuſqꝫ ſucceſſores,Burgundiā ac multa in Auſtra
ſia occupauerunt,ut teſtat̃ Riccius libro primo de regibus Franciæ. Platina in
Felice IIII. Theodatum nominat,quem alii Theodericum,qui Burgundiones
& Alemanos uiciſſe dicitur.Paulo poſt Dagobertus primo uictus eſt a Saxo/
nibus,quos deinde pari exemplo profligauit,ut Ottoni Friſingenſi uidetur lib.
Trāslatio imperii
v.Pipinius præterea (ut Platina in uita Sergii papæ collegit) Germāos ſcilicet
& Sueuos ſuperauit.Poſtea Carolus Marcellus ſolus,toto Franciæ regno po
titus,Rhenum traiiciens,in ſua iura redegit,Sueuos,Bauaros & Alemanos,ut
uoluit Otto Friſin.lib.v.cap.ultimo.Tres autem Carolos hiſtoricorum conſen
ſus profitetur.Primus Caroli Magni auus de Bois uictoriam retulit. Carolus
uero Magnus filius Pipini cum patre totam germaniam ſubdidit. Tertius Ca
rolus dicti Ludouici filius celebratur,& ita Germania Francorum ductu a Ro
manis iterum abſtracta eſt,& ad Francos priſtino iuri reſtituebat̃,de hoc exa/
ctiſſime Rhegio Pruniēſis libros reliquit.Carolus ita demum ac Pipinus in to
tius Galliæ reges initiati,Francorum regnum ad ipſorum manus contulerūt,
Saxones & alios germanos,& ipſi exiſtētēs germani,ſubegerūt,& ita priſtinę
dignitati ac poſſeſſioni germania eſt mandata,nec hoc quidem niſi germano
rum auxilio.

De translatione Germaniæ a Francis iterum in
priſtinam libertatem. Ca. xxiii.

Frācia ori entalis germania dicta

GErmania tota Caroli Magni tp̄e Francię orientalis nomen accepit,ut
Otto Friſing.& Lupoldus indicauerunt.Mortuis uero Carolo Mag
no & filio Luduico,regno Franciæ diuiſio contigit,per eius filios,de
qua diuiſione Lupoldus in tractatu de zelo & de regni iuribus ca.ii. & nos li.
prīo ca. de Belgis plura adiecimus.Lothario aūt tūc Gallia Belgica obuenerat
A Britannia inde uſqꝫ ad Moſam Carolo,Ludouico uero Germāia ceſſit,hęc
Otto Friſ.li.vi.Platina in uita Sergii II Michael Riccius li.ii.de regibus Frāciæ
& Rhegino Prunieñ adducūt.Mortuo ergo Luduico,Carolus Germaniam
ſibi aſciuit,uicitqꝫ Turingos,Saxōes ac Alemanos.Huic inde ſucceſſit Arnul/
phus,q orientalē Franciā.i.germaniā nactus eſt,quā Sueuiā,Bauariā,Saxoniā,
Turingiā uocant.Et inde uſqꝫ ad Luduicū Lotharii filiū,ſub Franciæ regno
germania cōſtiterat,eiuſqꝫ ætate iterū in priſtinū ſtatū redigebat̃.Luduic9.n.
Arnulphi filius ultimus memorat̃ eiuſdē gn̄is imꝑator,ſub q̊ Caroli ꝓgenies
defecit,ſub q̊ imꝑiū a Frācis,Frācorū ignauia ad Germāos deuenit,eiuſqꝫ tp̄e
plurimū germāia nacta eſt.Otto.n.Belgas germāis adiecit,& inde cū imꝑii trā
ſlatiōe oīa Germāia nacta eſt,q̄ imꝑio ſuperant. Vt aūt lectori curioſo liq̄dius
cōſtet; cuius aſcenſu,cuiuſue ignauia,imꝑiū,& in q̄bus Caroli Magni poſteri
oribus decoxerit.Totā Caroli genealogiā ſecūdū oēs numeros ei9 aggrediar,
quā & uſqꝫ ad ſtirpis eius defectionē quatenus ad rem noſtrā ſpectare uideo,
deducam.

Genealogia Caroli Magni, totiusq; eius progeniei. Ca. xxiiii.

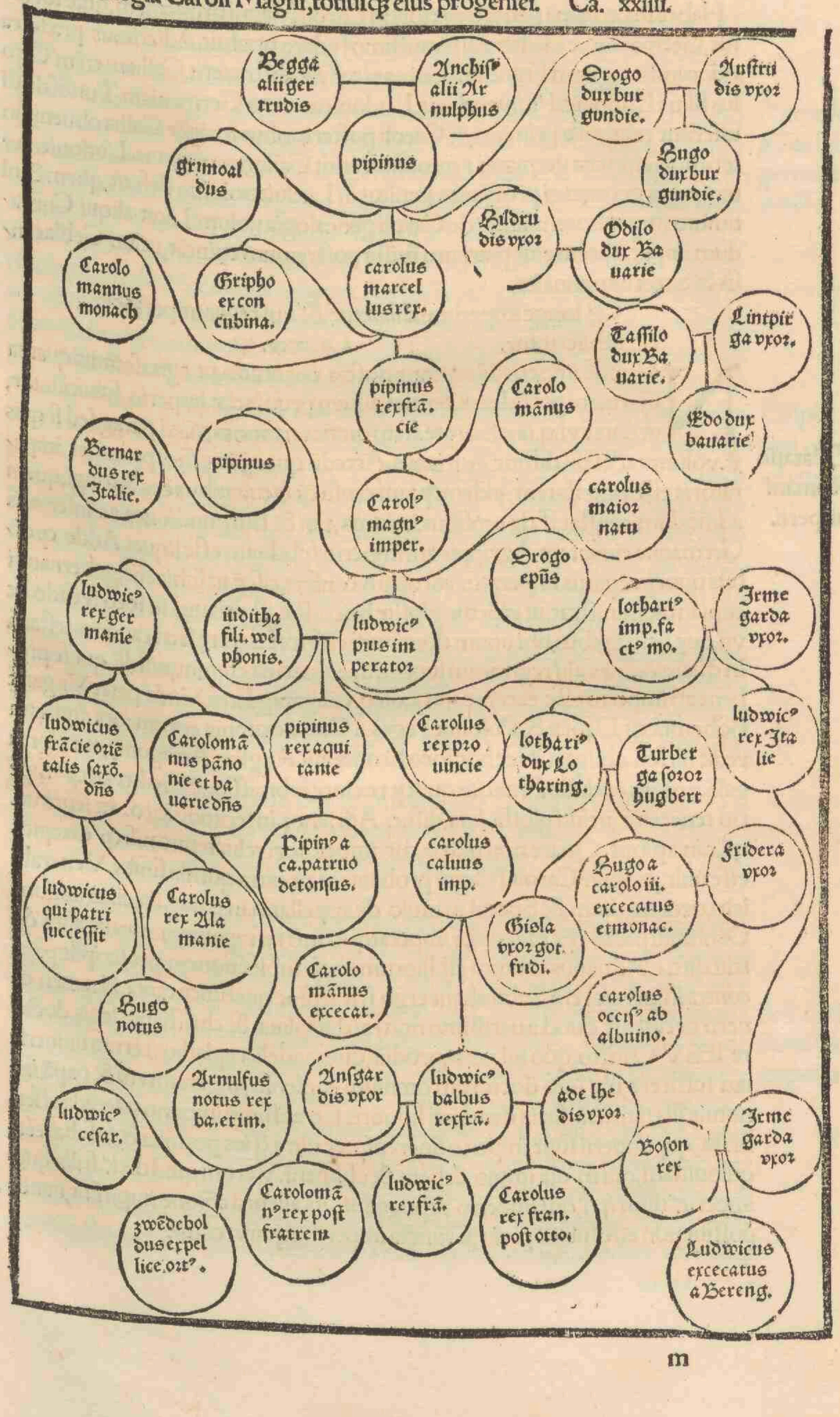

Habes in proxima genealogia totam Caroli Magni progeniem,quæ tot annis,Germaniæ ac Galliæ auſpicatiſſimo ſydere præfuit.Adiecimus præterea quomodo regnum Franciæ a germanico ſeſe abſtraxerit.Galliam enim Carolus filius Ludouici Pii intenderat,Ludouicus uero Germaniam.Tunc ſeſe diuiſerunt regna illa primitus,& Caroli poſterioribus ſemper Gallia obuenit,interimq; ſemper a germanis remotum extitit Gallorum regnum.Ludouici autem regis germanici progenies penitus in Luduico ultimo defecit,quem & ultimum imperatorem fuiſſe de Caroli genealogia uolunt.Licet aliqui Cunradum imperatorem eius patruum fuiſſe poſtremum euincāt,ueluti Geblacenſis & Saxonum annales.

Q̃ꝫ longe imperium dilatetur,& qui reges imperio ſubiiciantur. Ca. xxv.

NVnc de imperii dilatatione noſtra erit oratio,ut agnoſcamus quanta Germani poſſideant,omnes autem prouinciæ imperio ſubiiciuntur,ut patet vi.q.iii.c.Scitote.Item omnes nationes,xi.q.i.parag.ſed ſi quis ꝟ.volumus.& lxiii.diſtinc.Adrianus.Accedit quoq; in om̄es principes imperatoris eſſe poteſtatem, eidemq; tam cenſu q̄ꝫ facultatibus eos aſtringi,quemadmodum conſtat.ff.de cenſibus.l.ultima, ubi & Burgundiones ac inferioris Germaniæ ciuitatem Agrippinam imperio ſubditam eſſe liquet.Adde ꝙ oībus quoq; regibus imperator coronam confert,eiſq; ut ſubiectis,gubernandi copiam adminiſtrat,ut uidetur gloſſæ lxiii.diſt.c. Adrianus in loco ſecūdo.Et vii.quę.i.c.in apibus,ubi unum dominum eſſe totius terrę ſacri canones teſtant. In quem omnes alii regnorum ſuorum facultatem referant,niſi illi,qui ſe probent ab imperio eſſe exceptos,ut xxiii.q.viii.parag.Ecce.Vnde patet Vngarię Bohemiæq;,Daniæ & Poloniæ reges,a Cæſare omnia eorum iura impetrare,ac illi ſoli obligari.Nec hoc loco Scotiæ aut Angliæ,Arragonię,aut Portugalliæ reges excludo.Franciæ quoq; rex iure ſubmiſſionē obedientiaq; imperio teneretur,ueluti gloſſa lxiii.diſt.c. Adrianus in ſecundo loco. Et leges vii.q.i.c.in apibus. Quare non uideo,cur imperatori reluctetur? niſi ꝙ exceptus eſſe uult,propter Caroli Magni probitatem,ut extra qui filii ſunt.c.Venerabilem,circa medium,& Specul.in titulo de appellatio.in parag iiii.circa initium. Conſimili pacto rex Hiſpaniæ imperatorio iuri refragatur,animatus illius q̊d lxiii.diſt. c.Adrianus cautum eſt.Illorum itaq; ſubiectionem proſcripſit papa contra imperatorem.Subtrahant ergo ſeſe leui ac quacunq; cauſa,id tamen oī uero uerius eſt,quod a ueriſſimo noſtræ diſciplinæ & chriſtianæ legis doctore IESV Chriſto,quo nil ueriꝰ,prodiit,duos uidelicet gladios rerum uniuerſitati ſufficere,ubi uno doctorum omnium conſenſu,imperatorem & papā innotuit.Illa tamen iniuria denegati honoris ſacratiſſimo imperio tolerāda eſſet. Si illa,quę imperii ſunt,imperio ſinerent,nec ultra q̄ ius poſtularet,inſultaret̄ a quibuſdam,qui tn̄ oīa imp̄io debent & obligant̄. Verum quid dixi? ſi illa quę imperii? dum ipſi,qui imperio repugnant, ita alieni a cōione imp̄ii ſint,ut nō poſſint non eſſe ſub imperio,ſi cuncta imperii requirerentur.

Dilatatio Romani imperii.

Plura a Francis occidentalibus occupata eſſe,& ab aliis,quæ ad Germanos ſpectant,& ad imperium. Ca. xxvi.

PLura etiam adhuc a Gallis & aliis retinentur,quæ germanis iure om̃i deberẽtur. Obtulit ſe primo memoriæ noſtræ Lotharingia,quã poſt Carolum Groſſum Otto primus germanorum iuri ſubdidit,& Boſſonem ea deſtituit, ut fert Ioãnis Naucleri ſententia,quã et in ducatũ imperii redegit,referente Roberto Gaguino.Lotharius ſemel Lotharingiam germanis intercipere uolens,ab Ottone ſecundo uſq; ad internitionẽ proſequutus eſt, ueluti Flauius Blondus Forliuienſis aſſerit.Semper itaq; ſub imperio Lotharingia permanſit.Nec minus regnum Arelatẽſe iuri germanico gaudebat,cuius una prouincia Subaudia,in ducatum a Sigiſmũdo tranſiuit. Continebatur totus tractus Sequanæ olim & Burgundia ſub habena ducum Zeringenſium partim ſub Rudolpho Habſpurgenſi,ducibuſq; Auſtriæ.Anno autem domini milleſimo.ccc.quadrageſio nono Impertus Delphinus de Vienna induit habitum ſanctæ Crucis,Delphinatumq; uendidit regi Franciæ, qui tamen imperii iuris antea fuerat,& una de ſeptem prouinciis regni Arelatẽſis.Hęc itaq; interceptio contigit Delphinatui tempore Caroli quarti. Quid memorem Mediolanenſem ducatum locupletiſſimum? cuius ducis titulum ob germanorum opprobrium rex Francorum præ ſe fert,nec immerito. Nam germanorum auſpiciis ducatum hunc aucupatus eſt. Regnum Arelatenſe,& illud quidem uenerabiliſſimum,Procopio græco teſtante,multa uirtute germani olim occupauerunt,& in eorum iura totum huius ſeceſſum uſq; ad maritima littora uerterunt.Noſtro uero ſeculo bona illius pars Franciæ regi partim,partim Heluetis tributaria contigit ſiniſtro inſtituto.Olim enim ratum erat ueteribꝰ germãis regna acquirere,ueluti Campanus noſter collegit,nõ parta amittere.

Plures rẽgiões ſub germãis amiſſæ

Delphinatꝰ olim ſub ger.

Imperatorem eſſe dominum omnium,& omnes ſubiici imperio,ita & Germanos omnium dominos. Caput vigeſimum ſeptimum.

OMnium illorum ergo dominus imperator euaſit,terreſtriſq; dęmõ cunctos obedientię iugo ſibi deuixit,qui chriſtiano nomine imbuuntur.Infideles autẽ excluduntur,ut liquet xxiiii.q.i.parag.Sed illud, ubi extra eccleſiam remotum eſſe imperium conſtat.Omnibꝰ autem chriſtianorum imperator principatur,dominatq;.l.deprecatio.ff.ad.L. Rhodiam de iactu. A Labiõe iuriſconſulto,uerba Antonini Cæſaris hæc ſancta illic aſſeruntur.Ego quidem mundi dominus ſum &c.Idem gloſſa & autentica nauigia C. de furtis.Singula præterea in poteſtate imperatoris conſtituũt,viii.diſti.c.quo iure,& xxiii.quæſt.viii.c.Conuenior,in gloſſa,& de quadrien. præſcrip. c. bene a Zenone.Ob id igit̃ triplici corona imperator Romãorum coronabatur, ferrea uidelicet in Aquiſgrano,deinde argentea in Mediolano,demum uero aurea in Roma a Pontifice Maxĩo iuxta altare S.Mauricii,ſecundum ſcribẽtes

Soli chriſtiani ſub imperio

& gloſſa in c.Romani parag.i.de iureiur.in Clement,Hunc ergo totius mũdi dñatũ ſoli germani poſſident,& oĩbus dominant̃ gentibus. Quęcunq̃ igit̃ gẽtes ſe impio ſubtrahere conant̃,cum oĩa impii ſint,nihil poſſident,diſt.i.c.ius q̃ritum,& viii.diſt.c.q̃ iure.Quicquid ergo eccleſiæ & chriſtiani noĩs honore nĩtitur,germanis ſubiugat̃.Oſtẽdit hoc Gregorius,q̃d & in gñali concilio cautũ eſt,ut habet̃ v.diſt.de conſe.c.in die.Verba Gregorii ſunt,Romani,inquit, diuerſo modo agere cœperunt,tempore quo imperium germanis cõceſſum eſt & noſtræ eccleſiæ regum.Hæc ille.

De tranſlatione imperii ad Germanos. Ca. xxviii.

Virtute germani imperiũ meruerũt

ANteq̃ impii tranſlationẽ innuero circa germanici decoris ſplendorẽ prius obambulabo.Germani tunc tp̃is uirtute ſola impiũ ſibiipſis aſciuerunt,ut xxviii.q.parag.ex his,& gloſſa diſt.lxiii.ego Luduicus, ubi Ioannes Teutonicus Francorũ impium uirtuti germanorum ceſſiſſe cõuincit. Duo etiã de germanis ſplendidiſſima adducit Cãpanus in oratione Ratiſponẽſi,Primum,q̃ nulla gens tam diu impiũ incolume retinuerit,ut germani,Italia .n.ccc.lxx.Germania ſexcẽtis & plus xx.annis ĩpiũ integrũ tuebãt. Reliquũ eſt, q̃ nemo unq̃ interim niſi german9 impio p̃fuerit, cũ ſępe externos delegerit Romani.Sæpius ab ipſis militibus,Roma.duces impatores declarabant̃,& ab exercitibus.Nunc tempus impii ad germanos delationis ingrediar.Imperium Romanum ſacro non minus ſanctum q̃ ſanctiſſimum,primo Romanorũ fuiſſe in propatulo eſt,uſq; ad Conſtantini tempora,qui id Græcis contulit, Inde poſt Adrianum Leo papa tertius Carolum Magnum coronauit populo Romano petente octingenteſimo anno,ut hiſtoria Francorum,Gotfridus Viterbienſis,Martinus,Sigebertus Geblacenſis,Lupoldus de zelo germãorum capite decimoquinto,& in libro de tranſlatione imperii,ſcripſerũt.Apud hos ergo centum & decem annos incaluit.Inde (ut placet Sigeberto Geblacenſi)anno domini noningenteſimo vigeſimo, ob germanorum uirtutem,ſecundum gloſſam de elect.c.Venerabilem.Dcc.lxxvi.anno per Carolum,ut ſequitur,imperium germanis ceſſit.Vnde nihil Germanorum honori imperio præſenti9 eſt,huius enim excellentia germanorum uirtus & humanitas illuſtratę,eorum fortitudinis certiſſimũ fecere experimentum.Et ne laude ſua imperator prim9 germanorum defraudetur,decoquentibus rebus Longobardorum & græcorum anno incarnationis dominicæ milleſimo ſecundo penes Platinam, iuxta vero alios Dcccc.lxii. Gregorius quintus Saxo Ottoni tertio imperatori unctionem dedit,quia germani & dignitate & uirtute cæteris præſtabant,ita ut penes eos ſumma poteſtas remanſerit. Hæc Platina in uita eius.Ottonem etiam primum germanorum imperatorem nomine catalogus imperatorũ numerat.Prim9 ergo Otto germanorũ cęſar poſtq̃ grauiſſimis preliis trib9 Vngaros confregit, Romam profectus a Ioanne papa duodecimo imperii coronam aſſumpſit,Platina & Richardo auctoribus.Laterẽſis aũt Romam ipſum ingreſſum ſcribit tempore Ioannis,ſed nihil de coronatiõe adiecit.In decretis tñ pontificũ liquet,ex ỽbis Gratiani Leonẽ viii.hũc corona impiali dignaſſe.

Cui opinioni incumbit Otto Friſingenſis lib.vi.ca.xvii.chronicorum, Geblacē ſis aūt & Lupoldus Babenbergenſis de zelo ca.ii.Henricum primū Germanorum regem dicunt.Idem Lupoldus Romā ueniſſe ait Ottonem ad Ioannem, uerum nihil de coronatione,ca.iiii.Iacobus Vuimphelingius in ſua Germāia, Henricum Cæſarem primum imperatorem Germanorum fuiſſe ſcribit, & a Gregorio quinto Ottonem unctum.Alii multo ante ſcribunt imperium ad Germanos tranſlatum fuiſſe,cum tot fuerint Germanorum imperatores ante Carolum,dū & Carolus germanus fuerit,unde Marlianus ait tempore Henrici potius imperium ad Germanos rediiſſe ꝙ trāſlatum fuiſſe.Nauclerus ſcribit Carolum Magnum uoluiſſe,ut imperium apud germanos maneret, licet iterū ad Francos redierit,ex quo & tempore Caroli apud Germanos imperiū fuiſſe liquido conſtat, & id non adeo incredibile eſt, Egeſippus eñ lib.ii. ait tot cētum annis ante Carolum uiuēs,Germanos totius orbis imperium Tiberii tempore aſſumpſiſſe. Vide Ioannem Teutonicum lxiii.diſt. c.Ego Ludouicus m̃lta ēt.Innocentius tertius c.Romani,Clemens quintus & Panormitanus.

De electione principum,& ꝙ magis Germanorum dicere imperatorem,q̃ Romanorum conueniat. Ca. xxix.

TRanſlato igitur imperio ad Germanos Gregorius V.electionē fecit ut Sigibertus Geblacenſis,Gotfridus,Rhegino,Otto Friſingenſis,& Platina in uita eius,ſcripſerunt.Moguntinum,Treuerenſem,Agrippinum epōs Germaniæ,Galliæ & Italiæ deſtinauit.Quæ quidē Lupoldus ca. x.de zelo Germanorū ſcribit,& hos eccleſiaſticos. De numero uero principū ciuiliū,Bohemiæ regi,ut ſcribit Platina, tm̃ ob honorē & Ro. imperii amorē, primas partes obtulerunt,Palatino inde,duci Saxoniæ,Marchioni Brandenburgenſi,authoribus prædictis.Hi ergo Germaniæ principes ſummam eligēdi imperatorem poteſtatem habent,& uſꝗ ad noſtra tempora habuerunt, ut Platina ſcribit in uita Gregorii quinti,& Innocenti⁹ in decretis ſuis de elect.uenerabilem parag. Verum ad Germanos ius & poteſtatem eligendi imperatorem perueniſſe ſcribit & Lupoldus de zelo c.vii.& de iuribus regni & imp̄ii c.viii.& alii multa,q̃ experientia patēt. Cum ergo totum ius & poteſtas om̄is, Germanis cōmiſſa ſit.Non uideo cur ergo imperator ille Germanorū minus q̃ Romanorū dicat̄,tum quia iuris & poteſtatis eligendi Germani compotes ſint,tum quia ad ipſos imperium tranſlatum ſit,demum,quia & antiqui ſcriptores hos Germanorū imperatores dixerit.Lupoldus c.vii.de religione,Romanorum ait regēs & Francorū, poſt tranſlationem Germanorum,qui nunc Germanorum reges uocātur. Hæc ille.Dicant Itali quicquid uelint,in Decretis pontificum patet,quomodo Otto Henrici filius,a patre & Leone papa,primus Alemannorum rex dictus,& conſecratus fuerit.Hæc Otto Friſing.libro. vi.c.xvii.Platina in uita Ioānis xii.ait.Vñ Otto a Ioāne accepto titulo Germāiæ imperator factus eſt,ubi primo imperium ad Germanos tranſlatum eſt, poſſem plura afferre ex Gotfrido,Lupoldo,& recentioribus q̃plurimis. Verum una tantum autoritas hominis recentioris,ſumma eloquentia & opinione ui-

Imp̄atoris electio

Imp̄ator germanorū magis ꝙ Ro. dr̄

ri Philippi Beroaldi Itali,nō germani ſufficiat,qui ſupra Aureum Apuleii aſinum uolumine vii ita loquitur (iuxta hāc orationem,& prorſus exoculatam eſſe fortunam) Maximus,inquit,dux Mediolanenſis,audito tantū belli nomine,habenas reliquit ſubito,& ad Maximilianum Germanorum imperatorem auro omni & argento aſportato transfugit.Hęc Beroaldus.Verum ne id omiſſiori ſtudio hūc feciſſe,uerū debita opera nobis perſuadere poſſemus. Italorū unus tunc temporis,male uerba Beroaldi ferēs,grauiter doctiſſimum uirum tanto errore ſe obnoxiū feciſſe Beroaldum iuxta Thomam Vuolphium accuſauit.Vuolphius igitur iunior(ut Beroaldo deditiſſimus erat)dicti huius robur a Beroaldo expoſtulabat.Cui Beroaldus his uerbis literis ſuis reſpondit, & uerba eius ſunt.Appellando (eruditiſſime Vuolphie)Maximilianum Germanorum imperatorem,non Romanorū,ſecutus ſum rem,non uerba,annuo, quocꝫ cenſeo,honorificētius eſſe imperatorem germanorū q̄ Ro.cum hoc ſeculo romana nobilitas decoxerit fece & quiſquilio ſuperſtitibus.Germania uero ſit uiris,opibus,ac magnitudine florentiſſima.Pręterea uocare regē Romanorum eum,qui Germanis imperet,credidi conuenire ambitioſis, non ſimplicibus ſcriptoribus.Habeo q̄cꝫ perſuaſiſſimum,ſacratiſſimū Maximilianū non minus libenter audire,ut Germanorum dicatur imperator,q̄ rex Romanorū, cum alterum re ipſa fulciatur, alterum titulo tenus blandiatur. Hæc Beroaldi uerba ſunt,non mea,refellat Momus.Male ergo Iuſtinianus (uir alioqui eloquentiſſimus)Germanos non iuſte imperatorem eorum dominum dicere hallucinatur,cui ſatis reſpondit Bebelius.

De unctione imperatorum. Ca. xxx.

Qui reges a papis ungēt

CHriſtianorum quattuor reges a ſummis pontificibus ungi liquet oī, Romanum uidelicet imperatorem,regem Franciæ, Hieroſolymitanum ac Neapolitanum reges.Hunc ungendi uſum Clodoueus Frātiæ rex introduxit, qui a ſancto Remigio unctus eſt. Inde uſus ille pertinaciter obtinuit,ut tam Germaniæ q̄ꝫ Franciæ reges ſemper a pontificibus unctionem aſſumpſerint,quemadmodum in iure Canonico de elect. c.uenerabilē, & de iureiur.Romani in Clementin. continetur. Otto itacꝫ primus a Ioanne papa duodecimo ſui nominis.Formam hanc inungendi in canone lxiii.diſtin. tibi domino,comprehenſam præſtitit,ut ait Lupoldus.Ita & ex ſententia Platinæ Gregorius quintus,Ottonem tertiū cōſecrauit.Fuit hoc præcipuū obedientiæ iudicium in germanis.Romanorum enim reges ſæpe ab exercitu iniciati fuerunt,ut Maximinus,Vitellius,Iulianus & alii.

De quibuſdam imperatoribus Romanorum germanis,ante tempora tranſlationis imperii ad nos. Ca. xxxi.

Qn̄ imperium ad germāos uenerit

DIximus in capitibus proximis diuerſam auctorum eſſe de tranſlationis imperii tempore ſententiam,fuerunt,qui in Carolum Magnum referunt imperii apud Germanos initium,ut & noſtra fert opinio. Nec deſunt qui id Cunrado tribuant,quem Francum dixerunt. Alii tamen Cunradum de Caroli linea deducunt.Sunt qui id Ottoni primo uendicant.

Sunt

Sunt qui Henrico Ottonis patri tranſlationẽ aſſignant,de quo prius longe la
teq; diſputatum eſt.Omnis illa ambiguitas hoc fonte manauit, quidam enim
Carolum negauerunt fuiſſe germanum,ideo in Ottonem retulerunt tranſlati
onem.Alii etiam Cunradum & Henricum primum non poſuerunt, ut Italo/
rum omnes,qui tunc ſub Berengariis ac Rudolphis,falſis Romanorum regib9
degerunt.Et hoc nonnihil Sabellici ac cæterorum lectioni confert.Itali enim
ſanctum Henricum cognomine ſecundum,primum poſuerunt, excluſerunt
enim,quemadmodum diximus,de imperatorum numero Hẽricum primum
Ottonis primi patrem.Nec tamen & Caroli temporibus ad Germanos pri/
mitus imperium deuenit,conſultante de illo Marliano,qui plures ante Caro/
lum Magnũ imperatores, natione germanos adducit,& potius imperium ad
Germanos per Carolum rediiſſe,q̃ tranſlatum eſſe. Claudii enim tempori/
bus germani ad imperii ſublimitatem euehebantur, Diocletianus in Illyrico
natus eſt,Decius,Probus,Iouinianus,Valẽtinianus ex Pãnoniis orti ſunt, Ma
ximinus imperator patre gottho,matre Alana productus,a Symmacho libro
quinto,Iornande & Herodiano aſſeritur.Licet Suidas gręcus paululum in di
uerſum abeat,nullũ genus maiorũ ſuorũ allegãs,φύσει δὲ inquit ἦν τὸ ἦθος ὥσπερ καὶ
τὸ γένος βάρβαρος καὶ τὸ φονικὸν πάτριον ἔχων.Mores etiam ipſum germanum eſſe
indicabant,ut manifeſte ex illis,qui eius uitã ſcripſerunt ,habemus. Caracalla
quoq; ſe germanum dicebat,referente Aelio Spartiano.Cæterum a linea ma
terna Conſtantinum germanum Lupoldus probat.Tot Germanis igitur im
peratoribus Romanum imperium ante mille annos moderabatur.

Loc9 Sabellici.

Cæſares antiq Romanorũ germani.

Catalogus imperatorum germanorum,& quõ de genere in genus imperium deſcenderit. Ca. xxxii.

TEmporibus illis quibus illuſtriſſima Caroli progenies plena fœlici/
tate,rerum ſumma potita fuerat,germanorum nulla proſapia ob illi
us claritatem emergere potuit.Poſtquam uero Caroli poſteritati in
clinationem fata trahebant,mox potentiſſimi nobiliſſimiq; Saxonum duces,
omnibus Germanis uirtute q̃ facultate præſtantes,imperium adepti ſunt.
Et primi imperatores Germanorum initiabantur tres Ottones,horum defici
entibus liberis ad Bauaros deductum eſt imperium per S.Henricum,eius no
minis ſecundum,qui cum coniuge Kunigunda nullos procreauit liberos.Inde
ad Cunradum II. imperium ad Francos delatum eſt,licet hic ſecundum quoſ
dam ut Platinam,Blondum,& Aeneam,Sueuus,ſecundum alios ut Ottonem
Francus fuerit,huic ſucceſſerunt Henrici.Inde Cunradus Francorum dux de
ficiente Henricorum progenie imperator initiatus eſt,ductu Henrici quarti ,
patris Agnetis, eius matris, & ita tantum propter defectionem ſtirpis Hen/
ricorũ,ob Agnetẽ q̃ nupſit Fœderico de Stauffen, ad Sueuos delatũ eſt.Fœ
dericus inde primus fuit imperator,quanto poſterior,eo maior,huius uitã &
geſta Otto Friſingenſis duobus libris,Richardus Cluniacenſis monachus ſcri
ptor illuſtris,ac Vrſpergẽſis abſoluerunt multis libris,Radeuicus totidẽ & Li
gurinus,cuius elegantia carminis motus.Inde ne laude ſua Fœdericus defrau

Impiũ ad Saxones.

detur,Ligurini uerba adducam,cuius hæc ſunt de Fœderico.

Forma nitens,animuſq; ſagax,manus impigra bello,
Conſiliis belloq; ferox,& pace modeſtus,
Mente ſenex,ætate puer,prudentia rerum,
Certus amor,robuſta fides,conſtantia mentis,
Quæ nec fracta malis,nec eſt ſublata ſecundis,
Laudis amans,largitor opum,crudelibus atrox,
Tranquillus,placidis, ferus,indomituſq; ſuperbis,
Simplicibus facilis,iuſtus,pius,aſper,iniquus,
Fortis ad inſtantes caſus,prudenſq; futuri,
Præteritiq; memor,ſociis bonus,impius hoſti.

Fœdericus prim⁹

Hæc Ligurinus.Inde Henricus vi.Fœdericus ii.Cunradus,& alii ſucceſſerunt,uſq; ad illorũ ſtirpis defectionẽ,uidelicet in Cunradio, q Neapoli occiſus eſt,ut ſequit̃,& inde impiũ a nullo moderabat̃ diu,uſq; ad Rudolphũ Habſpurgẽ. Et ut hoc intellectu facilius ſit,in modũ arboris genelogias iſtorũ reponã,q̃ diligens lector,quõ e gñe in genus impiũ deſcenderit,internoſcat.Poſtq̃ em̃ rerũ ſumma ad germanos deuenit,nullus(Cãpano auctore) niſi germanus impio p̃fuit,& qa Carolũ Magnũ germanũ fuiſſe teſtati ſumus,ab ipſo uſq; ad Rudolphũ Habſpurgenſem genealogiã noſtrã deducemus.Poſtq̃ aũt Rudolphus de Habſpurg, rerũ ſumma potitus eſt,& e uiuis exceſſit,imperiũ ad Adolphũ de Naſſau deuenit.Inde iterũ ad duces Auſtriæ per Albertũ filiũ Rudolphi de Habſpurg, poſt quẽ ad Henricũ Lutzelburgeñ. Paulo poſt ad Bauaros per Ludouicum ducẽ,q̃ mortuo,Guntherus quidã ad imperii ſublimitatem deuenit, comes de Suartzenburg.Inde iterum ad Lutzelburgenſes,ductu Caroli & Vuẽceſlai, poſt q̃rum fata a Palatinis imperiũ interceptũ eſt per Rupertũ. Deinde iterũ ad Lutzelburgenſes imperiũ Sigiſmundus detulit,q̃d duces Auſtriæ inde ductu Alberti,Fœderici,Maximiliani occupaueruut,rexerunt,q̃rũ ductu & fœlici ſydere adhuc moderat̃.Horũ igit̃ omniũ genealogias poſuimus, excepto Gunthero,cuius ꝓgenies nobis incognita extitit.Eſt p̃terea tã diuerſa genealogiarũ ratio, ut ſæpe cũ earũ ſcriptoribus contulerim,raro cõuenerim,cuius opinionẽ potius ego ducerẽ eſſe mihi imitandã.Quare nolui noſtras arbores euangelicę ueritati pares eſſe datas,q̃d tñ nõ mihi,ſed penuriæ ſcriptorũ, aut diuerſitati imputet̃.Duxit in coniugẽ Otto Saxonũ dux,pater Henrici primi, ſunt qui Ludouici ultimi filiã ſcribãt, alii uero Cunradi,ut Vrſpergeñ. Sigifridus.Abbas tñ Tritemi⁹ duas ei uxores tribuit,& neutrã p̃dictarũ,Arnulphi em̃ impatoris filiã.Vnde ſciat lector,q̃ difficile nobis fuerit,p̃ auctorũ diſcrepantia ueras condere genealogias.

Imperiũ ad q̃s germanorũ deuenerit.

Genealogias omnium imperatorum Germanorum,a Carolo Magno,uſq; ad Maximilianum,quomodo de genere in genus deſcenderit. Caput trigeſimum tertium.

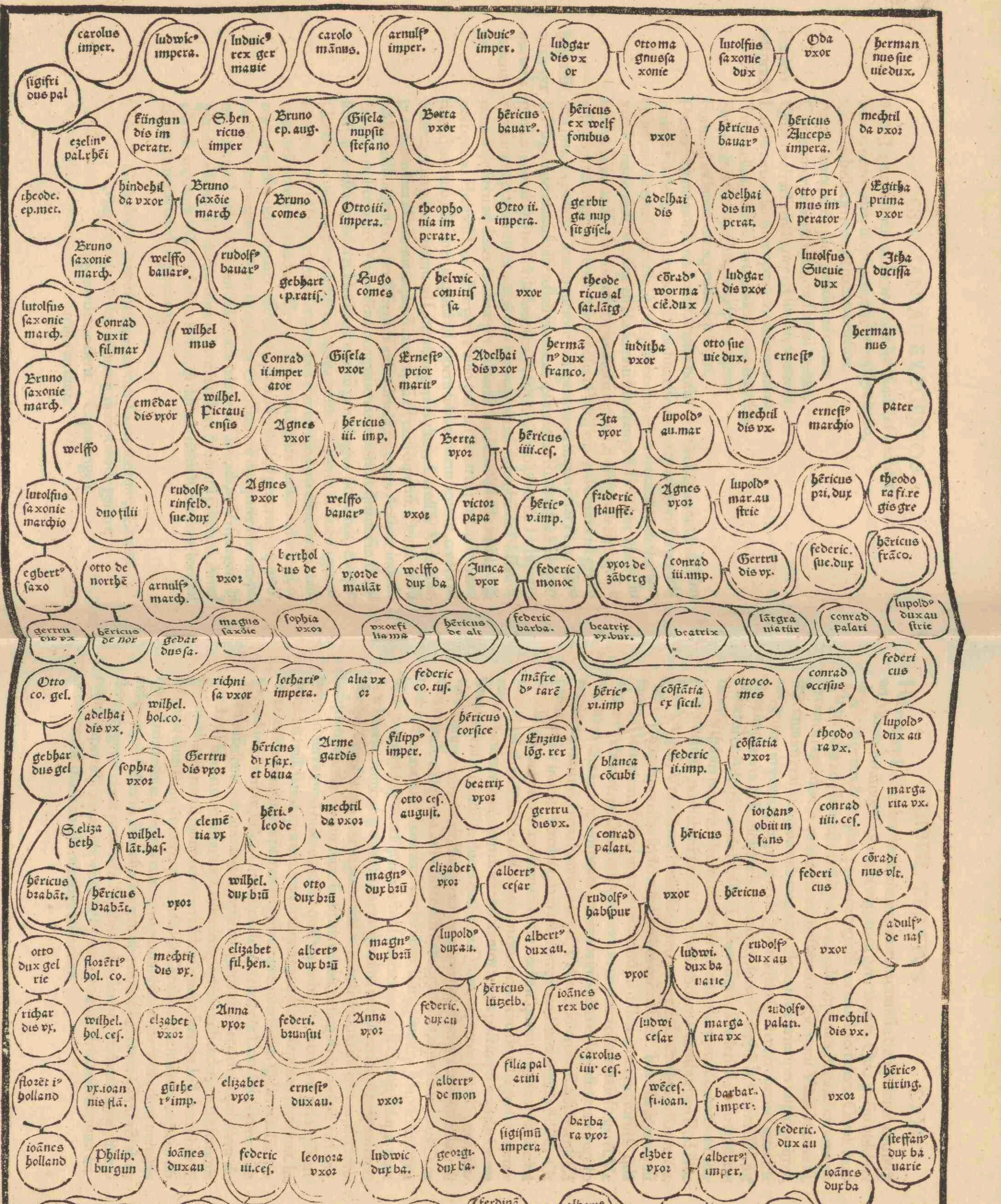
carolus imper.
ludwic⁹ impera.
luduic⁹ rex germanie
carolo mãnus.
arnulf⁹ imper.
luduic⁹ imper.
ludgardis vxor
otto magnus saxonie
lutolfus saxonie dux
Oda vxor
hermannus sueuie dux.
sigifridus pal
küngundis imperatr.
ezelin⁹ pal.rhei
S.henricus imper
Bruno ep. aug.
Gisela nupsit stefano
Berta vxor
hẽricus bauar⁹.
hẽricus ex welffonibus
vxor
hẽricus bauar⁹
hẽricus Auceps impera.
mechtilda vxor
theode. ep.met.
hindehilda vxor
Bruno saxõie march
Bruno comes
Otto iii. impera.
theophonia imperatr.
Otto ii. impera.
gerbirga nupsit gisel.
adelhaidis
adelhaidis imperat.
otto primus imperator
Egitha prima vxor
Bruno saxonie march.
welffo bauar⁹.
rudolf⁹ bauar⁹
gebhart ep.ratis.
Hugo comes
helwic comitissa
vxor
theodericus al sat.lãtg
cõrad⁹ wormaciẽ.dux
ludgardis vxor
lutolfus Sueuie dux
Itha ducissa
lutolfus saxonie march.
Conrad dux it fil.mar
wilhelmus
Conrad ii.imperator
Gisela vxor
Ernest⁹ prior marit⁹
Adelhaidis vxor
hermãn⁹ dux franco.
inditha vxor
otto sueuie dux.
ernest⁹
hermannus
Bruno saxonie march.
emẽdardis vxor
wilhel. Pictauiensis
Agnes vxor
hẽricus iii. imp.
Berta vxor
hẽricus iiii.ces.
Ita vxor
lupold⁹ au.mar
mechtildis vx.
ernest⁹ marchio
pater
welffo
lutolfus saxonie marchio
duo filii
rudolf⁹ rinfeld. sue.dux
Agnes vxor
welffo bauar⁹
vxor
victor papa
heric⁹ v.imp.
federic stauffẽ.
Agnes vxor
lupold⁹ mar.austrie
hẽricus pri.dux
theodora fi.regis gre
egbert⁹ saxo
otto de northẽ
arnulf⁹ march.
vxor
bertholdus de
vxor de mailãt
welffo dux ba
Iunca vxor
federic monoc
vxor de zãberg
conrad iii.imp.
Gertrudis vx.
federic. sue.dux
hẽricus frãco.
gertrudis vx
hẽricus de nor
gebardus sa.
magnus saxõie
sophia vxor
vxor filiama
hẽricus de alt
federic barba.
beatrix vx.bur.
beatrix
lãtgrauia tür
conrad palati
lupold⁹ dux austrie
Otto co. gel.
richnisa vxor
lothari⁹ impera.
alia vxor
federic co. tus.
mãfred⁹ tarẽ
heric⁹ vi.imp
cõstãtia ex sicil.
otto comes
conrad occisus
federicus
adelhaidis vx.
wilhel. hol.co.
hẽricus corsice
Enzius lõg. rex
lupold⁹ dux au
gebhardus gel
sophia vxor
Gertrudis vxor
hẽricus dux sax. et baua
Armegardis
filipp⁹ imper.
blanca cõcubi
federic ii.imp.
cõstãtia vxor
theodora vx.
beatrix vxor
margarita vx.
S.elizabeth
wilhel. lãt.has.
clemẽtia vx
hẽri. leode
mechtilda vxor
otto ces. august.
gertrudis vx.
conrad palati.
hẽricus
iordan⁹ obiit infans
conrad iiii. ces.
cõradinus vlt.
hẽricus brabãt.
hẽricus brabãt.
vxor
wilhel. dux brũ
otto dux brũ
magn⁹ dux brũ
elizabet vxor
albert⁹ cesar
rudolf⁹ habspur
vxor
hẽricus
federicus
adulf⁹ de nas
otto dux gelrie
florẽti⁹ hol. co.
mechtildis vx.
elizabet fil.hen.
albert⁹ dux brũ
magn⁹ dux brũ
lupold⁹ dux au.
albert⁹ dux au.
vxor
ludwi. dux bauarie
rudolf⁹ dux au
vxor
richardis vx.
wilhel. hol.ces.
elzabet vxor
Anna vxor
federi. brunsui
Anna vxor
federic. dux au
hẽricus lützelb.
ioãnes rex boe
ludwi cesar
margarita vx
rudolf⁹ palati.
mechtildis vx.
carolus iiii⁹ ces.
filia palatini
florẽt i⁹ holland
vx.ioannis flã.
gũther⁹ imp.
elizabet vxor
ernest⁹ dux au.
vxor
albert⁹ de mon
wẽces. fi.ioan.
barbar. imper.
vxor
heric⁹ türing.
sigismũ impera
barbara vxor
federic. dux au
steffan⁹ dux bauarie
ioãnes holland
Philip. burgun
ioãnes dux au
federic iii.ces.
leonora vxor
ludwic dux ba.
georgi. dux ba.
elzbet vxor
albert⁹ imper.
ioãnes dux ba
carolus burgũd
maria vxor
maximilian.
vxor de mailãt
Philip. archidu.
vxor de hispãia
ferdinã carolus
albert⁹ de mo.
vxor
ernest⁹ dux ba

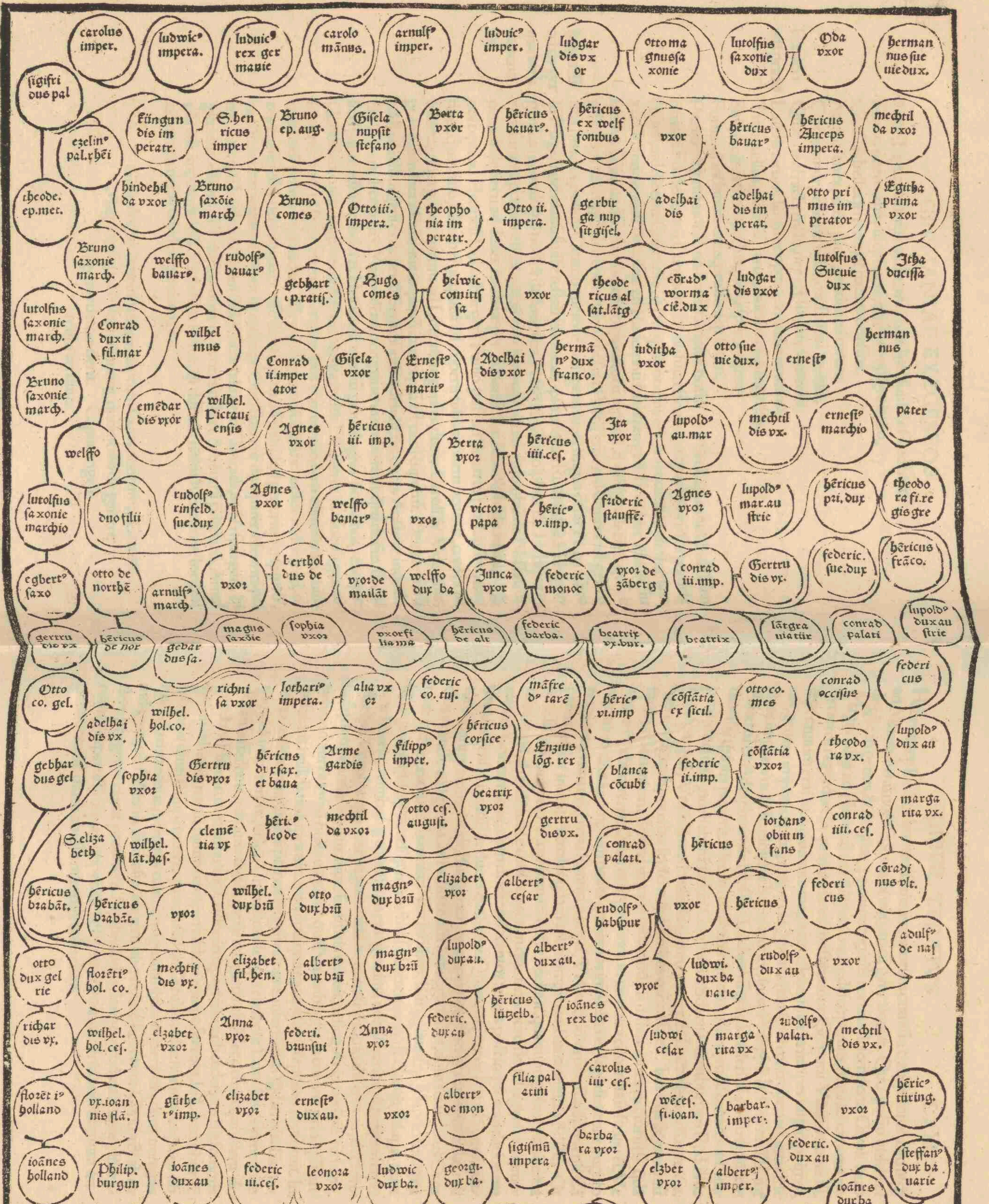
carolus imper.
ludwicꝰ impera.
luduicꝰ rex ger manie
carolo mān⁹s.
arnulfꝰ imper.
luduicꝰ imper.
ludgar dis vx or
otto ma gnus ſa xonie
lutolfus ſaxonie dux
Oda vxor
herman nus ſue uie dux.
ſigifri dus pal
ezelinꝰ pal.rhei
küngun dis im peratr.
S.hen ricus imper
Bruno ep. aug.
Giſela nupſit ſtefano
Berta vxor
hēricus bauarꝰ.
hēricus ex welf fonibus
vxor
hēricus bauarꝰ
hēricus Auceps impera.
mechtil da vxor
theode. ep.met.
hindebil da vxor
Bruno ſaxōie march
Bruno comes
Otto iii. impera.
theopho nia im peratr.
Otto ii. impera.
gerbir ga nup ſit giſel.
adelhai dis
adelhai dis im perat.
otto pri mus im perator
Egitha prima vxor
Bruno ſaxonie march.
welffo bauarꝰ.
rudolfꝰ bauarꝰ
gebhart r.p.ratiſ.
Hugo comes
helwic comitiſ ſa
vxor
theode ricus al ſat.lātg
cōradꝰ worma ciē.dux
ludgar dis vxor
lutolfus Sueuie dux
Itha duciſſa
lutolfus ſaxonie march.
Conrad dux it fil.mar
wilhel mus
Conrad ii.imper ator
Giſela vxor
Erneſtꝰ prior maritꝰ
Adelhai dis vxor
hermā nꝰ dux franco.
inditha vxor
otto ſue uie dux.
erneſtꝰ
herman nus
Bruno ſaxonie march.
emēdar dis vxor
wilhel. Pictaui enſis
Agnes vxor
hēricus iii. imp.
Berta vxor
hēricus iiii.ceſ.
Ita vxor
lupoldꝰ au.mar
mechtil dis vx.
erneſtꝰ marchio
pater
welffo
lutolfus ſaxonie marchio
duo filii
rudolfꝰ rinfeld. ſue.dux
Agnes vxor
welffo bauarꝰ
vxor
victor papa
hēricꝰ v.imp.
frideric ſtauffē.
Agnes vxor
lupoldꝰ mar.au ſtrie
hēricus pri.dux
theodo ra fi.re gis gre
egbertꝰ ſaxo
otto de northē
arnulfꝰ march.
vxor
berthol dus de
vxor de mailāt
welffo dux ba
Iunca vxor
federic monoc
vxor de zāberg
conrad iii.imp.
Gertru dis vx.
federic. ſue.dux
hēricus frāco.
gertru dis vx
hēricus de nor
gebar dus ſa.
magnus ſaxōie
ſophia vxor
vxor fi lia ma
hēricus de alt
federic barba.
beatrix vx.bur.
beatrix
lātgra uia tür
conrad palati
lupoldꝰ dux au ſtrie
Otto co. gel.
adelhai dis vx.
wilhel. hol.co.
richni ſa vxor
lothari impera.
alia vx or
federic co.tuſ.
māfre dꝰ tarē
hēricꝰ vi.imp
cōſtātia ex ſicil.
otto co. mes
conrad occiſus
federi cus
gebhar dus gel
ſophia vxor
Gertru dis vxor
hēricus dr x ſax. et baua
Arme gardis
filippꝰ imper.
hēricus corſice
Enzius lōg. rex
blanca cōcubi
federic ii.imp.
cōſtātia vxor
theodo ra vx.
lupoldꝰ dux au
S.eliza beth
wilhel. lāt.haſ.
clemē tia vx
hēri. leo de
mechtil da vxor
otto ceſ. auguſt.
beatrix vxor
gertru dis vx.
conrad palati.
hēricus
iordanꝰ obiit in fans
conrad iiii.ceſ.
marga rita vx.
hēricus brabāt.
hēricus brabāt.
vxor
wilhel. dux brū
otto dux brū
magnꝰ dux brū
elizabet vxor
albertꝰ ceſar
rudolfꝰ habſpur
vxor
hēricus
federi cus
cōradi nus vlt.
otto dux gel rie
florētiꝰ hol. co.
mechtil dis vx.
elizabet fil.hen.
albertꝰ dux brū
magnꝰ dux brū
lupoldꝰ dux au.
albertꝰ dux au.
vxor
ludwi. dux ba uarie
rudolfꝰ dux au
vxor
adulfꝰ de naſ
richar dis vx.
wilhel. hol.ceſ.
elzabet vxor
Anna vxor
federi. brunſui
Anna vxor
federic. dux au
hēricus lützelb.
ioānes rex boe
ludwi ceſar
marga rita vx
rudolfꝰ palati.
mechtil dis vx.
florēt iꝰ holland
vx.ioan nis flā.
gūthe rꝰ imp.
elizabet vxor
erneſtꝰ dux au.
vxor
albertꝰ de mon
filia pal atini
carolus iiii ceſ.
wēceſ. fi.ioan.
barbar. imper.
vxor
hēricꝰ türing.
ioānes holland
Philip. burgun
ioānes dux au
federic iii.ceſ.
leonora vxor
ludwic dux ba.
georgi. dux ba.
ſigiſmū impera
barba ra vxor
elzbet vxor
albertꝰ imper.
federic. dux au
ſteffanꝰ dux ba uarie
ioānes dux ba
carolus burgūd
maria vxor
maxi milian.
vxor de mailāt
Philip. archidu.
vxor de hiſpā ia
ferdinā carolus
albertꝰ de mo.
vxor
erneſtꝰ dux ba

Habes itaq; Lector humaniſſime, impatorum omniũ a translationis æuo uſq; ad Maximilianũ noſtrũ, iuxta & impatricũ genealogias. Quo pacto uidelicet de gñe in genus, & in quas ꝓgenies impialis corona deſcenderit. Caroli uero Magni uſq; ad Henricũ familiã paulo ante deſcripſimus, nunc ad cæteros poſteriores regrediar. In primis aũt ex conſtitutione Gregorii V. ac Ottonis III. lege cautum erat, ut is q uirtute magis excelleret inter principes impio potiret̃, nec genere impialis apex ꝓpagaret̃. Quæ res maximas controuerſias inter Hẽricos impatores & Rudolphũ Sueuiæ ducẽ. Inter Philippũ & Ottonẽ IIII. int̃ Albertũ & Adolphum de Naſſau, Ludouicũq; ac Fœdericũ Auſtriȩ ducem diuerſis tpibus peperit. Nec tm̃ electores aut duces, uerum & comites ad imperii maieſtatẽ ꝓuehebant̃, ueluti Guntherus Schvuartzenburgeñ. Rudolfus Habſpurgeñ, Vuilhelmus Hollandiæ tunc comes, & Lutzelburgeñ. comites. Oĩs tñ eligendi poteſtas ſeptem electoribus conceſſa eſt. Inter q̃s & maximũ ius regi Bohemorũ deferebat̃, ut is inſtar iudicis diſſentiones electorũ (ſi q̃dã oboriret̃) cõponeret. Cæterorũq; animos in unanimi cõcordia inſtrueret. Verum ut eo diutius impium penes germanos incaleſceret, legẽ dixerunt impatores, ne externus unq̃ rerũ ſumma potiret̃. Veluti & in orõne Ratiſponenſi Cãpanus noſter innuit. Annales q̃dam totius impii conſtitutionẽ ſub p̃dictis Ottone III. ac Gregorio V. confirmatã fuiſſe tradunt, quattuorq; duces conſeruationi impii ab iiſdẽ fuiſſe conſecratos. In q̃rum numero Brunſuigenſes numerant ac Lotharingos, dum tñ ultra ducentos annos poſt impii translationem Brunſuigenſes nondũ in duces euaſerint. Quattuor p̃terea Marchiones, quatuor Lantgrauios, totidẽ Burggrauios ac comites, urbeſq;, imperii tutelæ relictos extitiſſe colligunt. Cui rei fidẽ noſtrã abrogauimus, dum ſciuerimus Ottonum tpibus, exceptis Saxoniæ Marchiõibus, Burggrauiiſq; Magdenburgenſibus, paucis quicq; de reliquis conſtitiſſe. Cæterum poſt Caroli IIII. tpa, quattuor liberis, militibuſq; conceſſum erat genuina nobilitate impii nomen ferre. Hic q̊q; Carolus quatuor pagos totidẽ & ciuitates impio deſignauit, electoribuſq; longe antea initiatis, diuerſa officia tribuit, & ſingula in ordinẽ redegit, ueluti in aurea impii bulla continet̃, quã Nurenbergæ iu corona principũ anno ſalutis milleſimo ſupra trecenteſimũ quinquageſimo ſeptimo conſtituit. Inter prædictos impatores p̃terea (q̃s genealogiæ inſeruimus) q̃dam excõicationis notã incurrerunt, ueluti Cunradus ille, q̃, referente Lupoldo, Franconiæ ducatũ affectans, a diuinis ductu papæ relegatus eſt. Nec deſunt qui idem de quodam Henricorum afferant. Ludouicus prȩterea ac Fœdericus II. a ſummis pontificibus damnati ſtatim ſeſe cum eiſdem compoſuerunt. In Lutzenburgẽſi familia diuerſi imperatores producti ſũt. Carolus enim multum imperio obfuit, Vuentzeslaus præterea omnium ignauiſſimus imperator, tanti nominis indignus, oĩs factionis ſtudioſus, imperii uires ualde hebetauit. Contra & ab eadem progenie caput proferens Sigiſmundus, longe prudentiſſimus, literarumq; expertiſſimus, ad imperiale faſtigium deuenit. Hẽricum ſecundum imperatorem in diuos abiiſſe miracula oſtendunt.

De origine Curiæ principum,& cæteris ducibus. Ca. xxxiiii.

TRanſlato itaq; ad nos impio,eligẽdi poteſtatẽ ac deponẽdi impatorẽ qbuſdã germaniȩ potẽtiſſimis cõis totius impii cõſenſus detulit.Quorũ in c.Venerabilẽ de elect.& in gloſ.ibidẽ mentio fit,& qlibet ꝓprio officio ꝓuiſus eſt ab impatore,ut dilucide aurea Ro.impii bulla exequitur.Fuerũt.n.ante impii translationẽ principes qdã cõſecrati,q̃rũ cõditio exilis fuerat. Nõ.n.ullos germaniæ duces ante trãslationẽ meminimus,niſi Sueuorũ,Saxonũ,ac Bauarorũ.Cȩteroꝝ ducũ noĩa ac tituli fuerãt ſepl̃ta.Inẽ electores ob ei⁹ i Ro.ĩpiũ fauorẽ prim⁹ honor Bohemoꝝ regi allatus eſt,q & ante ĩpatricẽ locũ meruit,inde archiepĩs a q̃rũ memoria ac excellentia noſtra initiũ ſumet orõ.

Electores imperii.

De eccleſiaſticis electoribus imperii,& archiepiſcopo Moguntino. Ca. xxxv.

INter eccleſiaſticos electores primũ locũ (ut in aurea illa impii bulla continetur) archiepiſcopus Moguntinus obtinet. Hic totius Germaniæ præſul maximus cõſtitutus eſt a Pipino rege,q Vuormacieſẽm epiſcopatum ad Moguntinos tranſtulit,ob homicidiũ ab Geruilio ultimo Vuormacienſiũ antiſtite ꝑpetrato.Geruilius ille aũt crimini huic inſimulabaẽ,dũ legitimũ parẽtem ſuũ occiſum ultũ petiit,unde a Gregorio III.ſui noĩs pontifice, homicidiæ declaratus eſt,& in eius locũ Bonifacius conſtitutus,Heracliti tꝑibus,qbus uidelicet annus uigeſimus ſeptimus ſupra ſeptingenteſimũ agebaẽ, queãdmodũ Iacobus Kinghoffenſis chronographus teſtaẽ.Meminit aũt confirmatiõis Bonifacii canon ꝑcipimus xvi.q.i.Et Nauclerus fol.cx.& Laureacẽſis monaſterii annales.Fuit olim Bonifacius ille Fuldeñ.monachus,& plura in Haſſiȩ partib⁹ ĩſtituit monaſteria.Huius epiſcopi epigrãma adhuc penes Moguntinos tale uideẽ. Ecce Mogũtinæ dat almæ epiſcopus urbi Culmen metropolis q̃d erat tibi Vuormacieſis. Carmina illa humilia ac triuialia ob uetuſtatẽ tm̃ apponere uoluimus.Succeſſerunt Bonifacio,Creſſentius,Martinus,Suffroni⁹,Budarbus,Rudhardus,B.Aurius ſanctȩ Iuſtinȩ frater,Maximus doctor,Sidoni⁹ Sigiſmundus,Lutgaſus,Rotelinus,Lantuoldus,Sigebertus auũculus Vuilhildis,Tullus,Richardus,Otgarus,Rabanus abbas Fuldeñ.Carolus,Sunderold⁹ Lintbertus,Heribertus,Heltebertus,Frideric⁹ eccleſiæ S.Petri erector,& alii q̃rum Vrſꝑgenſis abbas,Spanheimius,ac plærię meminerunt. Ioannes etiã monachus ꝓpriũ uolumen de primis tredecim archiepĩs conſcripſit,& Greſmundus catalogũ collegit oĩm hoꝝ ꝓſulũ.Tẽporib⁹ Ludouici impatoris illius eccleſiæ archipręſul Hatto fuit,quẽ ꝑpere Sabellicus Ottonẽ uocat lib.penul. inſignis ꝓditor,q Albertũ comitẽ dolo ſeduxerat.Eſt & archipſulatus ille ditiſſimus,oĩa pene q̃ Vuormacieſiũ iuris erant,huic ceſſerunt. Otto etiã dux Brũſuigenſis in regem Neapolitanum cõſecratus,totum eius patrimonium archiepiſcopatui huic uendidit,referente Hermanno chronographo, totam enim Eclfeldenſem regionem tunc archiepiſcopatus ille nactus eſt.

Initiũ archiepiſcopatus moguntineñ

Catalog⁹ epiſcoporum

De Archiepiſcopis Colonienſibus,Electoribus, eiſq; ſubiectis. Caput xxxvi.

SEcũdũ locũ archiepũs Coloniẽ. ille arripuit, q̃ uero ſeculo p̃ſulat9 ille exorſus fuerit: nulli, nec in eorũ annalib9 liquet. M̃ti Maternũ primũ p̃ſulem fuiſſe illic dicunt, ut eorũ catalogus. Id t̃n ueritati ,pximũ eſt, ſecundũ archiep̃m extitiſſe Seuerum anno d̃ni ccc.xlii. Conſtantini tp̃ibus. Interim.n. ob fidei chriſtianę pſecutores, nullũ p̃fuiſſe epiſcopatui huic aſſerunt. Alii ſub Tungrorũ ac Treuirorũ tyare ſubiectos Colonienſes fuiſſe tũc tp̃is arbitrabant. Tertius epũs Enegiſlus refert, Solinus quartus, inde Simoneus, Remedius, Cunibertus, Boraldus, Giſo, Adelunius, Anno, Pharamundus, Agilolph9, Regefridus, Hildegerus, Bertelinus, Ricaldus, Hildibold9, ſub q̃ undecim millia uirginũ deſyderata ferunt, licet Damaſcus papa ac Coſmidromius diſſentire uideant. Primus electorio munere Heribertus inſignitus erat. Alios adducere uanum putauimus. Eccleſiã Colonień. dedicauit Vuillichus xxii. epũs, anno ſalutis Dccc.lxxxix. Habet aũt ſub ſe archiep̃atus ille quinq; ſuffraganeos (ut uocant) ac epiſcopatus, Iuliacẽſem ſcilicet, Mindẽſem, Monſteriẽſem, Oſſenburgẽſem ac Traiectẽſem. Anno d̃nicæ incarnationis M.lxxx. dotatus eſt epiſcopatus ducatibus de Viſnaben ac Engern a Fœderico primo cæſare, q̃s detraxerat imp̃ator Henrico Sup̃bo Saxoniæ duci rebellãti, ac Philippo ep̃o adiecerat. Ille etiã Philipp9 epũs e Mediolão corpa triũ regũ Coloniã detulit, Cõradus epũs eccleſiã nouã illic auſpicatus eſt, anno d̃ni M.cc.xlviii. & chorũ anno M.ccc.xx. Fœdericus archiep̃us Rolantzeneck, Andernacum ac Vuolckenberg caſtra condidit. Comitatũ Anaſpergẽſem archiepiſcopo Cononi tribuit Fœdericus de Anaſperg anno d̃nicæ natiuitatis M.ccc.lxxx. Hẽricus de Vuernenberg Vuen, Linſz, ex uillis ciuitates reduxit, ac Hulkenrad archiepiſcopatui addidit. Duo etiã archiep̃i referunt a Colonienſiũ annalibus, q partim ciuitatem, partĩ alios duces pene exhauſerunt, ac patrimoniũ Chriſti ferme dilapidauerunt. Cætera cuilibet priuato conſtant.

Archiepiſcopatus Coloniẽſis initiũ

De Treuirenſi archiepiſcopatu, ac Tungrorum. Ca. xxxvii.

TErtium locum Treuirenſis archiepũs ac elector occupauit. Fuit aũt a principio unus epiſcopatus Tungris ac Treuirẽſibus, & xv. comunes habuerunt ep̃os, uſq; ad annũ d̃nicæ incarnationis cclxxiii. Et hi pene omnes in ſanctos euaſerunt, & cœleſtibus honoribus p̃diti ſunt, Euchari9 primus, Maternus ſecundus, Valerius tertius, inde Auſpicius, Celſus, Fœlix, Mãſuetus, Clemens, Moyſes, Martinus, Anaſtaſius, Andreas, Ruſticus, Auctor, Mauricius, Fortunatus, Caſſianus, Marcus, & ille q̃decimus erat, inde diuidebant, Nauitus Treuirẽſis decimus ſextus, ac ſecũdus Tũgrorũ epũs uiguit. Iñ Marcellinus, Metropilus, Seuerinus, Florẽtius, Martinus, Maximinus, Valẽtinus, uſq; ad lxxi. pene ep̃os calculus illius numeri dat. Nec defuit archiep̃is quibuſdã nobilitas, inter illos.n. Dietherus Adolphi regis frater, Balduinus frater Henrici ſeptimi, Erckenbaldus primus in ſacratiſs. imp̃ii electorẽ abiit, Baſius Lotharingiæ ducis frater, ſancti Ludouici patruus celebratur, Ioannes ac Iacobus Marchiones Badenſes extiterant,. Multa de illis Lotharingorum, Treuirorum ac Colonienſium annales referunt.

Archiep̃atus treuireń. ac Tungrenſis

De archiepiſcopatu Magdenburgenſi, Merſpurgenſi, & aliis epiſcopatibus his ſubiectis. Ca. xxxviii.

Archiepiſcopatus Magdenburgẽſis

MAgdenburgẽſem archiepiſcopatũ, ut totius Germaniæ maximũ nobiliſſimũq; mox pmiſſis electoribus adiicere in animo erat. Incepit autẽ epiſcopatus ille anno ſalutis Dcc.lxxx. a Carolo Magno. Primus epũs Hildegrinus memorat̃. Hunc epãtum ad Vueſtualen. tranſtulit Vittikindus Saxoniæ dux, ut Hermannus ſcribit. Henricus inde ſui noĩs primus, ad Vualersflemen, Otto primus atq; eius uxor Aegitha, iterũ ad Magdẽburgũ eũ reduxerunt, ut Lupoldus Bubenbergeñ. hiſtoria Francorũ atq; eorũ annales ꝑhibent. Otto primus ſex epiſcopatus huic adiecit, uidelicet Merſpurgẽſem, cui tunc ꝑerat Boſſo antiſtes, Myſnenſem epõ Boggero, Cizenſem pſule Hugõe, Brandenburgẽſem ac Hamburgẽſem epõ Dudone, Porenẽſem præſule Iordane. Aegitha imꝑatrix illic monaſteriũ S. Mauricii conſtruxit, ad quã Innocẽtius papa Hilligedonẽ uirũ ſanctũ a Roma deſtinauit anno ſalutis Dcccc. xl. q initiauit ſummã eccleſiã in honorẽ S. Stephani. A principio pontificatus huius uſq; ad annũ M.cccc.lxxvi. epĩ xl. ab eorũ annalibus referunt̃. Quo uidelicet tẽpore Erneſtus Lantgrauius pfuit, qs recenſere parui emolumenti ac pcii putauimus. Hunifridus eccleſias S. Petri, Nicolai ac Mauricii erexit. Boggerus de Blanckẽburg. Henricus de Anhalt, Bernhardus de Brandenburg, plurima beneficia huic epiſcopatui contulerunt. Anno ſalutis Dcccc.lxv. Otto ꝑ Dudonẽ ſacerdotẽ reliquias (q adhuc illinc extant) deportauit, & S. Gerontiũ ab Italia huc detulit. Oſſa Bartholomæi ac brachiũ S. Adalberti ac multa alia huc euexit. Præeſt huic noſtra tẽpeſtate Albertus e Brandenburgenſiũ proſapia ortꝰ, cuius laudes tot literatiſſimis carminibus Huttenus poeta egregius explicauit.

Merſpurgenſis epãtus

Merſpurgenſem uero epãtum Ottones erexerũt. Sunt q id in Carolũ Magnum referant. Huic tñ decimas, quæ ad Herſueld ꝑtinebant, Otto ſecundus contulit, et ciuitatẽ ipſam Henricus imꝑator donauit, ac eandẽ eccleſiã partim a Cizenſi, Magdenburgenſi, Miſnenſi, epiſcopis occupatam, ditauit, anno M IIII. epiſcopo tunc Gizelero

De cæterorum epiſcopatuum Saxoniæ origine. Ca. xxxix.

Epãtus ſaxoniæ alii

MEmorantur a claris auctoribus multi Saxoniæ epiſcopatus, q̃rum magna pars deſiit, Aliqui uero & uſq; ad noſtrã ætatẽ deuenerunt, quo Hermannus ac Lupoldus Babenbergenſis mentionem fecerunt.

Epiſcopatus	Brandenburgenſis		Dccc.lii.		Ottone primo
	Schleſuigenſis				
	Miſnenſis	Incepit	Dcccc.xxvii.	ince	Henrico cæſare
	Cizenſis	ãno dñi		ptore	Alii Ottone.
	Porenenſis		Dcclxxxi.		Carolo
	Stagnenſis				Carolo
	Ripenſis		Dccc.lviii.		Ottone primo

De Salinſtidenſi, Halberſtattenſi & Padebornenſi Epiſcopatibus. Ca. xl.

SAlinſtidenſis epãtus antiqſſimus erat,cuius eccleſia illic & epãtus a S.Lothario caput ſumpſiſſe dicit̃,hũc etiã in honorẽ S.Stephani cõditũ refert Hermannus. Carolus inde in Saxoniã delatus,ut Lupoldus inqt,anno dñi Dcc.lxxxi.illũ ad Halberſtattenſes trãſtulit,ductu epiſcopi S.Hildegerini, ultimi Salinſtidenſis ac primi Halberſtattenſis epiſcopi.Aliq hunc epãtum uolũt nomen Oſteringẽſis ſibi deſumpſiſſe,anno Dcc.lxxxvi.Secũdus epũs Halberſtattenſis Nagrinus,iii.Heymo,inde Eumolpus,Otto,Rudolphus,Vlricꝰ, Theodericus,Bartoldus,ita uſqꝫ ad Gebhardũ,q epiſcopatui p̃fuit anno dñi M.cccc.lviii.numerant̃ xxxviii.epiſcopi. Padebornenſis aũt epãtus a Carolo Magno eſt inſtauratus anno M.cc.lxxxiiii.ut Hermannus ſcribit,denotãt illud hæc carmina. Cõdidit hunc Magnus dũ Carolus ipſe rebelles Saſſones afflixit Vittikindũqꝫ ferocẽ. Otto II.huc crucẽ detulit,e tributo Ligurũ cõflatã, ſexcentis libris ac lx.millibus aureorũ æſtimatã. Coruſcant in maiori eccleſia S.Liborii & Cenomanni reliquiæ.Habuit urbs hæc multos p̃claros antiſtites p̃ſertim de familia Brunſuigenſi,q̃rum predia illa epiſcopatui ſubiecta Otto Beckmannus poeta illis carminibus interclufit. Teckenburga domus Burnis Steinfordia diues Et Retberga uetus ſoboles Benchemia clara. Fuit aũt primus epiſcopus S.Liborius,ut Lupoldus Babenbergenſis late exequitur.

Epãtꝰ Sãlinſtideñ. & halberſtatteñ.

De epiſcopatibus Hamburgenſi,& Oldenburgenſi. Ca. xli.

HAmburgenſis ſiue archiepiſcopatus, ut quidam dixerunt,ſiue epiſcopatus initium a Carolo Magno ſumpſit,ut Hermannus ait,q oibꝰ Sclauis ac Danis hunc conſtituit.Lupoldus uero ca.ix.de zelo id ludouico filio Caroli conceſſit,qui ſalutis anno Dccc.xxxii.S.Anſcarium primũ præſulem initiauit.Hermannus uero Helmannum primum archiepiſcopũ fuiſſe innotuit.Otto primus huic metropoli tres epiſcopatus in ciſmarina Dania ſubiecit,anno Dccc.lii.& idem Oldenburgum in Sclauonia ſitam urbem prædicto archiepiſcopo ſubdidit,ut Francorum hiſtoriæ continent.Quem epiſcopatum anno ſalutis noningenteſimo quadrageſimo quarto epiſcopo Marco cõſtituto primus Otto exorſus eſt. Henricus Saxoniæ dux eum ad Luizẽſem epiſcopatum deuexit anno dominicæ incarnationis milleſimo centeſimo quinquageſimo quarto. Eccleſiam Oldenburgenſem in honorem ſancti Ioãnis Baptiſtæ conſecrauit archiepiſcopus Adoligandus Brenenſis.Cæterum ad Luizenſem epiſcopatum orationem dirigam,ubi epiſcopus primus Conradus,ſecundus Henricus,octauus Albertus,uigeſimus Arnoldus,referunt̃. Thomas aũt qui anno dñi M.cccc.lxxix.initiabatur uigeſimus quartus numerabatur.

Hamburgenſis p̃ſulatus.

De epiſcopatibus Bremenſi & Mechelburgenſi,ac aliis
Caput quadrageſimum ſecundum.

BRemẽſem epiſcopatum anno dñi Dcc.lxxxiiii.a Carolo Magno exorſum Hermannus,Lupoldus,& eorum annales prodiderunt, & primum archiepiſcopum ſanctum Vuilhardum enumerant. Lupoldus Vuilibaldum,& ita facto calculo uſqꝫ ad Henricum,qui anno dominicæ incarnationis milleſimo cccc.lxiii.initiatus eſt,colliguntur tres & q̃draginta ep̃i.

Bremẽſis epãtus

Mechel burgeñ. epãtus.

Mechelburgẽſis aũt epãt⁹ ab Ottone primo anno ſalutis Dcccc.xliii.erect⁹ ẽ, Siliter Ripẽſis ac ſchleſuigẽſis uno quaſi epo Anſthario. Illud tñ lectorẽ latere non patior, Henricũ Supbũ uidelicet Saxoniæ ac Bauariæ ducẽ, Mechelburgenſem epãtum pſule Gehettenbero, ſalutis anno M.c.xv.ad Roſenburgẽſem (quẽ ipſe anno natiuitatis M.c.lvii.inſtituerat, pſule Euernoldo) ac ad epãtum Schleſuigẽſem, pſule Bernone (æqualiter ab ipſo fundatũ) tranſtuliſſe. Otto II.eccleſiã Mechelburgenſem in honorẽ S.Petri auſpicabat. Sunt & alii epiſcopatus, ut apud Polonos archiepiſcopatus Ginſuauianus, in Pruſſia Culmenſis, Sambienſis, Vuarmmenſis, in Schleſia Criminenſis, qui & ſoli papæ ſubiect⁹ eſt. Itẽ Remalienſis ac Hapſelienſis in Liuonia, qrum partim Aeneas Syluius partim alii meminerunt. In Bohemia Bragenſis, q tpibus Clementis incepit, ut capite proximo oſtendi. In Dania epiſcopales urbes ſunt Viburgenſ. Ripenſ. Schleſuig. Narhuſſenſis.

De Hildesheimenſi, Ollenburgenſi, Vuerdenſi epiſcopatibus. Ca. xliii.

Hildes heimẽſis epãtus

Hildesheimenſem epiſcopatũ Ludouicus cæſar auſpicatus eſt, ãno ſalutis Dccc.xvi.ac primus epũs Guntherus nuncupabat. Inde Frebertus, Ebo, Alfridus, Marquardus, Vichardus, Vualbortus, Bernhardus, Bruno, Hermannus, Adelgadus, Bernno, Laudarus, Herbertus, Sigefridus, & ita uſq; ad Bertoldũ q erat anno ſalutis in uiuentiũ numero M.cccc.lxxii cõputãt xlii.epiſcopi. Lupoldus Babenbergenſis ca.xiiii.hunc epiſcopatũ de Aulicẽſi eccleſia trãſtuliſſe ſcribit Ludouicũ cęſ.uidelicet uenatiõi tũc deditũ, miraculoq; puriſſimi fontis inductũ, ut illic epiſcopatũ erigeret. Aulicenſẽ aũt epiſcopatũ Carolus Magnus pater Ludouici erexit, ut hiſtoria Francorũ lati⁹ exequit. Erat olim Hildesheimẽſis epiſcopatus locupletiſſimus. Daſellẽſem etiã comitatũ epiſcopatui adiecit Henricus pſul anno incarnationis M.ccc.x. Adde q; Otto poſtremus comes de Noblenburg comitatũ adiũctis ciuitatib⁹ Beckelen, Popenburg, Lutter, ac Barenburg, eccleſiæ metropolitanæ conceſſerit, Henricus qq; de Brũſuig Sladẽ, Vuiddẽlaghe, ac Marięburgũ huic donauit.

De Mindenſi, Monaſterienſi, Traiectenſi, Rimegenſi epiſcopatibus, Colonienſi archiepiſcopo ſubiectis. Ca. xliiii.

Mindenſis ac Traiectenſis epãtus.

Mindẽſem ac Monaſterienſem, Traiectenſemq; epiſcopat⁹ Carol⁹ magnus anno Dcc.lxxxi.erexit, Hermanno Lupoldoq; referẽtibus. Primus in Monaſteriẽſem epm Lotharius initiatus eſt. Traiectenſis uero eccleſiæ. Vuilbrordus primus curã ſuſcepit. Inde Vuilhelmus epũs xxi.traiecteñ.frater Gerlachi ducis Gelriæ fuit. Huic Fœderic⁹ Marchio peſt, quem nup nõ ſine dolore fatis cõceſſiſſe accepim⁹. Ioãnes Nouinian⁹ quatuor libris epõs Traiecteñ.collegit, & xix.epõs uſq; ad S.Lãptũ allegat, q Caroli Magni tẽpibus uixit. Cætera q nobis dicenda ſunt, nec illiteratos fugiunt. Rimegenſẽ aũt epãtum ſub anno dñi Dccc.iii.a Ludouico cæſare inſtitutum accepimus, Alii per Carolũ dicũt. Carolus etiã, ut Lupoldus ait, hunc epiſcopatũ auſpicat⁹ primũ pſulẽ ei cõſtituit Lintherũ fratrẽ Hildegerini Halberſtattẽſis epiſcopi.

De epiſcopatibus Bauariæ,& Saltzburgenſi archiepiſcopatu
Ratiſponenſi, Eiſtattenſi, Friſingenſi, Patauienſi. Ca. xlv,

Saltzburgenſis archepātus.

EXactis Saxoniæ epiſcopatibus,ac illis,quæ Colonienſi pręſuli ſubii
ciunt,ad Bauariā ſtylum conuertā,ubi quinq; epiſcopatus Aeneas
Syluius uigere ſcripſit.Primus eſt Saltzburgenſis,cui patriarcha p̄ſi
det.S.Hupertus epūs,qui uniuerſam Bauariā ad fidē conuertit,eccleſiæ huic p̄
fuit.Secūdus Aichſtettenſis ditiſſimus,inceptus a Bonifacio anno dñi dcc.xlv.

Aichſtet.

memorat̃ illic epūs Gebhardus,qui inde ad papalē dignitatē euectus, Leoni
papæ ſucceſſit,aiunt alii a S.Vuilibaldo inſtructū hunc epātum,ut Geblaceñ.

Tertius Ratiſponenſis,ubi Gebhardus,Eberhardus,ac S.Volfgangus pri
mi epiſcopi referunt̃,Semel etiā deſiit illic epātus, anno dñi D.cccc.lii. ſomno
monitus impator,Gūtherū monachū ad cathedralē dignitatē ſublimauit,teſtā
tibus Lupoldo ca.xiiii.ac Francorū hiſtoria.Eſt aūt Ratiſponenſis epiſcopat9
antiquiſſimus,longe ante Carolū Magnum,licet Hermannus a Carolo inſti-
tutum hunc prob et,ductus ſum hac coniectura,Eberhardus eñi Carolū annis
multis p̄ceſſit, Ratiſponēſis tñ præſul,diuā Otiliā baptiſmate ab luit.Illic & Al
bertus Magnus incōparabilis philoſophiæ uir,ſeſe epm̄ geſſit.Nunc uero eo
Rheni Palatinus p̄ditus eſt.Catalogus horū epōrum tali ſerie recenſet̃, Geb-
hardus,Gebhardus ſecūdus,Gebhardus tertius,qui fuit patruus Henrici III.
inde Otto,Gebhardus,& alii.Epātus ille totā Bohemiam olim occupauit,ſub
Ludouico tamen tertio,& Clemente ſexto,Bragenſis archipræſulatus incepit
referente Aenea Syluio.

Ratiſponenſis.

Patauienſis epātus initiū ſumpſit per Henricū IIII
& Erneſtum quartū Marchionē Auſtrię,Alberti ducis filium,ut annales Au
ſtriæ continent.

Patauieñ. epātus

In Friſingenſem epm̄ Corbicianus alii Corbincianus,alii
Corbinitianus dicunt,a Gregorio papa primus declaratus eſt, auſpicio Taſ
ſilonis Bauariæ ducis, qui eum a Roma per uallem Tridentinam proficiſcen
tem,benigne ac humaniter ſuſcepit.Conſtruxit ille eccleſiam S.Benedicti,cui9
Aeneas Syluius,& Otto Friſingenſis illius eccleſiæ epūs lib.v.ca.xxv. memine
runt.Noſtro ſeculo ſedi huic præeſt Ioannes Rheni Palatinus.

Friſingē. epātus.

De Rheni epiſcopatibus Baſilienſi, Conſtantienſi, ac Argentinenſi. Ca.xlvi.

BAſilienſem epiſcopatum Carolum condidiſſe Hermannus ſcribit,cui
mō refragor, monuit me plus Lupoldi ratio,id Henrico ſecundo cō-
cedentis,qui & primum lapidem ædificandæ cathedrali eccleſiæ con
ſtituerat,non longius epiſcopatus ille ſe dilatat,ut nec ipſa tota potiatur urbe.

Epāt9 Baſilienſis.

Conſtantienſem epiſcopatum eo diffuſius ſe extendere uidemus,quo Baſi
lienſis anguſtius,huic quondam ſanctus Cunradus præfuit. Eorum epiſcopi
in quodam catalogo ubiq; circunferuntur,unde nobis prætereundos eos eſſe
ſtatuimus.

Argētinenſis epiſcopatus olim exiguuus,nūc uero diffuſior. Tē
poribus,ut plærīq; placet,Petri ac Pauli exordiebat̃,Echario,Valerio,& Ma
terno,primis huius præſulibus,primū tñ alii epm̄ Amandū uolūt fuiſſe,tp̄ib9
Dagoberti regis,q̃ impetrauit reginæ partū p̄cibus, Vnde in epiſcopum ſub-
limatus eſt.Huic ſanctus Iuſtus,S.Maximinus,Valētin9 ac Solari9 ſucceſſerūt.

Argentinenſis epātus.

Inde Arbogaſtus,qui ob filiũ Dagoberti a morte reuocatũ, epiſcopatũ locu/
pletauit,moriens extra ciuitatẽ ſepulchrũ ſuũ habere uolens,eccleſiæ illic con
ſtruendæ cauſam p̄ſtitit,ſalutis anno dc.lxviii. Cui B.Florentius ſucceſſit,ꝗ ui
ſum filiæ Dagoberti reſtituens,in ĩmenſum Argentinenſem epãtum auxerat,
quẽ Rudolphus,Henricus & alii ſecuti ſunt,illos Iacobus Vuimphelingius ele
gantiſſimo catalogo,deſcripſit,hũc curioſus lector requirere poteſt. Lantgra
uiatus aũt Alſatię ad epãtum deuenit,ex defectu ſtirpis uirilis,ultimus em̃ Lãt
grauiꝰ ſtirpi eiꝰ maſculio diffidẽs,auro Lãtgrauiatũ epõ Argẽtinẽſi uẽdiderat

De Augſpurgenſi,Herbipolenſi,ac Babenbergenſi epãtibus. Ca.xlvii.

Babẽbergenſis epiſcopatus

BAbenbergẽſem epãtum primitus S.Henricus II.natione Bauarus,in
ſtituit,ductu ac auſpicio Kunigũdis reginæ, ut Francorũ hiſtoria ac
Lupoldus Babenbergẽ. teſtant̃,Anno M.VI.natiuitatis dñicæ eccle
ſiã ĩ honorẽ S.Petri & Pauli apoſtolorũ,ac Georgii martyris dedicauit.Epũs il
le multũ epiſcopatui adiecit,ꝗ olim ad ducatũ Voitlandiæ ꝑtinebant,dux em̃
Voitlandiæ a ſuis militibus occiſus,inuadendi pro arbitrio cuiqꝫ fecit p̄tatem
unde epũs ille locupletiſſimus factus eſt. Noſtro ſeculo a dñis de Lympurg
p̄ſulibus moderat̃,primus epũs Eberhardus dictus eſt,inde Sindegerus, ꝗ ad
papalẽ dignitatẽ ꝓceſſit,Poppo,Gũtherus,Hermãnus & alii. Augſpurgẽ

Auguſtẽſis epãtus

ſis aũt epãtus a Carolo initiũ ſumpſiſſe,authore Hermãno,uidet̃.Alii uero Hẽ
rici primi tꝑibus, inter primos epiſcopos Vdalricus diuꝰ enumerat̃,ꝗ & eccle
ſiã illic ſummã ac cathedralẽ incolit.Bruno q̃qꝫ & Eberhardus ab Vrſpergen
ſi inter primos adducunt̃.Inde Fœderici primi tꝑibus Reinbaldus, Gotfridꝰ,
Arnolphus,Cũradus,Ioannes,Gebhardus,ac alii referunt̃. Herbipolẽſem

Herbipolẽ. epãtꝰ

uero epiſcopatũ inſtituit Pipinus,poſtq̃ꝫ Frãconię duces defecerant. Vñ mor
tuo Hetano ſine uirili ſemine ultimo Frãconiæ duce,Burkhardũ primũ epm̃
Herbipolẽſem initiauit, ditauit epãtum hũc ducatꝰ Voitlãdię,ꝗ ꝑdito ꝓprio
duce,a ꝓpriis famulis occiſo,bonã partẽ epiſcopatui Herbipolẽſi reliq̃t. Huic
ſucceſſerũt Sineroldꝰ,Arno,Dieto,Burkhardus,Poppo,Hugo,Berenhardꝰ,
Hẽricus,Bruno,Adelbertꝰ,Meginthardus,Einhardus,Ertingus, Burkhardꝰ,
Boilo,& alii,uſqꝫ ad tꝑa noſtra,hęc Vrſꝑgeñ. Et Spãheimẽſis ꝓpriũ uolumẽ
de iſtis ſcripſit.Cętera dũ ducũ Franconiæ mentio erit,reſarcientur.

De Spirenſi ac Vuormacienſi epiſcopatibus. Ca. xlviii.

Spirenſis epãtus.

SPirẽſem epiſcopatũ Hẽricũ III.erexiſſe annales eorũ ac Lupoldꝰ inq̃unt,
Cũradus em̃ II.eccleſiã illic primis fundamẽtis inſtaurauit,ac cętera filio
ſuo Hẽrico cõmiſit,ut ait Geblacenſis. Primũ epm̃ Athanaciũ fuiſſe fe/
runt. Inde Hildericus Franciæ rex ciuitatẽ donauit epiſcopo ſecundo,ut anna
les quædam profitentur,quare altiorem originem epiſcopatui afferunt,& Pi
pini regis tꝑibus inſtauratum hunc uolunt,exilẽ uero tũc ab Hẽricis locupleta
tũ.Iaſinus III.epũs,quartus Iatto,inde Sigebertꝰ,Dauid,Vigeuinus,Otto, Ca
rolus,Bñdictꝰ,Gebhardus, Ludouicꝰ ſeq̃bãt̃,uſqꝫ ad Georgiũ palatinũ,ꝗ no
ſtro ſeculo fœlicit̃ eccleſię p̄eſt.Oppidũ Bruſellã Cũradus II.eccleſię donauit.
Reliqua Henrici,ductu epiſcopi Ioãnis addiderũt.Cętera cuiqꝫ priuato cõſtãt.

Fuit penes priſcos, Vuormacienſis pontificatus totius Germanię maximꝰ, quē Clodoueum erexiſſe fama diuulgauit.Primus epiſcopus Victor extitit. quanq̃ Colonienſiū annales nullū epūm illius noīe reperiri tradant,in Vuor maciēſiū catalogo.Secundus epūs Amandus noīe dictus eſt,cuius mentio fit in uita S.Seruatii.Inde illis decē epiſcopi ſucceſſerunt,q̊s Ioānes monachus in catalogo epōrum Moguntinorū allegat.Duodecimus epūs Geroldus dicit̃, qui occiſus,filio ſuo Geruilio reliquit epiſcopatū,Geruilius patris mortē ultū ꝑfectus,perpetrato homicidio,ꝑdidit epiſcopatū.Pipini regis tēpore ſiue Heraclii ac Gregorii iii. ſalutis anno Dcc.xxvii.ob quod facinꝰ a Vuormacia epiſcopatus in archiepiſcopatū Moguntinū tranſmutatus,& Bonifacio delatus ē, ut prius indicauimus,nihilominus tñ epiſcopatus,licet exiguus, Vuormaciæ remanſit,& Geruilio Carolus ſucceſſerat.Inde Crotoldus,Amandus,Rupertus,Bernardus,& alii uſq; ad Ioannē Dalburgiū, uirū in oīmi ſcientia p̄ſtantiſſimum,qui fatis concedens Reinhardo Riepergenſi,uiro humaniſſimo p̄ſulatū reliquit,qui noſtro ſeculo uolentibus fatis diuinā rem ꝓſpere ac innocēter diſtribuit,auſpicio Ioannis Vigilii uiri p̄ſtantiſſimi.Poſſedit olim epūs ille q̄cquid pene Moguntinus p̄ſul, Palatinus,ac Lantgrauius de Haſſia,nūc in ditione eorum continent. Epātus Vuormacienſis

De Tullenſi,Metenſi,Leodienſi ac Morinorū epātibus. Ca. xlix.

TVllenſis epiſcopatus in Lotharingiæ partibus uidet̃, primus epūs S.Manſuetus,ab eorū annalibus allegat̃.Inde Siotus,S.Amon.S. Altha,Celſinus,Auſpicius,Vrſus,Aper,Albinꝰ,Eſculanꝰ,Bodo,Teufridus,Ebornus,Ermetheus,Magoldus,Dodo,Gerbualdus,Godo, Iacobus, Berno,& alii quos Lotharingorū annales enumerāt.S. Bertholdus caſtellum Baudouiller,& alia p̄dia epiſcopatui adiecit.Leo quoq; papa ſui noīs nonus, illius eccleſiæ epūs xxxvi.bona multa contulit epiſcopatui huic. Erinna etiam comitiſſa p̄dium nomine Fontiginacum addidit. Epātus Tullenſis

Metenſis epiſcopatus ductu B.Clementis incepit,qui ciuitatē hanc a Dracone liberauit.Fuerunt epiſcopi tunc ſibi inuicem ſucceſſores Arnulphꝰ,Cleodulphus,Goericus,Theodericus.Præfuit etiam Metēſi eccleſię S. Adelphus. Aiunt quidā a Dagaberto epiſcopatū hunc erectū eſſe,uidebat̃ noſtro ſeculo Ioānes Lotharingiæ dux p̄ſul,ante quē Marchiones Badenſes ad epiſcopatū fuerant accerſiti. Extiterunt & alii epiſcopatus,ut Morinorū,inter p̄ſules eorū Ioannes ac Milo,a Sigiberto Geblacēſi numerant̃,inter Leodienſes Bruno,Einhardus,qui ſalutis anno.1025.monaſteriū illic erexit,inde Varo,ac alii q̊s eorū annales adducunt.Celebrat̃ & illius eccleſiæ epūs Obertus,qui caſtrū Bulion trecentis ac mille marchis (ut aiūt) a Gotfrido Bulionēſi redemit.Quēadmodum annales Lotharingorum ſonant. Epātus Metenſis

De ſecularibus regibus,ducibus,principibus imperii,& primo de electoribus,ac rege Bohemiæ. Ca. L.

ELaborauimꝰ pro uiriū captu eccleſiaſticorū Germanorū nobilitatis exordia,& q̄ horū amplitudini accedere uidimꝰ.Reliquū erat,ne &

Electores imperii ſeculares

ſeculares principes debito honore priuemus. Libuit igiť & eorū genealogias demonſtrandæ ſublimitatis gratia recenſere. Primum autē locum inter principes, Bohemiæ rex obtinuit, cui & ante imperatricē honorē aurea imperii bulla conceſſit, ut ꝓximus regi ſeu imꝑatori Romanorū ſemper adhęreat. Et hoc ob huius honorē, ut firmior imperio ac ſtabilior eſſet, ſicuti Platina inſit. Bohemia a Bohemo rege nuncupať, qui turri Babylonicæ interfuit, Aenea Syluio referente. Hic tres filias habuit, Libuſſam, Preſſam, & Brelam. A quarū noībus & hodie urbes nuncupatæ ſunt. Inde mortuo Bohemo, Brela Primislaum ruſticū in uirū ſibi copulans, ducē Bohemiæ iniciauit. Tēpore Fœderici primi

Catalogꝰ regū Bohemiæ

Bohemia in regnū abiuit, ultimus eñ dux Spirineus chriſtianā legē ſequutus primus fidē uerā ſuſcepit. Vuenceslaus inde & Boleſlaus regnauerunt. Quorꝝ alter eſt ab altero occiſus, non ſine imꝑatoris ultione, inde Ottocarꝰ regno potitus, a Rudolpho Habſpurgenſi uictus eſt. Poſt quē filius eius regnū īuaſit, & ſine uirili ſemine diſceſſit, unica relicta filia, quā tunc imperator filio ſuo tradidit, & tali pacto Lutzelburgenſes comites ad regnū Bohemorū deuenerunt, quā pene ducentos annos moderabant, uſqꝫ ad Vuenceslai regis undeuigeſimi tꝑa, cuius ætate inſania illa Huſſitana totā regionē infecerat. Cui ſucceſſit Ladislaus ultimus chriſtianus rex, inde uſqꝫ ad noſtra tꝑa, tanta barbaries & infidelitas Bohemiā occupauit, ut fidei ueræ ſacramenta penitus deſtituerint, & tandē de Bohemorum rege, cui primas inter electores imperii partes, totius curiæ conſenſus obtulit.

De regibus Hungariæ. Ca. li.

Catalogꝰ regū Hūgariæ.

HVngarorū reges Germaniæ eo libentius inſerui, dū regnū illud ab imꝑatore germano reges eius ſortieť, dū etiā licet Hungari lingua a nobis abeant in diuerſum, coniugia tñ ſemꝑ pene cū germanis habuerunt. Fuerunt aūt reges Hungarorū primi, Ladislaus, & huius filius Andreas. Inde Bela, poſt quē Ladislaus, & Giſa filius eius. Inde Bela, qui cum Helena uxore, Stephanū & Ladislaū & Giſam partu edidit, Giſa Stephanū, cui Bela filius ſucceſſit, Bela duos filios Emericū & Andreā reliquit. Emericus adiūcta ſibi Conſtantia, Arragoniæ regis filia, Ladislaū genuit, Andreas uero ex Gertrude aliū Andreā, & B. Elizabet peperit. Tertius filius Bela erat Stephani pater, ac Ladislai auus. Ab Andrea uero ꝓdicto Stephanꝰ natus eſt, cui Stephanꝰ ac Ladislaus ſucceſſerūt filii, hii unica relicta filia Maria, ſtirpē hāc finierūt, tūc regna Hungariæ ac Bohemiæ coniungebanť uſqꝫ ad Sigiſmundi tꝑa. Inde Ioānes Huniades uictorioſiſſimus, qui toties Turcū bello fregit, fudit, ac ꝓliis grauiſſimis cōtudit, maxime duobus, in ultimo tñ & ipſe ultimū diē clauſit, parta tñ prius de Turcis uictoria. Ab illo Matthias rex illuſtriſſimus genitus eſt, qui & ſolus toties compeſcuit barbaros, tot uictorias edidit.

De origine prima Palatinorum tam Rheni ꝙ Bauarorum. Ca. liii.

Palatini unde.

PAlatinos multi Romanos antiquitus fuiſſe dixerunt, & a monte Palatino dictos. Alii a Hectore q̄ndā Troiano ipſos deducunt, & uſqꝫ ad Carolū Magnū ꝓferunt, & inde Caroli ꝓgeniē uſqꝫ ad Hectorē. Alii

a reliquis

a reliquiis Alexādri Magni. Et horū nullus ueritati accedit, mea q̄dem opinio nē. Grauior ſententia illorū eſt, qui origine ipſos germanos dixerunt, & a pala tio dictos, palatio em̄ p̄fuerunt, q̄n cū imꝑatoribus militabant, cuius honoris meminit Ammianus Marcellinus li.xx. ubi palatii decurionatū, non ultimæ di gnitatis ordinē, fuiſſe demōſtrat, multos aūt Palatinos fuiſſe cōſtat, ſicuti Hab ſpurgenſes, Tubingenſes, Vuipelſpachenſes, & Schurēſes, q̄s Palatinos Ligu rinus noīat. Atq; Palatino iuuenis committit Ottoni. De q̄ Ottone ita Otto Friſing. li.v.ca.xx. Otto, inquit, Palatinus (intellige Vuipelſpachēſes) ꝑfidi & iniqui patris haud diſſimilis hæres, oēs priores malicia ſupgrediens, eccleſiam dei uſq; ad p̄ſentē diē pſequi non deſinit. Sic em̄ mirabile dictu, diuino q̄dā iu dicio, tota pene illa poſteritas, in reprobum ſenſum tradita eſt, ut uel nulli, uel pauci utriuſq; ſexus, cuiuſcunq; ꝓfeſſionis ſeu ordinis in ea inueniāt̃, q̄ aut ap ta tyrannide non deſæuiant, aut aīo infatuati, ad oēm eccleſiaſticū q̄ ſecularem ordinē indigni, furtis ac latrociniis, miſerā uitā mendicando terant. Hæc Otto Friſing. de Ottone de Vuipelſpach, qui Philippū regē occidit, non de Palati nis Rheni, innuit, meminerunt horū Palatinorū, Vrſperg. Gotfridus, Hermā nus, Entrandus, Nauclerus, & alii. Palatini uero Rheni a palatio Rheni, teu. Pfaltz, dicti ſunt, loco Rheno circūdato, cuius loci meminit Ligurinus, Am mianus Marcel. li.xviii. ubi de Moguntia loquit̃ & Rheno. Cū uentū eſt, inq̄t, ad locū cui capellacii uel palas nomē eſt, ubi terminales Romanorū et Burgun dionū confiniȩ deſignabant̃. Hȩc ille. Nuper aūt antiquitatis pſcrutator diligē tiſſimus, palatiū Rheni intellexiſſe Marcellinū uoluit, quia ultra Rhenū tunc tp̄is, oīa erant Romanorū, & citra, Burgundiis aſcribebant̃, facile aſſentior, niſi ꝙ tp̄is ratio me dubiū agit, Marcellinus tp̄ibus Valentiniani & Iuliani uixit, quorū tp̄ibus bene huius loci ueſtigiū fuiſſe perſuaſum habeo, uideat alius, an hunc aut alium locum uoluerit Marcellinus his uerbis ſignificare?

Palatini qui.

Palatium Rheni

Catalogus Palatinorum Rheni. Ca. liiii.

SAtis aūt conſtat nulli, Palatini primi qui fuerint? Alii Carolū Magnū Pa latinatū Rheni inſtituiſſe referunt, ut Chronica Francorū. Abbas tamen Tritemius ante Carolū Anchiſi uxorē Getrudē, cuiuſdā Henrici Palati ni filiā fuiſſe ait. Prior opinio noſtro iudicio uerior eſt. Alii translato ad Ger manos imperio, primitus Palatinos fuiſſe inſtitutos dicūt. Cui ſententiȩ & nos eo libentius ſubſcribimus, quia nullus ſcriptor, tp̄ibus Carolorū, Palatinorum meminit. Palatinorū tn̄ annales Carolū Magnū, filiū eius Ludouicū Palatinū conſtituiſſe referunt, & poſt hunc Ludouicū regē, inde eius filiū Arnulphum inde Bernherū quendā in palatinos euaſiſſe. Verū id nobis non uidet̃ ueritati eſſe conſonū, id habeo pſuaſiſſimū, fuiſſe alicuius nobilitatis, etiā non ultimæ, olim Palatinos, non tn̄ dictos Palatinos ea tēpeſtate, ac nomen illud tunc tp̄is primitus inoleuiſſe, poſtq̄ ſacratiſſimi imp̄ii electores conſtituti ſunt, tp̄e Gre gorii V. papæ ſcilicet, ac Ottonis III. & tunc primus in imperii electorē Henri cus Palatinus abiuit, cuiuſdā Henrici filius, cuius maiores a Vuiſſenburgēſib⁹ ac Vuormacieſibus feudas, ut ita loquar, ſortiebant̃. Hic Henricus ergo ducta

Palatinatus inſtitutio.

Henricus palatinus prim⁹ elector.

in coniugẽ Adelheide, mortui cuiuſdã Brabantini comitis uxore,tunc uidua,
ac prolis carentia,Sigifridũ p̄fatæ Adelheidis, ex priori marito filiũ palatina-
tui p̄fecit.Hũc Sigifridũ aliq primũ Palatinũ dixerunt,uerũ fallunt̃,ut liquide
Laceſiũ ãnales teſtãt̃.Hic Sigifrid⁹ II.munere iſignitus electorio,copulata filia
ſua Kunigunde S.Henrico II.impatori in matrimoniũ(q Ottoni III.ſucceſſit)
plenus annis,Palatinatum filiis ſuis Ezelino ac Cunrado tradidit.Ezelino ſuc
ceſſit Lutolphus filius eius,inde Cunradus tp̄e Hẽrici V.imp̄atoris,poſt hũc
aliqui palatinatũ defeciſſe dicunt, & quendã e gñe Fœderici monoculi Pala
tinum conſtitutũ fuiſſe a patruo ſuo Cunrado III.imp̄atore,meminit huius Pa
latini Otto,& Ligurinus. Volũt & Henricũ Sup̄bum,qui a Fœderico primo
ob inobedientiã Bauaria ac Saxonia priuatus eſt,Palatinatum obtinuiſſe.Ille
plane oĩm tunc tp̄is principũ maximus,ut ampliſſimis totius Germãiæ duob⁹
ducatibus ac Brunſuigo ac Palatinatus poſſeſſione p̄ditus,amiſſis duobus du
catibus,Palatinatũ filio ſuo Henrico tradidit. Dicũt & eodẽ tp̄e Engerũ quẽ
dam Palatinũ fuiſſe,huius fratrẽ.Poſt hunc Hẽricus Palatinorũ de uera linea
ultimus,dũ neſcio an terrã ſanctam; an aliud orbis tentare uoluit; naufragio

Coiũctio palatinat⁹ & bauariæ.

obiit,relicta unica filia Gertrude, ex tota ei⁹ ꝓgenie ſuperſtite,quã Otto dux
Bauariæ,Ottõis illius de Schuren nepos,qui a Fœderico primo Bauarię dux
(depoſito Henrico)erat conſtitutus, in coniugẽ ſibi aſciuit.Hic Otto Palatina
tum Bauariæ coniũxit,& ab illo ſolo oẽs hodie Palatini ac Bauarorũ duces e-
merſerunt.Non accedo hoc loco Abbati Spanheimenſi,qui ante tot centum

Loc⁹ Abbatis Spãheimii.

annos Palatinatũ Bauariæ fuiſſe coniunctũ refert.Tempore uidelicet Anchi
ſi,cuius uxor Gertrudis Ottoni nupſerit,ueritati hæc minus uident̃ conſonare
ut prius adduxim⁹.Huic Ottoni ſucceſſit filius eius Ludouicus,cuius uxor An
na erat,regis Poloniæ filia.Inde Ludouicus illius filius,cui filiã ſuã cõiugio cõ
pulauit Rudolphus Habſpurgenſis,& tñ tp̄is,Bauaria & Palatinatus erãt cõ
iuncta.Mortuo uero Ludouico,ob pluralitatẽ filiorũ,palatinatus iterũ diſiun-
ctus,Rudolpho huius p̄dicti Ludouici filio ceſſit.Oĩs aũt Bauaria Ludouico
poſtea Romanorũ regi obuenit,a q̃ & nr̄ę tẽpeſtatis duces Bauarię hæredes
origine uera fruunt̃. Ad Palatinos redeo, qui ab illo Rudolpho traxerunt eo
rum genus & patrimoniũ. Rudolpho tres erãt filii,Rudolphus primogenit⁹,
& Rupertus ſenior.Et hi partim inuidia,partim inſcicia electorio honore de-
fraudati,tertio fratri Adolpho iuniori habenas relinquere cogebant̃.Cui ſuc
ceſſit Rupertus,a patre dictus Adolph⁹.Huic inde Rupertus rex Romanorũ
cuius tp̄ibus & Palatinatus ob filiorũ copiã diuiſus eſt,Stephano filio,gemini
pontis regio obuenit,a q̃ & noſtræ tẽpeſtatis Ioães dux gemini pontis emer
ſit,qui optimo iure tã Bauariæ ducis q̄ꝫ Palatini titulũ gñis eius antiqtate eme
ruit.Ioãni uero filio II.Nouifori ꝓuincia erat addicta,& ob eius hęrediũ defe
ctionẽ,Nouiforenſis regio iterũ in priſtinã familiã rediit. A Stephano q̄ꝫ p̄
dicto duces de Hundſruck prodierũt,tertius filius Ruperti regis celebrat̃ Ru
pertus,cuius uxor Elizabet de Spanheim, partem de Crutzenau Palatinatui
addiderat.Quartus filius Ludouicus,& hic Palatinatui(ut imperii elector)p̄

fuit. Duas habuit uxores, prima Blãca de Anglia, ſecũda Mechtildis de Subaudia, ac inter quatuor filios duos habuit ſpectatæ uirtutis bellicæ, gnatos, Ludouicũ (quẽ tanti faciunt Aeneas Syluius in Germania, ac Campanus) et Fœdericum, uictorioſum dictum, cuius Sebaſtianus Brant ac Hieronymus Aleander meminerunt, ac Aeneas Syluius in pluribus locis. Hic ille Fœdericus, tutor erat Philippi Palatini, filii Ludouici prædicti, tres pincipes (ut paulo poſt dicetur) caſtris exuit, Fœderico ſucceſſit Philippus, quem pietate, magnanimitate clementia, ac omnibus uirtutis numeris, tot mortalibus præſtaſſe Rudolphus Agricola, ac Hieronymus Aleander, & Iacobus Vuimphelingius grauiſſimi uiri teſtantur. Fuit ille tum membrorum firmitate, tum coniugii dotibus, tum corporis habitudine, ſpecioſiſſimus, fuiſſet & fœliciſſimus, ſi Germanica bella minus contra eum infremuiſſent. Octo illi ſuperfuerant filii, ſpes tãta nepotũ, moriens Ludouico ſeniori tradidit palatinatum, Ruperti defuncti filiis Bauariam, quibus præfecit Fœdericum ducem abſolutiſſimum. Alii tres ſe præſules agunt, cæteri duo maximi præpoſiti. Inter nymphas Elizabeth natu maxĩa (ut ait Aleander) Philippo Marchioni Badenſi, Amelia Pomeriæ duci, Helena Megelburgenſi, tres heroides, totidem heroibus, maximiſq; in Germania principibus, matrimonio ſunt collocatæ. Katharina uero tali nomine digniſſima, diuæ ſibi cognominis exemplum imitata, ſpretis caducarum rerum illecebris, ſponſum ſibi Chriſtum quæſiuit. Tanta proſapia Palatinorum, tot epiſcopi, ubi quis tantum recenſendis nominibus defatigaretur? tot ex illa progenie Bohemiæ, Daniæ, Vngariæ, ac Romanorum reges, prodierunt, ut ſi opiniõe maiorum niti oporteat, nõ ſit Germaniæ progenies, cui plus debeat nobilitas.

De quibuſdam Palatinorum bellis & regionibus, eorum iuri addictis. Ca. Lv.

Libuit & paucorum bellorum memoriam huic loco ſubnectere, Fœdericus Auſtriæ dux, comitata lachrymabili diſcordia, magno exercitu contra Rupertum & Ludouicum inſurrexit, ac anno domini M. CCC. XXII. apud Dornberg cum multo diſcrimine Palatinis pœnas dedit, ut Auſtriæ annales habent. Erat & inter Rupertum regem ac Marchiones Badenſes non parua diſcordia, hunc ſecutus eſt Ludouicus, qui dominis Teutonicis opem contra Polonos ferebat. Eius tempore belli ſemina inter Moguntinos ac Palatinos ſerebantur, quorum Pius ſecundus in multis locis meminit, nec deſtiterunt, donec temporibus Fœderici Palatini, a ſuis Moguntia prodita interciperetur. Anno milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo ſecũdo. Fœdericus Palatinus ſtrages grauiſſimas ediderat. Anno enim milleſimo quadringẽteſimo ſexageſimo, ĩ die ſancti Vdalrici ante Pfedersheim, ducem Ludouicum ac comites de Lyningen, epiſcopum Moguntinum, magno prelio commiſſo caſtris exuit. Anno ab illo tertio in die commemorationis ſancti Pauli tres principes prelio exhauſtos, multis deſyderatis, in eius poteſtatem redegit, ac totam Ottonis, quam uocant, ſyluæ circunferentiam ac regionem Palatinatui adiecit. Hic anno domini milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo,

De regionibus & bellis Palatinorũ

Preliũ añ Pfedersheim.

oppida plurima ceperat, ac Schryſſen, Strolbergum, Pockſpergum, Kebergum in ditionem accepit, Beſſicam, Mulbrun, Henſiſchen, Vuynem, Benſen, Vuiſſenloch, ac cum patre ſuo omnem pene Chreuchgaugiam ſubiecit. Eius anteceſſores anno M. CC. xviii. Strauburg ceperunt bello. Ceſſit Palatino Cunrado ductu epiſcopi Colonienſis anno M. C. lxxxix. Stalbergum, ac tota Bacharachi ditio. Braubachum ac pars dominii Katzenelbogenſis per Ottonem ducem filium Ludouici, Palatinatui adiiciebãtur, Ludouicus pater Ludouici impatoris, Lantzhut et Abach condidit. Ludouicus uero pater Ottonis illius qui Bauariæ palatinatum anexuit, Furſtenfelt, Fridburg, & alia oppida erexit. Cęterum Oppenheimium, Germarſchen, Eger, & alia prædia ab imperio, ære cõflato redempta ſunt, partem de Creutzenach Elizabet Ruperti Palatini uxor addiderat. Eppingen ac Bretthemium a Marchionatu Badenſi, Heidelbergum ab epiſcopis Vuormacienſium Palatinatui addicta referuntur. Nec deſunt, qui Rudolphum Palatinum, Ludouici regis fratrem, penes Vuiſſenlochenſes moram traxiſſe ferunt, & huius temporibus Haidelbergũ nil niſi priſcam eccleſiam retuliſſe, ad diuam uirginem heremiticam nuncupatam. Vidi ipſe, demonſtratore Auguſtino Lupff uiro grauiſſimo, literas, in quibus, Auguſtinenſe cœnobium eiuſdem ciuitatis in ſolitudinibus fuiſſe repoſitum ante CCCCC. annos, continebatur. Nec deſunt, qui Rupertum regẽ Romanorum, primum conſtructa Haidelbergenſi eccleſia, primas ſedes illic tenuiſſe referant.

De erectione multorum Monaſteriorum a Palatinis. Caput Lvi.

Lacenſe monaſterium

MVlta extant Chriſtianiſſimorum principum illorum ueſtigia ac monaſteria, quorũ pauca ſũ relaturus, ne magis in Palatinorum ꝙ Germaniæ rebus uidear occupatus. Henricus Palatinus tempore Ottonis ſecundi Cæſaris, monaſterium Lacenſe, Treuerenſis diocęſis, uno miliari diſtans ab Andernach, cum uxore ſua Adelheide, tribus a Confluentia miliaribus erexit. Secundus inde palatinus Sigifridus, Brabantinus dux, prædictæ Adelheidis ex priore marito filius. Monaſterium ad lacum condidit, & primum abbatem Giſilbertum conſtituit. Hæc ex eorum annalibus. Nuenburg palatini comites Rheni erexerunt, ut Aleander ait.

Mox Genealogiam Palatinorum ſpecta.

6

Genealogia Palatinorum rheni, Schurenſium & vippelſpachē.

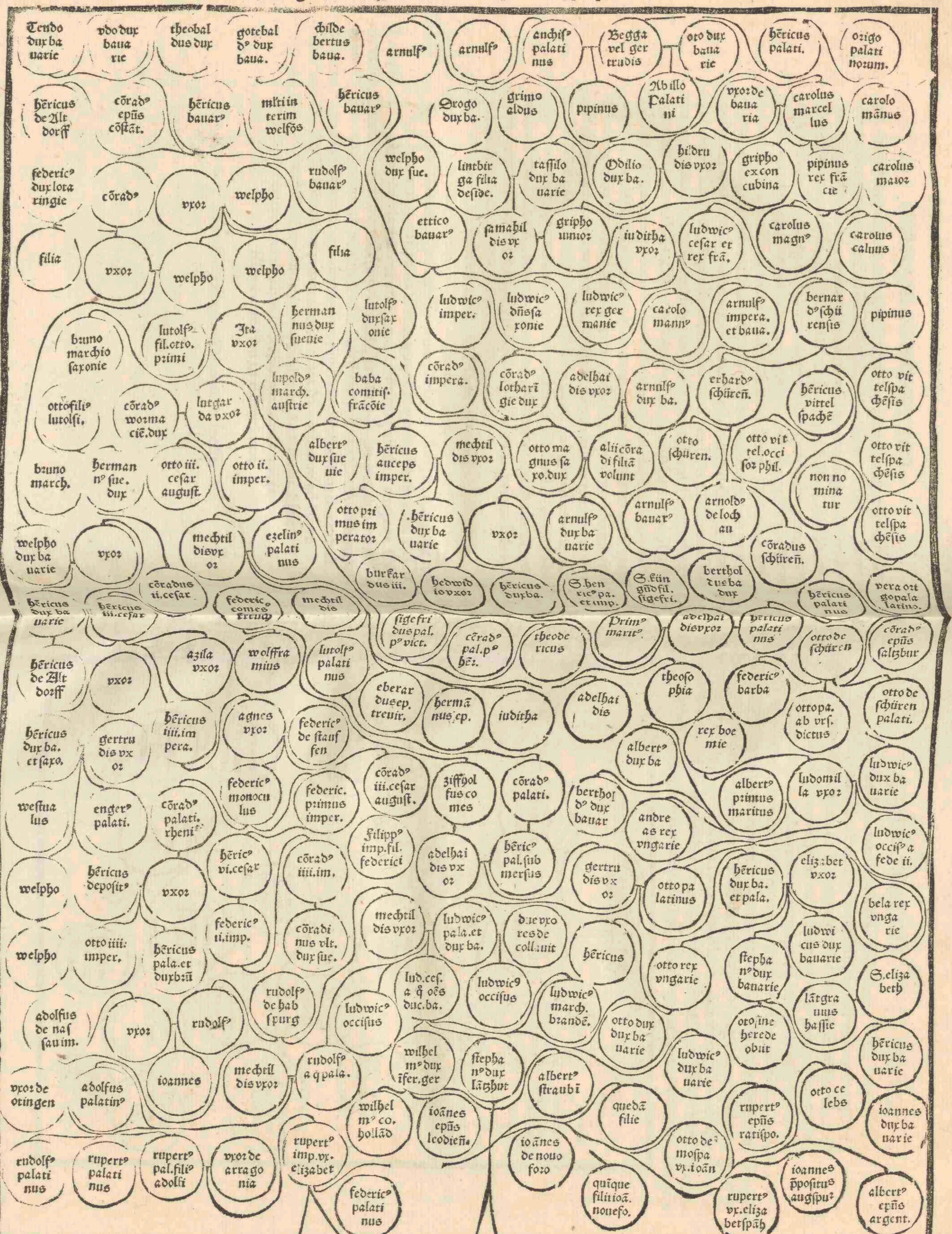

Genealogia Palatinorum rheni, Schurenſium & vippelſpachē.

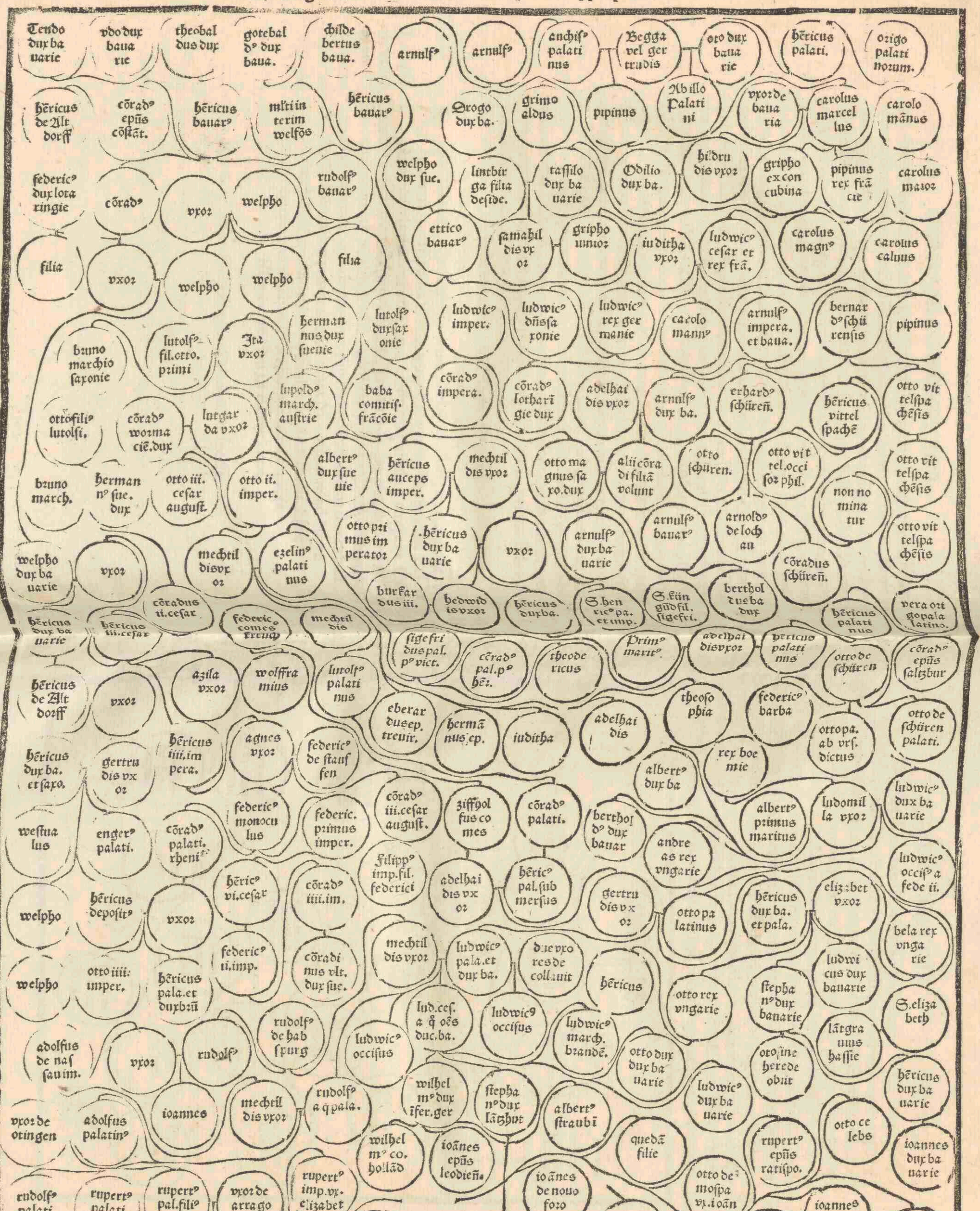

De Marchionibus Brandenburgenſibus. Ca. lvii.

MArchionatus ille olī ducib⁹ Saxōię ſub iiciebat̄, Hēricus uero cęſar ſui noīs prim⁹, habita de Vngaris uictoria Marchiōatū hūc erexit, ac ei quēdā Hēricū noīe ꝓpriū comitē ꝑfecit. Hēric⁹ primus Marchio ſublimatus eſt anno dn̄i Dcccc.xxxiii. hoīem aūt poſtq̄ exuit, ei ſucceſſit Hēric⁹ filius, & nepos inde huius, prim⁹ Ro. īpii elector initiat⁹ ē, a Gregorio v. ac Ottōe iii. Inde alii uſq; ad Hēricū inuicē ſeq̄bant̄, q uita funct⁹ Marchionatū una cū morte in dubiū expoſuit. Cęterū maſculīo gn̄e deſtitut⁹, ut genero ei⁹ alberto marchionat⁹ cōtingeret cōſentit. Anno igit̄ M. cxiii. Albert⁹ de Soltueldē ductu Cōradi iii. cęſ. marchiōatū occupauit, & uſq; ad Vuoldemarū Marchionē in poſterioribus eius reſeruauit. Ab illo igit̄ Alberto genealogiam ordiemur.

Genealogia Marchionum Brandenburgeñ.

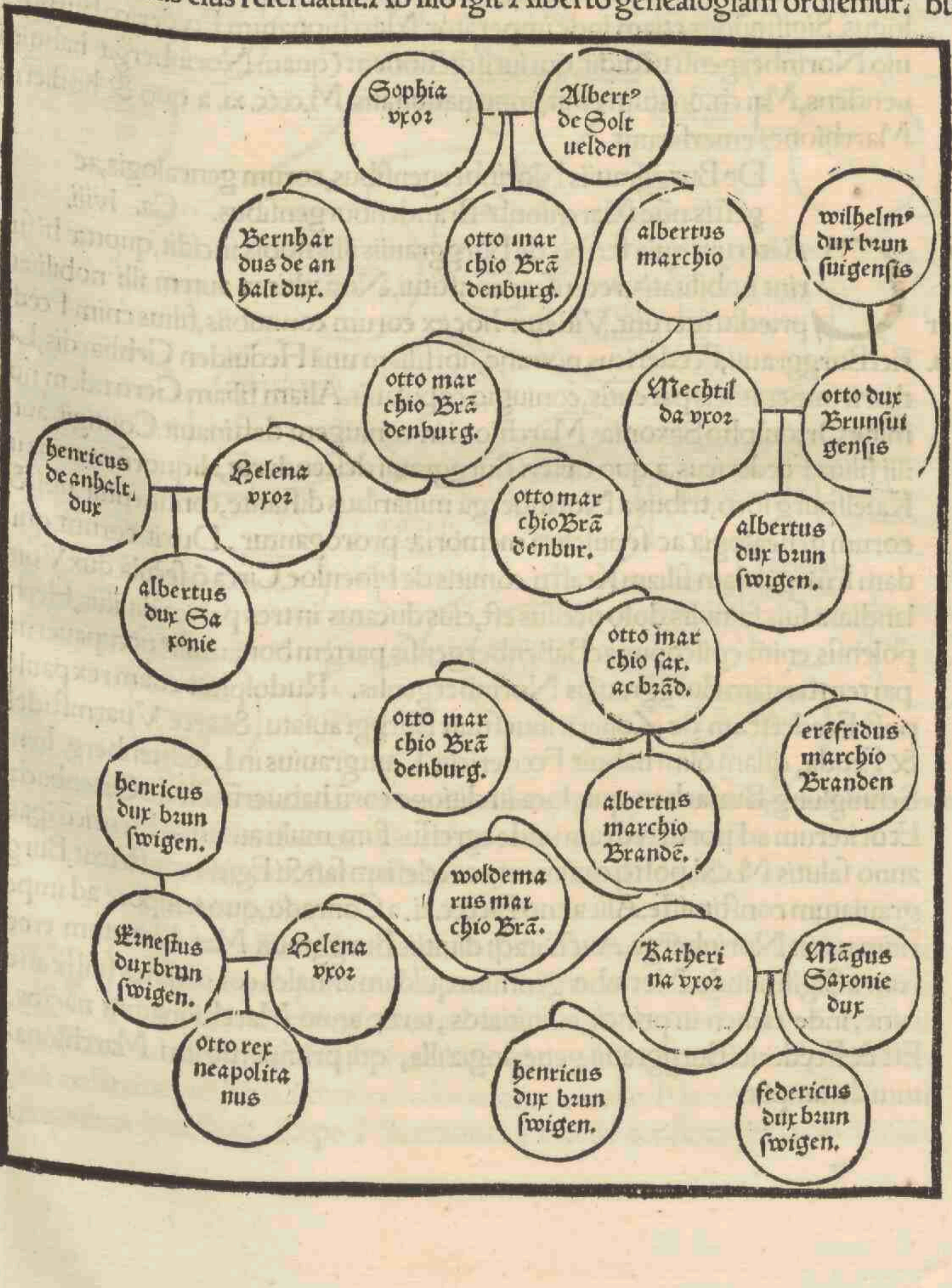

Hæc ſecunda Marchionum defectio erat, tunc Carolus quartus illius ætatis cæſar, Marchionatum Ioanni filio tradidit, atq; ita ad reges Bohemiæ ac Vngariæ ducatus ille peruenit. Ioanne autem e uiuis exeunte, filius eius Marchio factus eſt, Iodocus nomine, qui ex defectu uirilis ſeminis obiit. Id etiam certum eſt, ante Albertum de Soluelden Conradum quendam Marchionem Brandēburgenſem ab auctoribus celebrari, cui uxor contigit Adelheidis, filia Vuelfonis. Qui filiam quoq; eius Gertrudim Ortolpho Saxoniæ Marchioni, ac inde Fœderico Burggrauio Norinbergenſi in matrimonium tradidit. Fuit & Albertus de Soltuelden Conradi illius ex filia pronepos, cuius genealogiam modo deſcripſimus. Sunt qui tradunt Rudolphum Habſpurgenſem comitibus Zolrenſibus Marchionatum Brandenburgenſem tradidiſſe, ut Eckius theologus. Sigiſmūdus etiam inde imperator Marchionatum Fœderico Burggrauio Norinbergenſi uēdidit, qui iuriſdictionem (quam Norinbergæ habuit) uendens, Marchionatum emit, anno natiuitatis M.cccc.xi. a quo & hodierni Marchiones emerſerunt.

De Burggrauiis Norinbergenſibus, eorum genealogia, ac geſtis nūc Marchionbꝰ Brandenburgenſibus. Ca. lviii.

De Burgrauiis norinbergenſibus.

CAeterum quia ſermo de Burggrauiis illis nobis incidit, quottæ hi fuerint nobilitatis, recenſere conſtitui. Non ultima autem illi nobilitate præditi fuerunt. Videtur hoc ex eorum connubiis, filius enim Fœderici Burggrauii, Fœdericus nomine, ſibi filiam unā Heduiden Gebhardis, Lotharii imperatoris parentis, coniugio copulauit. Aliam filiam Gertrudem nomine Ortoulpho Saxoniæ Marchioni in coniugem deſtinauit. Contigit autē illi filius Fœdericus, a quo cæteri Burggrauii deſcenderūt, aliquorū nomina in Katelſpurg loco, tribus a Norinberga miliaribus diſtante, continentur, ubi & eorum genealogia ac ſepulchra memoriæ prorogantur. Duxit eorum quidam Irmegardam filiam Kraffti comitis de Hoenloe. Circa q̄ ſecula dux Voitlandiæ a ſuis famulis dolo occiſus eſt, eius ducatus in tres partes diuiſus, Herbipolenſis enim epiſcopus ac Babenbergenſis partem bonam illiꝰ occupauerūt, partem tertiam Burggrauius Norinbergenſis. Rudolphus etiam rex paulo poſt Fœdericum de Zollern inueſtiuit Burggrauiatu, & arce Vuarmſtidel, & Feuda, quam olim habuit Fœdericus Lantgrauius in Liechtenberg. Item Schniglung, Burlachen quæ loca in ditione eorū habuerūt illi de Ortenbach. Et ut iterum ad portū redeam unde egreſſus ſum, multi autumāt Henricū ĩpat. anno ſalutis M.c.xl. poſtq̄ ciuitatem ac eccleſiam ſancti Egidii conſtruxit, Burggrauiatum conſtituiſſe. Alii anno Dcccc.xi. a Conrado, quo tempore ad imperium uenit Norinberga. Aucti itaq; diuitiis Burggrauii Marchionatum emerunt a Sigiſmundo. Norinbergenſium quidam annales eos comites fuiſſe aſſerunt, inde tamen in principes initiatos, tertio anno Marchionatum nactos. Eſt & Fœderici Burggrauii genealogia illa, qui primus ſuo iuri Marchionatum deſumpſit.

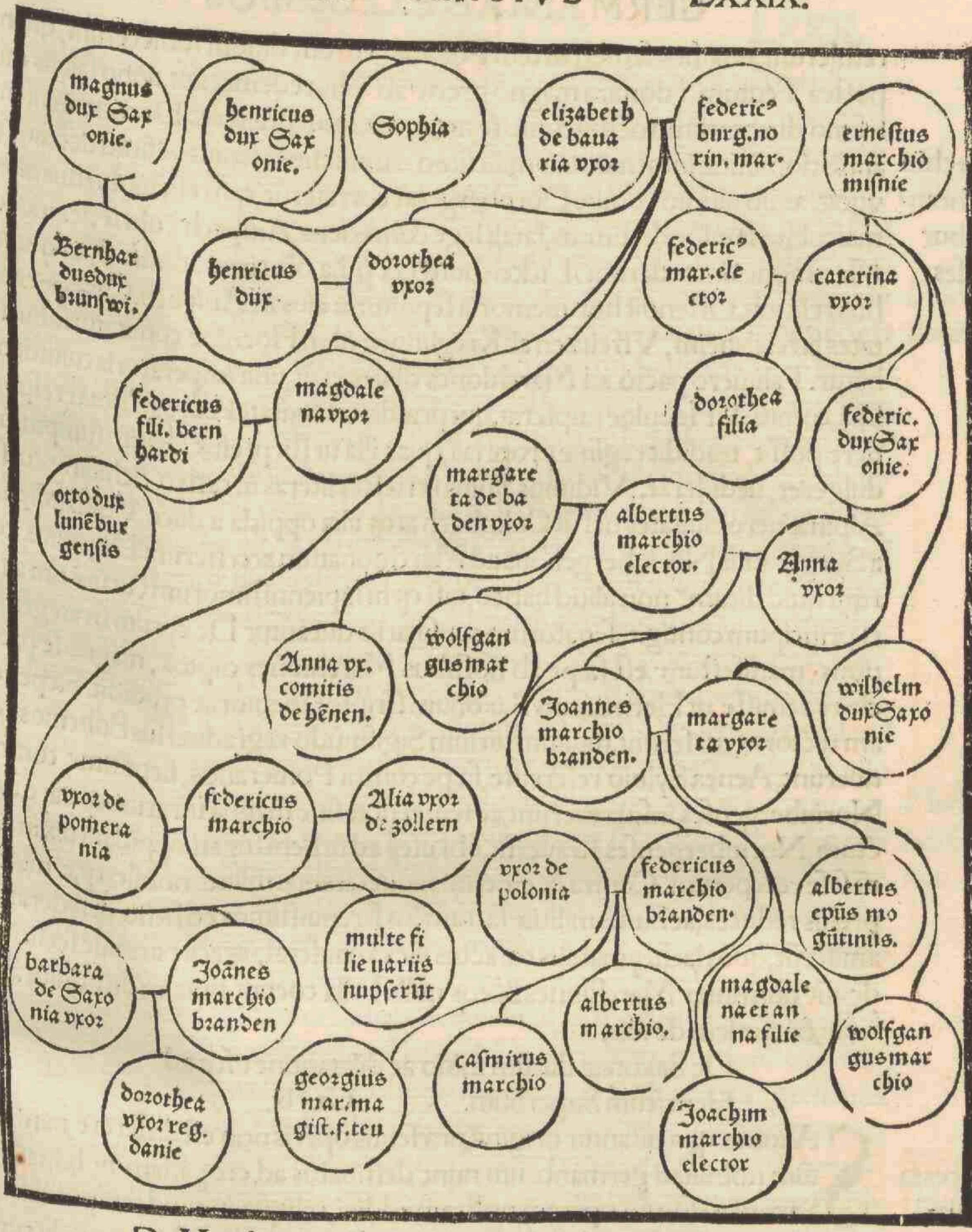

De Marchionatu Brandenburgenſi,& quomodo incrementa,& a quibus ducibus ſumpſerit,& de illorum bellis. Caput lix.

MArchiones Brandenburgenſes, Stetẽſium, ac Pomeraniæ duces ſeſe in eorũ titulis ꝑferunt, ꝗs tamen ſe Daniæ rex atq; Mechelburgẽſiũ dux titulis eorũ ſubſcribunt. Nullã aũt aliã res hæc habet rõnem, niſi ꝙ Otto olim Stetenſiũ dux, ſine uirilis ſeminis relicto ſucceſſore, Fęderico tertio cæſari iure imperiali commiſit ducatum, qui cæſar Marchiones iſtiuſmodi ducatibus inueſtiuit. Sæpe Marchiones Polonis conflixerunt, ac uictoriam

retulerunt,unamqꝫ ſemel partem Poloniæ,eorum ditioni ſubiecerunt, quam poſtea Teutonici domini magno precio ab ipſis redemerunt,anno ſalutis millesimo ducenteſimo octogeſimo ſexto,comitatum præterea Dornbergenſem

Marchiones bran/denburgenſes

anno dominicæ incarnationis milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo octauo, a vuolframio ultimo comite Dornbergenſi corraſerũt,qui relictis duabus filiis, maſculino ſemine deſtitutus,fatali lege concedens,Anſpach (ubi ſedes modo Marchiones intenderunt) Lickelshuſen,& ꝑdia oĩa circũiacentia Marchionibus reliquit.Oſtendit hoc memoria ſepulturæ eius in Anſpach.Cæteræ ciuitates Kreielsheim, Vffeltzen ac Kreglingen olim Hoenloe comitatui ſubiiciebãtur.Tali uero pacto ad Marchiones deuenerũt,una imperatoris cuiuſdam filia,comiti de Hoenloe nupſerat,qui prædictas ciuitates ut regali luxu reſpondere poſſit, tradidit reginæ proprias,quas illa ut ſtirpi eius debito ſumptui indulgeret, uẽdiderat. Vidimus huius rei teſtes literas in caſtro Schillingsfurſt Alpinæ uero ciuitates ut ſũt Culmbach atqꝫ alia oppida a duce Voitlandię ac a Burggrauiis Norinbergẽſibus ad Marchionatum acceſſerunt.De politia eorum quid dicam? non aliud habeo,niſi qꝫ hi ſapientiſſimorum (ut uix uni alteri principum contigit)ſenatorum conſiliariis ducantur.De eorum ſtrategematibus, manifeſtum eſt ſæpe ab hoſtibus Marchiones captos, magno ſe precio redemiſſe,ut Hermannus Saxonum ſcriptor memoriæ prodidit. Sæpe etiam uictores euaſerunt,multum uirium Sigiſmũdo regi aduerſus Bohemos cõtulerunt,Aenea Syluio referente,ſæpe contra Pomeranos, ſæpiſſime contra Norinbergenſes inſurrexerunt,ac ſemel non ſine magna utrarumqꝫ parciũ iactura,Norinbergenſes ſtrauerũt,ubi uſqꝫ ad urbem fugati oppidani uix in tutũ ſeſe receperunt. Contra & emeritos ac ueteranos milites nobileſqꝫ,e multis preliis reduces,ac huius militiæ ſacramẽto ſtrenuiſſimos eo bello deſyderatos amiſerũt,quos lachrymabilis cõflictus ille exhauſerat,utraqꝫ pars nũc fœliciter degũt,dum inter Marchiones & eos nulla bella coeunt,nullum diſſidium aboritur,& tandem de illis.

De Saxoniæ ducum initio ac dilatatione uſqꝫ ad Henricum Superbum. Ca. lx.

Duces ſaxoniæ

SAxones qua nitantur origine,præſentis operis non eſt differere,nam tantum nobilitati germanorum nunc deſtinatus ad erogãdam nobilitatem Saxoniæ ducum operam noſtram addixi,reliqua in aliud tempus dilaturus.Saxons ,ut Vittikindus ſcribit a reliquiis Alexandri Magni prodierunt. Hermannus uero Vrſpergenſis atque Sigebertus Geblacenſis aliam ipſis pollicentur originem. Nam Valentinianus eos in paludibus ſedentes ac in Francorum regionem meditantes bello fregit,Socrate,Eutropio,Pomponio Læto,ac panegyricis auctoribus.Eorum rex tunc Saxo dictꝰ eſt,ut Methodiꝰ ait,a quo illi Saxonum nomen tulerunt.Inde in Turingorum fines deferebãt, antiquiores enim fuiſſe memorantur Turingi. Varios ortus tunc Saxoniæ ducum ac regum Ioannes Saxo grammaticus in hiſtoria Danorum allegat. Inde Clodouei temporibus contra Ermefridum Turingorum ducem ſurrexerunt.

Quis inde dux eis cōtigerit uł rex? a nłlo ſcriptore receſeť,uſq; ad Caroli tpa. Quo ſeculo Vitikindus(ut Hermãnꝰ ait)ex Dania ueniēs anno D.cc.lxx.natiuitatis dñicę,Saxoniã armis occupauit,ac ad xxx. annos Carolo p̄liis reſpōdit. Ille igiť Vitikindus in chriſtianū ductu Caroli abiuit,primus Saxonię dux initiatꝰ eſt,licet ſubſcriptores Euſebii ut Geblacēſis & alii,Lutolphū Ottōis Magni patrē,primū ducis appellationē accepiſſe aſſerãt. Ad Vitikindū redeo,q uita ſua defraudatus a Geroldo Sueuorꝝ duce,diē obiit ultimū.Alii Bertholdū primū Saxoniæ ducē dixerūt,q cōtra Dagobertū ac Lothariū cōflixit.Secūdꝰ dux poſt Vitikindū Viptus euaſit,inde Bruno quartus,Lutolphus v.Otto vi. Hēricus primus cęſar Auguſtꝰ,atq; ita uſq; ad Ottonē iii.q nullo filio relicto Brunoni(Hērici Bauarię ducis filio)Marchiōi Saxōię hęreditatē addixit.Nec deſunt q Saxōię ducatū in Marchionatū trãſuerſū fuiſſe cōtēdãt,illicq; obduraſſe uſq; ad Lothariū cæſarē,Gebhardi marchiōis filiū,q Marchionatū lege paterna ſuo iuri aſſeruit,& ob uxorē q̃q; Magni Marchiōis Saxōię ducis aliã Marchionatus partē ſibi uēdicauit, atq; ob aliã cōiugē Richniſam Henrici de Northē filiã comitatū de Northē eius ditiōi deſumēs.Quare totã Saxoniã habuiſſe in manibꝰ diciť,& tūc Hērico Bauarię duci,genero ſuo,collocata in uxorē filia ſua Gertrude,ac iterū Marchionatu Saxonię p̄ eū in ducatū redacto, Saxonię uniuerſę,qua lōge lateq; tēdit,ducatū tradidiſſe,ac oēm Saxoniã uni Hērico reliq̄ſſe aſſerūt.Cui opinioni nōnihil tribuo,nullꝰ.n.Saxōię dux,ab ullo p̄ſtãtiſſimorū auctorū,Hēricorū tp̄ibꝰ legiť,plures uero Marchiōes,ut in cap. ſequēti ſubſcribemus.Nec ultra nec citra etiã mentio Marchionū Saxōię ulla fit,niſi ſub Ottonū tp̄ibus,q̃ Bruno inť uiuos numerabať,uſq; ad Lotharium cæſarē,q ultimus marchionū,ac primus Saxōię dux,erecto Saxōię ducatu declaratus eſt.Lunēburgēſis itē ducatus ac Brunſuigēſis,tūc comitatꝰ,ob uxorem Magni ad Lothariū cęſarē deuenerūt.Et inde munere hęreditario Lotharii, ad Hēricū Bauarię ducē,tota Saxōia deuoluebať,ut ſuo iuri ſubdiderit oĩa,q̃ inter Rhenū ac Albī fuerãt inťſita, Bauariã q̃q; hęreditario iure poſſedit.Hic & Rheni Palatinatū nactus eſt princeps maximus, q̃ maiorē ſol in germania nūq̄ p̄duxit,nec uidit.Titulus eiꝰ ſic iſcribebať.Hēricꝰ dei gratia totiꝰ Saxonię ac Bauarię dux,rheni Palatinus,Brūſuigi,Lunenburgi,ac de Northē,comes , oīm inť Albim ac Rhenū dn̄s.Succeſſit huic Hēricus filiꝰ q cognomen Sup̄bi aſſumpſit.Hic oĩa paterna bona hęreditauit,ac cū Fœderico primo cęſare,romã ſolꝰ cęperūt,Mediolanū ſolꝰ cū Fœderico deſtruebãt,ciues Mediolanēſes cū eo in gratiã reducti,ille etiã auriis popularibus auſcultãs,ſe impatori geſſit inobedientē.Capto Mediolano,impator in ipſum exaſpatꝰ,ut ĩobediētē cōſenſu principum depoſuit,ac in uno menſe binis ducatibꝰ eum exuit,ut ſequetur.

Duces ſaxoniæ.

Marchiones ſaxoniæ

Titulꝰ hēnrici ducis

De initio Lunēburgēſis ac Brunſuigēſis comitatuū. Ca. lxi.

Depoſi. henrici leonis

NE etiã recta ſcribendi ſeries in nobis deficiat,anteq̃ cęteros Saxōię duces,ab Hērico in medium adducã,Brunſuigēſis, Lunēburgēſis, Northēſis,Engerēſis comitatuū, q uno Hērico ſubiiciebãt,ac ſublati ab eo uno fuerūt,mētionē illic facere ſtatuimꝰ.Otto Lunēburgeñ.comitatū iſtituit,

ac Hermãno Bilichii filio, ob eius in eũ officiũ, primo comiti Lunẽburgẽſi cõ-
Lunen burgẽſis comitatꝰ. tulit, huic ſucceſſit Hermãnus, inde Erno dux, poſtea Ortolfus, inde Magnꝰ co-
mes, q ob filiã eius Lotharii cõiugẽ, & deficiẽte maſculio gñe Lothariũ Lunẽ-
burgę generũ ſuũ ꝑfecit. Fuit aũt comitatꝰ ille a bonis Burggrauiatꝰ Mechel-
burgẽſis inſtitutus, ultimus.n. Mechelburgẽſis comes ſine filio diſcedẽs, Ottõi
primo reliqt Burggrauiatũ, q eũ ad comitatũ Lunẽburgẽſem trãſtulit auſpicã-
dũ. Lotharius aũt Hẽricũ ut diximus eo comitatu donauit. Brunſuigẽſis
Brunſuig comitatus paulo antiqor eſt, Hẽricꝰ.n. auceps anno dñi. D.ccc.lxi. ut Hermãnus
Saxonũ ſcriptor ait. Brunonẽ (a q̊ nomẽ tulit) ac Theomarũ primos cõditores
Brũſuigi in comites initiauit fratres ſuos. Ipſis uero ſine ſemĩe obeũtibꝰ, Hẽricꝰ
Vuilhelmo filio ſuo tradidit comitatũ. Iñ Otto iii. dux, Vuilhelmi filiꝰ, huic ſuc-
cedẽs, ac ſine uirili ſemĩe moriẽs, patruis ſuis Brunonibꝰ Saxonię Marchiõibꝰ
reliqt comitatũ. Itaq; ſub eiſdẽ remãſit ꝑ Rudolphũ Ecbertos, uſq; ad unicã fi-
liã Gertrudẽ, q̃ Hẽrico de Northẽ erat addicta, hæc ei Brũſuigẽſem comitatũ
detulit. Hẽricus uero ille tradita Richniſa filia ſua Lothario in coniugẽ, ipſum
Marchionatu Saxoniæ, ac comitatu Brunſuigeñ. inueſtiuit, Lotharíꝰ uero Hẽ-
ricum Bauariæ ducem (cuius prius mentio erat) in eundem ducatũ collocauit

De comitatibus Northen, & Engern, Gethingen, Ballenſtiden, Suppelirburg, & Arneſpurg. Ca. lxii.

Comitatus de Northen COmitatũ uero de Northẽ multi ac ditiſſimi Saxonũ habuerũt, uolũt
aliq ab Ottõibus hũc ĩſtitutũ, ac Ottonẽ Bauarię ducẽ Ottonis prẽm
primũ iſtiuſmodi comitatui ꝑfuiſſe. Huius igĩ Ottõis filiꝰ Hẽricꝰ, co-
mitatũ retinuit, & Lothario ſocero ſuo ac Cęſari poſtea, ob filiã Gertrudẽ eiꝰ
cõiugẽ, cõceſſit. Lotharius Hẽrico Bauarię duci reliqt. Fuit etiã Hẽricus unus
de Northẽ, Palatinus Rheni, q Gertrudis uxoris eiꝰ cũ priori marito filio Sige-
frido palatinatũ rheni tradidit, ut manifeſte ĩ monaſterio Burſfelt (q̊d ab ipſo
& Gertrude cõditũ eſt) memorię mãdaĩ. Iuxta Vueſerã ſitus ille comitatus olĩ
uidebaĩ. Dñatus uero de Engern, oĩm Saxoniæ locorũ antiqſſimus, primi il-
Engern lius dñi fuerunt Hengeſtus & Horſtus, ut Hermannus ſcribit ſaxonũ ſcriptor
q in occidẽtali Saxonię parte reſidẽtes, a Britãnię ducibus uel regibus euocati
ad bellũ, cõtra eorũ hoſtes cõflixerũt, hi ix. millibus ĩſtructi, hoſtes mox deſti-
tuerũt. Vñ eis cõceſſum eſt, ut terrã q̃tã taurino tergo cõphẽdere poterint, oc-
cuparẽt. Illi igĩ multo terrę ſpacio amplexi, ciuitatẽ Oſſenburgũ cõdiderũt, q̃
anglica uoce Caucaſter dicebaĩ. Angli aũt tãta multitudĩe ad eos cõfugerũt, ut
mutato uocablo (die Engelſchẽ) nomẽ accepint. Iñ tpis diurnitate l in r trãſpo-
ſito, Engershẽ dicebãĩ. Paulo poſt Vitikindꝰ, Roptꝰ, Lutolfus, & antiqſſimi ſa-
xonũ, de Engern dños ſe dixerũt, & mãſit ſemp penes Saxõiæ ducatũ dñatus
gethingẽ ille, q̃uis alii eã partẽ Marchiões Saxõię obtinuiſſe dicãt. Gethingẽ etiã iuxta
Vueſerã ad ducatũ attinebat, Lothariꝰ cęſar hãc ſibi deſũpſerat, ac Hẽrico ge-
Suppelirburg. nero una cũ filia Gertrude obiecerat. Suppelirburg atq; Arneſpurg Gebhar-
dus Lotharii pater, ĩ ditiõe ſua tenuit, uxor eius Ballẽſtidẽ adiũxerat, q oĩa filiꝰ
Lotharius hæres ſucceſſori ſuo Henrico ac genero tradidit in dotem.

Quō Henricus Superbus a Fœderico Cæſare depoſitus fuerit, & quo regiones ac eius poſſeſſiones peruenerint. Ca. lxiii.

OMnes illę p̄dictę facultates uni Hērico acceſſerūt, fœlici plane ac oīm principū abſolutiſſimo, ſi qd in rerū natura tam abſolutū fuiſſet, q̊d ſtabilitate quadā modeſta ac fœlicitate niti poſſit, ita q̊d interitu careret. Vidit unus menſis Henricum horū dominū uniuerſorum, ac idem pene nullū, ac oībus ſpoliatū. Hermannus Haſſiæ princeps optimā partē iuxta Albim ſibi erogauit, ducatus Bauariæ totus ei delatus eſt, ac Ottoni quodam de Schuren addictus. Reliqua ultra Danubiū pars Henrico Auſtriæ duci deſtinata eſt, dominatū uel, ut quidā ſcribunt, ducatū Engerenſē, atq; Viſuabē Philippo Colonieñ. p̄ſuli donatū uoluīt. Cętera īde Bertholdo de Carinthia, Fœderico Sueuiæ duci ac cæſari, Vuilhelmo de Gulch, Theoderico de Hochſtetē, Henrico Lantgrauio Alſatiæ, Ludouico Marchioni Turingēſi cōtigerūt. Ita ut nullus in eorū numero fuerit relatus, q nō ditior huius miſeria euaſerit. Acceſſit Palatinatus Rheni Cunrado, tota Saxonia Bernhardo comiti Anhaldēſi filio Alberti, eius tñ cōſanguineo. Vnicus atq; ſolus Brunſuigēſis comitatus, nōdū ducatus, Hērico, filiiſq;, & his qdē uix remāſerat. Contigit hæc depoſitio Hērici ſalutis M.c.lxxxii. Meminerūt Hermānus chronographus, & Hermān9 alius ſaxonū ſcriptor, Ligurinus, Otto Friſing. Radeuicus, Otto Beckmannus, et inter oēs copioſius Vrſperg. abbas, q & id maximę miſerię fuiſſe īnotuit, q̊d nec ſibi Hērico, nec ulli poſterorū ei9 ablata unq̄ cōtigerint. Lunēburg. bene ducatus, quē & pene ſemp̄ (recēti tm̄ facta diuiſione) cuſtodiuerūt, Gotingen q̊q; reſeruauerūt, ſaxoniā etiā Magnus dux tenuit, quā tñ in eius iure non diu tutabaẗ. Ab illo igiẗ Hērico nobiliſſimo, nobiliſſimi duces Brunſuigenſes deriuati ſunt, & hæc prima cauſa erat pro tanta nobilitate exiguæ eorum regiōis.

Depoſitio Henrici Supbi.

¶ De ducibus Brunſuigēſibus, recta linea ab Henrico depoſito deſcēdētib9, & eorū odio in Sueuorū duces, & qñ Brunſuig. duces initiati fuerint. C. lxiiii.

MOrtuo Hērico Supbo ac depoſito, Brunſuigēſis comitatus (ut dixi) a Saxonię ducatu penit9 ſe diſcreuit. Vñ tm̄ odiū inẗ utriuſq; regiōis duces emerſit, ut oīs Fœderici ſueuiæ ducis ꝓgenies, Brūſuigē. infeſa habita, ſemp̄ ulciſcēdi eis p̄buerit occaſionē. Claudentibus em̄ oculos Foederico I. ac filio ei9 Cūrado, maxīa ꝓ impio Ro. cōtētio & lis orta eſt, inẗ Ottonē ducē Brūſuig. ac Philippū Fœderici filiū. Papa Innocēti9 ut ī ca. Venerab. de elect. habeẗ, atq; oēs pene impii ciuitates, in ſñiam Ottōis pedib9 iuerūt. Philipp9 aūt uirib9 p̄ualuit, & ſupior euaſit, ſed nō diuti9, q̄ꝫ ab Ottōe de Vuipelſpach occubuerat, rerū ſūma potiebaẗ. Obeūte inde Philippo cæſare, oē odiū principū diſcuſſū eſt. Redierūt.n. īuicē in gratiā utraq; pars, Otto in cęſarē cōſenſu ſueuorū initiaẗ, Vuilhelm9 q̊q; ac Otto Hērici ſupbi filii, ductu Fœderici II. ī duces Brūſuig. & Lunēburgēſes ſublimāẗ, ex comitib9 pri9. Facta ē hæc trāſlatio āno M.cc.xxxviii. Otto primi ducis Brūſuig. nomē aſſumpſit. Accedit q̊q; q̄ cōnubia inẗ ſe q̄ſiuerūt, Philippi.n. regis filia, Ottōi Cæſ. mr̄imonio copulaẗ, ac Ottoni, nepoti Hērici ſupbi, Mechilda, Alberti filia, patrui Berhardi ducis ſaxoniæ addicitur.

Lis Sueuorum ac Saxonū

Fœdus inter eoſdem p̄cuſſum.

De diuiſione ducatuum Lunenbergenſis, ac Brunſuigenſis, & iterum unione, uſq; ad præſentia ſecula. Ca. lxv.

Diuiſio & cõiunctio Brũſuig. & lunenburg. ducatuũ.

OTtone Vuilhelmoq; mortuis ac alio Ottone Vuilhelmi ducis Brunſuigenſiũ filio ac ducis Lunenburgẽſis, poſteri Ottonis ob pluralitatem eorum cogebantur inter ſe ducatus ac regiones diuidere. Ioanni igitur Lunenburgũ ceſſit, quem ſecutus eſt in ducatu Otto filiꝰ, inde Vuilhelmus, poſt hunc, ob ſtirpis eius uirilis inopiam, iterum ambo ducatus copulabãtur. Brunſuigum uero ac dominatus de Gotingen Alberto ceſſere, q duobus filiis dotatus, nominibus Albertis, uni Brunſuigum, alteri Gotingen obtulit. Brunſuigenſe duce e uiuis concedente, Magnus filius Alberti de Gotingen Brunſuigẽſem ducatũ hæreditauit, ac Ludouico filio Gotingen, Magno uero Brunſuigũ addixit. Huic Magno, ut Hermãnus tradit, uniuerſa Saxonia contigit poſt obitum fratris. Voluit enim Magnus ob Sophiam Rudolphi Saxõiæ ducis filiam, fratris uxorem, omni potiri Saxonia, ideo inter Ottonem & Erneſtum Saxonię duces, ac Magnum, grauiſſimum prelium eſt obortum. Nec deſiit, priuſquam uxorem Magni Katharinam nomine, Albertus Saxoniæ dux, in coniugem ſibi deſumpſerat. Ille etiam Magnus iterum ducatum Lunenburgenſem, mortuo Vuilhelmo ſine liberis, ſibi uẽdicauit. Inde Fœderico ac Bernhardo Brunſuigum, Hẽrico Lunenburgũ addicta ſũt. Filio inde Magni Bernhardo Brunſuigenſi, Otto dux ſucceſſit, ac Fœdericus, Fœderico Otto filius, qui ad ſe traxerunt quaſi proprium, ex abundantia ſtirpis uirilis, ducatum Lunenburgenſem. Henrico autem Magni filio, cui Brunſuigũ addictũ erat, Vuilhelmum filium habuit ſucceſſorem, cui iterum Vuilhelmus, cui Henricus filiꝰ cui iterum Henricus ſucceſſerunt, qui & noſtro ſeculo fœliciter Brunſuigo p̃fuit. Ottoni autem cui Lunẽburgũ addictũ erat, Fœderici filium in ducatu ſecutus eſt. Celebratur Henricus dux Lunenburgenſis, uir præſtantiſſimus, in bello ſtrenuus, ſine quo nihil egregii a Maximiliano geſtum eſt.

De regionibus, ac ciuitatibus, quæ Brunſuigenſi ducatui acceſſerunt, & eorum bellis. Ca. lxvi.

Regiões Brunſuig additæ.

MAgna etiam ſui incrementa ducatus ille ſumpſit, Otto enim Ioannis filius, comitatum Dauenburgenſem ac Luchanenſem Lunenburgẽſi adiecit, anno ſalutis milleſimo tricenteſimo duodecimo. Otto etiam Henrici filius ducatui obfuit. Nam Eckfelt epiſcopo Moguntino uendidit, poſtquam ipſe rex Neapolitanus initiatus eſt. Vuilhelmus Brunſuigi dux anno incarnationis milleſimo cccc. trigeſimo quinto, Hornbergum, Eſternienſem, & reliquos comitatus recuperauit. De bellis autem eorum, quoniam nobis oratio incidit, grauiſſima ſeptem prelia Vuilhelmus anno ſalutis noſtræ milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo ſexto, cõtra Saxões ac Marchiões Miſſnenſes ſtrenue compleuit. Philippus imperator contra Ottonem quartum profectus, Brunſuigum graui obſidione preſſerat. Sæpe etiam ducibus repugnauerunt ciues, ut eſt apud Hermannum. Mox originẽ ducum Saxonię (uti tabula p̃ſens monſtrat) explicabimus.

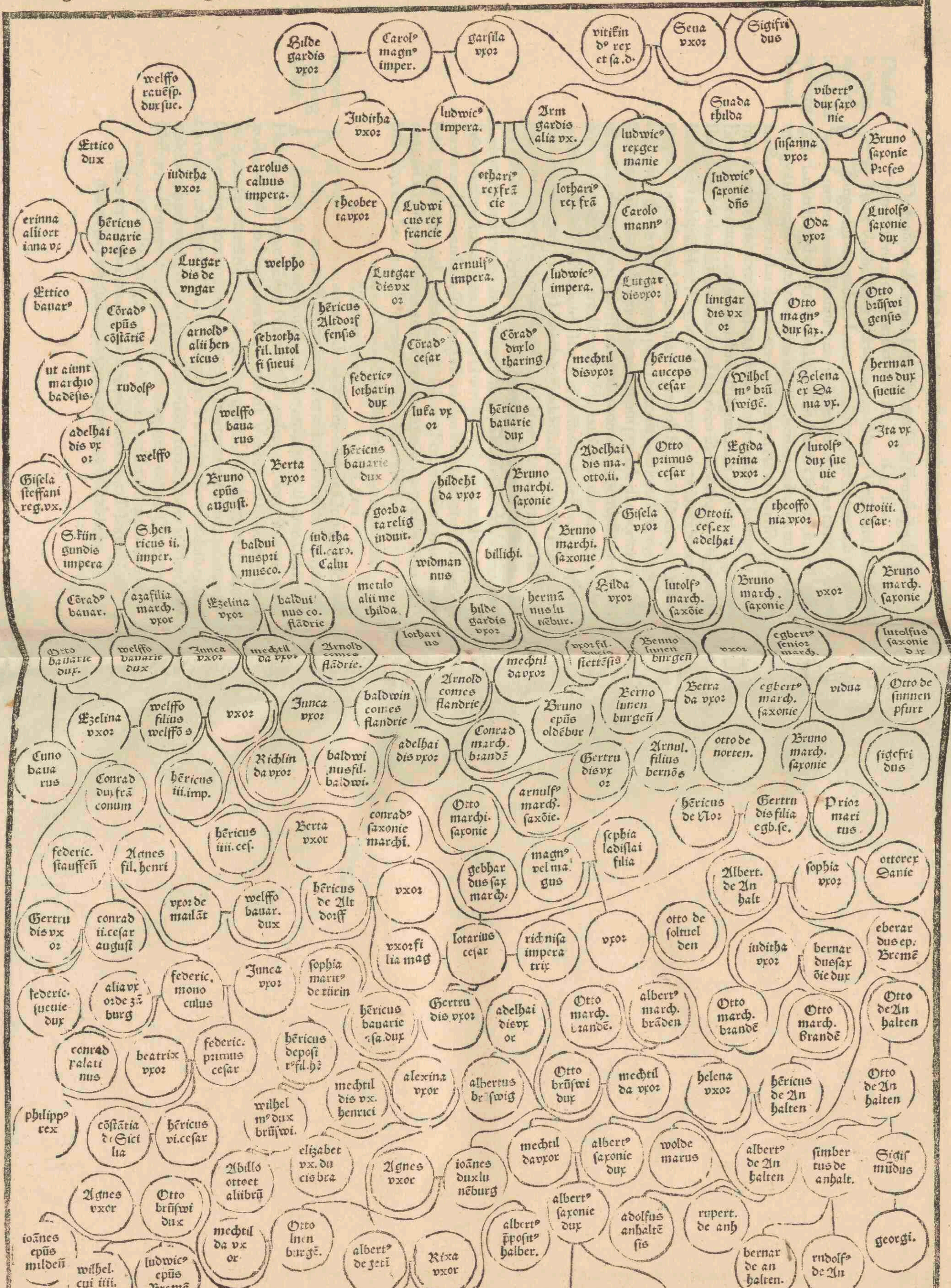
Hildegardis vxor
Carolꝰ magnꝰ imper.
garſila vxor
vitikindꝰ rex et ſa. d.
Sena vxor
Sigifridus
welffo rauẽſp. dux ſue.
Juditha vxor
ludwicꝰ impera.
Armgardis alia vx.
Suadathilda
vibertꝰ dux ſaxonie
Ettico dux
iuditha vxor
carolus caluus impera.
ludwicꝰ rex germanie
ſuſanna vxor
Bruno ſaxonie preſes
othariꝰ rex frãcie
lothariꝰ rex frã
ludwicꝰ ſaxonie dñs
theoberta vxor
Ludwicus rex francie
Carolomannꝰ
Oda vxor
Lutolfꝰ ſaxonie dux
erinna alii ortiana vx
hericus bauarie preſes
Lutgardis de vngar
welpho
Lutgardis vxor
arnulfꝰ impera.
ludwicꝰ impera.
Lutgardis vxor
lintgardis vxor
Otto magnꝰ dux ſax.
Otto brũſwigenſis
Ettico bauarꝰ
Cõradꝰ epũs cõſtãtiẽ
arnoldꝰ alii henricus
ſebrotha fil. lutolfi ſueui
hericus Altdorfenſis
Cõradꝰ ceſar
Cõradꝰ dux lotharing
mechtildis vxor
hericus auceps ceſar
Wilhelmꝰ brũſwigẽ.
Helena ex Dania vx.
hermannus dux ſueuie
ut aiunt marchio badẽſis
rudolfꝰ
federicꝰ lotharin dux
welffo bauarus
luka vxor
hericus bauarie dux
adelhaidis vxor
welffo
Berta vxor
hericus bauarie dux
Adelhaidis ma. otto. ii.
Otto primus ceſar
Egida prima vxor
lutolfꝰ dux ſueuie
Ita vxor
Giſela ſteffani reg. vx.
Bruno epũs auguſt.
hildehida vxor
Bruno marchi. ſaxonie
gorba tarelig induit.
Giſela vxor
Otto ii. ceſ. ex adelhai
theoffonia vxor
Otto iii. ceſar
S. kũngundis impera
S. henricus ii. imper.
balduinus pri museco.
inditha fil. caro. Calui
widmannus
billichi.
Bruno marchi. ſaxonie
Cõradꝰ bauar.
azafilia march. vxor
Ezelina vxor
balduinus co. fladrie
metilo alii methilda
hildegardis vxor
hermãnus lunebur.
Hilda vxor
lutolfꝰ march. ſaxõie
Bruno march. ſaxonie
vxor
Bruno march. ſaxonie
Otto bauarie dux
welffo bauarie dux
Junca vxor
mechtilda vxor
Arnold comes fladrie.
lotharius
mechtilda vxor
Benno lunenburgeñ
vxor
egbertꝰ ſenior march.
lutolfus ſaxonie dux
Ezelina vxor
welffo filius welffõs
vxor
Junca vxor
baldwin comes flandrie
Arnold comes flandrie
Bruno epũs oldẽbur
Berno lunenburgeñ
Betrada vxor
egbertꝰ march. ſaxonie
vidua
Otto de ſunnenpfurt
Cuno bauarus
Richlinda vxor
balduinus fil. baldwi.
adelhaidis vxor
Conrad march. brandẽ
Gertrudis vxor
Arnul. filius bernõs
otto de norten.
Bruno march. ſaxonie
ſigefridus
Conrad dux frãconum
hericus iii. imp.
hericus iiii. ceſ.
Berta vxor
conradꝰ ſaxonie marchi.
Otto marchi. ſaxonie
arnulfꝰ march. ſaxõie.
hericus de Nor
Gertrudis filia egb. ſe.
Prior maritus
federic. ſtauffeñ
Agnes fil. henri
ſophia ladiſlai filia
magnꝰ vel magus
gebhardus ſax march.
Albert. de Anhalt
ſophia vxor
otto rex Danie
vxor de mailãt
welffo bauar. dux
hericus de Altdorff
vxor
Gertrudis vxor
conrad ii. ceſar auguſt
vxor filia mag
lotarius ceſar
richniſa imperatrix
vxor
otto de ſoltuelden
iuditha vxor
bernardus ſaxõie dux
eberardus ep. Bremẽ
federic. ſueuie dux
alia vxor de zãburg
federic. monoculus
Junca vxor
ſophia maritꝰ de türin
hericus bauarie ſa. dux
Gertrudis vxor
adelhaidis vxor
Otto march. brandẽ.
albertꝰ march. brãden
Otto march. brandẽ
Otto march. Brandẽ
Otto de Anhalten
conrad palatinus
beatrix vxor
federic. primus ceſar
hericus depoſitꝰ fil. hꝰ
mechtildis vx. henrici
alexina vxor
albertus brũſwig
Otto brũſwi dux
mechtilda vxor
helena vxor
hericus de Anhalten
Otto de Anhalten
philippꝰ rex
wilhelmꝰ dux brũſwi.
cõſtãtia de Sicilia
hericus vi. ceſar
elizabet vx. ducis bra
Agnes vxor
ioãnes dux luneburg
mechtil da vxor
albertꝰ ſaxonie dux
woldemarus
albertꝰ de Anhalten
ſimbertus de anhalt.
Sigiſmũdus
Agnes vxor
Otto brũſwi dux
mechtilda vxor
Otto lunenburgẽ.
albertꝰ de zeti
Rixa vxor
albertꝰ ꝑpoſitꝰ halber.
albertꝰ ſaxonie dux
adolfus anhaltẽſis
rupert. de anh
georgi.
ioãnes epũs mildeñ
wilhel. cui iiii. mulier.
ludwicꝰ epũs Bremẽ
bernar de anhalten.
rudolfꝰ de An

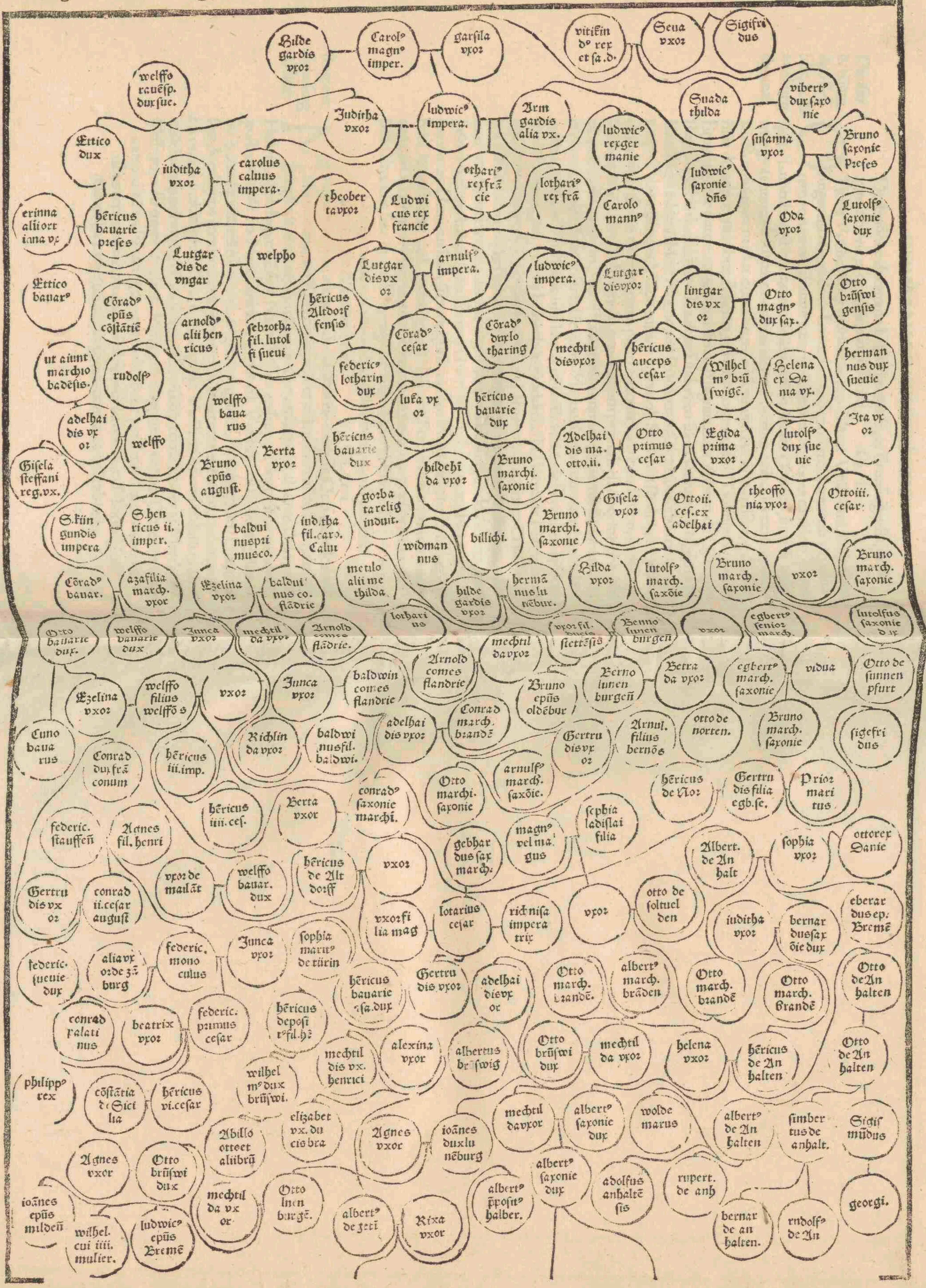
Hildegardis vxor
Carolꝰ magnꝰ imper.
garſila vxor
vitikindꝰ rex et ſa. d.
Seua vxor
Sigifridus
welffo rauēſp. dux ſue.
Juditha vxor
ludwicꝰ impera.
Armgardis alia vx.
Suadathilda
vibertꝰ dux ſaxonie
Ettico dux
juditha vxor
carolus caluus impera.
othariꝰ rex frãcie
ludwicꝰ rex germanie
ſuſanna vxor
Bruno ſaxonie preſes
theoberta vxor
Ludwicus rex francie
lothariꝰ rex frã
Carolomannꝰ
ludwicꝰ ſaxonie dñs
erinna aliiortiana vx.
hēricus bauarie preſes
Oda vxor
Lutolfꝰ ſaxonie dux
Lutgardis de vngar
welpho
Lutgardis vxor
arnulfꝰ impera.
ludwicꝰ impera.
Lutgardis vxor
Ettico bauarꝰ
Cōradꝰ epūs cōſtātiē
hēricus Altdorffenſis
lintgardis vxor
Otto magnꝰ dux ſax.
Otto brūſwigenſis
arnoldꝰ alii henricus
ſebrotha fil. lutolfi ſueui
Cōradꝰ ceſar
Cōradꝰ dux lotharing
mechtildis vxor
hēricus auceps ceſar
ut aiunt marchio badēſis.
rudolfꝰ
federicꝰ lotharin dux
Wilhelmꝰ brūſwigē.
Helena ex Dania vx.
hermannus dux ſueuie
welffo bauarus
luka vxor
hēricus bauarie dux
adelhaidis vxor
welffo
Berta vxor
hēricus bauarie dux
Adelhaidis ma. otto. ii.
Otto primus ceſar
Egida prima vxor
lutolfꝰ dux ſueuie
Jta vxor
Giſela ſteffani reg. vx.
Bruno epūs auguſt.
hildehilda vxor
Bruno marchi. ſaxonie
gorba tarelig induit.
Giſela vxor
Ottoii. ceſ. ex adelhai
theoffonia vxor
Ottoiii. ceſar.
S. kūngundis impera
S. henricus ii. imper.
baldui nuſpri muſco.
juditha fil. caro. Calui
Bruno marchi. ſaxonie
billichi.
widmannus
metilo alii methilda
Hilda vxor
lutolfꝰ march. ſaxōie
Bruno march. ſaxonie
vxor
Bruno march. ſaxonie
Cōradꝰ bauar.
azafilia march. vxor
Ezelina vxor
balduinus co. flādrie
hildegardis vxor
hermānus lunebur.
Otto bauarie dux.
welffo bauarie dux
Junca vxor
mechtilda vxor
Arnold comes flādrie.
lotharius
vxor fil. ducis ſlettēſis
Benno lunenburgeñ
vxor
egbertꝰ ſenior march.
lutolfus ſaxonie dux
mechtilda vxor
Arnold comes flandrie
Ezelina vxor
welffo filius welffōs
vxor
Junca vxor
baldwin comes flandrie
Bruno epūs oldēbur
Berno lunenburgeñ
Betrada vxor
egbertꝰ march. ſaxonie
vidua
Otto de ſunnenpfurt
Cuno bauarus
Richlinda vxor
balduinus fil. baldwi.
adelhaidis vxor
Conrad march. brandē
Gertrudis vxor
Arnul. filius bernōs
otto de norten.
Bruno march. ſaxonie
ſigefridus
Conrad dux frãconum
hēricus iii. imp.
Otto marchi. ſaxonie
arnulfꝰ march. ſaxōie.
hēricus de Nor
Gertrudis filia egb. ſe.
Prior maritus
hēricus iiii. ceſ.
Berta vxor
conradꝰ ſaxonie marchi.
ſophia ladiſlai filia
federic. ſtauffeñ
Agnes fil. henri
magnꝰ vel magus
gebhardus ſax march.
Albert. de Anhalt
ſophia vxor
ottorex Danie
vxor de mailāt
welffo bauar. dux
hēricus de Altdorff
vxor
Gertrudis vxor
conrad ii. ceſar auguſt
lotarius ceſar
ricnniſa imperatrix
vxor
otto de ſoltuelden
juditha vxor
bernar dus ſax ōie dux
eberardus ep. Bremē
vxor filia mag
Junca vxor
ſophia maritꝰ de türin
federic. ſueuie dux
alia vx or de zāburg
federic. monoculus
hēricus bauarie ſa. dux
Gertrudis vxor
adelhaidis vxor
Otto march. brandē.
albertꝰ march. bradē.
Otto march. brandē
Otto march. Brandē
Otto de Anhalten
conrad palatinus
beatrix vxor
federic. primus ceſar
hēricus depoſitꝰ fil. hē
mechtildis vx. henrici
alexina vxor
albertus brūſwig
Otto brūſwi dux
mechtilda vxor
helena vxor
hēricus de Anhalten
Otto de Anhalten
philippꝰ rex
wilhelmꝰ dux brūſwi.
cōſtātia de Sicilia
hēricus vi. ceſar
elizabet vx. ducis bra
Abillo ottoet alibrū
Agnes vxor
ioānes dux lunēburg
mechtilda vxor
albertꝰ ſaxonie dux
woldemarus
albertꝰ de Anhalten
ſimbertus de anhalt.
Sigiſmūdus
Agnes vxor
Otto brūſwi dux
mechtilda vxor
Otto lunenburgē.
albertꝰ de zeri
Rixa vxor
albertꝰ ꝓpoſitꝰ halber.
albertꝰ ſaxonie dux
adolfus anhaltēſis
rupert. de anh
georgi.
ioānes epūs mildeñ
wilhel. cui iiii. mulier.
ludwicꝰ epūs Bremē
bernar de anhalten.
rudolfꝰ de An

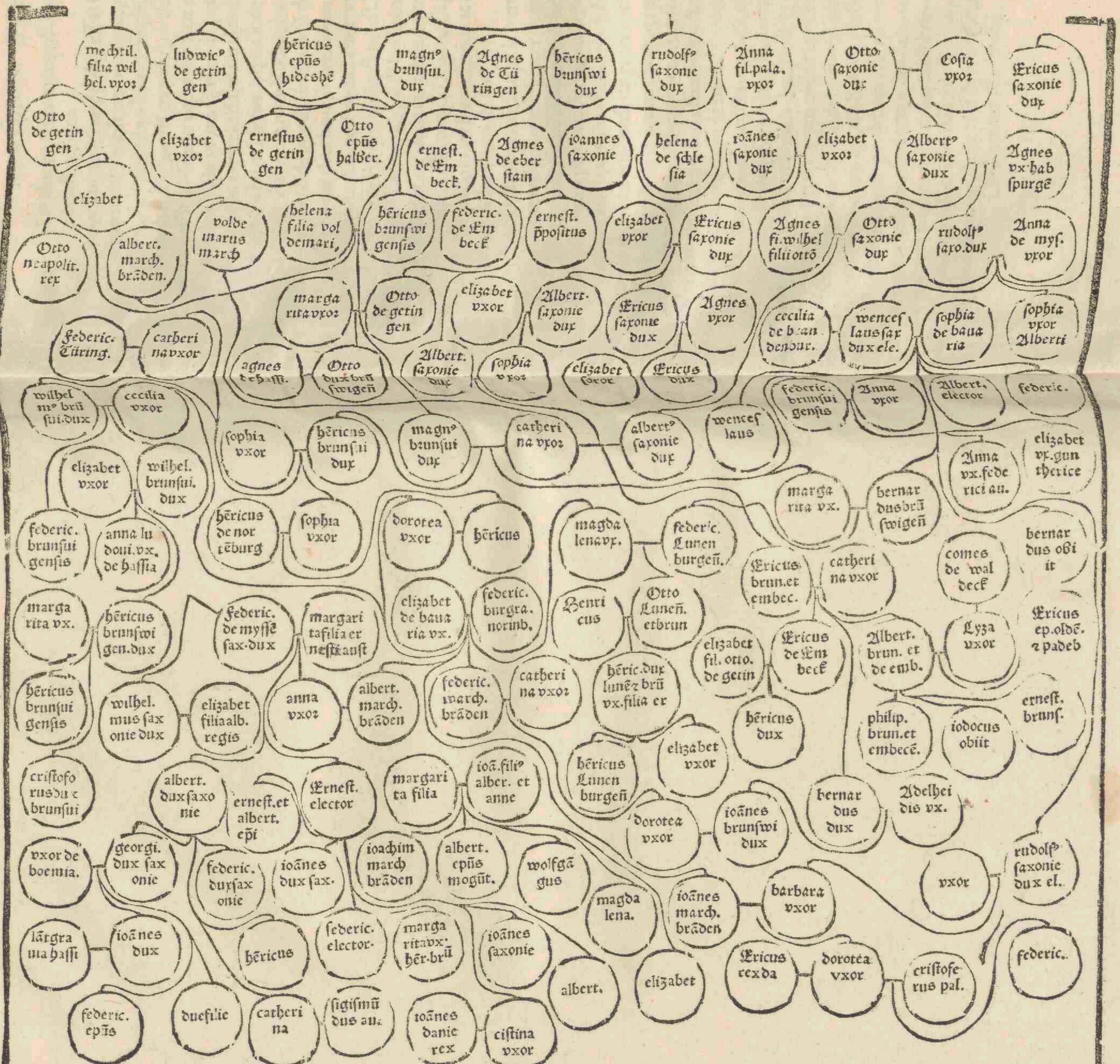
mechtil. filia wilhel. vxor
ludwic⁹ de getingen
hēricus epūs hideshē
magn⁹ brunſui. dux
Agnes de Türingen
hēricus brunſwi dux
rudolf⁹ ſaxonie dux
Anna fil. pala. vxor
Otto ſaxonie dux
Coſia vxor
Ericus ſaxonie dux
Otto de getingen
elizabet vxor
erneſtus de getingen
Otto epūs halber.
erneſt. de Embeck.
Agnes de eberſtain
ioannes ſaxonie
helena de ſchleſia
ioānes ſaxonie dux
elizabet vxor
Albert⁹ ſaxonie dux
Agnes vx. habſpurgē
elizabet
volde marus march
helena filia voldemari.
hēricus brunſwigenſis
federic. de Embeck
erneſt. p̄poſitus
elizabet vxor
Ericus ſaxonie dux
Agnes fi. wilhel filii ottō
Otto ſaxonie dux
rudolf⁹ ſaxo. dux
Anna de myſ. vxor
Otto neapolit. rex
albert. march. brāden.
margarita vxor
Otto de getingen
elizabet vxor
Albert. ſaxonie dux
Ericus ſaxonie dux
Agnes vxor
cecilia de bran denbur.
wenceſlaus ſax dux ele.
ſophia de bauaria
ſophia vxor Alberti
Federic. Türing.
catherina vxor
agnes de haſſi.
Otto dux brūſwigeñ
Albert. ſaxonie dux
ſophia vxor
elizabet ſoror
Ericus dux
federic. brunſui genſis
Anna vxor
Albert. elector
federic.
wilhelm⁹ brūſui. dux
cecilia vxor
ſophia vxor
hēricus brunſui dux
magn⁹ brunſui dux
catherina vxor
albert⁹ ſaxonie dux
wenceſlaus
elizabet vx. guntherice
Anna vx. federici au.
elizabet vxor
wilhel. brunſui. dux
margarita vx.
bernardus brūſwigeñ
federic. brunſui genſis
anna ludoui. vx. de haſſia
hēricus de norteburg
ſophia vxor
dorotea vxor
hēricus
magdalena vx.
federic. Lunenburgeñ.
Ericus brun. et embec.
catherina vxor
comes de walbeck
bernardus obiit
margarita vx.
hēricus brunſwigen. dux
Federic. de myſſē ſax. dux
margarita filia er neſti auſt
elizabet de bauaria vx.
federic. burgra. norinb.
Henricus
Otto Luneñ. et brun
elizabet fil. otto. de getin
Ericus de Embeck
Albert. brun. et de emb.
Lyza vxor
Ericus ep. oldē. ꝛ padeb
hēricus brunſui genſis
wilhel. mus ſaxonie dux
elizabet filia alb. regis
anna vxor
albert. march. brāden
federic. march. brāden
catherina vxor
hēric. dux lunēz brū vx. filia er
hēricus dux
philip. brun. et embecē.
iodocus obiit
erneſt. brunſ.
criſtoforus dux brunſui
albert. dux ſaxonie
erneſt. et albert. epi
Erneſt. elector
margarita filia
ioā. fili⁹ alber. et anne
hēricus Lunenburgeñ
elizabet vxor
bernardus dux
Adelheidis vx.
dorotea vxor
ioānes brunſwi dux
vxor de boemia.
georgi. dux ſaxonie
federic. dux ſaxonie
ioānes dux ſax.
ioachim march brāden
albert. epūs mogūt.
wolfgāgus
magdalena.
ioānes march. brāden
barbara vxor
vxor
rudolf⁹ ſaxonie dux el.
lātgrauia haſſi
ioānes dux
hēricus
federic. elector
margarita vx. hēr. brū
ioānes ſaxonie
albert.
elizabet
Ericus rex da
dorotea vxor
criſtoferus pal.
federic.
federic. epūs
duefilie
catherina
ſigiſmūdus au.
ioānes danie rex
ciſtina vxor

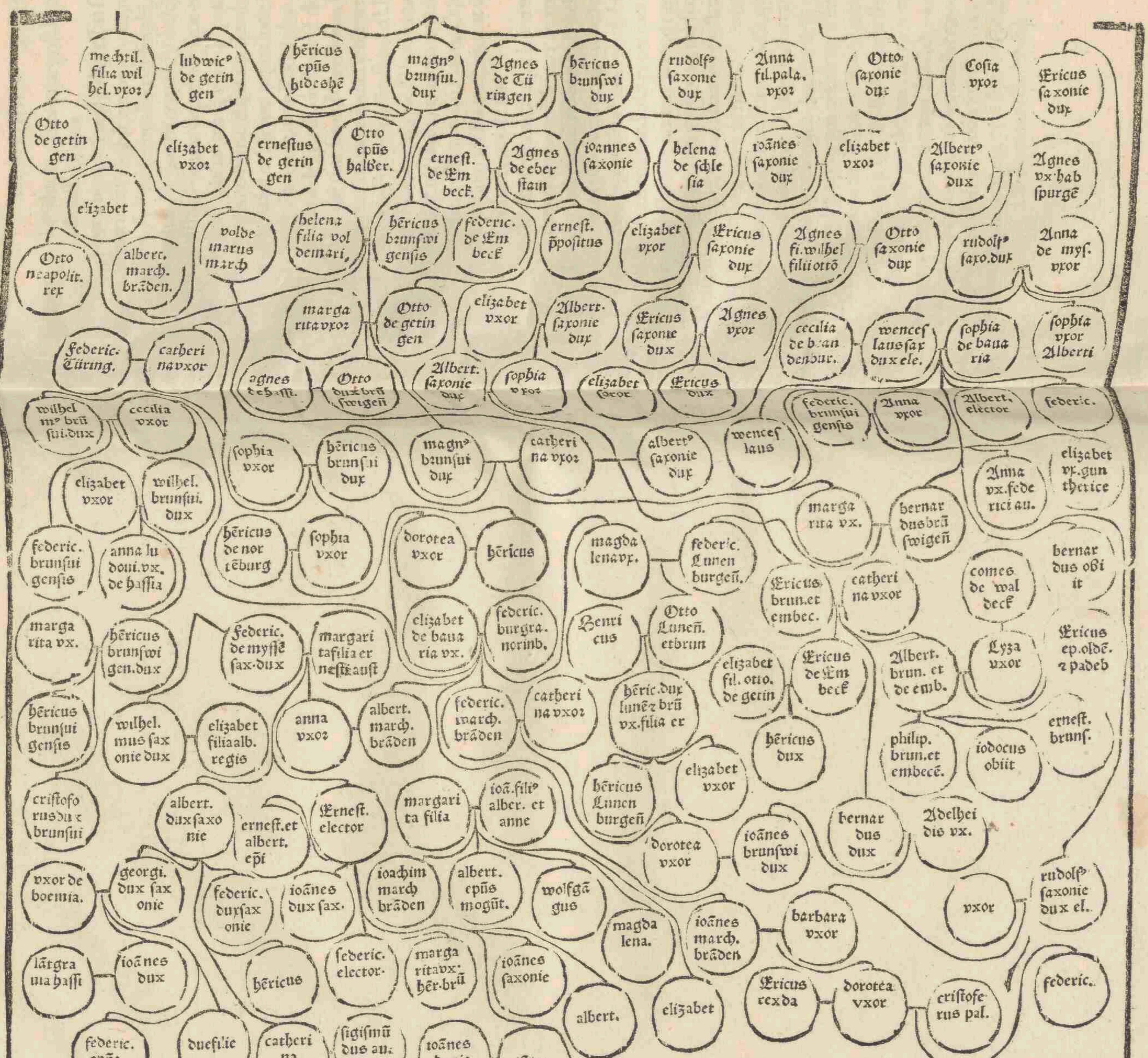
mechtil. filia wilhel. vxor
ludwicus de getingen
hericus epus hildeshe
magnus brunsui. dux
Agnes de Türingen
hericus brunswi dux
rudolfus saxonie dux
Anna fil. pala. vxor
Otto saxonie dux
Cosia vxor
Ericus saxonie dux
Otto de getingen
elizabet vxor
ernestus de getingen
Otto epus halber.
ernest. de Embeck.
Agnes de eberstain
ioannes saxonie
helena de schlesia
ioanes saxonie dux
elizabet vxor
Albertus saxonie dux
Agnes vx. habspurge
elizabet
Otto neapolit. rex
albert. march. bräden.
voldemarus march
helena filia voldemari.
hericus brunswigensis
federic. de Embeck
ernest. pposítus
elizabet vxor
Ericus saxonie dux
Agnes fi. wilhel filii ottō
Otto saxonie dux
rudolfus saxo. dux
Anna de mys. vxor
margarita vxor
Otto de getingen
elizabet vxor
Albert. saxonie dux
Ericus saxonie dux
Agnes vxor
cecilia de bran denbur.
wenceslaus sax dux ele.
sophia de bauaria
sophia vxor Alberti
Federic. Türing.
catherina vxor
agnes de hassi.
Otto dux brunswigen
Albert. saxonie dux
sophia vxor
elizabet soror
Ericus dux
federic. brunsuigensis
Anna vxor
Albert. elector
federic.
wilhelmus brunsui. dux
cecilia vxor
sophia vxor
hericus brunsui dux
magnus brunsui dux
catherina vxor
albertus saxonie dux
wenceslaus
elizabet vx. guntherice
elizabet vxor
wilhel. brunsui. dux
margarita vx.
bernardus brunswigen
Anna vx. federici au.
federic. brunsuigensis
anna ludovi. vx. de hassia
hericus de norteburg
sophia vxor
dorotea vxor
hericus
magdalena vx.
federic. Lunenburgen.
Ericus brun. et embec.
catherina vxor
comes de waldeck
bernardus obiit
margarita vx.
hericus brunswigen. dux
Federic. de myssen sax. dux
margarita filia er nesti aust
elizabet de bauaria vx.
federic. burgra. norinb.
Henricus
Otto Lunen. et brun
elizabet fil. otto. de getin
Ericus de Embeck
Albert. brun. et de emb.
Lyza vxor
Ericus ep. olde. et padeb
hericus brunsuigensis
wilhel. mus saxonie dux
elizabet filia alb. regis
anna vxor
albert. march. bräden
federic. march. bräden
catherina vxor
heric. dux lunez brū vx. filia er
hericus dux
philip. brun. et embecē.
iodocus obiit
ernest. bruns.
cristoforus dux brunsui
albert. dux saxonie
ernest. et albert. epi
Ernest. elector
margarita filia
ioa. filius alber. et anne
hericus Lunenburgen
elizabet vxor
bernardus dux
Adelheidis vx.
dorotea vxor
ioanes brunswi dux
vxor de boemia.
georgi. dux saxonie
federic. dux saxonie
ioanes dux sax.
ioachim march bräden
albert. epus mogūt.
wolfgāgus
magdalena.
ioanes march. bräden
barbara vxor
vxor
rudolfus saxonie dux el.
lātgrauia hassi
ioanes dux
hericus
federic. elector
margarita vx. her. brū
ioanes saxonie
albert.
elizabet
Ericus rex da
dorotea vxor
cristoferus pal.
federic.
federic. epus
due filie
catherina
sigismūdus au.
ioanes danie rex
cistina vxor

De ducibus Saxoniæ poſt Henricum Superbum, uſq; ad noſtra ſecula. Ca. lxvii.

Saxonia ad comites Anhaldēſes

CAeterū ut redeā unde digreſſus ſum, Saxoniæ duces prius uſq; ad Henricum Supbū reuocauimus, nunc reliqs eius ſucceſſores adducamus, Afflictis rebus Hērici Supbi, impatorē Fœdericū ad Saxoniæ ducatū Bernhardū quendā comitē Anhaldēſem ſublimaſſe diximꝰ. Fuit Bernhardus ille affinis Henrici depoſiti, q ſępe etiā multis ac aſſiduis moleſtiis ducatū Saxonię affectabat, nunq̄ tn̄ id q̄d petiit, impetrare a Lothario quit, niſi tunc tp̄is cū ſummo Hērici diſpēdio. Bernhardo ſucceſſit Albertus filius, huic Albertus, fratris ſui ex Hērico nepos. Inde filius huius Alberti Albertus, poſt hūc Otto, inde Albertus, mox Rudolphus, poſt quē Vuēceſlaus, inde Rudolphus, & ille ultimꝰ de gn̄e illo in Saxonū ducatus electorē euaſit. Quo ſine maſculino ſemine diē claudente, Marchiones Miſniæ ab Impatore Sigiſmundo Saxoniā ac electurā uirtute dedita emeruerunt, anno dn̄i M.cccc.xviii. Primꝰ electorio munere Fœdericus īueſtitus eſt. Huic ſucceſſit Erneſtus, paulo poſt Albertus, inde Fœdericus, quē & hodierna ſecula ſingulis uirtutū numeris pfectū fata oſtēdūt, uir ſtudioſis oībus dexter, ſuſtētator ac conſeruator, īnotuit hoc, in ſolo officio maximo, q̄d Ioanni Capnioni uiro integerrimo ac literarū omnium literatiſſimo, uir literatiſſimus ac integerrimus aduerſus aduerſarios ſuos contulit, & hactenus de illis.

Saxonia ad Marchiones Miſnēſes

De bellis, ſtrategematibus, ac incremento ducū Saxonię. Ca. lxviii.

S tratege mata a ducū ſaxōiæ

DEferuente odio exitiali inter Saxoniæ ac Brunſuigi duces, ob Hērici Supbi infortuniū, nō habeo, q̄ bella inter eos fuerint oborta. Reſiderūt em̄ ut plurimū ſine oībus bellorū fluctibꝰ q̄eti. Sigiſmūdo etiā cæſari auxiliaribus copiis cōtra Bohemos ſubuenerūt, ut apud Aeneā Syluiū liq de uidet. Albertus etiā Fœderici pater, totā Friſiā armis occupauit, ac comitem Endenſem, pfectum huius conſtituit, q rupta fide, Friſiā ſibi (ut iuſto dn̄o) temere occupauit, grauiſſima p̄lia noſtro ſeculo ob huius ptinaciā comitebant. Verū maxia Georgii ducis Saxoniæ iactura. Friſia em̄ pene oīs ei deperiit, ac multa alia loca ſecū traxit in ruinā. Maxima aūt bella q̄ ſub ducibꝰ Saxonię cō miſſa ſūt, ſummū locū hæc ſibi uendicāt, quæ ſub Henrico Leone ac ſui nominis ſeptimo infremuerunt. Habet huius carmen Otto Beckmannus.

Et Leo Brunſuigus tumida dux fronte Superbus
Contemnens ligurum cum cæſare uertere ſigna
Hic timor orbis erat Saſſonum duxq; uerendus,
Quem dominumq; ducem Baiorum caſtra ſecuta,
Vueſtualiiq; ſuum gaudebant eſſe tyrannum,
Angariæ antiquæ moderator & arbiter aulæ.
Principibus certans quondam uictor duodenis,
Amphytrionide ſimilis. diſcrimina rerum
Biſſena eſt paſſus, dux armis & alter Achilles.

De dominatu Embeceſi. Ca. lxix.

Dn̄atus de Em beck.

FVit ſaxoniꝫ dominatus Embecēſis olim ſub iure dn̄orum Daſſelen ſium,principi eorū̄ ciues repugnauerunt,poſtq̄ Alberto duci Brun/ ſuig.adherētes,ditionē eorū in comitatū redigerūt.Soluenti fata Al berto,filius illius Hērícus comitatui p̄fuit,quē ſecutus eſt eiuſdē noīs Hēricus filius.Huic ſucceſſit Otto,q rex Neapol. initiatus eſt,unde dn̄atus ad eius pa/ truū Erneſtū deuenit.Inde Albertus filius eū hꝫreditario patrimonio excepit, Cui ſucceſſit filius Ericus,Otto etiā filius Fœderici ducis Luneburg. & Brun ſuigeñ. ſe dn̄m Embeccēſē ſcripſerat,et ita ī eadē ſtirpe poſtea pſeuerauit,uſq̄ ad Philippū ducē,cuius frater Ericus dū in uiuis morabať,Oldenburgenſis ac Padebornenſis epiſcopus cōſecrabať,meminit huius Otto Beckmānus poeta

De Archiducatu Auſtriæ & eius principibus. C. lxxii.

Marchi ones au ſtriæ.

AVſtria olim Pānoniꝫ ſupioris appellationē tulit,ut li.i.diximus,Tēpo ribus inde Caroli,ſub ei⁹ filiis,ſine ꝓprio rege moderabať. Nec me latet proprios reges habuiſſe Auſtriam, Druſi & Traiani tēpibus. Verū de illis habita mētio eſt.Deficiente aūt Carolorū fœlici ꝓſapia,Rudige rus qdā Auſtriam occupauit,ac ſine uirili ſemine diē obiit. Lupoldo Auſtriæ Marchionatum igiť obiecit Henricus primus ipator,ob affinitatem. Nam Lupoldus ille ſueuiꝫ moderator,eius ſororē in matrimoniū ſibi deſumpſerat. Hic Lupoldus primus Auſtriꝫ Marchio euaſit,ſalutis anno XC. ut Auſtriæ ānales cōtinēt,q Griphonē a pōte Aeni expulit,e uita inde decedēs,filio Hēri co hꝫreditatē deſtinauit,q fatorū lege oculos claudēs filio Alberto reliqt Mar chionatū.Albertus aūt licet inuitus,ob Cunradi cꝫſaris auxiliū,fratri ſuo Erne ſto in Marchionatu ceſſit.Anno ſalutis M.xviii.cui deinceps Lupoldus patru⁹ eius ſucceſſit,Alberti filius,pēultimus & octauus Auſtriꝫ Marchio,illius lineꝫ. Fuit horū ſignū qnq̄ alaudis in cāpo cꝫruleo diſtictū.Inde exuto Hērico ſup bo tā Bauariæ q̄ ſaxoniꝫ ducatibus,Fœdericus primus ipator multa ducatui Bauarico ademit,ac Auſtriꝫ Marchionatui attulit,totā pene trās Danubianā regionē.Vn̄ p Fœdericū I.Barbaroſſam ille Marchionatus in ducatū tranſla tus eſt.Primus dux Hēricus initiatus eſt.Secūdus dux memorať fili⁹ Lupoldi

Duces au ſtriæ

p̄dicti,q ducatū rōne filiꝫ ſuꝫ de Stiria Auſtriæ ſubiecit.Inde Lupoldus filius eius Auſtriæ p̄fuit,anno M.c.lxxxix.Otto li.vii.ait Albertū poſt hūc regnaſſe Poſt quē Fœdericus V.dux anno M.cc.xxvi.& hic ultimus ſine hꝫrede obiit, unde Marchionē Hermānū Badēſem Auſtriꝫ oportuit anno M. cc.l. ducatū adminiſtrare,donec ad Rudolphū puenit.Rudolphus aūt Habſpurgeñ. (cui⁹ Aeneas Syl.mēinit)poſt Hēricos ipator,uel rex electus,ut Platina in uita Vr bani ait,Vdalrico Carinthiorū duce defuncto,& rege Ottocaro ſupato,Au/ ſtriā armis ītrabat,Marchiōis mortui cōiugē expulerat.Inde Baſileā obſedit, ex cōſenſu oīm principū rex Ro.euaſit,āno M.cc.lxxiii.cui Alberti,Lupold⁹,& Erneſtus ſucceſſerūt.Illis Fœderic⁹ III.q cū Leonora Portugalliæ regia,Maxi milianū partu edidit.Hic filiā Burgūdiꝫ ducis matrimonio ſibi delegauit,ex q̄ Philippū & Margaritā ſuſcepit.Philippus aūt cū regia Hiſpaniꝫ Ferdinādum ducē,& Carolū regē reliqt.Et hi auſtriꝫ duces.Primus aūt ſe archtducē Fœde ricus III.geſſit,reliqs ſicuti Sigiſmūdū,& alios,ꝓxia genealogia monſtrabit.

Maximili anus

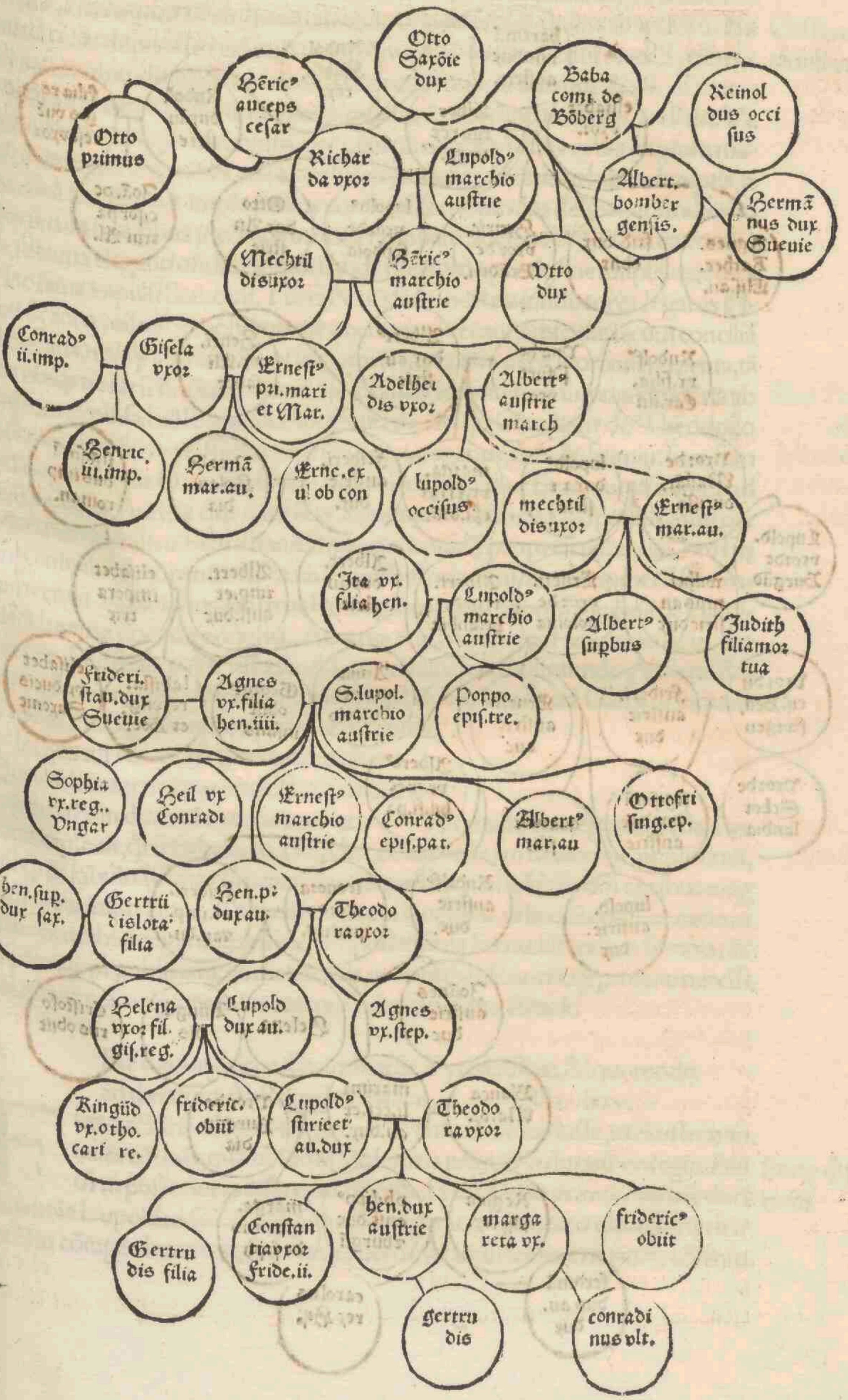
Otto Saxōie dux
Hēric⁹ auceps ceſar
Otto primus
Baba comi. de Böberg
Reinoldus occiſus
Richarda vxor
Lupold⁹ marchio auſtrie
Albert. bombergenſis.
Hermānus dux Sueuie
Mechtildis uxor
Hēric⁹ marchio auſtrie
Otto dux
Conrad⁹ ii. imp.
Giſela vxor
Erneſt⁹ pu. mari et Mar.
Adelheidis vxor
Albert⁹ auſtrie march
Henric. iii. imp.
Hermā mar. au.
Ernc. ex ul. ob con
lupold⁹ occiſus
mechtildis uxor
Erneſt⁹ mar. au.
Ita vx. filia hen.
Lupold⁹ marchio auſtrie
Albert⁹ ſupbus
Judith filia mortua
Frideri. ſtau. dux Sueuie
Agnes vx. filia hen. iiii.
S. lupol. marchio auſtrie
Poppo epiſ. tre.
Sophia vx. reg. Vngar
Heil vx Conradi
Erneſt⁹ marchio auſtrie
Conrad⁹ epiſ. pat.
Albert⁹ mar. au
Otto friſing. ep.
hen. ſup. dux ſax.
Gertrū i iſlota filia
Hen. p̄ dux au.
Theodora vxor
Helena vxor fil. giſ. reg.
Lupold dux au.
Agnes vx. ſtep.
Kingūd vx. otho. cari re.
frideric. obiit
Lupold⁹ ſtirie et au. dux
Theodora vxor
Gertrudis filia
Conſtantia vxor Fride. ii.
hen. dux auſtrie
margareta vx.
frideric⁹ obiit
gertrudis
conradinus vlt.

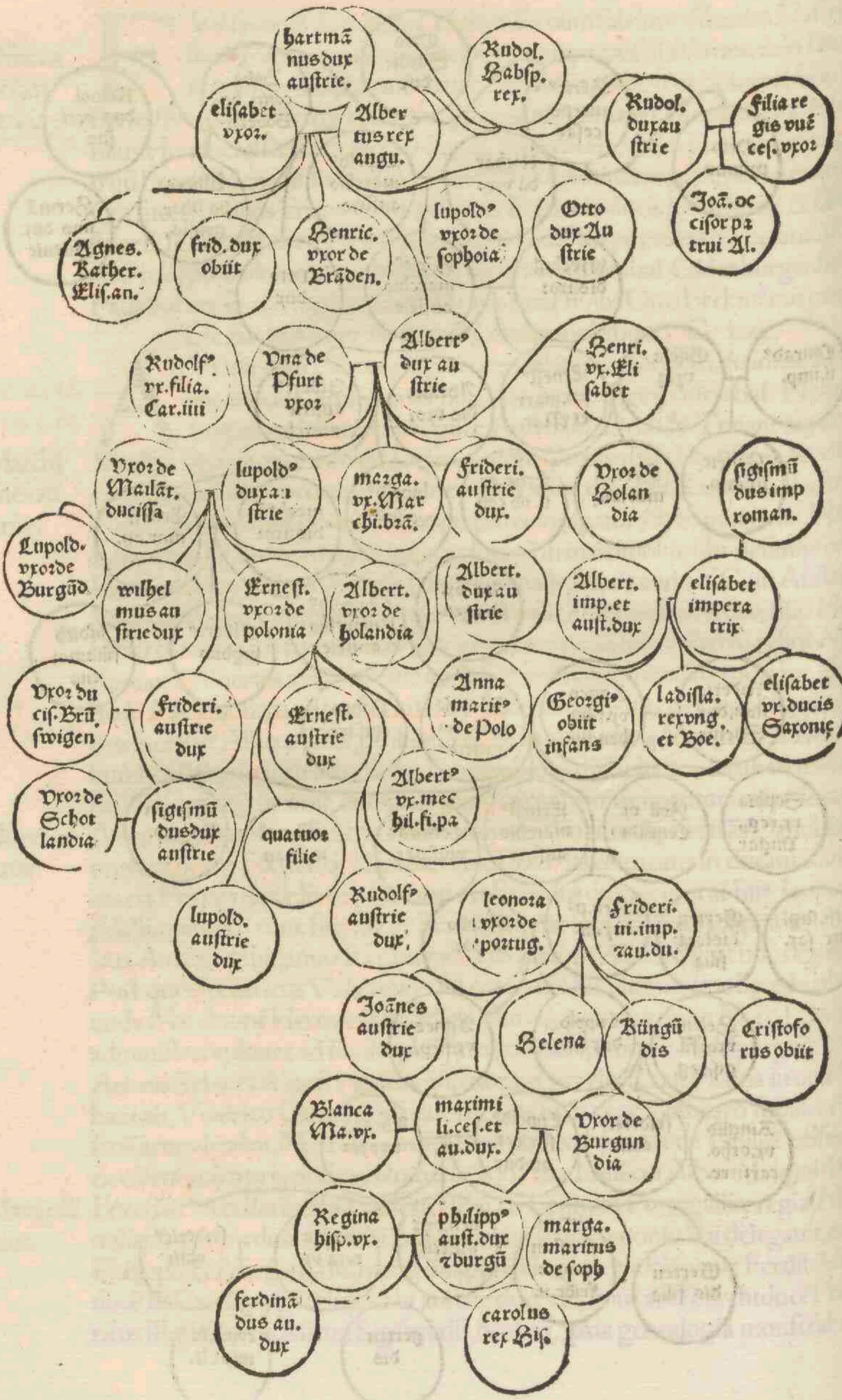
hartmãnus dux auſtrie.
Rudol. Habſp. rex.
eliſabet uxor.
Albertus rex angu.
Rudol. dux auſtrie
Filia regis vuẽceſ. uxor
Joã. occiſor patrui Al.
Agnes. Kather. Eliſ. an.
frid. dux obiit
Henric. uxor de Brãden.
lupold9 uxor de ſophoia
Otto dux Auſtrie
Rudolf9 ux. filia. Car. iiii
Una de Pfurt uxor
Albert9 dux auſtrie
Henri. ux. Eliſabet
Uxor de Mailãt. duciſſa
lupold9 dux auſtrie
marga. ux. Marchi. brã.
Frideri. auſtrie dux.
Uxor de Holandia
ſigiſmũdus imp roman.
Lupold. uxor de Burgũd
wilhelmus auſtrie dux
Erneſt. uxor de polonia
Albert. uxor de holandia
Albert. dux auſtrie
Albert. imp. et auſt. dux
eliſabet imperatrix
Uxor duciſ. Brũſwigen
Frideri. auſtrie dux
Erneſt. auſtrie dux
Anna marit9 de Polo
Georgi9 obiit infans
ladiſla. rex ung. et Boe.
eliſabet ux. ducis Saxonie
Uxor de Schotlandia
ſigiſmũdus dux auſtrie
quatuor filie
Albert9 ux. mechil. fi. pa
lupold. auſtrie dux
Rudolf9 auſtrie dux.
leonora uxor de portug.
Frideri. iii. imp. & au. du.
Joãnes auſtrie dux
Helena
Kũngũdis
Criſtoforus obiit
Blanca Ma. ux.
maximili. ceſ. et au. dux.
Uxor de Burgundia
Regina hiſp. ux.
philipp9 auſt. dux & burgũ
marga. maritus de ſoph
ferdinãdus au. dux
carolus rex Hiſ.

Maximilianus aũt illo ſeculo huius arboris columna maxima ingẽti laude me ret,cui plus negocii affuit,q̃ nulli ab initio impatorũ. Hic.n.ſine ſuiipſius uel fa cultatũ eius diſpendio (q̃d nulli unq̄ contigit) Morinos,Eburones,Sycãbros ad unum contudit,ut de eo Iaſon,Maius in orõne, Vadianus,& alii aſſerunt. Philippũ Palatinũ(tunc non minus impatorẽ) inteſtino bello compeſcuit. Ve netorũ animos ſupbia tumidos,per x.aut plus annos totius orbis impium ma- riſq̄ dominiũ aſſumẽtes,adeo confregit,ut nulla ,duabus urbibus demptis,ci tas eorũ ſuccubuerit impio,nullus eorum iacturæ modus deſinebat,hodierno q̊q̄ ſeculo ſine ipſius incõmodo,bellũ renouatũ,auctũ eſt. Q̃d Mãtua.carmĩe de fortuna eleganti oñdit. Anglorũ inde theſaurũ aperuit,ſine ſuiipſius iactura Hac fama impulſi Saraceni,Turci,& oẽs fidei noſtræ inſidiatores,legatos gẽ- mis & auro , oĩbuſq̄ monumentis oneratos miſerunt,amicitiæ ſecum conciliã dæ gratia,nunq̄ auditũ eſt uni impatorũ tot & tãta periculorũ incrementa,tã tos ubiq̄ terrarũ fluctus infremuiſſe,& adeo fœliciter,cũ ſumma prudẽtia ab impatore ,puiſa fuiſſe omnia. Aptiſſimũ de illo q̃d Claudian9 de Theodoſio teſtimoniũ referre poſſumus, q̃d ille poeta paganus,deo & homini ſuccĩſum ſed elegans dedit. O nimiũ dilecte deo cui militat æther Et coniurati ueniũt ad claſſica uenti. Auſtria q̊q̄ clariſſimos alumnos illuſtrauit. Leopoldus Auſtriæ Marchio oriẽtalis uir chriſtianiſſimus,clericorũ & pauperũ pater,ut Otto Fri ſing.vult lib.vii. chronicorũ ca.xii. Hunc hiſtoria Auſtriæ,in numerũ ſancto- rum retulit .Rudolphus Auſtrus Ro.impator (ut ait Iaſon) Bononiã & Flami- niam ſummo donauit pontifici. Abertus Auſtrus tertius Pannoniæ & vi. Ro man.rex Huſſitanos (ut idẽ aſſerit) interemit. Quis Sigiſmundo Auſtriæ du- ce prudentior,ut Rudolphus Agricola teſtat̃. Sic de ipſo ad Gaſparũ loquut9

Viderat iſta Sigiſmundus,quid non uidet iſte?
Indyta cui rerum eſt gloria,cuiq̄ decus.
Quo melior terris,quo non eſt iuſtior alter,
Fortis & in duris tã ratione potens.

Hic multa ſtrategemata cõtra ve netos expleuit,q̃rũ Sabellicus,Blondus,& alii orõnem tenuerunt ampliſſimã, niſi ꝙ & fabuloſiſſima cõmenta plerunq̄ effinxerunt. Vt fit ubi auribus mag natũ grata inſurramus,& plus aſſentationi q̃ ueritati relinquim9. Inter cæteras uirtutes quibus Sigiſmundus meruit,potẽtiſſima fuerat liberalitas ſumma, & ꝙ plus aliq̃n publicis negociis uacauit,ut reipub.inſeruiret,q̄ priuatæ neceſſi tati,aditus enim alpium prius inacceſſibiles lapidibus ſtrauit.

De ducatu Stiriæ,Carinthiæ & Tyrolenſium,& quomodo ad ducatum Auſtriæ deuenerint. Ca. lxxv.

FErunt Stiriã olim in numero Marchionatuũ extitiſſe,ut Auſtriæ an nales cõtinẽt,quã tñ inde Fœdericus primus in ducatũ redegit. Alii tñ in poſteriores cęſares id referũt .Erat Hẽrico primo Auſtrię duci filius noĩe Lupoldus. Cui Kunigũdis filia ſuperat,q̃ Ottocaro ultio Stirię mar chiõi in cõiugẽ obuenerat,Ottocarus uero ſine uirili ſemine mortu9, cõſenſu

Geſta maximiliani.

Stirię ducatus

impatoris,Lupoldo p̄dicto Marchionatus mox in ducatū mutatus,primū du
cē habuit Lupoldū ſupſcriptū,cui hæres iuſt⁹ fili⁹ ſucceſſit eiuſdē noīs Lupol
dus,q̄ cū Theodora uxore Fœdericū,tertiū Stirię ducē filiū genuit.Hic Fœde
ricus ſine uirili ſemine decedens,ducatū Henrico Auſtriæ duci cognato reli
quit.Obiit & ille ſine hærede maſculino,quare una cū Auſtriæ ducatu ad Ru
dolphū Habſpurgenſem deuenit ducatus ille,a q̄ interim ac eius poſteriorib⁹
adhuc moderat̄.Carinthię principatū Rudolphū de Habſpurg Auſtriæ detu
liſſe uolūt,uicto Vdalrico Carinthiorū duce.Alii uero ī poſteriores referūt.
Quis etiā Tyrolenſiū ducatū Auſtriæ cōiūxerit: exacte annales Auſtriæ exe
quuntur,id enim in Rudolphum Habſpurgenſem poſuere.

De ducatu Franconum orientalium. Ca. lxxvi.

Frāconū ducatus oriētaliū

FRancos olim Troianos extitiſſe auctorū multitudo & p̄ſtantia rece
pta pluribus pſuaſit.Nos qbus potuimus argumētis refellimus, elabo
rauimuſq; ut germāicā originē Francis īponeremus,& Troianū illis
ortū tm̄ adulatione aſcriptū ueritate refutarem⁹.Eſt tm̄ multę opiniōis uir Hu
nibaldus,cui nō ob ſtyli elegātiā,uerū tm̄ ,ppt̄ antiqtatē libētius auſculto. Hic
troianā originē Frācis cōceſſit.Hunibaldus ille inter uiuos numeratus eſt tpi
bus Clodouei, & pene p quadringentos annos Francorum reges ante Clodo
uei tpa adducit,dū Gaguinus,Riccius,& alii uix quattuor enumerent. Hic Hu
nibaldus decē & octo libros de Francorū regibus cōſcripſit,ſex primos libros
a Troianorū tpib⁹ uſq; ad mortē Antenoris deduxit, ſubſequētes ſex uſq; ad
Ferdinādum,ultimos uero ſex ad Clodouei tempora dilatauit. Ad rem redeo,
Antenor ante Chriſti natiuitatem quadringenteſimo quadrageſimo anno a
Scandianis.i.Gotthis iuxta Danubiū occiſus eſt.Huius filius Marcomirus ora
culo monitus,ne temere Gotthos ſollicitaret,Galliam primitus intendit. Inde
in Germaniam primus regum Francorum profectus eſt, auſpicio Saxonum,
cum Priamo,Antenore,ac aliis adiunctis centum ſeptuaginta quinq; millibus
puerorum,ac ſexcentis quadraginta octo promptiſſimis uiris ad Rhenum de
ferebantur.Huic Marcomiro Antenor ſucceſſit,qui Hollandiam in ditionem
occupauit.Huic Priamus,inde Helenus,poſt quem Diocles,Helenus,Baſan⁹,
Antherodanus,Clodomirus,Merodatus,Caſſander,Antharus, Francus An
thari filius,a quo Franci dicti ſunt.Bene ergo dixerunt,qui nullum Hectoris fi
lium Francum dictū crediderunt.Nec ille Hectoris filius fuit.Nō mecū faciūt
ergo Sabellicus,Blondus,Mantuanus in Dionyſio,& alii. Potius Riccio cre
dendum eſt,qui nec Homerum nec Euripidem,nec Anaxicratem,Franconis
mentionē facere aſſerit Hectoris filii.Licet Manetho hiſtoricus manifeſte id
profiteatur.Verum de illo plura libro ſecundo in principio adduximus. Hic
Francus xvii.rex Clodium habuit ſucceſſorē,cui Herimerus,inde Marcomir⁹
Clodomirus,Antenor,Catherus,Richnimerus,Odomarus,Marcomirus,Fa
rabertus,Sūno,Hilderic⁹,Bartherus,Clodius,Dagobertus,Clodi⁹,Vualter⁹,
qui an

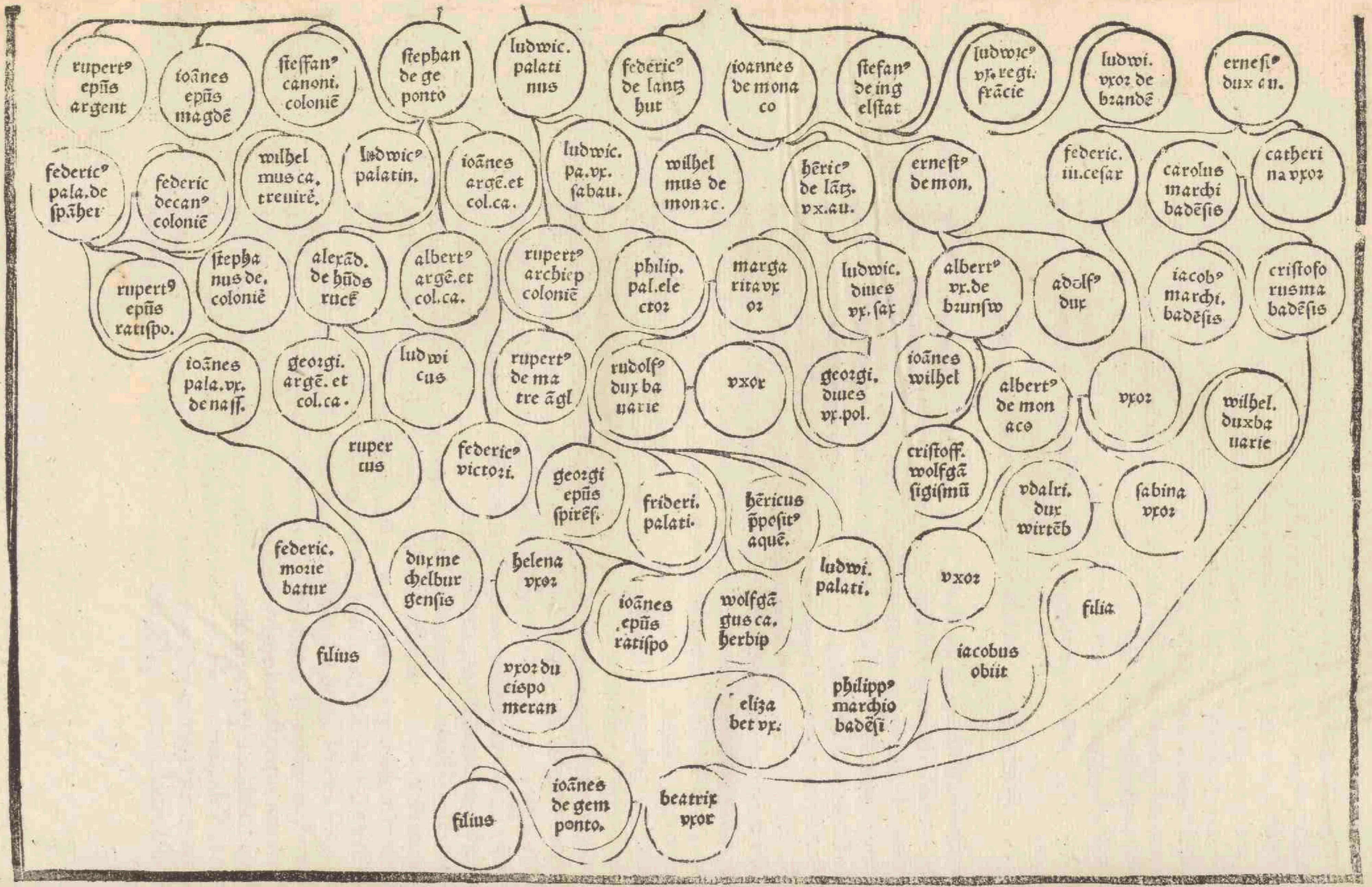

rupertꝰ epũs argent
ioãnes epũs magdẽ
ſteffanꝰ canoni. coloniẽ
ſtephan de ge ponto
ludwic. palati nus
federicꝰ de lantz hut
ioannes de mona co
ſtefanꝰ de ing elſtat
ludwicꝰ vx. regi. fracie
ludwi. vxor de brandẽ
erneſtꝰ dux au.
federicꝰ pala. de ſpãher
federic decanꝰ coloniẽ
wilhel mus ca. treuirẽ.
ludwicꝰ palatin.
ioãnes argẽ. et col. ca.
ludwic. pa. vx. ſabau.
wilhel mus de monac.
hericꝰ de lãtz. vx. au.
erneſtꝰ de mon.
federic. iii. ceſar
carolus marchi badẽſis
catheri na vxor
rupertꝰ epũs ratiſpo.
ſtepha nus de. coloniẽ
alexãd. de hũds ruck
albertꝰ argẽ. et col. ca.
rupertꝰ archiep coloniẽ
philip. pal. ele ctor
marga rita vx or
ludwic. diues vx. ſax
albertꝰ vx. de brunſw
adolfꝰ dux
iacobꝰ marchi. badẽſis
criſtoſo rus ma badẽſis
ioãnes pala. vx. de naſſ.
georgi. argẽ. et col. ca.
ludwi cus
rupertꝰ de ma tre ãgl
rudolfꝰ dux ba uarie
vxor
georgi. diues vx. pol.
ioãnes wilhel
albertꝰ de mon aco
vxor
wilhel. dux ba uarie
ruper tus
federicꝰ victori.
georgi epũs ſpireſ.
frideri. palati.
hẽricus ppeſitꝰ aquẽ.
criſtoff. wolfgã ſigiſmũ
vdalri. dux wirtẽb
ſabina vxor
federic. morie batur
dux me chelbur genſis
helena vxor
ioãnes epũs ratiſpo
wolfgã gus ca. herbip
ludwi. palati.
vxor
filia
filius
vxor du cispo meran
eliza bet vx.
philippꝰ marchio badẽſi
iacobus obiit
filius
ioãnes de gem ponto.
beatrix vxor

qui antiquis temporibus Hollandiam, Selandiam, Sycambriam, Traiectum, inhabitauerunt. Et ita demum panegyricorum dicta intelliguntur, qui ſemper iuxta Rhenũ poſuerunt Frãcones, ita Vuimphelingii dicta et Suidæ, Agathii & aliorum ueritati congrua ſunt, qui totum Rhenum olim Franconibus conceſſerunt. Hic autem Cleodomirus Rhenum relinquens ſeptimo imperii ſui anno, dominicæ autem natiuitatis tricenteſimo uiceſimo ſexto indictione Romanorum. 14.9. die menſis Aprilis, & ad ſedes a Turingis promiſſas, deuenit, ubi ſcilicet Herbipolis adhuc ſita eſt, numero hominum ingenti. Illic quoq; fratrem ſuum totius Menigaugiæ ducem primum, nomine Genebaldum cõſtituit. Ipſe Galliam rapinis inuaſit. Secũdus dux Frãconum euaſit, prioris filiꝰ Marcomirus appellatus, deinde Priamus, Genebaldus, Sunno. Huc uſq; Hunibaldus ſcripſit. Sunnoni Clodius ſucceſſit, cui Clodomerus, Hugbaldus, Helenus, Gotfridus, Genebaldus tertius, Clodomirus, Heribertus, Clodoueus, Gosbertus, Hoſpertus, Gosbertus iunior, & Hetanus ultimus Francorũ dux, temporibus Pipini regis Francorum, qui ſine uirili ſemine emoriẽs, regem iure debito Pipinũ conſtituit hęredem, qui ſanctitate beati Burkardi impulſus, conſenſu Gregorii papæ Herbipolenſem urbem redegit in epiſcopalem, ſanctum Burkardum eccleſiæ pręfecit. Anno ſalutis ſeptingenteſimo quadrageſimo nono, ac eum in Franconiæ ducem ſublimauit, cui oĩa ducis priuilegia conceſſit, ita ciuitas ac totus ducatus epiſcopatui ſubiectus eſt. Reliquos epiſcopos in catalogo Abbas Spanhaimẽſis allegat. Iuris huius epiſcopi eſt gladio inſtar ſecularis cuiuſdam ducis in altari niti, ac peracto officio armis incedere, ut teſtatur Aeneas Syluius. Henricus imperator Franconiæ ducatum affectabat, qua de re excommunicationi notatus eſt. Nec quiſquam alius Frãconum ducis titulum retulit, excepto uno epiſcopo illo, qui id iure diuino humanoq; obtinuit. Reges autem Francorũ qui Gallias occupauerunt, & Clodomiro ſucceſſerunt a noſtra memoria excludere uolui. Licet germani origine fuerint, dum Gaguinus, Michael Rictius, propria uolumina de illis uulgauerint, & tandem de regibus & ducibus Francorum.

Ducatus Frãconię ad epiſcopatum,

De ducatu & ducibus Bauariæ. Ca. lxxvii.

BAuaria tpibus priſcis noricæ regiõis appellationẽ quæſiuit. quã alii tamen a Bauaro rege nuncupatam, alii a bois Gallis uolunt, qui huc conſederũt. Ego facile a Bohemis autumarem, quos ex Ptolemæi ſententia, paulo ſuperiori capite uſq; ad Danubium eorum ditionem ꝓrogaſſe diximus. Reſponderet & id opinioni Cornelianæ. Sunt qui Troianos eos uolunt, ut apud Vuingartenſes & Altdorffenſes in annalibus uidemus. Vrſpergenſis uero e reliquiis illis, q Valentiniani temporibus emergebant, proceſſiſſe refert. Cui calculum adderẽ, niſi e Scythia. i. Scãdia (ut cæteras Germanorum gentes) eos deueniſſe tenerem. Fuit olim Bauaria obnoxia regibus. Temporibus Auguſti Boamundꝰ, poſtea Ingramius ac Adelgerus, inde Gundoaldus, primi reges Bauariam tutabantur, quorum Methodius & Sigobertus, Geblacenſis meminerunt. Primum ducem Theonem quidã perhibent, qui a

Bauariæ duces vñ.

B. Rup̃to lauacro chriſtiano perfuſus, regni Bauarorũ nomẽ commutauit in
ducatus appellationẽ.Huius inde filius Theobert9,quẽ alii Theobaldũ uocãt,
ducatũ adept9 eſt,poſt quẽ Geribald9, Heribertus,Odilio,reb9 potiti ſunt.
Poſt quos Taſſilo dux,Carolo rebellis,unde cum patre in monaſterium de/
tonſi trudebanť,ac Bauaria interim a Caroli poſteris moderabatur. Inde Ar
nulphus Bauariæ dux conſecratus, a Cunrado Cæſare in exilium abactus,ab
Hẽrico Imp̃a. poſtlimio reſtitutus eſt,poſt quem proximas ſedes tenuit Ber
tholdus filius,qui deficiente uirili ſobole,unicam ſuam natam,de Ottonum fa
milia uni coniunxit,ac Henrico Ottonis primi fratri Bauariam ob affinitatẽ
detulit.Cui alter & alius Henricus ſucceſſerunt,uſq; ad ſanctum Henricũ Au
guſtum,qui ſeruata caſtitate cum Kunigũda,poſt obitũ ſuum,in manus Vuel
phorum nobilium ducum Sueuorum Bauariam tradidit.Hi itaq; uſq; ad Cũ
radi quarti tempora Bauariæ præfuerunt.Ab Ottone inde quodam cœleſtiſ
ſimo uiro eo priuati,& ab Agnete imp̃atrice iterũ priſtĩo loco reſtituti, uſq;
ad Henrici ſuperbi ducis,de eorum familia potentiſſmi,tempora,Bauariã re/
Cõiũctio tinuerũt,qui dũ ſe Fœderico cęſari oppoſuit,propter inobediẽtiã ducatũ ami
Palatina ſit.Abeunt a ſe ſcriptores in diuerſum,Vrſpergenſi enim placet,Ottoni tunc
tus ac Ba Schurenſi Bauariam datam,& eius fratrem Ottonem ob uxorem,Palatinum
uariæ. Rheni conſtitutum,Palatinatum Rheni ducatui Bauariæ coniunxiſſe.Nauclerus ṽo Ottonem nominat, & Ludouici Palatini & ducis Bauariæ parentẽ ait
huncfuiſſe.Ratio uero temporis nõ diſcrepat.Nos ergo duos Ottones & du
os Ludouicos fecim9,& nepoti Ottõis de Schuren,noĩe Ottoni,rõne Gertru
dis filiæ, Palatinatum ducatui coniunxiſſe contendimus. Ad hoc multis rati/
onibus ſumus inducti,primo quia tempus eſt congruentius,deinceps quia ille
Otto qui in matrimonium Gertrudi collocatus eſt,Dux Bauariæ ſecundum
omnes ſcriptores p̃hibeť.Nõ aũt ille frater eſſe illius potuit,qui primus(depo
ſito Henrico)Bauariam ſibi copulauit. Nec nomen a fratre aucupari, poſtre
mo quia in Palatini genealogiis uidimus Ottonem,Ottonis Schurenſis nepo
Loc9 Vr tem,ac primum de iſta genealogia Palatinum dictum, ac Ludouici illius (qui
ſpergẽſis. Bauariæ dux & Palatinus ferebať)patrẽ. Libuit ergo illorum ſententiã ſequi,
qui Ottonem Ottonis Bauariæ ducis nepotem,primum in comitem palatinũ
euaſiſſe conuincunt, licet alia ſententia Vrſpergenſi ſecus perſuaſerit. Vide/
tur etiam anile cõmentum,quod Abbas Trittemius indicat,ante Pipinum,Ba
uariæ & Palatini ditiones fuiſſe coniunctas per Gertrudẽ, uidetur con
trarium inferri ab omnibus.Olim potentior erat ducatus Baua/
riæ,nam Fœdericus primus multum Auſtriæ Marchiona
tui tunc adiecit, quẽ ducatum fecit,ut Vrſpergẽſis ,&
alii ſcribunt,& Henricum ducem Auſtriæ Ba/
uariæ præfecit. Verum Henricus filius
Vuelphonis iterum ad ueram line
am Bauariam reduxit.Nunc
Genealogiam eorum
uideamus.

Genealogia ducum Bauariæ

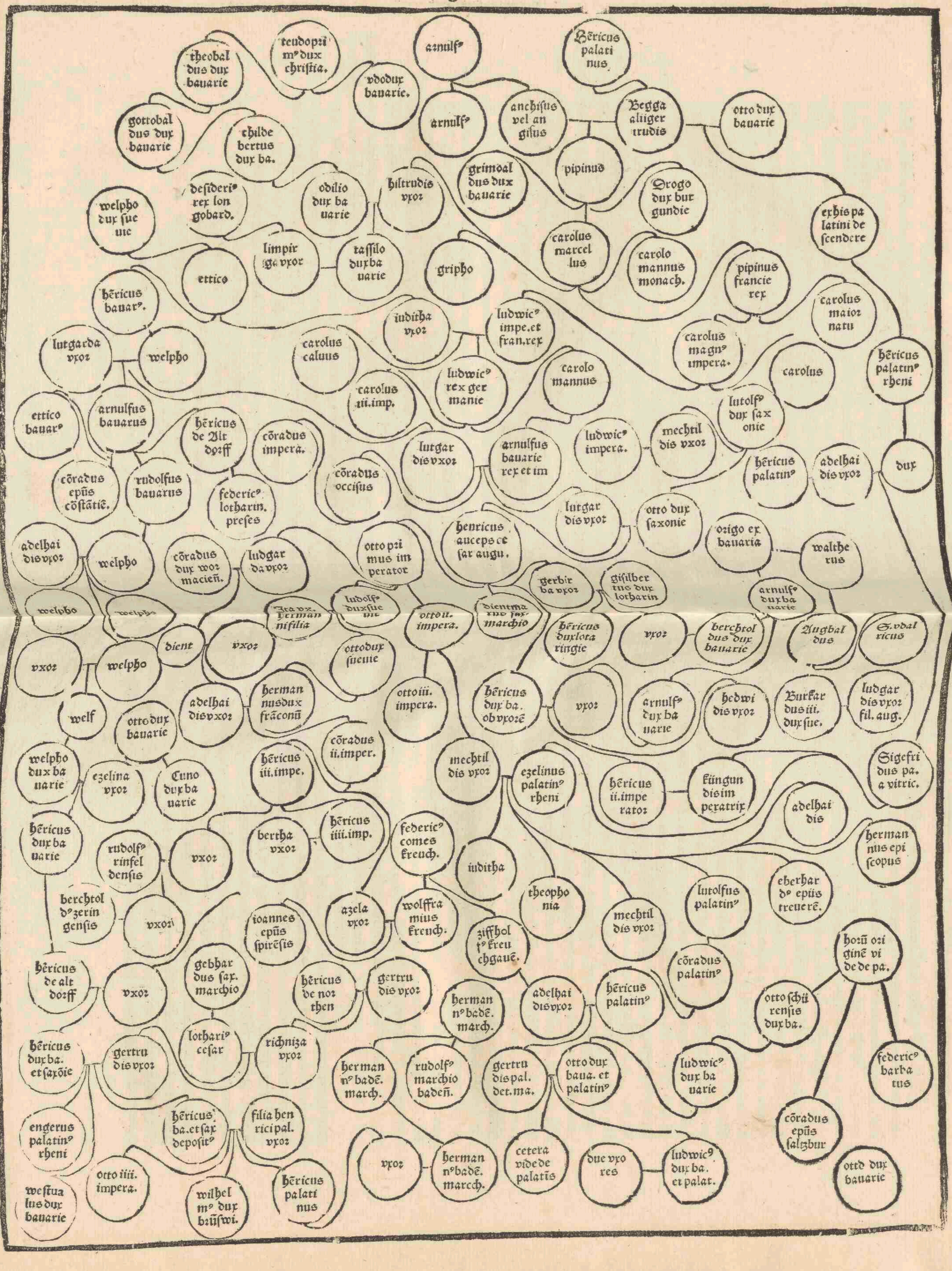

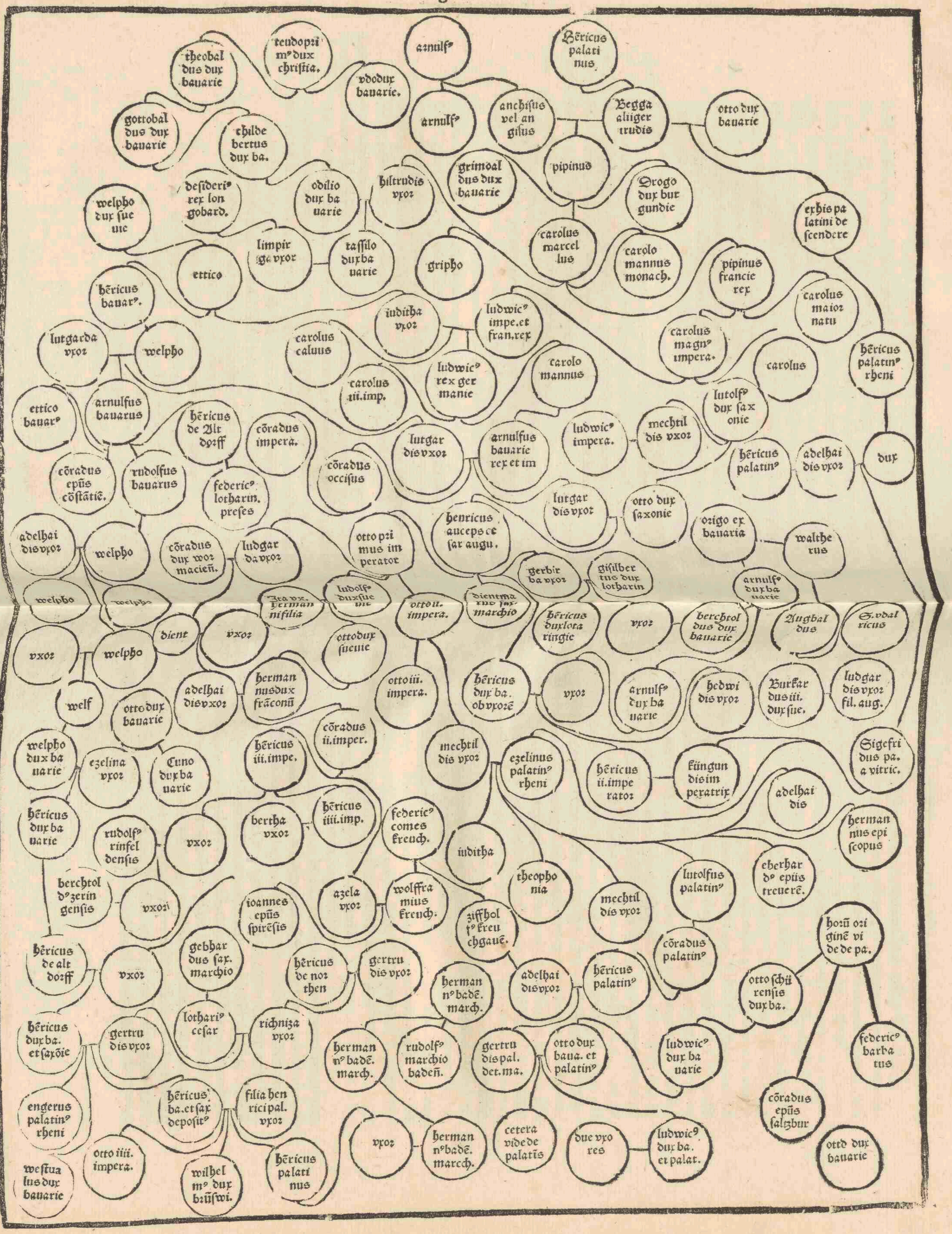
theobaldus dux bauarie
teudo primˢ dux chriſtia.
arnulfˢ
hēricus palatinus
vdo dux bauarie.
arnulfˢ
anchiſus vel angiſus
Begga aliiger trudis
otto dux bauarie
gottobaldus dux bauarie
childebertus dux ba.
grimoaldus dux bauarie
pipinus
Drogo dux burgundie
desideriˢ rex longobard.
odilio dux bauarie
hiltrudis vxor
welpho dux sueuie
ex his palatini deſcendere
limpirga vxor
taſſilo dux bauarie
gripho
carolus marcellus
carolomannus monach.
ettico
pipinus francie rex
hēricus bauarˢ.
iuditha vxor
ludwicˢ impe. et fran. rex
carolus maior natu
lutgarda vxor
welpho
carolus caluus
carolus magnˢ impera.
carolus
hēricus palatinˢ rheni
carolus iii. imp.
ludwicˢ rex germanie
carolomannus
ettico bauarˢ
arnulfus bauarus
hēricus de Altdorff
cōradus impera.
lutgardis vxor
arnulfus bauarie rex et im
ludwicˢ impera.
mechtildis vxor
lutolfˢ dux ſaxonie
cōradus epūs cōſtātie.
rudolfus bauarus
federicˢ lotharin. preſes
cōradus occiſus
hēricus palatinˢ
adelhaidis vxor
dux
lutgardis vxor
otto dux ſaxonie
adelhaidis vxor
welpho
cōradus dux wormacien̄.
ludgarda vxor
otto primus imperator
henricus auceps ceſar augu.
origo ex bauaria
waltherus
gerbirba vxor
giſilbertus dux lotharin
arnulfˢ dux bauarie
welpho
welpho
Ita vx. Hermanni filia
ludolfˢ dux ſueuie
otto ii. impera.
dientmarus marchio
hēricus dux lotaringie
vxor
berchtoldus dux bauarie
Augbaldus
S. vdalricus
dient
vxor
vxor
welpho
otto dux ſueuie
otto iii. impera.
hēricus dux ba. ob vxorē
vxor
arnulfˢ dux bauarie
hedwidis vxor
Burkardus iii. dux ſue.
ludgardis vxor fil. aug.
welf
adelhaidis vxor
hermannus dux frācōnū
otto dux bauarie
cōradus ii. imper.
mechtildis vxor
ezelinus palatinˢ rheni
hēricus ii. imperator
küngundis imperatrix
Sigefridus pa. a vitric.
welpho dux bauarie
ezelina vxor
Cuno dux bauarie
hēricus iii. impe.
adelhaidis
hēricus dux bauarie
rudolfˢ rinfeldensis
vxor
bertha vxor
hēricus iiii. imp.
federicˢ comes kreuch.
iuditha
hermannus epiſcopus
berchtoldˢ zeringensis
vxor
ioannes epūs ſpireſis
azela vxor
wolffra mius kreuch.
theophonia
mechtildis vxor
lutolfus palatinˢ
eberhardˢ epūs treuerē.
ziffholfˢ freuchgauē.
horū originē vide de pa.
hēricus de altdorff
vxor
gebhardus ſax. marchio
hēricus de northen
gertrudis vxor
hermannˢ badē. march.
adelhaidis vxor
hēricus palatinˢ
cōradus palatinˢ
otto ſchürensis dux ba.
hēricus dux ba. et ſaxōie
gertrudis vxor
lothariˢ ceſar
richniza vxor
hermannˢ badē. march.
rudolfˢ marchio badeñ.
gertrudis pal. det. ma.
otto dux baua. et palatinˢ
ludwicˢ dux bauarie
federicˢ barbatus
engerus palatinˢ rheni
hēricus ba. et ſax depoſitˢ
filia henrici pal. vxor
vxor
hermannˢ badē. march.
cetera vide de palatis
due vxores
ludwicˢ dux ba. et palat.
cōradus epūs ſaltzbur
otto dux bauarie
weſtualus dux bauarie
otto iiii. impera.
wilhelmˢ dux brūſwi.
hēricus palatinus

De ducibus Sueuorum,& eorum Catalogus. Ca. lxxx.

POſuimus Lector (quantum noſtra tulit mediocritas) Sueuorum du-
cum originem,& genealogiam,in magna tamen ſcriptorum diſcrepan
tia,& paucitate,quæ res omnes hactenus auocauit.Nam adeo a Sueuo
rum memoria receſſerunt ferme cũcti ſcriptores,ut nullus omnino eos attige- Sueuorũ
rit integre.Multi Sueuorum enarratores a ducibus de Stauffen ingreſſi gene duces
alogiam Sueuorum,& uſq; ad Conradinum deflexerunt,altius ire non potue
runt,in tranſitu quaſi per decem forſitan Sueuorum duces excurrerunt , mox
in limine deſtiterunt.Sunt præterea qui intentiſſima cura Sueuorum hiſtori-
as adierunt,ut Vrſpergenſis,Conradus Peutinger,& alii.Naucletus paulo ef
fuſius rem tractauit,uerum nõ per modum genealogiæ,nunc illum, nunc hũc
tantum nominando,ſine omni progenierum aut ſtirpium connectione & ne-
ceſſitate.Multæ interim ſcriptorum diſſentiones oboriuntur, unus Herman-
num ſecundum ab Hermanno primo deducit,cuius filiam Itam duxit Lutol-
phus filius Ottonis dux Sueuię, Vrſpergenſis uero & Saxonum annales repu
gnant,alii a Conrado Sapiente,Lupoldi Marchionis Auſtriæ fratre , alii ab
Hermanno fratre Erneſti ducis Sueuorum & Auſtriæ,filio Giſelæ imperatri
cis,illis originem perſuadent. Cuius ductu igitur hunc nobiliſſimum Sueuo-
rum ducem noſtris genealogiis introducemus? quare nobis parcendum erit,
ſi in uno ſecus q̃ recepta quorũdam perſuaſio obtinuit,& aliam uiam ab aliis
ingreſſi fuerimus. Id ergo ſufficiens ac tutiſſimum noſtro labori præſidium
erit,ꝙ nihil proprio uſi capite temere ſubſcripſimus.Ad rem redeam,Sueuia
olim ſub regibus moderabatur,& Morauinus rex Sueuorum cõſecrabatur,q
Brennum genuit ducem Sueuorum,non Gallorum,ut Hermanni, Naucleri ,
Strabonis,& aliorum auctoritatibus confirmauimus.Alludit Ligurinus.Huic
ſententiæ etiam acceſſit Gotfridus ,cuius uerba ſunt. Incoluit centũ primæ-
ua Sueuia pagos, Nec urbes nec caſtra colens,ſed rura uel agros Brenn9
dux fuit eorum,ſimul Allobrogorum, Sede Byzantinus fuerat,tunc rex Si
guinus Condit apud Gallos Senenſem Brennus & urbem,
En igitur Senones,quod nomen Senna parauit,
Ex hac ſunt Senones,qui quondam agmina Romæ
Vicerunt. Nec excluſimus hoc loco Gotfridi (licet non accepti ſcriptoris)
ſentẽtiã,ueri tñ,ut ueriſſimi,cui9 auctoritatẽ tm̃ ſtili ei9 ieiuni ac deſoleti rõ cõ
cuſſit,nobis aũt cũ ueritate nõ elegãtia,ob meliorũ auctorũ inopiã res erit. Tẽ
pore Cęſaris Arouiſtũ Sueuis ac oĩ germãię p̃fuiſſe uidem9,ętate uero Augu
ſti Vãnius & Sido a Druſo cõſtituti Sueuię reges noĩabãt̃. Tẽpeſtate Tiberii
Marebudus Sueuię a Põp.Lęto allegat̃.Seculo uero Cõſtãtini Thonodorus
a Marcellino rex Sueuorũ declarat̃.Põp.Mela li.iii. & Solinus Celeri Metello
a Sueuorũ rege,mercatore Indię ad germaniã appulſos donatos teſtant̃. Vo-
lũt ergo q̃dã Caroli tp̃ibus primitus ĩ ducatũ redactã fuiſſe Sueuiã.Ego q antiq
ores eorũ duces uidi in auctoribus,haud facile huic opiniõi aſſentior.Legitur
Gonſo ſueuorum dux,qui ſanctũ Columbanũ exilio mulctauit,cui Lãgredus

ſucceſſit,inde Linfridus & Gotfridus,qui filiam Carolo Magno dedit nuptui
Inde Enſmerinus & Marſilius Gerardus Caroli temporibus memorãtur.Du/
ces Sueuorum tp̄e Ludouici Pii Cõradus initiabat̃,Luduici II.Hiltebrandus,
cuius filia uocabat̃ Hildegardis.Tũc tp̄is Luduicis uniuerſa germania ſorte ob
uenit paterna,Luduicus ergo II.imp̄ator,Carolũ III.paulo poſt etiã imp̄atorẽ
Sueuię p̃fecit,a q̃ principes defecerunt,& Arnulpho Carolomanni filio eiꝰ pa
truo adhæſerũt,ꝗ Sueuiæ dux iuxta & imp̄ator Auguſtus,ducatũ Cõrado fi
lio Cõradi imp̄atoris,de gn̄e Carolorũ ultimi,tradidit.Cõrado uero ſuſpecta
erat Alberti nobiliſſimi germanorũ ꝓgenies,q̃ ſe etiã Sueuorũ duces ꝓfeſſa
titulũ ac iura Sueuorũ in ſe uertebat,totãq; nobilitatẽ Sueuicã affectabat.Al/
bertus.n.a Baba filia Ottonis ducis originẽ ſibi pollicebat̃,ut Gotfridus, Vrſp̄
genſis,& multi eruditorũ dixerũt.Patre uero nobiliſſimo Sueuorũ duce a pri
ſcis genus ſuũ trahente nitebat̃.Hic ẽt Albertꝰ ſuę ſtirpis nobilitate frui uoluit
Lupoldũ Marchionẽ Auſtriæ,ꝗ ſe ducẽ Sueuorũ & oẽm ſuã poſteritatẽ iſcri
bi fecit,Hermannũ primũ ſocerũ Lupoldi,Ottonis primi filii,ac Cõradũ ſapi
entẽ ad ſui gn̄is nobilitatẽ reduxit,ꝗ e Baba genꝰ eorũ deduxiſſe ferebantur,
ſicuti Auſtrię annales p̄hibẽt.Alii tñ Lupoldũ,Hermannũ primũ & Cõradũ
a q̊dã Rup̄to parente gloriari teſtãt̃,lector ex ſuo ingenio calculũ addat uel de
mat,ipſe ad lineã unde digreſſus ſum redeã.Cunradus (ꝗa Alberti copiã non
habere potuit,Reinoldũ fratrẽ eius occidit,iratꝰ Albertus,fraternæ cædis im
patiẽs,& ipſum Cõradũ eodẽ affecit ſupplicio,Luduicus ultimus ſui noĩs rex,
Arnulfi Imp.filius (ut fratrẽ temere occiſũ ulciſceret̃) Albertũ bello p̄ſeq̃bat̃,
cuius facultate dum nequiuit potiri, ductu & auſpiciis Hattonis Mogũtini ar/
chiepiſcopi,dolo & fraude ĩterceptũ,& ꝟbis fallaciis, & ſpe cõponẽdi fœderis
lactatũ,acꝗſiuit,et in ſua iura redegit Albertũ,de q̊ capitis ſuppliciũ ſumptũ eſt
Tũc tp̄is Richardis Sueuorũ dux memorat̃,ꝗ natiõe Burgũdio ferebat̃ ſecũdũ
q̊ſdã anglicꝰ,& Erkingerus cũ ſororio ſuo Linfrido in Sueuorũ principes abi/
uerũt.Verũ hi a Cunrado rege Cõradi occiſi filio decolati ſunt,Semp̄.n. odia
maiorũ in poſteris etiã ſeſe exercebant.Conradus igit̃ ut ducatũ iterũ in ſuã ꝓ
geniẽ redigeret maſculĩa ꝓle carẽs,ſuã filiã Burkardo Sueuorũ duci copula/
uit,ꝗ Richardi ducis,prius a nobis allegati filius extitit.Hic Burkardus filiã ſuã
Berthã Rudolpho tradidit,cui & Sueuię ducatũ reliꝗt.Fuit eadẽ tẽpeſtate ãnis
rudolpho æqualis Hermannus Sueuiæ dux,ꝗ ducatũ Sueuiæ uniuerſum poſ
ſedit,& Hermãnus primus dictꝰ eſt,frater Lupoldi Marchiõis Auſtrię, & ut
prius adduxi,e Baba & priſcis Sueuorũ ducibꝰ originẽ referẽs.His tp̄ibus Ot
tonis primi,multa p̃lia fœliciter cęſari cõfecit,ſtrenuiſſimus ac multa prudẽtia
p̃ditus,& dignitate,vnicã eius filiã(ꝓlis maſculinæ exp̄s)Itam noĩe,Ludolpho
Ottõis filio,unacq; totũ Sueuię ducatũ tradidit, Vrſp̄gẽſe teſte.Sic ducatꝰ Sue
uiæ ad Saxones deuenit,poſt Ludolphũ Burkardus III.Sueuiæ dux euaſit, ra
tiõe uxoris eius Hetuidis,q̃ neptis imp̄atoris Hẽrici aucupis,ac filia fratris pri/
mi Ottõis memorabat̃.Aiũt ꝗdã genitorẽ illiꝰ natiõe bauarũ fuiſſe,& S.Vdal
rici affinẽ,cuiꝰ mẽtio fit in uita S.Vdalrici,& ꝙ nocte in ſõno gladiũ uiderit.

Hic Burkardus ſine prole defunctus, ducatū Ottoni, filio Lutolphi ducis Sueuorum iam adulto reliquit, cui Cunradus quidam ſucceſſit, inde Hermannus ſecundus, ſecundū aliqs de genere primi Hermanni, qui Gerbirgam Cūradi regis Burgundiæ filiā in coniugē duxit, cui ſucceſſit Cunradus filius eius, inde Hermannus tempore imperatoris Cunradi ſecundi, qui illius Hermanni filius, ſecūdū aliquos Sueuiæ dux erat, a Lutolpho em̄ paternam originē duxit, duce Sueuorū, ac Ottone & Hermanno, maternū uero genus (non inficior) a Cunrado Vuormacienſiū duce, qui ab aliquibus Francus fuiſſe conuictus eſt. Bene ergo Platina, Blondus, & Aeneas Syluius, Cunradū hunc Sueuum probauerunt, licet Otto Friſingeñ. Francū. Hic Hermannū uxoris eius ex Erneſto filium ſuum priuignū Sueuiæ ꝑfecit, ut annales Auſtriæ teſtant̄. Inde Otto de Sunēpfurt, ac Rudolphus de Pfullendorff, alterius generis & ſtirpis aſſertores, Sueuię contigerunt. Poſtq̄ Hermannus p̄dictus ſine prole e uita exceſſit, & iterum ducatus uacabat. Henricus tertius imperator, Rudolpho de Rinfelt, nepoti ſuo ratione filię, quā Cunoni eius parenti coniugio tradiderat, Sueuiam obtulit. Hic patruo ſuo Henrico quarto in multis prelíis ſocius affuit poſtremo tamen ipſum bello proſecutus eſt, a quo occiſus, omni prole uirili deſtitutus, unicam filiam Bertholdo de Zeringen copulauit, qui Sueuiæ ducatum ex promiſſo imperatricis affectauit, non tamen obtinuit. Fœdericus .n. de Stauffen comes, gener Henrici quarti, ob Agnetem eius uxorem, Bertholdum præuenit. Huic ſucceſſit Fœdericus monoculus filius. Inde Fœderic⁹ primus. Inde Henricus ſextus, cuius fratribus occiſis, Fœderico ſecūdo detulit ducatum, filio ſuo, e quo filii duo qui ex cōcubina nati fuerunt, omnes legitima uxore natos ueneno necauerunt, tantū ſuperſtite Conrado, poſtea cæſare, qui relicto unico filio Conradino, fatali lege morti conceſſit, Conradinus ultimus Sueuiæ dux, contra Carolum Andegauenſem Siciliæ (quam ratione matris poſſedit) occupatorem, cum Fœderico Marchione Badenſi, ac duce Auſtrię profecti. Neapoli capite tuſi, & ſepulti ſūt, āno ætatis eorū xviii. dn̄icę uero natiuitatis milleſimo ducenteſimo ſexageſimo octauo, & quia in eo omnis ſtirps defecit, nullus hactenus Sueuiæ dux factus eſt, deſierunt ita nobiliſſimi duo ducatus, Sueuiæ uidelicet in Cunradino, atq; Auſtriæ ducatus in Fœderico, niſi quod Rudolphus de Habſpurg Auſtrię ducatum reduxit, potuiſſet et Sueuiæ ducatum ſuo generi aſciuiſſe, nullus enim tunc principum eo conſanguinitatis iure, quo Rudolphus, & neceſſitudine, ducibus Sueuiæ fuerat coniunct⁹, ut in genealogia noſtra (quam de Cæſaræ Max. æmiliano deſcripturi ſumus) plene abſoluimus. Multę fuerunt in ducatu Sueuiæ ciuitates, quæ nunc aut imperio, aut Bauariæ ducibus ſubiiciūt, ducatus .n. diuiſus eſt, plurimā partē dux Vuirtenbergēſiū occupauit, nō tn̄ titulū ducis Sueuorū ab imꝑatore meruit. Hæc autem (quæ de ducibus Sueuorum poſuimus) ex Gotfrido, Vrſpergenſi, Rheginone, Hermanno, Ligurino, Radeuico, Ottone Friſingenſe, Abbate Spanhaimenſe, Peutigero, Aenea Syluio, & multis annalibus habuimus, niſi ꝙ noſtro æuo Nauclerus de Sueuis proprios libros edidit, & Berno qui-

Finis ducatus Sueuiæ.

dam Abbas multa uolumina de ipſis conſcripſit,Sunt & priuati quidam anna les Sueuorum,qui a Curio Romano ipſos deducunt.Bebelius poeta illud irri dens,a nullo (inquit) Curionis imperatoris fieri mentionem,& anile commẽ tum eſſe teſtatur.Nullus imperator a rerum ſcriptoribus appellationem Curi onis aſſumpſit,ut liquido cõſtat.Legimus tamen Pompeii temporibus Curi-onẽ quendam proconſulem, ad Danubium primum Romanorum imperato-rum omnium profectum,ut Feſtus Ruffus,Aurelius Victor,& Iuſtiniani Cæ ſaris enarrator,copioſiſſime teſtantur.Ego illorum ſententię libentius accede rem,qui Sueuorum antiquitatẽ non in Curionẽ,uerũ potius in ipſos Germa-nos referunt.Hęc aũt q̃cũq; attulimus,ueterũ auctoritate nixi,& q̃plurimorũ annaliũ rõnibus confirmauimus.Vt aũt materia,quã de Sueuorũ regibus con cepimus, ſe latius aperiat, non diſſimulãda eſt Iornandis ſcriptoris uigilãtiſſi mi de ea re ſententia,qui longe clarius Sueuorum reges illuſtrauit,& quorun dam memoriam prorogauit,a qua reliqui ſcriptores receſſerunt. Dum libris ueterum nitor,facile conſequor Sueuorum regum memoriam a temporibus Iulii uſq; ad inclinationem imperii Roma. Qui aũt Theodoſii aut Valentini ani ſeculo uſq; ad Pipinum numerentur:nullus explicauit, ſecluſo in hoc ſolo Iornãde.Apud quẽ Theodericus Viſogotthorũ rex,illius Theoderici filius, qui in bello contra Attilã occubuit,Sueuiæ regẽ contra ſuos hoſtes iuuit.Vñ claudẽte ultimum diem Sueuorum rege,ipſe regnũ in ſua iura redegit,ac Tu riſmundũ filiũ huic p̃fecit, ſub cuius poſterioribus plus ducẽtis annis Sueuia moderabat̃.. Nunc ad ſtrategemata Sueuorũ digredior,quę quamuis non du bitem, quin adamuſſim ab Vſpergenſi ſint elaborata,in tranſcurſu tamẽ quæ nobis obuientur operi noſtro alligabo.Multas Sueuorum expeditiones cõtra Danos,Saxo grammaticus affert,in quarum numero octo recenſentur gra-uiſſimę.Cunradus III.ſui noĩs imperator,accepto nuncio de obſeſſiõe ciuitatis Edeſſę per Saracenos,nomen ſuum in militiam dedit, & adiuncto Ludouico Francorum regi ac Balduino regi ſuo exercitu, Iconiam ĩtercepit, Damaſcum Syriæ metropolim recuperauit.Perfidia demum Emanuelis Conſtantinopoli tani imperatoris in Europam regredi cogebatur. Quid Fœdericum primum Sueuũ memorem:qui capto Adriani põte,Romam,Mediolanum,Venetias ſollicitabat,Cremonam ac Galliam ciſalpinam terruit, Anconã ac Philomenã e iure Turcorum ſuſtulit,Armeniam minorẽ in ſuã ditionem redegit. Quis: Philippi Sueui regis diſpendia contra Ottonem IIII.ignorat.Erat huic Philip po frater Cunradus,qui contra Bertholdum Zaringẽſem mouit expeditionẽ, quem & armis exagitaſſet,niſi repentino fato conceſſiſſet.Omnes etiam impe ratores,in his quæ uirtutis & claritatis ſunt longe poſt ſe Fœdericus II.reliq̃t,q̃ Ancona urbe populata,Damiatam urbem a Soladino captam,& omnes bar-bari conatus fregiſſet,niſi Honorii tertii papę ratio aut potius neq̃tia,ipſo in li mine obſtitiſſet,Parmã tamen & Armeniam recuperauit Ruſſiam & Garam ampliſſimas regiones a Turcorũ incurſiõibus liberauit,totam Italiam Gibelli norum ac Vuelphorum facta diſcordia caſtigauit. Iã genealogia eorũ ſeq̃t:

Strategemata Sueuorũ contra Turcos.

Genealogia ducum Sueuorum.

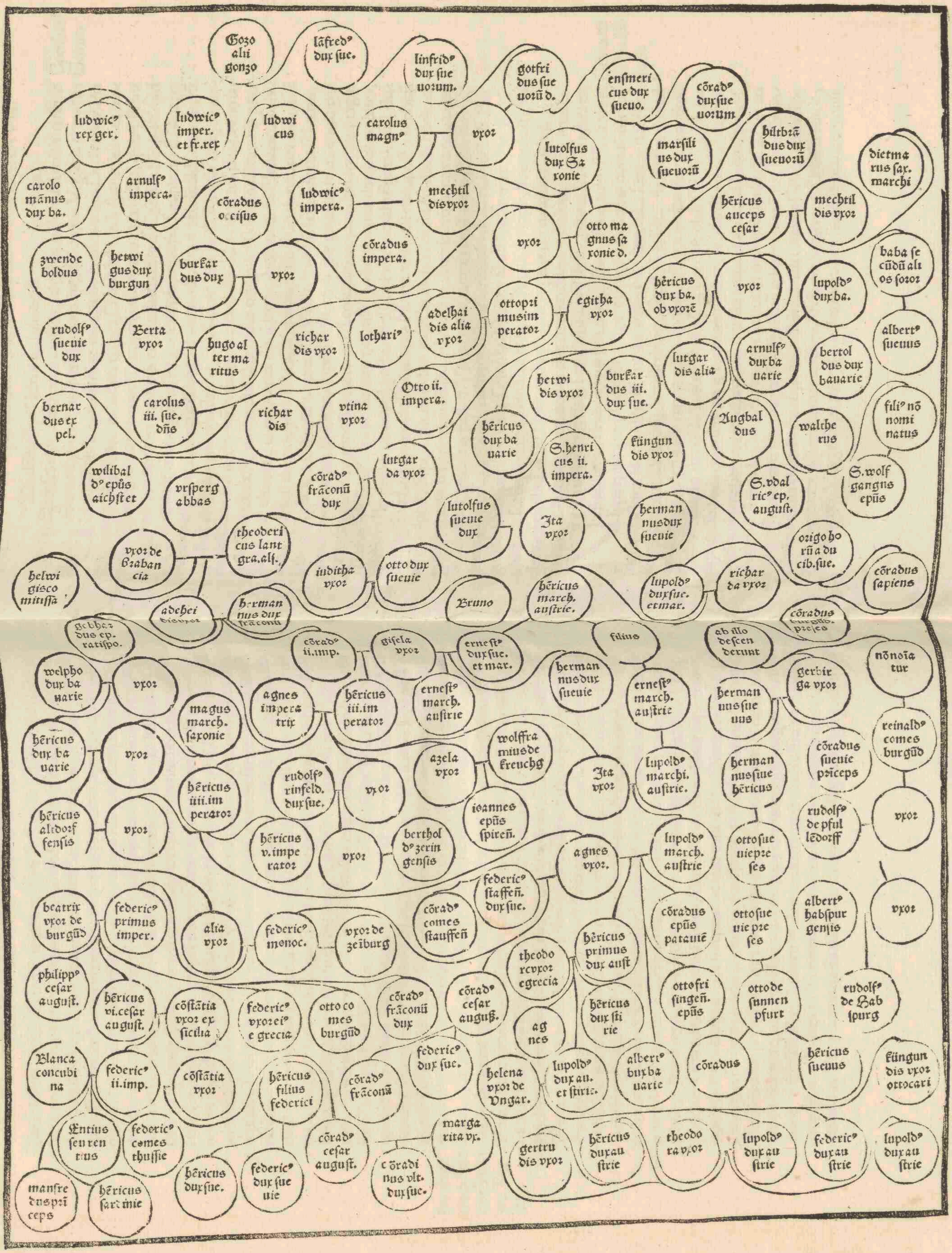

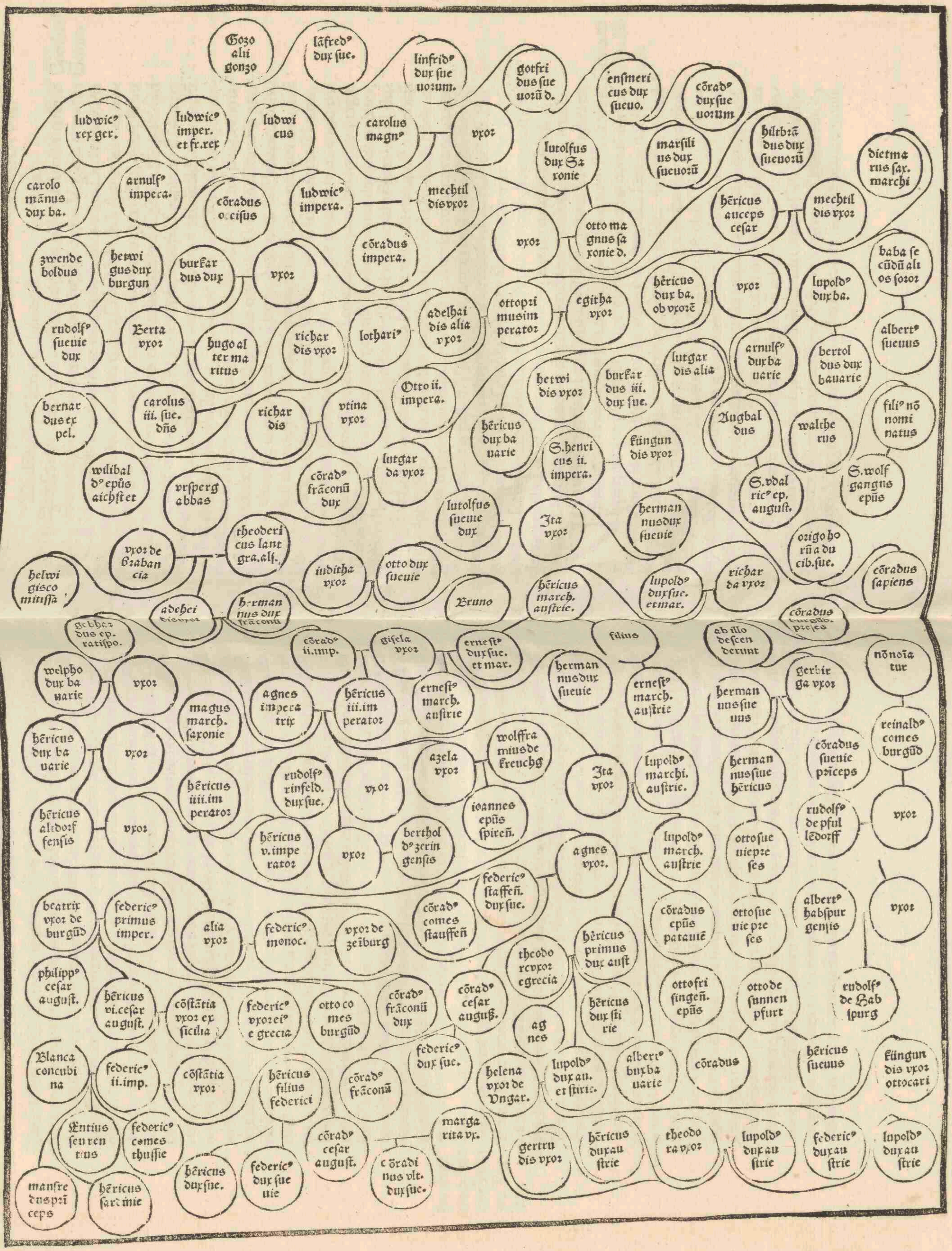
Gozo alii gonzo
lāfredꝰ dux sue.
linfridꝰ dux sue uorum.
gotfridus sue uorū d.
ensmericus dux sueuo.
cōradꝰ dux sue uorum
ludwicꝰ rex ger.
ludwicꝰ imper. et fr. rex
ludwicus
carolus magnꝰ
vxor
lutolfus dux Saxonie
marsilius dux sueuorū
hiltbrādus dux sueuorū
dietmarus sax. marchi
carolomānus dux ba.
arnulfꝰ impera.
cōradus occisus
ludwicꝰ impera.
mechtildis vxor
hēricus auceps cesar
mechtildis vxor
zwendeboldus
hetwigus dux burgun
burkardus dux
vxor
cōradus impera.
vxor
otto magnus saxonie d.
baba se cūdū alios soror
rudolfꝰ sueuie dux
Berta vxor
hugo alter maritus
richardis vxor
lothariꝰ
adelhaidis alia vxor
ottoprimus imperator
egitha vxor
hēricus dux ba. ob vxorē
vxor
lupoldꝰ dux ba.
albertꝰ sueuus
lutgardis alia
arnulfꝰ dux bauarie
bertoldus dux bauarie
hetwidis vxor
burkardus iii. dux sue.
bernardus ex pel.
carolus iii. sue. dñs
richardis
vtina vxor
Otto ii. impera.
Augbaldus
waltherus
filiꝰ nō nominatus
hēricus dux bauarie
S. henricus ii. impera.
küngundis vxor
wilibaldꝰ epūs aichstet
vrsperg abbas
cōradꝰ frācon͂ū dux
lutgarda vxor
S. vdalricꝰ ep. august.
S. wolfgangus epūs
lutolfus sueuie dux
Ita vxor
hermannus dux sueuie
vxor de brabancia
theodericus lantgra. alſ.
origo horū a ducib. sue.
helwigis comitissa
inditha vxor
otto dux sueuie
Bruno
hēricus march. austrie.
lupoldꝰ dux sue. et mar.
richarda vxor
cōradus sapiens
adeheidis vxor
hermannus dux frāconū
cōradus burgūd. preses
gebhardus ep. ratispo.
cōradꝰ ii. imp.
gisela vxor
ernestꝰ dux sue. et mar.
filius
ab illo descenderunt
nō noīatur
welpho dux bauarie
vxor
hermannus dux sueuie
ernestꝰ march. austrie
magnus march. saxonie
agnes imperatrix
hēricus iii. imperator
ernestꝰ march. austrie
hermannus sueuus
gerbirga vxor
reinaldꝰ comes burgūd
hēricus dux bauarie
vxor
wolffframius de kreuchg
azela vxor
Ita vxor
lupoldꝰ marchi. austrie.
hermannus sive hēricus
cōradus sueuie prīceps
hēricus iiii. imperator
rudolfꝰ rinfeld. dux sue.
vxor
ioannes epūs spireñ.
rudolfꝰ de pfulledorff
vxor
hēricus altdorfensis
vxor
hēricus v. imperator
vxor
bertholdꝰ zeringensis
agnes vxor.
lupoldꝰ march. austrie
otto sue uie preses
federicꝰ staffeñ. dux sue.
beatrix vxor de burgūd
federicꝰ primus imper.
alia vxor
federicꝰ monoc.
vxor de zeiburg
cōradꝰ comes stauffeñ
cōradus epūs pataui͂e
otto sue uie preses
albertꝰ habspurgensis
vxor
theodora vxor egrecia
hēricus primus dux aust
philippꝰ cesar august.
hēricus vi. cesar august.
cōstātia vxor ex sicilia
federicꝰ vxor eiꝰ e grecia
otto comes burgūd
cōradꝰ frācon͂ū dux
cōradꝰ cesar augusꝫ.
agnes
hēricus dux stirie
otto frisingeñ. epūs
otto de sunnenpfurt
rudolfꝰ de Habspurg
Blanca concubina
federicꝰ ii. imp.
cōstātia vxor
hēricus filius federici
cōradꝰ frācon͂ū
federicꝰ dux sue.
helena vxor de Vngar.
lupoldꝰ dux au. et stiri.
albertꝰ dux bauarie
cōradus
hēricus sueuus
küngundis vxor ottocari
Entius seu rentius
federicꝰ comes thussie
cōradꝰ cesar august.
margarita vx.
gertrudis vxor
hēricus dux austrie
theodora vxor
lupoldꝰ dux austrie
federicꝰ dux austrie
lupoldꝰ dux austrie
hēricus dux sue.
federicꝰ dux sueuie
cōradinus vlt. dux sue.
manfredus prīceps
hēricus sardinie

2

De ducatibus Gelriæ ac Iuliacenſi. Ca. lxxx.

GElrenſes olim Auſtraſiæ regibus ,ut qdam uolunt,ſubiecti fuerũt,id aũt manifeſtũ eſt, ꝙ poſtq̃ ad nos impiũ deuenit, Vngaris d e uictis Henricus in comitatũ eã reduxit,anno incarnationis Dcccc.xxxv.Primus comes Begrinus noĩabat̃,cui tp̃ibus Othonũ Mendoſus ſucceſſit,ut monaſteriũ Gelrię in eius memoriã exequit̃,inde multo tp̃e exacto, quis p̃ſuerit Gelrię: nõ penes ullos ſcriptores eſt,Gerlacus tñ (a q̊ Gelriã dictã uolũt) Gelriæ de ferebatur comes,a q̊ noſtra genealogia principiũ ſumptura eſt,illius poſteritas recta linea ac ordine ſemꝑ ſubſecuta eſt,uſqꝫ ad Reinoldũ ac Eduarũ qui ſine uirili ſtemate excedentes, Vuilhelmo de Gulch ſororio reliquerunt ducatũ.Erat em̃ in ducatũ redact⁹ comitatus ille a Ludouico Cęſare,anno ſalutis M.ccc.xxix.& primus dux Reinoldus erat,pater Eduari ac Reinoldi prædictorũ,ac ultimorũ illius ꝓſapiæ ducũ.Erant itaqꝫ coniũcti Menapiorũ ducatus Gelrenſi ductu Caroli IIII.impatoris anno dñi M.cc.lxxiiii. nec diu tamẽ ſub eadẽ ꝓſapia incaluerunt,huius em̃ Vuilhelmi filii Reinoldus ac Eduarus, una cũ morte uitam & ducatũ expoſuerũt, uirili ꝓle carentes in manus impatorias ſepoſuerunt,anno ĩcarnationis M.cccc.xxii.nec plus duodequinqu aginta annis,ſub p̃miſſa ſtirpe ducatus ꝑmanſit.Ambo ducatus ducibus carentes, ad duces Bergenſes uenerunt,poſtea diuiſi,Gelria Arnoldo Egmontenſi ductu Sigiſmũdi impatoris,ac ſalutis anno M.cccc.xxvi.ceſſerat, poſt cui⁹ obitũ ad Adolphũ, & poſt hũc ad filium eius Carolum redacta eſt,qui & hodie eo potit̃.Impator.n.ĩ principũ cõſilio,p̃dicto duci ducatũ uoluit intercipe,ac ipm dominũ de Egmont appellari. Verũ regio ipſum defendit.Iuliacenſis uero ad duces Bergenſes,a qbus & noſtro æuo tenet̃,trãslatus eſt.Id etiã uerũ eſt ,Burgundiæ ducẽ p̃fuiſſe Gelrię Carolũ,poſt cuius obitũ Katharina uidua, Adolphi ducis ſoror,ducatũ adminiſtrauit,uſqꝫ Carolus ille capt⁹, liberatus eſt,hęc de ducibus illis.Eſt aũt Egmont dominatus,ac pene pars maxima Gelrię.

Comitat⁹ Gelriæ.

De ſtrategematibus ac incremento ducatus Gelriæ. Ca. lxxxii.

NEc a nobis p̃tereũda ſunt,ducũ illorũ ſtrategemata,fuerũt crebra eorũ aduerſus Brabantinos p̃lia,ut natiuitatis dñicæ anno M.ccc.xxxix ſępe epiſcoporũ Colonienſiũ partiũ fuerũt,aduerſus ciuitatẽ,nõ ſine ingenti iactura. Reinoldus em̃ dux anno dñi M.cc.lxxxviii.a Ioanne duce Brabantino captus,Limpurg,Vuaſſerburg,Zupff, deꝑdidit. Arnoldus dux ad xxx.annos Fœderico III.repugnans,depoſitus eſt,ac Carolus Burgũdiæ dux, Gelriæ(abacto Arnoldo) cõſecrabat̃. Verũ operã ac oleũ Carol⁹ ꝑdidit,inexpugnabilibus em̃ tribus aut quatuor ciuitatibus,Gelriæ dux animatus,dum nihil amittere poterat,toti germanię inferiori rapinis ac incurſibus reſpondit, Succeſſit Arnoldo Carolus,animo ac ferocitate patrẽ p̃ ſe ferẽs,qui ad tot annos,nullã inferioris Germaniæ ducẽ,bellorũ reliqt immunẽ,nec hodie bellorũ ac conficiendorũ hoĩm eũ pudet. Sumpſit aũt Ottonis Gelriæ ducis tẽpeſtate incremẽta ducat⁹ ille maxĩa.Cões Arnheim.Rugemond, Hadervuick , Gothbamel, Vuagenſtige,tunc tp̃is uillas,muro inueſtiuit,ac ciuitates conſe

Gelria cõtra Brabãtinos.

crauit, ille idem Nimmagen ciuitatem imperialem, anno domini M. cc. xlviii. ductu ſororii eius Vuilhelmi imperatoris magno conflato auro redemit. Monaſteria plura condiderunt Gelrenſes, ueluti Greuental monialium locũ, Ciſtercienſis ordinis, ubi Gelriæ ducum ſepulchra uidentur.

De ducatu & ducibus Iuliacenſibus. Ca. lxxxiii

Iuliacẽſes equites aurati & duces.

DAtæ modo ſatis ſunt partes Gelriæ ducibus, quibus ſtatim putabam duces Iuliacenſes, ob ducatuum amborum uicinitatem ac unitatem, eſſe annectendos. Diu enim ab uno duce ambo moderabantur. Hi a Sigifrido epiſcopo Colonienſi equites aurati olim conſecrabantur, ob immenſam uirtutem bellicam, Aquenſibus pręſtitam, a quibus lege ſanctũ tunc erat, ut ſoli Iuliacenſes propoſiti Aquenſes initiarẽtur. Olim comites fuiſſe feruntur. Ludouicus Cæſar eos in Marchiones ſalutis anno milleſimo tricenteſimo uigeſimo nono ſublimauit, & paulo poſt in duces anno ab illo prædicto triceſimo euaſerunt. Primus dux Vuilhelmus nominabatᷓ, qui Gelriæ ac Iuliacẽſibꝰ diu præfuit, inde ut dixi ad comites Bergẽſes ducatus ille deuenit, penes quos manſit uſqꝫ ad noſtra ſecula, annus uidelicet poſtquam milleſimus ſupra quadringenteſimum undecenteſimus ſextus agebatur. Vuilhelmus inde Iuliacenſium dux, unicam filiam ſuam coniunxit Ioanni, Ioannis ducis Cleuenſis unico filio, & ita tres ducatus coniunxerunt, Bergenſem uidelicet & Iuliacenſem, qui prius erant copulati, & modo Cleuenſem.

De ducatu Bergenſi. Ca. lxxxiiii.

Bergẽſes Marchiones

DIximus ad Bergenſes deueniſſe Iuliacenſem ac Gelrenſem, ducatus libuit igitur & illorum hic meminiſſe. Bergenſes olim in comites abiuerunt, exuto inde Henrico Superbo, Bauariæ ac Saxoniæ ducatibꝰ Fœdericus primus ĩ Bergẽſem comitatũ Engelbertum eorum præfectũ ac comitem Bergenſem multis prediis dotatum dimiſit. Horũ comitatum inde Carolus quartus ĩ Marchionatum tranſtulit, anno ſalutis milleſimo tricenteſimo quinquageſimo ſexto. Primus autem Bergenſis dux Vuilhelmus, ſecũdus Arnoldus, a Vuenceslao cæſare ſunt conſtituti. In bello inde Colonienſi contra epiſcopum, Ioannes filius Henrici, Linburgenſem ac Bergenſem ducatus ad ad Brabantinos armis contulit, quia hi partes epiſcopi ſecuti fuerãt, anno milleſimo tricenteſimo lxxxviii. Ita autem Bergenſis dominatus ad Iuliacenſes deuenit. Theodericus enim Gebhardo Iuliacenſi, pro Bergenſi dominio mutuo pecuniam dedit, eo pacto, ſi ſine filiis obiret, ut iterum ad epiſcopatum Bergenſis ducatus rediret. Succeſſit autem res, ut huic filius natus fuerat, ita Bergẽſes Iuliacenſibus manſerunt. Gelrenſium igitur Iuliacenſium ac Bergenſium, Cleuenſium genealogias uno faſce connectendas eſſe putauimus, quas & tali pacto contulimus.

Genealogia ducum Gelriæ ac Iuliacenſium ac Bergenſium. Ca. lxxxv.

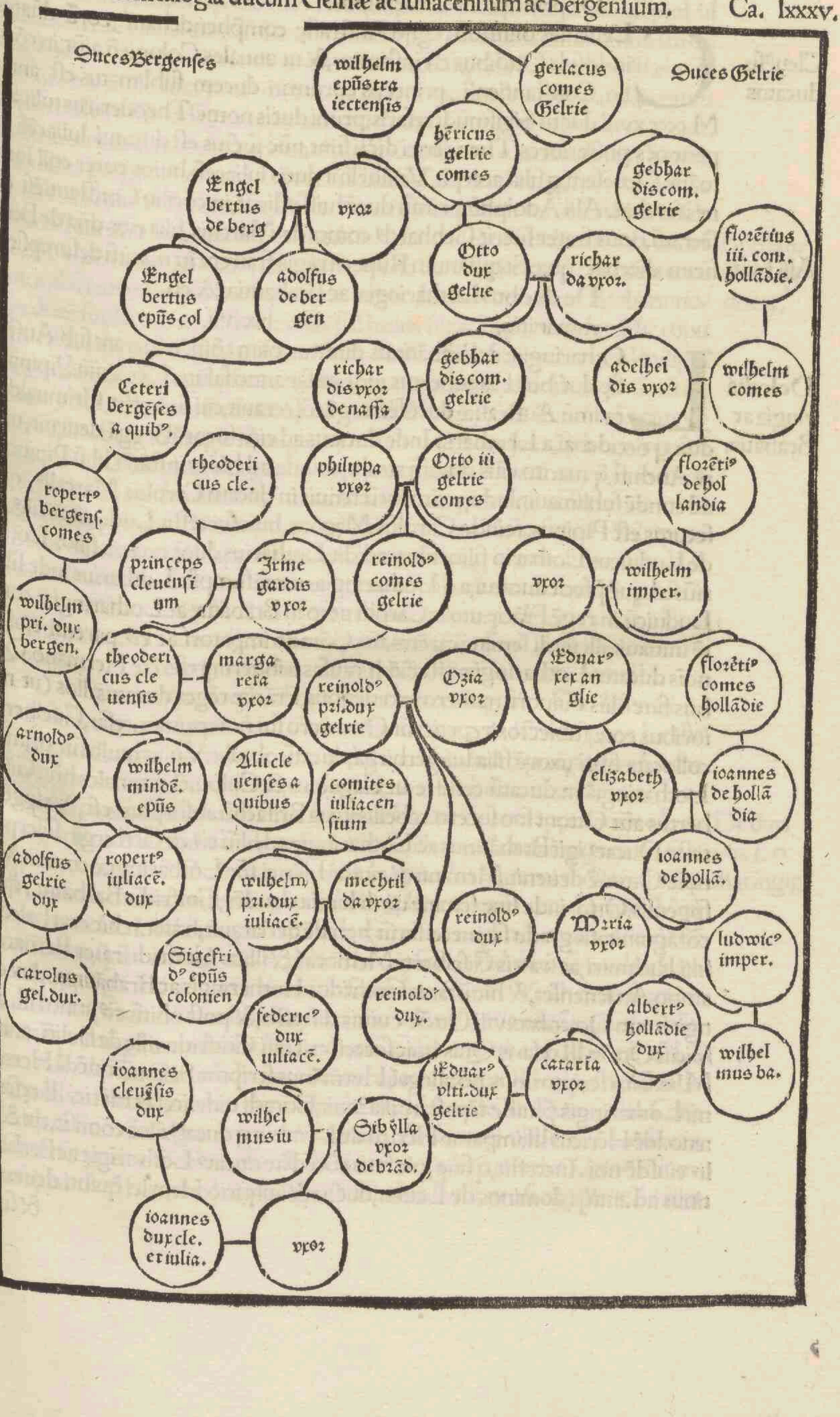

De principibus Cleuenſibus. Ca. lxxxvi.

Cleuẽſis ducatus

CLeuenſes olim ſub regno Auſtraſię cõphendebant, eorũ dñatus inde ſub Ottõibus eſt inſtitutus, & ut annales Colonieñ. aiũt, in cõci/lio Conſtantienſi, princeps eorum in ducem ſublimatus eſt, anno M.cccc.xviii. ductu Sigiſmũdi cęſaris, primi ducis nomẽ Theodericus tulit, a q̃ pene oẽs poſteriores Theoderici dicti ſunt, nũc iũctus eſt ducatui Iuliacẽſi, ꝑ Ioãnẽ Cleuẽſem q̃ filiã accepit Vuilhelmi ducis Iuliaceñ. huius pater etiã Ioannes ferebat. Alii Adolphũ primũ ducẽ fuiſſe dicũt, in cõcilio Conſtantiẽſi cõſecratũ, cuius frater fuerit Gebhardꝰ comes de Marchia, filia eius dña de Bernheim dicebat̃, quæ Stephanum Ruperti regis fratrem in maritũ deſumpſit.

Alii filiũ

De ducibus Lotharingiæ ac Brabantiæ, & eorum initio. Ca. lxxxvii.

De lotharingia ac Brabãtia.

LOtharingiæ ac Brabãtinus ducatus, olim cõiũcti fuerant ſub Auſtraſię ducibus. Dagobertus inde cæſar anno ſalutis Dcc.xxiiii. Pipinum primũ Auſtraſiæ ducẽ ſeu regẽ cõſecrauit, cui ſucceſſit Grimoaldus dux, q̃ occidebat̃ a Leutherio. Inde ducatus ad eius ſororẽ Beggã deuenit, uxorẽ Anchiſi, q̃ marito eius ducatũ attulit, ac inde ad huius inſtãtiã, filiũ Pipinum ad eundẽ ſublimauit. Inde ꝓxĩm locũ tenuit in ducatu Carolus Marcellꝰ, quẽ ſecutus eſt Pipinus, ac inde Carolus Magnus, huic ſucceſſit Ludouicus filiꝰ. Inde Luduicus Lothario filio hũc tradidit, Lotharius duos excepit filios, Lothariũ ſcil. quẽ ꝑfecit ducatui, a q̃ Lotharingia nomẽ ſumpſit. Lotharius inde filiũ Luduicũ in regẽ Frãcię unxit, Carolũ uero in Brabãtiæ ac Lotharingiæ comitẽ initiauit, illi uirili ſemine carẽtes, tũc Cõrado imꝑatori ac eiꝰ parenti eiuſdẽ noĩs ducatus Lotharingiæ affectãdi cauſas tribuerũt, referẽte Hermãno. Quibus ſine filiis e uiuorũ numero excedẽtibus, Frãciæ reges ducatus illos (ut maioribus eorꝝ ſubiectos) repetierũt. Otto uero ſui noĩs primus, cęſar, Giſelberto collocata ſibi ĩ uxorẽ filia ſua gerbirga, ducatũ obtulit. Volũt multi tũc primitꝰ Lotharingiã in ducatũ ceſſiſſe, ut Gaguinus & Coloniẽſiũ annales hñt. Giſilbertus aũt Ottoni ſuo ſocero rebellis iuxta Briſachũ abſorptus eſt, Vrſpgẽſe teſte. Ducatꝰ igit̃ Brabãtinus ac Lotharingię ad filiũ eiꝰ ex Gerbirga ſuſceptũ noĩe Ottonẽ deuenit. Meminit & eiuſdẽ Hẽrici tũc Lotharingiæ comitis Vrſpgenſis. Otto inde ſine ſemine uirili lumĩa claudẽs, Gotfridũ Barbatiũ, q̃dã cõſãguinitatis gradu ſibi neceſſariũ, hęredẽ declarauit, frater .n. hic erat Falcõis filii Richmiri, ac fratris Giſelberti. Memorat & illius Gotfridi frater Bernardꝰ ambo Ardẽnenſes, & hic ꝑfatus Gotfridus Lotharingis ac Brabãtinis dux cõtigit, anno Dcccc.lxxxviii. Ottõe e uiuis diſceſſo, & poſt obitũ eiꝰ anno IIII. auſpiciis Ottõis III. cęſaris. Quis huic ſucceſſerit niſi Gotfridus ille de Bulĩõ, anno M.lxxxiii. a ſcriptoribus nõ allegat̃. Hermãnus ſcriptor Saxonũ quẽdã Hermãnũ Lotharingis ꝑfuiſſe tẽpeſtate illa ĩnuit, Cõradi uidelicet et Hẽrici III. cęſarũ æuo. Idẽ Hẽricus III. ĩpator Hẽrico de Lymburg ducatꝰ illos cõmiſit, cui & filiꝰ eiuſdẽ noĩs ſucceſſit, q̃ ſine ꝓle fatis cõcedẽte ducatꝰ Lothorĩgię ac Brabantinus ad antiq̃s dominos de Leuẽn, ductu & auſpicio Henrici quinti deuenit, & ſub

& ſub iiſdē ut Gezilone, Gotfrido ſecundo, tertio, quarto remanſit, uſq; ad ultimū Gotfridū, ſalutis anno M.lxxxiii. cuius frater Henricus Brabantinū tm̄ ducatū moderabat, cui filius Ioannes primus ſucceſſit, inde Ioānes II. & III. eiuſdē nois, qui etiā maſculina prole deficiente hoiem exuens, Vuenceslaū ſororium ſuū ſucceſſorē ſibi delegauit, qui tam diu ducatū Brabātiæ in manibus tenuit, q; diu in uiuentiū numero uxor conſtitit, moriens uero ducatū cū uita amiſit, ac ducatus Brabantinus ad Ludouicū Flādrenſem ducē redactus eſt, ob Margaritā uxorē, ducis Brabantini filiā, ac uxoris Vuenceslai ſororē. Alii tn̄ ut Colonienſiū annales ad Antoniū quendā tunc deueniſſe uolūt ducatū, ob uxorē Iſabellā Vuenceslai filiā, alii hunc Antoniū de uera linea ducū Brabantinorū dicunt, diſcrutiant alii, id loco ueriſſimi habeo, hunc Antonium Brabantinorum ducē fuiſſe, cui ſucceſſit Ioannes IIII. huius filius, Brabantiç dux. Hic copulatus eſt Iacobç fœminç, Vuilhelmi ducis Hollandini filiæ unicæ, ex Philippi Burgundiæ ducis filia, ſupſuerat igit̄ ea uxor tm̄, ex omni Brabantiæ ducū affinitate, ac Ioanne duce Brabātiæ, marito eiſdē Iacobç, fatis ſine ullo ſemine cōcedente, Iacoba fratrē regis Daniç matrimonio ſibi copulans, ſpe conſequēdi ducatus. Mox Philippus Burgundiç dux anno ſalutis M.cccc.xxxiiii. bello in ditionē ſuā breui tpe Hollandiā, Selandiā ac Brabantiā redegit. Gaguinus patrē huius Philippi Ioannē Brabantiæ ducē fuiſſe ſcribit, alii tn̄ uſq; ad Philippum filiū eius diſtulerunt. Philippo ſuceſſit Carolus filius, q ſine uirili ſemine diſcedens, tradita filia ſua Maximiliano regi, permiſſu Fœderici III. Cçſaris, genero ſuo reliqt tā Burgundiç, Hollandiç q̄ Brabantiæ ducatus. Maximilianus Philippū filiū initiauit in ducē Brabātinū, qui moriēs filio ſuo Carolo hçredi iuſto oia mortis neceſſitate relicta cōmendauit, q & hodie Brabantiæ præeſt.

Brabantia ad q̄s duces.

De ducibus Lotharingis, & eorum catalogus. Ca. lxxxviii

INterim dū in negocio ducū Brabantinorꝝ occupati fuimus, pene Lotharingos duces a noſtra memoria excluſimus. Diximꝰ capite ꝓximo Lotharingiæ ac Brabantiæ ducatus in principio in unū ducatū euaſiſſe, ac Lotharingorū nomen tunc obtinuiſſe. Ita q; ambo ducatus tm̄ appellatione Lotharingorū conſtiterint. Gerbirga ſimul & Giſilbertus Lotharingorū ducū titulū ꝑtulerunt, licet & Brabantiç ꝑfuerint. Itaq; ambo ducatus indiſcreti uſq; poſt Gotfridi de Bulion ſecula ꝑueniebant, q lege fatorū e uita diſcedēs, Vuilhelmo fratri ſuo Lotharingiā cōmiſit. Brabantia uero penes comites de Ardēnen tūc erat, q̄rū catalogū capite priori deſcripſimus. Ad ducatū Lotharingorū redeo, qui ꝑ Gotfridū a Brabantino ſeiunctus eſt. Hic Vuilhelmū fratrem (ut diximus) ꝑfecit. Alii multo ante, ducatibus illis diſcretionē cōtigiſſe ſcribūt, Ottonis primi tpibus uidelicet. Mortuo, em̄ Giſilberto aiunt Raginerū cū Lāperto Arnuldū ac Garneū ducatus illiꝰ occupatores expuliſſe, Lothariū inde ac Carolum fratres pro recuperando ducatu laboraſſe, ac Ottoni filio Caroli eundem donaſſe. Quo mortuo, Gotfrido Ardenenſi obueniſſe Lotharingiā. Illius ſententiæ Geblacenſis eſt, alteri uero accedunt annales Coloniēſium. Gotfridus de Ardennen Lotharingiā Euſtathio Bulionenſi copulata ſibi filia

De ducibus Lotharingiç

ſua in matrimoniū tradidit.Euſtathius Gotfrido Bulionenſi filio reliquit ducatum,hic in regē Hieroſolymitanū abiens,fratri ſuo Vuilhelmo cōmiſit Lotharingiā.Cui ſucceſſit Theodericus filius,cui Theobaldus,inde Federicus, Matthæus,Matthæus filius,Fœdericus frater,Theobaldus,Foricus,Rudolphus, Ioānes,Carolus,inde ob Iſabellā matrē Caroli filiā Renatus Siciliēſis in Lotharingiæ ducē ſublimatus eſt,poſt quē ſedes ꝓximas tenuit Ioannes filius, hic ſine uirili ſemine mortuus,Renatū Vaudemontenſē comitē, agnatū ſuū, ad ducatū hūc accerſiuit.Renato Antoni⁹ dux ſucceſſit,quē nr̄a ætas adhuc uidet.

De ſepulturis & rebus geſtis ducū Lotharingiæ,& eorū titulis. Ca.lxxxix

Tituli ducū Lotharingorū

POſtq̄ a Brabantia,Lotharingia ſemota eſt,creuit in immēſum ducatus ille,ob crebrā & feſtinatā illorū principū mutationē.Oſtēdunt ſe duces illæ reges Hieroſolymitanos,quē titulū eis Gotfridi Bulionenſis uirtus conceſſit,regniq́ꝫ Siciliæ nomen eis Renatus contulit. Vaudemōtenſē uero & Barrenſem comitatus comes Antonius,cætera Ioannes,Carolus, Rudolphus,& alii q in Nanſio eorū ſepulturā erexerunt,ubi & eccleſiā condiderūt, ac dotauerunt.Simon dux Lotharingiæ monaſteriū bellū pratū inſcriptū fundauit,ſalutis anno M.c.lxxv.indictione xx.tertio Idus Nonii,in die Aſcenſionis dn̄icæ.Cuius inhabitatores Ciſtercien̄. ſunt,Illic etiā p̄ſatus dux ſepulchro conditus eſt.Rudolphus dux in cōflictu contra Anglos periit.Memorant multi epiſcopi a ducū illorū ſtirpe proſati,p̄ſertim Metenſiū antiſtites,a q̄rū memoria modo recedamus.Si em̄ oīa quæ in decus illorū uerti poſſunt quæreremus,ſemper a littore remoti nunq̄ ad deſtinati finis terram nauigaremus.

De ſtrategematibus ducum Brabantinorū ac Lotharingiæ. Ca. xc.

Bellū iter Giſilbertū & Ottonē Cęſ.

ORationē nunc de ducū illorū ſtrategematibus dirigā,Lotharingiæ duces ante Ottonū ſecula,nihil memoria dignū elaborauerunt, Ottoi uero primo Giſilbertus gener ſe rebellē geſſit,atq́ꝫ inita cū Egberto q̄dā cōiuratione,poſtq̄ imp̄atoris uires intellexit ſuis ualidiores,iuxta Briſacū in Rheno abſorptus eſt.Hanc hiſtoriā Vrſpergenſis copioſiſſime execut⁹ eſt. Gotfridus etiā Bulionenſis,Lotharingiæ dux,Antiochenē chriſtianis militib⁹ chriſtianitati adiecit,anno incarnatiōis M.XCVIII.Iñ Hieroſolymitanus rex conſecratus eſt,ut prius indicauimus,longo inde t̄pe Ioannes,Brabātinus dux Reinoldū Gelrenſem in bello (q̄d contra epiſcopū Colonienſem geſſit) captiuum abduxit,& Limburgū,Vuaſſerburgū,Zupff,& multa ducatui Gelrēſi ademit,anno dn̄i.M.cc.xciii.Brabantiā inde etiā oī uirili ſtirpe deficientē Philippus dux Burgundiæ in ditionē excepit.Carolus huius nepos Renato Lotharingiæ duce fugato,rebus Lotharingiæ potiebatur,p̄ Heluetos tn̄ repreſſus ac ad ultimū mortis diſcrimē p̄ductus eſt.Interim nulla uel pauca Lotharingorum p̄lia exupauerant.Brabantinorū uero eo plura referunt,Vuenceſla⁹ Brabantiæ dux contra Hollandinos grauiſſima bella confecit,ob id ꝙ Hollādin⁹ ille,regionē ſuā a p̄donibus p̄miſerat undiq́ꝫ infeſtari.Maximilianus etiā ante imp̄ii ſublimationē,ſeueriſſime penes Morinos ac Brabantinos ſeſe bellis oſtēdit.Fuit Nicolaus Calabriæ dux,q aſſumpſit uxorē Ludouici regis Frāciæ filiā,

qua

qua depoſita,filiam unicam ducis Burgundiæ (conſequendi ducatus gratia) in coniugem affectabat,cuius tamen ſpes exitu caruit,prius enim morte preuentus obiuit. Dux igitur Burgundius initiari uolens,in ducem Lotharingẽſem, præuentus eſt a Vaudemontenſibus,ab eorũ comite Renato,ex parte matris Renati Calabriæ ducis,nepote,unde prelia atrociſſima int̃ Burgũdiæ ducem ac Carolum ſunt oborta.Demũ occiſo Carolo, Vaudemontenſibus ducatus ille remanſit.Plures epiſtolas Philelphi circunferuntur, ad Renatum Lotharingorum ducem conſecratæ.

De ducibus Hollandiæ & Selandiæ. Ca. xci.

ET Hollandiam olim ſub Auſtraſiæ regibus fuiſſe quidam obtinuerũt,cui⁹ comitatum olim a Carolo Caluo inſtitutum uolunt. Primus eorum comes Theodericus celebratur,ut in ducatu, ita & in ſuo nomine primus euaſit,poſt quem rebus potitus eſt Theodericus ſecundus, cui Arnulphus ſucceſſit,inde Theodericus tertius,Florentius primus,Theodericus quartus,qua tempeſtate Gertrudis Florentii prædicti uxor,ut filiis (ętate imperio minus conuenientibus) res integras conſeruare poterit.Ruperto Balduini ducis Flandrẽſis filio matrimonio ſe addixit.Theodericus quintus inde ratiõe præditus,poſtquam ad annos diſcretionis peruenit,eiecto Vuilhelmo epiſcopo Traiectenſi,ac Gerlacho Gelrenſi comite,qui uiribus Hollandiã inuaſerant,omnia ſibi reſtituit,ac filium ſuum Florentium ſui nominis ſecundũ, hæredem conſcripſit,quem in comitatu ſubſecutus eſt Theodericus quintus filius,quem Florentius tertius,dein Theodericus ſeptimus.Hic addicta ſibi in coniugem Adelhaide, Theoderici Cleuẽſis filia,unicam gnatã nomine Adã reliquit,hanc Theodericus Leuenſis in uxorem ſibi deuinxit,ac Hollandiam occupauit.Verum non diutius uxore ſua.Poſtquam enim uita defuncta erat Ada,Vuilhelmus eius patruus,hæres uerus,Hollandiam recuperauit,quã iterum iuſto hæredi reſtituit.Inde Florentio quarto filio ſuo in dominatu ceſſit, q̃ hæreditate Florẽtio ſatis deſtituto,Vuilhelmus cæſar fũctus eſt,filius prædicti Florentii.Vuilhelmum patrem ſubſecutus eſt Florentius quintus.Inde Ioãnes filius,qui Friſiam totã pene armis ſibi uendicauerat.Ioanni ſucceſſit Vuilhelmus ultimus Hollandiæ comes,qui relictis filiab⁹ Mariã Reinoldo Gelrię duci,Ioannam uero Vuilhelmo Flandriæ duci,ac Margaritam tradidit Ludouico Cæſari,maſculino genere defraudatus.Imperator ergo Ludouicus ſalutis anno milleſimo tricenteſimo quadrageſimo quinto, Vuilhelmo filio ſuo Hollandiam conceſſit.Vuilhelmo uero ratione orbato,alteri filio ſuo Alberto comitatum eũdem adiunxit, cuius filiam unigenitam Eduarus Gelriæ dux ſibi matrimonio copulauit,hæc Hollandiam uſq; ad extremam ſui ſenectutem ſub iugo ſuo p̃uidit,tandem fatali lege decedens,multos ſpe cõſequẽdi comitat⁹ deluſit.Affectabãt in dõiniũ Hollãdiã dux Gelrię,necnõ Bauarię duces,q omnium ueriſſimi dominii referũnt,& eo tp̃e ſimul Selãdiæ,Hanoniæ,Hollãdię ducatus recuperabãt. Vidi ipſe aureum numũ a Vuilhelmo Bauariæ duce cõflatũ,cuius epigrãma ſubſignatũ talẽ formã ſonabat,Vuilhelm⁹ Bauarię,

Comites Hollãdię

Selãdię,Hanoniæ,Brabãtię ac Hollãdiæ dux. Philippus etiã Burgundiæ dux, q ob matrẽ ſuam Alberti ducis Hollãdiæ uxorem,tum ob filiam quam nuper Vuilhelmo ſexto ac ultimo Hollandiæ duci copulauerat,liti eorũ intercedẽs, anno ſalutis M.cccc.xxxiiii.uniuerſam Hollandiã,Brabantiã ac Selandiã ui occupauit,quas in ſua iura redactas inde filio Carolo reliquit.Philipp9 inde Auſtriæ dux ob Mariã matrẽ,Caroli ducis filiã,ducatui initiať,multis tñ ac aſperis preliis id redemit,cui & ſucceſſit filius primogenitus Carolus,q & noſtro tpe ducatibus illis pditus eſt,& hæc de illo. Vnũ etiã qd noſtro æuo ducatui acceſſit,licet infauſtiſſimo omine,referre tñ in aio eſt.Poſtq̃ annus ſalutis milleſimus ſupra quingenteſimũ decimus ſeptimus agebať,poſt pentecoſtes celebrationẽ,grex quidam ex multis hoium gñibus conflatus,Hollandiã hoſtiliter inuaſit,optimas q̃ſq̃ ciuitates ſpoliabat,pdis inde onuſtus,diſceſſit,hoĩes occidit nec ad ſacratiſſimũ Saluatoris noſtri corpus,ut ad aſylũ confugientibus pepercit.Miſerrimę plane cõditionis Hollandia, q̃ tantos in uulnera eius ſanguiſugos inuenit ſatellites,potuit hęc queri de illis,q̃d q̃ndam tota germania de Attila.Selandia etiã ſemper Hollandiæ ducatui fuerat ſubiecta,ac ſub ea comprehenſa, quare nihil de ipſa ſtatuere uoluimus.

De ducatu Limburgenſi ac comitatu Hanoniæ. Ca. xcii.

Limburgenſis ducatus.

LImburgẽſis ducatus,Aquiſgranę uicinus,olim comitatus, ab Hẽricis impatoribus conſecratus diciť,hui9 comes primus Hẽricus fuiſſe aſſeriť,q filiũ ſuũ Henricũ,poſt Gotfridũ Ardẽnenſem,ductu Henrici quarti impatoris,Lotharingię ducẽ initiauit,cui & ſucceſſit Hẽricus filius,quẽ tamen Hermannum,Hermannus Saxonum ſcriptor nominare uideť,hic ſine maſculina ſobole fata ſoluens,comitibus Leuenſ. hæreditatẽ reliqt. Alii tunc tpis ad comites Gelrenſes eorum comitatum ueniſſe arbitranť, quibus & ego ſuffragor.Multo inde tpe præterito,Ioannes dux Brabantinus.Henrici filius, rẽ contra Reinoldũ Gelriæ comitẽ (qui partes epiſcopi Colonienſis contra ciues ſecutus fuerat)gerens,uictoriæ compos,ac duce Gelrenſe potitus,eũ captũ abduxit,ſalutis noſtræ anno M.cc.xciii.compoſitis inde ſoluendi ducis conditionibus,multa ducatus (erat em̃ tunc ducatus) Limburgenſis, Vuaſſerburgũ quoq̃ ac Zupff Gelrenſiũ princeps Brabantinis relinquere compellebatur.

Hanonia ad flãdriã

Hanoniæ uero comitatus multa antiquitate præditus eſt,ac olim amplior,nũc exiguis,argumẽtum ex eo cepimus,olim enim Franciæ reges eorũ connubia nõ aſpernabant. Balduin9.n.Flãdriæ comes ex Aliza matre filia regis Francię genit9,Richildam Hanoniæ comitis filiam ſibi propriam dicauit.Inde totus comitatus Flandriæ ad Hanonienſes duces peruenit,per Balduinum Hanoniæ comitem,ob Margaritam uxorem filiam Theoderici,ut Gaguin9,& alii teſtãtur. Vnde & hodie coniuncti ſunt. Aliquando diuidebantur,Margarita enim filia Balduini regis Hieroſolymitani,Guidoni filio tradere uolens comitatus ambos,ac Ioannẽ om̃i paterno iure exuere, a Vuilhelmo rege ſocero Ioannis compulſa eſt,ad dandũ Hanoniæ comitatũ Ioanni,Ioanne uero ſine liberis decedente,Hanonia iterum Flandriæ coniungebatur.

De comitatu Flandrenſi,& eius comitũ Catalogo. Ca. xciii.

HActenus inter inferioris Germaniæ ducatus conſtitimus, anteq̃ ab ipſis recedamus morã prius in comitatu Flandrenſi paulũ teneam9, q̃ potitus eſt Ludouicus prim9 anno Dcc.lxxxii.qui accepit in uxorẽ Lotharii quarti filiã noĩe Flandrã(a q̃ nomen comitatui contigit)poſt quem Antonius,cui filius ſuus ſucceſſit.Inde Andaquercus.Et hi primi p̃fuerunt Flã driæ.Filius aũt Andaquerci Balduin9,accepta Iuditha Caroli calui filia in uxo rem,primus Flandriæ comes euaſit,a ſocero inſtitutus, referente Hermanno ſcriptore.Huic ſucceſſit Balduinus Caluus,inde Arnoldus III.comes, cui Ar noldus quartus,inde Balduinus,cui rurſus Balduinus ſextus, qui tres habuit filios,primus Arnoldus,ſecundus Balduinus,& hi contra Flandrenſes pugnã tes comitatũ p̃diderunt.Tertius tñ filius Rupertus eã recupauit,extitit hic ſep timus comes,hũc ſecutus eſt octauus noĩe Ruptus,& poſtea filius eius Baldui nus nonus in ordine,ac ultimus ſtirpis huius terminator,inde Flandriã Kanu tus rex Daniæ ſuo iuri ſubiecerat,ut Hermannus egregie exequit̃, alii tñ Bal duinum morbo comitiali affectum,naturã ſoluiſſe p̃hibent, ac Danzenſem ducẽ,ob uxorẽ Balduini prædicti matrẽ,ad comitatũ euaſiſſe.Illius ſententię aſ ſertor eſt Gaguinus in Francorũ hiſtoria.Succeſſit huic Tetricus noĩe dux ac comes Flandrenſis.Inde nomĩs eiuſdẽ Tetricus,q̃ unica relicta filia Margarita Balduino Hanoniæ cõiti hæreditatẽ addixit. Ante Tetricos etiã Carolũ ulti mi Balduini nepotẽ,ac Vuilhelmũ Iprenſem Caroli p̃dicti generũ, comitatui p̃fuiſſe conſtat. Verũ pauciſſimo ſpacio tp̄is,mox eñ ad comites Hanonię Flã dria deuenerat,Carolus eñ partes Ludouici regis Franciæ ſecutus,a Bochar do ac Beriopo occidebat̃.Ad Balduinũ Hanonię comitẽ redeo,q̃ Rupto con tra Philippũ adherens,obiit,comitatũ Balduino filio reliq̃t,hic rex Hieroſoly mitan9 initiatus ,Ferrando Portugalliæ duci genero ſuo,ac Philippo Namur cẽ. comiti deſtinauit regionẽ.Hic Namurcũ Hanonię ac Flãdrię comitatibus copulauit, Ferrandus uero dux cõtra Philippũ regẽ Francię agẽs,pro Anglię regno,capt9 eſt,uxor ei9 oppignerato Gotfrido Brabantię cõite obſide,uirũ e carcere redemit. Quo fatis deſtituto,Balduin9 q̃dã pſeudo,Balduinũ genui na p̄le prognatũ,ſe falſo ſimulans,a Flãdrenſibus conſecratus eſt in comitem, detecta uero eius malitia,capitali pœna in eũ eſt animaduerſum.Interim Mar garita Balduini regis Hieroſolymitani filia,diu ſola comitatũ p̃uidẽs, Vuilhel mũ Danipetrũ uirũ eius,in tutelã hui9 aſſũpſit,cui & duos filios partu edidit; Guidonẽ,cui rerũ ſummã uẽdicabat,& Ioãnẽ,ſibi ob affectãdi comitat9 ſuſpici onẽ offenſũ,exilio mulctabat,Ioãnes uero auſpicio Vuilhelmi ſoceri Ro. cęſa ris poſtlimio in patriã rediẽs,ęq̃s cõditiõib9,Hanoniã impetrauit a matre,reli cta fratri Guidoni Flãdria.Ita iterũ cõiũcti comitatus illi diſcernebant̃. Guido aũt ac Ruptus,ob ſeditionẽ ab ip̄is motã a Flãdria ſubmouebant̃,poſt quos Ia cobus comes S.Pauli in eũdẽ locũ ſublimatus eſt.Verũ ob q̃tidianã moleſtiã ac tyrannidẽ,qua ciues p̃mebat,ſeditionis cuiuſdã potẽtiſſima cauſa extitit.Nã Ruptũ Bulionię. comitẽ e uiuis ſuſtulerat,q̃ comitatũ expulſo Iacobo recepat.

Flandria unde.

Catalag9 comitum Flandrẽ.

Hic cũ Guidone Namurcẽ. habenas uſq; ad extremã ſenectutẽ flexerũt, tunc tertio comitatus ille p̃ſide deſtitutus eſt. Nã Ludouicus Niuernẽſis affinitate quadã Rupto p̃fato comiti deuinctus comitatu illo potiri poſtulabat, diu ob ſi multatẽ (quã aduerſus Philippũ pulchrũ regẽ Frãciæ aluerat) eo fruſtrat9 eſt, demũ uoti cõpos, rerũ ſumma potitus, inſtante ultima neceſſitate, Ludouicum Mortẽſem filiũ declarauit hęredẽ, ſic Niuernẽſis, Mortẽſis, Retelẽſis, Namurcenſis comitatus copulabant̃. Ludouicus aũt ille abſq; maſculina ꝓle hoiẽm exuẽs, unicã filiã Margaritã, Philippo Burgũdię duci Ioãnis Frãcorũ regis filio oĩ iure hæreditario addicto, deuinxit, ac oĩ eius affinitate fatorũ lege ſoluente nec quicq; p̃ter uxorẽ Margaritã in uiuis remanẽte, ſuo genero Philippo, iuadendæ Brabãtię p̃ſtitit occaſionẽ, nec id exitu caruit, Poſtq;.n. Ludouic9 naturæ opus expleuit, ac nihil ducũ Brabãtinorũ ſobolẽ plus olebat, Philippus ob matrẽ, Vuilhelmi ducis Brabãtini filiã, ſibi ducatũ deſumẽs, Lemburgẽſem ac Brabantinũ ducatus ſuo patrimonio annexuit. Quę oĩa Philippo filio hęreditatis eius cõſorti deſtinauit, Philippus Carolo filio. Carolus (Lutzelburgenſi comitatu ac Lotharingorũ ducatibus partis) uirili ꝓgenie carẽs, Philippo auſtriæ duci ob filiã Mariã, Maximiliano parenti in matrimoniũ locatã, addixit, q̃bus rebus omnibus conſecutis, Philippus ille oĩm, q̃s ſol uidit, ſe maximum principẽ geſſit, ut in eius panegyrico Rotherodamus noſter oſtendit, proau9 eius Hollãdiã, Selãdiã, Friſiã, & totã Germaniã pene inferiorẽ, ſalutis anno M.cccc.xxxiiii. in ditionẽ redegerat, oĩm illorũ dñs Philippus conſtitutus eſt. Acceſſerat ei9 potẽtiæ Hiſpanię regnũ, ob Ferdinãdi regis filiã, ac Auſtriæ archiducatus, paterna hęreditate relictus. Adde q̃ Romanorũ rex ab electoribus declarat9, oẽs (q̃s terra ꝓduxit) diuitiis, firmitate corpis, ac oĩbus boni numeris exceſſit, ueneno necatus, duos filios poſt ſe reliq̃t, unũ Hiſpanię p̃fecit, aliũ Burgũdię, ac totius Germanię inferiori cõſtituit moderatorẽ. Miſera mortaliũ cõditio eſt, & oĩm miſeriarũ generũ refertiſſima, & tũc miſerrima, qñ illos q̃s in altũ eũtes, oĩb9 fœlicitatis p̃tibus cõſumatos, repẽtino caſu deſtituit. Occurrit Philippo illo accerſita ac ſubita mors, ĩ primo honorũ ac ętatis ei9 ueſtibulo.

De potentia comitum Flandrenſium, & ducum Germaniæ inferioris, eorumq; bellis. Ca. xciiii.

Caroli ducis Burgundiæ geſta

Vibrante adhuc recẽti principis Philippi, omniũ maximi, memoria, fas uidet̃ maiorũ ſuorũ potẽtiã ac uirtutẽ, qua nitebant̃, in mediũ afferre. Cõtigit Philippo maternus auus Carolus, Burgũdię dux, q̃ terribiliſſimi nomen ob ĩmẽſa eius facinora tulit. Regẽ.n. Anglię in Frãcorũ regem exaſperauit, paulo poſt Pariſiã ualidiſſima manu obſidione p̃ſſit. Frãcię regẽ e ſuis finib9 expulit, quẽ & e Pariſia excedere cõpulit. Fuit hoc potẽtiſſimi animi iudiciũ, ducẽ Lotharingorũ bis exulẽ fugauit, impiales quaſdã ciuitates ad extremã ſui deſperationẽ redegit. Demũ tñ in Lotharingia uiribus ſuorũ militũ deſtitut9, Heluetiis pœnas ſanguine ꝓprio dedit, ſalutis ãno M.cccc.lxxvii. ſub Epiphanię dñi feſto. Scripſit huius rei orõnem, teſtẽ, Rudolph9 Agricola, uir in oĩbus eius ſcriptis ſanctus, cuius memoriã non ſine magna admiratione

ſacere poſſumus.Quis Caroli patrē Philippum ignorat? qui Ropertū Gaguinum uiderit? Fuit Philippo illi parens Ioannes,omnis ſimultatis cauſa,quā adhuc principes noſtri ſeculi inter ſe diuerſi agunt & exercent,demū tñ a cōſanguineo ſuo Luduico occiſus,neqtiæ ſuæ pœnas pendit. Cæterū Flandrenſes plurima bella aduerſus reges Franciæ expleuerunt,Balduinus.n.Philippi Namurcenſis cognatus,contra Philippū inſurgens,non tñ ſine ſui detrimento cōcidit.Ferrādus inde comes a rege Franciæ interceptus eſt.Ropertus & Guido grauiſſimis bellis inſultauerunt.Ruptus Claromontenſis una cū duobus millibus extremū diē obiuit.Gotfridus brabantinus & Ioannes Hannoniæ comitis filius telis deſtituti ſunt.Aiunt tūc Francorꝝ xii.millia deſyderata cōcidiſſe.Burgenſes ac Flandrenſes uictorię cōpotes,uictoria qua nitebant̃ elati,ſocio eorū comite Guidone,Atrebates ac Gandanū in ditionem eorum redegerunt,ac Philippo Pulchro regi Franciæ diſpendia grauiſſima intulerūt,quorum iactura percitus Philippus,pugnam iterū renouabat,et Flandrenſiū millia xv.apud S. Andomarū caſtris exuit,ac e uiuis ſuſtulit.Regi tñ duo fratres Iacobus atq; Philippus in p̄lio remāſerūt exangues.Inde Valeſii Philippi æuo,octingenti Flammingorum ac Flandrenſium armis nudati,opetierunt.

De comitatu Lutzelburgenſi,& primo de eorum Genealogia. Ca. xcv.

Lutzel burgeñ. comitat9.

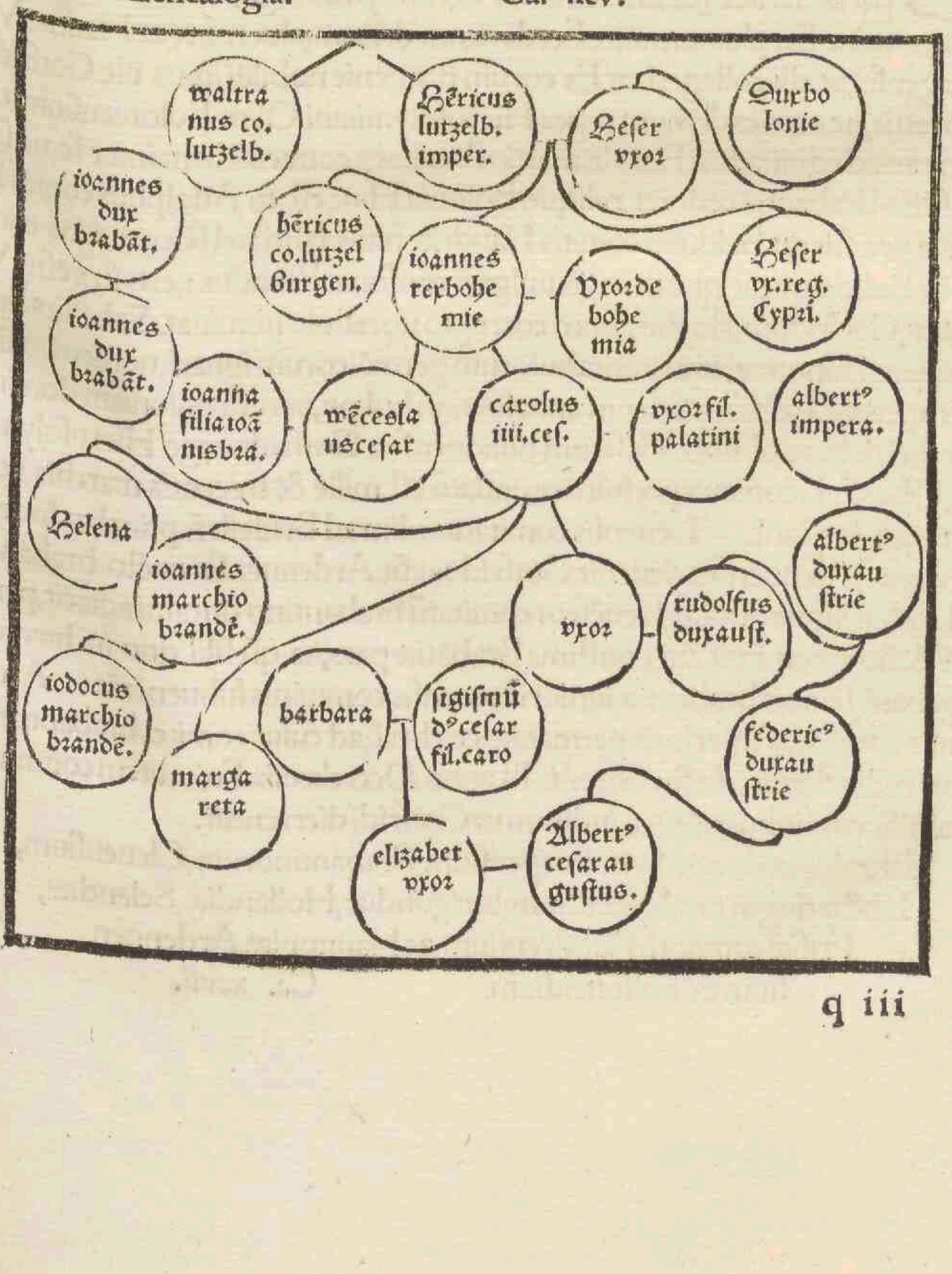

Lutzel burgēſis comitat9

LVtzelburgenſes quia olim Brabantiam in poteſtatem nacti fuerāt, illis adiicere uolui. Multi ſub Lotharingis olim fuiſſe Lutzelburgenſes uolunt. Multa etiam connubia cum Flandrenſibus coniunxerūt, Guichardus dux Lutzelburgenſis filiam ſuam Erinnam Balduino Barbato addixerat. Inde poſtq̄ ad eos imperium deuenit, Bohemiæ regnum ad ſe traxerūt cui centum ac triginta annis pręfuerunt, referente Aenea Syluio. Inter eorum imperatores, duo eis contigerunt, rationis ac naturarum diuerſarum diuerſiſſimi. Vuenceslaum enim nemo ignauia ſuperauit, cuius & nomē ſaltē nobis ignauiam uidetur inferre. Receſſerat hic ab omni imperatoria præſtantia, literarum ignarus, imperio plus obfuit q̄ profuit. Contra huius patruus Sigiſmūdus, diuino ingenio præditus, omnes imperatores in diſciplinarum cognitiōe procul poſt ſe reliquit, priſcos ſuperabat, futuros docuit. Præterea benigniſſimus, patientiſſimus. Liberalitate, bellica quoq; uirtute nulli cedens imperio dignus meruit, cuius tempora nullus unquam damnauit. Huſſitanos pręterea compeſcuit, orbem pene terrarum peragrauit.

De Boloniæ, Leuenſi ac Ardennenſi comitatibus. Ca. xcvi.

Boloniæ comitat9.

BOlonia inferioris germaniæ comitatus dicebatur. Comites illi nobiliſſimi olim meruerunt, ad quos uniuerſa tam Lotharingia q̄ Brabantia peruenerāt. Quibus demum Hieroſolymæ regnum deſtinabatur. Papam nomine Stephanum ante Fœdericum dictum, aluerunt (ut Platina, Vrſpergenſis, ac alii collegerunt. Ex eorum progenie nobiliſſimus ille Gotfridus proceſſit, ac omnes demum reges Hieroſolymitani. Olim Bolonienſium dominium ad comitatum Flandriæ attinebat, itaq; conueniebant inter ſe, ut ſeniori filiio Brabantia cederet, reliquo Bolonia. Hinc eſt, q̄ Adolphus comes Boloniæ præfuerat Balduini comitis Flandriæ filius. Michael Riccius illos comites de Bulion uocat, quod magis uulgari conſonat. Blondus uero in geſtis Venetum, Gotfridum, Bogliognum corrupto uocabulo nominat. Sabellic9 uero comitem Bononiæ, ambo uocabulorum germāicorum ignari, nomen bolōiæ corruperunt. Lotharingorum annales non bulion, uerum boloniam dominiū hoc dici debere obtinēt. Caſtrum bulionenſe a Gotfrido rege Hieroſolymitano, Oberto Leodienſi pręſuli uenundatū eſt mille & trecentis marchis, ut eorū annales teſtanī.

Leuenſis comitat9.

Leuenſis comitatus olim ad Bruſelleñ. ptinebat. Inde ad comites Ardennenſes deuenit. Gotfridus aūt Ardennenſis nacto brabantiæ ac Lotharingiæ ducatu, Leuēſem comitatū brabantino ducatui adiecit, penes quē & hodie eſt. Fuit aūt potiſſima Brabātiæ pars, ita qñ filii duo in hæredes eligebanī, ſeniori brabantia, iuniori Leuenſis comitatus ſubuenerāt.

Ardēnenſis comitatus

Ardennenſis comitatus inferioris germaniæ celebraī, ad cuius comites brabantiæ ducatus redigebatur, ductu Ottonis III. anno. Dcccclxxxix. Fuit autem commune quaſi illis comitibus nomen inditum ut Gotfridi dicerentur.

Genealogia ducum Lymburgenſium, Brabantinorum, Cleuenſium, Lotharingorum, Leuenſium, burgundiæ, Hollandiæ, Selandiæ, Friſiæ comitum Flandrenſium, ac Hannoniæ, Ardennenſium & bulionenſium. Ca. xcvii.

Genealogia ducum & comitum Inferioris Germaniæ.

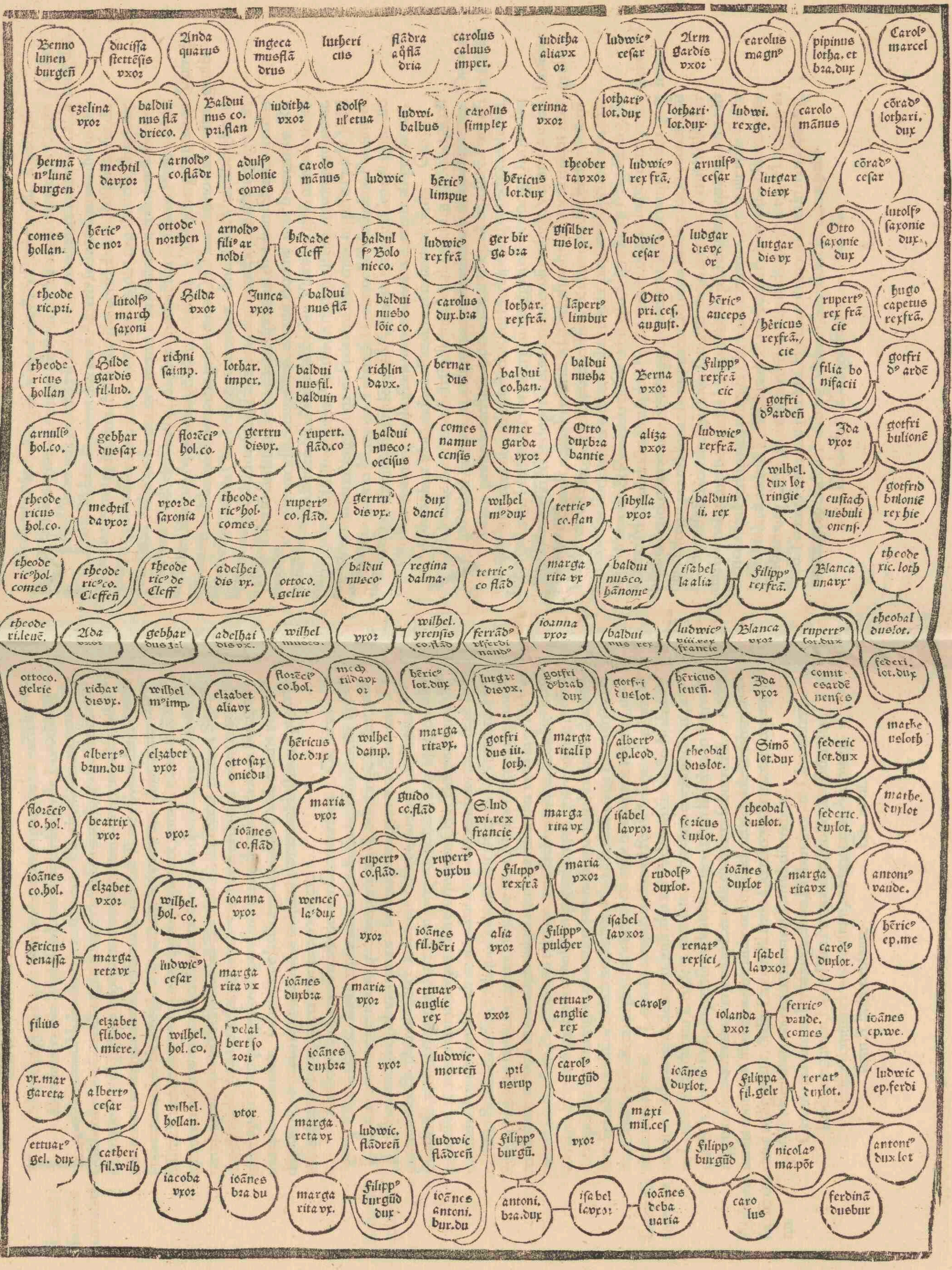

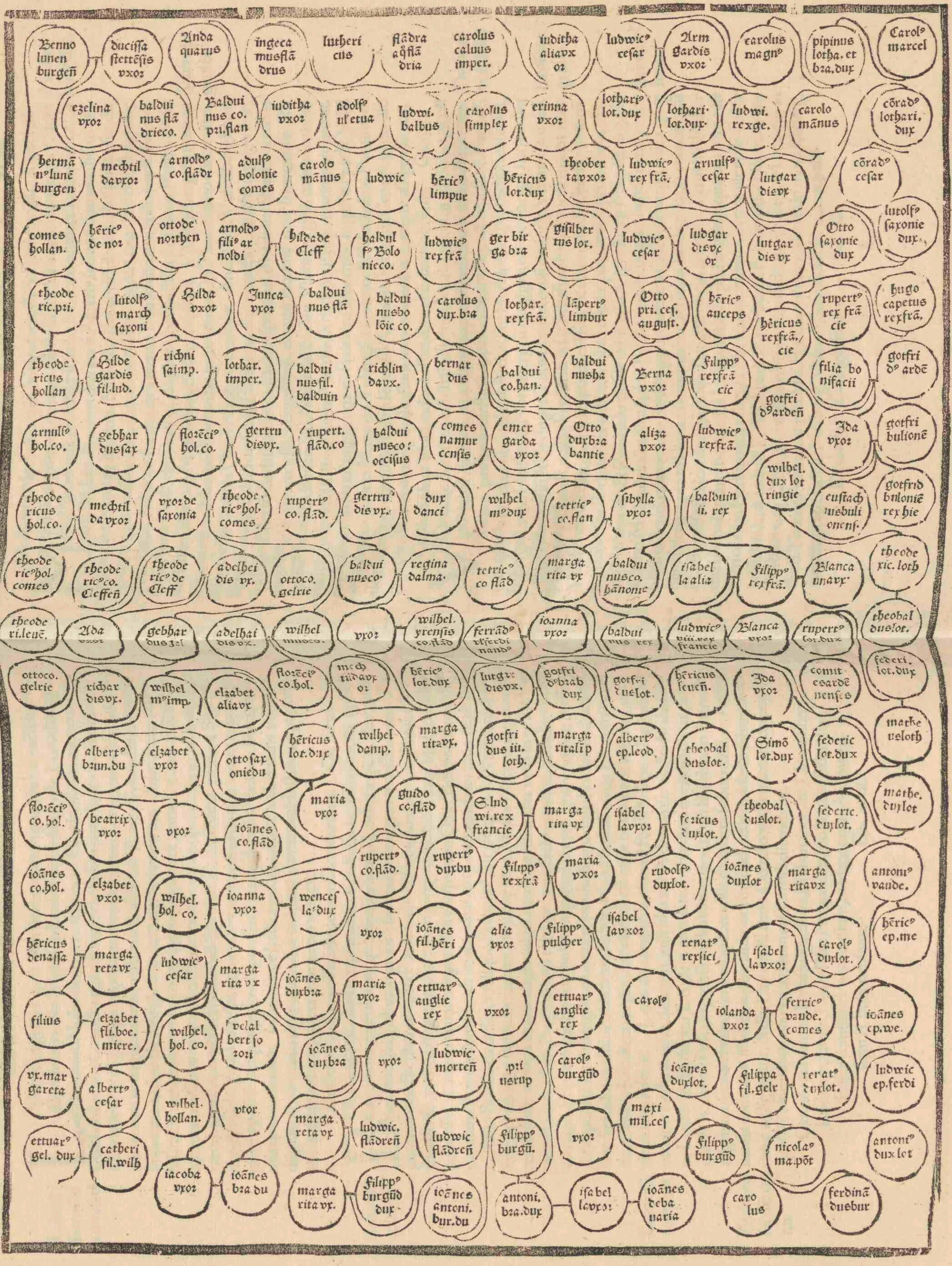
Benno lunen burgeñ
ducissa stettẽsis vxor
Anda quarus
ingeca musflã drus
lutheri cus
flãdra aḡflã dria
carolus caluus imper.
inditha aliavx or
ludwic⁹ cesar
Arm gardis vxor
carolus magn⁹
pipinus lotha. et bra. dux
Carol⁹ marcel
ezelina vxor
baldui nus flã drieco.
Baldui nus co. pri.flan
inditha vxor
adolf⁹ ul'etua
ludwi. balbus
carolus simplex
erinna vxor
lothari⁹ lot. dux
lothari. lot. dux.
ludwi. rexge.
carolo mãnus
cõrad⁹ lothari. dux
hermã n⁹ lunẽ burgen
mechtil davxor
arnold⁹ co. flãdr
adulf⁹ bolonie comes
carolo mãnus
ludwic
hẽric⁹ limpur
hẽricus lot. dux
theober tavxor
ludwic⁹ rex frã.
arnulf⁹ cesar
lutgar disvx
cõrad⁹ cesar
comes hollan.
hẽric⁹ de nor
ottode northen
arnold⁹ fili⁹ ar noldi
hildade Cleff
baldul f⁹ Bolo nieco.
ludwic⁹ rex frã
ger bir ga bra
gisilber tus lot.
ludwic⁹ cesar
ludgar disvx or
lutgar dis vx
Otto saxonie dux
lutolf⁹ saxonie dux
theode ric. pri.
lutolf⁹ march saxoni
Hilda vxor
Iunca vxor
baldui nus flã
baldui nusbo lõie co.
carolus dux. bra
lothar. rex frã.
lãpert⁹ limbur
Otto pri. ces. august.
hẽric⁹ auceps
hẽricus rexfrã. cie
rupert⁹ rex frã cie
hugo capetus rexfrã.
theode ricus hollan
Hilde gardis fil. lud.
richni saimp.
lothar. imper.
baldui nus fil. balduin
richlin davx.
bernar dus
bal dui co. han.
baldui nus ha
Berna vxor
Filipp⁹ rexfrã cie
gotfri d⁹ardeñ
filia bo nifacii
gotfri d⁹ ardẽ
arnulf⁹ hol. co.
gebhar dus sax
florẽci⁹ hol. co.
gertru disvx.
rupert. flãd. co
baldui nusco: occisus
comes namur censis
emer garda vxor
Otto dux bra bantie
aliza vxor
ludwic⁹ rexfrã.
Ida vxor
gotfri bulionẽ
wilhel. dux lot ringie
theode ricus hol. co.
mechtil da vxor
vxor de saxonia
theode ric⁹ hol. comes
rupert⁹ co. flãd.
gertru dis vx.
dux danci
wilhel m⁹ dux
tetric⁹ co. flan
sibylla vxor
balduin ii. rex
eustach iusbuli onens.
gotfrid bulonie rex hie
theode ric⁹ hol. comes
theode ric⁹ co. Cleffeñ
theode ric⁹ de Cleff
adelhei dis vx.
ottoco. gelrie
baldui nusco.
regina dalma.
tetric⁹ co flãd
marga rita vx
baldui nusco. hanonie
isabel la alia
Filipp⁹ rexfrã.
Blanca unavx.
theode ric. loth
theode ri. leuẽ.
Ada vxor
gebhar dus
adelhai dis vx.
wilhel musco.
vxor
wilhel. yrensis co. flãd
ferrãd⁹ vl ferdi nand⁹
ioanna vxor
baldui nus rex
ludwic⁹ viii. rex francie
Blanca vxor
rupert⁹ lot. dux
theobal dus lot.
ottoco. gelrie
richar dis vx.
wilhel m⁹ imp.
elzabet alia vx
florẽci⁹ co. hol.
mech tilda vx or
hẽric⁹ lot. dux
lutgar dis vx.
gotfri d⁹ brab dux
gotfri dus lot.
hẽricus seneñ.
Ida vxor
comit es ardẽ nenses
federi. lot. dux
albert⁹ brun. du
elzabet vxor
otto sax oniedu
hẽricus lot. dux
wilhel damp.
marga rita vx.
gotfri dus iii. loth.
marga rita lip
albert⁹ ep. leod.
theobal dus lot.
Simõ lot. dux
federic lot. dux
mathe us loth
maria vxor
guido co. flãd
S. lud wi. rex francie
marga rita vx
isabel la vxor
fericus dux lot.
theobal dus lot.
federic. dux lot.
mathe. dux lot
florẽci⁹ co. hol.
beatrix vxor
vxor
ioãnes co. flãd
rupert⁹ co. flãd.
rupert⁹ dux bu
Filipp⁹ rexfrã
maria vxor
rudolf⁹ dux lot.
ioãnes dux lot
marga rita vx
antoni⁹ vaude.
ioãnes co. hol.
elzabet vxor
wilhel. hol. co.
ioanna vxor
wences la⁹ dux
vxor
ioãnes fil. hẽri
alia vxor
Filipp⁹ pulcher
isabel la vxor
renat⁹ rex sici.
isabel la vxor
carol⁹ dux lot.
hẽric⁹ ep. me
hẽricus denassa
marga reta vx
ludwic⁹ cesar
marga rita vx
ioãnes dux bra
maria vxor
ettuar⁹ anglie rex
vxor
ettuar⁹ anglie rex
carol⁹
iolanda vxor
ferric⁹ vaude. comes
ioãnes ep. we.
filius
elzabet fili. boe. miere.
wilhel. hol. co.
velal bert so zozi
ioãnes dux bra
vxor
ludwic⁹ morteñ
pri usrup
carol⁹ burgũd
ioãnes dux lot.
Filippa fil. gelr
rerat⁹ dux lot.
ludwic ep. ferdi
vx. mar gareta
albert⁹ cesar
wilhel. hollan.
vxor
marga reta vx
ludwic. flãdreñ
ludwic flãdreñ
Filipp⁹ burgũ.
vxor
maxi mil. ces
ettuar⁹ gel. dux
catheri fil. wilh
iacoba vxor
ioãnes bra du
marga rita vx.
Filipp⁹ burgũd dux
ioãnes antoni. bur. du
antoni. bra. dux
isabel la vxor
ioãnes deba uaria
Filipp⁹ burgũd
nicola⁹ ma. põt
caro lus
antoni⁹ dux lot
ferdinã dus bur

De ducatu Mechelburgēſi, Vuirtēbergēſi & Pomeraniēſi. Ca.xcviii.

MEchelburgēſes olī comites tm̄ ferūt, ſub Saxoniæ ducatu parti, ꝑtim — Mechel
ſub Pomerania cōphēſi. Hi anno M. ccc.xlix. duces initiati ſunt, a Ca — burgēſes.
rolo IIII. Imp. & prim⁹ dux eorū Albert⁹, ſecūdus Ioannes dictus eſt.
Fuerūt his noſtro ſeculo multa bella aduerſus eorū ſubditos Roſtockenſes, du
ces uero q̄ euo noſtro uixerūt memorāt Hēricus, cui⁹ uxor Iſabella, Burgūdię
ducis filia, ac Albertus fratres, q̄rū memīt Marſchalcus in epl'a quadā. Sororē
eorū Annā Vuilhelm⁹ haſſię Lātgraui⁹ in uxorē ſibi deſtinauit, Philippi Pala
tini Rheni filia nuꝑ Mechelburgēſi duci nupſerat. VVIRtēbergēſis uero co — Vuirtem
mitatus tm̄ uidebat̄ olī. Eberardus prim⁹ dux a Cęſ. Maximiliano cōſtituebat̄, — genſes
Hos Gallię comites Otto Friſing. noīare uidet̄. Antiq̄ſſimi Vuirtēbergēſium
Eberardus & Vdalricus ferūt, Eberardus ille ciuitatibus īꝑialib⁹ repugnabat,
q̄ a Marchiōe tn̄ Badēſi cūctis ciuitatibus ſpoliatus eſt. Huius filius Eberardus
anno M. ccc.xxv. ecclesiā Stutgardieñ. dotauit, eiq̄ꝫ erat uxor Irmegardis, Ru
dolfi Marchiōis Badeñ. filia. Nobilitat̄ & alius Vuirtēbergēſis comes Ioannes
dictus, q̄ Rudolfi ſui noīs primi Marchiōis Badeñ. filiā ſibi matrimonio iunxit.
Ille Ioānes cōtra totū impiū una cū Fęderico Marchiōe ſe geſſit. Fuit & Vdal
ricus comes, q̄ anno M.ccc.xlii. Tubingā a Gozone & Vuilhelmo Palatinis re
demerat. Oīm aūt antiq̄ſſimi Hēricus & Cōradus extiterūt. Genealogiam illo
rum dum Marchionatū Badenſium memoria nobis contīget, aſſignabimus.

De ducatibus Voitlandiæ ac Rotēburgeñ. nunc aboletis. Ca.xcix.

VOitlādię ducat⁹ in mōtib⁹ Bohemicis ex alia ꝑte uſq̄ꝫ ad Bōbergā olī
ꝑtēdebat̄, q̄rū princeps ultim⁹ ſupra Mænū fluuiū ditionē ſuā tenuit. — Ducatus
Verū a ꝓpriis domeſticis oppetiit, ducat⁹ ille palā expoſit⁹ ē. Potētiſſi — voitlādiæ
mus q̄ſq̄ꝫ hui⁹ urbes tūc īuaſerat. Aſciuit ſibi Herbipoleñ. ꝓſul Schliffenfeldiū,
Bābergeñ. uero Holfeldiū, Norinbergeñ. Burggrauii Habēbergū, ſicq̄ꝫ deſiit.
ROTēburgēſiū ꝓſides ſupra Tuberā in duces olī euaſerāt. Vltim⁹ eorū dux — Rotēbur
Fœderic⁹ dictus eſt, nepos Fœderici cęſ. q̄ Scheftersheim monaſterium iuxta — genſes
Vuickersheim diocęſis Herbipoleñ. cōdidit, & uillas quaſdā Eberhardesbrū-
nen ſcilicet ac Budelbrūnē eidē cœnobio cōtulit, ꝓſentib⁹ Poppone Burggra-
uio Herbipolēſi, & Reinardo eiuſdē urbis epo, Vigmānoq̄ꝫ Magdēburg. ꝓſu
le, anno M.c.lxxii. ductu & auſpiciis Fęderici primi, dein ad impiū uenit, ut lr̄æ — Schefterſ
hn̄t Fœderici, quas in arce Schillingsfurſt uidim⁹. Olī Rotēburgēſis dux q̄nq̄ꝫ — heim
filios ſuſceꝑat, prim⁹ Einhard⁹ nūcupabat̄, ſecūdus Rudigerus, q̄ monaſteriū
Herbipolēſe & Rotesbergū ī loco Tungētal dicto erexerūt. Terti⁹ fili⁹ Richar
dus ferebat̄, quart⁹ bernardus Hildesheimēſis ꝓſul eligebat̄, quintus uero fili⁹
Hēricū epm̄ Herbipoleñ. reliq̄t, & Herisbertū. Hēricus ꝓterea ille epūs Colo-
nieñ. fundauit eccleſiā in Anolſpach, & in Hangis & S. Stephani Burckardus
de Rotēburg Cābergū molitus eſt, q̄ ecclesia dedicata eſt anno M.lxxxviii. in
die S. Thomę. Frater hui⁹ Hēric⁹ S. Egidii erexit monaſteriū in mōte Cāberg,
cui cœnobio tradidit Nuēburg, Viſbach, Sultzdorff, & plæraq̄ꝫ alia.

De ducibus Zeringenſibus. Ca. C.

Duces Zering.

NVnc Zeringēſiū ducū res aggrediar,q̄s Carinthię duces Vrſꝑgen. ꝓpere noīat,hi utrūq; Friburgū erexerūt,ac pene toti Briſgaugię p̄/fuerūt.Hi Rudolfo ultīo duce deſinēte Sueuię ducatū affectauerunt; unde bella grauiſſima inter eos et totā Fœderici primi ꝓſapiā oboriebāt.Ber tholdo.n.duci eorū nupta erat filia p̄dicti Rudolphi ducis Sueuie.Meminerūt huius Rudolfi Friſing.li.i.ca.vii.Hermānus,Nauclerus ac Innocentius de elec. C.venerabilē.Illorū itaq; genealogiam uſq; ad ultimos duces illam referunt

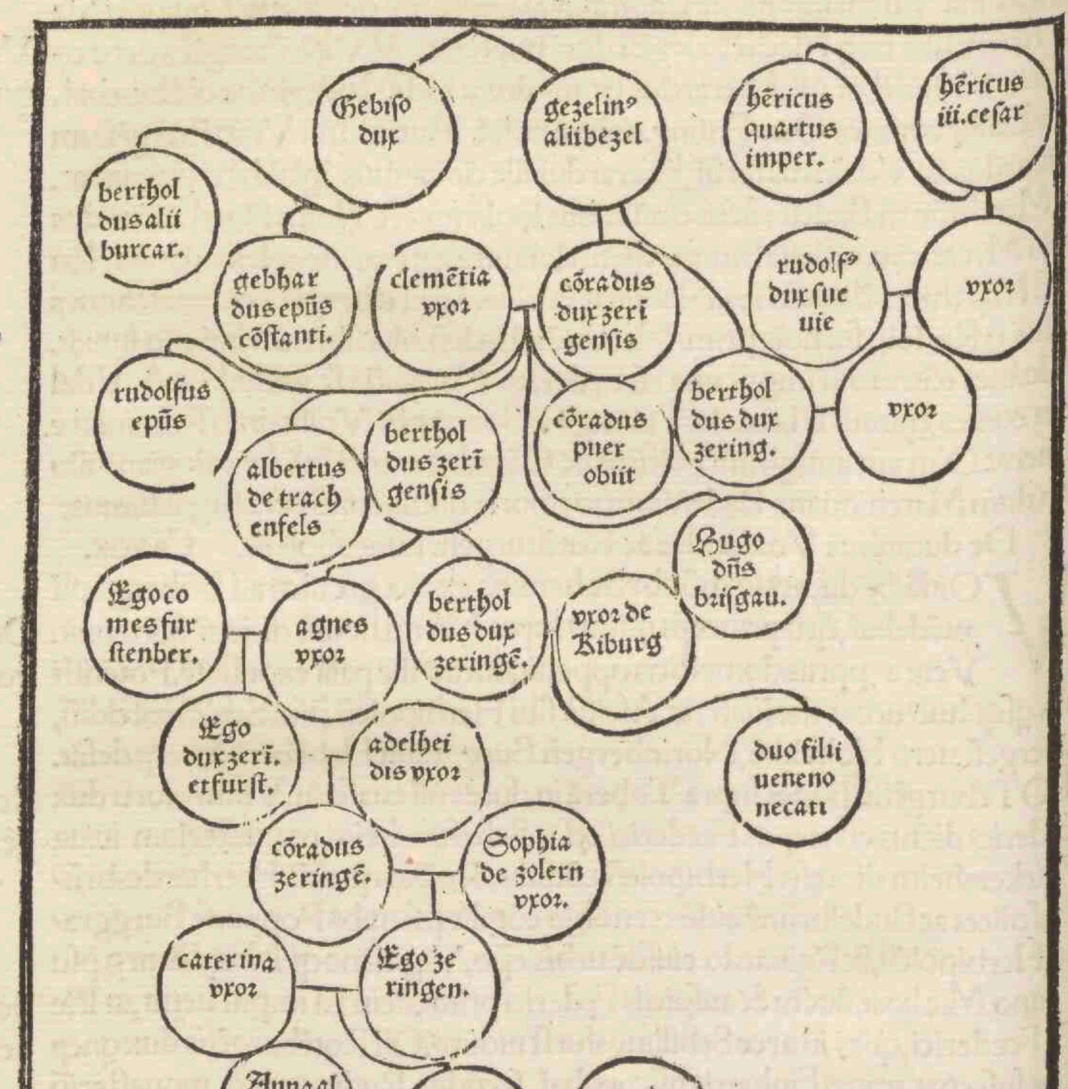

Lectorē p̄terea admonere uolui,Bezelinū ſupraſcriptū filiis caruiſſe,ut hone ſti auctores ꝓdiderūt,& poſteritatē eidē addictā bertholdo fuiſſe aſcriptam.

De regionibus Zaringorum ducatui ſubditis,& ad quæ dominia deuenerint. Ca. CI.

MAgna inter celebres authores lis eſt,de primo ducatus Zaringorum ortu,nulli inter ſe conueniunt. Volunt quidã a Fœderico primo cæſare primũ ducẽ fuiſſe conſecratũ. Vrſpergenſis aũt Hermannus & alii,Bertholdi Zaringię ducis meminerunt,Henrici III.tpibus.Olĩ ducat9 illorum totã Heluetiã cõphendit,Ottlandiã q̃q3.Multa p̃terea in Burgundiis ac Arelatenſi dominio Geben.& Sudin.Aiunt aliq Ruthardũ Alſatiæ Lantgrauiũ,ac Zeringenſiũ ducũ antiqſſimũ extitiſſe,qui cũ uxore Irmefrida, Gegenbachũ erexit,& monaſterium Schuartzach,tpe quo milleſimus ſupra ſexageſimũ ſextus agebat annus.Gebiſo etiã dux Sultzbergenſis, monaſterium illud dotauit.Eo tñ pacto ducatus ille deſiit,Bertholdus dux Fœderico cæſari Burgundiã,Bernã ac multa in Arelatenſi regno reliquit libera. Friburgenſes etiã libertatẽ ab Egone duce xx.millibus marcarum auri(ut uocant) emerunt, Poſtq̃ ꝓgenies ducũ illorum inclinauerat,ac nemo uirilis ſtirpis in ea ſupfuerat,ultim9 eoꝝ dux Zaringeñ. Bertholdus memorat̃,q ſine maſculina ꝓle decedens,ac unica eius filia Agnete Egoni Furſtenbergenſi in matrimoniũ tradita,ducatũ reliqt Egoni,cui Cunradus,cui Ego ſui nois ſecũdus,inde Cunradus ſucceſſerũt. Vltimo Ego III. cuius dominio ciues offenſi, grauiſſima bella cũ ipſo cõpleuerunt,affuit p̃lio Marchio Badenſis,Egonis partes ſecutus.Ego uero intempeſta nocte ac nebula Friburgenſes pene ad unum ꝓfligauit. Duces Zaringię

EPILOGVS AD LECTOREM

¶ Reddita iam regib9,electorib9,ducibus Germaniæ, debita ſua portiõe, ad ceterorũ nobilitatẽ orõnem meã dirigã,ut ſumma impii noſtri nobilitas,in unoq̃q3 mẽbro eniteat integra.Primo aũt de illorũ amplitudine acturus ſum, q antiquitate ſtirpis eorũ p̃diti,una cũ electoribus impii,ab Ottone ſui nomis tertio cæſare ac Gregorio quinto,in ſacratiſſimi imperii noſtri membra conſecrati ſunt,& primo de Marchionibus.

De Marchionibus Germanię,unde uenerint,& dicti ſint. Ca. Cii.

MArchiones a Marchione q̃dã Troiano filio Antenoris,dictos phibent,atq3 Antenoris filio Marchionis nomẽ cõceſſerunt. Qui Marchio condita a patre Venetia,Ticinẽ.urbi dedit principiũ,a cuius reliquiis,germaniæ Marchiones,Bergomenſis ſcriptor deriuaſſe uult.Nõ caret ſentẽtia illa oĩno fide noſtra,potiſſimũ eo periculo,id em̃ uniuerſo liquet,Fœderici primi tpibus ex Italia in Germaniã ꝓfectos eſſe Badenſes,Hochburgẽſes ac Rotelenſes Marchiones. Vidimus literas multa antiquitate p̃ditas, eam originẽ Marchionibus pollicentes.Cæterũ a germanico uocabulo (Marcht) dictos eſſe non incongruũ fuerit.Queãdmodũ em̃ noïa a cæſarib9 aliorũ nationes cõphenderant,& non niſi germanica,ita & Marchiones nuncupatos fuiſſe a Germaĩs facile inducor. Nũcupant̃ em̃ quidã Langrauii, quaſi Lãtgrauii,a ditione nomen ferentes.Quidam Palatini Pfaltzgrauii a Palatio.Ita q̃q3 a Marcha (Marck) principes huiuſmodi traxerũt appellationẽ. Cæterũ Marchiones unde.

Bergomēſis atq; Carinus Florentinus,germanorū uocabulorū ignari,nomīa
(ut ſeſe res obtulit) finxerunt.Id q̄q; ueritati proximū eſt, Brandenburgēſes
ac Miſnenſes Germaniȩ ueriſſimos indigenas extitiſſe,& a ditionis eorū qua
litatibus,ab Ottone primo cæſare,in Marchiones fuiſſe conſecratos.Et hi qui
dem primi,aliorū oīm Marchionū uetuſtatē ac originē excelſerunt,a q̄rū ap
pellatione noīa poſterioribus innata ſunt.Dū itaq; ueritas uariis uulgi ſermo
nibus diſſipat̃,atq; quilibet ſymbolū ſuū cōdonat,facile contigit in noībus ua
riatio,quemadmodum in Marchionum origine uidemus eueniſſe.

De Marchionibus Badenſibus,& eorum religione. Ca. Ciii.

Marchio num laus.

PRiori loco Badenſium heroas donauimus,non q̄dem antiq̄tatis gratia,
qua alii ſupiores ſunt,uerū tm̄ patriæ neceſſitate inducti,ut debitā illis
pietatē pro captu uiriū mearū expletū eam,ac eo(q̄d nobis conceſſum
eſt) exiguū ſcio,participes tam egregios non modo diuitiis uerū & uirtutibus
prĩcipes reddā.Si em̄ nulla cū ipſis mihi neceſſitudo fuiſſet oborta,uel q̄ pieta
ti ſiue beneficio deberet̃,id tn̄ ſuſcepti muneris officiū a nobis poſtulaſſet,atq;
p̄ſentis opis ratio,ne q̄ ad Marchionū illorū cultū attinere certus fuiſſem,me
moriæ noſtræ ſubtrahere.Cæterū illuſtriſſime Princeps PHILIPPE,dū tuū
in me officiū indulgentiſſimū,præ oculis requiro,ac te(excluſo in hoc obediē
tiæ ſacramento tibi debito)oībus literatis dextrū eſſe uideo,nec apud ingratiſ
ſimos rephenſione carerē,p̄ſertim ſi familiā tuā,tot dignis dignā,inter nobiles
primā,inter primas nobiliſſimā,minus memoriæ aſſererem.Quæſiui em̄ a ru
dibus annis ſemp̄ ḡnis tui gloriā,neſcio q̄q; q̄; uehemētiſſimus ſemp̄ affectus
opi nr̄o īualuerit, q̄n memoriā ſaltē nobiliſſimi ſtirpis tui mēte ingrediebar.
Si uero breuibus hæc abſoluero,non negligentiæ,uerū uerecūdiæ noſtræ re
mittet̃,dū te plus amauerim,q̄ arida noſtra orōne explicare uolui. Claris ſtirps
tua(ut papa Pius teſtat̃) illuſtrata eſt titulis,q̄ nullū unq; non egregie ſapiētē
ꝓduxit,& idē papa in epiſtola ad Martinū Maier,de Ioanne Marchioni Tre
uerenſi epiſcopo.Si non,inq̄t,maiorū ſuorū claritate niteret̃,plane cōuinci po
terit,ex tali ſtirpe nō fuiſſe eū ꝓductū.Quid potuit honeſtiꝰ de tua ꝓgenie di
ci? quis etiā laudatore illo honeſtior? nobiliorq;? laudat oīs nobilitatis fons,
nobilitatis eius uberrimū riuū.Patet in illo ſingulare religionis tuæ decus, &
anteactæ uitæ ratio maiorū tuorū.Erat eiuſdē amplitudinis æquali ſacerdotio
p̄ditus Innocentius octauus,q̄ in epiſtola ad Fœdericū tertiū egregie oſtēdit,
quomodo penitus religioni Marchiones ſeſe dediderīt, ac ſummo animo ad
uerſus Romanum Pontificem uſi fuerint.

De initio Marchionum Badenſium,& eorum catalogus. Ca.ciiii.

Badenſes ab Vrſi ſinis

NVnc in memoriā noſtrā nobiliſſimi ſtirpis Marchionū ortus cadet.
Retulerūt aūt eorū originē Badenſes(ut q̄dam dicunt) a Marchioni
bus Veronenſibus,anno ſalutis M.cliii.Inde poſteriori ſeculo,Fœde
ricus primus Romanorū impator,unū Veronenſiū Marchionē,ex Vrſinorū
familia proſatū,capta urbe,ex Italia obſidē ſecū detulit,ut ei per uallē Tridenti
nā liberior pateret regreſſus.Huius poſtea filiū in caſtrū Hochburgenſe col

locatum

locatū,armis ac noīe Marchionis inſigniuit.Qui lumina ſine uirili ſemine claudens,incolas induxit,ad conſtituendū aliū Marchionē ſui gñis,a q̊ Badenſium ꝓgenies exordiū ſumpſit.Ea tēpeſtate comitatus tm̄ regio Badenſis fuiſſe memorat̄,ac ꝑ feudā (ut uocabulo barbaro loquar) acquiſitus.Hęc ſub Marchionis Ioannis ſigillo literæ ferme continent.Secundū alios antiqſſimus oīm Hermānus in Marchionē euaſit,qui primus ſe principē geſſit,ſalutis anno M.c.xx. unde antiquior ratio tpis Marchionatui illi infertur,& q̄ multos annos ſecula Fœderici impatoris excedit,cui ſententię palmā do,ac calculū noſtrū eo libentius adiicio,dū apud Hermannū chronographū in expeditione ad terrā ſanctā Hermannū Marchionē Badēſem ꝓfectū uiderim.Conueniunt mecū,q̄ in memoriā eius de eo in eccleſia Backenauenſi conſecrant̄,cuius prima fundamēta ipſe iecit.Succeſſit Hermanno primo eiuſdē noīs Hermannus ſecundus,cuius meminerūt Hermānus,Nauclerus & alii. Literæ q̊ꝗ de eo uulgatæ anno M.c.liii. in uiuorū numero Fœderici temporibus eum floruiſſe teſtantur. Antiqtas Marchionum.

De Marchionibus aliis ſubſequentibus catalogus. Ca. Cv.

SVblimatus inde ad Marchionatū eſt tertius ſui noīs Hermannus, cuius meminit Hermannus Saxonū ſcriptor. Hic duos filios ſortiebat̄ ,unum Hermannū Auſtrię ducē initiauit,ob Margaritā coniugē,referētib⁹ Auſtrię annalibus.Ex qbus ꝓceſſit Fœdericus Auſtrię dux,atꝗ Marchio Badenſis,cuius Vrſpergenſis ac Peutiger ſupra Ligurinū memoriā fecerunt. Alter filius Rudolph⁹ noīabatur,cuius pater monaſteriū Liechtenau erexit.Rudolpho ſucceſſit quintus Marchio Fœdericus,cui Rudolphus ſecūdus,inde Fœdericus II.Rudolphus III.quē ſecutus eſt Bernhardus,q̄s pene oēs annales Argentinenſiū collegerunt.Inde Iacobus Marchio,quē tanti papa Pius in deſcriptione Rheni fecerat.Poſt quē Carolus filius,ab eodē pontifice cōmendatus, deinceps Chriſtophorus,ultimo Philipp⁹ fœlici ſydere tredecimus Marchio Badenſibus obuenit,ab Hieronymo Aleandro ac Philippo Beroaldo tot laudibus proſecutus,qui & noſtro æuo adminiſtrādæ reipub.nat⁹,Marchionatū pace atꝗ bello inclyt⁹,iuſto faſce, regimīe ſubditos auſpicatiſſīo cōſeruat atꝗ ampliat,cui dies ī futurę ętatis ſeceſſus fata ꝓrogēt,ac q̄ longiſſime extendant. Marchiones Auſtriæ duces

De illuſtri familia Marchionum Badenſium,& no bilitate eorum. Ca. Cvi.

PRoduxit aūt Badenſiū familia plæroſꝗ nobilitate inſignes, ac maxīs ſacerdotiis p̄ditos.Ioannes em̄ Badenſis Marchio,Iacobi Marchiōis filius,ob egregiā gñis eius uirtutē,ad Treuerenſiū pōtificatū ſublimabat̄,referente Aenea Syluio,ac cōpetitorē ſuū Bauarię ducē, auctoritate q̊ꝗ Philippi Burgūdiæ ducis potentiſſimi nixū,ſūmouit,ac in affectando archiepiſcopatu ſupior euaſit.Alio me uocat Iacobus Marchio Badenſis,quo nihil eruditius,ſublimius,innocentius,p̄ſtantius,Germania ꝓduxit,oībus uirtutū numeris ꝑfectus,in eiuſdē eccleſiæ archiepiſcopum abiuit,robuſto ac uirili ingenio īſtructus,ſiue ſubita,ſiue meditata ꝓferret extemporali facultate p̄ditus extitit,ut tm̄ doctrinæ huic Beroaldus noſter p̄ſtiterit,quantū nec alteri, ut etiā Epiſcopi Badēſiū Marchionum.

elegantiſſimū de philoſophorū ſymbolo librū,honori eius diuulgauerit,hunc
ante diē acerba mors damnauit,quē poſtq̄ numero uiuentiū ſubtraxit,cœleſti
bus adiecit,nec quicq̄ inter uulnera totius Marchionatus ingrati⁹ illius caſu
intercidere potuiſſet.Dū em̄ adhuc inter uiuos conſtitit,omni uirtute functus
tantos ingenii fructus,tantam de ſe ſpem dedit,qua fœliciter pene tota patria
S.Bern noſtra nitebat̄,trigeſimū ingreſſus annū in flore ætatis ab inuidia fatorū inter
hardus ceptus eſt. Hinc in memoriā diui Bernhardi Marchionis abducor,cuius ſan-
Marchio ctitatis exiſtīatio plurimū apud me ualet.Hic ab oī fœditate remot⁹,poſtq̄ mū
di īmundi uias ingrediebat̄,ſolū ad inuitandū ſibi Chriſtū quęſiuit,oēm ante-
ceſſorū religionē ſupauit,futuris exemplū reliquit.Huius uita ſimplex,incorru
pta,ac nulla uitiorū prauitate irretita,aut offenſa erat. Hic uniuerſis renuncia-
uit uoluptatibus,ueræ religionis ſacramentū ſequebat̄.Quicq̄d ad diuinæ ma
ieſtatis cultū attinebat,ab illo nihil uidemus p̄termiſſum, nullus ſomnus huic
in delicto mortali ſurrepſit, penitus etiā ſeſe a ſeculari negocio,diuinis mune
ribus alioqui deſtinatus,ſubtraxit, patrimoniū amore Chriſti (ut nunq̄ ab eo
oculos haberet remotos) libere ſuis fratribus addixit, eo contentus tm̄,q̄ ad ui
tæ ſuæ ſuſtentationē ac tutelā neceſſaria requirebant̄. Hūc inde ꝑ hui⁹ ſeculi te
nebras raptū,uitę ſuæ finis conſentaneus excepit,poſtq̄ ſibi bonis opibus, no
bis exēplo reſpondebat,ac ſatis fecit,memoriā ſuā conſecrauit ſempiternā,in
opido Lotharingię (Mumpelir dicto) inæſtimādis coruſcat miraculis, uiſum
cæcis reſtituit,auditū ſurdis reparat,nulli oculos ad eū tenenti patrociniū de-
negat.Hunc iam uotis expetimus ad noſtrā ſalutē ſeuocamus,& quicq̄d triſti⁹
accidit,auſpicio eius auſpicatiſſimo,ac omine corrigimus. Cōtigit huic frater
eius Georgius tunc Metenſiū epūs.O fœliciſſime oīum IACOBE Marchio
cui nihil (q̄d fœlicitatis eſſet) defuit,beatus partu, ac beatior fortuna corpis,
q̄ animi bonis, beatiſſimus liberis beatiſſimis,& te multo beatioribus.Collo
cabat̄,tibi coniugio Caroli Lotharingi ducis filia,thorus ducatu inſignitus,fili
os ſex fortuna indulſit,unū cuius nomen inter diuos relatū eſt, duos epiſcopa
tibus ampliſſimis inſtructos,tertiū epiſcopatui Argentinenſi quā ꝓximū.An
te obitū q̄cq̄ uidere tibi datum eſt,Carolo potentiſſimo (q adhuc extiterunt)
Marchioni filio,Fœderici III.Cæſaris ſororē,in uxorē copulari,unicā filiā Al-
berto Brandenburgenſi Marchioni ac Imp.Ro. electori deſtinatā. Videbatur
ante paucos annos Fœdericus Caroli Marchionis filius conſumatiſſimus Tra
iectenſis p̄ſul,cui plus Sycambrica uictoria ,q̄ ulli totius Germaniæ inferioris
Badenſes principi debet.Si paulo altius rem noſtrā repetamus: Auſtriæ ducatus titulū
Auſtriæ ac ius Marchionibus Badenſibus aſcriptū fuiſſe nobis conſtabit. Exoleta em̄
duces. Lupoldorū ꝓſapia,unica Margarita ſupſuerat,q̄ ab Hermanno Marchione
in uxorē deſumpta,Marchionibus Auſtriā attulit,ſicuti annales Auſtriæ pro
bant.Erat huic filius Fœdericus Auſtriæ dux,ac Badenſiū Marchio,q̄ cū Con
radino Sueuiæ duce ultimo,ac Conradi Cęſaris filio ,contra Carolū Andega
uenſē Sicilię ocupatorē,ꝓfect⁹,Neapoli pœnā capitis luerūt,Vrſpgenſe,Nau
clero referētib⁹.Rudolph⁹ etiā Baden̄. Marchio,Veronēſiū titulos ſibi deſum
pſerat,ut literę adhuc teſtant̄,q̄ ſub noīe S.Rudolphi ſubſcribunt̄.

Genealogia Marchionum Badenſium.

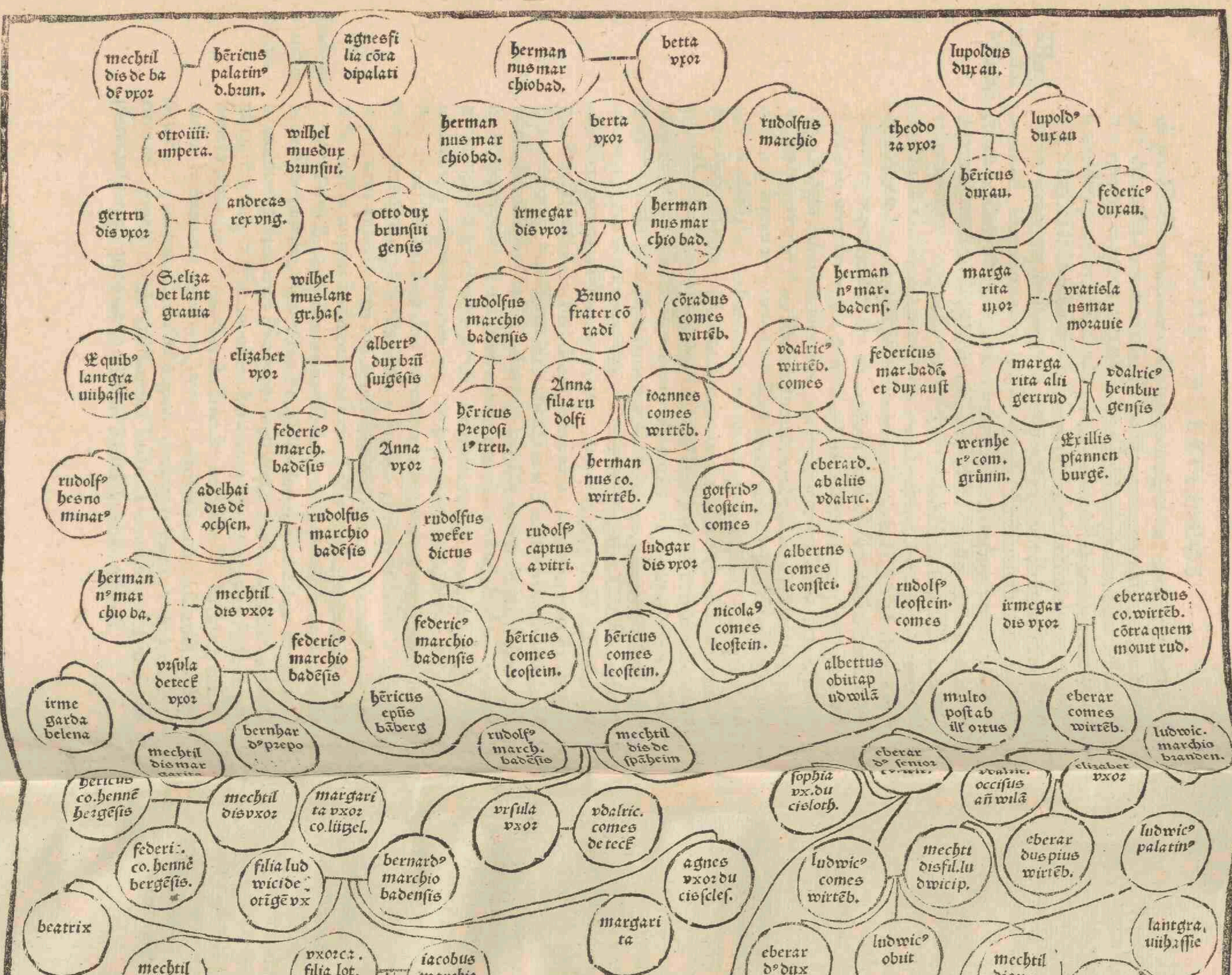

Genealogia Marchionum Badenſium.

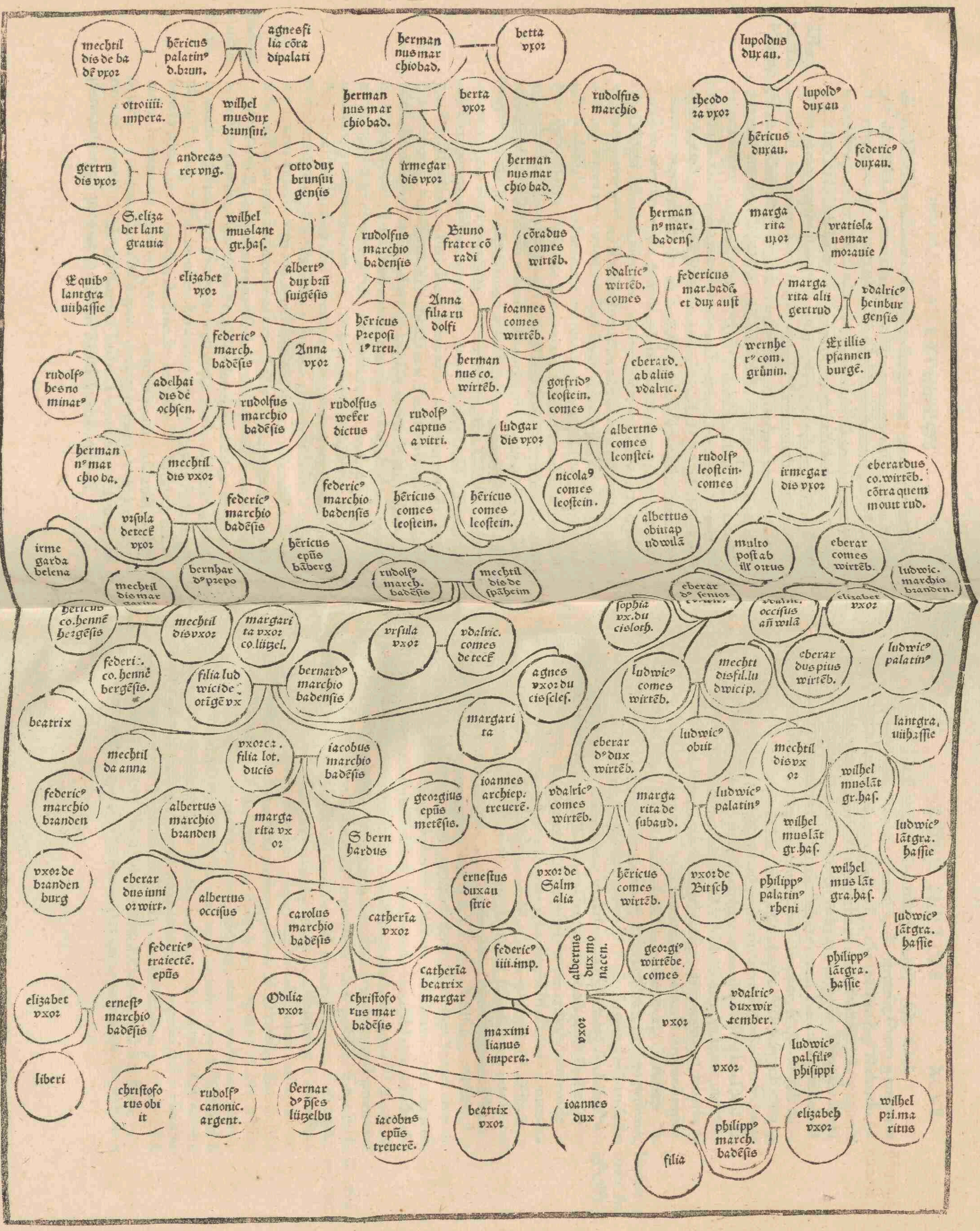

De ſtrategematibus Marchionum. Ca. Cvii.

STrategematibus plurimis Marchiões illi claruerũt. Prima,q̃ memoriæ ꝓrogata ſũt,Hermãnus auſpicat⁹ eſt,q̃ cũ Fœderico I.cęſ.Richardo Anglię rege,Bertholdo de Morauia urbẽ Anconã, tranſmarinã expugnauerũt.Meminit illi⁹ expeditiõis hiſtoria Fœderici I.Vrſpgẽſis, Hermã⁹ & alii. ſub anno M.C.ſupra triceſimũ ſeptio.Soluẽte naturã Hermanno ſui noĩs III. Rudolpho Marchiõi Geppingen incẽdebat̃ a Popone, & quarto inde anno Oberkirch a Burkardo de Heyedoch,& Rudolpho Aſſerburgenſi,cõtra q̃s p̃dicti Marchiões ĩſurgẽtes,uictoriã pepererũt.Hermã⁹ etiã aduerſ⁹ Ottocarũ regẽ Boemię p̃lia lachrymabilia expleuit, ut annales Auſtrię hñt.Dein duces Vuirtẽbergẽſes aucti aĩo atq; opib⁹,ſe Marchiõib⁹ oppoſuerũt,uerũ Hermãni Marchiõis uirtuti cõciderũt, ac arx eorũ penit⁹ expugnabat̃,dux e ditiõe ſua abact⁹ ẽ,uti Herman. ait.Fuerũt aũt multa eorũ aduerſ⁹ Argẽtineſes p̃lia, illos.n.tp̃ib⁹ Cũradi VI.ſollicitabãt.Rudolfus igit̃ Habſpurg. tũc Alſatiæ dñs Durlachũ,Mulbergũ ac Baden armis cepit,turrim Durlachenſem deſtruxit, Marchionẽ cõpeſcuit,q̃ tẽporib⁹ Fœderici II.cũ ep̃o Argẽtinſi Hẽrico de Staheleck totã Alſatiã, Cronẽburgũ, Vuikersheim,Haldẽburg,Andalau,Molburg,Huſen,Ortẽburg,Offenburg,Gengẽbach,& oẽs pene adiacẽtes ciuitates cepant anno dñi M.cc.xxx.Iñ cũ ſucceſſore hui⁹ in ep̃atu Vualthero de Gerolzeck noĩe Argẽtineñ.ciuitatẽ ualde afflixerũt,ubi Mulhuſen,Colmar ceperũt,ac ante Husbergẽ ingẽti p̃lo anno M.cc.lxii.ciuib⁹ Argẽtineñ.cõflixerunt. Iñ tp̃ibus Fœderici de Blãckẽſtein ep̃i Argẽtineñ. Marchio ac comes Vuirtẽbergẽ opẽ ep̃o p̃ſtabãt,cõtra imp̃iales urbes.Iũxerũt ſeſe illis comites Marchio Rotelẽſis & Hochburgẽſis. Comites de Dirnſtain,Naſſau,Lutzelſtain, Kiburg,& alii q̃ tũc ĩpugnauerũt Argẽtinã ĩ die B.Marię ꝟgis.Secũdã uero expeditionẽ ĩ die S.Mauricii habuerũt,ubi Rheni põteĩ ditionẽ eorũ redegerũt anno M.ccc.xcii.dein bellũ deſiit.Ludouici etiã cęſaris tp̃ib⁹ ep̃ũs adiũctis ciuibus,cõtra Marchionẽ & comitẽ Vuirtẽberg.bellũ mouit, anno M. ccc. xxx. in q̊ Reibold⁹ Argẽtineñ.exercit⁹ ductor occubuit. Marchionum q̃q; memoria celebrat̃ ĩ expeditioe Berbelſteinẽ. anno M.ccc.xiiii.& poſt p̃dictũ tẽp⁹ Berſz ciuitatẽ deſtruxerũt.Egõis etiã Furſtẽbergẽſis comitis p̃tes cõtra Friburgẽſes ſecuti ſũt.In bello q̃q; cõtra ciuitates ĩp̃iales geſto,cũ Fœderico & Ioãne Bauarię ducib⁹ ꝓceſſerũt,dũ milleſim⁹ ſupra trecẽteſimũ ſeptuageſim⁹ ſeptim⁹ numerabat̃ ann⁹.Paulo poſt Stauffenberg, Geroltzek,Dirſperg afflixerũt. Stolhoffẽ uero & Badẽ ab Argẽtineñ.obſidebãt̃,nõ tñ expugnabãt̃. Nec te Bernharde ſilẽtio p̃tereã,qui toti⁹ imp̃ii inuidiã exaſperatus,cunctorum minas in ludibrium uertiſti,deo ſolo addictus, uniuerſo imperio renunciaſti. Mouebãt aduerſus te primitus Argentinenſes, Colũbarii,Seleſtadienſes,duce nobili q̃dã Zolrenſi,ac ep̃o eorũ Argẽtino,q̃ deſtruxerũt oppidũ q̃ddã in Hochburgẽſi dominio,tũc Marchiõi ſubiectũ,uſq; ad arcẽ Mulbergũ ꝓceſſerũt. Cõiũxit ſe eis tũc Ludouic⁹ Rheni Palatin⁹,ac duces Bauarię,totũ deniq; imp̃iũ parturiebãt mõtes,uerũ ridicul⁹ mus naſcebat̃,nec arci temere munitę ſuffecerũt.

Marchio nũ bella

Badenſes cõtra Argẽtineſes.

Contra imperiũ

Deſtruebant tūc Muckēſturm ac Raſtetē. Quo turbine ſedato, cōtra Moguntinos, Iacobus Marchio ꝓfectus, Palatino multa intulit diſpēdia, adiūcto ſibi filio Ioāni Metēſi epo, queādmodū Sylui9 teſtat. Mortuo Iacobo, cōtra Fœdericū Palatinū rem geſſit Carolus Marchio, uerū ſiniſtro auſpicio, dolo ac ſuorū ꝓditiōe caſtris exutus, captus, & magno auri q̄ʒ ciuitatum p̄cio demū redēptus, maxīa iactura Marchionatū affecit, quē tn̄ Chriſtophorus Marchio ſubſequēs reſarſit. Chriſtophorus inde Marchio, cui ducatus bellicę uirtutis aſcribit, teſtāte Beroaldo, ſine q̄ nihil adhuc egregii a Maximiliano geſtū eſt, Lutzelburgēſem cōitatū, ab hęredibus iiuſtis occupatū, armis priſtino iuri reſtituit.

De Marchionatu & ciuitatibus eius antiquitus ac nunc a Marchionibus poſſeſſis. Ca. Cviii.

Sedes & Ciuitates Badenſis Marchionatus.

REgiōis illius noīa nūc īterp̄taturus, ea q̄ ad ꝓfectum huius affutura uideo, ſubiungā. Marchionatus Badenſis Raphael in vii. cōmētariorū Vrbanorū iuxta Rhenū meminit. Marlian9 olim a Cheruſcis hūc inhabitatū exiſtīat, a cuius ſentētia q̄ lōgiſſime receſſi, dū intra Rhenū Cheruſci nūq̄ extiterūt, ut li. xi. clari9 īdicemus. Ad rē redeo. Otto ſui noīs terti9, atq̄ʒ Gregorius v. Marchionatū primitus cōſtituerūt, ac Vuiſſenburgēſis abbatis ciuitates aliquas, q̄ int̄ Rhenū ac Baccenē cōſtiterāt, Marchionatui adiecerūt, ī q̄rū numero Badē, Stolhoffen, tūc tp̄is uillę atq̄ʒ Ettelingia cū extiterunt. Hn̄t Etelingiacēſis adhuc huius antiq̄tatis ueſtigiū, liberi.n. Vuiſſenburgēſes ꝑ opidū illud res ſuas, ſine oī uectigali uehūt atq̄ʒ euehūt. Mihi p̄terea puero adhuc ī rudib9 ānis cōſtituto, literę oſtēſę ſūt, in q̄bus habebat̄, q̄ pacto Etelingiacum Marchiōib9 ſit addictū. Dagobert9 aūt abbati Vuiſſenburgen̄. Rotfrido, Badē urbē (quā Adrianus & Antoninus cōdiderūt) & ſex leucas (ut ita dicā) ultra Rhenū cōceſſit, ſicuti in literis adhuc penes Vuiſſenburgen̄. reſeruatis, Dagobertus demōſtrat. Durlachū uero ac Heidelzau Fœdericus II. impio ademit, & Hermāno Marchiōi Badēſi adiecit. Raſtettē ac Cuppenheim opida a dn̄atu Eberſteinēſi Marchionatui cōtigerūt, ꝑ Hermānū filiū Rudolfi. Pfortzheim ac Cellā mortuo Cūradino a ducatu Sueuię Marchiōibus obueniſſe uolunt. Beſigheim uero Hermānus II. ab abbatiſſa Erſteinēſi recuꝑauit, ductu Fœderici Imp. ut literę Baden̄. oſtēdūt. Stukgartē q̄ʒ Bachēheim, a Marchiōib9 cōditę ſūt, ac ab eorū ditiōe ad Vuirtēbergę cōites uenerūt, ductu Ioānis Vuirtēbergę comitis, ob Annā uxorē ei9, filiā S. Rudolfi. Eppingē uero ꝑ Fœdericū cęſ. Badēſibus additū ē, a Palatīo rheni, cū Haidelsheim recuꝑabāt̄. Hochburgēſis dn̄atus ꝑ Bernhardū Marchionē receptus eſt, ultimus.n. dn̄s abſq̄ʒ ſobole decedēs, Marchionē Baden̄. cōſtituit hęredē, de hac re ī monaſterio q̄dam Hochburgēſi nō ꝓcul a Friburgo multa reſeruāt̄. Spāheimenſē dn̄atū Rudolphus Fœderici Marchiōis filius adiecit, alii tn̄ Iacobū Marchionē primū titulū Sſpāheimēſem uſurpaſſe ferūt. Rotelēſem uero Marchionatū Chriſtophorus Marchio, mortuo ultīo Marchiōe Rotelēſe, a Maximiliano Cęſ. īpetrauit. Idē Creutzenau magno oppigneratū p̄cio, redemit. Hochburgēſe dn̄ium recuꝑauit, plura a Palatīo rheni ære cōꝑauit, ac Lutzelburgēſem cōitatū ſuis armis recuperatum poſſedit.

De ſepulturis Marchionum Badenſium, & ſedibus. Ca. Cix.

MArchiones olim in Backenau ſedes tenuerunt, ubi & eorum ſepultura erat, illic enim Hermanni omnes ſua corpora ſepulturæ mandauerunt. Vltimus inde Marchio Rudolphus, ſedem in Badē habuiſſe dicitur, cuius poſteriores in monaſterio Lichtental ſepulti oſſa eorū condierūt, uſq; ad Rudolphum quartum, qui cum reliquis poſterioribus, ad Badenſem urbem ſepulturas eorum tranſtulerunt. Fœdericus Auſtriæ dux Neapoli capite tuſus, illic honeſtiſſime ſepultus eſt. Pater eius Hermānus Viennæ. Sanctus quoq; Bernhardus in ciuitate quadam Lotharingiæ ſe uita exonerauit, ibidem & ſepultus, miraculis coruſcat. Hæc itaq; ob tuā uoluntatē ingreſſꝰ ſū PHILIPPE princeps maxīe, & q̄ ad noīs tui gloriā attinere uidimꝰ. Reliqua q̄ de te cōcepimꝰ, duobꝰ libris abſoluimꝰ, q poſtq̄ ſatis maturarīt, auſpicato ſydere æq̄ in uulgū abibūt.

Sedes & ſepulturę Badenſiū

De Lātgrauiis, & Lātgrauio Alſatēſi. Ca. Cx.

ALſatia regio trāſrhenana, quā Eliſatiā Marlianꝰ uocat, olim a Treuerēſibus, una cū eorū ciuitate Argentinēſi moderabať. Inde reuolutis mille ac ducētis annis, ad Ro. impiū deuenit, ſub cuiꝰ dominio qngentis annis tenebať, & Argētina ideo quaſi argētea tina quaſi Romanorū ærariꝰ appellata ē. Iñ p Clodoueū ad Frācię regnū deuenit, vñ Dagobertꝰ & eiꝰ ſucceſſores plus ducētis annis eorū ſedes in Alſatia tenuerūt. Executus eſt hāc rē honeſtiſſime Peutiger in ſuis cōuiuiis. Childericus inde Frācorū rex ſalutis anno dc.lxxxv. conſanguiniū ſuū Etticonē, quē Adalricū Alſatiæ annales uocāt, Atticū uero Nouietēſiū cronica, Alſatię pfecit. Cuius ſedes in Obernehen uidebāť. Idē ex arce Hoeburgēſi monaſteriū diuę Odilię cōſtruxit, ut latiꝰ dicturus ſum, dū Alſatię ſiue Vogeſi mentionem ꝓgrauero. Hic Etticho filio ſuo Adelberto reliqt Lātgrauiatū, quē alii Adolricū uocāt, cui ſucceſſerūt duo filii fratres, Sūtfridus & Eberhardꝰ. Hi a Carolo Marcello Alſatia abacti ſunt, tota itaq; Attici ſiue Eticonis ꝓgenies lx. annos Alſatię dñabať. Iñ Marcellū ceteri reges Frācię in Alſatię dominio ſubſecuti ſunt inuicē, uſq; tota pene Caroli poſteritas defecit. Tēporibus Ottonis primi, dñi Kiburgēſes ductu impatoris Alſatiā recupauerūt. Iñ Ottonis III. ſeculo, ac Gregorii V. in Lātgrauiatū ceſſit Alſatia. Primꝰ Lātgrauius Theodericus euaſit, q ſe & ducē Lotharīgiæ ſcripſerat, ob eiꝰ parētē, Cūradū Vuormacīēſem dictū. Huic ſucceſſit filiꝰ eius Thedericꝰ q ſine uirili ſemīe diſcedēs, fratri ſuo Gerardo Lātgrauiatū cōmēdauit. Succeſſerūt huic duo filii, Gerardꝰ, cui Alſatia obuenit, & Vdalricus de Egersheim. Horū genealogiā dū de comitatu Hoeloēſi mētionē fecerimꝰ, ulteriori memoria colligamꝰ. Materna.n.linea comites de Hoeloe nitebāť ex Lātgrauiis illis. Probāt tūc qdā ſub Zeringēſibꝰ, alii ſub dominio Kiburgēſi Alſatiā remāſiſſe, pſertī ſupiorē. Iñ ad dñium habſpurgēſem deuenit. Albertꝰ Habſpurgēſis poſtea honeſtiſſime Alſatiā ſupiorē rexit. Iñ filius eius Rudolphꝰ ro. rex, eo potiebať. Impatores inde ſupiorē Alſatiā hereditauere, mortuo ultimo eiꝰ lātgrauio, a qbus ptātem eligēdi pſidē Palatinus obtinuerat. Alſatię uero inferioris dñium ultimus lātrgauiꝰ uirili ꝓle defraudatus, epo argētinēſi uēdidit.

Alſatiæ Lātgrauiatus.

Ad quos Alſatia.

De Lantgrauiis Haſſiæ. Ca. Cxi.

Lantgrauii haſſię

LAntgrauiatus Haſſię olim ad Turingorũ dominiũ attinebat,& ſub Ottone III.ac Gregorio V.in Lãtgrauiatũ eſt redactus,dũ prius tm̃ comitat⁹ extiterit,multos egregios prĩcipes ꝓduxit,q cõnubia ſemp̃ pene cũ Saxoniæ duciſſis traxerunt, Vuilhelmus Lãtgrauius S.Elizabet Vngariæ reginã fœdere cõiugali ſibi collocabat,ex qua Lantgrauii noſtrę ætatis ꝓceſſerũt.Hẽrico Lãtgrauio olim ultimi comitis de Katzenelbogẽ filia matrimonio obuenerat,q deficiẽte maſculino ſemine ſtirpis ei⁹,comitatũ hũc ĩ iura mariti redegit.Memorat̃ celebri memoria Ludouicus Lãtgrauius Aeneę Syluii tp̃ibus,cui, ut Aeneas ait,Ro.imp̃iũ erat delatũ,q̃d ipſe ob literarũ ignorantiã recuſabat,tãta animi p̃ſentia uir,ut oẽs principũ fluctus ſol⁹ cõpeſcuerit, cui tres Vuilhelmi ſucceſſerãt,medio Vuilhelmo mortuo tota ꝓgenies Philippo illo unico puero nõdũ xviii.annũ ingreſſo delatus eſt,q donec adoleuerit,matri Annę,a Mechelburgẽſi nobilitate proſatę,mulieri uirili habenas conſenſu primatũ reliq̃t.Produxit egregios ep̃os regio illa.Hermãnus.n.Colonieñ.p̃ſul uir oĩbus uirtutũ numeris p̃fectus a ſcriptoribus celebrat̃.Erneſtus q̃q; ad archiepiſcopatũ Magdenburgeñ.deuenit. Multi comitat⁹ Lãtgrauio ſubiiciũt, Zigenheimẽſis,Nidenſis,q̃rũ ille Treiſa,hic uero Nida fluminibus irrigant̃. Necnõ & comitatus Valdek,atq; alii.Horũ genealogias ubi Marchionũ Badenſium habita eſt ratio,poſuimus.

De Burggrauiis olim Magdenburgenſibus,Rotenburgenſibus, Vuirtzburgenſibus. Ca. Cxii.

Burggrauii Magdenburg.

COnſtat Ro.imp̃atores olim in ampliſſimis imp̃ii ciuitatibus cõſtituiſſe Burggrauios,& hos ut plurimũ in comites aut Barones cõſecraſſe Vidim⁹ hui⁹ rei fidẽ fuiſſe obſeruatã in Nurẽbergẽſiũ Burggrauiis de q̃bus diximus. Nec p̃tereũdi ſũt nobis ſilẽtio Magdẽburgenſes,q ad ep̃ale faſtigiũ ſępe cõſurgebãt,ut de Boggero Burggrauio legimus.Multa etiã hi eccleſię metropolitanę cõtulerũt.Gero.n.illic Burggrauius, in honorẽ S. Ciriaci S.Stephano dicatã fundauit eccleſiã.Monialiũ etiã monaſteriũ ędificauit,cui⁹ genealogia talis anno dñi Dcccc.lxv.p̃hibebat̃. Gero Burggrauius, Sigefrido ac Viprocho filiis dotat⁹ eſt,ac Hetta filia, Viprocho Theomar⁹ fili⁹ ac Gero ep̃us cõtigerãt.Tertius filius Gerõis eiuſdẽ noĩs Gero ferebat̃,q eccleſię S. Ciriaci fundamẽtũ iecit,Hic ex Hetuida uxore Sigifridum filium Burggrauium Magdẽburgeñ.ſuſcepit. Vltimus huius genealogię memorat̃ fuiſſe Hẽric⁹, q ſine liberis decedẽs,Boggerũ Queuerdẽſem conſtituit heredẽ,a q̃ reliq Burggrauii ꝓceſſerũt.Hermãnus Saxonũ ſcriptor,ſemel Burggrauiis illis defectionẽ cõtigiſſe ſcribit,in Hermãno Burggrauio,& Ottonẽ cæſ.ſui noĩs primum, multa huic Burggrauiatui detraxiſſe,& erecto nouo ducatui Lunẽburgẽſi adieciſſe.Mẽfridus ſeculo Hẽrici IIII. in Burggrauiatũ Magdẽburg.elect⁹,in bello cõtra Saxões geſto obiit.Rotẽburgẽſes Burggrauii tp̃e Fœderici I. Arnoldus & Cunradus ,Arnoldus ac Gualterus,huius filii referũtur. Vuirtzburgẽſis uero Poppo.

De comitatu Hoenloenſi, eiuſdemq; comitum genealogia. Ca. Cxiii.

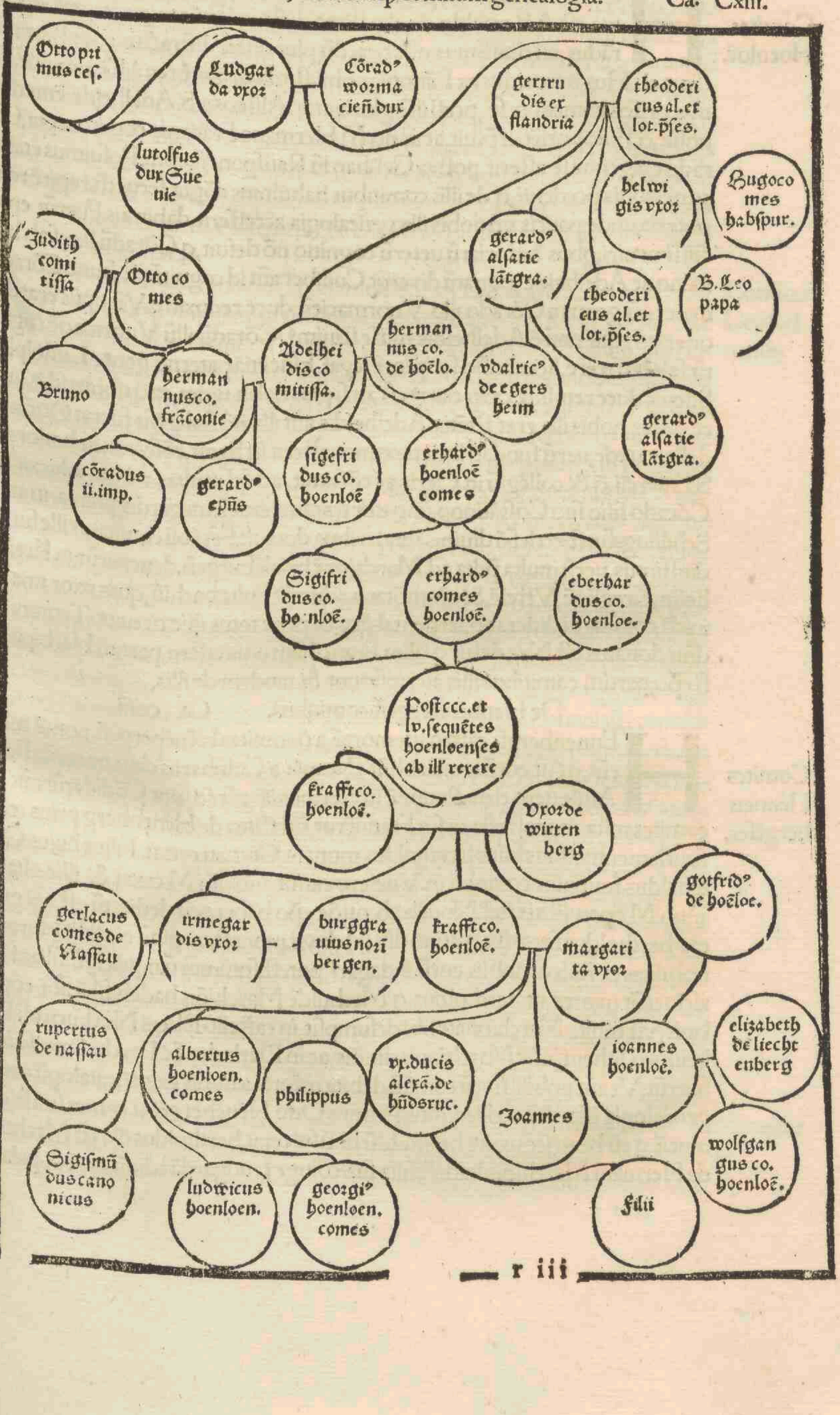

Comites Hoenloē.

HOenloēſis comitat9 germaniȩ nō ultimū honorē penes priſcos ſorti
tus eſt.A Beroaldo de alta flāma dict9,int̃ Frāconiȩ comitat9 nume/
rādus,olī ditiſſimus,nūc hȩredū pluralitate diſtractus,anguſtior red
ditus eſt.Hos beroaldus ex Pānoniȩ nobiliſſimis originē retuliſſe cōuincit.Ipi
tn̄ e priſcis romanoꝝ ſe ꝓceſſiſſe gloriantur.Alii eos a S.Adelheide emerſos
uolūt,q̄ Frāciȩ oriētali p̄fuit,ac anno M.Hermāno Frāconiȩ comiti nupta,Cō
radū cȩſ.genuiſſe aſſerit̃,poſtea Gebhardū Ratiſponeñ.ep̄m.Poſuimus etiā in
genealogia p̄cedenti,q̄ de illis comitibus habuimus cōp̄ta,ſecus tn̄ rep̄ire rem
poteris,unde paucis vn̄ nobis illa genealogia acceſſerit,dabimus.Fuerūt emū
ctiſſimi uiri,q̄bus hiſtoriarū ueterū cognitio nō defuit,q Cōradū II.cȩſ.ab her
māno ac Adelheide ꝓgnatū dixerūt.Cuilibet aūt id cognitū eſt,hunc Cōradū
maternū genus a Cōrado illo Vuormacieñ.duce reduxiſſe.Vn̄ opus erat the
oderico (quē patrē Adelheidis fuiſſe ſciuim9) Cōradū illū Vuormaciē.cogna
tū ſaltē aſſerere,licet a nl̄lo ſcriptore legat̃.Hūc etiā paternū gen9e Ludolpho
Sueuiȩ duce retuliſſe cælo clari9 eſt,tu ſi plus nobis uides,ea q̄ tibi arridēt,iura
re potes,nobis illa erat ſētētia.Adelheidis aūt illa nō Saltzēſis fuerat Ottōis ui
delicet uxor,uerū fundatrix ueteris monaſterii in Spalt,cōſecrati in honorem
S.Emeriāi,q̄ & collegiū in Oeringē cōſtituit, ad q̊d multas reliq̄as aduexit,q̄s
Cōrado filio ſuo Cōſtātinop.imp̄ator tranſmiſerat.Irmegardis p̄terea in arce
Schillingsfurſt eccleſiā diuinis muneribus dotauit.Fert̃ olī comitatus ille fuiſſe
ditiſſimus,uerū multa p̄dia ad Marchionē brādēburgeñ.deuenerūt,ut Kreils/
heim,Kreglīgē,Vffelē,& oīa mōtana aduerſ9 Sultzbachiū,quas uxor una cū
iuſdā comitis uēdiderat.Mergental q̊q꜃ & pene totus illic circuit9 Teutonicis
dn̄is donatus eſt.Nec deſūt q olim Francōiam uniuerſam,partim Herbipolē/
ſi ep̄o,partim comitibus illis aſcripſerunt,& tandem de illis.

De Hennenbergeñ.comitibus. Ca. cxiiii.

Comites Hennen bergēſes.

HEnnenbergū caſtrū memorat̃,a q̊ comites Hēnēbergeñ.nomē tule/
rūt,q (ut eorū annales hn̄t) Romāi,a Colūbariis ortū traxerūt.Poſt
Attilȩ uero deuaſtationē in Germaniā ꝓfecti ſunt.Cōdiderūt aūt hi
comites ml̄ta monaſteria,ut ſūt Frauuērot,q̊d Otto de Hēnenberg prius iecit
fundamentis,cuius filius Bertholdus monaſt. Gotzau erexit. Filius huius Got
tēbaldus fundator cœnobii in Vueſero extitit,āno dn̄i M.cxxxi.& illic altare
anno M.cxxxviii.xix.kal̃.Nouēb.ab ottōe ep̄o bābergeñ.dedicatū eſt,cui gna
tus bertholdus ſucceſſit,q anno dn̄i M.dxvii.monaſt.uirginū cōdidit.Horum
nobilitas ex ſolis cōnubiis eorū indagari poteſt,ſummorū.n.prīcipū filias ſibi
aſciuerūt uxores,ut bertholdus,q Mechtildē Marchiōis badeñ.filiā ſibi copu
lauit,vn̄ multa Marchionat9 ſibi deſumpſit,in caſtello Rheni Nuēburg olī Pa
latinorū Rheni,nūc Marchionū ditiōis,ac in Darlacho & Forcheimio ſedes
fixerūt.Vt aūt nobiliſſiorū comitū debita mēoria a nobis exigat̃,catalogū eorū
genealogiȩ īſtar hūc collegimus.Primus Otto Hēnēbergēſiū comes fuiſſe cō
uincit̃,q cū beatrice uxore bertholdū filiū ſuſcepit,bertholdus ille cū Mechtil/
da Hermāni Marchiōis badeñ.filia ſua cōiuge Ludgardā edidit,quā & palati

no rheni collocauit,& bertholdũ,q̃ Eberardũ Herbipolẽ.p̃ſulẽ & Popponẽ
filios reliq̃t.Hic Poppo duas filias ex Elizabeth uxore ꝓſatas,unam Marchiõi
Miſnẽſi,reliquã Brãdẽburgẽſi cõiugio collocauit, et Hermãno filio comitatũ
expoſuit,cui Poppo,Bertholdus,Hẽricus,Hermãnus,Bertholdus,Poppo ſuo
ordine ſucceſſerũt.Quos ſecuti ſunt Bertholdus,Hẽricus,Ioãnes,Hermãnus q̃
ex Agnete Hẽrici electi Ro. cæſaris filia Bertholdũ ac Fœdericũ pepit,poſt q̃s
tres Vuilhelmi ducatu illo fungebãt.Inde Georgius vñ Bertholdũ Moguntĩ
nũ epm,Hẽricũ Argẽt.Philippũ Bãberg.canonicos ꝓceſſiſſe noſtra ętas uidit

De comitatu Leoſteinenſi,& eiuſdem comitibus,ac Marchiõibus Monteferra. Ca. cxv.

VEnio nũc ad comitatũ Leoſteinẽ. quẽ tñ Levuinſteinẽſem literę ue
tuſtiſſimę nomĩant,uenerãdę antiq̃tatis regionẽ,q̃ a Gregorio V.ac
Ottõe III.in comitatũ abiuerat tp̃e electiõis impii.Nã paulo poſt im
pii electionẽ,anno dñi M.xxx.comites extitiſſe Leoſteinẽſes annales Elſenſpa
chenſiũ teſtãt,cui9 fundatores p̃fati comites extitere.Nomẽ a ſigno,clypeo eo
rũ impſſo tenuerũt,a leone uidelicet.Prim9 huius regiõis comes q̃s fuerit,ne
mini cõſtat,niſi q̃ Theomarũ hũc uocitatũ annales eorũ ꝓhibẽt,cui poſt lõga
tp̃is interualla ſucceſſit Gotfridus comes Leoſteinẽ.q̃ litẽ inter abbatẽ Mur
hardẽſem & epm Herbipolẽ.cõpeſcuit,quẽ Albertus comes ſecut9 eſt anno
M.ccxc.Inde filius huius Nicolaus,cui inſignis uictoria de Rudolfo Marchiõe
Badẽſi cõtigit,ductu matris eius Luitgardis,p̃dicti Marchiõis uxoris. Interce
ptus erat itaq; Marchio Rudolfus ac ad arcẽ Leoſteinẽ.delat9,cogebãt oĩb9
rebus cõpoſitis iterũ comiti ciuitatẽ,ac arcẽ Leoſteinẽſem,Murhart,Beckingẽ
& cætera p̃dia reſtituere. Tẽpore q̃ milleſimus ac ſupra tricenteſimũ decimus
octauus ann9 agebãt. Vidi & ego literas ſigillis comitũ Vuirtẽbergẽſiũ, Vuer
tenſiũ,Hoenloenſiũ,Eberſteinenſiũ,huius euẽti teſtes.Inde Nicolaũ comitẽ fi
lius Hẽricus ſubſeq̃bãt,cuius filius eiuſdẽ noĩs Hẽric9 comitatu potitus eſt.Ad
uerſus quẽ tota pene germania inſurrexit,tuta tñ oĩa cuſtodiuit. Memorãt hu
ius filius,Albertus,q̃ in bello Vuilenſi a ciuitatibus impialibus occidebãt anno
M.ccc.lxxxviii.Habuit hic fratrẽ Hẽricũ Bãberg.eccleſię canonicũ,poſt q̃rũ fa
ta comitatus illę ad Palatinos Rheni deuenit.Noſtro etiã ſeculo a duce Vuir
tẽbergenſi interceptus ille comitatus eſt,in bello aduerſus Palatinũ geſto.Prę
eſt tẽpeſtate illa comitatui Luduicus homo ſingularis uirtutis,& oĩbus doctis
ac literatis dexter,corpe q̃ aĩo preſtans, cuius fili9 Vuolfgãgus optimus adu
leſcẽs,igne domeſticorũ incuria oborto abſumptus eſt,extat de illo Oecolam
padii uiri grauiſſimi epitaphiũ. Multa de comitibus illis in cœnobio Murhar
denſi reponunt,ubi & eorũ ſepulturæ ſupſunt.Nec ſiletio p̃termittãt piiſſimũ
facinus eorũ in cõdẽdis monaſteriis,nã Lõgentalenſe cœnobiũ Elſenſpachiũ
nũcupatũ inter Saltzburgã ac Raſtettẽ erexerũt,anno M.xxx.inde centũ q̃dra
ginta annis reuolutis,monaſteriũ illud ad S.Viti cœnobiũ eſt trãslatũ.Cæterũ
comitũ illorũ genealogias,ſupra, Marchiõib9 Badeñ.addidim9. MOntifer
ra.inſigni nobilitatis comites ſunt,origĩe germãica, prim9 eorum prĩceps fuit

Comites Leoſteinenſes

Montiferra.

Almar9 Saxōię ducis filius,cuius uxor erat Alaſma Ottōis II.cęſ.filia, ꝓxias ſedes tenuit Marchio Vuilhelmus,cęteros ut externorū principes ꝑteribimus.

De dominis Pfeffingenſibus. Ca. cxvi.

MEret̃ ꝑterea ſplendida Bauarię ꝓgenies Pfeffingēſis,q̊rum genealogiam ad honorē ꝑſtantiſſimi dn̄i Pfeffingenſis illuſtriſſimi ducis Saxoniæ ac electoris a conſiliis,ob ſummā eius erga doctos uoluntatem uolui recenſere.Tum qa non minorē gratiā ab illuſtriſſimo Saxōiæ duci mihi parturus ſum,apud quē uir ille primas partes habet collocatas.Inter huius ſtirpis antiqſſimos recenſet̃ Bernardus,cuius uxor Clara,atq; Nicolaus Fœderici primi tꝑibus,poſtq; milleſimus & ſupra centeſimū qnquageſimus qntus agebat̃ annus. Inde anno M.cc.iii.Vuernherus adiūcta uxore Anna, Othmarū filiū habuit ſucceſſorem.Inde Hēricus q ex Barbara uxore duos ſuſcepit filios unū in Ratiſponēſem epm ſublimauit,alteri nomen Alberti ferenti dominiū reliqt,cui Vuernherus,Chriſtmannus,Stephanus,Andreas,Vuilhelmus,Caſpar,& reliq ſucceſſerunt,uſq; ad Ioannē Degenhardū ac Bernhardum, quos noſtra ſecula uiderunt longa peregrinatione ac expergentia rerum multarum celebres auratorum equitum titulos deſumpſiſſe.

De nobilitate,præſtantia ac politia Norinbergenſiū. Ca. cxvii.

EXacta omniū regum,ducū, ac primatū nobilitate,& cuilibet ſua data portiōe,ad priuatarū urbiū quarundā amplitudinē accedēs, nō mihi tēporare potui,qn aliqd Norinbergenſiū reipub.ac ꝑſtantiæ aſtruerem. Viſa.n.ē urbs illa mihi ſummæ nobilitati accedere,nō q imaginibus ueterū cōſtāt,q ue maiorū opinione tm̄ nitat̃,aut ſanguine ꝓpaget̃,cui nihil uel parū cū uirtute cōe eſt,uerū q ꝓpria uirtute parat̃,et in ꝓpriis egregiis facinorib9 cōſiſtat.Quę.n.genus & ꝓauos,& q nō fecimus ipſi,uix ea nr̃a uoco.Ego q ſolā uirtutē nobilitatis uerū ſimulacrū ꝑ ſe ferre agnoſco,ac reliquā gn̄is notam qualēcūq; nil niſi uana quadā uulgi opinione foui, ac blādiri ſibi deuinctis ,in hoc Norinbergēſiū egregiā rēpub.honeſtari nō deſinā,& ſi q̊rūdā anagyrim mouеā,q oſtenſa illorū nobilitate offendunt̃.Qui ꝑterea nec egregie ferūt(q̊d ſoli manifeſtū eſt) de uerę uirtutis cultoribus qdq̄ honeſtius dici,ego ob ſummū eorū in me officiū,tū qa ueritati patrocionaturus ſum,quæ mihi ſeſe obtulerūt ad paruū ſaltē tēpus morā illic detinēti adiiciam,nec nobiliſſimos illos ciues eorū claritate defraudari patiar.Viget illic reſpub.nulli germāiæ uniuerſæ cōferēda,cuius laudi accedit,ꝙ hęc nō ſutorib9(ut in reliq̄ germāia) qb9 ultra crepitā nō licet,cōſita ſit,uerū uiris ꝑtim qbus rerū cognitionē expientia ac longa peregrinatio peperit,partim q ſeſe nobilioribus doctrinis totos deſtinauerunt,& qui a primis cunabulis aut tenerioribus annis multorum hoīm mores uiderūt & urbes .Illic ita ꝙ ſenatores adminiſtrādę,cōſeruandę,ꝓpagādæ, reipub.cauſa nati, hoc unum agant negocium, hoc unum curent, ut egregie reipublicæ conſulent, nullis aliis addicti negociis. Quibus pene omnibus ingenua pulchritudo ac ſenatorius decor ineſt.Hi ſanctitate morum aut uirtutū prꝑſtantia eligunt̃, nec nobilitate aut ordine ad ſenatorios honores occurrunt.

Poſtq̄

Poſtquam hæc in animum recepi, nobis egregii ciuis memoriam non potui ſubtrahere, Bilibaldi uidelicet Pirckaimeri, qui tot artibus inſtructus, præter ſummam morum eius ac famæ innocentiam, præter amplam rerum familiariũ facultatem, oĩa ſtudiorum genera tractauit, & maximus fœlicitati Nurenbergenſium calculus acceſſit. Putauimus extra naturæ conditionem eſſe, tantum literarum uni uiro ſupereſſe, inter tot alioqui curas diſtracto, & q plurimam temporis ſui partem inter iuris ciuilis pugillares trãſmiſit. Pœnitet nos quotidianæ illius moleſtiæ, ꝙ in conſilium ciuitatis rogatus, non literario magis q̃ publico ocio delegatur, unde uberiora ex eo literariæ palæſtræ emolumenta fluerent. Hic potiſſimũ cæteris germanis in exemplũ aſſumat̃, ut & ipſi acriori ſtudio literas adiuuẽt, & queadmodũ ille, tm̃ lumen linguarũ diuerſitati afferant, q̊d in futuræ ætatis ſeceſſus excurrat. Nõ poſſũ tñ cęteros germanos damnare, quibus ęque bonę literę ſufficiũt. Huic tñ pauci accedũt, & nulli niſi q̊s æquus amauit Iuppiter. Ne lector ægreferat, nos intermiſſo nr̃i opis inſtituto, ad unius uiri memoriã deſcendiſſe, ac pedẽ alieno negocio intuliſſe, uicit me utraq; ratio, tum patriæ noſtræ, cui ex animo ob illius uiri præſtantiam faueo, tum priuata pietas, quæ huic uiro ꝓpria debet̃, ob immenſam ei9 in me uoluntatem, Nã is opem ſuam & bonam partem Germaniæ noſtræ attulit, ductu huius ſtudia noſtra reddidimus alacriora, multa emẽdauimus, plura detulimus, plurima addidim9. Dii ſibi, ſi qua pios reſpectãt numina, ſi quid iuſticiæ eſt, & mens ſibi conſcia recti, præmia digna ferãt. Verũ ne fallẽte trãſitu longior ęquo noſtra oratio proroget̃, in tranſuerſum agor, nõ uoluntate, non animo, qui ſemper uiro huic par reſeruat̃, uerum operis neceſſitate, cui & ſua portio debet̃. Hæc de Nurẽbergenſib9 collegimus, ut honeſta nobis ſaltẽ occaſio p̃ſtet̃, officii uiri illius meminiſſe, ac munus gratitudinis in hoc ſaltem expleuiſſe. Illis heroibus inueſtit̃ Nurenbergenſium ſenatus, dignus etiam tali urbe ampliſſima, ambiguum eſſe arbitror, an urbs ſenatui, an ſenatus urbi ꝓponet̃, una illic omnium mẽs, unus animus, una deniq; μοναρχία. Videmus ante multos annos nullas partes, ſimultates, inter ciues ac ſenatores obortas, ſenatus plebi congruit, plebs primatibus conuenit, & demum res illa nõ aliam habet rationem, niſi ꝙ uno alteri auſcultante, beatiſſimam, locupletiſſimam (ex ciuitate ignobili) erexerunt urbem, tantis opificibus prędítam, ut quod multis aliis priuatis urbibus proprium, quilibet uni ſoli conceſſum eſt, tantum huic urbi diuinitus relatum, ac ueluti in unum faſcẽ complicatum eſſe uidemus, ſaltem fama indicante. Orabunt alii cauſas melius, cœliq; meatus deſcribunt radiis, excudant alii ſpirãtia mollius ęra. Crede etiam uiuos de marmore ducere uultus. Si uero quicquid hominum manibus elaboratum, & quod natura homini conceſſit inueſtigare in animo tibi eſt. Huc concede, patebunt tibi ædificia, non tantum in foro, uerum in modeſtiſſimis uicis ac triuiis urbis, omnium urbium Germaniæ honeſtiſſima, plus tamen in receſſu q̃ fronte pollicentia. Nec diuinus illic cultus deliteſcit, tot delubra, tanta ſacerdotum corona, tãtas etiam delicias pratum (Hallerenſe dictum) præ ſe fert, tot cõſitũ tiliis, tot co-

Bilibald9 Pyrkaimer ſenator

Nurenbergẽſiũ monarchia.

Artifices

Aedificia

ruſcās fontibus, cœleſtis loci ſpeciē de ſe pbet.Illic latam ac diffuſam planiciē natura effinxit,graminibus & fluminibus ſpecioſiſſimis irriguam.Siphunculi horrent plures,a qbus clara aquarū multitudo ſcatet,quæ a cauato lapide rurſus,grato murmure reſonante ſuſcipit.Eſt pterea tanta mercatorū ſtipatio,tantus negociatorū numerus,quibus India,ac ultīa Thule,cognita eſt,tāta ēt opinio rerū familiarium de eis obtinuit,ut ſi ſapiētem uirum,ſiue diuitiis pditum diffinire uoluerimus:de Nurenbergenſium ordine pfectum eſſe indicamus Horum amplitudinis argumentū natura loci expreſſit, q̄ urbi huic ſedem pfectionis,hoc eſt,mediū ac umbilicū totius Germaniæ tribuit.Non eſt in tota urbe q̄d cōtemnas.Ne tñ ab huius urbis origīe recedamus,cætera q̄ reqrunt annectemus. Vrbs illa,dum Hungari Germaniā inuaſerunt,a uicinis condita dicit,ut Germani eo loco tuto ad tranſuehendas res uterent. Alii dū milleſimus ſupra centeſimum quadrageſimus annus agebat,eccleſiam ab Henrico Bauariæ duce conſtructam Nurenbergę,in honorē ſancti Egidii,cum ciuitatis erectione tradunt,ac opus ciuitatis anno ab illo decimo fuiſſe cōpletum.Tūc aūt unica tm̄ arx muris circūdata ſupfuit.Cūradus cęſar ſui noīs ſecūdus,anno ſalutis Dcccc. xi.ad imperium hāc ciuitatem detuliſſe fertur.Henricus aūt tertius ipſam graui obſidione anguſtauit,ac cepit,ab incarnationis ſeculo milleſimo ac uigeſimo ſexto,filius huius Cunradi, dum contra patrem mouerat,Nurenbergam pene deleuit.Henricus etiam filius Fœderici ſecundi,nuptias illic celebrauit,qua tēpeſtate ſex ac quinquaginta uiri,tres ac uiginti mulieres,aqua abſorpti ſunt.Seditio tantum una inter ciues oborta legitur,Caroli quarti imperatoris æuo,& tunc in manus patriciorum ciuitatis iura omnia peruenerunt. Hæc q̄ breuiſſime potui de Nurenberga ingreſſus ſum,haberem in promptu plura de illa (aperiēte ſe latius materia) colligere, niſi me omnia dixiſſe uiderim,dum tantum Nurenbergam nominauerim.

Nurenbergum conditur.

Quando obſeſſa.

F
I N I
S

CAPITA QVARTI LIBRI

Primum de laude bellicæ uirtutis,& q̄ hanc Germani diuinitus quaſi in ſorte aſſumpſerint,dum alii aliis ualeant.
II.De ſcriptoribus ſtrategematum Germanorum.
III.Scriptores ſemp germanorū res depſſiſſe, hoſtiū uero geſta cœlo ęquaſſe.
IIII.De proceritate Germanorum,& eorum magnitudine.
V.De terribilitate,ferocitate,audacia,& immanitate Germanorum.
VI.De fortitudine ,impetu,& reſiſtentia Germanorum.
VII.ppetuo attributo ſeptētrionalibus illis ſemp ferocitatē aſcriptam fuiſſe.
Viii.De barbis Germanorū,& eorum tonſura.
IX.Vicinitatem Germanorum ſemper fuiſſe odioſam uicinis.
X.De horrido Germanorū aſpectu,& facie ferocitatē eorum denotante, ac περὶ τῆς κακοφυΐας cuiuſdam Scythæ,ac de Hunnorum deformitate.

xi. De bellica fortitudine Germanorum & difficultate uincendi germaniam
xii. De donis illorum qui ſe fortiter in bellis geſſerant.
xiii. De pœna illorum qui uincebantur aut ſuccubuerant.
xiiii. De fortitudine quorundam Germanorum, & noſtros ſemper Romanis imperatoribus renunciaſſe.
xv. De uelocitate Germanorum, & de eis robore innato.
xvi. De contentiōe mortis Germanorū, & huius rōne naturali & aſtrologica
xvi. De gratia bellica Germanorum apud imperatores.
xviii. Germanos ſemper imperatoribus fuiſſe adhibitos, & nimia familiaritate imperatorū cum Germanis.
xix. De potentia Germanorum, & auctoritate in bellis, & de nominis eorum ſtudio & obſeruantia.
xx. De laude & præconiis Romanorum, de Germanis triumphantium. aut ſaltem qui Germa. fugauerint.
xxi. De fortitudine ac induſtria ſaltem Germanorum mulierum.
xxii. De ſtudio libertatis Germanorum, & de laude libertatis.
xxiii. De ira & furore Germanorum.
xxiiii. De lanceis, armis, frameis Germanorum
xxv. Septentrionales Germanorū maxime uſui ſagittario occupatos fuiſſe.
xxvi. De ſcutis & catheiis Germanorum.
xxvii. De gladiis ac curribus Germanorum in bello.
xxviii. De uariis telorum & armorum generibus, uariis germanis attributis.
xxix. De inuentione bombardæ, & eius fulmine.
xxx. De equitatu Germanorum, & equis eorum.
xxxi. De ſigillis, ſignis, galeis, thoracibus, & reliquis bellorum inſtrumentis ueterum Germanorum.
xxxii. De inſtructione acierū germanicarū. & modo eorum ineundi bella.
xxxiii. De aris Germaniæ quibuſdam, ubi pugnæ olim editæ fuerant, & de caſtris Romanorum.
xxxiiii. A multis diuinatas fuiſſe Germanorum irruptiones, ac prodigia eorum uaſtationes præuertiſſe.
xxxv. Germanos faciles ſemꝑ ac promptos fuiſſe in nouandis bellis.
xxxvi. Germanos nūq̄ uirtute a Roma. uictos eſſe, uel dolo uel uino aut auro
xxxvii. Germa. religione aut a diis uictos non Romanorum uirtutibus.
xxxviii. De omnibus preliis in generali deſcriptione Germanorū cū Roma. & nos ſemper aut fortuna aut deo, nunq̄ uirtute a Roma. uictos.
xxxix. Requiem Germanis ſemper fuiſſe odioſam.
xl. Germanos ſæpe uictoriam ac triumphum Romanis uendidiſſe.
xli. Germāos a nullis aliis q̄ a Germanis uictos, & ſemper in Roma. exercitibꝰ extitiſſe Germanos.
xlii. De patientia ſitis ac fame Germanorum.
xliii. De ſupplicatiōibus germanorū eorū q ſuccubuerāt in p̄liis aut capiebāt.

VENTUM nunc eſt ad partẽ longe grauiſſimã,ad cuius abſolutionẽ oẽs eloquentię fontes aperirẽ,neceſſum eſſet,nũc eñ mihi labor ſummus plus q̃ in cęteris libris indulgebit,& id q̃d mihi difficilimũ,Germanorũ uero gloriæ cumulatiſſimũ eſt ante oculos obuerſabat̃,in q̃ totas uirtutes eloquẽtia (mihi ſi ulla eſſet) experiret̃, dũ de Germanorũ bellica uirtute diſſerere in animũ accepi.Nunc ſanguinis ac uenę plurimũ noſtra ſibi poſtularet eloquẽtia,ut nobis ad deſtinatũ finẽ liberior ac expeditior curſus cõcederet̃.Nunc ut ſimul plurimorum ingenia ſubirẽ neceſſum eſſet,nec tñ qualicunq; gratia mihi oblata, ſatis inſtituto ꝓpoſito ſufficerem.Nec etiã ſi me Ciceronẽ totũ effinxiſſem.Non eñ bellũ Troianũ,in q̃ tota Homeri induſtria occupata fuit.Non aurei uelleris raptũ exordiemur,q̃ nõ tantã ſpeciẽ difficultatis ꝑ ſe ferebant.Verũ de illorũ uirtute orõnem dicem9,q πολεμώτατοι toti9 terræ uires exceſſerunt,confregerunt,ſubegerũt,q inæſtimanda uirtute ꝑditi ſumma rerũ potiti,ſacratiſſimũ Ro. impii titulũ ac habitũ in eorũ iura redegerunt.Qui ſoli oĩm Romã gentiũ dñam & uictricẽ ceperunt,exhauſerunt,& ſolo æq̃uerunt. Nonne hoc negociũ in oratoria uirtute eminentiſſimũ,ingenio ualidũ,magnificũ,eloquentia effuſiſſimũ,& ꝓpe eloquentiã cæteros docẽtẽ, ac in oĩ ſcientiarũ gñe mirabilẽ requireret? q tantis rebus ſublimitatẽ & cuilibet bellicæ uirtuti debitã dignitatẽ redderet,cuius grauitate ac nitore tres germanorũ ſurgeret,& pro rerũ neceſſitate uarios uultus indueret,ut & rerũ geſtarũ daritati conſentaneus & accõmodatus Homerus reſponderet. Ne ariditate dicendi ,eximia patrię uirtus refrigeſceret, uerũ accõmodato eloquentiæ colore uoluptati futura eſſet legentibus.Ita eñ res illa ſeſe habet, ut Gelli9 Saluſtius ac Cato dicere cõſueuere,ut tanta illorũ uirtus putat̃,q̃ a rerũ ſcriptoribus deſcribit̃, quantũ illorũ ingeniũ.Potuit egregie Alexander ille Magn9 queri de Achille ꝙ dignus ſuæ uirtuti ſcriptor contigiſſet, quẽadmodũ Flauius Vopiſcus ĩ uita Probi teſtat̃.Nec tãta belli Troiani exiſtĩatio eſſet,ſi alteri9 ꝙ Homeri ingeniũ reperiſſet.Laudare aũt uiros claros et debitã glorię portionẽ forti uiro aſſerere,nõ ſimplicis ingenii opus eſt,uerũ excelſiſſimi,ꝑſertim ubi rerũ geſtarũ magnitudo tanta eſt,ut fortiſſimorũ uirorũ geſta a nobiliſſimis auctorib9 cõmẽdata excedere uideat̃,ac luce ſua reliq̃rũ facinora egregia tenebris obducere. Inclinata plane eſſet Homeri gratia illa candidiſſima,comptiſſima,nec facile ingenio eius,tot ac tantarũ geſtarũ molẽ ſuſtinuiſſet,quẽ tñ in magnis ſublimitate in paruis ꝓprietate nemo ſupauit.Quid ergo ego eniti laborem? qui totius orbis uictorum uirtutes deſcribendas noſtræ diligentiæ ac mediocritati deſumpſerim.Et licet orõ noſtra humilis depreſſa humi ſerpat,non forũ tñ,uerũ & urbẽ formidet,& ad extollendos tantos uiros intempeſtiuior, ineptior ,paulũ ſit. Vel in eo tñ probabilis erit, ꝙ nullo intermiſſo ſtudio λυχνόβιος id laboris æq̃ aĩo ſuſtulerit, quod eruditiores uiri excluſiſſent q nec tantã operã erogandis Germanorũ neceſſitatibus cõtuliſſent,dũ modeſtiori labore ea q̃ laudẽ uberiorẽ pariũt aſſeq poſſunt.Nec noſtrũ erat inſtitu

tum

tũ,germanorũ res exacte demũ debita ſua memoria ꝓſeq,affect⁹ cõdonare,uerum tm̃ laboris ſummũ uoluimus ſubire,ex mille locis ac authoribus,q̃ germanorũ uirtuti accõmodari poſſunt,quaſi e luto expiſcari,firma inde ac idonea operi ꝑferendo fundamenta iacere,ut minori cura ſucceſſores noſtri,ea q̃ ad manus eorum libera ac ſolida magno labore cõportata trademus,patriæ conferant,& ædificiũ a nobis relictũ ipſi ad ſummũ ꝑducant. Nec hiſtoriæ ratio uſq; adeo eloquentiæ copias deſyderat.Ideo ab oratori eã excluſit Fabius,dũ mollẽ iucundumq; ſuccum alat hiſtoria,poeticæ parem,dũ nihil aliud etiã referat niſi carmen ſolutũ,& ad narrandũ ſcribat,non ad ꝓbandum aliquid, totumq; opus non ad intuitũ rei pugnãq; referatur,ſed ad memoriã poſteritatis & ingenii famã.Nec Cicero in libro de oratore Xenophontẽ nec Thucydidẽ oratori ꝑmittit. In multa ꝑterea genera hiſtoriã priſci ſecuerũt.Erat eñ q̃ tm̃ in dulcedinẽ loquendi conſiſtebat,alioqui oĩbus manifeſta,erat & quæ tm̃ ad rei prius inuiſę memoriã niteret. Verũ ut demũ ad rem quã paro redeã,& inſtitutũ ordinẽ dicã,quẽ ita ſtare uolumus,ut in proximo libro de Germanorũ nobilitate agat. Liber igit ſubſequẽs rei ſupiori natura cõiũgit,nã pſens liber ad bellicã Germanorũ uirtutẽ tranſibit. Ex qua uere nobilitatis fons in Germanos deſcendit,unde magna illius uoluminis pars ex priori pẽdet. Deſtinauim⁹ aũt ſtrategematibus Germanorum libros tres ſuccedentes,primus liber & in ordine quartus,tm̃ germanorũ bellicoſitatis, τὰ προκατασκευάσματα.i.preparationes ac expeditæ germanorũ uirtutis ſigna monſtrabit.Subſequens uero liber germanorum contra Romanos ſtrategemata & diſcrimina illata oſtendet. Tertium uolumen ſingularium gentium quarundam germanicarum martem ac expeditiones aduerſus totam terram nobis proferet,& ille demum ordo in his libris (quæ bellorũ germanicorum enarrationi deſtinauim⁹) ducẽdus eſt. — Excuſatio auctoris.

Laus bellicæ uirtutis,& ꝙ hanc Germani diuinitus in ſortẽ quaſi ꝓpriã ſumpſerint,dũ alii lingua,aut aliis donis ualuerint. Ca. I.

VAria ſunt mortalibus a deo Opt.Max.dona,etiã diuerſis ꝑpoſita,referente Homero, ἀνδράσιν οὔτε φυὴν οὔτ' ἄρ φρένας οὔτ' ἀγορητύν. Ἄλλος μὲν γὰρ τ' εἶδος ἀκιδνότερος πέλει ἀνήρ. Ἀλλὰ θεὸς μορφὴν ἔπεσι στέφει.i.Alius fortitudinem,alius uires,alius facundiam ſortitus eſt,alius formam lingua cõpenſat.Sunt etiã quibus longæuam pacẽ fata conceſſerunt,ut æthiopes.Sunt q re uelatione ac cultu diuino cæteris pſtabant,ut Hebræi. Ingeniũ Grais feruens dedit ore rotũdo Muſa loqui,Romani etiã ꝑter ſummã diuitiarũ ac impii facultatẽ,totius terræ dñatum aſſumpſerunt,& dũ itaq; alii orabunt melius cauſas,cœliq; meatus deſcribũt,radiiſq; cadẽtia ſydera ſeruãt.Ac alii uiuos ducũt de marmore uultus.Tu regere impio populos Germane memento:Hæ tuę erunt artes,paciq; imponere morem,parcere ſubiectis,& debellare ſuperbos. Germanis longe excellentiſſimum contigit,ſumma uidelicet uirtutis bellicæ opinio,cuius præſidio (quod aliis excluſum eſt)patriæ libertatem tueri hactenus potuerunt,dum cæteri libertatis iure exuti,in exilio miſerrimi degant, aut duriſſimo ſeruitutis iugo preſſi,uiuant. An ne nihil refert: quo precio

quamoptimo a diuina quiſq; ratione prouiſus euadat,& dum deorum mune ra ſint præſentiſſima ac χαρίεντα (ut Homerico uerbo loquar) nil tamen abſo lutius bellica dexteritate quicquam Germanis obueniſſe facile potuiſſet. Plu tarchus grauiſſimus auctor in libro qui inſcribitur, πότερον ἀθηναῖοι κατὰ πο λεμόν, ἢ κατὰ σοφίαν ἐνδοξότεροι.i. An Athenię̃ſes plus bello an ingeniis p̃ſtiterit, ex cuiuſdã philoſophi ſententia, Athenienſes τῷ λόγῳ μεγαλόφρονας ſermone grandiloq̊s, bellis uero prorſus nullos calumniabat̃. Verba Plutarchi pene Li uius lib.ii.expreſſit,ubi tm̃ lingua bonã gentẽ Athenienſes ſcribit. Cæterũ ſedi tioſam & inquietã,& q̃ patriã tutari non poterit. Cõtra Lacedęmones plus bel lo q̃ literis uiguerunt,& Archilochũ poetã exilio mulctauerũt,q̄a ſcripſerat.

ἀσπίδι μὲν σαΐων τις ἀγάλλεται, ἣν περὶ θάμνῳ
ἔντος ἀμώμητον κάλλιπον οὐκ ἐθέλων.

Fuit omni ætati ac populo familiare adagiũ,ubi bellicæ uirtutis ſtudiũ illic & literarũ uſum uigere,fuerunt itaq; ſemper pene diſciplinæ Marti coniunctiſſi mæ. Dum em̃ Roma bellorũ fluctibus aſſiduis conflictabat̃, plenæ fœlicitatis curſũ tenuit, ac poetas celeberrimos ꝓduxit. Non em̃ impium tm̃,uerum & literaturã a Græcis Romani traxerunt. Amiſſa quoq; rerum ſumma, dimidiũ pene literarum Romani amiſerunt,pauci quoq; ante imperii Romani transla tionẽ Germani lr̃is uiguerũt,arcẽ tñ eloquẽtiæ nũc una cũ literis occupauerũt.

De ſcriptoribus bellorum Germanorum. Ca. ii.

Scripto res bello rum Ger manorũ

VIdeamus aũt nunc,quanto numero hi autores conſtiterint,q̄bus Ger manorũ bella curæ fuerunt, numero pene totidem ſunt, Thebarum portæ,uel quot ſunt hoſtia Nili. Neſcio plane an altera pars orbis mi nus q̃ Germania elaborata fuerit. Receſſerũt em̃ a memoria patrię noſtræ oẽs quibus ullum ingenii preciũ affuit. Quidã Germaniã profeſſi,inter initium cõ ſtiterunt. Quare nullũ dicimus,dum Germaniæ ſcriptorẽ allegamus. Fuit hæc p̃cipua imo potẽtiſſima Germanię infœlicitatis pars,ꝙ hęc penitus ab oĩm ĩge nio excluſa,nulli unq̃ ſcriptori acceſſerit. Nec quicq̃ me admiratione maiori detinet,q̃ uirtutẽ eorũ bellicã, qua nihil abſolutius Germanico decori facile futurũ eſt,tot ãnis in tenebris obambulaſſe. Dũ tñ tota uirtutis ratio ac nomẽ male patiat̃ obfuſcari. Et dũ unus memorat̃ qui in deſcribendis noſtris morib⁹ occupatus ſit,dũ & alter q aliquas germanorũ urbes ſua memoria adiuuerit, illuſtrauerit,nullus extiteriit,q in deſcribẽdis bellis ac ſtrategematibus noſtris, quicq̃ molitus fuerit. Hi em̃ q Germanię negociũ hactenus egerunt, ſeſe tm̃ uni ꝑti enarrãdę dediderũt,cætera neglexerũt,q̄re ſcriptoris nomẽ hi bñ tule runt,nõ tñ ſcriptoris Germanię. Et ne ſimili incuria Germanorũ ſummã uirtu tẽ ſine ulla mẽtione tranſgrediremur,neceſſum erat uigili ſtudio oĩa(q̃ tm̃ bel la ſaperẽt)euoluere. Erãt igit̃ nobis reqrẽdi chronographorũ qdã,cui⁹ ꝓfeſſio nis dextimi fuerũt,Euſebi⁹,Eutropi⁹,Hierony.Beda.Paulus diaconus,Sigeber tus Geblacenſis,Gualfredus,Rhegino Prumieñ.Hermãnus,Gotfridus Viter bienſis,Adam Vinenſis,Sabellicus,Blondus Forliuieñ. Ioſephus, Egeſippus, Fretolphus, Vitikindus,& alii quos ex induſtria p̃tereo. Cõtulerũt hi nobis nõ nihil,uerũ ſi modo uera fatemur,exilia erãt,quæcũq; de Germanis ſcripſerũt.

Perluſtrati ſunt inde a nobis ῥαψωδικῶς quaſi, panegyrici ac imꝑatorum enar ratores, in q̊rum numero Herodianus, Suidas, Plutarchus, Procopius, Antoninus, Oneſinus ſcriptor Procli, Marius Maximus, Alexander, Symmachus, Arrianus, Seuerus, Dion Prunienſis, Aelius Cordus, Deuſippus, & hi omnes græci. In latinorũ uero numero Ammianus Marcellinus, Feſtus Ruffus, Aurelius Victor, Hunibaldus, Nazarius Mamertinus, Aelius Spartianus, Trebeli9 Pollio, Barnefridus, Latinus Pacatus, Scotus, Suetonius, Aelius Lampridius, Iulius Capitolinus, Plynius, Quatuor panegyrici, & Auſonius. Claudius Euſthenius aũt quatuor libros de Diocletiano, Maximiano, Galero ac Conſtantino cæſaribus ſcripſit, qui & a ſecretis Diocletiani fuerat. Inde Fabius Marcellinus, Gargilius Martialis, FL. Vopiſcus, qui uſq; ad Numeranũ ac Carinũ hiſtorias ꝑduxerunt. Eutropius uero uſq; ad Iouinianũ, a q̃ Diaconus exordit̃, & uſq; ad Anaſtaſiũ annales ſuos deduxit. Memorat̃ oĩm copioſiſſimus Bimarithius, qui libros quatuor de cæſarũ geſtis diuulgauit, q̊rũ meminit Suidas.

Cæſarum enarratores

¶Scriptores ſemꝑ Germanorũ res depreſſiſſe, Romanorũ cœlo ęquaſſe. Ca. iii.

NE id iniuſtiſſimũ, ac prorſus om̃i iure carebat, q̃ ſcriptorũ iniuria germanos affecit, ac oẽm laudem bello a ueteribus noſtris acquiſitam ſuſtulerat. Maxima em̃ ſcriptorũ pars adulatione corrupta, Germanorũ egregia facinora ab eorũ ſtudio remiſerũt. Semꝑ em̃ captandę bñuolentiæ gratia, uirtutẽ noſtris meritis detractam Romanis aſſeruerunt. Illis plane igit̃ ſuperorũ inferorũq; mala gratia, ac oẽs maledictionũ ſpecies imꝑcãdæ eſſent illis etiã omne malũ Germania debet, potuiſſet Germania a totius orbis inſidiatoribus incruenta ac tuta conſtitiſſe, ab his non potuit. Multi em̃ ab imꝑatoribus alebantur, ut Plutarchus inquit, non ob alium fructum, niſi ut famulante ipſis bono ingenio, facta imperatorum mirarentur. Erat & Iſocratis ſententia, οὐκ πλεῖστοι τῶμ ἀνθρώπων αὐτοῖς πλησιάζουσιν, οἱ δὲ σύνοντες, πρὸς χάριν ὁμιλοῦσι. i. Non multi principibus uerſantur. Qui uero aliquando principibus adſunt, ad gratiam loquuntur. Videamus autem an & id in rebus germanicis contigerit? Cornelius Tacitus libro primo hiſtoriarum. Qui (inquit) Claudii Tiberii ac Neronis res florentibus ipſis deſcripſerunt, ob metum qdã falſe indagauerũt poſtquam obierunt, ab aliis recentibus odiis compoſitæ ſunt. Ecce ille Cornelius? qui anteceſſores omnes, imperatorum geſtis quiddam addidiſſe ſcribit, & ſe liberrimum ab eo uitio profitetur, a Tertuliano mendaciſſimus appellat̃. Oroſius quoq; hiſtoricus Tacitum ſumma adulatione notauit, interfectorum enim numerum Romanorum eum ait cõticuiſſe. Nec ipſe Oroſius ab ipſo crimine ſe potuit abſtrahere, quo alios inceſſerat. Blondo em̃ ac Sabellico hiſtoricis referẽtib9, capta ab Alarico Roma, ĩterfectorum numerũ a ſua memoria excluſit. Sabellicũ aũt & Blõdũ ſũma adulatiõe ĩ reb9 Venetorũ priſcos oẽs exceſſiſſe qs ignorat? Et tandẽ hos autores, q̃ ſeſe nobis quaſi ꝑ ſucceſſionẽ obuiauerũt, adulatiõis expoſtulaſſe ac cõuiciſſe ſufficiat. Cęterũ ĩ reb9 germãicis adeo illos aſſentationibus ineptiiſſe, parum noſtra interfuiſſet, & an hiſtoriæ maieſtatem mẽdaciis ac nugis uiolaſſent, an nec? ſi Germaniæ peperciſſent noſtrę.

Adulatio ſcriptorũ German.

Quis aũt ex induſtria ac dedita opera Claudianũ inconceſſo adulatiõis uitio non accuſaret? qui Styliconis panegyricũ uiderit? ac pene in aſſentationis cognomen Claudiani appellationẽ non uertet? ut a Sabellico & cęteris æque adulatoribus uellicat. Non erãt ulli mortalium Sycobii illi plus auerſi ac alieni, ꝙ Poſcenio Cæſari apud Aeliũ Sparcianũ, qui grauiter ferebat Domitiani, Callicani, Neronis, & aliorũ Cæſarũ memoriã adeo a rerũ ſcriptoribꝰ celebrari. Trebelius Pollio quoqꝫ tam funda aſſentatione immerſus extitit, ut trecenta millia Gotthorũ Claudii Cæſaris ductu iuteriiſſe ſcripſerit, trecẽtorũ millium plagarũ dignus. Ecce Liberianus hiſtoricus ac FL. Vopiſcus, manifeſtiſſimũ ſomnũ in eo Trebellio Pollioni ſubrepſiſſe dicũt, ac mendacio arguunt patentiſſimo. Deniqꝫ oẽs (qs uidi hactenus) tot occiſorũ millia Germanorũ glomerauerunt, unius Trebelii aſſentatoris ſententiã imitati ſunt oẽs, & demũ uice ueritatis, id obtinuit. Huius cauſa eſt quia non allegãt Liberianus, & FL. Vopiſcꝰ ubi ab aliorũ ſententia diuerſi abeunt. Pauci qꝫqꝫ illos legũt, & q eos legerunt, incurioſe res Germanorũ ꝑterierũt. Ita nobiſcũ ſcriptores ludebant, & tu luſũ putas, uerũ nimis procax luſus ille, eſt famę ac priſtinæ germanorũ uirtutis inclinationẽ trahens. Male de germania actũ ẽ, miſerũ eĩm fuerat, unius hoĩs nugas, penitus imitatione ſcriptorũ in ueritatẽ abiiſſe, ac cæteris huius tm̃ mendacio fuiſſe ꝑſuaſum. Quid de cæteris agemus? Verũ quia recens memoria FL. Vopiſci facta eſt. Libuit eius uerba in Aureliano (qm̃ nobis ad rem faciunt) recenſere, ubi oẽs ſcriptores, qualiſcunqꝫ modeſtiæ fuerint, ſemp rebus geſtis cæſarũ aliquid addidiſſe refert, & nullũ ſcriptorũ demum extitiſſe, cui nõ adulatio impingi potuerit. Verum de illo proprium caput libro ſequenti auſpicabimur, nunc ad inſtitutum properemus.

De procęritate Germanorum. Ca. iiii.

Procęritas Germanorũ

IN huius libri ꝑfatione, tm̃ ꝑparationẽ, & q̃ ad bella attinebant ꝑmittere uoluimus. Nunc uero de Germanorũ ꝓcęritate orõ noſtra ſumat exordiũ. Semp ꝑpetuo attributo ꝓcęritas Germanis conceſſa eſt. Vnde Cornelius Tacitus lib. ii. Segeſtẽ germanũ ingentẽ uocat. Sic & Procopius auctor græcus Sclauorũ quendã maxĩa ſtatura hoĩem deſcribit. Sic Suidas Gallorũ principẽ (qs tunc Germanos uocauimus) corpe q̃ aĩo ꝑſtantẽ dixit in dictione Celtarũ. Ouidius in triſtibus ꝓcęritatẽ Getarũ oſtendit. Apud Procopiũ germanorum mulieres irridebant eorũ maritos, ꝙ tam grandia eorũ corpa, non exiliora uiciſſent. Iulius Cæſar libro primo commentar. ſcribit. Germanos incredibili corporum magnitudine eſſe. Idem libro quinto. Finito prelio mirifica corpa germanorum uiſa fuiſſe teſtatur. Vegetius quoqꝫ lib. i.. Quid, inqt, contra procęritatem germanorum breuitas romana ualuiſſet? niſi arte & exercitatione ipſis Romani præſtaſſent. Strabo lib. vii. in principio, & eum ſecutus Perottus ſupra Martialem in primo, corporibus procęros germanos ſcribunt Procæritatis germanorum meminit Cornelius Tacitus libro uigeſimo hiſtoriarum, & Egeſippus illuſtris ſcriptor, qui magnitudine cæteris omnibus gentibus antepoſuit germanos. Idẽ Tacitus. Cecinnã dixit germanũ corpe grãdẽ.

Columella li.iii.altiſſimos & celſiſſimos Germanos dixit.Manilius li.iiii.ingentes eorũ partus ait.Mãtuanus ad Cæſarẽ. Hic uenit excreſcens in maxĩa corpora gutto. Sic & Florus lib.iii.Teutobochũ ꝓceritatis eximię hoĩem deſcripſit.Plutar.Cymbros nõ agnitos primo refert, dũ Italiã petierũt,uerũ tm̃ ꝓcęritatẽ eos Germanos prodidiſſe.Zacharias Lilius & ante ipſum Põpo. Mela lib.iii.de immanitatibus Germanorũ uerba fecerunt. Cornelius in Germania ait oĩbus truces & cærulei oculi ſunt,rutilæ comę,& magna opa.Litera eſt de Locus prauata,nõ eñ opera,ſed corpa,ſcribendũ eſt,ut in antiquiſſimo codice uidi, Cornelii. & ita eſſe Cornelius teſtat̃,ſic paulo poſt ſcribens, Laboris atq; operũ non eadẽ patientia.Si ergo pri⁹ magna opa, q̃d nec ſenſu nec uerbis quadrat,& poſtea in opibus patientiã autumaſſet; ſibi ipſi contradixiſſet. Agrippa apud Ioſephũ de bello Iudaico ſecundo,ita Iudæis perſuaſit.Quis ueſtrum non audiuit Germanorũ uirtutẽ; inquit,& magnitudines corporũ; ut arbitror eqdem ui Spiritus diſtis,cũ Romani illarũ gentiũ ubiq; captiuos habeant.Spiritus etiã maiores German. corpibus gerentes,Hæc ille.Et paulo poſt fortitudinẽ Germanis ut græcis ſapientiã largitã fuiſſe ſcribit.Verba Ioſephi Phili.Beroaldus carmini ita aptauit

Grandes corporis ſpiritu feroces,
Septi robore prodigæq; uitæ,
Hoſtes aggrediuntur & laceſſunt.

Herodianus q̃q; Germanos ubi de Maximino memoriã facit,corpibus magnos ꝓbauit, ſimiliter & Paulus Diaconus,& Celtes noſter dum inquit.

Nomen nobilibus quod adhuc uenerabile noſtris
Pectoribus,ſimiles ingentes corporis artus
Prodiga cui natura dedit per lactea colla,
Candida procęris tollentes corpora membris.

Ammianus Marcellinus li.xviii.Gallos uniuerſos (cui & Diodorus aſtipulat̃) ſtatura celſiores eſſe ſcribit,q̊s tñ germanos eſſe uoluit.Et idẽ li.xvi.Chonodomariũ regẽ Germ. ante alios excelſiores populos ꝓduxiſſe refert,& ipm regẽ nitore cõſpicuũ. Procęritatis germanicę rõnem Io.Eſcendenſis ex meatu ſyderũ cõſtare collegit,diſt.viii.ca.v. ubi ait ſecundũ ſentẽtiã Haly in vii.climate,ubi Germanię ſit⁹ eſt,ĩter latitudines graduũ nimiã frigiditatẽ graſſari,unde corpa grãdiora naſci.Manilius in iiii. aſtronom. iidẽ ſentẽtię acceſſit,poſtq; & hęc ſubiũgit.Et ſtupefacta ſuos inter Germania partus.Vide Arrianũ gręcũ li.i.de reb⁹ Alex.Magni, & Ammoniũ li.i.ca.iii.Liquet & id naturali lumine,ut.n.Ply.placet li.ii.c.lxxx.Procęritas ex mixtiõe ignis intrinſeci ac humoris cauſat̃. Nec aliter Ariſtoteli perſuaſum eſt ĩ ꝓblematib.partitione x.Alberti rõ eſt de natura loci ca.iii.id ꝓpt̃ cõplexionale frig⁹ in poroſis Germanorũ corpib⁹ euenire,loc⁹.n.germanię frigid⁹ & cõſtringẽs,multũ humidi in corpibus reliqt,vñ carnoſi illic naſcuntur.

De terribilitate,ferocitate,& audacia Germanorum. Ca. V.

PErpetuo epitheto Germãis ab auctorib⁹ aſcribit̃ ferocitas,ĩmanitas ue. Lucanus Rheniq; feroces deſeritis ripas,lib.i.dixit.Strabo lib.vii.abun Ferocitas dãtes feritatis Germanos appellauit.Picus itẽ inuictam gentẽ nomĩat. German.

Memorant̃ Germani fuiſſe tñ adeo terribiles,ut teſtamentaria in exercitu Iulii ſcribebant̃,ubi Germanos uiderunt,referentibus Cæſare li.i.cõment.& Floro Cæſar addit tm̃ timorẽ inuaſiſſe ſuos,ut ſui ipſorũ miſererent̃ Romani.Aequa lis timor Styliconis exercitui parem metũ incuſſerat,nã dũ ſeſe contra Germa nos parauerat Stylico,exercitus ſuus pene defecit,referente Claudiano.

Met9 Ro. in germa nos

Perſultat uariis effrena licentia tectis,

Si reducem dominum ſors improuiſa reuexet.

Conſcia ſeruilis præcordia concutit horror. Iuſtinus hiſtoriarũ li.xxxviii. Galatarũ nomen (q tunc Germani erant)ſemꝑ Romanos terruiſſe ꝓbat.Et li. xxv.Tantus terror(inq̃t)eorũ noĩs erat,ut nullus maieſtatẽ ſuã tutã nec amiſ ſam recupari, ſine Galatarũ auxilio crediderit.Tẽporibus Tiberii Cæſaris idẽ Cor.Tacitus li.i.hiſtoriarũ.Romæ(inquit)nondũ cognito exercitus in Illyri co & legionũ Germanicarũ motu audito,trepida ciuitas, incurſare Tiberiũ cepit,ut ꝓuideret ne inualida cunctatione plebs ac patres ludificarent̃.Simili etiã timore in bello Marcomanis Romani conflictabant̃,colligente Iulio Capi tolino in M.Anton.Pio,ut undiq; ſacerdotes impator acciuerit,peregrinos q̃q; ritus impleuerit,& Romã ludorũ oĩ gñe luſtrauerit,ut ſe tutũ a germanis redderet.Itẽ tpe Valentiniani,dũ Marcomani Romanos uicerunt,primo ꝑlio maxima trepidatio Romæ oriebat̃,ne iterũ id fieret,quod tpe Galieni Roma nis obuenerat.ſ.ne iterũ Italiã ita Germani uaſtarent.Hæc FL.Vopiſcus,q & ſacrificia a Roma.ĩſtituta fuiſſe refert.Iuuenalis Cimbros terribiles dixit.Adeo etiã,ut Punico tpe,Romanis aduentu Cimbrorũ territos ſcripſerũt Florus & Plutarchus,& alii.Horatius Sycãbros feroces nũcupauit li.iiii.car.oda ii.& ger maniã ferã in Epodo oda xvi.Iuuenalis q̃q; ſaty.xiiii.Sauromates truces,Dio nyſius truces,atroces & bellaces ꝓbauerũt.Appianus in Celtico ferociſſimos mores germanorũ recitat,& inſignẽ audaciã.Idẽ Seneca in vi.q̃ſtio.na.Ob fe rocitatẽ erga noſtros agreſtes & beſtiales dixerunt ſcriptores,ut Lilius, Põ ponius Mela li.iii.Appianus in celtico,q beſtiarũ more germanos feruere ſcri bit.Cicero cõtra Piſonẽ ĩmaniſſimas gentes germanos dixit,& Rhegino Pru nienſis oĩm ferociſſimos Hunnos aſſeruit,& horũ pugnã truculentiorẽ aliis. Claudianus q̃q; & apud Corneliũ Suetonius Paulinus Germanos attrociſſi mos uocauerunt.Herodianus li.viii.ſimili attributo ut feroces pugnæ Germa nos extollit.Cicero contra Piſonẽ acerrimas Germanorũ nationes eſſe indica bat.Hieronymus oñdit bellicoſa pectora eorũ intumuiſſe.FL.Vopiſcus oĩm fortiſſimos Teutonas demonſtrauit.Põp.Mela li.iii.ubi de Germanis loq̃tur. Qui ſunt immanes,inquit,animis corꝑibus,& ad inſitã feritatem uaſti utraq; exercent,bellando aĩos,corꝑa ad cõſuetudines laborũ.Et idẽ li.ii. Danubium ait per ĩmania multarũ gentiũ loca decurrere,Mantuanus ad Cęſarẽ. Sueuos truces,ardẽtes Marcomanos,& in borealibus partibus(.i.Germanos) habitã tes,truces,potentes aĩo & mẽbris & feroces definiuit. Claudianus de Germa. Hunc tamen in primis populos lenire feroces. Et in Stylicone. Ante tubã nobis audax Germania ſeruit. Idẽ. Debilitat ſęuum cognatis uiribus Iſtrum.

Ammianus

Ammianus Marcellinus li.xv. Gallia,inquit,Rheno a feris gẽtibus diſtinguit̃,
& in fine,Gallos uniuerſos (ubi etiã intelligit tranſrhenanos) terribiles dixit,
& lib.xvi.Chonodomarius,ait,pugnaces & ante alios ſæuos populos duxit,&
paulo poſt robuſtos Alemanos retulit.Dionyſius. λευκάτε φῦλα νέμονται ἀρειμα
νέων γερμανῶν.i.Gentes inde accolũt martiũ germanorũ.Liſtrius tñ Germanos
ἀρηιφίλοσ Martis amatores nuncupauit.Egeſippus li.ii.Immanes,inſuꝑabiles,et
inacceſſibiles uocat,& li.iii.ubi de Veſpaſiano loquit̃ feroces noſtros oſtẽdit.
Et tandem ut rei huic finem fecero,ꝓximã orõnẽ ad fortitudinẽ eorũ uertam.

De fortitudine,impetu & reſiſtentia Germanorum. Ca. vi.

Fortitudo Germanorũ

GErmani in bello tali fortitudine dotati referunt̃,ut ubicunq; ſtragem
fecerunt,imꝑatores inde quaſi in p̃ſidio ipſos ſepoſuerunt.Iulius Cæ
ſar(ut ait abbreuiator Liuii in epitomatibus) in bello cõtra Põpeiũ
Pharſalico Germanorũ cohortes eduxit,qui in effuſos eqtes impetũ fecerũt,
Eorũ itaq; in eodẽ bello meminerunt Appianus & Cornelius,ꝗ lib.xix Sido-
nẽ & Italicũ in acie uerſaſſe ſcribit.Fuerunt aũt hi Germani.Iulius Cęſar in bel
lo contra deficientes heduos auxilia Germanorũ rogabat,quibus ĩmiſſis pug
nam cepit lachrymabilẽ.Et ut ipſe Cęſar li.vii.Comment.teſtat̃.Germanos tũc
uſq; ad flumen hoſtes fuiſſe perſecutos.Itẽ apud Alexiã oppidũ paucis ſuis eq
tibus,Germanos ſubmiſit,contra multitudinẽ hoſtiũ.Germani uero uſq; ad in
ternitionẽ hoſtes ꝑſequebant̃, Hæc idẽ Iulius teſtat̃.In eodẽ etiã libro ſcribit,
cũ oĩs Gallia aduerſus eũ ſe apparabat,& dubia uictoria a meridie,uſq; ad ue
ſperum fuerat,Germani confertis turmis in hoſtes impetũ fecerũt, & Cæſari
uictoriã reſtituerunt.Hæc Cęſar.Itẽ in obſidionibus Germanos primo conue
nire iuſſit,& uictoriã peperit,ut lib.i.bellorũ ciuiliũ teſtat̃.Itẽ Iulio ægyptũ ſter
nente bello,cũ ripa paulo altior eſſet,Germani aquã tranauerunt,& uicerunt,
ut idẽ lib.iiii.bellorũ ciuiliũ tradidit.Hæc ipſe Iulius, ꝗ tm̃ ter uictus eſt, bis in
Germania,ſemel a Gallis,ut ait Eutropius li.vi.Auguſtus tm̃ in Germania ſuc
cubuit,refert Iacobus Carmelitanꝰ,et ĩ capitibus ſequentibus Euſebii,Strabõis
Flori,Eutropii,Suetonii autoritatibus ꝓbabo.Ioſephus li.xix.Germãis ait mo
rem eſſe,importabili uti furore,ſicuti & barbaros ingenio minores,robuſtos
corpore,& primo impetu dixit quibuſcũq; hoſtibus congreſſos p̃ualere.Hęc
Ioſephus.Huius ergo coętaneus Cor.Ta.bellicã gloriã Germanis in hoc eripe
re uolens,magna eorũ corꝑa tm̃ ad impetũ ualida eſſe dixit.Contrariũ Cęſaris
oẽs res teſtant̃.Hic em̃ ubi de periculo agebat̃,Germanos ĩmiſit,& hi facta tur
ma,hoſtes fuderunt,ſicuti ſupra probaui.Et idẽ Cor.Ta.cũ uentũ ſit in aciem
turpe eſſe principi germano uirtute uinci,militi uero uirtutẽ principis nõ ad-
æquare.Et hunc uſum Crinitus li.xii.ca.vii.miris laudibus extollit. Appianꝰ tñ
in Celtico ferociſſimos in aggrediẽdo hoſtes germanos dixit,& inſignẽ auda
ciam eorũ ibidẽ noĩat.Plutarchus ſcribit Germanos militibꝰ Ottonis ꝑmixtos
maximã ſtragẽ edidiſſe,et Batauos inde romanis auxilio ueniſſe & uiciſſe.Sue
tonius Paulinus Germanos dixit genus multũ ualens apud hoſtes,ut eſt apud
Corneliũ in hiſtoriis.Mantuanus de Germanorũ fortitudine plura retulit, in
primo em̃ libro ad chriſtianos principes ſcribit.

Locus Cornelii.

Omnibus his durati auris borealibus artus
Atq; potens animi membriſq;,truceſq; feroces   Et idem.
Feſtinant Daci,rigido gens aſpera cultu,
Aſperior uictu,pugnãti aſperrima dextra. Et idẽ in panegyrico ad Ropertũ.
Verum accola Rheni
Gens durata gelu genus inſuperabile bello,
Quæ toties Romamq; ſua ditione premebat,
Europæ Libyæq; urbes,Aſiamq; minorem
Terruit,hi ſuperant Parthos.Thracumq; furores.

Herodianus græcus autor,Maximinũ Cęſarẽ ſemp̃ in aciẽ inſtruxiſſe Germanos li.viii.refert,dicẽs ἐβούλετο μεταπέμψασθαι τοὺς γερμανοὺς συμμάχους ὄντας ἐν ῥώμῃ,αὐτάρκεις ἐσομένους ἀντιστῆναι τοῖς ἐπιβουλεύουσιν.i.Germãos iuſſit uenire,qui olim in Roma municipites eius erant, q̊s ſufficiẽtes putabat ad reſiſtẽdũ p̃torianis militib9.Et paulo ſup̃i9 γερμανῶν ἱππέων μεγάλῃ πλῆθος εἶχεν συμμάχους,ἐκείνους γὰρ μάλιστα προβάλλειν,ἵν' ἐκδέχωνται τῶν πολεμίων τὰς πρώτας ἐμβολάς,θυμοειδεῖς ὄντες καὶ εὔτολμοι ἐν ἀρχομένῃ μάχῃ,εἰ δ' ἄρα καὶ κινδυνεύοιεν ὡς εὐκαταφρόνητοι ὡς βάρβαροι.i.Eq̃tatu germanico conſueuit,q̊rũ multitudinẽ magnã ſibi auxiliarem futuram ſperabat.Quos etiam germanos p̃ponere hoſtibus ſolebat,ut primos impetus pugnę exciperẽt,q̃m feroces audaceſq; uiri in pugnę exordio exiſterent.Aut ſi periculũ ſibi cõtingeret,potius illud diſcrimen uilibus barbaris agerẽt.Hæc ille.Procopius author græcus Herulorum ac Sclauorum populos feroces appellauit. Ouidius in Triſtibus.Sauromatæq; tenent fera gens.

Perpetuo epitheto Septentrionalibus ferocitatẽ eſſe aſcriptã. Ca.vii.

APud priſcos itaq; ſempiterno adiectiuo ferocitas ſeptẽtrionalibus oĩbus conceſſa eſt.Iulius Firmicus ita rabiẽ Scythis aſcribit.Ita & Ouidius li.iiii.de Põto germaniã rebellatricẽ.Idẽ & ferã dixit,&addit.Sũt circa gẽtes p̃dã q̃ ſanguine quærunt.Nec minus infida terra timet aqua.Illi q̊s audis hoĩm gaudere cruore,pene ſub iiſdẽ ſyderis igne iacent.Nec ꝓcul a nobis locus eſt,ubi Taurica dira,cæde pharetratæ ſpargit̃ ara deæ.Ita Claudian9 Alanos ĩplacatos,Vindelicos feroces noĩabat.Et idẽ Claudianus de bello gothico,atq; Procopi9 Sclauorũ,Herulorũ,ac cæterarũ gentiũ crudelitatẽ oſtẽderũt.Ouidius Getas nũc inhumanos, nũc male pacatos, nũc ĩdomitos uocat.

De barba Germanorũ,& eorum tonſura. Ca. viii.

Barbæ German.

BArba etiã Germanorũ ac coma hiſpida horrorẽ hoſtibus incuſſit,longam eñ comã,Cornelio referente,nutriuerunt.Vnde Ouidius in Triſtibus,Getas intonſos uocauit,& cæteri ſcriptores Hũnorũ facies barbam deformaſſe ſcribũt.Nec ferocitati eorũ diſconueniebat coma.Nã Homerus ut Achiuos bellicoſos oſtenderet τοὺς εὐπλοκάμους.i.bene comatos dixit,& Lucian9 Iouẽ minus Veneri aptũ ob id uult,magis ſeriis rebus accõmodatũ Fuerunt ſeptentrionales ſemp̃ comati,q̃d Ouidius in triſtibus oſtendit,& Lucianus in dialogo φιλίας differentiam inter Alanos & Scythas facit his uerbis κοινὰ γὰρ ταῦτα ἀλανοῖς καὶ σκύθαις, πλὴν ὅτι οὐ κομῶσιν οἱ ἀλανοὶ ὥσπερ οἱ σκύθαι.i. Simulant̃ Scythæ ac Alani,niſi q̊d Alani min9 comant̃.Tõſura aũt Germanorum talẽ

rum talē habebat rōnem. Priſco em̄ inſtituto hi crinis luxuriem fugierunt, nec patiebant̄ capillū uſq; quaq; ad humeros uſq; ꝓtendere. Herodianus lib. iiii. Im̄patorē Romanum inſtar germanicæ tōſurę caput raſiſſe refert, his uerbis. πολλάκι γὰρ καὶ τὴν ῥωμαικὴν ἀποθέμενος χλαμύδα, ἠμφιέννυτο τὰ γερμανῶν περιβλήματα ἔν τε χλαμύδα, αἷς εἰώθασιν ἀργύρῳ πεποικιλομένας, ἑωρᾶτο. κόμας τε τῇ κεφαλῇ ἐπετίθετο ξανθὰς, καὶ εἰς κουρὰν τῶν γερμανῶν ἠσκημένας. i. Sæpe & Romanā ueſtē deponens germanicā induebat, atq; in eorū ſagulis argento uariatis conſpiciebat̄, flauam etiam cæſariem capiti imponebat, in modum germanorum tonſuræ.

Vicinitatē germanorū ſemp̄ fuiſſe odioſam uicinis. Ca. ix.

INtoleranda oībus erat, germanorū uicinitas ob eorū ferocitatē. Nā ſemp̄ ruptis limitibus uicinos preſſerunt. Et in primis Franci, q̊rū demū truculētia erga uicinos in ꝓuerbiū abiit apud Vrſpergēſem, τὸν φράγκον φίλον οὐκ γείτονα ἔχε. Francū uicinū non, ſed amicū opta. Oēs em̄ uicinos ſubegerunt Frāci. Maximinus cęſar iniq̊ aīo ferebat Romanorū regiones a uicinis barbaris deuaſtari, ut Iulius Capitolinus, & Aelius Cordus aſſerunt. Alexādri Cæſaris tp̄ib9 uicina loca late germani depopulabant̄. Oſtendit hoc Herodianus li. v. cuius uerba ſunt. Poſtq; im̄pator literas de Germanorū inſultationibus legebat, & a Perſis q̄ Germanis p̄mebat̄, οὐ γὰρ inquit ὅμοιον ἡγοῦντο, τὸν ἐκ περσῶν κίνδυνον, οἷον ἐκ γερμανῶν. οἱ μὲν μακρᾷ γῇ καὶ γείτονας ποιεῖ γερμανοὺς. i. Nec æquale periculū īminere putabat a Perſis ac Germanis, dū illi in longinqua terra, hi uero rura uicina accoluerint. Sidonius Apollinaris ſæpe in uicinorū loca populantes germanos expeditionē feciſſe refert. Miſerrimæ plane conditionis gentiū illi erant, qui uicinos in eorū ſanguinē ſatellites inuenerūt. Siquidē id uerū eſt q̊d apud Heſiodū ꝓuerbialiter legimus, πῆμα κακὸν γείτων. Vicinū malū peſſimum. Execrabilis Iudæorū aduerſus chriſtianos ac amariſſima imp̄catio eſſe conſueuit, q̄n malū uicinū nobis p̄cant̄ συνοικοῦντα. i. cohabitatorē. Non potuiſſent plane chriſtianæ legis hoībus ullo uoto plus incōmodaſſe, & ſi ſuperorū inferorūq; gratiā malam p̄caturi fuiſſent, q̄ ſi germanos illis uicinos optaſſent. Nazarius Mamertinus & cæteri panegyricorū miſerā ſemp̄ Galliam nuncupauerūt, dū nimis in agendis p̄diis accōmodatior Germanis fuerit. Alemani etiā (ut Procopius author græcus lib. i. de rebus Gotthorū inquit) uicina loca ſemp̄ populabant̄. Et Ouidius in triſtibus getarū uicinitatē p̄iculoſiſſimā oſtendit, lib. iii.

Protinus æquato ſiccis aquilonibus Iſtro
Vicinam late depopulantur humum
Diffugiunt alii, nulliſq; tuentibus agros,
Incuſtoditæ diripiuntur opes.

Claudianus poeta pulcherrima uſus fictione. Siciliā ꝓpinquitatis Gotthorū p̄teſam eſſe, ac montes uicinitatis Germanicæ oſtendit impatientes, in bello Gotthico his uerbis de Getis.

Iam iam conſcendere pupes
Sardonicos habitare ſinus, & inhoſpita Cypri
Saxa parant.
Ipſa etiam diffuſa breui tinacria ponto
Si rerum natura ſinat diſcedere longe

Vicinitas German. odioſa.

Optat,& ionium refluo laxare peloro,
Fultaq́ꝫ deſpiciens auro laquearia diues,
Tutior æoliis mallet uixiſſe cateruis. Olim Turingorũ rex ideo affinitatem cum rege Gotthorũ contraxit,ut ſperaret pacem ſuis regionibus a uicinis Germanis,ut ſcribit Procopius. Verũ ſpe ſua deluſus eſt, bellũ eñ cruentiſſimũ inter eos oboriebat̃.Habuerunt Saxones ac Sueui Francorũ uicinitatem ſemp̃ ſuſpectã,referente Hunibaldo.Noſtro q̊q́ꝫ ęuo male illis conſultũ eſt,q̃ ſedes fixerũt Heluetiis ꝓpinquiores.Theodericꝰ Oſtrogotthorũ rex nil plus q̃ uicinorũ beneuolentiã poſtulabat,ut Sabellicus ait,putabat eñ his artibus ꝑpetuo Italia ſe potiturũ.Procopiꝰ ĩ primo.Turingi,ait,& Viſogotthi germanorum uires auctas ueriti,hi multitudine ꝓualebant,adeo ut finitimos oẽs iam aptius uiolarent,Hæc ille.M.Antoninus grauiſſime germanorũ uicinitatem ferebat,referente Herodiano li.α.οὐ μετρίως,inquit,δὲ αὐτὸν ἐτάραττον οἱ γερμανοὶ γειτνιῶντες,οὓς οὐδέπω πάντας ἐκεχείρωτο.i.Terrebat cæſarẽ p̃terea non mediocriter,ꝙ Germaniæ ſibi uicina gens eſſet,quã nondũ plane ſubiecerat, unde in ſocietatẽ aſciuerat Germanos,& ab eis arma bellumq́ꝫ edocuerat.

Faciem ac aſpectum Germanorum ferocitatem oſtendere,
καὶ περὶ τῆς κακοφυίας Scythę cuiuſdã ac Hũnorũ deformitate.Ca.x.

ET quia de Hunnorũ deformitate nobis ſermo incidit,inſignia ſcommata cuiuſdã incõpoſitiſſimi Scytharũ tunc germanorũ,a græcorũ autoribus celebrati,uolui oſtendere,tum ut illius inq̃ſita deformitate aliorum fœditas nobis rep̃ſentet̃,tum q̃a riſu digna fabula celebrat̃ a Suida,gręcã orõnem remittã ob ꝓdigã uerborũ dilatationẽ,latina tñ adducã,q̃ interp̃tata in hunc ſenſum redeunt.Cerco natione Scytha,genere Mauruſius, Cerci nomen ſibi uendicauit ob deformẽ corꝑis habitudinẽ,ludicrãq́ꝫ ſpeciẽ. Os huic ridiculũ erat,cæterũ breuiculus ac curtus,pedibus diuaricatis,naſo rhoncis ſublato,eoq́ꝫ p̃ter modũ ſimus uidebat̃.Aſpari aũt Ardaburio regi donatꝰ eſt,eo tp̃e,q̃ aſpar in Libya uerſabat̃.Deinde captꝰ eſt a barbaris,in Thraciã ĩmiſſis, ac apud Scythiæ reges alitus.In Attilæ q̃dem conſpectũ non admiſſus. Bleda uero admodũ p̃ter modũ ridiculo eius ſermone ac greſſu delectabat̃.Ludicri igit̃ gratia aderat ei paranti ſibi expeditionẽ, vñ magni faciebat eũ Bleda. Dũ aũt cũ cæteris Romanis captiuis aufugiſſet,aliis neglectis, Bleda hunc magna cura requiri uoluit.Captũ aũt ac ad ſe adductũ,dũ in uinculis uidiſſet,riſit,cauſamq́ꝫ fugæ quæſiuit: aut cur Romanos Scythis p̃tulerit: Reſpondit Cerco, delictũ q̃dem fugã eſſe,ſed delicti ſibi cauſam fuiſſe,ꝙ ſibi uxor non ſit data, Bleda igit̃ ioco illo adductus, tradidit ei uxorẽ nobiliſſimã e reginæ Gynęcio ꝓductã.Vnde Cerco uſq́ꝫ ad ultimũ uitæ terminũ apud Bledã regẽ remãſit. Succeſſor aũt Bledæ Attila,ipſum Aetio patricio,ac Romanorũ occidẽtalium impatori dono dedit.Aetius aũt Aſpari priſtino dño reſtituit. Hactenus Suidas q̃ feſtiuiſſime ſonuit.Claudianꝰ Hũnos,tali forma deſcripſit cõtra Rufinũ

Suidas de Cercone.

Hũnorũ deformitas.

Eſt genus extremas Scythiæ uergentis in oras
Tranſgelidum Tanaim,quo nec deformius ullum

Arctos

Arctos habet, triſtes habitus, obſcœnaqꝫ uiſu
Corpora, mens duro nunquam ceſſura labori.
Præda cibus, uitanda ceres, fratreſqꝫ ſecare
Ludus, & occiſos pulchrum iurare parentes. Ait em̄ Iornandes uſum eſſe Hunnis q̄ primū naſcant̄ ferro genas traiicere, & id nonnihil eorū deformitati conferre. Idem collegit Diaconus, Apollinaris. Sidonius lib. ix.
Sed Scythiæ fera turba plagæ, feritatis abundans,
Dira, rapax, uehemens.
Hunnus erat. Quis tale ſolum? iacet axe ſub ipſa
Gens animis membriſqꝫ minax, ita uultibus ipſum
Infamem ſuus horror habet, conſurgit in arctum,
Viſus adeſt oculis, eſt propter prælia natus
Hæc habet, & teretes arcus, ſunt ſpicula cordi,
Terribiles teretęqꝫ manus, iaculiſqꝫ ferendo. Iornandes ac Rhegino ſcriptores tm̄ ob deformitatē uultus reliq̄s populos deterritos ſubegiſſe Hunnos referunt. Poſtquam enim e Scythia in Gotthos illi exarſerunt, cōtinuo Oſtrogotthos percitos metu deuicerunt.

De bellica fortitudine Germanorū, & de eiuſdē teſtimonio & difficultate uincendi Germaniam. Ca. xi.

ID etiā Germanicæ fortitudinis peculiare argumentū eſt, ꝙ totius orbis impium, tot annis cuſtodiuerint, dicente Cāpano in orōne ad principes, ſexcentis ac lx. annis, pene Germani impio potiti, q̄ Italia uix CCC. ſeptuaginta utebat̄, uos duplo diuturnius impiū ſeruaſtis, & cū Romani Traianum, Diutius Adrianū, Theodoſiū, Hiſpanos. Aurelianū Dacū, Philippū Arabū, Seuerū Germani Aphrū, Maximinū Thracē, Diocletianū Dalmatā, Iouinianū, Valentinianū, romanis eligebant, uos inuicti excelſi neminē non germanū ꝑtuliſtis. Hæc ille. Et paulo impabāt poſt. Quid, inquit, Germania faciat? cum olim exigua portio incognitæ inſu imperio læ, collecta in Scādia, oēm Europā, Africā & Aſię partē ſubiugauerit. Et addit, in germanica igit̄ concordia una chriſtianorū ſalus ſita eſt. Plinius ad Traianū cęſarē. An audiant? q ſciant te ſedaſſe ferociſſimos populos eo tp̄e, q̄ illis amiciſſimū, nobis difficillimū fuit. Danubius em̄ gelu ripas iunxit, ingentia tergo bella tranſportauit, cū fere hæ gentes, non telis magis q̄ ſuo ſydere armant̄. Et idē ad eundē, q̄s germāos infinita uaſtitas, plurimę gētes muniunt, & pyrenei alpes dirimunt. Panagyricus ad filiū Conſtantini. Facile eſt, inquit, uincere imbelles Indos, & timidos (q̄s amœna gręcia aut orientis delicię educunt) uix bene palliū & ſericū tolerantes. At trucē Francū, q ferina ſola carne diſtentus, uitā ꝑpter ſui utilitatē contemnit, q̄ta molis ſit ſupare? Idē Panagyricus ad filium Cōſtantini. Alterā terrarū orbē Cęſar pepit, cū Germaniā debellauerit. Franciſcus Philel. li. xxxii. epiſt. Hungari, inq̄t, adiacent gentibus bellorū cupidiſſimis germanis, q nec rura colūt, uerū ſemp armati eq̄tant, incedunt, nulli opificum mores &c. Et idē li. xxxiiii. ad Nicolaū ducē Venetū. Habent, inq̄t, Hungari bellicoſiſſimos populos, q nihil aliud malunt, q̄ expeditionē. Et ad Laurentiū Me

dicem li.xxxvii.nec mirũ cũ tot barbarę gentes Vandali,Gotthi,Hunni,Lõgo
bardi,Germani,Burgundiones,Frãci,Belgæ,linguã ipſam & mores & doctri
nã & uires Italorũ mutauerĩt.Mamertinus ad Maximianũ ita alloquit̃ Germa
nos.Non,inqt,eſtis in ocioſa ac deliciis corrupta regiõe nati,ſed in his quas ad
infatigabilem conſuetudinẽ laboris & patiẽtiæ uſ9 imbuit, Semp̃ eñ hoſti op
poſiti eſtis,ſemp̃ inſtructus miles exercet terrã,oĩs uita eorũ militia eſt, quarũ
fœminæ cæterarũ uiris fortiores ſunt.Egeſippus,qui,inquit li.iii.impacatas gal
lias germanorũ tumultu eriperẽt. Et lib.ii.idẽ inſupabiles dixit Germanos. Ar
rianus græcus autor lib.i.de geſtis Alexandri,Danubiũ,ait,bellicoſiſſimas gen
tes p̃terfluere.Et paulo poſt elatũ aĩm ipſis aſcripſit.Ammoni9 ſcriptor frãco℞
li.i.ca.iii.Germanos p̃eminente uirtute uiros appellat.Plynius epiſt.li.ix. ad Ca
niniũ Ruffum de Traiani triũpho ait.Sup hæc arctos bis triũphauit,q̃rũ alter
ex inuictã gente,primus etiã e maxima difficultate erogatus eſt.Hæc ille.Cęte
ra q̃ ad hanc lineã requiruntur, uberiori memoria libro ꝓximo appendem9.

De ſignis quibuſdã ferocitatis ſeu fortitudinis Germanorũ. Ca. xii.

Nomina germãica MVlta ſigna ferocitatis in Germanis relicta ſunt.Primo noĩa eorũ tan
tam habẽt ferocitatẽ,ut hi tm̃ noĩe terruerint cæteros. Vnde ait Na
zarius Mamertinus ad Cõſtantinũ.Quid clamoſos Cheruſcos,Vã
giones,Alemanos,Tubantes,memorẽ? ubi ipſi9 uocabuli barbaries horrorẽ
adhibet. Vox etiã Germanorũ minax & metuẽda eſt,ut ait Marcellinus hiſto
ricus li.xv.Itẽ armorũ uſus q̃tidianus in Germanis exercebat̃,ita ut Philelphus
in epiſt.contra Turcos ad chriſtianos principes,in bello pace ac agrorũ cultu
ris nunq̃ inermẽ fuiſſe germanũ oſtendat.Idẽ Pontanus in orõne Ratiſponen
ſi,& Egeſippus armatos ipſos funus cuiuſdã impatoris deduxiſſe, acſi in bella
ꝓficiſcerẽt̃ refert.Idẽ Nazarius Panagyricus ad Diocletianũ demõſtrat.Oui
dius de Ponto. Omnia barbarice loca ſunt,uociſq; ferinæ, Oĩa q̃ poſſunt
plena timore ſonant. Celtes q̃q; nil muliebre uocẽ germanorũ ſonare dixit.
Verũ ſpiritũ eorũ fortia corda ꝓdere,& ut demũ modũ orõni noſtræ impo
nã.Ouidius oĩa crudelitatis genera reperiri in germanis illo diſticho interclu
ſit,de Getis dicens. Vox fera,trux uultus,ueriſſima mortis imago. Non
coma,nec ulla barba reſecta manu. Aliud Germanicæ fortitudinis erat inci
Dona uictorũ germanorũ tamentũ, q; donis etiã uiri fortes aliciebant̃,dabat̃ eñ uictoribus e uiridi gra
mine decerpta laurea,q̃ obſeſſos liberabant. Nã apud antiq̃s ſignũ erat uicto
riæ herbã porrigere,quẽ morẽ & apud Germanos fuiſſe Plynius li.xxii.ca.iiii
teſtat̃.Cor.Tacitus equis,frameis,gladiis,aut armis donatos,ſcribit fortes ger
manorũ uiros,& poſt eũ Petrus Crinitus li.xii.ca.vi.& Sabelli.li.ii.Enea.vi.

De pœna illorũ q ſuccubuerũt,ac ab aliq̃ uincebant̃. Ca. xiii.

Pœna uictorũ in abſciſiõe manuum SCythis peculiare fuerat uictis ab eis man9 ãputare,queadmodũ Toxaris
apud Lucianũ oſtendit natione Scytha. ὡς ἔγωγε πολὺ ἥδιον ἄν μοι δοκῶ μο
νομαχῶν ἡττηθεὶς, ἀποτμηθῆναι τὴν δεξιὰν, ὥσπερ τῆς σκυθικῆς ἐπιτίμιόν ἐστι .i.
Adeo ut ego qdẽ,& ſi ſingulari certamine uictus eſſem: facile paterer mihi am
putari dexterã,queadmodũ penes Scythas pœna illorũ eſt,q uĩcebant̃. Apud
eundem

eundem Lucianum & Mneſippus contra Toxarim, εἰ γὰρ ἥττων γένοιμι, οὐ τὴν δεξιὰν ὥσπερ ὑμεῖς, ἀλλὰ τὴν γλῶτταν ἀποτμηθῆναι καλόν.i.Et ſi tunc abs te uincor; non ſolum dexteram nobis,ſed & linguam amputare phas ſit. Cæterum Cornelius Tacitus nõ quidquam poſſe infamius Germanis accedere ,q̃ aliquẽ ea pugna confugiſſe uoluit.

De fortitudine quorundam Germanorum,& noſtros ſemper imperatoribus Ro.repugnaſſe. Ca. xiiii.

VEnio nunc ad unius ſaltem gentis Gotthorum uidelicet uirtutem, cuius fortitudinẽ Agathius, Ablauius, Iornandes,Diõ & multi nominis ꝗ animi uiri proſecuti ſunt.Nam Mantuanus ille etiam Baptiſta de eis teſtimonium plenum dedit,cum ait. Sæuitia Germanorum

Qui Martem genuiſſe ferunt,hi ſpicula torquent
Pantheſilea non inferiora ſecuri.

Et optime Mantuanus. Hiſpania enim Libya & Aſia,teſtant̃ eorũ ſæuitiã,ut Methodius martyr,Rhegino Pruniẽſis, & Paulus Diaconus ſcribunt,& præcipue Italiæ urbes funditus dirutæ.Claudianus de Gotthorum in Thraciam irruptionibus,ita inſit.

Ex quo iam patrias gens hæc oblita triones
Atq; Iſtrum tranſgreſſa ſemel,ueſtigia fixit
Thraiicio funeſta ,ſolo ut impegit erinnys
Præcipites per clauſtra ruunt,nec contigit ullis
Amnibus,aut ſcopulis,proprias defendere terras.
Nil rhodope,nil uaſtus athus,nil profuit hęmus.
Odryſiis facili contemnunt ſtrimona ſaltu.
Et fruſtra rapidum damnatq; alimonia bellum.
Nubibus intactum macedo miratur olympum
More per erratum campi gemit irrita tempe
Theſſalus,& domitis irriſum cotibus œnum
Seruati dryopes,nec nubifer actia texit
Littora leucates,ipſe qui durius olim
Reſtiterat Medis,primo conamine ruptæ
Thermypolæ,uallata maris Scyronia ripis
Iſthmos,& anguſti patuerunt clauſtra lycæi.
Culmina Taygeti,trepidæ uidiſtis Amyclæ.
Secum cuncta uehens,a Gadibus uſq; Britannum
Terruit Oceanum,& noſtro procul axe remotam
Inſolito belli tremefecit murmure Thylem.

Reliqua iſtiuſmodi cum ad damna Roma. a Germano milite illata peruenero,declarabo. Vt enus poeta egregius i ta loquitur.

Terrent germana Britannos
Auxilia,Hiſpanos arcent pugnatur,ab illis
Splendida Pharſalico parta eſt uictoria campo.

Reſiſtentia germanorum.

Et ut concludam.Otto Friſingenſis capite quadrageſimo octauo libri ſecundi ait.Germani omnium fortiſſimi & bellicoſiſſimi.Qui plura legere deſyderat, Suetonium Tranquillum ,Ioſephum,Egeſippum in oratione Agrippæ ad Iudæos,uideat.Hæc Otto. Ioſephus autem libro ſeptimo Titum iuducit, fortitudinem eorum demonſtrantem,& xix. antiquitatũ libro,robuſti corporis gentem dixit Germanos. Egeſippus libro quarto.Domitianus,inquit, fortius indignatos remittit Germanos in Capitolium,qui ferocis immanitate gẽtis,ſimul numero ualidiores circunuenerunt.Sabini enim rebellatione facta,prope oẽs interfecti ſunt.Et libro tertio ingenitam ferocitatem Germanis oſtendit, ubi de Domitiano loquitur. Hæc ergo fortitudo ab omni ſortis inproſperę caſu Germanos cuſtodiuit,ut Roma. pop. omnibus uiribus uix ſubiicere imperio eos potuerit,ut Picus Iunior ſcribit.In hoc ergo Claudianus poeta ex decreto adulabatur Styliconi,cum ſine ferro ac nullius belli horrore deuictos Germanos ſcribit.Quis enim meminit,authore eodem,deuictum ſola formidĩe Rhenum? Verba Claudiani huiuſmodi ſunt de Germanis.

Claudiãi locus.

Miramur rapidis hoſtem ſuccumbere bellis,
Qui ſolo terrore ruit,nunc claſſica Francis
Intulimus,iacuere tamen non Marte,Sueuos
Contudimus, quis iura damus.Quis credere poſſit?
Ante tubam nobis audax Germania ſeruit.

Bene (inquit) quis credere poſſit? credat hoc Iudæus Apella,Cęſaris Iulii ſpretores,Auguſti uniuerſi orbis pene ac diuum arma contemnentes,ſine ullius Martis facie oſcitantes,Styliconi ſe dedidiſſe,præcipue cum omnis res Romanorum temporibus iſtis in turba fuerit,& continuis calamitatibus agitata memoretur & afflicta.Hieronymo teſte.Paulo poſt idem Claudianus de Germanię ſine armis ſubiugatione loquitur,& addit. Vlla ne proſperitas credet. Sic Nazarius Mamertinus inauditum aliqd ſe relaturum putat,dum Germanos ſuccubuiſſe inducit.Huic autem iniuriæ Germanis illatæ a Claudiano Styliconis adulatore ,poſtea reſpondemus,cum Styliconis facta retegemus,in quo nihil memorabile,niſi perfidiam,Oroſio,Iornande,Paulo Diacono,& aliis authoribus,reperimus.Simili infamia Sidonius Appollinaris Germanos affecit,ita ad Maioranum uenatorem quendam dicens,ut carmen ſequens habet.

Et licet aggrederis,quod nullus tempore noſtro
Auguſtus potuit, rigidum ſeptemplicis Iſtri
Agmen in arma rapis.

Verum quid non potuit in aſſentatione fauor principum? Iniuria igitur ſcriptorum non uirtute uicti ſumus.

De uelocitate & innato robore Germanorum in bello. Ca.xv.

Velocitas germanorũ.

BElli uirtus ſũma eſt uelocitas,quicquid enim unquam ab Alexandro Magno egregie geſtum eſt,id uelocitatis pręſidio agebatur. Vnde Q.Curtius,ſcriptor facundus,nullam Alexandri uirtutem in tantum extulit, quantum ſummã eius uelocitatem. Verum ut ad Germanos tranſeã. Cęſar uelocitatis eximię Germãos dixit in primo cõmẽtario.Quod etiã Sene.in li.de ira an

notauit qn̄ ait.Quid Germanis aĩoſius? quid curſu acrius? & optĩe.Nam Germanis quid uelocius Aſiam,Phalangiam,& totius orientis partes tranſcurrit? Illud ipſum Hieronymus mirať in epiſtola ad Euſtochiã & Marcellinã,cũ tres ultimos libros,inquit,explicaſſem,barbarorũ impetus inſtar torrentis fluuii ægypti limitẽ pcurrit,ut uix effugerim.Et idem ad Heliodorũ.Nã certe ,inqt, pterito anno ex Caucaſi ultimis montibus ſeptentrionales lupi inuaſerunt,et tã breui ,puinciã noſtrã pcurrerũt.Quod Claudia.innuit his uerbis de germãis.

Innata fortitudo germanis

Ventis ueluti ſi frena remittat
Aeolus,abrupto gentes ſic obiice fudit
Armeniaſq; niues inopino milite ducti,
Heu heu quam breuibus pereunt ingentia cauſis.

Nazarius Mamertinus Iuliano qui (.ſ.germanus) inquit,paulo ante inaudita regionũ,fluminũ,mõtiũ noĩa exercitu uictoriæ pagrauerat, per ultimã ferarũ regna calcata,regũ capita ſupuolans,in medio Illyrici ſinus improuiſus aſtitit. Illa autem uelocitas innata Germanis extitit,referẽte Ioſepho de bello Iudaico.Campanus in epiſtola ad Germanos.In primis cunabulis,inquit,priuſquam nati eſſe uidentur, ad dicti armis ſunt.Et idem,Omnes cæſares ſolos Germãos corporum cuſtodes ſibi aſciuerunt,ut eos tanq̃ natura ad robur,& ad arma, & fidem genuiſſent. Procopius græcus in rebus Gotthorum,penes Iuſtinianum refert Sclauũ quẽdam uelociſſimum ac fortiſſimum nutritum, qui in uepribus abſcondens ſe, mane exoriente Gotthorum quendã raptũ,uiuũ in caſtra Iuſtiniani detulerit.

De contemptione mortis Germanorum,& ratio cur id fiat. Ca.xvi.

Cõtẽptio mortis germanorum.

GErmanos uitæ prodigos Philippus Beroaldus ſcribit in carmine de Germanorum laude,quod epitheton perpetuo Germaniæ attribuitur,dum noſtris ut & Ioſephus ſcriptor teſtatur lib.de bello Iudaico xvii.animam mortis contẽptatricem ſcriptores conceſſerint.Cornelius Tacitus infame eſſe ſcribit in omnem uitam,& probroſum Germanis, ſuperſtitem ex acie rediiſſe.Idem paulo ante,relinquere ſcutum præcipuum flagicium ſcribit,cui nec ſacris ineſſe,aut cõſilium inire phas ſit. Et multos addit ſuperſtites bello,laqueo uitam finiuiſſe.His moribus quoq; Heluetii hodie incumbunt. Plura de mortis eorum contẽptione Seneca quæſtion.vi. naturalium collegit Appianus autem in Celtico,eandem ſententiam fouit,& hanc rationem dat. Eorum contemptus mortis,inquit,magnus eſt,ob reuiuiſcendi ſpem.Egeſippus cæteris gentibus in cõtentione mortis ualidiores dixit Germanos. Bataui apud Cornelium miſſi ſunt iterum in Germaniam,ne truculentius quid auderent.Seneca libro de ira tertio. Quid Germanis animoſius? quid curſu acrius? mortis cupidius.Mantuanus ad Cæſarem.

Quem ſequitur magnis dominans alemania campis.
Gens fera contemptrix animæ.

Campanus in oratione ad Germanorum principes,omnia ob patriam cõtempſiſſe refert Germanos,uocauit mortis contemptores fœlices Mantuanus & bene, audacẽ enim græci εὔψυχον,audaciam εὐψυχίαν uocant, ab animæ qualitatibus ac conditionibus. Huius au-

Rō aſtrologica ꝓdigalitatis uitæ germā.

tem ratio eſt, cur ita mortem contemnant, cœli influentia, & ſyderum bonitas, quæ robur his addunt, & mortis contēptionem pariunt. Sicuti Ioannes Eſcendenſis, in prima triplicitate, ſub ſeptentrione, & occidentis angulo, ubi Iupiter & Mars imperia exercent, beſtiales, bellicoſos, magnanimos, fortes gigni, ut Germanos, Britannos, authoritate Ptolemæi, Haly, & aliorū approbat. Maternus Firmicus per horoſcopos Martis aliq̄s fieri bellicoſos ſcribit. Alii aſſeruerunt ſub ſeptentrione curru & plauſtro degentes, magnanimos effici in ſeptio climate, ut idem Io. Eſcendeñ. ca. v. diſtinc. viii. Huic opinioni innitit̃ Luca. lib. ii.

Certe populos quos deſpicit arctos
Fœlices errore ſuo, quos ille timorum
Maximus haud urget læti metus, inde ruendi
In ferrum mens prona uiris, animæq; capaces
Mortis, & ignauum eſt rediture parcere uitæ.

Alii tñ q̄ rebus naturæ inſudant, rē argutius tractauere, & hanc rōnem collegerūt. Ariſtoteles problematum partitione xiiii. in locis calidis timidos eſſe tenet, in frigidis uero uiriles, q̄a natura calefigit̃, ſecūdū naturā em̃ calidi ſunt, & ita caro ꝓpter frigus exterius condenſat̃, Hæc ille. Vegetius in primo de re militari militē in ſeptentrione eligendū ſuadet, ex eo, q̄a mortē non timeat, & huius cauſam hanc adducit. In locis frigidis hoīes plurimi ſanguinis eſſe, unde fieri, ut non timeant uulnerari. Picus in ſecundo hymno. cōmentario ꝓbabilius rem ꝓſecutus eſt, ſcilicet, plurimum ſanguinis circa p̄cordia conſtipatū ſeptētrionalibus ſupeſſe, & ob frigus aeris cōtinentis calefieri, & ita aīos & audaciā p̄bere uoluit. Huic ſententiæ aſſertor eſt Ariſtoteles q̄q; problematū ſectiōe xxviii. ubi audaces ſanguine plenos facit, & motū ita ſurſum tendere. Albertus tñ de natura loci ca. iii. corpora Germanorū rōne frigiditatis, quæ in eorū loco eſt, conſtringi ait, & quia multum hi habeant humoris, carnoſos effici, quia uapor in loco digeſtiōis generatus, euaporare non potēs, conſtrictione reflectitur ad ſtomachum, & generat aqueū humidū, ſicut fumus in olla feruente reflectit̃ ad operculum, & generatur aqua. Et quia corda eorum calida ſunt, in audaces tranſmutant̃, calor enim abundat ſpiritu & ſanguine, unde fit ut magis timeant Germani febrem q̄ uulnera. Hæc Albert9. Manilius aſtrologus ꝑ ſydera ita germāis fortitudinē cōcedit li. iiiii. ait enim

Scorpius armata uiolenta cuſpide cauda,
Qua ſua cunq; phœbi currum per ſydera ducit,
In bellum ardentes animos, & Martia caſtra
Efficit, & multo gaudentem ſanguine ciuem.

Seneca li. ii. de ira, fortiora ingenia ſolidæ naturæ prona eſſe ait, & germanos in exēplū aſſumpſit

De gratia bellica Germanorum apud imperatores. Ca. xvii.

Poſtq̄ germanoꝝ uires romāi expiebāt, uix bellū cōſumatū eſt, ſine ductu et auſpiciis germanoꝝ. Tāta eoꝝ apud īꝑatores uigebat gratia. Cāpano autore. Iuli9, ut Marlian9 ait, ī ei9 exercitu ſp̄ habuit germāos. Iac. Carmel. cohortsi cęſaris ductorē germanū fuiſſe ait, & p̄ſentiā ipſorū in bello gallico pri9 declaraui. In bello aūt ciuili eorū meminit Appia. et Luca. li. i. dicēs

Deſeruere cauo tentoria fixa Lemanno
Triſtia quæ Vogeſi curuam ſuper ardua ripam
Pugnaces pictis cohibebant lingones armis.
Soluuntur flaui longa ſtatione Rutheni. Et addit.
Tum rura Nemetes
Qui tenet,
Et biturix longiſqꝫ leues Axones in armis, Sulpitius legit Sueſiones.
Optimus excuſſo Leucus, Rhenuſqꝫ lacerto
Et docilis rector monſtranti Belga carini
Vangiones Batauiqꝫ truces.
Tu quoqꝫ lætatus conuerti prelia Treuir,
Et uos crinigeros belloqꝫ arcere Chaicos.
Oppoſiti Romam petitis, Rheniqꝫ feroces
Deſeritis ripas, & apertum gentibus orbem

Gratia germanorũ apud impatores.

Vbi ſecundũ Sulpitiũ ultio illo uerſiculo totã Germaniã uoluit inferre. Caio inde Cæſari gratiſſimi acceptiſſimiqꝫ Germani conuinciebant̃, ut Ioſephus li. xix. antiq̃tatum ſcribit. Antoninus q̊qꝫ Cæſar adeo Germanos dilexit, ut ualidiſſimũ quenq̃ in bello, & ſocios, & cuſtodes ſibi aſciuerit, & aliq̃n Germanorũ ueſtẽ indut⁹, Romano cultu dimiſſo, flauã capiti cæſariẽ imponens, ad modũ germanicę tonſuræ geſtabat, ut Herodiano placet li. iiii. hiſto. Antoninus Pius q̊qꝫ Marcomanos Germãos in exercitu ſuo ſuſtentabat, ut apud Aeliũ Spartianũ uidere eſt. Maximin⁹ q̊qꝫ numerũ Germanorũ habuit ſecũ, colligẽtibus Herodiano lib. vii. hiſto. & Iulio Capitolino. Sub Nerone etiã in Syria militabãt Germani, cuius rei Dion Bithinus græcus author eſt. Adriano q̊qꝫ p̃cipue gratus erat Maſor Iazigũ un⁹ ductor ob id ꝙ in eo fuit robur & audacia. Id de Caligula, Cornelius in hiſtoriis, & Suetonius in eius uita referunt, cuius uerba ſunt, admonitus dicit̃ turba Batauorũ q̊s circa ſe habebat. Herodianus om̃es pene impatores τοὺς συμμάχους ſuſtentaſſe germanos aſſerit. Eius uerba ſunt de Maximino libro octauo ita. ἐπανῆλθον δὲ καὶ οἱ ἀπὸ γερμανίας ἐληλυθότες σύμμαχοι, ἐθάρσει γὰρ αὐτῶν τῇ εὐνοίᾳ, ἅτε καὶ τὸ ἔθνος ἐπιεικῶς πρότερον ἄρξας. i. Proficiſcebant̃ & cũ ip̃o auxiliares copię Germanorũ, q̃bus maxĩe cõfidebat, q̃bus & olĩ p̃fuerat. Et in alio loco de eodẽ ἀφικνεῖτο δὲ αὐτῷ γερμανῶν, οὐκ ὀλίγη συμμαχία, πεμφθεῖσα ὑπὸ αὐτῶν κατὰ εὔνοιαν. i. Mitebat̃ etiam Cæſari non paucus auxiliariũ Germanorũ numerus a popularibus b̃n̄uolentiæ noĩe, q̃bus olim Maximinus dũ imp̃io p̃fuerat diligẽtiſſime moderabat̃. Idẽ Herodianus li. vi. apud Alexandrum Germanos fuiſſe refert, ὅθεν οἱ νεανίαι ἐν οἷς ἦν τὸ πολὺ πλῆθος παιόνων μάλιστα. Erant & iuuenes apud ipſum q̊rũ bona pars e Pãnonia ueniebat. Iuſtinianus etiã aduerſus Gotthos nullis niſi Germanis utebat̃. Habuit ſemp̃ Narſes apud eũ duo millia Herulorũ. Bellizario q̊qꝫ ſemp̃ aut Lõgobardi, Sclaui aut Heruli mittebant̃, ut Procopius in omnibus pene libris, quos de rebus Gotthorũ conſcripſit, publice profitetur. Claudianus q̊qꝫ penes Styliconem Germanos fuiſſe aſſerit, Et q̊s naſcẽtes explorat gurgite Rhenus. Venit accola ſyluę Bructer⁹ Hercinię, ac Albim liq̃re Cheruſci. Galatę populi in ære Antigoni militabãt, ut Iuſtin⁹ lib. xxv. ſcribit.

Germanos ſemp̃ imp̃atorũ corporibus fuiſſe adhibitos,& de nimia familiaritate imp̃atorum erga Germanos. Ca. xviii.

Germani apud imperatores

TAnta inde gratia Germanorũ obtinuit,ut nulli alii corporibus principum cuſtodiendis adhibiti fuerint, nec ullus imp̃atorũ extitit,qui nõ Germanos in cuſtodes,q̃s græci λυκόπολες σωματοφυλάκους appellant,ſibi aſciuerit.Cor.Tacitus hiſt.li.i. Germanorũ,inquit,qui tunc imp̃atori cuſtodes aderãt,de Auguſto locutus eſt.Procopius author græcus Iuſtinianũ Cęſarem ſatellite q̃dã Sclauo ingenti ac fortiſſimo fuiſſe p̃uiſum aſſerit. Nimium etiã familiaritatis imp̃atores cũ Germanis habuerunt,ut eorũ gratiã uberiorẽ ſibi conciliarent.Quod tñ in Alexandro Lãpridius rep̃hendit,ac nimiã ciuilitatẽ imp̃atoribus non conuenire aſſerit.Herodianus ſcriptor eidẽ imp̃atori tãtam aſcripſit cũ Germanis familiaritatẽ ὠκειώσατο δὲ καὶ πάντας τοὺς ἐπέκεινα γερμάνους, ἔςτε φιλίαν ὑπηγάγετο, ὡς καὶ συμμάχους παρ' αὐτῶν λαβεῖν, καὶ τοῦ σώματος ἑαυτοῦ φρουροὺς ποιήσασθαι, γενναίους τε καὶ ὡραίους ἐπιλεξάμενος. Quod illud nobis ſignificat, Adiunxerat aũt ſibi comites Germanos,q̃s & in amiciciã ſibi deuinxit,adeo ut ſocios bellorũ ac corp̃is cuſtodes ualidiſſimũ, quenq; & pulcherrimũ ſibi aſciuerit.Addit etiã Herodianus,eũ nonnunq̃ depoſita Germanorũ ueſte,germanica uſum eſſe,& flauũ capillũ capiti impoſuiſſe,ut ſibi Germanorũ beneuolẽtiã cõciliaret.Suidas gręcus eãdẽ ciuilitatẽ Antonino Cęſari aſcripſit,ſic inq̃ẽs. ἐπεὶ δὲ οὖν ἴστρον κατέλαβε καὶ τοὺς ἐκεῖσε γερμανοὺς ἐφιλοποιήσατο, ὡς καὶ συμμάχους παρ' αὐτῶν λαβεῖν καὶ τοῦ σώματος φρουρούς, καὶ ταῖς φορέσιαις αὐτῶν χρῆσθαι, οὕτω τε καὶ ὑπὸ τῶν βαρβάρων καὶ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἠγαπᾶτο, κοινὸς ὢν. πρὸς ἅπαντας, ὡς συστρατιώτης μᾶλλον, ἢ βασιλεὺς παρ' αὐτῶν λεγόμενος.i.Inde ad Iſtrũ p̃fectus Germanos adeo ĩ ſui amorẽ conciliauerat,ut cõmilitones ex ipſis ſibi cõſtituerit,et corp̃is tutores & eis in ſui tutelã uſus fuerit, ob q̃d a barbaris ac toto exercitu diligebat̃. Erat em̃ oĩbus familiaris,adeo etiã,ut plus cõmilitonis nomĩe q̃ imp̃atoris appellat⁹ ſit.Cornelius li.xiii.Dũ Romani ad clauſtra Caſpiarũ penetrabant, Germãos pugnę affuiſſe dicit. Et idẽ in alia expeditione q̃ in Albanos parabat̃,ait Cor. li.xvii.Itẽ Vitellius Capitoliũ cũ Germanis expugnauit,Ioſepho li.v. antiq̃tatũ indicante.Itẽ Conſtantinus ſecũ Germanos habuit,aiũt Soſimen⁹,& Aurelius Sextus.Bebelius etiã circa lectũ Herodis filii Germanos fuiſſe ſcribit,autorib⁹ Ioſepho li.vii.& Egeſippo li.i.Itẽ Mithridates ſecũ Germanos tenuit, ut Iuſtinus lib.xxxviii.Itẽ Marcus pater Comodi.Otto q̃q;, ut ait Plutarch⁹ in uita ei⁹ Batauos & Germanos apud ſe aluit, Galba cuſtodes corporis eos habuit, Suetonio referente.Similiter & Nero Caligula & mater ei⁹ Agrippa,ut Ioſephus ſcribit ãtiq̃tatũ xix.multa ex Cornelio noſtro illic collegi.Germani etiã in cõflictu Gordiani & Maximini fuerunt,ut ſcribit Iulius Capitolinus. Itẽ Lolianus adhibitis Germanis ad bellũ,diu protraxit pugnã,ut in Victorino loq̃tur Trebellius Pollio.Apud Ruffinũ q̃q; Germani egerunt,q̃d Claudia. oſtendit li.i.

Iam gentes Iſtrumq; mouent,Scythiamq; receptant
Auxilio,traxere ſuis hoſtilibus armis
Relliquias,mixtis deſcendit Sarmata Dacis,
Maſſagetæ,patriumq; bibens mæotis orontem.

Fœdericus etiã tertius

auguſtiſſimus, Maximiliano noſtro Cęſari (cũ ad ultimã uitę ſuę deſperationẽ redactus fuerat) dixiſſe ferẽ, ut in primis Germanos coleret, q̃rũ p̄ſidio facile hoſtiũ minas in ludibrium interuerteret. Quid uero noſtro ſeculo opinionis apud imꝑatores Germanorũ militib9 aſcribatẽ? cõſtat uniuerſis, ſummorũ eñ pontificũ hactenus fuit cõſuetudo, Heluetiorũ p̄ſidio uel Doryphororũ ſe facere munitos. Teſtãẽ hęc Iulii II. Pii II. Alexãdri, et aliorũ ſcriptores. Age quid Gallorũ rex unq̃ ſine Germanis egit? Nã profecto in tota Gallia non continere ſe poſſet, niſi Teutonicorũ p̄ſidio uallaret. Ego ſolido ſenſu loq̃r. Nõ eſt totius orbis regio, ubi non Germanorũ authoritatẽ corã principibus experiaris. Nulla eſt ſimul, ꝓuincia, regio, impiũ, ubi non ſummũ militiæ & authoritatis imperiũ apud principes ſibi ſp uendicent Germani. Vnde factũ eſt, ut nihil egregie unq̃ ſine Germanis geſtũ eſt. Fœderici eñ Conradi, Henrici, Othones, Lotharii, Gotfridus, & alii, quicquid egerũt, Germanorũ p̄ſidio illud pere gerunt. Longobardos uaſtauerunt, Hieroſolymã penetrauerũt, Græciã populabanẽ, Hungariã, Bohemiã, Illyricũ trãſmeati ſunt. Taceo bella Neapoli, Galliæ, Hiſpanię, Anglię, geſta, & q̃ q̃tidie Germanorũ ductu & auſpiciis geruñt.

De potentia Germanorum, & authoritate in bellis, & obſeruantia eorum nominis. Ca. xix.

TAnta Germanorũ apud priſcos potentia fuit, ut reſiſtenti bus q̃buſcunq̃, eorũ ſemꝑ opinio oportuit p̄ſerri, unde plures imꝑatores ipſi conſtituerunt germani. Vitellius eñ ab ipſis ad impium euectus eſt. Cornelio, Suetonio, Methodio, Egeſippo li.iiii. Oroſio li vii. autoribus. Veſpaſianus contra eorũ potẽtiam primo dubitauit, an nitendũ ſit, Cornelio autore. Claudiũ imꝑatorẽ Germani initiauerunt, ut Ioſephus li.xix.ſcribit. Maximinus imꝑator effectus eſt a Germanis (ut Symmachus lib.v.hiſto. Iornandes & Capitolinus aiũt) contra ſenat9 autoritatẽ etiã, ut collegit Herodianus. Seuer9 imꝑator a Germanis creabaẽ. Aelio Spartiano ꝓbãte. Clodiũ Albinũ noluerũt Germani in imꝑatorẽ conſecrari, & ita priuatus eſt impio. Conſtantinus q̃q̃ (ut Aurelius ait) ab ipſis imꝑator creabaẽ. Hæc de Iuliano Cæſare ſcribũt Soſimenus hiſtoricus lib.v.ca.I. Ammianus lib.xv. Platina pontifices & imꝑatores allegat, contra oĩm gentiũ opinionẽ ſolis Germanis inſtantibus, ad talẽ amplitudinẽ aſcendiſſe. Hodie quoq̃ & ſummã authoritatis arcẽ ſibi uẽdicauerũt, ſoli eñ ſanctiſſimi impii regẽ & dñm conſtituendi facultatẽ obtinuerũt. Ecce quanta eorũ potentia? qua Cęſares adducti ſunt, ut q̃libet Germanici nomen ſibi uoluerit aſcire, non enim extremæ fuit laudationis, dicere Germanicum cęſarem aliquem. Quod Martialis in Epigram.lib.ii.oſtendit.

Opinio germanorum.

Eſſe germanicum

Creta dedit magnum, maius dedit Aphrica nomen
Scipio quod uictor, quodq̃ Metellus habet,
Nobilius tribuit domito Germania Rheno,
Et puer hic dignus nomine Cæſar eras,
Frater Idumęas meruit cum patre triumphos,
Dicitur ex Cattis gloria tota tua

Vnde Panagyricus ad Maximianũ

Quid maius,inq̄t,euenire potuit? illa tua in Germaniã tranſmigratiõe?.Auui dius,ut Iulius Capitolinus ait,Victorinus Germanici cognomē tulit, quia etiã Carthos deuicit,lege Cathos.Dracõtius Romanis ſcribit fuiſſe decēs et glori/ oſiſſimũ dici Germanicũ,ob inſignē Germanorũ gloriã,Germani eñ auctore Egeſippo li.ii.totius impiũ orbis ſibi ſemp aſſumpſerũt.Cætera ſequentur.

De laude & præconiis Roma. Germanos debellantium. Ca. xx.

NVnc ad amplitudinē eorũ deſcendã,q̄bus etiã exilis uictoria de Ger/ maniscontigerat. Marius ut deus habitus eſt,quia Teutonas deſtitu erat,ut ex Plutarcho,Iuuenale,Propertio,Floro,Plynio lib.xiii.ca.xi. Valerio in lib.ſequenti adducemus.Põpeius apud Lucanũ cęſari ĩuidebat de Germanis uictoriã & de Gallis. Verebat̃ eñ hęc obſcurare eius triũphos.Ma ximinus q̄a proſpere rē geſſit in Germania,impator continuo euaſit,ut Otto li.iii.ca.xxxii.Platina in uita Antheri papæ ſcribunt.Pertinax,q̄a ſub impatore fœliciter geſſit,continuo Cæſar conſecrabat̃ impatore mortuo,ut Herodian⁹ li.ii.exequit̃.Iulianus,ut aiũt Sozimenus lib.v.ca.I.hiſto. & Ammianus lib.xvi. in fine,quia Germanis fœliciter conflixiſſet, auſus fuit imperium affectare. Clodium Albinũ magni fecit eius de tranſrhenanis uictoria,ut Seuerus & Iu lius Capitolinus collegerunt.Cæſaris nomen Comodus ſibi indidit,& adept⁹ eſt ob fuſos Germanos ſtipendii facultatē. Victorinus q̄q cũ tm̄ Catos uicif/ ſet ſub Antonino Pio,mox impator effectus eſt. Et q̄a nobilitant ueteres (ut Claudian⁹ ait) germanica fœdera Druſos,Quilibet Germanici cognomē ſibi arrogare uoluit,ſicuti de Domitião,Druſo,Claudio,Vitellio liq̄t. Sicut apud Aeliũ Spartianũ Antoninus Caracalla, apud Iuliũ Capitolinum Gordianus. Tacitus apud FL. Vopiſcũ,Iuſtinianus apud Hunibaldũ,Iornandē & alios. Claudianus q̄tę laudis ſit uincere Germanos de Stylicõe adducit tm̄ ſemel de germanis uictore.

Laus imperatorũ germãos debellantium.

Qui mihi Germanos ſolus Francoſq; ſubegit,
Cur nondum legitur faſtis? cur pagina tantum
Neſcit adhuc nomen? quod iam numerare decebat.
Vſq; adeo ne leuis paccati gloria Rheni?

Et idē Claudianus paulo poſt maiorē laudē Germanicũ ſiue Gotthicũ bello eſſe ſcribit,& plus Stylicõi debe ri q̄ Pyrrho, Decio,Fabricio,Mario,Paulo,Achilli,& aliis ęſtimauit,facta.n. horum egregia memoria,ſubiungit.

Quanto maius opus ſolo Stylicone peractum
Cernimus,hic ualidam gentem,non Chaonas atq; Moloſſos
(Quos epirus alit) nec Dodonea ſubegit.
Agmina. Et idem.
Nil ueris æquale dabant, prohibere rapaces
Scilicet harpyias,ſuetaq; excludere menſa
Nobilior titulus,quam tot potuiſſe paratas
In latii prædam geticas auertere fauces.
At ego terrigenas potius mirabor in ipſis
Procubuiſſe ſatis,uitæ quibus attulit idem

Principium

Principium, finemq́ dies, quam cæſa Getarum
Agmina, quos tantis aluit bellona triumphis. Verū nec Stylico Germa-
nos adeo armis fregit, uel Getas, ut Claudianus (panagyricorū more) de ipſo teſtat̃. Sed Probus imꝑator Germanos ſolus uicit. Huic quãtus ideo honor delatus fuerit FL. Vopiſcus adduxit. Claudianus etiã id teſtat̃ cum inquit.
Omni nobilior luſtro tibi gloria ſoli
Contigit, exactum nunquam memorata per æuum,
Germãos habuiſſe duces. Crinitꝰ li.xii.c.vi. de huiꝰ triũpho pluribꝰ ediſſeruit

De fortitudine & induſtria Germanicarū mulierum. Ca. xxi.

Mulierū germanicarū fortitudo

FVit hæc igit̃ Germanorū uirtus bellica obuia ac manifeſta oibꝰ, ita q̄ non inueniat̃, quē nec ultra primas ſaltē literas ꝓgreſſum fugiat. Vt aūt nulla pars fortitudinis noſtrę remittat̃, maiorū noſtrorū mulieres ſaltē in exemplū aſſumamus, uideamuſq́, cui militiæ ſacramento hæ ſe aſtrinxerint, in q̊ paternæ libertatis ardore illæ coaluerint. Harū em̄ uirtutis p̄ſidio facile germanicæ fortitudinis periculū & exēplar nāciſci poſſumus. Plutarchꝰ librū apud græcos de illuſtribus mulieribus, & Io. Boccatius apud latinos ediderunt, a germanicarū uero mulierū memoria receſſerunt, q̄ tñ̄ belli uirtute oēs eiuſdē gñis fœminas deuicerunt. Cędant in hoc Amazones Germãis, quarū uirtutē germanicę mulieres (Bohemia olim occupata) ſuis facinoribꝰ ęquarunt. Bohemiã em̄, ut ſcribit Aeneas Syluius li.i.hiſt. Fœminæ olim regebant, & regioni p̄fuerunt, non minoris uirtutis q̄ Amazones æſtimatæ. In bello etiã Cimbrico mulieres hoſtiū arma ſumpſerunt, & contra Romanos (uirorū inſtar) infremuerunt armis, ſicuti ait Plutarchus in uita Marii, & addit, cōmiſſo p̄lio, & rebus Cimbrorū afflictis, mulieres ſe ipſas occidiſſe, & pueros ultra currus ꝓieciſſe, ne in hoſtiū uenirent poteſtatē, terribiliſſimū tradidiſſe ſpectaculum. Val. Max. li.v.ca.i. & cū ipſo Oroſius li.vi. mulieres Mariū rogaſſe uoluerūt, uti uirginibus ueſtalibus iūgerēt, re uero minus impetrata, ſibi ipſis mortē conſciuiſſe, Hæc illi. Verba Valerii inde ſequentia illa ſunt, Dii melius quid animi hæ uiris eorū in acie non dederunt? Nã ſi eorū mulierū maluiſſent ſeq uirtutē, Teutonicæ uictorię trophea reddidiſſent. Hæc ille. Inde ſub bello Iulii mulieres uiros rogabãt flētes, ut p̄ſiſterent, ne ſe & ſuos in ſeruitutē redigerēt, & currus ipſis obuiã repoſuerunt, ne effugerent, ut Cęſar li.i.cōment. late ꝓſequit̃. Tēpore inde Auguſti, q̊ Druſus bello Germaniã tentauit, mulieres cum uiris iuxta Romanis conflixerunt, & telis deficiētibus, pueros in faciē hoſtibus iniecerunt, ut Oroſius li.vi.ca.xx. & enarrator uitę Iuſtiniani aſſeruerunt. Florꝰ etiã li.iiii. agmen in eo bello fœminas auertiſſe hoſtiū uoluit, unde puto de eo agmine dictū hoc eſſe a Floro, de q̄ Cor. Tacitus mentionē facit, ſcribit em̄ memoriæ eſſe ꝓditū, quaſdã acies inclinatas, iam & labãtes, a fœminis reſtitutas, conſtantia p̄cū, & obiectu pectorū, & monſtrata cominus captiuitate, quã longe impatiētius fœminas timere ſuorū nominū adeo, ut efficacius eorū obligēt animi, q̄bus inter obſides puellæ nobiles imparēt. Hæc ille. Eutropiꝰ oīa iuxta ac Oroſius dixit, uerū Cimbricis temporibꝰ ea geſta aſcripſit. Euſebius tñ̄ Oro

ſio & Floro in libro temporū ſuffragaṫ, & Rhegino Prunieñ. eandē ferocitatē
refert in Hunnorū uiris & mulieribus reptam fuiſſe. Iornandes de Gotthorū
fœminis eadē ꝓtulit, quas & in acie uerſatas ſcripſit. Lōgobardi (numero uiri
li deficiente) fœminas armauerunt, ut Ligurinus de geſtis Fœderici. Paul. Dia
conus & alii ſcribūt. Cor. Tacitus fœminas Germanos ſecū in bellū adducere
teſtatur, ibiq; ullulatus earum, ac infantium uagitus audiri, teſtes ſacratiſſi-
mos illos, ſolitos inde ad has uulnera efferre, & nec illas horū plagas exigere,
Vlmēſes mulieres. aut numerare ac pauere, uerū cibos & hortamina bellantibus geſtare. Aiunt
Vlmā oppidū Sueuiæ olim a mulieribus (uiris deficientibus) defenſam, & in
oēs uino ciboq; oneratas, dū res in exitiū ciuitatis ageretur, igne, proprio mar
te ſe ipſas cōbuſſiſſe. Ego uero quia apud ꝓbatos non legi, nolo argumentis re
fellere, nec fidē habere. Sufficiat nobis id q̄d Cāpanus collegit, ſæpe fœminas
germanicas frameā ſuſcipientes, maritis p̄ſtitiſſe, & pro patria pugnaſſe. Et ad
dit. Facite Germani q̄d ueſtræ matres in bello Cimbrico fecerunt .ſ. pueros in
hoſtiū ora iacite. Mamertin9 ad Maximianū de Germanis. Quibus, inquit, oīs
uita militia eſt, q̄rū fœminæ ceterarū gentium uiris fortiores ſunt. In exercitu
Gotthorū cōtra Aurelianū decē mulieres bellaciſſimas ſumma uirtute ſub ha
bitu uirili decertaſſe FL. Vopiſcus, Blondus ac alii aſſeruerunt, quas & in triū
phum īpator traduxit. Amalaſunthā gothicā mulierē Sudas uirilē nuncupa
bat. C. Plynius II. in li. hiſt. germaniȩ, tradit fœiam ingētē animi, ſauciis militib9
germāis ueſtes ac fomenta largitā. Quod maxīe aīm Tiberii cęſ. cōcuſſerit. Idē
Cor. Tacitus hiſt. li. i. in fine aſſerit. Bellū q̄q; a Germanis cōtra Druſum geſtū
germanicæ mulieres potiſſimū tenuerunt, ut Strabo li. vii. refert, tunc eīn ſum
morū principū uxores ac filiæ capiebantur. Cimbri q̄q; ac Galli, ut Plutarch9
in uita Camilli ait, uxoribus ac filiis comitibus Romanū impiū inuaſerunt. He
rulorū mulieres in bello Gotthorū, digitis Romanos corpore minores mon
ſtrantes, uiros eorū accuſabant, q̄ hi multo grandiores ſuccubuiſſent. Poteſt
igitur Germanorū uirtus tm̄ fortitudine mulierū internoſci. Proculus Cæſar
centū uirgines in Sarmatarū acie captas, q̄ndecim dierū ſpacio mulieres red-
didit, putauit ſe forte, ſi dēſitate criminū caleſceret, ut ip̄e impator in una epiſto
la oſtendit, ac id honori ſuo accedere putabat, ut & de eo FL. Vopiſcus colle-
git. Claudius etiā cæſar deuictis Sarmatis & Gotthis, ingentē mulierū copiā in
tercepit, ut ipſi9 cęſaris ep̄ſa una ad Bochū oſtendit, in hæc uerba euadens. De
leuimus, inquit, trecenta millia ac uiginti Gotthorū, duo millia nauiū ſubmer-
ſimus, tecta ſunt flumina ſprotis & lanceis, cāpi oſſibus tecti lucent. Tot etiam
mulieres cœpimus, ut noſtrorū militū q̄ſq; ſibi binas aut ternas adiungere po
terit. Hæc Trebellius Pollio, Blondus, Sabellicus, & alii repetiuerunt. Nec for
tiſſimū illud facinus & ꝓbe uirile a noſtra memoria excludaṫ, q̄d apud Pauſa
niā grȩcū legim9 ἐν τοῖς φωκικοῖς de Galatarū .i. Germanorū mulieribus illa ora
tione, poſtq̄ Galatas occiſos tradidit, γυναῖκες δὲ καὶ ὅσαι, inquit, ἐν ὥρᾳ τῶν παρθένων,
ὅσαι μὲν φρονήματός τι αὐτῶν εἶχον, ἑαυτὰς ἔφθασαν, καὶ ὅσαι μὲν τῶν γυναικῶν ταῖς μαχαίραις
γαλατῶν ἐπιτύγχανον, αὐρχηίεια τὰς ψυχὰς ἀφίεσαν. quod ſaltē nobis ſenſum illum
faciat

faciat,uerba non curabimus traducere,Galatarũ mulieres inquit,& uirgines q̃ adhuc in flore uiguerunt,q̃ ſaltẽ rõne ꝑditæ erãt rẽ ꝑuenerũt, & oẽs ſumptis Galatarũ gladiis,ipſarũ manu ſibipſis cõſciuerũt.Et tãdẽ de germãię mulierib.

De ſtudio & laude libertatis Germanorum. Ca. xxii.

OMniũ illorũ q̃ uirtute belli nobis cõtingere poſſunt, longe ꝑclariſſimum eſt libertas,ob quã ſolã conſeruandã Lacedæmonii,ut Plutarchus ait,totã corꝑis habitudinẽ direxerũt. Cuius etiã ſentẽtia erat potius liberã caſam inhabitandũ eſſe,q̃ ſeruũ imꝑare oĩbus.Nec potuit Homer⁹ deorũ fœlicitatẽ clari⁹ exprĩere, niſi ꝙ eos ἐλευθέρους.i.liberos uocaret, & Iouẽ ἐλευθέριον Heſiodus in Theogoniis τὰς ἐν πιερίῃ κρονίδῃ τέκε πατρὶ μιγεῖσα μνημοσύνη γουνοῖσιν ἐλευθῆρος μεδέουσα,de Muſis loquens,& muſas liberas oñdit. Fuit aũt libertas in ſummo ꝑcio apud germanos, unde Tacitus li.ii.hiſt.Arimiũ cumulatius non potuit extollere,niſi ꝙ haud dubie germanię liberatorẽ & libertatis germanicę uindicatorẽ ipſum diceret.Idẽ Arimius fratri ſuo Flauio ob defectionẽ a Germanis nihil grauius potuit infligere,niſi ꝙ ad Amitã libertatẽ negligens, ꝓpter opprobriũ amicorũ ad Romanos defeciſſet,ita ut patriæ ꝓditor iudicari potuerit.Et paulo ante apud eundẽ Cornel.lib.ii.hiſt.maioris eſſe uirtutis mori pro patria ꝗ̃ ſeruito iniuſto ꝑmi putauit.Oẽs q̃ꝗ ꝓprio libertatis iure exuti ſunt,qui Germanorũ libertati inſidiabant.Nã Valentinianus Cæſ. tributa germanis iniungere uolens,pene ad ꝑſoluenda tributa ipſe cõpulſus ẽ. Doluit Lyſimachus rex ꝙ germanorũ libertatẽ qetã affecerat.Plutarc.ita ait. λυσίμαχος ἐν θρᾴκῃ κρατηθεὶς ὑπὸ δρομαχέτου, καὶ διὰ δίψαν ἑαυτὸν καὶ τὸ στράτευμα παραδούς, ὡς ἔπιεν αἰχμάλωτος γενόμενος, ὦ θεοὶ εἶπεν, ὡς μικρᾶς ἡδονῆς ἕνεκα, δοῦλον ἐμαυτὸν ἐκ βασιλέως πεποίηκα.i.Lyſimachus in Thracia uictus a Dromachete, Gotho.i.germano,cũ ſeſe & exercitũ ꝑſidi tradidiſſet,bibens in captiuitate poſit⁹, o dii,inquit,ut paruæ uoluptatis gratia,me met ſeruũ ex rege feci.Dromachetes aũt ille germanus extitit,& illa pugna germanis edita fuerat,ut li.iii.ex Strabonis & aliorũ ſententia diximus.Nil ergo hi quibus germanorũ libertas offenſa fuit,niſi pœnitentiã meruerũt.Idathyrſus Scytharũ germanicorũ rex,qm̃ Iſtri loca tenuit,ubi Scythæ Germani erant,ille etiã ſuaſit populis libertatẽ germanicam nulli impune tentandam eſſe Plutarcho referente, cuius eſt oratio. Ἰδάνθυρσος ὁ σκυθῶν βασιλεύς, ἐφ' ὃν διέβη Δαρεῖος, ἔπειθε τοὺς ἰώνων τυράννους, διὰ τὸ ἴστρου ζεῦγμα λύσαντας ἀπαλλάττεσθαι, μὴ βουληθέντας δὲ διὰ τὴν πρὸς Δαρεῖον πίστιν.i. Idathyrſus Scytharũ rex contra quẽ Darius traieciſſet,ſuadebat Ionũ tyrannis, ut ſoluto Iſtri Germanorũ fluminis iugo effugerent,ac ſeſe in libertatẽ uindicarent.Dũ noluiſſet fidẽ ſuã in Dariũ facere,alii hunc regẽ Agathyrſum uocauerunt, q̊d plus arridet a populis illũ noĩari, qui haud dubie Iſtrũ incoluerunt.Tantum penes Germanos libertatis ſtudiũ floruerat.Nullus etiã ſine Galatarũ tũc germanorũ ope libertatẽ ſuã tutã ſperabat,referente Iuſtino hiſtorico li.xxv. Methodius in ſuis annalibus penes Germanos libertatis ſtatuã olim cultã ſcribit. Oſtrogotthi poſt tot editas clades,dũ pene in cineres oẽs reſoluti a Narſete fuerãt.Deniq̃ ut oẽs eorũ facultates tuto eis liceret aſportare,uſq̃ ſpiritus artus eorũ dirigeret ſeſe certaturos Romanis uoluerũt, apud Procopiũ li.iiii. Idem

Libertas Germanorum.

Procopius li.i.Sicuti deinceps,inquit,Alemani gens ualida habitãt, liberi oẽs. Seneca de ira li.ii. Vt ſcias,inquit,an generoſi ira aliq̃d habeat,liberas uidebis gentes,quæ iracundiſſimæ ſunt,ut Germanos & Scythas. Id exẽplo mulierũ germanarũ probari põt.Hæ ut Cęſar li.i.cõment.ſcribit flentes pueros oſtẽtãtes,maritos rogauerunt,ne ſe in ſeruitutẽ redigerent.Libertatis ergo eorũ meminit Tacitus in Germania,& in libris hiſtoriarũ,ubi Teutheri ad Vbios dicunt.Agimus Marti gratias,ut liberi inter liberos ſimus.Egeſippus Rheni fluenta dixit liberas gentes uſq; ad mare inhabitaſſe. Aeneas Syluius ad hũc diẽ adeo libertatẽ apud ipſos in ꝓcio eſſe ſcribit.Mulieres Cimbrorũ captiuæ,dũ neq; uirginibus ueſtalibus iungerẽt,uerũ captiuæ ducerẽt,ſe inuicẽ oẽs occiderunt.Val.Max.li.vi.ſcribit,& Hierony. diſtin.xii.epiſt.ad Geruntiam.Qui poſtq; hanc hiſtoriã poſuit.Quid,inquit,barbaræ caſtitati non potuit inferre captiuitas? Oroſius li.vi.ca.xx.ubi de bello Druſi loquit̃. Germani,inquit,oẽs confluxerũt undatim,aut ſuſcepturę conditione pacis,ſi uincerẽt,uel uſuræ (quieta libertate) ſi uincerent.Getæ q̃q; pro libertate oĩa expoſuerunt,ut ſcribit Horat.oda.lib. Sic & Lõgobardi legatis Vandalorũ reſpondebant,poſcẽtibus tributũ aut bellũ, ob libertatẽ tuendã potiꝰ armis ſe res cõmiſſuros eſſe, ut Paul. Diaconus in fine primi libri habet.Et idẽ .Hactenus apud Baioarios ,inquit,Saxones & alios eiuſdẽ linguę hoĩes(intellige Germãos) ea libertas ẽ, ut carminibus celebret̃. Libertatis ſtudiũ in Frãcis Hunibaldus ſatis exprimere neſcit.Nã cupidiſſimos libertatis, ideo ſemꝑ Romanis ſuſpectos Frãcos fuiſſe ſcribit.Valentiniano em̃ tributũ poſtulanti reſponderunt,ſe libertatẽ præ oĩbus cuſtodire uelle,& ſi bello contra ipſos inſurgat,ſe ſenſurũ Frãcos liberrimos,& ipſum ſeruũ.

Frãcorũ libertas.

Hunibaldus a Marcomiro primo uſq; ad Clodoueũ libertatẽ eorũ ſummã recitat.Abbas Spanheimius ſcribit inuicẽ ſe ſalutaſſe Frãcos, Salue liber France,Eſt apud nos ꝓuerbiũ,Liberior Franco ſum.Tacitus tanq̃ aliq̃d mirandũ adducens dixit, Germanos adeo ludo aleæ deditos, ut plęriq; oĩbus amiſſis pecuniis libertatẽ offerant,& ꝙ uictus uoluntarię ſeruituti acq̃eſcat.

Ludus aleæ.

Sic & apud hiſtoricũ loquit̃ impatorũ unus,pene concidi,& tãta erat germanorũ libertas.Hodie q̃q; libertas penes noſtros q̃ta ſit? ex clade Suitenſiũ ſcimus,qui ſemel re infecta,occiſis ciuibus,extrema (ſalua libertate) pati nõ denegauerũt. Nec unq̃ tributa aliqua ſoluiſſe planũ eſt Germãos, uſq; ad impii translationẽ ad eos,niſi ſemel Vngaris. Pro libertate tñ cũ duce Hẽrico nolebant ſoluere,& uicerunt,ut ſcribit Lupoldus.Bene ergo Cor.Tacitus Arſacidis regno acriorẽ dixit eſſe libertatẽ noſtrã. Ammianus de Sarmatis lib.xvii. Qui libertatẽ,inq̃t,ſperabant parere impiis,& alias ſedes ſuſcipe ſunt accenſi trãquillas,ut nec bellis uexari, aut ſeditionibus mutari poſſint. Ioſephꝰ li.ii.belli iudaici.Septuaginta annos Germanos ait pro libertate pugnaſſe,uerũ tantũ ad ſuũ tempus rẽ eſt metitus,ſi diutius uixiſſet, maiori ſpacio hãc numeraſſet.

De ira & furore Germanorum. Ca. xxiii.

Ira Germanorũ.

NVnc ad irã Germanorũ deſcendã, q̃ cos fortitudinis a peripateticis eſſe ferebat̃. Seneca grauis author, Iracundiſſimas gẽtes Germanorũ ac ſeptentrionaliũ eſſe arbitrat̃. Similiter & Albertus in li. de natura

locorum Lucianus, Scythas ſeptentrionales in dialogo τόξαρις inſcripto aſſerit ἔχθρᾳ μὲν ἀεὶ χρῆσθαι, καὶ ὀργῇ ϗ θυμῷ. i. ſemꝑ malę irę q̃ furori indulgere. Ira olim ut Cor. Tacitus lib. xix. aſſerit, Germanorum inconſulta erat, ut etiã Ioſephus lib. xix. ſcribit, barbarorum p̃ceps, inquit, ſubita, & repentina, ira eſt. Seneca q̊q lib. primo de ira. Quid curſu acrius? inquit, quid induratius ad oẽm patiẽtiam &c. & multa ibidẽ de eorũ ira diſſeruit. Claudianus de Alarici regis Gotthorũ ira ſcribit in Stylicõe. Sed nec euentu, inquit, minus furor caret. Sic etiã de eorũ furore ſi quis legere cupit Florum lib. iiii. uideat, ubi pugnã & exitium Q. Vari deſcribit. Mamertinus ad Conſtantinũ, Francorũ furorẽ ultra oceani æſtum feruere ſignificauit. Man. ad cæſarẽ. Ecce Carithnos, q̊s furor armauit. Sidonius li. x. Obſequiũ gens una negat quæ nuper ab Iſtro Turgida plectendas in prælia ſuggerit iras Rettulit indomitũ ſolido truculentior agmẽ. Et Panagyricus ad filiũ Conſtantini, non ueritus gentis Frãcorum inexecrabiles iras ac odia. Oroſius, Euſebius, & Eutropi⁹, de furore mulierũ Germanarũ tm̃ Tiberii & Druſi tp̃ibus plura retulerunt. Taceo furorẽ Cimbrici belli, cui⁹ Otto, Plutarchus, & alii pleniſſimi p̃cones ſunt. Furoris Germanorum teſtes ſunt, ut Methodius martyr, Paulus Diaconus in hiſtoria Longobardorũ, Rhegino Prunienſis, & Aeneas Syluius aliiq inquiunt, uniuerſæ urbes Italiæ, Galliæ, Græciæ, & totius Europæ nunc dirutæ. Quarum in plæriſq ueſtigium adhuc apparet. Teſtimonium huius perhibet Ammianus Marcellinus lib. xvi. dũ ꝓpter furorẽ Germanorum inter Coloniam & Confluentiam nullam olim ciuitatem uiſam teſtatur. Et idem circa finem. Fremitus, inquit, Alemanorum indignatione mixtus, unanimi conſpiratione uociferantium erat, & in oculis eorum furor uidebatur. Id etiam peculiare eorum irę & furoris argumẽtum eſt, ꝙ ſemper Germani armati ſunt, & armis cincti fuerunt, ut Egeſippus probat libro primo, ꝙ & in exequiis etiam militarem ordinem ſeruauerĩt germani, ac ſi in bellum ire uoluerint. Idem Campanus in oratione ad principes teſtatur. Nec, inquit, maiores ueſtri templum niſi armati ingrediebantur.

Ira inconſulta Ger.

Furor

De armis, lanceis & frameis Germanorum. Ca. xxiiii.

NAtio quaſi quælibet propriis decorata armis nitebatur, Romani pilis, alii aliis, Germania uero maxime frameis & haſtis. Quam & Cor. Tacitus maioribus lanceis uti dixit. Similiter et Diodorus lib. vi. quas frameas dicimus, anguſto & breui ferro ac acri, et ad uſum habili, ut eo telo uel eminus uel cominus (ut ratio dirigit) pugnetur, Cornelio in germania libro hiſtoriarum uigeſimo referẽte, q̃d poſt eum Sabellicus recitat libro ſecundo Eneadis ſextæ, quorum ſententiæ addictus Lucanus ita loquitur.

Arma germanorum.

Aut longis Teutones armis. Idem libro primo.
Et biturix, longiſq leues Axones in armis. Et bene leues, quia Tacitus tm̃ miſſilibus uti germanorum pedites aſſeruit, & Celtes lib. ii. odarum cum inq̃t.
Quid ue germanus meditatur armis Dum mouet longa galeatus haſta
Horrida bella. Leuitatem quoq armorũ Germ. Tacitus libro xx. probat. Rhegino monachus Hũnorũ ait eſſe morẽ, pugnare ꝓcurrẽtib⁹ eq̃s, & terga

dando fugã ſimulare, cominus inde reuerſo equo pugnare, & ſagittarios eſſe.

Framea & lancea quid.

Aſtipulant̃ huic de Hunnorũ more Sidonius Apollinaris, Paulus Diaconus de geſtis Gotthorũ, Claudianus, Iornãdes, & multi alii. Propria etiã Germanis framea concedebat̃, & origine nõ alia q̃ germana, nos ain pfrym, ita & lancea (Lantz) licet ſint q lanceã hiſpanicũ dixerint nomẽ. Nec tm̃ Germanis ꝓpri⁹ erat, lõgarũ haſtarũ uſ⁹, ſiq̃dẽ Homer⁹ δολίχ᾽ ἔγχεα .i. longa tela Græcis ac Troianis aſcripſerit. Tacitus li. i. hiſto. Barbari, inquit, cecinnę ſtatiões perfregerũt, Sueui aũt & Cheruſci ingentes haſtas ad facienda uulnera ſtrinxerunt.

Septentrionales Germanorũ maxime ſagittis uſos fuiſſe. Ca. xxv.

Qui populi Germanorũ ſagittarii.

ILli aũt q magnã Germaniã incolebãt, ſagittariorũ nomẽ ꝑpetuo attributo ſibi deſumpſerũt. Sycãbri aũt telis Amazonũ uſi ſunt, referente Horatio li. iiii. oda xiii. Te cede gaudẽtes Sycãbri. Cõpoſitis uenerant̃ armis, idẽ Horati⁹ Vindelicis ſecurim Amazonũ cõceſſit. Mãtuanus, hi ſpicula torquẽt, Pantheſilea nõ ĩferiora ſecuri. Cymbri, auctore Plutarcho ĩ Mario, tricuſpide telo utebãt̃. Daci aũt & Getæ ueneno ſpicula eorũ inũgebãt. Silli⁹. n. ita ſcribit. Dacus ut armiferis Geticæ telluris in oris, Spicula qui patrio gaudet acuiſſe ueneno. Plura Iornandes. Ouidius etiam in Triſtibus. Pars cadit hamatis miſere confixa ſagittis. Nam uolucri ferro tinctile uirus ineſt. Procopius lib. ii. Maſſagetas ſagittandi peritiſſimos aſſerit. Apud eundẽ Gotthos nõ ſagittarios niſi ex longinq̊ teſtat̃ Bellizarius. Iulius Capitolinus in Maximino ait cęſarẽ Germanis peritis ſagittãdi, ſagittarios Mauros oppoſuiſſe, q̊d & Herodianus refert. Nazarius Mamertinus ad Diocletianũ optĩos ſagittariorum Bohemos aſſerit. Lucianus in dialogo q τόξαρις inſcribit̃, de Scythis ſeptẽtrionalibus. οὐ μόνον ἄρα τοξεύειν ἀγαθοὶ ἦσαν σκύθαι, καὶ τὰ πολεμικὰ τῶν ἄλλων ἀμείνους .i. Nõ ſolũ utiq; ſagittãdo ualẽt Scythę, uerũ & eos in his q̃ bellicã uirtutem ſpectant, cæteris præſtantiores eſſe uideo.

De ſcutis atq; catheiis Germanorum. Ca. xxvi.

Scuta germanorũ

SCuta Germanorum lætiſſimis coloribus diſtincta obducebant̃, referẽte Cornelio. Plutarch. in Mario ferreis ſcutis uſos refert Cimbros. Fuit aũt peculiaris in bello ſcutorũ cõſuetudo penes eos, ita ut Cornelius Phẽnas populos eo argumento Germanos dixerit, qa ſcuta gerũt. Et idẽ Cornel. in hiſtoriis Brunonẽ canenefatũ ſcutũ ſibi impoſuiſſe aſſerit ad morẽ gẽtiũ. Sic aũt obtinuit mos ille cõficiẽdorũ ſcutorũ, ut hęc ex boũ tergis ſicuti ĩ hiſtoriis Tacitus profitetur conſarciebantur. Familiare etiã apud eos fuerat detortis mulierum crinibus ſcuta ac tela eorum imbuere, quem uſum ualidiſſimũ Vegetius, Frõtinus, & alii fecerũt. Maximin⁹ cęſar q utroq; parẽte germanus ferebat̃, fœminarũ crines telis adhibuit, ut Iulius Capitolinus, & Aelius Cordus de eo teſtant̃. Romani ideo Veneri Calųę tẽplũ cõſtituerũt, ut mulierũ comis uti ipſis liceret, ut Deuſippus ac Arianus græci authores, & Iulius Capitolinus collegerunt. Cæterum Sclaui clypeum ac tela in manibus geſſerunt, Procopio referẽte lib. ii. belli Gotthici. Rugi aũt ac Leuonii rotunda ſcuta, Naharuali uero & Harii Germani nigra induerunt, quemadmodum ait Cornelius in Germania

Campanus in orõne Ratiſponenſi multa ſcutorũ genera inueniſſe Germanos refert, in q̊rũ numero ego cateias puto eſſe referendas, dũ illis alios a Germanis uſos fuiſſe non legat̃. Huius teli meminit Virgilius, qui in vii. libro tantum μεταφορικῶς quibuſdam aſcripſit aliis. Teutonico ritu ſoliti torquere cateias. Et Sidonius Appollinaris li.xx. Quondã fracte ſubis Cimber gladiiſqꝫ grauatus Ante manus ſolas iuſſi portare cateias. Volunt aũt cateias ſcuta fuiſſe p̃longa, pene totã corpis inferioris partẽ tegentia. Qualia Boemorũ ſcuta, ſolo (dum p̃liat̃) infixa referunt̃ (ain Tartz) Locũ hunc Virgilii Seruius q̄ Cateiæ.
Landinus illotis pedibus tranſeunt, & quorſum id attineat? q̊d ad Gallos referant, non intelligo. Nec p̃mittat̃ q̊d Cornelius ait lib. hiſt. v. ex urorũ tergis ſcuta fabricare ſolitos Germanos, & addit eodẽ anno Phryſii tranſrhenani terga boũ, ꝓ ip̃ẽſis in uſus militares negabãt, donec Olẽnꝰ eorũ prĩceps urorũ terga ipſis tradebat. Hæc ille.

De gladiis ac curribus in bello Germanis peculiaribus. Ca. xxvii.

NEc ſemp̱ λοφόφοροι Germãi extiterũt, uerũ gladiis aliq̃n res agebat̃ ab ipſis. Bellizarius dux apud Procopiũ græcũ lib. i. tm̃ Gotthos telis ac gladiis cõſueuiſſe refert. Cornelꝰ breues gladios Rugiis ac Leuoniis ꝓprios eſſe aſſeruit. Idẽ Cornelius in hiſtoriis nonnihil Germanos ad pedeſtrem pugnã ualere putauit, p̃ſertim dũ contis ac gladiis rem gerant. Camillꝰ conſul uidit uiriũ ſummã Galatarũ tm̃ in agitatiõe ac uſu gladiorũ poſitã, referente Plutarcho, conſtituit igit̃ contos p̃acutiſſimos. Valuerunt & gladii non parũ contra Germanos, Cæſar eñ cõmẽt. pri. ac Maximinus, referente Herodiano, nuda Germanorũ capita, nullo telorũ gñe plus offendebant q̄ꝫ gladiis. Curribus etiã ſungebant̃ noſtri in bellis, q̂s Germanorũ mulieres maritis (ne uiri eorũ effugerent) oppoſuerunt, Cæſare, Eutropio, Euſebio, & aliis referẽtibus, Et Scythas ſeptentrionales in exercitu curribus uſos Lucianus refert in dialogo qui ἢ φιλία inſcribitur. Arma German.

De uariis telorũ & armorũ gñibus, uariis germãis attributis. Ca. xxviii.

ET licet p̃ſcriptis armis Germani in cõmuni acqeuerint, ꝓpria tñ arma pene cuiqꝫ Germanorũ generi a ſcriptoribus ſunt addicta, quibꝰ uidelicet plus aliis ualuerint, quod Sidonius illo diſticho oſtendit. Varia genera armorum

Curſu Herulus, Hunnus iaculis, Francuſqꝫ rotatu,
Sauromatæ clypeo, ſalius pede, falce Bohemus. Et Claudianus in Stylicõe Nec falſe gelonus, Nec arcu pepulere Getę, nec Sarmata conto. Statius etiã in ii. Achil lib. Nec q̊qꝫ me ulla feri mauortis imago Præteriit, didici q̊ pæones arma rotatu, Maſſagetæ ſua geſta cient, q̊ turbine ceſtũ Sauromatæ, falcẽqꝫ getes, arcũqꝫ Gelonus. Bilibaldus Birckaimerus uir in oĩbus literis adeo exercitatꝰ ut οὔπω ριοῦρν ἐγὼ ἴδον ὀφθαλμοῖσιν in proxima ad me epiſtola ita ſcripſit. Narrabis igitur quomodo Attila militãtibus cum ip̃o Sueuis pedibus, Hunnis arcu, Alanis graui armatura, Gotthis enſibus &c. Si autẽ proprium quiddam Germaniæ loco attributi concedere uolumus, bombardæ inuentio euiuſqꝫ uſus ipſis erit accommodatiſſimus.

De inuentione Bombardarum Ca. ix.

Bombardæ unde.

OMnium q̄ crudelitatis impulſu ſibi ipſi mortalitas noſtra excogitauit, crudeliſſimū Bōbarda locū obtinuit, cōtra quā nullę ab humano ingenio elaboratę, ꝓualent artes, uulla uirt9, fulmīe.n.minati9, oīa obuia ꝓſternit, ſolo ęquat, nihil hoīm manib9 adeo firmū ac ſtabile fūdatū eſt, cuius uires non excedāt bombardarū tonitrua ac faces, quæ mare, quæ terras cœlūq́ꝫ ꝓfundum, qppe ferūt rapide ſecū, uerrūtq́ꝫ ꝑ auras. Hui9 īuētorē tot funerib9 dignū, Polydor9 de īuētiōe rerū ſcribit. Stapulēſis politicā Ariſtotelis enarrās cōgruū fuiſſe ait, authorē tātę machinę opus ībuiſſe. Non me latet multarum rerum fontem eſſe, non tamen auctor memoria debita (ut rei cum rerum natura ꝑliātis reꝑtor) defraudet. Polidorus nomē autoris reticuit. Stapulēſis huius artificii originē an Burgūdis: an Germāis aſcribat: hęret. Cāpan9 ī orōne Ratiſponēſi, ac Platīa ī uita Vrbani VI. germāis aſcripſerūt, multi id monacho cuidā cōceſſerūt, q ex libris philoſophi de cœlo uidēs, ignē multo mai9 ſibi ſpaciū q̄ꝫ terrā uēdicare, ac mixta corpa (ut phyſici loquūt) in ignē redigi, ęreā ollā undiq́ꝫ circūſeptā, ſulphure ac puluere repletā, igne accedente conflauit, agnoſcēs roborib9 acernis dēſiſſimos ornos cōtuſos, bōbardā a ſono dictā eſtinxerat. Alii uo cuidā noīe Petro tribuerūt, q pſpectiua arte ībut9, ex duab9 rebus diuerſiſſimis, nā altera ſūmo frigore ex ſaligno Salpetro, altera calore naturali īſtincta puluerē cōglutīaſſe, ac ī morē fulminis naturali rōne cōſtituiſſe, & ſic Bombardam reperiſſe dicitur. Adrianus Cardinalis in li. de uenatione inquit.

Erat Sycamber,
Forte in tam celebri ſodalitate
Audax, prælia tanta qui cieret
Libs cognomine, machinę repertor
Mirandæ, horrificæ, minacis, atræ
Qualem nec Steropes, nec ipſe ferē
Pater Lemnius inferis cauernis
Informaſſe Ioui, nec ulla in orbe
Per tot ſecula excogitauit ætas
Nam truncum teretē, æneum cauūq́ꝫ
Nitro ſulphure puluere & ſaligni
Carbonis replet, uſq́ꝫ ad umbilicum
Includitq́ꝫ palam, ex liquente plumbo,
Superne tenue oppido foramen
Spirat, hanc iacit igneam fauillam.
Non ſic fulminis impetus triſulci
Nec balarica ſic rota fertur.

Multa Nauder9, & alii. Nō aūt hęc de fūda balarica ſīlia ſunt, q̄ ſine ſulphure emittebāt. Sabellic9 germāi noīs hoſtis, deniq́ꝫ id nobis reliqt, licet ſępe ſundis & alios populos uſos ſcribat. Tanais Scytharū rex ī ep̄la ad Vexorim regē ęgyptiorū, Parthos olī & fragoſis uaſis cōſueuiſſe ait, ꝓcul hoſtes ferire, ī modū ac ſonū tonitruę. Id tn̄ certo certi9, Venetos cōtra Genuēſes primos bōbardis conſueuiſſe, & primo tunc ea tormenta fuiſſe uiſa, ut Platina in loco prędicto aſſerit, ac germanos huius repertores aſſignat. Nec non Campanus in Ratiſponenſi oratione. Nec Beroaldus illo carmine eius inuentione germāos defraudare uoluit. Menſarū nitidas ære machinaſq́ꝫ Ad nos belligeras ſubinde mittis. Annus aūt tūc milleſimus & ſupra trecenteſimū octuageſimus agebāt, quando bombardarum tonitrua a Germanis ſunt repta. Et tandē de illa. Sūt præterea artifices longe optimi in Germania, qui a gręcis γρυτυβαλγαστιδισται dicuntur, quorum artificio nil abſolutius alius orbis produxit.

De equitatu Germanorum ac equis eorum. Ca. xxx.

EQuitatu Germãos τῶ ἀμφιπποτοξότας plurimũ ualuiſſe oĩm ſcripto
rum conſenſus allegauit, repetat̃ oĩs ætas, om̃e bellũ Germanorum
uirtute cõfectũ, & cõſtabit primas uirtutis partes eqtatui germãico
fuiſſe delatas. Bellizarius apud Procopiũ li.ii. aſſerit Gotthos tm̃ equites telis
ac gladiis conſueuiſſe, licet & idẽ Procopius ibidẽ uirtutẽ eqtandi Sclauis ade
merit, & eos κατὰ ἀντίφρασιν tm̃ pedibꝰ bonos dixerit. Pauſanias græcꝰ in Pho
cicis pene tm̃ eqtatum Galatis Germanis conceſſit, quantã pedeſtriũ multitu
dinẽ. Maximinus impator Germanorũ eqtatũ ſemp hoſtibus antepoſuit, Ca
pitolino ac Herodiano referentibus. Idẽ impator ſummope Germanorũ eqta
tum horruit, unde aduerſus eũ mauros ἀκροτάτους immiſit, qui paulum ſubmo
uerent eqtes hoſtiũ, ut ait idẽ Herodianus. Cæſar q̊q; in cõmẽtariis Germano
rũ equites ſæpe ſtragẽ ingentẽ edidiſſe aſſerit. Eqtes Germanorũ ſcutis ac fra
meis uſos fuiſſe collegit Cornelius, Procopius gladiis & telis add t, & raro ſa
gittis. Equos p̃terea Germani ad belli uſum alebant, poſthabita forma aut cor
poris uelocitate, ut Tacito placet. Appianus in Celtico Germanorũ eq̊s in ne
ceſſitate lignis ali poſſe profitet̃. Ad natandi etiã conſuetudinẽ eq̊s adhibebãt
Germani, ad q̊d illud Cor. Taciti attinet, ſic dicentis in hiſtoriis. His qui ueteri
(inquit de Germanis) inſtituto nobiliſſimi regebant, erat equus natãdi ſtudio
deditus. Idẽ Herodianus li.viii. Auſi inqt, ſeſe Germãi ſunt fluminibus ἅμα τοῖς
ἵπποις διανήχεσθαι εἰθισμένοις (ut eiꝰ ꝟbis loquar) cũ eq̊s natare peritis ĩmergere.

Eqtatus Germanorum.

De ſigillis, ſignis, galeis, thoracibus, & reliquis bellorum inſtrumentis ueterum Germanorum. Ca. xxxi.

VAria ſecundũ gentis diuerſitatẽ ſigna erãt Germãis, Cimbrorꝫ uexil
la taurus ĩbuit, ut ait Plutarchus in Mario. Frãcorũ etiã leo retulit, re
ferẽte Hunibaldo. Saxõibus idẽ ſignũ Hermãnꝰ fuiſſe, ꝓbat. Gotthis
uero urſa, Gepidis nauis, Alanis, Burgũdiõibꝰ ac Sueuis Hiſpaniã inuadẽtibꝰ
Catꝰ in ſignũ militare aſſumebãt̃, Methodio colligẽte. Cimbri galeis horrẽdis
hiãtiũ aĩaliũ imaginibꝰ luſtratis utebãt̃, ut Plutarcho placet. Alii Germanorũ
(ut Cornel. ait) pauci galeis aut loricis tegebãt̃. Procopiꝰ etiam Sclauos thora
cibꝰ oĩno nõ uſos aſſerit. Et ut rei ſummã uno dicto teneas, armorũ grauitate
offendebãt̃ Germãi, leuibꝰ uero ſemp fungebãt̃, ut Plutar. in uita Camilli ait.

Signa germanorum.

Galeæ & thoraces germanorum.

De inſtructione acierũ, ac modo ineũdi bella German. Ca. xxxii.

DVm Vegetiꝰ, Aelianꝰ, & alii cuneos ꝑtim literis, ꝑtim ĩſtar τῶ ζυχοβατῶ
uarias ĩſtruẽdarũ acierũ ſpecies aſſignẽt, Germani ἄτεχνοι furore q̊dã
more barbarorũ uulnera inferebãt, ut Plutarch. de Galatis germãis
ſcribit. Acies tñ ꝑ cuneos cõponebãt, & loco aliqñ cedebãt. Tacitꝰ em̃ lib.i. ubi
Druſi pugnã aduerſus Cheruſcos auſpicat̃. Dirigũt̃, inqt, apud germãos acies
nõ ut olim diſiectę ꝑ catenas & uagis ĩcurſibꝰ. Pauſanias in Phocicis alã Gala
tarũ tũc Germanorũ ita ĩſtructã ĩducit. Primo numerũ eqtũ Galatarũ igẽti nu
mero cõp̃hẽdit, duo, inqt, circa unũquẽq; eqtẽ miſtri uerſabant̃, ἀγαθοὶ καὶ αὐτοὶ
τὰ ἱππικὰ, ut eiꝰ uerbis loq̃r, q rerũ equeſtriũ haud ignari paribꝰ eq̊s uehebãt̃.

Bellica inſtructio Germ.

Et a tergo ſecūdū ſeriē ſeqbāt̃,& ad oīa negocia parāda utiles reqrebāt̃. Hęc ille. Cæſar in cōment. Germanos multo tumultu bellū ingredi aſſerit, quēadmodū Plutarchus oēs barbaros ait magno ſublato clamore, bella exordiri. Et Homerus Troianos tumultu, græcos uero tacitos in bella irruere aſſerit. Plurimū aūt & in cuneos acies noſtri maiores cōponebant, unde merito Cuneos Germanorū Appianus appellat fortiſſimos. Germāos in pricipio pugnæ acerrimos antiqtas dicebat, & Marius, referente Plutarcho, tm̄ acies Cimbrorum ualidas primitus eſſe ad ſuſtinendos impetus indicabat. Repentinus em̄ eorum furor extitit. Cæſar Iulius, teſtante Frontino, Germanos fortiſſime pugnantes emiſit, & ita uictoriæ ſe compotem reddidit, ut idem Plutarch9 in Camillo de Cimbris, ac Procopius de Gotthis teſtantur.

De aris Germāię, ubi uidelicet pugnæ olī editę ſūt, & Ro. caſtris. Ca. xxxiii.

Aræ Germaniæ

CONfecta aūt pugna qualicunq; fortuna, Germani in huius rei memoriā aras poſuerunt, quas & noīe ducis appellauerunt. Daci Germani uicto Decio Philippi Cæſ. p̄fecto, aras Decianas conſtruxerūt, ut Iornandes de rebus Gotthorū, Sabellicus, & alii dicunt. Druſo q̊q; inter Salā & Rhenū aræ fabricatæ ſunt. De quibus illa uerba Cornelii ſunt li. ii. hiſto. Foſſa inde ac aræ Druſinæ, inquit, uident̃. Meminit & earū Suetonius in Claudio. Duæ p̄terea aræ in Germania uidebant̃, q̄ ſingulis annis reuolutis die ſolenni q̊ Cimbri a Germanis uicti ſunt, clangorē edebant, ut Dorotheus græcus li. iii. rerū Italicarū, ac Plutarchus in lib. περὶ παραλλήλων ἑλληνικῶν καὶ ῥωμαίων teſtātur. Antoninus in itinerario, ac Itinerarium nup̱ Auguſtæ rep̱tū ararū Vbiorum recordant̃. Aræ q̊q; Barbonæ ubi Baro occiſus erat apud Cheruſcos, & ubi

Caſtra Ro.

Centuriones Romanorū a Germanis mactati erant, erigebant̃, ut ait Tacitus lib. i. hiſt. in fine. Sic etiā ubi hoſtes Germanorū hyemabant, eorū noīe noſtri caſtra dixerunt, ita a Cornelio uetera caſtra, Romanorum caſtra nuncupabant & Vbiorum ciuitas Romanorum colonia dicitur.

A multis diuinatas fuiſſe Germanorū dirruptiōes ac uaſtatiōes. Ca. xxxiiii.

Dirruptiones Germanorū diuinatæ.

CAeterū ut et demū finis uolumini huic eueniat, illud prius annectere uolui, ante multos annos ac ante rei euentū etiā ſæpe Germanorum fortitudinē fuiſſe p̄dictā. Heraclitus em̄ græcus ab Hyp̱boreis Romā capiendā p̄dixerat. Siſr̄ter & Ariſtoteles, referēte Plutarcho in Mario. Valerius etiā q̄dam ꝓdigia Gallorū ſenonū dirruptionē p̄curriſſe teſtat̃. Plinius lib. ii. q̄dam ꝓdigia ac pluuias ante Cimbricū bellū, ac q̄dā ſpecies armaturarū in cœlo apparuiſſe aſſerit. Iuſtin9 hiſtoricus Philippū q̊q; hiſtoriarū uolumine xxix. Romam Gallis ac pœnis prædam futurum prædixiſſe uoluit.

Germanos faciles & prōptos in repetendis bellis. Ca. xxxv.

GErmani ad bella (q̊cunq; modo cōpoſita) renouanda cupidiſſimi fuerunt, ut bene de ipſis Herodianus lib. ᾱ. dixit. ῥᾷ γὰρ τὸ βάρβαρον καὶ ἐπὶ ταῖς τυχούσαις ἀφορμαῖς ῥᾷστα κινεῖσθαι. i. Barbarū. n. eſt in rebus adeo mutabilibus facile ad bella moueri. Ob leuē etiā occaſionē, Brēn9 german9 a Ro. q̄ſitus, cur Cluſianos bello īfeſtaret: apud Plutarchū ī uita Camilli. Paruū, inquit, ſpacium terræ illis ſufficeret.

Germanos nunq̃ uirtute a Romanis uictos eſſe. Ca. xxxvi.

MAximũ id Germãicę fortitudĩs argumẽtũ, ꝙ ſi oĩm auctorũ uolumĩa regrerent̃, nunq̃ uirtute Germanos ſuccubuiſſe conſtaret. Semp̃ eñ auaritię gratia, aut nimia ebrietate obruti, Romanis uictoriã pepererũt. Reuocẽt oĩa a q̃cũq; ætate bella Germãis inflicta: Galli Senones, Sueui ac Germani poſtq̃ uno ductu Romam eorũ populationibus habuerunt patentẽ uirtute Camilli uicti ſunt, dũ ſomno ac uino ſepulti, ſe hoſtibus nõ ꝓuidebãt, Plutarcho in Camillo, Oroſio ac Frontino authoribus. Conſimili dolo Mari9 uſus eſt, q̃ in calida regione Cimbros æſtus ĩpatientiſſĩmos uicit, triduũ eñ erat poſt ęſtiuale ſolſtitiũ, ac in die nebuloſiſſima. In arenis q̃cq; ut ſe inuicẽ cernere non potueruut, ut denicq; Germani ob multitudinẽ ſeſe inuicẽ ferirent, uictoriã Romanis reſtituit, Floro, Plutarcho in Mario, Frontino ca. xxii. authoribus. Nec mirũ fuit, toties uirtute Cimbrorũ uictos Romanos, & hos tot dolorum ac inſidiarũ ductu, ſemel uictorię cõpotes euaſiſſe. Alludit Huttenus egregius poetarũ. Contra eſt Marius, data copia pugnę, Quis non ille dolis, qua ſe non fraude tuetur? Poſſum aduerſus Roma. id dicere q̃d Val. Maximus li. vii. aduerſus Hãnibalẽ, Ro. denſitate nubilarũ arenarũq;, ac oppoſito ſolis aſpectu uincentẽ. Punica uidelicet, inquiens, fortitudo hęc eſt, dolis & inſidiis ac fallacia inſtructa, q̃ uirtutis noſtræ certiſſima excuſatio eſt, q̃m magis decepti q̃ uicti ſumus. Tiberius, ut Cornel. ait li. i. hiſto. in uicis Marſorum inermes ac epulis oneratos Germanos ſtrauit, & nulla ætas ei miſeratione attulit. Verũ Tiberius Cæſ. æquali nebula oriente, ſummo mane in Germanorũ caſtra irruit, ut idẽ Frontinus li. ii. ſtrategematũ ca. i. oſtendit. Iuſtinianus Cæſar ut Germanos uinceret, mẽſas in exercitu parabat, uino ac epulis refertiſſimas, inde fugã ſimulans, Germanos epulis inde ac uino ϗ τῆ ζωροποτίας pene deſyderatos opp̄ſſit, ut ex græcorũ cõmentariis habemus, q̊d & Suidas in dictione βούλγαροι late exequitur.

Germãos nunq̃ uirtute a Romanis uictos

Germanos religione aut a diis uictos, nõ Romanorũ uirtute. Ca. xxxvii.

ALia ratio erat q̊cq; uictorię Romanorũ aduerſus Germanos, & maxima, cũ non hoĩes, uerũ deos noſtri habuerint infeſtos, ſæpe eñ religioni adeo dediti fuerunt Germani, ut certis ſolenniſq; diebus, nulli hoſtiũ ſeſe oppoſuerint. Fuerunt in ſabbathis Hieroſolymæ a Põpeio dirutæ, certũ eñ ei fuerat, eũ diẽ Iudæos habere ſacrũ. Aequali iudicio Germanorum mulieres uiros eorũ ad pugnã non emittebãt, niſi dũ nouiluniũ p̃teriiſſet. Hęc ſciens C. Cæſar, Germanos opp̄ſſit, & in hac ſola pugna contra Germanos uictor euaſit. Hæc Plutarchus in Iulio, Frontinus li. i. Florus in iii. Marius etiã toties rebus Romanorũ ꝓfligatis a Cymbris, ut uictoria potiret̃, aut ſaltẽ extrẽa neceſſitate duct9, illos e Latio ꝓpelleret, ſacrificia diis uouit, ut Sylla hiſtoric9 Val. Maxi. Plutarchus in Mario, Suetonius in Auguſto, Frontinus, & plęriq; alii teſtant̃. Oſtendit & hoc Mantuanus illo carmine. Poſt Cimbrica bella
Barbaricis templum ſpoliis, prædaq; recenti
Struxit, & optato Marius ſacrauit honori. Verum cur non Plutarchi uer

Germani tm̃ a diis uincunt̃

ba in libro qui περὶ παραλλήλων ἑλληνικῶν καὶ ῥωμαικῶν .i.de uirtutibus græcorũ & Romanorũ inſcribit̃ adducamus.Qui in hæc uerba prorupit. Μάριος πρὸς Κίμβρους πόλεμον ἔχων, καὶ ἡττώμενος, ὄναρ εἶδεν, ὅτι νικήσει, ἐὰν τὴν θυγατέρα προθύσῃ, ἦν δὲ αὐτῷ καλπουρνία, προκρίνας δὲ τῶν φύσεως τοὺς πολίτας, ἔδρασε καὶ ἐνίκησε, καὶ ἔτι καὶ νῦν βωμοὶ εἰσὶ δύο ἐν γερμανίᾳ, οἳ κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἦχον σαλπίγγων ἀποπέμπουσιν, ὡς δωρόθεος ἐν τετάρτῳ ἰταλικῶν .id nobis hunc ſenſum reddit. Marius a Cymbris in bello ſupatus,ſomno monitus eſt,tunc ſe uictoriæ cõpotẽ futurũ, dũ in uictimã ſuã filiã(quã habuit Calphurniam) diis conſecraret. Præpoſuit ergo ille naturæ legibus reipub.cõmodũ,unde & uictoriã conſecutus eſt. Videtur adhuc duæ aræ in Germania,q̃ reuolutis uictoriæ tp̃ibus clãgorem edunt,ut Dorotheus in iiii.rerũ Itali.teſtat̃.Idẽ Plutarchus in uita Marii,Catulum refert Marii collegã,fortunæ templũ deuouiſſe,ut in meliorẽ ſtatũ res Romanę redigerent̃.Nec oĩm memorabiliſſima illa Antonini cæſaris clades contra germanos emittat̃.Fuit tunc tp̃is Germanis uictoria p̃ſens in manibus.Romani enim ſitis ac potus indigentia,terrore q̃cꝫ confecti,iamiam pene (antecꝫ hoſtibus cõflixerunt)deſiderati deficiebant.Interfuerant aũt Romanis milites chriſtiani, q̃ repetito toties Chriſti noĩe,imbrẽ largiſſimũ p̃cibus conſecuti ſunt. Germani fulmine territi ac diſſipati,a Romanis circũuenti ſuccubuerũt.Hęc oĩa Oroſius li.viii.ca ix.Euſebius in tp̃ibus & in hiſtoria eccleſiaſtica li.v.ca.iiii.Tertulianus in apologetico ca.v.Platina in uita Soteri papę xiii.Marſilius Ficinus in li. de chriſtiana religione ca.xxxv.Nec tm̃ chriſtiani,uerũ pagani,externi,diuinã ꝓuidentiã tunc Romanis adiutricẽ non excluſerunt,ut ipſe imꝑator q̃ unã epiſtolã de illa clade ad fratrẽ ſuũ ſcripſerat. Appollinaris phũs hanc totã pugnã deſcripſit,& fulmineã nũcupauit.Ad hoc id Athenæi in primo dipnoſophiſtarũ ꝑtinere puto,ubi Antoninũ fulmineũ noĩat.Quaſi Germani tunc nõ a Romanis,ſed fulmine diuinitus miſſo perierint. Multa Iulius Capitolinus in Antonino,Quadratus phũs,Theophilus Sextus,& alii, qui prælium illud totum expoſuerũt.Gratianus etiã Cęſar Chriſti fretus auxilio,multa Germanorũ millia caſtris exuit,ut Otto Friſing.li.iiii.ca.xv.oſtendit.Clodoueũ Francorũ regẽ toties a germanis uictũ habita cũ B.Remigio ratione ac uoto p̃ſtito aſſumẽdę legis chriſtianę,ſi uicerit Germãos,ſubegiſſe tñ eos ſacrę canões, tũ Sigebertꝰ Geblacen̄. Lupoldus,& infinitus ſcriptorũ numerus ꝓfitet̃.Sumus ergo non uirtute a Romanis ac Francis,ſed a deo uicti.Iuſtinus in hiſtoriis Galatas a Diana & Apolline ſupatos oſtendit,& quaſdã in acie,ut & Suidas & Pauſanias teſtant̃,diuino habitu apparuiſſe,ac Delphis uictoriam retuliſſe.

Deꝰ chriſtianos cõtra germanos iuuit.

De oĩbus uictoriis Romanorũ in cõmuni de Germanis,& nos nunccꝫ uirtute ab ipſis uictos fuiſſe. Ca. xxxviii.

Romani plus fortuna q̃ ꝟtute cõtra Germanos uſi.

DEmũ ut rẽ,g̃nali oĩm Romanorũ uictoriarũ deſcriptione oſtendã, qua uirtute nos uicerint Roma.Accedat unicus Plutarchi liber περὶ τῆς ῥωμαικῶν τύχης.i.de Romanorũ fortuna intitulatꝰ,plane feſtiuiſſimꝰ niſi cꝙ miror cur a nu llo hactenus latinæ linguę donatus ſit. Illic Plutarchꝰ pene bella oĩa Romanorũ cõtra Germanos adduxit,& ſemꝑ fortunã ſolã Romanis uictoriam conſtituiſſe concludit,& Romanos fortunæ etiã tẽpla erexiſſe,

ſicuti M. Ancũ & Camillũ καὶ φούριος κάμιλος, ὅτι δ' κελτικὸν ἔσβεσε πῦρ, καὶ τὴν
ῥώμην ἀντίῤῥοπον χρυσῷ κεκλιμένην ἀπὸ ζυγοῦ καὶ τῆς πλάστιγγος καθεῖλεν, οὔτε εὐβουλίας
οὔτε ἀνδρίας, ἀλλὰ φήμης ἱδρύσατο καὶ κληδόνας ἐκεῖ παρὰ τὴν καινὴν ὁδόν. Vbi Furiũ Ca
millũ,qui flãmas gallici belli extinxit,Romã auro inclinatã,a iugo & p̃ſſura libe
raſſe refert,nec bono conſilio,nec uirtute.Sed q̃a fame ædificabat templa,for
tuitu Romã in aliã uiã reſtitutã.Idẽ de Decio refert,quẽ a diis monitũ,Gallicũ
bellũ paruo tp̃e cõpoſuiſſe refert.Idẽ Plutarchus de Marcello innuit,quem &
uirtuti ac honori ſacrificaſſe ſcribit,& idẽ ſubiũgit.Aemiliũ Scaurũ in Cimbri
cis bellis molitũ.Redeat igit̃ prior oratio ad nos,a diis uidelicet non Romanis
noſtros fuiſſe uictos.Interponamus huic libro aliud Plutarchi uolumẽ,in quo
Delphis Apollinẽ conſultãtib⁹. Quid cõtra Galatas agerent? ἐμοὶ μελήσει ταῦτα
καὶ λευκαῖς κόραις mihi hæc curæ erunt,reſpondit,ac cãdidis puellis.ſ.Palladi ac
Dianæ.Nam ut Iuſtinus,Pauſanias,ac Plutarchus referunt,dii in bellum pro
Delphis p̃ſentibus armis,ꝓceſſerunt ac corpibus. Cæterũ ne tm̃ diis, uerũ &
excluſa in aliis neceſſitatibus uirtute,nec nos a Romanis uictos oſtẽdã.Redeat
in priori uolumine Plutarchus περὶ τῆς ῥωμαίων τύχης inſcripto,fortunã a maxi
mis diſpendiis Ro.defenſaſſe referens,Gallis em̃,inq̃t,Capitoliũ anguſtantib⁹
ac arces Romanas diripientibus peſtis, in exercitu Gallorum graſſabat̃.Qua
multi mortales perierant.Itẽ dũ nocturnos aditus Romani ignorarẽt, fortuna
eis uiã rexit.Quid plus? dũ Capitoliũ iamiam a Gallis clam p̃ſcenderet̃. Fortu
na αὐτόματον ἔκτυπον ut uerbis eius utar.i.Fortuitũ non ꝓuiſum auditũ romãis
largiebat̃.Quid multa? εἰ γὰρ ὥσπερ πολύβιος ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ περὶ τῶν τότε τὴν
ῥωμαίων πόλιν καταλαβόντων ἱστόρηκε κελτῶν ἀληθές ἐστι, ὅτι προσπεσούσης αὐτοῖς ἀγγε
λίας,φθείρεσθαι τὰ οἴκοι ὑπὸ τῶν προσοίκων βαρβάρων, ἐμβεβληκότων εἰς τὴν χώραν καὶ
κρατούντων. ἀνεχώρησαν,εἰρήνην θέμενοι πρὸς τὸν κάμιλλον.οὐδὲ ἀμφισβήτησίς ἐστι πρὸς τὴν
τύχην,ὡς οὐχὶ τῆς σωτηρίας αἰτία κατέστη, περισπάσασα τοὺς πολεμίους.μᾶλλον δὲ ἀποσπάσα
σα τῆς ῥώμης ἀπροσδοκήτων, q̊d ita uertimus.Si em̃ uerũ eſt,q̊d de gallis urbẽ Roma
norũ tunc occupantibus Polybius in iiii.lib. ꝓdidit,ſcilicet dũ Gallis nuncia ac
cidiſſent,eorũ domos ab aduenis Germanis eorũ regionẽ militantibus dirrũ
pi ac deuaſtari,ad patriã eorũ redierunt,ꝑcuſſa pace cũ Camillo.Nulla igitur
contentio ſit ad fortunã,ꝙ ſcilicet non Romanorũ ſaluti affuerit,q̃a eis tot ho
ſtes iᷓmiſerit? ſi uerũ dicimus,magis hoſtes a Roma auertit etiã inexpectato.
Hactenus Plutarchus.Ibidẽ ſimul maxima fortuna Iuliũ cęſarẽ ſemꝑ uſum aſſe
rit,& ſi ꝑgeremus ex eo ſolo libro ea oĩa q̃ nobis ad p̃ſentẽ lineã faciunt accer-
ſere,opus eſſet totũ uolumen illud ac integrũ ꝓferre.Cæterũ de Romanorũ
fortunis audire cupido uel ſatis Athenæus ille facit, ĩ dipnoſop.li. Vbi ex Poſſi
donii ac Polybii ſentẽtia plæraq; adducit. Videam⁹ q̃nã dolo et Galatę ab An
tiocho ſuccubuerint? Lucianus in dialogo ζεῦξις ἢ ἀντίοχος inſcripto.Galatarũ
eq̊s aſpectu elephantorũ deterritos (dũ prius elephantos non uiderint) uicto
riam Antiocho peperiſſe teſtat̃. Vnde dũ Macedões(q̃ cũ Antiocho fuerũt)
regẽ καλλινικόν honeſtæ uictorię cõpotẽ dixerunt.Reſpõdit rex collachrymãs,
αἰσχυνώμεθα ὦ στρατιῶται, οἷς γε ἡ σωτηρία ἐν ἑκκαίδεκα θηρίοις θηρίοις ἐγένετο. ὡς εἰ μὴ τὸ
καινὸν τοῦ θεάματος ἐξέπληξε τοὺς πολεμίους, τί ἂν ἡμεῖς ἦμεν πρὸς αὐτούς .i. Verecũdiam

Fortunã
ſemper
Romanis
indulſiſſe

habeamus o milites, φ ſalus noſtra tm̄ in ſedecim illis beſtiis erat ſita. Si non nouitas aſpectus horū, hoſtes terruiſſet: Quid nos aduerſus illos potuiſſemus.

Requiē ſemp Germanis fuiſſe odioſam, & de eorū tributis. Ca. xxxix.

Germani inquieti & nouitatis cupidi.

HAbuit id Germāia cū paucis comune, q̄d cędis inexhauſta, nihil plus φ bella ſp excogitauerit. Vt dū etiā hoſtis ſibi defuerat, in ſe arma mouebat. Cor. Tacitus li. hiſt. ii. Sueuos & Cheruſcos diſceſſu Romanorū ſeſe ipſos affeciſſe teſtat. Mirū in una gente illa, tantā ferri fuiſſe licentiā: tātā cædis edendæ cupiditatē: Procopius autor græcus Herulos Germanos ſcribit regē eorū habuiſſe ſibi offenſiſſimū, eo φ animi eorū aſſidua pace reſiderent, ac pene bellorū deſuetudine corrūperent. Alexander Ro. impator pacē donis ac muneribus cū Germanis cauponatus eſt, ea cōditione, ut a Romanorū damnis deſiſterēt, tam diu ipſe impio p̄eſſet. Germani egre diuturnitatē impatoris ferentes, ſeſe iterū conſueto bellorū uſu in Romanos iniecerunt, ut ait Herodianus lib. vi. de Germanis ὄντες γὰρ καὶ ἄλλως πρὸς τὸ καινοτομεῖν ἐπιτήδειοι καὶ τὸ μὲν πρῶτον τῆς ἀρχῆς. βαρὺ δὲ μῆκος ἐξουσίας ἡγούμενοι ἀκερδὲς δὲ ἤδη, πάσης προσανηλωμένης φιλοτιμίας. i. Sunt em̄ Germani ſuapte natura proni ad res nouandas, & tam longo principatu grauati, minus lucroſum putauerunt, eius diuturnitatē omni ambitione conſumpta &c. Gotthi ſimul ſub rege deſide impatiētes, regem eorū occiderunt, ut teſtat Aretinus in rebus Gotthorū. Paulus Diacon9 ſupra Eutropiū li. xii, Semp ante Theodoſii tpa, ſolo terrore noīs tributa Germanos ab oībus exegiſſe refert, Gratianus Cæſar, referente Blondo, Alanos pecuniis pellexerat, contra Maximinū. Eutropius tñ uel potius Diaconus ſupra Eutropiū li. xi. Inconctant p̄cio ſibi Alanos Gratianū conciliaſſe teſtatur. Ecce Cor. Tacitus li. i. hiſto. magis uerbis adornaſſe q̄ ſpecie uirtutis oſtēdiſſe triumphū Tiberiū inſit. Ad cætera exequenda nonnihil Procopius ualeret, q in primo tum in tertio libro multa de Germanorum tributis diſſeruit.

Germanos olim triumphos eorum uendidiſſe. Ca. xl.

Germanos auro triūphos uēdidiſſe

GErmani q̄ ſtudioſi fuerint pecuniis, li. ii. diximus. Victoriā aūt plerūq; auro uendiderunt, oſtendit hoc Iuſtinus de Galatis Germanis. Qualſauit & id Germanorū famā nō mediocriter φ uictoriā conſecutam auro uendiderant Germani, ac impenſiores ad compandas pecunias q̄ laudes inhiabant. Scriptores inde pecuniā in uictoriarū deſcriptione omittentes, abſolutā uictoriā Romanis aſſignauerunt, ut in nullo bene de Germanis meriti ſunt, in oībus q̄ ad Germanos ſpectant iniquiores extiterunt. Traianus Cæſar māſuetudine ac donis Germanos ſupauit, ac ſibi uictoriā aſcripſit. Germani ut fuerant ἀφιλότιμοι libero aīo tulerunt. Otto Friſing. li. ii. ca. xlviii. Germanos a Iulio cæſ. pecunia lactatos titulū uictoriæ cęſari cōceſſiſſe refert. Galli ſenones tunc Germani capta Roma, ac Romanis deuictis, in agendis p̄dis adeo occupati fuerunt, ut Romanis fugentibus non ſolū uitā, uerū & reparandarū uirium occaſionē ac ſpaciū reliquerint. Vnde uictoriæ ignaros Plutarchus in Camillo eos ac barbaros appellauit. Datū igit fuit Germanis uincere (ut uerbis Liuii ad Hannibalē dicā) uerū non uictoria bene uti. Thraces (q̄s ideo Germaniæ aſcribere

aſcribere ſoleo, dum pene ſemper Getæ eam inhabitauerint, ut prius oſtendimus, æquali ſtoliditate diuitias uictoriæ præpoſuerunt, teſtante Plutarcho in libro περὶ παραλλήλων ἑλληνικῶν καὶ ῥωμαικῶν.

Germanos a nullis niſi Germanis uictos extitiſſe. Ca. xli.

ET ut demũ Germanicę fortitudinis ſummã habeas. Germanos nũq̃ niſi a ſuorũ militũ uirtute deſtitutos inueneris, qui dũ diuerſis partibus ſtudebant, in quãcunq; partẽ uictoria inclinauerit, ſemꝑ Germanorũ fuerit neceſſe eſt. Camill9 Gallis Gallos ſtrauit, Aemilius Paulus Baſtarnis Germanis Germãos ſuꝑauit. Iulius ac Auguſtus ſemꝑ germãis exercitũ eorum inſtruxerunt ut prius diximus. Id & Antonini ex Suidæ ſententia moliebãt. Iuſtinianus cęſar contra Gotthos agens, apud Narſetẽ tantã multitudinẽ habuit ꝓficiſcentẽ, quanta uix Iſtrum tranſlata unq; eſt, referente Procopio li. ii. Tot quoq; Herulorũ millia ſibi aſciuerat. Ita Claudius cæſar Gotthos Germanis detriuit. Maximinus ſemꝑ Germanis ad ꝓlia uſus eſt, Herodiano authore. Stylico Vãdalorũ auxilio Gotthos deſtituit. Bellizarius aduerſus Gotthos (referente Procopio) Herulos & Alanos habuit cõmilitones, & ſi ad calculũ res deducenda eſt, non ſuſtinueris, quin ſemꝑ Germanorũ armis Germanos ſuccubuiſſe inuenies. Cor. Tacitus lib. i. hiſt. Tiberium Cæſarem Germanos, quos apud ſe habuit, ad aciem contra Cheruſcos poſuiſſe affirmat.

Germani tm̃ a Germãis uincuntur.

De patientia ſitis & fame Germanorum. Ca. xlii.

VEgetius rei militaris author non ſpernendus, militẽ ob id e ſeptẽtrione. i. Germania eligendũ ſuadet, q̃d hi ſitis ac fame patientes, laborẽ quẽcunq; tolerare poterint. Nec id bellicę uirtutis minimũ in ſe continet. Ouidius Germanorum patientiæ teſtimonium tale adhibuit.

Quodq; ſitim didicere diu, tolerare famemq;,
Quodq; ſequens nullas hoſtis habebat opes.

Ateas Scytharũ Germanicorũ rex Philippo Macedonum imꝑatori ita apud Plutarchum ſcripſit, σὺ μὲν ἄρχεις μακεδόνων ἀνθρώπων μεμαθηκότων πολεμεῖν, ἐγὼ δὲ σκυθῶν, οἳ καὶ λιμῷ καὶ δίψει μάχεσθαι δύνανται. i. Tu quidem Macedonibus imperas rerum bellicarũ peritis, ego uero Scythis, qui famẽ ac ſitim tolerare poſſunt. Appianus nõ ſolũ Germanos, uerum & equos eorum tanta continentia aſſuefieri indicat, ut in neceſſitate etiam lignis u eſci didicerint.

Germanorũ frugalitas & parſimonia.

De ſupplicationibus Germanorũ eorũ qui ſuccubuerunt in præliis, aut captiui ducebantur Ca. xliii.

DVm aũt deus Opt. Max. præuertit Germanis anchorę iactũ, ita ut & hi conditione rerũ mortaliũ, in arena aliorũ uirtuti ſuccubuerit, raro tñ ſeſe dedebãt, niſi rebus ſaluis, quẽadmodũ apud Procopiũ Gotthi. Septentrionalibus uſus erat alio ſupplicãdi genere, porrecto ſcil. boum corio εἰς τοὐπίσω παραγαγὼν τὼ χεῖρε, ὥσπερ οἱ ἐκ τῶν ἀγκώνων δεδεμένοι. i. Reductis in tergum manibus, more illorum qui a cubitis uincti ſunt. Hæc Lucianus. Victi ꝓterea ac capti ſeptẽtrionaliũ Zyrym dixerũt, quẽadmodũ antiq ſaltẽ. i. ſalutẽ.

Modus copiendi German.

Zyrym.

FINIS LIBRI QVARTI

GERMANIAE EXEGESEOS

LIBER QVINTVS EXEGESEOS GERMANIAE

De bellis Germanorum in generali & communi, & continet capita XLVIII.

Primum, De primis Germaniæ bellis.
II. De bello Iulii Cæſaris contra Germanos.
III. De bello Auguſti contra Germanos.
IIII. De traductione populorũ a Druſo, & eius ſtrategematibus.
V. De aliis ductoribus ſub Auguſto contra Germanos, ut Labieno, Lentulo Pollione, Vibio, Lelio, Varo. &c.
VI. De Tiberio, Claudio, Caio, Nerone contra germanos, & eorum ducib⁹ Virginio, Ruffo, Strabone, Pompe. Vindice &c.
VII. De Galba, Caligula, Veſpaſiano, Ottone, Vitellio, contra germanos
viii. De Domitiano, ac eius ductoribus Cornelio Fuſco, L. Anto. Appio Sabino, & reliquis contra germanos inſurgentibus.
ix. De Traiano ac Hadriano contra germanos proficiſcentibus.
x. De Antoninis contra Germ. ſtrategemata agentibus.
xi. De pertinace, Auuidio, Caracalla, Heliogabalo Imp. contra germanos.
xii. De Clodio Albino, Alexandro Seuero, Maximino, Gordiano, Galieno, Poſtumo, contra germanos militantibus.
xiii. De Galli Hoſti, Taciti, Aureliani, Procli præliis contra germanos, & eorum triumphis.
xiiii. De Conſtantino ac Iuliano Cæſ. contra germanos.
xv. De Valentiniano, Valente, Gratiano, aduerſus germ. bellantibus.
xvi. De Theodoſio, Arcadio, Honorio, Martiano imper. contra germanos
xvii. De damno Romanis a germanis illato.
xviii. De imperatoribus temere de Ger. triumphantibus.
xix. Multos imperatores ignauos tanti a panagyricis factos, & qui nihil in germ. egregie geſſerunt
xx. De damno a germ. Iulio & Druſo illato.
xxi. Quid germani Auguſto diſpendii intulerint?
xxii. Quomodo Domitianus, Traianus, Adrianus, Antoninus, Maximinus, Veſpaſianus, Poſtumus, a germanis uincebantur.
xxiii. De germanis contra Galienum ac Claudium inſurgentibus.
xxiiii. De damno a germanis Conſtantino ac filio eius, Diocletiano, Iuliano, addicto, & eorum irruptionibus tempore illorum imperatorum.
xxv. De iactura a noſtris Theodoſio inflicta, & eius tẽpibus irruptionibus.
xxvi. Catalogus imperatorũ contra germ. debellantium, & eorũ infortunio.
xxvii. Repetitio oĩs diſpendii, quo germani Romanos affecerunt.
xxviii. De ĩcurſioĩb⁹ germ. in Ro. ꝓuincias, Auguſti, Tiberii ac Nerõis tẽpib⁹.
xxix. Quomodo Druſus non ſine exitiali diſcrimine germanos afflixerit, & quæ eius temporibus a germanis uaſtata ſint.
xxx. De irruptionibus germ. in Rhætiã, Illyricũ, aliorũ impatorum tẽpibus.

xxxi.De Germanorum populationibus ſub Gordiano,ac aliis editis.
xxxii.De irruptionibus Germ.ſub Veſpaſiano cæſare factis.
xxxiii.De uaſtatiõibus ꝓuinciarũ Ro.a noſtris ſub Galieno, Macrino ac Clau.
xxxiiii.De direptione Tomitanæ urbis a Germanis.
xxxv.De incurſiõibus Germ.Aureliani Cęſ.& ſubſequentium imperatorum
xxxvi.De irruptionibus Germ.tp̃ibus Cari,Floriani,Taciti,Bonoſii.
xxxvii.De uaſtationibus Germ.temporibus Gratiani,Theodoſii.
xxxviii.De populationib. Germ.Iuſtiniani tp̃ibus in Ro.imperium.
xxxix.De limitibus Germaniæ,ubi grauiſſimos ſumptus Ro.faciebant,tantũ ad cuſtodiendum Romanum imperium.
xl.De cuſtodibus limitum,& Germanorum limitationibus.
xli.Difficultas ſubigendi Germaniam a Ro.& aliis.
xlii.De ſubactione omnium prouinciarum Germanicarũ a Romanis,& q̃mõ Romani Germaniam,& quando ſubegerint.
xliii.De ſubactione totius Europæ a Germanis.
xliiii.De Hungarorũ ſtrategematibus contra Germanos.
xlv.De ſubactione Vngariæ a Germanis.
xlvi.De ſubactione oĩm aliarum gentium,& debellatione a germanis.
xlvii.De uirtute dñorum Teutonicorum,& ſubactione Pruſſiæ.
xlviii.& ultimum.De captione Liuoniæ.

LIBER QVINTVS

NOn me latet,magnum ac difficilem laborem nobis eſſe ſubeundum,& nos minimam metam laboris attigiſſe, dum in medio opere noſtro,pene principio proximiores paulum a littore receſſimꝰ, adhuc longe a deſtinato fine ſumꝰ remoti.Bene tamen ſe res habet,dum memoriam aliquam rei nobis difficilimæ in deſcribendis Germanorum bellis exceſſerimus.Nam libro proximo bellicam in noſtris uirtutem exorſi,ad præſentis libri negocium aditum fecimus,ac illa quę ad deſcribenda bella condonabuntur,ſummis tantum digitis attigimus. Præparatiua quædam ac præfaciones noſtri inſtituti deſcripſimus.Nunc uero uirtutẽ bellicam aggrediamur, oĩbꝰ excluſis ambagibus qbꝰ intẽdi creſcere aut deprimi res noſtra potuiſſet,nudã rei ueritatẽ cũ geſtarũ rerũ magnitudĩe,qua poterimꝰ breuitate trãſcurremus.

De primis Germaniæ bellis. Ca. I.

MVltę ac uariæ priſcorũ germanorũ gentes extiterũt,qui ante Germanorũ noĩs cognitionẽ,totã terrã inuaſerunt. Quẽadmodum Cimbri Romãos,Galatę Aſiã,Getę Scythiã ac Thraciã.Quorũ ſtrategemata uſq; ad ſequẽtis libri memoriã dilaturꝰ ſũ.p̃ſentis.n.inſtituti eſt nulliꝰ ſingularis populi recordari,nec rerũ priuatarũ,uerũ illarũ q̃ ad germaniã attinebant,& ĩ q̃rũ flucubꝰ fuerat occupata.Habuit germãia nullũ bellũ aptũ añ Iulii tp̃a.

Bellum primum germãiæ.

Alexander Magnus a Germanis abſtinuit, q̃uis σκύθας οὐκ καταφρονήτοις ἄνδρας, ut Luciani de eo uerbis utar.i.Scythas nõ contẽnẽdos ac Tanaĩ trãſgreſſ9 ſit Arrianus græcus author, Campanus ac Ptolemæus Lagus, ob formidinem eũ abſtinuiſſe refert a Germanis. Otto Friſing. legatos ſcribit Germanos conciliandę pacis gratia Alexãdro miſiſſe, in q̃ fide caret, oẽs em̃ diuerſi ab eo abeunt. Galli etiã ante cæſaris ætatẽ Germanis p̃ſtabant uiribus & opibus, ut liq̃t ex ipſius cæſaris teſtimonio in primo cõmentariorũ. Hæc tm̃ a cæſare ſcripta credo ei9 honoris gratia, ut & ſe tãtorũ pplorũ potẽtiſſimorũ uictorẽ oñderet.

De bello Iulii Cæſaris contra Germanos. Ca. ii.

Bellũ Iul. Cęſaris. cũ Germ.

IVli9 igit̃ exorto Galliæ tumultu Arouiſti Germanorũ regis primũ uires expertus eſt, exercitũ enim duxit Arouiſt9 cum germanis, in q̃ Trebotes Vangiones, Nemetes, Menapii, & alii militabant. Iuliũ igit̃ Arouiſtus affectauit, a q̃ & uictus eſt, ut ſcribit ipſe Cęſar li.i.cõment. Oroſius li.vi.ca.vii.et viii.ſimiliter ix. Euſebius in tp̃ibus, Florus, Plutarchus in uita eius, ſecundũ quẽ căpũ quadringentis ſtadiis ſanguine ſparſit, occiſorũ numerus etiã apud hos conſtat. Inde Heluetios, Tulingos & Latobrigos, in deditionẽ accepit. Rauracos inde & Boios, q̃rũ cclxviii.millia occidit. Vt Cæſar li.i. ꝓfitet̃. Eutropius li. vi. Belgas, Bellouacos, Caletes, Velomandos, Cõdruſos, Eburones, Cheruſcos Tamatos, Germanos eũ uiciſſe ſcribit, & legatũ ſuũ Tituriũ Albinũ, Heluetios, Eburones, iterũ deſtituiſſe. Cæterũ rẽ executus eſt Oroſius perinde ac Cæſar, altero inde anno Iulio q̃q; a G. Trebonio Germania addicta eſt, unde Cęſar contra Germanos ꝓfectus, prius pontẽ Rheno fecit, ut Plutarchus, Eutropius, Oroſius, Suetonius, Diodorus li.vi. Liuius in loco p̄dicto, Sabellicus li. v. Enea.vi. & ipſe Cæſar in cõment. teſtant̃. Verũ bello Britannico impeditus, iterũ a Germania diſceſſit, ad Treuiros uenit, contra ipos bellũ geſſit, ut libro iiii.comment. & Liuius libro cvii. Florus ſupra Liuium, & Oroſius collegerũt, Sueui inde auxilia Treueris præſtabant, ut Sabellicus, Oroſius, & Cæſar libro iiii.aiunt. Vnde contra ipſos Cæſar profectus eſt, & non inuento hoſte, ut Liuius ibidem aſſerit, diſceſſit. Oroſius tñ & Eutropius, tm̃ CCCCxl. Germanorum Cæſarem fudiſſe dicũt, & totã Galliã a Rheno uſq; ad Oceanũ ſubegiſſe .i.Belgas. Inde Bellouacos uicit, ut Liuius lib. ſequenti affirmat. Et idem ait Dalmatas Cæſarem in Illyrico ſubiugaſſe. Hæc Iulius in Germania geſſit, quã tñ non ſibi ſubdidit, q̃d Lucanus oſtẽdit, apud quẽ Lelius adulatorie loquitur ad Iulium, teſte Sulpitio. Oceani tumidas Rheno compeſcuit undas Fregit & arctoũ ſpumanti uertice Rhenum. Nam & Pompeius ipſum a Rheno fugiſſe teſtatur apud Lucanum lib.ii. Rheni gelidis quia fugit ab undis. Et libro primo Lucanus multa in arctoo comparari potuiſſe ĩdicabat, niſi bella ciuilia inhorruiſſent, dicens. Heu quantum terræ &c. Ex quo Cæſarẽ Germaniam non ſubegiſſe ſcimus, nec Cæſar ipſe profitetur. Arouiſtum uicit, & Germãos ut libro primo & libro quarto commentariorum dicit, ſe caſtra hoſtium Germanorum noctu & ex improuiſo irruiſſe, & ipſos fugaſſe. Hæc bella cum Germanis legimus C. Iulium Cęſarem geſſiſſe. Suetonius quoq; Tran

Germaniam non ſubegit

quillo & Euſebius uoluerunt, quater Cæſarem triumphaſſe. Germaniam uero ipſi triumphum peperiſſe, nullus ſcriptorũ ꝓfitet, & ſi Catulo & Mario ſimul Cimbros uincentibus, utriq; triũphus decret⁹ fuerit, hoſtes ſternentib⁹. Cõiectura eſt cæſarẽ ꝗ paruũ de Germanis honorẽ retuliſſe. Quoties aũt ipſe uict⁹ ſuccubuerit, & qua iactura Germaniã tẽtauerit, cap. xxxi. patebit. Gladiũ apud Neruos amiſit (ut ipſi gloriantͭ) Plutarchus apud Auernos ait, Strabo li. iiii. apud Gallos, Suetonius in Vitellio apud Germanos, bello eum ꝑdidiſſe affirmat in templo Martis. Beroaldus uidens tantã diſſentionẽ auctorum, duos gladios ꝑdidiſſe cæſarẽ innuit, unum apud nos, alterum in Gallia. Triũphi Cæſaris

De bello Auguſti contra Germanos. Ca. iii.

BEllo Cæſaris adhuc uibrãte Octauiãi ſtrategemata referã, anq̃ Auguſtus germanico incubuit bello. Sex. Põpeius Dalmatas & Pannones ſubegit, ut ſcribit Liuius li. cxxxi. Inde Craſſus Salaſſos alpinas gẽtes ſubegit, ſicuti lib. cxxxv. Liuius collegit, iuxta Florum. Poſt hos Auguſtus habenas tẽporans, totius orbis dominus euaſit, unde & Germanos bello ſollicitauit. Huius tp̃e Curiũ ꝓconſulem primum trans Danubiũ ꝓfectum Sex. Ruffus, Plutarchus & Iuſtiniani Cæſaris uitæ enarrator indicauerunt, & ibi Noricos & Pãnones eũ ſtrauiſſe cũ eorũ rege Buchono dicũt. Inde Amãtinos. Hęc illi. Inde ꝑ Druſum (dictũ Germanicũ) bella Germaniæ ſuſtinebãt, hic ergo primo Suſipedes, Tenteros, Cattos perdomuit, & Marcomanos ad internitionẽ deleuit, Vindelicos & Rhetos, his addidit Strabo li. vii. & hũc Amphianos inde Ampſarios, Catiſchos, Cheruſcos, Catuarios, Subaticos, & Bructeros naualí p̃lio eũ uiciſſe ſcribit, & Birchanẽ (ut in dictione eius patebit) Liuius libro cxxxvii. ciuitates circa Rhenũ, & trans rhenũ Iuliũ cepiſſe ait, multa li. iiii. ab urbe. Hũc etiã Florus li. iiii. Vſipetes & Cattos domuiſſe aſſerit. Vindelicos, Noricos addit, & quadraginta caſtella erexiſſe, huius em̃ ueſtigiũ adhuc Moguntiæ uideť, ut ait Otto Friſing. Idem etiã Florus teſtať, de eo ꝗ Viſurgim & Albim feciſſe penetrabiles ſcribit, cuius rei authores etiã ſunt Euſebius & Strabo lib. vii. Qui Sueuos ab ipſo ultra Albim amotos fuiſſe ꝓbauerunt. Multa Suetonius in Auguſto, Appianus, Sabellicus lib. xi. Enea. vi. ubi Auguſtũ Segeſtiã cepiſſe refert, cui ſententiæ & Strabo li. vii. ſubſcribit. Horatius de Druſo multa innuit li. carminũ iii. oda v. & quarto lib. oda ii. Cæſarem, quando trahet hic feroces Per ſacrum cliuum merita decoros Fronde Sycambros. Põpei⁹ Craſſus Druſi geſta.

De traductione populorum a Druſo Ca. iiii.

DE qua traductione Suetonius & Luc Florus, & Horatius multa retulerunt. Nam ut ait Acron & Porphyrio, ad laudes Druſi odas & quartum librum ſcripſit, ut & libro quarto oda quarta habemus, quæ uerba de Pannonibus & Vindelicis intelliguntur.

Sed diu lateq; uictrices cateruæ Conſiliis iuuenis reuicti. Et li. iiii. oda xiiii.

Quem leges expertes latinæ, Vindelici didicere nuper

Druſus Gelonos implacidum genus, deiecit plus uici ſimplici.

Ouidius etiam uictoriæ eius teſtis eſt Triſtium ſecundo, ita dicens.

Auſoniumq́ ducem ſolitis circunuolet alis
Ponet & in nuda laurea ſerta coma,
Nunc tibi Pannonia eſt,nunc illyris ora domanda.
Nunc te prole tua iuuenem Germania ſentit.
Quæ bona progenies digna parente fuit,
Druſus in his quondam meruit cognomina terris
Bellaq́ pro magno cæſare cæſar habet. Ouidius q̄q́ de laude Druſi libellū ſcripſit getico ſermone ut ipſe li.iiii. de Ponto teſtať. Multi collegerunt quadraginta millia captiuorū ipſum ex Germania deduxiſſe,ut Oroſius & Eutropius lib.vii.ſi bene memini CCCC.referunt,ſupra Rhenū collocaſſe.Strabo lib.vii.reges ab ipſo captos meminit,q̄rum libro tertio nos mētionē fecim9, Cui aſtipulať & Sex. Aurelius.Otto Friſing. lib.iii. ca.x. Germanicū Druſum Druſi filiū,Caligulæ patrem de Germanis triumphaſſe ait.Idem Oroſius lib. vi.ca.xx.Verum ut rei ſummam breuibus perſtringā,Auguſtus Rhętos,Vindelicos,Cattos,Dalmatas,Sueuos,Sycambros uicit, & in Galliam tranſmiſit, Pannones ſtipendiariis his adiecit.Getarū populos Baſternaſq́ laceſſitos bello ad concordiam contulit.Nec Germaniam tm̄ ſubegit. Vnde quando euangeliſta loquitur ut uniuerſus deſcriberetur mūd9,Auguſtinus intelligit mundum Ro. Imp.tm̄ ſubditum,adulatorie ergo Ouidius dixit.
Crinibus en etiam fertur Germania paſſis
Et ducis inuicti ſub pede mœſta ſedet. Impugnata bene Germania a Druſo eſt,uerum non expugnata.

De aliis ducibus quorum ductu Auguſtus Germanis bellum intulit. Ca. v.

Nero Tiberius

Sunt & alii duces quorum auſpiciis Auguſtus Germaniam ſollicitauit,ut Nero Tiberius frater Druſi,qui Dalmatas & Pānones ſubiecit,ut aiūt Liuius & Florus ſupra ipſū li.cxxxviii. q̄d Hora.lib.iiii.oda xiiii. deſcribit

Maior Neronū mox graue prælīū
Commiſit,immanes Rhętos
Auſpiciis pepulit ſecundis.
Nilus & iſter,te rapidus tigris
Te cæde gaudentes Sycambri
Compoſitis uenerantur armis.

Vindelicos quoq́ Rhætos & Pannones, alpinas gētes imperio ſubdidit, Suetonio & Strabone libro ſeptimo referētibus,& naualibus pugnis Vindelicos adiit,multa Euſebius,Otto Friſingenſis libro tertio cap.decimo, Aurelius Sextus collegerunt.Item per Tiberium Auguſtus,poſt Druſum ,Germanica bella geſſit,ut tenuiter Strabo tangit.Euſebius fratrem Druſi Pannōes uiciſſe ſcribit,contra Germanos xl.millia adduxiſſe,quindecim legionibus (ut etiam Suetonius teſtatur) & de illo bello poſtea diceť.Aſinius Pollio q̄q́ & Vibius Vindelicos ſtrauerunt,ut Floro placet li.iii.Item Lelius (de quo Suetonius & Oroſius) contra Germanos ꝓfectus eſt.Varus q̄q́ tribus cohortib9 in Germāia occubuit,de q̄ paulo poſt mētio habebiť,ubi de dāno germanorū Italię illato ſermo erit.Auguſt9 etiā Dacos Romā aggreſſos deleuit,trib9 ducibus eorū cęſis,ut uoluit Appia.ī parthi. Eutropi9 hoc ꝑ Tiberiū ſub Auguſto cōtigiſſe aſ

ſerit,& ipſos tūc Pānoniā deuaſtaſſe. Vñ Hora. li.iii.car.ait.Pene occupatā ſeditioib⁹ Deleuit urbē Dacus. Itē p̄ Labienū Auguſtus Germanos terruit,de q̄ Oroſius.Iuſtiniāi uitæ enarrator etiā p̄ Lētulū ſcribit Danubiū Cæſarē ſollicitaſſe.Cęterū ut huic rei modū imponā,Auguſtus in poteſtatē Pop.Ro.gentes plurimas redegit,a mari ſup̄no uſq; ad infernū,ut ait Plynius li.iii.ca.xix.Sicuti Alpinas gentes Nantuantes,Lepōcios,Sedunos,Voragros,Salaſſos,Caturiges,& alios,non tamen Germaniā ſubiugauit,ad hoc em̄ Plynii uerba maxīe de Gallis loquentia nihil faciunt,nec Virgilii uerba arrogātia cæſari li.viii.ęne.

Hic Lelegos,carraſq; ſagittiferoſq; Gelonos
Extremiq; hominum morini Rhenuſq; bicornis,
Indomiti Daciq;,& indignatus Araxes.

Et Ouidi.li.Meta.ultimo Iouē inducit Veneri dicentem de Auguſto.

Quid tibi barbaricas gentes,& utroq; iacentes
Oceano,numerem? quodcunq; habitabile tellus
Suſtinet,huius erit.

Hæc uerba cū de Germanorū fortitudine agā,falſa rep̄ta eſſe oſtendam,& præcipue quæ Ouidius in Triſti.iiii.ponit.

Iam fera cæſaribus Germania totus ut orbis
Victa, potes flexo ſuccubuiſſe genu,
Cornibus hic fractis uiridi male tectus ab ulna
Decolor ipſe ſuo tegmine Rhenus eat.

Ouidi.em̄ quibus potuiſſet adulatioībus Auguſto blanditus fuiſſet, ut poſtlimio ab exilio reuocat⁹ eſſet.

Auguſt⁹ Germaniam non ſubegit.

De aliis imperatoribus Tiberio & Claudio. Ca. vi.

POſt Auguſtū,ut Cornelius in hiſtoriis ait,quietæ in Germania res fuerant,quia peruulgati erāt triumphi,& ex eo decus plærīq; ſperabant, ſi pacem tm̄ continuaſſent.Hactenus Cornelius. Tiberius em̄ contra Germanos nullum geſſit bellum,ſed tantum ad ſe eos allexit,ut regem Sueuorum Marabudū ſpe pacis,Suetonio,Oroſio,Iuſtini enarratore, Sex.Aurelio Iornande authoribus.Euſebius tn̄ Dalmatas & Sarmatas ſubegiſſe ſcribit. Et Eutropius li.vii.a Dacis Pannoniā,Galliam & Mœſiam hunc hoſtibus liberaſſe,& demum a Claudio quendam Tiberium miſſum ſcribit cum Germāis cōflixiſſe.Claudius enim quoq; Germaniam tentauerat bello ſuo,ut Sabellicus libro ii.Enea.vi.ait.& CC.milites Germanorū occidit.Euſebius a Claudio Veſpaſianum miſſum ſcribit.Vnde conſtat, Claudium multa contra Germanos laboraſſe.Eutropius li.viii.Claudium aſſerit trāſrhenanos ſubegiſſe.Inde Daciam a Cibale uictam,inde prouincias Danubianas,ut Teiphalos nūc Victoalos & Turingos dictos uiciſſe.Ioſephus antiquitatum libro xix. ſcribit ipſum imperatorem a Germanis fuiſſe initiatum. Aſſumpſerat autem Tiberius bellum Germanicum neceſſitate ductus,& magis abolendæ infamiæ gratia, ob amiſſum Quint. Varum,q̄ cupidine proferendi imperii,ut collegit Cor.Tacitus libro primo.Geſſit autem bellum ſuum Tiberius per Sex.Pompeium,& Sextum Apuleium,& C. Curratium,ut ait Tacit.Duo etiā exercitus eius referunt,un⁹ ſub Cecinna iuxta Rhenū,alius ſub Silio, Iñ Cattos domuit Tiberi⁹

Tiberius ac Claudius contra German.

Caius
Caius Cęſar inde,& ille in germaniã uenit,uerũ nihil ſtrenue moliebat̃,ut Me
thodius martyr ſcribit.Ioſephus lib.xix.Germanos ei charos fuiſſe teſtat̃.Otto
Nero
tñ Friſing.Germaniã totã eũ ꝑcurriſſe dixit.Nero imꝑator nunq̃ contra Ger/
manos debellauit,eius tñ tꝑe Virginius Ruffus germanicũ exercitũ in Gallias
duxerat,& tandẽ ab imꝑatore deſciuit,propter eius libidinẽ.Ad q̃d alludit Iu
uenalis ſaty.viii. Quid enim Virginius armis Debuit ulciſci magis.Multa
Virginiꝰ
Plutarchus in Galba,& in Ottone de Vindice ac Virginio ſcripſit.Dion etiã
græcus ac Frontinus in lib.de aquæd uctionibus, & inter oẽs maxime Plinius
iunior,q lib.ii.epiſt.ad Voconiũ ꝓpriã epiſtolã de illorũ excellentia ac uirtuti/
bus reliq̃t.Illo tꝑe etiã Vindex in Germania ſeditionẽ mouit, Virginius uero
occiſo Vindice,& Gallorũ circiter xx.millibus cũ Germanis impiũ retinuit,ut
Suetonius & Tacitus in hiſtoriis aiunt.Vnde & Epitaphiũ Virginii fuit apud
Pliniũ in epiſt. Hic ſitus eſt Ruffus,pulſo qui Vindice quondã Impium
aſſeruit,non ſibi,ſed patriæ. Neronis q̃cꝫ tꝑe Bataui a quartadecima legio
ne digreſſi,in ciuitatẽ Lingonũ poſiti,ad Fab iũ Valentẽ tranſmittebant̃.Va/
lens timens ꝑfidiã ſepauit alam Treuirorũ,& Tungros circũire iuſſit Galliam
Narbonenſem,& Batauorũ partẽ in ſubſidiũ ire,quare irati germani, ipſum
lapidibus fugauerunt.Hi ergo ductores tempore Neronis in germania milita
bant,quorum Cor.Tacitus lib.hiſtoriarum xx.meminit.

De Galba,Caligula,Ottone,& Veſpaſiano contra Germ. Ca.VII.

Galba.
GAlba Germanos adeo dilexit,ut captos prius in bello dimiſerit,auto
res ſunt Suetonius & Cornelius. Caligula imꝑator Batauos rebel/
Caligula.
les aggreſſus eſt,referente Suetonio.Germani inde defecerunt,ipſe
ergo ꝑcepta eorũ defectione,conſtituit ad effugiendũ germanos,mare potius
ſibi tentandũ eſſe.Eutropius ipſum Sueuiã tñ ingreſſum ſcribit. Cæterũ nihil
ſtrenue feciſſe,Oroſius lib.vii.ca.iiii.tm̃ Germaniam percurriſſe eũ aſſeruit.
Otto
Otto imꝑator Germanos retinebat ſtudioſiſſime,ut Tacitus in hiſtoriis exe/
quit̃.Plutarchus in eius uita.Batauos,ait,in exercitu eius militibus iunctos,ma
gnam ſtragẽ dediſſe. Pro impio deinde Vitellius & Veſpaſianus certabant,
Cecinnæ bellum et Heluetiorum
cuiꝰ meminit Philoſtratus in uita Thyonæi.Vitellius Germaniã ingreſſꝰ ẽ,ut
Cornelio placet,Veſpaſianus dubitauit an impiũ (inuitis Germanis) ſuſciperet̃.
Germani & Heluetii Vitellii partibus fauebant,& ipſum in cæſarẽ elegerũt,
cuius meminerunt Methodius martyr,Platina in uita Lini,Otto li.iii.ca.xviii.
Corne.Suetonius,& alii.Mauri inde conciliati Vitellio ſunt,ꝓpter Germãos.
Veſpaſiano uero Sidon & Italicus,reges Sueuorum fauebant. Ciuilis igit̃ ſo/
lertiſſimus (ut diſſentionẽ moueret) partes alterius tutatꝰ eſt,unde pugnabat
Pugna inter Veſp. & Vitelli.
contra Veſpaſianũ adiũctis ſibi Germanis duce Aquilio primipilari, & uicto
ria potitus eſt,per Turingos iterũ uincebat,cũ Cereali inde & Vocali ſępe cõ
greſſus,aliq̃n uictor,aliq̃n uictus euaſit.Cecinna igit̃ mox contra Heluetios ꝓ
greſſus eſt.Cauſa pugnæ fuit,q̃a Cecinna pecuniã uiceſimæ legionis Helueto
rũ rapuit.Heluetii interceptis literis (q̃ noie germanici exercitus ad Pannoni
as ferebant̃) Centurionẽ Cecinnę & q̃ſdã milites in cuſtodia retinebant, Hel/
uetios

uetios ultus inde proficiſcebat̃ Cecinna,& per cohortes Rhętorũ ipſos fuga-
uit. Hæc ex Cor. Tacito lib. xix. hiſt. & aliis. Veſpaſianus tñ adiutoribus Sueuo
rum regibus, ad imp̃iũ p̃uehebat̃. Inde dũ Veſpaſianus apud Alexandriã mo-
ram traxit, & Iudæã bello tentauit. Petilius Cerealis ſe contra Britãnos p̃para
bat, audita defectione Germanorum, ad germanos ſe uertit. Huius mentio fit
apud Corneliũ li. xx. De Vitellio & Veſpaſiano plura li. vii. ca. v. Oroſi9 addu
cit. Et ut in ſumma res dicat̃, illis tp̃ibus pene ſolus Veſpaſianus ſemp̃ in Ger-
manos bella geſſit, nõ ſolũ dum ipſe rerũ ſũma potitus eſt, uerũ ut Suidas ait,
κλαυδίῳ τῷ βασιλεῖ στρατηγῶν ἐπὶ γερμανοὺς καὶ βρετανοὺς λ. μάχας κρατερὰς αἰπιπρεσήτατο
Temporibus Claudii Cæſaris fortiter multas pugnas confecit.

De Domitiano & eius ductoribus contra Germanos ſtrategemata ferentibus. Ca. viii.

DOmitianus Cæſar maxĩe Germanorũ gloriã affectauit, eo ut ſibi nomen Germanici imponeret. Sæpius.n. Martialis ipſum noĩat Germanicum. Libro eĩn quinto. Degis germanicæ ripæ. Et lib. viii. *[Domitianus Germanicus]*

Nec ſunt hæc hominum Germanice gaudia tantum
Q̃ꝫ tua Romanus uidit Germanice tibris.
Hęc eſt digna tuis Germanice porta triumphis. Et ſępius & c. Iuuenalis q̃ꝗ
& Statius qui in ſyluis lib. primo ita ad ipſum loquitur.
Gallicus es cœlo, dis es Germanice. Et libro ſecundo.
Romuleum reſerans iterum Germanice limen. Idem.
Summis æquat Germanicus aſtris. Coniectura eſt ſyluas Statium ob honorem eius ſcripſiſſe, unde equo ab ipſo donabatur. Quintilianus quoꝗ lib. x. hunc Germanicum appellauit, & Sillius Italicus lib. ii.
At tu tranſcendens Germanice facta tuorum Germaniam enim bello tentauit, ut ſcribit Martialis illo carmine.
Solus Iulæas cum iam retineret habenas
Tradidit, inꝗ ſuo tertius orbe fuit. Quid? nomen ſine re poſſidere laudis eſt, unde facta ei9 in germania paululũ retegam. Bellũ primũ a L. Antonio mouebat̃ in Germania, ut ait Suetonius. Vnde Domitianus ſe aduerſum Germanos p̃parauit, & contra Dacos, Pannones & Sarmatas ꝓfectus eſt. Eutropius li. vii. & Euſebius id cõtigiſſe aſſerũt anno Chriſti xcii. Contra Dacos duas fecit expeditiones. Primã, ut aiũt Suetonius, Iornandes & Oroſius li. vii. ca. vii. Appio Sabino adiutore, ſecundã Cornelio Fuſco, authoribus p̃dictis. Qui occiſi ſunt (ſecundũ Methodiũ) a Dacis in Sarmatia. Vñ de ipſis Martial. li. vi. *[Duces Domitiãi]*
Hic ſitus eſt Fuſcus, licet hæc fortuna fateri
Non timet hoſtiles iam lapis ille minas
Grande iugum domita Dacus ceruice recepit,
Et famulum uictrix poſſidet umbra nemus. Et Iuuenalis ſaty. iiii.
Et qui uulturibus ſeruabat uiſcera Dacis. De Fuſco Cornelius Tacitus lib. xvii. hiſtoriarum. Plynius in epiſtolis. Statius in ſyluis.
Gloria repp oſitam Dacis pereuntibus urbem. Et Silius Italicus lib. ii.

Hic & ab arctoo currus aget axe per urbem
Sarmaticis uictor, compeſcet ſedibus Iſtrum. Vbi ſub arctoo intelligit Dacos Petrus Marſus Silii Italici præco. Martialis li.vii.de eius lorica.
Inuida Sarmaticis dudum lorica ſagittis
Et Martis Getico tergore fida magis. Et libro nono.
Cornua Sarmatici ter perfida concutit Iſtri
Sudantem Getica ter niue lauit equum. Mox ſecutũ eſt Pannonicum

Pannonicũ bellũ

bellũ, cuius origo ferebaẽ, tp̃e.n.Domitiani Mœſiaci & Pãnonici exercitus iũcti fuerant contra Romanos. Titus igiẽ Flauianus Pannoniã in ꝓuinciã bello retinebat, Põpeius Syluatius Dalmatiã, ut ait Cornelius li.xvii.hiſt. Inde Cornelius Fuſcus ꝓcurator fuit, ingens ætate, clarꝰ natalibus, prima iuuenta, getis cupidus, Pannonias aggreſſus eſt, & nõ uictoriã obtinuit. Quare Domitiano triũphus non erat decretus, laureã tñ Ioui Capitolino dedit, ut Martialis li.viii. ait, q̃ non minor triumpho cenſebaẽ. Dũ noua Pannonici narraẽ gloria belli. Et idẽ. Hiberna q̃uis Arctous & rude peuce Et ungularũ pulſibꝰ calẽs iſter

Catticũ bellum

Bis aũt Rhenũ uicit.i.Cattos, ut dixi ſecundũ Lactãtiũ Placidũ, ſemel per Vitelliũ & Veſpaſianũ, q̃d Statius li.i.Thebai.innuit.
Biſq; iugo Rhenum, bis adactum legibus Iſtrum
Et coniurato deiectos uertice Dacos. Et idem de Domitiano li.ii.Syl.
Frena tenentem
Rhenus, & attoniti uidit domus ardua Daci
Gallicus es cœlo dis es Germanice, condi
Non uocat arctoas acies, Rhenumq; rebellem. Martialis tñ ter Rhenũ hũc uiciſſe ſcribit, ait eñ. Fractuſq; cornu iam ter improbe Rhenus, lib.vii. Et idẽ lib.ix. Sũme Rheni domitor, ubi Cattos intelligit, nam ſequiẽ, ex Cattis gloria tota tua eſt. De bello aũt Sarmatico, & q̃d contra Marcomanos geſtũ eſt. Statius lib.Syl.ii.multa his uerbis ſignificauit.
Hæc eſt quæ uictis parcentia fœdera Cattis
Quæq; ſuam Dacis donat clementia mortem
Quę modo Marcomanos poſt horrida bella, feroſq;
Sauromatas, latio eſt non dedignata triumpho Vide Iuuenal.ſaty.viii. De triũpho aũt eius & bellis Patauinꝰ erudite ſatis diſſeruit. Batauos etiã puer domuit, q̃d Iuuena.ſaty.xiiii.uult dũ ait. Hic petit Euphratẽ iuuenis domitiq; bataui. Et Silius li.ii. Iam puer auricomo performidate batauo. Cætera de eius bello Otto Friſin.li.iii. ca.xx. Oroſius li.vii. ca.vii.referũt. Sæpe tñ & uictꝰ ẽ Domitianꝰ adeo, ut ait Diõ grecꝰ, q; tributa ſoluere Dacis fuerit cõpulſ.

De Traiano ac Adriano cæſarib.contra Germanos. Ca. ix.

Plyn.II.in Germãia militauit.

TRaianus Cæſar poſt hos Germanos iterũ in priſtinũ ſtatũ reduxit, ut placet Oroſio li.vii. Sub illo Plynius II.cõtra Germãos militauit, ſicuti Iunior Plynius ad Macrũ teſtaẽ. Cor.Tacitus Germaniã ſub illius imperio demũ uictã uult, uerũ ex tp̃is ſucceſſu eſt deluſus, unde uenia dignꝰ eſt. Traiano eñ imꝑante fata ſoluit Cornelius, unde non potuit futura ꝑdicere. Iu
ſtinian

ſtiniani uitę enarrator hunc ſcribit Decebalũ regẽ Dacorũ fudiſſe. Platina ĩ uita Anacleti papæ tranſrhenanã germaniã in priſtinũ ſtatũ Traianũ reduxiſſe & Dacos uiciſſe, Danubianas q̃cꝫ gentes deſtituiſſe collegit, cui Otto Friſing. li.v.ca.xxi. aſtipulať. Euſebius teſtať Traianũ in Rheno uectũ Germanos debellaſſe, unde Martialis Rhenũ ita alloquiť. Tiberis dominus te Rhene rogat, cæſarẽ ut remittas. Germanicũ ipſum dixit Martialis in xenia. Serus ut æthe rea Germanicus impet aula. Sex. Aurelius & Oroſius li.vii.ca.viii. cũ Sarmatis bellaſſe eũ aſſerũt, q̊d etiã Spartianus ſcribit. Dion Bithyni9 ſcriptor uitę Traiani. Per Luciũ Romanũ cõtra Dacos, inquit, Traianus egit, & uictor bellicas machinas expoſtulauit, iterũ rebellantes aggreſſus, lapideũ pontẽ in Iſtrũ fabricauit, & ita Decebalũ ad mortẽ cõpulit, oĩs Dacia tributaria Romanis facta eſt & in prouinciã redacta. Hæc Dion. Cãpanus tñ tm̃ manſuetudine uiciſſe eũ ait Germanos. Adrianus aũt impator, ut Eutropius refert li.viii. in Daciã exercitũ duxit, cui ad uerbũ Dion Prunienſis ſubſcribit, qui & Alanos eũ uiciſſe aſſeruit, uerũ tm̃ muneribus. Aelius Spartianus hunc Germanis regẽ cõſtituiſſe ꝓbat. Suidas, οὗτος ἐς παννονίαν ἀφίκετο καὶ τὸν ἴστρον μετὰ τῶν ὅπλων διενήξατο καὶ τοῦτο οἱ παρόντες βάρβαροι ἐξεπλάγησαν.

Traian9.

Adrian9 contra German.

De Antoninis & eorum contra Germanos ſtrategematibus. Ca.x.

Antonini contra German.

REdeo nunc ad Antoninos, q̃bus nonnihil Germania debuit, hi em̃ ſoli licet magnis difficultatibus Germanos cõpeſcuerũt. Nã ut Suidas inquit, Antoninus παρὰ τὸν ἰδιώτην βίον πολύ τι πλεῖθος χρημάτων κεκτημένος ἐπειδὴ προῆλθεν εἰς τὴν ἡγεμονίαν, τὴν ἑαυτοῦ περιουσίαν, εἴς τε τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν φίλων ἀπανάλωσε δωρεάς, τῶν τε δημοσίων θησαυρῶν πλῆθος παντοδαπῶν ἀπέλιπε χρημάτων .i. Ad propriã uitę ſuſtẽtationẽ multũ pecunię corraſit, poſtq̃ uero in principẽ Romanũ euaſit, propriã facultatẽ in dandis amicis & ſtipendiariis diſſipabat, & publicos theſauros reliq̃t intactos. Alii eum publico foro res ſuas uenales habuiſſe dicunt, in bello cõtra Marcomanos geſto. Fuit aũt bellũ hoc ductu Rutiliani legati geſtũ, referente Luciano in dialogo cui nomẽ eſt ψευδόμαντις ubi illa eius oratio eſt, ἔχων δὲ, inquit, οὐ μικρὰν ἐπίβασιν ὡς ἐς τὰ βασίλεια, καὶ τὴν αὐλὴν, καὶ τὸν ῥουτιλλιανὸν εὐδοκιμοῦντα πάροδον, διαπέμπεται χρησμὸν τοῦ ἐν γερμανίᾳ πολέμου ἀκμάζοντος, ὅτε θεὸς μάρκος ἤδη τοῖς μαρκομάνοις καὶ κουάδοις συνεπλέκετο .i. Dum iam liberũ aditũ in regiã poſſideret, incꝫ palatia p̃ſertim Rutilano rẽ adiuuãte atcꝫ appropinquante, cũ bellũ (q̊d in Germania gerebať) maxĩe flagraret, diu9 Marc9 Antonin9 cũ Marcomanis ac Quadis cõferebat. Sudas ad Iſtrũ ueniſſe Antoninũ refert cũ exercitu, cæterũ nihil adducit, nec Capitolinus, Eutropi9, & alii plura de illo bello ſcripſerunt. Quare ego q̃ mihi ex gręcorũ cõmentariis conſtant, breuiter tranſcurrã. In turbine illo Marcomanico, dũ Roma uehemẽter terrebať, oraculũ req̃rebať, cuius hæc erat ſententia, ut duos leones Ro. in fines Germanorꝝ Iſtro tranantes ĩmitterent, ſacris magnificis ac uariis odorib9 conſpicuos. Romani tũ oraculo paruerunt, ac dũ leones in Germanorũ agros Iſtro tranato deueniſſent, Germani eos canes eſſe cõiicientes, fuſtibus eos arcebãt. Romani mox ſubſecuti pene uiginti millia Germanorum extinxerũt. Sed oraculum his uerbis dabatur.

Ες δίνας ἴςροιο διιπετέος ποταμοῖο
ἐμβαλέειν κέλομαι δοιοὺς κυβέλης θεράποντας
θῆρας ὀρειτρεφέας καὶ ὅσα τρέφει ἰνδικὸς ἀὴρ
ἄνθεα, καὶ βοτάνας εὐώδεας. αὐτίκα δ' ἔσται
νίκη, καὶ μέγα κῦδος, ἅμ' εἰρήνῃ ἐρατεινῇ.

Quod oraculum a Germanorum p̃ſtantiſſimo nobis ita traductum eſt.
Gurgitibus fluuii turgentis ab imbribus Iſtri
Immiſiſſe duos Cybeles edico miniſtros
Monte feras alitas, tum quantum alit Indicus aer
Florum atq; herbarum, bene olentum moxq; futura eſt
Et uictoria pax & amabilis & decus ingens. Antoninus Pius tñ Alanos & Dacos inde aggreſſus eſt, ut ait Iulius Capitolinus. Ille M. Antoninus Pius (ut idẽ ait) ita pugnauit contra ipſos, ut nullus impatorũ ante eũ, ſpeciali eĩ bello Marcomanos, Pannones & Sarmatas a Vandalis liberauit & triumphauit. Inde cũ Marcomanis oẽs gentes ab Illyrico uſq; ad Galliã conſpirauerũt. Marcomanni, Variſcæ, Hermonduri, Quadi, Sueui, Sarmatæ, Lotharingi, Burci, Hiali, Soſipedes, Roxolani, Baſtarnæ, Alani, Peucini, Coſtobani hos oẽs uicit.

An.Verꝰ Oroſio li.vii.ca.ix.authore. Antoninus Verus inde contra Germanos ꝓgreſſꝰ eſt, Eutropio li.viii.referente, & q̃ maximũ fuerat, in hoc Sueuos, Vandalos, & alios cõiuratos deſtituit. Multa de eo Iulius Capitolinus. Hũc Oroſius lib. vii.ca.ix.cũ chriſtianis militibus Germanos uiciſſe aſſerit, cũ ſiti periclitaret. Pla

Ant.Cõmodus. tina in uita Aniceti papæ xii. ærariũ hunc exhauſiſſe ſcripſit. Antoninus Commodus filius Antonini Veri (ut ait Platina in uita Soteri papæ xiii. & Iuſtiniani uitæ enarrator) hunc cũ patre chriſtianorũ ductu uiciſſe germanos author eſt Platina, hic ergo cũ patre bellũ geſſit, & ex patris geſtis triũphauit, ut Marius Maximus, Alexander, Aelius Lãpridius & Platina ſcribunt. Eutropius li. viii. hunc in Germania bellũ fœliciter egiſſe ſcribit, Aelius Spartianus in uita Caracallæ, & Aelius Lãpridius in uita eius uolunt ipſum Germanici nomẽ ſibi aſciuiſſe. Otto Friſing.li.iii.ſcribit ſemp ipſum incõmodũ fuiſſe, niſi q̃ de Germanis fœliciter pugnauerit, uide Oroſiũ ca.ix.li.vii. Cõmodus etiã contra germanos Marcellũ p̃fectũ miſit uirũ doctũ & qui multa memoriæ ſcripta reliq̃t

M. Aurelius referente Suida. M.q̃q; Aurelius contra Germanos inſurrexit, ut ait Oroſius ſub illo Pertinax fortiſſime Germanos uicit, ut Herodiano placet.

De Pertinace, Auuidio, Antonino, Caracalla, & Heliogabalo imperatoribus contra Germanos. Ca. xi.

Pertinax. PErtinax illorũ ſucceſſor anteq̃ impator euaſit, clarꝰ tropheis, & inſignibus Germanorũ egerat, ut ait Herodianus lib.ii.hiſt.in principio, mortuo ergo impatore, Lætus (unus electorũ) ipſum in cæſarẽ initiauit, dicens, Barbaros iã (intellige Germanos) non p̃cio conciliabimus, uerũ metu potius. Hic. ut ſcribit Iulius Capitolinus, cũ matre ad Noricos & Dalmatas ꝓgreſſus eſt. Aelius Spartianus a Germanis (poſtq̃ ipſos uicit) impatorẽ hunc factũ aſſerit, addit Iulius Capitolinus hunc Germanicũ fuiſſe, & ex rebꝰ geſtis pepe

Auuidiꝰ riſſe ſibi impiũ. Auuidius impator adeo Germanos in timore frenabat, ut nec aliquid

aliquid in uita ſua contra ipſum auderent, ait Vulcatius Callicanus, in uita ſua Marius Maximus, & Quadratus hiſtorici. Antoninus Caracalla (ſic eũ Oroſius uocat) de Germãis triũphauit, & dici uoluit Germanus, ut ait Aelius Spartianus. Memorat & Antoninus Heliogabalus qui cũ Marcomanis congrediens inhibitus eſt, ut Aelius Lãpridius collegit. Antonini Caracallæ meminit Platina in Pontiano papa & Herodianus.

De Clodio Albino, Alexandro Seuero, Maximino, Gordiano, Galieno, Poſtumo, Loliano, imperatoribus contra Germ. Ca.xii.

Clodius Albinus.

CLodius Albinus poſt hos rerum ſumma potitus eſt, q̃ ita ſe geſſit, ut neq; Germani nec Galli æquo aĩo ipſum impatorẽ ſuſtentauerint, ut Herodianus & Iulius Capitolinus uolũt, ſed ꝙ opus fuerit aliis principibus. Semel hic tm̃ aliquid magni fecit, ut Seuerus & Iulius ſcribunt, qa trãſrhenanas ciuitates ſupauerat, multa de eo Marius Maximus. Alexander Seuerus dũ Germani agros Illyricorũ populabant, donis & p̃cio eos cõpeſcuit, ut ait Herodianus li.vi. Aelius tñ Lãpridius Germanos in Galliã irrũpẽtes eũ frenaſſe ſcribit, & contra eos CCL. millia militũ duxiſſe. Oroſius apud Magũtiacũ interfectũ hunc aſſerit lib.vii.ca.xi. Spartianus ſcribit ipſum a Germanis impatorẽ factũ poſtq̃ ipſos uicerat. De illo Panagyricus Cõſtãtini. Quid aũt fecerit in Germania uno uerbo Herodianus abſoluit dicens. καὶ ὅτι μηδὲν ἀνδρεῖον μήτε νεανικὸν πέπρακται.i. Nil uirile nec puerile geſtũ eſt. Maximinus impator huic ſuccedens, fœliciter bello contra Germanos conflixit, ut Eutropius lib. ix. ꝓfitet. Iulius Capitolinus hunc Germanorũ auxilio Aq̃legias cœpiſſe collegit. Herodianus li.vi. adeo Germanos in ſyluis uiciſſe adducit, ut non multi emerſerint, etiã lib.vii. hunc ſine authoritate ſenatus impatorẽ fuiſſe initiatũ ꝓbat. Sed tm̃ qa proſpere in Germania bellũ geſſerit. Vide Platinã in uita Antheri papæ. Multa de illo Euſebius, Oroſius li.vii.ca.xii. Otto Friſing.li.iii.ca.xxxii. & Iulius Capitolinus ſcribũt, trecenta ſcilicet millia hunc occidiſſe Germanorum & quadraginta millia p̃das adduxiſſe, & niſi Germani in ſyluas & paludes fugiſſent, totã hunc Germaniã ſubieciſſe, unde Romanis in hunc modũ ſcripſit Maximinus. Fecimus patres cõſcripti q̃tum loqui nõ poſſumus xl. millia germanorũ uincentes incendimus domos, greges abduximus, armatos occidim9, ad paludes uenimus, & niſi eorũ altitudo fuiſſet, totã ſubegiſſemus Germaniã. Symmachus li.v.hiſt. de illo plura ſimiliter & Iornandes retulerunt. Gordianus Germanos, Sarmatas, Getas, ſupauit, ſed ab Alanis uictus eſt, ut ſcribit Iul. Capitolinus in eius uita, ſicut & eius epitaphiũ ſonuit, meminit huius Põp. Lætus. Galienus impator Gallos a barbarorũ.i. Germanorũ incurſionibus tutatus eſt, Galli inde ab ipſo deſciuerunt, ut ait Iul. Capitolinus, Platina multa in uita Lucii. Oroſius li.vii.ca.xv. Auſonius, Põp. Lætus cætera exſequuntur. Poſtumus Germanos rebelles iterũ cõpeſcuit, & Gallos, ut Iul. Capitolinus collegit. Germani aũt mox irrũpentes ciuitates Galliȩ a Poſtumo ædificatas, cœperunt. Oroſi. li.vii.ca.xv. adducẽte. Lolianus ciuitates Poſtumi (ut Iul. Capitolinus) iterum reſtituit, a Germanis deſtructas.

Alex. Seuerus. Maximinus Gordianus. Galienus. Poſtum9 Lolian9.

De Galli hoſti, Taciti, Aureliani, Procli præliis ac triumphis de Germanis. Ca. xiii.

Aureliā nus

AVrelianus impator Gotthos ſtrenuiſſime uicit. Hic Sarmatas in Illyrico cōpeſcuit, ut Priſcus & FL. Vopiſcus dicunt. Theodytus aūt in libello de nauibus hunc ſcribit occidiſſe xlviii. millia germanorū. Frācos inde irruentes in galliā tribus exercitibus uel legionibus ſupauit, trecentos cepit, ſexingentos occidit, reliqs ſub corona uendidit. Hic etiā & de Sueuis uictoriā retulit, ut Priſcus & FL. Vopiſcus ſcribunt. Euſebius hunc Romanos ab oī metu liberaſſe ait. Eutropius li. ix. multa de ipſo, mirū tñ ꝙ nullū uerbū de germanis facit. Platina ī Fœlice, ꝓbat hunc iuxta Danubiū uiciſſe Gotthos. Cętera uitæ Iuſtiniani enarrator, Otto Friſing. li. iiii. ca. xli. Oroſius lib. vii. ca. xv. & FL. Vopiſcus, Pōp. Lætus, Sabellicus, & alii noſtræ memoriæ reliquerunt.

Gall9 Hoſti.

Gallus Hoſti, cęſar per Valentinianū & Licinū, germāos ſollicitauit, ut ait Eutropius li. ix. Platina in uita Lucii papę huius meminit, de illo poſtea a nobis diceť. Multa Pōp. Lætus, & Sabellicus ꝓtulerunt. Tacitus inde tranſrhenas ciuitates affl ixit, multas qq; cœpit, ut ait Priſcus & Flauius in uita ſua, & in uita Floriani ipſū nomē tuliſſe Germanici. Fuerat em̄ reſponſo Dacū ipſum Sarmatas uicturū, uide Pōp. & Sabellicū & FL. Vopiſcū uitæ ei9 enarratores.

Tacitus

Probus

Probus impator demū Germaniā ditioni Romanorū pene ſubegit, ecce tā diu germania uincebať. Euſebius Galliā a uaſtantibus eripuiſſe refert. Idē Oroſius li. vii. ca. xvi. FL. Vopiſcus huius uitā deſcripſit, Probus ille germanos uicit ut Claudianus in Probo ſcribit, uerba Claudiani ſunt.

Audiit & gelido ſi quem Mæotica paſcit,
Et placidi radiant in caſſide uultus
Qualis lætifera populatus cæde gelonus
Procubat horrendus, getico grandiuus in aruo.
Si tu Roma uelis, bruma tentabimus Iſtrum.
Annue: ſic nobis ſcythicus famuletur Araxes,
Sic Rhenus per utrunq; latus, mediis quod ſubiacet Indis.
Omni nobilior luſtro, tibi gloria ſoli
Contigit, exactum nunquam memorata per æuum
Germanos habuiſſe duces.

FL. Vopiſcus ſcriptor egregius de ipſo ſic loquiť. Germania Hollandia ſint teſtes eius uictorię, hic lx. ciuitates Galliā uaſtantes, Romanorū mādauit ditioni. Hic literas huiuſmodi Romā miſit, diis patres conſcripti gratias habeo, ꝙ ſubacta eſt oīs quacunq; tendiť germania. Habui qq; multos nouos reges ante pedes meos, īmo ueſtros. De triūpho Probi plures plura retulerunt, ut Priſcus, Sabell. Pōp. Lætus, & Oneſinus. Alii ſcribunt leones, dāmas, gladiatores, arbores inuicē annexas, ſyluæ inſtar in triumpho fuiſſe circūlata. Multa Petrus Cri. li. xii. ca. vi. ubi ꝓpriū caput de illo collegit. Hic em̄ primus Ro. impato. germaniæ partē aliquā, non tñ totā ſupauit, & ſi ad calculos res eſt limitāda, prim9 oīm Ger. uicit, & quaſdā ꝓuincias tributarias fecit, ut em̄ plenius in ſequentibus patebit.

Germāię pars ſubacta & uicta.

Germania

Germania deinde deuicta, lis inter Conſtantinū, Conſtantē & Conſtantiū orta eſt, Conſtantinus germanorū auxilio euaſit. Conſtans aūt captis ducibus germanię & gallię feris eos obiecit, Germani inde rebelles, ut ait Eutropius li. x. Galliā uaſtauerunt, Conſtantinus aūt impator defenſis galliæ ciuitatibus lx. millia Alemanorū ſtrauit, ut Euſebius teſtat̃ in chronicis. Platina de ipſo in uita Marcellini, primo occubuiſſe prelio Conſtantinum probat. Secundo uero multa Alemanorum millia uiciſſe. Soſomenus phūs & hiſtoricus doctiſſimus, iuxta & chriſtianus, Conſtantinū Sarmatas (qui nunc & Gotthi dicunt̃) uiciſſe refert, & addit ſignis ei demonſtratā in ſomno fuiſſe uincēdi uiam, qbꝰ uictis, oēs circa Iſtrum in ſuā poteſtatē redegit. Hæc Soſomenꝰ li. v. hiſt. ca. vii. multa Otto Friſing. Ammianus Marcellinus, Aurelius Sextus, Nazarius Mamertinus, Anonymus qdam græcus hiſtoricus qui uitam eius collegit, & nuper a Capnione traductus latine linguæ reſtitutus eſt. Fecit & Conſtantinus expeditionē in Scythiā, dux eius exercitus Apſyrtus ferebat̃, uir doctiſſimus cognomine Nicomedes, & dū iuxta Iſtrum erat, librū ἱππιατρικὸν ſcripſit, & aliud opuſculū q̃d φυσικὸν περὶ τῶν αὐτῶν ἀλόγων uulgauit, quemadmodū Cimon Athenæus librum ἱπποσκοπικὸν ſcripſit, cuius meminit Plato & Suidas, hæc ex commētariis græcorū. Iulianus inde Cōſtātino ſuccedens ἀποστάτης καὶ ἀνορθοδοξότατος .i. infideliſſimus, cui ex decreto adeo aſſentat̃ Ammianus Marcellinus, uerum non īmerito, dum Illyrici, Epyri ac Dalmatię p̃fectus, referente Suida, ab eo cōſecratus ſit. Hic Alemāos ſtrauit p̃lio, & nomen alemanicū cōmeruit, ut hi grecorū uerſiculi de eo ꝓdūt e cōmēt. grecorū exarati ī eiꝰ palatii foribꝰ aſcripti. Conſtantinus Cōſtātiꝰ Conſtās. Iulianus.

ῥωμαίων βασιλεὺς ἰυλιανὸς θεοειδὴς
Μαρνάμενος περσῶν πόλιας καὶ τείχεα μακρά
ἀγχεμάχων διέπερσε πυρὶ κρατερῷ τε σιδήρῳ
Νωλεμέως δ' ἐδάμασε πόλεις τὲ καὶ ἔθνεα πολλὰ,
ἄλλα καὶ ἑσπερίων ἀνδρῶν ἀλαμανικὸν οὖδας
ὑσμίναις πυκιναῖσιν ἑλὼν ἀλάπαξεν ἀρούρας.

Quæ ita latinitati reſtitui.

Iulianuſq; deum referens ſimul imperii rex
Perſarum ſternens urbes quoq; mœnia lata
Ipſe manu præſens ferro populabat & igne
Oppida multa nouus ueniens in prælia miles
Subdidit & multas gentes, alemanica caſtra
Occidua & crebris pugnis uaſtauerat arua.

Iulianus Cæſar anteq̃ coronaret̃, contra germanos ꝓfectus eſt, belli cauſa fuit, q̃a Germani in bello apud Cōſtātinū degētes, ſine hoſte, aliquas urbes depopulati ſunt, unde ab impatore miſſus eſt Iulianus, barbaros iuxta Rhenū uicit, alios cepit, ita uictorię magnitudīe ī germāia a militibꝰ impator ē factꝰ, Hęc Soſomenꝰ li. v. ca. l. Eutropiꝰ li. x. ī Pānonia bellū geſtū, & cōtra Syllanū dixit. Iñ apud Argētariā magnas copias fudiſſe. Hiero. in Euſebii ſuppl. ait Badomariū ducē illoꝝ cepiſſe. Hic itaq; Romano impio germaniā iterū reſtituit. Multa de illo Nazarius Mamert. eiꝰ panagyricus & Ammianus Marcellinus. Aelius Spartianus Iulianū quendam ſuperiorē et inferiorē germaniā cōtudiſſe ſcribit, ex cꝰ uerbis aliū fuiſſe hēmus

De Valentiniano, Valente ac Gratiano Imp. contra Germ. Ca. xv.

Valentinianus. Valens. Theodericus.

INde floruerunt Valentinianus & Valens impatores, hi (ut in ſupplementis Euſebii Hieronymus & Paulus Diaconus aiunt lib. xi.) Saxones meditantes in Frãcorũ fines deuicit, cui ſubſcribit Sabellicus li. ix. Ene. vii. Otto Friſing. li. iiii. Oroſius li. vii. ca. xix. Hunibaldus & alii. Hic etiã Gotthis terras tribuit, hi uero ampliati cõtra impatorẽ ꝓfecti ſunt, referẽte Socrate hiſtorico li. viii. ca. xiiii. & totã Thraciã ſubegerũt. Impator uero (inquit Theodericus epũs & græcus hiſtoriographus doctiſs.) ad Boſphorũ uenit, & beneficio Eudoxi cũ ipſis pacẽ cõpoſuit. Socrates eodẽ lib. ca. xv. impatorẽ ait triceſima die Maii menſis, ſexto ſui conſulatus anno, tũc ad urbẽ Conſtantinopolim ueniſſe, hos aũt uſq; ad muros uaſtaſſe oĩa, impatorem uero ad urbem Macedoniæ Adrianopolim ciues duxiſſe, cõmiſſo ꝑlio cæſarẽ uiciſſe, ut & Theodericus ſcribit, mox illũ a barbaris igne conſumptũ, nona die mẽſis Auguſti, cc. lxxxix. Olympiadis obiiſſe. Concordat & Socrates. Hic etiã cũ Vandalis commerciũ habuit, ſicuti Platina in uita Sixti Pa. aſſeruit. Huius tpe Germaniã ſubactam fuiſſe Auſonius uult, an igit̃ Valens ipſos ſubegerit? an ſuo tpe adhuc in fide ꝑmanſerint, cæteris relinquã, Danubius. n. apud Auſo. ita loquit̃ ad cæſarẽ illum.

Totus ſub ueſtra iam ditione fluo,
Qua gelidum fontem mediis effundo Sueuis,
Imperio grauidas qua ſeco Pannonias
Auguſto dabitur ſed proxima palma Valenti,
Inuenies fontes hic quoq; Nile meos
Saluere Auguſtos iubeo natumq; parentem,
Armiferis alui quos ego Pannoniis.

Aurelius Sex. paululum diſcordat a Socrate & Theoderico hiſtoricis, ait eñ bello lachrymabili cõmiſſo cũ Gotthis, Valentẽ ſaucium in caſam uiliſſimã deportatũ, & illic ſuppoſito igne Gotthis ſupuenĩẽtibus crematũ. Iornãdes de geſtis Gotthorũ & Ablauius plura de illo retulerunt, ſimi liter Sabellicus & Pomp. Lætus.

Gratianꝰ.

Gratianus impator chriſtianus, anno rõ; M.c.xxxii. in Germaniã ꝓfectus, iuxta Argentariã urbem Gallorũ, plus q̃ xxx. millia Alemanorũ occidit, ut Hierony. in ſupplemẽtis ſcribit, & Paulus Diaconus, Otto Friſingeñ. lib. iiii. ca. xv. Oroſius li. vii. ca. xix. Sextus Aurelius & Auſonius.

De Theodoſii, Honorii, Arcadii ac Marciani geſtis contra Germanos. Ca. xvi.

Theodoſius

THeodoſius, ut ait Paulus Diaconus lib. xiiii. contra Vandalos bellauit anno ab urbe condita milleſimo ducenteſimo quarto. De illo Latinus Pacatus, Oroſius lib. vii. ca. xix. Sabellicus, Claudianus, Pomp. Lętꝰ & alii.

Martianꝰ

Martianus huic ſucceſſit, cuius tempore Attila uniuerſam Germaniam ſtrauit, ut aiunt Paulus Diaconus ac Pomp. Lætus. Honorius & Arcadius hunc ſecuti ſunt, ſub quibus Stylico contra Germanos bellauit, huius rei Claudianus proprium opus abſoluit, in quo meminit uictoriæ eius in Gallia factæ, his uerbis de Germania.

Iam ſeſe placidam prebẽt Styliconis habenis
Vt nec præſidiis nudato limite certet
Expoſitum calcare ſolum. Verum maxime adulatur poeta, nec eñ ipſos adeo deſtituit, quare perfidiæ Stylico arguitur ab Oroſio li. vii. circa finẽ, & a Iornande. Claudianus etiã ſcribit patrem Honorii uiciſſe Germanos, ait enim
Signa triumphato quoties flexiſſet ab iſtro
Acta mox de ſtrage calens, & poſcere patrem
De Scythicis ſpoliis arcus aut rapta Gelonis
Cingula, uel iaculum Daci, uel frœna Sueui
Te naſcente ferox toto Germania Rheno
Intremuit quoq; Dalmaticas proſtrauimus alas
Rhipheaq; ſimul feſſos porreximus artus
In glacie ſtantemq; rota ſulcauimus Iſtrum
Ecce autem quomodo adulatur Styliconi Claudianus.
Et Rhenum (inquit) pacare iubes, uolat ille citatis
Vectus equis, nullaq; latus ſtipante caterua.
Et reges Germaniæ eius ante pedes ieciſſe ſcribit hiſce carminibus.
O quantum doluit Rhenus, quo barbarus ibat,
Q; te non geminis frueretur iudice ripis.
Inde cathenato gemuit Germania Rheno.
Debilitat ſæuum cognatis uiribus Iſtrum
Barbara fulmineo ſecuit tentoria curſu.
De more uidebam
Barbaricos ardere focos, cum pulcher ab arcto
Aduenit Stylico.
Bella triumphati proculcat Honorius Iſtri.
Hæc Alemanorum ſpoliis, auſtralibus illa
Ditior exuuiis.
Et nullus boreæ motus, Germania ceſſit.
Et Ianum pax alta ligat.
Hic tamen in primis populos lenire feroces,
Baſtarnas una potuit delere ruina.
Omne quod Oceanum fontemq; interiacet Iſtri
Vnius incurſu tremuit, ſine cæde ſubactus
Seruitio boreas, exaratiq; triones.
Cornibus infractis adeo miteſcere cogis?
Vt Sueuus iam rura colat, geminaſq; uiator
Cum uiderit ripas, quæ ſint? Romana requirat.

Stylico contra Germaniam.

Hæc Claudianus paſſim & pene centum uerſiculis exequitur, ubi Germaniam etiam ſine cæde ſubegiſſe ſcribit Styliconem. Verum more Panagyricorum loquitur. Nam quis fuerit Stylico Iornandes, Oroſius, Paulus Diaconus & alii uberrime deſcripſere.

De damno Romanis a Germanis illato. Ca. xvii.

HActenus Germaniã ſemꝑ occumbentẽ tradidi,nec eius fortitudinẽ q̊cꝫ retexi,quãto damno Romani ꝓuinciã hanc ſibi aſciuerint. Nec utricꝫ parti ſtudens,Germaniæ magis defui q̃ affui. Attẽtiori ergo ſtudio nunc iacturã uincendi Germanos indicabo.Romani ob nullã unq̃ gentem tanto diſpendio obnoxios ſe ipſos fecerunt,quanto germanico bello,Q̃ Cor.Tacitus his uerbis innuit.Sexcẽteſimum & quadrageſimũ annũ urbs noſtra agebat,cum primũ audita ſunt Cimbrorũ arma,Cecilio Metello & Papyrio coſſ. Ex q̊ ſi alterũ imꝑatoris Traiani cõſulatũ computemus? ducẽti ferme & decem anni colliguntur,tam diu Germania uincitur.Medio autẽ tam longi æui ſpacio multa inuicem mala,non Samnis,non Pœni,non Hiſpaniȩ,Galliȩue,nec Parthi,qui nos ſæpius admonuere. Quippe regno Arſacis acrior eſt Germanorũ libertas.Quid em̃ aliud q̃ cædem Craſſi? amiſſo & ipſo, & ipſe Pacoro infra vendilieũ deiectus oriens abiecerit? At Germani Carbone & Caſſio,Scauro,Seuilio & Cœpione,Marco q̊cꝫ Manlio fuſis uel captis,q̃nq̃ ſimul conſularis exercitus pop.Ro. Varũ q̊cꝫ tribus legionibus occiſum, nec impune C.Marius in Italia,Cæſar in Gallia,Druſus & Nero,& Germanicus, in ſuis ſedibus eos perculſerunt.Mox ingentes C.Cæſaris minȩ ſunt in ludibrium uerſæ.Inde ociũ donec occaſiõe diſcordiæ noſtræ,& ciuilis belli(expugnatis legionum hybernis)& Gallias affectauere. At rurſus pulſi, proximis inde temporibus triumphati magis q̃ uicti ſunt.Hæc Cornelius romanus,nõ germanus.Hæcuerba etiã lector penſitare,& Germanorũ uirtutẽ agnoſces.Verum o Corneli qui iacturã Romanis illitam a Germanis,punicis bellis (quo nihil terribilius) Samnitico,Parthico p̄tuliſti? annos tñ a Cimbris uſcꝫ ad tuam ætatem æſtimans.Quanto p̄tuliſſes? ſi noſtra te ſecula ſuſtinuiſſent. Vnde o Corneli bellum Germaniæ in Traiano,ſub quo fata ſoluiſti,non deſtitit,nec minoris diſpendium Romanis(poſt Traiani fata)illatum priori æſtimo.Quot ergo punicis bellis Germanicũ unũ conferri iuſtum erit? Eleuet ergo aliq̃s bella punica? ſi in tam breui Cornelii uerba collectione non ſteterat Germanis. Quomodo ergo in tam amplo & diffuſo tempore uſcꝫ ad Carolũ Magnum Maiorem q̊cꝫ exercitum Romani ſuſtinuerunt apud Germanos,q̄ ubicunq̃ gentium.Quod teſtat̃ Agrippa apud Ioſephũ lib.ii.de bello iudaico dicẽs.Galli qui Rhenum in ſeptentrione habent,trecentis quidem gentibus numeroſi, ſeptuaginta annos pro libertate pugnabant,& ſub mille & trcentis militibus Romanorũ cuſtodiunt̃.Dalmatæ una legione cubant,Illyricum ſub duabus, Thraces ſub duobus milibus militũ.Germãi uero octo legiõibꝰ domant̃.Hȩc ille.Hȩc in Romanũ militẽ Germãia ſtruxit,vñ ſi Italia cupiat,uel ſi minꝰ id diſpẽdii ſibi uideat̃,ampliꝰ ĩſtigat Germaniã.Egeſip.lib.ii. de germãis ita loq̃t̃,Romanis,inq̃t,ſupra nubes uiãtibꝰ,& ultra colũnas Herculis imꝑiũ ꝓpagãtibꝰ,nihil ĩmune fuit,tãta fœlicitate hoſti,& q̄ iacebat q̄ fuerit reptꝰ,& q̄ reſiſtebat uictus ẽ,q̊rũ ĩprouiſo aduẽtu cõſediſſe mõtes,germãia credidit,rhenũ exaruiſſe. Hȩc ille.Ecce Ro.imꝑiũ in litore oceani nõ ſtetit,& in Rheno tm̃ germanorũ uires pertulit,ut Florus inquit.

Iactura Rom. illata a Germanis

De imperatoribus temere de Germanis triūphantibus & q ſe falſe Germanici noīabāt. Ca. xviii.

ID Germanorū uirtutē maxīe obſcurauit, quod ficto ſæpe certamine, de Germanis temere triūphati ſunt, licet nec minimū triūphi meruerint, ac hoſte nunq̃ tacto. Ita de Germanis Caligula triūphauit, q̄d Perſius Satyra ultima de ipſo illo uerſiculo ſignificauit. Miſſa eſt a cæſare laurus: Inſignem ob cladem Germanæ puppis & ore: Sic & Cornelius in uita Agricolæ, Domicianū emptis crinib9 & habitib9 rōe Germanorū triūphaſſe refert. Ita laureā temere ignauiſſimi impatores ſibi de ſumpſerūt, dū triūpho tn̄ eorum facta minus reſponderint, quē Ioui capitolio offerebant. Illa aūt laurea dabat̄ in lętitia, recuperata uictoria de inimicis. Meminit huius laureæ Latinus Paccatus, ubi Curii Corūcani Fabricii meminit. Et addit ne uirtus qete langueſceret: depoſitis in gremio capitolini Iouis laureis triūphales ruſticabant̄. Et Plinius in panagy. allata erat, inquit, ex Pannonia laurea, id a gentilib9 diis ut inuicti īpatoris exortū uictorię inſigne decoraret̄. Euſebius duplex diſpendiū Domitianū militibus dediſſe ſcribit. Ideo hos eū triūpho dignū declaraſſe. Dion grecus Domitian9 (inquit) ſumēs in Germāos triumphū, poſtq̄ nunq̄ bellū intuitus eſt rediit, ſponte in Dacos, neceſſario in Sarmatas bellū mouit. Eutropius, Domician9, ait, ſub noīe de extinctis legionibus triūphauit, quos falſo ſuperauerat. Frontinus li.x. ait Domitianū tantū mutaſſe aciem, & id triūpho aſcripſiſſe. Hic triūphus Domiciani aduerſ9 Germanos, æqualis illo quē Gallienus cæſar habuit, qui, ut Trebelius ait, uictas perſonas habitu uictorū incedentes in capitoliū deduxit. Domicianus uictus in Pānonia & Dacia, de Dacis triūphauit falſo, teſtāte Oroſio li.vii.ca.vii. Domicianus (inquit) prauiſſima elat9 iactātia, ſub noīe ſupatorꝝ hoſtiū de extīctis legionib9 triūphauit, hæc Oroſius. Dū etiā de Pānonib9 itidē uoluerat, nec ei triūph9 decerneret̄, qa uict9, ne omnino īmunis eſſet, laureā Ioui Capitolio deſtinauit, quā Martialis (oīm adulatorū corruptiſſim9) triūpho ſimilē fuiiſſe indicat, dum ait. Dū noua Pānonici narrat̄ gloria belli. Similiter & Sil. Ita. Da Capitolinis æternū ſedib9 aurū. Ita etiā cæteri īpatores, dū nec triumphus nec laurea eis ꝑmittebant̄, ſe Germāicos uocauere, q̄le nomē inſolentiſſimum nulli eorū maiores emeruerāt. Claudi9 īpator nihil uirtutis in Germāia geſſit, ſed qa a Germāis īpator fact9 eſt, Germanic9 eſſe uoluit, ut ait Ioſeph9 li.xix. & xx. in principio antiqtatū, & Suetonius, Vitelli9 q̄q̄ uini plen9, referēte Plutarcho, ad milites acceſſit, & ſic Germanicus dictus eſt. Domicianus quoq̄ ſe Germanicum dici uoluit, & ubiq̄ inſcribi. Manet adhuc ueſtigium Dirrachii in porta, cognoīe caballia, ubi in ſaxo id inciſū eſt. D. E. D. V. Cæ. Aug. Veſpaſiano Ger. uict. orbis X. cōſeruatori opti. maxi. pietas & relligio. Voluit hæc ſcriptura id ſibi. Domicianus edicto deum & hominem eſſe uolunt. cæſar Auguſtus, Germanicus. An autem germanici appellationem ita dici meruerit: Iornandes, Otto Friſingenſis, & Oroſius libro ſeptimo uideantur. Edicto tantum Domicianus ſanxit, ne aliter quā Germanicus nominaretur.

Domicianus emptis crinibus Germāorꝝ triūphauit.

īpatores quō dicti Germa.

Meminit huius decreti Marinus Benchemius,Otto & Suetoniꝰ,unde ait Martialis,edictū dñi deiq; mei,& puerū ſuū in cunis adhuc iacentē Vitellius Germāicū appellauit,tā nihili fecerūt hoc ꝓſtātiſſimū nomē eſſe germāicū,ita nobiliſſio illo decori abuſi.Legit̃ multo lepore & iucūditate apud Aeliū Spartianū Pertinacis cæſaris dictū aduerſus Caracallā cæſarē,ꝙ ſe rhæticū, parthicū, arabū atq; alemanicū dixerat.Adde,inq̄t,& ſi placet geticū: fratrē em̄ ſuū occiderat.Optimū dictū aduerſus eū,ꝙ ſtudio conſequēdę glorię,licet parū egregie egerit,exardet omnia,qui ita minoris tam ꝓclariſſima cognoīa æſtimat

Multos imperatores ignauos tanti a Panagyricis factos, nihil feciſſe operis in germania,& contra Panagyricos. Ca. xix.

PArum igit̃ momenti Ro.imꝑatores in germania ꝓcipue egerunt,& tm̄ tot ꝓconiis,tot cognoībus,ſibi ipſis blandiebant̃.Quid adeo dignū relatu opatus eſt Domitianus: ut nomē germanici aſſumpſerit,expeditionē in galliā,germaniāq; non neceſſariā & diſſuadentibus amicis mouit,ac tm̄ inchoauit,ut tm̄ ſe honoribus & cognomīe patri æquaret.Poſcenius cęſar(ut

Imꝑatores q̄ſdā nihil feciſſe ī Ger.

Aelius Spartianus ait)tm̄ Veſpaſianū,Traianū,Piū & Antoninos uenerabat̃, reliq̄s tm̄ uenatores iudicabat fuiſſe imꝑatores oēs.Cur ergo tot carminibꝰ celebrati ſunt: cur tanta illorū memoria: Nil aliud in cauſa eſt,niſi execrabilis & deteſtanda,panagyricorū adulatio,φιλεγκλήμονοι ϗ λωρόβοροι,illi em̄(ut Marinꝰ Benchemius ait)multa ꝙ hiſtoria nō admittit finxerūt,reliq̄ ſcriptores ea inde ea acceperunt,& ut uera uendiderūt.Illa igitur aſſentatorū affectata adulatio in tantū nimis debiliter Germaniam affecit,opera em̄ ꝓclariſſima Germāorꝫ tantū ſcriptorū perfidiæ ſuccubuerūt, noſtra uirtus delituit,& quod nō uirtꝰ eſt,Romanis in uirtutē abiuit.Corn.Ta.qui mēdaciſſimus a Tertulliano dicebatur,numerū ſuperatorū Romanorū conticuit Ottone Friſingenſe ac Oroſio auctoribus,Germanorū uero occiſos ampliauit.In eodem numero a Marino Benchemio,& Suetonio,Sillius Italicꝰ,Martialis,Pompilius,Fabius(ꝙ perditiſſime Domiciano adulabant̃)referunt̃. Ita Latinus paccatus Theodoſiū, Sarmaticum Saxonicū Alemanicū appellauit. Et Auſoniꝰ poeta ad Gratianū, uoca(inquit) dedicatiōe Germanicū,ſuperando Alemanicū,uincēdo Sarmaticū,traductiōe Francicū. Huiꝰ: ſi tantū & hoc addidiſſet auſcultando adulatoribus ſtultiſſimū.Ita Marcellinus Sacrilegum illū & Apoſtatam Iulianum ultra ſydera extollit.Apud illū em̄ gloriatur li.xxi.ſe Francos & Alemanos fregiſſe Si cecutiem ab oculis remouimus, Semel apud Argentoracos uicit noſtros, Panagyricus Maximiani quod falſum(inquit) de imperatoribus priſcis putabatur,ille trans rhenum primus barbaris ſigna intulit. Nunc res ſalua eſt: nullus ergo(ex huiꝰ dictis)Germanicus dici ante Maximianū meruit: Stilico perfidia uſꝰ ē. Iornande & Oroſio auctoribus ,non meruit Claudiani adulatiōnē Verum ut rem componā,Germania ab Honorio,Arcadio,Diocletiāo ,Stylicone ſecura fuiſſet,ſi a perditiſſimis adulatoribus fuiſſet remota.

De damno a Germanis Iulio & Druſo illato. Ca. xx.

Singula quoqꝫ nūc enarrabo,quantum diſpendii aūt nacta Roma fuerat,
nūc ad Iulium cæſarē redeam. Iulius in tanto rerū proſpero ſucceſſu, tñ — Iulius bis
ter ſuccubuit.Semel a Gallis, bis a Germanis,ut ait Eutropius li.vi. Liuiꝰ — uictus in
& ſupra eū Florꝰ li.ciiii. cōtra Neruos ita pugnaſſe eū ſcribit,ut Romā maxīo — Germāia
diſcrimine affecerit.Et ita bellum ꝓtraxerunt donec ex ſexaginta milibus tre-
centi ſupereſſent, ex ſenatoribus nonaginta tres. Plutarchus inde in uita eius
& ipſe in cōmen.teſtat̄ a Sycābris uictꝰ eſt. Auerni adhuc gladiū cæſaris hn̄t,
teſtem uictoriæ eorū ait Plutarchus. Otto li.ii.ca.xlviii.ait cæſarē acri & peri-
culoſo nō ſolū bello,ſed & muneribus & ꝓuidentia multa uiciſſe Germanos
Quod & Nauclerus ſcribit,unde Cato ſāxit ut hoſtibꝰ cæſar daret̄, ſicuti Ca — Auguſtꝰ
liſius innotuit. Auguſtus Cæſar ſine ſūmo detrimento Germanos nō cōtudit — tātum in
Nā ut ait Iacobus Carmelitanus,ſolꝰ uiſus eſt apud Germāos ſuccūbere.Flo- — Germāia
rus li.iiii.de Auguſto tentauit,& Germaniā (inquit) utinā Germanos tanti nō — ſuccubuit
putaſſet uincere,qui magis turpiter ꝙ glorioſi acquiſiti ſunt.Cæſarem bis trāſ
uectū fugauernnt.Hæc Florus.In una illorū fuga,crure percuſſus eſt Cæſar a
lapidis,nō a Dalmatis ut Appianꝰ li.ultimo ait. Druſus itaqꝫ oīm primus poſt
Auguſtū,eo bello mortuus eſt.Quod Ouidius in Faſtis exequit̄, & mortē &
& nomen Druſo Germania fecit.Liuius & ſupra eū Florus li.ultimo ex equo
cecidiſſe Druſum aſſerūt,& ex fractione cruris poſt xxx.dies mortuū, & in ſe — Mors
pulchrum C.Cæſaris locatum. Druſū ergo hii omnes in Germania ſcribunt — Druſi
occubuiſſe.Sicuti & Plinius li.vii.na.hi.ca.xx. Tiberiū Neronem ad fratrē ſuū
Druſum in Germania ægrotantē ueniſſe teſtat̄. Et Pliniꝰ Iunior ad Macrum
latiſſime Germaniæ uictorem ibi occubuiſſe collegit. Strabo id li.vii.inter Sa
lam & Rhenū fluuios contigiſſe ꝓbauit.Florus li.iiii.cū de Hercinio loquitur
Quē Druſum priꝰ inacceſſum planū feciſſe & ibi fata ſoluiſſe uoluit. Alludit
Claudianus illo uerſiculo.

Nobilitant ueteres Germanica fœdera Druſos
Marte ſed ancipiti quoqꝫ multis cladibus empta
Quis meminit uictum ſola formidine Rhenum ?

Alii ſcriptores indicauerunt Druſum ueneno necatū ut Euſebius Oroſius lib.
vii.platina in uita Petri.Duo aūt Druſi referuntur,unus pater Tiberii cæſaris,
Druſi Neronis filius & Antoniæ,qui Germanici cognomē aſſūpſit referēte
Suetonio in principio uitæ Caligulæ.

Quibus cladibus Auguſtū cæſarē Germani affecerint. Cap.xxi.

Caſus Vari

DVas autē clades grauiſſimas,Suetonio ac Oroſio colligentibus,Au-
guſtꝰ in Germania ſuſcepit.Primā Lollianam maioris ignominii ꝙ
diſpendii,aliam uero Varianā & pene exicialem. Q.em Varus tribꝰ
legionibus Germaniā ingreſſus Cheruſcis penā dedit. Nec in hac parte fidē
Straboni donabo,qui ꝑ inſidias Varū a Germanis circūuentū li.vii. collegit. — Locus
In eadem ſentētia Tranqllū in uita Tiberii eſſe uidemus. Illis aūt fides eo plus — Strabōis.
abrogatur,ꝙ oēs cæteri ſcriptores ab ipſis in diuerſū abeunt,& negligentiam

tm̄ Romanis impinxit. Adulatio Strabonem a recta uia auertit. Euſebius ait
Varum elatū fuiſſe, ſuperbia & inſolentia. Simul & Florus li.iiii. Methodius
martyr Oroſius li. vii. Sabel.li.xi. Ene.vi. Otto Friſin. Nauclerus & alii Germa
Seruitia Germanorum.
ni aūt ſuperbiam eius grauiter ferentes, duce Arimio arma ceperūt, ipſū negli
gentiæ deditū reperientes, tres legiones ad unum ceciderunt, corpus quoq;
conſulis e terra effoſſum eſt, q̄d iterū recenti morte cruciauerūt (abſciſſa ling
ua) dixerunt uipera tandē ſibillare deſine, hæc Florus, Peutinger & alii, Otto
Friſingē. Oroſius, Sabell. Methodius, Suetonius, Vrſpergenſis, Nauclerꝰ, Ta
citꝰ in Germania meminerūt. Hāc cladē apud Cheruſcos editā aſſerit Strabo
li.vii. Alii tn̄ apud Vindelicos, ubi adhuc ueſtigia apparent. Conſentit & Otto
Turris eſt Perlethurn in urbe Auguſta quę Vrſper. a ꝑdita legione noīata ē
& uilla Catingē quam Cato priīpilari dictū refert. Verū nil niſi nugas Vſꝑ
gēſis in ea re cōmentatꝰ eſt, & multos ſecū etiā ꝓſtantiſſimos errare fecit, qui
Vſꝑgenſi ſubſcripſerūt, quos & Cornelii Taciti librorū inopia nouiter reꝑto
rū in talē errorē induxit. Reuera apud Cheruſcos pugna illa edebat̄. Qui iux
ta Albim tūc conſederāt, ubi Q. Varus occubuit. Cornelii uerba iſta ſonant.
li.i. hiſtoriarū, L. Stertinius agmē ad ultimos Bructeros direxit, inter Amiſiam
ac Lupiam amnes, haud procul a Teutoburgenſi ſaltu, in quo reliquiæ Vari
Legionesq; inſepultę dicebant̄, hæc ille. Et in alio loco Arimiū ducē Cheru
ſcorū. Iam iā penes Albim cū Romanis decernentem, digitis Vari cadauera
oñdiſſe refert. Velim illud ſexies in nouiter inuentis Cornelii libris oñdere.
Facta aūt clade Auguſtus q̄tannis lugubrē habuit diem, & caput parieti illidēs
corpus humo impegit, ac grauiter impatienterq; Romanorū cladē requiſiuit
Vare aiebat, redde legiones, ut Suetonius, Oroſius, Methodiꝰ, Euſebius, Peu
Excubiæ Auguſti.
tiger, & Florus ſcribūt. Suetonius ait Auguſtū excubias fieri iuſſiſſe, ꝑ totā ci
uitatē, ne tumultus fieret, & ludos deo optio maxi. uouiſſe, ut in meliorē ſtatū
rem perduceret, & per cūctos menſes barbā uellicaſſe. Picus iunior in Stau
roſticho cū Peutigero uolūt iuxta Vindelicos hāc cladē fuiſſe ꝑactā, ait eñ

Vindelicus rhætus miratur & aſpera cæde
Romani tremuit quondam prouintia Vari.

Veriſimiliꝰ tn̄ eſt hāc apud Cheruſcos cōtigiſſe cladē. Verba Ottonis ſūt li.iii.
unde notari poteſt, quāti roboris prædicta gens (ſci. Germanorū) fuerit, quæ
in ſūma authoritate Romani impii, tantā ſtragē romano militi dedit. Hanc cla
dē etiā Aurelius uictor innuit his uerbis, de Auguſto locutus, huius (inquit)
tempore transrhenū uaſtatus eſt Roma. exerci. atq; tribu. & p̄ t or. q̄d in tātū
accidiſſe perdoluit, ut cerebro ac ualido īcurſu parietē pulſaret. Tam lamēta
bilē pugnā Cornelius tacitus in .i. hiſtoriarū li. apd' ędē Saturni arcus Romāos
poſuiſſe refert ob cladem Vari. Florus ergo de cæde Variana ita factum eſt
ait, ut impiū quod in littore oceani non ſteterat, in littore Rheni cōtulerit. hęc
Florus. Quid ergo diſſidiæ Germanos arguit, Romanorū ſuꝑbia? Labienū
etiam ab Auguſto miſſum fugauerūt Germani, & Brittaniā, & Angliā intercę
perūt. Sycābri q̄q; cēturiones miſſos ab Auguſto q ad ſtipendia alliciebātur

crucibus affixere, ut cõmentator Horatii ex Floro elicit. Sueui Vanniũ ducem tis impoſitũ a Druſo occiderunt, ut Cornel. li. xiii. exequit. Tiberius quoq; maiori diſpendio Germanos uicit, per trienniũ enim quinq; legionibus conſumptis, res romanas profligauit. Suetonius, Methodius, Euſebius, Oroſius, formidoloſiſſimũ bellũ illud dicũt fuiſſe poſt punicũ. Hæc Auguſtus geſſit, maius etiã diſpendiũ a fœminis q̃ uiris Druſum pertuliſſe Euſebius ait. Ambiguũ ergo ẽ an Germania maiorẽ iacturã a principio belli uſq; ad finẽ deditionis ſuæ, exp ta fuerit: An tm̃ Auguſtus p̃ſenti bello: Merito ergo Florus ſcripſit Germanos magis uictos, q̃ domitos, moreſq; Romanorũ magis q̃ arma ab impatore ſumpſiſſe. Hęc ille. Germani igit in flore Imp. Ro. hęc Italis intulerunt. Qui plura de illis uidere cupit, Sabellicũ ac Dracontiũ in deſcriptiõe Rheni legat. Druſum etiã dicant effeciſſe q̃d placuerit: ego Cornelio li. i. hiſt. ſubſcribo, q Germanos in Druſum exarſiſſe refert, & uno impetu præruptum hoſtem cæcidiſſe, ut pauci euaſerint.

Quanti alii imperatores Germanos uicerint. Ca. xxii.

NVnc aliorũ impatorũ iacturas adducturus ſum, Domitianus uictus tributa Dacis impendebat, ait Dion Bithynius in uita Traiani. Traianus aũt muneribus Germanos deuicit & manſuetudine, referẽte Cãpano. Adrianus itẽ Alanos donis & pecuniis ſurgentes ſedauit, ut Dion late exequit. M. Antoninus Pius adeo Germanos fregit, ut nullus unq̃ impatorũ, tanta uero iactura, ut ærariũ pene exhauſerit, teſte Iulio Capitolino. Hic Germanos Germãis ſtrauit, cuius rei Iulius Capitolinus author eſt, unde nõ agnoſco an p̃ſtantius & magis germanorũ honori adſit: uel uiciſſe uel uinci. Semp enim Germani uictoriæ capaces fuerũt. Hunibaldus ex relatione Abbatis Spãheimenſis ſcribit, maximo damno Romanos tunc uictos, duce Faraberto Frãcorũ rege, & pulſos iterũ ad Italiã. Domitianus optimos q̃ſq; bello germãico amiſit, ut Appiũ Sabinũ & Corneliũ Fuſcũ, ſicuti prius uidimus, damnũ tñ reipub. intulit, ut Otto lib. iii. ca. xx. & Cornel. aſſerunt, & Oroſius lib. vii. ita, inqt, Domitianus aduerſum Germanos & Dacos, per legatos bellũ geſſit, pari rei publ. pernicie, cũ foris malũ circũactũ exercitũ, aſſidua hoſtiũ cæde laniaret, Nam q̃ta regis Dacorũ cũ Fuſco p̃lia: q̃tæ Romanorũ clades euoluerem, niſi Cornelius de interfectorũ numerũ reticuiſſet. Huius opinionis eſt Iornandes gotthus. Antoninus Verus etiã ærariũ exhauſit, & adeo ut poſt bellum uxoris ueſtes, & monumenta in foro Traiani uenderent, ut Platina in uita Aniceti papæ xii. & Põp. Lætus ꝓbauerunt. Eutropius li. viii. hoc bellũ punicis contulit. Nã uniuerſum exercitũ Romanũ tunc periiſſe innotuit. Aurelius Sex. loqt de euacuatione ærarii, ſed non noĩat q̃ bello id factũ ſit, Iulius tñ Capitolinus id bello ait Marcomanico contigiſſe. Maximinus impator adeo celebratus cõtra Germanos profectus germanorũ auxiliis, Aquilegias deuicit, teſte Iulio Capitolino, ab Alanis tñ uictus, Germanos germanis deſtituit. Et ut Ael. Cord9 ait apud eũdẽ plus ſcripſit Ro. Pop. ſe feciſſe, ac pollicitatũ q̃ ad rem deduxerit, ꝓpter inuidiã ſenatus, q eũ odio p̃ſequebat. Etiã ſi Germanos ſupauit titulus ille

Antoni ni iactura

Domitiãi diſpẽdiũ.

Maximi nus

magna ex parte laudis Germa. eſt, nã Gotthus fuit Maximin⁹, ut uult Symmachus lib. hiſto. v. & licet eos uicerit, tñ Germanos germanis cõtudit, ut Cornel. in hiſtoriis collegit. ſ. Sidone & Italico Sueuorũ regibus ſibi adiuuãtibus, & tñ triginta & duabus pugnis frangere non potuit Germanos, ut placet Ia. Vuimpfelingio. Tẽpore Poſtumi Germani oẽs Gallię ciuitates ab ipſo cõditas deſtruxerunt, ut aiunt Pomp. Lætus & Trebellius Pollio, quas Lolianus in ſolo barbarico, poſtea per vii. annos iterũ ædificauit. Aurelianus ſæpe Germanos uicit, uictus tñ ſemel eſt adeo a Marcomanis, ut Roma in diſcrimine fuerit, ut FL. Vopiſcus ex Theoclyto in libello de nauibus probat.

De Galieno & Claudio, ac deuaſtatione totius impii a Germa. Ca. xxiii.

Germani Hiſpaniã & Ciliciã cęperunt

GErmani uſq; ad Rauennas ſemel uenerũt, q̃ perniciofiſſimũ & pene nomini Romano execrabile fuit, uſq; Hiſpanias, Tarraconiã ciuitatẽ ceperunt, Sueui Sarmatas, & Pannones ſollicitauerunt. Hęc Eutropi⁹ li. ix. Hoc tpe Galli Hoſti. factũ autumat Platina. Idẽ tpe Galieni cõtigiſſe idẽ in uita Lucii uult, licet & ibidem Galli Hoſti. meminerit, ut uix aliquis diſcernere queat, quẽ uoluerit? Iuſtiniani tñ enarrator etiã tpe Galieni Germanos Ciliciã uaſtaſſe refert, cui ſuffragat̃ Otto li. iii. ca. xxxix. & Hiſpaniã, Rauennam Parthicã, Meſopotamiã cepiſſe collegit Oroſius li. vii. Iulius Capitolinus Gotthos, Macedoniã, Thraciã & Theſſaliã cœpiſſe & deuaſtaſſe refert. His tpib⁹ Scythæ q̃q; uaſtauerunt Aſiã & Cappadociã. Inde & Achaiã, ubi Martianus cũ eis pugnauit. Ego uero crediderim duas expeditiones, tpe Galieni. ſ. unam, & Hoſtiani alterã fuiſſe editã, & tpe Valeriani tertiã. Poſt Galienũ & alios impatores Peucini, Tũgri, Sicobates, Celtę, Eruli, in Romanorum fines irruerũt Scythæ in Cretã, alii in Mœſiã irruperũt, & multa mala intulerũt militi Roma. q̃s poſtea oĩm primus Claudi⁹ uicit, eorũ ccc. xx. millia occidit, duo millia nauiũ cœpit, ut meminit Hermannus chronogra. Põp. Lęt⁹, & Panagyricus ad filiũ Conſtãtini, qui Claudiũ aſſerit pditã diſciplinã & ſolutã primũ reformaſſe. Similiter Oroſius & Trebelius Pollio in Claudio, & ipſe Claudius in epiſt. ad Brochũ teſtat̃. Iornandes Gotthos Galieni tpe Thraciã adeo populaſſe ſcribit ut intactũ olympũ mirandũ ſit, cuius meminimus in cap. de fortitudine, uniuerſam etiã Aſiã, Ciliciã, Africã & oiã depopulaſſe, & contra Theodoſiũ ſcribit eoſdẽ Gotthos, duce Alarico, Romã cæpiſſe, Italiã uaſtaſſe, ſimiliter & Hiſpaniam, & conueniſſe in Gallias, etiam Francos regiones illas deuaſtaſſe. Vnde Claudianus in Ruffi. libro ſecundo ſic de eorum incurſionibus inquit.

Iactura gotthorũ in Romanos

Ventis ueluti ſi fręna remittat
Aeolus, abrupto gentes ſic obice fudit.
Laxauitq; uiam bellis, ut ne qua maneret
Immunis regio, cladem diuiſit in orbem.
Diſpoſuitq; nephas. Alii per terga ferocis
Danubii ſolidata ruunt, alii & expertaq; remos
Frangunt ſtagna rotis, alii per caſpia clauſtra,
Armeniaſq; niues, inopino milite ducti,

Inuadunt

Inuadunt orientis opes,iam paſcua fumant
Cappadocum,uolucrumq́ꝫ parens argeus equorum
Iam rubet altus Halis,nec ſe defendit iniquo
Monte cilix,Syriæ tractus uaſtantur amœni,
Hinc planctus Aſiæ,Geticis Europa cateruis.
Ludibrio prædæq́ꝫ datur,frondentis aduſq́ꝫ
Dalmatiæ fines,omnis qua mobile ponti
Aequor,& Adriacis tellus interiacet undis.
Theſſalus ardet ager,reticet paſtore fugato
Pælion,æmathias ignis populatur ariſtas
Iam plaga Pannoniæ,miſerandaq́ꝫ mœnia Thracum.
Heu heu q̃ breuibus pereunt ingentia cauſis.
Imperium tanto quæſitum ſanguine,tanto
Seruatum,quod mille ducum peperere labores.

Gotthorum irruptiones.

Et addit Claudianus Romanos tũc ueſtes optuiſſe mutare,& geticas(ne cognoſcerẽt)aſſumere,dũ igr

Nam cum barbaries penitus commota,gementem
Irrueret Rhodopen,& mixto turbine gentes
Iam referta ſuas in nos transfunderet arctos,
Danubii totæ uomerent cum prælia ripæ.
Dum Geticis ingens premeretur Myſia plauſtris.

Et idem.

Gens nulla Scythicos diffuſior ulla triones
Incoluit,cui paruus athos,anguſtaq́ꝫ Thrace.
Cum tranſiret,erat.

Huius & Marcellinus li.xxvi.meminit Pomp.Lætus & Sabellicus.Eorum tp̃e & Vandali,Alani, Burgundiones, Franci, deturbatis Pannoniis ambabus, ob metũ Gotthorũ iterũ Galliã & alias regiones populabant̃,teſte Iornãde.Inde Hiſpaniã uaſtabant,ut Nauclerus & Euſebius aiũt, Hunibaldus & Abbas Spanheimius Francos ſcribunt tp̃e Galieni,duce Barthero cũ reliq̃s germanis,Saxonibus,Turingis,Alemanis &c.Galliã deuaſtaſſe,oĩa prius ſibi illata ultos.Cõſtantino inde urbes populatę dirruebant̃, ut Soſomenus hiſtoricus aſſerit,quantũ uero & gotthi Valentiniano incõmodauerint ex Socrate & Theoderico ꝓbaui.Eleuet aliq̃s ergo tanta emolumenta:& punicis malis inteſtinis maiores germanorũ irruptiones uidebit, toties ærarii euacuationẽ: tot etiã ſumma urbis diſcrimina: tantũ uictorũ Romanorũ aceruũ:agnoſcet.Conſtantinus germanos ſecundo p̃lio uicit.Quoties aũt ſuo tp̃e illi rebellauerint:li.xiiii.Marcellinus ſcribit,eius tp̃e limitibus germanos egreſſos fuiſſe,Galliã uaſtaſſe,demũ fœdus cũ Alemanis iniuiſſe cæſarẽ. Idẽ Marcellinus li.xv.imp̃atorẽ germanis cõgreſſum,ab ip̃is uictũ fuiſſe collegit,& q̃ tunc Romanis nihil ſubſidii fuerit q̃ꝫ fuga,& numerũ inopinatũ Romanorũ occubuiſſe,decẽ tribunos deſyderatos fuiſſe,& minas germanos intendiſſe.

Conſtantinus.

Qua iactura Conſtantinus,eius filius,Diocletianus & Iulianus Germanos uicerint. Ca. xxiiii.

Qua ia ꝺtura im patores Romano rũ Germanos ui cerint.

CAeterũ qm̃ nobis ſermo de Cõſtãtino incidit,nullus liber apud Am
mianũ eſt,ubi non de Germanorũ irruptionibus huius tẽpeſtate &
limitũ tranſgreſſionibus mentio fiat.Conſtantinus primo p̃lio eſt ui
ꝺtus,ut Otto Friſing.ſcribit.Gotfridus & Oroſius li.vii.uix hunc uolunt a ſuis
militibus ſurreptũ fuiſſe primo p̃lio,Hunibaldus Richimerũ Conſtantinũ cæ
ſarẽ defugaſſe ait.Vt aũt per oẽ Cõſtantini tẽpus noſtra in Romanos diſpen/
dia reuoluã.Dũ Conſtantinus ſe gerebat adoleſcentẽ ſub Maximiano & Dio
cletiano Cæſaribus,Franci Batauã irruperunt. Vnde panagyricus ad Maximi
anũ inquit, multa ille Frãcorũ millia,q̃ Batauã & alias cis Rhenum terras inua
ſerant depulit. Verũ Franci non deſtiterunt,ſæpius em̃ cũ illis poſt Maximia
nũ rebellauerunt.Panagyricus ad filiũ Cõſtantini,terrã(inquit)Batauã a regi/
bus Francorũ occupatã om̃i hoſte purgauit,& in romanas tranſtulit natiões
ut nõ arma tm̃,ſed et feritatẽ cogerẽt Frãci deponere.Et idẽ ad eũ,affeciſti pœ
na temeritatis Franciæ reges,& non dubitaſti eos ultimis punire cruciatibus,
nihil ueritus gentis illius odia,& iras inexpiabiles,dũ pacẽ uiolarunt.Et idẽ ad
eundẽ,Sciunt poſſe tranſire Rhenũ Frãci,q̊s ad necẽ ſuã libenter admittis, ubi
ſemp̱ infida nobilitas? & iã ne ꝓcul audetis Rhenũ attollere? & uix ſecuri flu
mina ĩteriora petitis?arat terribilẽ ripã aliq̃n inermis agricola,toto noſtri gre
ges bicorni flumine merſant̃.Ex q̱bus uerbis rarã pacẽ Francorũ uides & Ro
manorũ amicitiæ interceſſiſſe,ut mirũ ſit,inermẽ litus colere. Idẽ Hunibaldus
& Claudianus uolunt,cuius uerba ſunt. Cornibus infractis adeo miteſcere
cogis Vt Sueuus iam rura colat. Et addit. Per albim Paſcat Belga pec⁹.
Sic & Mamertinus ad Maximianũ,ab oriente ad mæotidẽ libere nunc licet &
extrema ſeptentrionis.Alius etiã panagyricus ad eundẽ.Purgauit(inquit)ille

Conſtantini diſpẽdia a germanis

Batauã aduena hoſte depulſo,tibi ex ultima barbarie indigenæ populi ſe dedi
dere,ille Oceanũ claſſe admouit.Hoc tm̃ a Francis Conſtantini primis tp̱ibus
geſtũ eſt.Diocletiani etiã ſeculo mirũ in modũ Gallia a Germanis uexabat̃,un
de eius panagyricus ad eũ ita infit. Cũ oẽs barbaræ nationes excidiũ uniuerſæ
Galliæ minitarent̃,neq; ſolũ Burgundiones & Alemani, ſed & Tubantes &
Eruli,uiribus primi,barbarorũ in locis ultimi,p̃cipiti impetu in has ꝓuincias
corruiſſent,quis tã inſperatã ſalutẽ attuliſſet? niſi tu affuiſſes. Nazarius Ma/
mertinus ad Maximianũ eadẽ teſtat̃.Dũ uero ipſe Conſtantinus imp̱io p̃fuit,
quales uaſtationes editæ fuerint prius retulimus,nec illis tm̃ p̃dictis Germani
acquieuerunt. Ammianus Marcellinus li.xvi.Imp̱ator audiuit Sueuos & Rhę
tos q̊ uſq; Valeriã Sarmatas,Męſiã,ſup̱iorẽ & ſecundã Pannonias uaſtarent.
Et idẽ Chonodomarus,inq̱t,rex Germanorũ,cæſarẽ ſup̱auit,ęq̊ marte cõgreſ
ſus,& ciuitates multas uaſtauit,& opulentas Gallias p̱cultauit.Hæc oĩm adula
torũ corruptiſſimus,dicere tñ de Germanis ueritatẽ nõ morabat̃.Nazari⁹ Ma
mertinus Conſtantino,differamus parũp̱ italicas expeditiones,q̱bus Seguſiẽ
ſiũ ciuitates Italiæ clauſtra refregiſſes.Quid memorẽ Bructeros?Quid clamo
ſos Cheruſcos,Vangiones,Alemanos,Tubantes? ubi ĩmanitas barbariei in
ipſis uocabulis horrorẽ exhibet.Hi oẽs ſigillatim armati,cõſpiratiõe fœderatę

ſocietatis

ſocietatis exarſerunt.Idẽ Hiſpanos,Francos Germanos armis infeſtis habuiſſe
refert Conſtantinũ.Fuit & filius Cõſtãtini in impiũ accitus, hic diſpẽdia etiam
multa a germanis ꝑtulit.Eius Panagyricus de eo,qd memorẽ,inqt,ex diuerſis
germanorũ populis multitudinẽ: quã durat⁹ gelu Rhenus obduxerat,& eam
dẽ inſulã,quã diuertit,ſuis armis cõplectit̃,nauigiis occluſam.Et idẽ ait, tot⁹ ar
matis nauibus Rhenus inſtructus eſt,& ripis oĩbus uſq; ad Oceanũ diſpoſit⁹.
Ecce.n.dũ a limite pauliſꝑ abſceſſeras: Quibus ſe terroribus barbarorũ ꝑfidia
iactauerat.Et alius Panagyricus.Quid opus erat ipſi rheno inſtructis & militi
bus & claſſibus: Idẽ ad eũdẽ,duxerat magnũ Seuer⁹ exercitũ ꝑ alpes,hoſtem
uero ſua ꝑfidia armauerat,maiores copias inde Maximianus, & ipſe uidebat̃,
deniq; pater credebat̃ diſciſſam ab humeris purpurã ſenſerat,& eũ in illud de
decus ſua fata trãſtuliſſe.Tu uero toto oppleto alueo Rheni, nauibus tantam
cladẽ piurę gẽti intuliſti.Alius Panagyricus ad eũdẽ,tpe Galieni truncata erat
reſpub. tũc ęgypt⁹ Syria defecerãt,amiſſa Rhętia,Noricũ,Pãnonięq; uaſtatę,
Italię q̊q; excidia ĩminebãt.Nũc aũt nutu Neruorũ & Treuerorũ arua iacẽtia
lętus poſtlimio reſtitutus,& in leges receptus Frãc⁹ excoluit.Hęc aũt oĩa dãna
tpe Cõſtãtini ꝑacta ſunt.Ad Iulianũ redeo,iactura ęquali a germãis affectum,
Nazarius Mamertinus ad Iulianũ.Impator noſter,inqt,Gallias nactus nimiũ
aduerſus hoſtẽ habuit laboris & diſcriminis.Vno.n.ꝑlio germania debellata
eſt,ſed difficile luctamen & pericli plenum fuit negocium. Idem ad eundem
Iulianus,inquit,Alemaniam domuit,Galliam ex fauillis & cineribus exuit.Illę
enim prouinciæ obſeſſæ,expugnatæ,uaſtatæ ferro ac igni.Et idem,in ipo ſcri
bit ſaltem limine oppreſſit Germaniam rebellãtem,qui & paulo ante audacia,
& inaudita regionum,fluminum,montium nomĩa,exercitu uictoriæ peragra
uit,per ultima ferarum regna calcata, regum capita ſuperuolans in medio Illi
rici ſinus improuiſus affuit.Plura etiam Ammianus Marcellin⁹ in decimo no
no & uigeſimo libris retulit,& libro decimoſeptimo.Perculcabat,inquit,Illyri-
cum furor hoſtilis,abſentiam noſtram deſpiciens,dum Italos tuemur,& Gal-
lias uariis diſcurſibus uaſtabat,intima limitum peragrans, per licentiam ſcan-
dens ad maiora,ad funeſtas prouinciarum clades erepſit,& crebras commu-
nitis aditibus rhęticas peruigili Gallorũ ſecuritate fundatas,terrorem nullo re
licto.Idem Marcellinus libro uigeſimo ſexto,Euentus,ait,ſæuiſſimi milites ſibi
proximos depopulabantur,Gallias,Rhętias, Alemani proculcant, Sarmatæ,
Quadi,Saxões &c.& hęc oĩa Germanorũ in Romãos dãna Panagyrici addu
xerũt,in aliis corruptiſſimi,q̃re maiorẽ iacturã, q̃ illi ꝑdiderũt,agnoſcimus.

Secula filii Cõſtãt. qd a ger. patiebant̃

Iulian⁹ q̃ a Germa. paſſus

De iactura tpibus Theodoſii Romanis a Germanis illata,& demum uictorum imperatorum aduerſus germanos incommodũ. Ca.xxv.

ANte Theodoſium Hieronymi diui temporibus,quid Roma a Ger-
manis ſuſtulerit: ipſe Hieronymus teſtatur ad Euſtochium & Mar
cellinam ſcribens.Hoc anno,inquit, cum tres libros explicaſſem ul
timos,ſubitus barbarorum impetus Aegypti limitem palæſtinę Phœnicis,Sy
riæ, percurrit,ad inſtar torrentis fluuii,ut uix eorum manus ſubterfugerim.

Theodoſius q̃a germãis paſſus

Idē ad Heliodorũ.Quid putas habere Corinthios,Athenienſes,Lacedęmoni
os,Arcades? & cunctã græciã? q̃bus barbari imperant. Nã anno p̃terito ex
ultimis Caucaſi montibus ĩmiſſi in nos ſeptentrionales lupi,tantas ꝓuincias,tã
breui ꝑcurrerunt,obſeſſa Antiochia,& reliquæ urbes,quas Halis,Cydmus,
Aruntes,Euphrates,p̃terfluũt,tracti greges captiuorũ Arabia,Phœnix,Palę
ſtina,ægyptus,Hæc ille.Et idē diſt.xii.epiſto.xxxi.ait,Innumerabiles & fortiſſi
mæ nationes uniuerſam Galliã uaſtauerunt,Alanus,Sigipedes,Vandali,Sar
matę,Eruli,Saxones.Ibidē Hiſpaniã perire q̊tidie uidemus adiungit,& Roma
nos ꝓ ſalute non armis,ſed auro pugnare.Ecce Sidonii Apollinaris tp̃e in im
pium quã turbã Germani excitauerint,uerba eius ſunt lib.vii.ad Mamertinũ.
Timor eſt,inquit,in romanũ ſolũ caſtra mouiſſe Gotthos,huic ſemꝑ irruptio
ni nos miſeri auerni ianua ſumus,q̃a dudũ terminos ab Oceano in Rhoda
nũ limitauerunt.Idē ad Baſiliũ papã. Varix,inq̄t,rex Gotthorũ terribilis ac po
tens armis ob uirium merita limitem ſui regni egreſſus eſt Eodem tempore
imperatori rebellauerunt Germani teſtante eodem cum ait lib.xx.

Bellonothus,Neurus,Hunnus,Geta,Dacus,Alanus,
Pannonius,Rugus,Burgundio,Veſus,Alites,
Biſulta,Oſtrogothus, Procuſtes,Sarmata,Moſchus,
Poſt aquilas uenere tuas,tibi militat omnis.
Obſequium gens una negat,quæ nuper ab Iſtro
Rettulit indomitum ſolito truculentior agmen,
Quod dominis per bella caret,populoqꝫ ſuperbo,
Turgida plectendas in prælia ſuggerit iras,

Antiqui Ger.ſemꝑ acquiſiuerunt imperia

Cõcludit Campanus in orõne
ad principes,antiq̄ ueſtri(intellige Germani) ſemꝑ impia acq̄rere curauerũt,
non ſua amittere,& fecerunt,ne q̄s unq̄ꝫ ſe armis fœliciter aggreſſum Germa
niã glorietᷣ,dũ Iulii exercitus ꝑterritus eſt aſpectu,legiones Auguſti eſſe dele
tas uidimus,& q̄ reliquũ orbē ad ortũ uſqꝫ ſolis ꝑdomuerat,uni exercitui ger
manorũ parē ſe eſſe non poſſe teſtabatᷣ.Idē ait.Tiberiũ armis aggreſſum Vin
delicos,mox diſcedere e Germania coactũ.Poſtea xxx.pugnis Veſpaſianũ(q̄
totũ ſubegit orbē) uincere germaniã nequiuiſſe.Antoninũ,Aureliũ & reliq̄s
ad conditiones ęquas cõpulſos.Traiano non armis coacti,uerũ mãſuetudine
paruiſtis adiungit.Alexãder fama ueſtra territus,in ripa Danubii ſubſtitit,nec
Darius rex olim ,nec Pyrrhus,nec Aſiæ reges,auſi fuerunt attingere regionē
ueſtrã.Hæc Cãpanus.Latinus Pacatus ad Theodoſiũ,an neſcis rē tuã abſumi
ꝑ momenta?Neſcis q̄d attulerit Gotthus? rapuerit Hunnus? aufert Alanus?
Id olim deſyderabat Arcadius,q̄ ꝑdidit infortunatus gallias.Lugeo Pãnonias,
Illyrici,Galloruq̃ꝫ ſpecto excidiũ.Et addit,unde igitᷣ exordiar niſi a tuis Gallia
malis,q̃ ex oĩbus terris (quas illa peſtis inſederat) haud iniuria tibi uēdicas pri
uilegiũ miſeriarũ,cõpulſa uictoriã Maximini interitu retuliſti.Et idē, o res me
moratu digna,ſub ducibus uexilliſqꝫ Romanis ibat aliquando hoſtis Roma
nus,& ſigna contra quæ ſteterant ſequebantur,urbes Pannoniæ quas inimica
dudum populatione uacantes miles impleuerat Gotthus,Hunnus & Alanus.

Diuus Hieronymus.Horret animus,inquit,noſtrorũ temporũ ruinas ꝓſeq̃, uiginti aũt eo uel amplius anni ſunt,dũ inter Conſtantinopolim et Iulias alpes pugnat̃,& q̃tidie romanus effundit̃ ſanguis.Scythiã,Macedoniã,Theſſaliam, Thraciã,Dardaniã,Daciã,Achaiã,Epyros,Dalmatiã,cunctas Pannonas,Got thus,Alanus,Sarmata,Quadus,Marcomani,uaſtant,trahunt,dirripiũt. Et idẽ Hieronymus Italiã ferociſſimos hoſtes habuiſſe ait,Pyrrhũ uidelicet & Han nibalẽ,nunc uero ꝑniciosiſſimos.Quid aũt Honorii & Arcadii tp̃ibus geſtum ſit?Pomp.Lætus,Claudianus,Rhegino,Platina,Otto,Gotfridus,Iornandes, Sabellicus ſatis declarant.At dices,nonne etiam uicerunt germanos? id prius ſcripſimus,quid bello aduerſus germanos emeruerint.

Dirrupti o Germa norũ tp̃e Hieron.

Catalogus imperatorũ cõtra Ger. bellantiũ,& eorũ infortunio. Ca. xxvi.

SI aũt ad calculos reuocanda res erit,nullus imꝑator germanos ꝓſpere de uicit,uel morte ĩmatura aut dãno grauiſſimo ꝑuentus eſt. Cõſtantinus ui cit germanos,tñ Oroſio auctore a morte uix ſurreptus eſt,& ut ait Hiero nymus ait ad Heliodorũ.Dũ acrius contra hoſtes pugnat,moriens in uinculo hoſti cũ magno dolore reliquit impiũ. Poſt eũ Iulianus uictor Rhẽi,dũ tm̃ fi nes regni ſui ꝓpagare uult,ꝑdidit partas,& ſuas,ut ibidẽ ait Hieronymus. Va lens(ut prius diximus)a Gotthis occiſus. Valentinianus,referente Hieron. de contẽptu ſeculi epiſt.v. cũ contra Sarmatas & Quados,Illyricũ uaſtantes con tenderat,ſanguine emergente diſcrepuit.Gratianus q̧ auxilio Chriſti, auctori bus Oroſio a Ottone,fretus,Germanos uicit,ab exercitu ſuo ꝓdit⁹,obuiis ur bib⁹ nõ receptus, hoſti ludibrio fuit,ut aſſeruit Hieron.Id & antiquis imꝑato ribus contigerat,Iulius uictus,Auguſtus mœſtus tẽpus triuit,Druſus a Ger manis occiſus,Antoninus Maguntiæ gladio traiectus occubuit.Maximin⁹ eti am cęſar in paludibus Scythicis occiſus eſt,ut teſtat̃ Suidas in dictione θεοδόσιος iuxta Rhenum & Bonoſus imperator ſeſe ſuſpendit. Vides quã fortunã ac euẽ tum rerum illi ceperint? quibus germanorũ gloria ac uirtus erat odioſa.

Imꝑato res qui Germa niam de bellauere

Excuſatio auctoris in enumerãdis Ro.diſpẽdiis a Germ. Ca. xxvii.

AT tu nunc dices,q̃rſum tandẽ illa tua contra Ro.euadet orõ? & an de mũ conductus in hanc diſputationẽ deſcẽderim,ut ſemꝑ germanicã uirtutẽ interꝑtando,romanorũ nomen impetere ac interuertere ſtu deã,oĩa hactenus mihi tuto licuiſſe,ſi ſaltẽ modus aut finis orõni noſtrę cœpe rit.Quã inique ĩiuriarũ a te expoſtular,tuũ ſit iudiciũ,q̃ ĩiuſte & germania no ſtra,q̃ aduerſus te queri id poteſt,q̃d de me Romanorꝝ calũnia. Interim.n. dũ germanię negociũ egimus,aduerſ⁹ nullũ quidq̃ ſtatuimus,nec in uẽdicãdo lau dẽ germanię,in alterius uelitatione occupabar unq̃,ac totum pene opis noſtri curſũ,ſine ullius noĩs q̃ famę affectatiõe hactenus expleui,nefas eſſet,imo etiã nũc intempeſtiuius,germanię noſtrę laudẽ alterius detractione parere.Romã ſemꝑ dñam gẽtiũ diximus,de Romanis ut de mortaliũ ꝑſtantiſſimis ſenſim⁹, turpe eſſet me nunc noſtrã mutare opinionẽ,ac noſtrę ſnĩę toties repetitę ob ſtrepe.Volo.n.ſi q̃d unq̃ germãiæ largit⁹ fuero,id aliis ne obſit. Qꝫ aũt germa norꝝ uirtuti romãos ſuccubuiſſe dixim⁹,ueritatis cõſciẽtia nobis licuit, nõ ger

Querela cuiuſdã Romani cõtra au ctorem

mãicę decoris oſtẽtatiõis grã.Duę uię mihi erãt ſubeũdę,aut germãicę v̄tutis
titulũ Ro. deferã,aut cõtra,Romanorũ decꝰ germanis cõcedã, odioſꝰ pene in
utriſcꝫ,utrũcꝫ piarũ auriũ offenſiuũ,utracꝫ res etiã aduerſus ꝓximũ cõflictat.
Et ꝗcũcꝫ mihi fugiẽdũ eſt,non auferã,quin crabones in me habuerim exaſpa

Excuſa tio aucto ris.

tos.Quid,habuerim? ĩmo habuiſſe noſtrę orõnis exordiũ oſtẽdit. Si Romãis
palmã de Germanis tribuero,uereor ne maior ab ipſis q̃ Germanis pugna mi
hi oboriat.Nec.n.ſolido aĩo a me id dictũ paterent,ꝗd ſciuerint ueritati eſſe a
uerſum,& ꝗd ſtupidũ rurſus ac priuatũ hoĩem non fugiat. Dũ uero ꝓ patriæ
aris dimicaturus ſum,ac ueritati ĩ oĩbus ſuffragaturus, Cur tibi moleſtus ſum?
dũ nec facile τὴν παλινωδίαν feras.Satis me Romanorũ damna expreſſiſſe dicis?
cũ tã multa memoriæ noſtræ obuia adhuc a nobis ſunt excitanda,ac operi no
ſtro inſerenda.Cõponendũ eſſe ſermonẽ noſtrũ putas? quẽ uix auſpicatus ſũ.
Si tecũ aũt ſentirẽ,ac nũc in medio curſu orõnem ꝑſcinderẽ,ne amplius in Ro
manorũ oſtẽdẽdis diſpẽdiis obãbularet,quã rẽ Germanię mecũ eſſe tunc pura
res? dũ eius uirtutẽ enarrãdã diligẽtię noſtrę collocaſſem,& in iis q̃ nulliꝰ oſtẽ
tationis eſſent maxĩe occupatus clariora excluſiſſem.Dũ itacꝫ a Ro.ĩiuria mihi
tẽporarẽ,germaniã iniuria impeterẽ,ac in diuerſi uitii crimẽ abirẽ.Dũ ęqualis
peccati ſit,ac pari cẽſura notãdũ,offendere,ac cęteros,cũ poterimus,iniuria nõ
ꝓhibere.Qꝫ aũt admones ut ciuiliꝰ paulo rẽ exequar,aut ſi oĩno aĩo noſtro in
duxerim,adeo mihi in rebus germanoꝝ eſſe laſciuiẽdũ, ut Romanorũ mẽtio
ni parcã,ac ne priſtinũ uulnus a germãis acceptũ,recẽti memoria renouãdo ex
ulcerẽ,ſatis.ſ.eſſe totã terrã tot ulceribꝰ letalibus a germano ciue ĩuſſam,ac fuiſ
ſe offẽſam.Dii boni ꝙ lõge a me ipſo tũc abeſſem,ꝙ maxĩe rebus abuterer,ſi re
clamãte natura ipſa,rẽ ꝑ ſe effuſiſſimã,anguſtis finibus coarctare ꝑgerẽ.Mihi
crede,tã egregia a germãis facinora edita ſunt,ut hęc mutuis int̃ ſe de ꝑſtantia
certamĩbus collidant.Dic aliꝗd eorũ,q̃ germanoꝝ uirtuti debent̃, ꝗd excludi
potuerit.Plane ꝗdcũcꝫ deſyderet̃,pluris illo eſſe uidet̃ nobis,ꝗd memorię aſ
ſertũ ẽ.Oẽm igit̃ rẽ tuo iudicio ſubmittã,& tu q nullo etiã amore germãiæ du
ceris,in unũ faſcẽ(q̃ cõtra Ro.geſſimꝰ)oĩa cõfer,uide ꝗd potiꝰ ſis decãtaturus?
ꝗd relicturus.Cęterũ ut agnoſcas me nihil germanię q̃ ext̃nis natiõibus ĩputa
re uelle,ꝗd uitii aut uirtutis ſit,titulos pn̄tis libri eorũ appellatiõe diſpoliemus,
minori uerborũ tenore baptizemus,& uice huiꝰ inſtituti,ꝗd de diſpẽdio huic
uel alteri gẽtiũ a germãis illato titulos ordinauimus, hos de ludo germanorũ
cũ ꝑdictis populis ꝓhemiãtes imbuemus? ꝓ bello ludũ ponemus? luſerũt ger
mani aduerſus Romanos? ludentes Africã,Europã,Aſiã,Romã, Conſtantino
polim,Hieroſolymã interceperunt. Tu igitur ſi loco ludi hæc intellexeris? me
alioq ludis deditũ,& in hac parte ꝗcꝫ ludentẽ habebis riualẽ.Si minus procax
ille tibi ludus uidet̃,ꝗ germani rerũ ſumma potiti ſunt,ac quo alea ꝓſpere eis
cedente toties Romã gentiũ dñam quaſi teſſerarũ iactu uno ductu neceſſita
uerunt? Et ne iſtiuſmodi ludus nobis intercidat,dũ prius germanoꝝ in Ro.
Imp.dãna oſtendimus.Iam ſimili exẽplo in eorũ ludo obãbulemus,& ob nouę
rei ludi uidelicet ĩtroductiõem,a prĩa origĩe rẽ paulo altiori exordio repetamꝰ

De Incurſationibus germanorum in Romanos tꝑibus Auguſti & Tiberii Neronis. Ca. xxviii.

PRoximis capitibus demõſtrauimus qua iactura Roma. impatores germanos deuicerint, ꝑſentis aũt libri ratio memoriã exigit diſpendii, a noſtris regionibus Romanorũ illati. Nã quicqd hactenus ſcriptũ eſt de romanorũ dãno, tm̃ ad cęſares attinebat: hoc uero q̃d ſeqt̃ penitus ad Ro. imꝑii inclinationẽ. Auguſti tꝑibus in ſummo flore uiguit impiũ, poſt uero Auguſtũ, cũ tẽporũ fluxu ſenſim ruinã Romæ fata trahebãt. Florentibus igit̃ rebus Ro. eodẽ ſeculo germani ruptis limitibꝰ impiũ Ro. inuaſerãt. Oſtẽdit hoc Ouidius li. iiii. de Põto. Protinus æquato ſiccis aquilonibus Iſtro Vicinã late depopulant̃ humũ. Quæ nequeũt ferre, ſecũ aut abducere ꝑdunt Et cremat inſontes hoſtica turba caſas. Inde mox fata Auguſti Pannonicũ bellũ conſecutũ eſt, germani. n. ſeſe putãtes paulo tutiores Tiberii principatũ aſpis bellorũ fluctibus exordiebant̃, ut ait Cornel. li. i. in principio. Romani tunc grauiſſima iactura duos exercitus in germaniis ſuſtẽtabãt, unũ in Vbiorũ finibus q̃ ocio corrũpebat̃. Vñ ſæpe diſtrictis gladiis in ipſos cẽturiones agebãt, ac laniatos ipſos in Rhenũ ꝓiiciebãt, Hęc Tacitꝰ. Mox germani uno ductu Rhętiã ferro igniq; populabãt̃, hinc illud Taciti li. i. ualet, dũ ait. Veterani non multo poſt ĩ Rhętiã mittebãt̃, defendẽdę ꝓuincię gratia. Nec ab Illyrico abſtinuerũt germani, unde nũc in alio loco Cornelꝰ intelligit̃, dũ ait. At Romę cognito ꝙ exercitꝰ legionũ germãicarũ fuiſſet in Illyrico &c. Et addit Cornel. Cęſarẽ xii. millia, ſex legiões ac xx. ſocias cohortes, et octo eqtũ alas, huic ſoli bello deſumpſiſſe. Mox Cati, Cheruſci, Angriuarii, tres germãię gẽtes, Tiberio renũciauerũt. Cati Syluiũ ꝑfectũ obuiũ necauerũt. Cheruſci a qnta hora oriẽtis diei uſq; ad noctẽ cũ ipſo cęſare pugnã ꝓtraxerũt, tãta ſtrages edebat̃, ut illi x. milliaria cadaueribꝰ oppleuerint. C. Sillius iterũ xxx. peditũ tribꝰ eqtũ millibus, a Catis exceptus, extremũ diẽ clauſit, ita cum Tiberio cæſare luſerunt germani, quem nouies ad germaniam ſpecie hoſtili deueniſſe Tacitus ait.

Incurſatio ger. in Ro. tpe Auguſti.

Druſus quõ Germanos uicerit, & quæ eius temporibus a noſtris fuerint uaſtata. Ca. xxix.

POſtq̃ igit̃ Tiberiꝰ oclos clauſit, neceſſũ erat, ut Druſꝰ bellũ a Tiberio auſpicatũ cõponeret. Vincebãt̃ tũc Agriuarii ac Imp. dedebant̃, rebelles inde extiterũt, aduẽtu alterꝰ ducis. Druſꝰ igit̃ parato cõmeatu ꝑ mare ſeptẽtrionale, Germaniã uolẽs ĩcurſare, media uia deuiãs, penitꝰ totũ exercitũ pene ꝑdidit. Taciti ṽba ſũt li. i. Milites Druſi, inqt, ĩ mare eliſi exhauſti fame ꝑierũt, niſi q̊s corꝑa eqrũ alebãt. Sola cęſaris germanici nauis Caucorũ terrã attigit. Vbi cęſar dũ tãti exitii ſe reũ clamaret, uix ſurreptꝰ ẽ ab amicis, q̃ minꝰ mari oppeteret. Multi ad Batauos, multi ad Agriuarios ꝑuenere. Quid aũt cũ Germ. Druſꝰ geſſerit, explicauimꝰ. Triũphauit. n. de Cattis, Angriuariis & cheruſcis. Cecinna cũ Cheruſcis res gerẽs, bis fractis ſtatiõibꝰ pene a germãis ĩterceptꝰ eſt, ſecũdo. n. uictꝰ, ut Tacit. ait, auiditati Germ. uix ſurripiebat̃. Captus. n. extitiſſet, niſi prima legio ſeſe Germanorum furoribus oppoſuiſſet. Dein latiꝰ.

Druſus contra german.

Irruptio in Rhętiã & Pannoniam

De irruptiõe in Rhętiã ac Illyricũ aliorũ Cæſarũ tpibus. Ca. xxx.

GErmani quid interim aliorũ uidelicet Cæſarum ætatibus emoliti fuerint in Romanos? antepoſita capita tenebant. Alexandri temporibꝰ Rhętiã ac Illyricũ miſere cædibus onerabant. Et ut Eutropius, Oroſiꝰ & Euſebius aſſerunt, Mœſia tunc a Dacis, Pannonia a Sarmatis, Gallia a Germanis uexabant. Pannoniã ut li. vii. Eutropius ait Antoninꝰ liberabat, & Antoninũ ad Iſtrũ ueniſſe Suidas aſſerit. Caracalla Rhętiã, referente Spartiano, Alexander Illyricũ, defendebant. Ille mãſuetudine, hic dolo, tertius pecunia. Auctoribus p̃dictis. Alexandri tpibus in Illyricũ Germanorũ irruptionis recordatur Herodianus li. vi. his uerbis. ἐπιχειλάντων αὐτῷ τῶν ἐμπεπιστευμένων τὴν ἰλλυρίδος ἡγεμονίαν. ὅτε ἄρα γερμανοὶ ῥῆνον καὶ ἴστρον διαβαίνοντες, τὴν ῥωμαίων πορθοῦσιν ἀρχὴν καὶ τὰ ἐπι τὰς ὄχθας στρατόπεδα. i. A pcuratoribus Illyricis literæ uenerũt, quippe ſignificabant, Germanos Rhenũ Danubiũq; hoſtiliter tranſgreſſos, oppugnareq; iã exercitus ripis inſidentes. Idẽ Herodianus li. ᾱ. iterũ literas ad Marcum impatorẽ allatas, ac Germanorũ in Illyricũ limitantiũ furores teſtatos adducit, Idẽ Herodianus li. vii. Maximini tpibus imp. Ro. affectaſſe Germanos refert, cui Capitolinus ſubſcribit, & grauiter impatorẽ tuliſſe indicat, uicinas gẽtes a barbaris q̃tidie impeti. Impator igit̃ centũ & qnquaginta millibus uirorum aduerſus Germanos adduxit, erat eñ reipub. grauiſſimũ, q̃ Gallia Germanorũ uaſtationibus diripiebat. Hæc Lãpridius in Alexandro. Maximinus aũt maiorẽ habuit exercitũ q̃ Alexander, ut Iulius Capitolinus, Aelius Cordus, & alii teſtabant. Herodianus oẽs totius impii uires germanico bello cæſarẽ hunc deſtinaſſe refert. Videamus ergo q̃d non ſine ſummo diſpendio cũ tã copioſo exercitu compato ſuſtentato ac conſeruato Romani pfecerint? In Germaniã uenit Maximinus, nullos germanorũ reperit, uicos incendit (ut Herodiano placet) nõ aureos nec argẽteos nec ligneos, uerũ tñ terra lutoq; cõpactos. Vah q̃tũ diſpendiũ Germanis illatũ? Et ille Maximinus in illorũ numero recenſet, q̃ potiſſimũ Germaniã afflixerunt? nã dẽpto ſolo Druſo, nullus unq; Germanię ſe credere (q̃buſcunq; uiribus confiſus) audebat. Tanti caſas illas cõbuſtas romani emerunt, pacẽ ſibi tot annis pepererunt, q̊t caput ſubſequens oſtendet, nec ſine ſuorũ dãno etiã militũ germãos ſtrauit Maximinus, dicẽte Herodia. li. vii. πολὺ δὲ πλῆθος ἑκατέρωθεν πέσαιν καὶ ῥωμαίων καὶ βαρβάρων, & ingens multitudo cecidit Romanorum quam Germanorum.

Maximinus

De Germanorũ populatiõibus ſub Gordiano ac aliis editis. Ca. xxxi.

Gordianꝰ

FVncto adhuc uita Maximino, in cæſares Romanorũ Germãi ſe ultũ petierunt, ac uno fœdere Gotthi, Sarmatæ ac Germani cõſpirauerũt, q̃s tñ a ſe uictos impator in tali epigrãmate oſtendebat apud Circeũ penes Perſas ĩſculpto, Diuo Gordiano uictori Perſarũ, Gotthorũ, Sarmatarũ Germanorũ, uerum non Philipporũ. Per Philippos Alanos Germanos intelligebat, a q̃bus exercitus ſuus pene ad internitionẽ deletus eſt. Hæc Iulius Capitolinus. Alterius aũt Gordiani tpibus Germani, ut FL. Vopiſcus ait, Scythę Bithyniam, Nicomediam, Siciliam, ac totum orbem inuaſerunt.

De irru

De irruptionibus ſub Veſpaſiano factis. Ca. xxxii.

VEſpaſiani tpibus a Germanis uix Gallia eſt ſurrepta, Põp. Læto, Campano ac Egeſippo li.iii. referentibus. Poſt aũt Veſpaſianũ, Alani fera ac indomita gens, cũ multis aliis populis Parthiã uaſtauerunt. Abſcõdit ſeſe ab eis Parthorũ rex Tiridates, & rex Armeniæ uulneratus ab ipſis cõcubinas ſuas auro redemit. Hæc Egeſippus lib.v. & Ioſephus de bello iudaico lib.vii. Cap.xlii. memoria proſequuntur. Irruptio Ger. ſub Veſpaſi.

De uaſtationibus prouinciarum Romanorum, ſub Galieno, Macrino & Claudio. Ca. xxxiii.

MAcrino impatore rerbꝰ potito, Gotthi in Achaiã, Aſiã, Theſſaloniã, Macedoniã, Byzantiũ, & inde Epheſiæ Dianę templũ (ut Trebelliꝰ Pollio ait) interceperũt. Inde Germani Galliam depopulati ſunt. Cęſar aũt Iulianus ciuitates a Germanis deſtructas reſtituit. Impante aũt Claudio Virtungi, Oſtrogotthi, Turingi, Sigipedes, Celtæ, Eruli, undiqꝫ impiũ Ro. infeſtis armis petierunt, Trecenta millia aũt gotthorũ Claudiũ deſtituiſſe Trebellius ait. Liberianus uero & Fl. Vopiſcus Trebelliũ adulatiõibus corruptũ plura addidiſſe ueritati referũt, qbus ego eo faciliꝰ ſubſcribo, dũ excepto Trebellio priſcorũ nullus tot occiſorũ recordet̃. Suidas in dictione σκύθαι in hanc orõnem de Scythis germãicis euaſit, σκύθαι, inquit, Claudii Ro. regis tpibus, ſupbi ob ſecundã expeditionẽ ſub Galieni iunioris cæſaris ſeculo, Erulis, Peucinis, ac gotthis potiti, apud tyrannũ fluuiũ ſeſe congregauerunt, multis fabricatis nauibus pene xxx. myriadibus naues uiginti cõpleuerunt, & ꝑ pontũ traiicientes, capta Tomi urbe ac Martianopoli, ꝑ anguſta propõtidis incurſauerũt. Inſtructis denuo nauibus & ſine ſingulari gubernantiũ cura ac robore ꝓpuiſis multi fluctibus ſæuientibus perierunt. Qui uero ſup̃fuerunt, Cyſicũ nauigauerunt, ac uſqꝫ ad Athum montẽ porrexerunt, ubi reſtitutis nauibus Caſſandrã & Theſſaloniã apulerunt, cuius mediterranea irruentes uniuerſam regionẽ p̄dabant̃, maximiſqꝫ calamitatibus regibus illatis, oẽs Romanorũ ſup̃ſtitũ congregauerunt, & ad agriculturã cõpulerunt. Hæc Suidas. Fuerũt aũt hi Scytharum germani, q̃d patet Trebellii Pollionis auctoritate qui ĩ Macrino. Scythę, inqt. i. pars gotthorum Aſiam uaſtabãt, Theſſaloniam obſederũt &c. & pene totam hiſtoriam ordine enarrat. Cætera priꝰ abſoluimus. Scythæ Ger. contra Rom.

De dirreptioue Tomitanæ urbis. Ca. xxxiiii.

CAeterũ qa nobis ſermo intercidit de Toma urbe, quã a Getis & ſcythis captã diximus. Subiit tm̃ q̃d ab antiqs ſcriptoribus habuimus, ſæpius getarũ dirreptionibus eã patuiſſe. Inhabitauerunt hanc urbẽ getæ, qui ductu regis eorum ciuitates ab Iſtro uſqꝫ ad mare Euxinum ac Thraciam in ditionẽ ſumpſerunt. Venerunt inde Mileſii & eam occupauerũt, Sunt de illo multa carmina Ouidii de Ponto. Tomitanę urbis dirreptio

De incurſionibus germanorũ Aureliani cęſaris tpibus. Ca. xxxv.

POſtqꝫ Claudius cæſar impiũ reliquit, mox Sarmatæ ac Germani Illyricũ hoſtili manu inuaſerunt, ait FL. Vopiſcus. Aurelianũ tunc trecetos

Incurſio Ger.tꝑe Aureliãi.

Sarmatarũ ꝓpria manu interemiſſe,& eius ſententiæ eſt Theoclitus in libro de nauibꝰ,qui ſua manu xlviii.occubuiſſe Romanorũ refert.Huius tꝑibus Frãci in Galliã irruperunt,q̃s tñ Aurelius dicit̃ ſuſtuliſſe,& trecẽtos eorũ cepiſſe, ſeptingẽtos occidiſſe.Hunibaldus nimiũ in diuerſum cũ FL. Vopiſco abit,ait eñ tot a Francis occiſos.Aurelianus ob Sarmatarꝫ germanorũ ac Francorum uictoriã partã Illyrici liberator ac Galliarũ reſtitutor a FL. Vopiſco noĩatꝰ eſt. Huius etiã tꝑibus Gotthi Thraciã,ut Iornandes ait,populauerunt. Claudius igit̃ Flauius literas Aureliano iſtiuſmodi mandauerat.Gotthi,inq̃t,a Thracis amouendi ſunt,eorũ eñ plæriqꝫ Europã totã uexauerunt.Ego igit̃ totũ Illyricum,Thraciã,exercitũqꝫ oẽm in ptãtem tuã conſtituo.Meminerunt illarũ literarũ FL. Vopiſcus,Sabellicus,Blondus & alii.Cõpoſitis rebus gotthorũ Marcomani emerſerunt,Mediolanũ ac totã Liguriã ferro igniqꝫ populauerũt,aduerſus q̃s dũ impator ꝓficiſcit̃,Francos ac Sueuos habuit ſibi obuios.Bellum mox utriqꝫ partiũ ambiguũ ĩminebat,uictoria nulli parta niſi q͂ tandẽ æquali iactura ambo diſceſſerunt.Ecce gotthi duce Comnabã,alii Canabaudẽ uocãt iterũ miſere Thraciã ac Illyricũ affecerunt.Dicit Vopiſcus v.millia hoĩum ab Aureliano tunc deſyderata fuiſſe.Methodius uero ac Iornãdes gotthis uictoriam tribuerunt,triumphus tamen Aureliano decretus eſt,in quo decem mulieres uirili habitu pugnantes captæ circunferebantur.

De irruptionibus Germanorũ ſub cæſaribus ſubſequentibus, ut Tacito,Floriano,Bonoſo,Caro. Ca. xxxvi.

Irruptio Ger.ſub aliis Imp.

AVreliano Tacitus ſucceſſit,cuius ætate barbari e mæotide uenĩẽtes, in Ro.Imp.clades ubiqꝫ edebãt.Hęc Vopiſcus.Alemani inde ac Frãci totã Africã penitꝰ oĩbꝰ bõis exuerũt.Oraculo ſignificatũ eſt,horꝫ ultionẽ ad Florianũ attinere,qui & poſtq̃ rerũ ſumma potitꝰ eſt,oraculo factis reſpondit.Hæc idẽ Vopiſcus.Germani uero Floriano cæſare e uita decedẽte, ſeſe ad Rhętię ruinã inclinauerunt.Sarmatæ Illyricũ,Getæ Thraciã. Ait FL. Vopiſcus tunc Rhetias cęſarẽ Probũ cõpoſuiſſe,hoſtes in Illyrico ſudiſſe.Verum Thraciæ tunc non fuiſſe conſultũ.Probo cæſari Saturnius ſucceſſit,qui ẽt Gallias reſtituere uoluit ,ac ab hoſtibus uendicaſſe.Ex q̃ habemus & Gallias tunc Germanorũ rapinis patuiſſe.Mortuo itaqꝫ Saturno,Proculus ad rerꝫ dignitatẽ ſublimatus eſt,cuius ætate Alemani Gallias rurſus impetierũt.Quorꝫſum eñ alioquin illud FL. Vopiſci attineret? dũ ait,Proclus nõnihil galliis ꝓfuit.Nam Alemanos non ſine gloria attriuit,non alio tñ q̃ latrocinii more pugnans. Bonoſus ſequens impator luxurioſiſſimus,qui hoſtilibus armis Germaniã inceſſit,ac iuxta Rhenũ deſidię ſtudens,a germanis circũuetus eſt.Mox Sarmatæ Pannoniã inuaſerunt,Thraciã ac Italiæ ruinã,ut Vopiſcus ait,minitabant̃. Carus aũt cęſar xvi. millibus Sarmatarũ.i.gotthorũ occiſis,ac xx.millibus captis,Pãnoniã tutatus eſt.Hæc idẽ Vopiſcus aſſerit,Iornandes tñ ac Methodius nullius mortem concedunt.

De Germanorum uaſtationibus Gratiani cæſaris Theodoſii ac ſubſequentium temporibus. Ca. xxxvii.

IMperiũ tandẽ ad manus Valentiniani cæſaris deuenit,cuius ſeculo Sarmatæ.i.Gotthi Pannoniã inuadentes,Africã etiã depopulabant̃.Meminerunt huius Paulus Diaconus ſupra Eutropiũ,Euſebius,Oroſius,atq; alii Cætera p̃dictis capitibus diximus.Inde Gratianus impio potitus eſt.De cuius ætate hæc ꝓdidit Paul.Diaconus li.xi.Gratianus,inq̃t,dũ aĩaduerteret Thraciam & Daciã genitales terras a Theiphalis & Gotthis poſſideri,ac oĩ p̃nicio atrocioribus Alanis,extremũ piculũ romano noĩ inſtare putabat &c.Ex cuius uerbis habeo Thraciã ac Daciã a germanis tunc ſubiugatã. Quid etiã germãi emoliti fuerint Theodoſii tp̃ibus? maxĩe ex illius uerbis habere potes,q̃ li. xii. adducit Diaconus.Theodoſius,inq̃t,magnũ hoſtẽ,truculẽtũ,ſolo terrore tributa exigentẽ,germanos uicit.Eodẽ tp̃e ingens motus Sarmatarũ (ut ait FL. Forliuieñ.) Ro. ꝓuincias intenderat, contra q̃s FL. Conſtantinus miſſus eſt. Huius tp̃is calamitates Hierony.in epiſt.ad Euſtochiũ & Paulã late exequitur. Irã,inquit, dñi bruta etiã ſentiunt aĩalia,& uaſtatis urbibus, hoĩbuſq; interfectis,ſolitudinẽ ac raritatẽ beſtiarũ.Teſtis Illyricus,Thracia teſtis eſt,in qua natus ſum Italia.Multa etiã Proſper ſup̃ Euſebiũ,de illius ætatis irruptionibus p̃dicauit,& Hierony.ad Marcellinã.Oroſius ſcriptor clades illas non inſeruit ſuis hiſtoriis,ne attenuaret Ro.Imp.gloriã.Cætera q̃ illa tẽpeſtate cõtigere a germanis prius poſuimus.

Ger.contra Gratianum

Ger. contra Theodoſium

De Germanorũ populationibus tp̃ibus Iuſtiniani cæſ. Ca. xxxviii.

EXcepto infortunatiſſimo Galieni imp̃io,nunq̃ Ro.Maie.plus a Germanis ſuſtulit,q̃ Iuſtiniani tp̃ibus.Tũc.n.Vãdali,Gotthi,Alani,Burgundiones,Franci,Eruli,Sclaui,Longobardi & germani,non niſi romanorũ ſãguine alebant̃.Quorũ populationes ad ſequentis libri memoriã dilaturus ſum,ubi ferociũ germanorũ gentiũ in ſingulari mentio erit. Nunc aũt q̊d ad cõe germanię nomen ſpectat,paulũ adducemus.Procopius lib.i.rerum gotthicarũ,germani habitant,inquit,gens barbara,finitimi illis Arborichi, in orientẽ Turingi,inde Alemani.His tp̃ibus facto in Ro.imp̃iũ tumultu, p̃tim Pannonias,partim Gallias ultra Rhodanũ fluuiũ,ſuæ ditioni ſubactas uectigaleſq; tenuerunt.Hi erant aũt Arrobochi,q̃s germani,dũ facere ſubditos uoluerunt, abegerunt.Idẽ Procopius li.iii.Iuſtinianũ refert cęſarẽ Galliã germãis totã tradidiſſe ad inhabitandã, & Maſſyliã Phoceſiũ coloniã,& oĩa q̃ mare attingant,Arelatẽſiũ q̊q; terras,& demũ totũ illũ ſinũ germanos in ditionẽ eorꝫ tunc redegiſſe.Cætera lib.ſequenti patebunt. Paulo poſt Bulgari auares, ut Suidas refert,Ro.imp̃iũ undiq; afflixerunt,a Iuſtiniano tñ Heraclii filio dolis circũuenti ſuccubuerunt.Tp̃e eodẽ Fretolphꝰ ep̃us ĩ ſuis chronicis nihil tuti ĩ imperio ait fuiſſe,tunc.n.maxime imperii inclinationem fata traxerunt.Libuit & id ſubnectere quod Romanis grauiſſimum fuit,tempore Sidonii Apollinaris,poſt omnes illos cæſares.Verſiculi Sidonii ſunt.

Ger. contra Iuſtinianum

Armorum ſemper ſonitu cum rupta tumultu
Barbaricas toties in nos transfunderet arctos
Gallia,pugnacem rugum,comitante gelono,

Gepida,trux ſequitur,Scotum Burgundio cogit
Hunnus,Bellonothus,Neurus,Baſtarna,turogus,
Bructerus ulmoſa quem uolucer abluit unda,
Prorumpunt.Francus cecidit,cito ſecta bipenni
Hercynia in lyntres,& Rhenum texuit aluo.
Et iam terrificis diffunderat Attila turmis
Romanas ripas,& utroqꝫ ſuperbus in agro.

Et pene mille uerſiculis Apollinaris Germanorum tūc uaſtationes executus eſt,cui ad uerbum pene reſpōdit Claudianus,licet ætate paulo prior.

De limitibus Germaniæ,ubi Romani grauiſſimos ſumptus faciebāt tm̄ ad cuſtodiendos Ro.Imp. fines a Germanis. Ca. xxxix.

Germāia in medio impii Ro. ſolo.

VEntū nunc eſt ad extremā ærarii,& totius Ro.facultatis calamitatem cui ſoli tot bella punica cedant oīa.Non.n.ſi bella gentiū oīm cōgregarent̄ memini,tot fluctus Romā accepiſſe, q̃tos a germanis,ſi aliis diſpendiis limitū iſtorū populationes adiunxeris? Sita erat olim Germania in medio Ro. Imp. ſolo,undecunqꝫ etiam non(niſi Ro.finibus) terminabat̄.Vn̄ ait Panagyricus ad Conſtantinū.Iacet in latere ac ſinu tuo ꝓfuſa barbaries(intelligit Germaniā)per ſe ipſa potens natio,& poſt Romanā magnitudinē ſecūda in terris.In illis ergo confiniis,ubi Germania ſe Imp.Ro.coniunxerat, Ro.p̄ſidia collocauerunt,ne Germani tranſgreſſi limites, ꝓuincias Ro.uaſtarent. Vocabant̄ igit̄ hęc loca q̄ a militibus cuſtodiebant̄ limites.Ammia.Marcel.lib. xvii.furor hoſtilis ꝓſulcabat,inqt,ītima limitū.Et li.xx.deſes legatis ad Conſtātinū miſſis in limitē Germanię ſecūdæ eſt egreſſus.Et ibidē,unde pari celeritate per flumen ꝓſidiaqꝫ limites explorās diligēter.Idē li.xiiii.q̊rū (ſcilicet Alemanorū) crebris excurſationibus confines terræ Galliæ uaſtabant̄.Et Panagyri. ad Conſtan.filiū.Ecce em̄ dū a limite pauliſper abſceſſeras,qbus ſe terroribus barbarorū ꝓſidia iactauerat? Alius panagyricus,cū tot ſint ꝓlati limites ꝓuinciæ reſtitutę.Et idē,nullo ſiqdem certo fine fluminū aut montiū tenebant̄,quē

Germāię limites.

diſpoſitæ limitis cuſtodiæ non tuerent̄.Frequens itaqꝫ apud Trebelliū, Vopiſcū,& Feſtū Ruffum,de illis limitibus mētio fit.Claudianus,nudato limite certet,externū calcare ſolū.Fuerunt aūt multi limites. Primus apud Germaniam Rheni limes ferebat̄,cuius Hieronymus,Seruius & Seneca meminerunt.Alexander hiſtoricus li. iiii.ait Eugeniū tyrannū petiiſſe Rheni limitē. Et Eumenꝰ hiſtoricus in Panagyricis.Quid ego aliarū cohortiū caſtra,inquit,ꝑtranſeam? toto Rheni,Iſtri & Euphratis limite reſtituto. Alio noīe is limes germanię inferioris dicebat̄,cuius meminit Ammia. Marcel.li.xx.in autoritate iā ꝓmiſſa, & Fe.Ruffus.Panagyricus ad Conſtantinū,& eius filiū.Porrexiſti,inqt,ad inferioris germaniæ limitē,magna tp̄is intercapedine.Auſonius nec Rhenū galli limitis eſſe loco.Secundus limes Danubii memorat̄, cuius meminit Eumenꝰ in allegatiōe p̄fata,Appianus & Ambroſius,Limes aūt ille in Rhętię uidebat̄

Limes rhætiæ

alpibus,unde & ab aliis limē Rhętiæ noīatur.Ammia. Marcel. li.xxii.Danubiꝰ oriens ꝓpe Rauracos mōtes,Rhętiæqꝫ limites. Et Maximiani Panagyricus,

uſqꝫ ad

uſq; ad Danubiũ. Germaniæ caput Rhætiæq; limites,& Nazarius,ꝑtranſeo
,inquit,Rhętiæ limitẽ repentina hoſtiũ clade. Claudia. Prominet hercynię
confinis Rhętia ſyluæ Vltraq; romuleo protendens flumina regno.
FL.Vopiſcus in Aureliano,Fului Boi meminit,ducis aut p̃fecti limitis rhętię.
Idẽ in Bonoſo,tribunatus,inquit,erat,& dux rhetici limitis.Et in Saturno, in li
mite rhetico &c.In lege de excuſatione munerũ,Impator militibus impat, q̃ꝝ
cura limes rhętic⁹ erat,ne hęc ſinerent a barbaris capi caſtra.Iulius Capitolin. Limitum fundator Auguſt⁹.
in Antonino cõpoſuerunt,inquit,oĩa q̃ ad munimen Italię rhętiæq; cõtineret
Tertius limes Oceani fuit,cuius Tacitus & Strabo meminerunt.Fert̃ & Pan‑
nonię limes,cuius Marcellinus recordat̃,& Mœſiæ limes apud Põp.Lætũ in
cæſaribus,& Sarmatiæ.Iſtiuſmodi limites primus cæſar Auguſtus erexerat,ut
de eo Fe. Ruffus teſtat̃ in opuſculo q̃d ad Valentinianũ ſcripſit ca.x.Limes,in
quit,ab Auguſto inter Romanos & Barbaros,ꝑ Vindelicã & Noricũ,Pãno‑
niã & Mœſiã cõſtitutus ẽ.Poſt Auguſtũ Adrian⁹ cæſar, auctore Spartiano,
cuius uerba ſunt.Per ea,inqt,tp̃a frequenter & in aliis plurimis locis,in quibus
barbari nõ fluminibus, ſed limitibus diuidũt̃,ſtipitibus magnis in modum mu
ralis ſepis funditus iactis & connexis,Barbaros ſeperauit.Hæc ille.

De cuſtodibus limitũ & Germanorũ limitationibus. Ca. xl.

GErmania quãq̃ exilis fuerat,& undiq; germanis circũdebat̃,ſemꝑ tñ
Romanorũ potẽtiã poſthabuit.Vnde Romani libẽter & ex æq̃ a ger
manis(licet potentiſſimi)abſtinuiſſent,ſi Germani eoꝝ pacẽ non fuiſ
ſent aſpernati.Repoſuerunt igit̃ Ro.p̃ſidia in limites,non ut germaniã capent,
uerũ ut tm̃ a populatione ꝓuinciarũ a germanis affectarũ,ipſos arcerent. Ex
q̃ patet,nunq̃ a Ro.uictos noſtros fuiſſe in patria,dũ nullus, Druſo & Cæſare Germani nunq; ui cti in ger mania.
excepto,Rhenũ tranſcenderit,uerũ ſemꝑ in Illyrico aut in Galliis cũ Ro.confli
xerint. Hi autem milites q in limitibus latebant,limitrophi dicti ſunt, a uerbo
τρέφω q̃d eſt nutrio .Alzatus uero ἀπὸ τοῦ λιμένος.i.a portu dixit,ſunt.n.portuũ
cuſtodes,ab Ariſtotele in politicis οἱ λιμενοφυλακοί dicti.Meminerunt huius di
ctionis iurecõſulti,de fundis limitrophis,latine uero limitanei dicunt̃.FL.Vo
piſcus in Probo,accepit,inquit, xvi.millia tyronũ,q̃s limitaneis interſereret, Limitro‑phi.
F.Ruffus Maximianus ut reparato de limitaneis exercitu.Aelius Lãpridius in
Alexandro.Sola,inqt,q̃ capta ſunt de hoſtibus,limitaneis militibus donauit.
Multi & ꝓuinciales milites illos dixerunt, q̃rũ meminerunt Spartianus in Iu‑
liano,& Panagyricus ad Cõſtant. A grecis etiã hi appellant̃ λιμινάρχοι liminar
chæ,ut apud iurecõſultos in titulo de muneribus & honoribus,& in uolumĩe Lĩitanæi
codicis impatorii xii.mentio eſt de limitaneis ducibus & agris.Agri aũt limita
nei dicunt̃,q in collinitio aut cõfinio collocant̃.Limentinus deus eſt,q limitib⁹ Limenti nus deus
p̃eſt,aut agris limitaneis,ut in aureo aſino ait Beroal.. Suidas eos milites uocat
λιβιταναίους, uerba eius ſunt.λιβιτανάιοι οἱ ῥωμαίων βασιλεῖς ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις, πανταχοῦ
τῆς πολιτείας ἐσχατιῶν, ὥστε φυλακῆ τῶν ὁρίων τῆς ῥωμαίων ἀρχῆς, καὶ κατὰ τὴν ἑῴαν μάλιστα
μοῖραν. ταύτῃ τὰς ἐφόδους τῶν περσῶν τε καὶ σαρακηνῶν ἀναστέλλοντες, οὓς περ λιβιτανάιους ἐκάλουν.
Quod ita traduximus.Libitanæi ſunt, quos ſuperioribus tp̃ibus Romanorũ
reges in præſidia ad cuſtodiendos imperii fines collocabãt& maxĩe ad orientẽ

Vt illic Sarmatarũ ac Perſarũ incurſiones coercerent, unde eos Libitanæos

Locus Suidæ.

uocabãt. Alſatus locũ hũc Suidæ emaculãdũ cẽſet, & λιμιτανατοι nõ λιβιτανατοι legendũ eſſe putat, cuius ſentẽtiæ nõnihil tribuo. Limitare aũt loco limites deſtruere ac incurſare accipiunt ſcriptores. Ammia. Marcel. li. xvii. Limitãtes q̊ꝗ

Limitare

ſupauimus. Et li. xix. id q̃d nunc maxime formidant, limitantes Sarmatas (ut ſũt uerſatiles) ne aliqd mouerent? Idẽ, improuiſi limitãtes, licet ꝓperare ſentirẽt. Germani aũt ſemꝑ limitabãt. i. limites populabãt et ꝓuincias Ro. ſubiugas. Vnde Marcel. li. xv. romano ſanguine parentãtes inſultant barbari, Gallias rupta limitũ pace. Hac animati fiducia ꝙ nos ꝑ diſiũctiſſimas terras arduæ neceſſitates cõſtringunt. Panagyricus ad Diocletianũ, ingreſſus es ad illã (q̃ Rhętis ob

Quot legionibus Ger. fuerint coarctati.

iecta eſt) Germaniã, limitẽq; ꝓculcatã. Verũ toties iſtiuſmodi ꝓuincias ac limites ruptos, capitibus ſupioribus demonſtrauimus. Id etiã peculiare romanorũ diſcriminis eſt argumentũ, q̃d Romani ſingulis annis octo legionibus iſtiuſmodi limites cuſtodire cogebãt, ut Ioſephus in orõne Agrippæ ad Iudæos in lib. antiqtatũ adducit, ut tñ germanos in eorũ patria retinerẽt. Verum nec tot legiones germanorum populationibus ſufficiebant, ut ex præcedentibus habuimus. Poſſumus ergo cum Claudiano dicere.

Cædant Druſe tui, cædant Traiane labores,
Veſtra manus quicquid dubio diſcrimine geſſit,
Quis meminit ſola uictum formidine Rhenum?

De difficultate ſubigendę Germaniæ a Ro. Ca. xli.

Difficultas germ.

QVanta igitᷣ difficultas fuerit Romanis, eorum iuri ſubdere Germanos? haud enarrare facile eſt. Nã ꝑter oẽm uerborũ licentiã, qbus fortitudo ac oĩs difficultas effunditᷣ, ſolã terrę germanicæ aſpitatẽ memorię noſtrę ſubiiciamus. Vidimus in lib. primo aſpam cultu fuiſſe Germaniã, ex Cornelio & aliis auctoribus, tũ frigore inundatiõibus penitus occupatã. Optime ergo nõ minus telis ꝗ̃ ſuo ſydere armatas illas gentes Plynius ſecũdꝰ ad Traianũ cęſarẽ teſtabatᷣ, & pyreneos mõtes, & infinitã uaſtitatẽ muniri eã. Id & Cã

Munimẽta Germ.

panus in orõne Ratiſponenſi adducebat. Inde & Egeſippus inacceſſibiles germanos li. ii. inducit, & lib. v. Alanos in locorũ difficultatibus reſidere. Quod & Herodianus in Maximino, & Ioſephus in orõne Agrippę ad Iudęos teſtantᷣ. Idẽ Agrippa apud Egeſippũ li. v. ait ad iudæos, alpiũ muro germanos ſeptos eſſe, & tñ hos uiciſſe romanos. Nec tñ illa ſĩlia eſſe Tauri montis accliuis collibus aut canopicis agminibus ægyptiorũ, cũ qbus iudæis belli uſus ſit. Sic etiam Panagyricus ad Cõſtant. Nõ eſſe, inqt, cũ germanis ut cũ Indis & aliis pugnare. Quod uidens Alexander Indos domuit, a germanis abſtinuit, & eorũ legatos quæſiuit. Quid ne timerent Germani? hi uero ut grandibus corpibus ſũt

Alexan. a Germ. abſtinuit

& animi elati, hoc ſolũ reſponderũt, ne cælũ rueret. Hæc Arianus græcus li. i. de geſtis Alexandri, & Ptolemæus Lagi literis mandauerunt. Strabo li. vii. id Getis aſcribit, ſĩliter Ptolemæus Lagi. Arianus tñ germanis. Male ergo Otto Friſing. Germanos ait adeo fuiſſe timidos, ut ad Alexandrũ legationes miſerit & ſi uixiſſet Alexander, bello admouiſſet, inqt, Germanos. In cõtrarium pene

ſunt ſcriptorũ oĩa. Antoninus Marcus impator donis Herodiano authore, nõ bello contra Germanos uoluit confligere. Sunt & alii impatores moti Germaniæ aſperitate, ut tm̃ eos in Ro. ſolo adorti fuerint, nõ in eorũ patria, ideo Tacitus ait, nec impune cæſar in Gallia, Marius in Italia, Druſus in eorũ finibus, eos laceſſiuerunt. Primus oĩm impatorũ ad Danubiũ cũ exercitu uenit Curi⁹ pconſul, Plutarcho auctore in uita Ottõis, & Fe. Ruffo in Valẽtiniano ca. ix. Ille Curius eſt, de q̃ Sueuiæ annales (q̃ circũferunt) mendaciis refertiſſimi loquunt. Et idẽ Fe. Ruffus ca. x. Romanos impatores ad Gallias, Dalmatas, & Myſos, & demũ uſq; ad Danubiũ ueniſſe uoluit. Cæſar primus Rhenũ tranſgreſſus eſt, primus ad Oceanũ uenit Druſus, Vindelicã Tiberius, nullus in eorum ſede (ut uerbis Taciti in Germania loqr) eos pepulit. Cor. Tacitus poſtq; in hiſtoriarũ primis libris Druſi iacturã a Germanis ſignificauit, addit, q̃to uiolentior cætero mari Oceanus, tanto cœli truculẽtia Germania pſtat, tm̃ etiam clades illa nouitate & magnitudine exceſſit cæteras, Hæc ille. Qui primus ad Iſtrum

De ſubactione oĩm prouinciarũ Germaniæ a Ro. Ca. xlii.

ADduximus q̃tũ noſtra tulit mediocritas tã Germanorũ q̃ Romanorũ ruinas, dũ inuicẽ bello inſultauimus. Romãi tñ demũ uictores poſt multã acceptã cladẽ, ſuo iuri Germaniã aſcripſerũt. Fuit Germãia olĩ tm̃ una natio, nec diſtincta, donec Ro. poten. eã dũ bello aperuerat, diſcreuit. Galliã uniuerſam cæſar Romanis adiecit, ſub qua ea nunc Germaniæ pars, q̃ Belga dicit, continebat. Inde alpinas gentes ab Illyrico uſq; ad Gallias & Oceanũ Auguſtus, ut Plynius ait, uicit, & Ro. impio adiecit. Et quia cæſar Pãnonias tributarias Ro. impio fecerat, capto rege eorũ Bãccone, auctore Fe. Ruffo, oĩs Danubii ora Rhetiæ, Norici, Pãnones, Myſiæ in puinciã redactæ ſunt, & ro. paruerunt. Daciã Traianus cæſar utranq; bis adortus eſt (ut Dion Bithynus ait) ſemel de eis uictoriam retulit. Inde hi rebellantes penitus Imp. (capto eorũ rege Decebalo) renunciauerunt. Inde per Galienum cæſarem iterum Dacia amiſſa, per Aurelianum recuperata eſt, ſic & duæ Daciæ factæ ſunt a Romanis, ut Fe. Ruffus teſtatur. Illyricus quo Germanos reſpicit, ſub quo Valeria, Seruia, Mœſiæ, Dalmatæ, comprehenduntur, poſt Auguſtum Romanis ſubditus eſt. Sarmatia ſero imperio obſequebat, Domitiani tamen ſucceſſores eã ſubiugauerũt. Illa uero intra Rhenũ & Danubiũ, Oceanum, & Viſtulam germãia, a nullo unq; Romãoꝝ penit⁹ potuit ſubiugari, niſi donec ad Frãcos impiũ fuiſſet trãslatũ, tũc. n. accepto fidei uerę ſacramento, ſua ſpõte paruit. Probus licet impatorũ un⁹ oĩm, ipſos cõpeſcuerit, nõ tñ ſubiugauit, ut in capitibus pmiſſis patuit. Impator. ff. de cẽſib⁹. l. ultĩa. Poſtq̃ oẽs puincias ro. impio ſubditas adducit. In germãia, inqt, ĩferiori & Agrippineſiũ ciuitas nobis eſt ſubiecta, ecce tm̃ unã ciuitatẽ enumerat. Tpib⁹ Theodoſii (q poſt Probũ floruerat) germãi libertate ppria nitebãt, nã Hierony. & alii eiuſdẽ ętatis hoĩes, germãos ſp barbaros uocãt, & tũc illi barbari dicebãt, q romãis nõ cedebãt. Titul⁹ tñ Theodoſii germãos cõphendebat, ut xi. q. p. C. volum⁹, ṽba Theodoſi iſũt. Volum⁹ inqt, & pcipim⁹, ut oẽs nrę ditiõi ſubiecti, tã Romani q̃ Frãci, Alemãi, Bauari,

Germãia olim una prouĩcia.

Germãia qñ ſubiugata fuerit.

Burgundiones,Saxones,Turingi,Galli,Longobardi,Guiſcones,Getæ,Bene uentani,Hiſpani &c.Et hoc ideo (ut puto)qa olim uicti a Probo aut ab ei9 anceſſoribus Germani referunt.Vtimur & hodie largius & plus eq̃ noſtris titulis,& quaſdã regiones ſuis titulis inſerũt,ad quas uidẽdas ſolũ uix liber ingreſſus patet.Quid ſi & hoc Theodoſii tp̃ibus Germanis cõtigerit?Quantas autẽ turbas germani ſuo tp̃e excitauerint,ex dictis Hieronymi prius adduxim9.Tenendũ ergo putamus Germaniã nõ niſi a Carolo Magno imp̃io ceſſiſſe,ſunt uiri p̃ſtãtiſſimi partim Germani,partim externi,q̃ mecũ ſentiũt,et Carolũ germanum fuiſſe aſſerũt. Fuit ergo Germania nunq̃ Ro. imperio ſubdita,uerũ potius imperium Ro. ductu Caroli Germaniæ ſubiectum eſt.

Titulus Theodo.

De ſubactione prouinciarũ Europæ a Germanis. Ca. xliii.

ANteq̃ rerũ ſumma Germani potiti ſunt,multas p̃uincias ſibiipſis ſubdiderunt.Tẽporibus.n.Iuſtiniãi Arelatẽſes,q̃ poſtea eorũ ditionẽ in regnũ uerterũt,Germanię ceſſerũt,p̃ Pipinũ q̃q; & Carolũ Auſtraſia,ut lib. iii.diximus.Inde tp̃ibus trãslationis imp̃ii Burgũdia,Delphinat9 q̃q; q̃ nũc a Francis occidẽtalibus tenet̃. Quõ aũt & cuius auſpicio ab imp̃io germãico Gallis hi ducatus cõtigerint,li.iii.diximus. Lothoringiã Otto germãis (ſubiecit.

De Vngarorum bellis aduerſus Germanos. Ca. xliiii.

DVm oĩm illorũ meminero q̃bus uel aliq̃d dãni Germania debet,nullã gentẽ uideo,cui plus Germania q̃ Vngaris obliget̃,a q̃bus pene ad ſummã deſperationẽ noſtri redacti ſunt,& ab his ſolis.In Vngarorũ fortitudine Philelphus,Aeneas Syluius,Luitprãdus,& alii occupati erant.Hi ergo Vngari nõ Hunnorũ reliq̃e,uerũ noua gẽs ſub Carolo Magno ac Ludouico in Germaniã exarſerũt.Papia ab ipſis capta eſt,ſalutis ãno D.cccc.xxiii. quarto Idus Martii inditione Romanorũ xii.feria vi. hora iii.ut ait Luitprandus lib.iii.cap.primo.Ludouicus Cæſar contra ipſos profectus eſt,ut Rhegino Prunienſis aſſerit,& Luitprãdus innuit cap.xi. Inde Arnulphi Cæſaris tp̃ib9 Bauariã miſere deuaſtauerunt Sueuiã ac totã Germaniam,ut placet Geblacenſi.Idem Caroli Groſſi ſeculo ſecundum Platinam in uita Stephani quinti ſalutis anno D.cccc.xv.contigit.Conrado regnante iterũ ad Alemaniã Saxoniam ſeſe Vngari contulerunt,iuxta Ottonis Friſing.opinionẽ lib.vi.& tunc Baſileã dirripuiſſe,p̃bat Geblacenſis.Secundo inde anno iterũ Germaniã incurſauerunt,Sergii tp̃ibus,ut teſtat̃ Platina.Iterũ in germãos expeditionem mouerũt Quo tempore & in Venetos, referente Blondo,incurſauerunt, ac inopinato ductu eos omni pietate,omni humano iure carentes miſere egerunt.Hetruriã ſolo æquauerunt, utriuſq; ſexus homines e cæde ſuperſtites, in Pannoniam ſecum tranſuexerunt,ut Placet Sabellico.Iterum in Saxones mouẽtes, uſq; ad Merſpurgum deuenerunt,ut aſſerit Platina in Stephano vii. & Agapito.

Germani cõtra Vngaros.

Quõ Vngaria a Germanis deuicta Imp. Romano ceſſerit. Ca. xlv.

QVantum ego uidere poſſum, Vngaria,Italia,Francia,de Germanis queri poſſunt,quod olim Grę̨ci,Aphri,Macedones de Romanis,poſt enim Argolici regni detractionem,uis & robur ſimul a græcis receſſerũt,

ita & nunc Vngaria, quę ante imperii decorem uictorem non agnouit, poſterius uero paulo nec uictum. Vngari ergo qui illo tempore Italia pene tota potiti ſunt, ut ait Platina in uita Agapiti, iam patriæ uix conſulere potuerunt. Henricus ergo cęſar dicēte Lupoldo ca.xii. de zelo Germanorū, Vngaris bello diffidēs, tributa ꝑ nouē ānos inire coactus ē Vngaris ꝑſoluere, & ſub anno dñi D.cccc.xxiiii. Anno abhinc ix. habita orōne cū principibus, ipſos oīm germanorū prim⁹ uicit. Hęc prima de ipſis uictoria. Anno dñi D.cccc.lv. tēpore Vdalrici epiſcopi Vngari uſq; ad Auguſtā uenerūt, Otto ꝓcib⁹ Vdalrici ipos caſtris exuit, ut nō ſex eorū ſupſtites euaſerint, ut uoluit Otto Friſing lib.vi.ca. xix.hiſt. Platina in uita Ioānis xii. tribus grauiſſimis ꝓliis hūc Vngaros cōtudiſſe ſcribit, tribus eorū regulis captis. Grauiſſimū hoc ꝓliū ferebatꝰ, ut q̄to uictoria maior prius, tanto tunc clades exitialior. Multa Vrſpergenſis, Hermannus Sigibertus Geblacenſis addunt. Gotfridus inde dux cū trāſrhenanis germāis. Vngariā penetrauit. Hęc igiť regio poſtquā per Henricum longo poſt religionem noſtram ſortita eſt, imperio noſtro ceſſit, ut & die hodierno partes Vngarorum rex a Maximiliano ſortiatur.

Vngaria a Germanis uicta.

De bellis aliarum gentium & earum ſubactione. Ca. xlvi.

BVlgari Thraciā uaſtabant, occurrentē ſibi Cōſtantinū uicerūt, demū ut Mœſiā & Pānoniā eis cōceſſerit impetrauerunt, ut Platina in uita Agapiti ſcribit, itaq; & hęc impio tributaria facta eſt. Otto Friſing. li.vi. & Sigibertus Geblacen. ſub anno M.c.xlvi. huius rei euētū collegerūt. Belgas impio adiecit Otto filius Henrici anno. 962. Nortmāni diu cōtra germāos bellauerūt, ut Platina in multis locis oſtēdit. Tandē ꝑ Hēricū primū anno dñi D.cccc.xxvi. armis reddebanꝰ obtēperātes Lupoldus li. ii. de zelo germanorꝫ & hiſtoria Frācorū aſſerūt. De illis plura Rhegino Prunień. Otto Friſing. & alii adducūt. Dani ꝑ Hēricū tributarii facti ſūt anno D.cccc.xv. ut Lupold. ca. ii. de zelo germanorū ait, rebellātes inde ꝑ eius filiū Ottonē anno dñi D.cccc. lii. impii iugū ſuſtulerūt, ut hiſtoria Frācorū ꝓbat. Sclaui ꝑ Hēricū & inde ꝑ filiū eius Ottonē uicti, ab impio ſubditi ſunt, ut Lupoldus & hiſtoria Francorū referūt. Boemos apud antiq̄s ſemꝑ germāi deuicerūt. Hēricus primus germanorū Imp. filius Ottonis ducis, mortuo Cūrado Pragam cepit, ait Sigebertus. Poſtea Boemi Spireneo duce Chriſti legē induerūt. Huius filius Vuenceſla⁹ occiſus eſt a fratre Boleſlao. Iratus ergo Otto ipſum ulciſcēs, Boemiā ad deditionē cōpulit, & tributariā fecit, referēte Platina in uita Stephani viii. Sæpe aūt rebellauerūt. Rex eorū ſemel impatori cōgreſſus, pedes ei⁹ detinebat, inde ab uxore redargut⁹, impatori iterū cōferēs occubuit, ut placet Aeneæ li.i.hiſt. Boemicę. Grauiſſimū tñ bellū oīm Huſſorū ueneno oriebatꝰ, Syluio referēte. Gothi etiā cōtra germāos ꝓceſſerūt, primo Dicenęi cōſilio tꝑib⁹ Syllę & Marii, deiñ tꝑib⁹ Theodemiri germāi Vualameris regis gotthorum, cōtra gotthos Sueui profecti, & uicti ſūt, nā cōgelato Danubii alueo gotthi trāſierūt, & uicerūt. Sicilienſes etiā duce Rodigero a lothario duce Saxonū inde īpatore ſubacti ſunt, & Apulię ciuitates liberatæ, Ammo. ca. xxxii. & Gotfrido autoribus.

Variarū gentium ſubactio.

De uirtute dñorum Teutonicorũ,& ſubactione Pruſſię. Ca.xlvii.

Domini Teutõici

SVnt ꝑterea chriſtianiſſimi milites q Teutonicorũ ac Germaniæ nomen uirtute emeruerũt,nobis recẽ.endi.Hi olĩ a Ptolemaidę abacti facto periculo ex quercu Marieburgũ caſtrũ condiderunt, quo fortius alterũ nõ fuit,uerũ inſidiis Beatiſs. uirgini Marię a Polonis detractũ eſt,ubi prius dei cultus,nunc eqrũ ſtabula uigent,heu religio ſtercore cõpenſata eſt. Aeneas Syl. multa a Polonorũ rege capta ſcribit,& ꝑ Sigiſmundũ Hũgarię regẽ,iterũ priſtino dominio mandata,plura capta ego,pauca reſtituta uideo.Nauclerus Hẽricũ cognoĩe Valpotten anno dñi M.C.xci.ordinẽ Teutonicorũ incepiſſe,& Ottonẽ ſecũdũ & Hermãnũ Bart hoſpitale ex Marieburgo confeciſſe aſſerit, poſtq̃ʒ ex Ptolemaide uenerũt. Cęterũ maior Pruſſiæ pars Polonis remanſit, minimamq̃ʒ partẽ Teutonici fratres retinuerunt.

De ſubiugatione Liuoniæ a militibus Teutonicis. Ca.ultimum.

Liuoniæ ſubiugatio.

PAulo poſt & Liuoniã milites illi ὀρθοδοξότεροι fidei chriſtiãę ſubmittere tentauerunt,nec caruit eorũ uolũtas exitu.Pauco.n.tpe Liuoniã totam armis occupauerũt,ac eã in fide recta inſtruxerunt.Tantũq̃ʒ terrorem Sarmatis cæteris ĩcuſſerũt,ut ſi Fœderici II.imꝑatoris liuor eos nõ detinuiſſet, totã Ruſſiã ac Sarmatiã ferro ſibi & chriſtianis uẽdicaſſent. Cogebãt igit Teutonici (ut Hãnibali a Carthagineñ. euenerat) partã uictoriã e manibus deſerere.In pugna ea cõtra barbaros geſta,ſindõ tũc diuinit9 ſubmiſſa illis apparuit, ac eis poſtmodũ alborũ uelaminũ dedit initiũ.Reliqua in Aenea Syluio lege.

Cõcluſio ad Lectorẽ de cæteris germanię bellis ꝑter iam dictis.

Bella alia germãiæ

NOn me fugit, q̃ multi inique laboribus noſtris reſpõdebunt,ac apud Rhadamanthũ oĩs debiti exceptorẽ,me interpellabũt.Qꝫ capitulatim ut ſic loquar,oĩa bella Germanorũ ſummo ſtudio exegerim, illa uero q̃ noſtra ætas aut maiores noſtri uiderũt,ac exꝑti ſunt, penitus excluſerim. Illud Taciti ad me attinere dicturi ſunt,dũ uetera extollimus, recentiorũ incurioſiores erim9. Nec caret ueritate ſẽtẽtia illa Taciti, uerũ q nobis ea calũnia iſtidiant,ne ſiniſtre mihi rẽ hanc interꝑtẽt,hoc a nobis ſibi reſpõſum deſumãt. Poſtulaſſet ꝓfecto hæc noſtra ꝓfeſſio,ac ꝑſens negociũ,ut ea,q̃ germanorũ ſunt, pro captu nr̃o germaniæ nõ denegaſſem. Nã id ſcribẽdi genus q̃d nunc noſtro ingenio ceſſit,in me reqſiuit,ut pariter a prima germaniæ origine,uſq̃ʒ ad calcẽ in deducendis hiſtoriis pergerẽ.Multa tñ nos auerterunt,q̃rũ maxim erat,q̓ uidiſſem maximã æquęuorũ meorũ partẽ,in recentioribus hiſtoriis uehementer occupatã,antiqtiatis uero penitus nullã habuiſſe rõnem, tot.n.chronici,tot annales,ut nihil in his deſyderet̃,q̃d ſeculo recentiori contigit.Nec anni,nec horæ deſunt,minutis rem metiti ſunt,ut fit,qñ rerũ nouarũ impẽſiores ſumus.Sunt q̃bus rerũ nouarũ cura erat,qui hiſtorias recentiores effuderũt, ac plenis ſpaciis dilatauerunt,in q̃rũ numero Vrſpergenſis,Hermannus,Rhegino,ac pene tot annales q̃t ſunt Germaniæ urbes ac uici.Illos requirere potes q̃rũ operam ſi ornando nomini meo impendere maluiſſem,ac q̃dq̃d nobis uigilãtia nr̃a tribuit,in unũ cumulũ coaggeraſſem,uoluminiq̃ʒ illi ſuppoſuiſſem

qualis quæſo rerum ſpecies edidiſſem? Adde ꝙ hi rem tam exacte, tam enixe proſecuti ſunt, ut ſi labores eorum noſtro operi imitandos aſciuiſſẽ? aut rem prodigialiter mutaſſem, aut eorum orationem intemeratam, integram, recenſuiſſem. Deniq́ unus ille e multorum numero Iacobus Vuimphelingus inſtar plurimorum in recentioribus rebus habendus eſt, qui ferme de imperii translatione (ubi noſtra oratio deſiit) exorditur, ac fœlici rer um ſerie ſcribendi ordinem a calce libri noſtri uſq́ ad ſuam ętatem deduxit, non parce, non ſuccise, uerum latis finibus effuſe plena ac abundanti hiſtoria diſſeruit omnia. Hunc noſtro libro coniunge, & dices coniunctiſſimum. Erat ingenium nobis ad reparandam antiquitatem Germanię accitum, ac grauibus ſtudiis intẽtum & ad illa uidelicet quæ ſparſim e tot auctorũ uoluminibus diſſipata ſunt, quõ in ordinem redigenda nobis uenirent, plus accommodatum. Ne tamen ullam aduerſus nos habeas occaſionem, ea quæ bellis debentur, & nunc libro illo detracta ſunt, dum ſingularium gentium, regum, ciuitatum, regionum memoria nobis erit habenda, eo copioſius aptentur. Et hoc tantum ideo adduximus, ut agnoſcat cordatus Lector, nihil quod Germaniæ imputari poſſit a nobis deſyderari.

FINIS QVINTI

LIBER SEXTVS EXEGESEOS GERMANIAE DE STRATEGEMATIBVS SINgularium populorum Germanorum, & continet in ſe capita Sexaginta duo.

Primũ. Cõtra Leonhardũ Aretinũ, conticentem fortitudinem Germanorũ.
ii. De primis Gotthorũ expeditionibus, & eorum diuiſione.
iii. De geſtis Gotthorũ contra Auguſtum cæſarem, & alios illius tempeſtatis.
iiii. De ſtrategematibus Dromachetis contra Liſymachum.
v. De Gotthorum geſtis contra Macedones.
vi. De bello Luculli, Agrippæ & Domitiani contra Gotthos.
vii. De ſtrategemate Gotthorum contra Philippum, Gordianum, Poſtumũ
viii. De Diocletiano, Maximiano, Mariano, Galieno contra Gotthos.
ix. De Claudii preliis contra Gotthos, & non tot gotthorum tunc occiſos fuiſſe, ut a Trebellio aſſeruntur.
x. De triumpho Aureliani, & premiis eius, eo ꝙ gotthos uicerit.
xi. De Valente cæſare, & quæ eius ætate ſibi contigerint a Gotthis, & eius aduſtione ab eiſdem.
xii. De obſidione urbis Conſtantinopolitanæ a gotthis, Valentiniano, ac Theodoſio Cæſaribus, & quomodo ſe cum gotthis geſſerint,
xiii. De motibus iterum obortis inter Roma. & gotthos, & de Styliconis perfidia, ac intoleranda Claudiani adulatione.
xiiii. De Alarico rege gotthorum, & ſubuerſione urbis Romæ.

xv.De Oſtrogotthis ac Hunnis,& de ſubactione Oſtrogotthorũ ab Hũnis, & Attilæ ac Theoderici ꝑliis,captioneqꝫ urbis Romæ ab Attila.
xvi.De Gotthorum ſtrategematibus contra reges Francorum.
xvii.De poſterioribus Attilæ & Odoacro, & eorum profectione denuo in Italiam,& urbis expugnatione.
xviii.de expulſiōe Odoacri a Theoderico,& bello gotthico cõtra Iuſtinianũ.
xix.De reb9 geſtis Iuſtiniani ꝑ Bellizariũ,& regib9 Gotthorũ uſqꝫ ad Totilã.
xx.De duplici ruina urbis Romæ a Totila & totius italiæ excidio a Gotthis.
xxi.De exitu belli Oſtrogotthici & expulſione Gotthorum ab Italia,& quorſum Oſtrogotthi peruenerint.
xxii.De Viſogotthorum exoneratione,& quorſum ſe contulerint,& eorum in totius terræ prouincias incurſiones.
xxiii.De Gotthorum bellis contra alias nationes præterq̃ Romanas.
xxiiii.De Hunnorum ſtrategemat.contra Romanos & Germanos.
xxv.De Vandalis & eorum bellis,ac ruina urbis Romæ.
xxvi.De Alanis,Burgundiis,ac Sueuis in totum orbem irruentibus
xxvii.De Herulorũ,Gepidarũ,Rugorũ ſtrategematibus cõtra Lõgobardos.
xxviii.De Herulorum & Rugorum irruptionibus contra Romanos.
xxix.De Antibus.Viuidariis.Sclauis.Venetis,& eorũ nominibus,principio ac exitu & populationibus in Ro.Imp.
xxx.De Scyris.Chaibis.Vitungis.Breucis.Aſtringis,& reliquis barbarorum populis a Gotthis deſcendentibus.
xxxi.De Longobardorum ſtrategematibus in Ro.& alios.
xxxii.De Bulgaris & eorum populationibus.
xxxiii.Genealogia omnium pene Græcorum ac Romanorũ cũ prædictis barbaris gentibus affinitatem trahentium.
xxxiiii.De Francis germanicis & eorum irruptione in Galliam.
xxxv.De Danis ac Normannis,& eorum ſtrategematibus.
xxxvi.De antiqua Sueuorum ac Saxonum ſimultate.
xxxvii.De Sueuis ac Saxonibus Angliam.Britannias,& alia loca inuadẽtibus
xxxviii.De Sueuis ſenonibus,& eorum prima expeditione.
xxxix.Tota Senonum impugnatio contra Ro.Capitolium cuſtodientibus.
xl.Romanos in una die ſæpius a Germanis fuiſſe uictos.
xli.Quomodo Senones Sueui a Romanis iterum expulſi fuerint.
xlii.De ſecunda Senonum pugna contra Romanos.
xliii.De Gallis.Geſſetis,& eorum ſtrategematibus.
xliiii.De prima expeditione Galatarum germanorum.
xlv.De Galatarum pugna contra Antiochum.
xlvi.De Galatarũ cõtra Delphos oppugnatiōe,& tẽpli Apollonis dirreptiōe.
xlvii.De galatarum ruina,& eorum contra Pyrrhum bello.
xlviii.De ſtrategematibus Galatarum contra Romanos
xlix.De reliquiis Galatarum quæ ſuperſuerunt,& quorſum hæ peruenerint, & eorum regione.

L.Quomodo Gallogræci imperio demum ceſſerint.
li.Epilogus terrarum a Germanis ſubditarum.
lii.De captione urbis Romæ,& ꝙ tm̄ & a ſolis Germanis capta ſit,& q̄ties.
liii.Quō germāi non ſolū urbē euerterint,uerum & linguam Ro.affecerint.
liiii.Quoties Thracia ac Conſtantinopolis Germ.fuerit præda,& quō euerſę
lv.De deſtructione Carthaginis a Germanis.
lvi.De bello Cimbrico,& prima Cimbrorum expeditione,& Marii,Cæpio-nis,& aliorum ruina.
lvii.De ſecundo conflictu Marii & Cimbrorum.
lviii.De iactura illata romāis a Cimbris,& Marii donis,& laude ob uictoriam
lix.De Scytharum,Myſiorū & reliq̄rū Germ.īcurſioīb9,& q̄d ſit ἀποσκυθίσαι.
lx.De Baſtarnis Germanis,& eorum bellis.
lxi.De Bois & eorum incurſionibus.
lxii.De Bructerorum & aliorum Germanorum præter iam dictorum expeditionibus contra Germanos.
Oratio ad Max.æmilianum Imp.de ſtatu Germaniæ.

AD LECTOREM

FVit nobis longa oratio p̄miſſa hactenus de inſigni in Romanos germanoꝝ uictoria ac bellica fortitudine,aduerſum totius orbis nationes. Addidimus p̄terea q̄d longe honeſtiſſimū fuerat,tot diſpēdiis hoſtes germanorū ſemꝑ affectos, ac pene ad ultimā ſuipſorū deſperationem ab eis fuiſſe redactos. Hæc q̄dē diurna partim lectione nobis cōſtabant, partim a doctiſſimis hoībus dep̄hēdimus,utinā ea uerborū lenocinata ac luculenta iunctura materiæ de ſe nobiliſſimæ captus īgenii noſtri reſpōdiſſet,qua germanica fortitudo in diſciplinarū oīm uiro inſtructo niteret̄.Si em̄ ex æq̄ conſentaneū uirtutis enarratorem dii germaniæ noſtræ cōceſſiſſent,opus fuiſſet ut Homero priorē,antiq̄orēq; rebus germanicis deſtinaſſent,& q maiori ſtudio addictū ſeſe,maius ac p̄ſtantius argumentū ſibi ad deſcribendū ſumpſiſſe putaſſet,q̄ q Homericū ac Troiæ negociū egiſſet. Illic em̄ tm̄ ſola ciuitas ab im belli græcorū turba ac fallaci cōcidit,q̄ aduerſ9 græcorū illos τοὺ λευκηπακτικός ut Homerico uerbo utar ſui tutelā adeo comp̄henderat,ut in decimū ueſtigia retulerit annū.Oh q̄ta bellorū turba: parturient mōtes,naſcet̄ unius ciuitatis periculū,ac ne hui9 q̄dē,niſi tot reuolutis annis,tot p̄miſſis cladib9.Nec tn̄ hāc Titides,nec Largyſeus Achilles,nec anni domuere decē,nec mille carinæ. Vn̄ hoc: unde tanta Troianorū uirtus,q̄ tot annis,tot p̄liis græcis reſpōdit: quia ſpiculis res agebat̄, φράξαντες δορὺ δουρὶ σάκος σάκεϊ προθελυμνῳ, ἀσπιδ᾽ ἄρ ἀσπὶς ἔρυ δε κόρυς κόρυν ἀνέρα δ᾽ ἀνήρ Haſtis denſabant haſtas,ſcutiſq; mināt̄ ſcuta,tenet clype9 clypeū galeāq; q̊q; criſtę.Heu q̄ lacrymabile bellū,græci.n.καλιζώνοι ut homericis attributis utar.i.pulchre cincti θρασυκάρδιοι corde feroces ὅπλ᾽ ἐν χερσὶν ἔχοντες,χάλκεα ἠ ῥόπαλα δολίχ᾽ ἔγχεα.i.in manibus arma ęnea habuerunt, clauos

Græci q.

ac lõgas haſtas. Erat pulcherrĩa Toxaris apud Lucianũ cõtra græcos oratio, ἐγὼ δέ σοι διηγήσομαι φόνους πολλοὺς καὶ πολέμους καὶ θανάτους ὑπὲρ τῶν φίλων, ἵνα εἰδῇς, ὡς παιδιὰ τὰ ὑμέτερά ἐστι, παρὰ τὰ σκυθικὰ ἐξετάζεσθαι, οὐδὲ ἀλόγως αὐτὸ πεπόνθατε, ἀλλὰ εἰκότως τὰ μικρὰ ταῦτα ἐπαινεῖτε, οὐδὲ γὰρ εἰσιν ὑμῖν ἀφορμαὶ ὑπερμεγέθεις, ἐν εἰρήνῃ βαθείᾳ βιοῦσι. παρ' ἡμῖν δὲ, συνεχεῖς οἱ πόλεμοι καὶ ἢ ἐπελαύνομεν ἄλλοις ἢ ὑποχωροῦμεν ἐπιόντας ἢ συμπεσόντες, ὑπὲρ νομῆς ἢ λείας μαχόμεθα. i. Ego tibi multas cędes enarrabo bella ac mortes pro amicis ſuſceptas, ut agnoſcas ueſtra (ſcili. græcorũ) puerilia eſſe ſi geticis conferantur. Nec ſine rõne temere res ueſtras attollitis, uerum merito parua iſta miramini, dũ grauia uobis nõ ſupſint græcis ſemp̃ in pace ſumma uiuentibus. At apud nos ꝑpetua bella, aut inuadimꝰ alios, aut cędimus, ac ſemp̃ cõcurrentes pro paſcuis ac p̃da pugnamus. Nec plane aliã habet in ſe ſpeciem gręcorũ illa turpis armorũ iactatio erga germanorũ uirtutẽ q̃ βατραχομυομαχία illa Homeri, ubi milites, θώρακας δ' εἶχον καλαμοστεφέων ἀπὸ βυρσῶν οὐ γαλέην δείραντες ἀσπὶς δ' ἦν λύχνου τὸ μεσόμφαλον. Hæc uero non germanorũ extiterunt q̊rũ nunc bombardarũ uſus eſt, q̊rũ tonitrua triſulca Iouis fulmina deſtituunt, q̊rũ uis repentina cœlũ, terras ac mare, maneſq; infernas, ut Plato de fulminibus dicere conſueuit, terret, q̊rũ fremitus ac neceſſitas oẽm humanã excedit conditionẽ, a cuius ĩpetu non die una ſe Troia illa ſuſtinuiſſet. Habuiſſet multo honeſtiorẽ occaſionẽ Homerus quidã, ſaltẽ unicã germanã gẽtẽ, gothicam ſcilicet ſuo uendicare ingenio, q̃ toties Romã, non Aſiæ, uerum totius orbis caput, gentiũ oĩm calcatricẽ, armis occupauit, ac non ſemel ſolo æquauit, q; induſtriæ ſuæ græcos τοὺς εὐπλοκάμους. i. bñ comatos ac Vlyſſem aſtutum, tot carminibus mirari, ac ultra cœli ſedes efferre, honoreſq; p̃ter mortales renumerare queãdmodũ Homerus, & alii q ἀπαυθαδιάζοντας res humi ſerpentes famulante eloquentia ultra rei penſum ac lineã deducũt. Cæterũ ego ὀνειρωπίζων ad illorũ ingenia nimis intẽpeſtiuus. Cur germanorũ factis ἀξιοφηγητοτάτοις debitã dignitatẽ reddi poſſe a me ſperarẽ, dũ uiderim, aliud remi genus germanorũ eſſe q̃ troianorũ, his Homerũ, illis uero nec ante nos Cherilũ contigiſſe. Non tñ animi noſtri uoluntas deeſt, licet uiriũ facultas ac explorata imbecillitas, q̃ ut noſtris nugis (q̃bus Germania indigna eſt) parcã exhortat̃, ita patriæ pietas ut eo ĩpẽſior in eiꝰ negocio peruigilẽ admonet, & ne patiar decꝰ eiꝰ ĩ tenebras abire

Contra Leonhardũ Aretinum, & cæteros qui germanis gotthorum gloriam eripere conabantur. Ca. I.

Contra Arietinũ

NVnc in arenã aduerſus plęroſq; deſcẽdã, q̃bus nec ara nec fides unq̃ erga Germanos affuit, ob innatã eis germanici noĩs inuidiã, q̊s iniuriarũ expoſtulare nõ dubitabo, dũ laudi noſtræ ſemp̃ σκοπελίζοντες exitiũ ac inclinationẽ meditati fuerint. Quos & natura ita finxit, ut noſtrũ decꝰ inique ferentes, ſemp̃ Germaniæ laudes interuerterent. Hi olim a noĩe germãico gotthos excluſerunt, ut eos ſatis refellimus ac reuicimus in primo uolumĩe, ubi quicq̃d ad huius rei cognitionẽ conferre uidebat̃, ſtudio nõ mediocri ꝓſequebamur. Id q̊q; ſilentio nequaq̃ nobis remittendũ eſt, Leonhardũ Aretinũ exitialẽ patrię noſtræ hoſtẽ, dũ Procopiũ cũ omĩ noĩs illius auctoris diſſimulatione latinitate donaret, ea q̃ pene e uerbo tranſtulit, ſuo ingenio, diſſimulato au

ctoris noĩe arrogauit,ac ſe ut Procopiũ latinũ uendi uoluit. Non fuiſſet hoc noſtræ cenſuræ opus,nec noſtra interfuiſſet,nihilq́ʒ ſupſuiſſet,q̃d rep̄hẽſiõe noſtra indigeret,ſi Procopiũ ſaltẽ fideliter latinitati reſtituiſſet,nec ſilentio ea (q̃ in ære germanorũ fuerũt) p̄teriiſſet. Scripſit Procopius græcus de Gottho rũ rebus geſtis uolumina quatuor,Leõhardus uero Aretinus totidẽ cõpoſuit, & liber libro,materia materiæ reſpõdet,ut de eo & Blondus inquit. Nec ulla in ambobus orõnis ſaltẽ alicui9 cõmutatio eſt,q̃ minus liber idẽ un9 uel ex uno profectus cẽſeat̃,niſi ꝙ quæ honeſtius de Germanis Procopius edidit,ea Le onhardus e græco non tranſtulit,cũ tñ cętera curioſa ĩdagine imitatus ſit oĩa, hoc ideo euenit,nã grauiter paſſus eſt quicq̃ honorificẽti9 de germanis audiri

De primis Gotthorum bellis ac diuiſione. Ca. ii.

VErũ ut ad rẽ (unde digreſſus ſum) redeã,Gotthorũ illuſtriſſimę ſcil. gẽtis egregia facinora,ac Romã toties ui armiſq́ʒ occupatã, ad uires indicabo. Memorant̃ Gotthi olĩ in quatuor partes diuiſi,q̃dã Oſtro gotthi,alii Viſogotthi,ſeu hyppogotthi, Vandali,ac Gepidæ,ex q̃bus Lõgo bardi,& horũ optimi Turcilingi ꝓceſſerunt,pariter ac Auares,Hunni,Alani Sclaui,Antes,Aſtringi,Teiphali,Scyri,Chaibi,Rugi, a nullis aliis originẽ traxerunt. Fuerunt eñ multi gentiũ illarũ,ut Iornandes ac Barnefridus inquit, noĩe tñ diſcreti,cæterũ una gens,de ſingulorũ itaq́ʒ ſtrategematibus acturus ſum. Et primo de Gotthis,q̃ tp̄ibus antiq̃ſſimis anteq̃ʒ Ro. imp̄ii fama ac titulus increbuiſſet,hoſtibus carẽtes,ſibiipſis bella intulerunt,ac a Scãdia inſula & patria,primo ad Vlmerugos caſtra mouerunt. Propulſatis inde ciuibus,eorũ ter rã (rege Bericho) occupauerũt. Inde ad Scythiã Ouim dictã ꝓfecti ſunt duce Filimero,referente Iornande. Inde ad gentẽ Spalorũ,auctore Ablauio,reſede runt,q̃bus deuictis gotthi ſeſe diuiſerunt,alii totam ægyptũ ſubegerunt,cuius rei & Herodotus Halicarnaſſeus meminit,alii orientẽ duce Amalo,alii occidẽ tem Vualtho duce conceſſerũt. Ex illis ad orientẽ delatis,Scythis fugatis, reli qui Scytharũ reges emerſerunt. Rex eorũ Veſoſis alii Vexoris dicũt, Betorici regi ægyptiorũ bella intulit ac uicit,ut Iornandes,Iuſtinus, & Trogus in p̄io Bonifacius Symoneta,ac alii deſcribũt. Succeſſit huic Tomyra regia quę Xer xem bello egerat. Philippus inde rex Macedonũ Gotthilã,a q̃ gotthi ſunt,Scy thiæ regis filiã,matrimonio ſibi copulabat. Alexãder inde eos bello ſolicitabat uerũ expertis eorũ uirib9 pacẽ cũ ipſis cõpoſuit,ut ẽ apud Strabonẽ li. vii. Arria num in primo Ottonẽ Friſing. licet Q. Curtius diſcrepet paululũ ab aliorũ ſen tentia. Darius.n. reb9 Perſarũ potitus, Antriregiri Scythiæ regis filiã matrĩmo nio ſibi addixit. Huc uſq́ʒ Gotthi Scythæ dicti ſunt,ut eos manifeſte Diõ,ſcho laſticus Smyrnæus,Agathius,Iornandes,& alii uocant,non ꝙ a Scythis uene rint,ut Italis quibuſdã p̄ſuaſum eſt. Verũ q̃a expulſis Scythis eorũ potiti fue rint imp̄io,aũt potius Scythæ ab ipſis originẽ ſumpſerit. Nã Trebellius Pollio Scythas gotthorũ partẽ fuiſſe dixit. Aliã gotthorũ turbã aggrediar,q̃ occidẽtẽ inuaſit,hi populata grecia ſe in Aſiã cõtulerũt,Troianis auxilio uenerunt,eorũ reges,ut Dion grecus ſcribit,referunt̃,Euripilus ac Thelephus qui Caſſandrã occidit,ac ab Achille telis deſtituebatur.

Gotthorum diuiſio

Prima gotthorũ bella

De Gotthorum geſtis contra Auguſtum Cæſarem. Ca. iii.

Gottho rũ geſta cõtra Au guſtum

INde Auguſti tp̄ibus Byrebiſtas Getarũ rex floruit, Aelius Cato tunc ex Tranſiſtrana regione, quinquaginta getarũ millia in Thraciã habitatura deuexerat, rex aũt eorũ eos nunc exercitatione corporũ, nunc ſobrietate ac edicto, ita rexit, ut latũ adeptus fuerat imp̄iũ, ſubiecitq́ꝫ finitimos plurimos, audacter Traiecto Iſtro, Thraciã, Macedoniã ac Illyricũ depopulatus eſt, Romaniſq́ꝫ magnũ terrorẽ ĩcuſſerat. Deq́ꝫ Gallis finitimis Thracibus ac Illyricis p̄das ingentes reportauit. Boios etiã ſubditos Critaſius populos funditus deleuit, ſimiliter & Tauriſcos. Auguſtus igit̃ coactus, contra eum quinquaginta millium exercitum miſit, hæc Strabo libro ſeptimo geographiæ.

De Dromachetis ſtrategem. contra Liſymachum. Ca. iiii.

Droma chetes cõ tra Liſy machum.

FVit & pene eodẽ tp̄e Dromachetes rex Gotthorũ q̃ Liſymachũ regẽ ſecũ in Iſtro occurrentẽ intercepit, ut Cãpanns in orõne Ratiſpoſponenſi, Strabo li. vii. Plutarchus in lib. τῶν ἀποφθεγμάτων aſſerunt, cuius uerba li. iiii. Ca. de libertate appoſuimus. Et idem Plutarchus in uita Demetrii idem infit, cuius uerba ſunt. Trux barbarorum dux Dromachetes, q̃ paulo ante Liſymachũ captũ tãta liberalitate dimiſerat. Hunc Dromachetẽ Thraciæ regẽ Oroſius li. iii. noĩat, & hiſtoriã recenſet. Similiter Liuius, Eutropius, Euſebius, & alii, tñ Strabo ac Iornandes Getã dicunt, q̊d & ueritati p̄ximiꝰ eſt Ideo aũt p̄ſtantiſſimi illi Thracẽ eũ fecerunt, dũ Getę pene ſemp̄ Thraciã ſubdiderint. Aiunt & adhuc locũ in Thraciis noĩe Liſymachiã, ab illa pugna noĩatũ, cuius meminere Plynius li. iiii. ca. na. hiſt. Stephanus Byzãtiꝰ & Ptolemęus.

De Gotthorum geſtis contra Macedones. Ca. v.

Gotthi cõtra Ma cedones

GOtthi multa bella aduerſus Macedones cõpleuerunt, Sopyrionẽ enim Magni Alexandri legatũ, cũ xxx. millibus armatorum deleuerunt, ac Philippũ regẽ paulo ante domuerunt, ut ait Iuſtinus li. xxviii. & Scythas noĩat. Iornandes tñ & alii id Gotthis aſcripſerunt, q̊s antiq̃tas Scytharum noĩe comp̄hẽderat. Alexander Magnus pacẽ cũ Getis non reſpuit, nec Getæ cũ ipſo pacẽ excluſerũt, referentibꝰ Strabone, Arriano, Ptolemæo Lagi, Campano. Iuſtinus tñ fœliciter uictos Getas ab Alexandro p̄hibet, cui alioqui nemo ſubſcribit, potes & uidere Plutarchum in libro περὶ τῆς τοῦ ἀλεξάνδρου τύχης quę fortuna Alexandro in cęteris arriſerit.

De bello Luculli ac Auguſti, Domitiani, Agrippę contra Gotthos, ac aliorum. Ca. vi.

Auguſti ac Domi tiani bel lũ contra Gotthos.

BLondus ſcriptor diligens in primo de inclinatione imp̄ii Ro. uolumie, a Lucullo etiã Gotthos uictos oſtẽdit, cuius rei tñ nec Methodius nec Iornandes meminerunt. Inde Iſtrũ tranſire uolentes Gotthi, ab Agrippa remorati ſunt, ut ſcribit Agathius, conuenit & Methodius. Auguſti tp̄ibꝰ oẽs p̄uincias imp̄io ſubditas Gotthi uaſtauerunt. Sunt de illo uerſiculi Ouid. qui eo tempore penes Getas egerat, ita enim infit lib. primo de Ponto.

Maxima pars hominum nec te pulcherrima curat
Roma, nec Auſonii militis arma timet.

Dant

Dant illis animos arcus, plenęq; pharetræ.
Quęq; ſequens nullas hoſtis habebat opes. Multas p̃terea urbes ac regiones eo tp̄e Romanis Getæ detraxerũt, q̃d ibidẽ Ouid. his carminibus oſtẽdit.
Stat uetus urbs ripæ uicina binominis Iſtri
Mœnibus & poſitu uix adeunda loco
Caſpius Egypſus (de ſe ſi creditur ipſis)
Condidit, & proprio nomine dixit opus.
Hanc ferus odryſiis inopino Marte peremptis
Cepit, & in regem ſuſtulit arma getes. Domitiani tp̄ibus maximas ſtrages undiq; in Ro. imperio edebant Getæ. Blondus ait ob numerum interemptorum Romanorũ Cor. Tacitũ conticuiſſe hiſtoriã. Inde Baſſianus & Caracalla grauiſſimis damnis Getis cõflixerũt, referentibus Flauio ac Methodio.

De Gotthorũ bellis contra Philippũ, Gordianũ, Poſtumũ. Ca. vii.

Tertia Gotthorũ pars in inſula Vlmerugorũ huc uſq; remanſit, cæteris Gotthis cõiuncta, inde Pannoniã, referente Methodio, occupauit. Gotthi contra Imperatores Tũc Sitalcus eorũ dux centũ ac quinquaginta uirorũ milibus Athenienſibus confl ixit, in q̃ p̃lio de Romanorũ potẽtia exptus, cum ipſis fœdera iniuit. Inde ad Domitiana tp̄a, q primus Ianũ rupit, Põpeio ac Agrippa ducib9 Gotthi ambobus ꝓfligatis agminibus, capitibus eos tulerunt, Iornande auctore. Inde diuidebant̃ Gotthi, una pars Mœſiã ac Thraciã intendit, ex q̃rum ꝓgenie paterna linea Maximinus ꝓceſſit. Symmacho græco hiſtorico, Iulio Capitolino ac Iornande teſtibus. Reliqua pars contra Philippũ cęſarẽ Ro. egit. Argumentũ huius diſcordiæ erat, q̃a ſub ære Philippi Gotthi olim militauerunt, hic uero denegato eis ſtipendio ac intercluſo, eorũ ſentit bellũ, q̃d geſtũ erat ductu Decii ſenatoris. Defecit in eo p̃lio pater Decius ac filius, adiunctis triginta milibus occiſorũ. Gotthi igit̃ Mœſiã occupauerũt. Oſtẽdit hoc ara in Mœſia filio Decio dedicata. Meminit huius belli Sabellicus, Blondus, Iornandes, Oroſius, Gotfridus, atq; alii, copioſiſſime tñ Põp. Lętus, q cũ patre filium ſponte p̃cipitatos oſtendit, ut ueterũ Deciorũ exẽplũ imitati, ſe ꝓ futura uictoria deuouerent. Euſebius ac Sabellicus li. vii. Ene. vii. illos ſimul piiſſe dicunt. Iñ Gordianus cæſar impio potitus eſt, cuius ætate Gotthi Pontũ, Aſiã, Macedoniã ac Græciã populati ſunt, ut Blondus, Euſebius, Eutropius, Sabellicus indicant. Trebellius Pollio rẽ diffuſius enarrat, ac diuerſus ab Euſebio abit. Macrinũ em̃ ait imꝑatoris filiũ tunc occiſum. Succeſſit Galieno Poſtumus, q̃ tẽpore Gotthi Thracia occupata, Macedoniã populati ſunt, Theſſalonia nõnihil oppugnata, ꝑ Aſiã inde euagati, ut Trebellius ait, Dianæ Epheſii tẽplũ oppugnauerunt. Byzantiũ tunc, referentibus Trebellio, Sabellico & Blondo, cæteris coloniis æquatũ eſt, adeo p̃diis exhauſtũ uidebat̃. Gotthi etiã Euxio occulte enauigato, Iſtri oſtia ingreſſi, accolas inopinato acceſſu ꝑculſos, uariis cladib9 affecerunt, donec Cleochanus ac Athenæus Byzantię p̃ſides, uicti tñ, Barbaros cõpeſcuerunt. Occiſus eſt Venerianus p̃fectus, unde Gotthi elati, Cyzycenã inuaſerunt, Aſiã ac totã græciã occupauerũt, hæc Deuſippus græcus auctor, illi9

Clades ſub Galieno & Philippo.

tēpeſtatis ſcriptor, late exequit̄, ac Epyrū Hęmoniā ſimul & Boetiā ꝑuagatos Gotthos ait. Sabellicus ac Blōdus ob Germani noīs inuidiā, hæc Scythas ꝑpetraſſe ſcripſerunt, uide Suidā in dictione σκύθαι. Cū tn̄ eos Scythas Trebellius Pollio in Mariano, totius enarrator hiſtorię gotthorum populos fuiſſe dicat

De Diocletiano, Maximiano contra Gotthos, ac Mariano, Galieno, uſqꝫ ad Valentem Cæſarem. Ca. viii.

Diocletianus ac Maximianus cōtra Gotthos.

DIocletianus inde Cæſar Gunthericū ac Argaicū Gotthorū reges, Iornande referente, habuit hoſtes. Hi aūt caſtris Romanis exutis, Marcianopolim Mœſiæ urbē ceperunt, Blondo ac Pōp. Læto referētibꝰ Voluſianus inde cū Gotthorū regibus pacē conciliauit, cui ſucceſſit Galienus cuius tpībꝰ uniuerſa reſpub. romanorū laborabat, afficiebat̄qꝫ. Gotthi eīn quatuor eorū ducibus Venducone, Thurone ac Varone, Aſiā, Helleſpōtū, Epheſum, Bithyniā, Chalcedoniā uaſtantes, Anchialem (Hœmi montis) ciuitatē deſtruxerunt. Sabellicus, Blondus, & alii obteſtant̄. Tūc eīn Gotthi oēs, ut Pōp. Lætus teſtat̄, conſpirauerunt. Probāt hoc Calphurnius ſuras ſcriptor, Iunius Cordus, Deuſippus, Arianus, & alii qui hiſtorias de tēporū illorū cæſaribus deſcripſerunt. Et inter oēs maxīe Trebellius Pollio in Mariano, ubi Achaiam Thraciā, Macedoniā, Theſſaliā uaſtatas ſcribit, ac in Byzantio tot cædes paſſim editas fuiſſe, ut nulla illic antiqor ꝓſapia inueniat̄, & nullū niſi q peregrinatus fuerit euaſiſſe. Hæc uidens Maximianus pacē qꝫ arma magis in Gotthis requirens, primus oīm eos in auxiliares milites p̄cio uocauit, ferebat̄ tūc Gotthorū dux Gebericus, q Scythas, Thuidos, Bubengetas, Vaſmabrōtas, ac Caldas ditioni eius aſtrinxit, ut memoriæ Iornandes tradidit.

De Claudii contra Gotthos præliis. Ca. ix.

Claudius contra Gotthos.

IMperante Claudio cæſare deſyderata barbarorū ccc.xx. millia. i. gotthorꝫ fuiſſe tradunt̄, q arma induerūt. Duo. n. millia ſaltē nauiū ſubmerſa numerabant̄, ſicuti literæ ad ſenatū Claudii apud Trebelliū ac Pōp. Lætū ſignificant, ac epiſtola ad Iuniū Bocchū Illyrici ꝓfectū denotat, ubi a Claudio in Theſſalonia ac in Dacia & Myſia iuxta Marcianopolim, ac circa Byzātiū pugnatū fuiſſe oſtendit, ac Gotthos Cretā ſimul & Cyprū igne ferroqꝫ deuaſtaſſe, Claudiū uero Gotthos deuiciſſe. Ob tam inſignē uictoriā clypeum in curia aureū decreuit ſenatꝰ Claudio, ac ſtatuā aureā in Capitolio ante templū, ecce q̄tū munus uictoriæ aduerſus Germanos? Verū hæc Trebellius de Claudio e familia Conſtantini ꝓgnato, adulatione plena oīa ſcripſit, ut Sabellicus ait, Eutropius etiā tunc cc. germanorū millia deſyderata fuiſſe aſſeruit, q̄d tn̄ p̄ter Eutropiū nullus ſcriptorū unq̄ memoriæ ꝓtulit, ſcribente de hoc Sabellico, hoīe Italo, non germano, Eutropiū uidelicet fide tunc caruiſſe. Ecce Eutropii iniuria Germanis illata? executus eſt officiū Germanorū tm̄ in eo Sabellicus ac ueritati patrocinatus, germanos defendit, cæterū æque de germanis male

Locꝰ Eutropii

meritus. Eius tn̄ purgationē contra Eutropiū eo libētius aſſumimus, quēadmodū ab hoſte noīs germanici, in eo ueritati addicto, cuius teſtimonio nihil acceptius eſt, q̄ q̄d ab hoſte in hoſtis defenſionē diuulgat̄. Suppſſerūt itaqꝫ Itali illi

Romanorū

Romanorũ excidia, ac dũ nihil habuerunt de Germanis ſuccũbentibus uerita te teſtari, finxerunt q̃cunq; falſiſſima. Tũc aũt tp̃is ſi Germani ſoli (queadmo dũ Gotthi) in Romanos fuiſſent debacchati, imperium Romanum ultimũ diẽ clauſiſſet, ut refert Trebellius Pollio in Loliano.

De Aureliani premiis, eo q̨ Gotthos uicerit, & eius triũpho. Ca. x.

NEc facile huic aſſentior, q̃d uere oĩs ſcriptorum grex de Aureliani in gotthos uictoria exclamat, apud Nicopolim uidelicet imꝑatorẽ uiciſ ſe gotthos, numerus em̃ interfectoꝝ ignorat̃. Quantũ aũt gotthi tũc Ro. imꝑiũ affecerint: ac quantũ ad gloriã germanorũ ob uictoriã Gotthorũ ꝑconii acceſſerit: ex ſolis donis ac ep̃la ſenatus ad Aurelianũ (referẽte Flauio Vopiſco) poterimus agnoſcere. Gratias tibi, inquit, Aureliane ſenatus agit, ut ſeſe a Getarũ poteſtate ſubtraxeris, abũdamus per te ꝓdiis, abũdamus gloria. Accipe igit̃, ꝓ rebus a te geſtis coronas murales quattuor, uallares q̨nq;, naua les duas, puras haſtas x. ſellã eburneã. Antonianos etiã aureos ccc. Philippeo- rũ argenteorũ tria millia, minutorũ q̨nquagies ęris. x. lineas ægyptiacas. xx. mã telia, Cypria paria, duos tapetes Afros. x. ſtragula Maura. x. cẽtum ſues, totidẽ oues. Illis itaq; donis circenſiũ ludorũ conſtitit apparatus. Sabellicus quinq; Gotthorũ millia uno ꝓlio Aurelianũ peremiſſe ſcribit. FL. Vopiſcus ex ſentẽ tia Theocliti græci auctoris, tot gotthorũ ab Aureliano deſyderata ſcribit, tre centos tm̃ ꝓſidiarios, ac Sarmatas in Illyrico fuſas, ac cũ duce Gotthorũ Cãna bo ſiue Cãnabaudo trans Danubiũ quinq; gotthorũ millia deſtituta fuiſſe, ac multos in triumphũ actos, ob id reſtitutor Galliarũ, liberator Illyrici noĩatus eſt Aurelianus. Quod plane falſiſſimũ eſſe q̄s ignorat: q Iornandẽ ac alios ui derit. Adulat̃ Aureliano FL. Vopiſcus (ut Italorũ moris exiſtit) numerũ tm̃ occiſorũ laudi Aureliani adiicere uoluit, & ipſe Vopiſcus in principio de reꝝ ſcriptorib9 ꝓfitet̃ peculiare ſcriptoribus, eſſe gloriam imperatoribus de quib9 ſcribunt, occiſorum multitudine augere.

Dona data Aurelia. ob uictoriam contra Gotthos.

De Valente, & quæ eius tp̃ibus a Gotthis contigerint: & eius ab eiſdem aduſtione. Ca. xi.

GOtthi ẽt, Sabel. ac Blõdo referẽtib9, a Cõſtantino uicti ſunt, q̃d Iornã des negat. Id tñ ꝑſuaſiſſimũ hẽo, Gotthos circit̃ lxx. annos ꝑcuſſo cũ romãis fœdere, nihil emolitos cõtra romãos uſq; ad Valẽtis tp̃a, ubi ab Hunnis expulſi, ad Ro. imperii exitium naſcebãtur. Valens olim eos in fœ dera accepit, nec armis ademptis, ut commodius in officio ſuo eos contineret. Tunc temporis ſeſe Viſogotthi ac Oſtrogotthi diuidebant. Hi em̃ q magis occidui erant, & illi ſole ꝓpinquiores, ideo dicebantur illi Oſtrogotthi, hi Vi ſogotthi. Ablauius ſcriptor a patria eos ita dictos aſſerit. Diaconus tamen ſu- pra Eutropiũ ait illos q Fridigernũ ſeq̄bãt̃ Viſogotthos, Atalaricũ ṽo oſtro- gotthos dictos, ii. n. int̃ ſe diſſidebãt. Fridigern9 auxiliũ a Valẽte cõtra atalaricũ poſtulãs, ſuꝑior euaſit, ut ait Socrates li. viii. ca. xiiii. Valẽs q̨q; Thraciã ei ad in habitãdã cõceſſit, ideo ob ꝑuerſã Valẽtis fidẽ, gotthi ĩ arrianos euaſerũt. Vual filas gotthorũ ſacerdos tũc tp̃is, ut ait theoderic9, ĩ ꝑuerſa fide eos ĩformabat.

Viſogotthi & Oſtrogotthi ṽn dicti, & eorum diuiſio

Multa illic ſcriptorũ diſcordia eſt, Sabellicus li.ix. Ene.vii. Viſogotthos ab Hũ
nis pulſos fuiſſe, ac Valentẽ ad occupandã Myſiã interpellaſſe refert. Eiuſdem
ſentẽtiæ Oroſius aſſertor eſt. Vrſpergenſis ſcriptor uero ac Iornandes Thra
ciã, Myſiã ac Daciã a Valente petiiſſe dicunt, & in oblata Thracia illic conſe-
diſſe. Socrates hiſtoricus idẽ teſtat̃. Methodius tñ ui ac armis thraciã gotthos
inuaſiſſe ait, & iꝑatorẽ metus gratia ne hoſtiliter poſthac in Ro. imꝑiũ deſæ
uirent, Thraciã ultro eis obieciſſe, quẽ & inuitũ aſſerit. Valens itaq; Lupici
nũ ac Maximum duces gotthis addidit, q̃rũ ductu melioribus potirent̃. Nec in
eo ſcriptores conueniũt, quõ inimicicię ac ſimultates inter Viſogotthos ac Va
lentẽ cęſarẽ fuerant obortę. At fatis imꝑii Ro. exitũ trahentibus, Lupicinus ac
Maximus (quẽ tñ Iornandes Lupitiũ uocauit) grauiter Gotthis moderantes,
ac tyrannidẽ exercentes, fame gotthos afflixerũt, Vrſꝑgenſe ac Sabellico refe
rentibus, alii tamẽ Fridigerno Gotthorum regi inſidiatũ Lupicinum aſſerũt,
ac ueneno ipſum ab eodẽ petitũ fuiſſe, alii ĩopia gotthos ad arma redactos ſcri
bunt. Rupto igit̃ tumultu, gotthi duce Fridigerno Romanos in armis obuios
aggreſſi ſunt, ſolutos ſuderũt, fuſos partim in fugã uerterũt, partĩ morte excru
ciauerunt. Valẽs ſagitta petitus, ac ęgritudĩe aduerſa correptus, in caſam quãdã
cõportatꝰ, ſuppoſito ab ĩualeſcẽtibꝰ gotthis igne cõbuſtꝰ eſt. Iornãdes id igno
rãter a Gotthis ꝑpetratũ ait. Theodericus tñ epũs apud Boſporũ priꝰ gotthos
cũ Valẽte cõflixiſſe refert, et parto bello, ut Socrates dicit li.viii.ca.xv.xxxiii. die
Maii mẽſis ſexto cõſulatus eius anno uſq; ad Cõſtãtinopolĩ barbaros expedi-
tionẽ ſubmouiſſe. Inde ad Adrianopolĩ romanos actos trucidaſſe gotthos,
iꝑatorẽ in caſam deportatũ, igne cõſumpſiſſe. Fuit aũt Valẽti exitus in anno
altero & octogeſimo ſupra trecẽteſimũ ſalutis annũ, q milleſimus fuit romanę
urbis, tertiuſq; ac trigeſimꝰ ab urbe cõdita, octogeſimus ſupra q̃ngẽteſimũ ac
q̃nq̃es milleſimũ, annus uero Valẽtis imꝑii quartus decimus agebat̃. Theode
ricus gręcus nona die mẽſis Auguſti olympiadis cc.lxxxix. iꝑatorẽ e uita ex-
ceſſiſſe arbitrat̃. Soſomenus hiſtoricus merito id Valenti ſcribit ob peruer-
ſam fidem contigiſſe, ac ab Eudoxo quodam (niſi fœdus cum gotthis iniuerit)
mortem hanc ſibi fuiſſe prædictam.

Diſſidiũ inter Ro. & Got.

Valẽs uictus et cõbuſtus.

De obſidione urbis Conſtantinopolitanæ a Gotthis, Valentiniano
ac Theodoſio & eorum pace cum Gotthis percuſſa. Ca. xii.

Conſtantinopolis obſidet̃

VAlente cõcremato Gotthi ſeſe urbi Cõſtãtinopoli obuios obtulerũt
& urbẽ grauiſſima obſeſſiõe pſſerũt. Dñica uero Valẽtis uxor militi
bus cõmeatũ diſtribuit, vñ hęc ſola urbi tũc ſaluti fuerat, Blondo, Sa
bellico, & cæteris auctoribus. Socrates tamen uiuente adhuc Valente, a Got-
this obſeſſam refert Conſtantinopolim, niſi forte bis a Gotthis impugnata ſit,
Cætera autem in Myſia ac Thracia a gotthis illa tempeſtate perpetrata Plati-
na in Syricio. Hieronymus in Euſebio, ac Proſper in ſuis receſſis copioſiſſime
mõſtrauerũt. Licet a ſe inuicẽ maxĩe in diuerſũ abeãt, plus tñ Hieronymo con
cedo, q alũnꝰ tẽpeſtatis illiꝰ extitit, q̃ oĩa hęc cõtigerũt. Poſt Valẽtẽ ſũma rerũ
Valẽtinianꝰ potitꝰ eſt, ac Ro. neceſſitatẽ cũ theodoſio cõtra gotthos tutabant̃.

Nobilitabat eodem tpe Atalaricus Gotthorū rex,qui icto cū Græcis fœdere,Conſtantinopolim cōceſſit,ꝙd non tam bonū ꝗ neceſſariū fuerat.Actū em de impio fuiſſet,ſi tunc ullā ſimultatē Gotthus cōmouiſſet.Barbarus ille principē romanū admiratus,ac eius circa eū officia,nō dubiū eſt,aiebat,impatorem terrenum eſſe deum,cui ſi quis intenderit,cōfeſtim ſui ſceleris luat pœnas neceſſe eſt.Defuncti barbari funus ipſe Theodoſius ſubſequutus mira beneuolentia ſibi Gotthos deuinxit.

Impatoris & barbari beneuolentia

De motibus iterum ortis a Gotthis,Honorii ac Arcadii tpibus,ꝑfidia Stylicōis ac Ruffini,ac de Claudiani intoleranda adulatiōe. Ca. xiii.

REbus cōpoſitis ac in ſumma pace conſiſtentibus,Ianū duorū ꝑfidiſſimi mortales ruperunt,ac nephario conſilio ſtruxerant necē impatoribus,ſpe conſequendi impii.Ruffinus Arcadii tutelæ ac patrocinio. Stylico honori,ꝑficiebat,oues innocentes lupis rapaciſſimis cōmittebant.Ruffinus Hunnos in Romanū impiū,Stylico Gotthos inuitauit,ac Vandalos ad inuadendā Galliā excitabat.Nec caruit exitu res utraqꝫ,niſi ꝙ detecto Ruffini flagitio,Ruffinus morte ab Honorio pœna iuſtiſſima petitus eſt.Stylico uero regni affectationē noīe belli diſſimulans, uitæ Honorii inſidiabat.Gotthi tūc poſt regē Atalaricū annos xxv.ductore carentes, impatore Romano ſub quo æra meruerunt contenti,e Thracia demū ſoluentes, Viſogotthi Alaricum regē ex Balthorū familia conſtituunt.Iunxit ſe Alarico Radagaſus rex, ꝗ terribilior non alter erat Oroſio,Claudiano,Eutropio,Blondo teſtātibus. Ablauius hunc inopinato exercitu cc.millibus hoīum apparuiſſe ſcribit ac conflixiſſe. Quibus fretus Alaricus,Thraciā,Pannoniā, Illyricū ac Noricū ferro igniqꝫ depopulabant,oīa tunc direpta,cædes omi ſexui ac ætati paſſim edebat,ut Platina in Innocentio teſtat.Radagaſus ꝑditas res molitus,interficit,tanta uis hominū capta eſt,ut ſeruorū greges,uno aureo licitarent. Interim Stylico incautos hoſtes(ut Iornandes ait)aggreſſus eſt.Veniebat aūt ex Hiſpania Alaricus quā xiii.annis cū gotthis poſſedit,referēte Claudiāo in ei9 ꝑſona. Si numero nō fallor ait triceſima currit Bruma,fere rapidū poſtꝗ tranauimus Iſtrū Romanāqꝫ manū tātis illudimus annis. Blōdus ī lib.de inclinatione impii Ro. rauēnā,Cādianū,Aqlegiā,Ferrariā,ac totā Italiā gotthos tūc dirripuiſſe ſcribit & ex Hieronymo de obitu Marcellinę plura adducit.Additqꝫ Oroſiū cōticuiſſe cladē illā maximā,ne attenuaret impiū Ro. Cætera Sabel.& Otto Fri.li.iiii

Ruffini et Stylicōnis ꝑfidia

Italiæ deſtructio ab alarico

De Alarico & urbis Romæ populatione. Ca. xiiii.

CLaudianū ꝑfidum imitatus Sabellicus ait,non ꝓcul a Polētia fuiſſe Stylicone gotthos aggreſſū,& numero pauciori uictorię cōpotē euaſiſſe,cęteros fame ac ferro delere potuiſſe, niſi ex īduſtria bellum trahere uoluiſſet.Cognitis itaqꝫ eius inſidiis, Honorius Alarico Galliā a Sueuis Alanis ac Burgūdiōib9 occupatā, cōceſſit,ictoqꝫ cum Alarico fœdere, ita Italia exceſſurū putabat Alaricū,ꝙd & factū eſt ex ſentētia.Stylico aūt īuadēdi impii ſpectās occaſionē,ſubita ui gotthos aggredit.Illi relicta Gallia Italiā repetiuerūt,Lucaniā,Siciliam,Apuliam,Neapolim, Campaniam, Brutios inceſſerūt.

Romã gentiũ dñam,rapinis incendiis p̄diſcq; onuſtam ,pſtrauerunt, capta eſt urbs die Aprilis ſalutis humanæ ſeculo q̃ annus duodecimus ac quadringẽteſimus,& ab eius exordio milleſimus centeſimus quartus ac ſexageſimus agebat. Meminerũt huius capturę Hieronymus,Auguſtinus,Sabellicus,Blõd⁹,Scholaſticus Smyrnęus græcus & alii. Hæc facta memoriæ digna Stylico ꝑpetrauit,quare nõ miror, ſi a Claudiano illo ad adulãdũ nato adeo extollit. Meruit hic adoreã Romanorũ ducũ longe maximã,ſi nobis cũ ꝑfidia res erit.Decreto itaq; ex induſtria Claudianus ubiq; de eo fabulat̃.Cæterũ Roma ſpoliata,Placidia filia Theodoſii imꝑatoris captiua abducta eſt, & in uxorẽ ab Aiſtulpho Alarici filio aſſumpta.Capta deniq; urbe Aiſtulphus Romã gotthicã nuncupare decreuit,ac Romanos Gotthos dixiſſet,niſi a Placidia uxore monitus ab incepto deſtitiſſet.Hæc prima urbis ruina,q̃ pene linguã ac nomen cũ re ſecum traxiſſet.Illud etiã addere uolui, & ſi Stylico uicit Gotthos,hoc tñ nõ niſi germanorum auxilio eum feciſſe conſtat liquido. Verba Claudiani ſunt.

Roma capitur ab Alarico.

Accurrit uicina manus,quam Rhœtia nuper
Vandalicis,auctam ſpoliis defenſa probauit
Venit & extremis legio pertenta Britannis.
Inde truces flauo comitantur uertice galli,
Et quos naſcentes explorat gurgite Rhenus.

De Oſtrogotthis & Hunnis,eorumq; ab Hunnis ſubactione,& Attilæ ſtrategema. contra Romanos & Germanos. Ca. xv.

EXpeditis(q̃tũ opis ratio ꝑmiſerat)Viſogotthis,ad Oſtrogotthos trãſeundũ nobis erit.Tẽporib⁹ Valẽtis Viſogotthi ſeſe ab Oſtrogotthis ſeiũxerũt,ac ambo ab Hũnis repulſam patiebant̃. Viſogotthi p̄terea Hunnorũ metu a Valẽte (ut dixim⁹) Thraciã ac Myſiã ĩpetrauerũt.Oſtrogotthi uero Hũnis bello reſpõdere ſtatuerũt,ac armis eorũ incurſiões ,ppulſare tẽtantes,ut Iornãdes ait a rege Hũnorũ Vinitharo ipſorũ impio ceſſerũt. Iñ Attila reb⁹ potitus,Herulorũ,Gepidarũ, Alanorũ, Turcilingorũ regibus in cõmilitiũ aſſũptis,in Galliã cõtinuo ĩpetũ mouit.Iñ mortuo Valentiniano & a fatis erepto Theodoſio iuniori Martianus ſucceſſit,cuius tꝑibus ut Diacon⁹ in Eutropii ſupplemẽtis teſtat̃ Attila bello ĩfremuit,q̃ ad q̃ngẽta millia exercit⁹ cõflauit.Burgũdiões itẽ Frãci ac Saxões auxiliũ Atilę pollicebant̃. Attila dolo rẽ agẽs,Aetio patricio ſcripſerat,rẽ ſibi aduerſ⁹ gotthos eſſe. Et cõtra gotthis, in Aetiũ romanũ ſe arma moturũ. Detecta ei⁹ ꝑfidia ac dolo,Theodericus ſe Aetio cõiũxit,pugnatũ eſt,ad c.lxxx.millia.hoĩm deſyderata fuiſſe Sabel.Ene. viii.li.i.memorię cõmẽdauit. Attila uict⁹ tãdẽ diſceſſit,Theoderic⁹ occiſus eſt. Attila inde Dalmatię ĩſidiebat̃,Myſiã,Thraciã,Macedoniã ferro igniq; populatus,ac anno ſalutis D.cccc.xix.Italiã ĩgreſſus,Brixiã,Mãtuã,Cremonã,Bergomũ,pari clade affecit.Iñ ad Aq̃legiã manus uerterat,xxxvii.M.hoĩm,Celio autore deſtituit. Romę iã ,pxim⁹ ĩſultabat,actũ de roma eſſet,niſi Leo pontifex obuiã Attilę ,pceſſiſſet.Et hęc ſecũda romanę urbis gẽtiũ dñæ a Germanis occupatio,potuit plane ad p̄ns decus,nil pulchri⁹ ad poſteros ant memorabilius

Oſtrogotthi Hunnis ſubiiciũt.

Attila cõtra Viſogotthos

in tāta rerū geſtarū gloria excurrere ac Germāis cōtigiſſe,niſi tunc an pedes il los q oli toti9 orbis dñi ſupplices iacuerunt habuiſſe.Suidas in dictione κίρκιος ait Bledā ac Attilā Hūnorū reges Thraciā iuaſiſſe,et Aetii patricii Aſparis & oim ducū illorū ibidē meminit. Totā q̄cꝫ Attilę hiſtoriā p̄ter Sabel.Blōdū & alios.Otto Friſing.li.iiii.ca.xxvi.latiſſime ꝓſequit̄,uſcꝫ ad caput xxxix. Celius q̄cꝫ Donatus ſingulari uolumine res Attilę cōpleuit.Nec loco illo p̄tereūdus nobis eſt Suidas in dictiōe ἀρδαβούριος q Ardaburiū Aſparis filiū tunc tp̄is ge neroſum uirꝫ barbaros(ītelligit Viſogotthos)in Thraciā irruētes cōpeſcuiſſe ac expulſiſſe ſcribit,ob q̄d uictoriali p̄mio a Martiano cæſare donat9,ac orien talis exercitus dux cōſtitutus tribunitiā ptātem cōſecutus ευλυφριθτιςμίανδρος ac reliquum uitæ ad ociū ac deſidiā cōtulit ,leuibuſcꝫ hominib9 cōuerſat9 a pa tre Aſpare honore ſuo abdicat9 eſt,& in eius locū Leo p̄ordinat9,hęc Suidas

De Gotthorum contra Francorū reges ſtrategematibus. Ca. xvi.

GOtthi cū regibus Frācię ſemꝑ bella habuerūt cruenta,nā Gotthi Hi ſpaniā traiiciētes pulſi a Frācis,iterū regrediebant̄. Tēporibus Mar celli duce Meroneo alii Marauio irruētes,plurias Gallię ciuitates in terceperūt.Marcellus duce Luiprādo cū ipſis conflixit.Iiſdē tp̄ibus & Abidira mus Francorū rex gotthos ſollicitauit, Hæc Gaguinus li.iii.& hęc an̄ Attilę in Italiā aduētum,poſt Attilā uero,pax pene ſemper interceſſit inter Gotthos q̄cꝫ Francos,ut apud Procopium,Ablauium,& cæteros habemus. Franci contra Gotthos

De Attilæ poſterioribus,& Odoacro,& eorum in urbem profectione. Ca. xvii.

ATtila iā e uiuis diſcedēte filii eius res Hūnorū adminiſtrauerūt, uerū ſūmo īfortunio.Traxit.n.ruinā ſecū Hūnorū ſola Attilæ mors,& ut nil ſtabile ē cōditiōe rerꝫ mortaliū,attila ſuffocato regnū totū ī ꝑnicię inclinauerat.Oēs igit̄ q prius Attilę ſeſe penitus dediderāt,nūc fortuna ī tranſ uerſum nutanti ,ab ei9 ꝓgenie deſciuerunt. Filios itacꝫ Attilę Oſtrogotthi e Pānonia ac Myſia ꝓpulſantes,Illyricū uaſtabāt,a Leone pactis cōditiōib9 ter ras armis occupatas īpetrauerunt,dato eis in obſidē, Theoderico regepoſtea Italię.Interī roma ī paucis annis tot imꝑatorib9 p̄mebat̄,uenit Richimerus,Ba ſiliſcus,Anthenius,Zeno,Marcus,Leones,Olymbrius,Glicerius,Oreſtes,ac filius eius Auguſtulus.Quo pacto aūt ii rebus ro.potiti fuerūt,Blōdus,Sabel. li.ii.Ene.viii. Pōp.Lętus,Io.Monachus ad unguē executi ſūt. Ego q germāicę hiſtoriæ addictus ſū,q̄ ad opis huius neceſſitatē req̄rūt,cęteris p̄termiſſis eo attētius q̊ alia remiſſi9 īueſtigabo.Pręſidēte romāis Auguſtulo Odoacer Ru gorum rex adiunctis filiis Attilæ,uictus ab Oſtrogotthis ac expulſus, præcipi ti ductu ſeſe Italię iniecit, Tauriſinos ac Vicetinos ac Braxianum depopulat9, Ticinum uiribus cepit.Scribit Sabellicus tunc uno in loco cruoris Romano rum tantum hauſtum eſſe,quantum non alibi,ex quo Romano imperio cepit inclinatio. Cætera Otto Friſingenſis libro quarto cap.xxxi.Oreſtes ſimul ac Auguſtulus Imꝑatores Ro.miſere occiſi,diem clauſerunt, cæteris exemplum præſtiterunt,ne quis ſibi imperatoris nomen facile arroget. Oſtro got.cōtra Hunnos. Italia capi tur ab odoacro.

De expulſione Odoacri a Theoderico,& initio belli Iuſtiniani contra Gotthos. Ca. xviii.

Theoderici ac Odoacri bella

QVis tibi hæc Romæ? unde auguſtorũ tuorũ nomen uniuerſo orbi uenerabiliſſimũ,exitũ tam miſerandũ,uniuerſo orbi horrendiſſimũ,anno ſalutis D.xv.traxit? In duobus ferme annis xii.imp̃atorib⁹ partim occiſis orbata,imp̃atoris nomen adeo odioſum feciſti,ut nullus ſibi uendicare id auſus fuerit.Hæc tibi Germanus intulit,hæc Odoacer,quẽ germanũ lib.iii.ac Rugũ diximus.Huius Odoacri terribilitate p̃culſa eſt tota urbs,& obuia facta honores exquiſitiſſimos ac ultra mortales germano homini oſtẽdit,regemq́ eũ ſalutauit.Meruitq́ iterũ Danubius ante ſuos pedes Romanorũ ſenatores pro ſalute orantes aſpicere,& in p̃tãtem ſuã terreſtres dæmones redegiſſe.Et q̃d nulli unq́ contigit, p̃ceſſit Odoacer contra Felteũ,ut ait Sabellicus,ſcribe Feletũ,relicta Roma.Vrbẽ inde uictoriæ cõpos,iterũ ingreſſus eſt tã ocioſe, quantũ nullus e romanorũ imp̃atoribus honeſtiſſima functus uictoria. Id honoris Odoacri Theodericus Oſtrogotthorũ rex iniq̃ ferens aĩo,a Zenone inductus eſt ad expellendũ Odoacrũ ab Italia.Theodericus ad Padũ hũc ſibi occurrentẽ grauiſſimo p̃lio uictũ contudit,ter pugnatũ eſt,uictus Odoacer, Rauennã p̃fugit,triũ annorũ ſpacio obſeſſus,æquis cõditionibus ſe dedidit.Inde dolo Theodorici Odoacer occiſus eſt.Theodericus itaq́ om̃i potiebat̃ Italia.

Loc⁹ Sabellici

Ecce iterũ Italia Germanis ceſſit? Hic Theodericus,ut Procopius græcus innuit,Italiã ædificauit,ac ut eã tenere poſſit,affinitatẽ multorũ conflauit,ſed tm̃ xxxviii.annis Italiæ potitus,periit,ac Italiæ quietẽ morte tm̃ ſua diſſoluit.Iuſtinianus em̃ cæſar fiducia Belizarii,q Vãdalos ab Africa expulerat,recup̃adæ Italiæ intentus,Gotthis Ianũ aperuit,p̃ſertim dũ a rege timido Italia tueret̃,ut Procopius,Otto Friſing.li.v.chronicorum,Leonhardus Aretinus, ac plæriq́ alii oſtenderunt,maxime Pius papa in commentario ſupra Blondum.

Iuſtinianus contra Gotthos

De Iuſtiniano cæſare contra Gotthos,& eorum reges Theodatum Vitigin ac Totilam. Ca. xix.

Scriptores belli Gotthici in Italia.

SCriptores uero q̃s in bello illo Iuſtiniani ſumus imitaturi,fuerunt Procopius græcus,qui libros quatuor de illo tm̃ bello fœliciſſime diuulgauit, Guido Rauennas,Leonhardus Aretinus,Blondus, Platina, Bernardus Iuſtinianus,ac Sabelli. Ene.viii.Copioſius tñ oĩbus de hoccine bello Scholaſticus Smyrnęus poſt Procopiũ librũ τὸν καισαρέα reliq̃t,in q̃ oĩa p̃ Belizariũ q̃ Narſetẽ bella eſſuſe tradidit Silentiano ac Tribuniciano Macedonio conſulibus,cuius meminit etiã Suidas. Belizarius primus e Sicilia Gotthos expulit, Theodatũ fugauit Gotthorum regẽ.Neapolis a Belizario recupat̃. Mortuo Theodato,Vitigis gotthorũ res tutatus eſt,cuius tp̃e tota Italia ac Gallia Germani potiebant̃.Franci.n.uſq́ ad alpes intenderũt,& in ditionẽ eorũ oĩa citra, ultra uero alpes Oſtrogotthi,redegerunt.Belizarius Italiã ingreſſus,ultro Romæ interceptus eſt.Gotthi aũt pontẽ a Belizario inſtructã eiecerunt,pugna inſtaurat̃,Romanorũ optimus q̃ſq́ cõcidit,Romani fuga ſalutẽ ſibi q̃ſiuerunt. Gotthi eos uſq́ ad portã pinciariã p̃ſecuti ſunt,tota die pugnatũ eſt. Referũt

tunc primas belli partes in Vrſidũ gotthũ quendã,q Romanis multis adeo ui
ribus ac uirtute pſtiterit.Romani rebus afflictis in tutũ ſeſe receperunt, gotthi Italia &
Romã grauiſſima obſidione cinxerũt,denuo ac Romanorũ plus ducenta mil Mediola
lia obſidũ necauerunt.Fit iterũ conflictus,optimi ac ueterani Romanorũ mili nũ a Got
tes ceciderunt.Demũ fame urbs ita anguſtata eſt,ut mulieres ac pueri, ſenes, this dirri
ac alii Neapolim adducebãt.Hęc ex primo Procopii ac Aretini libro. Gotthi piuntur
inde Comũ ac Arimiũ igne cõſumpſerũt,ac Ioannẽ ducẽ ad famẽ cõpulſerũt
Mediolanũ miſere cœperunt & deleuerunt,ita ut Procopius refert multi mor
tales utriuſq ſexus deſyderati ,ac urbs penit⁹ exhauſta,ferro cõſumpta fuerit.
Dacius antiſtes ac Barnefridus licet de urbe Mediolanenſi clades ſcripſerint,
illius tñ calamitatis nõ meminerunt.Atalaricus inde rex Salinã portã Romæ
penitus diluit,Beneuentũ,Cumã,Lucaniã,Calabriã,Apuliã,in eorũ ditionem
redegerunt Gotthi rege Totila,q & oẽs Demetrii naues urbis fame ſubueniẽ
e s deſtituit,ac Maximini naues Hunnorũ pſidio defenſas in ditionẽ redegit,
Neapolim cepit,Auximũ,Arimiũ deſtruxit,Spolietũ,Aſculũ recupauit.Hæc
oĩa etiã Otto li.iiii.Suidas hiſtoriis accõmodatiſſimus auctor,penitus nihil de
eorũ geſtis ſcripſit,q̃uis Belizarii,Narſetis,Iuſtiniani, Atalarici, Theoderici,
& aliorũ meminerit,ut credo ne imperium Ro. attenuaret ac græcorum ma
ieſtatem,ita ſcriptorum iniuria res Germanorum exaruerunt.

De afflictione urbis Romæ a Totila rege,eiuſq bis
ereptione ac captura. Ca. xx.

NVnc ad Romæ extremã deſperationẽ ac neceſſitudinẽ accedo.Interĩ Inedia ro
dũ Rauenna,Ceſenna ac Petra oppidũ nunc Bretinorũ,a Totila re manorũ
ge ac pene tota Italia fuerat occupata,Totilas Romã grauiſſima ob
ſidione cinxit.Vrbs uero tunc fame ultra naturæ cõditionẽ laborabat adeo ut
radices,mures ac herbas loco cibi aſſumpſerit.Vigilius papa urbis miſert⁹, ex
tremæ neceſſitati conſulere uolẽs,frumentũ ciuitati aduexit,q̃d a Totila rege
interceptũ erat.Miſerunt igit̃ oratorẽ Pelagiũ Romani ad Totilã,q æqs con
ditionibus exoraret regẽ.Rebus infectis,mortaliũ multi fame perierũt.Interĩ
noctu clam uia inuenta,Totilas urbem inſcendit,mane exorto plateas oẽs gla
diis ſtrictis ac ſanguine obuolutis pluſtrat,obuios oẽs Romanos penitus dele
uit,xx.M.græcorũ (q pſidio Italiæ urbi interfuerant) ad internitionẽ occidit.
Tertia q̊q murorũ pars euerſa eſt,Capitoliũ igne cõcrematũ,ſuburbia ferro
exhauſta,ſolo æquata ſunt.Quirinalis ac Auentinus mõtes penitus depopula
ti facibus,ita ferro Roma penitus debellata,ac rapinis acta eſt.Egreſſus Roma Roma ar
Totilas,totã urbẽ reliqt uacuã. O ROMA gentiũ dña? ſp Germanis infeſta, det & dir
q̃s te afflixit? unde totius orbis parens tanta diſpendia ſumpſiſti?an ne a Ger ripitur a
mãis? Cur ergo uirtutẽ Germanorũ ac fortitudinẽ toties expta,ac ſolius illo℞ Gotthis
debitã germanis belli portionẽ denegas? Fuerũt ex te hiſtorici q plus aliis ter
rarũ populis (q̃ belli fuerant) q̃ germanis cõceſſerunt,germanos inuidia du
cti etiã opinione belli exuerunt.Quis te autẽ toties uacuã reddidit? ac penitus
ciuibus euiduauit? Non antea Parthi,non Pœnus,nulli licuit penitus Romam

diſcindere ferro,& Germanis id datũ eſt.Reliqs dare ſalutẽ conſueuiſti, a germanis nec tuã ſeruare.Ad inſtitutũ redeo.Totilas Roma cõculcata Lucanos, Brutios,ac Calabros in ditionẽ redegit,ac ultra ducentos milites Ioanni ductori ſubiectos occidit,pauci fuga uitæ conſulentes,in Rusticanũ opidũ ſeſe receperunt.Totilas Rusticano ac Peruſia captis,Cyprũ atq; Acarnaniã Romanis detraxit.Mox Roma a Belizario inſtaurata eſt,Totilas iterũ urbe potit̃,& hęc ſecunda urbis inclinatio a Totila trahebatur.

Secunda deſtructio Romæ

De exitu belli illius,& expulſione Gotthorum ab Italia,& quorſum Gotthi peruenerint,& eorum fine. Ca, xxi.

IAm aũt(ut Procopius ait)Gotthi Siciliã oẽm ac Italiã poſſidebant,Rauẽna,Achori,Hidrũto,in hoc excluſis. Iuſtinian9 aũt imperii inclinationem iniq̃ aĩo ferẽs,Narſetẽ eunuchum uniuerſis copiis p̃fecit,q accitis Longobardorũ v.millibus,tribus Herulorũ,quatuor Gepidarũ millibus,Gotthos aggreſſus eſt,ac ſine intermiſſione ꝑ duos dies p̃liatũ tunc eſt ab utriſq;. Oſtrogotthi demũ uidentes,nil cũ ipſis niſi p̃liũ ſupeſſe,Italiæ occupationi renunciauerunt,ſi cætera(q̃ ad eos attinerent) eis tranſportari liceret,ſi nõ: q̃diu uegetans in corpe ſpirit9 ſupeſſet,pugnis eos eſſe romãis reſpõſuros.Impetrato eo q̃d uoluerunt,ab Italia exceſſerunt, qs tunc ad eas conditiões aſſumẽdas Gotthos redegit: an ne græci: an ne Romani: parũ eorũ agnoſco,dũ prius non potuerint,uerũ Lõgobardi,Heruli,Gepidę,Germani.Quibuſcũq; igit̃ uictoria cõſtitiſſet,ſemꝑ germanorũ fuiſſet.Nec Belizarius Græcis ac Romanis adiuuantibus unq; Gotthos uicit,cui Hunni,Heruli,ſemꝑ auxilio uenerunt. Et hæc Procopius græcus memoriæ tradidit.Aretinus ꝓcul dubio Germanorũ odio ac Gotthorũ multa q̃ uirtuti eorũ debent̃ remiſit,tm̃ ruinas Gotthorũ deſcripſit,plæraq; etiã domeſtica dãna occultauit.Procopius etiã q bello interſuit,nulli dubiũ,dũ partiũ Iuſtiniani fuerit,qn plæraq; intermiſerit,q̃ græcorum uirtuti obfuerint.Certũ eſt ſi nullus hiſtoriæ maieſtatẽ fictionibus ac delineamentis adhibitis corrupiſſet,honeſtiora de Gotthis memoriæ fuiſſẽt cõmẽdata,q̃uis hæc ſatis ſint quæ ab illis uulgabant̃.Scripſerunt hi tm̃ ea q̃ negligere nefas toti orbi manifeſta fuerãt.Si.n.Procopius ac tota grecorũ Italorũq; grex conticuiſſet, Roma ſaltem ac tota Italia ueritati ueſtigiis ſuis patrocinata fuiſſet,nec paſſa facile hæc ullo tpe obfuſcari q̃ generoſiſſima Gotthorũ ꝓgenies ac germana poſt ſe reliquit,a qb9 tm̃ cruoris romanorũ hauſtũ eſt.Vix hodie urbs ædificiis repata eſt,Methodio ac Barnefrido referentibus.Fuit aũt bellũ hoc Iuſtiniani uſq; ad annũ ultimũ extremaq; fata ꝓtractũ,& paulo etiã lõgi9. Nã Gotthi ſe diuiſerũt,una pars ſe Burgundiis ac Francis addidit,q̃ cõtra Ro. iterũ inſurrexerunt.Alia pars tranſportatis ſuis ad reliqs gentes deſcenderũt, Tertia pars q̃ bello ſuperfuerat,ex Oſtrogotthis in nomẽ Italorum abiuit, ut ait Sabel.italus li.v.Ene.viii.Tã ueneranda italorũ antiq̃tas Itali germanos barbaros ſemꝑ ac Gotthos appellare conſueuerũt,cũ tñ ipſi nihil aliud fuerint ex uerbis Sabellici,q̃ fęx & colluuies ac reliquiæ barbarorum.i.Gotthor,& illorum qui bello ſuperfuerant.

Gotthi expellunt̃ ab Italia

Oſtrogotthi in q̃s abiuerint.

De Viſogotthorum exoneratione,& quorſum hi peruenerint,
& huius de Gotthis concluſio.   Ca. xxii.

SAtis nunc oſtendimus Oſtrogotthorũ,ut puto,exonerationẽ,& in q̃s eo rũ nomen tranſiuerit,ad reliqua nos conferã. Viſogotthi altera pars Gotthorũ ad Hiſpanos ꝓfecta eſt,nomenqꝫ Hiſpanorũ aſſumpſit,& hiſpãię pulſis Vandalis,tot annis p̃fuit,ut exq̃ſitiſſime Michael Riccius oſtendit.Eorꝫ inde reges atqꝫ e ſanguine eorũ deſcendentes,ad noſtra quaſi tp̃a defluxerũt, ac uirtute belli ſemꝑ Hiſpanias retinuerunt,poſtq̃ Galliã Francis reliquerunt. Hæc de Gotthis utriſqꝫ dicere in aĩo erat,ut de illis q̃ Romã ter armis occupauerunt.Lector cordatus conferat an hæc Alexã.Magni,Cyri aut Hannibalis oꝑa fuerint: q̃bus nec ſemel urbe potiri datũ eſt.Contigit toties illis Hiſpania ter uel quater Gallia,bis Pãnonia,ter Myſia,ſepties Thracia,ac totus demum oriens.Quomodo autem id ſibi uẽdicauerint,Claudianus poeta Gotthis alioqui infenſiſſimus,tamen ea de eorum uirtute bellica poſteritati reliquit

Viſogotthi in Hiſpanos

Irrumpunt Phrygiam,Geticis populatibus uri
Permiſere dei Romam,contemnere ſueti
Gentes,ſin Hunnus feriat: ſin Sarmata portas:
Iam uaga pallentem denſis terroribus orbem
Fama quatit,ſtratas acies,deleta canebant
Agmina,Mæonios fœdari cædibus agros,
Pamphilias,Piſidaſqꝫ rapi,metuendus ab omni
In Galatas,modo Bithynis incumbere fertur.
Sunt qui per cylicas rupto deſcendere Tauro,
Sunt qui correptis ratibus terraqꝫ mariqꝫ
Aduentare ferant.   Et in alio loco.
Auſi Danubium quondam tranſnare Gotthini,
In lyntres fregere nemus,ubi mille ruebant
Per fluuium.
Nonne uidebantur quamuis adamante rigentes
Turribus inualidis fragiles procumbere muri,
Ferratæqꝫ Getis ultro ſe pandere portæ.
Nec uallum,denſæqꝫ ſudes,arcere uolantes
Cornipedum ſaltus.Iamiam conſcendere puppes,
Sardonicos habitare ſinus,& in hoſpita Cypri
Saxa parant.
Inde Lycaonia paulatim expulſus ab arcto
Crine uago getici fœdauit ſydera plauſtri.

Gotthorum uirtus

Et reliqua quæ poeta ille cæterũ adulantiſſimus de Germanis ſcripſit,q̃s aũt Viſogotthos uicerit hactenus: legi neminẽ. Videt̃ Claudianus ſignificare Styliconẽ eos uiciſſe, uerũ omnes Claudiano q̃s uidi repugnant, niſi Sabellicus qui huic auſcultat.Claudianus etiã Gotthos ita deuictos ſcribit,ut oĩa tuta iam ſint, q̃ prius q̃tidianis eorum incurſibus patuerunt,Verba eius ſunt.

Gallus agit grates, quod milite tutus inermi,
Et metuens hoſtile nihil, noua culmina totis
Aedificat ripis, & ſæuum gentibus amnem.
Oppida laxatis auſus iam pandere portis,
Rurſus cote nouat nigras rubigine falces.
Quantum te principe poſſim:
Non longinqua docent, domito quod Saxone thetis
Mitior, aut fracto ſecura Britannia picto.

Poteris ex illis Claudiani uerbis uidere, q̃ta Gotthi ſemꝑ bella ĩ Romãos exercuerint: ut tam rara pax apud eos conſtiterit, ꝙ admirationis loco ceperint: ſemel pace eos frui. Nã q̃n ſaltẽ a Gotthis & aliis germanis oculos remotos aliq̃tulũ Romani habuerunt: continuo a Germanis afficiebant̃. Claudianus. Aduenia: Germania tota feratur:
Pallida translatum iam ſentiet Aphrica Rhenum:

De bellis Gotthorum contra alias gentes, præter q̃ Romanos aut Romanis ſubiectos. Ca. xxiii.

Gotthi cõtra Vãdalos.

FVerunt & alia Gotthorũ bella, exceptis in hoc Romanis. Anteq̃ eñi diuidebant̃ Gotthi, in Vandalos expeditionẽ mouerunt, ac duce Geberi cho Viſimarũ Vandalorũ regẽ ꝓfligauerũt. Meminit huius belli Deuxippus grecus author. Inde Alarico rege contra Herulos ꝓfecti ſunt, Venetos ac Aſtrorũ regionem incurſauerunt, ut Iornandes ait. Theodericus Rhiothinũ Britonũ regẽ ſupauit, ac Burgundiones ſtrauit. Tẽpore Iuſtiniani Germani ac Gotthi Burgundias interceperunt, inde apud Tarcaſſiũ montem Alaricũ regẽ Viſogotthorũ obtruncabãt, eiuſꝗ exercitũ deleuere. Poſtq̃ aũt opibus eius inſidiebãt, Galliã oẽm inter Rhodanũ & Oceanũ in ditionẽ aliũm pſerunt. Hęc Procopius li.ii. & Scholaſticus Smyrnęus lib.iii. retulerunt.

Gotthi contra Gallos

De Hunnorum bellis aduerſus Romanos & Germanos. Ca. xxiiii.

Hũni' vñ & q ſint.

ORiginẽ Hunnorũ priſcus hiſtoricus a dæmõibus ait deductã, utcũꝗ, Germanos fuiſſe in primo lib. diximus. Hi primitus contra Alanos et Boiſtos inſurgentes, de eis uictoriã retulerũt, ac ſola uultus terribilitate uicerunt, ut ait Iornandes. Memorabant̃ facies eorũ nigræ, magis offæ q̃ faciẽrũ ſimilitudinẽ referentes, puncta non lumina oculorũ loco ferebant, maribus ferro genæ ſecabantur. Claudianus in primo libro contra Ruffinum.
Eſt gens extremas Scythiæ uergentis in oras,
Trans gelidum Tanaim, quo non deformius ullum
Arctos alit, triſtes habitus, obſcœnaꝗ uiſu
Corpora, mens duro nunquam ceſſura labori.
Pro dapibus uitanda ceres, fratremꝗ ſecare
Ludus, & occiſos pulchrumꝗ uorare parentes.

Hos inde Oſtrogotthos uiciſſe diximus, rege eorũ Balãbero. Attila inde gepidas ac pene oẽs germãos in ditionẽ redegit. Huius ꝑterea cũ Theoderico ac Aetio bella prius indicauimus. Mortuo Attila Myſiã ac Thraciam Hunni occupauerũt, expulſi inde ab Oſtrogotthis, Pannoniã receperunt. Fugati tñ ſunt a Gepidis, unde Iuſtiniano cæſari

Hunnorꝫ ſedes.

cæſari auxilio uenerunt.Iuſtinianus ut Procopius li.i.ait,Martino ac Valeriāo ducibus,Hunnorū ſexcentos ac mille contra Oſtrogotthos direxit,Italiā poſſidentes.Reliqua pars Hunnorū cū Sclauis & Antaris traiecto Iſtro Romā inſatiabilibus malis affecerunt,ut idē Procopius lib.iii.innotuit.Inde penitus nomen eorū deletū eſt,reliquiæ Hunnorū ad locū uenerūt teut. Hundsruck.Sabellicus ac Riccius in Vngarorū nomē eos abiiſſe referūt, uerū alia aliorum ratio & opinio eſt,q̃s & ego imitatus ſum,ut Ottonis Friſing.li.iiii.chronicorꝝ.

De Vandalis & eorū bellis,atq; Ro.urbis populatione. Ca. xxv.

AD Vandalos ſtylū conuertā,ob ꝓximitatē quā cū gotthis habuerūt. Fuerunt Vandali ueri Gotthi ab una origine, ut Barnefridus ait,deriuati,cū ipſis q̃q; ſępiſſime cōflixerunt.Pria Vandalorū bella cōtra Geberichū gotthorū regē Viſimar egit.Itaq; expulſi Vādali a Danubio,Pannoniā a Conſtantino impetrauerūt,quā lx.annos reſeruauerūt.Inde a patricio Stylicone fraudē intendenti impatori acciti ſunt.Fert̄ & ipſe Stylico Vandal9 Sabellico ac Blondo referentibus.Hi ergo mox adiunctis ſibi Sueuis ac Alāis Galliā occupauerunt.Sup̱uenerūt inde in Romanos Oſtrogotthi,q ab Honorio galliā (ſi Vandalos abigerent) impetrauerunt.Vandali tunc cōtra Honoriū rege Rhadagaſio cc.mil.mouentes,Galliā occupauerunt,ut ait Pōp.Lęt9. Sabellicus uero ccc.mil.ſiſr & Blondus eorum extitiſſe dicunt.Vandali igit̄ ex pulſi illic a Viſogotthis,in Hiſpaniā uenerunt,& Hiſpolim, Vandaluſticā,ab eorū noīe dictā, interceperunt,Galliā anno xliiii.in eorū ditionē redegerūt.Fugati inde ab Hiſpania a Gotthis,& metu Gotthorū cōtra Romanos inſurrexerunt.Victi ſunt primo a Baſiliſco impatore ac Richimero,poſtq; Venetias ac Iſtriā inuaſerant.Demū hi ſe in Bithyniā receperunt,quā & circiter annos xxx retinuerunt.Mauritaniā inde ductu Bonifacii transfretauerunt,Bonalicā,Salā Tamanuſidā,Banaſam,Tingendā receperunt.Inde Siciliā miſere aſſlixerunt, nec habuerūt quicq; aduerſus eos agere Theodoſii duces,ob hunnicū tumultū.Valentinianus inde bellū in Africa debitis cōditionibus cū ipſis cōpoſuit, Genſericus uero aliq̃diu in fide ꝑmanens cū romanis iterū Africā inuaſit.Carthagine capta, in Siciliā, Scotiā ac Britanniam tranſiuit,ubi ſe retinuerat,uſq; Attilę ſupbia deferbuerat.Eudoxia inde impatrix Genſericū ad capiendā Romā induxit,cui obuiā ꝓdiit Leo pōtifex, ꝓ ſalute urbis īterceſſit.Ille aūt orthodoxæ fidei infeſtus,ac Arrianæ hæreſis ueneno imbutus, in agenda p̄da dies xiiii.conſumpſit, omnia ſacra ꝓmiſcua habebat,& ita a germanis denuo urbs capta eſt.De illa Genſerici uaſtatione Sidonius Apollinaris. Hinc Vandalus hoſtis Vrget,& in noſtrū numeroſa claſſe quotannis Militat exitiū,conuerſoq; ordine fati. Succeſſit Genſerico,Hunricus,inde Ganamundus, Traſimundus,ultimo Hildericus. Quo tpe Iuſtinianus p̱ Belizarium Vandalos ex Africa eiecit.Fuerūt aūt multa Vādalorū cū Gotthis in Hiſpania p̄lia, Athaulphus Gotthus tres annos cōſumpſit,donec eos expelleret. Cætera de Vandalorū reb9 Otto Friſin.li.iii.ca.xxxi.et ca.xxviii. Vltimo demū expulſi Vādali ab Africa in regionē ſe receperūt quā adhuc Vādalicā (die Vuindiſchē) dicim9.

Vandali unde & eorum ſedes.

Vandalorū populationes

Roma capit̄ a Genſerico.

De Alanorũ,Burgundionũ,& Sueuorum ſtrategematibus. Ca. xxvi

Alani in Galliam

TRanſeo nunc ad Alanos Burgũdiones ac Sueuos uerißimos origĩe Gotthos,tpibus ac noĩbus ſaltẽ diſcretos. Tũ quia expeditiones multas cũ Vandalis fecerunt.Nã in Galliã ſimul ac e Gallia in Africã traiecerũt,ut Barnefridus ait.Fuerũt noĩa eorũ cæteris barbarorũ antiqora,Cornelius em̃ Tacitus Burgundionũ meminit,a Burgis dictorũ, q̃d caſtrũ apud nos ſonat.Alanorũ græci ac latini uetuſtiſſimi recordant̃.Contra Alanos Domitianus,Traianus ac Imp.ueterrimi conflixerunt.Valẽtinianus a Barbogaſte rege Alanorũ ſtrangulatus eſt.Tẽpore Decii Alani Cõſtãtinopolim ceperũt, Inde cũ Vandalorũ pplis duce Sangibano,adiũctis Burgundiõib9 Galliã occupauerunt,rege eorũ Breuco anno xlviii.Inde in Africã traiecerũt,ac ſemper cũ Vandalis pmanſerunt.Poſtea Attilæ ſe cõiunxerunt,contra Viſogotthos pfecti,poſt Attilã Mœſiã inferiorẽ occupauerũt,ab Oſtrogotthis expulſi,cũ Odoacro rege Rugorũ Italiã traiecerunt.Burgundiones uero q̃s a Vandalis ueniſſe Plynius ait,Heduorũ,Lingonũ,Veſuntiorũ & Tabilonenſiũ,terras ſibi deſtinauerunt,poſtq̃ a Francis expulſi ſunt,ut ait Procopius.Inde rebus eorum Gundoildus potiebat̃,cuius frater Chilpericus,cui filia Crotohildis,quæ Clodoueo regi Franciæ nupſit,quę & chriſtianæ legis diſciplinis imbuit.Poſt q̃s & Burgundia in ditionẽ regũ Franciæ deuenit.Verũ nihil ad hunc bacchũ Nec memorię noſtrę intercidat grauiſſima illa eruptio Alanorũ prima,ubi paleſtinã,ægyptũ,ac Iudæã pene totã ſubuerterunt,cuius meminerunt Ioſephus li.vii.belli iudaici ca.xlii.& Egeſippus li.v. Alanos ἀλκήεντες .i.fortes dixit Dionyſius,& πολύιππον φῦλον ἀλανῶν.i.equorum amatores Alani.

Alanorũ irruptiones.

De Herulorum Rugorum ac Gepidarum ſtrategematibus contra Longobardos. Ca. xxvii.

Heruli a Lõgoba. uincunt̃

HErulorũ ac Rugorũ originẽ e Gotthis pfectã li. i.eruditorũ pſuaſiõe aſſeruimus,q̃rũ bella prima cõtra Longobardos infremuerunt,terrarũ eorũ occupatores,indicante hoc Ablauio ſcriptore. Herulorũ rex Rudolphus cũ Totone Longobardo bellũ iniuit,ob occiſum fratrẽ ſuum a filia eius,a q̃ & occiſus obiit.Felichius etiã Rugorũ rex,contra Gedeochum Longobardorũ regẽ geſſit ſimultatẽ.Sic & Chunimundus rex Gepidarũ.contra Alboinũ (q̃s ppere Sabellicus Cuniadũ & Andoinum uocat) euaſit uictor Alboinus,& aſſumpta in uxorẽ Chunimundi filiã Roſimunda,Gepidarꝫ reb9 potitus eſt.Ita demũ una gens Longobardi & Gepidi efficiebant̃, ut Barnefridus,Diaconus,Blondus,Sabellicus,Vrſpergenſis,& cæteri teſtant̃.Anteq̃ aũt ſubiecti ſunt Longobardis Heruli Iuſtiniani tpibus Sirmiũ,& totã Dalmatiam in ditionẽ eorũ receperũt,Romanos captiuos abduxerũt,& pgrediẽdo ſemp Ro.impiũ depopulabant̃.Vnde adductus Iuſtinianus,illis uectigalia denegabat,fuerant em̃ in eius ære prius.Hæc Procop.li.iii.Inde duce Chariſmo Heruli totã terrã inuaſerunt,referente eodẽ Procopio.Mox inter Herulos ac Lõgobardos bellũ exortũ eſt,utraq; gens Iuſtinianũ uocabat in auxiliũ.Longobardorũ pces pualuerunt.Nã Iuſtinianus eis x.millia auxiliariũ copiarũ adminiſtrauit

Loc9 Sabellici

miniſtrauit.Heruli uero duce eorũ Aordo,ac mille quingẽtis militibus ſuccubuerũt.Hæc Procopius lib.iii.Meminit Herulorũ Suidas in dictione σκύθαι, ubi olim a Scythis tp̄ibꝰ Claudii Cæſaris ac Galieni iunioris eos uictos oñdit.

De Herulorum ac Rugorum ſtrategematibus in Romanos, & eorum fine. Ca. xxviii.

Herulorũ mores

CAeterũ quæ in Romanũ imp̄ium emoliti fuerint Heruli: paucis dabo,placuit tñ prius aliq̄d de eorũ moribus adiicere.Heruli ea credulitate olim ducebãt, ut nephas putarẽt,plures deos arbitrari,nec amicũ ſeneſcere patiebant,amico em̃ p̄ſuaſerunt mortẽ,et prius ut mori mallet eũ induxerũt,q̃ dolore uitę reliquũ tranſigere.Senio cõfectos amicos occiderũt. Fœmina charior cũ uiro ſibi ipſi deſciuerat,q̃ uero uitæ ſuę pep̄cerat, ignominiis notabatur.Olim hi cæteris barbaris ſuperiores extiterunt,Anaſtaſii enim ſeculo, dum dux eorũ Rudolphus reſides eos,nullo belli uſu exerceret,effœminati nomen ſibi peperit.Semel Longobardos uicerunt,inde ſpretis eorum legatis,bellum maluerunt.Verum non caruit pœnitentia bellum hoc,nã adeo a Longobardis frãgebant,ut ſedibus ac patrię renunciatum iuerint.Quare ad Iſtrum conſederunt,ac ſe Romanis conflandæ pecuniæ gratia obærati addixerunt. Narſes inde Iuſtiniani Eunuchus,comitantibus illis contra Gotthos p̄ceſſit.Facta uero diſcordia inter Belizariũ ac Narſetẽ,Narſes a Iuſtiniano reuocatus eſt,Heruli pacta cũ Gotthos fœdere,ac pecuniis acceptis quieti diſceſſerunt.Seminata ex illo inter ipſos ac Iuſtinianũ ſimultate,Heruli Dalmatiam depopulati circa Sigidonum loca cuncta occupauerunt,illic ad tempus habitãtes,Illyricum,Thraciam,ac loca uicina penitus deleuerunt.Hęc omnia ex Procopio græco autore li.i.Si aũt demũ q̃rſum deuenerint: agnoſcere cupis. Procopius alios poſt illã expeditionẽ ad Thylẽ ueniſſe ſcribit,& ad patriã antiq̃. Nicolaus aũt Marſcalcꝰ hõ doctus,ad Mechelburgẽſes q̃ſdã eorũ deueniſſe inuit,et duces noſtri ſeculi Mechelburgẽſes ab illis deſcẽdiſſe idicat.Horũ etiã bonã partẽ ſiſr & Rugorũ in Italicũ nomẽ abiiſſe ſcio.Secuti.n.fuerũt Attilã, q̃ defuncto cũ rege eorũ Odoacro Italiã in ditionẽ ceperũt,q̃s Theodericus partim occidit,partim in Italia ſiuit indeletos,Odoacrum uero Rugum eſſe ex ultimis Pannoniæ finibus Otto Friſingus teſtatur lib.iiii.ca.xxxi.

Herulorũ irruptiones

De Antibus,Viuidariis,Sclauis,Venetis,eorum nomin bus ſtrategematibus,& exoneratione. Ca. xxix.

DEſcẽderũt & a Gotthorũ origĩe Viuidarii,Antes & Sclaui,Iornande dicẽte,ac olĩ iuxta Viſtulã amnẽ cõſedebãt, uno uocablo ſic dicebant. Iñ uſq; ad Ruminẽſe lacũ deſcẽderũt.An ab hinc pulſi inde, ſiue non fuerit: nõ hẽo.Id tñ certũ ẽ trãs iſtrũ ĩ ripis p̄xis eos habitaſſe, ut in Procop. li.i.uidet,& li.iii.ex Valeriãi ſcriptoris ſñia,prio Herulis cõflixerũt Sclaui,ac uicti ſunt. Sicuti etiam Hunni ita & Antharumq; Sclauorumq; gentes,flumine Iſtro traiecto,inſatiabilibus malis Romanos affecerũt.Iuſtinianus iiii.impii ſui anno,Childibũ ad tuendum Danubium conſtituit,q a Sclauis occiſus eſt, ac barbari inde liberi Iſtrũ fluuium traiecerunt,ac romanorum uires cõcuſſerũt.

Anteri

uiuidarii.

Sclaui

Hæc Procopius li.iii. Antheri inde cū Sclauis p̄liati ſūt & uicti, unde Antheri Thraciā inuaſerūt depopulaturi. Cęterū una gēs cū Sclauis Antheri ſunt, niſi q̄ diuerſis ducibus moderabāť. Oēs ,ꝓlixiori ſtatura, uiribus idē ualuerūt, nō cādidi, nec rutili, ſed ſubrutili, uitā ut duriorē ita neglectā ducūt. Sacerdotes eorū ſporas uocāt, q̄a priuati ſinguli habitant. Ruptis ſemel Danubii limitibus in Illyricū traiecerūt Sclaui ac in thraciā, illic ī̄patorē Asbalū cōcremauerūt, uſq̄ ad mare ferro igniq̄ oīa populabanť. Tūc urbs Thraciæ metropolis, a Byzantio xii. miliaribus diſtās, a Sclauis direpta eſt. Quindecim millia Romanorū occiſa feruntť. Primo nulli ętati pepcerunt, Illyricorū Thracūq̄ terra inſepultis cadaueribus repleta tūc penit⁹ obducebať. Obuios u̾o q̄ſcūq̄ habuerūt, nō enſe aut cōſueto gn̄e armorū necauerūt, ſed palis infigētes, ſūma ui miſeros ſuppoſuerūt, ſummūq̄ pali & id ꝑacutū, ꝑ inferiorē partē, pudēdāq̄ trudēdo, ac ferrū ꝑ uiſcera adigēdo, īteriora captiuorū excruciauere. Hęc Procopi⁹. Et addit in alio loco. Sclauorū, inq̄t, ingēs uis, ac q̄ta nō alias unq̄ Iſtro fluuio ꝑtrāſito apparuit, loca Romanoꝝ circūuagati, Theſſaloniā inuaſerunt. Et idem. Sclaui ac Anterū gētes, Iuſtini ęuo magnis copiis thracū agrum uaſtauerūt. Germanus patricius Thraciæ tunc præfuit, illoſq̄ deleuit, unde nomen īmortale ſibi peperit. Et idem Procopius, Sclaui iterum (ait) Europam malis inſatiabilib⁹ affecere, p̄das ubiq̄ agētes, agros depopulati, circa Adrianopolī quinq̄ a Cōſtantinopoli dierum ſpacio conſtiterunt. Occurrerunt eis Aratius Narazaras & Iuſtin⁹. Barbari illis deuictis, Aſycum agrum populati, ingenti præda nacta ad muros urbis prouenerunt. Hæc omnia ſuo tantum tempore a Sclauis germanis (quia Gotthis) Romam perpeſſam eſſe oſtendit Procopius. Poſtq̄ autē ſatis in Romanos debacchabanť, inde diuiſi, pars Poloniam, alia pars Bohemiā occupauerunt, ubi & hodie degunt, ut Sabellicus ait, & in horum nomen abierunt. Sunt qui Sclauos a germanico nomine excluſerint, ob linguæ eorum diuerſitatem. Nos Iornandi ac Methodio in hac parte ſubſcripſimus.

Sclaui in Thraciā.

De reliquis germanis a Gotthis deſcendentibus, & eorum ſtrategematibus. Ca. xxx.

FVerunt olim Germani Arborichi dicti, qui finitimi german is, romanis parebant, ait Procopius. Alii tamen & hos Germanos fuiſſe & cū his coniugia eos iunxiſſe dicebāt, utroſq̄ tūc ſectatos fidei chriſtiānæ legem uolunt. Marcomani etiam Quadi, Sycobates, Baſtarnæ cum Antonino Cæſare conflixerunt. Turingi quoq̄ nomen antiquiſſimum habent. Hi cęſaris Auguſti permiſſu ſedes occupauerunt, ac ſemper finitimas regiones ſpoliabant, ut ait Procopius. Meminit & horum Eutropius, fuerunt & Taiphilorum, Aſtringorum, Breucorum, Chaiboum, Vitungorum, Scyrorum, Carporum, Mundulorum, Turcilingorum gentes Germanę. quorum Panagyrici memīerūt. Turcilingos aūt & Auares e Lōgobardis exiiſſe mihi Pyrckaimer grauis auctor oſtendit. Auares poſtea Pannoniam in ditionē acceperunt, poſt Hunnorum receſſum, ut Otto Friſing. teſtať. Inde in Bauariam ſeſe illi exonerauerunt, & addita litera B. Bauari dicti ſunt, ait Sabellicus.

Variæ germanorū gentes e gotthis.

De Longobardorum ſtrategematibus. Ca. xxxi.

CAeterũ qm̃ Turcilingos ac Auares ex Lõgobardis ꝓceſſiſſe dixi/
mus,de Lõgobardorũ ſtrategematibꝰ dicere libuit. Lõgobardos e
Scãdia ꝓfectos fuiſſe cõis auctorũ ſententia eſt,crebro inde mutati,ĩ
Scoringã primitus ſoluerũt, Vinili dicti.Iñ in Rugorꝫ patriã,poſtea Iſtrũ,rege
Godoocho,inde rege Albuino Pãnoniã adepti ſũt,q̃ a Narſete adductꝰ,Italiã
adortꝰ eſt,ĩclinatiõis impii Romãi poſtq̃ cẽteſimus ſextus ac qnquageſimꝰ an
nus agebat̃,ut Platina in Bñdicto ac Blõdus uolũt.Breui itaqꝫ Cremona,Man
tua,Patauio,cęſarea Rauẽna,Venetia,Tauriſio,Verona potiti,Arimiũ in diti
onẽ redegerũt.Iuſtino ceſare impãte Verona etiã impii caput ĩpis ceſſiſſet,niſi
morte a cõiuge illatę Albuinꝰ fuiſſet p̃uetus.Clephus inde magna Italię ꝑte po
titus eſt,cuius poſteri ſucceſſores Neapoli adiecerũt,inducię cõtinuo pactę int̃
Ro.& lõgobardos indicebãt.Frãcos lõgobardi.n.tũc ſollicitauerũt,ac cũ ipſis
Burgũdiões ac galli pene oẽs.Lõgobardi cõpotes uictorię in fugã hoſtes ꝟte
rũt,inde Ebreduẽſes penitus populati ſunt.Succeſſit Clepho Antaris filiꝰ,qui
Brixellũ opidũ regno ſuo adiecit.Inde Agilulphus,q̃ diſcordia ſemĩata int̃ ro.
& Mauriciũ,urbes obſedit. Lõgobardorũ hiſtoriã Barnefridus,Otto Friſin.
li.iiii.& Blõd.de inclinatiõe impii,& ſupra Blõdũ Piꝰ papa li.viii ꝓfeſſi ſunt.

Longobardi vñ, & eorum expeditio

De Bulgaris,& eorum populatione in Romanos. Ca. xxxii.

BVlgari etiã e Scãdia uenietes,ad Pomericũ mare primitus cõſederũt.
Inde egreſſi tumultuoſius,Thraciã adorti ſunt,oĩaqꝫ terrore cõpleue
rãt.Cõflixit cũ illis Cõſtãtinus cęſar,in Pãnonię ac ſupioris Myſię cõfi/
nio,infœliciſſima grecorũ pugna,uictis.n.romãis,uictoria Bulgaris remãſit.
Iñ eqs cõditiõibus oblatis,Myſia utraqꝫ illis cõceſſa eſt,quã terrã iuxta Danu
biũ & hodie gẽs illa poſſidet,oĩum etiam potẽtiſſima ad ĩfringẽdos Turcorũ
conatus a Platina dicit̃.Cyrillus illos chriſtiana fide initiauit, q̃ nihil tã neceſſe
erat.Hæc ex Blõdo,Sabel.lib.vi.Ene.viii.Rheginone,&aliis.Dicebat̃ rex eorũ
chriſtianus primus Terbelis,q̃ monaſticã uitã ĩdutꝰ,filio uno regnũ reliq̃t.Fi/
lius aũt ille ſucceſſor,patris religionẽ aſp̃natus,in aliũ cultũ Bulgaros uolẽs tra
ducere,a patre oculis orbatꝰ ẽ.Cętera Blõd.li.i.& ii.de ĩclinatiõe,& Otto li.iiii.
q̃ Zenonis tp̃e Thraciã dicũt Bulgaros uaſtaſſe. Suidas in dictioue βούλγαροι,
olim Bulgaros ait Auarũ terrã ĩcurſaſſe,& Auares pene oẽs ad internitionem
deleuiſſe.Cõtigit tũc Bulgaris dux noĩe Terbelis,tp̃e Iuſtiniani Rhinotmetæ.
Ipſe autem Iuſtinianus atqꝫ Conſtantinus Heraclii filius, tributarii eorum exti
terũt.Parta aũt uictoria de Auaribus,q̃rebat horũ captiuos,quõ eueniſſet, ut
totus eorũ exercitus periiſſet? Reſpõderũt captiui,id parti ob mutuas accuſati
ones ac diſcordias cõtigiſſe, tũ q̃a ipſi ſapiẽtiores ac ſtrenuiores occiderant,fu
res & maleficos ĩ cõitatem iudiciorũ aſciuerãt. Tũ ob largitiões ac mercaturas
q̃rũ cupidie inuicẽ dolos ſtruxerũt. Vltio pp̃ ebrietatẽ,qua q̃tidie obruti fuiſ/
ſent.Quibus p̃ceptis,rex oẽs Bulgaros cõuocabat,ac legẽ tulit,ut ſi q̃s accuſet̃,
cõtinuo p̃ſcrutet̃,ſi fur aut neq̃ reptꝰ fuerit,mox occidat̃. Vineas ãputabat,cuili
bet ciuiũ tenuẽ uictũ,ad uitæ tm̃ ſufficientiã dare iuſſit.Hæc breuit̃ ex Suida.

Bulgari vñ,& eorum irruptio

Auari a Bulgaris uincunt̃

Genealogia q̃rũdã imꝑatorũ cũ p̃dictis Gotthis affinitatẽ trahẽtiũ. Ca.xxxiii.

SCio q̃d amplius a nobis curioſus lector expoſtulabit, neceſſitudinẽ uidelicet, qua imꝑatores Ro. Gotthis ac Germãis deuinciebant, qua & ducto res græci imꝑatoribꝰ. Vidi p̃terea id nõ ultimũ fructũ lectioni Procopii, Barnefridi, & hiſtoricorũ alaturũ. Nõ curioſa ĩdagĩe tñ, uerũ ut ſeſe nobis res iſta accurrerit apiet. Belizariꝰ uxoris Iuſtiniãi cęſaris ſororiꝰ ferebat, germanꝰ dux uero fratruelis Iuſtiniani, Amalaſuntham Theoderici Oſtrogotthorũ regis ex filia nepti, Vitigis Gotthorũ regis mortui uiduã, coniugio ſibi aſciuerat. Tale uinculũ matrimonii inter græcos tñ & gotthos interceſſit: ea itaque Amalaſuntha, Amalaſunthę filię Theoderici regis, & Eucharii Viſogotthorꝝ regis gnata, Vitigi regi duos filios ꝓcreauerat, q̃s Belizariꝰ captos Iuſtiniano tradidit. Germão uero alteri marito, filiã ſuſtulit, quã Ioãnes dux grecorũ, Vitaliani ducis patruelis in cõiugẽ ſibi copulauit. Theodericus itaq; oſtrogotthorũ imꝑator, theodomiri filiꝰ, Italię rex, affinitatẽ pene cũ oĩbꝰ traxit, ut eo tutiꝰ Italię p̃eſſet. Amalafredã ſororẽ Hunerico Vãdalo, Gẽſerici regis filio tradidit. Ip̃e Clodouei regis Frãcię ac Crotildis Hilperici Burgũdię ducis filię gnatam duxit, ex q̃ Teuduſã filiã ꝓgnatã, Almarico Viſogotthorũ regi tradidit. Aliã filiã Amalaſũthã Euchario viſogottho, & itaq; Oſtrogotthorũ q̃ Viſogotthorũ ſtirps olĩ diuerſa in unũ rediit. Tertiã filiã Amalabergã Mernefrido Turingię duci addixit. Ex q̃rta filia Amalafreda Amalaſunthã nepti ſuſcepit, quã Theodato regi gotthorꝝ deſpõſauit. Tota etiã pene Theodoſii ꝓſapia germanorũ cõiugia. i. gotthorũ & vãdalorũ nõ eſt aſp̃nata. Huius. n. filiꝰ Honoriꝰ cæſar Termatiã Stylicõis vãdali ſibi gnatam collocabat. Sororeq; eius Placidiam Aiſtulpho Viſogotthorũ regi, Alarici filio dicabat. Hęc Placidia mortuo Aiſtulpho, Cõſtãtino iũcta eſt, ex q̃ Valẽtinianũ excepit, q̃ cũ Eudoxa Theodoſii iunioris filia, Eudoxã ꝓcreauit, Traſimũdi vãdalorũ regis uxorẽ, q̃ Hilderi cũ ultimũ vãdalorũ regẽ partu ediderat. Theodoſii p̃terea iunioris filiꝰ, Gẽſerici vãdalorũ regis fratris filiã, matrimonio ſibi cõiũxit. Et hæc tandẽ, ut agnoſcamus, quã neceſſitudinẽ etiã Ro. imperatores cum barbaris habuerint.

Affinitas Theoderici cum græcis

Affinitas Theodoſii.

De Francis germanicis, & eorũ in Galliã irruptione. Ca. xxxiiii.

FRãcos ꝟo germãos palã oẽs ſcriptores fuiſſe teſtãt, et ĩ primis Procopius, q eos Frãcos nõ alio uocabl'o q̃ germãos noĩauit, ſil'r Gaguinꝰ. Cõſederũt autem Frãci primitꝰ ad Rhenũ fluuiũ, ubi Hollãdiã, Selandiã ac Brabãtiã ĩ ditione eorꝝ tenuerũt, ut in p̃rio lib. adduximꝰ. Quid aũt uirtutis tũc Frãci geſſerĩt: Hunibaldꝰ libris xxviii. ſcripſit. Sępe galliã ingreſſi ſũt, ſꝫ tñ repulſã patiebãt. Traiani etiã tp̃ibꝰ galliã affectabãt, uerꝝ fruſtrabãt. In Batauã ĩſulã Maximinꝰ eos fugauit, ut Panagy. eiꝰ iis ꝟbis oñdit. Multa ille Frãcorꝝ millia (q Batauã ac alias cis Rhenũ terras inuaſerũt) depulit, abduxit, Britanniaſq; ab ip̃is liberauit. Cõſtãtinꝰ mľto diſcrimĩe eos a gallię p̃da cohercuit, Panagyrico eiꝰ teſtãte. Facile, inq̃t, uincere eſt ĩbelles ac timidos, q̃s amœna grecia trãſportat, aut oriẽtis delitię. Sed trucẽ Frãcũ, q ferina ſola carne diſtẽtꝰ, uitã cõtẽnit. Et aliꝰ Panagy. terrã batauã a Frãcorꝝ regibꝰ occupatã, oĩ hoſte purgauit.

Franci & germani idem

Franci in Batauiã & Galliã.

Valētiniani inde tp̄ibus ruptis limitibus Galliā ingreſſi ſunt, moti reb⁹ Vāda lorū tā ꝓſpere ſucceſſis, Clodionis ac Meronei regū ductu, referēte Sabellico. Procopius gręcus Germāos tūc Frācos ſcribit in prīo libro, & Germāos.i. Frācos cū gotthis primitus Burgūdiā cepiſſe. Viſogotthis etiā e gallia expulſis, eorūq; rege Atalarico occiſo, eā inter Rhodanū ac Oceanū Galliā Frācos ī ditionē aſciuiſſe. Mortuo aūt Theoderico gottho, Frāci cōtra Turigos, Germāi cōtra Burgūdos ꝓficiſcebant̄, adeo timor tūc Atalaricū īuaſit, ut ſpe cōſeqndæ pacis ſororē Theodiberti in cōiugē ſibi adduxerit. Ipſe aūt dū arriani ueneno īfectus, uxore tñ dedita orthodoxę fidei, diſſidii int̄ ip̄m & germāos dedit exordiū. Vincebāt̄ gotthi tūc magna iactura, Galliāq; Frāci ita in ditionē accepe rūt. Gotthi tunc cū qbus res aduerſus Iuſtinianū erat, uiginti millibus aureoꝝ pacē ab ipſis redemerūt. Iuſtinian⁹ uero galliā ęq aīo germāis reliqt, ne ſibi occaſionē p̄ſtaret oībus ſuis rebus renūciari, ſi ſecus ageret. Germani tñ (ītellige Frāci) Maſſyliā, Focētiū coloniā, Arelatē. regnū cū oī maritīa ora ī ditionē eorū redegerūt. Hęc Procop. in pri. ac iii. de gotthoꝝ bello lib. de Frācis, qs et tūc licet in Galliis habitauerint germāos noīat. Poſtea ꝟo in gallorum nomē abie rūt Frāci. Quid aūt interī Galloꝝ appellatiōe functi, egregie geſſerint: Germaniæ deſtinatus, nō gallię, in p̄ſenti negocio ſupſedere uolui, licet origīe ueriſſimi germāi extiterint. Cętera Otto Friſing. li. iiii. ca. xxxii. Gaguinus, Turonenſis, Ammonius, Riccius, & alii propriis uoluminibus abſoluerunt.

Francoꝝ ſtrategemata

De Danis ac Nortmannis, & eorum ſtrategematibus. Ca. xxxv.

DAnos etiā ac Normannos opi noſtro inſerere uolui, qa ueriſſimā originē germāicā e Scādia inſula (Iornāde referēte) duxerūt. Dani inde Herulos ab eorū regiōe depulerūt, ac duce Dano regionē eorū Daniā dixerūt, ut Saxo grāmaticus eoꝝ ſcriptor teſtat̄. Hi multa bella cū Saxōib⁹ cruēta habuere. Cæterū nō multū circa bellicā rē ꝟſati, cōtra Baſtarnas olī (uerū infœlicit̄) pugnauerūt, ait Iuſtinus. Nortmanni uero, ut Gaguino placet, piratę ex Dania exiſtētes in Flādriā, Neuſtriā ac Aqtaniā ꝓfecti ſūt, obſeſſi inde apud Andegauiā. Lothrotus rex eorū Biergoſā, Lothrotā, Haſtinconē īterce pit. Tēporibus Caroli Calui Burdegalā, Sanctonā, Pariſios, Turonū, Nouiomagū, Aurelianos, Pictacos afflixerūt, ceperūtq; Aqtaniā. Carolus aūt dū eos ſine ſūmo diſcrimīe delere nō potuit, partē Galliæ eis conceſſit, q̄ ab eorū nomine Nortmānia dicta eſt. Adrianus etiā ut Sabellicus aſſerit, eorū uiribus exterritus, a bello abſtinuit, licet Blondus cū ipſis longe ante Adrianū cōflixiſſe ſcribat. Arnulphus inde impator eos uix domuit, ſæpe uincebat̄. Oīa aūt bella reliqua eorū contra imperatores Ro. Rhegino Pruniēſis (cuius monaſteriū etiā cōbuſſerunt) exactiſſima diligētia collegit, & poſt eū Gaguinus. Sabellicus uero Blondus ac alii illotis manibus rē p̄terierunt. Certū eſt etiā Treuerim anno 883. & Metim a Nortmannis exhauſtas, Corbeiā, Cameracū, Morinos, duce Gotfrido uſq; ad Scaldim inde incurſibus eorum patuiſſe Tungros Argentinam & Lothoringiā. Anno tñ ſalutis. 882. Gila Lotharii filia Nortmannorum duci chriſtiano nupta, omnem litem ſuſtulit.

Dani ac Nortmāni quos uicerint.

De Sueuorũ cõtra Saxões ſtrategemat. ante trãſlationẽ impii. Ca.xxxvi.

Sueui cõ tra Saxo nes

SAxones Hermannus ſcriptor in Turingiã uenietes grauiſſima cũ Turingis ꝑlia cõpleuiſſe ſcribit, uicti ſemel, inde ſæpius in uictores euaſerunt. Turingi aũt auxilio Francorũ regũ uicerunt Saxones, ut penes Vrſpgenſem liquet. Inde Saxones cũ Lõgobardis ad occupandã Italiã ꝓfecti ſunt, itineris inde penitentes, ad loca prius relicta conceſſerunt, q̃ a Sueuis inuenerũt occupata. Primitus igi͞t ut loco cederent Sueuos interpellabant, illis aũt primo tertiam partẽ, inde dimidiã offerẽtibus, nec oĩno e loco occupato cedentibus, ꝑliũ indixerunt. Sueui inde ſuperiores euaſerunt, penecꝫ dimidiũ Saxonum deleuerunt, numerus occiſorũ a Barnefrido collectus eſt. Meminit & huius cõflictus Hermannus ſcriptor. Sueui olim inita cũ Vãdalis ac Burgũdiõib9 ſocietate, Galliã occupauerunt, ac Hiſpaniã uaſtauerunt. Diuiſi inde, Vandali Beticã Gotthi Hiſpaniã, Sueui Luſitaniã obtinuerunt. Poſtea ꝑlia grauiſſima contra Gotthos aluerunt. Theodericus eñ Theoderici regis Oſtrogotthorũ filius, Turiſmundi frater, cũ exercitu Sueuis deuictis, regẽ illis Rinardũ conſtituit, q̃ repugnans iterũ uictus eſt. Inde Athaulphus rex, eodẽ pacto cõcidit, q̃rũ ſtrategema. Sabellicus, Iornandes, Blõdus & alii meminerunt. Sidonius Apollinaris de Sueuorum irruptionibus inquit. Romano exuerat populato trux alemannus. In prædas centum naues diuiſerat hoſtis, Cætera Sueuorũ ꝑlia partim lib.iii. præmiſimus, partim uſcꝫ ad librum duodecimum reſeruemus.

De priuatis quibuſdã Saxoniæ ac Sueuiæ populis, qui Angliã, Britãniam, ac cætera loca remotiora interceperunt. Ca. xxxvii.

Saxões et Sueui britanniam ceperunt

EX gentibus ꝓdictis Picti (licet Sabellicus Pictones uocitet) ac Scoti ꝓceſſerunt, q̃s Germaniæ populos Põp. Lætus eſſe indicauit. Hi facta cõiuratione, Scotiã occupauerũt, tũc Britãniã dictã. Claud. teſtãte

Quantum te principe poſſum?
Non longinqua docent, domito quod Saxone Tethis
Mitior, aut fracto ſecura Britannia picto. Et alibi adulatorie.
Ignotumcꝫ fretum maduerunt Saxone fuſo,
Orcades incaluit Pictorum ſanguine cæſo.
Scotorum tumulos fleuit glatialis hybernæ. Et Britannia (inquit) apud

Claudianum ad cæteras terras de Stylicone.

Me quocꝫ uicinis pereuntem gentibus (inquit)
Erexit Stylico totam.
Illius effectum eſt curis, ne bella timerem
Scotica, ne Pictum tremerem, ne littora tota
Proſpicerem notis uenturum Saxona uentis.

Anglia et Britannia unde

Hi aũt Saxones etiã Anglii dicti ſunt, ut eos Sabellicus, Ammonius, & alii interꝑtãt, q̃a inopinato ductu in Angliã traiecerunt, Valentiniani tꝑibus, ac romanos oẽs ad interẽptionem occiderunt. Exercuerunt ꝑterea Saxones crudeliter in rebelles uictoriã, cœperunt.n. per oẽm ſexũ ac ætatẽ ĩ tota inſula cædes euagari, q̃ metu Britannii adacti populariter in Galliã tranſiere, Britanniæcꝫ nomen adepta inſula eſt, ut tertio ac

tio ac lx. anno, q̃ Ro. impiū labefactari ceperat, nō ſolū poſſeſſione, uerū & nomen inſula amiſerit, ita ut a Saxōibus Anglis Anglia dicta ſit. Claudian⁹ hui⁹ meminit. Quæ Scoto dat frena truci, ferroq́ʒ notatas Perlegit exanimes picto moriente figuras. Adulat̃ aūt Claudianus Styliconi, qui eos a Britannia expellere uoluit, uerum operam ac oleum perdidit.

De Sueuis ſenonibus, qui poſtea Galli dicti ſunt. Ca. xxxviii.

ET quia nunc Sueuorū memoriā ingreſſus ſum, quædam de Sueuis uetiſſimis, inde Senones dictis, adiicere uolui. Hos Germanos extitiſſe, ſatis lib. i. indicauimus. Illi ut Plutarchus in Camillo ait, primitus ad Oceanū conſederunt. Inde Thyrrenos (Liuio, Oroſio & Euſebio referētibus) occupauerunt. Et in Cluſinos mouerunt, ducti ſuauitate uini, mox p̄lio cōcurrerūt, Sueui aūt, iuxta Plutar. ſentētiā, uictores euaſerunt, fugatis inde cōſulibus Romā intrauerunt, anno urbis C. lx. Heraclito referente. Ariſtoteles hoc p̄dixit, ut idem Plutarchus ait. Maximā em̄ hāc romę capturam clades illa apud Alliā lacrymabilis p̄ceſſerat, ubi lxxx. millia Romanorū perierunt, Liuio Floro, Oroſio ac aliis referentibus. Romani hunc diē ideo inter nephaſtos ponebant. Loquit̃ de diebus illis Ouid. in Faſtis, Plutarchus in Numa, in Romulo, in Camillo, & in Romicis, Tibullus in elegiis, Oroſius, Florus lib. i. de bello Gallico aſſerunt. Dicit Plutarchus tunc romanos incurſaſſe ciuitatē, & in foro ſacrificaſſe, in ſubſelliis conſediſſe, uerū multos eorū occiſos, & iuxta Liuii ac Flori ſententiā uix mille hoīm Capitoliū duce Manlio inſederunt, q ſoli romā ſaluauerūt. De captione urbis Theopōp⁹, Ply. li. iiii. ca. v. na. hi. plura ſcripſerūt. Sueui Senones Clades apud Alliam.

Senonū impugnatio cōtra Romanos Capitoliū ſeruātib⁹. Ca. xxxix.

LIbuit nunc mihi totā galatarꝫ Senonū hiſtoriā a fronte receſere, quā nucleo tenus Plutarchus in li. περὶ τῆς ῥωμαίων τύχης. i. de Romanorū fortuna ꝓſequit̃, cuius uerba gręca ob loci illius diffuſam dilatationē ne tedio uos afficerē, excluſi. Latina uero integra & q̃cunq́ʒ nobis ad albū p̄ſentē faciunt, eo libentius adducemus, ꝙ liber ille a nullo hactenus quem uidimus tranſlatus, aut latinæ linguæ donatus eſt. Græca ſi qs deſyderat, ipſum auctorē uideat. Sonat aūt interp̄tatio noſtra ſic. Poſt magnā illā apud Alliā Romanorꝫ interēptionē, Galli ſe ſub fuga Romanorū una in urbē receperunt, ac turbationibus oīa repleuerunt, populū Ro. terruerunt ac diſſipauerunt, paucis in Capitoliū īmiſſis, ac ſeſe a Gallis defendentibus. Alii uero Romanorū ſeſe ex uariis locis ac plateis colligentes, Furiū Camillū dictatorē petierunt, quē P. R. dū fœliciter ac glorioſe adhuc degeret, iudicio publici furti dānatū, expulſum, in exilium miſerat. Vbi uero terrore illo concuſſus humiliabat̃, amiſſa apud Alliam pugna, manū Camillo p̄buit, eidē ut innocenti principatū Ro. cōmendauit. Vt aūt Camillus uideret̃, nō data occaſiōe ex neceſſitate, uerū lege pricipatū aſſumere, ne etiā Romanos in deſperationē redigeret, armiſq́ʒ ſparſi ac uagi exercitus poteſtatē ac electionē peteret, oportuit illos q Capitolium inhabitabant, collectis ductorū ſuffragiis honores iſtiuſmodi continentes, ei decernere. Erat tunc penes Camillū G. Pontius non ignarus uir q nūcius declaratus erat, ut de Senonū impugnatio cōtra Ro.

ferret decreta illis q in Capitolio obſidebant̃,hic magnũ periculũ aggreſſus ẽ. Erat em̃ uia p̱ hoſtes,quã uallo ac cuſtodiis fines ĩ circuitu circundabãt,poſtq̃ hic ad flumen p̱uenit,latis ſcopulis innixus,& demũ corpus eius leui cymbæ appoſuit,ac fluxũ hunc traiecit.Conſeq̃bat̃ em̃ manſuetã ac q̃ gradatim traiice ret nauim.Tute itaq; ulteriorẽ ripã tetigit,inde a flumine diſcedens in quandã ſolitudinẽ deuenit,quã ob nebulas ac ſilentiũ coniecturatus fuerat.Inde p̃cipi tio inhærẽs,ad hos p̱uenit q montis radices obſeruabãt,ac p̃ſidiũ feſſis militib⁹ pugnantibus ferebant,ubi difficultati petræ ſeſe credens ac rẽ enitens ad ulte riores p̃ſidiarios euaſit.A q̱bus continuo receptus,Capitolinis decreta reuela bat,a q̱bus inde ſuffragiũ ſumens,ad Camillũ detulit.Die aũt exorto Gallorũ q̱dam caſu loca ea p̱luſtrans,aĩaduertit pedũ ueſtigia ἀκρώνυχα nocte intẽpeſta ſignata ac elapſus,corraſioneſq; ac confractiões ac poas(ut uocãt)e terra emer ſiſſe,continuo rem ſuis ꝓdidit.Galli igit̃ putãtes uiã nunc ſibi ab hoſtibus oſtẽ ſam,tentabant oĩa experiri,& noctu ſolitudinẽ ingreſſi Capitoliũ inuaſerunt. Non tm̃ id cuſtodes excubantes,uerũ ꝓprios ſocios reliq̃s ἀφρουρούς,ac canes Capitolii cuſtodes latente,q oẽs ſomno obruebant̃.Nec tũc tñ Ro.fortuna ad p̃ueniendũ ac ſignificãdũ tã ingens malũ clamore indigebat.Erãt anſeres ſacri apud ædẽ Iunonis educati,cultuiq; deę adhibiti.Natura aũt aĩal hoc εὐθορύβητον tumultus p̱ceptiuũ impatiẽs ac formidoloſum eſt.Hi etiã tunc negligebant̃,ob penuriã rerũ breuiter in Capitolio graſſantẽ.His anſeribus tunc ſomnus ma ceratus,ac famelicus ſubrepſit.Qꝛ primũ igit̃ hoſtiũ fulgẽtes galeas p̱ceperũt, clamauerunt,ac inexpectato demũ hoſtes ꝓdiderunt.Inde armorum aſpectu plus exterriti,uocis eorũ clangorẽ edebãt.Romani aſſurgẽtes ac ἀφορμῶντες unanimi auxilio inuicẽ iuuantes,tã imminens malũ auertebant,ac hoſtes præci pitauerunt.Hactenus nobis Plutarchus latine ſonuit.

Romanos in una die ſępius a Germanis fuiſſe uictos. Ca. xl.

Romani q̃ties uicti a Germ. die uno

FVit illa dies nimis atra & cruenta Romanis,q̃ apud Alliã fluuiũ uince bant̃ a Gallis.Vnde Virg.lib.vi.& infauſtũ nomen Alliã dixit.Luca nus etiã damnoſum.Plutarchus tanq̃ inter miracula refert,hũc diem pene ſemp̱ ro.extitiſſe ĩfœlicẽ,in uita Camilli.Cuius opiniõis etiã Calliſthenes Damaſtes,ac Philarchus græci auctores ſunt,q eadẽ die,q̃ Romãi a Gallis ſũt ꝓfligati.& a Cimbris olim uictos teſtant̃.Oſtẽdit hoc in pluribus locis Plutar chus in uita Camilli,in uita Marii,in uita Luculli.Tũ etiã in lib.τ͂ ἀποφθεγμάτων cuius uerba illa ſũt.Poſtq̃ Lucillũ in Armenia cũ decẽ millibus peditũ & mil le eq̃tibus contra Tigranẽ centũ ac q̱nquaginta hoĩm in expeditione habentẽ ꝓceſſiſſe ſcribit,adiungit τῇ,inquit, πρὸ μιᾶς νωνῶν ὀκτωβρίων ἐν ᾗ πρότερον ὑπὸ κίμβρων ἡ μὲν σκιπίωνος διεφθάρη δύναμις. εἰπόντος δέ τινος, ὅτι ῥωμαῖοι τὴν ἡμέραν ἀφοσιοῦνται καὶ δεδοίκασιν, οὐκοῦν ἔφη σήμερον ἀγωνισώμεθα προθύμως, ἵνα καὶ ταύτην ἐξ ἀποφράδος καὶ σκυθρωπῆς ποιήσωμεν ἱλαρὰν καὶ προσφιλῆ ῥωμαίοις.i.Pridie aũt nonas octobris is dies erat,in q̃ Scipionis copię a Cimbris conſumptę erant,quare cũ q̱dam ei dixiſſet,hũc diẽ eſſe Romanis nefaſtũ,& formidabilẽ,inq̱t,ideo pugnemus,ut ex atro & triſti diem hilarem Romanis faciamus.

Quomodo

Quõ Senones a Romanis expulſi fuerint. Ca. xli.

SEnones Germani itaq; Capitoliũ graui obſidione undiq; anguſtiauerũt Romanos pene fame ac ſiti macerauerunt. Capitolini aũt poſtq̃ ſuipſorũ tutelã cõphendere nequerunt, ad dolos ſunt conuerſi. Scribit Frontin⁹ panem tunc e Capitolio fuiſſe ꝓiectũ, ut Gallos eorum penuria lateret. Manlius inde Gallos noctu Capitoliũ cõſcendẽtes, ꝓditione anſeris auertit. Camillus Gallos incautos aggreſſus eſt, & eos fudit. Florus & Liuius tunc pecuniã a Romanis ob receſſum ſenones expoſtulaſſe ſcribunt, & Sulpitium Romanũ eis connumeraſſe, Brẽnũ aũt pecunia cuſtodita, Romãis denuo obſtrepuiſſe. Verba Plutarchi ſunt in uita Camilli. εἶτα δόξαν τοῖς κρατίστοις συνελθεῖν εἰς λόγους ὡμολογήθη, τοὺς μὲν χιλίας λίτρας χρυσίου καταβαλεῖν, τοὺς δὲ λαβόντας ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας αὐτίκα ἀπελθεῖν. ἐπεὶ δὲ τούτοις γενομένων ὅρκων καὶ τοῦ χρυσίου κομισθέντος, τῶν δὲ κελτῶν περὶ τὸν σταθμὸν ἀγνωμονούντων κρύφα τὸ πρῶτον. ἠγανάκτουν οἱ ῥωμαῖοι πρὸς αὐτούς. ὁ δὲ βρέννος καταγελῶν ἀπολυσάμενος τὴν μάχαιραν ἅμα τὸν ζωστῆρα προσέθηκε τοῖς σταθμοῖς, πυνθανομένου δὲ τοῦ σουλπικίου τί τοῦτο; τί γὰρ ἄλλο εἶπεν, ἢ τοῖς νενικημένοις ὀδύνη. Poſtq̃ uero optimũ uidebat̃ principibus, in unũ cõuenerunt, concluſum eſt, ut Romani Gallis mille libras auri dependerent, hi uero accepto auro e regione Italica diſcederent, dato iuramento, ac auro numerato, dũ Galli lancẽ palã detorq̃rẽt & Romani iraſcerent̃, Brennus eos ludens, enſem cũ balteo deponens, lancib⁹ appoſuit. Querẽtiq; Sulpitio, q̃d ſibi ille uelit, quid aliud, inq̃t, q̃ uictis dolorẽ. *Senones a romãis pulſi*

De ſecũda Senonũ pugna, & quõ Italia pulſi fuerint. Ca. xlii.

SEnones inde ut Plutarch⁹ in lib. de Romanorũ fortuna teſtat̃, nunciũ acceperunt a finitimis eorũ ſedes deuaſtari. Ad Danubiũ igit̃ facta pace cũ Camillo redierũt. Mox poſtq̃ ab Italia exceſſerũt, ſumptis uiribus, denuo Romã bello tentauerunt. Quos Camilli uirtus ꝓſtratos, denuo Italia exegit, & concordię templũ prius uoto ꝓmiſſum cõpata uictoria erexit, referente Plutarcho in Camillo, & in Mario. Idẽ Senones Galli paulo poſt Italiã iterũ ĩgreſſi, a Manlio Torquato uicti ſunt, q ideo torquatus dictus eſt, referente Suida, dũ Gallorũ ducẽ τὸν μεγαληγορούμενον. i. magna ꝓfitentẽ, & primates Romãos in ſingulare certamen allicientẽ, ſuſtulerit, σκυλεύσας τε τὸν νεκρὸν καὶ τὸν περὶ τὸν τράχηλον στρεπτὸν ἀνελόμενος, ut Suidæ uerbis loquar, & mortuo e collo torquẽ detraxit, hos ibidẽ Suidas ueluti Plutarch⁹ κέλτους. i. Celtas uocat, & idẽ ĩ dictiõe κέλτοι Senones Celtas dixit, unde illos fuiſſe conſtat, q cũ Camillo rẽ habuerunt. Noſtræ q̃q; ſentẽtię aſtipulat̃ Florus li. i. de bello Gallico in fine. Eoſdẽ etiã illos Senonas fuiſſe ibidẽ Florus aſſerit, q̃s Valerius Coruinus cõſul Ro. uicit, & eorũ ducẽ ſingulari certamine ἐν τῇ μονομαχίᾳ auxilio corui (unde & nomen ſumpſit) uita priuauit. Gallos p̃terea illos Celtas ac Germanos & Senones extitiſſe, oĩ luce clarius Suidas in dictione κέλτοι ꝓfitet̃, cuius uerba lectori cupido græca latinis cõiuncta lib. i. ca. xxxvi. appoſuimus, ubi & hos germanos fuiſſe dixim⁹. Florus ac Plutarchus tunc penitus interiiſſe in Hetruria iuxta lacũ Vadimonis Senonũ reliq̃as aſſerit, ita q̃ nullus extet ex ea gente, q inceſam a ſe urbem gloriaret̃, adeo a Dolobella penitus illos fuiſſe ad interẽptionẽ deletos. Poſſẽ ego nunc multa ex Liuio, Plutarcho, Iuſtino, Floro, Oroſio, & cæteris adduce

Senonũ pugna

Senonũ extinctio

re,q̃to diſcrimine Romã concuſſerint Galli Senones,tũc germani.Verũ ſatis mihi ſit Germanos eos ꝓbaſſe,& Germanis id debere,q̃d præfati ſcriptores Gallis conceſſerunt,& tandem de illis.

De Gallis Geſſetis. Ca. xliii.

Galli Geſſetæ

SVnt & Galli a Suida γαισάται dicti,q̃s Oroſius li.iiii.Eutropius ac Euſebi⁹ non a gente ſic uocatos uolũt,uerũ a mercenariis,neſcio qb⁹.Hos & germanos aliq̃ uoluerunt,alii ueros gallos.Ideo dũ nihil certi habeã,laconica breuitate eorũ res ꝑtranſeã,& Fabiũ hiſtoricũ aſſumã,q̃ bello eorũ cõtra Ro. interfuit.Hic(ſi ei fidẽ damus)d.ccc.millia eorũ ab Attilio Regulo deſyderata refert,bello inde ſecũdo L.Aemilio Catulo ac Torquato & Fuluio Flacco cõſulibus octo millia occiſa ferunt̃,plane ingens occiſorũ numerus ab auctorib⁹ relatus eſt.Poſſemus conuincere eos non fuiſſe germanos ,uel tantum numero ſuccũbentium,ſi.n.cunctas rerum hiſtorias euolueris,non facile repies,unq̃ tot nr̃m ulli⁹ fortitudĩe cõcidiſſe.Flor⁹ ac Iuſtin⁹ eos tm̃ Gallos noĩant,Plutarchus tñ in uita Marcelli,eis & Geſſatarũ nomen tribuit.Hæc tantum ideo ſubſcripſimus,ut ſucceſſoribus noſtris anſam præberemus lectionis ulterioris.

De Galatis Germanis,& eorum prima expeditione. Ca. xliiii.

Expeditio Galatarũ Germanorũ

GAlatas Germanos ex Plutarchi ac multorũ ſententia li.i.diximus,hos Florus Gallogræcos uocauit ob mixtas eorũ linguas.Antiochus rex eos in ære ſuo aluit,unde ꝓuinciarũ romanarũ nõ ignari, ſeſe ad diripiendũ Illyricũ contulerunt,trecentorũ milliũ hoĩm numero exercitũ cõpleuerunt.Pannoniis domitis,in Macedoniã traiecerunt.Prima(ut Iuſtinus li.xx. ait) eorũ expeditio contra Ptolemæũ mouebat̃,quẽ uirtutis eorũ contẽptorẽ maximis uulneribus confectũ,capite tuſerunt,caputq; eius lancea affixum,ad terrorẽ hoſtiũ circũferebant.Hos tñ Soſthenes Macedonũ unus primatum, e Macedonia expulit.Habet & hoc Plutarchus in lib.τῶν ἀποφθεγμάτων ĩſcripto ἀντίοχος δὲ ,inquit,ὁ ἐπικληθεὶς ἱέραξ ἐπολέμει περὶ βασιλείας πρὸς τὸν ἀδελφὸν σέλευκον,ἐπεὶ δὲ σέλευκος ἡττηθεὶς ὑπὸ γαλατῶν οὐδαμοῦ φανερὸς ἦν,ἀλλ᾽ἐδόκει κατακόφθαι καὶ τὰ λοίπα.Antiochus cognomento accipiter,contra Seleucũ fratrẽ bellũ gerebat, Verũ ubi Seleucus a Gallogręcis uictus,nunq̃ apparuit, ſed trucidatus eſt &c. Galatæ interim ſe recolligentes duce Brenno mox Macedoniam uno ductu incurſauerunt,ut ait Iuſtinus.Fuerunt apud Brennũ ex oĩ exercitu,peditũ lxv.millia.Pauſanias tñ paulũ a Iuſtino diſſentit,ac multo plures Brẽno aſcripſit.Delphi Apollinis Dianæ ac Mineruæ auxilio ſupiores euaſerãt,ut placet Iuſtino & Plutarcho in collectaneis adagiorum, a q̃ nõ in diuerſum Pauſanias abiit,qui templum ab ipſis ſpoliatum aſſerit.

De bello Galatarum contra Antiochum regem. Ca. xlv.

Galatæ cõtra Antiochum.

CAeterũ q̃a nobis mentio belli Antiochici incidit , opepciũ uidebat̃ totã huius hiſtoriã ĩgredi,maxime dũ uiderim,latinorũ ſcriptores tã anguſto pede rẽ illã ꝑtranſiſſe,ad græcos hiſtoricos deſcendã.Iuſtin⁹ Galatas ait contra Antiochũ inſurexiſſe,eundẽq; eorũ uirtute ſuccubuiſſe,dũ tñ & Antiochus Gallos uicerit,& grauiſſimo bello , cuius nec Pauſanias nec Plutarchus

Plutarchus plurimũ meminere,paululũ tñ Iuſtinus huic lineæ ĩmoratˀ.Athenę us penitus conticuit,niſi q̊d in dipnoſop.lib.Antiochũ a Galatis uictũ oſtẽdit, libro tñ.ᵋ.dipno.ubi Antiochi triũphos adducit, eos eiſdẽ triũphis interfuiſſe refert,ait.n. μεθ' οὓς μυσοὶ πεντακισχίλιοι συνεχεῖς ἦσαν. κίλικες δ' εἰς τὸν τῶν εὐζώνων τρόπον καθωπλισμένοι τρισχίλιοι, χρυσοῦς ἔχοντες στεφάνους. ἐπὶ τούτοις θρᾶκες τρισχίλιοι καὶ γαλάται πεντακισχίλιοι.i.Poſt q̊s frequentiũ Myſorũ quinq̃ millia ſeq̄bantˀ. Cilicũ autẽ tria millia,inter etiã ſtrenuos armati ꝓcedebant,aureas portantes coronas,cũ q̄bus & Thracũ tria millia,& Galatarũ q̄nq̃ millia fuerãt. Vbi ſatis Antiochi uictoriã aduerſ⁹ Galatas oſtendit.Lucianus uero in pluribus dialogis apte cõtrariũ,Galatas ſcilicet ab Antiocho uictos refert.Tũ in uolumine περὶ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος.i.de cõpellatiõe erroris,diffuſius tñ in dialogo ζεῦξις ἢ ἀντίοχος inſcripto,cuius uerba græca ob diffuſam materię extenſionẽ ac dilatationẽ ſinã,ne tedio lectori ſĩ futur⁹.Latĩa tñ orõne q̄cũq̃ ad lineã p̄ſentẽ nobis faciunt,afferã,ob dialogi illius penes latinos raritatẽ,q em̃ eũ trãſtulerit hactenus uidi neminẽ.Sufficiat nobis ita ſenſum hiſtoriæ exp̄ſſiſſe. Antiochus,inq̄t q ſoter appellatus eſt,ſimile q̊ddã pati dicebatˀ,in pugna aduerſus Galatas. Si igiˀ uobis placuerit: & hanc enarrabo,q̊ nã modo hæc fuerit edita.Nec latuit Antiochũ Galatarũ fortitudo.Vidit & eorũ ingentẽ multitudinẽ eſſe,eorũq̃ phalangas ſtrenue ꝓuiſas ac congruentes,q̄rũ frontẽ ęrei thoraces ꝓtegebãt, cũ quatuor ac uiginti armatis a tergo p̄ordinatis.Cornua uero eq̄tatus,ĩfinit⁹, in medio ac corp̄e exercitus eorũ currus uidit octoginta falciferos,apti ad inſiliendũ hoſtes,& in q̊libet curru bis totidẽ eq̄s coniugales. Hæc itaq̃ animaduertens Antiochus,oĩ ſpe deſtitutus dũ hoſtes inexpugnabiles exiſterent.Ipſe uero neq̃ magnifice nec ſecundũ debitũ belli apparatũ ꝓficiſceretˀ, ac ualde modicũ duceret exercitũ,peltis cõſuetũ,ac leuis armaturæ p̄ditũ,in cæteris nũ dũ,ut pene uix dimidiũ eius exercitus fuerat.Optimũ igiˀ ſibi uidebatˀ, fœdus paciſci,ac oportunas quaſdã belli inducias cũ hoſtibus ꝑcutere. Verũ Theodotus natione Rhodius,uir nobilis,ac rerũ militariũ non ignarus,cũ huic conſilio interueniſſet,regi ademit mœſticiã. Erant regi aũt xvi. elephanti,illos interim ut abſconderentˀ,iuſſit,nec exercitui hoſtiũ manifeſtaretˀ.Et poſtq̄ tibicẽ claſſicũ cecinerit,ac confligere hoſtibus ac manibus conſerere opus fuerit, & dũ eq̄tatus hoſtiũ accurrerit,ac Galatæ ad ap̄iendas ac diuidendas phalanges currus ĩmiſerint.Tunc quatuor elephantos ex oĩ parte eq̄s eſſe immittendos, ac octo illis q curribus p̄fuerint,equiſq̃ cõiugalibus obuiã impellẽdos.Quo facto eq̄s hoſtiũ ꝑterrefieri dicebat,& reuerſo curſu in ipſorũ dños fugiẽdo,impetũ facturos.Nec caruit hoc conſiliũ effectu,nã Galatæ ac Galatarũ equi,prius elephantes non uiderant,unde ex inopinato eorũ aſpectu cõturbabantˀ, licet etiã longe ab illis abeſſent.Poſtq̄.n. tm̃ barritũ elephantorũ audiuerũt, ac dentes eorũ inſigni canditate reſplendentes uiderunt, e fuſco alioq corp̄e,ac τὰς προνομαίας.i.elephantorũ roſtra,in eorũ p̄dã populatura ꝑceperũt,priuſq̄ iaculũ attingerent,retrocedentes,cũ ſummo dedecore aufugerũt.Pedites aũt Galatarũ alternis ſpiculis cõfodebantˀ ac haſtis,alii ab eq̄rũ ungulis cõculcabãtˀ Et queãdmodũ in illis rebus fieri ſolet,eq in eorũ ſocios inciderunt,ac currus

Galatę in triũpho Antiochí

Antiochi dolus in uincẽdis Galatis.

Galatæ ab inopinato elephãtorũ uiſu deterruntˀ.

uice uerſa retrouertẽtes, οὐκ ἀναιμωτὶ non ſine ſanguine,in ſe ipſos ac dños eorum diuerterunt.Et ut uerbo Homerico loquar,currus cum ſonitu uerſo ſunt tramite ducti.Equi uero poſtq̃ a recta uia deuiauerũt,elephantis cedentes,cõſeſſores deiecerunt in terrã,ac repugnacula ſtrepebant,incidebantq;,ac ꝑ louẽ falcib⁹ eorũ exercitũ diuiſerũt,oẽſq; ſocios (q̃ſcunq; obuios habuerũt)ꝑdiderunt.Multi Galatarũ in tãta turba deſyderabant. Adde ꝙ elephãtes hoſtes inſequentes conculcauerunt,ac συμπαρριπτοῦντες unũ ſuꝑ aliũ cõglomerauerũt in aggeres,ac roſtris eorꝫ diſcerpſerunt,q̃s in uia cõphenderunt,& finaliter cũ maieſtate uictoriã Antiocho pepererunt.Galatarũ uero alii in tanta clade edita deſyderabant,alii capiebant,pauci reduces euaſerunt,& tm̃ hi ſuꝑfuerant,q ad montes aufugerant.Hactenus noſtra interp̃tatione Lucianus,& addit.Dũ Antiochi principes cõueniſſent,et uictorioſum regẽ nuncupaſſent,regẽ reſpõdiſſe,Verecũdiã habem⁹ milites ꝙ noſtra ſalus tm̃ in quatuordecim aĩalium terrore ſita fuerat.Si aũt rẽ copioſius tractare uolumus, diuina uirtute galli cõciderunt.Nã ut Lucianus in alio dialogo ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος in hæc uerba ꝓrupit. ἀντίοχος δὲ ὁ σωτὴρ, ὅτε τοῖς γαλάταις συνάπτειν ἔμελλεν, ἔδοξεν ὄναρ, ἐπιστάντα οἱ τὸν ἀλέξανδρον, κελεύειν σύνθημα πρὸ τῆς μάχης παραδοῦναι τῇ στρατιᾷ τὸ ὑγιαίνειν. καὶ ὑπὸ τούτῳ συνθήματι, τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην νίκην ἐνίκησε.i.Antiochus Soter dictus,Galatis confligere uolens,ſomnũ uidit,Alexandrũ ſibi aſſiſtere,ac iubere,ut exercitui in teſſerã bellicã ὑγιαίνειν hoc eſt ſalutẽ p̃ſtaret.Et illa teſſera mirabilẽ uictoriã ſibi peperit.Hæc ille.Dũ aũt hęc ꝑtranſeo,incidit mihi IOANNIS CAPNIONIS uiri grauiſſimi feſtiuiſſimus locus,quẽ in tertio Caballiſticarũ uolumine ad Luciani enodationẽ adduxit.Vbi ſe monetã uidiſſe teſtatᷣ noĩe Antiochi conflatã,pentagoni ſymbolũ tale retuliſſe,cuius pentagoni & Lucianus recordatᷣ,dũ dicit, τριπλοῦν τρίγωνον δι' ἀλλήλων τὸ πεντάγραμμον. Triplex triangulus inter ſe quinq;linearis.Fuiſſet locus ille Caſſiotico nodo intricabilior,niſi opam ſuã huic CAPNION cõdonaſſet.Cæterũ ex Luciani dialogo ἀλέξανδρος inſcripto,græca carmina adduximus,quibus oraculũ in bello Marcomanico cæſare Antonino geſto oſtendit,quo nam pacto Germani eſſent debellandi.Nobis itaq; dii non imperatores uictoriam præripuerunt.

Galatæ monitũ ſomni uincunt

De Galatarum expeditionibus contra Athenienſes,Macedones & Delphos. Ca. xlvi.

Galatarũ cõtra uarias gẽtes expeditiones

VIdeor tenuiter pro ea copia,q̃buſdã curioſis forſitan,Galatarũ res ingredi,quare altiori exordio paululũ memoriã eorũ reuocemus. Sũt q Galatas Scordiſcas dixerũt,ueluti Athenæus,ſunt q Sueuos. Hi cupiditate auri ut Athenæus inq̃t,Iſtrũ relinquentes,& ut Trogus li.xxxiii. ac Iuſtinus Galatas ſcribũt abundanti multitudine trecenta millia hoĩm ad q̃rendas ſedes nouas comites ſibi aſciuiſſe. Illi ſtudio augurandi primitus ad Illyricos ꝓfecti.Inde ĩ Pãnoniis cõſederũt.Gens aſpa,bellicoſa,audax,hi primi poſt Herculẽ alpiũ iuga frigore intractabilia conſcenderunt.Inde in Macedoniam ac in Gręciã delati,reges Aſię terruerũt,q ab ipſis laceſſiti,pacẽ pecuniis mercari coacti ſunt,aut rebus oĩbus ipſorũ renunciare.Profectionis Galatarꝫ in aſiã

ꝑter

p̃ter Suidã & cęteros Plutarchus meminit in lib. περὶ παραλλήλων ἑλληνικῶν καὶ ῥω
μαικῶν, ubi in talẽ orõnem euadit, βρέννος γαλατῶν βασιλεὺς λεηλατῶν τὴν ἀσίαν ἐπὶ
ἔφεσον ἦλθε. Brennus Galatarũ dux deuaſtans Aſiã, cõtra Epheſos ꝓfectus eſt.
Oẽs aũt Galatarũ expeditiones nemo copioſius Pauſania græco authore col
legit, q ἐν τοῖς φωκικοῖς ꝑ tres ferme pagellas galatarũ ſtrategemata effuſe excur
rit, a cuius græca orõne recedam⁹, ueluti lectori tedioſa. Ea tñ q̃ ad rẽ nobis
faciunt, breui noſtra interpretatiõe deſyderanti eo pacto latina elocuti ſumus.
Incurſus Galatarũ, inquit, in græciã illã poſt ſe reliqt memoriã, quã in Buleute
rio atticæ loco ſubſcriptio tradit, queadmodum & apud Delphos manifeſte
etiã oſtendit, ut in loco, ubi græcis potiſſimũ res erãt aduerſus barbaros. Celtę
primã expeditionẽ extra regionẽ eorũ (duce Cambaulo) confecerunt, in qua
Thraciã uſq; mouerunt, uerũ ſub regiõis limine ſubſiſtẽtes, nõ audebãt arma
Thracibus inferre, ob eorũ paucitatẽ. Nec Galatæ expediti ſatis erãt aduerſũ
tm̃ numerũ grecorũ. In ſecunda aũt (quã fecerũt) expeditione, optimũ ipſis ui
debãt aliis gẽtibus bella inferre. Proficiſcebant̃ igit̃ una cũ duce eorũ Cambau
lo, populãtes, ac demũ inſaciabilitate eorũ ſaturabant̃. Poſtq̃ ad Eurotã fluuiũ
caſtra mouerunt, multus tũc illis ac nõ uulgaris q̃q; erat pedeſtris exercit⁹ cõ
gregatus. Eqtatũ etiã in tres partes diuiſerunt ductores agminũ, aduerſus Tri
ballorũ gẽtes Thracię. Futurus etiã imꝑator Cerethri⁹ expectabat̃. Gallis q̃q;
in Pannoniã ꝓficiſcentibus Brẽnus ac Acichorius p̃fuerũt. Bolgius apud Ma-
cedones ac Illyricos p̃das agebat, ac cũ Ptolemęo certabat, tunc tp̃is poſſidẽte
Macedonũ regna. Ptolemęus aũt p̃dictus ille extitit, q Antiochũ noĩe Seleucũ
dolo interemit. Hic e regiõe ſua expulſ⁹, poſtea ſupplex auxiliũ petiit. Erat & ei
cognomẽ inditũ ob nimiã audaciam Ceraono, occubuit tñ in ea pugna, nõ ſine
magna ſuorũ iactura ac Macedonũ. Deniq; Celtę nullo pacto in Grgciã aude
bãt traiicere, uſq; totus pene exercitus in caſtra deſcẽdẽs, a Brẽno duce multis
cõueniẽtiis adductis ꝑſuaderet̃. Enarrabat. n. Brẽnus in p̃ſentia exercit⁹ ĩpoten
tiã græcorũ, ac pecunię mltitudinẽ in ęrariis publicis, plura deniq; ornamẽta ſi
ue holocauſta, argẽtũ ac aurũ in tẽplis grecorũ reſeruari, qbus ꝑſuaſit Galatis ĩ
gręciã expeditionẽ. ac ductorib⁹ cęteris, q cũ ipo exercitui p̃fuerãt. Cõgregato
igit̃ exercitu pedeſtriũ, cũ ipſo militabãt myriades xvii. accedẽtibus ipſis duob⁹
millibus. Eqtũ uero cccc. ac xx. millia, tot & eq q ſemꝑ in oꝑe pati cõſtiterũt. Et
ut uerũ numerũ adducã, ducẽtis ac mille adiũctis ſex myriadibus numer⁹ cõſi
ſtebat. Prętererũt aũt põtẽ Galatę, ac iuxta littus caſtrametabãt̃, p̃dã aũt e del
phici Apolliñs tẽplo ad uota & e gręcia egerũt. Hęc ille, ibidẽ Pauſanias Galata
rũ cũ Athenieñ. p̃lia enarrat, & quõ Gala. Kydiam eoꝵ imꝑatorẽ fuderit, cui
& græcum epitaphium in huius rei teſtimoniũ ſanxerunt, ac ad tẽplũ Eleuthe
rii iouis poſuerunt, adduximus epigramma illud l. i. ii. Inde Termypolas ferro
præda ac igne populabãtur Galatæ. Meminit huius belli Adon Vinenſis epi
ſcopus, & græcorum præſtantiſſimi, in quorum numero Athenæus oĩum co
pioſiſſimus ſcriptor Dipnoſophi. lib. v. ubi eos Galatas uocat, & eorum ducem
Brennum, ac irruptionis eorum in Delphos recordatur.

Gaatarꝵ ſtratage.

De Galatarũ ruina, ac eorũ contra Pyrrhũ bella. Ca. xlvii.

Galatæ contra Pyrrhũ

FActa aũt clade Galatarũ Brennũ in ſe manus uertiſſe Plutarchꝰ, Pauſanias, Iuſtinus ac Val. Max. li. i. c. de neglecta religiõe teſtãt. Reliquię aũt Galatarũ, q̃ bello ſupfuerãt, romanorũ fines ĩcurſauerũt, numero xv. millia peditũ, eqtũ uero millia tria. Mox Getis ac Tribalis cõflixerũt, qbꝰ deuictis, ut Iuſtinꝰ ait, ad Antigonũ cõfugierũt, eiuſq; auro ac ſupellectile illecti, Antigono renũciauerũt, a q̃ teſtãte Plutarcho uicti ſunt. Pyrrhus tũc tpis ſeſe contra Galatas geſſit, eiſq; deuictis adeo inſolens Pyrrhus factus eſt, ut ad ſui laudem Galatarum uictoriam aſſeruerit, & iſtiuſmodi carmina ſuo titulo Plutarcho dicente aſcripſerit. Hæc de pugnata Galatarum munera gente Molloſſæ Pyrrhus fixit captiua Mineruæ.

De ſtrategematibus Galatarum aduerſus Romanos. Ca. xlviii.

Scriptores rerũ Galatarũ

BRẽno occiſo, Galatarũ reliqæ, ut diximꝰ, Antigono cõflixerũt, a q̃ uicti, in aſiã ſeſe cõtulerũt, ut ait Iuſti. Florus ỽo ac Liui. eos tũc Mãlio occurriſſe referũt. Cęterũ nulli latinorũ res geſtas eorũ cũ Ro. deſcripſerunt. Fugiẽdũ igit̃ erat nobis ad gręcorũ cõmẽtaria. Multi aũt gręcorũ Galatarũ res poſteritati mãdauerũt. Clitophõ. n. ac Diaphorꝰ plura uolumĩa de iis ediderũt, ut a Plutar. in lib. παραλλήλων ἑλληνικῶν καὶ ῥωμαικῶν allegãt. Anaxippꝰ ꝑterea comicꝰ fabulas q̃ſdã de antigono & Demetrio luſit, q̃rũ Suidas & athenęus meminerũt, qbꝰ mlta de Galatis ĩtrocluſũ eſt. Demetriꝰ q̃q; Byzãtiꝰ, Galatarũ incurſũ in Aſiã, ac Antiochi geſta, octo libris cõplexꝰ eſt, teſtãte Diog. Laertio. Hos inde Pauſanias, Plutarchꝰ, & alii imitati, pluribꝰ Galatarũ res abſoluerũt. Cęterũ ut ad rẽ redeã, Plutar. galatarꝝ cõtra Ro. ĩcurſiõis meminit in lib. τῶν γυναικῶν ἀρεταὶ ĩſcripto, in uita τῆς χιομάρας. χιομάραν δὲ συνέβη τὴν ὀρτιάγοντος αἰχμάλωτον γενέσθαι μετὰ τῶν ἄλλων γυναικῶν, ὅτε ῥωμαῖοι καὶ γναῖοι ἐνίκησαν μάχῃ τοὺς ἐν ἀσίᾳ γαλάτας. i. Chiomarã ex eadẽ regiõe Galatia natã, Ortiagõtis uxorẽ cũ aliis mulieribꝰ captã ferũt, eo tpe q̃ Ro. Galatas (q ĩ Aſia ſũt) bello ſupabãt. Nec ad hãc lineã Suidas aſpernandus eſt, q in dictiõe γαλάται nobis illa ſonat. Tpibꝰ, inqt, Scipiõis Ro. ducis ac Hãnibalis, Carthaginẽſiũ, Romãi Galatas ĩ Aſia debellabãt. Fuerũt aũt hi galatę ps illorũ, q in occidẽtẽ uergũt, q oli relicta patria eorꝝ, Brẽno duce ĩſurgẽtes. λ'. Myriadũ numero ęſtiabãt. Mox a ſe inuicẽ diſcreti ſũt, qdã p ĩteriora gręcię clauſtra, alii p Thracias, alii p Aſiã curſauerunt, q̃rũ pene duę Myriades ad ſummum extiterunt, quę illato bello, omnes inferioris Aſiæ cultores, ac Taurum montem inhabitantes, uicerunt, ac tributarios ſibi ipſis fecerunt. Illi quoq; Galatæ loca quę circa Alym fluuium ſunt, ſubegerũt, & loca intra Cappadociam ac Bithyniam ſita inhabitauerunt, contra quos Romani bella mouebant. Hi igitur in pugna iuxta Sipylum edita, ſeſe Antiocho coniunxerunt, inde a Romanis uicti, duce Manlio, Ancyram ciuitatem expugnauerunt, ubi ingenti manu iuuenum fortium occiſa, reliquos non reſiſtentes ad eorum deditionem compulerũt. Meminit huius Plutarchus, licet paucioribus pene uerbis. Hæc ferme nobis Suidas latine facit, imitatus ut puto Liuium de illa re copioſiſſime differentem.

Galatę cõtra Rom.

De reliquiis Galatarũ q̃ a pliis ſupfuerãt,& q̃rſum puenerint. Ca. xlix.

QVi uero denuo bello illo ſupfuerant,alii Iſtrũ antiquã eorũ patriã,repetiuerunt,referentibus Athenæo græco dipnoſop. v. & Iuſtino lib. hiſt. xxxiii.& ad Danubium habitantes,Scordiſcæ dicti ſunt. Alii uero in Aſia conſidentes regionem quandam in ditionem eorũ ſumpſerunt,quam Gallogręciam dixerũt. Habuit tunc plura nomina locus ille,uocabatur enim γαλατία, γαλλογραικία, βουκελλαρίων χώρα, ἑλληνογαλατία auctore Suida .i. magna græcia,Galatia,Gallogræcia,bucellariorũ regio,& Hellenogalatia.Scordiſcæ aũt Germanorũ ueriſſimi fuerũt,ut in libro primo dictũ eſt.Hi olim Macedoniã,cum tributarii Macedonũ fuerãt, incurſabant.Theſſaliã,Dalmatiam q̃cꝫ tentauerunt,uſcꝫ ad mare uenerunt,contorta in ipſas aquas tela miſerunt,Catonis exercitum profligabãt. Didius eos compeſcuit,inde Druſus,ne Danubiũ tranſirent,retinuit.Hæc ex Floro lib.iii.Euſebio & aliis. — *Galatæ quorſum* — *Scordiſcarum ſtratege.*

Quõ Gallogræci imperio Romano demum ceſſerint. Ca. l.

CAeterũ quia Gallogręcos illos germanos fuiſſe conuicimus,& eorũ bella hactenus q̃ nobis lectione aſſidua conſtabant reteximus,uoluimus ut nihil q̃d Germanorũ ſit,penitus deſyderet. Quare ut effuſe ac pleno calamo oĩa dicãt,quõ ad Ro.impiũ deuenerint Galatæ,adiicere huic libro in aĩo erat.Galatæ(ut Iuſtinus ait) totã pene Aſiã cũ Bithyniæ rege ceperunt,q̊ tpe tantus terror erat in Aſia gallici noĩs,ut nemo putaret maieſtatẽ ſuã ſe poſſe tueri,nec amiſſam recuperare,niſi eorũ auſpicio.Quęcuncꝫ illi aũt interceperunt,regi Bithyniæ reliq̃runt,ipſi tm̃ Galatiã ſeruauerunt,Inde Mithridates rex Gallogræcia & eis potitus eſt.Cauſa belli Mithridatici cõtra galatas hæc ferebat.Mithridates lx.ex optimatibus Galatarũ ſimulata amicicię gratia pgamũ accerſiuit,aſpere inde ac ſuperbe illos exagitans,uehemẽter eorũ aĩos cõtra ſe irritauit,Thoredorax uero uir τό τε σῶμα ῥωμαλέος καὶ τὴν ψυχὴν διαφέρων ut Plutarchi uerbis loquar,corporis q̃ animi fortitudine pſtãs,uitæ regis cum cæteris inſidiabat.Prodita aũt Galatarũ coniuratione, Mithridates ſingulos conſpiratores,ſingulis tortoribns trucidandos tradidit.Hęc nobis Plutarchus in libro γυναικῶν ἀρεταὶ intitulato.Galatæ inde ſuos ſocios ulciſcentes,a rege ſuperabant.Druſus poſtea,quia Antiocho contra Romanos auxiliaribus copiis acceſſerant Galatæ,eos debellauit,ut ait F.Ruffus.Inde Munius pcõſul cõtra eos miſſus eſt.Rex etiã Diotharus Galatas ſubdidiſſe dicit.Auguſt9 Gallogræciam in prouinciã redegit, & Lollio adminiſtrãdã tradidit.Paulo poſt a diuo Paulo legẽ chriſtianam aſſumpſerunt,& hi ſunt,quos Hieronymo referente Paulus Galatas uocauit.Sub Traiano iterũ a lege noſtra defecerũt,tpibus Galieni Cęſaris a Romanis intercepti,a Poſthumo (ut Oroſius libro quarto ait) reſtituti,inde ad imperium Conſtantinopolitanum deuenerũt,& a Turco,ut Aeneas Syluius collegit,ſubiugati,a libertatis iure deſtituebãtur. Cætera pręteriemus,dum enim Germani erant,ut germanorũ meminimus,nũc ſucceſſu temporis dũ tũc nomen q̃ ius Germanorum amputauerunt,illis eos cõmitto qui in deſcribenda Aſia horas eorum collocaturi ſunt. — *Galatæ q̃ties a Ro. defecerũt.* — *Galatę cõtra Mithridatẽ*

Epilogus terrarum a Germanis ſubditarum. Ca. li.

POſuimus ꝓxĩo uolumine p̃miſſo, Lector æquiſſime, publicã germanorũ uirtutẽ, cui data ſua portiõe, ad priuatarũ gẽtiũ fortitudinẽ in p̃ſenti libro deſcẽdim⁹, ut tã cõium germanorũ, q̃ etiã ſingulariũ popꝉorũ uirtus eluceret, qua nõ unũ terrarũ orbẽ ſibi q̃ſiuerũt. Id lõge maxĩm fuerat, q̃d nihil q̃d uirtuti bellicæ debet, germanorũ maieſtati detractũ uidet. Gẽtes difficilimas ac tã terra mariq; q̃ armis armatas, germanorũ uirtute cõcidiſſe admiratiõis fama diuulgauit. Vñ ſi uelim⁹ cũ oĩ priſcorũ tẽporũ neceſſitate cõcertare: ac oẽs terrarũ popꝉos uno faſce cõplecti: ac eorũ res geſtas tm̃ rheno cõferre, egregie fateor, numeroſa teſtimonia nobis Roma ſaltẽ toties a nobis demolita cõferret, aut qua tota patet Italia olĩ exanimata, Hiſpania cõſũpta, q̃ miſeriarũ priuilegiũ, ex tã crebro & inopinato germanorũ ductu ac icurſiõe, ſibi haud iniuria uẽdicauerũt. Differamus aũt cæteras germanorũ expeditiões, ac int̃miſſa ea qua Europã, Africã ac aſiã fortitudĩe calcauerũt. Id memoriæ rep̃tamus, triplicẽ huius orbis diſcretionẽ ab eorũ populis, ut a locupletiſſĩo mari inundatã. De Aſia teſtis accedit Iuſtinus, q̃ ſolos Galatas (q̃s Germanos ĩ multis locis extitiſſe ꝓbauimus) multitudĩe Aſiam uniuerſam repleuiſſe intendit. Quis rogo Saxones, Sueuos, Anglos, Pictões, Scotos, q̃ in Britãniã exarſerũt, illis ſedib⁹ depulit? Quis gotthos ab Hiſpania reuocauit? Quis Vãdalos ultio ductu ĩ Africã limitãtes deleuit? q̃s Frãcos germãos Gallię totius uẽdicatores exegit? q̃s Tectoſages ac alios, q̃ Bellouago duce, referẽte Liuio, Veronę, Brixię cõditores, ut diluuio q̃dã, totã Aſiã armis occupãtes, eoꝝ regione interdixit? q̃s Oſtrogotthos Italia expulit? nõ Belizari⁹, nõ Narſes, ſiq̃dẽ Sabel. referẽte, multi & cæteri ꝑlio ſupſtites, in Italorũ nomen abierũt? Quorſum tãdẽ Fœderici ſaltẽ ſecũdi Germanorũ cęſaris inæſtimãda turba, Italiæ illata, ꝓfluxit? q̃s Manfredorũ inũdationẽ? q̃s Tuſcos, Sardiniam, Siciliam, Neapolim a Fœderici illius filiis ex concubina ſuſceptis moderatas ignorat?

Germanorum fortuna

Gentes a Germãis ortæ.

De captione urbis Romæ, & q̃ tantum a ſolis Germanis capta ſemper fuerit, & quoties. Ca. lii.

AD Romãę urbis excidia me cõuertã, q̃ gl̃ia ſolis germãis ac illis tm̃ debet, nec ulla ętate hactenus ab illis data ẽ aliis. Nec germãico ſplẽdori q̃dq̃ uenerabili⁹ cõtigiſſe potuiſſet, q̃ terraꝝ dñam, terrẽos deos an pedes habuiſſe ſubiectos, a q̃rũ ꝓpagatiõe null⁹ hoſtis adeo delituit, q̃n rep̃t⁹ fuerit, q̃b⁹ mare patẽtiſſimũ ceſſit, nubes ꝑuię patuerũt. Fatis itaq; Ro. urbis ruinã trahẽtib⁹, Senõib⁹ Sueuis, inde gotthis primit⁹ domitę romę gl̃ia aſſerta ẽ. Alaricus eñ ut diximus mœnia urbis demoluit. Meminit huius Claudianus. Heu regio funeſta Getis: heu terra ſiniſtris Auſpiciis calcata mihi: ſaciare nocentem Cladibus, & tandẽ noſtris iſlectere pœnis. Aſpice q̃ rarũ reſeras ĩglori⁹ agmẽ: Aſpice romanũ iã uertice celſior hoſtẽ Italia detruſ⁹ eat: q̃tũq; priori Diſſiſis. Tu cuncta ſibi ceſſura ruẽti Pollicitus: patrii nomẽ iurauerat Iſtri. O rerũ fatiq; uices, q̃ fœda ꝑabat Romãos ad ſtupra nurus, ſua pignora uidit Coniugibus permixta trahi. Quæ mente profunda

Romę captio a germanis

Romę excidiũ ab Alarico

Hauſerat urbis opus,ultro uictoribus ipſa
Præda fuit. Et reliqua,ubi Claudianus Romæ
incendia lachrymabilia ꝓclamat.Et ille tñ Alaricus,inter oẽs deſtructores Ro
mę mitiſſimi ex cõi ſcriptorum ſñia nomẽ accepit.Quãti tuliſſet Claudian⁹:ſi
Totilę,Gẽſerici,ac aliorꝝ populatiões deſcripſiſſet.Secũda urbis ἀπώλεια attilæ
aſcribit,q Roma potit⁹,ꝑcibus ſũmi Pont. adductus,ab urbis ruina abſtinuit.
Tertia Gẽſerico Vãdalo deſtructio debet,q ob hæreſim Arrianã,qua imbu
tus,humana diuinaq; agebat ꝓmiſcua.Hic penitus urbe populata,oĩq; ꝑda ab
acta,Romã miſere dãnauit.Quartũ Romę excidiũ Totilę regi cõceſſerũt,qui
Capitolinis mõtibus incẽſis,ac tertia murorũ ꝑte demolita,oĩq; ꝑda abducta,
Romã penit⁹ uacuã,Procop.teſtãte,reliqt.Quinto loco iterũ Totilã referẽdũ
puto,q ędificata denuo roma a Belizario repẽtino ĩcurſu denuo urbẽ ĩuaſerat
Fuit & Odoacer Rug⁹ ergo germanus ut li.iii.oſtẽdimus,ſiĩr Theodericus
Oſtrogotthorũ rex,q bellica uirtute,Romã gẽtiũ dñam ĩ eorũ ꝑtãtem redege
rũt.Quid Ottonẽ ſui noĩs primũ memorẽ?q cõtra Creſſentiũ romãę urbis pa
triciũ inſurgẽs,portas romanas ĩuenit clauſas,ỽtute apuit,Roma potit⁹ eſt, ſi-
cuti Platina in Ioãne Placẽtio,ac Sabel.li.ii.Ene.ix.adducit.Adde ꝙ Arnulph⁹
Bauarię rex,añ Ottonẽ ob papã Formoſũ cõtra Ro.exercitũ duxerat,mĩtoſq;
romanorũ gladio ſuſtulerat.Ludouic⁹ impator de Caroli ꝓſapia,Romã a Sa-
racenis occupatã,liberauit.Otto II.diu Romãos obſidiõe ac fame ad retinẽdũ
Leonẽ papã cõpulit.Fœdericus etiã prim⁹ nõ niſi armis Romã occupauit, du
ctu tñ Hẽrici ducis Bauarię ac Saxõię,referẽte Hermãno.Aiũt & Henricũ III.
ob Suiggerũ papã,quẽ ĩ locũ Gregorii locauit,Romãos coegiſſe,ut xxiii. diſt.
c.in noĩe dñi in gloſſa.Et ſi ueritati nõ deeſſe uolum⁹,primi oĩm urbẽ Sueui ſe
nones occupauerũt,q duce Brẽno Romam incẽperũt anno urbis ccc.lx. teſtã
te Plutarcho,& hi Germani erant,ut in primo uolumine dictum eſt.

Romę de ſtruit ab Attila

Germani impato res cõtra Romãos.

Quõ Germãi linguã Ro.corruperint,nõ ſolũ urbem. Ca. liii.

NEc tñ urbẽ,uerũ & linguã ꝑcipuũ Italię dec⁹ eorꝝ incurſiõibus adeo
corruperũt,ut uix idiomatis ueteris ueſtigiũ ſapiat.Aiſtulph⁹ gotho
rũ rex,urbe in ꝑtãtem redacta, Ro . noĩe eorũ diſpoliatos, Gotthos
nũcupare uoluit,ac Romam Gotthiam.Et niſi a Placidia uxore fuiſſet in tranſ
uerſũ act⁹,ultia Romãis trãſiſſet noĩs ætas.Theodericus etiã Italię titulũ nact⁹
Romãis arma indixit.Arbitrabat in deſidiã eo ductu Romãos uẽturos, ut &
nomẽ eorũ in diſcrimẽ redigeret.Probat & hoc de Alarico Claudian⁹.De lin
guæ romãæ deprauatiõe Blondus,Aeneas,Volateranus & Philelph⁹ multa
ſcripſerũt,cuius uerba ſunt xxxvii.epiſt.ad Laurẽtiũ Medicẽ.Nec mirũ,inqt,
cũ tot barbarę natiões Vãdali,Gotthi,Hũni,Lõgobardi,Germãi,Burgũdio
nes,Frãci,linguã ipam & mores & doctrinã Italorũ mutauerint. Hæc ille.Ita
Romã oĩb⁹ mẽbris,bracchiis,comis dilaceratã,cũctis reb⁹ priuauerũt.Lucan⁹
nulli,inqt,fas erat ferro penit⁹ diſtinguere Romã.Et Claudianus deos ꝓ urbe
pugnare dixit,fulmĩaq; ad cõſeruãdã urbẽ cadere.Verũ tũc ſomno Romano
rũ dii obruebant,nec ab eius ꝑda germãos ac ruina arcere potuerũt,fulmĩa nõ
hoſtẽ, uerũ ipſam urbẽ concuſſerunt.

Lingua Romano rũ depra uat a ger manis

De Thraciæ uaſtationibus & Conſtantinopolitanæ urbis, direptione a Germanis. Ca. liiii.

Thracia q̊ties de uaſtata

SAepe in Thraciã Germanos fuiſſe delatos oı̃m auctorũ conſenſ⁹ prodit.
Strabo li.vii. Dromachetẽ Thraciã ſcribit armis admonuiſſe, Getarũꝙ
regem armis exuiſſe. Cętera Ouidius in lib. de Ponto, Suidas in dictione
κέρκιος. Athenæus in Dipno. Stephanus grĕcus in dictione Συσακυτικοί & in dicti
one γότθοι. Et nos octo incurſiones ſaltẽ unius gentis gotthicę in Thraciã, gnꝙ
Sclauorũ, ſex Germanorũ, duas Herulorũ, quatuor Sarmatarũ libris ꝓmiſſis
adduximus. A Romanorũ ueterũ memoria ad nouæ Romę direptionẽ me cõ
ferã, ac Thraciæ regionis caput, quo ueluti Roma Italia circũdat. Fuit Thracia
ſemꝑ Germanis infeſta, poſtꝙ etiã Gotthorum nomen primitus adoleuit, in
Thracũ ſanguinẽ educabat. Gotthi olim a Valente cęſare impetrata Thracia
nunꝙ pedẽ ab ea ſubmouerunt, ſeminata inde ſimultate, uniuerſam Thraciã,
ut ꝓpriã, armis ſibi deſtinauerũt, ut Sozomenus, Socrates hiſtorici ac Theo
dericus epũs memoriæ mãdauerunt. Oſtendit hoc Claudianus li.i. contra Ru
finũ. Ex q̊ iam patrias gens hæc oblita triones Thraicio funeſta ſolo ueſti
gia fixit. Valente cõcremato, Gotthi Conſtantinopolim cinxerunt, parum
affuit quin intercepta fuiſſet, niſi Dñica imꝑatrix, ſuorũ uirtutẽ pecuniis corre
xiſſet. Iacuit inde Galieni tꝑibus Thracia penitus exanimata. Theodoſii uero
(afflicta. Sunt Claudiani uerba.

Vos gratia teſtor
Flumina, quæ largo mutaſtis ſanguine fluctus.
Tot barbara ſolus
Millia, iam pridem miſerum uaſtantia Thracem.
Ecce autem flauis grandæuus & uſꝙ gelonis
Arua cruentato repetebat Thracia curru.
Qua populis a ſtirpe metis, molire tumultus.
Nunc miſerum Thracum nimium Macedumꝙ ruinæ
Tædet, & in gentes iterum ſæuire ſepultas.
Damna minus conſueta mouent.
Non tibi rhyphæis hoſtis quærendus ab oris?
Oſtrogotthis colitur iamiam mixtiſꝙ Gotthinis
Phryx ager, hos paruæ poſſunt impellere cauſæ
In ſcelus, ad mores faciles natura reuerti.

Conſtantinopolis dirripitũ

Conſtantinopolim aũt Thraciæ
urbẽ ſępi⁹ Germãi adorti ſũt, tũ etiã Theodoſii ſeculo, indicãte Claudia. lib. ii.

Vrbs etiam magnæ quæ dicitur æmula Romæ,
Et quæ calcedonas contra deſpectat harenas,
Iamiam finitimo Martis terrore mouetur,
Sed propius lucere faces, & rauca ſonare
Cornua, uibratiſꝙ peti faſtigia telis
Aſpicit. Hi uigili muros ſtatione tueri,
Hi iunctis properant portus munire Charinis,
Impia uicini cernit certamina campi,

Victas ire nurus,hunc per uada cęrula mergi,
Nec canos prodeſſe ſeni,puerıqꝫ cruore
Maternas nudare ſinus. Hæc ille. Verũ tandẽ deſinã,& a Germanorũ populationibus deſiſtã, Romanorũ ac totius orbis miſeriæ modũ imponam, tempus abire mihi eſt,ne potum largius æquo rideas,ac ne unquam modum orationem noſtram inuenturam putes.

De deſtructione Carthaginis a Germanis. Ca. lv.

AD Africam nunc orõnem dirigã,ꝙ toties Germanorũ dirruptionib⁹ patuit.Vandali a Gotthis Gallia pulſi,ad Aphricã traiecerunt.Genſericus igit̃ motis ad eã caſtris,primo ductu urbe potitus eſt. Vt ꝑter Oroſium Paulus Diaconus ſupra Eutropium lib.xiii.teſtatur.Gotthi Claudiani temporibus totam Africam prædis agebant,ut ipſe teſtatur poeta. Cartha go dirri pitur

De bello Cimbrico,& prima eorum expeditione. Ca. lvi.

INterim in recenſendis Gotthorũ ſtrategematibus occupatus, pene cæterorũ illuſtriũ Germanorũ uirtutes ꝑteriui. Nec tñ Cimbrorũ fortitudo diſſimulanda eſt,quã nunc noſtra orõne ingreſſus,cui potuero breuitati me alligabo.Cimbri oli Oceano inſidentes,anno D. LIX. ab urbis ortu,ut ait Euſebius,Romã admonuerunt.Hi Cimbri primo Celticã inhabitauerũt terrã, ut ſcribit Plutarchus in Mario,& Sabel.li.ii.Ene.vi. Ducti ea cõiectura ꝙ Celtæ Scythæ dicti ſint,& ita ueniſſe uſqꝫ ad Mæotidẽ. Alii duce Lidanio primo a Cimericis deueniſſe Cimbros aſſerunt idẽ Plutarchus & Sabelli.li.ii.Ene.vi. Alii facta inundatione maris ex patria eos fugiſſe collegerunt,ut Strabo li. ii. geog.Et Ephorus magis illis cum aqua ꝙ̃ armis periculũ fuiſſe adducit,Clitarchus quoqꝫ inundationis eorũ meminit.Conſentit Florus li.iii.& Plutarchus.Solinus ca.xxvi.uidet̃ ex gẽte Amazonũ ipſos deducere.Hæ opiniones tñ magis ꝓbabiles,ꝙ a Cimericis eos ueniſſe teſtãt̃,ſicuti & ex Dionyſio elicimus,& gręci eos τοὺς κιμμερικοὺς dixerũt,& ab ipſis nomĩatus eſt Cimericus Boſphorus, ut Strabo li.vii.ait,ex ſententia Poſſidonii & Herodoti.Sed hęc remitto uſqꝫ ad dictionẽ Cimbrorũ ꝑuenero.Hi ergo ccc.millia hoĩm erogauerunt,& uſqꝫ ad Hercyniũ deuenerunt,illic pulſi,ad Iſtrũ conſederunt.Scordiſcas ſecũ ſumpſerunt,ut Sabel.& Plutar.ſcribunt.Heluetios inde petentes Tigyrenos & Toygenos ſollicitauerunt. Inde Tauriſcos,ut Strabo li.vii.ait,& trans Pyrenem uenientes,ut placet Sabellico,Hiſpaniã depopulabãt.Appianus in Celtico Galatiã quoqꝫ eos cœpiſſe ſcribit.Inde uicti a Celtiberis,Ambiones & Teutonas ſecũ ſumpſere in Galliã,totã uaſtauerunt galliã,exceptis Bellouacibus ipſis reſiſtentibus,Cæſare & Strabone lib.iiii.authoribus.Italiæ inde renũciantes,magnos Romanorũ exercitus ultra Galliã uenientes fuderũt,ĩdicatore Plutarcho. Papyriũ igit̃ Carbonẽ primo ipſis occurrentẽ ſuſtulerunt,ut ait Sabel.li.i.Ene. vi.Hoc aũt factũ eſt DC. XL.anno urbis conditæ,Cecilio Metello & Papyrio Carbone Coſs.ut uoluit Cornelius in Germania,& paulo poſt addit,Carbonẽ occiſum,cuius etiã Cęſar in cõmentariis meminit.Inde per Noricos deſcenderunt Cimbri,& obuiũ habuerũt Syllanũ,illũ quoqꝫ fuderunt. Poſt hunc

Bellũ cimbricum

Numer⁹ Cimbrorum.

Manlius (ut Cornelius ſcribit & Liuius li.lxxvii.Florus tñ li.iii.Oroſius li.v.ca.
xv.C.Maniliũ,Eutropius li.v.Malliũ uocant,uerũ liber eſt deprauatus.Antias
indicant C.Manilio & Q.Cæpione coſs.M. æmiliũ cũ duobus filiis conſulis
Numer9 occiſorũ
lxxx.Romanorũ millia occiſa extitiſſe,& lx.millibus Calonũ in eo bello deſide
ratis,ita uictũ ut uix x.hoies euaſerint. Huiuſmodi ſententiæ aſſertor eſt Oro
ſius in pallegato loco.Florus tñ Manilio,Liuius & Corne.Mãlio id tribuerũt.
Cimbri inde reb9 fœliciter geſtis (qa ſecũdũ Corneliũ Mãlius,Caſſius,Scau/
rus,Aurelius,Seruilius,Cæpio, cõſulares exercitus po.ro.fuſi fuerant) ſtatue/
runt,non (niſi Roma diruta) ſedes ponere,ut ait Plutarchus.Cæpionis q͛q; ſin
gulariter Florus & Eutropius meminerunt,& addit ille,actũ de Roma fuiſſe,
niſi Mariũ ea ſecula cõtuliſſent.Marius igit ſecundo cõſul ſecũdũ Plutarchũ,
ſecundũ uero Florũ,Eutropiũ,Oroſium quarto cõſul,ex Libya accerſitus, ad
Rhodanũ ſedit.Barbari aũt ſex dieb9 tranſierunt cõtinuo,et nunciauerunt Ro
manis,an uxoribus eorũ quid ſignificare uelint? cito ipſos Romæ futuros. Cę
pionẽ pfligatũ a Cimbris Plutarchus in uita Camilli,in uita Marii,in uita Lu
culli,ac in apophthegmatibus adduxit.Mox Catulus Cimbris occurrit,eorum
Catuli dolus in cimbros
multitudine deterritus,ſeſe ad dolos cõuertit,poſtq̃ eos uincere poſſe diffidit,
referente Plutarcho in lib. ἀποφθεγμάτων. κάτλος λουκτάκιος ἐν τῷ κιμβρικῷ πολέμῳ
παρὰ τὸν ἀτίσωνα ποταμὸν στρατοπεδεύων, ἐπεὶ τοὺς βαρβάρους ὁρῶντες οἱ ῥωμαῖοι διαβαίνειν
ἐπιχειροῦντας, ἀνεχώρουν, μὴ δυνάμενος αὐτοὺς κατασχεῖν, ὥρμησεν εἰς τοὺς πρώτους τῶν ἀποτρε
χόντ ὅπως δοκῶσι μὴ φεύγειν τοὺς πολεμίους, ἀλλὰ τῷ στρατηγῷ κατακολουθεῖν, q̊d hũc nobis
ſenſum reddit.Catulus Luctatius in bello contra Cimbros geſto ad Atiſtoẽm
flumẽ caſtra poſuit.Poſtq̃ aũt Romani intelligebant, barbaros ad tranſitũ flu
uii tendere,enitebat̃ ut illis cedere Romãi poterint,ſi barbaros detinere nõua
leret.Contendit igit̃ ad primũ curſum abſcedentiũ barbarorũ,ne Romãi fuge
re uerũ potius inſeq hoſtes uiderent̃.Hæc ille.Nec Marius cõſul eos a flumie
potuit arcere,ipſe igit̃ Marius cogebat̃ caſtra in ſiccis locis ponere.Quod cum
Romani uidiſſent,grauiter ferebant,ac ſiti eos affici dixerũt.Marius uero mõ
ſtrato illis flumie,q̊d uallũ hoſtiũ defluxerat, ἐκεῖθεν ὑμῖν ἐστὶν εἶπεν τὸ ποτὸν ὤνιον αἵματος
ppe,inqt,nobis potus eſt,uerũ mercãd9 ſanguine,hæc Plutar.in apophtheg.
tũ in uita Marii nobis reliqt,quẽ Val.Maxi. Oroſius,Frõtinus,& alii ſecuti ſũt

De eodem & conflictu Marii & Cimbrorum. Ca. lvii.

BArbari inde ſtoliditate flumẽ tranſgreſſi ſunt,ut ait Florus, Catulus
Pugna Catuli & Marii cũ Cimbris.
a Thiſone amne & ſcala phibere uoluit barbaros,pliũ ibi cõmiſſum
eſt.Catulus defeciſſet,niſi ei iunctus fuiſſet Marius,ut ait Plutarch9.
Cõmiſſo primo plio x.myriades.i.ſupra centũ millia hoſtiũ ſtrauit Marius,ut
ait Sabellicus, μυρια τὰ em̃ decẽ millia,uel μυριάς. ἀδος fœmininũ μύριοι uero de
cẽ millia maſculini gñis apud gręcos,licet apud latinos neutrũ ſit,& hæc ad in
tellectionẽ Plutarchi.Eutropius(ſed nimis corruptus eſt)ccc.millia occiſa aſſe
rit,ducẽ uero eorũ Teutomodũ captũ cũ lxxx.millibus.Liui9 li.lxviii. & ſupra
ipſum Florus,& Oroſius cc.millia occiſa,noningenta capta Cimbrorũ college
runt.Hoc aũt factũ eſt apud aquas Sextias,ut pbant Liuius,Sabellicus & Flo
rus,Oro

rus.Oroſius uero iuxta Iſarim & Rhodanũ.Re uera nõ lõge a Saltzburga hãc
conflictionẽ fuiſſe chronographia non uulgaris noſtri tp̃is teſtat̃,& ibi adhuc Vbi con
ueſtigiũ uideri.Hieronymus ad Geruntiã epiſt.xxxi.diſt.xii.hanc hiſtoriã reci flictus fu
tat,& apud Sextias aquas in cãpo Saudio indicat, cui ſubſcribit Florus.Sabel- erit.
licus Caudio dixit,Lucanus iuxta Arimium hanc cladem editam profitetur.
Claudianus uero illic ubi Stylico olim Getas uicit,ait enim.

Memorabile buſtum
Barbaricæ,nam ſæpe locis & finibus illis
Plena laceſſito rediit uindicta quirino.
Illinc Oceani ſtagnis excita ſupremis
Cimbrica tempeſtas,& eiſdem procidit armis.
Hic Cimbros,forteſqꝫ Getas,Stylicone peremptos
Et Mario(claris ducibus) tegit Itala tellus.

Secundo uero p̃lio Cimbri
petierunt a Romãis ſedes ut a fratribus,ueluti ait Plutarchus,qbus abnegatis
iterũ Romanis cõflixerunt,iuxta flumen Atheſim,ut Liuius & Florus college Secunda
runt,q ex Tridẽtinis alpibus effluxit.Atiſtonẽ Plutarchus & Appianus hunc pugna
noĩant.Cõmiſſo p̃lio Cimbrorũ ſupra lx.M.capta,occiſa bis totidẽ ſũt,Sabel.
referẽte.Liui.c.xl.M.occiſa.lx.capta.Eutrop.c.lx.M.cecidiſſe,capta lx.millia nu
merauerunt.Oroſius cũ Liuio.Eutropius aũt ſcribit tria millia & xxx.ſignorũ
Cimbris ablata fuiſſe.Apud Plutarchũ tñ unũ numerũ occiſorũ inuenio, vi.
myriades hoſtiũ captas,bis totidẽ occiſas,neſcio an toto bello an ſingulo dixe
rit. Florus q̊qꝫ tm̃ lx.milliũ occiſorũ meminit.Euſebius cc.millia occiſa,lxxx.ca
pta dixit.In toto autẽ Barbarorũ bello Cimbrorũ ccc.lx.millia occiſa, capta xl.
millia(præter fœminas) Oroſius & Eutrop.collegerũt.Multa Ply.li.vii.ca.xxii.

De iactura illata Romanis a Cimbris,& defenſio Cimbrorum ac Teutonum. Ca. lviii.

NOn ſine ſummo diſpẽdio Cimbros & Teutonas Roma expulit,ſicuti
iam quinqꝫ cõſularibus,tot & tantis ante Mariũ Romanis occiſis,ut Iactura
æquare liquido poſſemus, horũ & illorũ mortuorũ multitudinẽ.Bel belli Cim
lum Cimbricũ Eutropius ita formidoloſum ut Punicũ dixit,quia actum quaſi brici
de Roma fuerat,quod Iuuenalis uidit illo carmine de Mario.

Hic tamen & Cimbros,& ſumma pericula rerum
Excipit,& ſolus trepidantem protegit urbem
Atqꝫ ideo poſtq̃ ad Cimbros ſtragemqꝫ uolabant,
Qui nunq̃ attigerant maiora cadauera corui.

Et Propertius.

Cimbrorum minas & benefacta mari.

Plutarchus ob hoc Mariũ tertiũ
Romæ cõditorẽ dictũ uult.Multa Florus. Tanti Romani putabãt uincere ger
manos: & ei ultro quintũ conſulatũ obtulerunt.Marius q̊qꝫ aureis uaſis poſt
bellũ utebat̃,ut Val.Maximo placet,& Plynius li.xiii.ca.xi.ipſum auro & annu
lis poſthac uſum ſcripſit.Verũ non uirtute Germanos ꝑ id tp̃is Marius deui-
cit,ſed dolo ac fallaciis,ut li.iiii.diximus.Marius etiã milites maxĩe coluit, qbus
ad compãdã Cimbricã uictoriã utebat̃,& ut Plutarchus ait,Egregia uirtute

p̃ditos uiros ad Cimbricũ bellum delegit, atq; uniuerſos ciuitate donauit, licet externi prius fuerint. Et dũ id facti q̃dam accuſabant, reſpondit, τῶν νόμων οὐκ ἐξακοῦσαι διὰ τὸν τῶν ὅπλων ψόφον. i. Se nõ potuiſſe audire uerba legũ, ꝓpter armorũ ſtrepitũ. Hæc debes Plutarcho. Honeſta plane ſententia, egregia de illorũ intẽpeſtiuitate, q credunt in ſummis bellorũ fluctibus, non ſecus q̃ in pace legibus eẽ auſcultandũ. Methodius martyr tũc ſũmis uiribus ac oẽs Ro. maieſtatis uires Mariũ excitaſſe aſſerit, oẽſq; Romani noĩs ſocios ſollicitaſſe, grariũq; romanũ pene in conducendis militibus euacuaſſe, externos ciuitate donaſſe, Mariũ p̃ter legẽ urbis, profugoſq; latrões exuleſq; ſublimio in urbẽ inuitaſſe, ut tm̃ a diſcrimine illo Romã exciperet. Nunq̃ em̃ maius periculũ urbi cõtigiſſe Huttenus Germanorũ illuſtriſſimus poeta in Panagyrico ſuo prodit.

Difficultas belli Cimbrici

Carbo fugit, capitur Scaurus, Syllanus in hoſtem
Fruſtra agit, oſtenſæ pœnam dat Caſſius iræ.
Cæpio ſuccubuit, contra eſt Marius, data copia pugnæ
Quis non ille dolis? qua non ſe fraude tuetur?

Otto Friſing. li. ii. ca. xliiii. ait Germanorũ bellũ acerrimũ fuit, tam miſerabiliter ac ĩmaniter eſt actũ, ut ĩ uno p̃dictis gẽtibus bello lxxx. millia Ro. & xl. millia Calonũ & Lixarũ cecidere. C. Manlio & Q. Scepio. coſs. cũ duobus conſulis filiis fuſis, q̃to igit̃ detrimento uicti ſint Romani? dicere neceſſe non eſt, cũ tanta damna proceſſerint. Cæterum qui plura de Cymbrico bello cupit uidere, Plutarchum uideat in Mario.

De Scytharum Myſorum, & reliq̃rum germanorũ incurſiõibus & moribus, & quid ſit ἀποσκυθίσαι. Ca. lviii.

NVnc ad Scytharũ populationes deſcendã, & tm̃ ad hos, q Germãis aſcribunt̃, queadmodũ hi fuerunt, q Claudii tpibus & Galieni Rom. Imp. diripuerunt, q̃s germanos fuiſſe ex Trebelio Pollione, & aliis diximus. Hi, ut Suidas ait, Theſſaliã, Macedoniã, Tomĩ, Martinopolim uaſtauerunt. Conſtat autẽ illos ſemp̃ non niſi e raptu uitã eorũ ſuſtinuiſſe, ut Ouid. in triſt. oſtendit. Horum ferocitatis meminit Lucianus in dialogo Chelidonii & Droſæ, & Aelianus græcus in epiſt. ἴσω σοι τοίνυν ἡ ἀπὸ σκυθῶν λεγομένη ἀπόκρισις αὕτη. ἐγὼ μαίνομαι, καὶ μισῶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. Sit tibi hoc a Scythis reſpõſum Ego inſanio & odi genus hoĩm. Florus li. iii. idẽ de Scordiſcis Germanis innuit ubi ius ſit feroci⁹ agere, ac hoĩes odire, ſanguineq; hoĩm lætari. Myſi (q̃s & prio origine germanos ꝓbauimus) omnes iniuria affecerunt, & maxĩe ꝓximos, ut προοιμιαζόμενος κατὰ τὸν λόγον. ꝓuerbialiter dixerit Ariſtoteles rhetoricorũ prio. ἐπὶ τοὺς ὑπὸ πολλῶν ἀδικηθέντας, καὶ μὴ ἐπεξελθόντας ὡς ὄντας κατὰ τὴν παροιμίαν μυσῶν λείαν. i. eos q a pluribus iniuria affecti non curant ulciſci, p̃da Myſorum ſunt. Athenæus græcorum copioſiſſimus in βιβλ. δειπνοσ. ιβ. ex Clearchi græci ſñia de Scythis ſeptẽrionalib⁹. μόνον δὲ νόμοις κοινοῖς πρῶτον ἔθνος ἐχρήσατο τὸ σκυθῶν, εἶτα πάλιν ἐγένοντο πάντων ἀθλιώτατοι βροτῶν διὰ τὴν ὕβριν. Olim Scythę cõe uiuendi lege fruebant̃, poſtea aũt oĩm miſerrimi ob inſolẽtiã facti ſunt, & addit, oẽs. n. reliq Scythæ ſupbia ac diuitiis iniuria affecerunt ac ueſtibus deliniebant̃, contumeliis ĩpetierũt cęteros, ὥστε πάντων ἀνθρώπων εἰς οὓς ἀφίκοιντο ἠκρωτηρίαζον τὰς ῥῖνας.

Scytharũ expeditio in Ro.

Myſorũ inſolentia

Scytharũ inſolentia

In oẽs

In oẽs in quos inciderunt naſum mutilauerunt,q̃d crimen & eorũ poſteris in cognomen inditũ eſt.Horũ etiã mulieres Thraciæq; fœminę utriuſq; tã ad ſeptentrionẽ q̃ occaſum uergentis,corpa eorũ ita ornauerũt.Et demũ adiungit Athenę9,illi in oẽs gẽtiũ q Scytharꝝ iſolẽtias illas excludũt,ἀποκυθίσας dixerũt.

De Baſtarnis Germanis,& eorum ſtrategematibus. Ca. lx.

BAſtarnas germanos lib.i. ꝓbauimus.Hi primã expeditionẽ eorũ cõtra Dacos mouerũt,ac fœliciter pugnauerũt,ut Iuſtin9 ait.Inde cõtra Aemiliũ Paulũ inſurrexerunt,q x.millia eqtum eius gentis deſtituit, ut aſſerit Plutarchus in Aemilio,& poſtea in eius ære eos aluit.Inde &,Perſa auctore,Lepido conſule Baſtarnarũ ferociſſima gẽs,ab Iſtro ſeſe extulit,iterꝝ (ut uoluit Oroſius li.iiii.Eutropius & alii)Romanum impiũ inuaſit. Poſtea cũ Claudio Baſtarnas pugnaſſe refert Trebel.Pollio.Baſtarnas q̃q; Gn.Põpeius & Cæſar uicere, auctore Diodoro.Inde ab Auguſto cęſare defecerũt, ut ſcribit Florus.Plutarchus uero aſſerit,tunc maxĩo diſcrimine cũ Ro.fuiſſe actũ,qñ Mithridates contra Ro.ꝓficiſcebať,niſi Baſtarnæ irruiſſent. Verba eius ſunt in lib περὶ τῆς ῥωμαίων τύχης.i.de Romanorũ fortuna,μισειδότην ἢ τ̃ μαρσικοῦ πολέμου τὴν ῥώμην ἔτι φλέγουσαν, οἱ γερματικοὶ καὶ βασταρνικοὶ πολέμιοι κατεῖχον.i.In Marſico bello,Roma flagrãte, Mithridatẽ Sarmatæ ac Baſtarni hoſtes laceſſiuerũt.

Baſtarnę cõtra Ro.

Baſtarnę cõtra Mithridatẽ

De inſolentia Bructerorum contra Romanos. Ca. lxi.

BRucteros p̃terea ad calcẽ opis noſtri appendere uolui, q germanico more uictorias ſtrenue in Roma.uictos exercuerunt. Hi ſub Tiberio lx.millia Romanorũ ceciderunt, referente Cor.Tacito.Mortua Velida ſub Domitiano recuſauerunt Ro.iura. Tẽporibus Neronis a Iulio Auito debellabanť,teſtãte Plynio li.ii.epiſt.ad Macrinũ,cuius & Martialis & Iuuenalis mentionẽ fecerunt,ideo filio ſuo Coccio ſtatuã ſenatus decreuit. Aiunt & Corneliũ Fontonẽ grauiſſimũ uirũ,ꝑlio Bructeros tunc excepiſſe,cuius Fontonis Vlpia.ff.de pœnis,Dion græcus in Adriano,Cecilius,& alii recordãť. Traianus inde,Plynio ac Dione referẽtibus,per Veſtricium Spuriam Bructeros compeſcuit.Reliqua pauca prelia Bructerorum a priſcis colliguntur.

Bructerorũ cõtra Ro.ꝑlia

Concluſio huius ad MAXIMILIANVM.

AD te nunc noſtra recurrat oratio Sereniſſime Imꝑatorũ,q ad augendã bellicã Germanorũ uirtutẽ p̃cipuũ dec9 patrię cõtuliſti,maiorꝝq; tuorũ opinionẽ longo p̃coniarꝝ iactu,oĩ functus uirtute exceſſiſti,ut nullũ credã ueterũ in eruendis uirtutibus altius tranſiuiſſe.In oĩbus q̃ hoĩs conditio cõſummauerat aduleſcentiã imbuiſti.Vix xix.igreſſus annũ Morinos,Sycãbros deletos ad unũ concuſſiſti.Bello Venetorũ(pudet dicere)a cunctis deſertus,ſolus rẽ gerens,& nunc plus x.annis cõtinuando bellũ,ſine auxilio Germanorũ,uel ꝓprio diſpendio Venetos ꝓſecutus es,non Troiano bello tot occiſi ferunť,nõ Hieroſolymitano,nullus uictorũ numerus,nullus diſpendii modus.Demũ illa Venetia,Italiæ totius columẽ,armis Lacedęmõia, opibus Corinthia,literis Athenæ,maris totius dña et domitrix,cũcto colono ſpoliata, deſerta,& quaſi(cunctis brachiis abraſis) detrita corruit.Polonorũ, Hungarorũ

Maximiliani p̃clara bella

regib⁹,iã Maximiliano cõciliatis, uereor nec fundũ cõſtiturũ illius urbis.Proh dii ĩmortales Colophonia q̃ iniuria Maximilanum affecit?Francigenæ pauperrimũ & exoletæ crumenæ (ut ita loquar) mercatoris nomen ei indulſerũt,hoc & Germanorũ multi,q̃rũ noĩa lector facile intelligit.Verũ exoleta illa crumena,ſine eius diſpendio, quot uicibus Francię,Anglię,Papæ, Venetum theſauros apuit? nũc Heluetios ĩpio ſæpius reluctãtes Francis ulciſcit̃,Frãcos Heluetiis,Venetos Frãcis,Francos Venetis.Ego libero & ſolido ſenſu dico,nullũ (Carolo dẽpto) ĩpatorẽ legi penes ſcriptores,cui plus incõmodi acciderit,fœlicioris exitus res fuerit, maiores gẽtes ſine ſuiipſius diſpendio cõcuſſerit,ut in Maximiliano uidemus.Quare o Principes Germaniæ,ueſtrũ agnoſcite cæſarẽ,colite ĩpatorẽ,caput ueſtrũ defendite,ciuiles diſcordias refutate,in gratiã mutuã redite,ut ĩpiũ q̃d magis ꝓnũ q̃ cõdũ eſt,ꝑpetua hæreditate tutari uobis liceat.

Apoſtrophe ad principes Germãię.

Nil tã firmũ q̃ fragile a mortali conatu elaboratũ eſt,q̃d nõ q̃diutiſſime cõcordia cõſtiterit,citiſſime diſcordia reſoluat̃ & tumultuet̃.Nil præterea humanũ tã abſolutum eſt,q̃d ſuo nixu inſiſtere ſine alterius ope potuerit.Nec alia ratio erat,cur a Bulgaris Auares frãgebant̃,Suida referẽte,niſi mutuę principũ ſimultates,q̃ poſtq̃ in prauũ indurãt,actũ erit.Romula etiã barbarico dat iter diſcordia bello.Verũ nõ morabor in hac ꝑte,tm̃ ut cõcordẽ animũ geratis uos obteſtor,& ĩpiũ tanto ſanguine q̃d mille ducũ peperere labores, mutua beneuolẽtia cuſtodite,& ſatis ſtudiis noſtris Germaniæ ꝑſtitiſſe uidebor, ſi id q̃d nõ magis pulchrũ q neceſſariũ eſt,uobis ꝑſuaſero. Sexti finis.

LIBER SEPTIMVS GERMANIAE EXEGESEOS

De fertilitate Terræ,& Montibus Ger.habens capita xxvi.

Primum,De fructu & arboribus Germaniæ.
ii.De fabula Phaetontis unde electrum natum ſit.
iii.Vbi terrarum naſcatur electrum.
iiii.Electrum ſolum in Germania naſci.
v. De antiq̃tate electri,inuentione ſuccini,ſimiliter de ꝑſtãtia & opinione ei⁹.
vi.De electri noĩbus.ſ.Lyncurio,Sualterno,Falerno & electri uirtute.
vii.Quomodo naſcatur ſuccinum.i.electrum.
viii.De aliis metallis Germaniæ.ſ.gemmis,cryſtallo, ceraunio,iaſpide,gallico, adamante,ſmaragdo,
ix.De auro Germanorum.
x.De artificibus Germaniæ,& argento,plumbo,ferro,ære germanorum.
xi.De animalibus Germaniæ,& pecoribus.ſ.uiſontibus.
xii.De equis,& lupis.
xiii.De uris germanicis.
xiiii.De alce,muſtelis,iubatis.
xv.De auibus germ.Bonaſo & anſerib⁹.
xvi.De ſyluis,& ſyluæ Hercynii magnitudine,origine,fine & initio
xvii.De reb⁹ in hercynia creſcẽtib⁹.ſ.ſale,arborib⁹,lignis,mõtibuſq; flagrãtib⁹
xviii.De Adula,Arduenna.
xix.De bacena,Cetio,Bohemico,pinifero,Carpatho,montibus & ſyluis.

xx.De Oddonis,picearia, obnobiis, ſyluis & montibus.
xxi.De Vogeſo & alpibus.
xxii.De montibus Germãię Rhętiis,Ocdoro,Iura,rhyphæis,Gabrete.
xxiii.De quibuſdam herbis in Germania creſcentibus.
xxiiii.De quibuſdam montibus mirabilibus Germaniæ.
xxv.De montibus aliis Germaniæ præter iam dictos
xxvi.ac ultimum,mathematicalis eſt deſcriptio montiũ ac alpiũ germanorum

PROOEMIVM IN LIBRVM Septimum.

I Am paulatim e terræ gremio Germania exeat, paululũ accreſcat,uiſcera eius aperiat,gemmas,flores,nemora ꝓducat ac ſe prorſus comis brachiis florentiſſimæ regioni parẽ effingat.Tradita ẽm ꝓximis libris ſua portione Germanis & eiſdẽ intentiſſima cura q̊ ad oẽs uirtutũ numeros ꝓuiſis,reſiliendũ nobis erat ab ulteriori Germanorũ memoria, ad patrię illorũ cultũ.Admonuit nos p̃terea opis noſtri neceſſitas,q̃ iuſto ordini ſtare uoluit oĩa,& mediũ huius itineris curſũ ſex libris ĩ traditiõe Germanorũ occupata cõpleuit.Reliqs ſex uolumĩbus,æqua ꝑtitiõe,patrię formationẽ ĩgredi, æqualẽq; librorũ numerũ tã patrię q̃ ciuibus ĩpartire.Ipſe igit̃ in medio huius pelagi freto cõſtitutꝰ,tã arduã(qua functꝰ ſũ)uiã redeũdo obuiã hẽo.Nec altiꝰ ibo,ad ſũmũ.n.tẽdi. Nec ulteriꝰ uela dãda ſũt,uerũ oĩbꝰ remis intẽtus,ne nauis lõgiori ꝑegrinatiõe tumultuet̃,ꝑ ęqualẽ librorũ numerũ ac ſpaciũ feſtinant̃ ad littora nauigabo.Latẽte.n.trãſitu,ſine oĩ reditꝰ cura,lõgiꝰ ęq̊ incõſyderate porreximus,nihilq; erat q̊d nos a deſtinato curſu abduxerat, niſi dũ modo mihi tanto ſpacio a littore ſemoto mare terram ex oculis eripuit, & tenuit oĩa põtus Ad ĩbecillitatẽ igit̃ meã ubi redii,uireſq; noſtras cõſulatꝰ,finẽ ulteriori nauigationi ĩponẽs,reditu uitę noſtrę ꝓſpiciã.Nõ tñ ſiſe onus redeũdo ac ĩgrediẽdo põtũ noſtris humeris ĩponit̃.Multo.n.expeditiꝰ germãos q̃ germaniã ꝓfitere mur.Illic.n. plura auctorũ mľtitudĩe ac p̃ſtãtia tuta nobis obuiabãt. Hic ṽo nobis ꝑ ſolitudĩes q̃ſdã ablato illo p̃ſidio uelificandũ eſt. Sũt p̃terea abſolutiſſimi uiri q̧ nobis ãnactũ curſũ ĩbuerũt,hoc eſt,q̧ de moribus germanorũ q̃dã collegerũt.Veluti huiꝰ nauticę artis ꝑitiſſimꝰ antiſtes Cor.Taci.q̧ ĩſtructa naui hoc mare ĩgreſſus nos p̃uertit,ac uiã alioq̧ difficilẽ ſua nauigatiõe leuauit.Sunt & alii bellicę artis deſcribẽdæ diligẽtiſſimi auctores,q̧ peculiarit̃ germanorũ uirtutes ac bellica ſacramẽta demõſtrabãt.Hi tñ in naſcẽdis patrię noſtrę fructibꝰ reſederũt,qualitates terrę q̃ polorũ germãię excluſerũt.Vñ ii bñ ad noſtrã metã deferebãt̃,reditu tñ carẽtes,ab iis q̃ patrię noſtrę auſpicaciſſima ſũt receſſerũt.Quare nimis depoſita occulta ac ſolitaria uia hęc erit,quã ĩ ſeq̃ntibus ſex libris ratibus ingrediemur,in q̃ ſi pede lapſi fuerimꝰ,aut errore q̊dã ducemur, añq̃ ad deſtinata littora deuenerimꝰ,id nõ nobis,uerũ uiæ tã ũbratili ĩ iudiciũ ueniat,q̃ raro hactenꝰ uiatore nixa,oĩbꝰ ſignis ac diuerticulis caruit,& uerę tramitẽ ĩualeſcẽtibꝰ ſpinis aut fluctibꝰ dãnauit,maioreſq; occaſiões errãti q̃ fœli-

cit̃ tranſeunti reliq̃t. Satis igit̃ mihi ſit per qualeſcumq; neceſſitates, ad tutum ſalua ſaltẽ uita euadere,& ſucceſſori nr̃o,ut ſtudio meo adiut⁹,cãdidi⁹ p̃ id itineris uehat̃ iponere.

De fructu & arboribus Germaniæ. Ca. i.

Arbores & fruct⁹ germanię

ANteq̃ Germanię fructuũ genera ingrediar,pauca nobis prius de fertilitate eius dicenda ſunt. Priſci omni pene fertilitate Germaniã exuerunt,annos neſcio. Quã uero iam ſpeciẽ de ſe p̃beat Germania: ſenſu ſu patet. Celtes germanus poeta neotericus,qm̃ nobis antiq̃rum allegatio aufertur, hiſce carminibus patriæ noſtræ fœlicitatem oſtendit.

Terra hominum pecudumq; ferax,quoq; ubere glebo,
Spiciferam cererem,multo cum fœnore reddit,
Paſcua florigeris extendens pinguia pratis,
Ingentes lacus,uarias uaſtaſq; paludes.

Et Beroaldus in car. de Germania.

Fœlix frugibus inclyta & metallis
Et diues pecoris.

Mantuanus in Dionyſio ita loquitur.

Et uada Teutonici tangit uaſtiſſima Rheni
Terra hominum frugumq; ferax, armenta gregeſq;,
Vberibus paſcens glebis,non languida cœlo.

Cor. Tacitus terrã hanc ſyluis horridam,aut paludibus fœtidã ſcribit,&humidiorẽ qua Gallias,uẽtoſiorẽ qua Pannonicam & Noricã aſpicit terram. Idem Cornelius informem,aſpam cœlo,triſtem cultu & aſpectu Germaniam formauit. Hęc Cornelius,ex quib⁹ ſterilitatem inferre nititur. Eum ſecutus ẽ Sabellic⁹ lib. ii. Ene. vi. Forſitan apud antiquos eius terræ cultus intempeſtiuior q̃ nunc uidebat̃,ut lib. ii. cap. de Agricultura diximus. Iam uero ſatis fructuum capax eſt. Sordidiores partes Germaniæ ſunt Polonia & Gotthia,ubi raro fructus naſcitur,ut in alpibus Rhæticis. Item Cauchos Plyni. li. xvi. ca. ii. na. hi. immunes fructuum eſſe ſcripſit. Sic & getæ terram colunt. De qua ita Ouidius libro primo de Ponto.

Orbis in extremis iacio deſertus arenis,
 Fert ubi perpetuas obruta terra niues.
Non ager hic pomum,non dulces educat uuas,
 Non ſalices ripa robore monte uirent.
Neue fretum laudes: terræ magis æquora ſemper
 Ventorum rabie ſolibus orba tument.
Quocunq; aſpicies: campi cultore carentes,
 Vaſtaq; (quæ nemo uendicet) arua iacent.

Cõtra & Auſtria tãto fertilior agit,q̃to hęc ſteriliora loca ſordẽt. Quid Alſatico uino & cerere fœlicius: cuius meminit Rigmannus Phileſius illo carmine de Vogeſo dicens.

Munera cum liquido præbet cerealia Baccho,
 Ipſaq; frondeſcit floribus omnigenis,
Hunc Bauari,Sueui,prædulcia dona lyei
 Potum,teutoniæ maxima parſq; capit.

Nolo Bauarię & Sueuię mẽtionẽ facere,uerũ uni⁹ tm̃ regiõis Pruſſię,qua beatior terra non agnoſcitur,ſi e cœlo Iuppiter delaberetur,nullam potiorem Pruſſia terram facile attig eret. Pabulis etiã Germania apud priſcos ualuit,cuius rei teſtis eſt Plynius lib. xvii.

ca. iiii. licet Germaniã arboribus frugiferis impatientẽ dixerit Cornelius, uerũ fallit. Ex cœli etiã coniectura Plynius rationẽ affert li. xvii. ca. ii. na. hiſt. in ſeptẽtrione, inquit, arbores fructiferas conſeri poſſe, & de Gallia ꝓbat. Dracontius Rhenũ abundare ſcripſit arboribus fœcundiſſimis, caſtaneis, amygdalis, & nihil q̃d utile ſit, huic abeſſe, baccho ꝑterea ditiſſimũ. Territorio etiã Vãgionũ nil fertilius arbitrant̃, alii ciuitatẽ Roſteck maritimã, & Viẽnam Auſtrię urbẽ ac Argentinã cõferre uolunt, hæc de fertilitate germãię, nũc de gẽmis agem⁹.

De fictione & fabula Phaetontis, unde electrũ natum ſit. Ca. ii.

ANili cõmento poetæ electrũ ex Phaetontis ſororũ lachrymis aiunt ꝓcreatũ, & iuxta Eridanũ naſci, ut Euripides in Phaetonte, & Ouid. lib. ii. Metamor. Occaſio mentiendi græcis fuit, q̃a Phaetontis tp̃e incendiũ increbuit, Beroſo li. ii. & Euſebio authoribus, & quia, ut Cato in fragmẽtis ait, omibus liguribus parens fuit Phaeton, unde iuxta Eridanũ ſuccubuiſſe Phaetontẽ ferunt, & ex lachrymis ſororũ Electrũ inde natum, ideo q̃dam electrum a ſole torridũ, ſuo ſponte naſci dixerũt. Huic opinioni Lẽotius Theſſalus, Higinius et Paulus Peruſinus accedunt, q̃rum myſtica in hoc ꝓbo. Sol ẽm apud Homerũ vi. Ili. dicit̃ ἠλέκτωρ. Ait etm̃ Homerus Ilia. τ. κάλλει παμφαίνων ὥς τ᾽ ἠλέκτωρ ὑπερίων. Pulchritudine ſplendens ſicut indefeſſus hyperion. Plynius q̃q; ſubſcribit priori opinioni ſolẽ dici ἠλέκτρα, alii probant ex eo, quia homines ſuſcitet, & dicat̃ quaſi τοὺς ἀλέκτρους. i. ſine lecto hoĩes faciat ſurgere. Cõcordat Suidas q̃ ἀπὸ τοῦ λαμπρότητος τοῦ ἠλέκτρου. i. a ſplẽdore electri, aut quia ἄλεκτρος καὶ ἀκάμας indefeſſ⁹ ac iceſſans ſtella ſol ẽ. Idẽ Heſichy⁹ exponit ſolẽ ob ſubſtantiã electri, uel formã ſic appellari. Quod aũt e filiabus ſolis ex lachrymis ortum ſit electrũ: non conuincit̃, hæc enim ob nominis cõuenientiam in ſole & electro e ſolis filiabus electrum ſtillaſſe autumauerunt. Fabula Phaetontis

Vbi naſcatur electrum terrarum. Ca. iii.

SCriptores in hoc maxime diſcordant, ubi nam terrarum electrũ creſcat? Alii iuxta Eridanũ. i. Padũ naſci dixerunt electrũ (ut iam dixi) cuius rei teſtes ſunt Aeſchylus, Philoxenes, Nicander, Satyrus, & Lucian⁹, cui⁹ hęc ſunt uerba Iouis ad ſolẽ de Phaetonte, ὡς ἐκεῖνον μὲν, αἱ ἀδελφαὶ θαπτέτωσαν ἐπὶ τῷ ἠριδανῷ ἵναπερ ἔπεσεν ἐκ διφρευθεὶς ἤλεκτρον ἐπ᾽ αὐτῷ δακρύουσαι, καὶ αἴγειρον γινέσθωσαν ἐπὶ τῷ πάθει. i. Ideo hũc ſorores ſepeliant in Pado, ubi lapſus eſt auriga, electrũ ob ipſum lachrymantes, & ſuccinum fiat præ paſſione. Ouidius ſecundo maioris hunc ſecutus eſt, in hæc uerba prorumpens. Electrũ in pado naſci

Inde fluunt lachrymæ ſtyllataq; ſoleq; rigeſcunt
De ramis electra nouis, quæ lucidus amnis
Excipit, & nuribus mittit geſtanda latinis. Virgi. primo Georg.
Et mœſtum lachrymat templis ebur æraq; ſudat
Eridanus.

Hoc aũt falſum eſſe Italiæ teſtimonio Plynius li. xxxvii. ca. xii. ait, & alii, ac nuſq; apud Padũ electrũ inueniri ſcribunt. Plynius eodem ca. tertio. Hoc græcis occaſionẽ mẽtiẽdi dediſſe putat, q̃a Veneti primi rei famã fecerunt, q̃ ꝓximi Pãnonię id accipiẽtes circa mare Adriaticũ detulerũt, & ibi

uendiderunt,unde Pado annexa eſt fabula,ait eñ Plyni.centũ millib9 paſſuũ
Carnuntum abeſſe a littore Pannonię, quo electrum inuehatur. Alii quia pri
mũ apud Eridanum arbores uiſas legerunt,hanc fabulam finxerunt,ut ait So
linus. Alii cum uiderũt non inueniri electrum iuxta Padum, dixerunt electri-
das inſulas eſſe in Adriatico,quo Padus diuertatur,ibi enim Rhodanum et Pa
dum confluere,huiuſmodi opinioni incubuerunt, Euripides & Apollonius.
Theophraſtus in Liguria ait naſci electrũ & Phaetõtẽ obiiſſe in æthiopia Hã
monis,ob id ibi delubrũ eſſe. Huius opinionis & Sudines & Metrodor9 erãt.
Hi rationẽ ex eo cœperunt,qa Ligures a Phaetonte orti,genus eorũ deduxe
runt,ut Cato in fragmentis aſſerit,unde qa apud ipſos Phaetontẽ floruiſſe ſci
uerunt,mentiẽdi facultatẽ ſibiipſis fecerunt. Alii in Britannia ſtillari electrũ pu
tabant,ut Sotades ſcripſit,huic aſtipulat̃ Strabo li.iii. & Dionyſius in περι. & ni
fallar Solinus. In Scythia quoq; naſci alii dixerũt,ut Philon,& foſſile electrũ eſſe
indicauerunt. Alii iuxta lacũ Sicyonẽ hoc naſci uoluerunt,ut Mneſias. Alii iu-
xta Attlanticũ mare,iuxta Cephiſidã illud oboriri annuerũt,ut Aſarubas in In
dia,alii & in ægypto dicũt,ut Nicias. Solinus quoq; cap.xxix. Indiæ meminit.
Alii in inſula Baſilica ut Timæus,& Diodorus Siculus li.vi.obteſtati ſunt. Ply.
li.iiii.na.hiſt.ita ait ex inſulis ante Scythiã quas Pãnonias dicũt, uno abeſſe aiunt
a Scythia diei curſu,in qua ueris tpe fluctibus electrũ eiiciat̃. Huius opinionis
Xenophon Lãpſacenus fuit,q(ut idẽ Ply.li.iiii.ait) a littore Scytharũ triduæ
nauigationis eſſe arbitrat̃ inſulã imẽſæ magnitudinis,quã Baltiam noĩant. Py
theas eã Baſileã uocat,& ab inſula aliqua triũ dierum nauigatione abeſſe uult.
Huic opinioni ſubſcripſit etiã Metrodorus Scepſius,qui in inſula Baliſca ſucci
num creſcere æſtimat,apud Plyniũ lib.xxxvii.ca.iiii. Hermolaus Barbarus le-
git in Baltia uel baſilia,non Baliſca. Verũ hi græcorũ oẽs electri meminerunt,
non de electro ſuccino dicto locuti ſunt,uerũ tm̃ de illo q̊d ἀλλότυπον χρυσίον με
μιγμένον eſt,ut Plynius lib.xxx.ca.iiii.innuit,quintã argenti portionẽ electrũ uo-
cat,cuius & Homerus meminit dũ.λ.Odyſſ. Menelai domũ deſcribit pulchrã
χρυσοῦ τ' ἠλέκτρου τε καὶ ἀργύρου ἠδ' ἐλέφαντος ξηνὸς που τοιήδε γ' ὀλυμπίου ἔνδοθεν αὐλή.
Auro uel ebore argento ſimul & electro Qualis olympiaci Iouis intus emi
cat aula. Hæc ideo ſcripſimus,ut dũ Plynius ſuccini mentionẽ facit,& ibidẽ
tñ tot authoribus pene ubiq; electrũ naſci dixit,ſane intelligat̃ aut poti9 refellat̃

Electrũ ſolũ in Germania naſci,q̊d dicitur ſuccinum. Ca. iiii.

VErior ergo opinio eſt in Germania tm̃ naſci electrũ, cui9 rei teſtis eſt
Beroaldus in laude Germaniæ & Zacharias Lilius. Cornelius Taci.
in germania apud æſtiorũ,inquit,gẽtes iuxta Suitici maris littora ele
ctrum eiicit̃. Solinus cap.xix. poſt Scythas apud Ingæuones hoc oriri ſcribit.
Plynius lib.xxxvii.ca.iii. Certũ,ait,eſt ipſum gigni in inſulis ſeptentrionalibus
Oceani,in inſula Gleſſaria a noſtris, Auſterania a barbaris dicta, cuius etiã lib.
iiii. ca.xiii.meminit. Celtes iuxta Codoneum electrum colligi ſignificauit. Dan
da ergo uenia eſt illis qui eum iuxta germaniam naſci dixerunt. Mithridates in
Germanica inſula Cedro dicta, Nicias quoq; in partibus Oceani electrum in

Electri fons

ueniri ꝓbauerunt. Pytheas apud Guttones germanorũ accolas ſpacio ab Oceano ſtadiorũ ſex milliũ electri copiã ſcatere putauit. Hæc Plynius lib. xxxvii. ca. ii. Metrodorus etiã, ut dixi, in Baliſca inſula germanica electri fontes collegit. Vt aũt gręcorũ error pateat, ſolũ apud Germanos naſcit̃ electrũ, q̃d Cornel. his uerbis dixit de germaĩs. At ſoli oĩum Gleſſum (q̃d uocãt ſuccinũ) int̃ uada atq; ipſo littore legunt. Et Celtes. Et capit ĩnumeras codouea ꝑ æq̃ra naues, Quę Gleſſum eiiciũt, q̃d ſuccinus ore latino Dicit̃, & noſtris tñ reperit̃ ĩ oris. De illo multa apud Solinũ ca. xxix. Crederẽ & in aliis regiõibus electrũ ĩueniri ſub mari, uerũ rariſſime. Inuenit̃ tñ in littore Pruteno tm̃, quod aliq ex maris altitudine cõſueuiſſe uolũt, & uẽtorũ tẽpeſtate, q ex aliis regiõibus ſuccinũ ad littora Prutenorum appellant.

De noĩbus & generibus electri, & ꝙ electrũ ſit ſuccinum. Ca. v.

SVccinũ latine, gręce αἴγειρον dicit̃, Euſtathio & Luciano auctoribus, de q̊ iã mẽtio erit. Dionyſius gręc⁹ κεῖθι δ᾽ κελτῶν παῖδες ὑφήμενοι αἰγίροισι. δάκρυ᾽ ἀμέλγουσι χρυσαυγέος ἠλέκτροιο, Succina Celtarũ pueri ſtillãtia legũt. Hoc nos gleſſum, Cornelio, Celte, Plynio, auctoribus uocamus, inde Gleſſaria inſula dicta (teuto. Sudau) ubi gleſſum (teuto. augſtein) naſcit̃. Legi apud Lucianũ αἴγιρον ꝓ electro. Suidas huius dictiõis in nullo meminit. Heſichyus tñ αἴγιρος εἶδος δένδρου ἐστι inq̃t. i. ægir⁹ ſpẽs arboris eſt. Succinũ aũt gręci uocãt attica lingua ἤλεκτρον nos electrũ, & idẽ eſt cũ ſuccino, q̃uis aliq negẽt. Audiãt hi Beroaldi doctiſs. uiri carmẽ de laudib. germanię. Et diues pecoris fœlixq; gẽmæ Quod gleſſum uocitãt, tui parẽtes Electrũ attici, ſuccinũ latini. Plyni. q̊q; li. xxxvii. ca. iii. ex ſcriptoris gręci unius authoritate electrũ dixit. i. aureũ colorẽ. Et paulo poſt ỽba Plynii illa ſũt. Hoc lyncuriũ dici cogit authorũ ꝑtinacia. Quippe etiã ſi nõ electrũ id eſſet, lyncuriũ tñ germanicũ eſſe cõtẽdũt, fieri tñ ex urina cuiuſdã lyncis, nã λυγκούριον lyncis urina eſt ἀπὸ τοῦ οὐρεῖν. i. a mingendo, & ad ſe nõ tantum rapere folia & ſtramẽta, ſed & æris & ferri laminas, ut ſcribũt Diocles & Theophraſtus. Hęc Plynius. Ex cuius uerbis tñ nõnihil habemus, ſuccinũ eſſe electrũ, qa ait Plynius, & ſi non electrũ eſſet. Id electrũ Lucia. & Heſichyus putãt dici & ſuccinũ, q̃d phaetõtis ſorores ſudauerĩt lachrymis. Dionyſius q̊q; in geographia ubi de pado loquit̃, electri meminit, a ſororib⁹ Phaetõtis fuſi & illud ſuccinũ dici ait. Martialis etiã uidet̃ electrũ & ſuccinũ idẽ dicere, canit eñ de electro, quia fabulã Phaetontis allegat, & poſtea ſuccinũ uocat lib. iiii.

Varia electri gña

Et latet & lucet phaetontide concida gutta
Vt uideatur apis nectare clauſa ſuo. Et idem.
Flentibus Eliadum ramis dum uipera ſerpit,
Fluxit in obſtantem ſuccina gemma feram,
Quæ dum miratur pingui ſe rore teneri,
Concreto riguit uincta repente gelu. Idem libro vi.
Dum phaetontea formica uagatur in umbra,
Implicuit tenuem ſuccina gutta feram. Illis etiam carminibus Martialis lector ſpeciem ſuccini uidet, hoc eſt Dionyſius quem poſtea allegabo.

De aliis nominibus electri & ſuccini generibus,& uirtute eorꝫ. Ca. vi.

Lyncurium N Vnc aũt aliis gñibus ſiue ſuccini ſiue electri inſeruire uolo.Demonſtratus grȩcus electrũ λυγκουειόν uocauit,et ex urina lyncis fieri ait,vñ nomen habet λύγξ græce.i.lynx.Plyni9 li.xxxvii.ca.ii.& iii.Diocli & Theophraſti authoritatibus,folia & ſtramenta electrũ rape ait, & æris & ferri laminas,& multa de illo Plynius ubi de ſuccino diſputauit. Sunt aũt duo ei9 gña.Fuluũ,q̃d e maribus lyncũ naſcit̃.Languidius uero et candidius ex urina fœminarũ,ut Demonſtratus & Plynius collegerũt. Cȩterũ id nihil ad bacchũ hũc. Electrũ ſcripſit Philon foſſile eſſe,& erui fuluũ,candidũ, & cerei coloris, hoc electrũ dici.Fuluũ uero Sualternum,ut uidet̃ apud Plyniũ lib.xxxvii.ca.ii.

Locus Plynii Idẽ Ply.lib.xiii.ca.iiii.na.hiſt.aſſerit electri uirtutẽ hãc eſſe,ut ad lucernarũ lumina argento clarius ſplendeat.Idẽ Ply.li.xxxvii.ca.iii.ex authoritate Thiſonis grȩci ſuccinũ contra febres utilẽ eſſe ꝓbat.Calliſtratus contra lymphaticos ualere putat.Plynius ibidẽ,nec his nec tetris p̃ciũ eſt,textus eſt corruptus,nec his nec cereis p̃cium eſt legit Hermolaus Barbarus,cui ego adhæreo,authoritate Philonis,& Plynii ca p̃cedente.Dionyſius (cuius uerba ſequũt̃) paleos rape dixit electrũ. Succinũ p̃terea dũ primo naſcit̃,ex ſpecie camelorũ falernũ dicit̃, ut ait Solinus ca.xxix. Virtus ſuccini eſt (ut Cornel.ait) ſi ignẽ admoueas in modũ tedȩ accendit̃,alitq́ꝫ flammã,pinguẽ & olentẽ,in picẽ lenteſcit.Solinus cape

Succini uirtus & p̃ſtantia. ait folia ſuccinum. Plynius.lib.xxxvii. c.iii.ſubſcribit Cornelio,ait eñ.Radimẽta ſuccini oleo addito flagrare dilucidi9 diutiuſq́ꝫ lynci medulla. Credo id Iuuenalẽ uoluiſſe,cũ ſcribit ſaty. In cuius manib9 ceu pinguia ſuccina tinctos Cernis. Martialis q̃q́ꝫ li.iiii.pinguẽ rorẽ dixit ſuccinũ, Iuuenalis eſt locutus de fœminis.Fœminæ eñ Romanorũ illo ſuccino illecti geſtabant,ut apud Martialẽ legit̃.Ouid.q̃q́ꝫ ſecundo maioris id oſtẽdit.Nero (ut ait Solinus) uoluptatẽ ſibi futurã ſine ſuccino negabat,huic ergo Germanię dux xiii.millia librarum donauit.Plynius tranſpadanas mulieres ſuccino uti ſcripſit. Martialis epigrã. li.vi.de ſepulchro Cleopatræ. Nec tibi regali placeas Cleopatra ſepulchro: Vipera ſi tumulo nobiliore iacet. Tanta gratia,tanta nobilitas, ſuccini apud priſcos fuit. Claudianus dũ meminit gẽmarũ Probi cæſaris,inq̃t. Et bellica uictrix Electro Tyberis,pinus format in auro Cingũt æra lupã,mauors adamante choruſcat. Gña eius duo ſunt ſecundũ Plyniũ,Candidũ & id q̃dem p̃ſtãtiſſimũ,fuluis uero maior eſt auctoritas, des gelen augſtains. Verũ nulla ad candidũ cõpatio,oẽs eñ ſuccini uirtutes in cãdido latent.Accedit q̃d aureo uno plus fului emat̃,q̃ xx.aureis candidi.Re ergo uera uirtutes eius ſunt,adhibito naribus ſuccino puerperũ,igne paululũ obuſto,continuo partũ reportat. Itẽ ex eius odore uirgines cognoſcunt̃,nam niſi inuiolatæ fuerint, urinã emittunt,ſubetaneæ mortis quoq́ꝫ remediũ auferre ſuccinum dicunt.

Quomodo naſcatur Succinum & Electrum. Ca. vii.

N Icias apud Plyniũ ex radiis ſolis electrũ pinguẽ ſudorẽ relinq̃re,& in æſtate in Germanorũ littora eiici teſtabat̃.Plynius.Naſcit̃,inquit,defluente ſuccinũ medulla,pineæ arboris,ut gũmii,ceſaſis,reſina pineis

erūpit,humoris abundantia denſat̃ rigore,uel tēpore,aut mari, hæc Plynius, textus eſt deprauatus,Hermolaus Barbarus legit denſat̃ frigore aut tēpore autumnali.Quod uerū eſſe ex Solino cognoſcimus,cuius hæc ſunt uerba, arbor eſt ſuccinus pinei gñis,cuius meridionale tēpus autūni ſuccinū lachrymat.Addit Plynius,tum uero intumeſcens,æſtus rapuit,ex inſulis certe non littora expellit̃,ita uolubile,ut pendere uideat̃,q̃d arboris ſuccinū etiā ueteres dixerūt, ob id ſuccinū appellantes,Hæc Plynius.Cornelius a luxuria Romanorū ita nomen ſuccino contigiſſe ſcribit. Solinus primo corticoſum hunc naſci ait.Cor. ita loquitur,rude ſuccinum legit̃, informe ꝓfert̃,ꝓciumqꝫ mirantes accipiunt, diu inter cætera maris eiectamenta iacebat,donec noſtra luxuria id quæſiuit, Hæc Cornelius.Martialis de eius creſcendi natura. Vera minus flauo radiant electra metallo. Dionyſius in περι.ita dixit interprete Priſciano.

Locus Plynii

Species ſuccini

Eridani fontis contingens rauca fluenta.
Hic electra legunt alnis ſtillantia celtæ
Succina,quæ memorant mellis uiniqꝫ colore
Quæ paleas rapiunt,tractu frondeſqꝫ caducas
Naſcitur electrum præfulgens luce nitenti
Menſe ſolet primo qualis ſplendeſcere luna.

Re uera ut ab ocularibus teſtib⁹ accepi,naſcit̃ in mari germāico,in inſula Auſtrania (teuto.in dē ſtrom) eo pacto.Oriēte maris & uentorū tēpeſtate,Pruteni uiri parit̃ & mulieres edicto principū ad mare tendunt,uiri nudi mare intrantes ut faſciculos piſciū,maris ſtercus circa littus accipiunt,pueri electra inde ſepant, fœminæ ignibus & pellibus nudos uiros frigore affectos obſeruant,& ita uiri iuramento a principe aſtricti,ei collecta ſuccina deferunt.

Succinū quō colligat̃

De aliis metallis & gemmis Germaniæ. Ca. viii.

CEraunioꝝ etiā gña diuerſa ſunt,ut ait Solinus ca.xxii.Germanicū cādidū eſt,ſplendet aūt ceruleo fulgore,& folia rapit.De ceraunio germanico plura etiā Zach.Lilius.Plynius aūt ceraunii meminit,nihil tñ de germanico ceraunio.Celtes in Hercynii montibus iaſpides,& diuerſa marmorū gña eſſe dicit,Cryſtallūqꝫ,uulcaneas,gleſſarias,picearias,uitrearias, carbonarias,Cyclopū officinas,& in plurimū Hornbergenſes ciues illarū dños eſſe.Fluuiis etiā margaritarū & auri feracibus plenā germaniā. Hęc ille. Gallica etiā reperit̃ in Germaniæ cōtinentibus,quā gemmā Arabicis āponunt, & tm̃ in ſaxis reperit̃.Solinus ca.xxix.& Zach.Lilius uiridū hunc gallicū in Germania naſci dixerunt,Plynius dum de gallico loquit̃ Germanię non meminit.

cerauniū

Adamas q̃qꝫ in Germania orit̃ (q melior eſt arabico) Anthidē dixerunt, cōtra lymphaticos ualet, ut Metrodorus Scepſius,& Plynius na.hiſt.li.xxxvii. ca.iiii.collegerunt.Dionyſius iuxta Agathyrſos naſci dixit,cui aſtipulat̃ Ammianus Marcel.li.x. Cryſtallū q̃qꝫ in Germania reperit̃,auctore Zach.Lilio, Smaragdus pallida, q̃ nihil iucūdius in germania uirere a Solino ſcribit̃. Rhenum etiā abundare auro & cæteris metallis & gēmis Dracuntius aſſerit, nec Tago nec Gangi cedere.Et licet reliquę regiones ſmaragdis myrrha abunda

Adamas.

Cryſtallū

rint, illic tñ ut in Arabia India ſolis feruorẽ aut aĩaliũ ferocitatẽ, apud Scythas frigiditatẽ tantã graſſari, ut illis uti uix det̃, Hæc ille, Truſilam etiã paruam alio qui aquam Haſſiæ, gemmas reportaſſe fama uulgauit. Onychen lapidẽ p̃cioſiſſimũ in Germania oriri Plynius auctor eſt li.xxxvi.na.hiſt.ca.vii. Naſcunt̃ & aliæ gẽmæ in germaniis, q̃ p̃ſtãtiores & nobiliores illis ſunt, q̃ in Arabia aut India creſcũt, ueluti Calaidę & Topatii, ut ibidẽ Ply. ait lib.xxxvi.cap.viii.

De Auro Germanorum. Ca. ix,

De auro germãiæ.

NEc aureæ uenæ Germaniæ deſunt, p̃ſertim in mõtibus ac fluminibus Totus enĩ ferme Rhen⁹ illis adeo ſcatet, ut egregie ei⁹ ripã Homeri co uerbo ἀργυροδίνην appellare poſſemus. Aiunt & in aurifero fluuio aliq̃ edera dicto, in partibus Haſſię, maxĩe tp̃e hyemali auro℞ cruſtas reperiri. Poteſt Germania id laudis ſibi ꝓmittere, ꝙ plus auri ex ea ſola erũpat, ubi Bohemiã reſpicit, iuxta Cremitz, & in locis inter Marcomanos, Vngariã ac Saxoniã, q̃ ĩ tota Gallia, ac Hiſpania. Quis aurifodinas apud Tyrolẽſes ignorat? quẽ Lotharingorũ fodinæ p̃tereunt. Antiq̃ uero oĩ auro Germaniã exuerũt, quẽadmodũ Cor. Tacitus in Germania et Sabellicus. Ita & in Scordiſtarũ germanorũ regiõe, q Galatę dicti erãt, aurũ nõ repiri Athenę⁹ li 5. his v̾bis ꝓdidit.

τῶν δὲ γαλατῶν οἱ κορδισαὶ καλούμενοι, χρυσὸν μὲν οὐκ εἰσάγουσιν εἰς τὴν αὐτῶν χώραν, λῃζόμενοι δὲ τὴν ἀλλοτρείαν καὶ ἀδικοῦντες οὐ παραλείπουσι, τὸ δ᾽ ἔθνος αὐτῶν ἐστὶ μὲν λείψανον τῶν μετὰ βρέννου στρατευσαμένων ἐπὶ τὸ δελφικὸν μαντεῖον, γαλατῶν δέ τις βαθανάτιος ἡγεμὼν αὐτοὺς διῴκησεν ἐπὶ τοὺς περὶ τὸν ἴστρον τόπους ἀφ᾽ ἧς καὶ τὴν ὁδὸν δι᾽ ἧς ἐνόστησαν βαθανάτιον ἔτι καὶ νῦν προσαγορεύουσιν. ἀφωσιώκασι δὲ ἄχρι τὸν χρυσὸν. καὶ οὐκ εἰσφέρουσιν εἰς τὰς πατρίδας, δι᾽ ὃν πολλὰ καὶ δεινὰ ἔπαθον. ἀργύρῳ δὲ χρῶνται καὶ τούτου χάριν πολλὰ καὶ δεινὰ ποιοῦσι,

q̊d hunc nobis ſenſum facit. Galatæ q Scordiſtæ nuncupant̃, aurũ in regionẽ eo℞ non inferũt, populantes uero alienã regionẽ ac uiolentãtes, non negligũt. Hi aũt Scordiſtæ ſunt uocati, q reliq̃æ Galatarũ extiterunt, q cũ Brenno duce

Bathanatũ

tunc tp̃is militauerunt, q̃n Delphos diripuerunt. Deinde Galatarũ dux Bathanati⁹ quiſpiã ſic dictus eſt, q eos in regione (q̃ circa Iſtrũ eſt) collegit, ſedeſq; capere iuſſit, unde & uiã qua ad Iſtrũ redierant, Bathanatũ & hodie uocant. Q̃ aũt ſacrilegio aurũ diripuerunt, cõtigit eis, ut non in patriã intulerint, uerũ ei⁹ gratia plurima duriſſimaq; paterent̃. Cæterũ argẽto utunt̃, & cauſa argẽti grauia pericula ſubeunt. Hæc ille, cui Iuſtinus hiſtoricus ad uerba reſpondet.

De uariis metallis Germaniæ & artificibus. Ca. x.

æra Ger.

GErmãiæ nec alia q̃cq; metalla deſunt, in comitatu.n. Vualdeckenſi ſub ditione Haſſię Lantgrauii, plumbum optimum effodi dicunt. Gretz latine Sauaria, Carinthiorũ ciuitas, cultellis fabricãdis nobiliſſima eſt. Norici uero fabricatura ferrea cæteris p̃ſtant. Vnde Martia.li.iiii. Seuo bilbilin optimã metallo, Quæ uincit chalybaſq; noricoſq;. Aurifabrorũ uſus rarus erat apud Germanos, nã auro caruerunt Germani, aut raro auro utebant̃. Cornelio & Sabellico authoribus. Etiã Strabo lib.vii. multos germanorũ indigentia auri laborare dixit. Et Ply.li.xiii. de auri cõtẽptione ipſorũ (ait) nullos annulos apud maiores hoim̃ impio degentiũ partes ſuo etiã tp̃e repiri. Corneli⁹ & Sabellicus, aureis uaſis germãos ab imp̃atorib⁹ uel ducibus donatis ſcribũt

puiſos

ꝓuiſos, cæterum fictilibus uſos. Habuit tñ argenti uenas & auri. Strabo eñ li.
iiii. Heluetios magnã auri uim poſſidere aſſerit. Polybius ſcribit ſuo tpe in No
ricis & Tauriſcis aurum inueniri, ut foſſæ id gerant duorum tñ pedũ ſpatio
ſi foderent. Strabo huic li. iiii. cõſentit. Cor. Tacitus q̃q; nõ negare uelim oĩno
(inqt) nullã argenti uenã apud Germanos eſſe. Plynius & ſuo tpe uenas argẽ
ti in Germania reptas innuit li. na. hiſt. xiiii. ca. i. Sunt & ꝓfecto multę noſtra tẽ
peſtate uenæ apud nos. Quis eñ apud Goſlarianas ignorat uenas? quas Ot
to primus erexerat, ut placet Otto Friſing. li. vi. ca. xx. & ampliſſimo fœnore ra
dices apud Lotharingos, Saxones. Itẽ in introitu Bohemiæ apud Hungaros,
Carnos, iuxta Saltzburg, copioſiſſimis uenis argẽtũ ſcatet. Aeneas Syluius ad
Martinũ Maier. Audi uenas auri quas ignorauere priſci, apud uos reptas, ĩ
Bohemia montes Cuthini Cuttenberg, in Saxonia Stansbergii, in Miſnia Fri
bergii, Vulturnicq; Niualeſcq; montes Sneberg. Inexhauſtas ꝑterea oſtẽderũt
argenti mineras duces Auſtrię in Aeni & Amaſi uallib9, & in Stiria apud ſan
ctũ Leonhardũ non lõge a Volſpergia argentũ effodiũt. Rhenus aureas euol
uit arenas, in Bohemia montes uident & fluuii, in qbus ad magnitudinẽ ciceris — Rheni aurea harena.
aureæ granę fluunt. Inueniunt & Thaboritę in Hungaria, aurũ apud Creme
tiã reperit. Hæc Aeneas Syluius. Martialis Rheni caput aureũ dixit, ſecundum
Calderinũ ex eo, qa aureã harenã ꝓducit. Celtes in Hercynio arces æreas inex
pugnabiles argenti auri & uniuerſi gñis metalli uenas inexhauſtas referre col
legit, ut in carminibus idem adducit, dum inquit.

Prinde metalliferos extollens undicq; montes
Argenticq; auricq; ferax uariiſq; metallis,
Plurima perpetuis effundens munera uenis,
Fornaceſcq; cauas liquidus quibus æſtuat ignis,
Brontis opus, Steropiſcq; gerens liquefacta metallo,
Extendit uarias (ubi ferri lamina) formas.

Plũbi uero laminas copioſiſſimas
iuxta Polonos reperiri ſcribũt. Coruinus iuxta Cracouiam ait illo carmine. — Plumbũ.

Terra fœcundis nimium dehiſcit fera metallis
Aera inexhauſtis tenebroſa uenis
Et ſimul ſurgit rudis impoliti
Lamina plũbi.

Nõ lõge iuxta Quados uidelicet minera ferri eẽ Ptol. ait li.
c. ὑπὸ δὲ τὸν ὀρκύνιον δρυμὸν κουάδοι ὑφ' οὓς τὰ σιδηρωρυχία. i. Sup uero Hercyniam
ſyluã Quadi apud q̃s ferri minera effodiũt. De germanorũ auri uena Ply. li.
xxiiii. ca. i.

De aĩalibus & pecoribus Germanię. Ca. xi.

GErmaniã pecorũ feracẽ Celtes dixit, & Tacitus, cuius ſunt hæc uerba
Pecorũ fœcũda, ſed plerũcq; ĩprocera, hæc Cornel. in principio libri
In fine q̃cq; Fennos germanos eſſe augurat ex eo, qa pecoribus & p — Pecora Germãię.
nicitate gaudeãt, ex q̃ habeo, germaniã olim pecoꝝ curã ſuſcepiſſe. Nã eq̃ꝝcq;
leta pabula illic patẽt, de qbus Plynius li. xvii. ca. iiii. na. hi. Sunt tñ aliq regiões
Germãię ubi pecorũ penuria graſſat, ut apud Cauchos, teſtis eſt Plyni. li. xvi.
ca. ii. na. hiſt. & econtra Pruſſię Heluetiorũ, Hũgarorũ pecoribus nihil fœlici9.

Boues illic ſunt ceruis ſimiles,qui unũ cornu excelſum gerunt,ut Zach. Lilius & Cæſar li.vi.belli Gallici teſtanť.Polybius hos boues peculiaris formę eſſe tradit,ad ſtaturã cerui,collo tm̃ excepto & uillis ſeu ſetis,in qbus plus aſſimulãt apro,gerũtq́ ſub mento carnis globũ ad magnitudinẽ palmi,capilloſum q́ꝗ̃ Locus Plynii craſſitudine,& equi pulli caudã.Multa de illo Strabo li.iiii. Plyni.li.viii.ca.xv. na.hiſt.Qui ceruice quadã ſiſitudine eos eſſe ꝓbat,textus eſt deprauatus cerui ſiſitudine legit Hermolaus Barbarus.Solinus ca.xxix.hos ſetoſum collũ habere ĩdicat,ultra taurorũ magnitudinẽ,horribili ꝑnicitate uigere,& captos nõ aſueſcere.Sunt & Viſontes feræ in Germania,ut uult Zach.Lilius.Solinus Viſontes feris ſimiles dicit uilloſa colla gerẽtibus.Plynius li.viii.ca.xv.Biſontes uocať, uerũ textus menda notãdus eſt.Celtes ſcribit trans Viſtulã a Sarmatis hos uenari,alii uolunt hos eſſe ceruos(de qbus diximus) alii negant Plynio authore q̃ de Biſontibus & bobus ceruis ſimilibus loquiť.Celtes in Germania ſcribit in Hercynio circa Sarmatiã Viſontes oberrare. Diuerſaſq́ feras uolucres ĩ ſaltibus abdens Per Maſouina truces abſcondens rura uiſontes. De oĩbus illis animalibus Ammonius Francorum hiſtoricus lib.i.ca.ii.copioſe diſſeruit.

De equis & lupis Germanicis. Ca. xii.

PLinius na.hiſt.li.viii.ca.xv. Scythiã pauciſſima aĩalia gignere ꝓſiteť,& huic contermiñã Germaniã.Antiqtatẽ ego ꝓfecto neſcio,noſtro uero ſeculo uerba Plynii decoxerũt,niſi forte de ſyluęſtrib9 loquiť feris.Au Aïalia Germãię diamus Tacitũ ita dicentẽ de Germania.Fœcundiora,inquit,nemora lucoſq́ ſicut in orientis ſyluis ubi thura balſamaq́ ſudanť,ita occidentis inſulis ineſſe crediderim terris,q̃ uicini ſolis radiis expſſa atq́ liquentia in proximũ mare labunť,ac ui tẽpeſtatũ in aduerſa littora exũdant.Hæc Cornelius.Hæc aĩalia aũt magis etiã iuxta Oceanũ degunt,ut in Con.Celte cerniť. Germania ergo non adeo feris deſtituta eſt,unde & maiora plerunq́ aĩalia in Germania naſcũtur, q̃ in aliis regionibus.Huius rõnem uideť afferre Ariſt.in ꝓblematib.ſectione x.& Albertus in naturalib.Conſtat id de lupis q in frigidioribus regionibus degentes,truculentiores & acriores ſunt,ut afferere Plynius li.viii.ca. xxii. uideť. Eq etiã agreſtes in Germanis alunť,ut Plynius uult li.viii.na.hiſt.ca.xv.& Cæſar in cõmentariis.Appianus ita Germanorũ eq̃s aſſuetos ſcribit,ut lignis ali poterint in neceſſitate.Stephanus Byzantius in dictione γελωνόν ait, Gelonos Sarmatiæ pop̃los eſſe ĩ Europa,& a filio Herculis gelono Agathyrſi fratre dictos indicat,& addit, ἔστι γὰρ ἡ πόλις ξυλίνη, κειμένη ἐν Βουδίνοις ἔθνει μεγάλῳ ὥς Ἡρόδοτος. ἐκεῖθι ζῶον θαυμάσιον ὅς ὀνομάζεται ταράνδυς, καὶ μεταβάλλει τὰς χρόας τῶν τριχῶν καθ᾽ ὃν τόπον ᾖ, ἔστι δὲ δυσθήρατον διὰ τὴν μεταβολήν.i.Xyline ciuitas eſt,in Budinis ſita,regione ampla ut Herodoto placet,illic Tarandys eſt nuncupatũ mirę naturæ aĩal,q̊d ſecundũ loci qualitatẽ,ubi nutriť,colores ſetarũ cõmutat,qua ꝓpter non facile capi a uenatoribus põt. Ibidẽ Stephanus Chamæleonis meminit,q ab Auicenna ſtellio diciť,licet Hieronymus in leui.diuerſum faciat Chamęleonẽ a ſtellione.Solũ hoc aĩal nec cibo nec potu aliť,latet in hyemę ut lacerta, diuerſa uarietate cõſperſum,ut pardus,& ad colores q̃s uidit conuerſione facili

Tarãdys

Chamæleon.

ma uariat̃,iuxta opinionẽ Alberti,unde iſtiuſmodi gñis aĩal eſſe facile credide rim,q̃d a Stephano græco deſcribit̃.Crura chamæleõis recta & excelſiora ſũt latera uentri leonis inſtar iungunt̃,unde & nomen ſortit̃ chamæleonis.Corpꝰ alioq̃ & oculi concolores ueluti crocodilli uident̃,ex ſententia Ariſtotelis.Sui/das huiuſmodi aĩal in oẽs colores ſe transformare aſſerit,p̃terq̃ in albũ.Plyniꝰ Indię aĩal illud aſcripſit.Stephanꝰ tñ & alii Budinis germanię accolis, ſi q̃buſdã (credimus germaĩs.

De Vris Germanicis. Ca. xiii.

Vri germaniæ.

SVnt & vri taurorũ maximi in Germania,pene oẽm tauri ſpeciẽ habẽtes, niſi ꝙ barbas longiſſimas nutriunt,ac cornibus breuiuſculis apparent,ali oqui ꝓ tãta corpis mole.Meminit horũ Ariſto.in v.π̃ θαυμασίων ἀκουσμάτων & Stephanus in dictione γελωνόν.Suidas græcus vros boues eſſe tradit aut cornu auro ſplẽdidiori confectum.Dicuntur aũt uri ἀπὸ τῶν ὀρέων.i.a montibus ubi potiſſimũ uerſant̃.Cæſar illos ut elephantes eſſe lib.vi.ſcribit,ſpecie & colore ut tauros,nemini parcentes,magna uelocitate.Plynius lib.viii.ca.xv.excellenti ui & uelocitate ait uros ab auctoribus ſcribi.Horũ ex Polybii ſententia Strabo li.iiii.geogic.uidet̃ meminiſſe.Celtes in Maſouiæ finibus tm̃ uros repiri ait,a qua Fœdericus III.maternũ genus duxit.Cæſar hos in ſpelũcis capi aſſerit,hos nos barbare bubalos dicimus,ut Solinus ca.xxix.& Plynius in p̃allegato collegerunt.Cæſar & Solinus ex eorũ labris pocula fieri indicant,multa de illis Virgilii enarratores li.ii.georg.ibi. Syluestres uri aſſidue capræq; ſequaces Illudunt. Et idẽ li.iii. Quæſitis ad ſacra bouis Iunonis & uris. Seruius in ſecundo cõmentario Galliæ aĩalia uros dixit,& plura de eis ſcripſit. Re uera in Sar/matia aut Maſouia capiũt̃(teut. Vrochſen) oĩm taurorũ maximi & fortiſſimi, & eos currus cornibus erigiſſe dicunt.Albertus Mag.li.xxiii.vros hoĩem cum eq̃ cornibus uẽtilare poſſe aſſerit. Capiunt̃ aũt ex fortiſſimis trabibꝰ facta ſpelunca anguſtiſſima.Nã ſi uires ſuas in patenti loco exercere ualeret,nihil tã firmũ foret,q̃d non calce infringeret.Solent uenatores fœno undiq; ſparſo eos decipere,& poſtq̃ ſagittam uri ſentiunt recepto ex fortitudine ſpiritu in al/tum ſpicula retorquent ſufflato uentre.

De alce,muſtelis,iubatis Germaniæ. Ca. xiiii.

Alces

GErmania q̃q; in hercynio alcẽ aluit,ut ait Zac.Lilius. Solinus ꝓpẽſo labro ipſas ſcribit,ut niſi in poſteriora recederent,ali non poſſent.Cęſar li.vi.ut capras eſſe putat. Plynius li.viii.ca.xv.iumẽto aut alio aĩali cõpauit,ceruicis tñ & auriũ ꝓceritate diſtingui a iumento. Has in Hercynio Cæſar ponit.Plynius in Scandinauia,Solinus in Gangenia,Hermol. Barbarꝰ in Gallia tranſalpina,& medium tenere inter cerui & cameli magnitudinẽ ait. Multa Iulius Capitolinus & Pauſanias.Hermolaus alces inuẽtu raras eſſe ſcribit, q̃d & Plynius nunq̃ in hoc orbe uiſas putat. Capitur aũt ſomno , arbore deciſa,ut Solinus & Plynius aſſerunt.Hermolaus olfactu e longinq̃ uenatorẽ eas ſentire æſtimat,& mares illarum cornua habere. Zach. Lilius uariis pellibus eas formauit,& magnitudine capras antecellere,crura earũ ſine nodis ri/gere,ut cũ ceciderint eleuari non poſſint.Sunt & muſtelę apud Germanos ma

Muſtelæ

gnitudine ut muri, ait Plynius li.ix.na.hiſt.ca.xvii. & has tm̄ generat ſeptētrionalis & occidētalis Oceani uicina regio. Hæc Plynius. Idē q̄q; iubatorū aīaliū Germaniæ meminit li.viii.na.hiſt.ca.xv. Sunt & alia aīalium gn̄a, q̄rū ꝓprietas & ratio cuiq̄ priuato hoī conſtat, unde horū mentionē uanā duxi, niſi q̄ Mardi uel mardri teuto. mardel, & Sabelli aīalia e Germaniȩ partibus euehunt̄. Ex q̄ꝝ ſetis p̄cioſiſſimȩ pelles efficiunt̄, capiunt̄ aūt iuxta Oceanū germanicum, de illis Cunradus Celtes ſic. Venantes Mardos, & molles pelle Sabellos Et noſtri fugiunt rigidi commertia mundi.

Mardi et Sabelli.

De Auibus Germaniæ. Ca. xv.

VT apiū ingens multitudo in Germania eſt, ita & mellis. Unde Plynius ait lib.xi.ca.xiiii. Alibi, inq̄t, mellis copia eſt, ut in Creta, in Septentrionalibus uero, uident̄ octo pedū longitudine faui. Aliis etiā nec minus auibus Germania illuſtrata eſt. Sūt aues ibi mira ꝓprietate, quas Hercynias Methodius & Lilius uocant, q̄uis apud hos aliq̄n legerim Hircanias, ego Hercynias puto, authoribus Cæſare & Plynio li.i.ca.xlvii.na.hiſt. Albertus Lucidias, Iſidorus emerias eas noīant, harū pennæ noctu collucent, Plynio, Alberto, Lilio aſſertoribus. Solinus ita eas ſplendere refert, ut flexas uias demonſtrent uiatoribus. Dionyſius Lyb. de ipſis ſcripſit, In Germaniæ mentione. Et paſcit uolucres mirū fulgentibus alis Quis ducibus noctu cernunt̄ flexa uiarꝫ. Celtes ita de ipis loquit̄, de uolucribus aūt ut apud grauiſſimos authores nihil comptū habeo, multa eīm deſiiſſe q̄ hodie non ſunt, & multa renaſci in rerum natura q̄ olim nō fuerunt conſtat, noua cœleſtiū corporū (ſi q̄d in mundo nouū aliq̄d emergere poteſt) factū configuratione crediderim. Hæc Celtes, qui q̄nq; annis uniuerſam pluſtrauit germaniā. De illis auibus & Cornelius in germania, ubi de ſuccino ſcribit, plura adducit. Ammianus Marcellinus li.xxii. de Sarmatia ſcribens apud Agathyrſos ſiue Achillis dromō huiuſmodi aues eſſe halcyonibus ſīēs ꝑhibet. Bonaſus etiā Germaniæ incultor eſt, ex Plynio li.xvii elicimus, & idem lib.viii. in mœnia ferā (q̄ bonaſus dicit̄) Hermolaus in Pœonia legit, ex uetuſtiſſimis libris, Pauſania q̄q; & Ariſto. authoribus, in mōte Meſapo (q̄ Pœoniæ & mediæ finis eſt) inueniri, a Pœonibus dici Menapō, Ab Aeliano Pœonius moneps, Hæc Hermolaus. Anſeres q̄q; Plyni.li.x.referente, uellunt̄ bis in anno, & iterū ueſtiunt̄ in regiōibus Germāiæ, ſunt & cādidi e germania laudatiſſima, q̄s Ganzas uocant, Hæc Plynius. Turdi etiā in germania ſub hyeme maximi cernunt̄, uere aūt occultant̄, atq; pennas amittūt Hæc Plynius lib.x.ca.xxiiii.nat.hiſtoriæ.

Multitudo mellis in Germ.

Diuerſæ aues ger.

De ſyluis, & ſyluæ hercyniæ magnitudine. Ca. xvi.

POllicitus ſum in p̄ſenti albo terræ fertilitatē retegere, uideor noſtrȩ ꝓfeſſioni uicē minus retuliſſe, niſi etiā in montiū relatione labor noſter et ſyluarū deſudauerit. Germaniā ſyluis denſiſſimis ītercluſam ueteres ꝓtulerunt. Cor. Tacitus ſyluis horridā dixit. Herodianus li.vi. & Cæſar li.iiii.cōment. ſatis de eius ſyluis diſſeruerunt. Cornelius in lib.hiſt. in ſyluis Friſios habitaſſe refert. Et idē li.xx. multa de ſolitudine eius collegit, & eā cauſam ſcribit

Solitudo Germāiȩ ueteris

cur ger

cur Germani ſemꝑ Gallias affectauerint bello. Pomp.Mela lib.iii. Germaniã horridã ſyluis effecit. Maximinus Cæſar cũ contra Germanos ꝓficiſceret̃,in ſyluis ipſos uicit,ut Herodiano & Iulio Capitolino placet.Itẽ Ammianus Marcellinus li.xvii. ubi de exercitu Iuliani in Germaniã ueniente loquit̃,hoc ꝓgreſſu ſecutus,inquit,exercitus ceſſarũ arborũ obſiſtente concede(litera eſt deprauata,lege congerie) ire ꝓtinus uetebat̃. Totius aũt Europę ſylua maxima hercynia memorat̃,unde non immerito dixit Ptolemæus lib. β. ὑφ' ἃ ἐστὶν ἡ γαβρῖτα ὕλη ὧν μεταξὺ καὶ τῶν Σαρματικῶν ἐστὶν ὁ ὀρκυνιός δρυμὸς,ubi inter Sarmaticorum etiam montes refert ſyluam Hercyniam. Dionyſius in Perier.

ἑρκυνιοῦ δρυμοῖο παραθρώσκοντες &c Et ſubdit
λευκά τε φῦλα νέμονται ἀρειμανέων γερμανῶν.

Priſcianus hæc carmina ſic uertit.

Saltibus Hercynię germania ſubiacet atrox
Qua ſunt germani bellaces atq; Britani.

Hanc Solinus capite uigeſimo nono. Hyrcynium uocat, ſed textus eſt deprauatus,græci em̃ hanc ὀρκυνιόν appellant,ut Ptolemæus,inde & Capnion noſter lib.primo Verbi Mirifici Orcynium nominat.Similiter Boccatius.Huius græcorũ doctiſſimi meminerunt,ut Eratoſthenes,Dionyſius,Apollonii interpres,& alii.Cæſar nouẽ dierum lib.vi. commentariorũ expedito patere hũc uoluit. Pomp.Mela lib.iii.dierum ſexaginta ait,addit tñ & Cæſar,& ſi ſexaginta dierũ iter ꝓceſſerit.Strabo lib. vii.ſupra trecenta & ducenta ſtadia Hercynũ dilatari ſe et extendere dixit. Verum paulo maior eſſe perhibetur, nullꝰ.n. eſt qui ſe initiũ huius audiuiſſe,uel finem dicat,ut ait Cæſar libro ſexto,& Boccatius in libro de ſyluis. Vnde Marlianus tota Gallia,tota Italia Hercyniã maiorem dixit.Lucillus Tarræus libro quarto ſupra Apollonium ſcribit Hercyniam ſyluam Celtarum eſſe, & multa de ipo adiũgit,Claudia.eius meminit.

Locꝰ. ammia. Marcellini.

Vaſtitas Hercynii

Hercyniæ confinis Rhætia ſyluæ Et idem.
Hercyniæ per alta ſilentia ſyluæ.
Venari tuto liceat. Raphael Valateranus libro ſeptimo corrupto eam nominat uocabulo.Celtes in nullo famam ſuam immortalitati plus mandabat niſi in Hercyniæ ſyluæ abſolutione,in eo enim tantum labore ſuo profecit, quantum omnes quorum cura fuit Hercynii.Huius magnitudinẽ ita expſſit.

Celtis ſtudium

Sed nemus Hercynium montes & ab alpibus orti,
Cum ramis totam ſe diffudere per oram,
Iamq; ſub occiduum tendentes brachia ſolum
Hinc auſtrum Boreamq; petunt,Eurumq; ſonorum
Donec in Euxinum procumbat uertice pontum
Quaq; Byzantinas anguſtat Boſphorus undas.

Conradus quoq; Celtes per Gręciam hunc uagari ſcribit,& quemadmodum Taurus per Aſiam,inquit, Atlas per Aphricam, ita Hercynia per Europam, ſe ſpargit.Originem Hercynio Heluetorum,Nemetum & Taurinorum montes uel fines præſtant,ut ait Cęſar libro ſexto belli Gallici,& Zacharias Liliꝰ.

Celtes a monte Adula Hercyniã deducit. Strabo li.vii.ab eo diſſentit, ait.n.in medio Hercynii habitabilẽ eſſe orã, cui Iſtri & Rheni fontes proximi ſint. Rheni autẽ fontes & Danubii ex Adula originem referunt. Non ergo in medio (cũ Celtes harũ expert⁹ rerũ in prĩcipio ponat) Hercynio illorꝝ fõtes auſpicãt Hercyniã Daci terminant, ut Cæſari et Lilio placet. Celtes uero Boſphorũ Euxiniũq; apud Conſtantinopolĩ metas eius deſcribere ſignificauit.

Locus Strabõis.

De rebus in Hercynia creſcentibus. Ca. xvii.

ARbores ꝓcęras in Hercynia creſcere, author eſt Strabo li.vii. Plyni.li. xvi.na.hiſt.ca.ii. Hercynię ſyluæ ait roborũ uaſtitas ĩtacta & ingenita mũdo, ꝓpe ĩmortali ſorte miracula excedit. Cõſtat em̃ attolli ibi colles occurſantiũ inter ſe radicũ repcuſſu, ita, ut ſecura tellus non ſit. Hęc Plyni⁹ mira de arboribus eius diſſeruit. Denſitas ei⁹ arborũ, ſatis Herodiani teſtimonio patet. Lignis tñ uario modo utebant̃ Germani. Arbores.n.ad inuicẽ alligabant, & deſuꝑ contenta uehebant, cuius Plynius meminit li.xvi. Sunt ẽt & regiones germanorũ in qbus ligna non cõburunt̃, uerũ terra ligni loco, ut Hermolaus & ipſe Ply.li.xvi.ca.i.ſcribunt. Salis q̃q; multitudinẽ in lacubus Hercyniæ emergere dixerunt, ut hodie apud Carnos ferunt. Nihil etiã Lotharingorum ſale fœlicius eſt. Coruinus ſcripſit iuxta Cracouiã Poloniæ ſales detrahi e latebris, dicẽs. Hui⁹ e terris latebris amarę Exeũt rupes ſales, & ſub auras Turbinis, magni ſuperans innata Mole trahunt̃. Iuxta Saltzburg duo miliaria. Itẽ in cõitatu Hanau.in oppido Orba, ſalinas dicunt uideri copioſas. Alii & in inſula Islandia in ſeptentrione remotiſſima fodinas ſalis uolunt patere. Celtes in Hercynia ſalis fontes eſſe ſcribit, & ſalẽ lapideũ ueluti ſaxũ non niſi ſub terraneis montibus hauriri. Sunt & montes diu noctuq; continuo feruore flagrãtes, ſicuti apud Siculos Ethna memorat̃, & hi (ut Celtes ſcribit) montes Saxonum ſunt, ſub habenis Fœderici ducis. Vnde aũt ille ignis incendat̃, diuerſi authores diuerſa ꝓtulerunt, ut Philoſtratus lib.v.uitæ Apollonii, Plynius li.ii.na. hiſt.ca.ix. Aul. Gellius li.xvi.noct.atti. Diodorus li.vi. Strabo li.i.& vii. Apud græcos Timæus, Gnidius, Cteſias, Trogus, Iuſtinus lib.iiii.& Aeneas Syluius in epiſt.ad Martinũ Maier plura de illis diſſerũt mõtibus. Aiunt & picis multitudinẽ in Hercynia creſcere, unde Celtes Hercyniã ſyluã dictã uult, patrio.n. ſermone (Hartzvuald) Alii ex Cornelio ab Hercyno quondam Tuiſconum rege nuncupatam ferunt. Marlianus aliam nominis rationem affert

Denſitas arborum Hercynii

Salinæ German.

Flagratio montium

De Adula, Arduenna. Ca. xviii.

SEd ut Hercynię magnitudo cõſtet, Hercynię ramos & brachia, fines q̃q; expediã. Incipit, ut dixi, a mõte Adula, hũc Strabo li.iiii. Aduallã dicit. Hic hodie ꝑ heluetos uſq; ad Cõſtãtiã deſcẽdit, et eſt radix alpiũ, teſte Celte

Adula

Primum eſt immani dorſo quod ſpectat ad arcton,
Germanos, Galloſq; uidens, Italoſq; potentes,
Quod Rheni Rhodaniq; parens, æniq; ſonantis,
Quod ueteres priſci dixerunt nomine Adulam,
Atq; ſuis ramis nũc procreat alpes. Huius meminit Bocca. & Cornel.

Q; aūt Rheni parēs ſit li.viii.dicet̃.Hūc a filio Iſtri Beroſus dicit inhabitatum
Moyſes adulā Adurā uocat,Beroſus & Annius Viterbieñ.Adulā.In Gallię fi Arduēna
nibus inde ab illo Arduenna ſylua initiū ſumit,ut ſcribit Celtes.Marlian9 hāc
maximā dicit,Aqſgranū.n.Menapios,Leodiēſes.Cōdruſos,& Aduaticos attī
git.Cęſar li.vi. Arduennā ad Neruos & Treuiros ꝑuenire ait, amplius qngē
tis millibus in longitudinē patere.Alii tñ millibus ſtadiis quaternis dilatatā di
xerūt.Strabo li.iiii.tñ p̃ſſius & adductius eā deſcripſit.Idē Strabo, ꝓcęris arbo
ribus ipſam horrere ait,& ſpinoſis dumorū ramis,cōtra belli īpetus. Boccati9
in lōgitudinē milliū paſſuū amplius D.c.Arduēnā patere dicit.Reuera ſylua il
la eſt, q̃ a Metenſibus uſq; ad Aqſgranū porrigit̃,dicta (Achtervuald)ut Li
gurinus uoluit li.i.illo carmine. Inde per Arduennæ ſaltus peruenit ad illum
Vſq; locum,cui nomen aquis poſuere priores.

De Bacena,Cetio,Ardua,Bohemica,Pinifero,Carpatho,
montibus & ſyluis. Ca. xix.

HErcynia ubi Gallias ſpectat,has quas noīaui ſyluas cōplectit̃,inde lō-
gius euagata cisrhenanas ciuitates circundat,& bacenis dicit̃, nos eā Bacena
nigrā ſyluā nūcupamus,ut ait Celtesin Germania,& li.Odarū ubi in
fit.Bacenis illa dicta prioribus Sed modo atrę nomē habet.Boccatius infinitę
magnitudīs hāc eſſe ſcribit.Cæſar idē li.vi.in principio & lōgo meatu, ꝓ nati
uo muro obiecto,Sueuos a Cheruſcis diuidere. Cheruſcos a Sueuis ꝓhibe-
re uult,vñ nō illa iuxta Friburgū ſylua eſt,q̃ nigra ſylua dicit̃,q̃ mlta opida int̃
cludit,& monaſteria,& lōgo tractu ad auſtrū tēdit,ꝑ totā Sueuiā ſe diffundit,
& uſq; ad Necchari fōtes,ut ait Celtes. Verū poti9 Turingenſiū ſeu Bohemię
nemus cōiectat̃,q̊d plus placeret,dū hi nō Cheruſci ſint, q̃s Chreuchgaugios
uocamus,ut latius li. x.dicemus.Capnion noſter li.i. Verbi Mirifici Phorcen
Bacenæ ciuitatē dixit,& enarrator Ptolemęi hāc a Badēſibus int̃ Atheſim Ne
charū Rhenū,Mogū & Danubiū eſſe ſcribit Bacenā. Verū hi Celtis opiniōi
ſubſcripſerūt diuerſæ a noſtra ſentētia.Celtes.n.li.i.odarū,oda pria inqt. Hic
ubi cāpis Atheſis receptus, Perpeti curſu rapior per alpes Inde Rhenū repe
tēs gelato Fōte cadentē. Poſt caput magni ueniēs ad Iſtri Sylua bacenis
uaga ibi pateſcit Saltibus,multa inſinuās reductos Arbore calles. Alterius
tñ ſentētiæ ego ſum,nec Bacenā nigrā ſyluā facile cōcedā,& qdqd id eſt, lecto
ri relinquam, cui ſufficiat me āſam dediſſe. Hercynia inde per Vindelicos di
latat̃,cuius Claudia.meminit in Stylicōe, Vindelicos ſaltus & norica rura tene Cetius
bat.Iñ ꝑ Lycū & Iſarꝫ porrecta (ut Celtes ait)ad Danubii ripas humiliori uir
gulta,Friſingā,Ratiſponā,Patauiū attigit.Iñ ad Auſtriā ipſum Cetiū mōtē cir
cūſepſit.Cetius mōs(ut Celtes ait)Caluus dicit̃.Iuxta itē Viēnā Pānoniæ,& no
ricis finē īponit,hic teut. Calēberg noīat̃,unde & Cetiū uinū.Inde morā apud
Danubiū retinet Hercynia, donec in Francos ſe uertit,ubi & pinifer appellat̃.
Pinifer nō ſine naturæ admiratiōe q̃tuor flumīa remittit ad q̃tuor angulos ter
ræ ut in Germania Celtes , & Peutinger in antiquitatibus aſſerunt. Nam in
arcton defert̃ & in Turogos Sala, quæ in Albim fluit.Mænus ad zephyrum

in Frãcos,ad Eurũ egrũ,Nab⁹ ad noricos.Idẽ Celtes in car.de hercynia ſylua.
Pinifer. Ex qbus ingenti dorſo ſtans pinifer atrũ Tollit in aſtra caput,liquidoq́ꝫ a uertice quattuor Quattuor ad mundi fudit uaga flumina partes. Et in amorib⁹.
Piniferi cuius de uertice flumina quattuor Quattuor in partes orbis amœna cadũt. Multa idẽ Celtes li.ii. odarũ de pinifero ſcripſit,& nos ubi de fluminibus dicem⁹.Inde hercynia ſylua ꝑ Frãcos cũ Mæno ꝓgrediẽs,Ardua appellat̃ ſylua (Steigervuald)ut ait Cel.ramoſq́ꝫ diuidit,ab Euro.n.cũ Aegra ad Bo
Ardua ſylua hemiã diuertit̃,& nũcupat̃ (Behemer vuald)& illos q̃ſi natiuo muro circũdat, ut Celtes,Aeneas Sylui⁹ in hiſt.Bohemica ꝓfitet̃,& idẽ Celtes de hercy.ſylua.
Mox Frãcos Turgoſq́ꝫ petit Bẹmoſq́ꝫ feroces Tã q̃ natiuo q̃s claudit undiq́ꝫ muro. Alia ꝑte ad flumẽ Limagũ uſq́ꝫ a Mæno ꝓpe Cõfluẽtiã diuertit,& uo
Bohemica ſylua cat̃ occidẽtalis ſylua(Vueſtervuald).Meridionale aũt lac⁹ eius Carpathũ attigit,ut Celtes aſſerit.Carpathus mõs eſt iuxta Pomeros, hic ab antiq̃s dict⁹ eſt Sueuus,hẽt aũt nomẽ a Sueuo rege Tuiſconũ,ut placet Beroſo lib.v.cui⁹ hęc ſũt ꝟba. Apud Tuiſcões regnat Sueuus,& apud Celtas Celta,a q̃ noĩa illi mõtes habuerũt.Re uera mõs eſt Polonię,Poloniã a Germãia diuidẽs.Celtes ĩ carmĩe. Aſt aliud Carpathus hẽt,q ſpectat in Eurũ Auſpiciũ noſtris niueo dãs
Carpath⁹ uertice terris. Quẽ Sueuũ priſcis memini dictũ eſſe libellis. Boccatius hunc Germãiæ initiũ ꝑbere collegit ab ortu ſolis,& adeo magnũ ut Cimbrorũ uſq́ꝫ tẽdat̃ ꝓmõtoriũ,cui Marlianus aſtipulat̃ ĩ dictiõe Sueſii.Iñ ꝑ Sarmatas ꝓtẽdit .i.ad Pruſſiã,Agathyrſos uergit.Poſtq́ꝫ hercynia ſylua itaq́ꝫ ſe ad orientẽ flexit,diuiſit Frãconiã ab Haſſia,& Turinga,in medio ſe aperit, & patetur in ſinũ nodi q̃ Bohemiã recipit,ad montes Morauię deuenit,Pannoniam a dextro,& ſiniſtro Poloniam relinquit,ad Dacos & Getas diuertit

De Oddonis picearia,obnobiis,ſyluis & montibus. Ca. xx.

HErcynia inde a ſeptentrione Oddonis ſylua dicit̃ iuxta Heidelbergã, hęc ſylua Frãcos a Sarrabis,& Cattos a Cheruſcis diuidit,autore Cel
Sylua Oddonis te.Naucierus Frãcos a Sueuis diuidere dixit,& triũ dierũ lõgitudine patere,& ut idẽ Celtes ait teuto. Odenvualt dicit̃. Bilibaldus Pyrckaimer uir in oĩ diſciplinarũ gñe inſtructiſſimus,in ꝓxĩa ad me epiſtola Oddonis ſyluã nõ eſſe hunc arbitrabat̃,quẽ nos Celtis auctoritate ducti(Oſternvuald) nũcupamus(Odenvualt)ſiue ex Ottonis imꝑatoris donatiõe Amborbacẽſis cœnobii,ſiue ex loco nõ ignobili Oddonoheim.Sylua illa latronũ feritate ꝑiculoſiſſima,rudes q̃q́ꝫ hoĩes aluit,ut uice ꝓuerbii apud noſtrates celebratum ſit,Lebe
Prouerbium. ride incultiorem,Oddonis ſylųe colonũ dicere.Hercynia inde ſylua iuxta Moguntiã dilatata,piceari ę ſylųe retinet appellationem(Speishart) a picis multitudine dicta.Peruenit inde ad Obnobios,q montes Haſſonũ ſunt,Celte ac ęnea Syluio authoribus,ad Rhenũ ac Vueſualos ꝓtrahunt̃.Ptolemęus τοὺς ὀβνοβίους Obnobios ipſos dixit, ex qbus Amaſis fluuius orit̃,li.ii.ca.x.& iiii.Sunt qui nigrã ſyluã dicant,qbus non auſculto.Dũ itaq́ꝫ Hercynia ſylua ſe flectit ad orien
Sylua turingorũ tem,diuidit Franconiam ab Haſſia, eandẽq́ꝫ a Turingia, Turingorum ſyluæ nomẽ aſſumit.Inde ad Sycambros per Cattos & Buſactores, ad Buchoniam,

inde iterum ad Turogos & Sarabos. Nūc etiam alio itinere me accingam, & ꝑ alios montes pedē moturus ſum, q cū hercynia ſylua nullā ducunt neceſſitatē.

De montibus Germaniæ Vogeſo ac alpibus. Ca. xxi.

MOntes Germanię altiſſimi ſunt, ſicuti ꝓdūt ſcriptores, & niuibus maxime onuſti. Ariſtoteles naturali lumie id indagauit, dū rōne uētorū id fieri dixit, ut in ꝓblematib. ſectiōe xxv. cōſtat. Iuxta Rhętias alpes principiū Vogeſus mōs ſumit, q a Rhęticis alpibus orit̄, lōgo inde tractu ꝑ duos ramos cornuū inſtar, ad Meteſes & Treuiros porrigit̄. Lingonū montem hūc eſſe putat Cęſar li. iiii. multa Marlianus. Luca. li. i. Qui curuā Vogeſi ſuper ardua ripā. Huius meminimus in Odilia noſtra, q in uertice mōtis illius miraculis choruſcat. Mōs ille Altitona ante dictus eſt, ut annales Nouieteſiū dicūt, & prius ibi arx regū Frācorū fundatū fuerat. Childericus inde Frāciæ rex ducatū hūc æthiconi ſeu Attico, diuæ Odiliæ patri addixit, q mortuo, S. Odilia monaſteriū illic cōdidit, qd & hodie a monialibus inhabitat̄, de q̄ tres libros nuꝑ ſcripſimus. Boccatius huius q̄q; mōtis meminit. Phileſius in carmie de ipo Vogeſo. Mons Vogeſus ſumit Rhętis ex alpibus ortū Et uiridi coſta te q̄q; treuir adit, Gallica Teutonicis q ſeparat arua colonis Et Mediomatricæ mox uidet urbis agros. Odilia in ſummo requieſcit uertice montis, Odilia Alſaticī gloria ſumma ſoli. Alpes multæ ſunt ſecundū Marlianū, q̄dā Tarētaſī. dicti, ꝑ qbus Cæſar in Galliā uenit, de his Amoni⁹, Liui. Dec. ii. Plutarchus, Plynius li. iii. Strabo li. iiii. in fine. Sūt & alpes Rhęticę q̄s Heluetii nūc ſiue Suiteſes colūt, de illis Ptolemęus, Strabo li. iiii. Ply. li. iii. & iiii. Et Claudia. in Stylicone. Et latus heſperiæ quo Rhętia iungitur orę Prēruptis ferit aſtra iugis, pāditq; tremendam Vix æſtate uiam, multi ſeu Gorgone uiſa Obriguere gelu.

Altiſſimi Germāię montes

Altitona

Alpes

De Iura, Gabrete, ac Rhiphęis montibus Ca. xxii.

IVra mōs diuidit Sequanos et Heluetos ait Cęſ. li. i. bel. Gallici iuxta Vogeſum. Hūc Boccati⁹ manifeſto errore ductus, apud Sequanos mōtē Lurā dixit, ꝑ I. putaſſem textū negligētia librariorū corruptū, niſi de litera. l. etiā Lurā poſuiſſet. Marlianus in finibus Cōſtātienſiū & Baſilieſiū incipe Iurā ait, & ad Sebuſianos uſq; ꝓtēdere, nunc Bellicenſes. Hūc teuto. ex uno latere Blāberg dici, in alio uero Leberberg uolūt. Strabo li. iiii. geo. Oeurasagū mōtē illū dici putat, & ī fine eiuſdē libri etiā Iurā uocat. Verba Strabōis ſūt, cū Rhodanū traiiciet̄ lacū ue Lemānū, in Heluetiorū cāpos trāſit⁹ eſt ꝑ Iurā mōtē. Hęc Strabo. Ptole. li. ii. ca. viii. Iuraſſum noīat, ubi Heluetii ſunt. Verba Ptolemæi ſunt. καὶ μετὰ δ᾽ ὑποκείμενον αὐτοῖς ὄρος ὃ καλεῖται ἰόρασσον ἐλουήτιοι μὲν παρὰ τὸν ῥῆνον πετ. ῶν πόλις γαννόδουρον. Rhiphęi mōtes termīos germāię Pic⁹ ait, Rhiphęo germāia ꝓxia cœlo in hymnis, dicūt ἀπὸ τοῦ ῥιπίζειν. i. a flādo, gręce. n. ῥιπὺς dicit̄, τὸ ῥιπός Latini uero. π. in ſuā aſpiratā. φ. ph trāsferūt, ut etiā accidit in dictiōe τρόπαιον tropheū, de illis Euſtathius, Pōpo. li. ii. Herodotus li. iiii. Strabo li. v. & xi. Solinus, Plynius, Val. Flaccus, & alii. Bilibaldus tn̄ Pyrckaimer undecunq; hō doctiſſimus, non eſſe nec fuiſſe unquam Rhiphęos mōtes in epiſtola una mihi nuper ſignificauit, cui eo libēti⁹ auſculto, ꝙ nulli iuniorū penitus de eis q̄cq̄ cōſtiterit

Iura.

Rhiphęi montes

Gabrete. Gabrete ſylua eſt ingens Sueuorũ,ut ait Strabo li.vii.Ptolemęus li.ii.ca.iiii &x.aſſerit eius mediũ eſſe Hercyniã cuius uerba prius poſui,plura de illa Tacitus,non tñ eã noiat.Eſt (inqt) mons & montiũ iugũ, q̃d Sueuiã dirimit ſcinditq́ꝫ. Vltra q̃d plurimę gentes agũt.Hęc ille.Ego niſi Carpathus fuerit,q Sueuus dictus eſt,& accolæ Sueui antiqtus fuerunt(ut lib.ultimo dicã)uix conijcere.Sunt & alii montes & ſyluæ in Germania.Boccatius Matracenos montes non longe ab Iſtro eẽ ait.Ptolemęus Sarmaticarũ montiũ li.ii.ca.x.& iiii.meminit,orientale latus Germaniæ explicare.Forſitan Sarmaticos montes putauit, hi hodie Kemũtz dicũt.Mẽinit & Selibati mõtis,& Sẽanæ ſylųę,tanta noĩum uarietas,ut nulli coniectura ea colligere liceat,q̃ ſint. Pomp. Mela etiam tres

Mons Sueuiæ montes nominat, q̃rum noĩa interierunt. Mons iuxta danubium incipit,qui in orientẽ uergens,latitudine xx.millia paſſuum,longitudine magna,in capite Scherra dicitur,inde alpes,inde Albvuoch,inde Hertfeld, ubi Leovuingen, Vlma, Vuerdea,& aliæ ciuitates Sueuię ſunt,de illo mõte multa Nauderus.

De quibuſdam herbis in Germania creſcentibus. Ca. xxiii.

NEc ſingulariũ herbarꝫ Germania caruit,q̃d naturali indagine habere poſſumus,cũ ita paludinoſa antiqtus Germania ferebãt. Raphanus in germania puerorũ infantiũ magnitudine reperiſ, propter frigus ait Ply.in na.hiſt.li.xix.ca.v.Eſt & aliud genus incultius aſparago ac mitius cor

Herba Glaſca ruda,q̃d paſſim in montibus naſcens refertis ſupioris germanię cãpis.Hęc Plinius li.eodẽ ca.viii. Iſta itaq́ꝫ ob antiqtatẽ adduximus.De herba etiã glaſca ſeu britãnica ſeu germãica li.ii.ĩ fine diſſeruimꝰ.Cętera herbarꝫ gñа cuiq́ꝫ priuato cognita ſũt.

De qbuſdã montibus mirabilibus Germanię. Ca. xxiiii.

MVlti p̃terea Germanorũ montiũ ſunt,q̃s miris ſpeciebus ac uariis rerũ ſcatere cõptũ habemus.Memoratꝰ mõs in Turingię partibꝰ, haud

Horriſonus. ꝑcul ab Iſanacho,quẽ ideo horriſonũ Eobanus dixit,teu.Hirſelberg ubi ſyluanos ſatyroſq́ꝫ inhabitare fama diuulgauit.Mons Martis in Vueſtualia ferꝰ(zum Berg)dictꝰ,ubi tria altaria olĩ Marti dicata ferunꝰ adhuc ſupeſſe, ac nocturnis tp̃ibus locũ ſatis horrẽdũ uarias rerũ ſpecies referre.Eſt & Caluꝰ mons iuxta Haſſos,ubi Caroli Magni ueſtigium adhuc cerniꝰ. In alpibus Suiticis plæroſq́ꝫ aditus ſubterraneos patere aſſerũt.Vidi ipſe multos q ſe pene deuiaſſe dixerunt,totũq́ꝫ diẽ in illis tenebroſis ſpeluncis oberraſſe.Rettulit mihi nuꝑ Ioannes Virdung aſtrologus doctiſs. e Daniæ p̄tibus rediens,in Nor

Mõs norvegiæ uegia formidoloſiſſimũ mõtiũ oĩm cõſpici(Hechelberg) dictũ,ubi tñ clamorẽ exoriri eiulantiũ aſſeruit,ut pene integrũ miliare tumultus dilateꝰ,fonteſq́ꝫ duos diuerſiſſimos ſcatere retulit,unũ intollerãdę frigiditatis,aliũ intenſiſſimi caloris feruere,in parua tñ diſtãtia,coruoſq́ꝫ nigerrimos crudeliſſimo damore montem ſine intermiſſione circunſonare,ut accolis religioni deditiſſimis ꝑſuaſum ſit,purgatorii ſpeciem montem hunc præ ſe ferre.

Taunus De aliis montibus & ſyluis ,p̃ter iam dicta Ca. xxv

ESt et Taunꝰ germãię mõs iuxta Cattos,ubi Cecina olĩ germãos doloſtrauerat. Sylua etiã inter locũ uaſtatũ dictũ, Teutẽburgẽſis noĩaꝰ, in qua Vari legiões a Germanis deſyderabãꝰ, Tacito teſtãte li.i. hiſt.

Deſcriptio montium germanicorum quorundam, ſecundum longitudinem & latitudinem. Ca. xxvi.

VEnio nūc ad mathematices diſciplinę dimēſiones, ut & uideamus mō tiū germanicorū extēſiōes. Hercyniā pri⁹ deſcripſim⁹, prudēs lector ſi inqſitiori ſtudio tenet, Ptolemęū uideat, q pene totā hercyniā per gradus ac minuta deſcripſit. Dicearchus grecus montē altiſſimū totius terrę Pelion. eſſe tradit, et eius altitudini M.cc.l. paſſus cōceſſit. At Plynius li.ii.ca.xlvii Alpes Suitenſiū qnquaginta M.paſ. aſſurgere ſe non ignorare ſcribit, li.ii.na. hiſt.ca.lxvii. Sunt & alpes a ſupo mari ad inferū, quæ Germaniā ab Italia diuidunt, in paſſus decem mil. extenſæ a Celio referunt. Timagenes græcus xxii. M.paſ. in latitudine continere eas refert, Cornel. uero Nepos c.M. Ti. Liuius tria M. ſtadiorum. Plynius li.iii.na.hiſt.cap.xviii. tria M. ipſis tribuit. Montem etiam iuxta Danubium q Scherra dict⁹ uſq ad Vlmam, Vuerdeam, & in tota eius longitudine xx.M. paſ. poſſidere ſcribit Nauclerus. Dimēſio montium Germāię

FINIS SEPTIMI

CAPITA LIBRI OCTAVI

Exegeſeos Germaniæ.

Primum. De ſcriptoribus fluminum Germaniæ.
ii. De Germaniæ humiditate.
iii. De piſcibus Germaniæ, Siluro & aliis.
iiii. De fontibus germaniæ. v. De Germaniæ lacubus.
vi. De Oceano germanico, Suitico, Codoneo, Arctoo.
vii. De mari Cimbrico, Chronico, Axono.
viii. Contra Strabonem, qui dixit mare Arctoum congelatum.
ix. De quibuſdam mirabilibus mari germanici.
x. Rationē habet naturalem ac aſtrologicā, cur mare germanicum adeo inflet
xi. De periculis maris germanici. xii. De uariis ſpeciebus maris germāici.
xiii. De dimenſionibus maris germanici.
xiiii. Flumina germanica facile congelari.
xv. De fluminibus germanicis, & eorum dimenſionibus.
xvi. Dimenſio Boſphori Cimmerici.
xvii. An Nilus Danubio præſtet? an Danubius Nilo?
xviii. Danubium finem ſemper Ro. Imp. terminaſſe.
xix. De qualitate Danubii, & eius incremento.
xx. De Danubii fluuii nominibus & dimenſione.
xxi. De origine Danubii. xxii. De hoſtiis Danubii & exitu.
xxiii. De fluminibus germ. Danubiū petentibus. xxiiii. De eodem.
xxv. De fluminibus e Scythia, Pānonia, ac alio in Danubium currentibus.
xxvi. De æno, Ilſo, Nabo. xxvii. De Lyco, Sao, Drao.
xxviii. De Rheno fluuio. xix. De Rheni ortu.
xxx. De Rheni exitu, & hoſtiis ac dimenſione.

xxx.De Moſa,Moſella & Schaldi. xxxi.De Meno & Regneſo.
xxxii.De Pegneſo & tubera in Menum tranſeuntibus.
xxxiiii.De Neccharo,& fluminibus in eum labantibus.
xxxv.De aliis fluminibus in Rhenum euntibus.
xxxvi.De Amiſio,Viſurgo,Lupia,Odera.
xxxvii.De Viſtula & Albi. xxxviii.De Sala & Aegra
xxxix.De externis fluminibus Germaniam petentibus.
xl.De Arare,Atheſi,Matrona,e Germania currentibus in alias regiones.
xli.De aliis fluminibus præter iam dicta.
xlii.De balneis Germanicis,& eorum ratio naturalis
xliii.& ultimum,de fluminibus in Viſurgum deferentibus

De ſcriptoribus fluminum germaniæ. Ca. i.

Scriptores fluminum qui.

PRoximo uolumīe pro conceſſa nobis facultate, terrā ipſam Germaniæ,& q̄ ex ea ꝓducunt̄ deſcripſimus. Nunc fœlici rerū ſerie iuſto obſeruato ordine,ad flumina germanica & eorū q̄ flumībus alunt̄ me contuli,maiori auctorum fiducia animatus, ꝗ libro p̄miſſo. Tāto em̄ attētius fluminū germanicorū memoria eſt a rerū ſcriptoribus exacta,ꝗto remiſſiꝰ terræ germanicæ.Illi itaqꝫ q formare Germaniā ingreſſi ſunt,plus honoris fluminibus ꝗ ipſi ſolo tribuerunt.Nullus.n. ueterū etiā tā ꝓcul a rerū cōgnitiōe receſſit,cui nō de Iſtro ac Rheno cōſtiterit.Eratoſthenes Homerū ideo literarū parētē uellicat,ꝙ dū xl.flumīa ad mare ꝓperātia poſuerit,Iſtri oblitꝰ fuerit.

De humiditate Germaniæ. Ca. ii.

Humiditas Ger.

GErmaniā flumībus impeditā maximi ſcriptores ꝓtulerūt.Cor.Tacitꝰ uniuerſam germaniā aut ſyluis horridā,aut paludibꝰ fœtidā dixit.Idē Pōp.Mela & ipſum ſecutus Lilius in geog. Hic inquā Mela li.iii.maxime flumībus germaniā impeditā aſſeruit,& paulo poſt, Melſiagū in Germania locū eſſe ait terrā uidelicet fluctibus undiqꝫ circūdatā. Claudianus in Panagyri.Germanorūqꝫ paludes eruis,cui et ego eo libētius auſculto,q̊ nullā regionē ſolā tot fluminibus oneratā(ut Germaniā)legerī. Cor.Tacitus li.xx. germanos ſuetos flumībus ſcripſit,hoc .n. in pluribus germanię gentibus notum eſt euenire,quas uis aquę ꝓpria ſede pulſarit.Cauchos germanię gētes(ut ait Pli. li.xvi.& ii.) Oceanus ita inundat ut nec pecoris,nec ſuorū ipſorū curā ac tutelā cōp̄hēdere poſſint.

Paludes Germāię.

Friſos in paludibus duce Mulorige cōſediſſe collegit Cor. in lib.hiſt.Rhegino Prunieñ.iuxta Moſam in paludibus Nortmānos ſcribit ſe cōtinuiſſe.Cornelius li.xx.ideo ueniſſe Germanos in Galliā affirmat,ut e paludibus & ſolitudinibus eorū fœcūdiſſimū ſolū Galliæ attingerēt.Paul.Diaconus,Sabel.& Oroſi.li. vii.Valētinianū Saxones domuiſſe in inuiis paludibus indicabant.Ptole.li.ii.Saxones in paludibus iuxta Cimbros habitare ꝓfitetur. Cimbri etiā uexabant̄ a mari.Mantuanus. Impetu p̄cipitat uada cęrula cōcita cimber. Idem. Repulit inſtantes uelut æq̊ra concita cimbros. Et Claudi.in Honorio. Latiſqꝫ paludibus exit Cimber. Cimbros em̄ gētes inūdatione

pulſos, Floro, Strabone, & aliis authoribus roboraui lib. vi. Ephorus mai⁹ ſcri/
pſit Cimbris cũ aqua q̃ hoſtibus p̃liũ eſſe, & neceſſitatẽ. Clitarchus q̃q; addu/ Cimbro
cit Cimbros eq̃s inſidẽtes, uix poſſe inundatiões maris effugere, licet a Poſſido rũ inun
nio refellat. Multa de illo Strabo li. vii. Tantę q̃q; aliarũ germanię nationũ in dationes
curſiones aquarũ ſæpe creuerũt, ut magis extremę neceſſitati q̃ ſaluti cõſultũ
ſit. Duę Argentinenſiũ inũdatiões p̃ cęteris famoſiſſimę, aquarũ eruptiõe ciui Germãia
tatem ita quaſſarũt (ut eorũ annales dicũt) q̃ de p̃iculo ciuitatis actũ fuerit. Aq̃ harenoſa
rum ergo germaniæ harena ſatis argumentũ eſt, harenoſa. n. regio p̃cipue in ĩ
ferioribus p̃tibus eſt. Plyni. li. xvii. ca. iiii. Quid, inq̃t, pabulis germanię laudati⁹?
& tñ ſubeſt ſtatim harena. Idẽ Ply. li. xvi. ca. ii. na. hi. miraculi loco hæc refert, ei⁹
uerba ſunt, aliud in ſyluis miraculũ (intellige germanorũ) q̃d in totã reliquã re
ferunt Germaniã, frigoris. n. umbras littora ipſa obtinẽt, q̃rcus maxĩa auiditate
naſcendi, ſuffoſſæq; fluctibus, aut p̃pulſæ flatibus, uaſtas cõplexu radicũ inſu
las ſecũ afferunt, ut nauale p̃liũ contra arbores inferant. Hæc Ply. Quib⁹ uer
bis ſyluarũ inũdationes habemus. Plynio Herodianus ſubſcribit li. vi. de Maxi
mĩo agens, ubi ĩpatorẽ aſſerit uiciſſe Germanos in ſyluis & flumibus. Druſ⁹
q̃q; & Tiberius nauali bello plus pedeſtri egerunt, ut apud Strabonẽ li. vi. ui/
det. Tẽpore q̃ Maximinus debellauit Germanos, Germani (ut Herodian⁹ ait)
ſe abſcõderunt, iuxta paludes, q̃ ſi nõ Romanos ĩpediuiſſent, totã Germaniam
ſubieciſſet, ut & Iulius Capitoli. collegit. Alludit Sido. Apollinaris li. iiii. Si q̃s
(inq̃t) deportaret philoſophaturus, aut ad paludes Sycambris aut Getis, Ala
nis &c. Panagyricus ad filiũ Cõſtantini. Feciſti, ait, ĩmenſam uaſtationẽ Bructe
ris, q̃ natio paludibus plena eſt. Ioſephus li. vii. ca. xlii. Alani Męotidas paludes
ſedes h̃ntes terrã eorũ p̃undãtes &c. Et tãdem hęc de humiditate Germaniæ

De piſcibus Germaniæ. Ca. iii.

CAeterũ q̃m humiditatis Germanię memoria hic nos admonuit, pau Silurus
ca nobis de piſcibus, fontibus & lacubus dicenda ſunt. Plura aũt refer
re (q̃ cuiuſcunq; plebeiarii hoĩs iuditio cõſtant) uanũ duxi, ueluti ſe/
rie quadã uniuerſa & ſingl'a piſciũ g̃na receſere. Verũ ut tñ rariſſimę ſortis pi
ſces enumerẽ. Silurus piſcis (cuius meminerũt Albertus, Plyni. li. i. ca. xvi. na. hi.)
p̃cipue in Męno Germaniæ amne, p̃pter Liſbonũ, & in Danubio uerſat̃, ma
ri inde extrahit̃. Hic ſimilat̃ porculo marino, graſſat̃ ubicũq; eſt, om̃e aĩal appe
tens, ſępe natantes dimergens. Hæc Plynius. Hermol. Barbarus fulgure eũ ſo/
piri ait, & male legi apud Plyniũ fulgore. Nã Ariſtot. dixit ἀπὸ βροντῆς καρουται. Locus
Silurũ Ariſt. in li. de aĩalibus τὸν γλάνιν uocat, ſimiliter Oppian⁹ in li. ἁλιευτικῶν Plynii
dicto. Suidas q̃q; glanin genus piſcis eſſe dixit, cuius uerba ſunt. γλάνις εἶδος ἰχ
θύος καὶ χερσομολόγος σάκιλος ἀλελφός. Idẽ Heſichyus refert. Stephanus γλάνις πο
ταμὸς κύμης ὡς λυκόφρων, γλανὶς δ' ῥείθροις λέξεται τέγγουν χθόνα. καὶ ἀπὸ αὐτοῦ ἰχθὺς γλάνις Glanis
Vbi fluuiũ eſſe p̃bat ex Lycophrõte poeta lyrico glanin, et piſcẽ. Athenæus
li. v. dipno. ex philoſopho in v. ani. ſplendida q̃q; adducit. Ambroſi⁹ in li. Exa.
captus eſt ſilurus & inutilis p̃da detecta eſt. Et idẽ, & ſilurũ q minorũ piſciũ ui
ſceribus aliũ replet. Hunc ſilurũ q̃dã ſturionẽ appellãt. Scribit̃ aũt p̃. i. nã ſylur⁹

p.y.nomē uiri eſt apud Plutarchū,& Silurus inſula dicit̃ referente Solino. Tri
Trichiæ chiæ q̄q; ſolū Danubiū intrant,inde ſubterraneis uenis in Adriaticū fluunt,ut
ait Ply.li.ix.na.hiſt.ca.xvi. Her.Barbarus ex Speuſippo græco germ.gn̄a piſciū
plura allegat.Sunt.n. paria gn̄a (inqt)pſitta,bugloſſus,eſcharus q & coris dicit̃,
tænia,dorion.Et addit,Accedit q̄d ad Oceanū germanicū & Belgicū nō aliter
uocari piſcē ſoleā aduerti q̄ tongē,ſignificante linguæ uocabulo,Hęc Hermo
laus ex Ariſtot. & Archelao allegauit. Haleces q̄q; in Germania piſcari uo-
luerunt,q̄ apud Ariſtot. ſecuudū aliq̄s τὰ μαινίδια dicunt̃, has Scandia inſula
Oceani nutrit,dicente Celte. Oceanū Codanūq; uidens,ubi Scandia diues
Haleces totū mittit piſcoſa per orbē. Alii e Gotlādia haleces,& illos piſces q̊s
Cōſtātia. Strumulos uocamus deferri uoluerunt,alii ab Iſlandia dicūt. Nec Conſtantia
Sueuiæ urbs ſuo honore defraudanda eſt,hęc.n.totius Germāiæ piſcoſior ur
bibus,tāta illic piſciū magnitudo,tantū decus,ut hæc ſola totius Germaniæ li-
mitibus piſces ſufficeret,illic ditiſſimi piſcatores,tanta retia,ut centū aureis cō
parent̃,octo aut plus,robuſtiſſimis hoībus in naui p̱ tenaciſſimas machīas agā
tur,q̄d Picus noſter miratus carmini ſuo Stauroſt. inſeruit dicens. Viditq;
lacus,q̄ molle p̱errans Muros piſcoſæ ſubiectos pluit urbis, Quos Cōſtanti
ni ꝓles oriente ſnbacto Condidit,& ꝓprio ſignauit nomine. Celtes in Ger
mania lacus uaſtos inexcluſos,& p̱petuos,piſcoſoſq; horrere aſſeruit,diuerſo
piſciū gn̄e.Almonus etiā Bauariæ fluuius ditiſſimus p̄ſtantioribus memorat
piſcibus,q̄d idē Celtes oſtendit li.ii.odarū. Abundat Almonus cuncta ſupans
Almonꝰ. ſaporo Flumina piſce. Ply.li.xxxi.ca.ii.refert in Danubio eſſe nigros piſces,
& hos mortē afferre hoībus eos cōmedētibꝰ, donec ueniat ad fontē alueo op
poſitū,illic id piſciū genus deſinere.Dracūtius in Rheno Delphinos Marinos
rep̱iri uoluit,& anguillas,& uaria piſciū gn̄a, Nauclerus anguillas in Rheno
rep̱iri dixit,& in oībus fuminibus Rhenū petētibus, in Danubiū uero amnes
ſe exonerantes carere anguillis.

De fontibus Germaniæ. Ca. iiii.

NVnc nobis cū fontibus germanicis res erit,q̄s æq̄ ſpectabiles,nec mi-
Fōs Tungrorum. noris admiratiōis germāia q̄ cęterę terrarū natiōes ꝓduxit.Celebra
bat̃ fons penes Tungros,olim Galliæ,nūc Germanię populos,q̄ cor
pora leuat,& uitia calculorū deprimit,ut Ply.li.xxx.ſcribit. Eſt & fons Geppin
ge ſupra amnē Philiſiū, uini colore ſimilis,ut Capnion aſſerit uir oībus nume
ris uirtutū & ſpaciis p̱fectus,li.i.Verbi Mirifici.Sūt & Mattiatici fontes in ger
Geppīgē mania trans Rhenū calidi,q̄rum hauſtus triduo feruet circa margines ueri, ut
placet Ply.xxxi.na.hi.ca.ii.Mattiaticū aūt nō longe a Belgis & Rheno ſtadiis a
Maguntiaco plus M.cccc.ſitū eſt,ut ex Ptole.habemus.Martialis pilas Mattia
ticas ꝓ ſapōe dixit.Ferebat̃ & fons in Germania dulcis aq̄,pota aūt ultra bien
nium dentes extrahit,& cōpages in genubus ſoluit,ei tn̄ malo Germanica her
Fōs Mattiaticus. ba medet̃,cuius meminimus li.ii.ca.xxvi.Hęc Plyni.li.xxv.& Zacha.Lilius.Sūt
noſtro ſeculo alii memorabiles fontes in Germania,fons apud Heluetos non
longe a Turicēſibus,et Sunderuallis,q̄ poto,maſſam carneam circa collū bibē
tibus

tibus efficit, ꝓpriū aūt illius nationis eſt habere maſſam,iſta uero carētes aliis
ludibrio ſunt.Eſt & fons apud eoſdē non longe a Turicēſib9,ubi ſtultos aquę Mira de
ꝓprietatē imbuere fama eſt,nec domū īmunē adeo eſſe,q̄ non tres aut q̄ttuor fontibus.
aluerit fatuos.Memorat̄ noſtrę tēpeſtatis fons apud Rapenſteinenſes in p̄dio
Alſatię,q morbos expellit,curas leuigat,ita,ut ibi hoīes diutiſſime uiuant,et nō
naginta annos excedant,dū uix q̄nquaginta ingreſſi uideant̄.Iuxta Rhenū ſa-
lubres Celtes eſſe fontes & Dracūtius collegerunt. Varias plane uires natura
in fontibus cæteris germāicis oſtēdit,ad quas tradendas ſi occuparer,maiores
haberē occaſiōes pene q̄ Ply.& ęq̄ mirabiles.Nūc ad lacuū memoriā deſcēdā

De lacubus Germaniæ. Ca. v.

LAcus multi & uaſtiſſimi penes Germanos horrēt,& p̄cipue q̊ Galli Lac9 Cō
as reſpicit,ut ait Cornel.humidior eſt germania. Maximi tn̄ oīm lac9 ſtantieñ.
penes Heluetios illo ſeculo,& p̄cipue Cōſtantienſes ferunt̄,de q̄bus
Strabo li.iiii.Rhenū p̱ ip̄m fluere Cerethes cū Vandalignis eū inhabitare aſſe
rit,& li.vii. Geog. in Hercynio lacū poſuit,cuius perimetron ſupra trecenta ſta
dia,ſpacioq; cc.dilatari uoluit,quē Vindelici,Heluetii,et Rhętæ accolant,Hęc
ille.Cōiectura eſt Strabonē Cōſtantiēſem lacū hūc putaſſe,teuto.der bodmer
ſee,a dominio Bodmeorū dictū,quē alii Lemannū uocant,uel Gebennā,de q̄
re li.i.cap̄.penul.diſſeruimus,Picus in carmine Stauroſt. Viditq; lacus q molli
p̱errans Muros piſcoſę ſubiectos pluit urbis. Audiit & timidi iā ditior acco
la Rheni Quicq; lacu miſſus leni ſub murmurat unda. Ammianus Marcel.
li.xvi.de lacu iſto hmōi ꝓtulit.Brigantię,inq̄t,inter montiū celſorū anfractus
īpulſu īmani Rheni tendit̄ uaſtus et rotūdus lac9 ,quē Murigaugiā accola rhę
tus appellat,p̱ quē quadraginta & lx.ſtadia longū pariq; ſpacio late diffuſum
horrere aiūt. Tigurinorū lacus inde dicit̄,q apud Turogos eſt,ait Marlian9.
Alii Heluetiorū lac9 noīa ab accolis accipiūt,de illis multa ſcribūt Nauder9 & Tigurin9
Dracūtius. Verū q̄a parum a ſcriptoribus cæteri lacus celebrati ſunt,remitto. lacus
Fleuus lacus eſt Germāię inferioris,quē Rhenus intrans,aquarū copiā trahēs
de ſe ipſo longū poſt diſcurſum inſulā parat Fleuā,inde iterū exit,ut ait Bocca.
Ply.q̊q; hunc Fleuū uocat li.iiii.na.hiſt.ca.xv.ſil'r & Pōp.Mela li.iii.& alii.Lac9
q̊s Rhenus efficit dicunt̄ Acromū & Venetū, ut Pō.Melę li.iii.placet. Boccati Fleuus
us idē Metrā & Sueuiā Germāiæ lacus tradit.Limagus lacus germāię aſcribit̄
cuius meminit Volateranus li.vii.cōmētariorū.Sunt q hunc fluuiū dicant eſſe Limag9.
Lemannū.Bebelius negat,pluribus onuſtus auctoritatibus,influit aūt Rhenū.
Cęteros lac9 p̄tereo, Bauaria.n.ita irrigua ē,ut hęc ſola iuſto uolumīi ſufficeret

De Oceano Germanico. Ca. vi.

FOntibus lacubuſq; germaniæ expeditis,flumīa ſe offerūt,q̄to aūt cę
teris flumīb9 nobilior p̄ſtat Ocean9,tāto penes cōſentaneā rerū ſeriē
prior aliis illuſtrabit̄. Vt ſcriptores honeſtiſſīe mēinerūt,unū tm̄ mare Oceanus
eē dicit̄,ut ait Dionyſius,ue℞ plura hēre noīa. Pomp. Mela li.i.ca.i.id adeo ma
gnū eſt, & infinitū pelagus,ut totā terrā ab illo circūfluā dixerit,ſicuti Ptole. li.
o. ὡς καὶ διὰ τὰ τοιαῦτα τὴν περὶ τοῦ περιῤῥεῖσθαι τὴν γῆν ὅλην ὑπὸ ὠκεανῷ.i. Vt & undiq;

totã terrã menſurando cinxerunt Oceano. In eadẽ ſentẽtia fuit Homerus ut de
Quatuor maria. eo teſtat᷑ M. Cicero in li. de ſomno. Dionyſii uerba ſunt hæc. Nam terra ſolo,
p̃cingit᷑ oĩs Paruaq́ꝫ cęruleo caput effert ĩſula põto. Alii quatuor maria inde
ex Oceano fecerũt, ut Põ. Mela in pri. & Strabo li. iii. uoluerũt, de germanico
nihil meminerunt. Nã Strabo in loco p̃allegato, ſimiliter Dionyſius oĩa quaſi
Oceani genera poſuerunt, nihil de noſtro. A ſeptentrione igitur ſcriptores
dixerunt eſſe mare Caſpium, uel Hyrcanium. Sed ut aliquid lectori de eo con
ſtet, germanicũ mare plura ſortitũ eſt noĩa, ſecundũ diuerſas germãicas natio
nes. Illud eñ q̃d apud Liuoniã ſeu Pruſſiã horret, Balth eũ mare dicit᷑, authore
Aenea Syluio teuto. das Pomeriſch mer. Celtes illud in Odis lib. iii. totũ fere
his explicauit uerbis. Baltheus dictus ſinus a latratu Clauſerat noſtrũ glacia
lis orbẽ. Cornelius in Germania in fine Suitiũ ſiue Suiticũ mare uocat, loqui
Suiticum tur. n. de Gleſſo in Germania creſcẽte, ergo iam dextro, inq̃t, Suetici maris litto
re æſtiuorũ gentes adluunt, q̃bus ritus habituſq́ꝫ Sueuorũ eſt. Multa Volate-
ranus li. vii. & Ligurinus lib. v. ubi de Polonis agit. Tangit ab arctoo Suitici
maris æſtuat ora. Hoc mare & Codoneũ dicit᷑. Celtes in carmine Hercynii.
Sed mare Codoneũ germano noĩe dictũ. Hoc mare eſt in baltheo ſinu. Alii
uolunt eſſe ſinũ, ut Põp. Mela, Hiero. in ſupplementis Euſebii. Ptole. Arctoũ
mare hoc uocat li. ii. Ply. li. iiii. ca. iii. poſt Parmã inſulã ſcribit Germanię ꝑxium
mõtẽ ibi Codoneũ refertũ inſulis, quarũ maxĩa ſit Scãdinauia, & Codanũ eſſe
in mari Gallico. Volaterranus li. vii. cõment. Codauũ uocat noĩe corrupto &
Loc9 Volaterani male. Põp. Mela Codauoniã hanc noĩauit inſulã, & Teutonas ſuo tp̃e adhuc
hanc incoluiſſe regionẽ. Plura Iornandes de rebus Gotthorũ li. i. (ubi de Scã-
dia loquit᷑) Hui9 maris meminit Lilius q̃ Codanũ ſinũ in Oceano germanico
poſuit. Neſcio in eo loco q̃d de Plynio ſentiã. Celtes q̃q́ꝫ in mari germanico
Scandiã ait, & Codanũ loca ubi ſuccinus naſcat᷑ li. i. Odarũ xv. Non tot ꝑcellis
Locus Lilii Codanus æſtuat Ferox ſonoris q̃n aq̃lonibus, Luctat᷑ Eurus, ſuccinumq́ꝫ
Littore colligit᷑ Pruteno. Ex q̃b9 uerbis iuxta Prutenos eſſe Codanũ habe
mus, et prius germãico noĩe dictũ mare Codoneũ. Zacharias Lilius Codone
um mare a Seuo ſeu Seno monte dixit denominatum. Hæc de illo.

De mari Cimbrico & maris diuiſione. Ca. vii.

ALterũ mare Cimbros habet, & germanicũ eſt, licet lac9 appellationẽ
Cimbricum ſumpſerit. Celtes Cimbricũ mare dixit a Cimbris. Tandẽ & Cimbri
acũ uagus exonerat᷑ in æq̃r A Cimbris q̃d nomen hẽt, ubi ꝑxĩa Da
cis Cheroneſus adeſt rigidũ porrecta ſub axem. Ab aliis hoc mare Ac-
cianũ dicit᷑, q̃d mari nuſq̃ ſil᷑e eſſe, uerũ aq̃s paſſim interfluẽtibus, uagũ et diffu
ſum ſpargi, aiunt Põp. Mela & Lilius, ibi Teutones & Axenũ q̃q́ꝫ mare dixe
runt eſſe ſcriptores. Illius meminit Orpheus in Argonaut. cuius uerba latina
ſunt, Axena ꝑ freta colchos deniq́ꝫ delatus adhæſit Iaſon, uerba eius gręca alle
Axenum gat in q̃dã ope Plutarchus. Theocrytus in odyl. N. πεζὸς δ᾽ ἐς κολχούς τε καὶ ἄξενον
ἵκετο φᾶσιν. In Colchim phaſim pedibus & in Axena uenit. Val. Flaccus li. viii. ac
Apollonius Rhodius in Argonaut. Lucia. in dialogo φιλία, ὅτι ἄξενος ἐκαλεῖτο,

ἐλαοῖμαι ἀγρίων ἐθνῶν περὶ οἰκούντων. i.Ideo Axenus dicebat̃,quia feroces gẽtes al
lueret,nunc aũt Euxinus dicit̃,referente Plynio. Strabo lib.vii.Ouid.in Triſt. Maris
de Euxino. Dictus ab antiqs Axenus ille fuit. Et Dionyſius in deſcriptione germãici
orbis ita inquit. Poſt hos Cercecii,iuxta q̊s Axenus altis, Fluctuat æq̊ribus. diuiſio
Ptolemęus ciuitatis li.iii. ἀξιοῦ meminit per i.Dictus aũt eſt Axenus,quaſi inho
ſpitalis,ἄξενος.n.(ut ait Strabo li.vii.)ꝓpter raritatẽ nauigatiõiis,plura Euſtathi⁹
Strabo etiã paulo poſt a Scythis id dictũ ita uult,ob eorum inhumanitatem er
ga hoſpites.Eſt em̃ pelagus Scytharum.Capnion in epiſtola ad Fœdericũ Sa- Axenus
xoniæ ducẽ plura de illo,& Saxones illic conſediſſe uult.Vnde q̃uis nõ me fu
gat,Axenũ pontũ a longinquo ad Germaniã attinere,libro tñ huic id inſerere
uolui,ob frequentiã Scytharũ & Germanorũ id mare incolentiũ. Verum ut
rem cõponã,unũ eſt mare q̊d germanicũ dicit̃,hoc ergo mare finẽ ponit ſub
Arcton,ultra tñ Britannia & Thyle eſt,& ea q̃ nuꝑ Portugalliæ rex reperit,
in alio loco dicit̃ Codoneũ & Baltheũ.Inde ad Cimbros ꝑuenit,& Cimbricũ
noiat̃,ibi em̃ Cheroneſ⁹ eſt,ac mare ita diuiditur,ꝑ duo ſpacia,Cimbrici et Co
donei marium.Hęc tumultuarie ex Celte,cui ſubſcribit Claudianus in Stylico
ne illis uerbis. Nec Cimbrica Tethis Diuiſum biſido conſumit ſæpe meatu.
Lilius Codoneũ ſinũ a monte ſeuo uſq; ad Cimbrorũ promontorium exten
di ſcribit. Vocatur autem nunc Cimbricus Cheroneſus teuto. das land von
Holſtain,ubi ſemper regis Daniæ primogenitus reſidet.

Contra Strabonem qui mare Arctoum dixit frigoris gratia
congelatum eo ut nauigari non poſſit. Ca. viii.

STrabo boreale pelagus gelu ita rigidũ dixit,ut enauigari non poſſit, Scy
thicum idem,hunc ſecutus eſt Dionyſius Lib.cuius translata uerba hæc Boreale
ſunt,interprete Priſciano. Oceanum boreo contingit frigore durum. pelagus
Et Picus in Stauroſticho huic ſententiæ proximus,ait. Senſerunt amnes,ſen- nauigabi
ſerunt æquora longe, Aequora torpẽti glacie concreta ſub axe. Peutinger le.
tñ ſummo ingenio maioris opinionis maxię p̃ſtantię uir,& añ eũ Aeneas Syl.
huic opiniõi nigrũ adiecerũt calculũ.Solin⁹ om̃e mare ab Indico uſq; nauiga
bile eſſe ſcribit.Ml̃ta etiã de mari Arctoo ca.xxxi.Plynii ꝟba ſũt li.ii. ca.lxix.ſe-
ptẽtrionalis(inq̃t)Ocean⁹ maiori ex ꝑte nauigatus eſt,auſpiciis diui Auguſti
nauigãtis,& circũuehẽtis germaniã claſſe,ad Cimbrorũ uſq; ꝓmõtoriũ. Hæc
Ply.Luſitani (Peutingero & Solino authorib.)ut & Põp.Mela ait lib.iii.ab In
dia,uſq; ad Germaniã uenerunt.Otto Friſing.Indię negociatores Germaniã
tetigiſſe affirmat.Ply.ĩ loco p̃dicto,& Cor.Nepos ſcribũt mercatores Indię in
Germaniã delatos,celeri Metello a rege Sueuorum donatos,quanq̃ in libris
Pompeianis a rege Lydorum legatur,q̃bus ſubſcribit Hermolaus Barbarus,
Verum ut & de noſtro ſeculo loquar a rege Hyperboreo ſatis ſupq; ꝑluſtra
tum eſt illud pelagus,& a mercatoribus in dies imbuit̃. Veniæ locum Strabo
meruit,quia ei mare hoc incognitum tradit. Verum maiores fluctus Strabo
concitauit de Albi. Verba Strabonis ſunt ex libro ſeptimo geographiæ.Ger-
manorum regio q̃ ab exitu Rheni uſq; ad Albim,cognita eſt, quę uero trans

Albim ſpectat, prorſus incognita. Nullũ ẽm priorũ ad orientẽ uſq; ad Caſpii maris hoſtiũ peregiſſe nauigationẽ ꝑcepimus. Necq; Romani Albim tranſcẽderunt. Et ſubdit, nec illos ſupra Pontum nouimus habitantes, nec quantũ ab Attlãtico remoti ſint pelago, necq; an huic propinqui fuerint. Hæc Stra. Et idẽ lib. ii. Polibyũ & Pytheã ſcripſiſſe profitet, totam Europã ab ipſis menſuratã, a Gadib⁹ uſq; ad Tanaim, & Eratoſthenẽ q̃ndam totũ ſpectaſſe ſeptentrionẽ. Adiungit Strabo, Hermi illa afferenti non crederet. Ecce contra Polibyum & Eratoſthenẽ in ea re q̃ pertinaci contentione Strabo conflictat, qui dignior magis ſui ipſius obtrectationis eſſet. Veniã tribuit ob ignorantiã cõfeſſam Eratoſtheni, non in eo albo erranti, q̃ pacto igit errori Strabonis ignoſcamus? in eo ꝑſeueranti & reo. Partes Strabonis Iornandes gotthus uidet tueri in principio, aliiq; plures, ſecus tamen eruditis perſuaſum eſt.

Strabõis locus

De quibuſdam Germanici maris nouitatibus. Ca. ix.

Nouitates Ger.

VErũ quia a mari germanico admonemur, quędã miratu digna nobis dicenda ueniunt. Vt ẽm ſcribit Methodius martyr hiſtoriæ indagator, q̃ ad occidentalẽ polũ pars eſt in mari illo, q̃d umbelicũ uocant. Ibi (ait) bis fluctus abſorbere pontũ nimia celeritate, & eſſe in eo uoraginẽ inſtar Vergilii charybdis in freto Syculo feruentis. Hoc & horridũ mare a laruis eſſe ſcripſerunt hiſtorici. Picus iunior de ſupſtitioſa ꝑnotione li. iiii. ca. viii. In inſula Noruegia ad Oceanũ germanicũ (ſcripſit) umbras hoĩb⁹ ſępe occurrere, & ſigno crucis inde effugere. Quod & Claudianus uerſibus illis ꝓtulit li. pri. ad Ruffinũ. Eſt locus extremũ pandit qua Gallia littus, Oceani ꝑtẽtus aq̃s q̃ fert Vlyſſes Sanguine libato populũ uouiſſe, ſilentũ Illic umbrarum tenui ſtridore uolantũ Flebilis audit q̃ſtus, ſimulachra coloni Pallida, defunctaſq; uident migrare figuras. Eſt & illic antrũ (ut Paul. Diaconus lib. i. & Methodius martyr ſcribunt) ſub eminenti littore, ubi ſeptẽ uiri iacuerũt, ſopiti longo tẽpore, ſine ulla corruptione, & ſæpe populos ad ipſos lædendũ egreſſos continuo fuiſſe contractos. Denicq; accolas pœna ꝑſenti cautos, ab ipſorũ læſiõe deſtitiſſe aiunt, & ibi hoĩes carnibus humanis ueſci ſcribunt, inſulã Stritobim incolẽtes, hirtis pellibus ueſtiri, ex ceruorũ exuuiis, in modũ tunicæ genu tenus aptatis, & ibi in locis circa æſtiuale ſolſticiũ ꝑ aliquot dies, noctu q̃cq; lucem clariſſimam cerni, multocq; dies noſtris diuturniores, circa ꝟro ſolſticium hyemale præſentem lucem non poſſe uideri.

Septem dormientes.

Ratio naturalis ac aſtrologica, cur mare germanicũ adeo inflet. Ca. x.

Mare germanicum cur adeo infletur.

MOtũ aũt illius maris Gellius oſtendit li. iii. ca. xxx. noct. atti. Cauſa motus eſt, inquit, q̃ uenti ſeptentrionales ex altiore cœli parte ĩ mare decidẽtes, deorſũ ſub aq̃rũ fluctib⁹ q̃ſi ꝑcipites deferũt, undaſq; faciũt, nõ ꝓrſ⁹ ĩpulſas, ſed ui cõmotas, q̃ tãtiſꝑ erutæ uoluunt, dũ illis ĩfuſi deſuꝑ ſpirit⁹ & uis maneãt. Hęc ille. Vñ notãdũ ſeptẽtrionale pelag⁹ plus aliis feruere q̃a boreas illic imperium exercet, q̃d Apollonius primo argonauticoꝝ oſtendit dicens. ζεὺς δ᾽ ἀνέμου βορέ᾽ ἀόμενός τε κίνησιν. Id eſt. Iuppiter inſpirans boreã excitauerat auram. Vbi paulo poſt de ira Boreæ multa ac uaria diſſeruit.

Cur aũt maria talẽ habeant impetũ & feruorẽ, uarias naturaliũ rerũ cauſas inda gauerunt ſcriptores, aliq̃ eñ lunã in cauſa dixerunt, ut Plato, Albertus, Ply. li.ii.ca.ii.& lib.eodẽ cap.ſequenti, & lib.eodẽ ca.xcix.ac Ariſtotel.li.ii.metheoro rũ, & alii, in q̃rũ ſententiã iurauit Silius Italicus lib.iii. Regina uagæ pelagiq́ꝫ labores Luna mouet, luna immiſſis per cærula bigis Fert refertq́ꝫ fretũ, ſeq turq́ꝫ reciproca Thetis. Pomp.Mela li.iii.Oceanus, inquit, infinitũ pelag⁹ eſt, magnis æſtibus concitũ, ita eñ motus eius appellant, modo inũdat cãpos, mo do late inundat, & refugit, nunc alios alioſq́ꝫ inuicẽ, & alternis acceſſibus, nũc in hos nunc in illos irruit &c.Et ſubdit, aliq̃s lunã cauſam eſſe uoluiſſe. Multa Strabo li.iii.Pli.li.ii.na.hi.ca.xcix.Lucanus Venerẽ cãm dixit Macrobius, Mar tianus Capella, Aulus Gel.li.iii.ca.xxx.noct.atti.Philoſtratus etiã cauſam dicere nitit̃ concitandorũ fluctuũ marinorũ, τὴν δὲ αἰτίαν, inquit, ἐπὶ πολλὰ εἰκάζων, δι' ἣν ἄπειρον οὕτω πέλαγος ἐπεισχωρεῖται καὶ ἀναστᾶται. δοκῶ μοι οὖν ἀπολλώνιον ἐπισκεύ φθαι οὖν ἐν μιᾷ τῶν πρὸς ἰνδοὺς ἐπιστολῶν, οὖν ὠκεανόν φησιν ὑφ' ὑδροῖς ἐλαυνόμενον πνεύμασιν ἐκ πολλῶν χασμάτων, ἃ ὑπ' αὐτῷ τε καὶ περὶ αὐτὸν ἡ γῆ παρέχεται, χωρεῖν ἐς ἔξω, καὶ ἀναχω ρεῖν πάλιν.i.Cauſam ſæpe ego ꝑſcrutatus ſum ob q̊d pelagus tã uaſtũ accedat ac ſufflet̃, mea ſentẽtia cauſam Apollonius in una epiſtola ad Indorũ ſapientes honeſte tradidit, ubi mare a ſpiritibus ſub aqua exiſtentibus, ex multis hiatib⁹ ĩpulſum q̃ parti in ipſis ſubſunt, & ad terrã diffundunt̃, & ſæpe accurrunt atq́ꝫ iterũ recedunt. Plura legere cupiens de illo, uideat Plutarchũ in libro inſcripto διὰ τί ἄλλων ὑγρῶν ἐν τῷ κινεῖσθαι καὶ στρέφεσθαι ψυχομένων τὴν θαλάττην ὁρῶμεν ἐν τῷ κυμα τοῦσθαι θερμότεραν γινομένην, cuius uerba neceſſitate op*is noſtri adducti ꝑteriui mus. Quod aũt Germanicũ mare fluctibus uſq́ꝫ adeo intumeſcat. Alii cauſam æſtus ei⁹ q̊ fert̃ in boreã reiiciũt, qui in regionibus ſeptentrionalibus grauior appareat, ut enarrator Apollonii græci inquit. Ventus eñ ille ſeptentrionalis πόντῳ ἐμπνεύσας ὤρινε, μέμυκε δ' αἶα καὶ ὕλη, πολλὰς δὲ δρῦς ὑψικόμους Et cætera ut He ſiodi uerbis utar. Ponto incidens turbat, gementem terram ac nemora impel lit, arbores alticomas ac pinus refertas concutit.

Motus marium

De periculis maris Germanici. Ca. xi.

NVllũ eſt mare non ꝑiculoſũ, ac πολυφλοίσβιον, ut Homerico attributo loquar, lõge tñ cætera maria Germanicũ pelagus terrore ac ꝑiculis excedit, & dũ raro incolumes ac reduces nauigatores reſtituerit. Vñ a Strabone ἄπλωτον.i.innauigabile dicebatur. Difficultatẽ illius maris Ouid. ĩ primo triſtiũ tot elegiis explicauit. Cor. Taciti uerba ſunt in initio libri hiſtor. ubi de Druſo loquit̃. Quanto uiolẽtior, inq̃t, cętero mari Oceanus, ita truculẽ tia cœli ꝓſtat cæteris Germania terris. Mare aũt illud tã uaſtũ & ꝓfundũ eſt, ut nouiſſimũ credat̃, & ſine fine mare. Et ibidem m̃ta de difficultate maris ger manici diſſeruit, multa ſimul ibidem de maris illius formidine ſcripſit. Hero dotus quoq́ꝫ libro quarto, Plynius, & alii, pontum maxime admirabile mare dixerunt. Minus autem id mare ſalſum eſt, lenius ac dulcius cęteris, quia plures exhalationes ſunt circa meridiem q̃ ſeptentrionem, ut placet Alberto ac Ply nio lib.nat. hiſt.ſecũdo ca.xcix. Q. Curtius Caſpium mare cæteris dulcius eſſe dicat, & id ſeptentrionale eſt.

Difficultas maris germãici.

De aliis maris Germanici ſpeciebus. Ca. xii.

Miracſa maris germanici

STrabo grauiſſimus auctor lib.vii.Geo. de miraculis Ponti et maris germanici tacendũ putat eſſe, ob uariã ac mirã ſcriptorũ de eo memoriam. Plynius em̃ li.xvi.na.hiſt.ca.ii.Pythias Maſſilienſis,Clearchus,& alii,ſtupenda oĩbus de mari germanico cecinerunt.Cor.Tacitus in libro de Germãia illic Helluſios eſſe ſcribit (q̊s Ammianus li.xxii.Heillios noĩat)& Oxionas,qui ſub uultu humano mẽbra reliqua beſtiis æqualia gerunt. Solinus mare illud inhabitantes tam patulas aures habere putat,ut reliquũ corpus tegant illorum ꝓpendiculo. Cor.Tacitus in hiſtoriis Druſi milites germanico pelago deuiaſſe indicat,& uaria rerũ miracula in mari uiſa teſtatos,uim ſcilicet turbinũ, inauditas uolucrũ ſpecies,monſtra maris,ambiguas formas hoĩum ꝗ͂ aĩalium. Cætera maris illi9 miracula uſqꝫ ad librũ decimũ reſeruauimus,donec de inſulis Germanicis agemus.Pytheas Maſſylienſis græcus mare illud intumeſcere aliqñ in octingentorũ cubitorũ eleuationẽ ſcribit,referente Ply.li.ii.ca.xcix.

De dimenſionibus maris Germanici. Ca. xiii.

Longitudo & latitudo põti

REdeo nunc ad dimenſionẽ maris germanici,cuius longitudinẽ ac latitudinem colligere nulli facile eſt.Pauci etiã hactenus tentauerũt. Tñ ut aditum noſtris ſucceſſoribus p̃ſtitero, quæ mihi uident̃ cognicioni huic poſſe cõdonari,aſcripturus ſum.Herodotus lib.iiii.Ponti maris longitudinem eſſe xi.Mil.ac centũ ſtadiorũ,latitudinẽ uero trium mil.ac ducentorꝝ Cuius ſententiã ob id ꝓbo,expedita em̃ nauis oĩbus rebus prouiſa, ſub longo die lxx. mil.paſ. meat,noctu uero lx.A Ponto aũt ad Phaſim,octo noctium ac nouem dierũ ſpacio nauigari poſſe comptum habeo,q̃ ſunt mille centũ ac decem mil.paſ. hoc eſt,ſtadiorum xi.Mil. ac centum.Et hæc maris longitudo.Latitudo uero a Scythia ad Teſmyarũ,trium dierũ,duarumqꝫ noctiũ nauigatio eſt.Paſſuũ igit̃ cccc.& tria mil. Stadiorum aũt tria millia & trecenta.Sic Herodotus ſuas dimẽſiones ſub tali forma proſequit̃,& nos hæc ex Martiano,Plynio,Strabone,ac Herodoto collegimus.Sunt quidam mathematicorum, qui diſtantiam maris longius extendũt. Hi enim qui maris germanici initium ſub tali longitudinis ac latitudinis ſecundum gradus & minuta .19.0.6.0. depinxerunt Zuuaniam.14.0.10.0. Alexandriam uero.18.30. 32.20. deſcripſerunt.Item

Dimẽſio maris germanici

mari iuxta Brugim .9. 40.68.20.aſſignauerunt dimenſionẽ,Traiecto talem appinxerunt.5.40.44.20. Item qui mathematicali diſciplina Suetici maris initium ſub dimenſione.26.30.93.0.ſubſcripſerunt. Stokolm.21.10.95.0.Hamburgo.24 30.78.0.Lubeco uero.21.40.78.30. conceſſerunt.Ex quo pene totius Cimbrici Cherroneſi dimenſio elici poteſt. Dandano etiam (Dantz).15.40.82.0.& Cõfluentię uiſtulę in mari.13.50.82.40.dimenſionis ſpacium conſtituerunt.Oſtendente mihi nuper Ioanne Virdung Hasfurdenſi Mathematicorum principe. Hæc ideo uolui luci proferre,ut huius præſidio qui poſt me germanicas res tractabunt,latiorem maris huius deſcriptionem componerent.

Flumina Germaniæ facile congelari.
Caput decimumquartum.

AMari ad aliorū fluminum memoriā deſcendā. Ea tñ prius ſubiūgam q̄ cū mari etiā flumina habent cōia, ut facile congelant. Gellius.n.hoc mare congelatū ſcripſit, & Herodotus Boſphorū ſtringi ac gelu cōſiſtere dixit. Pomp. Mela & partē maris frigoribus obdurari aſſerit. Vñ Ouidius in Triſt. Vidimus ingentē glacie conſiſtere pontū, Lubricaq; īmotas teſta p̄mebat aquas. Nec uidiſſe ſat eſt, durū calcauimus eq̄r, Vndaq; non vdo ſub pede ſumma fuit. Vidimus in glacie puppes hęrere ligatas, Nec poterat rigidas cudere remus aquas. Et nos prius ex Strabone ꝓbauimus, mare illud frigore conſtringi, uerū non adeo, ut penitus nullo tpe fuerit nauigabile, ideo rōnem Strabonis impugnauimus. Ad flumina germanica me conferā q̄bus ut cum cæteris Germaniæ fluuiis cōmunis eſt congelatio, ita & ꝓpria. Herodianus lib. vi. poſtq̄ de Rheno ac Danubio diſſeruit, adiecit, eos æſtate q̄dē nauigabiles, in hyeme uero adeo cōcretos, ut ἐν πεδίῳ σχήματι καθιππεύονται in morē ca mporū equitent. Eſt aūt (inquit) glacies eorū tam ſolida, ut non tm̄ eq̄rum ungulis, καὶ ποσὶν ἀνθρώπων ἀντέχειν (ut uerbis eius loquar) uerū & hoīm pedibus ſubſiſtat, & qui hauſturi ex eo ſint, non tm̄ urnas ant uaſa ſecum afferant, ſed & ſecures ac dolubras, aquāq; concretā ueluti lapidē ſecū deferāt. Et addit φύσις γὰρ δὴ τῶν ποταμῶν αὕτη hæc eñ natura illorū amniū præ cæteris eſt. Dion quoq; græcus author tantam obduratam glaciem Danubio contingere ait, ut eo congelato per ipſum transfugientes Iaziges Antoninus proſtrauerit, ut idem Dion in Traiano teſtat̄. Exequit̄ & illud Ouidius in pri. de Ponto. *[margin: æq̄r Germanicum congelat̄.]* *[margin: Danubi⁹ & rhen⁹ congelāt.]*

Cæruleas uentis latices durantibus Iſter
Congelat, & tectis in mare ſerpit aquis.
Quaq; rates ierant, pedibus nunc itur, & undas
Frigore concretas ungula pulſat equi.

Strabo Mithridatem in glacie uiciſſe barbaros aſſerit, & Iuſtin⁹ Scythas a Philippo rege glaciato Iſtro uictos oſtendit. Virgi. etiā de illo hoc innuit. Cōcreſcūt ſubitę curreti in flumie cruſtę

De fluminibus germanicis, & eorum dimenſionibus. Ca. xv.

VOlui nuꝑ rem a paucis hactenus expeditā lectori ſtudioſo conficere uidi etiā eam a me operis noſtri neceſſitatem ac officiū nūc ſuſceptū expoſtulare. Fuerunt eñ qui fluminibus ꝓprias latitudines, longitudines ꝑ grad⁹ ac minuta ac demū ſigna aſcripſerāt, & multo ꝑfecti⁹ iudicio noſtro, multo abſolutius Ptolemæo, hoī alioq ad naturā inueſtigādā nato. Tm̄q; itineris in eo negocio ꝑfeci, ut mſtis mathematices diſciplīæ libris collectis, quatuor ex oīb⁹ mihi delegaueri, q̄ mihi ſatis regiōibus ab ipſis deſcriptis ac ſibi feciſſe uidebāt. Añſignan⁹ erat Schenoth Bābergēſis mathematic⁹, ſecūdas ptes Ioāni Eſcēdēſi tribui. Nec alii defuerāt rerū ſciētia ac eruditiōe illis cōferendi. Gaudebam primo frōte auctorū, ſperabāq; dimēſiōib⁹ illis nōnihil ſplēdoris noſtris enarratiūculis accedere poſſe, ꝓſerti dū illorū additione nihil penitus ſupeſſe exiſtimabā, q̄d ullo pacto Germāiæ inſeri aut intrudi potuerit. Verū dū oculati⁹ rē ipſā aſſumpſi, tantā uidi auctorū int̄ ſe ī collocādis dimēſiōib⁹ litē, ut germāię ꝓſtiterit cōticuiſſe poti⁹, q̄ obſcuritates ei⁹ obſcuriſſiās ītricaſſe. *[margin: Dimēſio fluminū germāiæ.]*

Fuiſſet ꝓfecto potiſſimū opus q̄d ullo pacto patriæ noſtrę ĩputari potuiſſet,ſi ullius ſtudio ad tantā deſcriptiōis fœlicitatē potuiſſet euexiſſe. Vn̄ non ſine do lore id p̄teriuimus.Sępe experiri uolui,an ullo pacto aliq̄d in eo deſcriptionis gn̄e patriæ poterim ĩpartiri.Sæpius in tranſuerſū act9,iterū atq; iterū intmiſ ſum inſtitutū,repetiui.Bis conat9 erā,ter noſtrę cecidere manus.Demū poſtq̄ ad me redii,& quā rē agerē uidi,certus erā,nihil mihi emoliendū in ea re eſſe ſi etiā germanię cōſultū uolueri.Si.n.cuiuſcuq; opinioni ſubſcripſiſſem: con tinuo alterius gladiū in me habuiſſem directū,ſi uero oīm circa hūc albū ſentē tias aſcripſiſſem,fallor,an nō Sardonicū riſum mouiſſem,tot capita q̄t ſenſus, uel rē planā ac nudā tā uariis opiniōibus diſtraxiſſem,aut rē ꝑ ſe ſolidā ac ĩcor ruptā ꝓrſus tenebris obduxiſſem. Cæterum excuſandi mei partim, partim eo rū diſcōuenietiæ oſtēdendę cauſa,fluminū q̄rundā dimēſiōes adeo diſcrepan tes,& q̄ a ſe tā longe abſunt uolui ꝓferre,ut liq̄do conſtet,oleū hūc ꝑditurū,q̄ cunq; ſe honeſtius quidq; in rebus illis putabit cōſecuturū. Rheni initiū q̄dā

Dimēſio fluminū German. tali dimenſione deſcripſerūt.5 10.24.30.alii.26.50.54.20.alii.5. 50.40.30. Finē uero .28. 20.49.30.alii.13.10.50.0.Męni originē.2.10.40.0.20.alii.4.25.10.46.0.Finē uero .3.14.0.62.0.alii.4.27.0.58.0.alii.3.29.0.50.10.alii.3.14.0.65.25.Aenū etiam.5.8.0.39.0 alii.5.1.15.43.30.originē ſumere dixerūt,hoſtia uero eius iuxta Patauiū.4.23.40. 44.30.ſecundū alios.0.26.0.16.0.Cū & alii gradus in Patauio.31.30.48.30.alii. 48. .0.64.20.aſcribāt.Et demū nullus fluuiorū eſt,ubi in uno gradu erudititiſſimi cō ueniant.Adde q̄ & Ptolemęi deſcriptio ab aliis longe diuerſiſſima eſt,experi atur igit̄ quiſq; ſuū ingenium.Ego ductu Ioānis Virdung Haſſurdenſis docti aſtrologorū nonnihil emolitus fuerā in traditione Germaniæ,quod ſcriptorꝝ diſſenſiones mihi abſtulerunt.

Dimenſio Boſphori Cimmerici. Ca. xvi.

MVltos uidi hacten9 de Cimmerico Boſphoro ſcriptores,unus in Scy thia eū repoſuit,alii in Sarmatiis,alii ad Tanaim.Re uera hodie Hol ſtadienſis regio,q̄ ad Daniā attinet,ubi regis Daniæ primogenitus,

Dimēſio Boſphori Cimmerici. ſemꝑ ſedes tenet,cuius os ii.M.paſ. Plynius metitus eſt.Hermol.uero Barba rus iuxta Plyniū tria M.aſſerit,cui eo libentius auſculto,dū xxx.ſtadiorū Poli byus dicat.A boſphoro igit̄ illo ad Thraciā Polibyus D.c.paſ.in circuitu ponti habere indicat,& uicies ſemel millia Plyn.ac Varro ei aſſignant.Martianus tn̄ Capella uicies ſemel q̄nquagīta millia ſcribit,cuius ſententię multū tribuo,dū Herodotus xi.mil.& centū ſtadiorū pontum eſſe dixerit.Potes & Strabonem li.ii.req̄rere,cuius opinio nō multū diuerſa eſt.Cornel.Nepos ccc.M.l. adiicit. Artemidorus uero uicies nouies decē & nouē mil. Agrippa aūt xxiii.lx.M.Mu tianus xxviii.& lxv.mil.Cæterū li.x.ꝑ latitud.lōgitud. gradus totū Cimmericū Boſphorū mathematicali deſcriptione trademus,ubi rē lector uberi9 reperiet

An Nilus Danubio,an Danubius Nilo maior ſit. Ca. xvii.

MAgna inter ſcriptores cōtrouerſia eſt,an Danubius Nilo p̄ſtet: an Nil9 Danubio: Cōis tn̄ auctorū cōſenſus eſt,Nilo ſolo inferiorem eſſe Danubiū,in oībus flumībus extra impiū Ro.tumeſcētibus,ut ex

Saluſtii ſentētia Aul.Gel.noct.atti.li.x.ca.vii. ꝓbat,cui dicto aſtipulaṫ Auſoni⁹ illo diſticho: Illyricis regnator aqs tibi Nile ſecundus Danubius,lętū ꝓfero fonte caput. Pōp.Mela ſolo Nilo cedere ait Danubiū,eiuſq́ꝫ ſententię comitē habet Iornandē in lib.de regibus Gotthorū.Claudianus idē loquiṫ.Herodotus q̊q́ꝫ li.ii. νεῖλος γὰρ ἴστρῳ ἐκ τῶν ἴσων ὁρμᾶται inqt.i. Iſter Nilo aſſimulaṫ. Et in li.4. ἐπεὶ ὕδωρ γε πρὸς ἓν συμβάλλειν, ὁ νεῖλος πλήθει ἐπικρατέει, ἐς γὰρ δὴ τοῦτον, οὔτε ποταμὸς οὔτε κρήνη οὐδεμία ἐς διδοῦσα ἐς πλῆθος οἱ συμβάλλεται. Si.n.conferendi ſunt Nilus copia aquarū añcellet,dū in eū nec fons nec flumen incidat,ad eius incrementū conferens.Arrianus græcus li.viii.Danubiū e fonte paruū exire ait,ac multa flumina ſibi admittere,tñ nec numero nec magnitudīe Indicis amnibus ęq̄lia flumīa ſuſcipe. Horū maxīa eſſe Aenū ac Sabū (alii Saū) q e Noricorū ac Rhętorū finibus ſeſe Danubio adiungūt.Cętera uero flumīa nō multū nauigabilia ſūt, Hæc ille. Q̄tū aūt dictū illius tū a priſcorū ſententia,tū a uero abſit, nullū latet Alii tñ Iſtrū nō minorē Nilo ſcripſerunt,ut Celtes.Cōſentit Ouid.in li.de triſt. Ipſe papyrifero q non anguſtior amne Miſceṫ uaſto multa per ora freto. Idē in lib.de Ponto.Innumeriq́ꝫ alii inter q̄s maximus amnes Cedere Danubius ſe tibi Nile negat. Copia tot laticū,quas auget adulterat undas ,Nec patitur uires æquor habere ſuas.

Danubi⁹ aſſimulaṫ Nilo

Locus Arriani

Danubiū finem Ro. imperii apud priſcos terminaſſe. Ca. xviii.

FVit peculiaris oīm ſcriptorū ſententia,Danubiū Ro.impio metas poſuiſſe,ut Appianus,Alexādrinus,Dion græcus,Ambroſius in hexametris,Seneca,& alii dixerūt.Fuit & Gellio ea ſententia ſacra ī noct. at.li.x.ca.vii.Siſiter Varroni,Lelio,Saluſtio ac Ammonio.Ouid.in Triſtibus. Hactenus Euxini pars eſt Romana ſiniſtri, Proxima Baſtarnæ Sauromatęq́ꝫ tenent. Hęc eſt Auſonio ſub iure nouiſſima,uixq́ꝫ Hæſit in imperii margīe terra tui. Et paulo poſt Getas ultra Danubiū Romanorū terras inuadere dixit.Auſonius tñ & totū Danubiū Romanis aſcribere nitiṫ,adulatiōe corrupt⁹. Qua gelidū fontē mediis effundo Sueuis Impio grauidas qua ſeco Pannonias. Auguſto dabiṫ ſed ꝓxima palma ualenti, Inuenies fontes hic q̊q́ꝫ Nile meos. Cætera Suidas gręcus in dictione ζεῦγμα,ad uires executus eſt,de Rheni & Danubii limitibus q̄ pontibus plura adducens.

Fines Ro. imperii

De qualitate Danubii & eius incremento. Ca. xix.

CAeterū qm̄ noſtrę memorię Danubius acceſſit,breui indagine qualitates ei⁹ excurramus. Variā Danubii naturā auctores oſtenderūt. Herodotus ſemꝑ ſibi ſiſem eſſe ꝓdidit,uerba eius ſunt libro quarto, ἴσος γὰρ ἀεὶ ῥέει, ἔν τε θέρει καὶ χειμῶνι ὁ ἴστρος, κατὰ τοιόνδε τι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τοῦ γὰρ χειμῶνος νιφετῷ καὶ πάντα χρᾶται, τοῦ δὲ θέρεος ἡ χιὼν ἡ ἐν τῷ χειμῶνι πεσοῦσα ἀμφιλαφὴς, τηκομένη πάντοθεν, ἐς διδοῦσα ἐς αὐτὸν, συμπληθύει.i. Q̄ꝫ aūt ſemꝑ ſibi ſiſis fluit Iſter,tā in æſtate q̄ hyeme,ob id fit,ut mihi uideṫ. In hyeme.n.ningit ac pluit ubiq́ꝫ, in æſtate ꝟro nix in hyeme delata,tūc liquefit ūdiq́ꝫ.Niues igiṫ in Iſtrū uenietes,ipſum iplent.Et addit.Imbres q̊q́ꝫ multi ac uehementes cū niue ipſum augent. Q̄to aūt plus ꝑ æſtatē pluit,& q̄to plus aquę ſol trahit,tā in æſtate q̄ in hyeme, tm̄

Qualitas Danubii.

etiã Iſtro miſcet̃.Itaq́ꝫ cũ ſemꝑ paria faciat Iſter æſtate q́ꝫ hyeme, datis aq̃s & acceptis ſemꝑ ſibi ſimilis eſſe apparet.Philoſtratus aũt li. iii.uitę Apollonii ex arborib9 iuxta Iſtrũ unguentũ naſci uoluit,facit em̃ cõparationem cũ Hypa-ſide,arbores,inquit,ſimiles in eis ripis naſcuntur,his quæ apud Iſtrum creſcũt, a quibus unguentum diſtillat,Hæc ille.

De Danubii fluuii noĩbus & dimenſionibus. Ca. xx.

Danubii magnitudo & fluxus

TAm frequens ac peculiare nomẽ Danubii nobilitat̃,ut nullus ſcriptorũ qualiſcunq́ꝫ antiq̃tatis fuerit facile reꝑiat̃,q̄ nõ danubii mentionẽ faciat.Eratoſthenes ideo ac Apollodorus in ii. de nauibus Homerũ uellicauerũt,q́ꝫ multos fluuios oceano ſcripſerit ĩmergi,ac Iſtri cõti cuerit.Iſter fluuius maxim9 oĩm ẽ.Philoſtratus li. iii.εὖρος δὲ αὐτῷ κατὰ τὸν ἴστρον, ποταμῶν δὲ οὗτος δοκεῖ μέγιστος ὁπόσοι δι' εὐρώπης ῥέουσι. Latitudine q̃dẽ Iſtrũ æquat,q̄ oĩm q̄ in Europa fluunt,fluuiorũ maximus eſt.Sic & Arrianus,Dion,Apollonius,Strabo li.vii.Hipparchus,Polibyus,& alii grecorꝫ ꝓtulerũt.Latinorũ uero Ammianus Marcel.Seneca li.iii.Ambroſius in hexametris,Val.Flac.li.viii.Oroſi9 li. pri.ca.xxv.Ammonius in hiſt.Francorũ li.i.Hic multos Scythię locos ac m̃ſtas gẽtes irrigat ꝑ Germaniã,Auſtriã,Vngariã,& Peucen,uſq́ꝫ in Gręciã,ut Strabo li.vii.& Celtes aſſerunt,labit̃,et ad ꝓpontidẽ uſq́ꝫ excurrit.Ab occidente ut idẽ ait,& in Auſtrũ uergit.Primo ut Tacito placet,molli fluxu,clemẽter fluit, hæc Picus in carmine ſuo ita affert Hic & Danubius non magnis deuehit undis, Montibus arnobę uix fuſus,pluria nondũ Flumĩa ſurripuit,nondũq́ꝫ binomĩs ingens Aluit elyſios,arioſq́ꝫ & pæonis orã,& ligyos. Quod panegyricus Maximiani Nazarius ita adducit,qua extrema ſeptentrionis (inquit) plaga feruidũ caput porrigit Danubius.Iornandes ducẽtorũ pedũ altitudinẽ & ꝓfunditatẽ eius eſſe ſcribit in pluribus locis.Dicit̃ Danubius ſecundũ aliq̃s a ſono,ſecundũ cæteros a Dunis gẽtibus eius accolis,ut Catoni placet in prio fragmento.Nuncupat̃ alio noĩe Iſter,ut a Statio,Lucano in ii.Horat.oda. iiii. oda ultĩa & penul.Strabo.in pri.Et ſecũdũ aliq̃s ab Iſtro rege,ut uidet̃ Beroſo, q̄ Iſtri meminit.Pomp.Mela li.ii.Danubiũ dici in ortu ſuo indicat,& inde poſt lõgas eius dilatatiões ab accolis Iſtrũ appellari.Iornandes uero Beſſorũ lingua hũc Iſtri nomẽ ferre aſſerit. Vt aũt priuatis ſcriptoribus pſuaſum eſt tpe Auguſti nomen Iſtri primũ ſortitus eſt Danubius,q̃d falſum eſſe quẽ fugit? cum Argonautarũ ęuo Iſter noĩat9 ſit,vñ Iuſtin9 & Trogus li.xxxii.Iſtriã ab ipſo dixerũt,& Portius Cato,q̄ ante Auguſtũ uiguit,huius meminit.Græci ἴστρον ipm uocant,quare bene Tortelius ſine aſpiratione eũ ſcribi,& enũciari putat. Nõ ſine rõne etiã Annius Viterbień. chaldæũ id eſſe collegit,& Moyſen ipſum uocare Iĉtim.Stephanus Byzantius matoan Iſtrũ appellat,uerba eius hęc ſũt. Δανούβις ἢ Δάνουσις, ἴστρος ὁ ποταμός πάλαι ματόας καλούμενος.Ideo etiã binomĩs nomen hunc ſortitũ uolũt.Picus.n.ac Sillius Italicus li.i.Oui.in pri.de Ponto Iſtrꝫ binomiũ faciunt. Apud ripas binomĩs Iſtri, ripæ uicina binominis. Iſtri Stephanus græcus ſuꝑiores flumĩs partes uerſus fontes uſq́ꝫ ad p̃cipites eius Catarractas uocat. Suidas καταῤῥάκται πέτραι ἐν τῷ ἴστρῳ ποταμῷ. ὄρους τρόπον τινὰ ἀπὸ

Quare dictus Danubius.

alii danis

Iſter vñ

Binomi9 Iſter

Matoas.

τῷ ῥεύματι ὠθεῖ παντὸς τοῦ πλάτους ἀποπεφυκότος. αἷς ἅπασιν ὁ ποταμὸς ἐμπίπτων μετὰ μεγίστου πατάγου ἀνακόπτεται καὶ καγχλάζων περὶ ταῖς πέτραις. i. Catarractæ petræ ſunt in Danubio fluuio, latis ita tumulis ac monticulis in locis q̄buſdã ſub aqua exiſtentib9. Sup̄ quas fluuius ille incidens, cũ magno ſonitu rep̄cutit̃ ſcopulos circũſonãs. Catarractas alii cõchas dicũt, loca uidelicet ſepta aſſeribus, ut apud Ply. li. ix. Diodorus Nili Catarractas nauigabiles altitudine ſtad. x. ait. Cęterꝫ latiſſimũ fluminũ Danubiũ Polibyus ſcribit, & Herodianus hũc latiſſimũ altiſſimũq꜡ ꝓdidit. Nullus aũt oĩm ita Iſtrũ exp̄ſſit, ſicuti Dion gręcus in Traiano, ubi cæſarẽ põte Danubiũ alligaſſe refert, multis paſſibus. Ipſum aũt Danubiũ aquarũ multitudine nulli fluuiorũ cedere, ſemp̄ copioſiſſimũ, nulli inferiorem nullũ etiã altitudinẽ & latitudinẽ ei9 enarrare poſſe ait, & ſpacioſum amnem. Multaq꜡ addućit Ammonius Francorum hiſtoricus lib. i. ca. ii. Arrianus autor græcus lib. i. de geſtis Alexandri maximum Europæ fluminum eſſe Danubiũ retulit. Nunc ad eius originem conſcendamus.

Catarractæ.

De origine Danubii. Ca. xxi.

VErũ ut ab origine eius loquar. Multũ in ea re ſcriptores diſſentiunt, Cor. Taci. in monte Arnoba oriri eũ ꝓfitet̃, quẽ ſecutus eſt Sabellic9 li. ii. Enea. vi. Picus in carmĩe de cruce. Propius cõſpexit Danubii fõs. Alii ex montibus Sueticis ut Aene. in una epiſt. alii in germanicis oris oriri ſcribunt, ut in monte q̄ in Scauros Gallię aſpectat, ſicut Solin9 ca. xxii. Petrus Marſus, & Lilius Rauricũ aduerſus Danubiũ oboriri aiunt. Marlianus ex monte non longe a Rhętiis alpibus inter Triden. & Noricenſem dioceſes, alii Danubiũ ex limitibus Rhætiæ apud Rauracos ſcatere uolũt, ut Ammia. Marcel. lib. xxii. & Ply. li. xiii. Eratoſthenes græcus nõ lõge a mõtibus põti originẽ Danubio pollicet̃, ubi fallit̃ cũ Strabone. Nã idẽ Strabo li. i. geog. Eratoſthenẽ refellẽs, a montibus ſupra Adriaticũ Danubii fontem uideri putat, circiter ſtad. M. Dionyſius nõ longe a Rheni hoſtiis ait Iſtrũ oriri, his uerbis (a Priſciano trãſlatis) poſtq̄ de Rheni loquutus eſt origine, ſubiunxit ῥίνῳ δ' ἐξείης ἐπιτέλλεται ἱερὸς ἴστρος: Hic ꝓpe conſurgit fons iſtri flumine largo. Strabo etiã li. vii. fontes Rheni & Iſtri non multũ differre a ſe inuicẽ aſſeruit. Boccatius in iugis Noricis initiũ Iſtro conceſſit, & in cæteris cũ Solino ſentit. Claudia. pro Stylicone ex Rhętiis montibus cũ Marliano Iſtrũ deducit. Prominet Hercyniæ cõfinis Rhętia ſyluæ Quæ ſe Danubii iactat Rheniq꜡ parentẽ. Re ergo uera ab Arnoba monte, cuius meminimus lib. p̄terito, Iſter deſcendit, ut prior oĩm opinio fuit, non longe utputa quatuor miliaribus a Rheni origine. In hanc ſentẽtiã deſcendit Dracõtius. Nauclerus a lacu Lemanno Tiberiũ cęſarẽ ex Solini auctoritate, uno diei curſu ad Danubii fõtẽ p̄ueniſſe refert, q̄ ueritati ꝓxĩus acceſſit. Euſtathius etiã græcus Dionyſii locũ expones nunc allegatũ, ἄρχεται δὲ, inquit, ἐκ κελτῶν, ῥεῖ δὲ πάσης εὐρώπης. i. Orit̃ aũt Danubi9 apud Celtas et p̄terfluit Europã

Danubii ortus

Loc9 ſtrabonis & Eratoſth.

De hoſtiis Danubii & exitu. Ca. xxiii.

DE exitu uero Danubii ęqualis authorũ cõtrouerſia increbeſcit. Eratoſthenes & Ephorus in utrunq꜡ mare Danubiũ ſe exonerare dixerũt alii in Pontũ ſeu Euxinũ, cuius opiniõis eſt Strabo li. vii. Lilius, Petr9

Exit9 Danubii

Marſus, Appianus, Vibius ſequeſter, Picus, Celtes, Cor. Tacitus, & Lucanus cuius uerba ſunt li.ii. pharſal. Nec minor hic Iſtro, niſi q̄ dū ꝑmeat orbē Iſter caſurꝰ in q̄libet æq̄ra, fontes   Accipit, & Scythicas exit non ſolus in undas. Val. Flaccus li.viii. Haud ꝓcul hīc ingens Scythici ruit exitus Iſtri. Theopōpꝰ & Eratoſthenes, apud Strabonē etiā in Adriaticū mergi Danubiū ſcripſerūt. Cuius ſentētiæ dubios Polibyus & Strabo ſatis ſe oſtēdūt, unde æquali cēſura & illi notādi ſūt. De hoſtiis uero Danubii opiniōes his nō minores nūero ſūt.

Hoſtia Danubii. Arrianus li.i. de geſtis Alexandri, Ephorus & Eratoſthenes q̄nq; Danubii hoſtia ponūt, & Claudianus in Stylicone Thracia q̄nq; uadis Iſtrū uorat. Et Dionyſius græcus q̄nq; hoſtiis tm̄ Iſtrū īueſtiuit, interp̄te Priſciano. Qui poſcēs ortus Euxini ꝑuenit undas   Irriguā peucē cōplectēs gurgite quīto. Vbi Euſtathius eius enarrator καὶ ὁ αὐθὸσ πεντάσομον ὂν ἱσορεῖ. i. ideo ei Dionyſiꝰ q̄nq; hoſtia aſcripſit. Alii ſex meatibꝰ, ut Pet. Marſus. Quo v̄o induſtria & opinio ꝓbabilior eſt, ſeptē hoſtiis Dauubiū Pōto īmiſceri ſcribunt, ſex nauigabilibus, ſeptimū uero paludibus cōſeptū. Huiuſmodi opinionis ſunt aſſertores Pōp. Mela, Vibius Seq̄ſter. Solinus ca.xxii. Strabo li.vii. Zachar. Lilius. Picus in carmine de cruce huic opinioni īcubuit.   Tandē rapto tumefactus aquarū   Euxinū ingredit bis terno gurgite pontū,   Extremūq; caput limoſa perdit in ulna. Sil̄r &

Numerꝰ hoſtiorū. Ammianus Marcel. li.xxii. & Celtes in Hercynio.   Solus germanas ſed Iſter deſerit oras   Septenis tandem qui faucibus exit in æq̄r. Pomp. Mela lib.ii. ait tot hoſtia ip̄m hēre q̄t Nilū, & paulo poſt, ille (inq̄t) ſex hoſtia habet, peucē, ex his maximū, cuius meminit Ptole. li.γ. τῶν δὲ ἀνατολικῶν τὰ μὲν ὑπὸ τὸ σόμα τὴν πεύκην τρογλωδῦται. τὰ δὲ σόματα πευκῖνοι. i. Inferioris Myſię eorū q̄ ad ortū uergūt ſub hoſtio Peuces troglodytæ ſunt, hoſtia uero Peucini habitant. Ouidi. Solꝰ ad ingreſſus miſſus ſeptēplicis Iſtri,   Parthaſiæ gelido uirginis axe premor. Haud ſecus Val. Fla. ſeptē hoſtiis hūc ditauit. Fūdere nō uno tm̄ q̄ flumia cornu   Accepimꝰ, ſeptē exit aq̄s, ſeptē hoſtia pādit. Hoſtia aūt Danubii ut placet Ammia. Marcel. li.xxii. ſunt illa. Primū Peuce, ſecundū Nauzocuſoma, tertiū

Nomina hoſtiorū. Caloſtoma, alii Calauſtuma, ut Boccatius ait, quartū Pſūdoſtoma. Ammianus Pſeudoſtomō dixit, quintū Baryoſtoma, ſextū Spireoſtoma, q̊d dicit̄ ab Ammiano Stenoſtoma. Et illa tria cū ſeptimo fragilia ſunt, priora uero eo maiora ut ꝑ longinq̄tatē xl. mil. paſ. non miſceant̄ æq̄ri, & dulcē hauſtū ſeruāt. Septimꝰ aūt meatus ſine noīe ī paludibus deliteſcit. Hæc ex Solino, & Boccatio. Strabo li.vii. diſſentit ab illis, inter maxīa em̄ Iſtri hoſtia Hieroſtoma dixit. i. ſacrū oſtium, ab illo uſq; ad Peucē ſtad. c. ac xx. enumerat, ubi Darius pōtē ſtruxit, ab eo ſeptimū hoſtiū diſtat ccc. ſtadiis. Hæc Strabo. Ego uero uela detracturus ſum in hoc aliis ꝓuinciā hanc relicturus, maxīe ob ſcriptorū diuerſitatē, in nullo. n. de hoſtiis memorantes cōueniunt, q̊d Solinus uocat Bariſtoma, Boccatius Banoſtoma, q̊d ille Spireoſtoma, hic Spireboſtoma, q̊d ille Caleſtoma, hic calauſtoma, Ammianus Calonſtoma. Amborū etiā exēplaria excuſſis dētibꝰ, ora tm̄ ferunt, ita etiā deprauata ut auctorē uix agnoſcas. Adde q̊d D. c. mil. decurrere danubiū ait Albertus ex ſentētia Auguſti, Tortellius ex Ariſtot. ii. meteororū

ſingula

ſingula ora Iſtri tantæ eſſe magnitudinis, ut mare uincant in lx. mil. paſ. neſcio quam latitudinem Martianus Fœlix Capella afferat. Verum de illo ſatis, ad flumina Danubio ſe iungentia acceſſuri ſumus.

De fluminibus Germaniæ, Danubium petentibus. Ca. xxiii.

SExaginta flumina pene nauigabilia Danubio admiſcent̃, ut pene oẽs q̃rũ auctoritas in p̃cio eſt, aſſerunt. Boccatius, F. Ruffus, Ammia. Marcel. li. zz. Solinus ca. xxii. Albertus Magnus, & Martianus. Iornandes & p̱ mille ducentorũ paſ. millia a fonte Iſtrũ uſq; ad Pontũ defluere collegit. Nec mirũ, dũ p̱ tot loca labat̃ barbara. Val. Flac. lib. viii. Toruus ubi & ripa ſemp̃ metuẽdus utraq; In freta p̱ ſeuos Iſter deſcendit alũnos. Vñ & multo plura flumina ſuſcipit. Corteras fluuius (ut Strabo ait) apud Lugeũ & Tergeſtũ Sabũ intrat, Sabus Drabora, Drabora Noarã, Noara apud Scordiſcas Danubiũ. Regus fluuius apud Noricos in Danubiũ, ut Celtes li. ii. odarũ ſcribit teuto. die Regel, apud Ratiſponã tranſmittit̃. Vñ ait Celtes li. ii. odarũ. Sed nunc oris Vrſula noricis Qua Reg⁹ Iſtro ſe ſociat uago. Itẽ Almonus fluuius Aureatenſis, meminit Celtes in Germania & in odis, Baccuntius fluuius cuius Boccati⁹ & Ply. lib. iii. ca. xxvi. recordat̃ iuxta Sirmiũ in Saũ influit,

Flumina Danubiũ petentia.

Regus.

Almon⁹.

De aliis fluminibus Danubium petentibus. Ca. xxiiii.

SVnt & alia flumina q̃ Danubio appropant, ut Igla, q caput non p̱cul a Marſcheck loco p̱duceñs, in Danubiũ ſe inter Trebetzick ac Petronel abſcõdit. Curſus eius inter orientẽ ac meridiẽ eſt. Mura fluuius ſuo cõpleto curſu iuxta Treſnitz Iglã intrat. Almonius fluuius ſapore piſciũ p̃ſtantiſſimus iuxta Kelheim ſeſe in Iſtrũ cõmutat. Cæterũ Bernicus fluuius (quẽ alii Berneſum uocant, a q̃ partim, partim etiã ab Almono Tretfurt, Herden, Guntzẽhuhuſen, Dinckelſpihel, Otingen irrigant̃. Bernicũ non p̱cul a Vuerd in Danubiũ remittunt. Iſarus etiã fluuius haud p̱cul a Pletlingio ortũ deducens, ſe Iſtro aſſociat, oppida quæ tranſit Pletlingiũ, Landau, Lantzhutta, Sindelfingium, Monacum, Mosburgum, Mittenvualdium.

Igla.

Mura

Bernicus

Iſarus

De fluminibus e Scythia in Danubium delatis. Ca. xxv.

MVlta p̃terea flumĩa ſunt, q̃rũ Herodotus meminit, q̃ p̱ Scythyæ p̱tes ita olim uocatas, ad Danubiũ ducunt̃. Verũ cur uerba grẽca ei⁹ non adducam⁹; dũ corruptiſſima habeant̃ latina, p̃ſertim in noĩb⁹ p̱priis ob quorum reſtitutionẽ uerba Herodoti qua licebit breuitate tranſcurram. πέντε μὲν οἱ ῥέοντες. τὸν δὲ σκύθαι πόρατα καλέουσι, ἕλληνες δὲ πύρετον, καὶ ἄλλος παραντος καὶ ἄραρός τε καὶ νάπαρις, καὶ ὀρδησσος. ὁ μὲν πρῶτος λεχθεὶς τῶν ποταμῶν, μέγας καὶ πρὸς ἠῶ ῥέων ἀνακοινοῦται τῷ ἴστρῳ τὸ ὕδωρ, ὁ δὲ δεύτερος λεχθεὶς παραντὸς πρὸς ἑσπέρης τὰ μᾶλλον ἐλάσσων ὁ δὲ δὴ ἄραρός τε καὶ ὁ νάπαρις καὶ ὁ ὀρδησσός, διὰ μέσου τουτέων ῥέοντες, ἐσβάλλουσιν ἐς τὸν ἴστρον οὗτοι μὲν αὐθιγενέες ποταμοὶ σκυθικοί .i. Quinq; aũt p̱ Scythiã flumĩa decurrũt, primũ Porata uocant Scythæ, grẽci uero Pyretũ. Secũd⁹ Tyrannus, tertius Ararus, quartus Naparis, q̃ntus Ordeſſus dictus eſt. Primus illorũ ingens fit, & ad Aurorã fluẽs cũ Iſtro cõicat. Secũdus Tiarantus dict⁹, ad occidentẽ magis uergit. Cæteri tres p̱ mediũ illorũ fluẽtes, in Iſtro ſe ĩmergũt.

Idē Herodotus.Inde,inq̄t,ex Agathyrſis μάρις fluuius,Inde αὔρας καὶ τίβισις Au
ras & Tybeſis,ꝑ Thraciā uero ἄθρυς καὶ νόης Athres & Noes, καὶ ἀτάρνης Atar
nes.Ex Pæonia uero ac mōte Rhodope κῖος Cius,mediū eum interſcindit.Ab
Illyriis autē ad aq̄lonē ἄγγρος Angrꝰ,q̄ planiciē Triballorū ꝑcurrēs,in τὸν βρόγγον
Brongū incidit,Brongus uero in Iſtrū,q̊s ingentes utroſq; Danubius recipit.
Inde ex regione Ombricorū κάρπις Carpis fluuius,& alius ἄλπις Alpis dictꝰ
uerſus Boreā uentū tendunt,& Iſtro miſcent̄.Hæc Herodotus,cuius uerba eo
libentius adduxi,ut reſtituantur.Nil em̄ uidi nominibus illis deprauatius.Sūt
& alii q̊s Huttenus poeta egregius in ſuo panegyrico includit. Paruus iber
curuuſq; Lycus inus Iſter Eſer,Bemus,Nabus,Aenus,Igla,Theſia &c. Item
Parthiſcus fluuius Sarmatiæ Iſtro miſcet̄,ut ait Ammianꝰ Marcellinus lib.vii.
q̄ dū ſolus licentius fluit,ſpacia longa & lata ſenſim ꝑterlabēs,ꝓpe exitū in an
Locꝰ ammiani. guſtias accolarꝝ ab impetu (lege impio) Romanorū alueo Danubii defendit̄.
Hæc Ammianus.Arabō fluuius inferioris Pannoniæ in Danubiū defert̄ uer
ſus montem Cecium,iuxta Corroduum,& iuxta Curtā fluit,ut Ptolemæus ait
ἔχει θέσιν ῥιαύτην μετὰ τὸν ἀράβωνα ποτ' κατὰ κούρταν. Eſt & Tibiſus fluuius qui e
Carpatho oritur in Danubium defertur,ut Nauclerus indicat.

De Aeno,Illſo,& Nabo. Ca. xxvi.

HVmillimæ ſortis & noīs fluminibus relatis in Danubiū ꝓperātibus
uicē relaturus nunc ſum diuitioribus.Primo ergo Aeno. Aenus flu
Aeni ortus uius orit̄ in alpibus,q̄d Picus illo carmini inſeruit. Atq; ſub aeriis ꝑ
labit̄ alpibus ænus Aenus cæſariis ardentia tecta caminis Ducturus &c.
Celtes q̄q; li.ii.oda ii.huic ſuffragat̄.Re aūt uera,ex Adula monte irrumpit,q̄d
Celtes ita ſcribit de Adula loquens. Qui Rheni Rhodaniq; parens,æniq; ſo
nantis. Multa Aeneas Syluius in epiſt.ad Camp.Deſcēdit aūt inde uſq; ad
Aeni pontē.Quod Celtes notauit in odis de eius turbine. Natus excelſis ubi
ſcindit alpes Aenus,& ſaxis rapidus ſonoris Impiger,celſum ferit inſolenti
Murmure cœlū. Dat itaq; nomē urbi,unde ænipons dicit̄ teuto.Inſpruck,
non ysbruck,ut male legit̄,& Picus in crucis carmine loquit̄. Aeni concutit
Ciuitates Aeni. pons,illius accola nudis Inceſſit pedibus. Huius urbis meminit Antoninꝰ
Pius in Itinerario.Inde Noricos a Vindelicis ſepans.Bauariā petit,uſq; ad Pa
tauiū urbē epiſcopalē(teuto.Paſſau) Confluū fluuiū Illſum a ſeptentrione reci
piens,in Danubiū tranſmutat̄.Aeneas.Sylnius ibi pōtem ſcribit ligneā ſedeci
arcubus. Celtes id ita ad Coclē odarū ii.atteſtat̄.Vrbs Patauia Cocles modo
te tenet,inſita colli Quæ tria flumina Conflua iungit Nā celer auſtrinis de
cendit ab alpibus Aenus. Ciuitates aūt quæ nō ꝓcul ab Aeno uident̄,ſunt
Scherdigen,Obēbergū,Otingū,Muldorffiū,Hehēnaugia,Roſenheimium,
Kopffenſteiniū,Vuaſſerburgiū.Fluuiū aliū quē Aenꝰ recipit.Iuuarus eſt,quē
Iuuarus Saltzam uocāt,q̄ ſupra Iuuauiā oriens in loco(zum Hellen)dicto,ꝑ Iuuauiam
Lauffen,Titmanigū ac Burckhuſē ꝑterfluēs,Aeno miſcet,nō ꝓcul ab Otin
Illſus gē ac Praunau.Illſus aūt fluuiꝰ deſcēdit a locis ſupra Seſeldiū,non longo inter
uallo a Monaco,Kopffēſteinio,Lantzhutta,Danubio īmergit̄.Celtes. Illſus,&
a Borea

a Borea niger exit Danubii medios q̃s accipit alueus amnes Creſcit & impe
tuoſior undis. De Aeno & eius origine ca.xvii. Otto Friſing. ſcribit lib.vii. &
Volateranus li.vii. Nabus in pinifero orit̃, Celte teſtãte in amorib⁹, odis ger Nabus
mania & Hercynio, & mox ad orientẽ ſe uertit. Nãq̃ȝ ait. Nab⁹ exit in Auſtrũ
Inde in Danubiũ ſe abſcõdit, dicente poeta Germ. in amoribus. Nabus Iſtri
nis inſidiatur aquis. Ptolemæus Nabi, poſtq̃ȝ orationem de Vindelicis habu
it, non meminit, ſed Aeni, ita inquiens lib.ii. Secundũ ſciſſionẽ fluuii ad meridiẽ
uergentis fluuius eſt q̃ uocat̃, αἶνος, Aenus. His uerbis ductus ego Aenus per æ
ſcripſi, meminit huius & Dionyſius. Nab⁹ aũt ꝑ Neuſtadiũ ad meridiẽ ſe fle
ctit & iuxta Ratiſponã Danubio iungit̃. Vilſum aũt in Hercynio Celtes alle
gat. Obliqua ad Vilſi ꝓtẽdẽs cornua ripas Vilſus in Hiſtrinis q̃ tandẽ ꝑdi Vilſus
tur undis. Et idẽ Celtes ex Piniſero Vilſum uidet̃ & Nabũ deducere, q̃s & in
Danubio ſe abdere ait ſecũdo odarũ. Qui Nabũ uitreis fontib⁹ egerit. Et vil
ſum ſocio flumĩe concipit, Qui magnum ſociati patrem Danubium petunt.

De Lyco, Sao, & Drao. Ca. xxvii.

LYcus Vindelicorũ fluuius (ut ait Peutinger) urbẽ Auguſtã trib⁹ ui-
cibus dirimit, de q̃ Aeneas Syluius. Sigebert⁹ Geblacẽſis hũc ſcribit
Bauariã ab Alamanis.i. Sueuis diuidere (teuto. der Lecht) cãpus Ly Lycus
ci (Lechtfeld) Lycacii populi Vindelicorũ ut Strabo li.iiii. ait a Lyco dicunt̃.
Referũt hunc apud Valkyrũ oriri, alii in alpibus. Celtes odarũ ii.li. Qua mul Campus
ta inundans prata Rapax Lycus ex alpiũ radice Fuſus, Danubii ſociat̃ undis Lyci
Et li.iii. Auguſtã Lyci margine cõditã ait. De illo Volater.li.vii. Hutten⁹ ĩ pan.
Ligurinus aũt corrip. & ꝓduxit primã illius, ait.n.li.i. Quas Lycus, & li.ii. Rura
Lycus. Lechũ hũc noĩat Paul. Diaconus li.ii.ca.xiii. de rebus Lõgobardorũ, et
iuxta hũc fluuiũ Virdã, Vuertach, græce λύκιος a Ptole. dicit̃, κατὰ, inq̃t, τὴν ἀρ
χὴν τοῦ λυκίου ποτ. τοῦ εἰς τὸν δανούβιον ἐμβάλλοντος, ὃς διορίζει τὴν ῥαιτίαν ἀπὸ τῆς οὐινδελικίας
.i. Iuxta principiũ Lycii amnis q̃ in Danubiũ exit, qua Rhętiã a Vindelicis ter
minat. Poſtq̃ȝ igit̃ Reynũ, Auguſtã, Lantzſpergũ ꝑterfluit, inter Nuenburgũ Saus
atq̃ȝ Vuerdt in Danubiũ exit. Saus & Draus flumina Pannoniã cõplectũt̃, ut
uitæ Iuſtiniani enarrator ſcribit. Plynius tñ li.iii.ca.xxvi. Dalmatiã interuallum Draus
putat eſſe C.xv. mil.paſ. Celtes li.ii. odarũ. Aureã terrã colitis beati Quã rigat
pulcher Saus, & recuruo Defluẽs curſu Draus. Hic recipit fluuiũ (ſecundũ
Strabonẽ li.iiii. in fine) Ogdolapẽ, & inde Danubiũ petit (teuto. die Sau) oritur
aũt ex alpib⁹ Carnicis, & placidior emergit. Diſtat a Drao C.xvi. mil.paſ. ꝑ La
piões & Breucos labit̃, Flumĩa plura recipit, ut uoluit Plyni. ubi ſupra, Strabo
li.iiii. Põportũ amnẽ ex Illyricis nauigabilẽ circa Segeſticã, hũc in ſe abſcõdere
aſſeruit. Colaphis ut Ply. ait circa Iſtriã gemino alueo Saũ petit. Hui⁹ meminit
Lili⁹, & inde ĩ Iſtrũ fluit. In Saũ Baccuti⁹ fluui⁹ labit̃ iuxta Syrinthiũ. Dra⁹ aũt
e Noricis trãſit, uiolent̃ ꝑ Serapilos, Iaſos, Scandezetes Dalmatiarũ popl̃os, ut
Ply. placet li.3. De Sao etiã & Drao ſatis Alber. & Arrian⁹ li.i. de geſt. Alexãd.
& Ptole. Lagi. Hi ergo fluuii in Danubium ſeſe exonerantes maximi habent̃.
Nunc ad alios fluuios generales caſtra poſiturus ſum.

De Rheno fluuio. Ca. xxviii.

NEc Rhenus degenerauit, pari opulẽtia fluminũ Danubio aſſimulat9, pari q́cꝫ ſcriptorũ induſtria celebratus eſt. Herodianus maximum hunc fluuiũ & germanos ꝑterfluere dixit, æſtate nauigabilẽ, hyeme concretũ lib. vi. hiſt. & li. vii. tantã Rheno tribuit ꝓfunditatẽ, & latitu‑dinẽ, ut irremeabilis uideat̃. Multa Claudianus de bello gotthico, de rheno col legit. Cæſar lib. i. Rhenũ altiſſimũ & latiſſimũ fecit. Plutarchus in Cæſare rapi diſſimũ, & ĩmenſæ latitudinis. Mantuanus. Vt rhenus curſu uiolẽtus & unda. De ei9 uero fluxu, poſt fontẽ (teſtãte Nauclero) mox duos lacus conficere eũ Põp. Mela li. iii. ſcribit. Inde longo ſpacio per fines Nantuantiũ, Heluetiorum Sequanorũ, Mediomatricũ & Tribochũ citatus fert̃, ut ait Cæſar li. iiii. belli gallici. Re uera tenui flumine ab ortu labit̃, & modo flexu in occidẽtẽ, modo ad ſeptentrionẽ (referente Cornelio) a Schafhuſen eructat, multo ſtrepitu, ut Leonhardus Arietinus ſcripſit, per lacus Nantuantiũ ꝓpria ſeruata aqua effun‑dit̃, cuius lacus & Strabo li. iiii. meminit. De ei9 fluxu ſic Picus in Stauroſticho. Qua rhenus tenui rhętis ex alpibus orſu Fũdit̃, & maior ſuppoſtis influit aruis Quicꝫ lacu ĩmiſſus leni ſubmurmurat unda, Mox aliũ ꝓfertcꝫ lacũ, q̃ denicꝫ fuſus, Inde humilis timiduſcꝫ uorax euoluit̃, inde Plenus, & exiguus rectus ſinuoſus in urbẽ Labit̃, hic ſumptis Baſileã fontibus urbẽ Diuidit, & uaſto defert̃ gurgite, & alti Vorticibus magnis contingit tecta Briſachi. Multa de Rheno Celtes li. iii. odarũ oda xvii. ubi de eius fluxu, flumĩbus, & tota huius ꝓprietate loquit̃, Græci hunc ὃν ῥῆνον uocant. Suidas in dictione γερμανικὸς, ἀμφὶ inquit, οἱ ῥῆνον ποταμὸν εἰσιν. Ammianus Marcellinus lib. xv. inter celſorũ montiũ rhætiæ lacũ eſſe ſcribit Brigantiæ, ubi rhenus incurrat, ſpumoſis uorticibus, quietem undarũ permeans, & pugnã mediã ueluti finali interſecet libramẽto, tanq̃ elementũ perenni diſcordia ſeperatũ, nec aucto, nec ĩminuto agmine, q̊d intulerit uocabulo, donec Oceanum gurgitibus intimat, Hæc ille. Et profecto dictum Ammiani ueritatem & hodie tenet. Niſi ut litera nimis eſt deprauata, per undam mediam, non pugnam lege. Multa de Rheno Dracontius qui hũc Gange, Ibero, Tago, & omnibus fluminibus prætulit, auro, piſcium, & aliarũ multitudine rerum, qui & totum Rhenum deſcripſit, ſicut & Phileſius in Regeſtis ſupra Ptolemæum. Cæterum Rhenus multos habet meatus, & loca conſueta relinquens, multos receſſus facit, a græcis dictos πλαταμῶνες. Vnde & aer circa ipſum minus ſalubrior eſt. Cornelius in ſecundo hiſtoriarum libro, Rhe‑num ad Galliam latiorem ac placidiorem fluere indicat, & uerſo cognomine Vahalem uocabulum ſumi, antequam Moſam intret.

Fluxus Rheni

Locus Ammiãi.

De Rheni ortu. Ca. xxix.

NVmero nec minores de rheni origine authorum diſſenſiones extãt, Cæſar lib. quarto ex Leopõtiis alpib9 rhenũ oriri dixit. Similiter Boccatius, uerbo tñ omnem rem abſtulit, iuxta Mediomatrices dicens. Marlian9 int̃ fines Curieñſis & Tridẽtin. diœceſiũ rheni fontẽ ſcripſit, nõ lõge ab Italia. Strabo li. 4. ex adualla mõte hũc deriuari attulit, q̃ ẽ aduerſ9 leopõtiis,

opinioni huic Conr. Celtes ſubſcribit de Adula (qui & Aduualla male dicitur) Qđ Rheni Rhodaniq; parens, æniq; ſonantis Quod ueteres priſco dixerũt noīe Adulam. Alii non ꝓcul a Danubii fonte Rheno initiũ pſtant, ut Dracõtius, Plynius li. iii. ca. xix. Sauromates accolas fontis Rheni dicere uidet. De illo alii ſententiã ferãt, alii ex alpibus Rheticis, ut Marlianus, emergi eũ dixerũt. Huius opinionis aſſertores fuerunt Sabellicus li. ii. Enea. vi. Cor. Tacitus, & Picus cuius iſta uerba ſunt. Atq; ſub aeriis perlabit alpibus Aenus Hanc Rhenus liqdam deuoluit fluminis undã. Et idem. Qua Rhenus tenui Rhetis ex alpib9 orſu Fundit. Otto Friſingeñ. concordat ca. xvii. chronicorũ libri ſeptimi, et Claudianus ꝓ Stylicone. Hercyniæ cõfinis Rhætia ſyluæ Quæ ſe Danubii iactat Rheniq; parentẽ. Pomp. Mela li. iii. ex alpibus Galliæ Rhenũ decidere collegit. Dionyſius Lyb. in geographia tm̃ ex alpibus, nihil addens, uerba ei9 ſunt. Incipiunt alpes, quibus exit gurgite uaſto Oceani rumpens glacialis littora Rhen9. Mantuanus ab alpibus Teutonicis hunc ortũ cape indicat. Et alpes Teutonicas genus unde trahunt & Rhenus & Iſter. Horum oīm opinionibus remotis ſolius ſentẽtiã Cęſaris ueneror. Thomas Vuolphius de Rheni ſcaturigine Mutianũ Ruffum conſuluit, cui ille reſpondit, oriri Rhenũ ex Leopontiis alpibus, & ſe uidiſſe, unde oculatæ fidei credendum eſſe, cui Dracontius ſuffragatur, & ego doctiſſimorum hominum & teſtium ocularium animatus iudicio, hæc de Rheni ortu adduxi, quamuis nimiæ ſedulitatis erat de re ꝑ ſe nota ac omnibus manifeſta, tot afferre opiniones. Ortus Rheni

De exitu Rheni, & hoſtiis. & dimenſione. Ca. xxx.

DE eius uero exoneratione pene omnes auctores conſentiũt, & æqri, tamen diuerſimode, hunc deſtinant. Alii in germanicũ eũ transmutari dixerunt, ut Cæſar, Marlianus, Pomp. lib. iii. Cornelius, Plynius lib. iiii. ca. xiiii. Picus, Dionyſius. Celtes æqri externo hũc iungi ſcripſit. Appianus Rhenum ad Borealem ibidem Oceanum ſe exonerare conuicit. Strabo li. iiii. Rhenum iuxta Segeſticam urbem in Iſtrum tranſmutari aſſeruit, & paulo ante in lacum Larium Italiæ iuxta Comum intrare, cuius ſententiã calculo notaſſem nigro, niſi rationem de pluribus Rhenis habuiſſem, & Plynius li. iiii. ca. xv. Rhenum a ſeptentrione in lacum, ab occidente in Moſam ſpargi dixit. Ego uero duos Rhenos legi, maximum Germaniæ flumen, minorem Bononiæ in Italia, de quo Sillius li. viii. Hac ni priſca domus paruiq; Bononia Rheni Quiq; graui remo, limoſis ſegniter undis Lenta paludoſæ perſcindit ſtagna Rauennæ. Vbi Petrus Marſus paruum dixit ad alterius Rheni differentiam, ecce ibi & Sillius cũ Strabone rhenũ in lacũ effluere dixit. Sed ꝙ in Danubiũ iuxta Segeſticam: id negarem. Plynius lib. iiii. ca. xv. Colaphim ſcribit iuxta Segeſticam intrare Danubium. Ad Plynium redeo, qui in lacum Rhenum effluere dixit, recte loqt. Lacus enim Fleuus dicitur, ibi inſulam Fleuam Rhenus facit, ſtatim tamen iterum digreditur. Author eſt Boccatius in lib. de lacubus, Cornelius lib. ii. hiſtoriarum, & ipſe Plynius lib. iiii. Pomp. Mela li. iii. Nõ tamẽ ſe in Moſam ſpargit, uerũ potius Moſa in ipm̃, nam Cęſar lib iiii. belli Gallici, Exitus Rheni Duo Rheni Fleuus

& Sabel.li.v.Enea.vi.Moſam ſcribunt longius millibus paſ.lxxx.in Rhenũ flue
Locus Plynii
re.Plynius in eo ſibi ipſi contrariat̃,libro em̃ iiii.ca.xiiii.na.hiſt.Moſam in Oce
anũ ſe ſpargere ait,q̊d & Cæſar,hoc tñ ob arctiſſimũ ſpaciũ inter Oceanũ &
in Rhenũ confluxũ Moſæ fuiſſe puto ab illis ſcriptum.Sed hæc ſino,nec tñ &
partẽ Rheni a Moſa recipi ignoro,q̃ Vuallis dicit̃,quã partẽ occupat Moſa an
Alii Nomagũ uel nouagiũ.
teq̃ in Oceanũ Rhenus & ad Batauos deuenit,diocœſis Traiectẽſis,ꝓpe No
uiomagũ in Gelria,ut ait Marlianus.Cæſar Vuellis,Ptole.& Ply.li.iiii.ca.xviii
Venellis dixerũt.Multa Her.Barbarꝰ.Cor.Taci.li.xx.Moſæ flumĩs os Rhenũ
in Oceanũ ſpargere aſſerit.Nũc de Rheni hoſtiis dicẽdũ eſt.Rhenus aquarũ
Hoſtia Rheni
multitudĩe tumefactus,germanicũ mare petit,& hoſtiis biphidis in mare labit̃
ut ait Cęſar.Vñ Virgil.in viii.& Egeſippus li.ii.bicornis Rheno appellationẽ
ĩpoſuerũt.Alii tribꝰ hoſtiis ut Ply.& Celtes illo carmĩe. Pulcher ab occiduo
q̊s claudit gurgite Rhenꝰ Qui tandẽ externũ triplici cadit ore ꝑ æq̊r. Et oda
pri.li.i. Hic ubi pulchras rapit̃ ꝑ urbes Rhenus,& ſalſũ ubi trinus ore Spu
mat in æq̊r. Sabel.li.v.Ene.vi.Multis,inq̊t,hoſtiis Rhenũ effluere in Oceanũ
Idẽ Põp.Mela li.iii.Dracontiꝰ cũ Celte ſcribit Rhenũ poſtq̃ Germaniã ꝑmea
Locꝰ Augusti.
uerit,in Oceanũ mergi tribus hoſtiis,cui auſcultauit Nauclerꝰ,& alii.Auguſtꝰ
cæſar in geographia.Rhenum ad mare Tyrrhenũ ſeſe exonerando feſtinare
indicat,citra tñ expientiã,q̃a aduerſus ſeptentrionẽ in mare Anglicũ ſe abdit,
auctore Alberto Magno in topographia,poſtq̃ D.ccc.lii.miliaria,curſu cõple
uerit.Neſcio q̊d Seruius in viii.cõment.hallucinet̃, ob id Rhenũ bicornẽ dici
q̃a duobꝰ cornibꝰ ĩ mare acceleret, uno q̃ barbaros ꝑ̃fluat,alio q̃ Ro.Imp.diui
(dat.

De Moſa,& Moſella,Schaldi. Ca. xxxi.

DEſcriptis Rheni fontibus,finibuſqꝫ eius fœliciter adductis,incremẽta
q̊qꝫ fluminis illius ſpecioſiſſimi ꝑ̃ditia his annectere ſtatui,q̊rũ nume
ro & ſpacio Rhenus donatus,non extremã aucupatus eſt ſortẽ.Non
multũ Danubio minor,& q̃a priori capitulo Moſæ meminerã,ut memoria il
la recens eo magis caleſcat,q̃ nouius ꝑ̃ſto fuit,primo in Moſam uela noſtra di
rigã.Moſa igit̃ (cuius Marcellinus lib.vii.& Cæſar li.vi.meminerũt) ex Voge
Moſa.
ſo ortũ habet,& Batauorũ inſulã efficit.Marlianus Moſam in finibꝰ Lingonũ
oriri collegit,non longe a Matronæ ortu.& ꝑ Belgas flumina agere.Boccatiꝰ
cum Cæſare & Marliano cõuenit.Phileſius q̊qꝫ Moſæ initiũ traxit ex Voge
ſo. Et Moſam & Mortã,Mortanã,te q̊qꝫ Sella Immittit gallis diuite fonte pla
Schaldis
gis. Schaldis fluuius in Moſã tranſmutat̃,ut ait Cæſar li.vi.Marlianꝰ,& Ply
niꝰ li.iiii.ca.xiii.ab ipſo Germaniã incipiũt,Plutarchꝰ in Mario,teut.die Schel,
Moſella aũt alius fluuius eſt,orit̃ tñ etiã ex Vogeſo,q̊d Phileſius illo carmine
Moſella
innotuit. Et Moſella unũ gemino de noĩe nomẽ Ingredit̃ Rhenũ,pluribus
auctus aquis. Hic diuidit Germaniam ſuperiorem ab inferiori,& dicitur a
Moſa & Sella fluuius,q̊d Phileſiꝰ pręđicto uoluit carmine.Marlianus ait hũc
in finibus Lingonum oriri apud Celtas,Metẽſes,Treueros,uſqꝫ ad Cõfluen
tiam curſum agere,& ibi Rheno cõmiſceri,teuto.die Muſel. Multa Boccatius
de fluminibus,meminerũt fluuii huius Volateranus & Auſonius poeta.

De Mæno. Ca. xxxii.

MAenus fluui9 germãiæ,ut Ply.li.ix.ſcribit (der May) hũc Moganũ di cũt,Ligurin9 Mogũ,Greſmũd9 Monagũ,alii Moſgũ,uel Mogaſum eodẽ authore.Põp.Mela li.iii.Mę̃uim hũc uocat,Her. Barbarus legit Mę̃nim p̱ n,nõ p̱ v,ex ſentẽtia Taciti dicẽtis.Int̃ Hercyniũ Rhenũ & Mænim Heluetii ſũt.Plyni9 Mę̃nion dixit authore Hermolao ſupra Plyniũ.Idẽ Ply. ca. xv.li.ix.Mę̃nim,ut ait Hermol.Ego tñ Mę̃nũ legi,v̾ba Plynii ſũt,in Mę̃no flu uio germãię.Illa diaphonia deluſ9 eſt Boccati9 ĩ li.de flumĩbus,q̄ Mę̃nũ ait ger mãiæ flumẽ,& inde Mę̃ui q̄q₃ meminit,unũ fluuiũ in duos diuidẽs ſcriptorũ diſcrepãtia,nũc Mę̃nũ,nũc Mæuim,nũc Mænĩ dici putauit.Hermol.p̱ æ díph thõgõ Mę̃nũ ſcripſit,ex Taciti autoritate,ego remitto,nõ.n.memini apud gręcos hui9 fluuii mẽtionẽ fieri,nec apud Strabonẽ,nec Dionyſiũ.Ptole.hũc noĩat Obrũcã fluuiũ,ſecũdũ Aeneã Syl.cui ego nõ adhęreo,nã Moſellã Obrũcã dici magis ꝓbarẽ,Obrũca.n.germaniã ſupiorẽ ab ĩferiori diuidit,ut placet Ptol. li. ii.ca.viii.Quod & de Moſella pri9 ꝓbauim9,nõ aũt hoc de Mę̃no iudiciũ erit ſiſe.Orit̃ aũt Mæn9 (ut placet Syluio) ex mõtibus Bohemicis,iter₃ fallit̃,nã ex pinifero mõte oriẽtalis Frãciæ deſcẽdit,ut Peutiger & Celtes aiũt.Verba Cel tis hęc ſũt. Quã mediã Mæn9 plãbit uitifer orã Cuius q̄drifluo naſcit̃ una iu go, Piniferi cui9 de v̾tice flumĩa q̄ttuor, Quattuor ad p̱tes orbis amœna ca dũt, Mę̃n9 ad occaſũ Frãcorũ fert̃ ad oras. Idẽ Celtes ĩ Hercynio refert,ex pi nifero initiũ Mæno cõtigiſſe,& ĩ Frãcos eũ relabi.Et idẽ in li. mõtiũ de pinife ro. Quattuor ad mũdi fundit uaga flumĩa p̱tes Mæn9 ad occiduũ feſtinat currere Rhenũ. Mænus itaq₃ ex pinifero labit̃,iuxta Hercyniũ,inde amba gibus plurimis (oĩ germanorũ fluuio curuior) uſq₃ ad Herbipolĩ,inde ad Mil denburgũ,Franconiã,inde iuxta Mogũtiã,in Rheno ſe exonerat,vñ Mogũtia nomẽ hẽt.Dicit̃ aũt a Celte Mænus Bacchifer in germania,& od.i.li.i. Vitifer. Mænus Locus Boccatii Obrũca. Locus Sylui

De Pegneſo,Regneſo ac Tubera flumibus in Mę̃nũ abeũtib9 Ca.xxxiii.

PEgneſus fluuius eſt q̄ Grauenbergũ.Lauffen, Norinbergã attingit, Regneſus inde teuto.Regnetz,Radiãtia ab Aenea Syluio,ab aliis Tra maricus noĩatur.Gotfrid. Viterb. Tramaricus fluuius uulgo radiãtia dictus. Montis pauonis urbis amœna colit. Hic deinde ad Bõbergã fluct9 agit,& ibi in Mę̃nũ trãſmutat̃,q̄d Celtes innotuit illo carmĩe li.iii.oda.ad Ianũ. Iane Bõberga genitus uetuſta, Quę fuit q̄ndã ambitioſa ſedes Cæſarũ,Reg neſus ubi ſubintrat Gurgite Mænum. Tubera aũt iuxta Veteringẽ ortus, magni noĩs fluuius,cæterũ exiguus,ĩnauigabilis,ad Rotẽburgũ deſcẽdit,cui et nomen tribuit.Inde Krecklingen,Retingẽ,Landẽ,Vuickersheimiũ,Mergen tal,Biſchoffen irrigãs,iuxta Vuerdẽ Mæno infert̃.Mænus itaq₃ multis aq̄s au ctus p̱ ꝓpinquas urbes fluctus cõcitat.Poſtq̄₃ ſup̱ Culmachiũ e pinifero deſcẽ dens, p̄terfluit Lucipetrã,Vadũ leporis,Suinfordiã, Pernetum Lor, Vueiſ ſenau,Vadũ bouis,Bõbergã, Volkachum,Kutzingẽ,Herbipolim,Caroli ci uitatem,Berthem,Miltenburgum,Cineriburgum (Oſchenburg) Francofor diam relinquens,iuxta Moguntiam Rheno immiſcetur. Pegneſ9 Trãaric9 Regneſ9 Tubera

De Neccharo,& fluminibus in eũ deſcendentibus. Ca. xxxiiii.

Nechar9 CAeterũ Neccharus inter maxĩos fluuios q Rheno approximãt connumerandus eſt.Hic.n.Taxagetũ,Rotenburgã,Tubingã,Eſslingen, Canſtadiũ,Marpachiũ,Lauffen,Hailprun,Vuimpinã,Peilſteiniũ, Heidelbergã,Laudenburgũ pteriens,iuxta Manheim Rheno ĩmergit.Maximi aũt fluminũ q Neccharũ petunt tria ſunt,q̃rũ duo Coquus & Iaguſta,nũq̃ Coquus uno miliari a ſe inuicẽ abſunt,pene xiii.miliaria currẽtes.Coquus non ꝓcul ab Alen orit̃,ꝑ Hallim,Ingelfingiũ,Forchenbergiũ, Sinderingiũ, Nouã ciuitatẽ delat9, in loco (Kochẽdorff dicto) ad Neccharũ trãſit.Iaguſta uero (die Iagſt) non longe a Zebingen exortus,per Lauchen dñorum Teutonicorũ oppidũ, Iaguſta Elevuangiũ,Kreltzheimiũ,Landenburgiũ,Krauten,Scheutern, Vuidern pterfluens.Iuxta Iaxfeldiũ Neccharo ĩmergit. Aeneas q̃q3 fluuius (die Entz) a Capnione noſtro noĩatus,iuxta Portã,uel q̃d alii Pfortzheimiũ dicũt,Nagoltam ſuſcipiens, ꝓpe Beſicken in Neccharũ abit, Nagolta uero ab oppido ſui Aeneas Nagolta. noĩs delat9,ad Calbiũ oppidũ deſcẽdẽs,ſeſe in Aeneũ iuxta Pfortzhẽ abſcõdit

De aliis fluminibus Rhenum intrantibus. Ca. xxxv.

SVnt & alii fluuii Rhenum ingredientes,q̃rũ noĩa habemus in hoc Phileſii carmine. Et Moſam & Mortã,Mortanã te q̃q3 ſella Immittit Gallis diuite fonte plagis, Hinc Bruſcha,hinc Matra,& decurrit origĩe Sara Alſa hinc cũ uico,tu q̃q3 Schara fluis. Rora. Rora fluuius eſt,non longe a Nouesio,cui nomen Rorici filius Clodouei Francorũ regis dedit,q in eo ſubmerſus eſt,ut ex Hunibaldo Abbas Spãheimius ſcribit.Phileſius oĩa flumĩa ĩ Rheno ſe exonerantia collegit in regeſtis ſupra Ptolemæum,ubi dãt̃ uideri Rheni Nicer opes.De flumĩbus Rhenũ petentibus ita panegyricus ad Cõſtantini filiũ.Rhenus,inqt,ſupiorib9 locis uadoſus,exiguus,iuxta fontẽ,ubi uero totus eſt maxie creſcit.Hic amnes plurimos,quos Nicer & Mænus inuexerũt,recipit. Per Nicerũ uero Neccharũ putauit,uocabulo hactenus nõ multum audito.Et tandẽ de Rheno,& ei9 mixtura.Nũc de alis fluuiis mare petẽtibus.

De Amiſio,Viſurgo,Lupia,ac Odera. Ca. xxxvi.

Amiſius RHeni Danubiiq3 & eorũ incremẽti fluminũ facta mentione,in alios Oceani riuos deducentes fluuios,uela paſſurus ſum.Sunt.n.ampliſſima flumĩa,ꝑdictis non multũ humiliora in Oceanũ fines ſuos terminantia.Vt in primis Amaſius fluuius apud Friſios & Bructeros Ptole.li.ii.ca.x. & iiii.ſcribente.Fluit aũt in Oceanũ,Põp.Mela li.iii.Ply.li.iiii.cap.xiiii.Boccatio authoribus,& Ptolemæus ipſum ad Oceanũ poſuit. In eo Druſus Bructeros uicit,ut ait Strabo li.vii.A Põp.Mela Amiſius dicit̃,a Ptole.amaſius,ſi bñ memini.Amaſus a Strabone,ſecũdũ Her.Barbarũ Amaſias.Ego uero apud Strabonẽ lego,Hamaſia,li.vii.ꝑ aſpirationẽ ἀμασὸς.Boccatius Amiſſim uocat. Ply. Amiſſiũ, ſi codex non ẽ mãcus,fluuius ille a monte Melibato deſcendit, Friſiã Viſurg9. aluit,ut Volateranus aſſerit li.vii.cõment.orit̃ apud Padebornã & mari germanico terminat̃. Viſurgus clariſſimus Germaniæ fluuius a Põp.Mela lib.iii. noĩat̃.Strabo li.vii.& Rhegino Prunieñ.Biſurgi.Ply.li.iiii.ca.xiiii.Ptole.li.ii.ca. x.& ca. iiii. Viſurgũ dixerũt,& Viſurgim Celtes cum Ptole. Boccatius uero

Vrgim ipſum appellat dictione corrupta,fluit aūt in Oceanū, Plynio, Pōpo.
Boccatio authoribus.Strabo li.vii.hūc ad Amaſiū labi dixit,ſtad.d.c.a Rheno
ſemotū p̄ Bructeros minores,& Ptole.apud Cauchos minores ipſum poſuit,
orit̄ in Hercynio Celte auctore.Eſt aūt fluuius nunc Veſera dictus(die Vue-
ſer)ut Volaterranus li.vii.cōment.ait,Huttenus in carmīe panegyrico,Viſur
gis Vueſtiphalos humectat agros,græce οὐισουργός Celtes in amorib9. Veſe-
ra Saxonicis amnis clariſſimus oris Sedibus e ſeptē qua breuis una micat.
Lupia (der Lon) fluuius Germaniæ in Oceanū ſe exonerat,ut ſcribit Pōp. Lupia
Mela li.iii.Strabo li.vii.hūc cū Viſurgo ait p̄ Bructeros minores ad Amaſim
deferri,& a Rhēo ſtad.dc.diſtare. Plyni9 tn̄ & alii ī Rhenū.Mlta Rheg.Prun.
& Volater. li.vii.cōment.Corneli9 q̄cꝫ li.xx.eius mentionē facit,ubi de cereali
loquit̄. Odera fluuius Ollā,Muſam,Luſſam,Bariſiū,Brabū,fluuios aſſumit, Odera
in Hercynia orit̄(ut ait Celtes) a Bohemiæ mōtib9.Idē Celtes in Hercynii car
mine ita loquit̄,ubi de Bohemorū ſylua ſcribit. Plurima Germanis q̄ īmittit
flumina terris Albim Oderā,q̄ nigra fuit memorata uetuſtis. Huius memi
nerunt Volaterranus & Huttenus. Oderam ergo in Schleſia ponit Aeneas
Syluius,& uſcꝫ ad mare Baltheum uenire Oderam. Celtes in Poloniā hunc
labi aſſerit,p̄ Brandenburgū & Nuſſam ſiue Niſſam.Diuidit aūt Poloniam a
Schleſiis uel germanis,q̄d Ligurinus illo carmine dixit li.vi.Odera germanos
q̄ſepat atcꝫ Polonos. Hunc fluuiū Sueuū antiq̄,Celte authore,& Guttalū di Sueuus
xerūt,Ptole.li.ii.ca.& ca.iiii.Sueuū noīat,licet alii Spresbonā Sueuū dici uelint Guttalus.
Boccatius Sueui fluuii meminit,Ply.li.iiii.ca.xiiii.Guttalum uocat,alii Viadum Viadus
græce σουήβοσ.Sueu9,dicitur Drauenna amnis p̄ Lubecū fluit,& in mare
ſe abſcondit.Celtes. Non longe a portu,qua ſe Drauenna ſub æquor Vol Drauēna
uit,& in rigidas it taciturnus aquas.

De fluminibus deſcendentibus in Viſurgim. Ca. xxxvii.

SVnt pterea nobiliſſima flumina Haſſiæ,q̄ in Viſurgū influūt.Fulda flu-
uius non ꝓcul a Fulda loco orit̄,ipſā Fuldā p̄labit̄,Caſſulā Bredenau mo Fulda
naſteriū relinquēs,demū iuxta Minden urbē ſeſe in Viſurgū īmergit.Re
cipit aūt iuxta Caſſulā Anā & Truſilā. Edera fluuius Haſſiæ (die Eder) ab
Eobano Aurifer dictus,nō lōge a Franckbergo orit̄,p̄ Bericū monaſteriū mo Edera
niale deſcēdens,demū in Fuldā exit,poſtq̄ locū doctrina pacis dictū teutonice
(Friczlar) irrigauerit. Lan9 fluuius(der Lan) p̄ Marckburgū dilabit̄. Tru-
ſila fluuius locū Haſſiæ quendā pteriens,circa ſyluā ubi olim urbs uidebat̄,a Lanus
Iulio Cæſare debellata,quā chronici principū dicūt Nuenſtat uocitatā,adhuc Truſila
ueſtigiū illius relictū eſt. Vuerra fluuius p̄ Creutzēburgū,Altendorffiū, de Vuerra
mū iuxta Minden in Viſurgū ꝓperat. Nida fluuius Haſſiæ iuxta Grauēber
giū,Heynau,comitatui Nidenſi nomē tribuit. Schalmus fluuius,cuius flumi Nida
na ſinuoſa Euritius dixit,p̄ Treyſſā iuxta Friczlariā in Ederam deſcendit.Cę
terum Viſurgus non procul a Getingen,Vuerden,Brenen,& per uarias am Schalm9
bages circummeans,in Hollandicum mare excurrit.

De Viſtula & Albi. Ca. xxxviii.

VIſtula fluui⁹ ab Hercynio, Celte auctore, originē habet. Iornādes hūc
Viſtula — in Sarmaticis montibus oriri dixit, Sarmatiā irrigat, Germaniā a Po/
lonis ſepat (der Vuiſel) Hunc alii Iſtulā dicūt, ut Ptole. li. ii. ca. x. & ca.
iiii. quē & apud Rūdios fluere aſſeruit. Idē paulo añ Viſtulę meminit, ꝑ v ꝓſe
rendo. Plynius indifferēter Viſtillā ſiue Inſtillā eū appellauit, lib. iiii. ca. xiiii. na.
hiſt. Idē Ply. li. iiii. ca. xii. Viſthiā. Strabo, Hermolaus, Celtes, Coruinus Viſtulā
nuncupabāt. Hic Cracouiā diuidit, Coruino & Celte authorib. cuius uerba ſūt
oda viii. li. i. Viſtulā recto deinde pede poſcēs, Sarmatis latos ubi terra cam
pos Pandit, & celſis ubi Craca terris Regia ſurgit. Inde mari miſcet̃ trib⁹ ho
Viſtulæ hoſtia — ſtiis, poſtq̧ꝫ Poloniā irrigauit. Quod Celtes illo carmini inſeruit, imitat⁹ Iornā
dem q li. i. Triphidū uocat Viſtulā. Viſtula Sarmaticis q famoſiſſimus oris
In Codanū triphidis effundens faucibus ora. Ptole. οὐίσουλαν noīauit, ei⁹ uerba
ſunt ἀπὸ δὲ λυσμῶν οὐίσουλα ποτ. i. ab occidente Sarmatiæ Viſtula flumen eſt.
Huttenus & Volaterranus li. vii. huius meminerūt, & copioſe Iornandes li. i.
q hunc apud Scandiā ſerꝑe ſcribit. Idē in uno loco Viſlā uocat. Terminat autē
Albis — Germaniā & Scythiā referēte Iornāde. Albis (die Elb) fluuius ex Hercynio
orit̃, ut ait Celtes, in mōtibus Bohemicis, Cor. Taci. Indytū appellat, & in finib.
Hermūdurorū originē referre dixit. Hic ergo a Bohemia, ut Aeneę Syl. placet
ꝑ Saxoniā fluit. De illo Lucanus. Albis, & indomitū Rheni caput oīb⁹ hoſtis.
Sulpitius & Boccatius Sueuos a Ceruetiis hūc diuidere aſſerūt. Strabo hunc
Albim nūc Albū noīat, Ply. li. iiii. ca. xiiii. Aluū (ut Her. Barb. teſtat̃) Pōp. Mela
Cornelius, Celtes, Albim. Intrat aūt Oceanū, nō Rheno minor, ut ait Strabo,
Celtes de eo ſic. Sed maximus Albis Qui rapidus mediā fluuius ꝑlabit̃ orā
Et q̄ꝫtū Rhenus, ſic Viſtula diſtat ab ortu, Tandē & Cymbriacū uagus exo
nerat̃ in æq̊r. Strabo li. i. Germaniā in duo ſpacia diuidere Albī collegit, unū
trans Iſtrū uideri ad Tyrā amnē, aliud uſq̧ꝫ ad Mæotidē. Multa lib. x. & in pri.
ex ſentētia Nazarii ꝓbaui. Ptol. li. ii. ca. x. et ca. iiii. Cauchos maiores ipſum allue
re uoluit. Huic miſcentur, ut Huttenus ſcribit, Mulctauia, Nuſicus, Hanelus.

De Sala & ægra. Ca. xxxix.

SAla fluuius ex pinifero deſcēdit, Celte & Peutingero authorib. Fluit aūt
uerſus Arcton, iuxta hercyniū, auctore Celte, Sigibertus Geblaceñ. hūc
Sala — fluuiū Turingos & Sarabos ait diuidere. Donatus uero uir doct⁹, q Ca
roli Magni uitā deſcripſit, Sarā uocat, iuxta Sarabos. i. Saxones, ut Sigiberto
Geblaceſi uidet̃. Sala aūt tandē in albī cōcitat̃, vñ Celtes. Sala ſed arctois ꝑdit
Albis aq̄s. Et idē in Hercynio. Et Sala q̄ Druſi geſtat p̄clara trophea Algen
Sara — tes petit albis aquas. Ad cuius uerſiculi explanationē Strabo cōducit, hic Bru
cteros ꝑ Salā a Druſo debellatos ſcripſit li. vii. & ibidē Druſum mortuū inter
Salā & Albim. Aegra fluuius eſt a pinifero ortus, Celte & Peutingero aucto
Aegra — ribus. Qui ad ortū uergēs Bohemiā p̄terlabit, Syluio referēte, q̊d & Celtes ait
Aegra ſed Eoi petit ardua regna Bohemi. In hercynio. Aegra ſed Eoos flectit
ſua cornua ī ort⁹. Fluit aūt ægra in Albī, ut Sylui⁹ ait. Et ſic p̄ nr̄a mediocritate
oīa germāię flumīa oñdim⁹, q̄ alicui⁹ opiniōis ac memorię fuerūt, nūc ad ea de
ſcēdā, q̄ germaniā, licet externa, ingrediūt̃, aut germāica, deficiūt ab eoꝝ patria.

De fluminibus externis Germaniã petentibus,& econtra Ca. xl.

SVnt & flumina externa Germaniã petentia,q̊cꝫ & ecõtra,Danubius.n.
ut dixi a germãis ad Scythas fluctus agit,quẽ Celtes ait ſolũ inter flumĩa
Germaniã deſerere,ait em̃. Solus Germanas Iſter,ſed deſerit oras La Rhodanꝰ
ta ꝑegrinis inducens flumina terris Germano concepta ſolo,quæ ue Vnga-
rꝰ acri Barbarus ore bibit,metanaſtacꝫ teutonus haurit. Rhodanus fluuius
Galliæ,ortu germanico gaudens,orit̃.n.ex montibus Heluetiorũ.Strabo li.iiii.
ex Nantuantiũ lacu originẽ referre dixit,a cuius ſentẽtia recedo.Ammia.Mar.
li.xv.ab Apenninis alpibus hunc fluere uult , & ꝓcliuo impetu ꝓgredientem
pleniora ꝑculcare loca & ripas,ac in Lemannũ uenire.Fluit aũt apud Norma
nenſes,ut ait Oroſius li.i.ca.xxvii.Cæſar in principio inter fines Heluetiorum
& Allobrogũ hũc labi aſſeruit.Solinus in collectaneis ca.ix.illum ꝑ Heluetios
decurrere teſtat̃,& maximũ inter tres Europæ fluuios.Cui aſtipulat̃ Sil.Italicꝰ
Põp.Mela li.ii.Celtes ex Adula mõte Rhodanũ deduxit.Propat in mare me-
diterraneũ,ſecundũ Oroſiũ in mare iuxta Normanenſes,& ibi uarię authorũ
diſſentiões.Timęus quoꝫ hoſtia huic aſcripſit.Artemidorus et Marlianus(q̊ꝝ
ego riualis ero)tria tm̃ hoſtia.Polybius & Strabo li.iiii.his cõſentire uident̃,ni
ſi ꝙ duo hoſtia ei tribuunt.Nec deſunt ꝗ ſeptẽ enumerant,Sabis fluuiꝰ galliæ Sabis
Belgicæ,nunc Sambia dicit̃,apud Moſam iuxta Cõdruſos,Mamurtũ oppidũ
p̃terfluit,ut ait Marlianus. Enarrator Ptolemei etiã Neruos irrigari dixit ab Sambia.
eo ꝗ (ut Marlia. & Zach.Lilius ſcribunt) Samarobrinę dicunt̃,quã Camara
cenſem urbẽ ferũt, ubi Sabis p̃terfluit.Illic Cæſar conſiliũ habuit,ut ipſe in cõ
mentariis teſtat̃.Luca.li.ii.& iũctus Sabis Iſauro.Sulpitius legit Sapis,& gallię Iſara
flumẽ dixit tranſalpinæ,An ille? an alius ſit fluuius? aliis relinq̃ diſcutiendum.
Iſara aũt in Rhodanũ defert̃,Lucano , Sulpitio & Strabone authoribus.

De Arare,Atheſi & Matrona. Ca. xli.

ARar Burgundiæ fluuius eſt,Rhodanũ influit. Marlianus hunc dixit
Aſſonũ,opida Burgundię Cabilonem & Heduorum irrigare.Stra
bo li.iiii.ex alpibꝰ eũ defluere ait,& Sequanos,Heduos,Lincaſios diſ
cernere.Idẽ Cæſar li.i.bel.gallici innuit,ex q̊ habemus,non Bernẽſem hũc eſſe
fluuiũ,ꝗ in Rhenũ defert̃,ille.n.in Rhodano ſe mergit,Strabone li.iiii.Plynio,
Sulpitio,Pet. Marſo,authoribus. Quod & Luca.li.i.ſciuit dicens. Qua Rho
danus raptũ uelocibus undis In mare fert Ararim.Et Sil.Itali.li.i.de Rhodano. Arares
Mixtus Arar ꝗ gurgitibus cõplexus anhelis Cunctantẽ ĩmergit pelago, ra- duo
ptũqꝫ ꝑarua &c. Claudianus in bello gotthico,& Marcellinus li.xv.ubi inter
primã germaniã eſſe ſcribit.Albertus Mag. ex Vogeſo ipſum oriri ait. Verũ
duo Arares ferũt̃,alius.n.Bernẽſiũ fluuius memorat̃. Atheſis fluuius Etſthlã- Atheſis
diæ,cui nomen dedit,originẽ ex alpibus hẽt,huius meminimus li. vi.Inde ꝑ al
pes in mare Venetũ nunc Adriaticũ fluit,q̊d Celtes carmine notauit illo. Hic
ubi nũc rapidis Atheſis ſe concitat undis Adriaco miſcere ſalo Venetiſcꝫ ſuꝑ
bis.Multa de illo Mãtuanus in li.ad Rubertũ Seuerinatẽ, Huttenus in paneg.
Et germanus adhuc Atheſis,quancꝫ ſub alpibus erret, Et ruat in Venetos de

ſerto teutone cāpos. Mantuanus in laude ducis Venetorū. Hic Atheſis ſyluis oneratus & abiete rauco. Liui. & Florus ſupra liuiū li. lxviii. ex Tridētinis alpibus effluere Atheſim dixit. Panegyricus ad Cōſtantini filiū hunc ſaxis aſperū uocat, gurgitibus uerticoſum, īpetu ferocē. Matrona ex eodē Vogeſo orit, ut
Matrona Phileſio placet, non lōge a Moſæ fonte, ut teſtat Marlianus, Catalauniū inter fluit Frāciæ epiſcopalē urbē, inde ſequano miſcet, alii Celtas a Belgis eū diuidere dixerunt. Attentiori indagine q̄to nota & domeſtica flumina enarrauimus, eo remiſſiori externa ſiue a patria noſtra deficientia diximus.

De aliis fluminibus iam non dictis. Ca. xlii.

SVnt & alia flumīa a q̄rū memoria mihi ipſi pepci, tū ꝓpter ſorte eorꝫ hu
nabalthe. milimā, tū ob dubiū eorū exitū. Nabalthe fluui9 eſt, teſte Marliano, trās rhenū, qui Gelrenſes & Phriſiā aluit, de q̄ Tacitus. Vidius q̄ꝗ amnis in
Vidius Hercynio naſcit, non longe a Viſurgo, refert Celtes. Chronus fluuius Sarma
Chronus tiæ ēp oſt, Viſtulā Ptole. Ammiano li. xxii. authorib9. Solinus, Dionyſius, Cro
Sileſus nū, Plynius Crenū li. iiii. ca. xiii. dixit, uide Her. Barb. Syleſus fluuius nō multū
Chalau a Sarmatia diſtat, cuius meminit Celtes li. i. Od. Ptole. li. ii. ca. x. & ca. iiii. Chalau
ſtus. ſtum fluuiū allegat. Hodie fluuius ille penes Roſtockenſes eſſe cōuincitur.

De balneis Germaniæ, & eorum ratio naturalis Ca. xliii.

EXpeditis in proximis capitibus fluuiis, balnea Germanica ingrediar. Celebrant aūt balnea natura calida, admiratiōe pcipua, ꝓſeq digna, penes germāos. Inter hęc nō extremæ nobilitatis, & opiniōis thermę
Therma rum Badenſium fundator Badēſiū Marchiona. claret, quas M. Aurelius Anton. Imp. anno. 214. licet alii annorū plus æſtimēt, inuenit, ut lræ pene nūc exoletę teſtant, lapide ibidē inciſæ, & Beroald9 in epiſt. ad Illuſtriſ. principē Iacobū Badēſem. Eſt & aliud Badenſe balneū nō minoris ſortis, iā ſub Heluetiorū ditiōe, de q̄ Pogius Florent. epl̃am hmōi ad Leōhardū Arietinū ſcripſit. Multa dicūt ab antiqs rerꝫ ſcriptoribus de balneis Puteolanis, ad q̄ uniuerſus populus Ro. uoluptatis cauſa confluebat. Sed ad horꝫ uoluptates illa accedere nō puto. Itur ex Cōſtātia mil. paſ. & xxiiii. ad Schafhuſen, deiñ Cæſaris ſedes (Kaiſerſtul) ob amœnitatē dicta.
Kaiſer ſtul. Iñ Badē opidū alemānorū lingua, ſitū in cōualli mōtib9 circūeminētibus. Fluuius ab urbe mil. paſ. eſt, & uilla ſupra flumen in uſū balneatorū fabricata. Singulæ domus ibi ſua habent balnea, eorū publica & priuata numero xxx. publica duo, ubi īnuptę puellæ, matres, pueri & oēs deſcēdūt, ridiculū eſt decrepitas mulieres & adoleſcētes nudos uidere, nates oībus oſtentantes. At domorū balnea ꝑpolita, uiris fœmīſqꝫ cōia, tabulata, ubi feneſtrellę ſunt, q̄bus colloq & potare licet, ſæpe fœminæ nudę, uiro nudo obuiā ire, nulla ſuſpicio īhoneſti. Hęc & alia Pogius Florēt. in epl̃a īnuit, q̄ & li. ii. adduximus. Fuerūt & antiq̄tus thermæ iuxta Aq̄ſgranū, quas aqua ſcaturiēte olī imꝑatores cōdiderūt, ſecūdū aliq̄s Druſus uel Agrippa, alii Tiberiū Neronē dicūt. Carolus cognomēto Magnus illas uenatiōi illic incūbēs, repit, amœnitate loci captus, urbē condidit, ut
Cellenſe balneum. annales Argentineñ. ſcribunt. Eſt & iuxta Mogūtiā balneū, de q̄ Celtes lib. iii. oda xiii. plura adduxit, Nec poſtremū laudis habet Cellēſe balneū, nō longe a

Phorcen

Phorcen,in conualli duobus altiſſimis mõtibus p̄eminentibus ſitũ, olim dictũ Scylla,forſitan ab aliq̃ romanorũ.Capnion Sueuię decus & columẽ li.i. Verbi Mirifici,a Phorce Troiano(q̃ Phorcẽ condidit)hoc balneũ noĩatũ uult,olim Scyllam,iam uero Scellã . Pares amœnitate q̃ uſu rerũ Baię penes Sueuos celebrant̃,cui loco nomẽ Ferini eſt.Huic uoluptas illa balnearũ penes confluẽtiã accedere põt. Cõtuli olĩ cũ doctis,q̃d in re eſſe putarẽt. q̄ plęraq; balnea germanorũ aq̄s ſua ſpõte ac natura calidis feruerẽt,aut vñ ea caliditas aquarũ ꝓficiſceret̃.Quidã rõne Strabõis nitebãt̃ li.v.ubi auernũ calidis fontib⁹ ebulliẽtẽ deſcripſit.Igneſq; ethnæas,ueluti Cteſias,aqua illa incẽdi, & terra diſtingui dixerũt,cui aſtipulãt̃ Ply.li.iii.ca.viii. Trogus & Iuſti.li.iiii.hiſt.aquarũ cõcurſum ſpiritũ ſecũ trahere, inde fundũ tã diu tenere,donec ꝑ ſpiramẽta terræ diffuſ⁹ nutrimẽta ignis accẽdat.Hęc illi. Nec (ni fallor) alterius eſt opinionis Solinus ca.xlvi.Ply.li.ii.ca.cix.Multi naturalis lumĩs indagatores alia rõne cauſam illam ꝑſcrutati ſũt,aiebãt.n.aquã ſulphure & bitumĩe accẽdi,ſicuti Ethnã Philoſtrat. li.v.in uita Apol.& Stra. li.vii. Hanc opinionẽ tutat̃ Celtes li.iii. odarũ oda xiii. ubi de aqua natura feruente ita loq̃t̃. Sulphureo q̃ calefacta flatu Exiliit cauernis. Meo tñ iudicio aqua illa thermarũ elemẽtaria eſt,ut oĩ cõſtat,cõgregata in uno loco bitumĩoſo,ebulliẽs uirtute ignis circũſtãtis,& cõſeruatiõe a loco ſulphureo.Generat̃ itaq; a ſtellis & ab igne eueniẽte ꝑ portas terrę.Ignis.n.nõ põt eſſe ſine euẽtatiõe(ut phiſicorũ uerbis utar)ueluti Zeno p̄hus aſſerit,vñ ĩ oĩbus partibus terræ,q̃ ſtupẽda nobis dicunt̃,generat̃ ignis.Habet hoc Ariſtoteles xxiiii. ſectiõe ꝓblematũ,& id oĩ notũ eſt,mixta generari poſſe ſub terra, uirtute ſolis,ſtellarũq; ĩ loco p̄diſpoſito,ut Ariſt.de auro exẽplificat,ita Ethnã ardere Ply.li.ii.ca.cix.ait.In mõtib⁹,inq̃t,Ethna ardet,tot noctib⁹,oĩq; ęuo igni materia ſufficit,niualis hybernis tp̄ib⁹ egeſtũ cinerẽ bruma opiens. Varia aũt de hui⁹ aquę rõne p̄horum opinio ẽ,Albert⁹ ac Auicẽna cũ Ariſtotele rõne ignis ĩcluſi ĩ terrę uiſcerib⁹,in loco bitumĩoſo hãc calefieri dixerũt,ut dixm⁹.Democrit⁹ uero neſcio quã cãm uẽtis aſcripſerit, alteri⁹ opiniõis Zeno ſtoic⁹ eſt. Et hæc de illo. FINIS OCTAVI

Ratio aq̃rum calidarum natura creſcẽtiũ.

LIBER NONVS EXEGESEOS GERMANIAE

declarationem Ptolemæi,Strabonis,Plynii,circa noĩa Germanica ac urbes Germaniæ continet, Capitaq; habet xx.

Primum.De uarietate noĩm germanicorum,& huius cauſa.
ii.Varietatẽ noĩm germãicorũ cauſã eſſe cur tã ꝑce ſcriptores de Germ.egerĩt
iii.Errores Sabellici ac Stephani circa res germanicas.
iiii.Somnia Volaterrani,Arriani,ac aliorum circa res germanicas.
v.Declaratio Ptolemæi in aliquibus iuxta ſententiam cuiuſdã Ptole. interp̄tis.
vi.Declaratio quorundam uocabulorum Ptolemæi extra opinionem interpretum,& enodatio in Antoninum.
vii.De q̃dã itinerario Auguſtano,& ei⁹ noĩm, ciuitatumq; declaratio.
viii.Quorundã noĩm diſcuſſio in Cęſare ac Cornelio,p̄ter Marliani ſentẽtiã

ix. De nonnullis in Conrado Celte repertis, quæ emendari poterint
x. De eodem, & quædam emendatio in uarios auctores.
xi. De perpera fictione multarum rerum germanicarum, in Plynio, Cæſare, Herodoto, ac Strabone animaduerſa.
xii Alia enodatio auctoris in omnes Ptolemæi, Strabonis, Cornelii, ac Cæſaris libros, quæ ad Germanas ſpectant ciuitates ac nationes.
xiii. Declaratio nominum quorundam montium ac ſyluarum Germ.
xiiii. Diſcuſſio fluuiorum quorundam germanicorum.
xv. De urbibus germanicis, & ꝗ olim domos Germani fixerint.
xvi De pagis Sueuorum a Cæſare nominatis.
xvii. Quomodo Germanorum ciuitates ac regiones nomina ſortitę ſint.
xviii. De cōditorib⁹ urbiū germanicarū, & earū deſtructiōib⁹ ac īſtauratiōib⁹
xix. De pluralitate nationum germanicarum.
xx. De ciuitatibus nationū ac gentiū Germaniæ, & de eorum noībus ac ſitu

PRAEFATIO

VLtimū adhuc reſtat, in laboribus uero exanclandis primū, q̄ expedito, tādē ad deſtinatū finē ꝓgrediemur. Quę.n. ad germaniæ ꝗ germāorū habitudinē attinent, ꝓximis libris a nobis ſunt interp̄tata oīa. Extremū adhuc ſupeſt, de urbibus .ſ. earūq; ætatibus oratio, q̄ ꝗto fine ꝓximior, tanto in ſuſcipiendis laboribus maior, ac plus neruorū ſibi deſumit. Mirum ꝗ pene tota rerū ſeries ac librorū ſemꝑ magnitudīe ſudoris, ut pluralitate uoluminū ſurgat, & augmentet̄, & q̄d ſequit̄ ſemꝑ laboribus grandioribus ſimilis ſit. Verū adhuc eſt q̄d grece dicit̄ ἔχατα τὰ χαλεπὰ, tantus nunc labor, tantę difficultates noſtris humeris ad ſuſtinendū īpoſitæ ſunt, ut id q̄d prius difficilimū fuerat, compatione huius oī ꝓrſus careat difficultate. Arduā uiā prius ingreſſi ſumus, fateor, uerū quicq̄d illic ꝑtulimus, pluralitate auctorꝝ leuauimus q̄s & uia lapſos intelligere ac reſtituere potuimus. Et ut rei ſummā dicā, inæſtimabilē ſudorē, et nil a ſudore alienū tulimus, q̄dq̄d tñ id erat, labore nobis mercandū fuerat, labore retaliandū, labore demū cōfrīgendū. Præſens uero negociū longe laborioſiſſimum, nullo ſtudio cedit, nulla uigilantia mitigat̄. Deſyderat̄ pene oīs labor ī ea re laborioſiſſima, laboris alpha, uel potius labore carēte, id eſt labori nulli cedente. Poſſet plane ea ſola res cupidiſſimū ac laborioſiſſimū etiā ingeniū & hoc, quod oēs horas ac oleū Germanię deſtinaſſet in tranſuerſum egiſſe. Et eo maxime, dū uidiſſet, nullū tā abſolutū, aut in refringendis ænigmatibus adeo exercitū, ſoluendis inextricabilibus nodis adeo nobilē, q̄ & ſi oēm ſuā ætatē ſoli p̄ſenti negocio addixiſſet, aut erogandæ ꝑplexitati illi deſumpſiſſet, nullo filo e laberintho illo germaniā extrahere ualuiſſe. Nihil.n.ſi modo uera fatemur, obſcurius literæ ꝓduxerūt. Deberet̄ igit̄ negocio illo nō hoīs unius ætas, nō ꝗ tantā difficultatē res illa p̄ ſe ferat. Nihil.n. tā arduū, tam incompabilis naturę extat, q̄d nō aſſidu⁹ labor, ſedulaq; uirtus expugnauerit. Nihil manib⁹ mortaliū adeoue ſuis uirib⁹ cōſiſū ē, tāta difficultate elaboratū,

aduerſus

aduerſus q̃d non humanus p̃ualeat conatus. Illã aũt materia p̃ſens rõnem hẽt, ut p̃ ſe in tanta obſcuritate circumſepta, nulli labori cedat, nec Apollo delphicus ille ea potiret. Et hoc eo euenit, q̃a multa antiq̃tate nobiliſſima fuerunt, q̃ noſtris ętatibus adeo exoleuerũt, ut & harenã funditus imutauerit. Ptolemęo noſtrã confer ætatẽ, rogo: q̃d antiq̃tatis ſimulacrũ: q̃d ueſtigiũ retulit: Accedit q̃ Ptolemæi ſeculo Germãia exilis fuerit, aut oĩno nulla. Ptolemęus caſas illas noĩbus iſtis quibus ſcatet & uocabulis cõſecrauit. Rogo ubi Heidelbergũ tunc incolebat, hoc tñ Buderinũ dixiſſe Ptolemæũ uolumus. Vbi tunc Brunſuigũ: q̃d tp̃e Ottonũ cõdebat, & tñ a Ptolemæo Tubiſurgũ dicit. Ego annis q̃ngentis nil niſi heremũ retuliſſe Heidelbergã exp̃ientia habeo. Collige Ptolemęi et Antonini ſecl̃a, q̃s eadẽ ætas uidit, & ab illis milleſimũ additis plus trecentis annũ nunc agi agnoſces. Potuit igit ille de Germãię urbibus quidq̃ ſcribere: q̃ tñ non niſi caſæ ferebant Maximini temp̃ibus, qui multo Antonino poſterior extitit. Tubiſurgũ nõ niſi caſa tunc, & nec caſa, ſi Hermãno hiſtorico Saxonũ credimus. δοκέει δέ μοι ἔμμεναι ἀνήρ. Hic igit mihi uidet cordatus eſſe, & hoĩs captũ exceſſiſſe, q̃cunq̃ ſup̃ſticioſum Ptolemæi nucleũ fregerit, eiuſq̃ noĩa p̃ſertim ciuitatibus germanicis ĩpoſita, noſtri ſeculi tenori reſtituerit, q̃d tam facile, q̃ integrũ eſt aliquẽ illius gallinatii hauſtorẽ rep̃ire. Fuerunt emunctiſſimi uiri q̃ adhibuerunt Ptolemæũ externis regiõibus & calculũ penes doctos inuenerunt. Poſtq̃ aũt Germanię appropinquarunt: laudẽ foris quæſitã pene amiſerunt. Nec id eorũ ſtudio uel negligentiæ imputandũ eſt, uerũ Ptolemæo, q̃ in reliq̃ orbe deſcribendo officioſiſſimus, Germaniã adeo tenebris obduxit, ut ſatius cõducibiliuſq̃ patriæ noſtræ fuiſſet, penitus in obſcuro tranſiiſſe, nec unq̃ Ptolemæo uſã fuiſſe illuſtratore. uel potius obſcuratore. Solide loq̃r, nihil unq̃ Germaniæ grauius aliud accidiſſe potuiſſet. cui plus germaniæ ĩfœlicitas debuiſſet. Exiguũ. n. eẽt Germãię claritatẽ abſtuliſſe. Ceſſiſſent. n. alii q̃s noſtra ſaltẽ ætas uidit, q̃s germãia ad ſui memoriã aſſerẽdã ĩuitaſſet. Id uero ĩtolerabile, germaniã illos penitus ſibi diſſimilẽ adeo reddidiſſe, ut nec ſibi ip̃i patria noſtra ſatis cognita, nunquam ad priſtinam claritatem redire ualeat.

Varietatẽ noĩm ciuitatũ germanicarũ cauſam eſſe ignorantiæ Germaniæ ac negligentiæ ſcriptorum. Ca. primum.

SVmma igit rõ ignorãtię germãię ac ſcriptorũ negligẽtię, p̃digioſa illa nominũ uariatio eẽ ferebat, q̃ ſcribẽdi ꝟtutẽ auctoribꝰ p̃ſtãtiſſimis q̃ſq̃ etiã ademit, q̃ uero ſcriptores poſthabita tã inq̃ſita noĩm uarietate, ſcribẽdi de germãis cupiditate, aut p̃feſſiõis eorũ neceſſitate ducebãt, uariãdo noĩa tãta ſõnia effinxerũt, ac ĩ ĩponẽdis noĩbꝰ intẽpeſtiui, adeo a ſe inuicẽ abierũt, dũ cui libet ſuo ĩgenio ductꝰ, ἐλευθερόστομον oĩa ſibi iuxta eiꝰ opinionẽ fingere licere putabat, ac ĩ fingẽdis mõſtris ita ſibi ipſi placebat. Et ut Ptolemęi ac Itinerariorũ obſcuritates conticeamꝰ. Rogo q̃ ſũt Claudenacii: Vennões, Eſtiões, q̃rũ ciuitas Cãdebonũ Vindelicorũ gẽtiũ apud Strabonẽ li. iiii.: q̃s apud eũdẽ li. 7. Zunnios, Mugilios, Sabinios Sueuorũ gẽtes putas fuiſſe noĩatas: q̃ apud eũ dẽ Biſurci, Capſiani, Gãmabruci, Oygeni, germãorũ eſſe dicũt: Põp. Mela nul

Noĩm germ. urbium obſcuritas.

Alii Mugilones Sabinos

liꝰ urbis,nullorũ populorũ germãicorũ,niſi tm̃ Melſiagũ meminit.Et ne a ger
manię mentione ſibi penitus temporaret,ac incruenta ei noſtra patria abiret,
fingere quiddam nititur,uel ut ſolus aliqd ſapere uideatur,ꝙ cæteros fugiat.
Trebellius Pollio in Claudio Nurtingos (niſi hos Turingos fuiſſe exiſtimes)
Sigypedes germanos allegat.Eutropius li.vi.Coſtobates,Tamatos.Iulius Ca-
pitolinꝰ Bulanos,Trinomanes.Oroſius li.vi.Machomates,Bõbates.Plutarchꝰ
Rinuceros germanos ꝓdunt.Taceo Plyniũ,Corneliũ,Strabonẽ,& cæteros,ĩ
q̃rũ recenſendis noĩbus fatigaremur,q oẽs ex decreto noĩa finxerunt.Quæ tñ
cũctis collatis paulũ reſtituimus,ac ſingulis ciuitatibus pene ſingła noĩa tribui
mꝰ.Quę ĩterp̃tari potes,tuo ductus ĩgenio.Nemo.n.adeo cordatꝰ,adeo ſubdu
ctas rõnes hẽt,q ablata coĩectura,ueri loco qdꝗ audiat ĩ iſtis tenebris aſſerere

Varietatẽ noĩm germanicorũ ſcriptorũ negligẽtię cauſam eſſe. Ca. ii.

MVlti ideo oẽm de germania curã excluſerũt.Qꝛ eius noĩa adeo intor
ta ac alendis ingeniis tã intẽpeſtiua fuerint,ut pene nulli literaꝝ gene
ri cõuenerint.Quod Strabo li.vii.conq̃rit̃,ubi de Tyregetis agit.Ply
nius etiã ſecũdus,ſi uerũ dicimus in rebus germãiæ primus,ſępe in cauſam du
cit negligẽtię ſuę,germanorũ noĩm inoportunitatẽ,ꝑuitateꝗ. Põp.q̃ꝗ Mela
romano ore noĩa germanorũ tã incõpoſita ac rudia enunciari nõ poſſe teſtat̃.
Idẽ ferme aſſerit Ammia.Marcel.li.hiſt.xxii.ubi Sarmatarũ uocabula non fo-
rum tm̃,uerũ & urbes Romanorũ,ac egregiũ cuiuſcũꝗ elegantioris ingeniũ
formidare indicat.Guntherus Ligurinus poeta natiõe germanus,ĩ formãdis
tñ noĩbus impar,nec ea in numeros redigi poſſe ꝓhibet uolumĩe q̃nto,ubi de
Polonis mentionẽ facit.Quorũ nec barbara noſtris noĩa legitime poſſunt ac-
cedere libris.Et dein.Quarũ nec barbara nobis noĩa,nec rigidi poſſunt noteſ
cere mores.Cæterũ Ouidius Triſtium primo in eadẽ ſentẽtia eſt. Boſphorꝰ
& Tanais ſupant Scythięꝗ paludes,Vixꝗ ſatis noti noĩa pauca loci. Sauro
matæ cingunt(fera gens) Beſſiꝗ Getęꝗ, Sunt nec ingenio noĩa digna meo.
Idem Ouidius in primo de Ponto. Non uacat in quą ſim poſitus regione to-
mite Quærere,finitio nec loca nota Getę.Martialis quoꝗ libro quarto.Nos
Celtis genitos & ex Iberis Noſtræ nomina duriora terræ Grato non pude
at referre uerſu. Quin mauis Ptolemæum in hanc ſententiam rapi,qui in lib.
ß.tum ob nominum uarietatem,tum ob locorum uiciſſitudinem nomina in-
tegra cuiꝗ rei reddi non poſſe conuincit,& hac excuſatione nititur.Aptiſſima
ad id Plynii Cecilii uerba conducunt,qui in hanc orationẽ libro nono ad Ca
ninium Ruffum euaſit,poſtquam de cladibus Traiani Cæſaris, Dacis.i.Ger-
manis illatis uerba fecerat.Vna(inquit)ſed maxima difficultas eſt,hæc æqua-
re dicendo,arduum,immenſum etiam tuo ingenio.Quãquam altiſſime aſſur
gat,& ampliſſimis operibus increſcat. Nonnullus enim & in illo labor eſt,ut
barbara & fera nomina in primis regis ipſius græcis uerſibus non reſultent.
Habes igitur lector, quid auctores optimos a traditione Germaniæ auocaue-
rit? Quando enim eorum operam patriæ noſtræ addixerunt,uideruntꝗ tan
tam in nominibus ſaltem prauitatem,procul ab eius cura receſſerunt

Noĩa germãica nõ cõuenire ſcriptoribus.

Sõnia Sabellici,Stephani gręci,ac aliorum in rebus Germanicis. Ca. iii

AN ne īpune id laturꝰ ſū: in ꝙ nō dubito ꝗrūdā ī me crabrōes excitatū rū, dū a ſcriptorū ignorātia in Germanicis ad doctorū ſōnia deſcēde ro, ita tñ certū eſt abydū hoc cuiuſcūqꝫ horroris, ueritatis conſcientia tētare. Inter cæteras Germaniæ infœlicitates id lōge maxīm recenſet, quod ſo lū cū cęteris regiōibꝰ cōmune hēt patria noſtra, ut auctorꝫ exēplaria corruptiſ ſima habeāt, ꝓſertī ubi res germanas attingūt. Quid oro Cor. Tacito corrupti us: & maxīe ubi res germāicas ſapit, ueluti dū de Vīdice loqt̄, et orta ī Germa nia ſeditiōe. Quid Marcellino deprauatius: potiſſimū uolumīe xv. ubi germa norū loca attigit. Ad neotericos me cōferā. Sabellicus hō doctꝰ, ꝗ incurioſe res germāicas ꝓſeqt̄, licet cætera curioſiſſime. In uno.n. loco ab Alamanis Alanos deducit, nūc Vngaros ab Hūnis deriuat. Nūc gotthos & Getas ſcythas ꝓbat, & gotthos a Dacis ſeꝑat. Quid multa: uideat Sabellicꝰ uel in ſolo quarto uolu mine. Nonarii undecimi, cuiꝰ ꝟba ſunt. Guilielmi ducis Auſtriæ, inqt, filiū cui Boemūdi filia nupſerat. Poteſt illud dictū puer ſubuertere. Ecce ī alio loco ubi de Alberto Marchiōe Brādēburg. egit mētionē, huius fratrē fuiſſe ſcribit Fœ dericū III. Imp. Ingēs ſomnꝰ ignorare imꝑatorē. Idē li.ii. exēplariū diuæ Ottiliæ mōtē ī Bauariæ locis poſuit. Idē Hattonē epm Mogūtinū Ottonē noīat. Et plæ raqꝫ fingit, a ꝗrū memoria ꝗbreuiſſime nos abſoluamus. Satis.n. eſt ſucceſſori demōſtraſſe ꝓſtātiſſimos, & ſi nullibi alioq, in germaniis tm̄ lapſos. Quid Ste phanus Byzantius græcus: q φράγκους Frācos ἐν ἰταλίας Italiæ populos dixit, & auctorē huius Parthenium adducit, Idem Stephanus Viennam oppidum Galilæi dixit pro Galatiæ.

Marginalia: Somnia ꝗrundam auctorū — Locus Stephani

Somnia Volaterani, Arriani, ac aliorum, circa res germāicas. Ca. iiii.

VOlaterranus in oī diſciplinarū gn̄e inſtructiſſimus auctor, tm̄ in ger manicis rebus ſuccubuiſſe uidet̄. Quā.n. nos Auſteraniā dicimus, ille li.vii. cōmēt. Auſtriā dixit, ꝗs nos Auares, ille Sauaros. Lucernā ꝗqꝫ Nanſiū dici aiffirmat. Et Plyniū Bernēſiū Heluetiorū populorū memoriā ha bere, dū Bernēſes a Bertholdo Zaringēſi primitus fuerint ꝓducti. Taceo pru dēs mille ſomnia ꝗ ī Blōdo ac cęteris uidimꝰ aptiſſima, & nō niſi ubi de germa nia agit̄. Arrianus græcus li.viii. nō ꝓcul ab Ionio Germanorū ſedes eſſe aſſe rit. Tertia pars ueritati diſcrepat illorū, ꝗ Oroſius (cęterum diligēs auctor) de germanorū regiōibꝰ diſſeruit. Notat̄ ingēs lapſus Dionyſii, ubi de Pyrenæis mōtibꝰ loqt̄, dū pene Hiſpaniā totā aut negat, aut germāiæ detrahat. Cętera dū ſingularē rei cuiuſqꝫ rōnem habuero, allegabo. Nec me latet qd ī hos lapſꝰ tā egregios uiros traduxerit: Partī.n. fama, ꝑtī mercatorū relatu, partī cōueniētia noīm labebāt̄, ut facile cōtigerat, dū penes nullū priſcorū mētionē de Auſtria uiderūt, uerū Auſteraniæ. Auſtriā ꝓ auſterania dixerūt. Cōſili exēplo Sabel. li. exēplariū ii. diuæ Odiliæ montē in partibus Bauariæ poſuit, ut ſciuerat in Ba uariis multorum diuorum reliquias choruſcare.

Marginalia: Loca Volaterani — Locus Arriani — Locus Dionyſii.

In enarratorē quendā Ptolemæi, & ꝗrundā noīm declaratio. Ca. v.

INter plures Ptolemæi enarratores calculū unus penes me repit, ꝗ alioq ἀνώνυμος quadā feſtiuitate operā ſuam nō ſine laude poſteris participauit.

Nos tñ attẽtiori indagine ac ſtudio acriori q̃dã uidimus emendari potuiſſe,noluimus piũ lectorẽ illis defraudare. Verũ potius ei anſam pͥbere, cuius auxilio latius ipſe rẽ uideat,an mihi an huic ſubſcribendũ ſit: quis noſtrũ ſaniori ſententiæ plus affuerit.Ille itaq; enarrator Aretiſſlauiã Nerlingẽ,Canciœbim Amberg,Gammanodurũ Saltzburg.Murocla Moreck,Bolentum Pachelſpurg, Phileũ Groningẽ,Phabiramũ Bremẽ,Leuphanã Hanofer, Liruniri Mulbẽ, Tuderiũ Palbrun,Stereõtũ Caſſel,Latiburgũ Roſteck,Rugiũ Colburg,Buritiũ Sundt,Munitiũ Gettingẽ,Aſcalingiũ Hildesheim,Galegia Vittenburg, Mœniũ Magdenburg, Pheugarũ Halberſtat,Trimona Neumarckt,Budorinũ Heidelberg,Biturdiũ Erphort, Arctauiũ Vuirtzburg,Aliſiũ Harnſtain, Caſurgim Brag,Locoritũ Forcheim,Arſicuã Brũ, Aſancã Clepern,Attuatucũ Antdorff,Anaxã Naſſau putauit,& pleraq; optĩa (ſec9.n.nõ licet) cõiectura executus eſt.Nec ullus ꝓpius Ptolemæo hactenus acceſſit.Plura tñ incuria tranſgreſſus uidetur,quæ emendari poſſunt, quibus noſtram operam addiximus,ac partim relatu doctorum uirorum illam de his ſententiã tulimus.

Declara tio Ptolemæi

Alii Aliſtũ Budorim.

Declaratio q̃rũdam noĩm germanicorũ iuxta Ptolemæũ & Antoninũ extra comunem enarratorum eius opinionem. Ca. vi.

QVæ uero in enarratoribus Ptolemæi correximus illa ſunt,quibus & in Antonini Itinerariũ enodationes coniũximus. Elcebus Mulhuſen uel Enzen. Breucomagus Colmar uel Schletſtat. Vangiones,Spyr, & nõ Vurms,ita & Nemetes Vurms,& non Spyr,hac rõne ducti coniectamur,qa apud Ptole.in tabulis & ubiq; dũ Rhenũ deſcribit,a meridie ad ſeptẽtrionẽ decurrere,primitus meminit Vangionũ, inde latius ad ſeptẽtrionẽ Nemetũ.Hęc nõ ꝑtinaci cõtentiõe tutari uolui,uer℞ tm̃ ſucceſſoribus occaſionem relinq̃re. Rufiniana urbs inter Vuormaciã & Spirã,ubi ego nullã repio,quę mediũ inter ciuitates p̃dictas occupet,& alicui9 noĩs ſit.Borromag9 Hagenau uel Curia. Neomagus Oppẽheim. Bingũ Bingẽ,huius meminit Taci.Ptol. Ant.& Itinera.Auguſta.Traiana legio Cõfluẽtz.Noueſiũ Nuſz.Battanodur℞ Gelria.Rabona der Rab fluui9 ĩ Danubiũ.Chercobalus Heimburg. Phlexum Vuyn. Sacarbantia S.Pultẽ,huius loci Antonin9 ac Itinerariũ Auguſt.fecere mẽtionẽ. Carn9 Melb. Auguſta ex altera pte Lyci deſcribit a Ptole.unde aliq nõ vindelicos uolũt.Ab Antonino uero ſecũda urbs ab Amberga perhibet.23.27.uideãt alii qd ſentiãt.Sauaria Stein an der Angern,nõ Gretz,ut qdã uolũt,Antonino,Ptole.ac Itine.Auguſt.teſtãtibus. Iuliobona Linx. Aredata Peuerſpach. Boccodurũ Paſſau,nõ Burckhuſen. Artobrigã Lechsgmind, a Ptole. ac Itiner.Auguſtano dici pſuaſiſſimũ hẽo,nõ Ratiſponã. Teutoburgũ Seua ubi ingredit fluui9 Daros ĩ Danubiũ,de eo loco Ptole.Anto.& Itine. Auguſtanũ. Daros die Trab.Sauaria fluuius Mur.Taurarũ Belgrad,ubi influit Saus. Sirmiũ Agria apud Anto.& Itiner.Auguſt. Tornacũ Tornach. Vindones Vindiſch,ubi ſepulti ſunt duces Auſtrię. Quintianis Cũtzingẽiuxta Filiſchofen. Vetera caſtra Xangẽ. Comagenis a Ptole.& ſcriptore uitæ S.Seuerini loc9 nõ ꝓcul a Viẽna eſſe uidet.Sũt q Cãbergũ id uolũt. Canipadũ alii Kẽptẽ,alii ꝓximã dicũt ciuitatẽ, Brigantia Bregẽtz ab Antonino dicit.

Alii Viliobona.

Alii Draos uel Drabus.

Alii Cãpidonũ

Curtam etiã Budã nunc dicere uident oẽs, Hungariæ metropolim, teut. Ofen Ego uero multa ratiõe ductus, Curtam Gran eſſe puto, & Salmũ apud Ptole. Budã eſſe. Virunium Indelburg dicũt, noui q̃ Friſingum eſſe uoluerunt.

De quodam antiquo Itinerario Auguſtano Danubii ciuitates declarante, eiuſdemq́ꝫ enodatio. Ca. vii.

PEruenit nuper ad nos Itinerariũ q̃ddã, ut antiquũ, ita feſtiuiſſimũ, q̃d Auguſtanũ uocabant, ubi reptũ fuiſſe dixerunt. In q̃ ciuitates Danubianę cõtinebant, quaſcũq́ꝫ uetuſtas uiderat. Huius igit uocabula q̃dã urbib9 germanicis ĩpoſita, licet obſcuriſſima, habita rõne ac ſupputatiõe ita luci ꝓtulimus, Regelſpurg primitus Rhegino ab ipſo dicit. Patauiũ uero caſtellũ Bolodurũ. Lambach ꝓterea monaſteriũ nõ lõge a flumĩe Drao Ouilia ab eo appellat, ab Antonini uero itinerario Ouilabis. Carnunto ꝓterea Peternel eſſe iuxta Hamburgũ cõiectauimus. Taurinũ ſimul ab ipſo Męſiã ſupiorẽ noĩari putamus. Vetomanis q̃q́ꝫ penes eũ Pettau ualuit, uel locus nõ lõge a Petauione, licet paulo poſt ubi Pannoniã ſupiorẽ deſcribit, Petauiõis meminerit. Vindoniſſam inde Kingsfeld ſignificare uidet. Seleſtadiũ uero nunc Hellũ, nunc Heluetũ nũcupauit, cuius uocabuli & Antonin9 meminit. Põtes ꝓterea Saroi Sarbruck, Argẽtaria Colmar, Tabernis Zabern, Matricorũ Metz, Argẽtorace Argẽtinã, Auenticũ Habelſpurg, Iuuauiã Saltzburgã, Solidurnũ Soldurn, coniectura optima ab ipſo dici uidimus, q̃rũ uocabulorũ uſus tam apud Ptolemæũ q̃ Antoninũ frequens eſt. Noĩa ꝓterea ciuitatũ collegit, q̃ et noſtri ſeculi rigorẽ ſeruant. Veluti ſunt Colonia, Argentorace, Iuliacũ, Fleuio, Nouesium Bingiũ, Aſciburgũ, Nouiomagũ, Auguſta Treuirorũ, Auguſta Rauricorum Cõfluẽtia, Bonna, Rigomag9, Mogũtiacũ, Bregetomagũ, Auguſta Lyci, Aris flauis, Lacus Bigrantinus, Sirmiũ, Murſa, Põte Druſi, Tridentũ, Brigãtia, Vlmo, & reliquarũ urbiũ appellationes, q̃ cuilibet priuato cõſtant, q̃ ideo adduximus: ut earũ antiq̃tatẽ exigeremus, & has toti9 germanię uetuſtiſſimas faceremus. Reliqua in illo Itinerario ſepoſita, ſucceſſoribus noſtris relinquamus.

Itinerariũ Auguſtanũ, & eiuſdẽ enodatio.

Declaratio quorundam noĩm germanicorũ in Cæſar, Cornelio, ac Strabone, præter Marliani ſententiam. Ca. viii.

DVm nuper Marliani alioq̃ curioſi ſcriptoris in Cæſarẽ uidebamus lucubratiũculas, primo intuitu, ut fit, hunc ꝓbauimus. Multa tñ uidebamus aliter doctis nunc pſuaſa fuiſſe. Seductus pene Marliano auſcultaſſem, niſi Conradi Peutingeri uiri doctiſſimi literæ nuper ad nos miſſæ, me ĩ trãſuerſum egiſſent. Nolumus igit ſtudioſũ lectorẽ illis deſtituere, pſerti quatenus noſtra ꝓfeſſio ac ſuſcepti muneris officiũ ꝓ opis neceſſitate ſuadebit. Vñ q̃ in trãſcurſu memorię digna ſentimus adducã, ne cæteri in iſtiuſmodi laq̃os irretiant ac cadant. In primis noĩm uarietatẽ miratus Marlianus, q̃ ſint rogat illi germani: q̃s Greg. iii. papa Bonifacio Mogũtino pſuli literis inſeruit, dicens, ut uniuerſis optiatib9 ac popl'o germãicarũ ꝓuinciarũ Turrigenis, Heſſis, Viſtreſſis, & Vedreſſis, Longuadis, Sudrodis, & cæteris in orientali plaga conſtitutis. Tanquam nomina eorꝫ omnino uariata, nihil noſtri ſeculi ſapuiſſent:

Contra marlianũ

Turrigeni q̃s iã Turingos uocamus appellant̃. Heſſorꝝ nomẽ adhuc remanet.
Dani Viſtreſſi ab aliis Vedreſſi ferũt illi q Vuedergau ĩcolũt, ita Lõguados ac Sud
Daci rodos cęteros dicimus. Bacenã p̃terea ſyluã Tranſrhenẽſem eſſe ſcribit, non lõ
ge ab opido Baden. Sunt q Turingenſiũ ſyluã dicãt, q̃rũ opinioni plus tribuo.
Dacos etiã eos putat q̃s nunc Danos dicimus, Strabonẽ forſitan ac Sabellicũ
imitatus. Verũ eius ratio non tenet̃ a melioribus. Daciã.n. Suida referẽte, iuxta
Danubiũ eſſe, q̃s ignorat? q Dionẽ gręcũ in uita Traiani uiderit. Romani etiã
q̃ncũq; dacos uiciſſe dicunt̃, iuxta danubiũ eos afflixerũt. In alia pagella Dacos
oli apud Danubiũ cõſediſſe, motiſq; ſedibus ad Daniã porrexiſſe refert. Cæte
rũ auctorẽ quẽ habeat? uidi neminẽ, niſi Strabonẽ ac Italos q̃ſdã, rerũ germãi
carũ inſcios, q noĩs conuenĩetia ducti, Dacos Danos eſſe arbitrabant̃. Id ꝑſua
ſiſſimũ habeo, Dacos nõ niſi iuxta Danubiũ repiri. Reliquas rõnes quas addu
cunt, li.pri.expugnauimus. Heluetios ſimul Baſilienſi, Cõſtantienſi, Gebẽnẽſi
Heluetii. ac Sedunenſi termino circũſcribit, q̃s longius extenſos Cæſar ipſe ĩuit, manet
adhuc ueſtigiũ in Alſatia, inter Argentariã et Argentoracũ, q̃d Heluetum ab
Ant. Pio dictũ ẽ. Vnde adducti recẽtiores, pene oẽs Alſates ac Suitẽſes Helue
tos dixerũt. Alſatiã ab oppido Alſeto in Burgũdienſi ducatu ſito noĩatam ſcri
Alſatia bit, quã ab Alſa fluuio dictã opinio uerior uulgauit. Vſipetes etiã iuxta Friſos
eſſe putat, dũ multi inter Neccharũ, Rhenũ ac Mænũ ipſos cõphendãt, ue
luti Ply. ac Cornelius. Addẽ ꝙ multa de ueteribus caſtris allegat, q̃ hodie Xã-
gen dicunt̃. Cheruſcos ipſe Ceruſos uocat, iuxta Bacenã populũ, & ut Ptole.
Cheruſci enarrator ait, inter rhenũ neccharũ ac Bacenã, ſecutꝰ ẽ eos Celtes, q hodie eſſe
putat Chreuchgauiẽſes, dũ nihil minus fuerit, dormierunt oẽs in ea ſola dictio
ne. Potuiſſet eos Strabo li.vii. a lapſu illo ſuſtuliſſe. Claudianus in paneg. iuxta
Albim Cheruſcos ſedes habuiſſe refert, uerba eius ſunt hæc. Venit accola ſyl
uæ Bructerus Hercyniæ latiſq; paludibus exit Cymbrus, et ingentes Albim
liquere Cheruſci. Verba aũt Cor. Taciti cœlo clariora ſunt, q li.ii.hiſt. Viſur
gim fluuiũ Romanos a Cheruſcis diuiſiſſe ſcribit. Sunt ergo Cheruſci Saxo-
nes ab aliis Brunſuigenſes, a cæteris Bohemi dicti.

De nonnullis in Con. Celte repertis, q̃ emendari poſſunt. Ca. ix.

ET quia Celtis poetæ mentio hic nos admonuit, q̃dã contra receptas
eruditorũ ꝑſuaſiões ſcripta illius refellemus. Iaziges illos q̃s modo Se
ptẽ caſtrenſes dicimus, hic a Ptole. fuiſſe appellatos cęteris ꝑſuaſit. Ha
bet p̃terea ſentẽtiæ ſuæ riualẽ Zach. Liliũ. Ego q repugnare mihi difficile du
Iaziges co, cõſentire difficilius, rẽ aliorũ ſentẽtiæ oblaturus ſum. Maxĩe dũ ſciã, Iaziges
Vngarię populos fuiſſe, & hos, q̃s hodie Iazos uocãt. Scio Germaniæ ſũmos
q pedibus in ſententiã noſtrã eũt. Sed q̃d id ẽ cõtrouerſię, dũ ſatis ad huiꝰ rei
fidẽ ſolus Ptolemę. li.iii. cõferat. Hæc ſunt q̃ ſine omĩ affectata lectione, obiter
παρέργως ſeſe nobis obuia tulerunt in Marliano, & q̃ nec nobis ſatis fecerunt,
placuit auditorẽ amicũ iudicem rerũ illarum conſtituere, ut ipſe nobis calculũ
addat, uel demat, ſuo (non noſtro) ingenio ductꝰ. Licet quęcunq; deſcripſeri-
mus, non temere ac ſine præſtantiſſimorũ uirorum ductu a nobis exarata ſint.

Caſtigationes quædam aliæ in Celtẽ in rebus germanicis. Ca. x.

CEltes aũt licet Germaniã egregie metitus fuerit, maiorẽq́ꝫ partẽ pere-grinatus ſit, multa tñ memoriæ tradidit, q̃ nunc ſecus a doctis pſuadẽt. Vt de Cheruſcis modo ac Iazigibus patuit. Poſuit ille Oſtervualt ꝓ ſylua Ottonis. Rhiphæos q̊q́ꝫ montes in Sarmatiæ partibus eſſe cõtẽdit ex pri ſcorũ autoritate, cũ tñ nec ſint, nec unq̃ in rerũ natura cõſtiterint. Electrũ etiã more ſcriptorũ fluere ex arborũ medullis canit, nõ clam me eſt, in illo ſcripto res doctiſſimos ac abſolutiſſimos imitatũ fuiſſe Celtẽ, a q̃bus ob germanicarꝫ rerũ ignorantiã, & ipſe ſeductus eſt. Dacos q̊q́ꝫ Cimbros exiſtimat, ac(ꝑter q̊d germanos indigenas arbitrat̃, græce adelphos noĩari ĩdicat, cũ tñ a Ptolemæo, Arriano, Herodiano, Dionyſio, & aliis græcis autoribus γερμανοί uocitent̃. Catos etiã Haſſos dicere uidet̃, iuxta mõtes Obnobios, Marlianus aũt Vngaros. Ego q̃ ſcio Catos olim inter Salã & Albim, ac in loco ubi nunc Turingi ſunt cõ ſediſſe, penituſq́ꝫ deletos eſſe, in diuerſum abeo. Sic etiã Oſtrogotthorũ ac Viſogotthorũ mentionẽ facit in deſcriptiõe Hercynii, q̃ penitus aut extirpati ſũt, aut in nomen Hiſpanorũ ac danorũ abierunt. Multa alia in Celte uidimus, in curia quadã ac ſecus q̃ꝫ nunc doctis pſuaſum eſt, enarrata, q̃rũ mẽtionẽ diſtuli mus, uſq́ꝫ ad libros nouiſſimos, ubi rerũ illarꝫ accõmodatior nobis locus erit. Celtis ſo-mnia Catti

De ꝑpera fictiõe rerũ mr̃tarũ, Plynii, Cæſaris, Herodoti ac Strabõis. Ca. xi.

NEc minĩa admiratione ꝓſequẽdũ eſt, græcos q̃ latinos abſolutiſſimos in tãtis tenebris uerſatos fuiſſe, queadmodũ Plyniũ, Herodotũ, Strabonẽ, & multos antiq̃tatis ꝓceres. Strabo li. iiii. non ꝓcul ab Adriatico labi dixit, ac oriri Iſtrum illũ noĩatiſſimũ fluuiorũ, a cuius tñ fontibus tanta eſt diſtãtia ad mare Adriaticũ. Herodotus fabulator (q̃a ad Iſtrũ uenim⁹) Iſtrꝫ ab Heſpero fluere dixit, & oriri apud Celtas, q̃ oĩm in Europa extremi ſint. Nõne hoc maximus, a maximo auctore ſomn⁹ː ignorare Celtasː ac Iſtrũ ĩ extrema Europæ parte oriri. Sed ne putes Herodoti uerba latina eſſe corrupta græca adducamus ex li. iiii. q̃ illa ſunt, ῥέει γὰρ δὴ διὰ πάσης τῆς εὐρώπης ὁ ἴστρος, ἀρξάμενος ἐκ κελτῶν, οἵ ἔσχατοι πρὸς ἡλίου δυσμέων μετὰ κύνητας οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ εὐρώπῃ & cætera .i. Fluit aũt ꝑ totã Europã Iſter, incipiẽs ortũ ex Celtis (q̃ ad occaſum ſolis oĩum extremi ſunt) poſt Cynetas. Et addit totum q̃ꝫ ꝑmenſus Europã, ad Scythiam ingredit̃. Verũ ne Herodotũ & in eo loco incuria deprauatũ putes, eius ṽba ex lib. ii. q̃ εὐτέρπῃ inſcribit̃, illa adducturus ſum, ἴστρος τε γὰρ ποταμὸς ἀρξάμενος ἐκ κελτῶν καὶ πυρήνης πόλιος, ῥέει μέσον σχίζων τὴν εὐρώπην. οἱ δὲ κελτοί εἰσι ἔξω ἡρακλήιων στηλέων, ὁμουρέουσι δὲ κυνησίοις. οἵ ἔσχατοι πρὸς δυσμέων οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ εὐρώπῃ κατοικημένων. τελευτᾷ δὲ ὁ ἴστρος. Aequalis ſomnus Plynio aſcribit̃, ubi de Schaldi fluuio mentionẽ facit in Oceanũ ꝓperãte, cũ tñ Rheno Schaldis ſe ĩmergat. Neſcio q̃d in Cæſare uiderim Vogeſum montẽ in finibus Lingonũ ponente, niſi Lingões Lotharingos dici uolueris, cuius copioſior ſermo li. xii. habebit̃. Satis itaq́ꝫ nobis ſit in uno quoq́ꝫ pſtãtiſſimorũ aliq̃d corripuiſſe. Cætera ſi ſcire tibi anim⁹ eſtː Strabonẽ ꝑquirito, quẽ in vii. libro ſcribentẽ repies, Lupiã ac Viſurgĩ ad Hamaſiã deferri. In utroq́ꝫ refellẽdus Strabo eſt. Lupias .n. (der Lon) Rheno miſcet̃. Viſurgis mari exonerat̃. Verũ tãdẽ uela ab illis detrahẽs, magis q̃ ad eorũ enodationẽ q̃ calumniã accedere uidebunt̃, ꝓ captu ingenii nr̃i explicabo. Locus Strabõis. Loc⁹ Herodoti Locus Plynii

Enodatio noĩm Germanicorũ apud Cæſarẽ, Cor. Tacitum, ac Strabonem & Ptolemæum. Ca. xii.

Enucleatio dictionũ uariarũ regionũ penes diuerſos auctores.

TAnta aũt noĩm obſcuritas in illis auctoribus cotinet, ut non facile admiratione adducar, multos in illis inueſtigandis oleũ ꝑdidiſſe. Volui & ego ꝑ conceſſa nobis facultate, ea q̃ coniectura aut p̄ſtantiſſimorũ relatu habem⁹, lectori inſinuare. Nõ ꝙ ueluti Apollinis oraculo illis inhæreat: Verũ tm̃ uideat, an ſententiã noſtrã corrigere poſſit. Ad Cor. Tacitũ itaqꝫ adiuncto ſibi Ptolemæo accedo, & ſerie quadã urbes eorũ tranſcurrã, Angili Saxões ſunt. Aſciburgũ locus Rheni nũc Emerich. Angriuarios Brunſuigẽſes, alii Saxones eſſe putant. Nitriones, Vargiones, Turogos, Carithios, Frãconiæ populos aſſerunt, alii tñ Turogos Polonos dixerunt. Buſactori minores Vueſtuali ſunt, Ioãnes uero Schonet mathematicus Friſos eſſe contẽdit, ſunt etiã q eos Clemanos eſſe dicant. Nerteani, Caſuarii, Maringi, nunc Turingi dicuntur. Cheruſci Saxones eſſe ex Cornelio liq̃diſſime oſtendit, ſunt tñ q eos Marchiones antiq̃s fecerint. Tentonarii Saxones ſunt uel Brunſuigenſes. Chennos dicũt q̃dã Vueſtualos, alii Turingos. Camptę, Dandicti, Mansfeldenſes, Voitlãdos ac Miſnẽſes ferunt Variſtę, Adrabi, Bohemi coniectant. Cauchi maiores Saxones ſunt. Cauchi minores Friſii. Chalos, Phundusios, & Carudes Dacos, alii Holſacios eſſe contendũt. Digulones, Habalignos Holſacios dicunt. Oqueni, Lõgobardi Haſſiæ ac Vuedergeugę incolas aſſerunt, ut Ioãnes Schonet mathematicus, unus tñ Germaniæ non infim⁹, Ocquenos Vueſtualos. Lõgobardos Miſnenſes dicit. Illud magis Cornelio, Hoc uero Ptolemæo reſpondet. Marlianus uero Vueſtualos Longobardos aſſerere uidet̃, ego & ſi Marchiones Badẽſes ob Rheni uicinitatẽ diceret Lõgobardi, nõ errorẽ putarẽ. Eraſios Iuliacenſes eſſe coniectura eſt. Mattiaticos Schonet mathematicus Selandos putat, alii Batauos, unde Martialis pilos Mattiaticos, ꝑ ſapone batauo dixit. Videt̃ Hermol. Barb. ſupra Plynium probare ex Ptolemæo, plus. M.cccc. ſtadiis a Moguntiaco Mattiaticos abeſſe, uide de litera M. lib. ultimo. Caumani Marchiões antiq̃ feruntur, Marlianus (neſcio q̃d) Friſos dicat. Sueui olim, nũc Vueſtuali ſunt, Ptole. utrãqꝫ ꝑtẽ eos Albim inhabitaſſe ait, unde multi Saxones opinant̃ eſſe, cui ſentẽtiæ multũ tribuo, Euſebio, Eutropio auctoribus aĩatus, q Auguſtũ ab Albi Sueuos ſũmouiſſe dixerũt. Lucanus. Fũdit ab extremo flauos aq̃lone ſueuos Albis. Strabo li. i. ac vii. Enarrator aũt Lucani maxĩe hallucinatus eſt, dũ Sueuos comatæ galliæ populos dixerit, cuius ſomnũ & Trebellius hõ doctus aĩaduertit. Cogni & Corconcii Schleſii ſunt. Tubantes, Cati Frãconiæ populi dicũt̃, licet Catos Celtes Haſſos, Schonet mathematicus Saxones, Marlianus Vngaros, Cocle⁹ etiã Haſſos dicere uideãt̃. Ego relatu doctorũ ac expientia illos deſciuiſſe nunc ſcio, aut potius Cattos Turingos ꝓbarem. Rundii, Eluones, nũc Pomeri dicunt̃. Seligni Marchiones noui ſunt. Senones nũc Luſatii. Pharodini Mechelburgenſes dicuntur, ait Marſcalcus. Sidini Pomeros eſſe opinio cõis inualuit, Schonet mathematicus Mechelburgenſes dici putat. Corcontii, Latobrigi

Alii Vagros uł Varagrones. Carithnos.

Alii Ocuentii uel Oquemi

Latobrigi,Bardini,Dandati,Marchiones noui eſſe ꝓhibent̃. Quados Mora
uos ꝓbat Schonet, Cocleus uero Schleſos. Chetaori umbri ſupiores referũ
tur,ſicuti & Sudini & Adropocãpi.Thiriocheni Bohemi æſtimant̃.Gothões
Prutenos dici plurimi uoluerunt,Claudianus Guthones dicere uidet̃ illos(niſi
fallor)q̊s Gotthos dicimus,in aliis locis Cuthunos lego,Cornelius tñ Gothões
Neuria,Samogitia,ac Samogetia,Lituania nũc eſſe cõuincit̃. Carcothæ,Pa
girithæ,Leuoni,Varini Liuoni coniectant̃. Marcomanos Morauos fuiſſe
turba uniuerſa ſcriptorũ aſſerit. Tyrrigethas apud Straboñe Capnion Turĩ
gos nunc appellari teſtat̃. Theiphalos ac Victoalos,nũc Turingos Eutropi
us affirmat. Codri,Viſburgi,Marmoncii,Dulgoni, Didoni,Hemoni,nunc
Poloni ferunt̃. Tentheri,Fiſcini,Marchionatũ Badẽſem incolẽtes dicimus,ſi
Cornelio ac Ptole.ſatis facere uolumꝰ ac nobis,ut ex Hermol.Barbaro ac aliis
auctoribus in libris poſterioribus ꝓbemus. Virones,Saxones ſunt,ſecus eſt
de Virunis,iidẽ & Auarpi putant̃. Cheracatriæ ac Bemi,Auſtri ſunt,Bemos
tñ Celtes & alii nũc Bohemos fuiſſe aiũt,uide ĩ libris poſteriorib. de litera B.

Churiones ac Paumecãpos Vmbros ſupiores dici uidemus. Monethani
Luſnitzenſes,Luſnitzer dicimus. Nagethe,Marchiones noui ſunt. Brigun
thi Selignæ ſiue Lignæ Marchiones antiq cõiiciunt̃,ſimiliter & Caulecones.

Holſaciã ac Daniam p̃terea dicunt,das landt von Holſtain, ubi primogeni-
tus regis Daniæ ſicuti Delphinus in Francia morat̃. Hermandui Cocleus Bo
hemos dici aſſerit.Hermiones Pruteni uel Poloni iuxta mare ſũt. Cumi p̃ter
ea Vueſtuali æſtimant̃. Sycãbros oẽs Gelrẽſes dicunt,Marlianus etiã eos Iuli
acenſes dictos putat,ego ueriori pacto monaſterienſes eſſe coniectarer.Interĩ
lector cogitet,nullũ tã abſolutæ doctrinæ extitiſſe,q ueritatis loco q̊ſdã ſaltem
populos illos,ad noſtri ſeculi gẽtes audeat referre,niſi cõiectura utat̃,ac eo ar
gumento,q̊ ego ac cæteri fungebamur,tu ſi nobis oculatior es,ac multo acutiꝰ
uides,id in quod te tua ſententia induxerit,retineas,nos nobis ceciniſſe puta.

Declaratio q̊rũdã noĩm montibus, & cæteris germanicis rebus impoſi-
torũ,a Cornelio,Strabone,Ptolemæo ac aliis. Ca. xiii.

DIſcuſſa q̊rũdã noĩm germanicarꝫ gentiũ uarietate ac obſcuritate,libu
it ſimili honore montes ac flumiua dignari, ac eorũ obſcuritatẽ ad ui-
res luce cõdonare.Mõtes Sarmatici,nũc Kemuntz dicũt, de illis Pto
lemæus, Obnobii mõtes ſunt Haſſiæ,ut qdã ſicuti Aeneas Syl. ac Celtes ar-
guunt,ſed magis accederet,ſi Turingenſes aut Sax.mõtes & ſyluas diceremꝰ.

Montiũ
enodatio

Eremus Heluetiorũ Vueſtervualt.Semiania ſylua Hartvualt,alii Semitiana
Gabrete Bohemervualt coniectat̃. Goreta ſylua iuxta Patauiũ æſtimat̃. Cetiꝰ
mons Srepuſchluck,alii Calenberg dicunt, inter Viennam & Linx.Melibo
tũ Duringervualt dici ferunt. Ardenna ſylua Eichelvualt,alii Achervuald di
cunt.Carpatus & Sueuus ille maximus mons nõ lõge a Pruſſia putatur.

Declaratio quorundam fluminum germaniæ. Ca. xiiii.

NNunc ad flumina Germanica deſcendo q̊rũ in uariandis noĩbus æq̃
obſcuritas eſt.Chalauſtus fluuius a Ptolem. hodie flumen eſt apud

Fluminũ
declara
tio.

Roſtock,q̄d ibidē mari infert. Amaſ9 die Emps. Vrgis ſiue Viſurgis der Vueſer. Viadus Oder. Lupia der Lon. Trabus die Trab. Sueuus Spret. Schaldis die Schel iuxta Antdorff. Narua die Narn. Boryſthenes der Neper. Iornandes hūc eundem facit cum Danubio, alii eos diſcreuerunt, ut Herodotus dicit. τέταρτος δὲ ὁ βορυσθένης ποταμὸς, ὃς ἐστι τε μέγιστός τε μετὰ ἴστρον καὶ πολυαρκέστατος, κατὰ γνώμας τὰς ἡμετέρας, οὔτι μοῦνον τῶν σκυθικῶν ποταμῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, πλὴν νείλου τοῦ αἰγύπτου. i. Quartus fluuius maximus poſt Iſtrū Boryſthenes eſt ac copioſiſſimus noſtra ſentētia, qui non ſolū Scythicis fluminibus p̄ſtat, uerum & oībus aliis, Nilo excepto. Hæc eadē Stephanus, Strabo, Eratoſthenes, Dionyſius, & alii, Iſtrū a Boryſthene diſtinxerūt. Obruncā Aeneas Mænum dici putat, ſed fallitur, re uera Moſella eſt, q̄a mediam Germaniam diuidit.

Boryſthenes.

De urbibus germanicis, & quō olim germani domos fixerint. Ca. xv.

Exacta memoria de germanicorū noīm obſcuritate, ipſas urbes nūc ingreſſurus ſum, q̄bus noſtra tēpeſtate nihil nobili9 eſt honeſtiuſq̧. Dū aūt uetuſtā Germaniæ ſpeciē intueamur, inueniemus ipſam cœlo aſperā, terra informē, Tacito referente, ac nullā germaniæ ciuitatē, tm̄ caſulas quaſdā olim cōpactas. Ait. n. Cornelius, germanos iunctas inter ſe ſedes nō pati. Et habet ſentētiæ ſuæ riualē Sabellicum li. ii. Enea. vi. Cæſar q̄q̧ li. cōment. primo, ante xiiii. annos germanos non ſubiiſſe tectis indicat. Cæterum cur nō Herodiani ſentētiā in teſtimoniū trahim9? potiſſimū in hac re nobiſcū faciētē lib. vii. cuius uerba ſunt. Regionē aūt Germanorū Cæſar depopulabat̄, maturis tā ſegetibus, uicoſq̧ oēs incēdendos diripiēdoſq̧ militibus tradebat. Raro aūt apud Germanos e lapide lapidibus ue coctilibus aut laterib9 ędificia ſunt, denſis etiā ſyluis, q̄rū cōfixis augmentatiſq̧ lignis q̄dā quaſi tabernacula ædificant. Hęc ille. Idē Herodianus lib. vi. in ſyluis Maximinū contra eos pugnaſſe refert. Ex eo ſolo Germaniæ ignorātia ꝑfecta eſt, nulli. n. ciuitatū eorū q̄dq̄ cōſtiterat. Sic & Pōp. Mela li. ii. nihil de germanorū ciuitatibus dicere conſueuit, Multi germanorū olim ī ſpecub9 habitauerūt, unuſq̄ſq̧ etiā domū ſuā ſpacio circūdabat, & aduerſus ignis caſum, aut inſticia ædificandi. Nullus. n. cęmentorū aut tegularū uſus apud illos fuit. Hæc oīa Cornel. in Germania. Franci etiā (ut Hunibaldo placet) uſq̧ ad Hildegaſti tempa, rariſſimas urbes poſſederūt ut in ꝓuerbiū abiuerit (das iſt ain altes frenckes gebeue) Cæterū Ammian9 Marcel. li. xviii. iuxta Rhenū in ulterioribus ripis pene nullā ciuitatē uideri aſſeruit. Nec id remittendū eſt quaſdā ciuitates Germaniæ domos eorū fixiſſe. Vnde Cornelius ꝓbat in germania ſua fennos eſſe germanos, dū domos fixerint, quod penes Sarmatas in uſum non fuerat receptum. Et idem in hiſtoriis. apud Friſos ædes fictas teſtatur. Cętera Baptiſta Leo li. iii. de ædificiis exequit̄

Germani ſine urbibus

Fictio domorum penes germāos.

De pagis Sueuorum. Ca. xvi.

Antiquitus igit̄ nō urbes, tm̄ pagi penes germanos extiterant, q̄rū centū erant Sueuorū tm̄, referente Iulio Cęſare in cōmen. li. iiii. cuius v̄ba ſūt. Centū pagi Sueuorū referunt̄, ex q̄bus multa millia militū q̄tānis bello partim, partim agriculturæ dedunt̄. Eutropius li. vi. Oroſi. li. vi. aliiq̧ plura de illis retulerūt. Itinerariū etiā nuꝑ Auguſtæ reptū decē pagorū meminit.

Horū

Horũ aũt pagorũ finalis terminatio in γῆ græcã dictionẽ exibat,quã Germani in geu uerterunt.Extant adhuc Sueuorũ pagorũ illorũ noĩa penes nos, ut ſũt Algau quaſi alpium γῆ geu, Briſgau laudis γῆ uel pagus. Suntgau quaſi ſolis pagus ob amœnitatem.Ergau honoris pagum,Heugau quaſi fœni pagus.Nortgau noricorũ pagus,& hi pagi Sueuorũ dicebant̃,cuſtodito adhuc nomine eorum Geu.

A quo germanorũ ciuitates ac regiones noĩa ſortitæ ſunt. Ca. xvii.

ET qa capite p̃cedenti de Sueuorũ pagorũ appellatione unde noĩa ſibi deſumpſerint,docuimus,noſtro iure nos facturos æſtimauimus,ſi & reliquarꝫ urbiũ regionũq; uocabula exigeremus.Sũt germanię oppida q̃ in,Heim,deſinũt,q̃d patriã penes nos denotat,ut Phortzheim, Hildeſheim,Vuickersheim. Alia in pagus,Brun,ut Heiligbrun,nos Hailbrun, Balẽbrun,Thieffenbrun a ꝓfunditate.Et hoc nõ ſine re,dicẽte.n.Seruio p̃dia ꝑua ideo pagi dicũt̃,qa antiq̃tus iuxta fontes ruſtici tabernacula ædificabãt.Eiuſdẽ farinæ noĩa ſunt,q̃ in aquã Bach terminant̃,ſicuti Amelſpach a fluuio dicta illic p̃terlabente,nos Anſpach.Arnſpach,Alberſpach,Alberti aquã. Alia ĩ grę cã dictionẽ πύργον quã turrim uel burgũ tranſtulimus ,ut Capnion noſter in codice epiſtolari oſtendit,manẽte in utraq; lingua cõuenientia,ut πύξος buxꝰ,π in β,ita μαριαπύργον Marięburgũ.Altũpyrgũ Hochburgũ,Regelſpurgũ, ab aqua illic in Danubiũ ſe exonerante noĩe accepto,Rotẽburgũ, Mechelburgũ,Nurẽburgũ,Heidelburgũ,Friburgũ. Alia in.En.uocẽ dimittũt,q̃ latini in acũ deducũt,ut Ettlingen Ettelingiacũ,teſtante Peutingero q datis nuꝑ ad me literis Ettelingiacẽſem uocitabat.Et ego comꝑtũ hẽo oẽs pene totius Auſtraſię urbes,olim in acũ exiuiſſe,ut latius in libris ſequentibus patebit.Alia in uallem eorũ appellationẽ finiunt,nos.Tal,qa ualle circũdata,ut Mergental,Murgẽtal Sunt & aliæ noĩm germanicæ natiõis rõnes,multæ.n.urbes a diis olim ibidem cultis nũcupationẽ nactæ ſunt,ſicuti Lunẽburgũ a luna,in cuius honorẽ urbs cõdita dicit̃.Mersburgũ a Marte,Magdenburgũ a Venere,& ut Capnion inquit,uel ab ancillis Veneris,græci δμωίλων πύργοσ dictum,δμωὶσ.n.ancilla eſt. Ilenburgũ a Ioue,Saterburgũ a Saturno,Iuliana teuto.Vuolgaſt a Mercurio, ut ait Hermannus Saxonũ ſcriptor.Soltueldẽ a ſole ibidẽ culto,Hamburg a Ioue hamonio,Almanhofen ab Alemanno,Etelingen olim Neptingẽ a Neptuno,ita & Oldenburg ac alia.Oſtendit hoc clarius Hermannus ſcriptor.Carolus olim Magnꝰ plura illorꝫ idola ſuſtulit,aliqua uero ob antiq̃tatẽ uſq; ad noſtra tp̃a excurrerũt.Poſtq̃ uero religiõis noſtræ honos inualuit,a ſanctorũ nominibus ciuitates exorſi imbuimus,ut Portus Nicolai,Petershuſen,Marięburgũ.Alia oppida etiã a fluminibus inuenio nuncupata,ut Amelſpach,Mogũtia Cõfluentia,Iuuauia,Regelſpurg.Alia a cõditoribus,ut Treueris ,Brunſuigũ, Viruniũ,Dinckelſpuhel,Auguſta.Alia ab auſpiciis & ſortibus,ut Tribotes a tribus quercubus.Herbipolis quaſi heribi polis(referente Celte)cui tñ minus aſſẽtior.Alia a rerũ ꝓprietatibꝰ,ut Eichſtadiũ quaſi Oedſtat,Monacũ,Lantzhutta,Ottlandia,Iechtlandt,Mediomatrices,Quadrata.Alia noĩbꝰ terrę uoca

Noĩa ciuitatibus germanicis ĩpoſita unde

bant,ut Vangiones a terra ꝓxima Vunckeugiis,ubi ſita eſt urbs.Bataui Hollandt.Nemetes a montibus.Alia a qualitatibus terræ & uentorũ,ut Oſterich, Vueſterich,Baden.Alia a ſignis,ut Bern,Baſilea.Ridebũt forſitan qdã noſtrã ſedulitatẽ in exigendis noĩbus germãicis.Cęterũ q Germaniã,nõ de bñ dicẽdi facultate ĩſtructionẽ ĩgreſſi ſum⁹,has tricas ueluti ſũma nr̃i ĩſtituti ueneramur.

De conditoribus urbium germanicarum,earumq́ deſtructionibus,& iterum inſtauratione. Ca. xviii.

PRæmiſſo capite a cõditoribus plurima Germanorũ loca traxiſſe noĩa teſtati ſumus,uerũ qa ſępius deſtructa ſunt,noĩm pluralitatẽ aſſumpſerunt.Tẽporibus conſulũ nulla urbs alicuius opinionis aut nobilitatis Germãiæ exuꝑauerat,quẽadmodũ ĩ ſuꝑiori capite reteximus.Q̃ aũt de Trebotibus,Vangiõibus,Nemetib⁹,apud Cæſarẽ legimus: nulla alia ratio eſt, niſi q̃ huius tẽpeſtatis populi id appellationis tulerint, non ciuitates, uerũ uillas incolentes.Nec deſunt ſcriptores, q Iuliũ cæſarẽ multas & nobiliſſimas urbes in Germania auſpicatũ ſcripſerunt,ut Hermannus,q Lunẽburgũ,Sũdfeldiũ Merſpurgũ,Magdẽburgũ,Ilenburgũ,Saterburgũ,Volgaſt,atq́ nobiliſſima Saxoniæ oppida inſtauraſſe Cæſarem cõuincit.Noſtri etiam tempis annales Oppenheim,Indelburg,& Rheni ciuitates a cæſare exorſas finxerunt.Et ii oẽs apud me fide carent. Fuit.n. cæſar popularibus auris ac opinioni uulgi ſtudioſiſſimus ambitioſiſſimuſq́,q & cætera in germanicis egregie geſta ab obliuione deperiri nõ paſſus eſt.Si igit̃ uel aliqd ab ipſo elaboratũ fuiſſet: q̃d memoria dignũ extitiſſet, ꝓcul dubio cõmentariis ſuis inſeruiſſet. Non pauci etiam ſunt,q tot urbes germãicas ab Auguſto,alii a Druſo Nerone,alii a q̃dã grano eius fratre,alii Coloniã a Traiano ſumpſiſſe exordia hallucinãt.Ego uero uſq́ ad Antonini Pii tp̃a nullã alicuius p̃ſtãtię ciuitatẽ fuiſſe noui,niſi Coloniã,Soliturniũ,Zabernas,Treuerim,& Auſtraſiæ oppida q̃dã,q̃rũ meminit ipſe cęſar in Itinerario,& CL.Ptole.eiuſdẽ tp̃is aſſertor in ſua geographia.Hẽo q̃q́ ꝑſuaſiſſimũ ea ætate non ciuitates extitiſſe, uix uillas ac pagos retuliſſe. Dũ.n. Argentinenſiũ literas antiqtate etiã modeſta p̃ditas ꝑlegimus,uidemus eã urbẽ uix tm̃ ſpacii in receſſu habuiſſe Ottonũ tp̃ibus q̃tũ oppidũ ignobile.Eadẽ ratio de Moguntia,Vuormacia,Spira,Nurenberga uulgat̃,q tm̃ Henricorũ tp̃ibus incrementa ſumpſerũt. Traianus ut Dion Prunien̄. auctor græcus teſtat̃,duas copioſiſſimas urbes Dacię,q̃ & hodie Danubio adiacent exorſ⁹ eſt, facile inducor illas primas danubii ciuitates extitiſſe.Inde Cõſtantini ac Iuliani tp̃ibus,ut annales fide digni aſſerunt,a ducibus Sueuię oppida temere munita ſunt.Quæ nũc impio parent,in q̃rũ numero Rauenſpurg, Vlma, & alia.Inde Attila uniuerſæ Germãiæ deſtructor,Baſileã,Vuormatiã,Argẽtinã,Ratiſponã,Nurenbergã,Iuuauiã,Coloniã,Iuliacũ,& alia oppida penitus deſtruxit,q̃ partim a S.Rupto ep̃o auſpiciis Theodonis Bauarię ducis, & aliorũ ep̃orum reſtituebant̃.Pipinus inde atq́ Carolus Magnus ciuitates in tm̃ auxerunt,tot epiſcopatib⁹ p̃ditas effecerũt,quẽadmodũ ante eos Dagobertus.Maior itaq́ pars totius germaniæ a Frãcorũ regibus,ſub q̃rũ impio erat,ac a Caroli ꝓgenie ger

Deſtructio ac reſtauratio urbium Germ.

nie germanica incremẽtum ac initium ſumpſit,ut priuatim de qualibet ciuitate dum mentio erit copioſius exequemur. Tempore etiam translationis imperii ad nos,ciuitates Germaniæ copioſiores redditæ ſunt. Huius autem argumẽtum id ferebatur. Vngari enim Henrici primi ſeculo,totam germaniam populationibus ac incurſionibus depredantes,ampliſſimarum urbium erigendarũ cauſæ extiterunt. Quælibet ẽim natio ob metum Vngarorum perculſa, oẽs eorum facultates ad inſtructionem unius urbis,& ut ad ſedes illas tutiores res eorũ tranſportarẽt,contulerunt. Itaq; oppida primo exigua,eorꝝ inſcenſu locupletiora euaſerunt. Omnes tunc Norici ad Nurẽbergã ut ad unicum refugiũ ac aſylum,relictis paruis coloniis aufugerũt. Bauari uero ad Auguſtã Iuuauiã Ratiſponã. Alſates in Argentinã,Conſtantiam,ut ad anchoram ſeſe recipientes,ſui tutelam comprehenderunt,aduectis illis quæ ad ſalutem requirebãtur. Ea igitur tempeſtate,nullum erat temere munitum oppidum,quod ab Vngaris manſerit incolume. Deuictis inde Vngaris,Otto primus Saxoniæ ciuitates erexit,multos germaniæ duces atq; Marchiones initiauit,inter quos Henric9 primus Brandenburgenſis Marchio,Bruno ſimiliter frater Ottonis Brũſuigũ auſpicatus eſt. Inde a diuerſis germaniæ principibus,diuerſa oppida ſunt condita. Ludouicus Bauariæ dux Lantzhut,Ingolſtat exordiebatur. Erneſtus Monacum,Hermannus oppidum Baden,Eppingen,Backenau. Bertholdus de zeringen duo Friburga,unum in Otlandia,alterum in Briſgaugia. Fœdericus primus Sueuiæ oppida. Fœdericus ſui nominis ſecundus,Eſſelingen,Hailprun & Reutlingen muro inueſtiuit,& tunc pagos in ciuitates deduxit. Sic demum urbes Germaniæ pene omnes eſſe recentes conſtat,nec uetuſtate quadam,ut Indiæ,Græciæ præditas. Licet etiam germanica natio cunctis antiquitate prior,totum mundum pene,ſi cum priſcorum æuo decertamus,præceſſerit,ĩ ſtruendis tamen urbibus pene poſterior eſſe cognoſcitur.

Erigẽdarũ urbiũ germ. cauſæ.

De nationum Germaniæ pluralitate. Ca. xix.

AB urbib9 germãiæ nũc ad natiões aſcẽdam9. Germãia aũt q̃ tã ampla a ſcriptorib9 memorat̃,m̃tas natiões ac regiões in ſe recepit. Gña germanorũ qnq; Ply. li. 4. ca. 14. poſuit, Vãdalos,Burgũdiões, Varinos,q̃rũ pars Cimbri mediterranei ſunt. Hermiões,q̃rũ ꝑs Sueui,Hermũduri,Catti Cheruſci. Quinta ꝑs Peucini,Baſtarnæ cõtermini dacis. Alii qnq̃ginta q̃ttuor gẽtes germaniã ĩcolere dicũt,Carnos,Carinthios,Styrios,Auſtros,Morauos Schleſos, Saxões,Friſos,Hollãdos,Bauaros,Sueuos,Cibros, Sycãbros, Teutones,Vindelicos,Flãdros,Iuliacẽſes,Vueſtualos,Haſſos,Brabãtinos,Francocones,Alſates,Briſgaugios,Sũdgauios,Heluetios,Lotharĩgos,Vueſteranos, Pomeranos,& reliquos,quorũ Cocleus in ſua germania meminerat. Cornel. uero & alii tm̃ tria germãorũ gña Iſtæuões,Hermiões ac Ingguões enumerãt

Nationũ Ger. pluralitas

Alii Vueſtranos

De ciuitatibus nationum & gentium Germaniæ. Ca. xx.

NObiliores etiam tantum germanicarum nationum ciuitates adiicere uolui,ut eo perfectius a nobis profeſſio noſtra tradatur. Finibus Auſtriæ haud dubie Vienna. Linxa. Ipſia. Chreuſa. Lauriacum. S. Lupol

dus.Noua ciuitas.Petau.Indelburg.Villacum adiiciuntur. Bauariæ oppida
Vrbes nobiliora Ambergum.Chryſopolis.Monacum.Lantzhutta.Iuuauia, Otinga.
Germãię Nouum forum.Aichſtadium.Friſingum.Burckhuſen.Aquęburgũ.Landoia.
Popenheimium.Reinum.Nouiburgum.Roſenheimium.Copffſteiniũ.Lauf-
fen.Ratiſpona.Patauium.Schiltern.Garſtadium.Straubingen.Deckendorff
referuntur. Tyrolenſium uero regioni ſubiectæ ſunt Hallis.Eniportus. Bri
xia.Verona.Tridentum. Sueuiæ urbes inſigniores nobilitant,Vlma.Au
guſta.Rauenſpurgum.Stutgardia.Schonga.Vuerdea. Laubingen.Dinckel-
ſpuhel.Memmingen.Nerlingen.Gengen.Biberacum.Reutlingen,Tubingẽ
Rotenburgum.Eſſelingen.Hailbrunna.Vuimpina.Conſtantia. Algaugiam
uero Kempten.Fieſſen. Hegaugiam autem Stullingum.Nuenburgum. Ad
nigram Syluam Baden.Seckingen.Rhenicampum.Lauffenburgum. Ad la-
cum uero Lindauium.Puchornum.Merſpurgum.Vberlingum.Zella.Eſt &
alia Sueuiæ pars Rieſza dicta,cuiꝰ urbes Vuendigen. Ottingen. Nerlingen.
Bopffingen.Lauchen. Franconiæ urbes ſuperiores,Bomberga.Herbipo-
lis.Choburgum.Chronacum.Anolſpachium.Suabachium.Mons regius.Ha-
melburgum.Rotenburgum.Biſchoffen.Vuerd.Caroli polis. Miltenburgum
Cineriburgum.Frãcofordia,Vadum bouis,Chietſingum,Vadũ leporis,Sũt-
fordia,Lucipetra,& aliæ quæ partim in Franconiæ partibus,partim ipſam at
tingunt. Contigua illis regionibus Nurenberga eſt dubium an Franconibus
ac Bauaris aſcribemus.Montana autem ad oriẽtem Amberga,Egra,Heriſpor
tus,Salcipagus,Salicetum,Nouum caſtrum. Haſſiæ urbes & circa ipſa Schon
bergum,Fridental,Feltzbergum,Putzſpachium,Marckburgũ,Caſſula,Geb
huſen,Fulda,Forcheim,Melſingen,Alsfeld,Hennenbergũ, Altdorff, Crutz
enburgum orba, Vualdeckum. In Turingia haud dubie Erphordium,Ari
ſtadium,Gena,Nuenburgum,Northuſia,Gotta ſiue Gottinga,Vinaria,Mul
huſen,Iſenacum,Schuartzenburgum,Sangerhuſen uidentur. Myſniæ ur-
Zuicka. bes Lyps, Merſpurgum, & aduerſus Bohemiam Treſen, Fribur-
gum,Mons terroris,Mons niuis, Zuibicca,uerſus Turingiam Neuẽburgũ,
ad Saxoniam autem Zerbis.Aliæ ciuitates Zeicza,Torga,Aregenia,Marſi
polis,Curia. Saxonię urbes Vitenburgum,Parthenopolis,Goslaria,Brun
ſuigum,Lubecum,Lunenburgum,Hanonis burgum,Ripen,Vuerden,Min
den,Griſualdia,Brandenburgum,Mechelburgum,Stetinum,Viſmaria, Sun
dis,nam priſci omnes uſq; ad littora Saxones dixerunt. Marchiæ utriuſq;
Olmitza ciuitates,Stendalum,Gardeolum,Soltueldium,Oſterburgum, Auelſpurgũ.
Morauiam incolunt,Olmitza,Zuouonia,Stolliburgum,Bruna,Trebetia
Schleſiam uero Vratislauia,Friſtadium,Glauconia,Nouum forum,Gerli
cium, Punicium. Iuxta Oderam Francofordia,Hamelburgum,Ortello,
Vilſnacum,Furſtenbergum,Straſen,Prigeru.Sprode. Berlinum. Pruſ-
ſiæ inſunt Dantiſcum,Mariæburgum,Mons regalis, Culmen, Sãbien, Vuar
men,urbes, epiſcopales,Graduicum,Nuenburgum, aliæq; plurimæ urbes.
Liuoniæ uero Riegum.Namalia.Hapſelia epiſcopales urbes. Flandriæ

autem Gandanum. Brugis. Callas. Aras. Hannoniæ Valentinos. Selandiæ Mittelburgum. Brabantiæ Bruxella. Mechellina. Leua. Antuerpia. Berga. Traiectum. Vueſtualiæ, Suſatum. Tremonia. Paleborna. Monaſterium. Iuliacenſium, Bonna. Iuliacum. Thuren. Aquiſgranum. Leodium. Gelriæ Nouiomagum. Sutuonia. Ruremondis. Arnia. |Vueſtriæ, Cruciacum, Cæſaris Laterna. Serapontum. Vuiderſdorff. Metis. Treueris. Lucelburgum. Hollandiæ, Traiectum. Dordatum. Panniodelana teutonice Amſterdam. Brielum. Harlia. Friſiæ, Smollis. Greningen. Emde. Dauentria. Campen. Alſatiæ, Zabernia. Hagenoia. Kaltenhuſen. Neuvuiler. Andelau. Argentina. Briſchig Friburgum. Offenburgum. Gengenbachum. Elza. Pomeraniæ, Sangardum, Goltianum. Roſtiueldium. Holſaciæ, Hamburgum, Schleſnicum. Flensburgum. In Palatinatu Rheni et Marchionatu Badenſi, Baden. Etelingiacum. Durlachum. Pfortzhemium. Heidelbergum. Laudenburgum. Oppenheimium. Bretheimium. Rhenum procul dubio accolant, Curia, Vualtzhut, Hauenſtain, Stokacum, Lauffenburg, Seckingen, Veldkirch, Baſilea, Rynecum, Neuenburg, Prenitza, Schaffhuſen, Conſtantia, Briſacum, Rinaugiū, Argentina, Salza, Spira, Vuormacia, Moguntia, Pingum, Confluētia, Cuba, Colonia &c. Has urbes fini uoluminis huius noni annectere uolui, ut tantum nobiliores, alios uero nullius opinionis & præſtantiæ uicos, ac temere munita oppida ex decreto excluſimus.

Alii Leuonia

Alii Nouiomagium.

F
I N I
S

LIBER DECIMVS EXEGESEOS GERMANIAE DE MATHEMATICALI deſcriptione totius Germaniæ.

Continet Capita XXI.

Primum. De parallelis climatibus ac zonis, & quot ſint eorum.
Secundum. De climatibus zonis ac parallelis Germaniæ.
Tertium. De ſyderibus Germaniæ.
Quartum. De utraꝗ urſa, & earum nominibus & ſtellis.
Quintum. De aliis Germaniæ ſyderibus, ut Arcturo, Cepheo. Lyra, Serpente, Ophiulco, Perſeo, Andromade &c.
Sextum. Quomodo illa ſydera ſuper Germaniam ſint poſita.
Septimum. De triplicitate germaniæ, & quibus planetis regatur.
Octauum. De Horoſcopis Germaniæ.
Nonum. De dilatatione horarum Germaniæ, & quælibet eius nationis.
Decimum. Paræneſis eſt lectori, in deſcriptionem totius Germaniæ, ſecundū longitudinem & latitudinem grad. & min.
xi. De dimenſione Germaniæ totius
xii. De lateribus & medietate, vmbilico, & terminis Germaniæ.
xiii. Quantum ſe Germania magna in ſeptentrionem dilatet?

xiiii. Vbi lingua germanica terminetur.
xv. De inſulis germanicis, & earum ignorantia.
xvi. De Scandia, & quibuſdam rebus circa Scandiam repertis
xvii. De Baltia, Bataua, Islandia, Saxonicis ac aliis inſulis.
xviii. De Noruegia, & prodigiis, mirabilibuſqꝫ rebus in ea.
xix. De Thyle, Grolandia terræ termino, & aliis inſulis.
xx. Deſcriptio Daniæ, Cimbriciqꝫ Cheroneſi, & adiacentium inſularum.
xxi. De plæriſqꝫ inſulis germanicis nondũ dictis, & ciuitatibus earum.

AD LECTOREM

VLtimos quattuor libros deſcribendis ciuitatibus deſtinaui, ut prius diximus, ordo tñ ita nobis ducendus eſt. In primo libro et p̃ſenti p̄miſſo, uobis noĩm uariationẽ auctoꝝ circa ciuitates germãicas, & earũ quouſqꝫ licuit enodationẽ, regionũqꝫ germanicaꝝ pluralitatẽ ac earũ magnitudinẽ, & qdqd ad Germaniæ urbes attinet expediuimus. Nũc uero ad mathematices ac aſtrologiæ rõnes deſcendimus, & ſydera germaniã attingentia, planetarũ germanicorũ numerũ ac curſus, inſularũ demũ germanicarũ deſcriptiones libro p̃ſenti addiximus. Vltimis uero reliquis iuxta ſeriẽ alpha et beta oẽs Germanorũ ciuitates, monaſteria, & reliqua q̃ ſupſunt includemus, & demũ ſacram anchorã ut dicit̃ patem9, ſed ut ad inſtututũ præſens digrediamur.

De parallelis ac zonis climatibus totius terræ, & in quo numero ſint. Cap. primum.

TErrã habitabilẽ græci in climata diuiſerunt, ut Chryſippus lib. ii. Apollodorus, Antipater, Zeno, Boethus, & Laertius li. vii. aſſerũt. Cæterũ Martian9 li. viii. octo ponit climata, diamæroes, Diaſyenes, Dialexandrias, Diarhodi, Diaromes, Diahelleſponti, Diaboryſthenes, & ultimũ ꝑ Mæotidẽ, uide Plyniũ li. v. na. hiſt. ca. xxxiii. Zonas q̊qꝫ retulerũt quinqꝫ, ut in primo transforma. Ouidius, Boccatius, Polybius, Eratoſthenes iuxta Strabonẽ li. ii. Martianus li. vi. ca. iii. Gellius li. ii. ca. xxii. Higinius ca. v. Tibullus ad Meſſalam, Macrobius li. ii. de ſomno, Ply. li. ii. ca. vii. & alii, q̃ dicũt̃ arctica. i. ſeptẽtrioãlis, Thermæa æſtiualis, Iſomerine equinoctialis, Chimerine hyemalis ultima eſt. Itẽ xii. parallelis terram diſtinxerunt Artemidorus, Euclides, Strabo, & alii. Triplicitates q̊qꝫ terræ tres Ioannes Eſcendenſis poſuit, q̃s & e Ptolemęo elicit

Climata quot

Zonæ

Parallelę quot.

Triplicitates.

De climatibus parallelis & Zonis Germaniæ. Ca. ii.

NVnc ad Germaniam deſcendo, hãc ſcriptores partim in ſexto ac ſeptimo climate recenſuerũt. Sextum eñ clima Diahelleſpõti ductũ, ꝑ Thraciã & Germaniã ſupiorẽ ſeſe extendit. Septimũ uero ꝑ Boryſthenẽ ꝑ Ponticũ mare, & ſupra Germaniã magnã dilatat̃. Zona aũt germãica arctica. i. ſeptentrionalis eſt, habitabilis & temperata, ultra uero Germaniam regio frigidiſſima horret inhabitabilis. Quod Oui. his carminib9 explicauit

Climata germãiæ.

Lõgius his nihil eſt,niſi tm̃ frigus & hoſtis, Et maris aſtricto q̃ coit unda ge lu.Et ibidẽ Oui.in li.de triſt.apud Getas Germãos morã trahẽs. Vlterius nihil eſt niſi nõ habitabile frig⁹ Heu q̃ꝫ uicina eſt ultima terra mihi. Parallelarum autẽ decima a Tanai ꝑ Mæotim & Sarmatas,uſq; ad Boryſthenem,ꝑ Dacos germaniã uniuerſam Galliã Oceanũ uſq; ꝓpagat.Quid aũt ꝓprietatis clima‑ta parallelæ ac zonæ habeant: paulo poſt exequetur.

De Syderibus Germaniæ. Ca. iii.

NVnc ſydera nobis accedunt dicenda oĩa ,q̃ ſeptentrionalia ſunt. Cir‑culus Germanię arcticus eſt.i.ſeptẽtriõalis uel borealis, & antarctico contrariat̃,ut Cleomenes & Higinius in primo teſtant̃. In eo circulo caput draconis,Cepheus,pedes urſæ maioris,ſedile Caſſiopeę cũ pedibus & digitis.Engonaſis cũ ſiniſtra manu continent̃.Incluſit Celtes poeta breuib⁹ uer ſiculis oĩa Germanię ſydera. Qualia ab herculeis memorant̃ pectora ſtellis, Perſeo Andromedeq; uago deſcẽdere olympo, Quiq; ſub extremo mõſtrã tur cardĩe Cepheus Et Bacchi Phœbiq; dec⁹,rigiduſq; Bootes, Enioch⁹q; Vrſa minor maiorq; trucẽ cõplexa Draconẽ, Sydera germãas radios iaculã tur in oras. Hæc igit̃ ſydera germaniæ totus aſtrologorũ conſenſus detulit. Claudianus etiã in Stylicõe. Qua micat aſtrigena ſenior cũ cõiuge Cepheus, Iñ lycaonia paulatĩ expulſ⁹ ab arcto,Crine uago getici fędauit ſydera plauſtri.

Circulus germãiæ

De urſa utraq;,& eorum noĩbus & ſtellis. Ca. iiii.

OMnes rerũ ſcriptores q̃bus cordi erat germaniæ deſcriptio,eã ſub vr‑ſa cõphenderũt .i. ſub arcto, ἡ ἄρκτος.n.urſa eſt,uel potius tria ſigni‑ficat,urſam terreſtrẽ,ut Lucianus ſumpſit in dialogo Galatę, ἔφερε δὲ ὁ ἐπέραστος ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἄθυρμά τι τὴν ἄρκτον. Tulit aũt amator in ulnis ludicrum q̃ddã,urſam uidelicet. Ariſtoteles τὴν ἄρκτον piſcẽ marinũ noĩat,in libro de natu ris aĩaliũ .Pro cœleſti Homeri uerba ſunt. ἄρκτον τὴν κ' ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν ὠκεανοῖο. Arctos.i. urſa, quã & cognomento currũ uo camus Sola expers eſt fluminũ Oceani. Scripſerũt poetę arcton nunq̃ꝫ mer gi Oceano,ut Lucanus li.viii.Manilius,Heſiodus in georg.Põtanus in vrania Ouid.in ii.metamor.Quare aũt id cõtingat: multi uoluere indagare,maxime Theon Arati interꝑs,Euſtathi⁹,& Crates apud Strabonẽ li.i. Heraclitus mel litus ita Homerũ eſt interꝑtatus.Aurorę,inq̃t,& ueſpe terminus urſa eſt, & ſe reni Iouis terminus ꝑ urſam & plauſtrũ.Per oceanũ aũt uoluit Homerus intel ligere horizontẽ,in quẽ & a q̃ ipſos occaſ⁹ ortuſq; conficit,dũ ſe ipm inundat Oceanus.Ego uero in circũferẽtias eã cauſam trãsferrẽ.Nã ſydera q̃ in arctico polo ſunt,habent maiorẽ circũductiõẽ ſphæræ,q̃ꝫ q̃ in aliis lucẽt. In aliis aũt circulis ſydera cito occidũt,q̃a maiorẽ habẽt collatiõnẽ ſub terra , q̃ q̃ in borea li polo eſt finita.Meæ ſententię & Higinius eſt.Facit & hoc ad ſydera germa‑nica.Ad urſas redeo,duæ aũt ferunt̃ urſæ,maior & minor,illa Helice, hæc Cy noſura dicta eſt.Val.Flaccus lib.i.iuxta Boethi ac Arati ſententiam drñam int̃ (eas facit.

Arctos

Cur urſa non mer gat̃ Ocea no

Parte poli in tyrias neq; & Cynoſura carinas
Certior,aut Helice grais ſeruanda magiſtris.

Marcus Manilius poeta. Anguſto cynoſura breues torquet in orbes. Iã ſpacio
Helice urbs. iam luce minor, ſed iudice uincit maiorẽ Tyrio. Helicen ab urbe Peloponeſi
cuius Homerus lib. β. Ilia. meminit, dictã uolunt. Eſt & Theſſaliæ urbs ſic appel
lata, ut apud Heraclitũ, Straboñe li. viii. & Stephanũ. Eſt & Achaiæ urbs Heli
Megiſta. ce terræmotu obruta, ut ait Pauſanias. Alii helicẽ ἀπὸ τοῦ ἑλίσσειν. i. a uertẽdo dedu
cunt, ut Theon enarrator Arati. Inde ἑλικώπιδες dicti q eã obſeruant nauigan
do, referente Euſtathio. Hiethus Tegeates hanc Megiſtã uocat. Caliſto aũt a
Caliſto. Permeniſco, Lucano in viii. Ouidio in ii. nũcupat. Ibidẽ Ouidius & Parthaſiã
eã noĩat. Secundã Vrſam κυνόσουραν Iouis olim nutricẽ Agloaſthenes græc9 q
Naxica ſcripſit ꝓbat, alii quaſi caninã caudã interꝑtant. Higin. hãc ab urbe Cy
noſura a Nicoſtrato conſtituta nomen aſſumpſiſſe aſſerit. Aratus ipſam unã
ex Idæis nymphis eſſe teſtat. Boethus græcus Phœnicẽ appellat. Hanc Thales
Mileſius inuenit Herodoto, Callimacho ac Laertio referentibus.

Sydera germaĩæ. De aliis ſyderibus ſupra Germaniam. Ca. v.

CEpheus (ut Euripedes ait) cũ Caſſiopeia Andromadẽ genuerunt, ut
ex Sophocle Higinius allegat, hi inde inter ſydera trãſlati ſunt. Enio-
Corona chus auriga latine dicit, ab Eratoſthene erichthonius, totã huius fabu
lam Bocca. Ouid. in maioribus, Euripedes, Lactanti. li. i. & Higinius declarant.
Columella vii. idus Iuli. ueſpe orit, & tẽpeſtatẽ ſignificat. Corona etiã ſupra ger
Engonaſis. maniã uires exercet, q̃d Celtes intelligit cũ ait. Et Bacchi phœbiq; decus. Aliq
hãc Engonaſim uocãt. Totã hiſtoriã Higi. li. ii. ca. vii. Aratus. Aſpice ceu rutilis
uibret lux Gnoſia flãmis ,Hoc q̃ndã Bacchi monumẽtũ fulget amoris, Hæc
Lyra. Ariadnei capitis teſtat honorẽ. Lyra Theſei (ſecundũ Anacreontẽ) alii Ta
myræ ut Sappho aſſerit, alii Promethei ut Aeſchyl9 ait. Põtanus Orphei eſſe
uoluit cũ iqt. Attollit ſeſe illa lyra eſt Quæ q̃ndã cuſtode herebi nigrantia di
tis Atria, crudelẽ & potuit placare tyrannũ Threiicius uates, ſupaſq; redire
Multa Higinius li. ii. ca. ix. ex Eratoſthene ꝓbat. Arcturus frater Caliſtonis fu
Arctur9. iſſe ſcribit, q telo eã in urſam mutatã fixit, ab Heſiodo ἀρκτοῦρος dictus ab Ara-
to ἀρκτοφύλαξ i. cuſtos urſæ, alio noĩe bootes noĩat, de eius ortu Colu. Higini9
Ophiulcus. li. iii. ca. iii. Heſiod9, Amphis græcus & alii. Ophiulcus anguitenens eſt, ut Higi
nius ex Policeo græco & Eratoſthene allegat, hic ſecundũ Columellã ii. Kalẽ.
Iuli. occidit, & xxiii. ſtellas habet. Victruuius li. ii. ſerpentẽ in manibus hunc cõ-
tinere aſſerit, & leuo pede calcare frontẽ ſcorpionis. Martianus Fœlix Cap. li.
viii. Pontanus & Manilius plura de illo retulerunt. Serpens ille fuit cuſtos ma
Serpens. lorum heſperiæ, ut Pherecidi & Eratoſtheni placet.

Quõ oĩa illa ſydera p̃dicta ſupra Germaniã ſint poſita. Ca. vi.

TRanſgreſſus ſum limites (lector cãdide) & plus æq̃ ĩmo diffuſius q̃ de
cuit, ſydera illa attigi, ut ꝓfeſſionis noſtræ oblitus, aſtrologiã nõ Ger
Septẽtriones. maniã ſcripſiſſe uidear. Verũ opepciũ uidebat mihi germaniam ſcri-
benti, etiã ſyderũ recordanti, potius ſilendũ eſſe q̃ pauca dicẽdũ. Redeo ad ꝓ
poſitũ In circulo arctico & ſupra germaniã tali ordine ſydera illa p̃dicta locãt.
In arctico ſeptẽ ſtellæ radiant, q̃bus plauſtri nomẽ ĩpoſitũ eſt, & hi ſeptẽtriões
dicunt, & ſunt boues quaſi teriones, ut aiunt Lelius, Varro & Aul. Gel. li. ii. ca.

xxi. Sequit̃ hos Bootes, q auriga fert̃, unde a Iuuenale piger dicit̃, a Lucano li. ii. feſſus, tardus ab Ouid. li. ii. Iuxta hos ſerpens eſt collocatus, inter duas arctos, maiorẽ ita concludit, ut pedes eius uideat̃ attingere, cauda tñ flexa caput maioris retinet. Vnde Manilius. Has interfuſus circũq; amplexus utranq; Diuidit, & cingit ſtellis ardentibus anguis Ne coeant, abeantq; ſuis hæ ſedibus. Iuxta hunc Ophiulcus eſt, q anguẽ cõtinet, ut Victruuius ait li. ii. In capite ſerpentis corona (ſecundũ Aratũ) & lyra figurãt̃. Cepheus inde a tergo minoris arcti porrectis manibus lucet, & ſecundũ Higiniũ ſtellas xix. habet. Vnde Aratus. Illũ qnetiã rutilũ pater intulit ęther, Donauitq; polo tergo Cynoſuridis urſæ Poſt habitat, geminaſq; manus a pectore tẽdit. Iuxta Andromada eſt q̃ ſtellas xx. poſſidet, de qua Aratus. Et ſummis lux æſtuat ignea plantis. Iñ Perſeus, q dextra manu arcticũ circulũ amplectit̃, & pede dextro Caſſiopeiã tãgit, ut Aratus ſcribit. Iuxta Erichthonius, de q̃ ita Aratus. Ille qdẽ in ſpaciũ mẽbra explicat, at capra leonis Fixa humero. Hęc ſydera omnia, Celte auctore, Germaniam illuminant, quam autem uim habeant ſ in ſequentibus dicetur. Bootes. Andromada. Perſeus.

De triplicitate Germaniæ, hoc eſt, qbus planetis regatur. Ca. vii.

ET qa Iulius Firmicus aſtrologiæ peritiſſimus, inferiora illa p mutuas rerũ uiciſſitudines diſponi a ſyderibus ſcripſit, ut q horoſcopũ in q̃rta parte Mercurii habuerit, eloquentiã conſequat̃. Qui uero in ſeptima parte arietis, auriga efficiet̃. Ea re adduct⁹, planetas Germaniæ retecturus exordior. Germaniã ſub prima triplicitate poſuimus, in angulo inter ſeptẽtrionẽ & occidentem, ubi primo Iuppiter regit (q eſt ſeptentrionalis) in cuius domo Mars ei ſociatur (qui eſt orientalis) ut Ioannes Eſcendenſis, authoritate Ptolemæi li. xxiiii. ca. iii. pbat, & in Germania ob Martis ac Iouis impia mulierũ eſſe contẽptionẽ aſſerit. Ptolemæus q̃q; Germaniã Marti ac arieti addictã ſcribit. Albunah. li. iiii. differẽtia ultima terrã diuidens, ſub circulo Cõſtantinopolitão Germaniã cõphendit, quã & arieti ſigno deſtinauit. Ioannes uero Eſcẽdẽſis illis q ſub Cõſtantinopoli in partibus ſeptẽtrionalibus cõphendunt̃, arietem taurũ, geminas cõceſſit, planetas uero Mercuriũ ac Venerẽ. Id etiã certũ eſt, lunã maximã in Germãia habere facultatẽ, dũ hæc ſeptimo climati addicta ſit. Cętera ſigna, planetę q̃ ſydera germãię, nulli facile cõſtãt, nec etiã doctiſſimis Alludit ad hoc M. Manilius li. iiii. aſtron. Sed qd fert gallia diues ſ Teq; feris dignã tñ Germania matrẽ Aſſerit ambiguum ſydus terræq; mariue. Influẽtia cœli. Triplicitas Ger.

De Horoſcopis Germanorum. Ca. viii.

HOroſcopus Germaniæ tñ elicit̃ ex q̃litatibus, Cornelius germanos aliæ cupidiſſimos facit, hi ergo horoſcopũ in tertia libræ parte continent. Itẽ uenatores germãi dicũt̃, his ergo q̃rta pars librę oriẽte canicula concedit̃. Sic & de aliis eadẽ ratio eſt, quare uos ad Iuliũ Firmicũ remitto, huiuſmodi rerum indagatorem primarium. Horoſcopi Germ.

De dilatatione horarum germanicarum. Ca. ix.

HOrę Germanicę nõnihil extendunt̃. Vnde Angelus Clarouellẽſis in Itinerario ca. xxxix. In ſeptentrione, inqt, mox xiii. horarũ dies, nũc xi. Dilatatio horarum Germ.

ingrediente Iulio uſq; ad Octobrē.Terra hæc imbre ac pluuia fere cōtinua in meridie exurgit,nebula q̄ cœlū inumbrat,ſupra terram multum colligit in ſub ſolanū.Iuxta Rigā & in partibus Pruſſiæ xx.horarū diē eſſe ſcimꝰ,dū poli ele uatio lxiiii.fuerit.Quod idē Fran.Biſius homo doctꝰ in Ruſcia fieri aſſerit.Ply nius uero li.ii.ca.xcix.expientiā ait ſignificare in Brittāniis ac Thyle inſula xvii. horarū diē eē,& p ſenos dies lucē cōtinuā.Credo Plyniū corruptū,dū pene in noſtris regiōibus dies xiiii.& xv.horarū extendant.Beda autē xx. horarū dies thyli aſcripſerat. Claudius niger mathematicorū pſtantiſſ. ex Noruegia oriun dus,ad ſeptentrionalē Noruegiæ partē iuxta pmōtoriū,yſenegk,ut Dani uo cant,cuius gradus xli.lxvi.ferunt,dies xxiiii.horarū lucere teſtat.Scriptores pſa ti diē climatibus menſurabant,cuius rei teſtis eſt Ply.li.ii.ca.lxxvi.& li.vi.ca.33. in fine.Martianus et alii.In medio ſexti igit climatis a Tanai p Mæotidē uſq; ad Boryſthenē,p Germaniā,& partē Galliæ,ad Oceani littora,dies horarū xii. cū dimidio inueniunt,Lilio,& Plynio authoribus in loco iā oſtenſo. Ioannes ꝟo Eſcēdenſis diſt.viii.ca.i. plixiorē diē,xv.horarū dicit,& in medio eiuſdē clima tis polū eleuari p quartū gradū,& ab extremo quinti,lōgitudine uſq; ad ſextū extenſiorē diē eſſe xv.uidelicet horarū,cū dimidio,et unius quarta,et hoc Pto lemæi authoritate adducit.In medio aūt ſeptimi climatis p Riphæos montes diē xvi.horarū Lilius ponit,& cōcordat Ioan.Eſcendēſis in loco iā memorato Addidit q̄q; polū in medio illius climatis eleuari p xliiii.gradus,& xxiii.Ptole. de horis Germaniæ li.x.ca.xxiii.copioſiſſime diſſeruit,p puinciā.n.ad puinciā dies metit.Scandiæ dies horarū tribuit xviii.Amaſiæ uero diē xvi.horarū.Bri gantio diē horarū xv. cū tribus ſeminutis.Auguſtæ urbi Vindelicorū xvi. horarū diē.Arelatæ uero horarū xv.adiunctis qbuſdā minutis diē progauit. Paulus Diaconus li.i.de rebus Lōgobardorū,& ante ipſum Methodius mar/ tyr de diebus aliquarū Germaniæ regionū mira narrauerūt,aiūt.n.In extremis germāię finibꝰ circa Oceanū in qbuſdā locis circa ſolſtitiū ęſtiuale p aliqs dies, & noctu q̄q; clariſſimā lucē cerni,noctesq; diebꝰ lōgiores exiſtere,hęc ille.Ca lidiores aūt noctes ſunt apud alias gentes q̄ apud Germanos dies.Ariſtoteles huius rōnem dat in pblematib.particula xxvii.qa ſol ppinqor eſt, & aer mo/ uet,nihilominus q̄ poſt diē.Higinius lib.ult. Sol,inquit,ab ariete tranſiens ad Chelas,extendit ſex menſiū diē his q inter arctos ſunt.Itē uſq; ad Arietē,efficit his locis ſex menſibus,econtra illis q in boreali polo ſunt,ubi ſex menſibus no ctē cōponit.Nec mirandū hoc eſt,cū Homerus ī odyſ.ſcribat,ubi Leſtrygonū meminit,paſtores audiri poſſe,q̄rū unꝰ mane exeat,alius ſimul intret,tā paruo ſpacio illic noctē & diē diſtare.Higinius ca.v.horas noctis dieiq; longitudinē etiā penes zonas oſtēdit,ita ut ſol q̄n eſt ī thermęis,efficiat hyemē ſeptētriona libus.i.Germanis.Et addit circulū quē græci χειμερινόν uocant brumalē uel hye/ malē dici,ex eo,qa cū ſol ad eū ueniat,hyemē afferat ſeptentriōalibus.i.Germa nis.Huic ſententiæ M.Manilius adhæret,qui inter cętera ſubdit. Circulus ad boreā fulgētē ſuſtinet axē In q̄ cōſumit phœbꝰ lucēq; moraſq;.Et tādē de illo.

Dies ſexti climatis

Noctes Ger.frigidiores aliis.

Parænesis lectori in deſcriptionem totius Germaniæ,ſecundum longitudinem,& latitudinem per grad.& min. Ca. x.

SVpeſt adhuc Germaniȩ noſtræ longe honeſtiſſimũ,neſcio an magis neceſſariũ,& ſine q̃ ꝑfecta patriæ noſtræ ratio cõſtare nulli põt. Debita.ſ. iuxta longitudinis altitudiniſq; ꝑ gradus ac minuta dimenſio,quã nobiles ac defęcato ingenio uiri exqſita traditione in cæteris formãdis orbibus nobis demõſtrauerunt,in germaniæ aũt officio reſederunt. Abduxit eos (ut opinor) a cura Germaniæ Ptolemæi ratio,aut potius negligentia,q tñ lumẽ uniuerſo orbi intulit,lumen uero (q̃ bonitate naturę Germania nitebaẗ) excuſſit, ſinuoſiſq; & accerſitis uocabul' ciuitatib9 illatis ĩ tenebras ꝟtit. Fuere tñ Germani ad hanc lineã ducendã non intẽpeſtiui,q Ptolemæo altius iuerũt,orbiſq; negociũ (in q̃ Ptolemæus cõſtitit) xii.ſignorũ diſcretione exegerunt,ueluti Io. Eſcendenſis.Inter primipilares Io.Schoner mathematicus Bõberg. ſacer & mirabilis uidebaẗ.Erant & alii boni,his ut doctrina,ita ſana traditiõe in nullo poſteriores,q̃s oculis noſtris Io. Virdung Haſfurd.ſubiecit,uir cordat9,& cui nõ uulgarẽ expientiã rerũ uſus,longa ꝑegrinatio,ac ætas cõceſſit. Cæterũ his ad formationẽ Germaniȩ adductis,exiſtimabã iter manifeſtiſſimũ ad patriȩ lumẽ ab illis oſtendi,nihilq; ſupeſſe,q̃d ad eius abſolutionẽ ꝓfuturũ ſit.Niſi ꝙ tantas inter eos cõtrouerſias dephendebã, ut hi nec in paucis elemẽtis cõuenirẽt tã ꝓcul ab inuicẽ ſeiũcti.Mox uires noſtras conſulatus erã,dubitabãq;,an cuiuſcunq; ꝑſuaſiones introducerẽ: lectoreq; ad nullius ſentẽtiã alligarẽ: q̃d ambitioſi tñ hoĩs eſſe credidi. Aut tñ uni9 iudiciũ cõfirmaturus,a cæterorũ perſuaſione nõ ſine riſu abirẽ: Tunc q̃q; opinionẽ iactãtiæ ueritus.Securus itaq; oẽm in illo ſcribendi gñe curã excludã. Vt tñ curioſo lectori cõſilio ſaltẽ nõ deſim:uideẗ nobis Io.Schoner in oꝑe nuꝑ diuulgato fœlici traditiõe ꝓcul a ſe cęteros reliqſſe,ac in eo albo ad ſummũ tẽdiſſe.Hic.n.nuꝑ libros in man9 hoĩm q̃emendatiſſimos emiſit,in q́bus p̃dicto dimẽtiendi gñe fœliciter totã germaniã aggreſſus,multo clarius cæteris geographiȩ opus illuſtrauit.Hunc ſolũ noſtro opi cõiunge,& cõiunctiſſimũ dices.Nihilq; reliq plus ſpectandũ ĩ utriſq; in primis in illo,q̃d ad cognitionẽ Germaniæ ſuis numeris non fuerit abſolutũ

Schoner

Haſfurt

De dimenſione totius Germaniæ. Ca. xi.

VT tñ his, q̃ ab illo ſunt p̃termiſſa,lectorẽ non defraudem,ꝑ ſtadia ac paſſus iuxta priſcorũ dimẽſiones Germaniã excurrã.Eſt aũt germania in latitudinẽ maxĩe extẽſa. Vnde Ply.iunior in ep̃ſa ad Macrũ germaniã facit latiſſimã,q̃d cognomen p̃ter Beroaldũ panegyrici germãiæ donauerunt.Eius p̃terea uaſtitatẽ Mantuanus explicat dicens. Cæſar & ĩmenſis dominans germãia cãpis.Idẽ.Ampliſſima cerne regna Sueuorũ.Idẽ.Tot cõplexa ſinu ĩmenſo excurrentia longe.Dionyſius græcus terras Dacorũ patentes nominauit.Vñ difficile eſt metire Germaniã,maxĩe ꝓpter rerum uiciſſitudines Accedit ꝙ ſcriptores adeo a ſe inuicẽ diuerſi abeãt. Strabo ideo li.iii. in rebus germaniæ deſtitit,cũ tñ in eo uolumĩe totius terræ dimẽſiones ſcripſerit. Martianus Capella li.vi.ab Iſtro ad Oceanũ ꝑ oẽs germaniæ tractus bis decies centena mil.paſ.collegit a ſcriptoribus cõputata. Ammonius hiſtoricus germaniã deſcribere uolẽs,medietatẽ uix attigit,multo.n.circũſcriptius adductiuſq; hoc

Latitudo & uaſtitas germ.

geometrices munus ingreſſus eſt,centũ eſ̃ et xlviii.tm̃ mil.miliariorũ longitudinẽ Germaniæ cõtulit.Quod ſatis ex eo liquet,dũ cęſar Auguſtus in ſua geographia rhenũ Dccc.miliaribus deſcribat.Qui tñ in eo nec mecũ nec cũ Alberto Magno cap.iiii.ſatis cõuenit.Albertus.500.miliaria ſaltẽ Danubio conceſſit. Sex.Ruffus ca.ix.& Dion gręcus Daciã centena mil.paſ.continere aſſeruerũt, Solã etiã Batauam inſulã in circuitu ad Dccc.in longitudinẽ,ad cc.in latitudinẽ excurrere Albertus ſcribit. Cæterũ ego id pſuaſiſſimũ habeo,ſolã Noruegiã inſulã germanicã ultra triũ mil.miliariũ ſpacia occupare.Auſtriæ tm̃ lõgitudo ſex dierũ & latitudo duorũ arrogat̃.Schleſiæ uero cc.mil.paſ.latitudo lxxx. adicit̃. Agrippa latitudinẽ inter Iſtrũ & Viſtulã iiii.mil.& cccc. paſ. æſtimauit, & Rhętiã cum Norico cc.mil.paſ.adiunctis lxxxvi.ultra ſeptẽtrionem in longitudine,latitudinẽ uero Dc. xlviii.mil.patere. Vide Ply.li.iiii.ca.xiii.na.hi. Auguſtus cæſar adhuc c.& lx.addidit.Nec eſſet uſqꝫ qꝙ tã difficile regiones germaniæ dimetiri,totã ꝓo ut pulchrũ ita difficilimũ eſt.Nã id ſpaciũ qđ germãię cõceſſum eſt,pene ſolæ germanorũ inſulę cõplectunt̃.Plynius etiã putat a nullo unqꝫ Germaniã bñ mẽſuratã,lib.tñ iiii.ca.xiii.et germanorũ oĩa xxv.mil.paſ.cõphendenda putat,iudicet alius,ſufficiat in his me ſaltẽ admonuiſſe cæteros

Dimẽſio Germãię — *Rheni dimenſio.*

De lateribus & medietate ac terminis Germaniæ. Ca. xii.

OMnis Europæ regio penes antiqs Romanorũ erat, excluſa in hoc ſola germania,limites.n.Ro.impii Germaniã undiqꝫ attigerunt. Celtes germaniæ quattuor angulos aſcripſit li.iii.odarũ Viſtulã,Rhenũ,Codanũ,& in Getas currentẽ Danubiũ. Verũ anguſtioribus finibus plus iuſto Germaniã arctauit,ut in li.pri.oſtendimus.Mediũ uero totius germaniæ Nurenbergã dicũt,quã umbilicũ germãię Aeneas ac Celtes dixerũt,qrũ ſentẽtię nõnihil tribuo.Fiat.n.piculũ ęqua diſtãtia a Nurẽberga ad Viennã, eadẽ q & ad Antuerpienſes,nobis repſentabit̃.Antiq uero Albim fluuiũ germaniã mediã diuidere tuebant̃,ut Strabo li.i.q in duo ſpacia germaniã Albĩ diuidere colegit.Et Celtes li.iiii.car. Arctous Albis Teutoniã mediã pagrãs. Nazariꝰ Mamert.ad Maximianũ.Qua horridus Albis (inqt) ſecat germaniã. Verum germania circa Nurẽbergã altiſſima eſt,& pcipue uerſus ptes ubi arx Schillingsfurſt cernit̃,quẽ locũ totius Germaniæ eminẽtiſſimũ altiſſimũqꝫ puto. Quod nõ ſolũ rõne aquarũ,aeris,uentorũ,uerũ & naturali expientia põt ĩdagari.Cæterũ totã ſeptẽtrionẽ germaniã lib.pri.diximus.Erat & ſignũ germãiæ termino cõſtitutũ πιτυοῦσ,referẽte Suida,πιτυοῦσ πολύχνιον ἐν πέρατι μὲν θαλάττης τοῦ ποντικῆς κατὰ δεξιὸν κείμενον, τέλος δὲ τῆς ῥωμαίων ἀρχῆς γινόμενον βαρβάροις καὶ ὠμοῖς ἔθνεσι συναπτ .i.Pityus ueſtigiũ in termĩo maris põtici conſtitutũ ad dexterã,erat.n. illic finis ac limes Ro.impii coarctans deſignatus barbaris ac crudelibus gentibus.

Anguli & latera Germãię — *Vmbilicus Ger.* — *Germãia ubi altiſſima*

Quantum ſe dilatet Germania magna. Ca. xiii.

VT aũt demũ uideamus,qͦuſqꝫ ſeſe germania magna extẽdat,ſumamꝰ in pſentia priſcorũ rõnes, Artemidorꝰ ultra Tanaim incõpta tradit eſſe. Tñ Iſidorus gręcus xii.mil.ſtad.uſqꝫ ad Thylẽ allegat. Martianus uero Capella xii.cẽtena qnquaginta mil.adiicit.Plynius aũt ĩnumerabiles gẽtes in tã longo tractu illic degere ſcribit,q & ſedes qtidie mutet.Pythias Maſſyl. a

Dilatatio Germ. in ſeptentrionem.

Britannia uero in ſeptentrionē ſex dierũ nauigationē eſſe ꝓfitet̃. Vnde liquet priſcos maxīe erraſſe, dũ ultra Iſtrũ ad ſeptẽtrionē nihil poſuerīt. Quos Oui. in li. de Põto ac Triſt. tot ꝟſicul' ſecutus eſt. Vltra, inqt, nihil eſt q̃ nõ habitabile frigus. Et ſe terræ terminis uicinũ eſſe aſſerit inter Getas tm̃ uerſatus. Totũ aũt illud ſpaciũ ſeptentrionis Germania occupauit. Sarmatiã, Scythiã, Tauricã longi. Dcccc.lxxx. M. latitud. Dcc.xvii. M. explere dixit Agrippa. Auguſtus cæſar in ſua geogra. his adhuc centũ adiecit. Plyniũ laudo, q li. 4. ca. 13. nulli huius dimenſionē cõſtitiſſe refert. Nec me latet maxīa illa latitudo Ruſciæ, a Frãciſco Biſio uiro doctiſſ. deſcripta, cui uni ſi auſcultare uolumus, illam pene deſcriptionem ſoli Ruſciæ largiemur neceſſum erit. Hæ autem regiones ſeptentrionales Germaniæ ſecundum multorum ſententiam aſcribuntur, ut lib. i. diximus.

Vbi lingua germanica terminetur. Ca. xiiii.

VErũ lingua germanica nõ in tm̃ ſeſe diſſipãs termīos citeriores q̃rit. Poſuerunt alii alpes illos maxīos a ſupo ad inferum mare porrigentes, linguæ germanicę terminos. Verũ hęc pſuaſio min⁹ recepta eſt, aliqñ. n. citra ac ultra germanici ſermõis tenor ualet. Id uerũ ē ſub pdictis ptib⁹ in Ottlandia Friburgũ, ex alia parte Lotharingiã, ex tertia parte Atheſim, ubi Tridentũ, ex quarta pte alpes illos q Styriã, nõ oẽm, uerũ tm̃ ubi Drao irrigat̃ noſtri idiomatis termīos deſcribere. Cæterũ ī oriẽte Vngaria, ī aliis ptib⁹ Scleſia trans fluuiũ. Odera q̃q; iuxta Ligurini ſententiã Polonicã linguã rẽpſentat — *Finis linguæ ger.*

De inſulis Germanicis, & earum ignorantia. Ca. xv.

BEne ſe habet, maior. n. labor exactus eſt. Supeſt ut anteq̃ man⁹ extrēa opi ſiue libro pſenti inſerat̃, æqua inſularũ germãicarũ memoria uolumini noſtro adiiciat̃, quarũ agnitio nulli priſcorũ cõſtitit. Vt ergo de antiqſſimis memoria remittat̃, ad Plynii tpa ſermonē noſtrũ collaturus ſum. Ply. na. hiſt. li. ii. ca. ultīo ſiue penul. inſularũ germanicarũ penitus nullã rõnem uetuſtis cõceſſit. Nec huius tpibus cognitas fuiſſe nobis Ptole. argumẽto eſt, q licet Scandiã ac inſulas quaſdã Saxonicas internouerit; nihil tñ oĩno de Danię Noruegię, Grolandiæ, dicere habuit. Viſum itaq; nobis eſt rei pcium non de futurum, ſi ea quæ priſcos latuere, recentiores fugerunt, apponerem. Sũt aũt germanorum inſulæ numero non magno, etiam non exiguo. — *Ignorãtia inſularũ Germ.*

De q̃buſdã reb⁹ circa Scandiã reptis, & de ipſa inſula Scãdia. Ca. xvi.

SCandia inſula germanię in mari Arctoo ſecundũ Ptole. ſententiã li. 6. q ſi litera nõ eſt deprauata σκανδείαν uocat, καὶ αὐτὴ σκανδείας, inqt, οὗ λυτικὰ κατέχουσι χαιδεινοί. Et Scandiæ partē occidentalē habitãt Chędini. Põp. Mela Hierony. in ſupple. in mari Codoneo ſitã ſcribũt. Habet aũt a principio Scãdia Viſtulã, ab uno brachio diſtenſo germanicũ mare uerſus ſeptẽtrionē, ab oriẽte lacũ uaſtiſſimũ, ab occidẽte pelago circũdat̃. Hæc Iornãdes ſcriptor, q & tm̃ frigus illic graſſari ſcribit, ut nullæ apes illic degere poſſint. Ply. li. iii. Scandizonã uocat hãc inſulã. Illius q̃q; meminit Paulus Barnefridus, Rhegino pruniẽſ. Ligurinus, Beda in hiſtoriis Anglicis, & alii. Quæ aũt iuxta illã repiri lectiõe aſſidua cõpta habemus, ea ſunt. Pergē ciuitas celebrat̃, cui⁹ dimẽſio .4.9.9.80.45. — *Scandia*

ꝑhibet̃ eſſe,ubi magnes lapis infinitæ magnitudĩs om̃e ferrũ ui ad ſe trahere narrat̃.Illinc etiã piſces euehũt a barbaris ſtrumuli dicti Stockfiſch. Nec ꝓcul ab illo locus , Anharung, dicitur,cuius dimenſio eſt.3.10.30.61.0. ubi zobelli pelliũ optimæ in ſummo p̃cio habet̃ ac euehunt̃,queadmodũ & mardi,meminit huius Celtes poeta.E Scãdia etiã haleces aſportari idẽ Celtes ꝓfitet̃. Nõ ꝓcul etiã ab illa inſula electrũ ſiue ſuccinũ,augſtain,colligi,libro ſeptimo diximꝰ.

De Iſlandia,Baltia Saxonicis,ac aliis inſulis. Ca. xvii.

Iſlandia

Inſulę Saxonicæ

Baltia

Sena

PRima etiã inſula a ſeptẽtrione ultra Noruegiã Iſlandia eſt, Ptolemæo incognita,ꝑpetua glacie cõgelata,ut ait Io.Schoner,eius lõgitudo.90.latitudo.65.30.hic criſtallus,fodinęq; ſalis repiunt̃.Sũt & inſulæ Saxõicæ (Dintmars dictæ)quas nũc Danias uocamus. Eſt & Baltia inſula germanica, cuius meminit Pythias Maſſylieñ.Xenophõ Lãpſacenꝰ,Timæus,Metrodorꝰ Sceptius,Ply.li.4.ca.13.& nos li.vii.ſupius.Sunt & in Rheno inſulæ ut Sena,cuius meminit Corn.in hiſt.Itẽ Battaua,uerũ illarũ mẽtio uſq; ad lib.ult.deferet̃.

De Noruegia,mirabilibuſq; rebus in ipſa Ca. xviii.

Noruegiæ ignorantia

Mirãda in Noruegia

OMnes q̃s ſtudio noſtro indagare potui rerũ ſcriptores,q̃ ſaltẽ CC.annis noſtrã ætatẽ exceſſerũt,de uaſtiſſimis Germãię inſulis ꝓrſus omi ſcientia,uel ſaltẽ noĩe caruerũt.Et q̃d miſerãdũ eſt,ulteriora tetigerãt ac ſemotiora,citeriorũ ignari.Inſula Thyle ob Auguſti laudem nobiliſſima, a ſcriptorũ ingenio celebrata eſt.Dania uero (q̃ uicinior eſt)neglecta ac omiſſa in tenebris uolutabat̃.Miratu multo dignius eſt,q̃ uniuerſo mũdo ultimus terminus Thyle ĩponebat̃,ultra quã nullius hoĩs ĩgeniũ potuit q̃dq̃ aſſeq̃. Vbi interim Noruegia inſula⁊ circuitu plus triũ mil.miliarioꝝ longitudinẽ cõtinens, & tñ a ſcriptorũ induſtria deſyderata delituit,tanq̃ nunq̃ ſub rerũ natura cõtẽta fuiſſet.Hãc.n.res hæc habet rõnem.Mũdi inſularũ Thyle ultĩa dicta eſt,q̃ mediũ pene inter Daniã ac Noruegiã locũ occupauit.Mirũ dũ extrema auctorũ indagine functa nõ fuerint⁊ q̃ pacto interiora illorũ tanta memoria ꝓſecuta extiterint⁊ Verũ iniqua nobis cũ antiq̃s luctatio eſt,q̃bus tẽporũ neceſſitas ac loci ĩopportunitas,cognitionẽ illarũ rerũ denegauit. Cũ iunioribus nobis res ſit⁊ q̃rũ induſtrię ac exq̃ſitæ ſedulitatis me nũc pœnitet, q̃ ad deſcribẽdas germanias q̃dã ſydere allecti,natiq; uidebant̃,q̃bus Germania in ſumma eiꝰ ãplitudine uideri cõtigit,& tñ ab his nihil adhuc egregie de germãicis inſulis elaboratũ eſt.Quare ego adductus,ea q̃ partim relatu Ioan. Hasfurt habemꝰ, q̃ nup ab inſulis illis primo pedẽ retulit,partĩ aſſidua lectiõe nobis cõpata ſunt, laconiciſmo q̃dã enarrare ſtatuimus. Vltimꝰ p̃terea locꝰ illic eſt cruce Chriſti ſignatus,ubi nec chriſtiani audent ſine regis facta facultate longius ꝓficiſci, & hoc nõ niſi adiũcto comitatu magno.Ab illo inde loco(ut Nicolaus niger mathematicꝰ ꝓfitet̃)uerſus occaſum lõgiſſimo ambitu terrę habitãt primo Vuildlappmãni,q̃rũ gradꝰ.44.30.66.20.referunt̃,hoĩes ſylueſtres,Danorũ tñ regi tributarii.Poſt illos uerſus occaſum Pygmæos agere,exiguos mortales,lõgitudinis cubitalis,Nicolaus niger mathematicus collegit.Ioãni Eſcendenſi p̃terea ꝑſuaſum eſt,dæmones uarii g̃nis hoĩm ſeruituti ſubiectos,in Noruegia repiri.

Mons mari Noruegico circũſeptus(Hechelberg dictus)inferni aut purgatorii *Hechelberg.*
ſpeciẽ repſentat.Hunc horrendo clamore inſtincti uultures ac corui nigerri-
mi circũuolando pterrefaciunt.Totus pterea mons eiulatu lachrymabili into-
nat,clamor ad unũ miliare dilatatus diffundit.Duo quoqꝫ fontes illic horrent di
uerſiſſimi,primus intenſiſſimo frigore,alius calore intractabili pditus, cætera
elementa longe excedunt.Nec ultra octo pedũ ſpacio a ſe inuicem abſunt.Tu
multu illo itaqꝫ admoniti accolæ,cultui diuino plus cæteris mortalibus dedun *Falcones albi*
tur.In meridionalibus etiã Noruegiæ Nadhegrin ,pmotoriũ eſt, cuius grad.
.39.35.63.ubi malignus ſpiritus aereo corpore in pſentia cernit ab oĩb9. Haud
pcul Liſce ,pmotoriũ Noruegię,ubi candidi falcones capiũt, cuius dimenſio
.35.62.10.æſtimatur.

De Thyle Grolandia terræ termino,& aliis inſulis. Ca. xix.

THyle Noruegiæ pars eſt,inter Daniã et Noruegiam.Nec reputatur
inſula,licet limite uel tractu maris ſepet a terra: glacies tñ eã ad octo *Thyle*
menſes terræ conglutinat.Queadmodũ mare qd a Danis Nardlim-
baduch dicit,longiſſimo tractu Vuildlappenland ab Vermenland diuidit,p
petua tamen glacie pene eã cõſtringẽte.Cęterũ mare congelatũ a Danis iuxta
Yneſegk ,pmontoriũ horrere phibet,cuius aqua Gotlandiæ uerſus orientem
& ſeptentrionem perlongum tractum mare ingreditur,ſub grad.41.66.ubi &
diem xxiiii.horarum eſſe aſſerunt. Grolandiæ præterea inſulæ Cherſõeſus *Grolãdia*
dependet a terra inacceſſibi,a parte ſeptentrionẽ uel ignota propter glaciem.
Proficiſcuntur tamen Caroli infideles qtidie cũ exercitu in Grolandiã, & hoc
abſqꝫ dubio ex altera parte poli ſeptentrionalis.Nõ igitur Oceanus alluit limẽ
terræ recte ſub polo,ut omnes priſcorum auctores profitetur,ueluti honeſtiſ
ſime nobis Niger mathematicus oſtendit.Grolandiam etiam cærarum refer-
tiſſimam teſtatur Ioannes Eſcendenſis.Nobilitat & fœminarũ inſula,ubi nũqꝫ
mares partu eduntur,cuius gradus.26.63.referuntur.

Deſcriptio Daniæ,Cimbr.qꝫ Cherſoneſi,& adiacentium
inſularum,a ueteribus prætermiſſa. Ca. xx. *Dimẽſiones inſularum*

NVnc ad mathematicas ratões trãſcedã,qb9 & germaniã noſtrã breui
traditiõe excurrã,& maxię ĩſulas,a quarũ formatione Ptole.Marin9,
Hipparchus,aliiqꝫ gręci iuxta & latini ,pcul abierũt. Protulerũt.n.ſe
hoĩm ĩgenia ĩ cęteris regioĩb9 germãię,nemo tñ ĩſular: germanicar: piculũ fe
cerat,niſi nup Claudi9 Niger,q toti9 Cimbr. Cherſoneſi extẽſionẽ hactenus
oĩb9 ignotã,multa expiẽtia tradidit,q ĩpulſu Io.Virdung Haſfurdenſis mathe
matici nobilis poſteritate ac ſucceſſoribus reddere uoluimus.Ab occidentali
itaqꝫ parte poſt Albim Cherſõeſi illius deſcriptionẽ auſpicatus eſt Hambur-
go cui longitud.& latitud.32.0.26.20.tribuit.Inde Holſatiæ littori.32.57. Friſiæ
inferiori.33.57.20.Burglanenſi uero ciuitati.36.58.20.Inde ad ſeptentrionalem
ei9 partẽ Vendiſiſel ciuitatẽ ſub gra.39.59.40.poſuit,duob9 ei adiũctis littorib9.
Ad oriẽtẽ uero Skane ,pmontoriũ grad.40.35.59.55.& Viburgũ urbem parũ
a mari diſtantẽ grad.40.59.20.adiunctis ipſis littoribus ac ſinubus. Inde Sclauo

rum extenſiones aduerſus ſeptẽtrionẽ Lubeco regni Danorũ capiti 34.30.56.
Extenſio Pruſſiæ Sclauoniæ & Liuoniæ — grad.conceſſit.Pruſſię duas inſulas ignobiles quatuor littora duos ſinus tribu
it.Primo littori.54.30.57.20.Vltimo uero.55.40.58.10.Liuoniæ p̃terea ſeptẽ inſu
las,ſinuſq́ſeptẽ adiecit,primũ ſinũ Oſtrogotthiã nũcupabat,cuius gradus.59.
20.59.55.allegauit,ultimi ſinus uero.59.20.64.Orientalis aũt Viſogotthiæ ſinũ
primũ Hunnorũ dixit,ubi ruptura maris Oceani longo tractu intrat deNorẽ
bodhẽ ut ipſi eorũ lingua dicunt mare Grolandię,& gradus continet.58.20.64.
Huic & quinq́ inſulas aſcripſit,& urbẽ Sthokolm magnã ſub grad.53.30.62.
Dimẽſio Daniæ — Poſtea ipſius Daniæ deſcriptionẽ ſubiit,cui ad partẽ orientalẽ quatuor ꝓmon
toria tribuit.Primo grad9.51.25.60.Vltimo.48.25.58.35.Ad meridiẽ uero Iſche
de ciuitati grad.48.25.58.35.Helſenberg urbi.44.50.58.35.per quinq́ & quattu
or ſinus diſtinxit.

De quibuſdã inſulis Daniæ nõdũ dictis,& ciuitatibus eorundẽ Ca. xxi.

REferuntur præterea inſulæ licet ignobiles plures in Daniæ partib9,
ueluti Heildſtlandis,quæ ſola in circunferentia xv.inſulas cõplectit.
Inſulæ daniæ regni — Promontorium præterea Neu dictum,cuius grad.14.69.39.ultim9 ẽ
terræ terminus nobis cognitus,duodecim inſulas poſſidet.Necnon decem et
octo inſulas ſoli Noruegiæ conceſſerunt.Iſlandiæ uero xiiii. Ciuitates autem
totius regni Danorum maximę ſunt,Hoppenhagen,ubi rex reſidet,cui9 grad.
.44.40.57.78.Othonia urbs in quo corpus S.Kanuti regis choruſcat.In Norue
Termin9 terræ. — gia Berga urbs maxĩa & emporium,grad.33.5.63.15.Falſterbod.Calmarii ciui
tas magna grad.52.40.61.5.Itẽ Kumtzhone ꝓmõtoriũ occidẽtalis Daniæ, ubi
fodiũt auri mineræ anno ſalutis.1425.reptę,cuius gradus ferunt.44.59.30.Hæc
itaq́ traditiõe Claudii Nigri doctiſs.mathematici ex Danię partibus oriundi,
ĩpulſuq́ p̃terea Ioãnis Virdũg nuꝑ e Dania redeuntis ingreſſus ſũ,ut Daniæ
eiuſq́ inſularũ ignorantiã pari diſcrimĩe doctis q̃ hebetibus indultã diſcuterẽ,
ac ſucceſſoribus noſtris huius queſtu,uberiorẽ ulterioris exq̃ſitiõis anſam p̃be
rem.Id aũt q̃dq̃d eſt,Claudio Nigro debetur,qui precibus regis Danorũ im
pulſus,totius Daniæ deſcriptionẽ ſibi deſumpſit,quã ob nullã eius editionem
hactenus uiſã,curioſo ſucceſſori cõicare uoluimus.Interĩ uale,& iis boni cõſule.

FINIS DECIMI

LIBER VNDECIMVS EXE geſeos Germaniæ de ciuitatibus eius.

AD LECTOREM

DIcite Io pæan & Io bis dicite pęan: Finis & haud longe quã
peto port9 abeſt,Finis inſtat,laboris q̃dq̃d ſuperat pene ſu
peratũ eſt,modicũ ſudoris adhuc uacat, et rerũ q̃ tm̃ actu
ac uiſu cõſtãt.Cætera trãſacta ſunt,de ciuitatibus Germãię
orõ adhuc reſtat,cui & nobiliora cęnobia,& q̃dq̃d germãia poſſidet admiſcui
mus.Nec ꝑ capita in iis vltĩs libris decurrem9,ob incõpoſitã reꝝ ſeriẽ.Nec, ut

plærıq́ʒ geometri, q iuxta regionū qualitates ac ptes ordinē ſequūtur, ueluti nuP in ſua geographia Aeneas Syl. ac Cocleus emoliti ſūt. Verū inſtar Marliani ac Lilii iuxta literarum ſeriem ciuitates, earūq́ʒ enarrationē ingrediemur. Vidi id Plynio familiare eſſe, q eundē curſum in traditione morborꝝ, lapidum gemmarū tenuit, & p alpha & beta rerū ordinē faciliori traductione pſequit̃. Nec in iudiciū mihi ueniat, ſi Galliȩ aut Sarmatiȩ Italiȩ q̃q́ʒ urbiū memoriam una germāicis miſcuero. Induxit.n.me ad id CL. Ptolemȩi ratio, q in hāc euaſit ſententiā. Queadmodū dum ſolū caput pingemus, non tñ ea q ſolius capitis ſūt aut manus ea q̃ tm̃ ad manū requirūt, adiiciemus. Necq́ʒ tm̃ q capitis ac man⁹ ſimul ſunt, dum hoīem deſcribimus. Ita nihil phibet, aliqn̄ augere aut minuere materiā. Et addit, ita cōtingit in deſcriptione partiū, quas augere poſſumus aut circunſcribere ob mutationes ac τς εὐρυχωρείας locorum frequentiam.

DE LITERA A

ADVATICI populi, ut Marlianus & enarrator Ptolemæi ſcribūt, regno Eburonū finitimi ſunt & Neruorū. Opidū Beamundt colūt, q̄d in monte ſitū eſt comitatus Hanoniæ. Alii uolunt ipſos Donacū inhabitare, non pcul a Cameraco urbe Atrebatenſis diocȩſis. Alii Brabantinos eſſe dixerunt, iuxta oppidum Niuellū comitat⁹ Hanoniȩ iuxta Bintiū & Canetū, Cameracēſis diocȩſis urbes. Sabel. li. v. Ene. vi. a Cimbris & Teutonis illos pgnatos ſcribit, cui aſtipulatur Marlianus. Multa de his Cæſar. Eutropius li. vi. hos Aduatigos noīat, et a Cæſare uictos oſtendit, græci τοὺς ἀδουατικούς, Galli Bosleduc eos uocant. Aduatici

AGRIPPINA a Suetone in Ottone (nunc Colonia) Coln, ab Agrippa genero Octauiani dicta, unde Agrippæ meminit Strabo li. 4. et ad ulteriorē ripā Agrippīa prius cōſediſſe hos ab Agrippa reductos ſcribit, ut manifeſte in Cȩſare uidet̃. Sichardus uero Cremonēſis ab Agrippina Claudii uxore hāc urbē dictā uult. Marlian⁹ illā primo ab Agrippa ædificatā aſſerit, & tpe Iulii cȩſaris Marchio natū Cleuēſem ſortitos fuiſſe Agrippinēſes, q̄s Ptole. lib. ii. ca. viii. ta. iii. Agrippinenſes appellat. Conuicit hanc ciuitatē Agrippinæ nomē aſſumpſiſſe Peutiger authoritate Cornel. li. xii. hiſt. ab Agrippa Claudii uxore. Plynius lib. 4. ca. xvii. Agrippinā Coloniā hanc facit. Similiter Rhegino, Ammianus Marcel. li. xv. hāc in ſecūda Germāia ampli noīs urbē eſſe putat. Cornel. li. xii. ita loqtur Agrippina, q uim ſuā oſtētaret ſociis & nationibus, in oppidū Vbiorū (in q genita erat) ueteranas colonias deduci iubet, cui nomen ex uocabulo ſuo inditū eſt. Et forte accidit, ut eā gentē Rheno trāſgreſſam, auus agrippa in fidē acciperet, iiſdē tpibus aduentu Cauchorū latrocinia agentē. Hæc Cornel. Sextus q́ʒ Aurelius Agrippinā eſſe aſſerit nobilē Galliæ urbē. Strabo li. 4. hos Vbios & Vibios dixit. Vbios Cornel. Peutinger, Cæſar, & Ptole. Ply. uero lib. 4. ca. xv. na. hiſt. illos Incubos uocat. Hermol. Barbarus ad hodiernū diē ait uicum ibi Vbiū dictū (a q forſitan dicti ſunt Vbii) uideri. Cornel. in hiſt. Iubonū ciuitas malo īprouiſo igne conſumpta nobis ſocia, ſcribe Vbiorꝝ, textus eſt deprauatus, & in ſequēti lib. Virbiorū Treuerorūq́ʒ, ſcribe vbiorū, & ī li. penul. Et ī Virbiis q̄d germāicȩ origīs enūciata patria Roma. noīe agrippinēſes uocaret̃. Cornelii locus

Colonia. Dicit̃ Colonia (ſecũdũ Sicardũ Cremonẽſem) a q̊dã Troiano colono, alii Co
loniã Romanorũ dixerũt, ut Peutinger & Chronica argentinenſiũ uolunt, ab
Hilderico rege q huc Romanos deduxerat, ut & Otto ſcribit lib.4.ca.xxxii. Hi
Rhenũ ingreſſi, ut eos arcerẽt, nõ ut cuſtodirent̃. Eſt aũt ad ripam Rheni ſita
urbs illa lunæ ſimilis imꝑfectæ. Otto li.vii.chronic.ca.xii. Coloniã magnitudĩe
diuitiis, ædificiis, oĩbus Galliæ & Germãiæ ciuitatibus ꝑtulit, ex q̊ Treueris de
fecit. Cæſar li.4. florentẽ & amplã ciuitatẽ teſtat̃, & caput Germanorũ. Olim a
Sueuis Vbii p̃mebant̃, poſtq̃ tñ ſubacti ſunt a Romanis, nuncꝫ a fide receſſe-
runt, ut idẽ Cęſar li.vi.ſcribit. Henricus IIII. donis ipſam (poſt lõgã obſeſſionẽ)
ſibi cõciliauit, ut Otto ait. Alii Henricũ V. dicũt anno dñi M.c.xiiii. Coloniã af
flixiſſe. Vrbs hæc nomẽ beatæ ſibi aſciuit, qa reliquiis nulla ꝓfecto ſanctior ci
uitas eſt. Hic.n.S.Gereon ſub Maximiano & Diocletiano martyr euadẽs cho-
ruſcat. Hic diua Vrſula cũ uirginibus occiſa qeſcit iuxta Rhenũ. Mãtuanus par
thenices primæ lib.ii.de Vrſula. Et gelidi faciles pugnas gens accola Rheni,
Dulciaꝫ arrecto cernet ſpectacula uultu, Huc & tres reges tranſlati ſunt an
no a Sigeberto, & aliis aſſignato. Huius urbis etiã Ant.Pius meminit, & Vlpi.
.ff.de cenſibus.l.ult.ubi & gloſſa, Volaterranus, & multi panegyricorũ. Epiſco
patum illorũ a San.Materno initiũ ſumpſiſſe qdã annales referunt, & uſꝫ ad
Heribertũ epi xxxi.numerant̃. Illic uiget ſtudiũ uniuerſale, q̊d incepit anno M.
CCC.XC. ab Vrbano papa. Eccleſię illic numero lxxx.referũt̃, S.Helena Ge

Aquiſ-granum reonis eccleſiã fundauit. AQVISGRANVM ciuitas (Ach) dicta, Gra-
nus frater Nerõis balnea illic cõſtituit, inuẽta aq̃rũ calidarũ ſcaturigĩe, vñ ab
aq̃s & ſuo noĩe Aqſgranũ dixit. Cuius opiniõis eſt Liguri.dicẽs li.i. Peruenit
ad illũ Vſꝫ locũ, cui nomẽ Aq̃s poſuere priores. Carolus.n.Magnus reꝑtis
thermis Aqſgranũ muro cinxit, ut Frãcorũ hiſt.teſtat̃. Tẽplũ inde Mariæ con
ſtituit, de q̊ Celtes amo.iii. Quaꝫ patẽt cellſę genitricis tẽpla tonãtis Sãctius
in noſtro qs nihil orbe micat. Multa Geblacẽſis, Ptol.li.ii.ca.viii.ta.iii. Veterrã

Alii Vetera caſtra noĩauit, ubi eiꝰ enarrator Carolũ illic ſcribit tria mil.hoĩm cõuertiſſe. Lupoldꝰ
ca.xiiii.de zelo Germ.aſſerit cæcos, claudos, mortuos illic Carolũ reſuſcitaſſe.
Illic p̃terea cõciliũ Carolus cõuocauit, teſtãtibꝰ Lupoldo ca.xi.& Platina ĩ uita
Stephani IIII. Illic reliqæ uidẽt̃ p̃cioſiſſimę, Carolꝰ Magnus.n.poſtꝫ terrã ſan

Reliquiæ Aqſgran. ctã recuꝑauit, a Saracenis, patriarchis, & Imꝑatore Cõſtãtinopolitano aurum
offerẽtibꝰ renuit, uerũ reliqas poſtulauit, vñ de corona dñi, unũ clauũ paſſiõis
ꝑtẽ crucis dñicę, ſudariũ dñi, camiſiũ B.Virginis, faſcia Ieſũ ĩ cunabulis tegẽtẽ
& paria monumẽta in baſilicã B.Virgĩs Aqſgranẽ. cõtulit. Idẽ Carol.ex auro
argẽtoꝫ & ſolido ære cãcellos & ianuas ornauit, marmoreaſꝫ colũnas ex ro
ma huc deuehi fecit. Hic imꝑator ferreã & primã coronã ab epõ Coloniẽſi ſu-
mit, ſecũdũ ſcribẽtes & gloſ.in C.Romãi par.pri.de iureiur.in Clemẽt. In ea Ca
rolꝰ Mag.ſedẽ tenuit, illicꝫ ſꝑ morabat̃, ueꝝ hodie nec ueſtigiũ apparet. Nort
mãni.n.Carolo ĩfenſiſſimi, ut eoꝝ deletori, poſt eiꝰ nepotes, ſub Carolo caluo
ĩ germaniã irruẽtes, oĩa demoliti ſũt fũditꝰ, eccleſiã q̊ꝫ B.ṽgĩs igne aggreſſi diſ
ceſſerunt, uerũ ignis ob arctiſſimã lapidũ congeriẽ nec quidꝫ operari potuit.

AMANTINOS populos, Vngaros uolũt, ex eo q̃a inter Saũ & Draũ degunt, ut Iuſtiniani uitę enarrator ſcribit, Sex. Ruffus ca. x. illos oſtẽdit uictos ab Auguſto p Curiũ ꝓcõſulẽ, ego Vngaros dicerẽ, q̃a Ptole. li. β. ubi de inferiori (Vngaria ſcil.) Pãnonia loquit̃, κατέχουσι, inq̃t, ἀπὸ δύσεως ἀμαντῖνοι. i. Occidẽtalia tenent Amãtini. ARENATII ut ait Marlia. inter Coloniã & Traiectũ urbes epiſcopales, ultra Noueſiũ Rheno adiacẽt, cõſentit & Ptole. enarrator, de illis Cor. Tacitus. AVSTERANIA inſula Germãiæ apud Pruſſiã, teuto. (Sudau) dicta, alio nomĩe a barbaris Gleſſaria a gleſſo. i. ſuccino (augſtein) ibidẽ naſcẽte, Ply. li. iiii. ca. xiii. iuxta Cimbros illos ſitos ait eſſe, multa ibidẽ Ply. lib. ult. i. xxxvii. ca. iii. & nos libr. viii. & ix. Hermolaus ſupra Plynium ſcribit a Plynio dictã auſtraniã, & alibi auſteraniã. Volaterranus ignar9 germaniæ, alioq̃ hõ doctiſs. deluſus eſt noĩs cõuenientia, Auſteraniã auſtriã nunc dici affirmando li. vii. cõment. q̃ tñ in tm̃ diſtant. AMBIANI Germaniæ populi, ꝓximi Menapiis ad Oceanũ ait Strabo li. 4. geog. hodie iuxta Atrebates ſunt. Ply. a Scalde ad Rhenũ ſitos Ambianos dixit li. 4. na. hiſt. ca. xvii. Cæſar q̃q; eorum meminit, & Eutrop. li. vi. a cæſare illos uictos ſcribit. Oroſius, ſimiliter & Liui9 hos Belgarũ populos aſſeruerũt, & Florus ſupra Liuiũ lib. 4. Hierony. diſt. xii. epiſt. xxxi. multa incõmoda ĩpos ſuſtinuiſſe ꝓbat. Oroſius li. vi. ca. vii. Abianos noĩauit. Marlian9 eorũ in oĩbus ut atrebatũ meminit. Ptole. poſtq̃ de Bellouacis ſcripſit li. β. addit, μεθ᾽ οὓς ὁμοίως ἀμβιανοί, ὧν πόλις σαμαροβρίγα. i. Supra hos ſimiliter ambiani ſunt, q̊rũ ciuitas eſt Samarobriga. De ipſis Ant. Pius, Galli ambieus ambianos appellant. AMBVIARII ut ait Marlia. & enarrator Ptolemæi cũ Vſipetibus, Menapios olim expulerũt. Ex eo aliq̃ hos ambianos eſſe dixerunt, id negarẽ, ideo, q̃a apud Cæſarẽ illorũ & ambianorũ mentio eſt. Hi hodie circa Rhenũ & Moſam habitãt. Alii eos Brabantiæ ciuitates incoluiſſe uolunt, ubi Leua, Bergis oppida ſunt, diocœſis Leodienſis. Cornelins in hiſt. Ampſinariorũ meminit, & hos a Cattis & Cheruſcis exactos dixit & uenundatos. Idẽ Cornel. in Germania angriuariorũ. Prudens lector uideat, nec ambuiarios, ampſinarios & angriuarios unã gentẽ dicerẽ, rõne ductus Cornelii, quã in Germania dat, angriuarii em̃ Brunſuigenſes, ab aliis noĩant̃ ambuiarii uero Brabantini. AVSTRIA olim Pannonia ſuperior dicta eſt, ut li. pri. cap. de Pannonia retuli ſecundũ æneã Syluiũ. Ab oriente Vngariã habet, ab occidente Bauariã, a ſeptentrione Bohemiã, ab aliis Styriæ montes, ubi primo Romani ipſam occupauerunt, nomen accepit orientalis germaniæ, ſicut Syluius ait. Inde tpe Francorũ ubi totã Germaniã pene in ditionẽ eorũ redegerunt Franci, a uento aut poſitione auſtriæ appellationẽ huic ĩpoſuerunt, q̃ ad oriẽtẽ uergeret. Vueſtriæ uero q̃ ad occaſum, ut Bilibal. Pyrckaimer ac Cunr. Peutinger teſtãt̃. Regio illa fœcũdiſſima, ſp lætiſſimis pabulis referta uiguit, olĩ Marchiõat9 ab Hẽrico duce ductu Fœderici pri. n ducatũ redigebat, a fœder. III. ĩ archiducatũ ATREBATES Gallię popl̃i, ab Eutropio li. vi. Ply. li. 4. ca. xvii. Floro, Liuio, & Strabo. li. 4. ferunt̃, inter Scaldim & Rhenũ, Ambianis ac Tornacenſibus, Moriniſq; ꝓximi. Vnde a multis Burgũdiones credunt̃. Hierony.

Amantini

Alii Arenatii.

Auſterania

Ambiani

Ambuiarii

Auſtria

Atrebates

diſt.xii.epiſt.xxxi.Atrebites eos uocat.Strabo Atrebatos in ſecũdo ordine,Pto
lemęus Atribatios li.β.ἀτριβατίους,ad Sequanã,inqt,fluuiũ Atribatii ſunt.Galli
Atrebates Arras eorũ lĩgua noĩant. Eſt aũt urbs eorũ Atreba,cuius meminit
Antdorf. Sabel.li.v.nonarii ſexti,a qua eos dictos uolunt. ANTVVERPIVM ul
tra Coloniã noĩatiſſima ciuitas mercatoribus eſt,Rud.Agricola referẽte,dio
cœſis Cameracẽſis,iuxta Ambuiarios in Brabãtia teut.Antdorff. Cuius nũdi
næ totius Germãię maxĩę a Morinorũ urbe trãslatæ ſunt,ductu Maximiliani
cęſaris.Gręce ciuitas eorũ ἀρουάτουκον dicit̃ a Ptole.lib.ϛ.εἶτα μετὰ τὸν ταβοῦλλαν τούγγροι καὶ πόλις αὐτῶν ἀρουάτουκον.i.Poſtea ad Tabullã fluuiũ Tungri ſunt,q̃rum
urbs dicit̃ Atuatucũ. ALTDORFFIVM Bauarię oppidũ,nõ ꝓcul a Nu
Altdorff rẽberga temere in ædificiis ornatũ,muris tñ mediocrib9. Olim ſub Adulfi co
mitis de Naſſau Romanorũ cęſa,manibus moderatũ,a q̊ & priuilegiis hone
ſtiſſimis honoratũ eſt.Inde ad Bauariæ ducatũ deuenit tpibus Ludouici,tũc a
Nurẽbergẽſibus ĩpugnatũ,uerũ nõ expugnatũ eſt.Iñ Otto ultimus eorũ dux
poſtq̃ diẽ extremũ clauſit,Philippus Palatinus Rheni oppido potitus eſt,cui a
Nurẽbergeñ.oppidũ illud eſt detractũ in bello germaniæ contra Palatinum.
Arbori chi ARBORICHI populi germanis olim finitimi,Romanis parebãt,& in ori
entẽ Turingos habuerũt,ex alia parte Alemanos.Hęc Procop.li.i.de bel.Got
thico. Sub germanorũ noĩe Frãcos intellexit, vñ nõ poſſum agnoſcere q̃ iter
Turingos Frãcos & Sueuos habitẽt,niſi Haſſos uelis,q ab oriẽte Turingos ha
Arelatũ bent. ARELATVM oppidũ,a q̊ regnũ Arelatẽſe dictũ eſt.Strabo Arela
tos hos populos uocat li.iiii.Cõtinebãt aũt Allobrogos,Heduos,Sequanos et
Heluetios.Hui9 regni meminit Aeneas Syl.q ſub ꝓuincia Treuerẽſi ſitũ eſſe
ſcripſit.Põp.Mela li.ii.Sextanorũ,inqt,Arelate &c.Plynius Vocontiorũ ciui
tatis fœderatę,ait,duo capita Vaſius & Lucus Auguſti in mediterraneo Are
late ſextanorũ.Ligurinus li.v.claudit Arelatũ.De Arelateñ.Paul.Diaconus li.
iiii.ca.viii.rerũ Lõgobardorũ.Abbas Spãheimius in hiſt.Frãcorũ.Plura de il
Loc9 am miani. lis ꝓtulit Ammia.Marcel.li.xiiii.Dũ hęc agunt̃ in oriẽte Borelate hyemẽ agẽs
Cõſtantinus,textus eſt corruptus,Arelate.n.ſcribit̃.Idẽ,& cęſaris iterũ egreſſ9
Harelate Valentiã petit.Huius loci ſæpe meminit Anto.Pius in Itiner. Suidas
Auguſta. & Philoſtratus in uita φαβωρίνου. AVGVSTA ciuitas Vindelico rum (ut
Peutinger,Ptole.ca.xx.ta.v.li.ii.ſcribũt) a Vindelicis originẽ hẽt.Fuit & dicta
Ciphroim.Hãc urbẽ Druſus inſtaurauit,& de noĩe Auguſti auguſtã dixit, ut
placet Ottoni Friſing.li.iii.ca.iiii. q & Rhętiæ urbẽ illã noĩauit. Sũt tñ annales
q ante Druſum M.cc.xx.anno auguſtã primã inchoatã teſtant̃.Illic Lycus(der
Lech) p̃terlabit̃,q̃d Celtes illo carmine innotuit li.iii.odarũ. Auguſta Lyci cõ
dita margine Claris abũdãs inclyta ciuibus.Auguſtã alii (ut altius inſurgam9)
a Iaphet primo habitatã dicũt,ꝓpter aerẽ,& vindę,& Lyci flumĩa.Alii Ziſam
Ziſaria. a qua Ziſaria dicta eſt,ciuitatis illius fundamẽta iecisse aſſerũt. Alii deã uide
licet Ziſam,cuius tẽplũ ueſtigiũ retulit,& hodie colles uident̃,ubi uerſiculi iſti
uſmodi repti ſunt,apud Vrſpgẽſem. Quę male polluerat cultura nepharia
diuũ Gall9 mõticulũ hũc nũc tibi Ziſa tulit.Multa urbs illa ꝑtulit,ab Attila.n.

deſtructa

deſtructa, inde ab Vngaris obſeſſa ē. Anno dñi Dcccc.lv. ab Ottone liberata Inde a Vuelphone duce Bauarię capta, anno M.xxiiii. & anno M.lxxxviii. deſtructa a Sueuis corruit. Hic eccleſia S. Afræ horret, quā Vdalricus illic epūs inſtaurauit. Similiter S. Ioannis & Stephani. Hic Philippus epūs ſub Ant. Imp. martyr euaſit. Hic S. Afra, Hilaria, Quiriacus, Euria martyres choruſcant. H⁹ Rhegino Prunieñ. Volaterranus li. vii. meminerūt. Ligurinus & Paul. Diaconus li. ii. ca. xiii. de reb⁹ Lōgobardorū, q Virdā & Lechū (nos Lycū) fluuios diuidere hanc aiūt urbē. Totā hāc ciuitatē explicauerūt Abbas Vrſpgēſis, Nauclerus, & Ant. Pius in Itiner. Monaſteriū S. Stephani a B. Vdalrico auſpicatū uolunt, anno dñi Dcccc.lxiiii. Ab eo inde xxvi. anno. ædē beatiſs. Virginis ductu Vdalgeri epi exordiū ſumpſiſſe ferūt. A q̄ anno poſtea xi. religioſos ordinē S. Bñdicti referētes, primū Auguſtā ingreſſos aſſerūt. Beati Petri uero eccleſiā Suigerus comes ſeculo ſalutis noſtræ poſtq̄ milleſimus ſupra ſexageſimū ſextus annus agebat, exorſus eſt. Ab eo anno inde C.II. diui Georgii monaſteriū fundabat. Inde ingēti turbine uentorū excitato, eccleſia S. Vdalrici penitus corruit, anno incarnatiōis milleſimo ſupra quadringēteſimū lxxiiii. Maxia ſui incrementa urbs illa ſumit, aliāq; Nurēbergā nobis refert, clarorū uirorū prudentia adiuta, in primis Cūradi Peutingeri in oī diſciplinarū gñe īſtructiſſimi. alii eyria

ARGENTVARIA (Colmar) huius Anto. in Itiner. ſuo meminit, & Ptole. li. ii. ca. iii. ta. iii. Argentuariū dixit, ubi enarrator Argentinā putat, q me riualē non habet. Argētuariā. n. Colmar putauit, cōiecturā talē capio, qa Ptole. ciuitates ſuporis Germāiæ enumerans. Eſt, inqt, Nemetorū Neouagus, Rufiniana, Berbetomagus, Argētoracū, Brētomagus, Iubonū, Rauricū, Argētuaria. Ecce Ptole. prius argentoracū noīat, deinde aliā ciuitatē argētuariā, ex q̄ patet, nō argentoracū argētuariā uocari. Argētuariæ meminit Iuſtiniani cęſ. enarrator, & Doctor in ſupple. Euſebii, Eutrop. li. xi. ubi de Gratiano loqt̄, apud Argētuariā occubuiſſe multa millia germanorꝝ aſſerit. Apud alios argētoria inuenio, incuria ſcriptorū. Cæterū Colmar ſecūdū alios, ab auſpicio colūbarū, ſecūdū alios a claua Herculis (quā temulētus ibi pdidit) dictā uolūt. Hāc alii ex debita ſupputatione eſſe Seleſtadiū ferūt, ex eo, qa ſex ab argētina diſtet miliaribus, tñ Cōradus Leōtorius, Io. Stabius, I. Collaurius & Ia. Spiegel Colūbarię (ut nos dicimus) huic urbi nomē impoſuerūt. In Colūbario monaſteriū S. Petri ab Adelheide conditum eſt, ut annales quorundam loquuntur, anno Dccc. & xxxii. Argentuaria Columbarium

ANSVARII (ut ait Marlianus) Germanię populi ſunt inferiores, iuxta Friſos. Idē & Ptole. enarrator. Cor. Tacitus in germāia iuxta Friſos Thaſuarios (ſi liber nō eſt mēdoſus) & Angriuarios ponit. Et idē in lib. hiſt. ualidiorē gētē Anſuariorū dixit, nō modo copia ſui ſed & miſeratiōe adiacētiū populorū (qa pulſi a Cauchis, & ſedis inopes) tutū auxiliū poſtulabāt. Hos aūt angriuarios ēē certū ē. Ptole. v̄ba ſūt li. α. ἀγγριουάριοι, īqt, int̄ cauchos. n. maiores et ſueuos ſūt. Anſuarii Angriuarii.

ALBERSPachiū Seuiæ cœnobiū, Vuirtēbergēſi duci paret, ab alberto comite de Zollern dictū, hic cū comite de Sultz extitit fundator, & religionē inde petiit. Alberſpachium

ASCHAV monaſteriū, q̄d tpe Caroli Magni epūs argētinenſis Aſchau

xxv.Remigius Sophiæ,Spei, Fidei & Charitati conſecrauit. Sophiæ corpus
ab Adriano papa miſſũ eſt propriis humeris,e Roma.& ab Hezelone locu-
pletatũ,ut Ia.Vuimphelingius in catalogo ꝓbat, chronica Argentineñ.anno
Aulериti Dccc.III.conſtructũ illud fuiſſe uolũt. AVLERITI Belgæ,ꝓximi Lixouiis
alii auler & Velocaſſibus(ut enarrator Ptole.ait)de his Cæſar plura in cõment. hodie
cii. iuxta Mediolanẽſes habitare dicunt̃,ubi eſt ducatus,prius Hetoredia dictus.
Vuyſſen ALBVM Caſtrũ. Vuiſſenburg,trãſrhenana ciuitas.a loco noĩata Vuiſſen
burg burg,ait Peutinger.Dagobertus illic eccleſiã conſtruxit in honorẽ Trinitatis,
B,Virginis,Petri & Pauli apl'orum anno Chriſti Dc.xxiii.in die Mai.Ibi coro
na quã Dagobertus detulit reſeruat̃,cui⁹ metallũ nemo agnouit.Vrbs illa mul
tũ a Palatino ꝑtulit.Eſt & monaſteriũ extra ciuitatẽ,q̃ opulentius in Germãia
non fuit, illud Pirimius epũs fundauit anno Dcc.xxiiii.(ut Chronica argenti-
nenſium teſtant̃)olim ſub abbatis iuriſdictione ipſa ciuitas, multa quoq; Mar
chionis Badẽſis,& Palatini oppida extiterũt.Manet adhuc ueſtigiũ apud Etlin
genſes,ubi libere ſine omi uectigali & ſtipendio Vuiſſenburgenſes ꝑchũt.
Dagobertus dũ illud regale monaſteriũ cõſtruxit,eis anno Dc. xxxiiii. multa
Heren- ꝑdia cõtulit,q̃ apud Abbatẽ Spãheimiũ legunt̃. ALBA Dñorum (Heren
alb alb)cœnobiũ duobus ab Etlingen miliaribus diſtãs,ab aqua Alba illic ſubter
Frauen labente nomen ſortitũ.Huius monaſterii erectores extiterũt comites de Eber
alb ſtain,q illic ſepulti ſunt.Eſt & Alba Dominarum non longe ab eodẽ condita.
Alba ba ALBA Baſilica. Vrbs Vngariæ,ubi reges coronant̃,ac oſſa eorũ condũt,
ſilica (Stulvuiſſenburg) hanc urbẽ Stephanus Vngarorum rex dũ contra Sclauos
& Bulgaros bellũ geſſit.cõdidit,ut Michael Riccius li.i. regũ Franciæ ſcribit.
Alba grę ALBA Græca (Krichiſchvuiſſenburg) ubi C.L.mil. hoĩm Turcus addu-
ca xit,ad oppugnandum, ut Sylvius ait in Europa & in hiſtoria Bohemica lib.v.
ſed non expugnauit,fugatus p Capiſtranũ,q & illa ſcripſit papæ(ut idẽ Sylui⁹
ad Nicolaũ S.Petri Cardinalẽ teſtat̃)adeo ab Huniade Turcus fuſus eſt,ut ſꝑ
q̃ uixit maledixerit huic diei,quo ad Albã uenerat. Aeneas urbẽ hãc Taurinũ
Aquæ- uocari putat. AQVAEBVRgũ ad ænum fluuiũ ſita urbs Bauariæ,a mul
burgũ titudine aquarũ dicta,teuto. Vuaſſerburg. ADOLPHI Campus. Alsfelt,
Adolfi cã ab Adolpho noĩatus, gñe Caroli Magni,ut eorũ annales dicũt.Eſt aũt Haſſię
pus urbs,ubi ſtatua literis græcis ſignata eſt.Inhabitat urbẽ hãc Schorpachius inſi
Altẽdorf gnis rerũ naturaliũ inueſtigator. ALTENDORF Haſſiæ locus & ciuitas
a S.Bonifacio cõdita,uti ferunt.Illic ſalina ſalis ſupra Vuerram fluuium ſcatet.
Anoltz- ANOLTZSPachiũ, Anſpach,corrupto uocabulo dicit̃, ciuitas quiq; a
ſpachium Nurenberga miliaribus diſtans,inter Francones & Bauaros,ſedes Marchiõis
Brandenburg.a fluuio paruo q̃dã noĩata,q ciuitatẽ ꝑterlabit Anolſpach dicto
Fuit urbs hęc olĩ ſub dominio de Dornberg,a qbus ad Marchionatũ deuenit,
eccleſiã hic S.Humbertus cõdidit & erexit,q & illic ultimũ diẽ claudẽs,ſuas re-
Achillis liqas ſepoſuit: ACHILLIS Dromos,apud Scythas non longe a Boryſthe
dromos ne inſula eſt,q̃ ad ſolẽ uergit,& nudus locus Achilli ſacer,inter mare porrecta
ut ferũt Strabo li.vii. & Euſtathius,Dionyſius hunc iuxta Boryſthenẽ eſſe ait

em̃ ταῦροι δὲ ναίουσι ἀχιλλῆος δρόμον αἰπύν. Reuera apud Tauroſchytas locus ille ſitus eſt. De q̄bus Euripedes & Vopiſcꝰ in Aureliano. Dromꝰ autẽ ille porrigit uſqꝫ ad Cherſoneſum & Tauroſcythas. Verba Strabonis ſunt. τὴν δὲ πλείστην τῆς χερσονήσου μέχρι τοῦ ἰσθμοῦ καὶ τοῦ κόλπου τοῦ καρπινίτου ταῦροι σκυθικόν ἔθνος. i. Proximã inde partẽ Cheroneſi uſqꝫ ad Iſtmũ & ſinũ Carpinitũ (Guarinꝰ legit Carpineitẽ) Tauri inhabitant Scythica gens. Alii Carcinitẽ ꝓferũt, cuius in litera C. mentio erit. Põp. Mela li. ii. Achillẽ infeſta claſſe mare põticũ ingreſſum refert, & ludicro certamĩe celebraſſe uictoriã. Inde armis ſe & ſuos curſu excitaſſe ideo dictũ locũ Achillis Dromon. Multa Ammia. Marcel. li. xxii. ubi de inſulis Sarmatię ſcribit. Euſtathius ſupra Dionyſiũ ibi ideo Achilli ſacrũ hũc locũ putat eſſe, illic. n. litatã fuiſſe Iphigeniã Agamẽnonis filiã, Achillis amatricẽ, & bouẽ pro ipſa ĩmolatũ. Volaterranus li. vii. cõment. huius loci & Procopiꝰ meminerũt. Vñ hi Tauri dicũť, Euſtathiꝰ ex fabula ꝓbat, Oſiridẽ illic aratra primitus monſtraſſe. Ply. multa li. xxx. Strabo etiã li. xi. ſacellum aſſerit Achilli illic ſacratũ. Ply. inſulã hanc teſtať eſſe Achillis ad formã gladii figuratã. Accedit q̊qꝫ Iornandes de rebus Gotthorũ, & ni fallor Val. Flaccus in ultimis libris argonau. q plura memorię digna de dromo Achillis ꝓtulerũt. ASCIBVRgiũ (ut ait Cor. Tacitus) ab Vlyſſe cõditũ eſt, ſupra Rhenũ, ubi & noſtro ſeculo ara & literæ græcæ oſtẽdunť, hęc Cornel. Marlianus apud Geldubã eſſe dixit, nõ longe a Rheno in Cleueſi ducatu, nunc diciť teuto. Emerich, ab Emerico. Enarrator Ptolemæi iuxta uetera caſtra hũc locũ uideri putat, Nuſſię, ꝓximũ. Volaterran. li. vii. de illa urbe, & Cornel. li. xix. gręce diciť ἀσκιβούργον uel ἀσκιβύργιον. — *Aſcibur gium* — *Emerich.*

ARGENTORACVM ἀργεντόρατον per. t. Ptolemęus, ſi integer eſt, ſcripſit Argentoraci meminerũt Eutropius in uita Cõſtãtini, Ammia. Marcel. li. xv. in fine & xvi. ſimiliter & Oroſius. Ab aliis Argentina quaſi argentea tina nuncupať, q̄a cẽſus ibi colligebať, Antoninus argentoracũ dixit. Marcellinus li. xvii. in principio argentoraceſem pugnã uocat. Dicunť & Trebotes ab Eutrop. li. vi. Plynio li. 4. ca. xv. Strabo Tribocchos. Luca. li. i. Cor. Taci. Cæſar uero Treboros poſuerũt, Ptol. τριβῶνι Triboni. Celtes a quercubus tribus noiatiſſimis eos noiatos ſcribit in Germania. Ego uero a Trebeta puto, q primo Treuerim, deinde Trebotes, Moguntiã & Vuormatiã cõdidit, ut Greſmũdus collegit. Hos primũ a Sicãbros & Sueuis ortos uult Peutinger, Traiectoqꝫ Rheno oli illic cõſediſſe refert, ante illũ Strabo lib. 4. eos natiõe germanos antiq̄tus fuiſſe ait Clodoueus Hilderici filius (quẽ Remigius baptizauit) primo regni ſui anno dñicę uero natiuitatis CCCC. lxxxiiii. e ligno tñ eccleſiã fundauit, ut annales eorũ & Ia. Vuimphelingius in catalogo teſtanť. Sed tpe inde Bernardi epĩ anno Chriſti M. xvi. lapideũ factũ eſt fũdamẽtũ. Nono inde anno erigebať. Turris ſummi tẽpli incepta eſt anno chriſti M. cc. lxxvii. Inde uſqꝫ ad galeã ꝑducta M. ccc. v. deſiit, hæc partim ex Vuimphelĩg. partim ex eorũ chronicis hauſimꝰ. Vrbs hæc egregiis ciuibꝰ ornata eſt, in primis Nicolao Gerbellio, Ia. Sturmo Iacobo Oſlario, uiro literatis oĩbus ſedulo, cui & rerũ experientiã multarũ lõga & inæſtimanda peregrinatio cõceſſit. Nec ſua laude defraudeť Eruinus de — *Sraſburg* — *Argento racum* — *Tribochi* — *Eccleſiæ fundator*

Stainbach, q turrim primus fundauit, ut epitaphiū illic teſtat̃. Eſt aūt turris hęc ꝑfecto inter miracula mundi recenſenda, caput inter nubila cōdit, ut Aeneas ait. Vrbē hanc Hieron. diſt. xii. epl'a xxxii. ad Geruntiā Argentoratū uocat, & multa ſuſtinuiſſe mala ſuo tp̃e aſſerit. Monaſteriū. n. illic cōbuſtū eſt anno M. vii. & inde reædificatū anno M. xv. ut annales eorū ferunt. Attila rex Hunnorꝝ totā ipſam deſtruxit, ita ut libere uia egredientibus ubiq; pateret, unde Straſz burg dicta eſt. Henricus tñ II. ipſam iterꝝ anno M. IIII. erexit. Philippus Ro. rex contra Ottonē IIII. mouēs argentinā ĩpugnauit, ſed nō expugnauit. Anno M. C. xcviii. inundatio grauiſſima iactura ipſam ferme peſſundabat. Deinde M. ccc. xliii. circa feſtū Iacobi grauior paulo aquarū uis urbē cōcuſſit. Hanc ciuita- tē a regibus Franciæ frater Ludouici regis abſtraxit, ſterilis. n. factus B. Virginis Marię ciuitatē deuouit, referente Vuimphelingio. Prudētiſſimus illic ſenatus eſt cuius poteſtas olim apud nobiles uigebat, facto inde tumultu ad ciues pri uatos ꝑducta eſt, ãno M. ccc. xxxii. De illa ciuitate Volaterran9 li. vii. & Dracū ti9. Huic urbi celſæ metiunt̃ mœnia turris, Nã mihi ꝑcupide nunc argētaria cordi eſt, Teutōicis p̃ſtat grãdi q uertice tēplis, Vrbs p̃clara ſitu rheni cōter mina ripis Gloria p̃cipue rhenanis maxĩa terris.

Alſatia ALSATIA Elſas, ab Al ſa flumine nomen habet, ut in Odilia noſtra ſcripſimus, q̃d Phileſius illo car- mine oſtendit de Alſatia. Quis ornet̃ nemoroſis uallibus atq; Arboribus uariis floreat oĩs apex, Munera cū liq̃do p̃bet cerealia baccho, Ipſaq; fron deſcit floribus om̄igenis, Mitis in apricis ibi creſcit collibus uua Alſaticā di cunt nomen ei Alſa facit. Alii Ilſatiã uocant, flumen. n. hodie (die Yll dicit̃) latiſ ſime ſe illa ꝓuincia extēdit, q̃d æneas Syluius teſtat̃, ubi hãc ꝓuinciã plus uno

Heluetia diocęſi oſtēdit ualere, Baſilienſi uidelicet & Argentinenſi, dicit̃ Heluetia, uide in eius dictione. Volaterranus li. vii. Rhegino abbas, quã Alſatiã in uno loco noĩat, in alio (ſi liber non eſt deprauatus) cū Caroli mentionē facit & Seleſta- dii, Eliſatiã appellat. Marlianus in dictiōe Nemetes Helſatiã dixit. i. Heluetiam & a ciuitate ducatus Burgūdiæ Alſeti dictã, ultraq; Spiram Alſatiã extendit, & Iac. Vuimpheling. in ſua germania c. xxiiii. om̄es Rheni accolas olim Alſates & Francos dictos ait. Nã ſub Francorū imp̃io olim Alſatia ſubiiciebat̃, inde ꝑ Ot tonē primū in Marchionatū euaſit, & ꝑ eius filiū gubernata eſt uſq; ad duces Auentinos deuenit. Eſt aūt duplex Alſatia, inferior. ſ. quã ep̃o Argētinenſi tra- didit ultimus Marchio. Sup̃ioris uero ciuitates quaſdam Dagobertus tradidit

Augia Arbogaſto & Florētio. AVGIA MAIOR (Rychen au) a rerū copia no- minat̃, hanc cōuertit Oſophon Anglię alūnus, quã Sueuorū imp̃ator cōdidit. Abbas tñ Sp̃ahei. a Priminio ſcribit auſpicatã fuiſſe primit9 Augiã, ditiſſimū

Andelau olim cœnobiū totius Germaniæ monaſteriis. ANDELAV oppidulū al ſatiæ, iuxta Vogeſum, non lōge ab Hohenburg, ubi nobiliſſimi ſacri imp̃ii eq tes degunt, ibi monaſteriū a Richarde imp̃atrice fundatū eſt, anno dñi Dccc. lxxx. ut annales Argentinenſium dicūt, ibi & Lazarus req̃eſcit, & unus clauo rū, caſtrū illic ſemel deſtruebat̃ ꝑ Henricū de Staheleck ep̄m Argentinenſem anno M. ccc. lxxxvii. Rhegino Prunieñ refert imp̃atorē contra Nortmannos

expeditio

expeditionẽ feciſſe,inde rediiſſe in Alemaniã,Limphardũ epm Vercelleſem
ſibi in publicis conſiliis unicũ conſiliariũ arguiſſe adulterii ſuæ cõiugis Richar
dæ,eo ꝙ epus familiari⁹ q̃ oportebat reginę miniſtraret.Pro eadẽ re q̊q; con
cionẽ uocauit impator,& mira dictu publice teſtabat̃ nunq; ſe carnali coitu eã
tentaſſe,cũ plus q̃ decennio legitimi matrimonii fœdere ei fuiſſet copulatus.Il
la ab oĩ cõmixtione ĩmunẽ & ſe eſſe ꝓfitebat̃,idq; approbauit dei oĩpotẽtis iu
dicio,ignitorũ carbonũ hauſtu.Facto inde diſſidio monaſteriũ q̊d in ſua regi
one conſtruxerat,famulatura deo deceſſit.Hæc Rhegino Prunieñ. monaſte-
riũ ait,ſed non nominat. AVREATENSES Bauari ſunt incolæ regionis Aureatenſes
iuxta Eichiſtadiũ,ubi reliqæ S.Vualpurgæ ſunt.Sic Celtes li.ii.odarũ. Aurea
tenſis decus oẽ terræ Virgo,qua pulchra rigat arua ualle Almonus, cun
ctos exuperãs ſaporo Flumine piſces. Aeneas hanc ciuitatẽ uocat Dryoſpoli
Aichſtat ἀπὸ τῆς δρυὸς καὶ τῆς πόλεως in epl'a de laude Germãorũ,q̊d & Con.Celtes
in Germania ait.Alii Eichſtadiũ quaſi Edtſtadiũ a ſolitudine dixerunt,& a S.
Vuilibaldo in deſerto degẽte principiũ ſũpſiſſe.Illic oĩ ꝑmiraclo B. Vualpur-
gis clarior choruſcat,e cui⁹ ſepulchro oleũ diſtillat.Epiſcopat⁹ illic oĩm Bauarię
longe potentiſſimus eſt,cuius lib.iii.meminimus. ALLOBROGI Subau- allobrogi
dieſes ſunt ultra Heluetios,ut Platina in uita Nicolai V.ſcribit, & Sabel.Ligu
rinus li.i. Allobrogoſq; duces coeunt Germania Rheno. Allobrogorũ Ta-
citus meminit in lib.hiſt.Põp.Mela li.ii.In ducatũ aũt redigebatur ꝑ Sigiſmun
dũ impatorẽ. AREDATA ut Ptol.li.ii.ca.i.ta.iiii.Linx dicit̃ ciuitas Auſtrię Aredata
græce ἀρεδάτη Rhętiæ urbs olim non longe a Vienna. ASANca nũc a Pto Lintz.
lemęo ibidem Clepern fertur germanię ciuitas,gręce ἄσανκα. ARESFLA Aſanca
uiane Nerlingen,a Flauio impatore parta uictoria ipſam cõdente dicta. Alii Nerlingẽ
Aretisflauiã uocitant,urbs Sueuiæ in partibus Rhizæ,impio paret. ALGI Algiones
ONES populi ubi Rhenus orit̃ in Heluetia,ut uult Celtes. AMBERGA a Amberg
Ptolemęo li.ii.ca.i.ta.4.Cancioebis dicit̃. AVRELIANA Enſſ,ab Aurelio aureliana
dicta. ANDEGAVIA Gallię ducatus apud Turiones & Bituríenſes, ꝓ- Andegauia
xim⁹ Oceano,ait Lilius. AMERBACHum monaſteriũ a Priminio cõſtru
ctũ eſt,diocęſis Herbipolenſis,ut refert Abbas Spanheimius. AVARI popu Amerbachium
li trans Rhenũ & Danubiũ in Hercynio(ut ait Marlianus)horũ meminit Pla
tina in uita Stephani V. Ptole.& Rhegino Prunieñ.hi ergo olĩ Vngari fuere Auari
& a Plynio lib.4.ca.xiii. & Cor. Tacito in germãia Varini dicuntur, authore
Her.Barbaro.Obdormiuit ergo Volaterra.li.vii.in hoc,ꝗ Varinos,nũc Var
mos,& Varmenſes dici ait.Auaros uero,ꝗ olim Sauari dicti ſunt,cum tñ una
gens ſit.Enarrator Ptolemęi Auartios hos uocat,Otto Friſing. Auares noĩat, Loc⁹ Vo
& optime noſtro iudicio,græce.n.ἄβαρες a Suida in dictiõe βούλγαροι appellant̃. laterrani.
Hos & a Gepidis ortũ habuiſſe refert Otto.Roſuita monialis eodẽ noĩe eos
nũcupauit,& hodie Vngaros eſſe dixit.Similiter & Paul.Diaconus in Mauri-
cio,& in geſtis Lõgobardorũ li.i.ca.ult.a ducis unius eorũ noĩe Hunnos prius
nunc Auaros appellari conuincit,cui tñ non auſculto,ut in pri.lib.adduximus.
Mantuanus Auarinnos duplo.nn.cauſa metri ꝓtulit ad cæſarẽ.Ecce ſagittife-

ros auarinnos,ecce Carithnos.Ptole.eos Sarmatiæ populos ꝓbat,uerba eius ſunt lib.γ.poſtq̃ de Phennis mentionē facit, ὑφ' οὓς,inq̄t,αὐαρινοὶ παρὰ τὴν κεφαλὴν τ ἰσούλ. ποταμοῦ .i.Supra hos Auarini ſunt ad caput Iſtulę fluuii.Ego ꝓfecto facile dixiſſē Auaros Vngaros, Varinos uel Auarinos Pruſſiæ populos, ſed aliis relinquã,nec temere contra Hermolaũ agã.Sũtq́ Auares in Bauaros abiiſ

Armarii. ſe dicũt,addito.B.eorũ noī. ARMARII olim dicti ſunt Franci q iuxta rhenũ conſederunt,ut ait Marcellinus,uerba eius ſunt li.xx.Appropinquabat rheno,& inde tranſmiſſa legione ſubito inuaſit Francorũ q̃ſdã,q̃s Arthuarios uocant,Bebelius legit armarios. ALTHA in Bauaria monaſteria dicunt duo

Altha eſſe ſic nuncupata ordinis S.B̃ndicti.Inferius Odilio dux pater Taſſilonis cõdidit.Supi⁹ uero Priminius epũs,ut amborũ hiſtorię dicũt,cõſentit & Abbas

Albani. Spanheimius in hiſt.Francorũ. ALBANI de q̄bus Marcelli.li.xix.in principio,Aeneas Syluius & alii Taurini ſunt.Suidas græcus Albanos Galatarum

Ambrones populos iuxta Iſtrũ eſſe ꝓbat & terram eorum fertiliſſimam pabuliſq́ lætis. Sunt & populi Sarmatiæ ad Iſtulã fluuiũ ſecundũ Ptole.iuxta Auarinos ἀμβρονες εἶτα ἀναρτοφρακτοι ἀρσυῆται & alii Ambrones Anartophracti Arſyetæ.

Altonis monaſterium ALTENMINSTER latine altonis monaſteriũ dictũ,ab Altone hic regeſcente auſpicatũ eſt.Monachos illuc tranſtulit Henricus filius Ethiconis de genere Vuelphonũ q prius in Auergau fuerunt,ait Vrſpgenſis. ASCHAF

Aſchaffẽburg FENBVRG canonicalis ecclesia diocęſis Moguntiacæ Otto cõdidit Brunonis pater. AVGIAM Cæſaris,Kaiſers vuerd,duobus a Noueſo miliari

Augia cęſaris bus iuxta rhenum ſtruxit Ezelinus frater Kungundis Palatinus Rheni.

ABACHVM ciuitas Bauariæ a Ludouico patre regis Ludouici condita

Abachũ. eſt,ut eorũ annales hñt. AMERTAL locus Bauariæ ab Ottone & Fœde

Amartal. rico ducibus condit⁹.Otto.n.dux de Amartal,ex Sophia filia Fœdericum de Amartal habuit & Bertholdũ nepotes.Bertholdo filius Otto cognomine ſanctus contigit,qui Bambergæ ſepulchro prouiſus eſt.

DE LITERA B.

BRucteri,Pruthení,Pruſſii,Vlmigeri,Sarmatiæ populi ſunt a Mamertino ad Cõſtantinũ,Strabone li.vii.& Cornelio nuncupati, q̃s Pruſſios

Bructeri. Celtes,Vlmigeros Aeneas uocant,Ptolemęus Amaxobios,legi apud

vlm geri Ply.Vlmanetes li.4.na.hiſt.ca.xvii.Ptole.Vlbanectes gallos,nõ idẽ cũ Vlmige

Vlmanetes ris apud Ptole.nã Bructeros ad Oceanũ ſitos memini me legere,q̃s alii Vlmerugos appellabant.Hi aũt Pruſſiã Preuſſen,olim ꝓuinciã tenuerunt,ut Iornandes ait natione gotthus,& eos Vlmerugos noīat,a Rugiis forſitan.Gotthi uero ipſos expulerunt,ut ſcribit Aeneas,nunc dictũ Hieronymi intelligit ĩ ſupplemẽtis Euſebii,q ad Viſtulã conſediſſe Gotthos ſcribit.Cor.Tacitus in Germania Bructeros iuxta Tentheros ponit,q̃s & Chamanos, Angriuarios,& Bructeros expuliſſe indicat ab eorũ ſede,uicinarũ cõſenſu nationũ,ſeu ſupbia uel odio aut p̃dæ dulcedīe,Hæc Cornel.Marlianus Bructeros a Cãmanis & Agriuariis pulſos oſtẽdit.Noſtro ſeculo(ut dixi li.iii.hanc ꝓuinciã fratres Teutonicorũ habitant,q eã armis acq̄ſiuerunt,a manu infideliũ.Illic dũ pugna ambigua

bigua fuit candidæ crucis ſimulachrũ chriſtianis apparuit,a cuius aſpectu mul tiſanabant,ſicuti eorũ annales dicunt. Vnde in habitu eorũ candidæ crucis ratio conſtat.Habitant aũt illi iuxta mare baltheũ,ibi & Viſtula p̄terlabit̃,nec fœlicior terra ſub cœlo eſt,piſcibus,carne,& oĩbus humanæ uitæ neceſſariis. Vnde Celtes de ipſis in Hercynio. Quocꝙ manet pulchro diues iam Pruſſia portu Sarmaticis obducta plagis,q̃cꝙ ultimus orbis. Et Claudian⁹ in panegyrico Honorii. Venit accola ſyluæ Bructerus Hercyniæ. Ciuitates eorũ Parmenenſis,Sambienſis,Dantz.Eſt & caſtrũ Mariæburgũ,q̃d Carinthiorum rex Vdalricus ſemel cœpit,ut Aeneas in deſcriptione Bohemiæ teſtat̃.Poloni noſtro tp̃e meliores ciuitates chriſtianiſſimis militibus abſtulerũt,hos olim Auguſtus deuicit per Amaſum fluuiũ, ut ait Strabo li.vii.Et idem Strabo ad Oceanum uergere ipſos dixit.Cornelius in hiſtoriis hos olim a Cattis & cheruſcis exactos & uenundatos ſcripſit.Ligurinus eos lib.vi.Bruſcos nuncupat,in aliis libris Briſcos.Cornelius tamen in primo hiſtoriarũ duplices ait Bructeros eſſe ultimos in Amiſiã & Lupiã amnes uictos.Reliqua uide lib.ultimo in dictione Pruteni. BATTANODVRVM gens Belgica,inter Coloniam & Traiectenſem urbes epiſcopales,ultra Noueſium, in finibus ducatus Cliuenſis ſitum,Rheno adiacet,ut ait Marlianus,& Ptolemæi enarrator,de illa Corneli⁹ Tacitus in libro hiſtoriarum. BRVXELLA oppidum Sueuiæ (ut Rudolphus Agricola in una epiſtola ſcribit)licet ibi lingua ipſos non eſſe Sueuos arguat.Hic canonici olim religioſi (tantum ex nobilibus) eliguntur. De hoc oppido multa enarrator Ptolemęi,paret nunc epiſcopo Nemetum.Eſt & Bruxella nobile oppidum Brabantiæ non longe ab Antuerpiis,cuius plures meminerunt.Hoc uero oppidum Sueuiæ olim ſub imperio Vuormacienſium fuerat, Hi autem illud Conrado duci Vuormacienſium,qui in bello cõtra Vngaros occubuit,tradiderunt,ut omne ius quod Vuormacienſes haberent,& nomen deponeret.Inde Conradus II.cæſar hæres illius oppidi, nepos prioris conradi totum oppidum Sigebaldo epiſcopo Spirenſi donauit. BVSActori Friſii ſunt,ubi nunc ciuitas eſt Groningen,acriter impugnata a duce Saxonũ noſtro tempore.Hæc regio & Friſia dicitur,cuius incolas Friſos Aeneas Syluius,Iacobus carmelitanus,cornelius Tacitus,Marlianus,Hermolaus Barbarus, Ptolemæus Friſiabones,Plinius libro quarto capite decimo ſeptimo naturalis hiſtoriæ Friſiauomes nominant.Sępe tñ Plynius in aliis locis cũ Ptolemęo diſſẽtit. Eſt autem ſita Friſia ad Oceanum Germanicum,ab oriente habet Saxoniam, a meridie Vueſtualos, ab occidente Traiectenſes,ut Aeneas Syluius ait,caret & lignis,plantis ac agris omnino paluſtris,& uaſta iacet.Cornelius Tacitus authorr grauiſſimus ſimul & doctiſſimus, in Germãia ſcribit eos inter Bructeros Dulgilinos,& Thaſuarios habitare,& ad Oceanum uergere,cum Rheno ad loca ubi columnæ Herculis uidentur. Conradus celtes poeta egregius Friſos Bubulcos uocat.Marlianus autem ipſos poſuit iuxta Brabantiam & Gelriam. Alii Buſactoros uolunt,terram non longe a Fulden, ubi & die hodierno ueſtigia apparent,& dicitur Buchonia Buſacterorum, ſi fidem adhibere uelis.

Ciuitates Pruſſiæ

Battanodurum

Bruxella.

buſactori

M

Dicitᷣ aūt Friſia a Friſo Clodionis filio regis Francorū, ut Abbas Spanheimiꝰ
ex Hunibaldo ꝓbat. Ptole. κατέχουσι δὲ τῆς γερμανίας τοῖς μὲν παρὰ τὸν ῥῆνον ποτα-
μὸν ἀρχομένης ἀπ᾽ ἄρκτων οἵ τε βουσάκτοροι. i. Tenent aūt Germaniā ad Rhenū flu-
uium a ſeptentrione incipientes Buſactori. Et idē. Iuxta Buſacteros Friſi ſunt
uſqꝫ ad Amaſum fluuiū. Ex q̊ plures illos non Friſos eſſe uolūt, niſi ꝙ Ptole.
addit. Minores aūt gentes q̃ inter cauchos paruos atqꝫ Sueuos iacent Buſacto
Breuci ri ſūnt. BREVCI populi alpini referente Plynio li. iii. ca. xix. & ab Auguſto
uincebantᷣ, ut & Strabo teſtatᷣ lib. 4. Dicuntᷣ aūt ſecundū cæteros populi Nori
corū. Sunt & Bruni populi apud Plynium alpini lib. iii. ca. xxvi. ꝑ q̊s Saus fluit.
Ego hos Brunos & Breucos eſſe auguror Vngaros, Ptole. ubi de Pannonia
inferiori loquitᷣ, ἀρκτικώτεροι ἀουαρίσκοι εἶτα βρεῦκοι ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς. i. Septentrio
Blauꝰ fōs nales Auariſci ſunt breuci orientales. BLAVBYREN blauus fons dicitur
a q̊ nomen habet in Sueuia p̃dium ibidē monaſteriū. BAMBVRGVM ſi
Babenberg ue Babenberga a Ptolemæo li. ii. ca. i. ta. 4. Gramonariū dicitᷣ, a Baba filia Otto
nis nomen accepit. Hanc urbem Pauonis uocat Gotfridus Viterbiēſis, cuius il
la carmina ſunt. Tramaricus fluuius uulgo radiantia dictus, Mōtis Pauonis
urbis amœna colit. Noīe mutato mons Babēberga uocatᷣ, Montis ab urbe
tn̄ culmina clerus habet. Hanc ciuitatē Baba, ut dixi, erexit, epiſcopatū Hen
ricus II. anno M, vi. ut Lupoldꝰ ait ca. ix. de zelo in honore S. Petri & Pauli apo
ſtolorū, & Georgii martyris auſpicatus eſt. Hunc p̃diis multis ditauit, ut Otto
Friſin. li. vi. Platina in uita Benedicti viii. & alii ferunt. Inde, ut Lupoldus ibidē
aſſerit, S. Stephani illic collegiū, & monaſteriū S. Bn̄dicti orſus eſt. Hæc oīa in
hiſtoria Francorū, & in ſupplemētis Euſebii, in Gotfrido Viterbienſi cōcludū
tur. Henricus q̊qꝫ II. de cruce, & parte clauis dn̄icæ paſſionis, & alia Babenber
genſibus cōmiſit, teſtante Lupoldo ca. xii. Berengarius anno Dcccc. lxiii. ab Ot
tone captus, illic delituit. Henricus q̊qꝫ cū Kungunda ſepulti ſunt in Babenber
ga, miraculis coruſcant, ut Sigeberto Geblacenſi, & Lupoldo ca. v. placet. Hāc
ciuitatem inde ampliauit Albertus tempore Ludouici, illic gladium eſſe con-
tendunt, q̊ Malcho Petrus aurē abſcidit. Celtes de ea lib. iii. odarū ſic. Iane Bā
berga genitus uetuſta, Quæ fuit q̊ndā ambitioſa ſedes Cæſarū, Regneſꝰ ubi
ſubintrat Gurgite Mænū. Primus illic epūs fuit Eberhardus, Benedictus pa
pa eccleſiā cōſecrauit, ut ait Geblacēſis, multa Volaterranus li. vii. Illic Albertꝰ
comes ab Hattone inſidiis ꝓditus eſt Ludouico impatori. Illicqꝫ Philippus rex
Bethaſii contra Ottonē IIII. bellū mouēs, ab Ottone Palatino ꝓditus eſt. BETHASII
ut ait Marlianus, inter Celtas, ꝓxi Caninefatibꝰ, Tūgris, & Marſacis, Traiectē
ſibus, ad utrāqꝫ Moſæ ripā cis Rhenū ſiti ſūt in dioceſi Leodiēſi, de his enarra
Bacchari tor Pto. cū Marliano & aliis. BACHARACVM Rhenana ciuitas ſub Pala
cum tini ditiōe. Rudolfus Agricola optimū ibi uinum naſci ſcribit. Vnde ſe putare
a Baccho dictū (teuto. Bacharach), paruit olī ep̄o Colonienſi, uerum anno dn̄i
M. c. lxxxix. Cūrado Palatino rheni addictū eſt. BATAVI inferioris ger-
Bataui manię popl̄i. Ply. li. 4. ca. xv. eos Butauos dixit. Hermol. & Ptole. batauos uocātᷣ.
Marlianus illos a Cattis ortos aſſerit, & a tranſrhenanis, Ceruſis & Ligiis Pan

nonicæ populis,& ultra Hercyniũ ſediſſe,domeſtica tñ ſeditione pulſis, inſulã illam occupaſſe,Hæc ex Cornelio,Marlianus,Plutarchus in Ottone batauos nobiliſſimos ait eqtes hãc ĩſulã habitare. Aeneas Syluius paluſtrẽ & paſcuoſam regionẽ Batauã putat eſſe,& ab oriente Friſiã,a meridie Vueſtualiã, a ſeptẽtrione Oceanũ habere,eorum inſulã Batuã uocat Petrus Marſus. Aeneas duas ciuitates enumerat p̃cipuas,Doltratenſem et Brjelẽſem, ambas mercatoribus aptas in Hollandia.Sunt aũt Holandi Bataui, non tñ hi Holandi q incolunt mare baltheũ,aut Daniã,ut Marlianus ait.Hi a cauitate (ut ita loquar) aquarũ dicunt̃ Holãdi.Q̃ Volaterranus uult,& Celtes illo uerſiculo in amoribus dixit. Illicq́ Bataui, Hollãdicq́ cauis habitant ubi littora terris Suſpẽſi dubio per freta ſæua metu. Videt̃ igit̃ Tortelius optime Batauos p th ſcripſiſſe,& a græco βαθύ.i. pferendo deducere,concordat græca uox germanico rigori,Hollandt.De Spuma Bataua li.ii.in fine diſputauimus apud Martialem. Quid aũt Auris Bataua ſit enarratores eiuſdẽ, melius tñ Eraſmus enodauit. Nec deſunt,q appellationẽ Batauæ in Gelrenſes referant,& hac cõiectura nitunt̃.Veſtigiũ.n.huius in Gelria dicunt reſpondere ex loco Bedaue dicto,receptior tñ ſentẽtia illorũ eſt,q græcũ uocabulũ Batauiã putant,a βαθύ,& ĩ Hollandos reiiciunt.Corripit aũt uel pducit penultimam Batauia Iuuenalis.Hic petit Euphratẽ iuuenis domitoſq́ batauos.Et Syllius li.ii.Iam puer auricomo pformidate batauo.Lucanus.Vangiones batauicq́ truces.Mãtuanus pduxit,Tardat mora nulla batauos Enarrator Ptolemęi eos octoginta mil.paſ.ab Oceano diſtare ,diocęſis Traiectenſis,proximos Friſis dixit. Tacitus p̃cipuos uirtute omniũ Rhenenſiũ eſſe ſcribit,ex illa inſula hi legati fuerunt, quos ſolos (Pompeius apud Tacitũ)fide & bello oĩbus pſtare teſtatus eſt,ex illa inſula columẽ & tuba totius Germaniæ Eraſmus noſter Roterodamus pdiit.

Holandi.

Bonna

BONNA oppidũ ad interiores Rheni ripas ſitũ eſt,Coloniæ & Cõfluentiæ proximũ,& Belgis aſcribẽdũ cõuincit Marlianus.Hoc oppidũ obtinuit batauorũ prĩceps Herennius Gallus ut Tacitus li.xx.hiſt.& Peutinger ſcribũt,& idem Tacitus li.xix.hiſt.Ptol.li.ϛ.βόμμαν appellat.Antoninꝰ Pius uero Bõnã.

burgũdia

BVRGVNDIAE eo libentius uolo mentionẽ facere,quia Germanos Plynius lib.4.ca.14. dixit.Hos e Scandia ueniſſe recepta pſuaſio obtinuit,& inter Galliã germaniã inde ultra Rhodanũ & Rhenũ pfectos Burgos condidiſſe,a qbus dicti ſunt. Poſtea a Clodoueo rege Franciæ ſubiugabant̃,ut Michael Riccius collegit.Tẽpore inde Fœlicis III.regnũ eorũ in ducatũ ceſſit.Alii illos Romanos fuiſſe uolunt.Cæſar in cõment.hos Heduos & Sequanos indicat,Peutiger ipſos Francos expuliſſe primitus,& ſedẽ poſuiſſe refert apud Heduos & Lingonas,Cabilonenſes Blondus a germanis Burgũdiões ortos aſſerit,Oroſi.li.vii. Paulus Diac.& alii multa de ortu eorũ adduxerũt.

Buri

BVRI tergora Marcomanorũ & Quadorũ claudere & ſermone Sueuos eſſe Tacitꝰ æſtimat. Iulius Capitolinus iſtos Bureos uocat in uita Antonini Pii. Ptolo.ad Iſtulam ponit,ait.n.lib.ϛ. Buri ſunt uſq́ ad caput Viſtulæ fluuii,quare Poloni eſſe cõiectãt̃.

Brandenburgẽſes.

BRANDENBVRgẽſes Saxõię oli popli fuerũt,ut ait Syluiꝰ,&nos li.iii diximꝰ,duo

Marchionatus ſunt,nouum & ueterem Albis fluuius interſecat, ubi Gardile-
num,Soltueldium & Oſterburgum ciuitates uidentur,multa Aeneas Syluius.
Eſt & Hamburgum pontificalis ciuitas, de illis Volaterranus li.vii.Franc⁹ Frã
corũ rex prim⁹ in hac regiõe q̊ndã conſedit,q̃ habet ab oriẽte Sarmatas, a me
ridie Sclauos Bohemiæ,ab occidente Saxoniam & Teutones, ab aq̃lone Cim
bros,ut Hunibaldus ait,Abbas Spanheimius brãdenburg eſſe elicit. Hi dicti
ſunt Marcomeri a Marcomero,& inde ab eius filio Brandone,q̃ & branden
burg condidit,brandẽburgẽſes. Hęc abbas Spanheimius ex Hunibaldo elicit,
Belloua A Ptole. Seligni Senones Pharodini appellant. BELLOVACOS oĩum
ci. Gallorũ Cæſar li.viii.uocat p̃ſtantiſſimos,unde Cimbri totã Galliã uaſtabant
p̃ter hos,ut lib.vi. ꝓbaui. Quod & Marlianus ac Strabo lib.4. indicauerunt,
Oroſius li.vi.lx.millia illos contra cæſarẽ ait miſiſſe.Strabo belloacos,Cæſar tñ
Liuius,& ſupra Liuiũ Florus li.cxiii.Eutropius li.vi.Marlianus,Oroſius,& alii
bellouacos eos appellãt.Memini apud Plyniũ li.4.ca.xvii.& bellouacos legere.
Sunt aũt Menapiis ꝓximi ad Oceanũ,referente Strabone li.4. Marlianus in
ꝓuincia Rhenẽſi,in Francia eos habitare ſcribit,& urbem epiſcopalẽ incolere,
Ptol.li.ii.ca.viii.ta.iii.Cæſaromagũ Bellouaci ciuitatẽ noĩat.Oroſius li.vi.ca.vii.
cęteros uirtute & p̃ſtantia eos anteire dixit.Galli eorũ lingua eos beãnois uoca
birchanis bant. BIRCHANIS locus germaniæ quẽ Druſus cępit,ſemꝑ Roma.infe-
ſtus,ſæpius captus,ſemꝑ deſciuit,demũ ſedes illic ciues reliquerunt, ut placet
Straboni lib.vii.Hermolaus Burchaim dixit ex ſentẽtia Strabonis. Ply.li.4.cap.
xiii. Burchanã fabariã noĩauit. Eſt aũt regio poſt Codoneũ & Cĩbros, ut Ply.
ait,Zach.Lilius in mari germanico hanc ſitã,& a frugibus dictam conuincit.
Bingia BINGIAM (Bingen) nunc Pingiã Belgarũ oppidũ & Germaniæ, inter
Moguntiã & Confluentiã cis Rhenũ eius ripis finitimũ,aiũt Marlian⁹ & enar
rator Ptolemæi,de illa ciuitate Cornelius in lib.hiſto.Cœnobiũ non longe ab
hac S.Rupti Hildegardis regina erexit,ut annales Argentineñ. dicunt. Huius
Briſachũ. urbis meminit Anto.Pius in Itinerario. BRISACHVM (Briſach) caſtellũ
Briſgaugiæ,cuius Sigibertus Geblacenſis, & Briſaci montis Antoninus Pius
meminerunt,Otto lib.vi.ca.xix.chronicorum Breſacum dixit.Annales Suiten
ſium & Iacobus Spiegel briſagum,Picus tamen Mirandulæ comes briſacum
Olim hoc oppidum Harenlingorum (neſcio quorum) fuit, ut Geblacenſi
placet.ego Zæringorum aſſererem.Illic Eberhardus tempore Henrici & Ot
tonis primi anno incarnationis M.XL.occidebatur, obſeſſ⁹ ab Ottone rege.
Arx ibi a Bertholdo de Zæringen conſtructa eſt,ut annales Suitẽſium dicũt,
Otto uero Friſing.ab Henrico caſtrum ibi (ut aſylum pauperum) cõſtitutum
eſſe teſtatur lib.vi.cap.xix.& lib.vii.cap.ultimo.Chronica Suitenſium Briſachũ
per regem Franciæ fuiſſe captum,regem autem Francię Ottonẽ fugaſſe uſq;
ad Lucetias,& illam prouinciam Alſatiæ duci Friburgẽſi ſcil.ducibus de Zæ
ringen tradidiſſe.Inde ad comites de Habſpurg deueniſſe aſſerunt,& ad do-
mum Auſtriæ.Illic Rhenus præterlabitur,oppidum illud in monte ſitum, q̊d
Picus in carmĩe de cruce ſic exp̃ſſit.Vorticibus magnis cõtingit tecta Briſachi

BITVRIGES populi Galliæ metropolis,ubi eſt Turo Aqtaniæ pars.Soli
hi(ut ait Hermol.Barb.)indigenæ ſunt inter Aqtanos,illic S.Vrſinus epūs mi Bituriges
grauit ad cœlū,hos S.Auſtragiſillus conuertit,ut Ptolemæi enarrator aſſerit.
Hos bituriges uocat Cęſar in cōment.belli gallici,& Ptol.li.ii.ca.vi.ta.iii.eiuſq;
enarrator,Hermol.Barb.bituriges uel bituros dici cōuincit,Plynius li.4.ca.xix.
cognoīe ipſos Sexignatios dixit,Vbiſcos Ptolemęus, βίτουργεσ.n.inqt, οὐβίσκοι.
Strabo li.4.bituriges Loſcos dictos ꝓhibet,meminit horū Plynius. BERN Berna
ciuitas Heluetiorū poſt Friburgū anno xii.condita eſt,ut teſtant̄ eorū annales.
Sunt qui hanc urbem Arctopolī uocant.ἀπὸ τῆσ ἄρκτου.i.ad Vrſa. Annales
uero Suitenſium probatiſſimi anno domini.1086.aiunt Bertholdum fugato re
ge Francorū ab Ottone Suitenſiū tellurē in ditionē accepiſſe,rōne cōiugis ei9
itaq; anno p̄dicto .xiiii.poſtq; Friburgū Ottlandiæ ciuitatē condidit,Bernā ex
truxiſſe.Illic prudentiſſimus ſenatus ab oībus eſt appellatus.Huius ciuitatis me
minit Aeneas Syl.et multa in bello poſſe indicat,q̄d & in ꝓpatulo eſt.Illic Prę
dicatores ante paucos annos de hæreſi cōuicti cōburebant̄,q̄rū Faber Stapu-
lenſis theologus in trāslatione ſua meminit,Eſt & alia ciuitas Italiæ Verona di Verona
cta in Italia,a Theoderico rege Gotthorūm,q̄ ciuitas a Gallis ſenonibus con-
dita eſt,ut Polycrates,Iuſtinus,Peutiger,blōdus & Iac.Carmelitanus ſcribūt.

BADEN latine Thermæ inferiores,opidū inter montes ſitū,a balneis ibi Baden
dictū,de illo oppido ita Philippus Beroald.in una epiſt.ſcribit.Quid referā ci-
uitatē indytā inter latiſſimæ Germaniæ ciuitates,haud longe a Rheno ſitā,dua
rū arciū munitiſſimā,his ꝓpe inexpugnabilis conſpicit̄,illic thermæ ſunt ſalu
tares.Ibi literis pene exoletis ſcriptū eſt,Antoninū imꝑatorē urbis conditorē Balnearū
extitiſſe.Hæc beroaldus.Sunt ibi balnea opinione & p̄ſtantia reliqs thermis inuentor
p̄ferenda,q̄ a M.Aurelio Antonino anno dn̄i.c.xxvi.ſecundū alios citra uł ul
tra inuenta ſunt.Huius urbis meminerūt Volaterranus li.vii.cōment. & Nau
clerus,ſemel obſeſſa ꝑ Argentinenſes baden fert̄,ſed non expugnata. BOI
populi a Cæſare li.i.Oroſio,Celte,ſiſiter Ammiano Marcellino,Iornāde,Stra Boi
bone,& Paulo Diacono referunt̄.Boioarios Peutiger & Aeneas uocant, nos
bauaros.Aeneas hanc ꝓuinciā primo ait Noricos inhabitaſſe, alii ab Auaris Boioarii.
Vngaris dictos uolunt,ut Roſuita monialis,q̄ Ottonis uitā ſcripſit,& addita li
tera.b.bauaros nūcupatos.Alii a Bois gentibus Galliç,hoc Aeneas negat,uerū
maiori indagine utar.Marli.ſcribit Boos cæſarē uiciſſe,& locaſſe ad alia loca.
Sabel.q̊q; li.v.Enea.vi.qui olim boi dicti ſunt a cæſare uicti,nunc bauari dicūt̄
unde & hodierno die boos dictos īuenio,ut Celtes q boos uocat illos,q̄s nos
bauaros appellamus,& Cæſar li.i.Noricorū agros boos uaſtaſſe indicat, & il
luc cōſediſſe.Quid ergo dubitandū in eo eſt? a bois ueniſſe bauaros. Audia-
mus Cornelium Tacitū in Germania ita ſcribentem. Inter Hercyniā ſyluam ,
Rhenum & Mænū,amnes Heluetii,ulteriora boii,Gallica utraq; gēs tenuere.
Manet adhuc Bohemi ueſtigiū,ſignatq; loci ueterē memoriā,q̄uis mutatis cul
toribus,Hæc Cornel.Ex cuius uerbis habeo olim Boios ubi nunc Bohemi ſūt
fuiſſe,q̄d maioris admirationis loco receſet,q̄ bauaros a Bois ueniſſe,qa muta

tis(inqt)ſedibus & ueſtigiũ ibi remanere.Nec & magna ibi diſtantia,occidẽtẽ
.n.Bauari tenent,ut Aeneas ait.Annales Argentinenſiũ non pœnitẽdi ab Ar
menis Bauaros deueniſſe aſſerunt,aliis id remitto. Habet aũt bauaria ad unã
partem Francones,ad meridiẽ alpes Italiæ,ad occidentem Sueuiã,ad Auſtrũ
Bohemos,ait Ia.Carmelitanus.Illic Danubius & Lycus diuidunt Sueuos a ba
Bauariæ epã.us q̃t — uaris.Quinq; epiſcopatibus numerat̃ illa regio ab Aenea,ornamenta eccleſiæ
pulcherrĩa ſepoſita ſunt in bauaria,q̃ olim tp̃e Henrici Arnulfus deſtruxit cru
deliter.Diffuſiora illis apud Ottonẽ li.vi.ca.xviii.chronicorũ extant. Tẽpore
Theodonis chriſtiana lege bauaria ĩbuta eſt,ductu Rupti epĩ Saltzburgẽſis.
Burſfelt — BVRSFELT in Saxonia monaſteriũ,a Gertrude ac Henrico de Northẽ
Billikaim — conditũ eſt,ait Hermannus. BILLIKAIMENSE monialiũ monaſterium
inter Necc harũ & Odenvualt,ab Erneſto de Hirſperg erectũ eſt,ut annales
Bericum — eorũ loquunt̃. BERICVM Haſſiæ monaſteriũ ſupra auriferã a monialib9
Bellum pratum — inhabitat̃,ubi crux ex terra creuit. BELLVM PRATVN monaſterium
in Lotharingia,Simon Lotharingiæ dux anno dñi.M.c.lxxv.indictione Ro.
Budonis monaſt. — xxi.tertio Idus Iunii,in die Aſcẽſiõis cõdidit,ordinis Ciſtercieñ. BVDOnis
monaſteriũ,Bodo epũs Tullenſis in honorẽ B.Virgĩs fundamentis ornatiſſi-
Bederau. — mis iecit. BEDERAV monaſteriũ Haſſiæ inter Fuldã & Ederã,nõ ꝓcul a
Caſſula,ubi Fulda & Vuerra cõfluunt ab Vuernhero anno dñi M.c.xx.ere-
Bohemia — ctore aut a latitudine prati dictũ,a comitibus Gelrenſibus conditũ eſt.Primus
Abbas B.Henricus ferebat̃. Bohemia,Germaniæ regnũ eſt,ut lib.i.indica-
uimus,a Bohemo rege dictũ fuerat,ut uolumĩe iii.adduxim9,tota pene flatib9
aq̃lonibus expoſita,Albi ægra & Mulctauia fluminibus irrigua,opulẽtiſſima
arboribus & pecudibus,ut Lilius ait.Hermolaus Bohemos legi putat deberi
apud Põp.Melã lib.iii.& apud Cor.Tac.Ego utrũq; legi nõ nefas eſſe puto,li
cet Cornelius magnã uicinitatẽ inter boios & bohemos tradat.Ptole.illos bæ-
mos uocat, καὶ ἡ λοῦνα ὕλη ὑφ' ἣν μέγα ἔθνος οἱ Βαῖμοι μέχρι τοῦ Δανουβίου.Et luna ſylua
eſt ſuꝑ quã gens bæmi ſunt uſq; ad Danubiũ.Quibus uerbis & bohemos olĩ
in ſedibus Bauarorũ cõſediſſe innuit.Nazarius Mamertinus in li.ad Maximia
nũ bohemorũ meminit.Plura diligẽs lector apud Volaterranũ li.vii.cõment.
& Platinã in uita Ioãnis xxii.repiet.Aeneas Syluius quĩq; uolumĩa rerũ bohe
micarum conſcripſit. Fuit regio illa hæreſi Huſſitana infecta,de qua epl̃am
ꝓpriã Poggius Florẽtinus ſcripſit,q̃ interfuit eorũ concioni.Primos ꝓterea ha
Braga — bitatores Bohemiæ & q̃ req̃rebant̃ ad huius lineæ cognitionẽ lib.i.& iii.colle-
gimus. BRAGA Bohemiæ metropolis,& totius Germaniæ urbs maxima,
ut placet Aeneæ.Hanc urbẽ Primislaus primus bohemiæ dux cõdidit.Libuſ
ſa uxor eius q̃rebat q̃d ageret? & ciuitati nomẽ dedit,illud.n.penes eos Braga
ſonat.Hanc urbẽ Mulctauia fluuius interſecat,nunc epiſcopalis urbs,olim ſub
Ratiſponẽſi dioceſi compheſa,colunt̃ nunc quatuor religiones illic corruptiſſi
mæ.Celtes poeta ꝓpriũ carmẽ de ea cõſcripſit li.car.oda xxvii. Viſa nõ urbs
eſt meliore cœlo, Fertili gleba tua Braga cincta eſt. Explicat ſeptẽ hæc ſpa
cioſa colles Quã rapax ſcindit fluuius ꝑ Albim Ambitu murorꝫ,imitata ma

gnæ

gnæ mœnia Romæ Exiens,nomen ſocios petentes fluctibus ę q̄r.Ptole.urbē Brunſui
hanc li.ß.ca.4.ta.4.Caſturgim noīat. BRVNSVIGVM nobiliſſimū oppi gum
dū,a duobus fratribus Brunone ac Theoderico ab aliis Theomaro dicto,Lu
tolphi ducis Saxoniæ filiis conditū,ſalutis anno Dccc.lxi.ut eorū hiſtoric9 Her
mannus teſtat̃.Monaſteriū illic in honorē S.Egidii anno dñi.M.c.xiii.Gertru-
dis condidit,& a Treueri S.Auctorē detulit pacto p̄lio.Cętera de ducibus &
eius eccleſiis li.iii.diximus a Ptole. Tubiſurgiū dicit̃. BVRITIVM a Ptole. Balbron
Sundis eſt,Sund nuncupat̃. BALBRVN ciuitas a Ptole.Tuderiū noīatur Brabātia
BREGETIVM ab eodē Preſpurg appellat̃. BRABANTIA amœniſſi
ma ac potentiſſima ꝓuincia Germanię, habet ad occaſum Flandriā,auſtrū gal
liā,ortū Gelriā,ad aq̄lonē Hollandiā.Nobiliſſimas ciuitates tenet , Traiectum Buda
Bruxellā,Bergā, Mechelinū,Antvuerpiā,cętera li.iii.diximus. BVDA urbs
Vngarię regia ſedes apud Danubiū ſita,habet ab oriente Mœſiā,ab occiden Curta
te Noricos,a ſeptentrione Danubiū,ad auſtrū montes Illyricos.Hanc ciuitatē
Ptol.li.ii.ca.xv.ta.v.Curtā uocat,κοῦρταν, illic Paulus hieremita oſſa ſua cōdidit, Brun
ut aūt doctioribus ꝑſuaſum eſt,Buda a Ptol.Salmū dicit̃,nō Curta. BRVN Bremen
Arſicuā uocat Ptole.li.ii.ca.x.ta.4.apud Morauos. BREMEN a Ptole.Habi
ramum dicit̃,urbs Vueſtualiæ epiſcopalis, quæ ab Hamburgenſibus huc trāſ S.Blaſius.
lata eſt,primus epūs fuit S.Anſcarius. S.BLASII monaſteriū in Hercynio Baſāburg
fundatū eſt anno M.lxxxiiii.ut annales Argentineñ.aſſerūt. BASANburg
caſtellū ſupra Moſam inſtructū eſt a rege Baſano Francorū,a q̄ & nomen ha Bruntes
bet,ut ex Hunibaldo abbas Spanheimius ꝓbat. BRVNTESHOFEN hoffen
monaſteriū uirginū in Saxonia,ordinis S.Benedicti,a Nicolao primo pontifi Ballēſtat.
ce & Lutolpho duce Saxoniæ conditū eſt,ut eorū annales habent. BAL-
LENSTAT Halberſtadieñſis diocęſis monaſteriū exordiebat̃ Otto,ſitū eſt in
Saxonia,hæc ex eorū annalibus.

DE LITERA C

CAſſula Caſſel urbs Haſſiæ dicta quaſi caſtellū,olim.n.tm̄ illic arcē ex-
titiſſe uolunt,Fulda,Ana & Truſula flumībus irrigua.Illic liliū aureū Caſſula
e Roma ꝑ Lātgrauiū delatū uidet̃,nuncupat̃ autē ciuitas illa a Ptole.
Stereontiū. Mons Cucullę Cuttenberg. CAPELLA monaſteriū Haſſię Capella
Ciſtercieñ.ordinis,tria miliaria diſtās a Bederau,ſic a Cardinali q̄dā appellata.
CALB oppidū Sueuiæ,ducibus Vuirtēbergeñ.ſubiectū,olim ꝓprios co- Calb
mites habuit,& antiq̄ſſimos,ut Erlafridus comes,q̄ hoc oppidū incoluit,anno
dñi Dccc.xxxviii.tēporibus Ludouici Pii.q̄ cū Nottungo Vercellenſi epō
Hirſaugiā monaſteriū erexit,cui Erlafridus filius ſucceſſit.Longo inde tp̄is in
teruallo,Adelbertus comes de Calb uiguit,q̄ monaſteriū Sindelfingenſe con
didit,cuius neptis Vuelphoni ultio nupſit,uxor eius Vuilia uocabat̃.Habuit il
le Adelbertus Brunonē,Adelbertū & Gotfridū filios,q̄ Palatinus erat Tubin
genſis.filias uero Vtā & Hirmegardē. CLIVENSIS ciuitas inferioris ger Cliuenſis
maniæ(Cleff)olim inter Sycabros numerata,nūc ducatus,quē erexit Sigiſmū ducatus.
dus imperator,& primū ducē fecit Adolſum. CAMPVS Regis,condidit Kingſfelt

Richardis ſoror Vuilhelmi regis Romanorũ de Hollãdia. CONSTANTIA (Coſtentz) Sueuiæ urbs, a Conſtãtino Magni Cõſtãtini auo dicta ẽ, ut Leonhardo Are. uidet̃ q eã muro cinxit. Secus Pic9 illo carmĩe introduxit. Quos Conſtantini ꝓles oriente ſubacto Occiduas repetens ſtellanti murice terras Condidit, & ꝓprio ſignauit noĩe. Vbi Picus a Cõſtantini filio hanc auſpicatã dixit. Hæc urbs prius Vitudura nũcupata eſt, ut aiũt Aretin9 & Anto. Pius in Itinerario. Ptole. Gannodurũ li.ii.ca.viii.ta.iii.uocat, epiſcopatus pleniſſimus, illic S. Conradus olim epũs claruit, illic S. Pelagius reqeſcit. Eſt & ara illic iſtructiſſima, qua nobilior & p̃cioſior nõ repit̃. Hic cõciliũ fuit maximũ anno .1414 de q̃ Platina in Ioanne, & Poggius Florentinus in epiſt. ad Leonardũ Aretinũ. Eſt & tabula ibi antiqtatẽ p̃ ſe ferens, cuius Aretinus memĩt. Hæc refertiſſima piſcibus urbs eſt, ut li.viii. diximus. Diu inſolentias Heluetiorũ ſuſtinuit extra ciuitatem illius S. Gebhard9 confeſſor iuxta & martyr oſſa cõdidit, ubi .40. ſtadiis Heiligẽberg locus noĩatur, unde comites orti ſunt de Vuerdẽberg. Ibi & lacus Lemãnus, cuius meminimus li.viii. & li.i. Hi aũt q circa lacũ & Cõſtantiã morabant̃, anteq̃ a Cõſtantino reſtituta fuerat Cõſtantia, Nantuantes dicebant̃ ab antiqs, ſecundũ aliqs Natuantes. Horũ Peutiger & Strabo li.4. meminerunt. Marlianus Nantuantes iuxta Heluetios eſſe & Seq̃nos ſcribit. Ply. li.iii.ca.xix. neſcio qd inferat; alpinas eſſe gẽtes.

Cõſtãtia

Comitũ de Vuerdenberg origo

Caleti

CALETI populi iuxta Menapios ad Oceanũ, ut Strabo li.4. refert. Horũ meminit Sabel li.v. Ene.vi. Eutropius li.vi. Hodie iuxta Rhenũ ſunt, Oroſius lib.vi.cap.vii. Galetos p.g. dixit. Marlianus hos ſcribit Ambianis, Atrebatibus, Morinis & Oceano ꝓximos. Meminit horũ Plynius in iiii. & li.xix.ca.primo.

Ceruſii.

CERVSII Germaniæ populi apud Cæſarẽ in bello gallico, ꝓximi Hermõduris, Cattis, & Ligiis, ait Tacitus hos ſylua bacenis a Sueuis diuidit. Multa Eutrop. li.vi. & Oroſius. CHERVSCI a Celte & Cornelio dicebãt̃. Et ſic Claudian. Quæq̃ domãt cattos in manſuetoſq̃ cheruſcos. Strabo hos indigentia laborare dixit li.4. Cornel. olim hos laudauit ut bonos, nunc uero ut malos inceſſit, eo q̃ bellũ inlaceſſiti ſemp̃ nutriunt. Euſebius in chronicis ubi de Auguſto mentionẽ facit fortiſſimas gẽtes illas eſſe, qbus natura uires & cõſuetudo experientiaq̃ dederit. Mantu. ad Cæſarẽ. Et inertia arantes littora cherruſcos, ubi primã ꝓduxit contra morẽ aliorũ duplicando. rr. Marlianus Cheruſcos a baſilea uſq̃ ad bruxellã deducit ibi nõ lõge nr̃o tp̃e ueſtigiũ manet, ĩter bruxellã & Heidelbergũ (Kreichgau) Celtes. Heluetiis porrecta iugis diriſq̃ Cheruſcis. Vñ multi opinati ſunt cheruſcos a Friburgo uſq̃ Bruxellã, & ultra uſq̃ Heidelbergã ſe extendere, uerũ hi oẽs a meliori ſententia aufugerũt, referẽte Claudiano. Ingentẽ Albim liquere cheruſci. Et prius ꝓbaui ex Cornelii ſententia Cheruſcos Ligiis ꝓxĩos .i. Vngaris, & Cattis .i. Turingis eſſe. Voluit & germanię unus p̃ſtãtiſſimus incola, cheruſcos ab antiq̃ fuiſſe, partĩ Saxones, partĩ Marchianos antiqs, nec diſcrepãt libri Cornelii nuper inuenti, & id mihi placet, cuius meminimus libro nono.

Cheruſci

Carnutes

CARNVTES apud Cæſarẽ legi, Strabo Carnutos uocat, & p̃ſtãtiſſimas gentes li.4. ad Ararim, & uerſus ſeptentrionẽ Allobrogibus, & Auernis uicias

&hi Galli ſunt.Ptole.li.6.παρὰ δὲ,inqt,σηκυάνα καρνονται ϗ πόλις αὐτρικόν.i.Ad Se quanã uero Carnontæ ſunt,q̊rũ ciuitas eſt Autricon.Galli eorũ lingua (Char tres)appellant. Michael Riccius q̊cꝫ Carnutũ oppidũ allegat,& Oroſius li.vi. ca.vii.Marlianus Turonibus & Andegauenſib9,ꝓxĩos eos ait.Tibullus elegia vii.de ea .Paul. Diaconus li.v.ca.xxii.ſcribit Carnutũ corrupte nũc Carantanũ dici. CARVNTI uero Sarmatiæ populi,non Galli,alia gens,a Carnunto oppido dicti,ubi olim Germaniæ finis fuit,iã uero germanię aſcribunt̃.Ply.li. xxxvii.ca.iii.centũ aũt mil.paſ.abeſt a Carunto littus Pãnoniæ,a q̃ a Germania ſuccinũ portat̃.Idẽ Ply.li.4.ſupiora ait inter Danubiũ & Hercyniũ Caruntii te nent,germanorũ ibi confiniũ. Ply.li.4.ca.xii.Carnuntes dixit,Hermol.Barbar9 Caruntios legit. Ptole.& Hieronymus in chronicis xxxviii.mil.paſ. a Sacarbã tia(ut Antonin9 ait)q̃ media eſt inter Caruntũ & Sabariã. Hæc ideo,ne Car- nutes & Caruntes unã gentẽ,adeo diuerſas putemus,illas Gallos,has Sarma- tas.Cor. Tacitus ubi Sarmatiæ meminit, gentes Manumiorũ allegat, uideãt alii,an hos an alios uelit? CANENEFATES alii ꝑ ph ſcribunt,populi infe rioris germãię Rheni accolę,ut placet Ply.li.4.ca.xv.Marli.iuxta Batauos ipſos ponit,in eadẽ inſula & lingua & uirtute Batauis pares. Volaterranus li.vii. de illis.Tacitus in hiſtoriis Canenefates(inqt)partẽ inſulæ(intellige batauorũ)co lunt origine lingua pares batauis,ſupant̃ numero,re uera & Hollandi ſunt. Caruntí Canene fates

CRACOVIA metropolis Poloniæ,ubi & regalis ſedes eſt,dicta a Craco rege,Zechii ſucceſſore,ait Aeneas.Craco.n.arcẽ illic cõdidit,alii Gracchũ Ro manũ uolunt,ut Coruinus illo carmine de Viſtula. Ceruleũ caput a limoſa ru pe, Regiæ celſus ſinuoſus urbis Pręterit,& muros ubi Gracchus horũ Au ctor,agreſti ſtatuiſſe fert̃ Iura colono.Dotata inde ab Vratislauio,hic Viſtu la fluctus agit,illicꝙ S.Florinus ſepultus eſt,maximũ gymnaſiũ uiget.Ptole.li. ii.hanc urbẽ nuncupat Corrodunũ.Aeneas Polonici Iuris ciuitatẽ illã eſſe ſcri bit trans Viſtulã poſitã in ſolo Sarmatico.Mantua.ad Cæſarẽ,uenient ad bella Croaci Coruinicꝫ genus(ſi uera eſt fama)Valachi. CATTI populi germa nie,de qbus Iulius Capitolinus in uita Antonini Cæſaris,Stra li.vii.indigentia eos laborare dixit.Cornel.in Hercynio ſaltu ſedes tenere aſſerit,& non palu- ſtrẽ regiõẽ,Tenteris ꝓximos.Enarrator Ptolemæi iuxta Ligios.i. Vngaros Cornelius in germania ſcribit Batauorũ ſedes olim trãſgreſſos Cattos,ſeditio ne domeſtica,ubi nũc bataui teneãt,& honorẽ ueteris cõſortii adhuc manere, quare non ꝓpere ſcripſerunt inferioris germaniæ populos fuiſſe. Alii tñ Sue uorũ gentes quaſdã ubi nunc eſt Herrenberg(ſicuti ibi ueſtigiũ huius manere repi) ueriſſime dictos putant Cattos.Plura de illis Ply.li.4.ca.xv.Cornel.i hi- ſtoriis ſcribit hos cũ Hermõduris bellaſſe,& uictos fuiſſe, inde cũ Cheruſcis, Ampſuarios,Bructeros & Tenteros exegiſſe,ac uenũdaſſe. Idẽ in aliis hiſtor. libris ſcribit,Cattos ſeditiõe domeſtica pulſos,inſulã quã dixerũt Sitã occupaſ ſe(quã mare Oceanũ a fronte,Rhen9 amnis a tergo,lateracꝫ cõuoluit)nec opi bus Romãis ſocietatecꝫ aliis aſtrictos,diu germanicis bellis exercitatos. Vnus nuꝑ expertiſſimus rerũ germanicarũ Francos eſſe dicebat Cattos,nec abſurdũ Cracouia Catti

mihi uidet̃,ſi nec Haſſi iuxta Celtis opinionē.Sed Turingi dicerent̃,uerũ tota
Caniman eorũ ꝓgenies deſiit, ut alibi diximus. CANIMANNI inferioris germaniæ
ni. populi iuxta Friſos partē Rheni Oceani attingentes,illic lacus uberrimi,palu-
dibus & ſaltibus horrent,ut aiunt Marlianus,enarrator Ptolemæi & Corneli9
Cenomā Oroſius li.vi.ca.vii.Cecominos dixit. CENOMANNI populi q̃s cenanos
ni. Strabo li.vii.uocat apud Breucos in alpibus ſunt.De illis enarrator Ptolemæi,
hic S.Iulianus epũs floruit.Horũ meminit Oroſius li.4.ca.xix.ibi ab Hannibale
uictos ipſos dixit.Marlian9 Cenimagnorũ meminit Anglico mari ꝓximorũ.
Ptole li.6.τούτοις ἐφεξῆς αὐλιορκοι οἱ καὶ κενομάννοι ὧν πόλις ουινδινον,ubi Galliæ popu
Caturi los dixit,cui ego aſſentior,Galli eorũ lingua eos Semans dicũt. CATVRI
ges. ges populi alpini ab Auguſto uicti,ut Strabo li.4.Ply.li.iii.ca.xix.Ptolemæus et
alii dicunt.Sunt aũt Galli ultra Heluetios hodie(teuto.Saphoier)dicunt̃. Stra
bo poſt Salaſſos Centrones & Caturiges ait.Cæſar caturigum meminit.Pto-
lemæus Caturgos uocat,multa Hermolaus.Anto.Pius caturcos uel caturicos
Cētrones dixit,cadurcos Galli(caors)dicunt. CENTRONES Ptolemęus & Cęſar.
Ceutrones tñ Strabo lib.4. & Ply.lib.xi.Ceutroniam uocant regionem, vnde
caſei pſtantiores deferunt̃.Antoninus ceutronũ,inq̃t,opidũ Tarantaſiæ eſt, ꝑ
hos trans alpes in Galliā ex Italia cōmode ꝓficiſcit̃,ꝑ iuga pœnica.Celius(Li-
uio authore) Hannibalē ꝑ centronũ iuga ꝓfectũ aſſerit.Hi aũt reuera ſũt Gal
li Belgæ (ut ait Marlianus) ſub impio Neruorũ,alii Gordiacenſes in Flandria
eos ꝓbant,diocęſis Tornacenſis,ut uult Ptolemæi enarrator,hic tñ Centrões
Locus e- ubi apud Gebennam eſſe aſſerit,& deinde ponit Ceutrones nunc nuncupari
narrato Gordiacenſes,deluſus cũ neſcit ceutrones ab aliis centrones dici,authore Her
ris Ptole. molao Barbaro,uel Tarantaſii ſunt,authore Antonino. Centrones uocãt Gal
li(ſaitron aupais de liege) CAVCHI populi iuxta Rhenũ habitant,ut Ply.
Cauchi. lib.4.ca.xv.teſtat̃.Marlianus apud Friſos tranſrhenanos eos poſuit,Strabo lib.
vii.ad Oceanũ,Plyni9 q̃q; li.xvi.ca.ii.Oceanũ eos degere ꝓbat ut miſerrimos
& Oceanũ ſæpe caſulas eorũ ſecũ uehere,ut nauale ipſis pliũ plus cũ arborib9
ſit.Cornelius & enarrator Ptole.iuxta Friſos,Ptole.li.ii.ca.viii.Cauchos mino-
res uſq; ad Viſurgũ ſeſe extēdere collegit,& Cauchos maiores ad Albim.Du
Locus as ideo Cauchoꝵ gentes ponit,ego uero ꝑ cauchos bructeros iuxta Ptolemęũ
Ptolemęi intelligo,minores.n.ad Viſurgũ,maiores ad Albim ſe extendunt, authoribus
pluribus.Hi ergo Cauchi,ut Tacitus li.xxx.ſcribit,duce Gannaſto, q̃ Canene-
fas erat,poſt mortē Antiq̃nii inferiorē germaniā occurſauerũt.Horũ etiā me
minit Mantua. ad Cæſ.Cornelius īmēſum ſpaciũ ipſos īplere & tenere dixit,et
populos Germaniæ nobiliſſimos,q̃ magnitudinē ſuā iuſticia malint tueri, ſine
cupiditate,nulla bella ꝓuocent,nullis raptis aut latrociniis populant̃. Illud pci-
puũ uirtutis & uiriũ eorũ argumentũ eſt,q̃d nihil ꝑ iniurias aſſequunt̃. Hæc
Cornelius.Ply.li.xvi.ca.ii.miſerā gentē cauchos tumulos poſſidere indicat,non
pecudibus,non lacte ueſci,ſed terrā ipſis cibũ pbere.Horũ Aelius Spartianus
in uita Iuliani meminit,& iuxta Albim ipſos ponit. Tacitus in hiſto.ait,hos &
Cattos debellaſſe,Bructeros,Tenteros & Ampſuarios , & ipſos uenundaſſe,
ergo cauchos maiores Saxones,minores Friſos.

CONFLVENTIA oppidū Galliæ (Coblentz) inter Moguntiā & Colo niā, epō Treuerenſi paret, hic Moſella in Rhenū influit, ut ait Rudolfus Agri cola in una epiſtola, ex eo dictā uolunt Confluentiā. Plura de illa ciuitate Otto lib. i. de rebus Fœderici ca. xxii. & enarrator Ptolemæi, & idē Otto li. v. chroni carū, Rhegino Prunień. & Marcellinus li. xvi. cuius hæc ſūt uerba, niſi q̄d apd' Confluentiā locū ita noīatū, ubi Moſella amnis rheno infundit. Meminit hui⁹ loci Antoninus Pius in Itinerario. CERACATES populi ſunt (ut Marlia nus ait) apud Vangiones & Trebotes tranſrhenani, de q̄bus & Tacitus. Alii ciſrhenanos & ſyluā incolere teuto. Odenvualt dicunt. Ply. li. iii. ca. xxvi. Dalma tiæ populos dixit. Tacitus illorū meminit li. hiſt. xix. & q̄a nihil certi apud auto res inuenire de ipis poſſum, p̄termittam. CARESII populi numero & gn̄e germani, ciſrhenū, proximi Eburonibus & Cōdruſis, Leodieñs dioceſis Mar lianus ait. De illis Cæſar, Oroſius lib. vi. cap. vii. q̄ Cerceſos ipſos nuncupant.

[margin: Cōfluen tia. — Ceraca tes — Careſii]

CARINI Ply. li. iiii. ca. xxx. Ptole. Carithni li. ii. ca. x. ait. Germani ſunt, non lō ge a Rheno & Obnobiis montibus iuxta Veſpos. Heluetiorū heremum eſſe, & ſeptentrionalē germāiæ partē habere ait idē Ptolemę⁹, vñ hos eſſe Sueuos uoluerunt iuxta Neccharū. Appianus Carinnos dixit p̄ duplex n, & ab Augu ſto uictos. Mantuanus ad Cęſarē Carithnos dixit. Ecce Carithnis q̄s furor ar mauit. Ego uero Francos eſſe coniector, non ſine ſummi uiri unius opinione.

[margin: Carini]

CHAETAORI populi apud Ptole. li. ii. ca. x. iuxta Danubiū p̄hibent, vñ alii eos Auſtriæ populos eſſe uoluerūt, teuto. Kemnat. Verba eius ſunt. χαιτάωροι καὶ μέχρι τοῦ δανουβίου ποταμοῦ. Alii Vmbros ſupiores ipſos fuiſſe coniectant.

[margin: Chętaori]

CHENITERI populi, Druſomagi a Ptole. li. ii. ca. xi. ta. v. dicunt, teuto. Kem pten, græce δρουσόμαγος. Meminit & huius loci Itinerarius Auguſtanus, alii Ca nipedū appellauerunt. CATVACI Neruiis, Caletis contermini, Veromā dis, Condruſis proximi, Donacū urbē colunt, Atrebatenſis dioceſis ait enarra tor Ptolemæi, Sabel. lib. v. Enea. vi. nunc Siduacos dici aſſerit, uide Marlianū.

[margin: cheniteri — Catuaci]

CHLOMBVRG a Ptolemæo Rugiū dicit, ῥούγιον. CHOBVRGA a Ptole. Melomabus li. ii. ca. i. ta. 4. μηλόκαβος. CLOSTERNEVENBVRG a Ptole. Claudonium lib. ii. ca. xiii. ta. v. dicit, græce κλαυδόνιον, locus Auſtriæ. CARINTHIA (Kernten) Ligurinus li. i. Atq; carentinis populos q̄s colli nat Auſtria cāpis. Et idē li. vii. Quiq; carintinis populos uei ſat in oris. Hui⁹ re gionis meminerunt Aeneas & Volaterranus. Eſt aūt ſub ducibus Auſtrię, ha betq; ad ortū Carnos, ad meridiē alpes, ad aq̄lonē Stiriā, maxīe mōtana regio ut li. iii. Nonarii decimi Sabellicus infert. CARCINITES populi inter Peu cinos & Baſtarnas, olim Pannonię (ut ait Ptole. a Carcina opido dicti, Ply. li. 4. ca. xii. Garcinites eos noīat, Hermol. Barb. teſtimonio Pōponii Melę legit Car cinites, & ego authore Marcellino li. xxii. Hecatæus urbē eorū Carcinitē dixit Ptole. carcinā, Pōp. Mela li. ii. Gerrā & Hiparim uno hoſtio hos attingere in fert. Plura de illo Volaterranus adduxit. CAICI Germani comati ſunt, ac colæ Rheni, ego Briſtiæ cōterminos putarē eſſe, niſi forſitan alii cauchos de q̄ bus dixi uelint eſſe, q̄d t̄n non temere dicerē. Sulpitius hos Gaucos dici ait, ne

[margin: Clōburg — Coburg. — Cloſter nueburg. — Carīthia. — carcinites — Caici]

ſcio q̃s Lucanus li.i. Et uos crinigeros belloq; arcere caicos. Claudianus in Stilicone. Vt iam trans fluuium non iudicante caico Paſcat belga pecus.

Cõdruſi. CONDRVSI ſunt gñe & numero germani. Cæſar li vi.inter Eburones & Treueros. Marlianus ait oppidũ eorũ Boiũ nuncupatũ, ad ripaſq; Moſę ſitũ, ab Ant. Pio dictũ, in ducatu Lucẽburgenſi, Leodienſis diocęſis uoluit, unde Oroſiũ de illis.

Cella monachorũ. CELLA MONAchorũ Ettenheim minſter, condita ab Vngero epõ Argentinenſi, ut in teſtamẽtariis Heddonis legit̃, q̃ eccleſiã illic B.Mariæ cõſecrauit. Heddo inde Habſpurgenſis comes epũs Argentinenſis xxiii. cõſentiente Pipino rege, monachos S.Benedicti huc tranſtulit. Prim⁹ abbas Haldolfus initiatus eſt, ubi dux mortuus, extructũ xxx. fratribus, inde adeo ſpoliabat̃ ab Ottone epõ argentineñ. ut uix xii. fratres illic ſe ſuſtentare potuerunt.

Cluniacẽſes CLVNIACENSE monaſteriũ in fundo Burgundiæ Maſicenſi pago Guilielmus Pius dux Aq̃taniæ inchoauit, & Bernonẽ primũ abbatẽ conſtituit, inde Elbo comes illud ampliauit, Hæc Platina in uita Hadriani III. & Rhegino Prunieñ. ac Hermannus chronographus.

Coſtobates COSTOBATES populi Sarmatiæ ſunt, ut Ammianus Marcel. li. xxii. ait. Horũ meminit Capitolinus in Pio Antonino, Eutropius & alii. Ptole. iuxta Sudinos eos habitare aſſerit, horũ .n. meminit lib. γ. cũ inq̃t, Sup̃ hos & Gylliones ſunt, inde Cyſtobocos & trans montanos uſq; ad Peucinos montes. Illic & Ptole. τοὺς κυστοβώκους dixit cyſtobocos in ſecũda declinatione, & p̃ ypſilon. Quidã eos Caſtrenſes fuiſſe indicauerunt. Sunt & Sarmatiæ populi multi ut uſq; ad Alanos καρείωνες. Sunt apud Ptole. & Cariotæ, carbones, & alii.

Cãburg CAMBVRG monaſteriũ S.Bñdicti, cõradus rex fundauit, alii tñ a comite de Rotenburg id cõditũ aiunt, monachi monaſteriũ reliq̃runt, ut Nauclerus aſſerit, anno M.cccc.lxxxix. & p̃ Innocentium VIII in canonicos ſeculares euaſerunt.

Curia hugonis. CVRIA Hugonis Haug in dẽ vuillertal, quã Albertus Auentinorũ comes condidit, ut eorũ annales uolunt, ſunt illic antiquitates pulcherrimæ.

Corbeia CORBEIAM monaſteriũ iuſſu Lotharii S.Anſtarus primus epũs Brenẽſis ſtruxit, prius in Hamburgo ſub Colonia cõtinebat̃.

Clingenminſter. CLINGENMINSTER monaſteriũ olim, diocęſis Spireñ. nunc canonici regulares, erexit Dagobertus, ut habẽt eorũ annales.

Creuchgaugia CREVCHgaugia Rheno, Necchare, Odenvualdo adſcribit̃, cuius accolæ nõ cheruſci dicunt̃, ut plæriſq; p̃ſuaſum eſt. Hæc plaga olim ꝓpriis comitibus moderabatur. Cunradus II. hanc ꝓuinciã in comitatũ redegit, ꝓpter ſuos maiores, q̃ in oppido Bruſella reſidebant. Hic nobilẽ quendã Fœdericũ huic comitatui p̃fecit, a q̃ Vuolfranius ꝓceſſit, comes Kreuchgaugienſis, & Zeiffholdus. Vuolfranius recepta a Zela cõiuge, filia Henrici III. Ioannẽ epm Spireñ. xxxiii, partu edidit. Qui S.Germani ædẽ Spirẽſem locupletauit. Zeiffholdus uero unica relicta filia Adelheida, eadẽq; Henrico Palatino addicta, comitatũ impio reliq̃t. Fœdericus ſui nois II. Epingũ, Heidelsheim, Hermanno Marchioni Badenſi reliq̃t, q̃ oppida ſucceſſu tp̃is inde ad Palatinatũ rheni deuenerũt. Bruſella olim iuris Vuormacienſiũ p̃ Conradũ ducẽ Vuormacienſem Kreuchgaugiis reſtituta a Ioanne epõ & Cõrado II. Spirenſi eccleſiæ donabat̃. CENOGIVM Labẽberg ſiue Labenburg.

DE LITERA D

DALMATIA pars Illyrii eſt, contermina Liburnię, ut placet Zacha riæ Lilio, duobus fluminibus irrigua Sao & Drao. Plynius libro ter tio cap. xxvi. eorum gentes perhibet Hercuniates, Tornacates, Tau riferos. Olim hæc Flauonia dicta eſt. Oroſius libro pri. cap. xxvi. illã ab oriente Macedoniam, ab aquilone Dardaniam, a ſeptentrione Mœſiam, ab occaſu Iſtriam continere aſſerit. Dicta autem eſt a Dalmate, cuius meminit Beroſus libro ſecundo hiſtoriarum, qui fuit filius Iſtri. Hos Carolus debellauit, referente Peutingero. Pollio quoq; ut Euſebius & alii teſtantur, Dalmatiã adort9 eſt. Horatius libro ſecundo carminum oda prima. Cui laurus æternos honores Dalmatico peperit triumpho. Strabo libro ſeptimo, Ardeos, Plereos, Daorizos populos hui9 collegit. — Dalmatia

DINODVRVM alii Denodurum, nunc Theonis uilla Metenſis ciuitatis eſt. i. Belgarum locus (ut uidetur enarratori Ptolemæi) Cornelius Dinodurum oppidum eſſe Mediomatricum in hiſtoriis conuincit, Rhegino Pruniensſis Theonis uillam uocat. Antoninus tamen in Itinerario Diuodurum, & per u protulit, uerum litera eſt deprauata. — Denodurum

DORNBERG a Ptolemæo Acmonia dicitur libro tertio capite octauo tabula nona. — Dornberg

DORSTET Achantinopolis dicta eſt oppidum Sueuiæ.

DISIBOLDI ſiue Diſiboti monaſterium ſanctus Diſibotus condidit in loco prope Sobernheim, ubi Nabus & Glanus confluunt, ut Abbas Spanheimius indicat. — diſiboldi.

DOCKENBERG a quadam muliere Docka appellatum, chronica noſtri tẽporis uulgata habẽt. — Dockenberg

DVRLACHVM oppidum diocęſis Nemetenſis in Marchionatu Badenſi, dictum a turri, cuius magnus apud priſcos honor fuit, Huius oppidi meminere abbas Vrſpergenſis & Conradus Peutinger uir doctiſſimus ſupra Ligurinum. Hoc oppidum Fœdericus II. Marchioni Badenſi Hermanno tradidit, ut Hermannus chronographus, & quidam annales Marchionum continent, & nos literas Fœderici uidimus. In hiſtoria præterea Fœderici primi legimus, in prædicto oppido Cunradum Fœderici primi cæſaris fratrẽ occiſum ob adulterium, dum contra Bertholdum de Zeringẽ proficiſcebatur. Rudolphus Habſpurgenſis bellum in Marchionem mouens, Durlachum turrimq; illic deſtruxit. Hæc ex annalibus Argentinenſium. — Durlach.

DIGVLONES populi ſunt Germaniæ, de quibus ita aſſerit Ptolemæus, αὐτὴν δὲ τὴν χερσόνησον ὑπὲρ μὲν τοῖς αὔξονας διγούλωνες. i. ipſum autem Cherſoneſum ſupra Saxones ad occidentem Digulones habitant. Alii Holſacios eſſe & optĩe illos putauerunt. — Digulões

DVGLVMI populi ſunt ſecundum alios inferioris Germaniæ iuxta Longobardos. Nam Ptolemæus poſtq̃ de Longobardis & Angriuariis agit, qui inter Cauchos & Sueuos habitabãt, addit li. α. ὑφ᾽ οὓς δουγλοῦμοι. i. ſupra hos Duglumi. Ego uero Polonos eſſe facile cõiector, & non diſcrepãt Ptolemæi uerba. Sunt enim iuxta Angriuarios. i. Brunſuigenſes, & Cauchos. i. Saxones, uide Cornelium. — Duglumi

Monaſterium ſancti Mauricii Treuerenſis diocęſis, Priminius conſtruxit apud Delegiam in Lotharingia, & ſanctum Vuandalinum diſcipulum ſuum inſtituit abbatem. — Monaſt. apud Delegiam

DE LITERA H

Etlingen. ETLINGIACVM oppidũ Rhenenſe Marchioni Badenſi militans, olim a Troianis cõditũ eſt. Phorcys.n. Troian9(de q̃ Homerus) Phor cen ciuitatẽ condidit & adiacentia ꝓdia, inuẽto flumine hic Aenea, au
Phorce guriũ putauit de noĩe ducis ſui Aeneæ, ut Capnion noſter de Verbo Mirifi co li.i.ait. urbis fundamenta iecit. Hic inde & eius poſteri ꝓficiſcentes duo mi liaria, fluuiũ aliũ inuenerunt, iuxta & paſtorẽ, ſciſcitabãt q̃ fluuius ille noĩe gau deret: q̃bus paſtor Albæ cognomento dixit. Altero illic augurio delectatus, Phorcys, ducis ſui Aſcanii Aeneæ filii memor(q Albã lõgã cõdidit) op e ꝓciũ ſe facturũ putabat, ſi ut Aeneæ augurio monitus, ita nunc altero omine, filio ſuo uicẽ relaturus ſit. Cõdidit ergo oppidũ trans Albã eo lõgitudĩe maiorẽ, q̃ minorem latitudine, & Albam lõgam dixit. Huius adhuc manet ueſtigium, lõ gitudo.n. oppidi belli tẽpe in latitudinem translata, & ad utranq; ripam Albæ oppidũ porrectũ eſt, maiorq; pars murorũ in bello cõtra Fridericũ Palatinũ demolita eſt a ciuib9. Idẽ Phorcys nõ lõge ab Ettlingen eodẽ noĩe uillã.ſ. Lan gen Alb exordiebat, cui9 Capnion nr̃ meminit. Inde & laboris eius & Aeneæ
Neptin gen. memor, in montis uertice delubrũ Neptuno cõſtituit, unde ciuitas ab illis po ſidonopolis dicta eſt .i. Neptuni ciuitas. Simulachrum Neptuni noſtro ſeculo publice uidebat(a q̃ ciuitas nomẽ ſumpſit) ductu tñ imꝑatoris Maximi. ablatũ eſt, huic q̃q; rei tẽpla cãpana ꝓcioſa nunc apud Ettlingenſes teſtimonio uenit, Inde cũ Romanorũ ditioni urbs illa incubuit, romano noĩe Neptingen, a Ne ptuno dictũ eſt. Facta aũt orthodoxæ fidei obnoxia, templo et caſtro montis, teuto. Burgſtadel, fundit9 deletis, cãpana & aliis ethnicorũ monumẽtis religio ni noſtræ mãdatis, nomẽ mutauit, & ne chriſtiana religiõe ĩbuta ethnicũ nomẽ retineret, pro Neptingen Etlingẽ dicta eſt, mihi patria. Olim Vuiſſenburgen ſib9 paruit, cui9 ueſtigiũ hodie manet, illoꝝ.n. uectores liberrimi ab oĩ uectiga li ĩmunes, nihil pendũt, ꝑ Marchiones inde Badenſes oppidũ detractũ eſt, q̃ꝝ
Eburões. dominio adhuc gaudet. EBVRONES uel Eburonenſes, de q̃bus Cæſar lib.vi. Lucanus in primo, Eutropius li.vi. Suetonius & Oroſius in Iulio, Belgę fuerunt. Marlianus hos numero & noĩe in germanos abiuiſſe dixit, apud ſyluã Ardennã, nunc Leodienſes nuncupati, die Luiticher, ꝓximi Sycãbris, ad eos Aqlegia attinebat epiſcopalis, ꝓuincię Colonienſis. Galli eorũ lingua(die Lie
Erſtenheim ge) uocant. ERSTENHEIMIVM monaſteriũ uirginũ collegiatarũ inſti tutum anno Dccc.xxx. tempore Adelachi epiſcopi Argentinẽſis xxix. ab Hir melgarde uxore Lotharii primi, huc Leo papa quintus S. Ceciliæ caput, & Io ſephum ſuum miſit, Abbatiſſa per diſcordiam electa (ut eligeretur) epiſcopo Mogũtino caput diuę Ceciliæ tradidit. Huc a Leone papa corpa Sixti, Fęlicis & audacti martyrũ trãſmittebãt. lã diabolicã rẽ illic Hermãnus & Ia. Vuimfel. increbuiſſe aſſerũt, nec ullã antiq̃ religionis ueſtigium noſtro æuo obtinuiſſe.
Eslingen. ESLINGIACVM olĩ uilla, anno M.cc.lxxxv. a Fœderico II. muro circun data, impꝰio ceſſit, ut noſtri annales dicũt. Reſpõdẽt illis Hermãn9 & Vrſpgẽſ. Comes Vuirtẽbergẽ. ipam cinxit agmĩe anno M.ccc.lxxvii. Verum per impe riales ciuitates Sueuiæ occubuit, hanc urbem præterfluit Neccharus.

ERPHORDIA corrupto uocabulo,integro Herciniphordia dicta eſt,ab
hercynio,ut Celtes in hercynio putat,alii a Francis,& Clodoueo ex tranſitu cu Erfordia
iuſdã Erphetis dictã uolũt.Ptole.Biturdiũ dixit li.ii.ca.x.ta.4.Eſt aũt Turingię ci
uitas & caput,magnitudine non minor Colonia.Erphordiã noſtri annales cõ
ditã ferunt,anno xxxviii.tp̃e Theodoſii imꝑatoris ſub Arcadio & Hẽrico,&
anno CCCC. molitorẽ iuxta flumen Gerã(ꝗ diuidit urbẽ)domum habuiſſe
(Erfft noĩe) aliis remitto.Dagobertus ipſam ampliauit.Studiũ incepit illic an-
no M.ccc.xcii. Verũ plura incõmoda ſuſtulit,ſemel defiit,inde iterũ renoua-
bat.In feſto Geruaſii anno M.CCCC.lxxii.incendio pene urbs illa periit.An-
no Henrici III.bello maxĩe quaſſata eſt,ſemꝑ cũ ducibus Turingorũ bella geſ
ſit,ius non minimũ epũs Mogũtinus illic habuit,illicꝗ S.Seueri & plurimorũ
diuorũ oſſa ſeponũt. ELEGIVM Aſatiæ p̃diũ,ſupra Alſam conditũ teut. Elegium.
Eel) Aliq ab amne illic(Yl) quẽ Alſam dicimus dictũ uolũt. Nouietẽſiũ uero
annales ob miſericordiã cenſent, ἀπὸ τοῦ ἐλεεῖν.i.a miſerando nomen ſibi uendi-
caſſe,illic.n.Maternus deſunctus obiit,ꝓ Euchariũ & Valeriũ ex poteſtate S.
Petri ſuſcitatus reuixit,araſcꝫ Mercurii fregit,adhuc ueſtigiũ ibi monſtrat̃,ut Ehenhei-
in Odilia noſtra li.i.ſcripſimus. EHENHEIMIVM Henricus de Staleeck mium
ꝯſtruxit,ut Argentinenſes annales ꝓhibent. EVENTVM ut ait Marli Euentum
anus,alii Auentũ & Aueticũ,ciuitas & caput eſt gentis Heluetiorum teuto
Habſpurg,cuius comites olim Briſgauiã & Heluetorũ gẽtes plures in ditione
retinuerunt.Rudolphus eorũ comes rex declaratus,ut Sigeberto & Platinæ
placet,toto comitatui p̃fuit,e cuius ſanguine Maximilianus & cęteri principes
Auſtriæ ꝓceſſerunt,ſicuti Aeneas Syluius ꝓbat.Cor.Tacit.in hiſt.ubi poſuit
ꝯflictũ Heluetorũ & Cecinnæ.Heluetii,inqt,in Auentinũ gentis ſuæ caput
diuertunt.Horũ poſteritatẽ & genealogiã de ducibus Auſtriæ poſuimus li.iii.
Gotfridus Viterbieñ.olim urbẽ hanc ut Romã magnitudine a Sueuis demoli
tam collegit his carminibus de Auentico. Quæ fuit urbs grandis q̊ndã uelut
altera Roma Marte Sueuorũ periit. Vocabulo corrupto Heluetorũ locũ
illũ appellat Ant.in Itinerario. ENINGIA inſula iuxta ſinũ Codonẽũ & Iſtu Eningia
lã ſita,olim a Sarmatis, Styris inhabitata.Ply.li.iiii.& Zach.Lilius plura de illa
adducunt. EBERBVRGVM abbatia,ut ita loquar,Bauariæ,quã cõſtituit Eberber
maritus Richardæ filiæ Henrici de genere Vuelphonum,ubi & ſepultꝰ eſt. gum
ELVMENSE monaſteriũ a Dagoberto conſtructũ eſt,primus abbas S. Elumẽſe
Amandus nobilitat̃. ECMVNENSE monaſteriũ in Hollandia, molitus monaſt.
eſt Adolbertus. EPPINGEN ciuitas Creuchgauiæ,ſyluis,pabulis,cerere Ecmun
bacchocꝫ refertiſſima.Hoc oppidũ olim comitibus Creuchgauiẽſibus paruit, denſe mo
ut in eorũ dictione annotauimus,inde a Fœderico II. marchioni Hermanno naſteriũ.
donatũ eſt.Hodie Palatino ſubiugat̃,decimas eorũ Spirenſi eccleſiæ Henricꝰ Eppingẽ.
quartus cõtulit,hęc partim ex catalogo epõrum Spirenſiũ,partim ex annalibꝰ
Marchionum Badenſium. ETTENHEIMIVM monaſterium condidit Ettenhei
Aug abbas Eto nomine, Argentinæ in epiſcopum conſecratus, anno incarna mium
tionis dominicæ DCC.XXXIIII. ut placet Sigeberto Geblacenſi.

Eriſtalliũ ERISTALLIVM locus eſt iuxta Aquiſgranũ, in ducatu Limburgẽſi. De illo loco iuniores uaria diſſeruerunt, ut Vrſpgenſis, & alii, Carolus.n. ſæpe illic paſcha celebrauit.

Ebracum EBRACVM monaſt. anno ſalutis M.c.xxvi. erectũ fecerunt.

Egra. EGRA urbs a fluuio dicta eſt, a Ptole. Monoſgada.

Eburum. EBVRVM a Ptolemæo Olmuntz nominatur.

F

Francenbergium FRANCENBERGVM urbs Haſſiæ, tria miliaria a Marckburgo diſtans, quã Carolus cõdidit. Illic Aurifer edera ꝑterlabit̃, haud ꝓcul etiã rotę aquã ꝑ montẽ deducunt. Hanc urbẽ Eobanus poeta patriam noĩat.

Fritzlaris doctrina pacis FRITZLARIS (Fritzler) latine doctrina pacis dicta, epõ Moguntino ſubiecta eſt, ubi S. Bonifaci9 morabat̃, illicq; S. Lullus obiit.

Fridberg FRIDBERGVM monaſteriũ, Ludouicus Bauariæ dux frater Ottonis cõdidit, anno M. cc.xlviii. ob Mariã uxorẽ eius quã ſuſpitionis gratia capite in Suebiſchevuerdt priuauerat.

Frãconia. FRANCONIA regio germanię eſt, a meridie Sueuis, ortum Bohemis, ſeptentrione Turingis, occaſum Rheno & Haſſis circunſcripta. Sũt aũt dicti Franci, ſecundũ aliqs a Franco rege, ut Aeneas, Hunibaldus, & alii aſferunt. Aliq a ferocitate, ſecundũ Hieronymũ in ſuppl. Euſebii, nã Valentinianus audita eorũ terribilitate magis feroces ꝙ̃ liberos eſſe dixit Francos. Frãcorũ meminerũt tm̃ recẽtiores, ut fuerunt Trebellius Pollio in Claudio, Hieronymus in uita Hilarii, Nazarius Mamertinus, Paccatus, Iornandes, Vopiſcus in Aureliano. Video tñ & ſcriptores eiuſdẽ tp̃is alũnos nõ aliter Frãcos q̃ germanos dicere, audi Hieronymũ in uita Hilarionis. Inter Saxoniã (inqt) & Alemaniã terra tã lata q̃ ualida eſt dicta Francia, nũc germãia, ſimile niſi fallor apud Iornãdẽ legimus, qđ tm̃ Romanorũ inuidia euenit.

Fulda. FVLDA monaſteriũ in Buchonia ſylua ordinis S. Benedicti, fundatũ eſt tp̃e Bonifacii, ut ſcribit abbas Spanheimius. Huius monaſterii Rhegino, Hermannus & alii meminerũt.

Friſingẽ FRISINGEN ciuitas eſt ep̃alis Bauariæ, ut Aeneas ait, illic B. Corbinian9 in cella habitauit, a Gregorio ep̃us factus, ꝑ Tridẽtinã uallẽ deſcendens, a Taſſilone duce ſuſceptus, montẽ Friſingẽſem occupauit, ibi eccleſiã S. Bñdicti conſtruxit, & monaſteriũ, locus ibi amœniſſimus, Yſarę cõſpicuus, Yſara & Ambra flumib9 interclusus, Hæc Otto Friſing. illic ep̃us li. v. ca. xxv. Poſt mortem Ottõis ep̃i eccleſia illic pene cõſumpta fuit igne, ut ait Radeuicus canonicus de rebus Fœderici li. i. ca. xiii. Aeneas eccleſiã S. Corbiniani in mõte ſitã ſcribit, cuius radices lãbeat Yſara. Multa ibidẽ de Ottõe chronographo.

Flandria. FLANdria olĩ belgicæ gallię pars, differt ꝑ mare tm̃ ab Anglia, ꝙ xxx. paſ. latũ eſt, ait Syluius. Sũt aũt Oceano ſeptẽtrionali ꝓximi Flãdrẽſes, hos Ambianos noĩauim9, alii & Morinos eos appellãt, qs Maximilian9 uicit, ut Iaſon & Politian9 teſtãt. Illic ꝓcioſiſſimi pãni cõficiũt, ait Zach. Lilius.

Forchen. FORCHEN locus eſt inter Franconiã Nurenbergã & Bãbergã, ut placet Aeneæ. Geblacẽſis & Vrſpgenſis multa de illo ꝓtulerũt. Hic Carolus Magnus ſępius paſchę feſtũ celebrauit.

Faneſii. FANESII in Oceano ſeptẽtrionali, qrũ nuda corpa (teſte Ply. lib. iiii.) ꝑgrãdes aures tegunt. Pomp. Mela hos uocat Satmalos, ut ait Zacharias Lilius.

FRANCOFORDIA dicit̃ quaſi Francorũ pfort.i.uadũ,illic.n. ut uoluit Michael Riccius li.i.de regibus Franciæ,a Francorũ digreſſione nomẽ habet Otto ſcribit Carolũ Saxones debellantẽ huc Frãcos deduxiſſe.Eſt aũt nobiliſ ſimũ totius germanię & maximũ emporiũ,illicq̃ ĩpator eligit̃,ut teſtat̃ æne as.Guntherus hãc uocat Franconefurt,illic Męnus fluuius,authore Celte,p̃ter fluit,ibi conciliũ anno dñi Dcc.xciiii.a Carolo,ut Lupoldus ca.xi.ait,& ab Hen rico II.anno M.vii.celebrabat̃.Celtes li.iii.odarũ Francophorã illã appellat.Li gurinus li.i.Frãcofordiã. Rapido q̃ ꝓxia Mogo Clara ſitu,poplo'q̃ frequẽs uiriſq̃ decora, Sed rude nomẽ habet,nã teutonus incola dixit Frãconefurt liceat ſermone latino Francorũ dixiſſe uadũ.Hunibaldus Francũ Francorum regẽ hãc urbẽ erexiſſe aſſerit,& eã ab eorũ tranſitu dixiſſe,prius dicta fuit He lenopolis.De Francofordia Entrandus q̃dã diaconus ſeptẽ libros ſcripſit, q̃s in q̃dã monaſterio uidimus. FRIBVRGVM iuxta hercyniũ nobile opidũ, riuos ducens ꝑ oẽs plateas,a pulchritudine dictũ,cuius laudes Celtes odarũ li. iii.Eckius,& nuꝑ Philip.Engedinus explicauerũt.Oppidũ illud olim a ducib⁹ de Zeringen conſtructũ ferebat̃ ab annalibus Suitẽſiũ,conditore Bertholdo, ad quẽ Venerabilẽ de electis Innocentius III.ſcripſit,q̃ & illic apud S.Petrum nõ lõge a Friburgo ſepultus eſt,inde duci paruit Zæringenſi,donec facto tu multu ꝑ eorũ ducẽ Egonẽ anno dñi M.ccc.lxvii.cũ duce cõflixerũt.Illic floren tiſſimũ gymnaſiũ,chorus marmore cõflatus,anno ſupiori pene cõiuratorũ in ſolentia urbs illa ꝑdita fuit. Eſt & Friburgũ Otlandiæ ciuitas (in Ychtlandt) ab eodẽ Bertholdo conditũ,poſtq̃ regis Arelatẽſis filiã ſibi copulauit,anno M. xci.hanc nobilẽ Auſtriæ domus ciuitatẽ Aeneas Syl.uocauit,uerũ q̃a impoſſi bilẽ pecuniã Auſtriæ dux Luduico Subaudienſiũ duci debuit,ad Subaudien ſes deuenit,Hæc Aeneas.Hodie Heluetiorũ ĩpio ſubiugat̃. Illic in una turri hæ antiquę literę inuentæ ſunt,ut Nauclerus ait.Dũ bis ſexcẽtis ter ſenis iũgit̃ annus In Friburg morit̃ Bertholdus dux alemannus. FOSSENSE mona ſteriũ S.Bñdicti in honorẽ S.Gertrudis,Fullanus fundauit,teſtãte Spãheimio.

Margin: Franco fordia — Friburgũ — Friburgũ ĩ Otlãdia — Foſſenſe monaſte.

FISCINI alii Fiſtini populi Marchionatus Badẽſis incolę putant̃,meminit eorũ Ptole.& Tacitus. FRANCENTAL ab aliis Franconũ uallis dicta, uno noĩe cõplectũt̃ duo monaſteria,iuxta Vuormaciã,utriuſq̃ ſexus,q̃ Erckẽ bertus Camerarius Dalburgẽſis cõdidit,anno dñi M.c.ix.ductu Bugonis ep̃i Vuormacieñ.xxv.Illic ferebat̃ primus p̃poſitus Bertholdus Spregẽbergenſis Hæc ex eorum annalibus.

Margin: Fiſcini — Franconũ uallis

G

GELONI Scythiæ popl'i apud Dionyſiũ & Celtẽ,hodie Ruſſanos pu tãt.Hos Hora.li.iiii.oda xiiii.ĩplacitũ gen⁹ ęſtimat,& li.ii.in fine ultios & li.iii.oda 4.pharetratos.Luca.li.iii.uolucres,ibidẽ & acres gelonos dixit.Claudia.in p̃io ad Ruffinũ.Mẽbraq̃ q̃ ferro gaudẽt pĩxiſſe geloni.So linus ca.xxiiii.ex hoſtiũ pellib⁹ eos tegumẽta ait formare ipſorũ eq̃s.De illis Eu ſtathius ſupra Dionyſiũ,Procopius,Volaterranus.Val.Flac.Victores patriũ cõtra pęana geloni cõgeminant,uide Marcellinũ li.xxii. A ptole.γελῶνοι dicũt̃.

Margin: Geloni

GEDVLBA alii Gelduba locus Germaniæ,inter Moguntiã & Coloniã
Gedulba iuxta Rhenũ,ut Marlianus & enarrator Ptole.afferunt.Tacitus li.hiſt.xix.indu
cit Vocalẽ dicentẽ tot bellorũ uictores apud Geldubã,idẽ illic romanos ꝑfidia
habuiſſe refert,apud eundẽ hunc locũ cœpit.Meminit huius Ant.Pius in Iti-
Gepingẽ nerario. GEPPINGEN comes de Stauffen cõdidit,ut annales noſtri tp̄is
uulgares tradunt.Huius mẽinit Capnion in libro de Verbo Mirifico fontẽ ui
delicet illic eſſe mirabilẽ ſaporis uinei. GEPIDAE uno ꝑ Pannonię inferio
Gepidæ. ris populi,Sarmatiã uerſus,non longe a Iazigibus.Celtes Gepidaſq; petit Iazi
geſq; potentes.Hi ut Hierony.ait a Scandia uenerunt,ad Vngariã ſederũt,ibi
& hodie ſunt.Reuera olim Gotthi fuerunt,q duce Berich tribus tm̃ nauibꝰ ad
Oceanũ allati.Sunt quarũ una triũ nauiũ tardius ueniebat,nomen gẽti dedit.
Nã lingua eorũ gepanda pigritiẽ ſignificat.Hi inde cõmigrabãt ad inſulã quã
Viſtula amnis circũdat,& gepidã dixerunt,et inde ad meliores ſedes ſe cõtule
runt,eorũ inſulã gens vandalica nũc incolit.Rex gepidarum noĩe Faſtidia Bur
gundiones deleuit,uictus inde a Gotthis obiit. Hæc ex Iornande gottho ha-
Gugerini bemus,& illuc conſederunt. GVGERINI populi germaniæ prope rhe-
nũ,& Gedulbiãi, ab aliis Eugerini dicti,Batauis proximi,Marlianus & enarra
Gengen. tor Ptole.Multa Tacitus,teuto.Engern ducatus. GENGEN Ptole.Riuſia
Gronin uã uocat,opidũ Sueuiæ,Ptole.li.ii.ca.i.ta.4.ῥιουσιαουα,& iuxta Danubiũ. GRO
gen NINGEN oppidũ Friſię a Ptole.Phileũ dicit,maxĩe impugnatũ illo ſeculo ꝑ
ducẽ Saxonię.Hoc oppidũ cõſtruxit Grunnus Anthenoris regis Francorũ fra
ter,& a ſuo noĩe dixit,anno ante incarnationẽ chriſti ccc.lxxvii. ut Hunibaldꝰ
Grunes ſcribit. GRVNES ut Marlianus & enarrator Ptole.aiunt,inter Coloniam
& Traiectũ,ultra Noueſiũ oppidũ Rheno adiacet,cõiectura eſt cliuẽ cẽ(det)
unde cliuẽſis ducatus dicit̃,de illo Tacitus.Ego ut dixi Friſiã dicere & Gronin
Guntium gũ ciuitatẽ,cuius uocabulũ adhuc ueteris noĩs ſonũ ſeruat. GVNTIVM
Vngarię oppidũ,a q̃ Gunthiaci ꝑdones dicti ſunt,q Auſtriã populabant, re-
Gengen- ꝑſſi tñ ꝑ Fœdericũ Imp. Ant.Pius Gũtii meminit. Gengenbach oppidum
bach Briſgauiæ.Illic monaſt.unũ inter excellẽtiora Germaniæ,olim a Priminio ep̄o
Argentinẽſi cõditũ,circa annũ Dcc. xxiiii.(ut placet Spanheimio) Nauclerus
uero Richardũ Sueuię ducẽ & eiꝰ filiũ cũ uxore Irmefreda fundaſſe refert cœ
S.Gallus. nobiũ. SANCTI GALLI monaſt.Heluetiorũ,ut Ottoni Friſing.uidet̃ li.
v.chron.S.Gallus q in Sueuia & in territorio Cõſtantienſi reſedit,erexit.Nũc
Almanſvuyler,uel Almanshofen noĩatur.Primus abbas illic S.Othmarus ex-
titit,anno Dcc.lix.Gualfredꝰ de illo ꝓpriũ uolumẽ ſcripſit. GVTTONES
Guttões germani ferunt̃,apud Ply.lib.4.ca.xiiii.Ptole.gythones ait.Tacitus in germania
gothones.Sunt aũt populi iuxta Morauiã & Pannoniã.Alii gotthos uolũt, ui
de Volaterranũ li.vii.Dicti aũt ſunt a Gythone filio Herculis, cuius meminit
Beroſus li.ii.Mantua.ad cæſarẽ. Hic uenit excreſcens in magna corpa Gutto.
Guttones antiqtus germanorũ accolæ,ſex millia ſtadiorũ ab Oceano diſtabãt,
ut Pythias græcus & Ply.li.xxxvii.ca.ii.aſſerũt.Iã aũt germani ſunt,nõ longe a
Pruſſia,alii Pruſſię gentes dixerunt.Meminit & illorum Cornelius Tacitus.

GENSORIACVS locus eſt Germaniæ inferioris apud Ptole. Pomp. & Ply.li.iiii.ca.xvii.Hermol.Barb.hunc locũ in urbẽ translatũ putat,quã Burgim dicimus,nouẽ M.paſ.a mari diſtantẽ in portu nobili,quas Cluſias uocant.Ioannes uero Schoner tractũ hunc dici putat illũ in Flandria ubi in Angliã tẽdit. Gẽſoriaci

GISENFELT monaſteriũ Bauariæ,maritus Richardis filiæ Henrici, de gñe Vuelphonũ hęrede deſtitut9,cõdidit,ut ait vrſpgeñ. Giſenfelt

GE DEI Gotzau quã barbare dicimus Auua dei,monaſteriũ int̃ Rhenũ & Albã,in diocęſi Spirenſi,cõditũ a Bertholdo de Hennenberg comite,anno dñi M.lxiiii.Inde anno ſalutis M.c.viii.quarto nonas Nouẽb.dedicata eſt eccleſia ab epo Cõſtantiẽſi Gebhardo,primus abbas Vuolpotto,inde Burkardus & Bruno referuntur. Ge dei

GAVDERSHEIM monaſt.uirginũ in Saxonia Bruno dux condidit,filia inde Lutolphi Hadẽdis abbatiſſa huic pficit̃,cui Gerbirga atq; Tiſtia Ludolphi filia ſucceſſerunt. Gauderſheimium

Monaſteriũ Gandani in monte Blandinio cõſtruxit Dagobertus primus abbas,aliud monaſteriũ Gandani nunc Budonis dicit̃ q̃d Colũbari9 cõſtruxit. Gandani

GNESEN urbs epãlis Poloniæ,illic S.Aldobertus ſalutis anno Dcccc.xcviii.inhabitauit.Otto III.huic urbi epm̃ pfecit. Gneſen

GEVENTRVDE monaſt.uirginũ in Saxonia a Geuone Madenburgẽſi Burggrauio conditũ eſt,referente Hermãno. Geuẽtrude.

GEMELACENSE monaſt.S.Vumtherus fundauit,auctore Sigeberto Gemelacenſe chronographo. Gemelacenſe

GANDAVVM (Gent) urbs Brabantiæ a Iulio cæſare cõdita eſt,& a ſuo noĩe Caio ut chronici Brabantini loquunt̃ dicta.Sichardus uero Cremonẽſis neſcio a q̃ colono dicat hanc inchoatam fuiſſe. Gandauũ

H

HERMONDVRVM ciuitas fida Romanis & ſplẽdidiſſia, ubi orit̃ Albis fluuius,hæc Cornel.Marlianus ait hos tranſrhenanos eſſe populos Ligiis,Vngaris,Cattis,Cheruſcis,& Hercyniæ ſyluæ ꝓxĩos. Ply.li.iiii.ca.xxx.Hermolaus & Iulius Capito.Hermodorũ,Strabo Eumoduꝝ dixit.Iulius Capito.in uita Anto.Pii inter Illyricũ & Galliã eos habitare putat inuenio.Mantua.Emuduros eos noĩat ad Cæſarẽ.Hinc Emuduri q̃s pterlabit̃ Albis.Capitolinus Hermũdurorũ in Anto.Pio recordat̃,& paulo poſt Hermyndurorũ. Hermondurum

HBLLEVIORI populi poſt Codoueũ mõtẽ.i.ultra Pruſſiã inſulã colunt,qngentis pagis,unde alterũ terrarũ orbẽ dicunt,hos alii ad Viſtulã amnẽ habitare uoluerunt uſq; ad Sarmatas.Idẽ Ply.li.4.ca.xiii.Hos ego coniecto olim in Scandia inſula ubi Gotthos,Getas,Gepidas,Dacos,Vandalos fuiſſe diximus habitaſſe,q e Scandia (inſula Codonei ſinus) egreſſi ſunt,& ad viſtulã conſederũt,ut ait Hieronymus Sunt enim ſecundũ Plyniũ in Codoueo. Cornelius Helluſiorũ meminit,ora hoĩm & artus ferarũ gerentiũ,coniectura eſt hos eſſe.Alii a Ptole.incognitã terrã dictã uolunt. Helleuiori.

HELVI Celtarũ populi,Auernorũ fines cõtingũt,mons Gebenna ipſos ab Auernis diuidit, ꝓximi Gaballis,Rhutenis,Cadurcis.Euſeb.M.T.Cicerõis prẽm ab his natũ dixit, multa Marlianus.Reuera inter Burgundiones hodie ſunt,ut Zacharias Lili9 ſcribit,Heluorum meminit Plynius lib.quarto cap.xv.naturalis hiſtoriæ. Helui

Hugonis monaſte.

HVGONIS monaſteriū in Vogeſo (teuto. Hughofen) extructū eſt anno M.c.xx. ex cōfirmatione papæ Calliſti a comite Vuernhero de Habſpurg, deinde anno Chriſti M.c.xxxvii. a papa Innocentio II. ampliatū, a Fœderico I. defenſionē acceptum, anno M.c.lxii. ut ait Iacobus Vuimphelingius in catalogo.

Heluetii.

HELVETII olim tres nationes habuerunt, quarū una ſemel deleta eſt per militiā, ubi aduerſ9 Cæſarē iuerūt circit̄ cccc. millia hoīm ceciderūt, & viii. mil. captos cepit, ne germanis finitimis agrū uacuū relinq̄ret. Ibidē eorū potentiā ſatis Cæſar in cōment. declarauit. Vide Cor. Tacitū li. xvii. hiſt. Sunt aūt Heluetii inter Rhenū, Mænū & hercyniā ſyluā, authore Cornelio. Hęc uerba & Hermolaus Barb. in annotatiōibus in Pōp. Melā recitat, ex q̄ lector pōt cōſyderare longitudinē regiōis eorū. Cæſar li. i. heluetios Rheno & Iura monte circūſcripſit, Florus Rhodano, Rheno & hercynio. Oroſius tm̄ Rheno a germāis ſepari li. vi. ca. vii. ſcribit. Marlianus a Iura uſq; ad Rhodanū, a Conſtantia ad Baſilieſes illos ꝓbauit. Ptolemeus. li. ii. ca. viii. ta. iii. iuxta Iuraſſum montē ipſos ponit. Sabellicus q̄q; li. v. Ene. vi. Rheno, Sequanis, Rhodano et Lemanno illos circūſcripſit, longitudine cc.xx. mil. paſ. regionē illorū cōplere & octoginta ſupra cētū latitudine. Reuera hodie ſunt Suitenſes & Alſatici, ut ex cōment. Cæſaris ꝓbare poſſumus. Ia. Vuimphelingius in catalogi principio conſentit, extat ueſtigiū in Alſatia. In antiq̄ſſimis .n. geographiæ tabulis Helueti urbis Alſatiæ mentio fit. Multi putant eſſe Seleſtadiū, eo ꝙ Heluetū ab Argētoraco (ut ego ipſe uidi) diſtet ſex miliarib9, a Colūbaria tribus. Nullā aūt penitus repīre poſſum ciuitatē, niſi Seleſtadiū. Illo nos adducti ſumus in Ottilia noſtra, heluetū Seleſtadiū & Heluetos Alſates diximus. Beatus Rhenanus Seleſtatinus, uir doctiſſimus in epl̄is ſæpiſſime ſe noīat Heluetēſem. Suitenſiū tn̄ heluetia ad ortū Brigantinos & Aduallā habet, ad meridiē Inſubres, alpes Hannibalis, Gebennam, ad occidentē Burgundiā, Iuraſſum, ad ſeptentrionē Baſileā. Iulius bis ſenas urbes, quadringentos uicos eorū in .4. pagos diſtribuit, pri9 Duras, ſecūdus Doggius, Cella S. Galli, Limagus &c. Cornelius in hiſt. gallicā gentē & turbidū ingeniū dixit Heluetiorū. Cecinna cū Rhętis cōtra ipſos bellās, fudit & fugauit eos apud eundē. Oroſius tn̄ fortiſſimos eorū aīos appellat, oīm gallorū gentiū ꝓpter uicinitatē germanię li. vi. ca. vii. Ply. li. 4. ca. xvii. Mantua. heluetiis aīos alpes dare ſcripſit. Heluetiis montes ubi regna colonis Dura in rupe ſedens ridet armēta minaſq; Oīaq; eludit Martis molimina & arma.

Alſatici Suitenſes

Hermiones

HERMIONES populi germaniæ, inter germanorū gn̄a principaliora exiſtunt, ut Ply. li. 4. cap. xiiii. Pōp. Mela li. iii. germāiæ ultīos eſſe populos dixit, ſed Hermolaus ad Viſtulā eos ſitos ſcribit, ubi germaniæ finis eſt, & Sarmatiæ principiū. Plynius gentes eorū Sueuos, Hermoduros, Cattos, Cheruſcos adducit, ego hos cōiectare germaniā magnā incolentes. Dicunt̄ Hermiones (ut Tacitus ait) a Hermione filio Mannonis, cui ſubſcribit Sabel. li. ii. Ene. vi. & Beroſus lib. ii. hiſt. Ptole. hos Elmeones uocat, alii etiā Bohemos uolunt inter ipſos numerari, q̄d & ego. Albi .n. ꝓpinq̄s Pōp. Mela dixit. Mantua. ad Cæſarē Elmeones dixit, & optime ſitū eius deſcripſit ſcil. ſub urſa, ait .n. Adde ſub arctoo poſitas gelidaq; ſub urſa Elmeones.

HAILBRVN ciuitas ſueuiæ iuxta Neccharũ,olim uilla,ab imꝑatoribus Halbrũn.
circa annũ M.lxxxv.muro cincta eſt,ut annales noſtri dicũt.Alii ſacrũ fontem
noĩant Hailigbrun. HERBIPOLIs a Ligurino li.vi.dicta Varia domus ap Herbipo
pellat̃,multo apparatu & ſumptu extructa,nũcupata quaſi herebi polis, teſte lis
Celte in amorib.uel a herbis(teuto.Vuirtzburg) Hæc a Ptole.Arctauiũ aſſe
rit.Alii Marcopolim dixerũt,ut abbas Spãheimius,hic ut collegit enarrator
eius Lotharius regnũ ſuũ reſignauit,ubi Moganus fluuius iuxta Celtis ſenten
tia ꝑterfluit. Vrbẽ hanc cœpit IIII.Henrici filius,ut Otto Friſing.li.vi.ait.Prim9
etiã ibi epũs fuit Burkardus anno dñi Dcc.xlix.Lupoldus de zelo ſcribit ca.vi.
Fuit illic conciliũ anno M.c.xxx.ꝑ Lothariũ,ubi Innocentius II.fuit electus ait
Lupoldus.Cõcordant Argentineſiũ annales,ꝗ dicunt Burkardũ a Bonifacio
primũ cõſtitutũ fuiſſe reliq̃s epos ab eo,habet abbas Tritemius. HANO Hanofer.
FER a Ptole.Leuphana dicit̃,Saxonię ciuitas. HALBERSTAT a Ptole. Halber
Pheugarũ,ibi epãtus,quẽ erexit Carolus Mag.ut Lupoldus ca.ix.de zelo dicit ſtat.
HARNSTEIN a Ptole.Aliſiũ,græce tñ ἀλισὸσ lego. HEIDELBERG Heidel
iuxta Neccharũ & hercyniũ,a Ptole.dicit̃ Budoris teuto.Heidelberg,a nigro- berg
rũ uacinioꝝ uł brunorũ(teut.Heidelber)multitudĩe. Olim Vangionũ imꝑio Budoris
ſubdita, urbs hęc fuit Palatini comitis,uerũ partes ab his ſumpſerunt, & adeo
creuerunt ut eorũ iuri aſcribit̃ nunc.Eſt & florentiſſimũ Heidelbergę gymna
ſiũ a Marſilio primo rectore primitus inſtitutũ,& a Ruꝑto Palatino anno M.
ccc.xlvi.multis priuilegiis donatũ.Mons illic oĩm ſanctorũ,olim arcẽ ꝑ ſe tulit,
referunt templũ illic fuiſſe q̊d græci uocant τὸ πάνθεον,ſicuti olim Romę fuerat,
q̊d Bonifacius V.a B.Gregorio donũ accipiẽs a Phoca cæſare in templũ oĩm
ſanctorũ conuertit,ut Platina ſcribit,πάνθεον.n.templũ,ubi antiq̃tus oẽs dii co-
lebant̃,dicebat̃. Oppidũ hoc Volaterranus lib.vii.Ettelburg uocat,corrupto
noĩe linguæ germanicæ ignarus. HIASPALIS Regenſpurg,ob ruditatẽ Hiaſpalis
populorũ agreſtiũ dicta,Imbripolis ob latinã rõnem,vñ teuto.Regenſpurg,a Regen
ponendis ratibus (ut aliq uolũt)Ratiſpona appellat̃,alii ꝙ ratibus conueniat aſ ſpurg
ſerunt,in q̃rũ numero eſt Ligurinus li.i.his uerbis. Inde Ratiſponæ uetus ex
hoc nomẽ habenti Quod bona ſit ratibus q̃dq̃d cõſueuit in illa. Ob frequẽ
tiã populorũ Reginopolis nũcupat̃.A cõditore Tiberina,Tiberius.n.tpe dñi-
cæ paſſionis ipſam ſtruxit.Ego in Odilia mea li.ii.Quadratã,a forma quã hẽt.
Illic Dionyſius requeſcit,translatus anno M.lii.in octobri,ut Peutiger ait. Hic
ſedes epãlis ſecundũ Aeneã in hiſt.Bohemica,& olim Bohemiã & Pragã com
plectebat̃.Hic S.Volfgangus & Albertus Magnus epiſcopatui ꝓfuerũt,teſtã
te Syluio.Hic & Erhardus epũs,ꝗ ſomno monitus,beatã Odiliã baptizauit,cu
ius meminimus in Odilia li.ii.Conradus ibi ex ſuaſu S.Bñdicti Bernardi extru
xit monaſteriũ,ut Otto ſcribit,aliud monaſteriũ martyris cuiuſdã illic erectũ
eſt.Danubius hic flumen recipit Regũ,ut Celtes ait.Hanc urbẽ olim filius IIII.
Henrici in deditionẽ accepit,referẽte Ottone li.vi.& contra patrẽ, Robertũq;
illic conſtituit ꝓfectũ.Conradus uero filiũ pſequens,aliũ conſtituit,ut Gebla-
cenſis aſſerit.Lupoldus filius III.S.Lupoldi Auſtriæ Marchiõis Ratiſponã in-

cendit,facta trepidatione per Ottonē Palatinū,ut annales Auſtriæ dicunt,tp̄e
etiā Fœderici III.imp̄atoris.Albertus dux Bauariæ ipſam pene occupauit.Ca/
rolus Magnus Ratiſponā olim cœpit,& chriſtiana lege ībuit,cui9 rei hodie ue/
ſtigiū apparet.Aelius Spartianus Hialos populos germāię noīat,neſcio an hos
an alios exiſtimet.Ratiſpona Noricorū ciuitas,licet Ptole. Vindelicorū dicat,
Otto illic multas reliq̄as tranſtulit,ut ait Lupoldus, Aeneas Syl.Ratiſponam
clariſſimā urbē appellat,ad Danubii ripā in Bauaria ſitā.Alberti Magni ſedem
olim fuiſſe ſummi philoſophi,illic S. Emer.monaſterium,in q̄ Leo pontifex
B.Dionyſiū ex Pariſiis tranſmiſit,illic ſępius principū conuentus fuit,ſemel de
Hildeshē ſtructa iacuit,ut Hermānus chronicus ſcribit. HILDESHEIM Aſcalingiū
a Ptole.dicit̄,epātus ibi quē Carolus Magnus erexit,ut ſcribit Lupoldus ca. ix.
de zelo,primus epūs Guntherus ut idē Lupoldus refert,& hiſtoria Francorū,
Ludouicus Pius Caroli Magni filius huc epātum detulit. HERLYSEN
Herlyſen p̄diū Alſatiæ,ubi olim nobiliſſimi milites ſedes habuerunt,deſtructū p̱ p̄ſides
Hāburg Argentinenſes anno M.ccc.lxxiii.ut eorū annales dicunt, HAMBVRgum
latine dicit̄ Hanonis burgū,ab Hanone q̄ eā inſtaurauit, ſecundū Hermannū
a Ioue Hamone,cuius idola ſuſtulit Carolus,Celtes poeta.Inde ad Cimbriacū
contendit Cherroneſum Ad cuius ſurgit pulchra hoſtia Cimbrica q̄ndam,
Sed nunc Hamonis noīe dicta polis.Hanc urbē Luduicus Franciæ rex ſemel
Harudes deſtruxit,anno dn̄i M.cc.lxxxi.pene igne conſumpta eſt. HARVDES po
puli,ut Marlianus ait,circa Sequanorū & Heduorū fines,reuera Celtæ ſunt et
Burgundiones ſecundum q̄ſdam,Galli hos eorum lingua (Cōſtante) dicunt.
Horb HORB Rudolphus de Hohenburg condidit,ut annales Sueuiæ dicunt.
Hegau HEGAVGIA (Hegau) a q̄dā hegone dictā,chronica noſtri tp̄is uulgata
teſtatur. Alii a dumis,ego uero ab auena dictam uolo,teuto.des heus gau.
Hirſfelt HIRSFELDRIA in Buchonia ſylua monaſt. tp̄e Bonifacii conditū eſt, ut
Hagenau abbas Spanheimius refert. HAGENAV ciuitas Alſatię,inter Matram &
Sornā,a Fœderico (ut eorū annales dicunt) primo āpliata eſt,a papa unū de
clauis dn̄icæ paſſiōis,partē q̄q̧ crucis huc delata,q̄ poſtmodū negligentia co/
lonū iterū ablata ſunt,unde & hodierna ſolenne feſtū (ut ita loquar) S.Crucis
uenerat̄. Hæc ex eorū annalibus collegi ,partim relatu hoīm fide dignorꝝ hau
ſi.Monaſteriū S.Fidis iuxta Hagenoiā & Vualpurgis Fœdericus Imp. cōſtru
Hallis xit,alii a Fœderico de Stauffen uolunt,q̄,ut Nauclerus ait,eccleſiā Hagenoiæ
erexit,dictā antiquū hoſpitale. HALLIS urbs Saxōiæ olim uilla,muris ue
Helmen ro inſtructa eſt anno Dcccc.lxxxii.ut ait hermānus. HELMENSTIder mo
ſtider. naſt.Saxoniæ locus a S.Lothario cōditus,in honorē S.Stephani,ipſe S.Lotha
Hatterſt rius illic primus abbas. HATTERSTLAVEN monaſt.Agnes de Lan/
lauen dersſperg condidit,uxor olim Conradi Palatini comitis. HASSIA regio
Haſſia germanię a monte Haſſo dicta,ab oriente Turingiā habet,ab aliis partib9 Frā
Hāhuſen coniā,Sueuiā,Saxoniā. HANHVSEN non longe a Franckēbergo locus
apud Ederā fluuiū in haſſia,a Ioue hamone nuncupatus,q̄ olim ſub ſpecie arie
Halprun tis illic apparet.Adhuc loc9 ille formidoloſiſſimus horret. HAILBRVN
monaſt. monaſt.anno M.c.xxxii. exordium ſumpſit.

HASLOCH Alſatiæ p̄diū,ubi reliqæ S.Florentii condunt̃, a Mechtilde regina ducиſſa Saxonū & uxore eius Dagoberto rege Franciæ delatæ, anno Dc.& lxxii. HASINGEN monaſt. erexit Sigifridus epūs Moguntinus ut aiunt eorū annales. HAFLINGEN in Brabantia,comes Brabātinus cō didit,tribus a Bruxella miliaribus,primus abbas fuit Fulgētius. HIRSAV anno dn̄i Dccc.xxxviii.ſub impio Luduici Pii inſtitutū eſt ab Erlafrido comi te de Calb,& Nottungo Vercellēſi epo. Primꝰ abbas Lutptus extitit,hæc ex annalibus habemus.Parū aūt illorū agnoſco,q̄ cęteri ſcriptores tradūt,de Hē rico III. & Cūrado. Plura abbas Spanheimius, q duo ampliſſima uolumīa de illo monaſteria ſcripſit.Dicit̃ aūt a multitudine ceruorū,referente Ia.Vuimfel. — Haſloch, Haſingē, Haflingē, Hirſau

HIRSFELT. Tullus Moguntinus epūs,Bonifacii ſucceſſor anno Dcc.iiii. condidit.Eſt aūt in Haſſiæ partibus monaſt.illud ſupra Fuldā.Illic marmoreæ colūnæ penitus in modū ſcirpi integrę,nō coarctatis lapidibus ex uno integro lapide formatæ,illic caput S.Barbaræ cōdit̃,aiūt qdā S.Bonifaciū huiꝰ nōis ci uitatē cōdidiſſe. — Hirsfelt, alii Iullus

DE LITERA I

IAZIGES de qbus multa Dionyſius græcus & Martianus ἐν περίπλῳ re ferūt,ſūt populi Vngariæ ſecundū q̊ſdā,& nō illi q̄s ſeptē caſtra dicimus & hodie Iazi dicunt̃,alii tn̄ ſeptē caſtra eſſe uolunt.Ouid.in triſt. Iaziges & colchi meteroeaqꝫ turba Getęqꝫ. Val. Flac.Increpat & ſtricto ſic urget Iazi gas enſe. Idē.Neurus & expertes canentis Iaziges æui.Strabo li. vii.hos Baſile as & Vrgos dici ait. Sūt aūt germani,ut ex Celte & aliis li.i. ꝓbauimus,hodie ſeptē caſtra incolūt ultra Vngariā (die Siber Birgen) ut Lilius & alii uolunt. Strabo Sarmatiæ populos nūcupauit,Cor. Taci.li.xiiii.hiſt.E ſarmatis Largizi bus,ſcribe Iazigibus,& idē,Iaziges obſidiōis īpatientes,qa lingnis ingruerat, ſcribe Iaziges obſidionis &c.Multa de illis Volaterranus li.vii.Ptole.Sarmatię populos fecit,ūba eius ſunt, καὶ παρ᾽ ὅλην τὴν μαιώτιδα ἰάζυγες καὶ ῥοξολανοί.i.et uſqꝫ ad totā mæotidē Iaziges ſunt & Rhoxolani. Horū meminerunt etiā Dion, Bi thynus in uita Adriani,Ptole.Lagi & Arrianꝰ græci li.i.de geſtis Alex. Mag. — Iaziges., Locus Cornelii.

IVLIOBONA a Ptole.lib.ii.ca.iiii.ta.iii.alii textus habent Viliobona ,Au ſtriæ metropolis,nūc Vienna dicit̃,hanc urbē Aeneas Syl.Flauioflauiā uocat in epl̄a ad Io.Capiſtranū,ex eo qa ipſam Flauiꝰ reſtaurauit,alii inde Vien cor rupto uocabulo dicūt,ut Iacobus Philippi Carmelitanus ait.Nā ex Flabien pri ma deciſa ſyllaba nomē ſūpſit. Quattuor illic mēdicātiū cœnobia, olī diocęſis Patauieñ.nunc ꝓprium epūm retinet.Eſt & Vienna in Gallia, cuius cæſar in cōment.Ouid.in triſt.Marlianus & alii meminerūt. Strabo iuxta Allobrogos Galliæ ſitos uoluit,de his iā nihil agemus.Volaterranus li.vii. Aeneas q̊qꝫ in epl̄a ad Martinū Maier ſcribit Flauianā dictā ab aris flauianis,de qbus Ptole. Illic ſtudiū celeberrimū cōſtituit primitꝰ Albertꝰ filius Alberti,nepos Rudol phi Habſpurgeñ.ductu Bonifacii papę anno M.ccc.xcv.Illic eccleſia S.Stefani memorabiliſqꝫ turris,quā legati Boſnenſiū pluris uēdi poſſe dixerūt,q̄ Boſnēſe regnū,ubi Caroli IIII.filia uxor Rudolphi Alberti filii collegiū cōſtituit, pluri bꝰ etiā bonis exornauit.Lego apud Antoninū de urbe Vindobona,itē Flauio iulia,uideant alii an huic urbi alii hæc poterint reſpondere. — Iuliobōa., Vienna

Iccius portus

Ingelheim

Ingeuões

Iſteuões

ICCIVS PORtus inter Belgas eſt,ut Marlianus ait,ꝓxius Oceano, Atrebatibus & Ambianis,ab Anglia xxx.mil.paſ.diſtat,ad dextrã Selandiã habet, Holandiã & Flandriã a ſiniſtra,enarrator Ptole.Caletũ eſſe dixit. INGELheim Carolus Mag.ſtruxit,ut Geblacẽſis ait,illic cõciliũ fuit anno Dcccc.xlviii. ut hiſtoria Francorũ & Lupoldus uolunt.Eſt aũt locus non longe a Mogũtia. Illic Carolus ſępe paſcha celebrauit,Vrſpgenſe teſte. INGEVONES Plynius li.4.ca.xiii.inter gña Germãiæ principaliora noĩat,& Cimbros & Teutonas eos cõplecti ſcribit.Cornel.ꝓxios Oceano,Solinus qꝙ iuxta fontẽ ſuccini dicit,cõiectura eſt hos eſſe Sarmatas.i.Polonos,Liuonos,Bructeros,Littuanos, & qdqd ultra Viſtulã eſt,inde Cherſoneſum qꝙ habitãtes,ut Danos,qs modo (Denmarcker) dicimus,nominati ab ingeuone filio Mannonis ut Cornel.in germania & Beroſus li.ii.hiſt.referunt.Mantuanus. Ingeuones rapido gens ꝓxĩa Rheno Strenue in arma ualet. ISTEVONES tertiũ gen⁹ germanorũ,ut Ply.li.4.ca.xiiii.ſcribit.Cornel.alios germanos Iſteuones dici,pter Hermiões & Ingeuones putat. Ply.Rheno ꝓxios eſſe & Cimbris mediterraneis. Hos ergo cõiectura eſt eſſe Rhenanos,hi aũt dicti ſunt ab Iſtheuone filio Mannonis,author eſt Tacitus.Sabel.li.ii.Ene.vi.& Beroſus lib.ii.hiſtoriarũ

Iuuauia Salzburg Petreia Gamanodurum.

Iuliacẽſes

Monaſt. S.Iuſti

Monaſt. S.Iacobi

Iuliana

IVVAVIA(Saltzburg) dicit̃,a iuuãdo,eo ꝙ ſal iuuet,alii a Iuuaro fluuio (teuto.die Saltz) vñ Otto li.v.ca.xxxiii. Virgiliũ quedã uocat epm Iuuauieſem. dicit̃ & Petreia,a Ptol.Gamanodurũ nũcupat̃.Hãc ciuitatẽ Iulius,uictis germanis,ac ſecundũ aliqs arcẽ ibi teuto.Helffenburg cõdidit,Attila hanc deſtruxit, uerũ a Ruberto eorũ epo anno dñi octuageſimo ſupra qngenteſimũ inſtaurata eſt. Hic epũs quẽ patriarchã nos uocam⁹,reſidet,& altare cuius ſiſe nõ uideri credũt cernitur.Aeneas Iuuauietenſẽ,& Arnimenſem dici ait, Metropolicã inſignẽ inter Bauaros opibus & auctoritate memorabilẽ urbẽ.Anto.Pi⁹ in itinerario huius ciuitatis meminit,eã Iuuauiã dicẽdo,alii etiã hãc urbẽ Budacũ dictã fuiſſe aſſerũt a Ptole. IVLIACENSES Gulcher. Iuliaci recordat̃ Antoninus,cætera uide in dictiõe Menapii.Duplices aũt ſunt,ultra Rhenum ad Vueſtualiã Pergẽſes uel mõtenſes,& citra Rhenũ ad Galliã Iuliacẽſes. S.Iuſti monaſt.in alpibus,ſtruxerũt Marchiões de Mõteferato. S.Iacobi monaſt.ꝓpe Moguntiã,erexit Lupoldus epũs. IVLIANA tento.Vuolgaſt,a Iulio condita eſt in honorem Mercurii,cuius ſimulacra Carolus Magnus ſuſtulit.

Idiſtauiſ⁹.

Iſenacum

Iſtros

Indersdorff.

IDISTAVIſus(ſi litera nõ eſt deprauata)a Cornel.in pri.hiſt.locus dicit̃ inter Viſurgĩ & colles ꝓxios. ISENACHVM ciuitas Turingiæ ab Iſide noĩat̃,cuius meminit Eobanus,nõ ꝓcul a monte Hirſelberg,q ab eodẽ poeta Horriſonus dicit̃. ISTROS urbs Thraciæ eſt iuxta Iſtrũ,ut Ply.li.iiii.ca.xi. Strabo,Ouidius in Triſt.Pomp.& Ptole.aſſerunt.Alii Iſtriopolim dicunt,Arrianus græcus Hiſtropolim Iſtriam dictã putat. INDERSDORF monaſt. a Palatino Ottone de Vibelſpach anno dñi M.clvi.auſpicatum eſt.

F

I N I

S

LIBER DVODECIMVS ET VLTIMVS Exegeſeos Germaniæ.

LVBECVM (Lubeck) dictũ, quaſi angulꝰ laudis, Lobek, Celte & Aenea teſti. Eſt aũt urbs hęc tribꝰ regnis cõtraria, ſecũdũ Aeneã, a Vicboldo duce condita, a Vãdalis Baccena noĩat̃, a Kitto principe aucta, anno Chriſti M.c.iiii. Bractuſa & Trano flumĩbus irrigua, epãtus ibi incepit anno M.c.lii. multa urbs hæc diuerſitate principũ ꝑtulit. Celtes. Inde urbs clara nitet de lumine noĩe dicta Et Lobicũ Codani fama decuſq; ſui, Angulus hęc laudis dicta eſt urbs noĩe priſco Angulũ in hũc fert̃ fluuiꝰ Drauenna ęquor. LVCIPETra Lichtẽfels, ciuitas nõ ꝓcul a Mæno. LEOPOntii iuxta Curiẽſes ſunt, teſte Marliano & Sedunẽſes, Suiceri uocant̃, hic (ut Cęſar ſcribit) rhenus orit̃. Multa Strabo li.4. Ply.li.iii. Luca.li.i. LEVCI iuxta Lingones Celtę ſunt, Seq̃nis, Mediomatricibꝰ & Treueris finitimi, ciuitas eorum epãlis eſt in lotharingia, Hec Marlia. & enarrator Ptole. teuto. die von Thol, Peutiger iuxta Mediolãos eſſe uult. Strabo ſupra Heluetios, Heduos, Seq̃nos & lingões habitare aſſerit, & li.vii. cũ Vindelicis in mõtibꝰ cãpos hẽre ſcribit Lucanus li.i. Ply.li.4.ca.xvii. LIGII populi ferunt̃ iuxta Marcomanos, Hermõduros & Cattos, ait Cornelius. Reuera hodie Vngari ſunt Marlianus author, Picus in carmine de cruce, ubi de Danubio loq̃t. Et Ligios tandẽ raptu tumefactus aquarũ. LAPONES germanos Ply.li.iii.ca.xxvi. apud Saũ fluuium eſſe ait, & lapiones dixit Strabo li.4. iuxta eos ſublimia domicilia, & in Illyrico habitare, Gallis commixtos, ab Auguſto uictos, eorum oppida Arupenũ, Metulum, Monetuum, Vendũ eſſe, & paulo poſt iuxta Iſtrum eos poſuit. De his ita Celtes qui non longe a Codano ipſos abeſſe uult, ait enim. Vltima concreti qui cernunt ſydera cœli Aeſtatis ueriſq; inopes, hyememq; perennem Perpetuas niues cœlo patiuntur inerti Inter quos memorant lapones nomine dictos Qui uitam ſpecubus ducunt, ſyluiſq; Ceruſcis. Secundum ſententiam Celtis in mari non longe ab inſulis nuper a rege Hiperboreo inuentis eſſe putarem, uerum illud ſentẽtiam auertit, quia ab Auguſto uicti ſunt, iudicẽt alii, ut forſitan hos lapones illos Lapões crediderim, hos gallos illos ſarmatas. Lubecũ Lucipetra. Leopõtii Leuci Ligii Lapones

LITTVAVIA (Littua) Sarmatiæ regio, nũc maxĩe Polonorũ regi militat, ab oriente, ſecundũ Aeneã, Polonos hẽt, regio agreſtis, paluſtris & numeroſa, uſus pecunię ualde ignotus, Hæc Aeneas. Carolus Magnus hos deuicit, horũ etiã Hermannus meminit. LIMPVRGVM in territorio Spirenſi ſitũ ẽ, nõ lõge a Landau, mõnaſteriũ in dominio de Lyningen. Hoc Lotharíꝰ dux Saxonum cũ Alberto epõ cinxit, ut Otto Friſing.li.i.ca.xiiii. teſtat̃. Cõradꝰ ſecundus erexit & dotauit, ait Lupoldus ca.ix. de zelo. Barones de Lyningen annis ſuperioribus diruerunt illud. LINGVOnes uel Lingões Heduis & Seq̃nis finitimi, ut Marliãꝰ vult. Luca.li.i. Pugnaces pictis cohibebat lingões armis. Cæſar eis prohibuit primo cõment. ne Heluetiis auxilia mitterent, multa Ptolemæus, Strabo libro quarto, Plynius libro quarto cap.xxxi. natu. hiſto. Lituauia Lĩpurg. Lingões.

Hos alii Burgūdiones aduerſus Germaniā,alii montē Peligardi Mumpelgart
uolūt.Sulpitius confœderatos eſſe Suitenſes credidit,& Belgas,montiſq; Peli
gardi meminit. Sūt q Lotharingos ꝓbauerint,ut Sabellicus & Aeneas ſyl.in
ep'lis ubi de Delphino Frācoꝝ regis filio loqt̃,q ciuitatē eoꝝ deſtruxit. De his
Volaterranus lib.vii.& Cornelius in hiſt. Galli lingua eorū(Langros) uocāt.
Nuꝑ germanice illos (die von langen docken) eſſe qdā aiebat p̄ſtantiſſimus,
cui fidem non dedi,dum referente Cæſare Vogeſus mons Lingonum ſit.
Lãtzhut. LANTZHVTTA (Landzhut) ciuitas Bauariæ,a Ptole.li.ii.ta.v.& Vin
delicorū urbs dicit̃ Inutrū. Eſt aūt condita anno dñi M.cc.viii.a Luduico duce
Bauariæ.Alii arcē illic a Luduico Ottonis filio ſalutis anno M.c.lxxviii.auſpi
Lutzel burga catā referunt.Et.M.cc.iiii.urbē hanc muro fuiſſe inueſtitā. LVTZELbur
ga defectione ſtirpis ad cæſarē deuenit, ubi marchio Badenſis Bernhardus
nunc habenas flexit,ante annos maxie cōbuſta,dicit̃ aūt a Ptole.li.ii.ca.8.ta.iii.
Romandiſſa.Hęc olim pene nobiliſſimos duces habuit,quatuor reges ſiue im
ꝑatores Ro.q etiā,Aenea authore,plus q̃ ꝑ annos centū & xx.Bohemiæ p̄fue
runt,ſicuti fuit Ioannes rex Bohemię,Carolus,Venzeſlaus,& Sigiſmundus ul
timꝰ dux,in q̃ defecit,qa ſine liberis exceſſit e uita,niſi una relicta filia Elizabet
Lunen burg quā Albertus Ro.rex duxit. LVNENBVRgū nobilis ſaxonię urbs,olim
uilla,in ciuitatē redacta,poſtq̃ Bardeiugū erat deſtructū. Villa aūt a Iulio Cæ
ſare condita eſt,& a luna dicta.Lunæ em̄ ſimulachrū uſq; ad Caroli magni tē
pora illic remanſerat.Carolus aūt ſtatuā hanc ſuſtulit,inde Ottonū tēporibus
Lotha ringia Hermannus prius dux illic monaſteriū S.Michaelis erexit. LOTHArin
gia regio Rheno & Sequano olim diffiniebat̃. LIECHTENAV oppidū
Liechten au olim ab epiſcopis Argentinenſibus muro circundatum eſt,ut annales eorum
uolunt.Eſt & eiuſdem nominis arx Nurenbergenſiū inſtructiſſima,uno milia
Longo bardi ri ab Eiſtad diſtans. LONGOBARDI olim e Scandia inſula uenerunt, q̃
in mari Codoneo eſt,ut Methodius martyr in eorū hiſtoria, & Diaconus ſcri
būt,Ibor & Aigone ducibus.Primo dicti ſunt Vinnili,& tūc tꝑis Vādali uici
nas gentes p̄mebant.Agelmūdus fœminas eorum armauit,Ligurino citante.
Crinibus ad metū p̄ſſis ſub caſſide torua Cęruleaq; coma barbā ſimulare ui
rilē. Inde in Pannoniā uenerūt,ſuꝑatis alpibꝰ,rex eorū Albunus ut Lilius ait,
Alboinus ut Otto ſcribit Vincētiā,Veronā,Mediolanū cepit,an.cc.iiii.in Italia
regnauit,ut Zach.Lilius,Otto li.v.ca.4.& alii collegerūt.Hi a longis barbis di
cunt̃,Sūt aūt Lōgobardi ꝓximi Cheruſcis,Cauchis,Cattis īferioris germāiæ
popl'is,nō lōge a Caninefatibꝰ,& Friſis,ut Marlia.ait, vñ qdā Vueſtualos &
Haſſos eos dixerūt,alii Pānonię pplū. Diacon.in uita Mauricii cęſ.ſueuoꝝ gē
tes exiſtiauit,Ptol.huic alludit li.ii.ca.x.Lilius Italię hoies eſſe ꝓtulit, ubi metro
polis ē Mediolanū,nūc(Lōbardy)dictā orā eorū refert,uide Blōdū.Verū ut
autores cōcordes reddidero,rhenū olī coluerūt uſq; ad Druſi tēpora (ut ait
Viterb.li.ii.)& eorū ciuitas Noueſiū fuit,inde lōgobardiā īhabitauerūt,deīn
ſedes mutauerūt.Otto li.3.ex Gepidis eorū originē ꝓbat.Pruniēſis totā hiſto
riam hēt, quō a Numulo uicti ſint,etiam quō anno D.xx.ſub ducibus fuerint.

LIGNAE alii Selignæ Marchiones noui ſunt. LVICENSE monſterium in oppoſito Coloniæ, fundauit Heriſbertus epũs coloniẽſis. LACENſe monaſterium Treuereñ. diocęſis, uno miliari diſtans ab Anderach, tribus a Confluentia, condidit Henricus Palatinus Rheni anno dñi M.lx. cũ uxore ſua Adelheide. Hic Hẽricus Sigefridum comitẽ Brabantię, uxoris eius ex marito priori filiũ, hæredẽ cõſtituit, qui monaſt. ad lacum condidit, & primus abbas Giſelbertus fuit de Hafflingen, Hæc ex eorum annalibus habemus. Monaſterium Lickelsheim Theogerus conſtruxit, diſtans quincß miliaribus a ſancto Georgio Conſtantieñ. diocęſis. LEVA ciuitas Brabantiæ, ubi uniuerſale ſtudium incepit autẽ anno ſalutis Dcccc.xxvi. a Ioanne duce Brabantiæ, ciuitas hęc ſatis ornata ẽ nõ lõge a Bruxella & Antvuerpio. LEODIVM Lutich, epiſcopalis urbs, ubi monaſteriũ S. Laurentii Bruno dux & Reinhardus epiſcopus anno ſalutis .1025. fundauerunt, & Stephanus primus abbas extitit, illic ciues ſeptennio ferunt furore percitos, ut tres dies in armis conſiſtant. Fuit & urbs illa a Carolo duce Burgundienſium impugnata, multa de hac Geblac.

Lignæ | Luicenſe monaſt. | Lacenſe monaſt. | Lickelſheym. | Leua | Leodiũ

LAVREACEnſe monaſteriũ Sueuiæ (Lorch) habitatio ducum Sueuię ubi in reliquiis ſacris argenteum q̃ddã tabernaculũ gręcis literis ita inſcribit.

φιλῆσαι λαμπρὸν καὶ σοφὸν τὸ τῆς τέχνης κάλλους τὸ τέρπνον, χρώματος τὸ ποικίλον

& multo pluribus, quæ ob earum pluralitatem omittam.

Lorch

DE LITERA M

MINDEn urbs epãlis, a Vitikindo duce ſaxonũ ac Carolo Magno cõſtructa, nomẽ hẽt, teſte Hermãno, germãicũ a Vitikindo inditũ. Hãc urbẽ epãlem Carolus fecit, eccleſiãcß in honorẽ ſancti Petri initiauit.

Minden

MARCBVRgũ urbs Haſſię metropolis a Marte dicta, olĩ uilla, ut hiſtoria B. Elizabet mõſtrat, in cuius honore eccleſia dedicata eſt, Lanus p̃terfluit. Abbas Spãhei. Marcburgũ a Marcomero marcomeri xxvi. regis Francorũ filio noĩatũ & erectũ fuiſſe collegit, memĩt & illius Hunibaldus. Ptole. hãc Amiſiã noĩauit. MONS Martis Zum Berg, Vueſtualię urbs, a marte dicta, olim tm̃ ab armigeris inhabitata ẽ, tria illic altaria ad noſtra ſecula p̱uenerũt, q̃ olim marti erãt initiata. MOGVNTIA (Mentz) a Celte, Peutigero, Ligurio. ac Ottone dicit̃, Mogũtiacũ Hermola9. Et diuus Hierony. Ammianus li. xvi. & Tacitus uocãt. Ptole. Neouagũ li.ii.ca.8.ta.3. appellat. Dicit̃ aũt a mogano flu uio & Cia, q̃d Aeneas Syluius, Greſmũd9 & Ligurin9 uoluerunt. Celtes li.3. odarũ. In urbe cui nomẽ dedere Moganus & Cia patruus ãnis. Idẽ li.ii. Rhenus antiquã rigat altus urbẽ Quæ micat multis opibus uetuſtis Cui mænus rheni ſociatus undis Noĩa p̄ſtat. Vrbs hæc multa aduerſa habuit, ab Hẽrico ſemel obſeſſa ẽ, q in uĩcula eorũ ep̃m iecit. Diu9 Hierony. ait mogũtiacũ nobil' q̃ndã ciuitas capta & ſubuerſa ẽ, & in eccleſia multa hoĩm millia trucidata legũtur. Ferũt S. Bernardũ rheno appuliſſe, nõ uero urbẽ ĩtraſſe, uerũ ſępius ip̃am caſuram p̄dixiſſe. Hæc ab ep̃o & ducib9 capiebat̃, ac oĩs eorũ ptãs iuri ſacerdotũ ſuccubuit. Hãc troian9 q̃dã Mogũti9 cõdidit (Carino ſcribẽte) dein a Druſo debellata eſt, q eã poſtea reſtaurauit, ut adhuc in modũ piræ machĩa oſtendit̃.

Marcburgum | Mõs martis. | Mogũtia | Alii Neomagum

VI ut Otto li.iii.ca.4.Peutiger.Cornelius molē ſcribit ad roborādū Rhenū ibi factā ſub imperio Neronis.Celtes huius meminit ī amorum libro. Inter quæ Druſi ſtant ardua buſta Neronis Clara a Germanis nomina primus habes. Molē hanc inceptā a Druſo,reſtaurauit Luethus ductor Ro. exercitus, poſt tres & lx.annos,ut Cornel.collegit.De repatione Moguntiæ etiā Hunibaldus multa ſcripſit.Carolus q̃q; trans Rhenū pontē illic cōſtruxit,ut Geblacenſis aſſerit,quingentorum paſ.lōgitudine,q incendio paulo poſt periit.Fuit illic conciliū dum aduerſus Francos Carolus meditabat̃,ut Rhegino Prunień.Geblacenſis & Lupoldus indicauerunt.Eſt aūt urbs illa Rheno appoſita,ea parte q̃ Galliæ Belgicę attribuit̃,ait Hermolaus.Eſt & magna ciuitas,fortis & ſpiſſa,tū populoſa,ea parte quā Rhenus cingit,ex alio uero latere rarū habitatorē hēt, in īmenſa longitudine,in lato anguſtior,neceſſitas.n.latū deſignauit.Hęc Otto Friſing.de rebus Fœderici li.i.ca.xiii.cuius uerba noſtro æuo decoxerunt. Illic conciliū celebrabat̃ anno dñi Dccc.xlviii p Luduicū,ubi Gotſcalcus hæreticus eſt cōuictus.Et poſtea alterū āno Dccc.lii.Inde Leo papa x.& Hēricus III.anno M.li.ibidē conciliū habuerunt,referēte Lupoldo ca.xi.de zelo.Plura Volaterranus li.vii.Eſt ciuitas apud Antoninū Piū in Itinerario dicta Nouiomagum, Inter Argētoracū & Bingiā,quā doctus auctor moguntiā cōiectauit,licet alii Nouiomagū in Gelria poſuerunt. MARCODVRū Vbiorū uicum apud Corneliū Tacitum in hiſtoriis legi,Marlianus tranſrhenanum eſſe perhibet.

Alii Nomōagiū. *Marcodurum*

MASONIS monaſterium prope Rhenum (ut Conradus Peutinger uir apprime peritus ſentit) a maſone duce Sueuorum conditū ē.Vallis autem maſonis ab alio dicitur,cuius in Odilia noſtra mentionem habuimus. MORAuia regnum olim,Vngaros,Bohemos,Ruſſanos complectebatur,ibi marcomani Sudini habitabant, ut ex Ptolemæo Aeneas elicit in Europa ſua.In hiſtoria Bohemica Morauiam trans Danubium eſſe ait,& ad orietem Vngaros & Carpatum,ad meridiem Auſtriam,ad occidentem Bohemiam,et Schleſos ad ſeptentrionē tenere affirmat.Populus illic ferox,& rapinę auidus,teu.merher, a mora ſecundum aliquos dicitur,Aeneas iam marchionatum ſcribit eſſe,epiſcopatus illic ſummus Olomicenſis eſt.Rhegino Pruniēſis regni morenenſiū (ut ipſe ait) ſæpius meminit,urbs illic Bruntia & Olmuntium,ſiue Olmicenſis urbs Volgradenſis dicta. MVLBRVN Sueuiæ monaſterium ditiſſimū, extructum olim a fratribus de Neuenburg,qui huc tranſlati ſunt,unde adhuc abbas Noui caſtri huius uiſitator (ut ita loquar) exiſtit.Hęc Iacobus Vuimphelingius. MOSMINSTER monaſterium Alſatiæ a Priminio extructum aiunt annales Argentinenſium,qui fuit illic epiſcopus,referente Abbate Spāheimio. MISNA ciuitas miſnenſium,a quo nomen regio habet,Aenea autore,ibi cathedralis eccleſia. Ptolemæus Lupfurdū dixit.Peutinger (ſi bene memini) ex Orobiorum ſtirpe ipſos deducit,epiſcopatum hunc Otto primus fundauit,ut ait Lupoldus capite nono de zelo.Hanc ciuitatem Albis diuidit.

Maſonis monaſt. *Morauia* *Mulbrun* *Moſmunſter* *Miſna*

MORECK a Ptole.Morecla dicitur. MARSſigni terga marcomanorū & Quadorū claudunt,ait Taci.hos Vngaros putāt.Ptol.marigos eos nomiat.

Moreck *Mars ſigni*

MARSACES (ut Marlia.ait) Batauis & Caninefatibus, Tungris ꝓximi, Marſaces
multa Cornelius.Enarrator Ptole.Marſacos dixit,Plyni⁹ Marſacios li.4.ca.xv.
MONTEregiū (Kungſpurg)Franconię urbs,ab Vdalrico duce Carin Monte
thiorū cōditū ē,ſupatis Vngaris & Tartaris,ait Aeneas ī hiſtoria Bohemica. Regium
MVLHVSEN deſtructū eſt p̄ Argētinēſes & Rudolphū anno M.cc.lxi. Mulhusē
ut eorū annales dicūt. METIS ciuitas olī galliæ,nūc germāię(Metz)ut Cel
tes iii.odarū lib.ſcribit.Antonin⁹ Metēſes uocat,Marcellinus li.xvi.Medioma
trices uocat.Rudolf⁹ Agricola in ep̄lis,& Lotharingię clarū oppidū(ait)natu Metis
ra munitū,ſilr & Peutiger.Strabo li.viii.Ply.li.4.ca.xvii.Cæſar eā Mediomatri
cā noīat,& galliæ urbē.Ptole.li.ii.Dinoduro nomē ei tribuit.Marlianus inter
Belgas & Treuerēſes urbes eſſe uoluit.Dicta aūt eſt a Mœtio q eā fundauit,
a Iulio cęſare deuicta ē.Hui⁹ uerſiculi inciſionē aiunt apud ipſos fuiſſe. Tēpe Medio
q̊ Gallis Cęſarq; ſua ītulit arma Tūc Mediomatricam deuicit Mœti⁹ urbem matrices.
Alii a tribus ciuitatibus ei nomen Mediomatricę,quia media ſit inť Treuerī
& Tullum, ut annales noſtri dicūt.Hic olī Frāci habuerūt māſiōes,ut Cremo- Alii Tul-
nenſis ait,Hieronymus in ſup.Euſebii filium Clodouei regno partito,huc cō- lium.
ſediſſe ſcribit. Hēric⁹ hāc urbē obſedit āno M.xi.ut Geblaceñ.placet,prim⁹ eo
rū epūs Clemēs fuit,q ex Clemētis papę iuſſu ibi p̄dicauit.Alii a Frōtōe chriſti
anos factos dicūt(ut Cremonēſis)Alii theodericū primū epm illic aſſerūt.Cle
mēs eccleſiā S.Petri & Stephani extra portas cōſtituit. MARCOMANI Marco
uno.m.qa a Celte oda ii.corripiť.Statius.Quo modo marcomanos poſt horri mani
da bella.Celtes Marcomanos Gepidaſq; petit.Claudia.in Stylicone marcoma
nos ſueuoſq; notet.Plura de illis Eutropius,Iulius Capitolinus in uita Antoni
ni Pii.Strabo li.vii.Cæſar lib.i.Euſebius in Auguſti uita.Cornelius olim Boios
eorū uirtute expuliſſe,nouaſq; ſedes acqſiuiſſe collegit.Hi aūt ſunt iuxta Her-
mōduros & Variſcos ſecūdū Corneliū,unde authores Pānoniæ populos eos
arbitrati ſunt.Ptole.ipſos poſt Rhenū li.ii.ca.x.poſuit,cuius dicto ductus Aene
as Syluius putat,ubi nūc Moraui ſunt(die Merher)olim marcomanos dictos.
Marlianus econtrario iuxta Heluetios ipſos ponit,& mōti Iuræ ꝓxīos.Eutro
pius li.vi.Volaterranus li.vii.Mantua.contra uſum aliorū ſecundā & tertiā pro
duxit,m & n aliqñ duplicando,ait.n.Quot ardentes tibi marcōmanna iuuet⁹.
Hi olim a Cæſare detrudebāť inter Drau & Danubiū,ubi hodie ſunt,ex q̊ pa
tet eos alia loca olim inhabitaſſe. MENAPII populi germaniæ inferioris,ſi Menapii.
mul cū Vſipetibus exacti ſunt,ut Cæſar lib.4.refert,Cæſar hos uicit,ut lib.iii.
ſcribit.Sunt autem Belgæ Treueris,Condruſis,& Arduennæ ſyluæ proximi
Vbiis & Sycambris,ut ait Marlianus,Strabo libro quarto ad utranq; Rheni
ripam illos ſitos eſſe aſſerit. Cęſar libro ſexto comment.Eburonibus finitimos
uult,Strabo nouiſſimos. Ex cęſare ergo & Marliano Iuliacēſes eſſe collegim⁹,
(Gulcher) & ex ſtrabone,qa nouiſſīos dixit Brabātios faceremus.Ply.eoꝝ me
minit li.4.ca.xvii.Sabel.li.v.Ene.vi.Volaterra.li.vii.De illis Oroſius lib.vi.ca.vii
& quia ad utranq; Rheni ripam ex Strabonis ſententia conſederuntꝰ Cleuen
ſes,Iuliacenſes ac Gelrenſes dici merentur.

MONA inſula Rheni(ut Marlianus ait),ꝓxīa Holādię & Friſiæ tū Gelrię,
Mona alii Monaſterienſē putāt,uide Tacitū.Lilius Britāniæ & Angliæ inſulā refert
ſic dictā,epātum huic Carolus aduexit,refert Lupol.ca.ix.de zelo.Cornelius ī
hiſtoriis Monā inſulā incolis ualidū receptaculū dixit,hos Paulinus Suetoniꝰ
murbach debellauit,dū contra Britānos ꝓfectus fuerat. MVRBACH monaſt.in al
ſatiæ finibus,dioceſis(ſi bn̄ memini) Baſilienſis,Priminius cōſtruxit,teſte Spā
heimio. MASSAGETAE populi Scythiæ,Claudia.in Ruffinū primo.Et
Maſſagetæ q̄ cornipedes in pocula uulnerat audax Maſſagetes,hos nūc eſſe Alanos Am
mianus Marcel.ait.Valerius.Flaccus Thyrſagetes dixit, Tum uada Thyrſa
getas gelida liqſſe ſub arcto. Ammianus q̄ eos Alanos eſſe dixit,ſequutus eſt
Pharaſmanū græcū auctorē apud Dionē Bithynum in uita Adriani cæſaris.
Magdenburg MAGDENBVRGum Saxōiæ metropolis eſt,a Ioanne Capnione,uiro
undecunq̧ doctiſſimo Dmoadū Pirgū dictū,in epl'a ad Ioannē ex Lupis de
Hermeſgrun.Dicit̃ aūt a gręca dictione,dmoades.n.puellas ancillares gręciſe
runt,q̄s ꝑ aphæreſim ſeu Endiā prima litera ſublata Maid dicimus, & πύργον
pyrgū Burgū,ut πύξος buxus.Hæc ille.Ecce q̄ pulcherrīa utriuſq̧ linguæ con
uenientia in illo nomīe,δμωὴ δμωῆς ancilla dicit̃,uel δμωΐς δμωΐδος καὶ δμωάδες
miniſtræ ſunt.Aeneas Syl.Magdenburgēſem uocat,& Virginopolim metro
policā inſignē urbē inter Saxones,opibus & authoritate memorabilē ſcribit.
Magdēburgū Otto primus cōdidit,ductu eiꝰ coniugis Edithæ reginæ regis
Echtmundi Anglorū filiæ,ibi & ſepulta eſt,īqt Lupoldus ca.xiii.Magdaburg
dicta etiā eſt Parthenopolis,a Venere(q̄ ibi parthen.colebat̃) urbs Saxōiæ
ad Albim ſita,Otto ciuitatē auxit,& ibi requieſcit,ut uult Otto Friſin.li.vi.ca.xx
Ligurinus Virginis urbē dixit,ἀπὸ τῆς παρθενικῆς ἢ παρθένου.i.a uirgine,ἢ ἀπὸ τοῦ παρθε
νῶνος uirginū habitatione,καὶ τῆς πόλεως ciuitate.Ptole.μοσουιον(ſi litera nō eſt falſa)
li.ii.hāc urbē Moeuiū dixit,illic ſedes epālis a Carolo fundabat̃.Albertus primꝰ
epūs,ab Ottone anno Chriſti CCC.ſupra noningēteſimū trāſlatus eſt epātus
ex Lipſia. Hic Otto(ut Aeneas ait) eccleſiā condidit,ubi corpus S. Innocētii
recubat. Lupoldus ca.ix.de zelo Ottonē filiū Henrici primi epātum hic fun
daſſe aſſerit,& p̄diis multis ditaſſe,Et cap.xii.idē Lup.Ottonē(ſcribit)a Rudol
pho rege Galliæ & Francię impetraſſe corpus S.Innocētii martyris,& huc de
tuliſſe,etiā corpꝰ S.Mauricii.Inde anno Dcccc.lxiii.corpus S.Gerontii huc trā
tulit.Sequenti inde anno auro & gēmis ciuitatē auxit,Hæc Lupoldus.Celtes ī
amorib.Eius & ad ripas Magdeburgū nobile ſplēdet. De ſeptē ſacris ædibꝰ
una nitens.Condidit hanc Cæſar primus q̄ dicit̃ Otto. MORINI(teutoni.
Morini Terrenſenſer)Marlianus ipſos Atrebatibus ꝓximos eſſe ſcribit,& Ambianis.
Strabo li..iiii.Menapiis.Pōp.Mela li.iii.hos Gallos eſſe īfert,& in ultīo termīo
ſitos ſinus Genſoriaci,vn̄ Virg.viii.ęnei.Extreīq̧ hoīm Morini,horū urbs ter
uana dicit̃.De illis Iaſon Maius in orōnibus Lilius,& Ptole.lib.ii.Taruantiā &
Brugim ciuitates enumerat,Sabel.li.v.Ene.vi.hos ait uocari Tornacos.Hiero
Martinopolis nymꝰ multa mala eos ſuſtinuiſſe refert,nec pauca Pōp.Me.li.iii.Ptol.τοὺς μορινοὺς
uocat. MARTINOPOLIS Saxoniæ ciuitas,hæc ab Hunnis uaſtata,ab

Henrico II.anno dñi IIII.iterũ erecta eſt. Aeneas Syl.a Marte hanc appellatio
nẽ ſumpſiſſe uult.Ligurinus li.primo. Ad illã Quã Martinopolim uocat in-
cola teutonus urbẽ. MYSIA uł Mœſia(auctore Oroſi.li.i.ca.xxvi.a meridie Myſia
Macedoniã,ab Africo Dalmatiã,ab occaſu Iſtriã,a Circio Pãnoniã continet.
H9 accolę a religiõe nõ amoti ſũt,ut Strabo li.vii.& Poſſidoni9 ſcribũt,cibo,ca
ſeo & lacte ueſcunť,ob deorũ culturã dicti ſunt οἱ καπνόβατοι fumi conſenſores.
Poſſidonius ab animãtibus abſtinere ipſos aſſerit.Homerus eminus pugnare
eos & enſiferos noĩat.Poſſidonius uero cominus.Homer9 & Dionyſi9 Thra
ciæ populos Myſos aſcripſerunt,uide Strabonẽ.Põp.Mela li.iii.fluctibus ĩpe
ditos aſſeruit.Eſt aũt duplex Myſia,ſupior q̃ Seruia nũcupať,iacet ad orã Põ Seruia.
ti,cuius ſecundũ Ptole.ciuitas rhetiaria.Bulgaria uero inferior ut Lilio placet, Bulgaria.
et illa Turcia hodie appellať,eius ciuitates Odeſſus & Oeſtus.Myſi a Cimbris
originẽ habuerunt,ut ait Capniõ noſter in epła ad Fœdericũ III.Hi inde Troi
anis auxilio uenerunt,ut apud Homerũ li.x.Iliad.liquet,qui Homerus ibidem
τοὺς μυσοὺς uocat,ἀγερώχους.i.ſtrenuos.Idẽ eorũ ꝓprietates declarauit li.xiii.cũ ait
θρακῶν καθορώμενος αἶαν Μυσῶν τ' ἀρχεμάχων, καὶ ἀγαύων ἱππημολγῶν, γλακτοφάγων,
ἀβίωντε, δικαιοτάτων ἀνθρώπων. Thracũ reſpiciens terrã Myſorũ cominus pu
gnantiũ,illuſtriũ eq̊s mulgentiũ Lac comedentiũ,non ſumptuoſorũ.ſ.tenuis
uitæ & duri uictus, iuſtiſſimorũ hoĩm. Iornandes in li.de Getis ſcribit, Tele-
phũ Herculis filiũ Mœſiã primo ĩcoluiſſe,& Mœſiã hẽre ab oriẽte Danubii
hoſtia,a meridie Macedoniã,ab occaſu Iſtriã,a ſeptentrione Danubiũ,& pau
lo p9 hanc appellari minorẽ Scythiã. Dion hiſtoricus græcus in rebus Geticis
ſæpius huius regiõis meminit. Val.Flac.Comitũq; celer imitator eq̃rũ Mœſ9.

MONACVM (Munchẽ) urbs Bauariæ,ab Atterno cõdita,a Luduico Monacũ.
quarto ampliata eſt,iuxta Iſarũ ſita,reducta inde p Erneſtũ.Ptole.hanc Abadi
acũ uocat.Huius urbis meminit Sigebertus.Tẽpe Ottonis primi p Henricum
Bauariæ ducẽ Monacũ inceptũ eſt,tpe uero Alberti ẽpi duo parrochia habu
it.Vrbs hæc ſub germãiæ ciuitatibus principibus ſubiectis,pulchritudine arcẽ
ſibi uendicat.Sunt tñ q̃ primitus ſalutis anno M.c.lxxv.muro hanc urbẽ inueſti
tã fuiſſe ab Ottone duce Bauariæ ſcribant.Xenodochiũ uero illi9 anno M.cc.
viii.auſpicatũ fuiſſe ferũt. MEDIOLANVM a Plynio dicit̃,urbs Italię, Mediolanum
ſecundũ Ligurinum ac alios a Sueuis Senonibus cõdita, ut Liuius li.v.dec.i.
aſſerit,q cũ Belloueſo Gallorũ regi ꝑfecti ſunt.Gotfridus Viterb. tpe Troiãi
excidii hãc ĩitiũ ſũpſiſſe refert.Alii a Iano filio Inſubris,alii a rege Perſarũ.Peu
tinger a Gallis,cũ Liuio,multa Blõdus,gręce μεδιολάνιον non Italiæ ſed germa
niæ ciuitas eſt,nõ illa de qua nunc dicitur.In inferiori.n.germãia q̃dam in loco
olim ſita fuerat,ut nup ex literis Peutingeri ad me datis accepi.Sunt q hãc uul
gari lingua Minſter nuncupent. MARCENSE monaſt. S.Amandus ſtru Marcẽſe. monaſt.
xit,ut eorũ habent annales. MONS gratiæ monaſt.ordinis S.Brigittæ nõ
ꝓcul ab Altdorffenſi Nõricorũ ciuitate,a Catharina de Pomeria extructũ eſt Mõs gratiæ.
Illic eccleſia ſatis ampla,q̃ moniales ac fratres ſepat. Inhabitať.n.monaſt.illud
ab utroq; ſexu,uerũ maius ius monialibus eſt cõceſſum.Horũ monaſteria pau
ca in Germania ferunt.

Martia nopolis

Marię vi ridarium

Mediola nenſe mo naſteriũ

MARTIANOPOLIS famoſiſſima urbs,Mœſiæ metropolis,a Traiano ędificata,ac noĩata ẽ a Martia ſororis ei⁹ puella,q̃ lauãs illic ꝑdidit annulũ.Hęc Iornandes,& Dion græcus meminere,& illius urbis Suidas in dictione σκύθαι MARIAE Viridariũ,Marien vuerdt,monaſt.p̃monſtratenſe, in honorẽ B.Virginis conditũ ẽ ãno M.c.xxviii.ab Hermanno de Knick,ꝓpter occiſionẽ ducis Gelriæ Florentii primi, uenerunt huc fratres de Lauduneñ. MEDIOLANENſe monaſt.in Lotharingia ſan.Luduin⁹ dux,& poſtea monach⁹ fundauit,ut eorũ annales hñt,fuit hic Luduin⁹ epũs Treuereñ. & poſtea monachus.

DE LITERA N

Noua Troia

Nerui.

NOVA TROIA(teuto.Feldtkirch) Alſatiæ locus,olim magnitudĩe non inferior Argẽtina,tpe Dagoberti,q illic horas ſuas deſcripſit, cõſtruebaṫ.Hęc anno M.xxii.ab Henrico deſtructa eſt,& ſemel a Carolo,ut Geblaceſi placet. NERVI Galliæ populi,magnæ uirtutis & ferocitatis,ait Cæſar li.ii.belli Gallici,apud hos Cęſar in tã magno diſcrimĩe fuit,ut prius nunq̃ ſicuti li.vi.de ſe aſſerit.Luca.in primo. Nimiũq; rebelles Neruius, & cæſi pollutus ſanguine coctæ.Cæſar,Lucanus,Oroſius,Liuius,& ſupra Liuiũ Florus li.c.iiii. Neruios dixerunt.Strabo & Ptole.Ruſios,Plynius li.4.cap.xvii.cũ Cæſare.Siſr Hermolaus,niſi fallor Eutropius li.vi.Tornacos a Cęſare uictos ſcribit,Sunt.n.Tornacenſes in regno Frãcorũ,authoribus Marliano & Sabellico li.v.Enea.vi.Sulpitius iuxta Triuſgros illos poſuit.Strabo lib.4.iuxta Menapios,& Germanos noĩauit,Cornelius de illis li.xix.hiſt.Oroſius li.vi.ca.7

Niſſa.

Nigrum Caſtrum

Neuvuy ler.

Neuen burg

Netvuyſ ſenburg

Nouien tum.

NISSA urbs Scheſiæ, ad Niſum fluuium cõdita,unde appellationẽ ſumpſit.De Niſiis Appianus in bello ciuili,an hos an alios uelit;curioſi diſcutiant, ego apud Appianũ Myſi legerẽ. NIGRVM Caſtrũ (Schvuartzenburg) a Ptole.Tiraſpolis dictũ eſt. NEVVYLER monaſt.anno Dc.fundabaṫ,a Sigebaldo epo Metenſe ordinis S.Bñdicti,inde anno M.cccc.xcvii.tp̃ibus Alberti epi Argentineñ.& Alexandri VI.papæ authoritatibus,in eccleſiã collegiatã translatũ eſt,Hæc Iac.Vuimphelingius,Abbas tñ Spanheimius a Primonio cõditũ uult. NEVENBVRGENſiũ ꝑdia multa ſunt, eſt.n.monaſterium Ciſtercieñ.ordinis,in fundo Lutzẽburgeñ.ſitũ,anno dñi M.c.xxviii.cõſtructũ,ut Vuimphe.ait,cuius fũdator extitit Hẽricus cões.Eſt & Auſtriæ locus ita dictus,quẽ filius Lupoldi condidit.Nuenburg monaſt.apud Heidelbergã,Anshelmus abbas Lauriſſenſis ductu Palatinorũ erexit. NETVuyſſenburg Turĩgiæ caſtrũ,a Netuigo duce fundatũ eſt,ut eorũ annales aſſerũt NOVIENTVM Eberſteinmunſter,locus Alſatiæ,cuius ſitũ in Odilia noſtra deſcripſimus.Horũ annales dicũt locũ hũc noĩatum olĩ Steinbach.Iuli⁹ cõpoſitis Gallorũ reb⁹,hic aras Mercurio cõſtruxit,quas S.Maternus dirruit, & ita Nouientũ dictũ eſt.Inde eremus illic ſanctiſſima horruit.Dagobert⁹ eos affecit multis diſpẽdiis,unde filiũ in uenatiõe ꝑdidit.S.Theodatus epũs amœnitate loci captus,illic cõſedit,& Ethiconẽ diuæ Odiliæ patrẽ,furore ꝑcitũ, & filii ꝓprii interfectorẽ,ad pœnitentiã cõpulit,unde Ethico eccleſiã illic S.Mauricio fundauit,dotauitq;,monaſteriũ,cuius ferebaṫ primus abbas Childeric⁹,

Francię rex, huius opibus monaſteriũ fuit auſpicatũ,inde Erhardus,cuius tp̃e
S.Odilia non minori ſumptu illud locupletauit,inde Benedictus abbas multa
priuilegia a Carolo & Pipino nactus eſt. NVRTINGEN caſtrũ Rudol/ Nurtin
phus Habſpurgeñ.erexit,ut Hermãnus ſcribit. NOVESIVM alii Noue gen
ſum ciuitas rhenana,quatuor miliaribus a Colonia diſtans,teuto.Neuſz,Marli Noueſiũ.
anus Nuſſiã uocat in Cleuenſi ducatu,cuius & Tacitus memĩt.Enarrator Pto
le.Colonieñ.diocęſis eſſe ſcribit.Illic filiã Burgundiæ regis ſibi copulauit Maxi
milianus matrimonio.Tacitus li.xix.hiſt.de illo oppido.Apud eundẽ nõ lõge
ꝓſpere certauit Ciuilis ductor.Meminit huius loci Anto.Pius,Ptole. νοουσισορ
dicit,latine ꝑ æ. NANTIVM (Nanſen) Lotharigiæ ciuitas,ubi dux Bur Nantiũ
gundiæ occiſus eſt,ut ſcribit Rud.Agricola,Anto.Pius Naſiũ dixit in itinerar.

NIDERMINSTER a Mantuano ep̃o cõſecratũ eſt,ſedis apl̃icæ legato, Nider
anno dñi M.c.lxxxiiii.ibi crux ex lamiis argenteis,multa laco.Vuimfeling. in minſter
catalo.Eſt aũt in radice Vogeſi conditũ illud monialiũ cœnobiũ ab Ethicõis
poſteris,a diua odilia locupletatũ,Guitlinda ibi abbatiſſa prima floruit.Multa Naſſau
in Odilia noſtra de illo. NASSAV Anaxona a Ptole.dicit̃,nobiliſſima ꝓ Northu
genies,impatoribus etiã decorata. NORTHVSEN monaſt.Mechtildis ſen
regia cõdidit in honorẽ genitricis Mariæ,& S.Crucis,ubi & ſepulta eſt,ut pla Neobur
cet Lupoldo ca.xiii. NEOBVRGVM teuto.Minchen Neuenburg in ho gum
norẽ S.Martini in Colonia Gero ep̃us Colonieñ.ſtruxit,ut eorũ annales hñt. Monaſt.ĩ

Monaſteriũ in Nigra ſylua S.Georgii erexit Hezilo,cũ fratre Heſſone,in nigra ſyl/
diocęſi Cõſtantienſi,primus abbas Vuilhelmus ferebat̃. S.Nazarii monaſt. ua.
in Loriſſa diocęſis Moguntineñ.ſtruxit Camber nomĩe comes tẽpore Caroli. S.Naza

NICOPOLIS Mœſiæ urbs iuxta Iacriũ fluuiũ conſtituta,notiſſima deui rii monaſ.
ctis Sarmatis a Traiano inſtaurata,& a uictoria dicta νικόπολις,hęc Iornãdes. Nicopol'

DE LITERA O

OTTENBVREN monaſt.Sueuiæ,ꝓpe Memingen, ab Ottone Sue Otẽburẽ.
uiæ duce cõſtructum eſt,a q̊ nomẽ habet, alii Itenburen,haud pauca
Vuimfelin.de illo collegit. OSOPHONIS Caſtrũ (Offenburg) Oſopho
ab Oſophone Anglo cõditore nũcupat̃ oppidũ,uidimus hui⁹ monetas noſtro nis caſtrũ
ſeculo adhuc ſupeſſe. OGDOLAPIS Pannonię urbs,a Strabone li.4.col/ Ogdola
ligit̃,ubi Saũ fluuiũ accipit. ONAE inſulæ maris ſeptentrionalis,de qbus pis
Ply.li.4.& Lilius plura referunt. ODEMERSHEIM diocęſis Traiectẽſis Onæ
eccleſiæ eſt, ab Odemaro Francorũ rege nomẽ accepit,a q̊ & cõdebat̃, Huni Odemerſ
baldo teſte. OESBRVCH monaſt.S.Laurentii cõdidit Gotebaldus ep̃us heim.
Traiectenſis. OSSENBVRgũ Saxonię ciuitas,a comitibus de Engern eri oesbruch
gebat̃,auctore Hermãno.Alii a Iulio cæſare hãc urbẽ inceptã eſſe ꝑhibent, ut Oſſen
annales ſaxonũ.Carolus illic eccleſiã in honorẽ S.Petri,Criſpini ac Criſpiniãi burgum.
cõdidit.Ferunt hanc a pelle bouina dictam,qbus urbs hæc fuerat circundata.

OLDENBVRGum ſaxoniæ urbs,a Carolo inſtaurabat̃,eccleſiã illic ĩ ho
norẽ Sã.Ioãnis Baptiſtę dedicatam,Adalgargus ep̃us ſacrauit,Ferebat̃ ciuitas Olden
hæc olim inter Vãdalos iuxta mare,multa de iſta Hermãnus ſaxonũ ſcriptor. burgum

GERMANIAE EXEGESEOS
DE LITERA P

Polonia POLOnia ſarmatiæ pars a Boleslao duce clariſſimo nomen accepit, q̃
primi Ottonis tp̄ibus regioni huic p̄fuerat, referente Aenea. Hæc ꝓ
uincia primitus a Zechio eius fratre ĩhabitabat. Cõtinet aũt Polonia
ab oriente Viſtulã, a ſeptẽtrione Rhoxãos & mare ſcythicũ, a meridie ſyluas
Bohemiæ. Eſt aũt huius terrę natura munitiſſima, ut placet Radeuico in prĩo
de geſtis Fœderici lib. Ligurinus Schleſos a Polonis Oderã diſcernere ſcribit
et paulo poſt addit. Hos populos (ut fama tenet) a cardĩe primo Solis et ęſti
uo phœbeæ lãpadis ortu Hãc rapidã curſu ꝑlabit̃ Odera partẽ Tangit, ab
arctoo Suitici maris æſtuat ora Fluctus, & indomiti ſedem poſuere Rhuteni,
Anchiale Hæc regio Sclauos amplectit̃ atq; Polonos. Aiunt poloniã Anchialẽ dictã ab
Appolloniatis, & p̃cipue ubi mare geticũ reſpicit. Ouid. uecta ꝑ Anchiali mœ
nia findat iter. Meminerunt & huius loci Ammianus, Ptole. Põpo. ac Strabo.
Pomeria POMERIA ducatus eſt, cuius meminimus li. iii. in cap. de marchiõib⁹ Brã
denburgeñ. cuius ciuitates ſunt Gripſualdia, Roſtochiũ. Fuit hæc regio primi
tus a Zechio inhabitata, cætera Aeneas hẽt. PATAVIVM germaniæ,
Patauiũ Paſſau, Bauariæ urbs epãlis p̃clara, inter Danubiũ & Aenũ ſita. Suꝑ Aenum
pons eſt q̃ngentis paſ. ligne⁹, ſedecĩ arcus cõtinens, urbiſq; partes annectens.
In medio diui Stephani tẽplũ poſſidet, ubi ep̃i ædes trans Danubiũ. Duę arces,
unũ in cacumine, alterũ in radicibus ſitũ. Hæc oĩa Aeneas in ep̃ſa ad Capiſtra.
Pforcen PFORTZHEImiũ alii Portã dicũt (Pfortzen) Sueuiæ urbs p̃clara ĩ mar
chionatu Badenſi, a Phorce phorcys ex Eurial. filio nomẽ hẽt, cuius Homer⁹
memĩt ita dicẽs. Phorcys ille phrygũ ductor fuit Aſcaniuſq;. Hic ergo Phor
cys Curſicę rex, inter hercyniũ & Danubiũ ꝓfectus, tuguriũ a ſene inhabitatũ
repit, a q̃ certus erat, flumen ꝓximũ Aeneæ (nos die Ens) noĩe dici. Oraculo
itaq; gaudens, ob amorẽ Aeneæ ducis urbẽ ad flumẽ cõſtituit, quã & Pforcẽ
dixit. Hæc Capnion Pforcenſis p̃ſtantiſſimus auctor, primo de Verbo Mirifi
co uolumine ſignificauit, ob cuius p̃ſtantiã Picus ille mentionẽ illius urbis fecit
illo diſticho. Et Phorcen latiæ donatus lumine linguæ Cui ſacrũ triplici cele
bratũ eſt dogmate nomen. Scripſit de urbe illa Hermannus chronicus. In illa
ciuitate Rudolphus Sueuiæ dux contra Henricũ IIII. elect⁹ eſt in regẽ. Olim
hæc etiã ad Sueuiæ ducatũ attinebat, mortuo uero Cõradino ultimo Sueuorũ
duce, ad marchionatũ deuenit, alii Fœdericũ primũ Hermanno marchioni ur
bẽ illã contuliſſe uolunt. PORRENENſis urbs Vãdalorũ in Sclauonia ab
Porrenẽſis Ottone prĩo epãtui dotata eſt. PADEBORNEN. ciuitas Vueſtualię epãlis
a Pada fluuio ſub altari ſcaturiẽte appellationẽ retinet, ut ait Hermãn⁹ Becmã
Pade born. nus. Fuit illic incẽdiũ maxĩm anno M.D.vi. Crucẽ huc Otto II. detulit, lx. mil. au
reorũ æſtimatã ſexcentarũ librarũ grauitate menſuratã. Hic reliq̃æ S. Liborii
Plĩtburg. Cenomãni, & aliorũ choruſcant. PLINTBVRG caſtrũ regis Vngarię iu
Phenni xta Budã dictũ fuerat. PHENNI (Cornel. ſcribit Fenni) iuxta ſarmatiã ſũt,
teſte Tacito ĩ germãia, q̃ dubitat an germãis an ſarmatis eos aſcribat: Hodie
uero germãi & Pruteni ſũt, die võ Preuſſen, teſte Volaterrano li. vii. Sunt qui
Bohemos illos ſiue Morauos uelint.

PHARODINI Meckelburgẽſes eſſe ꝓhibentur a Marſcalco doctore. PEGAVMENSE monaſt.teuto.Pegau,Egbertus Marchio Saxoniæ,in honorẽ S.Iacobi auſpicatus eſt. PETRI Dom9,Petershuſen,cõſtruxit Gebhardus epũs Cõſtantieñ.frater Bertholdi de Zeringen,ut Nauclerus & Tritemius uolunt. PRISNIZA a Ptole.Arſeniũ. PACHEL burg Boleatũ PHANESII Oceani ſeptẽtrionalis populi,qrũ aures,ut Solinus ait,in effuſam adeo magnitudinẽ dilatant,ut reliqua uiſcera tegant,de his Zach.Lilius. PEMANI germani ſunt inferiores,diocẹſis Leodieñ.ut enarrator Ptole. aſſerit.Marlianus illos numero ac uoce Condruſis ac Eburonibus ſiẽes finxit PANNIO de Lana,Amſterdam,urbs Holãdiẹ mercatorib9 nomĩatiſſima

Alii Pharedani · Pegaumẽſe mona. · Petri domus · Priſniza. · Pachelburg · Phaneſii · Pemani · Pannio de Lana.

DE LITERA Q

QVADI a Cæſare,Eutropio,Spartiano & aliis Moraui referũnt.Habitãt.n.Quadi iuxta Marcomanos,nec degenerant,ut Tacitus ait.Eutropi9 li. vi.Iuliũ cæſarẽ Bibulo cõſule debellaſſe ſcribit Quados Heluetiorꝫ & galliæ gentes iuxta Vocõtios & Sallyos.Verba plana ſunt Eutropii ut nl̃la opus ſit coniectura hos eſſe Heluetios. Ego igiť ob multas ac uarias Quadorũ ſedes hos olim in Gallia conſediſſe puto,galliæqꝫ populos extitiſſe, deinde Morauiã petiiſſe.Induxit me ad eã ſententiã Feſt.Ruffus q ca.x.Quadi(inqt)inter Danubiũ & Drauũ truſi ſunt, ex q̊ habemus ante Cẹſaris tp̃a nõ fuiſſe Morauos,De illis multa Sidonius,Hierony.ad Geruntiã & Mantuanus ad cẹſarẽ.

Quadi

QVINDELBVRG ubi Otto filius Hẽrici primi corp̃a S.martyrũ Fabiani,Euſtachii,Pantaleõis,Hyppoliti,& corpus S.Laurẽtiæ uirginis detulit anno Dcccc.xii.Mechtildis illic monaſt.cõdidit uirginũ ueſtaliũ,in honore Dionyſii & Seruaſii.Hẹc Lupoldus in lib.de zelo.Cœnobiũ illud anno M.cccc.76. a Marchiõibus Miſnẽſib9 ĩterceptũ erat,ob diſſentionẽ cũ illis Vuilhelmi ducis Brunſuigẽſis.

Quindelburg

DE LITERA R

ROTVVIL a Ptol.Taxagetũ diciť,& eſt Rhetiæ ciuitas,ut idẽ ait,anno M.cc.xc.maxiẽ exuſta,ut Hermannus refert.RIBVARIA loc9 Saxoniæ eſt.Ligurinus. Saxones & qrũ Ribuaria noĩe tellus.Hui9 loci Geblacẽſis & alii mentionẽ fecerũt. RVBIACVM(Rufach) Alſatiẹ urbs ab Antonino dicta eſt,illic S.Valẽtini caput,ad q̊d maior q̃ ad totũ corp9 concurſus eſt,illic Dagobertus Auſtraſiæ rex horas ſuas deſcripſit,cuius & hodie ueſtigiũ manet,ꝑdito filio ſuo uenando,& illo iterũ reſtituto ꝑ S. Arbogaſtũ, oppidũ hoc Argentineñ.epãtui cõceſſit,cæterũ antiqſſia urbs. RHOXANI populi a Straбõe dicunť,iuxta Baſtarnas habitantes,magis tñ ad aqlonẽ tẽdi, & li.iii.Rhoxolani nouiſſimi Scytharũ(ait)populi in auſtrũ,ultio cognoſcũť, Aelius Spartianus,& in uita Pii Capitolinus,FL.Vopiſcus in Aureliano eos Rhoxolanos faciũt.Ply.lib.4.ca.xii.Toxolanos,Troxolanos Ptole.Strabo q̊qꝫ rhaxnalos li.vii.ultra germaniã eſſe ſcripſit,& ſeptentrionales.Mithridatẽ eos debellaſſe,& nudos ipſos uiciſſe,qnquagintaqꝫ eorũ millia & lix.trucidaſſe.Et ſubiũgit,hos Thoracibus uti ex boũ coriis & ſcutis.Iac.Carmelitanus inſulam eorũ Rhuſſiã uocat.Aeneas rhuſanã,Põp.Lætus Poloniã putat dici rhoxiam.

Rotvuil · Ribuaria · Rubiacũ. · Rhoxani.

Reuera hodie Scythæ ſunt & infideles,ſecundū alios Tartari nuncupati,teut.
die vuyſſē Reiuſſen, nō lōge a Liuonia,alii Sarmatas dicūt. Aeneas a Zechio
hanc ꝓuinciā primo inhabitatā collegit.Cornelius in hiſto.Roſolanos Sarma
ticā gentē,p̄dæ magis ꝙ̄ pugnę intentā aſſerit,q̊rū ꝑnicitate uelut uincti cede
bant,lege eq̊rū non q̊rū,textus eſt deprauatus,græce ῥοξολανοὶ appellant,Ptol.
καὶ τὴν ὅλην τὴν μαιώτιδος ἰάζυγες καὶ ῥοξολανοὶ.i.Supra Mæotidē totā Iazyges &
rhoxolani ſūt.Cętera de illis excludā.Franciſcus .n.Biſius tot annis in Ruſſia de
gens,eorū res deſcripſit,& nuꝑ Cracouienſis qdā utranq; Sarmatiā copioſe
Rhuteni tradidit. RHVTENI uero alii a Rhoxolanis populi ſunt,Galliæ.ſ. Belgicę
non longe ab Auernis & Sātonibus,teſte Lilio.De qbus Luca.li.i. Soluūtur
flaui longa ſtatione Rhuteni,ubi Sulpitius Narbonenſi ꝓuincię illos ꝓxios fe
cit.Fabius Allobrogus eos ſuꝑauit.Eſt.n.ciuitas Rhutenorū una ex Allobrogi
bus,teuto.Sopphoier,alii in Biturigenſi ꝓuincia eos dixerūt.Hæc ideo ne rho
xani rhuteni credant.De rhutenis Pōp.Mela li.ii.q̄re Ligurinus meo iudicio
hic fallit,cū rhutenos ꝓ rhoxanis carmini adaptauit,ait.n.li.v.ubi de polōis lo
quit. Fluctus,& indomiti ſedē poſuere rhuteni. Idē. Pomerios Pruſcos,Par
chos,ſimul atq; rhutenos.Licet & apud Marlianū rhutenos legerim q̊ſdam in
baltheo mari eſſe ꝓxios Noruegię.Ptole.gallos ῥουτάνους rhutanos appellauit,
ꝗ a niſi litera deprauata ſit,galli hos eorū lingua(Rodes)uocant. RIGOdo
Rigodolum lum locus,ut Marlianus ait,Belgæ ſupra Moſellā,ubi Petilius legatus Roma
gis uicit germanos caſu ꝗ̄ prudētia,non lōge a Treueri,cuius Tacitus memi
nit,& enarrator Ptole.Cornelius hiſt.li.xix.Rigodolū,inq̄t,magna Treuerorū
Rhemi manu Valentinus inſederat,Moſella & montibus ſeptū. RHEMI hodie cō
fœderati ſunt,aiunt Hermol.& Ptole.Cæſar Remios,Ply.li.4.ca.xvi. Rhenos,
uerū in antiq̄ſſimis codicibus & remos legimus.Peutiger celeberrimā urbem
eorū deſcripſit.Hæc nō longe a Treueri & Metenſiū urbibus circa Arduēnā
eſt,urbē rhemorū ꝑpotentē,& ſubuerſam ſuo tp̄e Hierony.diſt.xii.epi.31.col
Alii Rhūdii legit. RHVDII populi iuxta Viſtulā,aliq polonos,aliq Bructeros uolunt,
Ptol.li.ii.ca.x.ta.4. RINVTII iuxta rhenū populi,Ply.li.4.ca.xvii. RAV
Rinutii RACES apud Eutropiū li.vi.Oroſiū,Plyniū li.4.c.xvii.Peutigerū,Beatū Rhe
Alii nanū,Cæſarē & alios Baſilienſes ferunt.Ptole.tñ li.ii.ca.viii,ῥαυρίκων δὲ,inquit,
Rauraci καὶ πόλις αὔγουστα ῥαυρίκων hos nuncupauit Rauricos & rauricū eorū urbē.Plynius
(licet Rauraces dicat)tñ & aliqñ rauricos,authore Hermolao.Hermolaus q̊q;
Barbarus raurarică urbē hāc appellatā autūat.Olī hęc Auxta ferebat̃,ut adhuc
ueſtigiū manet,teſtāte Anto.Pio.Ego.n. apud Antoninū ī Itinere a Cauillano
ad Treuiros Baſileā eſſe uideo, & inde Auxenā locum. Marlianus inter Seq̄
nos ipſos cōphendit,reuera Baſilea hodie dicit̃(Baſel)ut Sabel.Enea.vi.ꝓſe
quitur.Ligurinus Baſileæ li.i.fecit mentionē,ſiſr & Otto,nec tñ apud antiq̊
res Baſileæ nōis ratio conſtitit.Nuncupata forſitan a baſiliſco,cuius formā mo
neta p̄ ſe fert,ſecundū alios βασιλεία regina dicit̃,ἀπὸ τ͂ βασιλεύειν,hic rhenus mi
ra ꝑnicitate p̄terfluit,multa ciuitas illa incōmoda ſuſtulit,a Rudolfo Habſpur
genſi īpugnata eſt,ab Vngaris tp̄e Cunradi,etiā terræ motu pene corruit,āno

M.ccc.lvi.in feſto S.Lucę,ut annales Argentineñ.dicũt.Vrbẽ hanc primitus Trebetã cõdidiſſe referũt,poſt Abrahę tpa,teſte Greſmũdo.Henricus II. illic eccleſiã inſtaurauit,& multas reliqas huc detulit,referẽte Lupoldo ca.xii. olim Auſtriæ ducib⁹ paruit.Inſigne illic gymnaſiũ uiget,q̃d ãno M.cccc.lxiiii.ĩcepit

REVTLINGEN Sueuiæ urbs,olim uilla,ab impatoribus muro cincta anno dñi M.cc.lxxxii.igne noſtro tpe pene conſumpta eſt. Huius oppidi meminit Hermãnus hiſtoricus,impio paret,uno a Tubingeñ.diſtãs miliari,lepro ſorũ illic domus ampliſſima eſt,conflictus uero ille famoſiſſimus anno M.ccc. lxxiiii.iuxta urbẽ hanc agebat̃. ROSTECK urbs maritima Saxoniã attingens Latiburgũ dicta ẽ a Ptol.li.ii.ca.x.Ego uero lego apud græcũ Ptolemæũ κακιϐούργιον Laciburgiũ, duci Mechelburgẽſi ſubdit̃, populis ac diuitiis opulẽtiſſima,vniuerſitas hic initiũ ſumpſit anno M.cccc.xxiiii. ROTENBVRgũ ciuitas Sueuiæ ubi tpe Luduici ĩpatoris ãno dñi Dcccc.xiiii.tertio kaleñ.ſeptẽ. illic epũs Argẽtinus occiſus ẽ,ãno M.ccc.lxviii.a ciuibus Argentineñ.diruebat̃, ut Vuimpheling.placet.Alii hãc ciuitatẽ τὴν ἐρυθρόπολιν dixerunt, ἀπὸ τ̃ ἐρυθροῦ καὶ τ̃ πόλεοσ.i.rubeã ciuitatẽ.Glarianus.Prendit erythropolitanos curuo agere muros Hic olim pugnãs regno Arouiſtus auito, Teutonicas rexit caulas, gentẽq̧ ſupbã, Germanos. Illa nunc apud Necchariũ uno miliari a Tubingẽ diſtat,q̃ pene terræmotu concidit,quã Albertus qdã de Hohenburg condidiſſe fertur,anno M.cc.lxxi.prius Landtſort dicebat̃,hæc Nauderus.Eſt & alia urbs eiuſdẽ nõis iuxta Tubera,q̃ olim ꝓpriis ducibus paruit, nunc impio poſt Fœderici primi ſecula acceſſit,a rubore turrium & tegularũ nomen habens.

Rutlingẽ. Roſteck. Rotẽburgum

RVGI populi a Iornande,Hieronymo,Eutropio appellãt̃.Sunt aũt hi qui incolunt Rugorũ patriã(teuto.Rugilant)de qb⁹ Diaconus li.i.in rebus longo bardorũ.Cætera li.iii.explicauimus. Sunt q eos in Mechelburgenſis abiiſſe dicant,niſi ꝙ apud Danubiũ eos uiderim ſe continuiſſe. RAVENSPVrg comes qdã Sueuiæ Saturnius dictus condidit. RIGOMAGVM oppidũ ẽ ꝓpe coloniã,ut ſcribit Marcellinus li.xvi.Meminit huius & Ant.Pius in Itinerario,alii Rigomagiũ ferunt. RAPERSTAIN ꝑdiũ Alſatiæ,latine Rock ſpoletũ,unus Spoletanorũ comitũ erexit,ut annales eorũ uolũt. RICHEN bach monaſt.in honorẽ S.Gregorii conſtitutũ eſt,ab Vuilhelmo abbate duplicis Aquæ,ut Spãheimius aſſerit.Anno tñ M.lxxiii.in prioratũ euaſit,& ecclesia illic fundata eſt RIMEGEN monaſt.Carolus Magnus condidit in honorẽ S.Petri & Pauli,& illic epm conſtituit,neſcio q̃ Hermannus de Theoderico ſaxoniæ duce eiuſdẽ cõſtructore ferat. RISA Sueuiæ pars inter Danubiũ & Altmonũ,ubi Ottingen,Norlingen,Bobfingen,Lauchen patria Ioãnis Secerii,urbes colunt̃,alii hunc locũ a Rhetis appellationẽ ſumpſiſſe ferũt,ſedes olim illic tenentibus. PRAEPOSITVrã in Ringaugio nõ lõge a Vinicella & Gyſenheim in monte Biſchoffenberg S.Ioanni dicatũ ſtruxit, Richardus epũs,ampliatũ etiã eſt ꝑ Richardũ Rheni comitẽ ,ut hñt eorum annales.

Rugi. Rauenſpurg. Rigomagum. Rapſtein. Richenbach. Rimegen. Riſa.

RITERSHVSẽ monaſt.S.Bñdicti ordinis a Lutolpho duce Saxõię exordiebat̃,& a Riddacho nomen tulit hui⁹ habitatore,vñ ab aliis Riddageshuſen in tegra appellatione nuncupat̃.

Ritters huſen.

SVEVOrũ gẽs, Germaniæ populis longe optima, toto orbi agnita, qb⁹ Sueui nec deos ĩmortales eſſe pares Vſipetes apud Cæſarẽ li. 4. teſtãt̃, bellicoſiſſimos & ferociſſimos populos. Quẽ ſecuti inde ſunt Oroſi. & Florus, illi.n. fortiſſimi hic ualidiſſimi cognomẽ ſueuis indiderũt, a Mantuano gentiũ truciũ appellati onẽ tulerũt. Reliqua li. iii. & vi. copioſe dedimus. Nobiliſſimi aũt ſueuorũ ſeno nes ferebant̃, Cornelio ac Ptol. teſtãtibus. Hos aliqui nũc Galatas eſſe dixerũt, cui ſententię nõ multũ tribuo, Hierony.n. in epſa ii. ad galatas, in gallias trãslatos eſſe aſſerit. Euſebius in chronicis, Oroſi. & Suetoni⁹ ſueuos & ſycãbros ad gal lias Auguſtũ traduxiſſe referũt. Cõcordat ſtrabo li. vii. Eutropius id Druſum feciſſe teſtat̃. Hi igit̃ poſtea in Tigurinos partim in Galatas abiuerũt, ſed ſeno nes Floro authore penitus deſierunt diu ante Auguſtũ. Nec me fugit ſenones olim galliã Italiãq; intercepiſſe, uerũ non illius farinæ extiterunt, cuius illi q̃ a Druſo traducebant̃. Facit mecũ Plutarchus, nobiliſſimi.n. ſcriptores ſenones partim Celtas partim gallos nũcupauerũt. Senones Volater. Polybii & Plynii autoritate meminit, olim Brixiã & Veronã cõdidiſſe. Ego apud Polybiũ lego olim potẽtiſſimos fuiſſe, ad mare ſcil. Adriaticũ uſq; cõſediſſe Vfentẽ, uel ad Atheſim. Mantua. de ipſis ita ad Cæſarẽ. Sennones his adiunge qbus ꝓlegib⁹ arma. Fuit & ciuitas Galliæ ſenonũ dicta, a ſenonibus, iuxta Treueros, ut Mar celli. li. xvi. aſſerit, dũ tñ Italiæ urbs ſit, cuius p̃ter Nauderũ & Viterb. Ptol. li. ii. recordat̃ illo dicto ἀνατολικώτεροι αὐτῶν σέννονες ὧν πόλις ἀγήδικον .i. Orientales ſueuorũ ſenones ſunt, q̊rũ & ciuitas Agedecũ. Meminerũt urbis Senę Corne lius, Polybius, Ply. li. iii. ca. v. & Luca. ii. Sillius Italicus. Et Glanis & Rubicon Se nonũ de noĩe Sena, & q̃optime iuxta Ruboconẽ.n. deſcribebat̃. Vnde Strabo σῆνα πρὸς τῷ ῥουβίκωνι ποταμῷ .i. Sena ad Rubiconem fluuiũ. Vt aũt q̃dã de ſueuo rũ extenſione dicã, primo Ptolemęi uerba afferã. Interiora (inq̃t) & mediter Alii ãglii. ranea Sueui tenẽt Anglici, & magis tñ oriẽtales. Lõgobardi uero p̃tẽdunt̃ ad ſeptentrionẽ ad mediũ Albis fluuii. Hi aduerſus ſenones habitãt poſt Albim uerſus orientẽ, & ſubdit. Mugootos ſueuos Viſtulã uſq; dilatari. Strabo ĩ hoc Ptolemęo aſtipulat̃, q ſueuorũ ſedes ad utrãq; Albis ripã poſuit. Inde intelligũ tur hiſtorici q Druſũ & Auguſtũ ſueuos ab Albi ſubmouiſſe teſtabãt̃. Luca. Fudit ab extremo flauos aq̃lone ſueuos Albis. Corneli⁹ Cheruſcos Albis cul tores ſueuos ꝓbat. Sueuiæ p̃terea extẽſionẽ ſatis Mãtua. ad cæſarem indicauit. Ampliſſima cerne Regna ſueuorũ q̊s Viſtula claudit & ingens Ocean⁹, ua da Danubii cõfinia gẽtis, Tot cõplexa ſinu ĩmẽſo excurrẽtia lõge. Iornãdes ſueuiã Dalmatis uicinã, & nec lõge a Pãnonia eos diſtare dixit, p̃ſerti ubi nũc gotthi ſunt. Audiat̃ Corneli⁹ cũ infit. Sueui toti⁹ germãiæ gẽtes maxĩę & latiſ ſimę, ꝓpriis noĩb⁹ nũcupati ſũt, ut Catti, Teuceri &c. uſq; ad mare Suiticũ p̃tẽ dunt̃. Hęc Tacitus, ex q̃b⁹ uerbis hẽmus Pruſſiã & ſarmatię maiorẽ partẽ olim ſueuiã fuiſſe. Oroſius LIIII. ſueuorũ gẽtes collegit li. i. ca. ii. Vñ Cornel. Marco manos, Quados, Marſignos, Buros, Ligios ſueuos ꝓbat, q̊s nũc Morauos vn garoſq; nũcupam⁹. Iornãdes ab oriẽte Bauaros, ab occidẽte Frãcos, a meridie Burgũdiões, a ſeptẽtriõe Turingos ſueuiã cõtinere aſſerit. Lilius, Cæſar lib. 4. Marlia. Eutrop. li. 4. Euſebius, Methodi⁹. Marcel. cẽtũ pagos ſueuorũ numerãt.

Marlianus Bauariā, Auſtriā & Badēſes q̄cq̃ Sueuos ꝓbat.Ptole.ciuitates Hel-
uetiorū multas ſueuis attribuit.Merito ergo Cæſar potētia hoīm & frequētia
cæteros hos anteire dixit.Nūc de eorū moribus dicā ex ſingulis pagis,ſingula
millia armatorū q̊ttannis bellādi cauſa finibus ſuis educūt,nec agricultura, nec
belli ratio,ab illis ꝑtermittitᷣ,nō plus anno in uno loco remāſerūt,nō multū fru
mento,ſed lacte uiuebant,q̊tidiana exercitatiōe aſſuefacti.Nec in multis locis
ueſtitum habuerunt,niſi pelles.Nihil turpius apud ipſos fuit q̄ ephippiis uti.
Cornelius horrēdū capillū uſq̃ ad caniciē ſueuos nutrire indicat,& multa Euſe
bius in uita Auguſti de fortiſſimis exꝑientia uirīū q̄ exercitatione ſueuis addu
cit.Plutarchꝰ ī cæſare hos p̄ſtantiſſimos germanorū noīauit. Horū uirtutis te
ſtimoniū ex Gotfrido Viterb.adducunt dicēte. Iudicio cæli dominantᷣ in or
be ſueui Nunc ubicūq̃ geri reſpublica p̄lia q̄rit Ordine primus erit,gladio
uult primus haberi. Marlia.& Boccatius a ſueuo mōte dictos uolūt,alii a flu-
mine,q̊rū mētio facta eſt,ego a Sueuo rege filio Gambriuii nomē ſortitos exi
ſtimo,teſtibus Beroſo li.ii.Peutigero & Nauclero. SCLESIA germaniæ Schleſia
addicitᷣ,qa citra fluuiū lingua ualet germanica.Habet hæc regio ab oriēte Vn
gariā,a ſeptentrione Poloniam,ab occidente Myſ.a meridie Bohemiā. Scleſiā
ita deſcripſit Gaguinus. Huius ad occiduū ꝑcurrēs ſcleſia phœbū, Odera q̄s
inter gelido de mōte fragroſus, Præcipitans ſeſe nemorū ꝑ opaca recuruo,
Amne ruit, uolucrūq̃ in obeſis carmina ripis Audit, olerini uelut alta fluen
ta Caiſtri, Erygonē triplici q̄s Vratiſlauia muro, Oderæ,& alueolis muni
ta bicornibus oēs Cellit & excelſi pendētia nubila cæli. Ligurinus ſchleſiā a
ſcleſo fluuio noīauit,alii a rege ſic dicto,multa Aeneas ſyluius, urbes eius ſunt
Niſa,Vratiſlauia,Nouū forū,Gorlitium,Pancerium &c.

SEGENBERgū monaſt.in agro Colonienſi a q̄dā epo ibidē condebatur, Segēber
q̄ & Salaueldiā erexit,& a Sala flumīe dixit,cui Ezo primus ꝑfuit abbas.In mō gum
te uero Segenbergū monaſt.tribus a Bōna miliaribus diſtās,Eduarus rex An
gliæ fundauit. Monaſteriū Spanheimenſe anno M.c.xxiiii.Meginhardꝰ & Monaſt.
Rudolphus de Spāheim cōites cōdiderūt, primus abbas eorū nobilitatᷣ Bern Spanhei
helmꝰ.Horū annales ſcripſit Ioannes Tritemius noſtræ tēpeſtatis eorum ab menſe.
bas,q nuꝑ diē extremū obiuit. SCHAFHVſen Heluetiorū ciuitas,Platina Schafhu
Scaphuſam uocat,ac Auſtriæ oppidū,in uita Ioānis xxii.Monaſteriū nō ꝓcul ſen
ab illo exordiū ſumpſit anno M.lxxxiiii.ut annales Argentineñ.dicūt.Meminit
huius oppidi Poggius ad Aretinū Leonhardū in epiſt.Glarianus hanc Arie
tis urbē uocauit. STIRIA Styr marck,a meridie regio montoſa,a ſeptētri Stiria.
one Auſtriā hēt,ab occidēte Carnos,teſte Aenea.Celtes lib.ii.odarū. Ortę de
Carnis generoſe terris, Illyris qua ſe Venetiſq̃ iungit, Et ſuas pandit ſinuo
ſa pulchras Stiria ualles. Alii Valeriā hanc nūcupatā a Valerio referūt,ꝓpe
Vngariā,dicēte Syluio. Valeriā Marcelli.li.xix. dictam uult.a filia Diocletiani,
noīe Valeria, q̄ Stiriā condidit. Regio eſt mōtana,niſi ab oriēte ubi in planū
prorogatᷣ.Hāc Draꝰ & Mura irrigūt,Mura Drao poſtea infundit,omnes ger
mana lingua utuntur,præter Drai accolæ quibus Illyrica familiarior eſt.

Sylla SYLLA urbs olim Syllaceũ nũcupabat̃,in Stiria a Pub.Sylla retinet appellatione,multa illic Romanorũ ueterũ ueſtigia horrent,hæc Sabel.lib.iii.Enei.x.

Sergẽtal Suitenſes SERGENTAL monaſt.haud lõge ab Oſtroſylua a monialib9 inhabitatũ & a nobilibus de Thurn cõditũ legit̃,diocęſis Mogũtinẽ. SVITENSes ſiue a ſuedis deriuati aut a ſueuis,ſiue uilla eorũ(Suytz)anno dñi M.ccc.vi.tres tm̃ partes tenuerunt,ut eorum annales aiũt.Aucti iã in ĩmenſũ,de q̃rũ ciuitatib9 parũ Sabe.li.v.Ene.vi.collegit.Sũt aũt iuxta Cõſtãtiẽſes,ſedunẽſes & Baſilieſes Sueſi,ut Marlia. ꝓſeqt̃.Põp.Mela li.iii.ſueſiã uocat horũ urbẽ.Luca.Et Biturix lõgiſqꝫ leues axones in armis,Bebelius legit Axones,Neſtor ſaxões,Sulpitius Sueſiones.De illis Liui9,& ſupra ipm Florus li.c.iiii. Marlianus diuerſas gẽtes Sueſios & ſueſiões uult,hos Celtas,hos Belgas.Aeneas Syl.ſuitẽſes illos nũcupat. Lilius ſueſiões.Ply.li.4.ca.xvii.& Cęſar ſueſionũ meminerũt.Ptole.& Strabo Veſſionũ.Ammonius inde & ſtrabo q̃nqꝫ cũ Plynio.At ego cũ Hermolao dubitabo,an de Heluetiis,an ſarmatiæ populis iuxta Pruſciam hæc ſcriptores innuerit? Hi(ut Aeneas ait)a Delphino ſemel uicti ſunt.Alia prius dixi

Schuart-zach SCHVARTZAch anno Chriſti Dcc.xlix.fundatum eſt monaſt.ſan.Benedicti,inde Heddo uel Hebdo epũs Habſpurgẽ.comes ius exercendi pontificatũ eis tribuit.Hoc monaſt. Vttonis epi xxvii.Argentinẽ.anno Dccc.xlv in aliũ locũ tranſlatũ eſt,trans rhenũ uidelicet,ut Vuimfeling.& annales Argẽtinẽ.collegerũt.Sigebertus anno Dccc.xv.tp̃e Ludouici Imp.monaſt. hoc ex ordiũ ſumpſiſſe putat.Primus abbas F.Bñdictus noĩat̃.Priminiũ dotaſſe illud cœnobium Spanheimius ſcribit & ampliaſſe.

Sboci SBOCII alii Suatii ſuacenſes ſunt,u in b & a in o uertẽdo,ut Iac.Spiegel indicat,Picus Miran.in Cruce. Vaſto popul9 dũ Sbotius antro Effoſſum uarios argentũ mittit in uſus.Sũt autẽ populi Etſtlandiæ,q̃rũ meminit Plutarch9 in Ottone

Sycãbri SYCAMBRI a Iuuenale,Celte,Pico & Martiali torui dicũt̃,ſiſr a Cęſare,Peutigero,&aliis.Strabo ſugãbros uocat,qa gręci ꝑ.υ.ſcribũt,q̃d latine in.y.uel in.v.trãſfert̃.Sycambros primo ſcythas fuiſſe clari autores teſtãt̃,vñ telis Amazonũ utebãtur.Hoc Horatianus ĩterpꝰs uoluit.Venerũt ĩde ab Amazõib9 in Thraciã,poſtea ad Albi ſederũt.Iñ ꝑ Druſũ ab Albi traducebant̃ ad Rhenũ.Quod Hora.indicat lib.4.oda.ii. Cõcines maiori poeta plectro Cęſarẽ,q̃nqꝫ trahet feroces Per ſacrũ cliuũ merita decoro Frõde ſycãbros.Strabo hos rheni accolas fecit.Ptole.Buſacteros hic habitaſſe & ſycãbros dictos cõuincit.Noĩant̃ aũt a ciuitate ſycambria,quã Frãci cõdiderũt,teſte Hierony.in Euſebii ſuppl.Hunibaldus uero ſycãbros primo dictos uult ex regia Cãbra,uxore Antenoris aſtutiſſima, & cũ aſtũ ĩtelligere hoĩes uoluerũt,ꝓuerbii loco dixerũt,Ecce cãber(teut.ſich camber,vñ cõpoſito noĩe poſtea ſycãbris id nomẽ remãſit.Euſebi9 ipſos extollit ut fortiſſimos,& uiriũ belliqꝫ exptiſſimos.Cæſar li.iiii.belli gallici multa de ipſis collegit. Hodie autẽ,ut Lilius & Sabellicus ſcribunt,dicunt̃ Flamminii & Gelrenſes,q̃d ita Celtes in amoribus notauit. Hæc bataui matidiqꝫ habitant nota loca ſycãbri Quos non Gelrenſes Flaminioſqꝫ uocant.Eorũ Ptole.lib.ii.ca.x.ta.ii. memĩt.Itaqꝫ ſemꝑ ĩferioris germãiæ rhenani ſycãbri noĩant̃,Cęſare teſte.

SEBVSIANI populi galliæ, nunc Bellicẽſes dicũtur, Marliano ſcribente.
Multa Cęſar. Hos (ni fallor) ſecuſanos Hermol. uocat. Ply. li. 4. ca. xviii. ſecuſios Sebuſiãi.
Marlianus ſeguſianos. Sũt aũt galli trans rhenenſes ꝓximi Allobrogibus, ſe-
quanis & Heduis, Galli hos (breſſe) uocãt. SALSA Rhenana (Seltz) ab Salſa
aqua illic & rheno appellat̃, ab Adelheide imꝑatrice locupletata, q̃ ibi reqeſcit,
hæc monaſt. ibi cõdidit, q̊d Vulderolphus epũs conſecrauit. Tẽpore ſixti IIII.
eccleſia illic in collegiatã abiit. Hæc Vuimphelin. Adelheidis facta Odilio ab
bas Cluniacẽſis copioſe ſcripſit, ſiľr Hermãnus hiſtoricus, & nuꝑ qdã carmine
res eiꝰ notauit, & poſt ipſum Lupoldus de zelo ca. xiii. Fuit aũt urbs hæc de-
ſtructa anno M.ccc.lvii. Hęc annales Argẽtineñ. STOLHOFEN in Mar ſtolhofen
chionatu Badẽſi oppidulũ, anno M.ccc.xxx. ꝑ Bertholdũ & ciues Argentineñ.
obſeſſum, nõ tñ expugnatũ eſt. SALATII Frãci ſunt, ut aiunt Marcellinꝰ Salatii
& Peutiger, ille Marcellinꝰ li. vii. Frãcos (inqt) petit q̊s cõſuetudo ſalios uocat,
Hermolaꝰ legit ſalatios, Auſos olĩ in romano ſolo apud Toxrãdriã locũ habi
tacula fixiſſe, Hermolaus legit Toxãdrã. Ply. li. iii. ca. xix. ex ſentẽtia Catonis ſcri
bit hos Tauriſcorũ gẽtes eſſe. Strabo Auguſtũ funditus deleuiſſe eos collegit,
ubi triginta ſex & octo millia uel occidit, uel ſub corona uẽdidit. Multa Liuiꝰ
lib. cxxxv. & ſupra eũ Florus, q hos alpinas gentes a Craſſo domitas uolunt.

SALASSI alpinæ gentes, Bois Heluetiis cõtermini ferunt̃, hodie Medio- Salaſſi
lanẽſes & Tarentaſii nũcupant̃. SORRABI alii uno r, alii ſarabi ſaxões ſũt Sorrabi.
ſecũdũ Geblacẽſem, iuxta Turingos tm̃ flumĩe Sala (ſecũdũ alios Sara) diuiſi.
Celtes in germãia, multa Spãheimius in hiſt. Frãcorũ, ubi de Dagoberto loqt̃.
ſorabos Bohemos dixit, cui nõ accedo, uerũ Turingos dici fortius aſſererem.

SAXONES ut Geblacenſis ex hiſt. eorũ ꝓtulit, a Danis, alii Nortmannis Saxones.
originẽ hẽre uolunt, græci uero a reliquiis Alex. Magni, qbus annales Argẽ-
tineſiũ aſtipulant̃, alii ab Anglis. Hi ergo in germaniã uenerunt in locũ Hatho
loga dictũ, eo tꝑe q̊ Theodericus Frãcus, ducẽ Turingorũ ſollicitauit. Paulus
Diac. li. xi. & Sabel. añ Theodericũ ſaxões ĩ germaniã ꝓfectos collegerũt. Va
lẽtinianũ. n. cęſarẽ ſaxões (gentẽ ferociſſimã in littore ſitã Oceani, uirtute & agi
tatione in Francorũ fines meditantẽ) uiciſſe. Martianus aũt cęſar (ſub q̊ The
odericꝰ fuit) poſterior erat Valẽtiniano, ſed ad rẽ ut redeã Turĩgi grauit̃ ferẽ
tes eorũ aduẽtũ, ait Geblaceñ. bello coacti ipſos admiſerũt, demum ſaxões cõci
liati theoderico hãc oram interceperũt. Hęc ex eorũ ãnalibꝰ. Ptol. li. ii. nõ lõge
ab Oceano uel Cimbricis littoribꝰ habitare ſaxões ſcribit. Mihi ꝑ̃terea ꝑſuaſũ
eſt cĩbric. cherſoneſũ ſaxões poſſediſſe, vñ inſulas ſaxõicas adhuc Dientmars
noĩatas Ptol. uocat. Hodie uero ſaxõia cõtinet, Aenea teſte, ab aqlone Danos,
a meridie Frãcos & Bauaros, a tergo Bructeros. Capniõ in epľa ad Fœderi. ait
ipſos originẽ hẽre cũ Turĩgis, a Cimmericis, nũc cimbris, olĩ iuxta Thraciã ſe
cõtinuiſſe, inde ad põtũ Axenũ cõſediſſe, a q̊ dicti axeni. Axenos. n. a Gallis ſa-
xones dici, ſicuti gręci ἑπτὰ nos ſeptẽ ferimꝰ, & e in o ueluti appollenẽ, ſępe nos
Appollonẽ. Capniõ tñ ĩ epiſt. ad Fœd. ducẽ axões legere uidet̃, & ſaxões dice
re, gręci ἄξονεσ dicũt. Ptolemæꝰ. ἐφεξῆς δ' ὑπὲρ τὸν αὐχένα τῆς κιμβρικῆς χερσονήσου ἄξονες.

Multi aũt populi noĩe Saxonũ comprehendunt̃, ut Friſi, Vueſtuali, Turingi, Brandẽburgenſes, Pomerani, & nobiliſſimę ciuitates Magdenburg, Lubeck, Hãburgũ, Leoburgũ, uſq; ad Oceanũ & utrunq; mare. Saxonũ res ꝓpriis hiſtoriis cõplexi ſunt, Vindichildꝰ Adalberio, q uſq; ad Theodericũ ſcripſit ad annũ. 953. Vitikindus etiã ac Hermãnus diligentiſſimi ſaxonũ hiſtorici, multa memoria ſaxonũ res ſunt ꝓſecuti. Eſt & Henricus Erphordienſis ſaxonũ enarrator, q inter cætera illã ſaxoniã ab Albi ad Vueſerã Oſtroſaxoniã, a Vueſero uero ad rhenũ Viſoſaxoniã nũcupauit. Cocleus quiq; linguas ſaxonũ adducit. Nec id ꝑtereundũ nobis eſt, q̃d Paulus Diac. allegat, ſaxones uidelicet olim ubi Sueui habitant, ſedes tenuiſſe, & cũ Lõgobardis Italiã intercepiſſe. Reuerſos inde eorũ ſedes a ſueuis occupatas armis expoſtulaſſe, dimidiãq; pene ꝑte eorũ, ſueuorũ marte cõcidiſſe. Cætera li. iiii. adnotauimus.

Surburg. SVRBVRGEnſe collegiũ a Childeberto Francorꝝ rege conſtructũ eſt, a Dagaberto dotatũ Illic reliquiæ Sanc. Arbogaſti choruſcant. Decanus huius Vitus Geisfel, præter ſummã morꝝ innocentiã uir cõſumatiſſimus, in tribus linguis ſacer & mirabilis meret̃.

Sita iſula. Sita inſula eſt maris Oceani q̃ a fronte rhenũ retro & a lateribꝰ hẽt, ut inquit Cornel. in hiſto. hanc Catti olim occupabant, ſunt q Holandiam uelint alii ſelandiã.

Sunnõia SVNNONIA ſecũdũ alios Sunda ſupra Oderã a Frãco Francorũ rege conſtituta eſt, ait Hunibaldus, hanc urbẽ Ptole. Buricinum noĩat.

Stutgartẽ STVTGARDIA ciuitas Sueuiæ in ducatu Vuirtẽbergẽſi, quã Rudolphus Habſpurgẽ. muro uallauit, anno dñi M.cc.lxxxvi. ſecundũ ſententiã Hermãni hiſtorici, Eberhardus comes Vuirtẽbergeñ. illic eccleſiã dotauit anno M.ccc.xxv. Sunt q olim ad Marchionatũ Badẽſem hanc urbẽ attinuiſſe ferũt, & ꝑ rudolphũ comitibus Vuirtẽbergeñ. additã, atq; ꝑ cõnubia a marchionatu ad ꝑdictos comites deueniſſe ſcribunt. Habet urbs hæc nunc Capnionẽ totius germaniæ columen.

Sacconiũ SACCONIVM Seckingen rheni ciuitas, nõ longe a Baſilea, ubi S. Fridlinus ſepultus eſt, meminit huius oppidi Glarianus poeta.

Solidurnium SOLIDVRniũ in alpibus Suiticis locus, teuto. Soldurn dicit̃, quaſi ſola turris, locus uetuſtiſſimus, cũ Treueri cõditꝰ ẽ, ut epigrammata hęc denotant. Solidurnia regna pagrat Regna ſub Habramo tam fauſto ſydere nata, Vrbs Treueris ſoror & Romæ, quã ſcindit & ambit Cultus Arar. Rhegino Coſmã & Damianũ in Galliis uerſatos fuiſſe ait in caſtro Solidurnio, q̃d ſupra Arolã eſt, mãcus eſt liber, lege ſupra Ararim. Meminere huiꝰ urbis Antoninꝰ Pius & Auguſtanũ Itinerariũ.

Spira SPIRA ciuitas epãlis germaniæ ampla, quã Rudigerus xxx. eiuſdẽ urbis epũs ciuitati addidit, alii uero altiorẽ originẽ afferunt. Cunradus II. eccleſiã ibi fundauit, & filio ſuo Hẽrico ad ꝑficiendũ reliquũ opus reliqt. Eſt aũt hæc ciuitas pene ab oĩbus impatoribus dotata, multi etiam impatores illic eorũ oſſa condiderũt, ueluti Henrici, Conradus, Rudolphꝰ & alii q̃rũ memoria in quadã tabula choro infixa ꝓrogat̃, & ab Ottone Friſing. in chronicis adducunt̃. Lotharius hãc urbẽ obſedit, anno M.c.xxvi. authore Sigeberto. Eccleſia illic poſt mortẽ Ottonis epi Friſing. igne populabat̃, ut collegit Radeuicus lib. ii. ca. iii. de geſtis Fœderici. Plura ꝑterea de eius flagratione

Aeneas Syluius ꝓtulit. Conradus II.eccleſiā Guidonis cōſtruxit,prius ad S.Io
annē dictā,& reliqas eius huc traduxit,autore epo eorū Sigebaldo.Eſt & illic
eccleſia S.Germani,cui9 canonici olim in Sintzheim Vuormacieñ.dioceſis re
ſidebāt,a Dagaberto conſtituti,hos Ioannes epūs Spireñ.huc traduxit. Venit
tpe Cunradi III.S.Bernhardus ad Spirenſes,cuius ueſtigia in eccleſia adhuc ſu
ꝑſunt.Recens aūt nomen eſt Spira,& ꝙ nulli ueterū conſtabat ante Hēricorū
& Ottonū tpa,Otto.n. Friſing.li.vii.ca.xvi. & Ligurinus inter antiqſſimos re
ferunt,q Spiræ mentionē fecerunt,priſcorū.n.oēs ſpirenſes Nemetes dixerūt,
queādmodū Cæſar in primo,Cornelius,Marcel.li.xvi.Ply.li.4.cap.xvii.Ptole.
li.ii.ca.viii.Strabo.Etiā recentiores ueluti Oroſius,Euſebius, Hierony. diſt.xii.
epi.xxxi .nunc uero Spira, ut Peutiger aſſerit,a mola nuncupat̃,unde Sebaſtia
nus Brant. Inter germanos q̄ndā celeberrīa ſpira Quondā hęc a molis nomē
habere ſtudens. Vnū quaſi inter mundi miracula receſendū adducere placu
it,ut opus in germania non alibi uiſum,olíueti montē & Chriſti paſſionē refe-
rentē,q̄d plane tanto ſumptu indigebat,q̄to olim aliq̄d paruū oppidū. SE- Seleſtadi
LESTADIū Schletſtat,alii Argentariā ſiue Argentuariā,alii Heluetū dixe- um
runt,uide in eorū dictiōibus,Eckius noīat eā Seleucā, Vuimphelingius Seleu
tiam,Capnion Seleſtadiū. Monaſte.S.Fidis erexit Fœdericus dux ſueuiæ an-
no dñi M.lxxxvii. Hanc a Bertholdo anno M.ccc.lii.& inde ꝑ Ioannē de Lie
chtenberg anno M.ccc.lx.obſeſſam annales Argētineñ.tradūt.Eraſmus Rote
rodamus de ea ciuitate nuꝑ carmen fecit. SEGNI Belgarū populi germa- Segni
ni,finitimi Cōdruſis,inter Eburones & Treuiros,iuxta Moſam,ut placet Mar
liano,ſunt germani numero & gñe. SEGESTICA urbs Pannonię ubi plu Segeſtica
ra flumina cōcurrunt,Strabo li.vii.Ply.li.iii.ca.xxvi.colaphim in Saū illic efflue
re conuincit.Cicero & Pto.hāc ſegeſtā & ſegeſtanos,Græci Egeſtanos ꝑ aſpi
rationē ꝓferūt,quā nos in.s.uel.v.uertimus,ut ἕσπερα nos ueſꝑa,ἑπτά nos ſeptē,
Appianus Segeſtā noīat in bellis ciuilibus, & ab Auguſto uictā. Lycophron
Thucydides, Diodorus,Strabo ἐγεστικὴν ſegeſticā uocāt, ab Egeſto Troiano Stragona
ut ait Polibyus. STRAGONA Boſna dicit̃ regio īter Vngariā & Illyricū. Suborini
SVBORINI populi Iſtriæ ferunt̃. SCHLAVONIA Illyriū eſt & Li Sclauōia.
burnia,ait Lilius,Ligurinus in Polonia ipſos habitare ſcribit.Iornandes de ip
ſis in li.de rebus Gotthorū,& ego libris priorib9 plura retuli. STEPHAni Stephani
cāpus(Stechsfeldt)quaſi ſtephesfeld a ſtephano Alſatiæ Lantgrauio q̊dā con campus
ditus,q illic ſepultus eſt.Collegiū S.ſpiritus,haud longe ab Hagenoia. SV-
DINOS populos iuxta Marcomanos poſuit Ptole.li.ii.ca.x.ta.4. Aeneas Syl. Sudini
hos eſſe putat Morauos(die Merher(alii Sidini dicūt,& meli9 qa grece σιδῖνοι
Ptole.εἶτα σειδινοὶ μέχρι τοῦ ἰαδούα ποταμοῦ,ubi per ει ſcripſit.Sidini uſq; ad Iduā
ſiue Iaduā fluuiū,ſunt,ergo ſarmatiæ populi ferunt̃.Alii Vmbros ſuꝑiores eē
dixerunt,ſidunos uero Pomeranos,ſudinos aūt Polonos. SCHVTTern Schutern
mona.latine Oſophonis cella,ab Oſophone,q & Offenburgū cōdidit,dictū,
anno ſexageſimo tertio natiuitatis Chriſti,in Trinitatis & B.Mariæ bonorem
labit̃ ibi flumen (Schuttern) a q̊ nomen ſumpſit,hic & ſepultus oſſa ſua condi

dit Oſophon,Multa Vuimpheling.in catalogo.Annales Argentineñ.tp̃e Pri
minii ep̃i incœptũ eſſe uolunt.Quod & abbas ſpãheimius q̃ non Oſiphonem
Soſipetes. ſed Priminiũ hoc cõdidiſſe aſſeruit. SOSIPETES Iuli⁹ Capitol.in uita An
ton. Pii,Euſebius,Oroſi.li.vi.Germãos dicũt,nõ addunt ubi terrarũ ſint,unde
nec cõiectare poſſum⁹,niſi ſycãbros uelint,q̃d tñ uix dicerẽ.Trebellius Pollio
ſultzberg. illos Sigipedes noĩat,fuere aũt Pãnoniȩ populi & ſycobates. SVLTZberg
monialiũ cœnobiũ conſtructũ Naucler⁹ refert,a Hetzelino & Gebiſone fra
tribus,ubi & ſepulti ſunt,q̃ & S.Petri monaſt.in Nigra ſylua fundauerunt.
Sindelfingen SINDELFINGEN monaſt.erexit Adelbertus,cuius neptis nupta eſt Vuel
phoni ultĩo,teſte Nauclero.Fuit aũt ille Adelbert⁹ de Calb dñs,uxor ei⁹ Vui
lica,ut ſcribit Spanheimius in chronicis Hirſaugieñ.Anno dñi M.cccc.lxxvii.
ad inſtantias Eberhardi Vuirtẽbergeñ.comitis.Mechtildis genitrix eccleſiam
ibi diui Georgii ad Tubingã tranſtulit. SABACI Subaudienſes ſunt, auto
Straubingen re Philelpho in ep̃lis. STRAVBINGEN Bauariæ oppidũ cõditũ ẽ a lud
uico duce Bauariæ,anno M.cc.viii.ut annales Bauariȩ teſtant̃. STAGNen
Stagnen. nõ ꝓcul a ſclauonia locus,ab antiq̃s ſaxoniæ ducibus conditũ dicit̃.Sunt q̃ a Iu
Staden lio cæſare uolunt,inde a Carolo Magno iſtaurabat̃. STADEN antiq̃ſſi-
ma Saxoniæ urbs tunc tp̃is a ſaxonibus ſtruebat̃, q̃ contra Turingos primitus
Sleſuigiũ inſurrexerũt,ut uidet̃ Hermanno ſcriptori ſaxonũ & Vitikindo. SLESVI
giũ urbs,a Carolo Magno inſtaurata a Iulio Cæſare primitus fundata eſt,hȩc
Steininigum Hermannus,Otto inde cæſar illic ep̃atum auſpicatus eſt. STEININGum
cæſar Cõradus erexit ſui noĩs primus,refert Hermannus. SOLTFELDiũ
Soltfeldium Iuli⁹ cęſar in Saxõia cõdidit,& a ſole nũcupauit ut illic reliq̃ę e ſolis ſtatua oſtẽ
dunt. Carolus autẽ penitus idolatra illic deſtruxit ueluti Hermannus ſcriptor
Saluatoris mona. mſta memoria exeq̃tur. SALVATORIS monaſt.in Vogeſo molitus eſt
S.Berthildus ep̃us Tungrenſis. SCHONTAL monaſt.diocęſis Herbipolẽ
Schontal. ſis ſupra laguſtã fluminũ haud ꝓcul ab Odenvualt,a Conrado q̃ illic ordinem
induit exordium ſumpſit.

DE LITERA T

Teutſch. TEVTSZ locus ẽ cõſpectu Coloniæ in ripa Rheni ubi monaſt.in ho
norẽ Mariæ Heribertus ep̃s exordiebat̃,q̃d ſępe a ciuib⁹ Colonien-
ſibus deſtructũ eſt. TREVERIS Trier,ſupba & ſupſtitioſa ciui-
Treueris tas ait Põp.li.iii.cõdita eſt tp̃e Abrahę,autore Gotfrido Viterb.ante aduentũ
Chriſti.1947.Quidã a Trebeta auſpicatã dicũt Treuerĩ,ut eorũ annales habẽt.
Cham (diluuio ceſſante) genuit Thus,Thus Mẽroth,q̃ turrim Babylõię ſtru
xit,hic Aſtur & Ninũ ſuſcepit,Ninus duxit Semiramim,cũ qua Trebetã edi
dit,Nino fulminato,Semiramis capta amore filii Trebetæ inceõceſſam vene
rẽ meditabat̃.Trebeta rerũ ꝓuidus effugit,oraculo monitus ubi ceruorũ mul
titudinẽ uideret,urbẽ erigeret,itaq; ad Moſellã uenit,urbẽ ȩxtruxit,quã a cer
uorum copia Treuerim dixit, Hæc Vrſp̃genſis,ξάγος.n.ceruus.Illud aũt falſũ
eſſe quẽ fugit,nondũ.n.græcarũ linguarũ ratio tũc hoĩbus cõſtabat, unde ab
ipſius noĩe dictã Treuerim puto,ita.n.milleſimo ſupra centeſimũ poſt diluuiũ
exordiũ

exordiũ ſumpſit Treueris,Hæc ex eorũ annalibus,inde treueris ſemp̃ ꝓpriũ
ducẽ habuit,a Iulio expugnata,ut in cõment.habemus. A Materno lege chri-
ſtiana imbuta eſt,inde ab Attila diruta concidit. Vltim⁹ eorũ dux luxurioſiſſi-
m⁹ a Lucio occiſus ẽ,& Clodoueo Francorũ regi urbs tradebat̃.Inde tp̃e Ioui
niani iterũ deſtruebat̃,& p̃ Ottones & Hericos ad imp̃iũ redacta eſt. Ante Iu
liũ ſemp̃ in amicitia romanorũ degit,ut Cæſar li.ii.ſcribit, inde Neruis auxiliũ
miſerunt contra cæſarẽ,iratus Iulius T.Labienũ cũ eq̃tatu cõtra ipſos deputa
uit,& dũ Cæſar e Gallia egreſſus eſt,Treueri ſollicitabant ciſrhenanos,tũc du
os duces habuerũt,Cingentoricẽ cæſaris amicũ & Induciomarũ,ut li.v.cõmẽt.
teſtatus eſt ipſe Cæſar. Vltimo aũt Labienus ipſos cepit,duabus adiunctis le-
gionibus,& xv.auxiliarib⁹ copiis germanorũ ut li.vi.Cæſar aſſerit. Frãci etiã
Treuerim incẽderunt tp̃e Theodomiri Frãcorũ regis,Hunibaldo teſte.Mar
lianus ex Põp.Melæ ſententia nobiliſſimã ipſam fuiſſe elicit,& legatũ imp̃ii ro
mani habuiſſe,a Iulio cæſare ſibi deſtinatũ uſq; ad inclinationẽ imp̃ii.Cæſar ꝓ
pter germaniæ uicinitatẽ,q̃tidianis exercitatã bellis Treuerim ꝓbauit, & eius
incolas cultu ac feritate a germanis nõ alienos.Idẽ li.ii.ſingularis uirtutis apud
Gallos treuiros eſſe ſcribit.Põp. li.iii.clariſſimũ Galliæ belgicæ oppidũ noĩat,
Lucanus. Tu q̃q; lætatus cõuerti p̃lia treuir, Rudolfus Agricola in ep̃lis ſu-
pra Moſellã ipſam ſitã aſſerit,rerũ magnitudine geſtarũ & uetuſtate urbis p̃-
clarã.Cornelius in germania ait treuerim circa antiq̃tatẽ germanię diu ambiti
oſam fuiſſe,tanq̃ p̃ hoc ab inertia & ſiſitudine gallorũ ſeparet̃.Ptole.triberos
eos nũcupat li.ii.ca.viii.ta.iii.Sabel.de illis li.v.Ene.vi.Ply.li.4.ca.xvii.Liuius &
ſupra ipſum Florus li.c.vii.Marcellinus lib.xv.totã hiſtoriã treuerorũ ſiſr Otto
Friſing.li.i.ca.viii.exequunt̃,ubi florẽtiſſimã opibus,refertiſſimãq;,tũ & nobi-
liſſimã urbẽ totiuſq; galliæ caput eſſe eã indicauerũt,& tales uerſiculos in tre-
ueri rep̃tos fuiſſe. Nini Semiramis q̃ tanto cõiuge fœlix Non contenta ſuis
nec totis finibus orbis, Expulit a patrio priuignũ Trebeta regno Inſignẽ ꝓ
fugus noſtrã q condidit urbẽ. Et Auſonius poeta id teſtimonii treueri cõceſ-
ſit.Armipotens dudũ celebrari gallia geſtis Treuericæq; urbis ſolũ,q̃ ꝓxia
rheno Pacis & in medio gremio ſecura quieſcit Imp̃ii uireſq; alit hæc & ue
ſtit & ornat Largus tranq̃llo p̃labit̃ amne Moſella. Aeneas Syluius trecẽtis
& mille annis ante Romã treueris antiq̃tatẽ p̃ſcrutat⁹ eſt,a Trebate Nini filio
& Semiramis conditore.Cœnobiũ ſeruorũ dei treueri inchoabat̃ tp̃e Conſtã
tini anno Chriſti cc.xliii.ep̃us tũc Agritius,poſt hũc Maximinus,inde Paulin⁹
q̃ exulabat apud Phrygiã,inde Germanus Seuerus & alii.Hæc ex Rheginone
Prunieñ.Apud treuerim cœnobiũ S.Simphoriani ſancti patres cõſtruxerunt,
& monaſt.in uetuſto palatio q̃d Horreũ dicit̃,q̃rũ meminit Spãheim.Aeneas
ſupra Moſellã poſitã hanc urbẽ recitat,ueterẽ & uenerabilẽ ſedẽ,quã uiuente
Petro,ap̃lorum principe,mittendo Ruſticũ Eleutheriũ chriſtianã religionem
recepiſſe refert.Meminit huius urbis Spanheimius, græci incolas τοὺς ξιβήρους
dicunt,unde ſecundam producit Ptolemæus TRANSYLuani populi ſunt Transſyl
ultra Danubiũ,ubi nunc Valachi.Daci,Getæ morant̃,& Teutones,referente uani

Aenea habitauerũt.Celtes. Vngarus acri Barbarus ore bibit,metanaſtaq́ teutonus haurit Hic ibi nunc pulchro ſtat transſyluania tractu. Ptole.libro γ.τοὺς ξανομονταvοὺς dixit,poſtq́ꝫ.n.mētionē de ſudinis facit addit, ὑφ' οὓς ξανομονταvοὶ μέχρι τῶν πευκινῶν ὀρέων.i.Transſyluani ſupra hos ſunt uſq́ꝫ ad Peucinos

Traiectũ montes.Hodie ſeptē caſtra coniectant̃. TRAIECTVM alii Holandiæ ciuitatē uolũt,q̊d Aeneas negat,ait.n.Friſiæ urbē,habet riualē Ottonē Friſing. li.i.ca.xv.q Freſię urbē ſcribit eſſe Traiectũ,ꝓ friſiæ,alii teut.Iterich dicunt,rheno aũt fluuio undiq́ꝫ circundata eſt,inqt Aeneas.Aliq in ſolo Batauico ſitã,alii

Triuſgri. Friſico.De illa Volater.li.vii. TRIVSGRI Belgarũ popl̃i,iuxta trebochos cõſederunt,ubi Romani imperatores bellantes pontē fecerunt, refert Strabo li.4.& ſunt cõtigui Neruis,hęc Ligurinus. TVNGRI Belgarũ populi inter

Tungri. Eburones rhenum & Moſam,olim urbs epãlis Lotharingiæ, iam ad Leodicenſes translata eſt,ut Marlia.& Ptole. enarrator teſtant̃.Cornel. in Germãia hos ſcribit olim gallos expuliſſe,& inter ſe germanos dictos,unde germani nomen acceperint,ita gentis, non nationis nomen ꝑualuiſſe.De illis Ply.li.4.ca.17. Marcellinus li.xvii.Ptolemæus uerba ſuut li.β.εἶτα μετὰ τὸν ταβούλλαν ποτ. τουγγροὶ καὶ πόλις αὐτῶν ἀτουάτουκον.i.Poſt Tabullã fluuiũ Tungri ſunt,ciuitas eorũ Atua

Tauciati. tucũ. TAVCIATI ſiti ſunt ubi Hercynia orit̃,iuxta Nemetes,ut Marlian⁹ Cæſar li.vi.Lilius & alii referunt.Enarrator Ptole.hos putat eſſe Baſilienſes,et tautiacos,nunc Rauracos dici,cui ego aſtipulor. Qꝫ enĩ a Rauracis nihil ba

Tegerin⁹ ſilienſes diſtent,cuiq́ꝫ priuato conſtat. TEGERINVS locus apud vindelicos ē quē multi in Rhetia monte ſanctũ uocãt. Tegeranorũ Hunibaldus meminit inter Saxoniã & Moguntinenſes habitãtiũ ciſrhenanorũ ſub ꝑſidio treuerorũ Cũ his ergo Tegeranis bella geſſit Baſanus,ipſoſq́ꝫ deuicit,unde in eius memoriã caſtellũ cõdidit Thaborinũ (teuto.Mõthabur) ut Spãheimius ſcribit,

Tridẽtini Multa de illo Nauclerus addidit. TRIDENTINI Leopontii ſunt ut uidetur Straboni.Peutiger hos a gallis deducit & tridenſes uocat.Strabo li.4.ex altera pte Rheni radicis eſſe illos,& ſuo tēpe latrones fuiſſe ait,Alii Tigurinos eſſe uolunt inter Nãtuantes & Luſanẽſes,ubi ſecundũ Marlianũ Turegũ eſt cuius meminit Volateranus dictũ quaſi duorũ regũ,ut Marlianus & enarrator Ptole.indicant.Sabel.li.v.Enei.vi.Suritiã (niſi fallor)hanc urbem appellat. Olim obſeſſa hæc ciuitas fuit ꝑ Albertũ auſtriæ ducē,anno M.ccc.li. Volater.

Tenteri li.vii.Marliano ſuffragat̃ Turegũ tugerinũ dicens,quã & Ligurinus turegum appellat. TENTERI a Cæſare & Tacito dicunt̃.Appianus & Florus tancheros eos uocant,Plutarchus in Cæſare tenteritos.Liuius & Florus ſupra Liuiũ Ceteros,licet antiqſſimi codices dicant tenteros.Euſebius Chetteros,Strabo (autor eſt Ioãnes camers) ceretos, qꝫ nec refello,nec aſſero. Cereti.n. ſiue ceretes illi cõiectant̃,q lacũ Cõſtantieſem incoluerunt,ut ex lib.quarto Strabonis habeo.Tenteri uero iuxta Vſipetes & Cattos eſſe Cornel.author eſt.Marlianus hos tenchateros dixit.Hi a ſueuis diu agitati ſunt,trienniocq́ꝫ Rhenũ trãſierunt,& Menapiorũ fines occupauerunt,ut Cæſar adducit li.vi.belli Gallici. Marlianus tpe Veſpaſiani Vbios eos ita ſollicitaſſe aſſerit,ut pene deceſſerit.

Quod

Quod & Tacitus affirmat,multa de illis Pōp.Mela li.iii.Hi olim a ſueuis uexa
ti,ad Oceanū ſederunt,cuius Cæſar,& Sabel.li.v.Ene.vi.mēinere Tacitus hos
eqtatu ualere teſtat̃,& iuxta Vſipetes circa Rhenū,& in hiſtoriis q̃q; illorum
recordat̃,olim exactos ipſos dicens a Cattis & Cheruſcis,ac uenundatos.

TAVRISCI Noricorū gentes,a Ply.li.i.ca.xix.ferunt̃.Strabo eos tātiſcos noīat,Cauriſcos Polybi9.Hos etiā Strabo Noricorū populos ꝓbat.Hermolaus Tetiſcos ait,rōnem affert hanc,oēs quaſi germanos ibidē ita uocitatos.Eratoſthenes teriſcorū meminit,ait Hermol.in hoc Stephanū Byzantiū imitatus, Cęterū Strabo li.vii.thauriſcas et ligyriſtas tauriſcos dici uult.Ammia.Marcellinus li.xv.cuiuſdā Tauriſci memīt in Galliis ab Hercule occiſi,unde ab illo tauriſcos nomen tuliſſe recepta q̃rundā opinio eſt.Reuera hodie ſunt regiōis incolæ,quā (teuto.Kernten) dicimus,Noricos.n.Strabo li.4. Plynius olim Carnos nunc Noricos dictos aſſerit.Eorū incurſiōes cōpeſcuerūt Tiberi9 & Brutus,Strab. autore.Hos puto Iuliū Capitolinū ſic uocaſſe,enumeratis.n. germanorū populis,nō meminit tauriſcorū,uerū variſcarū,unde multi Variſcos uarinos eſſe dixerunt,q̊s Hermolaus Auaros dixit,uide de litera A. Legi apud Ptol.in li.γ.ubi de dacia loquit̃,ἀρκτικωτάτην μὲν ἀπὸ δυσμῶν τευρισκοὶ κατέχουσι .i.Septentrioualē partē Dacię Teuriſci tenent,dicunt̃ aūt tauriſci ab api.i.tauro uel oſiride,ait Viterb.ex Diodoro. — Tauriſci

TECTOSAGES iuxta Hercyniū primo ſederunt,iuſticiæ & belli ſummā opinionē habentes,in egeſtate & patiētia (ut germani) manentes,ait Cæſar li.vi.Marlian9 in Galliā ipſos ueniſſe,& hos eſſe teſtat̃ q̊s Manl.Torquatus ſtrauit in græcia.Strabo olim illos a phalangia Cappadocia et Phrygia pulſos ſcribit.Liui.li.viii.dec.4.eorū meminit & comitantibus ſecū galliæ gentibus in Aſiā eos ueniſſe. Adhuc tectoſagū ciuitas in Aſia extat ueſtigiū huius ait Strabo,nūc uero (ſecundū aliq̃s) galliæ auſtrale latus tenent,& penitus in nomen gallorū abiuerunt.Secūdū alios ut Strabonē iuxta pyreneos montes habitant.Tectoſagū urbē in Gallia Narbonen. putat Pōp.Mela li.ii. — Tectoſa-ges

TERGESTVM Strabo li.vii,apud Danubiū eſſe ſcribit, ibi Corcorus intrat Saū. — Tergeſtum

TVBANTES Friſiæ populi ferūt̃,q ꝓximā partē mari Oceano & Rheno incolunt,ut placet Marliano.Tacit9 Clumāi inquit Tubantes Vſipetibus fuiſſe tradunt̃,ſicuti diis cælū li.xv.hiſt. Ptole.poſtq̃ de Maringis ſcripſit,ὑφ᾽ οὓς καύχαι,inqt,οἱ τουβαρτοι quare aliq Frācones eſſe dixerunt.Meminit horū Mamertinus in paneg.ad Cōſtātinū. — Tubātes.

TORBIACI in finibus Agrippinen̄.ſunt,Marliano teſte.Tacitus li.ix.hiſt.Torbiaci,inq̄t,germani epulis & uino ſepultos,clauſis foribus cremauere ſeſe. — Torbiaci

TVRINGI Turinger,q̃ꝝ mētio fit apud Tacitū ſępe,Celtes Turogos illos noīat.Brachia longa iacit ſueuos Frācoſq; turogos.Eutrop.tn̄ li.vi.turingos Victoalos & triſalos dici putauit,Nazarius Panegyricus ad Maximianū triſalos allegat dicēs Nunc pro uictis armant̃ Alemani,&alia gens gotthorū adaucta manu triſalorū aduerſum vādalos, Hęc ille.Ammianus li.vii.triſali ꝓxias ſuis ſedibus occupauerāt liberi terras obtinebantq;. Meminit ꝑterea triſalorū Diacon9 ſuꝑ Eutropiū li.xi.Turingos Strabo tyregetas appellat li.vii.& eos iuxta Albī poſuit. — Turingi.

Turingorũ origo eſt a Cimmeriis (q̊s nunc Cimbros dicimus) q̃ olim iuxta
Thraciã habitauerunt.Pulſi deinde,huc demũ conſederunt,ut pulcherrie Ca
pnion noſter in epl'a ad Fœdericũ III.ꝓbat.Eutropius hos decies cẽtena millia
in circuitu habere ſcribit.Oroſius li.vi.ca.vii.Turingorũ recordat̃,ubi in mar-
ginibus poſitũ eſt turingi,nũc Lotharingi,ſed falſo,Tulingi.n.ꝑ l ueteres Lo-
tharingos dixerunt,non turingos, unde uel litera eſt deprauata, uel male ſcri-
pta. Græci hos ut dixi τυρκγκτας dixerũt,apud Strabonẽ.Turingorũ Trebelli⁹
in Claudio & Procopius meminerũt,vñ non recens nomen eorũ erat.Proco.
li.i.ꝑmiſſu cæſaris Auguſti loca ad notũ uergẽtia occupaſſe refert turingos.

Tubingẽ TVBINGEN oppidũ Sueuiæ ſub Palatinis Tubingẽſibus, q̊rũ plurimã
orõnẽ habuit Abbas Vrſpgeñ.& hodie eorũ ueſtigia habemus.Horũ ultimi
Gozo & Guilelmus Palatini comites Tubingeñ.hoc uendiderũt Vdalrico co
miti Vuirtẽberg.anno dñi M.ccc.xlii.ut Herma.aſſerit.Nobile gymnaſiũ illic
celebrat̃,eccleſia a Sindelfingenſibus ductu & auſpicio Eberhardi comitis de
Vuirtẽberg.& Mechtildis eius genitricis huc translata eſt,anno dñi. M.cccc.
lxxviii.exordium ſumpſit.

DE LITERA V

Vueſtria VVESTRIA (Vueſtrich) dicit̃,ut Peutiger ſcribit.Neuſtriã hãc alii
uocant,a Fraconibus nomen habet,q̃ dũ germaniæ infinitã portionẽ
poſſederunt,lingua eorũ auſtriã dixerũt terrã in orientẽ uergẽtẽ,ſub
eorũ ditiõe & Vueſtriã in occidentẽ.Bilibaldus tñ Pyrckheimer ab Hunnis
totã Germaniam poſſidentibus appellari nuꝑ in una epiſtola nobis innotuit.

viuidaria VIVIDARIA gens eſt barbara inſulã Gepidã inhabitat,quã Viſtula am
Vuinhuſen nis habet,& Gepidi olim incoluerunt,Hæc Iornandes. VVINHVSEN
monaſt.Agnes de Landerſperg uxor Palatini comitis noĩe Conradi cõdidit.

Vinderhuſen VINDERSHuſen monaſt.Vuiptus Saxõię dux erexit,& a ſuo noĩe dixit
ut Hermãnus ſcriptor collegit. VVINGARten monaſt.in Brabãtia Adel
Vuingarten heidis ſtruxit uxor Pipini,ut Emondus teſtat̃. VOITLANDIA olim du
catus,nunc ſub diuerſis ducibus ciuitates eius moderant̃,ut Plaſſenburg,Potẽ
Voitlant. ſtein,Cronachum,Scheſlicz,Culmbachũ,Habenburgũ,Holfelt. Pinifer etiã
mõs Voitlandię intercenſet̃,noſtri geographi ſub Franconię noĩe eũ com-
ꝓhendere.Meminit huius Ioãnes Schoner mathematicus. VITTIBVRga
Vittiburga Vuittenburga Saxoniæ oppidũ,ubi ſtudiũ uniuerſale tp̃ibus noſtris eſt ince
ptũ ductu Fœderici ducis germanorũ oĩm p̃ſtantiſſimi eruditiſſimiq̧. Dicta
aũt eſt urbs hęc a Vittikindo Saxonũ duce,eius primo cõditore,referẽte Her
Vuingarten manno.Huc doctiſſimi uiri ex diuerſis orbis totius regionibus euocant̃,theo-
logiæ p̃eſt Martinus Lutherus uir incõꝑabilis eruditiõis. VVINGARtẽ
monaſt.Conſtantieñ.diocęſis ab ep̃o Cõſtantiẽſi auſpicatũ eſt,deſtructũ inde
Vnormholt & a Burchardo Francone rurſus reſtitutũ eſt. VVORMHOLT monaſt.in
uilla Flandriæ Tornacenſis diocęſis,S.Vuinotus frater B.Iodoci impulſu bea
Vuerdẽ ti Bertini exordiebat̃,ut eorũ annales ferũt. VVERDEN oppidulũ Fran
coniæ ſub dñatu de Vuerden a fluuiorũ Mæni & Tubere Cõfluẽtia nomen
ferens.

VALACHIA a Tranſyluanis inhabitabať,non ꝓcul ab Euxino,tota pla na regio,a meridie Iſtrū,a ſeptentrione Rhoxanos continet,ut placet Syluio. Secundū multos a Flacco noĩata eſt,hodie Daciā eſſe uolunt,alii Tranſylua niā. Nec tñ ueritati conſonū eſt,q̃d qdam ſcripſerunt,q eā bulgariam putant, dū valachi iuxta Danubiū ſint,cuius hoſtia in Mœſia uident,referente Ptole mæo. Reuera ultra Septē caſtra Turcis approximant Pauli dogmata ſequētes Turcoſq́ꝫ a chriſtianis diuidūt. VVORMACIA urbs Rheni a ſuo ortu ſp aduerſitate ſūma fluctitata,Hieronymi tpib⁹ miſeriis plena extitit,ut ipſe teſtať Hieronymus. Attila urbē hanc deſtruxit,S.Brunhildis uero reſtituit, reſtitutā cęſares ſolo æquauerūt,ut German⁹ epūs in hiſtoria S.Genoueuę aſſerit. Col legiū in Nuēhuſen in honorē S.Dionyſii olim Dagaberti palatiū uocitatū,Sa muel epūs cōſecrauit,nunc in decorē B.Ciriaci. Collegiū uero S.Pauli Cunra di ducis Vuormaciēſis ferebať caſtrū,q in bello cōtra Vngaros cū Ottōe pri mo obiit. Hic facta cōmutatione,Bruſellā oppidū īpetrauit a Vuormaciēſib⁹, reſignato oĩ iure illis q̃d habuit penes eos. Hoc oppidū nepos eius Cunrad⁹ II. cęſar Spirenſibus donauit. Eccleſia illic dedicabať anno M.c.xviii.tertio Idus Iu nii,in p̄ſentia Brunõis Treuerēſis,Eberhardi Eiſtattenſis,Albuini Merſpgen ſis,Bugonis Vuormaciēſis epõrū. Fuit apud Vuormaciēſes S.Martinus īcar ceratus a Iuliano apoſtata,queadmodū teſtať Sulpi. Seuerus in Martino,car cer adhuc cerniť. Extitit & olim dux vuormaciēſis Otto dictus, cuius meminit ſcriptor in hiſtoria S.Burchardi. Palatiū in foro ciuitatis penitus igne popula bať Caroli tpibus. Multæ ſimultates illic inter epm & ciues oboriebanť,duę ſo pitæ & recōciliatæ ceſſauerunt,tertia adhuc uibrat. Olim vangiones hi dice banť,ut aliq uolunt germanico noĩe,nā finitima regio Fungau diciť,unde Fun gaugiorū noĩe parū uariato uocabulo vangiões grǽci dixerūt. Eorū meminit Marcellinus li.xv.& xvi.Ply.li.4.ca.xvii.Cęſar li.i.& alii. Hos ut Greſmūdus ait Trebeta prīus ſic nūcupauit. Pic⁹ ĩ cruce. Vāgiones cernunt latebroſa ſilentia ſyluę. Luca. Vāgiões batauiq́ꝫ. Hæc ciuitas poſtq́ꝫ ſacerdotes abegit,parū for tunæ habuit,ut q̃tidie uideũs. Eſt ibi ep̄atus antiq̃tate cū oĩbus germãię certãs, Ciuitatē vāgionū Ptole. Brethomagū lib.ii.c.viii.uocať. Multa Tacitus lib.xiiii. Hierony.diſt.xii.ep̄la xxxi.ait vāgiones longa obſidiõe pene deletos. Vuorma ciā hãc dixit Ligurin⁹ li.v. Vormatiāq́ꝫ petit medio quā gurgite rhenus Galli ca germanis ſepauit rura colonis. Paſſi aũt ſunt grauiſſima Vuormacienſes a Frãciſco q̃dã noſtro æuo nobiliſſimo,ut pene de eis actū fuerat VIREDV um(ut uult Marlian⁹)ciuitas ep̄ãlis ē,ꝓuinciæ Treuereñ.in ducatu Bareſi,hu ius meminit Tacitus in hiſtoria. VSBIVM locus Rheno ꝓpinquat,iuxta Tēteros,referente Hermolao, οὐισβιον Ptolemæus Viſbiū appellat,Martialis vſipios propter metrum. Sic leue flauorum ualeat gen⁹ vſipiorum Quiſquis & Auſonium non amat imperium. Opidum eorum Liſboum,Plynius lib.ix. ca.xv.nuncupauit,hos Cornel.vſpios uocat,& nuꝑ germaniā reliq́ſſe, & nunc ĩ hiſt.vſipos noĩat,& lib.penul.vſipiſuranis exercitū ait,alii hos Iuliacēſes dicūt, & nūc vſipetes dictos,de qb⁹ ſequiť. Anto. ciuitatē vſſubiū vſipiorū adducit.

Valachia

Vuormacia

Vãgiões

Vireduũ

Vsbium.

Vetera — VETERA CAſtra Romanorũ Hibernorũ ſunt, inter Coloniã & Traie
Caſtra — ctum, in ſitu Cliuenſi, ut Marlianus & enarrator Ptole. ꝓdũt. Tacitus in hiſt.
li. xix. inqt, Incubuere Germani, nec refugiũ in caſtris erat, q̃ Vetera dicunt. Et
idẽ, ubi de ciuili, ſcribit. Abbas Spãheimius & Antoninus in Itinerario ueteris
urbis meminerunt. Sunt qui nunc ea inhabitare Aquenſes coniectura affirma
vataſtica. — uerunt. VATASTICA inſula Rheni, finitima Batauis & Friſiis, diocęſis
Varagrę — Traiectenſis, cuius rei Marlianus, Tacitus, & Lilius authores ſunt. VARA
GRI alpini populi, ab Auguſto uicti feruntˀ, ut Ply. li. iii. ca. xix. & Strabo lib. 4. in
quiunt. Oroſius li. vi. ca. vii. hos Veragrados dixit. In uico, inqt. veragradorum
Viducaſ — Galli illos eorũ noĩe (Sau Mauricii) uocant. VIDVCASSES & vadicaſ-
ſes — ſes Ptole. dixit. Hermolaus & Antoninus Durocaſſum urbẽ adducũt. Plynius
uero li. 4. ca. xviii. Inducaſſes & Badicaſses. Eutrop. li. vi. Velocaſses. Sũt aũt Ca
ſtlenſes in comitatu Flandriæ, ut enarrator Ptole. & Sbbel. li. v. Ene. vi. college
runt. Oroſi. li. vi. ca. vii. volocaſsiũ meminit p o. Silr Marlianus & Eutro. lib. vi.
Vidouiſ — Ptole. τοὺς οὐαλικασίους notat. VIDOVISSE locus iuxta Mogũtiã, ut Mar
ſe — lianus, enarrator Ptole. & Tacitus aiunt. VERBIGEnus Heluetioꝝ pagus
Verbige — eſt referẽte Marliano. VOLCAE uel volgæ galli iuxta Rhodanũ habitãt
nus — Sillius li. i. Volcarũ populatˀ iter, timidiqꝫ minaces Accedit Rhodani, feſtiuo
Volcæ — milite ripas. Strabo iuxta Sallyes eſſe hos ait, nunc Arauiſcos dici, de qbus li.
pri. ſcripſimus, q̊d hodie eſſe non poteſt, cũ Arouiſci Pãnonię populi ſint, nõ
Galliæ, ſed Vngarię, ut ait Ptol. ἀρκτικώτεροι, inqt, κατέχουσι ἀρουισκοι. c9 ptẽ ſeptẽ
Vẽnões. — trionalẽ tenẽt Arouiſci. VENNONES Vindelicorũ populi ſũt. Strabo li.
Vſipetes — 4. Ptole. οὐέννονες. VSIPETES Iuliacenſes enarrator Ptolemæi probat, a
Druſo ſupatos. De illis Florus li. iii. & Peutiger. Hi (ut Cæſar li. 4. inqt) a Sueuis
p̃mebantˀ, igitˀ ad Romanos fugerũt. Marlianus Cliuẽſes agros illos poſſidere
aſſerit. Cornelius vſipetes iuxta Cattos ponit, olim (ſecundũ Sabel. li. v. Ene. vi.
a Sueuis actos dixi, ſecundũqꝫ Cęſarẽ ad Oceanũ cõſediſſe. Cornel. iuxta Teu
cerios ipſos locauit ad Rhenum, Galli eos uocant (Franefors) eorum lingua.
Vlma — VLMA ciuitas Sueuiæ, olim ſub dominio (in Rychenau) Hic Hilarus &
Blauus flumĩa p̃terlabuntˀ. Dicta eſt aũt ab vlmis uel uligine, ut hi uerſus notãt

Vlma decus Sueuiæ, quia prima ab origine ducat
Principiumqꝫ nullis ſtat certum annalibus, extat
Nomen, quod latio deſumptum eſt fonte, qꝫ apta
Vlmeis poſita eſt plena hæc vligine terra.

Picus huius urbis meminit.

Spectarunt fontes ipſis ſub mœnibus Vlmę.

Volaterranus lib. vii. commẽ. de illa urbe, & Ligurinus li. v. Totus apud noſtram fruitqꝫ exercitus vlmam. Hoc oppidum obſedit Lotharius contra Conradum bellum mouens, ut Hermannus chronographus aſſerit. Vide Celtem in amoribus, Antoninus Pius ĩ Itinerario, poſtq̃ de Auguſta ac Treueri diſſeruit, ciuitatis meminit, cuius nomen Vlmos eſt, ex ſupputatione quadraret iſtam fuiſſe urbem, niſi ratio antiquitatis ſubſiſteret.

Villacũ — VILLACVM a Ptolemæo Vacoritum dictum eſt libro tertio capite tertio tabula tertia. Alii Vacorium.

VANDALIA ſeptentrionalis pars ſeptima eſt, a Vandalo flumine nomē ferens, ait Lilius. Vandali.n. olim fugati a germania, ut Peutinger collegit, iterū〈q〉 reuerſi Franconiā uaſtabāt, Inde Aqtaniā ad interiorē Hiſpaniā uenerūt cū gothis. Inde tp̄e Theodoſii Africā populati ſunt, capta Carthagine & Sicilia (authore Platina in uita Celeſtini) tp̄e Valētiniāi, anno cccc.lxxxiii. Leo cōtra Genſericū (ibidē Platina in uita Hilarii teſtat̄) debellauit & uicit. Inde Genſerico ſucceſſit Hunericus, quē Platina & Eutropius li.xvi. Hunricū uocāt, tp̄e Theoderici & Clodouei. Inde Tranſimundus (ut Platina in uita Simplicii aſſerit) & Hildericus ſucceſſerūt, q a Iuſtiniano uictus ē. — Vādalia

VIRVNIVM (Indelburg) Pannoniæ urbs, Plynius viruniū oppidū noīat Noricorū li.iii.ca.24 Dicit̄ aūt Virunū quaſi uir unus, ut inqt Suidas græcus. Sus.n. Bauariā deuaſtans, a nullo p̄ter uno uiro expellebat̄, ut li. primo ī cap. de Noricis, gr͛ca uerba Suid͛ attulimus, meminit huius urbis Antoninus. — Viruniū.

VATTACū Gulch de q̄ Tacitus. — Vattacū.

VRATISLAVIA urbs Scleſiæ ampliſſima, aureo epiſcopatu donata eſt, authore Syluio. Illic poſt feſtū Michaelis anno M.cccc.lxxxiii. h͛retici conſules chriſtianos eiecerunt p̄ feneſtras, ſudibuſ〈q〉 eos rurſus exceperunt, unde a Sigiſmundo ſecuri p̄cuſſi ſunt. Dicta aūt eſt ſecundū Aeneā urbs hæc ab Vratiſlao, olim ciuitas illa Budorgis appellabat̄. Vratiſlaus ſecundus rex Bohemiæ hanc condidit inter duos montes, ut Aeneas in hiſtorica Bohemica collegit. — Vratiſlauia

VVESTVALIA Germaniæ p̄uincia, Colonienſi ep̄o ſubdita eſt, ab occidente flumine claudit̄, a ſeptētrione Friſiā habet et Traiectum, meridiē Haſſi͛ mōtes excipiūt, alii Vueſtualdos & Oſtueldos, nūc alii alio nomine eos Sycābros uocant, unde lex ſycābrica p̄ vueſtualica ſumit̄. Ligurinus. Vueſtualæ〈q〉 urbes & norica rura tenentes. Dicuntur Vueſtuali ſecundum authores, quia fuerunt Sxones qui cum Longobardis in Italiam uenerunt, et cum redierunt, Vueſtuali dicti ſunt.i. occidentales Galli. Inſunt aūt vueſtualis quatuor epiſcopatus Mindenſis, MonaſterienſisBremenſis & Padebornēſis. — Vueſtualia.

S. Vualpurgis monaſteriū, a Theoderico comite montis Peligardi extructum eſt, tempore Gregorii vii. & Henrici iii. Habent hi ordinē S. Benedicti. — S. Vualpurgis monaſt.

DE LITERA Z

ZVIFALT in alpibus monaſterium eſt, ut Ottoni placet li. primo. de rebus Fœderici cap.ix. deſtructum, & inde a Vuilhelmo precibus Bertholdi reſtitutum eſt, uide Hermānum & Nauclerum. — Zuifaltē.

ZERINGEN Briſgauiæ loc9 ē iuxta Friburgū, a q̄ duces Zeringenſes dicti ſunt, uti lib.iii. adduximus. — Zeringē.

Ad nobilem Vniuerſitatem Heidelbergenſem, eiuſ〈q〉 heroas,
Franciſci Irenici Etelingiacen͞. carmē, in op͞is cōcluſionem.

Porticus haud opus eſt graia ut ſpectetur, Athenas
Dum ſimiles graiis Neccharus amnis alat
Nobilis omnigenis plus Heiddelberga meretur
Artibus, haud ullis interhabenda ſcholis
Vos proceres latos hos ne auerſetis honores
Prodiit e ueſtro dos liber ille penu.

EPISTOLA

CLARISSIMO VT DIVITIARVM ITA ET VIRTVTVM PRINCIPI PHILIPPO BADENSIVM MARCHIONI, EIVSDEMQVE CANCELLARIO HIERONYMO VEHO DE SE & literis benemerito, Franciſcus Irenicus Etelingiacenſis fœlicitatem optat.

VELLEM mihi longe optime Princeps maioris meriti locum exuperare, quo maxima tua merita nobis delata, officio quodam magis cõpoſito, honori uoluptatiq; tuæ futuro adæquarẽ, nouiſq; beneficiis ſublato ueteri tuo obſequio aliud gratificandi munus diu ante remuneratum emererer, q̃ leui iſtiuſmodi dono te potius in decorem utilitatẽq; noſtrã quærere, nitoremq; ex te operi noſtro ſpectare. Nec (mihi crede) uoluntas, uerũ amplior rerum noſtrarum facultas nobis deeſt. Volũtati itaq; quiddam dedimus, dedimus inquã q̃d licuit, opibus nihil licuit, q̃d ſæpe dep̃catus ſum, ꝙ nõ licuit. Si qñ ẽm laboraui, nunc maxime laboro animo, ut beneuolo, ita mœſtiſſimo, dum beneuolentiam noſtram pleniori officio tibi, quem tam corpis q̃ rerum familiarium terreſtrem dæmonem intueor, & non ſecus ꝙ animę noſtrę partem obſeruo, conſecrare non poſſim. Cuncta tñ ad tuam prudentiã refero, q exiguos honores illos a me tibi delegatos, ueluti ſummos ueneraberis. Exiguos dixi, dum tñ in te ueluti in maximũ Principẽ, nihil q̃d exigui nomen ferat, cõpetat. Et ꝙuis itaq; ſatis ex hac qua uſus ſum uoluntate tui muneris eſſe credã, manifeſtiſſimũ tñ habeo, hæc ingenii dona, haud ſcio quæ, ſed laborioſiſſima, laboriq; nulla ex parte cedentia, tibi, quatenus & mihi placitura. Et eo maxime, dũ pietatis calorẽ, & talẽ nõ corporis externarũq; rerũ, uerũ ingenii bonis p̃ſtiterim, ac ultra ꝙ obedientiæ uidelicet ſacramento tibi obligat⁹ ſum, pietati noſtræ & tibi conceſſerim. Nam te tantũ ueluti corpis fortunæq; bonorũ dominũ conſpicio, q̃rum iura tibi uendicare potes. In ingeniũ uero noſtrũ tibi non licet, cuius cauſa non ex te, ſed e cœlo eſt. Si igit̃ quantum p̃cioſiſſimo te donaſſem munere, q̃d ab opũ liberalitate defluxiſſet, tuo, nõ meo te donaſſem, dũ diuitiæ ita noſtræ ſint ꝙ tuæ, ꝙ amicorum, multo plus principis amicorũ. Potior igit̃ multoq; peculiarior donandi ratio uidet̃, tecũ cũ ingenii dotibus concertare, nõ diuitiis, q̃bus ipſi egemus, tu uero abundas. Sed muneribus q̃ (ut Iſocratis orõne loquar ad Nioclẽ regẽ) μάλιστα πρέπουσιν ἐμοί τε δοῦναι καὶ σοὶ λαβεῖν, hoc eſt te accipiẽtẽ & me donantẽ potiſſimũ decẽt. Nec te ſolũ qualicũq; etiã officio illo p̃ſecut⁹ ſum, uerum antiquã tuã p̃geniẽ totã, q̃ talis eſt, qualis fortaſſe adhuc nemo fuit. Si. n. multorũ inſtar fratris tñ tui IACOBI uiri omĩ laude cõſũmati, ac facile ad oĩa dicẽda locupletiſſimi memoriã nõ citra dolorẽ, renouabo, nõnihil me tuorꝫ ſpes exercet. Dii faxĩt ut talia ſępe de ueteri tua Badenſiũ p̃ſapia dicã, q̃ iam de illo uiro literatiſſimo concepi, publico eruditorũ noĩe numerando. Hic. n. formatos ingenii fructus, magnãq; ſpem ac ornamẽtũ lr̃is p̃buit, multum uenerationis, multum ſtudii & honoris lr̃is ꝙ lr̃atis habuit,

ut ſua tẽpeſtate cæteris germaniæ principibus probę eruditionis nomẽ abſtu-lerit. Ad archip̃ſulatus honores accurrit, in ſummoqꝫ literarũ faſtigio conſtitu-tus, uir nunq̃ ſatis laudatus, non ſatis laudandus, Florentẽ, in qua & raptus eſt, ætatem ingreſſus, mortis cenſuram obiuit. Ad te nunc PHILIPPE candidiſ-ſime noſtra oratio tranſibit, qui adminiſtratiõi negociorum prouincialium ac-commodatus, tuorum diligentiſſimus, commode ac fœliciter delegatum tibi munus exequeris, qñ tibi reparandi animi gratia, curarum pluralitatẽ literaria uoluptate leuare, ac operi cedere locus dat̃. Has nugas noſtras, quas reuerẽter cum p̃fatione noĩs tui finiuimus, illuſtriſſimiqꝫ principis LVDOVICI Pala-tini Electoris auſpicio iniciabam, obuias excipe. Ad q̊d emoliendũ Platonico ac ꝓpe diuino oraculo inſtincti ſumus, primaſqꝫ conatus noſtri partes patriæ aſſeruimus. Reliquas quibus amicis oppigneratus fueram, magnificentiæ tuæ detuli. Non amicorum tm̃, uerũ noſtræ ſalutis parentiſqꝫ patriæ nomine ap-pellandę. Et ut nec temeritatis aut priuatę iactantiæ opinionẽ uererer, fiduciã mihi recepta priſcorũ conſuetudo impoſuit. Vidi. n. ad augendas principũ lau-des penes maiores ratũ fuiſſe, ut magni ac cõſummatiſſimi uiri, quidq̇d pepe-riſſent, ne eo citius conditione mortalitatis deperiret, noĩbus heroũ imbuerit. A græcis exordiar, Diaphanes ruſticarũ rerũ p̃co nõ pœnitẽdus, Deiotharo regi monumenta ſua cõmunicauit. Aeſopus ille Phrygius dialogos ſub noĩe Cyri regis in uulgũ emiſit. Nicander qui inſtructiſſimi poetarum a Macrobio nomẽ aſſũpſit τὰ ἀλεξιφάρμακα ſub honore Attali regis auſpicatꝰ eſt. Clitarchꝰ profectionem Alexandri Magni ad Nicodorũ Athenienſem exordiebat̃. Ae-lianus ſtrategemata ſua cultiſſĩa Q. Ferdinando addixit. Iſocrates ac Diaconus τῶν πολιτικῶν diligentiſſimi ſcriptores nobilitantur, quorũ ille Nicoclis, hic Iu-ſtiniani memoriã librorum ſuorum exordiis ueluti ſempiternam prorogaue-runt. Taceo Victruuii architecturam, Manilii aſtronomiam Auguſto Cæſari conſecratas. Quis neſcit naturam potius q̃ naturalem Plynii hiſtoriam: Plu-tarchiqꝫ τὰ ἀποφθέγματα, Traiano imperatori fuiſſe delata: licet fuerint q̇ Ve-ſpaſiano dixerint. Socrates prætere a Theodericus, Sidonius, atqꝫ Sozomenꝰ hiſtoriarum ſuarum uoluminibus Theodoſium donauerunt. Quemadmodũ Valentinianum Auſonius ac F. Ruffus. Prætereo prudens Ammianum Mar-cellinum, Nazarium Mamertinum, Acacium, Libanium, & cæteros, q̇ rheto-ricas eorum cum præfatione Iuliani apoſtatæ auſpicabantur. Traianus Arabi-cus Apſini diſcipulus libros quinqꝫ περὶ συντάξεως. Latinus Paccatus, & plæriqꝫ panegyricorum Maximino, Maximiano & Gordiano eorũ opera deſtinaue-runt. Nec ſecus Ariſtides Eudemonis filius Herodis auditor, Quadratus Sere-nus, Ariſtides Atheniẽſis, Aſpaſius Bibliꝰ, Onoſander ſtrategematũ ſcriptor, Adrianũ cæſ. ſcriptis eorũ fecere participẽ. Nec morabor in hac parte nimia ſedulitate multa gẽtiliũ ſcripta ad noſtræ rei ꝓbationẽ facientia exigendo. Cũ tot chriſtianoꝝ doctorũ monumẽta ſupſint, magnis clariſqꝫ impatoribus dela-ta. In primis Theophili ſexti, Meliti Aſiani philoſophi, Athenagoræ legatio Alii Bar-
Syri Gardazanis dialectici, iuxta & mathematici Marcelli, Apollinaris Mil- dazanis

cibiadis,Iuſtini philoſophi & martyris in libro κατὰ τῶν ἐθνῶν, & aliorum,qui
diuina opera chriſtianæ legis fundamina Antoninis imperatoribus pſtiterāt.
Quibus & ἁλιευτικόν Oppiani græci ac Philoſtrati gentilium opera cõiungere
poteris,qui conſimili exemplo Antonini Commodi honoribus prædictis li-
bris deſeruierũt.Si μελέτας Gymnaſii Sidonii,Iunii Cordi, Spartianiꝗ hiſtori
as Aecii Paulini Alexādrini,Hilarii Pictauienſis,Apollinariiꝗ Laodicei grę
corum,lacteiꝗ Lactantii latini ſacroſancta uolumina intuemur. Agnoſcemꝰ
Magni Conſtantini gloriam,ad omnes ætatis ſeceſſus excurſuram,cuius ho-
nori tã caſta ac proba opa Chriſtianiſſimi uiri illi imbuerunt. Cæterum quor
ſum attinet tam prolixæ ac pertinaci contẽtioni inſiſtere? priſcorũꝗ proceres
ad obtinenda q̃ uolumus detorquere? Cũ tu ſolus mei amantiſſime VEHE
multorum inſtar emulationem nobis preſcripſiſſes.Qui nuper operam tuam
bello Bohemico accommodatam , ingẽti de palma cum cæteris Germanis cõ
tentione conflictatus non ſine ſũmo CHRISTOPHORI Marchionis decõ
re prohemiabaris.Vnde uolui & tibi uiro in omni literarum uirtute eminen-
tiſſimo,propagandæ amiciciæ gratia,quantum ampliſſimum potui aſtruere,
cum tamen nil amplius tibi præſtare poſſim noſtra amicicia.Aut mihi tua,quã
ſola induſtria tua mihi conciliauit,& me tibi commendabat. Auget præterea
charitatis affectum,ꝙ ambo legitimis diſciplinis immorabamur,licet ĩpari fru
ctu. Nam quæ tu a tenerioribus annis adiiſti literarum ſtudia, ita diſpoſuiſti,
ut una in illorum occupatione ueluti annis adoleueris,longoꝗ iactu me poſt
te reliqueris.Dum igitur ſeuerioribus curis ſolutus,nouarũꝗ rerum cupidita
te tentus,ocia tua negocioſiſſima lætioris ſtudii uoluptate condis,haſce γλυκυ
μίας noſtras,quas quantum ratio ac ætas permiſerat ante annos collegimus,
excipe,& uelut amiciciæ nr̃æ ſimulachro illis blandiaris. Nec elegantiam per
omnes delicias defluẽtem in nobis expecta,quam in te tam ad ſubita q̃ medita
ta proferenda prompto animaduertiſti, uerum ut in illo qui porticus atꝗ
gymnaſia ſectatur. Cæterum neſcio quorſum nos Vehi noſtri memo
ria uexerit integerrime ac illuſtriſſime Princeps PHILIPPE obuio
uultu his,quæ ad augendam gloriæ tuæ famam accommodata ce
leriori emiſſione occupauimus boni conſule , compoſitio
res ingenii noſtri riuos te ſolum ſpectantes , aperien
te ſe latius ætate noſtrą uiſurus. Cętera uerecũ
dię noſtrę ſtatuam,liberum modo mihi
tantum ſit,omnem quem ex inge-
nio habere potui conatum,tibi
exhibuiſſe. Vale Princeps
ornatiſſime,& Frãciſcum
tuum in cõiuratorum
ſubditorum tuorũ
numerum col-
locato.

VALE EX HEIDELBERGA;

ORATIO PROTREPTICA EIVSDEM IN AMOrem germaniæ,cum excuſatione præſentis operis,ad illuſtriſſimi Principis Palatini Electoris Cancellarium Florentium de Phenningen,utriuſcꝫ cenſuræ Doctorem.

OMnes mortales (FLORENTI Florentiſſime) in hos ui-
tæ ſcopulos incidentes,nudos & expoſitos , in biuiū q̊ddā
recepti auctores collocauere.Quo duæ uiæ alioq diſiūctiſ
ſimę coeunt.Prima q̄ ad dexterā nitit̄, uirtutis,q̄ uero ad ſi-
niſtrā,uoluptatis cognomen tulerunt.Illa aſpera ac ſolitaria
inualeſcentibus ſpinis obducta,horridā ſpeciē eā tenentibꝰ
ꝓ̄bet,demū tn̄ ꝑtinaciter ipī imorantibus,q̄etē.Hæc uero trita ac cōpendiaria
in foribus q̄dē ingredientibus,uariis uoluptatē generibus blandit̄,et tranq̄llita
tē primo pollicet̄,in fine uero lachrymas & exitiū.Quæ res nobis in q̄ſtionem
nūc cecidit,ut pateat nobis habita utriuſcꝫ uiæ ratiōe,q̄ potior cōducibiliorcꝫ
ipſi inhærenti contingat? Sunt q ſedulitatē meā forſitan ridebunt,& eo maxīe
dū in re ꝑ ſe obuia ac manifeſta quærendū ac dubitandū putauerim. Pręſertī
dū & nemo rerū adeo imprudēs fuerit,q nō ſubito iudicio īmeditatus ad uir
tutē potius deſudandū eſſe ꝑſuaſerit. Atq Herculē uidemus? cuius uirtutes nul
lus adæquare potuit,in primo pueritiæ gradu conſtitutū,ſuſpenſo pede mul-
tū ac diu penſitatū hæſiſſe,multocꝫ ſecius ſecū cōueniſſe,in quā partē liberius
decliaret? Aſt ubi ille uirtutē uitiūcꝫ inter ſe pugnare,ac uoluptates a uirtute
confici aīaduerterat,libero ac ſolido aīo ad dextrā tranſiuit,ac in altiſſimū de
ſtinati finis domiciliū euaſit,uirtutis tramitē ſucceſſoribꝰ aperuit,anteceſſores
ſuꝑauit,poſteriores inſtruxit.Cæterū ad q̄d attinet Herculis exēpla req̄rere?
Quorſum hæc nobis fabula tendit? Ad te iuſtiſſime hæc transferri poſſunt
FLORENTI, q te in ſtudio uirtutis totū Herculē uſcꝫ adeo effinxiſti,ut mu
tato noīe de te huiꝰ fabula narret̄.Si rōnem ſaltē florentiſſimi tui noīs exigeri-
mus? Agnoſcemus tibi in florētiſſima uirtutis uia diu fuiſſe laboratū,ac te ali
q̄ꝫto altius Hercule uirtutē adiiſſe.Immo ſuꝑuolaſſe,ut ex uera nobilitate tua,
literis cōiunctiſſima,q̄ ex uera uirtutis radice ꝓficiſcit̄,in te,non Herculis,uerꝫ
florentiſſimi phœnicis appellatio obtinuerit. Vt igit̄ ab Herculis exēplo rece
dā,qm̄ ille in conſiliū rogari non pōt,tuo iudicio me ſubmittā. Tibi q̄ſtiōis no
ſtræ ſummā offero aꝑiendā,q oīa honeſta ſtudia tractaſti,ac a rudibus annis
nunq̄ a uirtutis uia receſſiſti. Videor uidere q̊ tua tendat ſententia,nēpe ad de
fenſionē uirtutis.Nec ego opinioni tuæ cōtraria dicā,nec poſſim plane , etiāſi
ſecus ſentirē,aut poſſe meū potius īpotentiæ nomen aſſumeret.Nec.n.me fu-
git q̄ parū circūſpecte agerē,ſi tot clarorū uirorū ꝑſuaſiōne reclamante, tritā
uoluptatis uiā calculo approbarē,& cæteris,q̊d mihi nō,ſuaderē. Nec temere
ac obſtinate illorū opinionē & incōſiderate demū ineā facile,q ꝓ uirtutis tra-
mite nitebant̄.Qui.n.hunc hactenus cōmendauere,opinionē longe a uero faci
entē tutabant̄.Plus.n.uirtutis uiæ cōceſſerūt,plus in ea pollicebāt̄,cꝫ ꝓ̄ſtare po
tuerūt,Heſiodus ille maximus uirtutis aſſertor,& q uirtutis ſolitudines toties

conculcauit. Via(inq̄t,uirtutis καὶ τρηχύσ τε πρῶτον. ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται ῥηιδίη δ' ἤπειτα πέλει χαλεπήπερ ἐοῦσα. Primo q̄dē aſpectu ſe difficilē ac laborioſam exhibet. Poſtq̄ uero in altū uentū erit: grauitatē facilitate cōpenſat. In eadē ſententia & Iſocratē fuiſſe uidem9,ut crediderit pactū laborē,ſolius uirtutis amore ſuſceptū,nil p̄ter gaudiū ac dulcē anteactæ uitę memoriā manere,ut olī hęc nos meminiſſe iuuerit. Quid audio: gaudiū: & uerū gaudiū,ſi id,q̄ nihil a gaudere tam ꝓcul abeſt,gaudiū dici meret̄. Immo plus pœnitentiæ ac dolori locū reliquere,q̄cunq̄ uirtutibus indulſerunt. Quare non facile eorū ſententiæ cedā,q uirtutis p̄miū delectationē poſuerūt. Nec etiā tantorū heroū opinionem facile labefactatū ire uoluimus. Non.n.in hos quidq̄ nobis licet, q extra omnē ingeniorū aleā ſeponunt̄. Atq non licet ueritatis conſcientia: an ne plus apud nos ualere debet autoritatis rō,q̄ publica & manifeſta oīm pſuaſio. Videmus etiā uirtuti deditos,nihil aliud ex tam honeſtiſſimo conatu,niſi æmulationis ſtimulos uenari,& tanto inſolētiores q̄ maior uirtus. Vel tu igit̄ exiſtima quale delectationis genus ſit: ubi in limine uirtutis miſeria,in medio labor,in fine liuor delectātibus obſtrepat. Nec alia inuidiæ ratio eſt indulta,niſi ut in bonos detorqueat̄. Virtutē ergo ſeq tale eſt q̄le inuidiā q̄rere illis,q ad uirtutē nitunt̄ Queādmodū.n.umbra niſi a ſolido corpe reflecti non poteſt,aut potius ſicuti umbrā de ſe firmioris naturæ res exhibent,ita in uirtute ratū eſt,ſtudioſis eius una liuorē comitē amariſſimū accerſere,ut ignē fum9,ita gloriā calumnia ęmulat̄. Neceſſum igit̄ oīni eſt aut metu futurę detractionis uirtuti renunciare,aut una calūniæ inſepabili uinculo uirtuti annexę locū dare. Quō igit̄ illorū ſtabit opinio: q in ultimū uirtutis p̄miū gaudiū collocabāt: dū nihil fuerit min9. Aut ergo illi uirtutis tramitē (quē ignorabant) non ſeq potuerunt,licet ita uidebāt̄, aut eū ſecuti ſunt,q̄a approbauerunt,& tn̄ effugerunt uirtutē,q̄a periculū formidabant,& ſi non uiderent̄ effugiſſe,dū uirtutis curſum ſimularent. Multi.n. plus laudibus extollere uirtutē,q̄ ſeq maluerūt. Nec rep̄hendo illos q loco delectationis inuidia fungunt̄,aut ita rep̄hendo q̄d laudo. Sicuti de Hercule memoriæ ꝓditū eſt,cui glorię cupiditas laborē,labor uirtutē,uirtus inuidiā pepe rit. Inuidiā tn̄ ille magna ex parte inuidia uindicabat,pœnāq̄ pœna repulit,q̄d potius gladiatorū q̄ eruditorū eſt. Cæterū q̄s tā purgatæ patiētiæ mortalis ē: q ad cōcitandā in ſe inuidiā, in anxio ac inq̄ſito literarū negocio anxius ſecedere cupiat: aut q potu ciboq̄ parcere,debitū ſomno officiū adimere,oculoſq̄ ſomno defraudare,,oculorū demū uigorē excauare,oēm ætatē aſſiduo ſtudio conſūere, & totā corpis habitudinē afficere,ut reliquū uitæ nouis curis fatigaret: ut oſorū dētes in ſe traheret: aut ſi nulli eſſent: ſedulo ſtudio ſibi pareret. Ingenue fateor id laboris tā ꝓcul a noſtra ſententia abeſſe: q̄tū delectatio ab inuidia diſtare poteſt,aut q̄tū hi a uero ſenſu receſſerunt, q uirtutē uoluptatē manere uoluerunt. Quod etiā de germania ſcripſimus opuſculū prorſus oīni inuidia cariturū putauimus,non ob illius fœlicitatē,uerū potius tenuitatē. Aut ſi olim (q̄d religioſiſſime p̄cor) contingeret,ut id naſutorū hoīm calumniā mereret̄,non tenuitati,imo fœlicitati eius deſtinaret̄. Nec ampli9 quidq̄ malignātium cal

gnantium calculo nobis facile obuenire poſſet. Inuidi.n.dū ſatis teſtimonii no/
bis ſaltē ob inuidiā pſtarent,in eū numerū nomen noſtrū redigerēt, in quem
Zoili Homerū collocauerunt. At nunc omiſſo quæramus ſeria ludo ut Hora
tii triuiali illo dicto loquar. Ludus aūt ille nimis ꝓcax eſt, & indignus ut ludi
nomen ferat,ubi paſſim honeſtiſſimis ſudoribus ab æmulis ita illudit. Vides
nunc FLORENTI in q̄ euentu tota quæſiti noſtri ratio conſiſtat, dū obtine
re conat̄,uidelicet arctiorē neceſſitatē inter īuidiā ac uirtutē q̄ uoluptatē inter/
ceſſiſſe,nec uirtutē ſummū humani gn̄is pciū æmulationi uitiorū radici obſta/
re,q̄ minus ſummū malū non poſſit eſſe,non ſine ſummo bono. Nā dū pſens
negociū penitus inſpicimus: agnoſcemus duo in primo limīe diuerſa ut diuer
ſiſſima, ἐκ διαμέτρου repugnantia,& ſi eorū rōnem exegeris: cōiunctiſſima in eū
dē biuiū coire. Collidant neceſſe eſt,q̄rū ratio nedū diuerſa, uerū alieniſſima
eſt. Oportet.n.q̄dlibet contrariorū ſuo debito ſpacio repugnātiæ niti. Nā ſi qs
rerū adeo īprudens,inter repugnātia uicinitatē ſerere uelit,q̄d rogo aliud mo
liret: q̄ ſi ex harena (ut dicit̄) funiculū necteret. Cæterū malitiæ noſtræ rerū
natura cedit,q̄ poſſibilitati uniuerſę ac ſtatæ rerū legi repugnāt,q̄ rōni huma
næ refragant̄,noſtra mortalitas excogitauit. Et ut nulla uirtus tā candida & tā
incruenta ſit,hanc concordē diſcordiā reclamante rerū natura cōpoſuit. Tam
ſtupida pterea ac moroſa res inuidia eſt,ut nō tam alterno q̄ ſuo malo mede
atur. Nō.n.a ꝓprio detrimento abſtinet,ut aliis obeſſe poſſit,ſicut.n. in prio
epigrāmatū græcorū uolumine uidemus, φθονερῶν ὄμματα καὶ καρδίαν τήκει ſui:
ipſi9 cor atq oculos conſumit. Inuidorū uſus eſt periclitari uelle,ut alios in pi/
culū ducāt,dū a ſe ipſis ad ſumma piculorū tormenta ducant̄,cum nos ducere
neq̄ant. Nec ulli tā modeſta fœlicitatis pars obuiat̄,cui non obuerſet̄,ac obſtet
liuor. Et ſi non tā multis q̄ oībus æmulatio deroget,potiſſimū tn̄ honeſtis fun
ctionibus. Nā ut Sophoclis illo alludā, πρὸς τῶν ἔχοντα φθονερὸς ἕρπει. Non niſi ad
uirtutes habentē ſerpit calūnia. Non aliā res hæc uiā habet,nec eſt q primis ſal
tē labris uirtutis opa attigerit,ab inuidentiū īmpcatiōibus recedere poſſit. Frā
geret.n. potius res ipſa,q̄ emendaret. Nec potuit primus legis noſtræ doctor
IESVS CHRISTVS ab inuidia longe acerbiſſima abeſſe,q tn̄ nil famæ q̄
ambitionis agebat,ut expeditius uirtutis difficultates ingrederet̄,ſibi tn̄ expoſi
tū plus aliis experiebat̄ liuorē. Epicharmus ille Chous,ut poeta, ſic phūs, dum
Phalari Agrigentinorū tyrannū indies ſibi inſidiari ſenſiſſet, cur id q̄rentib9:
reſpondit iſtiuſmodi ſenario,poſtea a Menandro in uſū recepto, νικᾷ τῶν ἀεὶ δια
βολὴ κρείττονα. Cuius ſenſum Ouidius ſic expſſit. Sūma petit liuor,pflant altiſſi/
ma uenti. Nec ab re erit philoſophi cuiuſdā apud Laertiū ſententiā recenſere,
q a familiaribus interpellat9,q̄d nā ſtudio ſuo demeruiſſet: φθόνον,inq̄t,calūniā.
Atq tā longe exēpla petant̄: q̄rū tanta copia in foribus q̄tidie experiuntur.
CAPNION ille fumus illuminatiſſimus & uere fumus,fumi inſtar ab oībus
niſi inuidentiū oculis egregie ferebat̄,q a tenerioribus annis,ſine offenſa,ſum
ma humanitate inſtinctus,nulli noxius,pluribus utilis ac bon9,uitæ ſuæ ſpaciū
deduxit. Cur ab his q̄bus ꝓfuit,q̄rū uineā plantauit,quotidie in ius rapit̄: inui

dia ac ſtimulis onerat᷑? Vides ꝗ̄ iniquā legē his,q̄ auxiliaribus copiis literas iu
uerunt,ſtatuimus? Vides quale uirtutis p̄ciū bene merētes maneat? Quis aūt
id uoluptatē eſſe facile dixerit? Cōmouit id non parū multoꝝ aīos,pluria ho/
neſta ſtudia excuſſit,plurimorū conat⁹ attriuit,& ita exemit,ut multi eiuratis
laboribus,ſine literarū.Sciētia ſine inuidia,ocioſi,ſecuri,quietis amore ſeceſſe
rint poti⁹,q̄ ut metu ac ſuſpicione futuræ inuidiȩ laboribus obnoxios ſeſe face
rent.Ita fit iactura optimorū ſtudiorū ac operū,dum inuidiæ p̄da futura ſunt.
Quid.n.ꝓdeſt ſtudiū q̊ periclitamur? q̊ multorū offenſas obimus? q̄bus me
remur ſemꝑ armati in foribus ſtare? ac in harenā cū incerto hoſte (quē ſors
obtulerit) deſcendere.Actius,ut Cicero grauis auctor aſſerit,rogatus,cur fo/
rū abhorreret? dū tñ̄ tragœdias longe peritiſſime tractaret.Vereor (inquit)
dū illic q̄ placuerint dico,in foro aduerſarios dicturos,q̄ non uolo.Galli ut in/
uidiā p̄uerterent,animū ab oī literarū editione,ꝓcul ſubmouerunt,referēte Iu
lio Cæſare li,vi.In eadē ſententia Plato fuerat,q̄ ut inuidiæ cederet,oē q̊d ī uul
gū edidit,noīe Socratis diuulgauit,ut ipſe in ep̄ſa ad Dionyſiū Tyrannū edita
late exequit᷑.Nec in ulla pagella ſuorū librorū Plato meminit,niſi in uolumie
de īmortalitate aīæ,& ne id q̄dē,niſi tenuiter,ut Laertio placet.Audi q̄d inui/
diæ? q̄d huic tyrannidi literaria politia debeat? Quanto etiā ſatius eſt ex labo
ris tēperantia hoīm aures & officia demeruiſſe,ꝗ̄ ex laborū licentia offendiſ/
ſe.Aut ſaltē eruditionē diſſimulaſſe,ſi diſſimulare mō uirtutis eſſet? ſuadente
Homero,inuidiȩ exꝑtiſſimo, ἀλλ' ὅγε σιγῇ δῶρα θεῶν ἔχοι ὅττι διδοῖεν,cuius hexame
trū ita pene nobis Tibullus exp̄ſſit.Nil opus īuidia eſt,diſcedat gloria uulgi?
Qui ſapit in tacito gaudeat ille ſinu? Eſt ꝓfecto ꝑ ſe labor odioſus ac grauis,
nec opus eſſet,ut partē oneris ꝗ̄ grauiſſimā liuor labori uēdicet.Miſerū plane
ꝗ̄ ἔστι πόνος πρὸ πόνοιο κακόν πόνος ἔστι καὶ ἄλλος.Eſt de ſe durus labor,neſcio an iu
ſtus? uerū iuſtus eſſe non pōt,cui ſumma iniuſticia adhæret,dū tñ̄ alioq̄ fuerit
iuſtiſſimus.Fuiſset etiā alicuius uſus ſtudio inſudaſſe,literis uel q̄ ꝑtinaciter in/
dulſiſſe.Valeret.n.id ociū plurimū ad ingenii cultū,ad egregios mores,multū
ſementi conferret,ſi ꝑacto laboris curſu,labor totus ſine lucro emoreret᷑,aut
tēpori cederet.Inſipientis animi argumētū eſſet,ideo p̄cii gratia mare formida
re,q̄a laborioſum.Inſipientiſſimus is mihi uidet᷑,q̄ dū aduerſis luctat᷑ uentis or
ta ſecuritate ad portū nauigat.Cōſimili exēplo nomen apud me ꝑdit,q̄ multo
rū inuidiā īgreſſus.Dū ꝑlato liuore gloria approximat,tuta petit.Alia tñ̄ ratio
inuidiæ dat᷑ illis q̄ adminiſtratione bona reipub.aut alio uirtutis oꝑe ſe inuidiȩ
obnoxios p̄bent ꝗ̄ literario.Ab illis.n.dū ſatis deferbuerit liuor recedit,ac ue/
luti tēpeſtatē tranq̄llitas manere conſueuit,ita emulatio forti ꝑſeuerantia dete
rit᷑ aut uiciſſitudine.Subducat.n.aliq̄s materiā igni,et ignē ꝑdet.Ita dū uirtus ab
oꝑe ſecedet,inuidia uacabit.Secus aūt in illis cōtingit,q̄ literario negocio accō/
modant᷑,in q̄bus nunq̄ ſubſidit obtrectatio,aut cū laruis luctat᷑,q̄ñ ultra mortē
uirtus excurrerit.Parui igit᷑ referret(ſi paruitas in ſtudiū cadere pōt) & ſi fru
ctus ille qualicunq̄ etiā labore ſuſceptus,ingratorū hoīm officio careret,ſi nō
uſq̄ ad extremā mortis neceſſitatē inuidiā ſuboleret,ſi non cineres & demum
manes

manes nr̄os,poſtq̄ etiã ultimi fati imaginē ceperim⁹:ꝑdita calũniãdi licētia fati
garet.Dii dii boni:an ne in mortuũ,a q̄ ſua fulmina rerũ natura ſuſtulit,qdq̄
licet: Nēpe licet,& ideo in ſedes inferas inuidiæ domum magni auctores po-
ſuere.Nihil eſt p̄terea,q tibi tres tm̄ furias(dũ uirtuti ĩdulſeris) compares ac
ſibilatores.Immo tot millia anguiũ ſuppullulabunt,q̄rũ q̄libet inſtar lernęi ſer
pentis,tot calumniarũ capita ꝓferet,q̄ uigilas tuas in peius rapient, conatuſq̄
honeſtos in æmulationē diſtrahēt.Speret igit̄ neceſſe eſt pro uoluptate lachry
mas,q̄cunq̄ uirtutis negociũ egerit.Eruditi monumētis eorũ nõ ſecus q̄ filiis
blandiunt̄.Nec.n.doctis alia poſteritas definita eſt q̄ literaria,referente Ariſto
tele.Nã q literis merent̄,uultus eorũ rõnem ac uiuas ſpecies ĩporũ uolumibus
ueluti liberis ineſſe uoluerunt.His gaudent,horũ ſimulachris pacto labore re
ſpirant,ab illorũ imagine uoluptatē paſcunt,ac pectora tot curis reuolutis ſo-
luta eorũ memoria leuant,iuuãtq̄,& anteacti laboris ſudorē amplexu librorũ
miteſcunt,p̄ſertim dũ ſperant illorũ meritis ſe tot ſecula ſuꝑuicturos.Nullo p̄
terea alio p̄cio auocant̄ diſciplinarũ ꝓceres ad laborē,niſi ut ꝓſint, & ut nos
ipſis bene ſaltē p̄cemur poſtq̄ a fatis erepti fuerint,dũ hæc q̄bus ꝓfuerũt no
bis uoluptati,tũ & cõmodo futura ſenſerimus.Quid uero tunc doloris eos in
aĩm recepturos putas,dũ agnouerĩt,ſedulitatē eorũ ac pulcherrimos ſudores
in ſtupidis inſipientiũ pectoribus citra ſuccũ exaruiſſe,et p̄clara eorũ monumē
ta,q̄bus ad gremiũ reuocatis ueluti nouis fœtibus deſeruiere,in q̄s unicã labo
ris eorũ ſpem ſepoſuerũt,iacturã pati aĩaduerterĩt. Et ne tuũ iudiciũ nobis ſub
trahã,ꝑ tuas uigilias te appello florentiſſimas FLORENTI:q̄d inter tua uul
nera ingratius tibi incidere facile poſſet: q̄ dũ ingenii tui ac ſedulitatis fruct⁹
ex q̄bus tantã ſpem dudũ decerpſeras,refrigerari ac labari, extremũq̄ labori
tuo calculũ inuidiã accedere experireris.Aut te(niſi ultra hoĩem)non noui,aut
te nec æq̄ aĩo iſtiuſmodi laturũ ꝑſuaſiſſimũ habeo.Verũ ut ad q̄ſtionē paulo
ſupius motã noſtra recurrat orõ,& ſi q̄rendũ putauerim rurſus,cui uiarũ libe
rius inſiſtēdũ ſit:an q̄ uirtuti appropinquat:an q̄ ad uoluptatē deflectit:Nec
facile tñ ob hoc uirtutis tramitē non eſſe tentandũ ſuadeo,nec meã ſentētiam
illis interponã q laudandæ uirtutis uiæ ſtudio tenent̄.Aliud.n.eſt uiã uirtutis
reuincere,aliud q̄dã in ea grauia aut facilia oſtēdere.Vellē Heſiodũ ab inferis
reuocari,ac in huius rei iudiciũ rapi,nec facile inficiari poſſet ſcio,uirtutis ſtu-
dioſos ĩ exordio eorũ uitę,ꝑ uarios laboris ſcopulos nõ deferri,ac ĩ fine deſtĩa
ti curſus difficultatib⁹ arduiſſimis nõ ĩbui.Niſi ſuo ſeculo nullã exibilaſſe inui
diã uelit,q̄ ſemꝑ,& in huius mundi ortu inauſpicatiſſimos lapides inter deũ ac
hoĩem interiecit,e cuius diſſidio ſũma humani gn̄is miſeria,uſq̄ ad p̄ſentis ęta
tis ſeceſſus excurrit.Satis aũt(ut opinor) in hac cõtrouerſia argumēta ꝓpoſui,
ſupeſt ut meũ de re illa, q̄d cõcepi,iudiciũ ferã.Non potero nõ laudare eos,q
ꝓba eruditione publicum munus amore uirtutis ꝓſecuti ſunt, & apud quos
plus ualuit cõis utilitas,q̄ ſuipſorũ odiũ,q demũ pœnas inuidentiũ magno ho
nore ęſtimant.Illis.n.& ſi inuidia obſtiterit: gratulant̄,ac claritatē eorũ his a q̄
bus læduntur p̄ferũt,ipſi ocia ſua cõſolant̄,ac malorũ detractiõibus plus acuũt.

q̃ frangunt. Nullius rei plus q̃ ſomni imaginē liuor expſſit,q licet animū gra/
uiter trāſuerberet,nil obeſt tñ.Ipſe ego(ut nec amplius animū meū diſſimulē)
licet graues ut grauiſſimos labores egerim,ac ſtudia mea ſępe depcatus fueri,
poſtq̃ in animū cōceperā,in oī diſciplinarū gñe multos abſolutiſſimis inſidiari
Sæpe nimis debiliter afficiebar,peneq; deſidioſus reddebar,cū nihil fueri mi
nus.Ita ingenii noſtri conatū oēm,pene poſterioris inuidię metus retūdiſſet,in
ſtitutūq; curſum cōmodo patriæ deſtinatū īpediuiſſet,niſi me peculiaris qdā
calor denuo in patriæ ſtudiū(q̃ ſemp me tenuit poſſeditq;) exacuiſſet,& ab/
horrenti eq calcaria adegiſſet.Si.n.tm̃ aīo reſūerē,q̃ poſtq; germanię res cona
ti ſumꝰ,nobis obuenere? tot ſtimuli,tot īdignorū hoīm flagella īpatienter ī do
lorē nouū me reducerē.Tot deniq; clādeſtia aculea,qrūdā maleuolorū hoīm
cū qbus hactenus egerā,& ob nullā aliā rē,niſi qa fructum ingenio tuleram,qa
laboris patientior ipſis,ſudoris deditior,& in patriæ negocio īpenſior cōſenu
iſſem.Potuiſſem plane illos(niſi e caucaſo corda eorum ꝓtuliſſent)tot labori
bus tot obſequiis ꝓmeruiſſe,ac repugnantes in mei amorē rapuiſſe. Verū ni/
hil illorū interfuerat,qualēcūq; gratiā ipſis,q ea uti maluiſſent,fuiſſem impar
titus? Si frena ſtudio noſtro reduxiſſe? ſi in patriā deſiderū nobis emortuū,
incidiſſet deperiiſſetq;,īuidos oēs æqores mihi parauiſſem,uotiſq; oīm accre
uiſſem.Id tñ nō eo ptinet,q; ueli oīno in ꝓprio dicēdi labore occupari,aut lau
dādi mei arrogātia teneri,famāq; ſordidā ſpectare,q̄d ꝓcul a nobis abeat.Deū
in teſtē adducā,patriæ gloriā plus q̃ circulatoriā uoluptatē qſiuiſſe, ac ocia no
ſtra eo diſpoſuiſſe,ut ſaltē cōſcientiæ fructū ferrē,ſi famæ non liceret.Nec glo
riā mereri,uerū crimē diſſidiæ effugere uolui.Et uerecūdia ꝓprię ībecillitatis
primū inhibitus,mox Germanię editionē tumultuariā accelerabā,aliorū negli
gētia ꝓuocatus.Germaniāq; ꝓfeſſus ſum,non ut ederē.Verū potius eā edidi,
ut hæc ꝓfiterer,ut aduerſus germaniā amori,īmo dolori ſatiſfacerē.In illo de
bitū munus patriæ exoluere in hoc cōtra deſides agerē.Nō idē igit ſonat,inſo
lens nomen ex labore petere? & reliquos ad laborē inuitare.Id.n.īpendio nos
agitabat,ac occulto qdā dolore animū noſtrū plus ęq̃ exulcerauit,q̄d uidebam
errorē ſummū germaniæ inoleſcere,eiuſq; theſauros a qbuſdā germanis ab/
ſtruſos,& ne in hoīm memoriā uenirent ſemotos,unde multa ignorātiæ incō
moda patriæ acciderant.Hi.n.qbus aliqd de Germania cōſtabat,ſibiipſis blan
diti ſunt,ut ſe ſolos aliqd a cōi hoīm faba poſſidere gloriarent.In q̄s iuſtiſſime
id trāſferri pōt,q; in Tireſiā detorſit Home. οἶοις πεπνῦσθαι, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν
ut ſoli ſapent reliqs uolitātibus umbris.Incipit pterea in germaīs primitꝰ mihi
diſplicere,q; hi in oī diſciplinarū gñe altius ꝓficiſcebant,ac fœliciſſimi in omī
literarū negocio euaſerant,adeo,ut plærıq; de Nili ortu occupati fuerint,ita ī
externis rebꝰ ſeduli,in germāicis cūctatiores, aliena,nō ſua negocia fungebāt.
In aliis terrarū orbibus effuſi ac treatrales,in patriæ uero maligni ac remiſſio
res cōticuerunt.Cæterū in toto ope noſtro,ſine oī maledicentia cautus ambu
labā & incruentus,neminēq; rephendebā niſi me ipſum.Nunc uero iure con
tra illos cōtendere hēo & liberius,muneris noſtri gr̃a,q cōtrario naturæ ac ęq

tatis cur

tatis curſu,tantā oꝑam externis rebus impenderūt,a patriæ uero cura q̄ꝫ lōgiſ
ſime receſſerunt. Vnde eos accuſare citra iniuria non poſſumus,q̊rū ingeniū
ita rotundū eſt,ut maioris uirtutis molē ſuſtinuerit,q̄ ſi germaniæ munus ꝓro
rogaſſet.Nec etiā ignorantia illi uerū negligentia ducebant̃. Potuiſſent plane
patriæ noſtræ nonnihil aſtruxiſſe,ſi uoluiſſent,uerū tā ꝓcul ab illis abſuit uo
luiſſe,q̄ꝫ non potuiſſe.Non.n.ideo noluerunt,q̄a non poterint,dum eruditiſſi
mi ſint,uerū potius ut quę poterint,non potuiſſe uiderent̃, q̄n uellent.Quare
&nos germani πολλάκι ἐσμὲν, οἷον ἐσμὲν, οὐκ ἐγῶ κακόν. Tenendi mihi ſunt in his
Romani,q̄ in patrię ꝑfectum nitunt̃.Hi.n.oēm quē ex labore potuerunt habē
re conatum,patriæ ac eorū nomini deſtinauerūt.Sed q̊rſum attinet hæc de ro
manis interſerere? dum aīalia,& ſi irrationabilia,nidos tn̄ moliri ac cubilia te-
xere,& ſeduliſſime in ædificandis ſeptis proficiſci uideantur. Quanto potior
ratio homini propoſita mihi uidetur.Quem & natura (ut magnꝰ ille Plato uo
luit) ob patriæ uſum effinxit,ut primam uirium ſuarum partem patriæ uendi-
cet.Nec uererer acerbius huiꝰ cauſam agere,niſi alio inſtituti operis ratio mē
auocaret.Admonuiſſe tn̄ ſaltem cæteros uelim,ut debitum officium germāię
ſolum perſoluerent. Quod ſi ab ipſis obtinerem,licet ingenio nō,ſtudio tamē
ac conſilio patriam iuuiſſe uiderer,& ſatis ſtudiis noſtris germāiæ pręſtitiſſe.
Et ſi nec illis hac monitione patrię curam perſuaſerimus? demum meo exēplo
inductum iri cæteros uelim,q̄ ſcholaſticis controuerſiis huc uſq̄ꝫ addictus, tot
annos ad inſtituendos elementarios pueros deſtinatus,ea q̄ curſim ac ſuſpēſo
labore (quo cęteris & mihi oppignorabar) e ſuccisiuis oꝑis aſſeq̄ potuimus,ad
patriæ cultum detorſimus.Exiſtima tu quæ nunc requies mea? ubi tempꝰ q̊d
reſpirando animo debetur,acriori ſtudio fatigat̃. Vbi in tam labore q̄ꝫ requiē
nil niſi labor obambulat,his epulis germanias noſtras condiuimus. Quid intē
rim autem laboris exanclauerimus? non ad oſtentationem,aut retegendæ in-
duſtriæ ſiue ſedulitatis noſtræ gratia,uerum potius ideo præferam,ut magis
æquum propiciumq̄ꝫ mihi reddam lectorem. Quamuis laboris ſummam di-
xiſſe uidear,dum tantū germaniā nominauerim.Tum etiam ut eo magis emu
latione caremus,ac cæteris calcaria affigamus,ut q̄ diligenter curſum in rebus
patrię impleant,paululum in dicendo labore noſtro obambulabo,dempto eo,
q̄ꝫ nullum tempus uacare cura patriæ nobis permiſerim.Exordium laboris no
ſtri bonorum auctorum penuria tenuit,quæ res difficultates noſtras eo graui
us intendit,quo numero plus magis exiguo nomina eorum comprehendebāt̃.
Nulla ætas p̄terea,huius uię ducēs æmulandos nobis tulerat. Antiq̄ſſimi.n.hi
ſtorici ignorantia germaniæ ducebant̃,aut tortis atq̄ꝫ accerſitis fabulis pueril
ter iuuenabant̃.Contra & recentiores nil antiq̄,nil eloquentiæ ſapientes,arida
traditione potius ſubruerunt,q̄ aſtruxerunt germaniæ opus.Claſſici pręterea
auctores tam procul a ſe ipſis in diuerſum abiuerunt,nomina regionibus im-
poſita tam affectanter nouis fictionibus adulterabantur,ut in his diſſoluendis
ſingularis hominis ætas uix ſufficeret. Nullus inter emunctiſſimos authores
tanti cenſeri potuit, quanti Ptolemæus , qui præcipuus geographiæ diſcipli-

næ antiſtes, omnibus ſcriptoribus in ea re, in qua uerſatus eſt, nomen abſtulit. Satis ſibi ac toto mundo dedit, delphico potius oraculo, ut cũ Fabio loquar, q̃ hoĩs ingenio inſtinctus, naturæ non humanũ opus executus eſt. Hic totũ orbẽ ſibi addixit ad deſcribẽdũ, et cæteris copioſe ac enucleati expeditis, nulla ps minus q̃ Germania ab ipſo eſt elaborata. Debuit germaniæ ille ex ꝓfeſſione ſua qddã. In tranſcurſu igit̃ toti9 orbis, q̃dcũq; nomen alienum ſibi occurrerat germãię ĩpoſuit, & tanta fingẽdi licẽtia ſibi indulſit, ut ꝑ oẽs ętatis ſeceſſus non fuerint, q e labyrintho illo germaniã q̃q̃ filo porrecto extraxerint. Licet multi id uoluerint, plures cõiecturis aliq̃d conati, plurimi in illis ænigmatibus reliquũ uitę tẽpus exegerint: nulli tñ citra coniecturã quidq̃ potuerunt. Ita penit9 germanicã claritatẽ coacta noĩm uariatio amoliebat̃. Sunt p̃terea q ſe obſcuritatibus Ptolemæi penitus ſubmiſerũt, ac eius tenebras extricare conabant̃. Tam ꝓcul tñ a rei euẽtu receſſerũt. Sæpe.n. quadã uiolẽtia noĩa ciuitatũ germanicarũ neceſſitabant̃. Quædã collo ac ui arrepta coacta, ſine diſcrimine ad hãc uel aliã urbẽ detorſerũt. Neceſſumq; fuit, non alio q̃ illo uocabulo (q̃d ipſis temere in memoriã obuenerat) hanc aut aliã germaniæ partẽ a Ptolemęo fuiſſe nũcupatã, reclamãte licet totius uocabuli rõne ac eruditorũ ſententia, ꝑſuaſio tñ eorũ poſtq̃ in uſum uulgo recepta eſt, ita obtinuit, ut nulli cuiuſcũq; eminẽtiæ, tutũ ſit, calculũ aliquẽ ĩterponere. Igni.n. tã aqua huic interdiceret̃, q aliis Ptolemæi appellatiõibus eorũ ꝑſuaſiões mutare conaret̃. Vellẽ Ptolemæo ſedulitatẽ hãc ſi quã habuit, in germãicis noĩbus deperiiſſe, multo plus q̃buſdã eius enarratoribus, & ĩpendio clarior ratio patriæ noſtræ cõtigiſſet. Qui.n. hanc uiã p̃uertẽrunt, aut ſi uis ꝑuerterunt, cæteris ociũ q̃d educẽdæ e tenebris germaniæ condonaſſent, ſuſtulerunt. Facilius.n. nouã Germaniã traderemus, q̃ traditã ab illis reſtitueremus. De cæteris germaniæ ſcriptoribus (ſi q ſunt q̃bus nomen illud inſolentiſſimũ debet̃) q̃d ſentiam: incertior reddor. Fuere q in tranſcurſu operum ſuorũ tenui ac pene nulla memoria aliq̃n ad germãiæ cãpũ deſcẽdere, ueluti panegyrici. Verũ excuſſorũ uitio tam deprauata eorũ monumenta poſteritati reliquerunt, ut excuſſis dentibus uix ora referant. Plæraq;.n. tam manca, q̃ ad nos ꝑuenere, tot errores ſubolebant, ut tota ratio ſingularis hoĩs ſi oĩbus intenta neruis huic uni uacaret, ut reſtituerent̃, toto uitę ſpacio occuparet̃. Scio me ſtomachum plurimorũ offenſurũ, dum p̃ter q̃rundã morẽ, priuatę opinionis autoribus, hoc negociũ egero, ac olores coruis miſcuero. Hi tñ ſciant germaniã non Troiã nobis cõtigiſſe, ad quã nihil nobis Homerus p̃ſtare potuit. Dũ itaq; nobis rota defuerat, mihi inopia meliorũ cõpulſo, pede ꝑ iſtiuſmodi triuiales uia carpẽda erat, & per illos maxime, qui ab omni eloquentia recedẽtes, ad augẽdam dicendi facultatẽ minus locupletes euaſerunt. Velim plane ſecus de germania noſtra agi, & ut conditiõis noſtræ fuiſſet, auctoribus lõge cõſumatiſſimis in iſtiuſmodi ope moliendo niti, nonnihil.n. laboris id nobis ademiſſet, & modeſtiori ſudore ad deſtinati opis finem, facilioriq; curſu elabi notis datũ fuiſſet. Nec magni interfuiſſet ſonuiſſe q̃ſdã aduerſus me μάζαν μεμάχοτα τὴν ὑπ᾽ ἄλλων μεμαγμένην. i. maſſam me ab aliis piſtam tractaſſe, dum tantum

idoneos authores,non literarum mometanos mecum faciētes in teſtimoniū rapere potuiſſem. Verum neceſſe erat ſine itineris huius ductoribus,hāc tentare uiam,penitus procacibus undis,perq̃ undas trepidante ſolo,per inuia ſaxa deferri,donec per mare longum huius Germāię difficultates ſequeremur.Nemo hoc opus añ noſtram ætatē ībuit,nemo ueterū q̄ nouorum noſtro conatui copiis auxiliarib⁹ arriſit,totū onus noſtris humeris īpoſitū eſt,cūcta nobis ferēda obuia cōtigerūt.Nobis uniuerſa erāt euoluēda,etiā incerta(ſi quā de uno authore habuim⁹) ſuſpicio,q̄ locupletior noſter liber redderet, adīplēda cōtigerat.Cūcta demū viriti cōpilata,mutilati corraſa,& ab oib⁹ cōgeſta,in unū redigere laborauim⁹,& ſūmis uelis uſi,hoc āpliſſimū pelag⁹,q̄ lōge lateq̃ patet,p̄meſi ſumus,uſq̃ in tantā molē op⁹ illud īſurgeret.Si India: ſi ultimi hoīm Morini: ſi q̄ iacet extra ſydera tellus: noſtro labori ceſſiſſent: facilior ꝓuincia nobis obueniſſet.Et queadmodū hæ a noſtro ſydere remotiſſimę,ita auctorū p̄ſidio accōmodatiſſimę fuiſſēt,maior p̄terea pariēdi loc⁹ noſtrū īgeniū manſiſſet.Nec defuiſſent,q nos laboris quadā p̄te añuertiſſent,ac anſam nobis ſequētibus p̄buiſſent.Cęterū nullū ex labore noſtro lucrū niſi hoc añferemus,q̄(q̄ uitio pauci caruere)nulla uēdicatę laudis ex meſſe alteri⁹ ſuſpicio ī nos cadere pōt,aut q̄ ex alteri⁹ſtudio elaborata ꝓ noſtris ſūpſerī,licet uix autorē a noſtra mēoria uideris p̄termiſſū. Grāmatica ars certis terminis ac finitis limitibus circūſcripta īterdudit,hētq̃ ꝓfeſſiōis eius autores certiſſimos,ultra q̄s q̄tū ad ei⁹ rōnem p̄tinet,inq̄rere ambitioſū eſſet.Sūt m̄lti q in bn̄ dicēdi facultate erudite īſtituerūt.Sūt q iuris ciuilis ſtudio īdulgēt.Sūt q̄s agitat mūdi labor.Verū ii nō parē laborē nobiſcū īpartierunt.Habuerūt.n.p̄curſores q̄bus ſe tuebanī,iterq̃ eis ab añceſſoribus planior patuit,ut ꝓ agitatiōe mētis primo conamīe q̄d aio īſtituerūt,p̄cedētiū ſubſidio ad calcē deducerēt.Nec anctorū officio ac īdagīe geographia caruit,licet grauior ꝓfeſſio,& q̄ ꝓximior naturæ,q̄ hoī accedit, alioq humanū conatū excedit,hāc tn̄ humanus ſibi arrogauit ītellectus.Nl'lus orbis a mūdi cōione adeo peregrinus,a ſyderibus adeo abſtruſus receſſet,quē nō hoīs rō cōſumauerit,excluſa ſola Germania,cuius locus īgeniis adhuc uacauit.Sūt tn̄ q ad mores germanorū,uberoribus p̄tibus relictis,deſcēderūt.Sūt q̄tm̄ urbiū noīa q̄ſiuerūt,a morib⁹ ac bellica eorū v̄tute q̄lōgiſſime recedētes Deniq̃ nullus ſe huic pōderi exacte ſubiecit,nemo totū ſaxū illud Siſyphiū uoluturus acceſſit.Oēs de illa tabula manū ſūmouerūt,& dū illa ꝓuincia nemini intrudi potuit,ad me itū eſt,ut ego ϐαρύσυμφοριώπατρσ ad hoc natus eſſem,q intētiōe cōſequēdæ īuidię,tātę molis ac oneris magnitudinē ſine ducibus obirē,ut bonos uitę meæ dies huic ſarcinæ deberē,ac tramitē ὃν οὔπω τίσ βάλεν ἀνὴρ quem nemo ali⁹ tētauit,plęraq̃ lectiōe prius tenerē.Primā lineā illā q duxerit ego fui Spero igitur citra rep̄henſionem,uiam cæteris plananti non obſtare lapſum, & maxīe huic,qui tm̄ ſuo nixu,nō aliorū ope adiutus aut ſtudiis,inuētioni inſiſtit.Nec ad parē legē rerū inuētores & dilatatores alligabo.Ille.n.paulo licētius p̄ceptorū limites,inuētiōis onere p̄ſſus,trāſire pōt,pōt īmo,nec id in culpā ſibi recedit,ſi illud q̄d excogitat,remotiorib⁹ p̄ceptis excurrerit.Hic v̄o ab īuētiōe

tutus ,quã pcedentiũ traditiõe hæreditauit,ad opis abſolutionem tm̃ obligat. Si fides mihi dari põt:nõ auſ9 fuiſſem poſt Liuiũ Romãas cõdidiſſe hiſtorias aut ad aliud ſcribẽdi gen9 me cõpoſuiſſe,cui tãti Ro.eruditiõis pceres ĩcubuiſſet.Nec uerebor qbuſcũq; ſucceſſorib9 germãiꝫ lime patefacere,ut.n.illud ambitioſi9,ita hoc magis pi9 mſtoq; laudabili9 eſt.Nec plane inuidere mihi titlos laborioſiſſimi hoĩs,qm̃ iterũ hic me ĩuidia admonuit,ſi id qd ego inuideo,alterius ĩuidia exueret.Quęrere itaq; ĩuidiã ſolebã,nõ deſyderare.Ant etiã deſyderare,ut aliqd inuidia dignũ agerẽ,ſi patriã noſtrã uigilãtię meę aſſererẽ,aut ſaltẽ reliqs ad cõdẽda ſiſia exacuerẽ.Sũma.n.noſtri ĩſtituti eo tm̃ tẽdit,ut ῥίνη ἐγὼ ὁλὸν ἡγεμονεύον noſtro pcurſu adiuti,cęteri capeſcãt, fatigatũq; equum ſoluãt,& me lõga patiẽtia pene obduratũ,laborib9 eximãt.Sis igit fœlix noſtrũ leuas q cũq; laborẽ.Cõfide ſemĩa tibi iecim9,maſſam plibauim9,nec ęqli modio rẽ mecũ dimenſurus acceſſeris.Nã te nucle9 qſtu laboris noſtri,queãdmodum nos nux ac herculei labores manebit ,tibi dec9 ſempiternũ oriet,ἃ μετὰ πάντα δ᾽ ὕστερον ἆθλον ἀπολίσης.Si.n.qdq hoĩm memorię debet,maxĩe tibi atq; aliis ĩponet,q collapſę patrię noſtrę neceſſitates reſtitueris.Ceterũ diis gr̃as agimus, q labor noſter παρεξηυλήμενος deſiit.& q curſũ quẽ dederas nobis fortuna pegerimus. Cęteris modo habenas ac lãpada,uſi noſtro curſu relinqm9,nil ex tãto labore petẽtes,niſi ut ſucceſſorẽ emereamur,q ędificiũ illud a nobis auſpicatũ,ad ſummũ pducat,nec ĩuidiã depcamur,quã diu pſũpſim9,ominariq; lõge añ ſolebamus.Et hãc legẽ ſucceſſorib9 noſtris dixim9,ut eiuſdẽ rei euẽtũ ſpectet.Sed lõgi9 (q par eſt)expaciati ſum9,& ſatis,ut opinor,inuidię reſpõdim9,uirtutiſq; pciũ q amariſſimũ eẽ cõuicim9.Nũc ad hoc orõnẽ noſtrã pducam9,a q ĩuidię radix pficiſcit,difficile dictu ẽ,q uaria hoĩum gña, tã uarias rõnes ſequãt,& ſtudia.Et tot pene capita,qt ſenſ9,dũ qlibet pprio ſuo capite uſ9,ſoli9 ipſi9 iudicio nitit,ſuũ cõſiliũ init,nõ alteri9.In tria tñ gña claſſiũ partitũ eẽ,qdqd literario nomiſmate ſignatũ ẽ,honeſti autores colligũt.Quidã legitis diſciplis inſtincti,ad ſũmũ iuerũt,ut & literarũ impiũ aſſũpſerit.Hi ut & ipſi mũdo egregiis monumẽtis pfuerũt,bonas literas nõ ſũt poſi,aliorũq; conat9,& ſi a ſaliua eorũ diſcrepẽt,ęq uenerãt.Cũcta.n.illi neceſſitatis cõditiõe metiũt,operis qlitates,materiãq; ſcribẽtis agnoſcũt,ſcriptorũ mſtitudinẽ aut penuriã circa cũ albũ q ſantiũ ppedũt.Nec etiã oẽs idẽ ualemus,nec pares eſſe poſſum9,nihil tñ obſtat,qn uaria a uariis pmittãt.Aequali gnomone a doctis infimi ac deplorati ingenii hoĩes abſunt,q dũ nſius ligulæ digna agẽtes,inſanabili ignorãtiæ morbo cõflictãt, extra lineã bonorũ ponũt.Vñ eſto, q doctioribus repugnauerit: ἀμήχανοι tñ ἀκειτόμυθοι,qñ rephẽſionẽ eruditorũ ſequũt, ſuã ignorãtiã cõfitet.Sermo .n.illos elidit,qre nec ego exiſtĩatione mihi ab illis fieri qlẽcũq; etiã moleſte ferrẽ.Nec nobis cõtra hos agẽdũ ẽ,ſufficit illis tãdẽ cognita ignorãtia ppria ſe ſibi ipſis manifeſtaſſe,ac ridiculos pbuiſſe,dũ id qd ipſis placuit,ſibi ſolis placuiſſe agnoſcunt.Illi etiã aliquando dum de claris authoribus audiunt,nullum colophonium ſuffragium facere poſſunt.Et ſi ex obtuſo ac ſemoto pectore qd euomuerint: ob fundam eorum ignorantiam, οὐκ τετράρων ὀβολῶν putantur.

Tertiū locū poſſidēt hoīes(nō inficior) cuiuſdā eruditiōis,& qbꝰ ſalcitas aliq̄
ieſt,ꝓxiores tn̄ hebetibꝰ q̄ acutis.Quos cōuerſo naturę curſu,mediū (uirtutis
hoſpitiū)falſo occupaſſe putamꝰ.Magis.n.ueritati accederet,ſi illos nec doctis
nec ſemotę rōnis hoībꝰ aſſimularemꝰ:uerū illis mediū ob id deberi uelimꝰ,ꝙ
nec digni cēſeant̄,in cordatorū nec abiectorū uirorū claſſem reponi,& dū iui
dia ac detractiōibꝰ pectora eorū offuſa ſint,beſtiarū(qbꝰ ꝓpriū eſt) nō hoīm
cōuerſatiōe potiꝰ niterēt.Nil iis inſolētiꝰ eſt(ut eximiꝰ orator dicit)q ultra pri
mas literas ꝓgreſſi,falſā eruditiōis ꝑſuaſionē iduerūt.Adeo.n.ꝑtinaciter praui
tati inhęrēt,ut nulla uia nulla rōne facile ab eorū opiniōe abducāt̄,adeo genus
hoc hoīm falſę eruditiōis ꝑceptę ambitiōe intumeſcit.Bonorū etiā autorū p̄ſa
gia illi in cōtrariū uertūt,& alio uiribꝰ nō rōne detorquēt.Q̃to inde maior au
tor,tāto grauior inſolētia eorū tumultuat̄.Geſtiūt.n.ex cōſumatorū uirorū ca-
lūnia,uberiorē falſæ doctrīę ſuſpitionē ī ſe trahere.Nō eſt q̊d iſti nō cōtēnāt,
ſtudiorū genꝰ,tela eorū ac uenena in eruditiſſimū quēꝗ cōtorquet,monumē
ta q̄liacūꝗ amoliūt̄,dū ocaſionē alterius noīs affectāt̄,q̄rūt. Vn̄ laudes alioꝝ
decātari ineq̄ſſimis auribꝰ excipiūt,ne hę noī eorū obſtent,& nō ob aliā rē,niſi
ut ꝑ ora hoīm ferāt̄,illicꝗ uideāt̄,q tā doctoꝝ hoīm ſōnia excuſſerīt,dū itaꝗ ꝓ
gl̄ia nitūt̄,infirmioribꝰ īgeniis ꝓpriū ē nulliꝰ p̄ſtātię cedere.Adde ꝙ circa illos
plerūꝗ ſordida ac abiecta ſūt oīa,& ip̄i dū int̄ umbras Tireſio ſiľes v̄ſant̄,ocu
latiſſimi int̄ lnſcos uideri conāt̄.Eorū p̄terea ſentētiæ plus eminet,plurimū ad-
miratiōis ob ignobilis uulgi ſubſcriptionē acq̄rūt.Afferūt.n.illis opinionē mul
torū ſuffragia,facilēꝗ fidē int̄ cęcos ſtrabꝰ meret̄,qbꝰ indulgent̄ ad ꝑſuaſionē
eorū receptis obtinēt,ac mľtitudinē errātiū q̊ libuerit: ducūt.Ip̄is itaꝗ nūero
plebeioꝝ p̄ſtātię ſuffragiorū pōdus accedit,uulgꝰ inde ꝑſuadet̄.dū arrectis au
ribus ꝑcipit ea q̄ ipſe dicere maluit. Literatores cōiurant,ac nō alit̄ ꝓ corydo
eorū ꝗ ſi qs totā rē literariā ui armiſꝗ occupaſſet,ꝑtinaci cōtentiōe digladiūt̄,
Noui ip̄e cuiuſdā corydi inſolētiā,tot tn̄ plebeiorū uotis adultā,q dū ſuꝑciliosa
argumētorū cōtrouerſia cęteroꝝ ꝑſuaſionē refutat,nomē inſolētiſſimū ſibi ar
rogat.Et dū in diuerſis dicēdi gn̄ibus minus ualet,q̊d neſcit in aliis refellere co
nat̄,dū nil minus poſſit.Nec a riſu me defendere poſſū,dū uideo q̊ſdā tā pecu
liarit̄ in huiꝰ admiratiōe occupari,ut eiꝰ argutias ueluti oracula uenerent̄.Ne-
ſcio an ſiľes tunc inueniāt labra:Ferūt Momū oli,dū nihil in rep̄hēſionē in Ve
nere dea rapi potuerat,ſandaliū eiꝰ ſaltē affectaſſe. Nec id aliud retæ genꝰ eſt
dū.n.nil in excelſis ſcriptoribꝰ expiſcari poſſunt q̊d in ius trahāt,uel hic ex alte
rius ſegete uindemiā fecerit neceſſe eſt. Aut ordinē rerū p̄poſtere eſt ꝓſecutꝰ,
aut copioſiꝰ remiſſiuſꝗ rē tradidit.Nec ſecus ſi autori q̄ddā exciderit,q̊d ip̄o
rū genio nō arridet,in q̊ ſemel pede exorbitauerit,hoc unū tenēt, fuſi fluētesꝗ
rimarū pleni,in modū Datiſis Cātilenę oībus decātant,ac repētino murmure
inſtincti ueluti claſſico leuata manu urgēt,& q̊dcūꝗ uerbū uel odioſiſſimū oc
currerit,euomūt.Mox incōcitatiſsimū iudiciū de illo autore ruūt,nulla habita
rōne illoꝝ in qbus autor ille p̄ualuerit. Tali cōtumelia ſalſi imo falſi illi homi-
nes,doctorū meritis inſidiāt̄, q ob pauca minus cādide poſita ſingula bona ob

ruũt.Nec tutũ eſt cõtra illos inſurgere,ꝗ magis pugnã q̃ uictoriã(ut Seneca in
qt) malũt.Si.n.qdcꝫ cõtra ipſos ſtatuerem⁹:nil niſi cõduplicata inuidia noſtrũ
crimẽ intẽderẽ⁹. Nec ignorãtię morb⁹ eoꝝ quẽ φρενοπαθον uocãt,ullo remedio
leuare põt.Dũ.n.ſenſu laboram⁹ oĩs in nobis inclinat medicĩa, ꝗa uitia noſtra
nos fugiunt.Inde eſt ut lethargicis phreneticiſcꝫ multo ſerius conſulitur . Ve
lim igitur ſciolos illos ſe ipſos ſanitati reſtituere,aut ſe ſanos nõ eſſe agnoſcere.
Et tu FLORENTI immorandũ adhuc uirtutis difficultatibus putas:& huic
uiæ inſiſtendũ: quã ꝑ oẽs gradus qua longe latecꝫ patet,arduis neceſſitatibus
ſummus labor dãnauit.Facile tuo cedã iudicio,& eo libẽtius,q̊ ſciã me remoto
oĩ dubio,in p̄ſentis libri tranſitu arduiſſimã uiã intercepiſſe,neſcio plane an uir
tutis ꝗdẽ.Hacten⁹ aũt nil aliud q̃ laborẽ,quẽ ſuſtulim⁹,expoſuimus.Supeſt ut
nunc his ꝗ noſtras uigilias plurimis telorũ gñibus oppugnabunt,reſpõdeam⁹.
Sunt ꝗ a nobis eloquentiã poſtulabũt,q̊s eo plus miror,q̊ magis id q̊d deſyde
rant,intelligo,cꝫuis nõ ſatis intelligã,ꝗ id in ſcriptore germanico reꝗrant: cu
ius ſaltẽ nomen (ueluti barbarũ)eloquentiæ delitias nõ ſolũ non intelligit,ne
dũ etiã fugit.Si.n.Tullius atcꝫ Lucreti⁹ in philoſopho,Manilio in aſtronomo,
Strabo in geographo,Eraſmus in adagiographo,nullas eloquẽtiæ copias pe
tunt.Si nec Thucydidẽ,nec Xenophontẽ ob facundiã atticæ muſæ nomen fe
rentẽ,oratori ꝑmittit Cicero:q̊rũ intereſt uenuſtate orõnis res extollere,ac fu
cũ orõni accõmodare,ꝗ demũ de ratione dicendi diſſerũt,extra p̄ſcriptos elo
quẽtiæ termĩos regredi poſſunt.Quis nobis ſuccenſet: qñ licẽtius a ſtilo pau
lũ abiuerimus,& ſi in materia oĩs candoris ĩpatiẽte nobis facũdia ſubſiderit.
Dũ hiſtoricorũ ſit,liberioribus (ut Fabius inꝗt)uerbis,ac remotiorib⁹ figuris
narrandi tediũ euitare,oẽſcꝫ ad memoriã denicꝫ poſteritatis & ingenii famam
hiſtorias componere,non ad rei intuitum.Adde ꝙ nullius ſtili tanta fœlicitas
ſupereſt, quæ nõ toties uariato orõnis filo refrigeſcat,ubi nulla cõtinua orõne
tenet.Modo multa nobis obuenere, q̃ eloquẽtiæ riuũ tot ac tã uariis rerũ ſpe
ciebus oblatis,mutauerunt,ac nitorẽ oẽm ꝑuerterunt.Primo triũ linguarũ uſ⁹
aſſiduus,& p̄cipue germanus color.Multa.n. e nullo ſatis idoneo auctore latĩo
cꝫ græco nixi adduximus,q̃ ex germanico ſermone reducta latino cãpo dona
uimus.Tót p̄terea ieiuni ſcriptores germanicas res tradiderunt,ueluti Entrã
dus,& chronographi,ꝗ ab oĩ eloquẽtia receſſerunt,plus exigendæ ueritatis,cꝫ
aurium uoluptatis ſtudio tribuerunt, alioꝗ ad nullã bñdicendi facultatem re
grediebant̃,potiorẽcꝫ hiſtoriæ partẽ elegerũt.Nã poſthabitis eloquẽtiæ uiri
bus,ad formandã materiã ipſis oblatã ſe totos penituſcꝫ tradiderunt.Eorũ lin
guã igit̃ aridã ſanguine ac uenis implere nobis erat opus,ut uoluptati paululũ
futura hæc legentibus eſſent. Ne (ut plæricꝫ cõſueuere) orõnis dulcedine ca
pti,poſtq̃ uenuſtatẽ ſermõis in noſtro ꝑe inclinatã uidiſſent,animũ eoꝝ auer
tiſſent.Sed in tanto numero auctorũ,nullus uidebat̃,a q̊ dicendi copiã ac ueri
tatẽ germanicã poſtulaſſem. Qui ergo potuiſſem ĩtegrã ſuis numeris eloquẽ
tiã defendiſſe: quã ſi in ꝓcĩctu ad uota ueluti ꝓpriã habuiſſem: neceſſum fu
iſſet,ut in tã uulgata & crebra triũ linguarũ ac priuatorũ auctorũ traditiõe no

bis de

bis deperiiſſet.Nō igit̃ me ad eloquētiæ regulas alligabo,quēadmodū illi,qbꝰ materiæ claritas orōnem illuminauit,eloquētiāq; ſuppeditabat,ac ꝓ ſe pollicebat̃.Nos uero in barbara regione occupati,nō q̄ nos delectus uerborū (quē materia nr̃a fugit in prĩo ueſtibulo)uocat,tendere potuimꝰ,uerū q̄ nos rei natura tulerat.Horret .n.non minus in ſermone q̄ in regione barbarica prauitas, & quēadmodū germanicus rigor in ſe dulcis,expeditiori linguæ cōꝑatus horridior apparet,ita & dū incertis uocibus nos deterſo etiā paululū barbarici idiomatis ſquallore loq tentabimus,a romano eloquio abeſſe uidemur. Non tñ a curioſis ideo rep̃hendar facile. Vt.n.nullus cenſurā meret̃,q inter Gotthos uerſatus,non negligēter nec incōpoſite gotthicū ꝓtulerit uocabulū,ita nec improbet̃,ſi qs recte dicta de illis qrū mentionē facit ſub eorū lingua in pubicū emiſerit. Non pōt magis naturaliter cuiuſcūq; rei ꝓprietas exprimi,q̄ ꝓprio eius dicendi colore & ſermone,ubi ꝓpriū ſaporē cuſtodit. Vnūqdq; .n. plus in eo q̄d a natura recepit,ualet,acriora nāq; ſunt q̄ ex ui ac genuina uirtute trahunt̃.Quō igit̃ barbaricā regionē iuxta oēs numeros exacte tradere poſſumꝰ nec aliqñ ſaltē ex cōſuetudine ꝓceptę barbariei,uoce barbara labi? Nec ergo in iudiciū tubę ueniat,qñ hęc barbaricis ſtridoribus imbuta ac numeris,aliqñ barbaricū clangorē emiſerit, ac uagitū ediderit.Impoſſibile ꝓfecto eſt,ꝓ aliqs barbarorū literas quendā legendo ſaltē ſecurū ſine labe deferri.Taceo de illo q̄ cuſtodito eloquētiæ fluxu non ſolū mores,bella,ambitiōes,inſolentias,terrores,uerū & noīa barbarorū poſteritati mādaturus,ſine contagiōe elabi conat̃. Permittā igit̃ mihi libero aīo barbariē tantiſꝑ,donec a barbarica regione ſtilū noſtrū auertā.Liuius lacteæ eloquentię fons,quādā patauinitatē (ut in eo Pollio rep̃hendit) ānexā ſibi tenebat.Neſcio qd ſimile in Cicerone,romanæ līguę fulminatore,aīaduerterit Fabius? Et in nobis odioſe reqris ?qñ ꝓ exigentia materiæ in tā ꝓcaci oꝑe,facundiæ paululū negligentiores ſeceſſerimus, dū excellentiſſimi uiri aliqñ loco ac oneri pepercerit,paulūq; reſpirauerint,ac ſuſpēſis ſæpius eloquentiæ p̃ceptis reſederint.Veniā igit̃ nobis cōcedet Lectores, dūmodo non uoluntatis,uerū neceſſitatis ībecillitatiſq; iactura laborauerimꝰ non noſtri cauſa,uerū materiæ nobis ſubiectæ,q̄ pene prauitate ſua,noſtrum ſtilū corrupit,& adeo expugnauit,ut nōnihil fœditatis barbaricę (qua caruit) frequētia ac uſu traxerit.Cecilius in epl̃a ad Caniniū Ruffum,extra ordinarias ac ſtatas orōnis leges tranſitū huic indulſit,q in rebus barbaricis tenet̃. Caninioq; ultro in deſcriptionē Daciæ licētiā aſſerit.Præterea (inqt) ſi dat̃ Homero & mollia uocabula & græca ad beneuolentiā uerſus cōtrahere? extendere,inflectere.Cur tibi ſimile audenti p̃ſertim nō delegata,ſed neceſſaria facultas nō det̃? quaſi ſubaudire uellet neceſſum eſſe in barbaris βαρβαρίζειν. Et addit,una ſed maxima difficultas eſt,hæc dicendo æquare,plane arduū īmenſumq; etiā tuo ingenio. Nōnullus.n.labor ē,q barbara & fera noīa uerſibus nō reſultēt. Cæterū noīa q̄ nō publicā latini rigoris formā ſeqbant̃,quſq; decor patiebat̃, moneta romana,licet barbara fuerint,ſignauimus.Nec id indulgenter,uerū q̄ uſq; ratio poſtulabat.Quæ uero publicā ſpeciē translata uidebāt̃ amittere, nu

da penitus ac integra & ꝓrſus barbara adduximus.Nec id infra noſtrũ erat officiũ,nam non nemini liquet, q̃d a Tuſcis ac Pœnis Romani mutuauerint. Et ſi mihi hanc neglectæ eloquentiæ cauſam ſubuerteris. Nos nonnihil materiæ noſtræ tenuitas excuſat,q̃ per eloquentiæ cunabula nec uagari nos patiebat̃.Opus.n.erat ut plus inq̃ſitioni q̃ ſtilo tẽpus noſtrũ daret̃,ac cũ inuentione nobis pugnandũ erat potius,q̃ auriũ uoluptati indulgendũ.Quintilianus grauis auctor materiã ſcriptori ĩ primis latã ac abũdantẽ tribuit,etiã ultra q̃ oportet.Multũ.n.anni decoquẽt & nõnihil humana ratio limabit,plura uel uſu ipo deterunt̃,pluria circũſcriptius adductiuſq; adhibita enarrãdi luce circũſcindũt. Ipſe uero nullius ſcriptoris ſtudio adiutus, ꝓuinciã hanc uel potius ſolitudinẽ uacuã ingreſſus,nil rep̃i q̃d ullo pacto noſtrũ laborẽ iuuaſſe potuiſſet.Nec deſcribere uerũ parere materiã primitus uidebar,ut exilẽ,ita difficilimã.Inuẽtiõis igit̃ onere p̃ſſus,oẽm ꝓfuſioris eloquentiæ curã excluſimus,niſi q; ſi qua dulcedine p elegantiarũ delitias q̃ddã effluxerat,id tñ nõ affectanter,uerũ calore q̃dã cõſueto ꝓlabat̃.Eſt p̃terea q̃ddã hoc hoĩm genus,q̃d peculiariter grecarꝫ literarũ eruditione delectat̃.Quas ſi q̃dã ꝓ ea copia ut in grammaticis ac adagiographis non in nobis inuenerint. id nõ in me, uerũ in auctorũ ignorantiã cõpetant,q̃bus nihil cũ germania cõe fuit.Nẽpe & q noſtrũ opus informat,id ſine grecarũ literarũ teſtimonio deducat neceſſe eſt. Nõ ultima ipſe teneor admiratione,unde tot nobis greca ſuppeditauerint. dũ tñ nulli græcorũ operam eorꝫ germãię accõmodauerit.Ceterũ tumultuaria editione op⁹ noſtrũ maturabã, tp̃is exiguitate deſtitut⁹,nil q̃d ultra q̃tidianũ ſermonẽ ſe attollere uidebat̃, affectauimus,ac repẽtino conatu opus hoc noſtrũ temere p̃cipitatũ accelerauimus.& calore q̃dẽ iuuenili cõfiſus,me cœlo terræ mariq; ꝑmiſi,ut id q̃d uirib⁹ tutari neq̃rem,fiduciæ crederẽ.Parũ uires noſtras ante cõſului,q̃d ferre hę ſeu polliceri poſſint. experiebar.At q opus erat expiri,dũ non germaniã formãdã,uerũ eã formantibus anſam tm̃ me p̃biturũ diu ſpopõderim.Non potuit germanię ratio ab uno hoĩe ꝑfecta oſtẽdi,ſine adminiculo alterius.Multi p̃terea ad id q̃d elaborauimus ſcribendi genus ſe cõpoſuerũt,arduã tñ,q̃d ſcio,p̃tẽ ipſe obiui, & q̃ ad ꝓfectũ germãiæ conferre uidi,nõ ſub noĩe germaniæ,uerꝫ potius opi huic ut occaſiõis aut anſæ p̃bendæ titulũ τῆς ἐξηγήσεως.i.cõmẽtariorũ deſumpſi.Nemo aũt ignorat,nõ ad eloquẽtię laſciuiã,ſeu ad capiẽdas aures cõmẽtaria tradi,dũ plus hæc ad enodãdos authores,tp̃a,& facta ſcribant̃,ac ab hiſtoria eo diſcrepent,q̃a licẽtius a ſtilo alioq̃ ieiuna facultate cõdita,ſecedant.Ita Didymus græcus uolumina τῆς ἐξηγήσεως εἰς πίνδαρον.i.cõmentariorũ in Pindarꝫ reliq̃t.Et ut totã rẽ dicã,ad nullas eloquentiæ leges me alligare uolui,ad obtinenda ea q̃ modo tradidimus.Nã ſi facundiã ſpectaſſem fuiſſet in me pariẽdorũ aliorũ uſus multo locupletior uberiorq; in aliis(q̃ cõmẽtariorũ)ſtudiorum ac operũ ꝑñibus,ubi res ipſa materiæ ingeniũ iuuaſſet,ac eloquẽtiæ facultates ultro admiſiſſet.In p̃ſenti uero negocio,potius uoluntatẽ animi,ac materiæ receſſum, q̃ ambiendo ꝓdigioſam eloquentiã noĩa interp̃tari uolui, & ut u̇ba materiæ uinculis ſolutæ,nõ materia uerbis ſeruiret.Inde ut cæteris germãis faces ſub

ces ſubderẽ,ad attollendas patrię eorũ curas,aut ſi q̃ tergiuerſarẽt,a noſtra ob iurgatiõe morderẽt.Neceſſũ itaq; erat ex ĩduſtria aſſimulata ignorãtia poſte ris antepoſita q̃dã reliq̃ſſe,ne animi eorũ a re oĩno exacte elaborata auocarẽt. Reſpirauimus igiť aliq̃n,ac nos interdũ q̃ete tradidimus,licentiæ q̃ddã indulſi m9.Si ob id merebor obiurgari:nec dep̃cabor cuiuſcũq; admonitionẽ,ĩmo lo co obſeq̃i id habebo.Si cõuincor errore lapſus: eũdẽ libenter ſine ſtomacho agnoſcã,cæteris gratias dicã,q̃ mihi in tenebris illis uolutanti manũ porrexerit ac germaniã iuuerit ueritate.Veniã forſitan inde cõſecuturus ſum,dũ nondũ uigeſimã tertiã ætatẽ ingreſſus,in rudibus annis adhuc cõſtitutus,hoc mare in ſtructo naui primus ĩbuerim,& q̃p lõgiſſime tenderim,repetino ductu emiſſi onẽ occupauerim.Quã olim curioſiori examine recogniturus nouabo,& quę neglecta ſunt,accuratius req̃rã.Remittendũ itaq; aliq̃d erit adoleſcẽtię noſtræ cui ut Euripedes in hicetidibus ait ἐν δὲ ἔνεστι . συγγνώμην τῷδ᾽ δὲ ἔχειν χρεών.i. Licẽ tia q̃dã ineſt & cui ueniã tribuere opus eſt.Sumus p̃terea plus ę q̃ in p̲ferendis ingeniis celeriores ac repẽtini,& plærũq; ueluti ex Thucydide Lucianus ĩ epi ſtolis,Cecilius & Plutarchus eliciunt.Optima & excelſa ingenia uerecũdia re primit, ἡ ἀπαιδεία θρασεῖς ἀπεργάζεται,& ignorãtia nobis audaciã ſubminiſtrat. Venio nũc ad id q̃d ad ueritatẽ hiſtoriæ ac integritatẽ uideť attinere,in q̃ plu ribus telis noſter labor forſitan cõfodeť.Hic.n.inq̃t,ciuitatẽ germanię alicuius opinionis emiſit.Alius receptas uulgi p̃ſuaſiões tã diu obtẽtas,me mutatũ iuiſ ſe calũniať.Alius,hic,ait,illius regionis antiq̃tates executus,nullã turriũ,foſſarꝝ originẽ,aut primi habitoris,herbarũq; in uilla noſtra creſcentiũ,mentionẽ te nuit.Ne illi maligni igiť cenſent,q̃ rerũ naturas interuertẽtes,id ad chronogra phi officiũ aut potius geographi ſpectare putãt,q̃d chorographorũ eſt. Nec ultia tñ inter illas diuerſas partes diſcrepantia interſerit,q̃m (ut Ptolemęi u̾bis loquar) Chorographia particulatius loca a toto abſcindens, p̲ ſe de unoq̃q; ipſorũ agit.Deſcribit.n.ferme ſingula ac minima,ut portus,uillas, populos ac fluuiorũ ſciſſiones,aut his ſiĺia.Geographiæ uero p̲priũ eſt,unã & eandẽ ha bitabilẽ terrã cognitã oñdere,quõ illa ſeſe ſitu naturaq; habeat.Et tñ circa ea uerſať.q̃ p̲ g̃nales deſcriptiões ipſi cõiungunť,ueluti circa opulentiora oppida montes & nobiliores fluuios,& q̃ ad ſingula eorũ req̃runť.Nec igiť ad p̲poſi tũ deſtinati opis tã exacta rerũ enodatio p̲tinebat,ĩmo a natura inſtituti opis recedebat.Si.n.nũc ad medicinã deſcẽdiſſemus,q̃ties herbæ germanicæ me moria nos admonuiſſet,inde ad rões naturales nos tranſtuliſſemus, pene in infinitũ opus noſtrũ euaſiſſet.Vidimus alioq̃ in tantã molẽ ac pondus uolumi na noſtra adoleſcere, ut ſi maior pariendi uoluptas nobis accediſſet,cui & uer borꝝ ac rerũ licentiã ſup̃ſtitioſe indulſiſſemus,neſcio an apiente ſe latius mate ria in coloſſi magnitudinẽ id q̃dq̃d eſt inſurrexiſſet.Progreſſus.n.ſum alioq̃ lõ gius decipiente tranſitu,q̃p hiſtoriæ ratio a nobis deſyderabat,lõgiuſq; tẽdim9 q̃p deſtinauimus.Dũ.n.primitus in altum uela uentis dedimus,calore q̃dã iuue nili animoſiores excitati,ſine ulla reditus memoria,extra p̃ſcriptos ac certos pe ne limites exceſſimus.Nec ſatis aſtuti eramus,ubi carbaſa noſtra alligaremus.

Donec q̃ longiſſime a littore remoti, iã mediũ pelagi occupantes, deſtinati ſinis terminos amiſeramus. Tunc primitus ad nos ipſos regreſſi, negocii arduitatẽ pẽſitantes, oĩ conatu ſecuritatẽ iterũ p̃cabamur. Egregie fateor poſtq̃ medias huius opis difficultates p̃tergrediebamur, maiori ſtudio uela retrahere q̃ pãdere nitebamur. Nullus geographicæ ꝓfeſſionis copia rerũ Strabonẽ ſupauit. Cedat aũt Strabonis op9 effuſiſſimũ, totiq꜒ orbi deſtinatũ, magnitudiẽ germaniæ noſtræ, q̃ tñ ab ingenio doctiſſimorũ q̃rũcunq꜒ ꝓcul receſſit. Supſticioſa ẽt & q̃ priuato cuiq꜒ cõſtant, ex ĩduſtria ꝓ opis noſtri neceſſitate omiſim9. Nec em̃ expedit ꝑ om̃es rerũ minutarũ (ut eximius orator ait) rõnes trahi, ac oẽs cuiuſcunq꜒ rei tractus excurrere, ab unoq̃q꜒ argumẽta ſumi, & ex qua cauſa fluant. Inde mores inceſſere, & q̃ in malã cõſuetudinẽ recepta ſunt, refutare, & deniq꜒ uniuſcuiuſq꜒ ſtomacho inſeruire. Ipſe inter primas hiſtorici uirtutes puto, aliq̃d neſciuiſſe, nec oĩa ſectari, uerũ tm̃ & maxĩe neceſſaria. Si. n. huic inſtituto uiueremus, ut nihil a nobis in ſcribendis opibus p̃termitteret, cæteris ĩ germaniã occaſionẽ ac conatũ auferemus. Nec facile poſſemus cũcta exeq̃, tã infinita. n. ſunt q̃ dicere deberemus, q̃ta ipſarũ rerũ uarietas. Cęterũ oĩa q̃ memoria noſtra ꝓrogauimus, idoneis auctoribus nixi, ubi potuimus, ubi nõ, q̃tũ lectionis ratio, ac recepta aliorũ pſuaſio in nobis exigebat, appoſuimus. Plęrũq꜒ oculari teſtimonio alioq̃ inerudito fidẽ abrogauimus, ſępe doctorũ hoĩm iudicio, & q̃ regiões ignorabant nitebamur, ac cõfidentiori plærunq꜒ aĩo. Nõ. n. tutũ ſemꝑ eſt, ea q̃ piculo luminũ nobis conſtant, licet & ueritate foueant, in lucẽ ſpargere. Nã multa extant q̃ oẽm de ſe memoriã fugiunt, omittiq꜒ cupiũt, plura, q̃ ut tenuiora exiſtunt, uim afferendã ipſis ac colorẽ accõmodãdũ poſtulant. Vſus ergo hiſtorici eſt, in formandis rebus, ſparſa ac minus idonea (ne aſſerãt) tranſgredi, q̃dã uero uenuſtatis gratia fuco illinire, q̃uſq꜒ rei decus patit. Ea tñ modeſtia, ut plus in omittẽdis q̃ fingendis rebus laboret. Quare nec illis accedo, q̃ ea ueritate res, qua actæ ſunt, enarrandas putant. Narrandę q̃dẽ ſunt, nõ ut actæ, uerũ ut narrare expedit, itaq꜒ depoſitã materię occultãq꜒ uĩ rebus erogare opus eſt. Nã intentiſſimus geographiæ labor non ſolũ in rerũ inſpectiõe uerũ ĩ ęſtimatione conſiſtit, ac maius pciũ habet, dũ a uiſu remotus, ab ingenio ac aĩæ habitibus, plus q̃ a corpis ſenſibus ꝓcedit. Quia in hiſtoriis ac in cęteris monumẽtis animus cõtẽplatione recti informat̃ & exẽplis, q̃ in oĩbus diſciplis potentiora ſunt expientia. Quorſum. n. attinet Achillis fortitudinẽ intelligere: niſi eã ad uitæ tuæ imitationẽ tranſtuleris. Nec eo tẽdebat Homeri intẽtio, ut tm̃ in cultu corpis ac expſſione Achillis occuparet̃: uerũ magis q̃ uirtutẽ illius nobis in exẽplũ formaret. Nõ igit̃ ueritati Homerus nec mendacio patrocinabat̃, q̃tieſcunq꜒ falſa, ad fingendos tñ bonos mores recepta nobis p̃ponit. Nã plura heroibus cõceſſit, q̃ finxit, & illis q̃ finxit, ꝓximã ueri imaginẽ reddidit. Nimiæ igit̃ ſedulitatis ac ſupſtitioſi hoĩs eſſe puto, Homeri narrationẽ oraculi ueritate uenerari, quẽ multo ante mẽdaciſſimũ futurũ Sibylla p̃dixit, a cui9 q̃q꜒ de Troiæ ſententia tã doctiſſimi abſunt. Nimiæ q̃q꜒ temeritatis eſſe coniecto Homerũ mendaciis inſimulare, & a uero receſſiſſe calumniari, dũ nihil uerius

illo q̃d

illo,q̃d ueriſſime ad mores bonos tranſumi põt.Et ſi falſi q̃ddã in ipſo cõuictũ fuerit,dũmodo a fide hiſtorica nõ exciderit,& ad bonã uitę inſtitutionẽ trãſire põt,ita falſum eſt,ꝙ uerũ. Cauẽdũ tibi erit,ne tu q̃ id falſi loco habueris:falleris.Non igiť ubiq; frigidũ & putridũ eſt,q̃d nõ p̃ciſam rei ueritatẽ explet, dũmodo tm̃ a uériſimilibus cõiecturis ducať,& utilib9,nõ uice mẽdacii explodať. Nec ueritas exp̃ſſa ptinaciter tuenda eſt,ubi falſitatẽ cõis utilitas & melior ratio,pudicęq; aures exigũt. Videmus plura a rerũ natura ꝓduci,q̃rũ memoriã ex induſtria auctores claſſici excluſerũt.Non q̃a ueritate id aſſeri nõ poſſit,uerũ q̃a aut ab ĩpudica rõne ꝓfectũ fuerat,aut in ſuſpitionẽ ĩcredulitatis ceciderat,aut pias aures offenderat,ſiue ĩuidiæ materiã ſuppeditabat. Multa.n.a rerũ natura occultanť,q̃ ſi q̃s luci ꝓduceret: inſaniret.Quare dũ plerũq; literarum ꝓceres nugať,id cogites,tibi ita nugari nõ datũ eſſe,nec te poſſe.Refellẽdi igiť ſunt q̃ id nugandi genus ſummouerũt. Et q̃a hæc firmiora ſunt,dũ exẽplis demonſtranť.Nonne q̃ hoĩem ſibi ad pingendũ deſumit,ea q̃ ſuadente rõne cõſumare põt,excurrit. Arcana q̃dã & ĩpudica remittit,ac mẽbra ab oculis rẽota occultat.Haud ſecus iſta in hiſtoricũ cõpetunt,cuius oꝑa ſunt, non coactis & accerſitis,uerũ cõceſſis ac fictis deſcriptiõibus,moribuſq; cõducibilibus aliq̃n decurrere.Nũc q̃ memoriæ repugnãt,poſthabere,plæraq; incõpoſita enarrãdi luce formare.Nec magni refert: ſi mendaciũ dicat ſcriptor,dũmodo nõ mẽtiať.Aut mentiať etiã,dũmodo nõ mendacii id ſpeciẽ gerat.Immo Fabius noſter oratori alioq̃ uiro bono ac ꝑfecto mẽdaciũ ꝑmittit,ſi illud ad honeſtatem aut ꝑſuaſionẽ duci põt.Cur nos id in hiſtorico explodimus: Adde ꝙ tã longe a ſe inuicẽ ſcriptores in diuerſum abeũt,ut difficilimũ ſit diſcutere,cui9 iudicio potius cedam9.Nec dimidia pars illorũ ueritate defendi põt,q̃ principũ genealogiis interſerunť.Multi.n. ad gratiã locuti,principũ uoluntati arriſerũt, & his q̃ laudi eorũ cõueniunt pluribus fictiõibus annexis,principũ auribus inſeruiunt.Ex q̃ totũ ſanctorũ numerũ q̃libet genealogia ſibi arrogauit,tãtũq; bonos principes,& q̃ ad uirtutẽ nitebať cõplectiť.Hebetes uero excludit.Quare nec ægreferas,ſi aliq̃n in ſerẽdis ducũ arboribus,a tua ſẽtẽtia receſſerim9.Pro tẽporũ.n.q̃litate,loci optunitate,ꝓhabita cuiuſcũq; rei debita dignitate,&his ſingulis in chronographis emẽſis,multũ ac diu penſitati,tandẽ digniorẽ uiã ĩgrediebamur,ac genealogias noſtras ꝓ rei neceſſitate,nõ aſſentatiõe imbuti,formauimus.Quod negociũ non uulgarẽ laborẽ nobis attulit.Seria.n.res agiť,q̃ties de rõne nobilitatis diſſeriť,ubi niſi cautę ac diligenter explorata cũcta fuerit, actũ erit de totius genealogiæ ueritate.Nã uno ſaltẽ gradu eius deſyderato , totius arboris ſumma ꝑuertiť.In aliis rebus occaſione aliq̃n error admittiť,ĩ illo uero tota gñis ratio deturbať. Videm9 p̃terea nullã ciuitatẽ tã exilẽ & priuatã q̃ non anile cõmentũ de eius origine,qua ſibi blandiebať,effinxerit. Eueniunt, etiã naturę rebus tã mutuæ ac uarię uiciſſitudines,ut pene decocta ſint oĩa illorũ,q̃ antiq̃tate uenerãda,aut recepta uetuſtate memorabãť.Subſidũt.n.mõtes , & pal9 aptaq; remis uicinas urbes alit,& graue ſentit aratrũ. Vbi p̃terea olim

terra,nūc maria horrēt.Et dū ita ſe res habeat,ut CL. Ptolemęus aſſerit,ꝙ ob
mutationes,corruptioneſq́ rerū,multa corruiſſe agnoſcant,neceſſe eſt nouas
noui tp̄is traditiones intēdere.Librāda tn̄ eſt ſcriptorū ſentētia, τὸ ἀξιόπιστον,q̊d
fide dignū: Verū q̄a loca oīa aut ob infinitā eorū magnitudinē, ἢ διὰ μεγάλην
ὑπερβολὴν,ut eius uerbis loquar,aut q̄a nō ſemꝑ ſe eodē modo habent. Nemo
hæc explorare tā exacte pōt,q̄n ſꝑ tp̄a futura eius rōnē nō fecerint manifeſtio
rē.Hæc ille. Videor plura in defenſione noſtra exegiſſe,ꝙ rei neceſſitas patiē
bat,haberē & adhuc plures,q̄bus opus eſſet,occaſiones ad tuēdas copias nr̄as,
nō intēpeſtiuas,niſi ꝙ ꝑ hæc ad defenſionē recepta trāſire,nō hærere uolui.
Sū tn̄ ea partim ob tuā uoluntatē ingreſſus FLORENTI,partim ut cōtra uā
niloquētiā (in qua multi ſe erudiūt)agēdo,aliq̄to liberius expaciarer,onerīq́
cederē parūꝑ,donec animū in tā anxio negocio,q̊d germaniæ cognitiōi impē
dimus,reſpirando parūꝑ repararē.Effugereq́ deſidiā,ac cæteros germanos
q̊s deſidiæ natura dānauit,cōpellerē.Tenuit me p̄terea dignitatis tuæ in omni
literatura literatiſſimę ratio. Vltimo & ſumma tua in me ſedulitas FLORenti
ut hæc,q̄ ad defenſionē noſtrā cōceperā,cū noīs tui florētiſſimi p̄fatione ꝑorā
rē,& in q̄ſtione a nobis mota,honeſta mutuę charitatis noſtræ cōtentiōe,tecū
decertarē.Quā (dū ab arduis principis negociis animū tuū curis ſolutum uolu
ꝑtas aliq̄n auerterit) inſpicias,ac noſtris illis q̄cunq́ ſint,boni conſulas rogo,
unaq́ BERNARDVM Vurmtzerū alterū iuuētutis meę ſpem,his nugis ꝑ
ticipē facias,uirū(inq̄)q̄ altiſſimā iuris eruditionē ex ītimis penetralib9 repetitā
politioribus ſtudiis cōiūxit. Vale,& dii tibi plene fęlicitatis optatū curſū offerāt
οὖλέ τε καὶ μέγα χαῖρε θεός δέ τοι ὄλβια δοίη.

FRANCISCVS IRENICVS
Ad Oſorem.

Si carpenda uides: tibi nunc eſt Mome facultas
  Aude: oculis coram quæ modo carpis habes
Excidium fera Troia tulit,deſcriptor Homerus
  Inuidiam,liuor non niſi ſumma petit
Plaude ſinu,nec inuidiæ germania cedas
  Nanq́ eris in numero quo fera Troia fuit
Id decori accedet noſtro,quum ſortis Homeri
  Compos,& in numerum ponar Homere tuum
Perq́ deos liceat duce te mihi gloria: Homero
  Dicar ut æquales ipſe tuliſſe uices.

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν.

Παύεσθον φθονεροί μοι ἀκέρδεα μηχανάεσθαι
  Μίμνετε, μὴ χαλεπὸν βίβλος ἔοντα φοβεῖ,
Οὐδὲν ἔοικε τεῶν ἐπακοῦσαι ἔπων ἀποβλήτων,
  Χώεο, οὐκ ἀλέγει βίβλος ὀδόντα κακῶν,
Τόφρα λοχησάμενος φθονερὸς ἴθι ἀΐδος εἴσω,
  Ἡμέας ὑβρίζων ὡς ἀπόλοιτο κενός
Ἀλλ᾽ ἄγε εὐμενέται, μ᾽ ἀγαθοὺς τῶν χρῆσθαι ἔλοιμαι,
  Βάλλετε, ὡς ἐσθλοῖς μνήματα ταῦτα θέλω.

FINIS

INDICEM PRAETEREA LECTORI APPONERE VOLVIMVS

Quem obiter ut ſeſe nobis res obtulit, ita percurrimus iuxta ſeriem foliorū.

De littera A

Abacū condit̃ fo,lxxvii,&,cciii,
Abſyrtus Nicomedes ductor cō
tra germa.uir doctus. cxxvii.
Abudiacum ccxviii,
Acynacis quis xxix.
Achaia diripit̃ a Gothis cxliiii
& cxxxi.
Achillis dromos cci.
Acarnania deſtruit̃ a ger. cxlviii
Acmonia ccx.
Adula mons. clxix
Adrianus cōtra ger. cxi.&.cxxv.
Adrabi clxxxviii.
Adropocampi. cxc.
Aduatici cxcix.
Adamas in germa.naſcit̃ cxlvi.
Aeneas Syl. quid in reb9 ger.fo.i.
Aegyrum clxv.
Aera germanorū clxvi.
Aenus fluuius clxxx.
Aeneas fluuius clxxxii.
Aegra fluuius clxxxiii
Affinitas græcorū & Romano/
rum cum germanis. clii.
Agathius auctor fo.i.
Agrippina ciuitas Roma.cxxxix
Agrippina cxcix.
Aichſtat. ccii.
Aichſtattē.ep̃tus ei9 origo lxxiiii
Alani germanicā originem ha/
bent. xvii.
Alani a Gotthis uenere xx.
Alanorū lingua eadē cū got. ibi.
Alanorū ſigna cxvii.
Alanorū Strategemata in gallos
& oēs eorū excurſiones cl.
Eorū regū Catalogus lxii.
Alemania vnde dicta ſit xxiii.
Alſates qn̄ chriſtiani xxx.
Alſatiæ lātgrauiat9 ad q̄s. xcviii.
Alſatia duplex. ibidē.
Alſatiæ fertilitas. clxiiii.
Alſatia vnde dicta,& q̄ Heluecia
ſit. clxxxviii.&.ccxiii.&.ccii
Alſatiæ oppida cxciii
Algiones,Altha,Albani. cciii.
Allobrogi ccii.
Alba greta,alba dominorū,alba
baſilica alrendorff. cci.
Alexander apud ſe habuit ger/
manos. cxi.
Alexan.quid contra germa.cxxi.
&.cxxxviii.& contra getas.
Alexan.ſeuerus cōtra Ger. cxxvi.
Alaricus Romam & totam Itali
am cœpit. cxlvi.
Alces in Germania clxviii.
altitona,alpes. clxxii.
almonus fluuius. clxxiiii
&.clxxx.&.ccii.
algaugiæ oppida cxcii.
amalaſuntha & ei9 uirtutes lix.
amaritini,ambiani,ambiuatii.cc
amiſius uel amaſus flu. clxxxii.
amerbacum,amberga ,amertal,
ambiones,amaxobii, ccii.
anaxona,uel amaxona, ibidem
antiquorū pauci in gemania .iii.
antiquorum ignorātia in rebus
germanicis ibidem.
ancona à Ger.capit̃. lxxxvii.
antiochia a Germa.capit̃.lxxxix.
antigonus galatas apud ſe habu/
it. cxi.
Cōtra eundē galatæ uict9 .clvii.
antoninus pius ger.dilexit. cxi.
auxilio dei hic uicit eoſdē. cxviii
antonini ꝯtra Marcoma. cxxiiii
antoninis damna illata à germa
nis. fo.cxxxi.
antiochus contra Galatas. cxix.
&.clv.&.clvi.
antes qui ſint,& unde. cli.
anglia a Sueuis capit̃. cliii
angros fluuius. clxxx.
anſeres germanorū. clxviii
anguille ī q̄bus fluuiis ger.clxxiii
andromade. cxciiii.
angili. clxxxviii.
antuuerpium. cc
angriuarii,anſuarii cc
andelau cc.
andegauia ccii.
anchiale ccxx.
ana fluuius clxxxiii.
angulus laudis. ccxvi.
anſpach,anolſbach. cciii.
apuleius ſex. cōtra Ger. cxxiii.
app.Sabinus cōtra germa.cxxiiii.
& idē occiſus ab eiſdē. cxxxi.
apes in germania. clxviii.
aq̄legia capit̃ a germa. clxvi.
ἀπροσκυνῆσαι clx.ii.
aquiſgranū. cxcix.
aqueburgū. cci.
argonautæ in Iſtro xiii.
argentina ccii.
argentinēſis ep̃atus. lxxiiii.
arnesburg lxxx.
armenia a gothis diripit̃. lxxxvii
cxxxi.
arcadius cōtra Germa. cxxvii.
arelaten germa.ceperūt.cxxxvii.
&.cxxxix.
arelatenſe regnū. cc.
&.lxi.&.lxviii.
ardaburi9 cōtra barbaros. cxlvii.
arimiū a gotthis diripit̃ cxlviii.
arborichi. cli.&.cc
ardua ſylua clxxi.
arares duo clxxxiiii.
aredata. clxxxvii. &.ccii.
artobriga ibidem.
arduenna clxxi.
arctōs quid. cxciiii
arctophilax,arcturus ibidem.
areuacii cc.
argentuaria,argentaria ibidem
arſicua. ccvii
argentoracum ccii.
areiſlauiane,armarii. cciii
arctopolis ccvi
arctauium ccxiiii.
arſenium ccxxi.
arminenſes ccxv.
ardennenſes comites. cxiii.
aſinius pollio cōtra ger. cxxii.
aſciburgium iii.&.lxxxviii.
aſia populat̃ a germa. cxxxi.
& galatis. lvi.& ſequē.
aſtringi. xiii.&.cli.
aſchau cci
aſcalingium ccxv
athenæus uictus a gotthis.cxliiii.

athalarici manſuetudo clvi
Attila germaniā deſtruxit cxl.
Eius genealogia. lxi.
atheniēſes uincūt a galatis clvii
atheſis fluuius clxxxiiii
attuatucum. ccv
auditꝰ p̄ualet uiſu in geographia
& huic teſtiōm dandū. vi.&.v.
auariſci xiiii.
auares unde xvii.
Idem uincunt a Bulgaris. clii.
augſpurgēſis ep̄atus lxxiiii.
Auguſta cc.
auuidius contra germa. cxxiiii.
Aurelianus cōtra germanos, & vi
ctus ab ip̄is cxxxi.
Idem contra gotthos. cxlv.
Auguſtus cōtra germa. cxxii.
Idē ab ip̄is uictus eſt, & q̄ damna
acceperit. cxxxi
Idem contra gotthos cxliii.
aues germaniæ clxviii.
auerpi cxc
Auſtria cc. Eius urbes. cxcii.
auſtriæ longitudo cxcvii.
auentinū, uel auenticū ccxi.
Auſterania cc
Augia Cæſaris cciii
augia maior. ibidem.
Aureatenſes idem.
Auxta ccxxi.
Auſtraſiæ regū catalogus lxiiii.
Auſtraſia, & ubi ſit lxiii.

De littera B

Baſtarnæ ger. & galatæ. xx.&.xiiii
Hi cōtra mithridatē & rom. clxii.
Bardi ſacerdotes qui. xxx.
Bauari qn̄ chr̄iani xxxi.
q̄s reges & duces habuit lxxxv.
Eadē ad Ottonē ſchutēſem. lxxxi
Barbari qui. cci.
Bataui qui. cciiii.
Spuma batáua lii.
Eius dimenſio. cxcvi.
Baſilienſis ep̄atus lxxiiii.
Bamberga. cciiii
Babēbergenſis ep̄atus. ibidem.
Bacharacū, cciiii.
Et quō ad palatinos. lxxvii.
Ballenſtiden lxxx.
Badeñ. marchionatus unde & ex
quibus xciiii.
Eorū ſtrategemata. Sedes ſepul/
turæ, ciuitates, & oīa ibidem.
Baden ciuitas. xcvii
Balnea badenſiū clxxxiiii.
Backenheim xcvii.
Barbonæ aræ cxvii.
Bathanatus clxvi.
Bacena ſylua clxxi
Baltheū mare clxxiiii
Bacuntius fluuius clxxix
Batanodurū. clxxxvii. &.cciiii.
Balbrun ccvii.
Bardini cxc.
Baltia cxcviiii
Ballenſtat ccvii
Belgarū deſcriptio, & an germa
ni ſint, & quō ad germa. x.&.xi.
Bretthen ad palatinū. lxxvii
Bergenſes in marchiones, in du/
ces, & quō ad Iuliacenſes deue
nerint lxxxviii.
Bellum pratum. lxxxix.&.cci.
Beſickeim xcvii.
Bernicus fluuius clxxix
Bederau cci.
Bericus fluuius clxxix
Bemi cxc. bethaſii cciiii.
Bellouaci ccv. berna. cci.
Bizantiū deſtruit a gott. cxliiii.
Birchanis ccv.
Bingium. ibidem.
Bituriges. cci.
Bilickeim ibidem
Blauus fons cciiii.
Boi & boarii. cci.
Bithynia diruit a ger. cxxxv
Et a gotthis. cxlix. & a Van
dalis. cl
Bohemia cci.&.xxi
Bohemi ſagittarii. cxv.
Vincunt a germanis, cxl.
Rex bohemiæ lxxv.
bohemica ſylua clxxi.
bombarda cxvi
bonaſus in germania clxviii.
boſphorus cimericus clxxvii.
borromagus clxxxviii.
boccodurū ibidem.
boleatum ccxxi
bonna ccv.
bootes ſydus cxcv.
britannia a Sueuis, & a ſaxonibꝰ
diripitur, cliii.
britannica herba lii
bruſellæ duæ cciiii.
bruſella ad epiſcopū lxxiiii
bruviler ad ep̄m tullen. lxxv.
brunſuigum ccvii.
Illius comitatus initiū lxxx
De ducibus eius lxxix
Ibidem om̄ia cætera cōtinent
brabantia. ccvii.
Eius oppida cxciii.
brabātiæ ducatus initiū. lxxxviii.
Quō ad Flandrēſes, burgundio/
nes, Auſtros, & eorum ducum
ſtrategemata lxxxix.
brutia a gotthis diruit cxlvi.
&.cxlviii.
breuci unde dicti. cli.&.cciii.
bremenſis ep̄atus lxxiii.
bructeri cōtra romanos clxii
brongus fluuius clxxix.
brigantia clxxxvii.
brigathi cxc.
briſciæ oppida cxciii.
bructeri cciii.
brandenburgēſes marchiones, &
eorū catalogus & genealogia
& eorū bella lxxviii.&.lxxix.
Eorū ciuitates. cciiii.&.lxxix
brandenburgenſis ep̄atus. lxxii.
brun ccvii. bremen. ibidem
briſacū ccv. brēnus. lxxxvi.
bulion arx cxiii.
bulionenſes marchiones & comi
tes, & eorū catalogus. cxiii.
bullienſes Antiochiam & Hieru/
ſalem ceperūt lxxxix.
burgūdia olim germanorū. ccv.
burgundiæ ducatus. ibidem.
burgūdiones cōtra lotharingos.
lxxxix. burgūdi uicti ab hel
uetiis. xc.
burggrauii Norinbergeñ. ad brā
denburgē. marchionatū. & eo
rum genealo. lxxviii.&.lxxix
burggrauii magdenburgeñ. & ro
tenburgenſes. xcviii.
bulgari cōtra germa. cxl.
Chriſtiani quādo xxxi.
bulgari qui, & eorū uirtus cli.
bulgaria ccxix.
bucellaria. clviii.

buda urbs clxxxvii.&.ccvii.
buſaccori. clxxxix.&.cciiii.
brunteſhoffen ccvii.
budoris. ccxiiii.
budonis mõ.burſfelt cci.

De litera C

Carni q̃ ſint fo.xi.&.clxxxvii.
Caibos a germa.xviii. Reliq̃.cli.
Capniõis eruditio & fortuna.xlii.
Caracalla uoluit eſſe ger. lxx.
Ipe cõtra germa. cxxv.
Catzenelenbogen quõ ad lant- grauiũ xcviii. Et eius ps quõ ad Palatinũ lxxvii.
Carolũ magnũ fuiſſe ger. lxiiii.
Tota Caroli genealogia lxvii.
Caroli Burgũdiæ ducis geſta.xci.
Ca.Caligula ſecũ ger.habuit. cxi.
Ipe cõtra germanos. cxxiii.
Cateiæ germa. cxv.
Camillus fortuna ſola uſus eſt cõ tra germanos. cxix.
Capitolii expugnatio a Senoni- bus. cxix.
Catti vincunt̃ a Druſo cxxii.
C.Curatius cõtra germa. cxxiii.
Caius cõtra germanos ibidem
Cappadocia diripit̃ a ger. cxxxi
Caſſandra deſtruit̃ a ger. cxxxvi.
Cãpania deſtruit̃ a germ. cxlvi.
Calabria deſtruit̃ a gott. cxlviii.
Carpi. cli.
Carthago diripit̃ a Vãdalis. clix.
Cauchorũ ſterilitas frugũ. clxiii. & in pecoribus clxvii.
Carpatus cxc.&.clxxi.
Catarractæ in Danubio clxxix.
Carpis fluuius. ibidem.
Carnunto. clxxxix.
Catti. clxxx.&.ccviii.
Caruntii. ccviii.
Caturiges. ibidem.
Camburg ccix.
Carcinites Carini Caici. ccix.
Careſii ibidem.
Caninefates. ccviii.
Caſuarii Carithni clxxxix.
Camptæ Carudes ibidem.
Caumani. ibidẽ. &.ccviii.
Caſſiopeia. cxciii.
Caliſto ibidem
Cacionebis cciii.

caſſula capella calbiũ. ccvii.
cãpus regis caleci carnũtes. ibi.
carnuntum ccviii.
Cæſar & celtes q̃d in germanicis rebus opati ſint. fol.i.&.ii.
celtæ qui v.&.ix
celtæ pueros rheno explorant. ix
cæſaris gladius in germa. xlix.
Idem germa.dolo vicit cxviii.
cænomagiũ. ccix
cella unde dicta xcvii
cella quõ ad marchionẽ. ibidẽ.
cecina cõtra ger.& helue. cxxiii.
Idẽ bis uictus eſt ab eis. cxxxv.
ceraunniũ. cxvi.
cecius mons. cxc.&.clxxi.
cellenſe balneũ. lxxxiiii.
cepheus cxciiii.
cenomanni ccviii.
centrones ibidem.
ceruſii ccvii.
ceracates. ccix.
cella monachorũ ibidem
choa quid. xxxv.
chali clxxxix
chetaori cxc.
churones charcotæ ibidem.
cheracatriæ churiones ibidẽ.
cheruſci. ccvii.&.clxxi.&.clxxxix.
chamæleon. clxvii
chronus.fl. clxxxiii
chalauſtus. cxc.&.clxxxiiii.
chercobalus clxxxvii.
chenni clxxxix.
cheniteri ccix.
cheniſci clxxxviii.
choburgum ccix
cycyzena a gotthis diruit̃. cxliiii
cyprus a gotthis vaſtat̃.cxxxviii.
cilicia eripit̃ a gotthis. cxxxi.
Et a germanis. cxlix.
cius fluui9 in Danubiũ. clxxix.
cius fl.in Mænum. ibidem
cimbriũ mare. clxxiiii.
cimbrorũ inũdatio clx.&.clxxii &.clxxiii. &.xx.
cimbri unde,& eorũ ſedes. xx.
cimbros eſſe germa. ibidẽ.
cimmeric9 boſphorus. xx.
Eius dimenſio. cxcviii.
cimbrorũ antiquitas. xxvii
cimbri mulerũ caſtitas. xxxviii.

Et earũ induſtria. cxiii.
cimbri terribiliſſimi. cv.
Idem ſagittarii cxv.
De eorũ galeis. ibidẽ.
cimbrorũ aræ cxvii.
Eorum vexilla. ibidem.
cimbricũ bellũ horrẽda præceſ- ſerunt. ibidem.
cimbri a diis uicti ſunt. cxix.
cimbrica bella oĩa. clix.clviii.
ciphroim cc.
cizenſis epatus qñ & a quo initiũ ſumpſerit lxxii.
claudianus adulator. cix.& cciiii.&.cxxviii.
claudius.a ger.imp.fact9 eſt cxii
clodius Albinus impeditus eſt a germanis. cxii.
clodius ob uictoriam cõtra ger- manos glorioſus. ibidem.
Idem cõtra germa cxxvi
cleochanus uictus a ger cxliiii.
clades apud Aliam. clii.
climata quot cxciii.
cliuenſes duces & marchiones.fo lio. lxxxviii.
cliuenſis ciuitas ccvii
cloſternuenburg ccix
clingen munſter ibidem
claudouium. ibidem.
cluniacenſes. ibidem.
coloniẽ.archiepatus eiuſq; origo & catalogus archipſulũ. lxxii.
colonia.cxcix.Qñ chriania xxx.
coraci qui ſint. xxxii.
cõſcii iudices Vueſtualiæ. xxxvi.
cotas ſcriptor. clvi.
cõſtantinus ex pte mr̃is ger. lxx.
Idẽ a ger.factus impator. cxiii.
Eius geſta cõtra ger. cxxvii.
Vincit̃ a germa. cxxxii.
Eius mors. cxxxiiii.
cornelius Fuſcus cõtra ger.cxxiiii
Ab eiſdem occiſus. cxxxi
contra Leonardũ aretinũ cxlii.
cõſtantinopolis obſidet̃ a germa nis. cxlv.&.lxix.
comũ diruit̃ ab alarico. cxlvi.
cõſtantia piſcoſa urbs clxxiii.
codanus clxxiiii.
carcerus.fl. clxxix.
colaphis. clxxx. coquun.fl. clxxxii

Comagenis clxxxvii.
Corconcii clxxxix
Corona ſydus cxciiii.
Columbaria ibidem.
Corroduũ ccviii.
Condruſi coſtobates. ccix.
Corbeia ibidẽ.
Criminẽſis ẽpatus lxxiii.
Craſſus alpinos domuit cxxii.
Cryſtallus naſcit̃ in germa.cxvi.
Cracouia ccviii
Culmenſis ẽpatus. lxxiii.
Curia cclxxxvii.&.ccvii.
Cucullæ mons ccvii.
Curia Hugonis ccix.

De litera D

Daci Germani & qui xv.&.cliii.
Daci ſemp̃ iuxta Iſtrũ, & duæ Daciæ. xvi. Hi cõtra roma. cxxv.
Cõtra eos germani. cxxxvii.
Dacia in puinciam. cxxxix.
Daci a germanis xviii.
qñ chriſtiani.xxxi.Cætera.clxxxviii
Danorũ regũ genealo. & Catal̃. lxv.
Das Cattis Daciſq; fidem. xxxiii.
Danẽburgũ ad Lunẽburgẽ.lxxxi.
Daſſel. ibidem.
Danubii limes. cxxxii.
Idem cõgelatur clxxvii.
Eiuſdẽ ĩpetus & q̃litas & rõ· 178.
Danubii ort⁹ & exit⁹ oſtiarũ.179
Sexaginta flumĩa in Danu.clxxx
Eiuſdẽ longi.& latitu. cxcvi
Dandicti Dandati clxxxix.
Dalmatia ccx.
Dãna roma.illata bello cim.clxi.
Denodurũ Delegia ccx.
Decianæ aræ. cxvii.
Delphi cõtra gala. cxix.&.clviii.
Decœbalus a traiano uict⁹.cxxv.
Delphinatus olim ad germanos ſpectabat cxxxix. &.lxviii.
Decius contra germa cxliiii.
Diocletianus cõtra gotthos ibi.
Idem german⁹ eſſe uoluit. lxx.
Digulones. clxxxix.&.ccx.
Didoni cxc Diſſiboldi. ccx.
Diglumi ibidem.
Dmoadũ pyrgũ. ccxviii.
Dornbergũ. lxxvii.&.ccx.
Dona a diis mortalibus. ciii.
Dona germanis a diis oblata.ibi.
Dona germano.qui uicerũt.cviii
Domitianus germanicus eſſe voluit. cxxiiii.Eius ꝓlia. ibidẽ
Domicianus uincit̃ a ger. cxxxi
Idem cõtra gotthos cxliiii.
Domitianus emptis crinibus de germanis triũphauit. cxxix
Dockẽbergũ ccx.Dornſtet.ccxi.
Doctrina pacis. ibidem.
Donis germani tũ uicti ſunt.
Drauenna fluuius. clxxxiii.
Draos fluuius. clxxxvii.
Draus flu. Drabona flu. clxxx.
dryudes xviii.
druſinæ foſſæ & ſtructuræ. clix.
druſi geſta cõtra germa. cxxiiii.
druſus uincit̃ ab eiſdem cxxxi.
dromachetis geſta. cxliii.
durlacum. cxvii.&.ccx.
duldoni. cxc.

De litera E

Ebrios non ſolũ germanos, ſed & omes gentes fo.xxxiiii.
Eburones ccx.
Eberbergũ.ccxi. Ebracũ ibidẽ
Eburum ibidem.
Eberſteinmunſter ccxix
Ecmundenſe monaſte. ccxi.
Edera fluuius clxxxiii.
Egeſtani ccxxv.
Aegyptii oẽs barbaros dixeſt.cxc
Egra ccxi
Ehenheim. ccxi. Eluones. ibidẽ.
Eluneñ.monaſteriũ clxxxix.
Elmeones. ccxiii.
Electrũ eius noĩa,virtus, & ꝓſtantia,& ubi naſcat̃ clxiiii.
Elegium ccxi.
Electores imperii & electio.lxxv.
Embeccenſis dñatus. lxxxii
Engern & eius domini. lxxx.& ſe.
Engonaſis. cxciiii.
Eningia. Eppingen. ccxi.
ἐπισκυθίσαι xxxiiii
Equi germanorũ cxvii
Eraſii clxxxix.
Eremus Heluetiorũ cxc.
Erſtenheim ccx
Eriſtalliũ. Erphordia ccxi.
Eraſmi eruditio. xli
Erythropolis ccxxiii
Eſlingen. ccx.
Ettlingen ibidem. &.xcvii.
Ettenheimiũ ibi. Euentũ.ccxi.
Eumodurũ. ccxiii.

De litera F

Fabulæ phaẽtõtis declaratio 164
Falcones albi in ĩſulis ger.cxcviii
Faneſii. ccxi.
Fœderici primi cæſaris habit⁹ 70
Fœderici ſecũdi ſtrategemata cõtra turcos & Italos lxxxvii.
Fiſcini cxi
Flandria in comitatũ & comitũ eius Catalogus xc.
Flãdria ad danos hanoniam mamortenſes ibidem
Eorum ſtrategemata xcii.
Potentia Flandrenſiũ ibidẽ
Oppida Flãdriæ xciii
Fleuus fons clxxiiii
Fleuus lacus cxxxi.
Flaminii ccxiii.
Flauiana,Flauioflauia. ccxv.
Fontinagũ. lxxv.
Foſſenſe monaſteriũ ccxi.
Forchen ibidem.
Franci Germani ſunt. xix.&.clii.
Quando chriſtiani xxxi.
Eorũ initiũ & Catalogus.lxxxviii
Franconia ad epiſcopatũ Herbipoleñ. lxxiiii.&.lxxxv.
Franci ad Rhenũ lxxxv.
Francorũ ducũ Catalogus ibi.
Francorũ libertas cxiiii.
Frãcũ amicũ habe nõ vicinũ.ibi.
Francorũ vexilla leo. cxvii.
Franci batauiã ceperũt cxxxii.
Franci contra gotthos omia vſq; ad mare cœperunt. cliii.
Franciæ rex nihil ſine germanis egit. cxiii.
Plura a frãcis poſſideri quæ germanorũ ſunt. lxviii.
Franconia ccxi.
Eius ciuitates. cxcii.
Frãcorũ rex ſub impatore lxviii
Framea cxv.
Friſia clxxxix.
eius ciuitates. cxciii.
Friſii quãdo chriſtiani. xxxi.
Friburgenſes contra Egonem & Marchionem. xci. &.xcvii.
Friburgeñ. ſub zaringẽſibus, ibi.

Friburga duo. ccxii.
Fudbergũ ccxi
Friczlaris. ibidem
Franckfordia. ccxii.
Francorũ uallis ibidem.
Friſingen. ccxi.
eius epiſcopatus lxxiiii
Fulda fluuius clxxxiii.
Fulda ciuitas ccxi.

De littera G

Galatia quæ vi.&.clix
Quō ad Roma.imperiũ. ibidẽ.
Galatæ germani vi.&.xix.
Galatarũ literæ ad græcas. clix
Galatarũ mulieres cxiii.
Galatarũ equites & acies cxvii
Galatæ ab Apolline & delphis vincunẽ.clvii.& ab elephãtis.cxix.
Galatæ cõtra Macedones,Pãnonios,Antiochũ,& oĩa.clv.clvi.
Galatæ Scordiſtæ dicunẽ clvi.
Galatæ uincũẽ a pirrho.& roma. fo.clvii.& a Mithridate. clviii.
Ganderſheim ccxiiii.
Galliæ diuiſio. x.
Gallorũ multi germani xix
Gallicanus xxiiii.
Gallorũ germanorũq; dñia.ibi.
Galli effœminati ibidẽ
Gallorũ ebrietas. xxxiiii.
Gallia uaſtaẽ a germanis folio cxxxii.&.cxxxiiii. & ſequẽtib⁹. & ab alanis.cl. & a ſueuis. cliii.
Galli geſſetæ clv.
Gandanũ ccxiiii.
Gratia bellica Germanorũ apud imperatores. cxi.
Galba cõtra germa. cxxiiii.
& ſecũ habuit germa. cxi.
Gallus hoſti. cõtra germa. cxxvi.
Sanctus Gallus ccxiii.
Gammanodurũ. ccxv.
Galatinus. vi.
Galienus uictus a gotthis cxliiii.
Et idem cõtra germa. cxxvi.
Geographi antiquiſſimi. ii.
Geographi nõ ẽ oĩa explicare.6.
Germani galatæ dicti ſunt vi.
Germa.Celtæ nomiabanẽ & Belgæ. folio.vii.
Germania cõprehẽſa eſt ſub Scythia & Sarmatia ibidẽ.
Germaniæ ſit⁹,latera,& periphraſis, viii.&.cxcvi.
Germania ſuperior, inferior, magna,parua. ibidem
Ger.oli indiſtincta.& qñ diuiſa.ix
Ger.ſubiugaẽ & iterũ reſtituiẽ. x.
Germa.plures gentes e ſcãdia ueniſſe, xx.& eorũ arbor.xxi.
Germaniæ fœcunditas. xxii.
Germa.calliditas ibidẽ.
Germaniæ ſimplicitas xxii.
Germaniæ frigora xxii
Germanorũ multitudo & populi ab ĩpis xxiii.&.lviii.
Regiones & urbes a ſolis germanis cõditæ & repletæ. xxiii.
Germani unde dicti ibidem.
Germania diciẽ teutonia & alemania xxiiii.
Germanitianus
Germanicus menſis. ibidem
Germania in Hiſpania.
Germani apud Perſas xxiiii
Germanic⁹ animal
Aer germanicus
germani longæui .li
germani an indigenæẽ cxvi
Origo eorum. lvi.
germa.antiq̃tas & reges. xxvi.
germania recens qualisẽ ibidẽ.
ger.cultus & theoſophia .xxviii.
germanorũ dii,ſupſtitiones, ſortes,& auſpicia. ibidẽ.
germanorũ ſacrificia. xxix.
Germa.ſanguine litabant. xxviii &.xxix.& aliquãdo tauris. xxix
ger.iuramẽtũ militare. xix.
Sacerdotes germanorũ. ibidẽ.
germa.oĩbus religioſiores. xxx.
Germa.qñ chr̃ianiẽ & q̃ nũc chriſtianiſſimi & eorũ perſeuerantia in fide ibidem.
ger.nũq̃ raptos ad puerſam fi.ibi.
germanorũ humanitas xxxi.
germanorũ latrocinia. xxxii.
germano.amicitia,& modus incundi amicitiã. xxxii.
germa.cibus. xxxiii.
germaniæ fertilitas ibidem
ger.antiq uino abſtinuerẽt. xxxiii.
Et aliqñ tamẽ cõſultabãt iuxta uinum. xxxiiii.
germano.ebrietas. ibidem
Germanorũ exercitatio & ſtudiũ in uenatu & fluminibus. xxvi.
ger.gymnaſia & lud⁹ aleæ. xxxvii
Ger.ueterũ numiſmata, cõiugia, & matrimonia. ibidem.
germanica.mr̃ie.caſtitas. xxxviii.
ger.lingua vñ originẽ ſũpſe. ibi.
Nomĩa germanica quõ græce dicanẽ,& eorũ origo.39. &.xlvi.
germa.nõ eſſe barbaros. xl.
germa.illuſtres q̃ obierũt. xl.
ger.recentiũ eruditio. xli.& ſe.
germano.theologi,mathẽmatici,aſtrolo.& grãmatici. xlv.
ger.oli inter grecos.uerſatos.xlvi
ger.oli græca carmĩa faciebãt.ib.
germa.theologi & iuriſtæ. xliiii.
ger.inuenerũt phĩam, & lr̃as græcis tradiderũt. xliiii.
galli & germani lr̃arum gratia in græciam tranſmigrabãt. ibi.
germãi lõogbardã inuenere. ibi.
germa.vectura & plauſtra. xlix.
ger.ueſtes & lanæ,baccæ,ſagæ. l.
ger.mercatura,vſura, diuitiæ. ibi.
germano. cupiditas donorũ inſaciabiliſq; auiditas pecuniæ li.
germa.dimenſio ætatis, ſenectutis,& puericiæ li.
germanorũ funera ibidem
ger.nõ e troia.aut roma.ortos,lvi.
germa.ſynceros eſſe ab oi aliorũ mixtiõe,& eorũ origo. ibidẽ.
ger.imperiũ aq̃ſiuerũt, & ger. ius eligẽdi papã. ibi.&.lxvi.
ger.frãcia oriẽtalis dicebaẽ. lxvi.
ger.pceritas & ſtatura ciiii.
germano.ſpũs in bello. cv.
ger.ppetuo epiteto feroces ſũt ib.
ger.fermidoloſiſſimi. cv.
Fortitudo ger. ibi.& ſequẽ.
Et illa ĩpis innata eſt, cx.
ger.ſp primi in acie ſtragem fecerunt. cvi.
germa.ſemp barbati. ibidẽ.
germanica tonſura cvii.&.li.
ger.uicinitatẽ fuiſſe odio. cvii.
germano.bellicoſitas. cviii.
germa,ocl̃i,crines,colores,comæ ora,uox. li.
ger.ſe oblinebãt glaſca. lii.

germa.ornamenta liii.
germa.eſt difficilis captu cviii.
germa.facies,habit9,noia,os,feritatem,referre. cviii.&.cix.
germa.reſiſtētia & uelocitas cix.
germa.mortē cōtemnūt cx
ger.ſatellites apud imꝑatores. cxi
germa.opinio bellica, & ꝙ romani ab illis uicti ſint. cxii.&.cxx
germanicarū mulierū uirtus. cxiii
germa.libertas cxiiii.
germa.ira & furor. cxv.
germani ſemp armati ſunt. ibi.
germanorū lanceæ, Framiæ arma,ſcuta,Catheiæ. ibi.
germa.ex crinibus mulierū ſcuta fabricabant. ibidē.
germani λοφόφοροι ſunt.cxvi.
Variis Germanorū uaria telorū gña a ſcriptorib9 eē addicta.ib.
germa.equites & ſagittarii. cxvii.
ger.galeæ & thoraces aræ acies.ib
ger.diruptiōes fuiſſe diuiatas.ibi.
ger.ꝑmptos ad renouā. bella.ibi.
ger.uirtu.nūq̄ uictos ſꝑ dolo. 118
g.a deo nō hoīb9 ſuccubuiſſe.ibi.
germa.requies odioſa eſt. cxix
ger.eorū triūphos uēdidiſſe ibi.
ger.fame & ſiti paciētiſſimi. ibi.
germā.q̄ damna romanis intulerint.cxxviii.& per q̄ttuor folia
ger.totū orbē afflixerūt.cxxxi.ſe.
germanicarū gentiū incurſiones cxxxiii.&.cxxxv. & ſequē.
ger.ſꝑ acqſiuerīt,nil ꝑdiderīt.133.
ger.imp.ro.inceſſerūt. cxxxv.
ger.nūq̄ uincebanť in ger. 138.
germa.quot legionib9 cuſtoditi ſint ne romā inuaderēt. ibi.
germaniā nullos gētiū unq̄ ſubiugaſſe. cxxxix.
ger.totā Europā ſubiecerūt. ibi.
ger.ſubdiderūt Vngariā. cxxxv.
germani ſubdiderūt bulgaros & ſclauos. cxl.
ger.regio. quō in ꝓuincias. cxlix.
ger.bello Troianis ꝑſtant. ibi.
ger.deuaſtať ab Attila. cxlix.
Et a Nortmānis. cliii.
ger.una die ſepe vicerūt ro.cliiii.
ger.īp.q̄ties romā uaſtauerit.clix.
germaniæ arbores & fruct9. 163.
In germa. gēmæ & iaſpides.clxvi.
In ger.aurū & argentū fodiť. ibi.
ger.pecora,aīalia,& equi. clxvii.
germa.ueteris facies clxviii.
germania arenoſa clxxii.
germa.piſces & fontes. clxxiii.
germa.flumīa cōgelanť. clxxvii.
germa. fluminū dimenſio. ibi.
germa.noīm uarietas. clxxxvi
ger.noīa ñ rñdere latis nūeris.ib.
germa.noīa interꝑtata ab enarratore ptolemæi. clxxxvii.
ger.noīa ſecus interꝑtata. ibi,
ger.ueteris urbes & ædificia. cxc.
Germa regiones unde dicanť,& nomina habuerint cxci.
ger.urbiū cōditores & q̄ tpe. ibi.
ger.nationū pluralitas. cxcii.
Quot ſint regiones aut nationes germa,& de earū ſingulis. ibi.
germa.ſydera,circulus poli,paralleli,climata,zonæ, cxciiii.
g.horarū & dierū dilatatio.cxcv.
germa.longi.et latitudo. cxcvi.
ger.ubi altiſſima et media. ibi.
ger.linguæ dilatatio et finis. 197.
ger.inſulæ et earū ignorātia. ibi.
germa.inſularū dimēſio. cxcix.
Getæ et gotthi una gens. xv.
Cætera de getis req.i dic. gotthi.
Gebēna.xxiii.germaſchen.lxxvii.
Getingeñ.comitatus lxxx.
Gelrē.in comites,vñ dicti, et quō ad egmōtēſes, Iuliaceñ,et Bergeñ.de eorū icremēto & oīa.83.
Getzbamel in ciuitatē lxxxviii.
Geppingē incendiť.xcvii. clxxiiii
Gengenbachū,geroldzeck. ibi.
Gelduba. ccxiii.
gebellinorū et vuelphonū diſcordia in Italia. lxxxvii.
Gepidæ germani et vñ dicti.xvii.
Eorū ſigna. cxvii.&.ccxiiii.
Gepidarū reges & bella. lxii.
Geloni,gelduba,gengen ccxiii
Gengenbachū. ibidem.
Gemelaceñ.monaſte. ccxiii.
Geuentruden,ge dei, ibidem.
Genſoriacus ibidem.
Gleſſus. clxv.
Gleſſaria cc.&.clxv
Glanis piſcis. clxxiii.
Glaſca herba clxxii.
Gneſen. ccxiiii.
Gotthos eſſe ger. xv.&.cxliii.
An gotthi idē ſint cū dacis? ibi
Gotthi min9 cogniti q̄ getæ.ibi.
An gotti Scythæ ſint? xvi.
Gotthos nō eſſe Thraces,ſed Germanos xvii.
Gotthi e Scādia & eorum lingua & gentes a gotthis deſcendētes. xvii.& cxliiii.&.cli.
Gotthorū antiquitas. xxvii
Gotthi quādo chriſtia. xxxi.
Gotthorū ſacerdotes. xix.
Gotthorū caſtitas. xxxvii.
Gotthi eq̄tes & ſagittarii, cxvii.
Gotthorū in Thraciā, & in totā terrā irruptio. cix.&.cxxxii.& cxxxiiii.& ſequē. cxxviii.
et.cxliiii.&.cxlix.
Gotthorū tela ueneo ībuūť.cxv.
Gotthorum diuiſio in oſtrogotthos, Viſogotthos.& Vandalos. cxliii.&.cxlv.
Gotthi cōtra auguſtū & Macedones. ibidem.
Gotthi contra francos. cxlvii.
Gotthi cōtra Iuſtinianū ibidē.
Gotthi pelluntť ab Italia. cxlviii.
Gotthones cxc.&.ccxiii.
Gotthorū imꝑatores,& reges,eorundemq; genealogiæ. lix.lx
Gordianus cōtra germa. cxvi.
Et ſecū habuit germanos. cxi.
Græci cur ab hebræis abſtinue .i.
Eorū error in externis. iiii.
Et ꝙ in tabulis errauerint.ibidē.
Eorū timiditas & irriſio. cxliiii.
Grolandia cxcviii.
Gramonariū cciiii.
Gruningen. ccxiii.
Grunes ibidem.
Gratianus cōtra germa. cxxvii.
Eius mors. cxxxiiii.
Gutalus fluuius clxxxiii.
Gugerini. ccxiii
Guntiū,gutones ibidem

De litera H

Hanonia comitatus ad Flandre. & eius diuiſio ac cōiunctio. cx.
Haſſia. ccxiiii.

Eius urbes cxcii.
Haſſiæ lantgrauiat⁹ & oĩa. xcviii.
Harorũ ſcuta, gladia. cxv. & cxvi.
Halberſtat ccxiiii.
Halberſtateñ. epatus. lxxiii.
Haldenburg xcvii.
Halleces germa. clxxii
Hanhuſen. ccxv.
Hatterſlauen ibidem
Hagenau clxxxvii.
Habſelienſis epatus. lxxii.
Halbrun. ccxiiii
Honofer ibidem.
Hamburgum ibidem.
Harudes ibidé.
Hallis ibidem
Haſloch ccxv.
Haſingen. ibidem.
Haſflingen ibidem
Hadering. lxxxviii
Hercules in germania ii.
Duo Hercules in germania. xxvii
Herulorũ regũ Catalogus lxii.
Heruli a germa. orti xvii. & cl.
Heruli quãdo chriani ſ xxxi.
Hi cõtra longobardos. cl.
Eorum irruptiones. cli.
Quorſum euaſerint. ibidé.
Hegaugia. ccxiiii.
Eius oppida. cxcii.
Helice, helicopides. cxciiii.
Herbipoleñ. epatus. lxxiiii.
Herbipolis ccxiiii.
Heidelberga lxxvii. & ccxiiii.
Henrici Leonis depoſitio & titulus lxxx. & lxxxi.
Heidoch. xcvii.
Herodes ger. ſecũ habuit. cxi.
Hercynia ſylua, & omnia quæ in ea ſunt clxix.
Heimburg. clxxxvii.
Hellum uel heluetũ. ibidem.
Heluecii. ccii. & ccxiii. & clxxxvii.
Hemonii, hermandui. cxc.
Hermiones, herliſſen cxc
Helmẽſtider. ibidem.
Hechelberg. cxcviii.
Hermonduri ccxiii.
Helleuiori ibidem
Hiſpania a gotthis diripiť. cxxx.
A Sueuis clii.
Hiſpania a germa. capiť. cxxxi
Hiſpania incoliť a regibus Germanis, & eorũ Catalogus lxi.
Hieronymi ætate, qđ germa. cõtra Romam. cxxxiiii
Hiaſpolis ccxiiii.
Hildeſheim. ibidem.
Eius epiſcopatus lxxiii.
hirſav, hirſfelt, ccxv.
hieroſolyma capiť a germanis & regum eius Catalogus, & genealogia lxv
hornbergũ ad brunſuigeñ. lxxx
hollandia. ccv.
Eius oppida. cxciii.
hollandia in comitatũ ad Traiectẽñ. Leueñ. & Bauaros. cx.
hollandi Friſiam ſubegeřt. ibi.
hochburgum xcvii.
holſatia. cxc. Eius oppida. cxciii
horoſcopi germanorũ. cxcv.
horb ccxiiii.
hoenloenſis comitatus, & eorum Catalogus. xcix.
hugonis monaſte. ccxiii. & cxlix.
hũni germani e gotthis. xviii.
Eorũ ſtratege. xix. & cxlvi.
hunni vincunť. cxlvii. & ſequẽ.
hunni quorſum uenerint. cl.
hũnorũ reges & eorũ Catalo. lxi.

De litera I

Iazyges ccxv & ccvi.
Iapones ccxvi
Iaguſta clxxxii.
Icciusportus. ccv
Idiſtauiſus ibidem
Igla, Ilſus. clxxx.
Illyriun diripiť a ger. cxxxv. & ſe.
A galatis. clv. Ab Alarico. cxlvi
Illyrii diuiſio, & quottuplex. xii.
Imbripolis. ccxiiii.
Impatorũ romanorũ familiaritas cũ germanis. cxi.
Impa. ro. voluerũt eſſe ger. cxii.
Impa. q̃lis honor vincere germa. aut ſaltem fugare ibidé.
Impatores temere de Germanis triũphaſſe. cxxix.
Impatores romanorũ falſo ſe dixiſſe germanos, & crines in triumpho emiſſe ibidem.
Impatores romanorũ falſos titulos ſibi aſcripſiſſe de ger. ibi.
Impato. romã. cõtra ger. pugnãtes ſp fuiſſe infœlices cxxxiiii
Imperii ſublimitas lxvi.
Eius dilatatio, & ꝙ oẽs reges ſub ipo ſint. lxvii.
Imperium tñ chriſtianos & illos oẽs cõphendi. lxviii.
Impato. rõanorũ quis primus ad Iſtrũ & Rhenum cxxxix.
Impa. ſtructuræ in germa. xlix
Impato. romano. tñ pecunia ſibi germanos cõciliaſſe. li.
Imperiũ ad ger. qñ ť lxix. & lxvi.
Impa. primus germa. & imperii electores. lxix.
Impa. multos roma. extitiſſe ger. ante tranſlationem. lxx.
Imperiũ quõ a gñe ad genus. lxx.
Imperiũ primo ad ſaxones. ibi.
Ad Sueuos & Bauaros. ibi.
Imperiũ ſemp litteris coniunctũ erat ciii.
Impe. diutius apud Germanos q̃ nullibi cviii.
Impatoř nullus ger. cõpulit. cix.
Nullus niſi german⁹ ad imperiũ venit. lxxi. & cviii.
Electores imperii quiť. lxxi.
Impſſoria ars a ger. inuẽta. xlvii
Inutrũ, alii inutriũ ccxvi
Inderſheim. ccxv.
Ingæuones. Ingelheim ibidé.
Ineſegh promontoriũ cxcviii
Iouinianus cæſar germanos apđ ſe habuit. lxx.
S. Iacobi monaſte. xcv.
Iſtria an germa. colonia xiii.
Iſter Danubius eſt. clxxviii.
Iſtros urbs. ccxv. Iſarus. clxxx.
Iſenacũ ccxv Iſtæuones. ibi.
Iſlandia. cxcvii.
Iſarus. clxxxiiii.
Itinerariũ auguſtanũ. clxxxviii.
Italia deſtruiť a gotthis. cxxxviii.
ab Alarico cxlvi.
a Totila. cxlvii. cxxxvi. & ſeq.
a Longobardis. clii.
Iulius dilexit germanos, quos & apud ſe habuit cxi.
Idem vicit ger. donis. cxix. & ſeq.
Iulii geſta cõtra germa. cxxi.
Eius triumphi. cxxii.

Iuſtiniã,apud ſe herulos hũit.cxi.
Idem uincit a germa. cxxxvii.
Idem cõtra gotthos.cxlvii. & ſeq.
Iulianus cõtra germa. cxxvii.
Idem uincit a germa. cxxxiii.
Iuliaceñ.in eqtes aurati,& cur.p/ poſiti aqueſes fuerint.lxxxviii.
Iuliacẽ.ad cleueñ.& gelreñ. ibi.
Iuliacũ.ccxv. oppida eius.cxciii.
Iuraſſus,Iura montes. clxxii
Iuuarus fluuius clxxx.
Iurare per acynacẽ & uentũ.xxix.
Iuramentũ germa. ibidem
S.Iuſti.Monaſteriũ. ccxv.
Iuliana,iuuauia. ibidem
Iuliobona ccxv.&.clxxxvii.

De litera L

Lancea quid cxv.
Labienus cõtra germa. cxxiii.
Lañus fluuius clxxxiiii.
Latobrogi. cxc.
Laureacẽſe monaſte. ccxvii.
Lacenſe,ad lacũ ibi. &.lxxvii.
Lantzhutta, laciburgiũ. ccxvi.
Lapones. ccxvi.
Lantgrauii unde.xciiii. &.xcviii.
Leudnorũ ſcuta. xvi.&.cxc.
Leuci,leopontii, leuphana ccxvi.
Leodiũ.ccxvii.Eius epatus xxv.
Leua.ccxvii.Comites eorũ. xciii
Lemannus lacus. xxiii
Lentulus cõtra germa cxxiii.
Leonſteinẽ. comit. Catalo. c.
Ligurinus germanus ii
Liuoni quãdo chriſtia. xxxi
Liuonia xxii.
Liuoniæ urbes. cxcii.
Liuonia a germa.ſubdit. cxxxix.
Liuoniæ extenſio cxcviii.
Lingua germanica, & quæ ad eã requirantur. xxxviii.
Leiningenſiũ comites lxxvi.
Linburgũ lxxxviii.
Idem in comitatũ. cxv.& ibi.
In ducatũ ad Lotharingos & brabantinos. cx.
Limburgũ monaſteriũ. ccvi.
Libertas quid. cxiiii.
Lis inter cõſtantiũ, cõſtantinũ, & cõſtantem. cxxvii.
Lis iter Saxones & Sueuos,& pax iterum. lxxxi
Limites germa. & quot. cxxxvii.
Limitare quid & limẽtinus deus limentini agri,limitanæi,limitrophi,linenophilaci.clxxxviii
Limitũ primus fundator ibidẽ
Lyncuriũ quid clxv.
Limagus clxxiiii
Lycus fluuius clxxx.
Lynx. clxxxvii.
Lyra ſydus germa. cxciii.
Lignæ,lickelſheim. ccxvii.
Lituauia. ccxvi.&.xxii.
Ligii,lingones ccxvi.
Longobardorũ regũ genealogia & Catalogus lxii.
longobardi germani ſunt. xvii.
Eorũ ſtrategæ. clii.&.clxxxix.
lollianus cõtra ger. cxi.&.cxxvi.
lotharingia ad ger.clix.&.clxvii.
Ad brabantinos & bulieñ. ardenneñ.vaudemõtenſes, bella ei9 & omnia. lxxxix. & ccxvi.
Ducatus illius initiũ. xxxviii.
lorch. ccxvi.
lupia. clxxxiii.
lucius Anto.cõtra germa. cxxiiii.
luiceñ.monaſte. ccxvii.
lucipetra. ccxvi
luñenburgẽ.ciuitas ibidem
luñeburgũ ducatus qñ & comitatus. lxxx.& lxxxi.
Quomõ ad brunſuigeñ. & iterũ diuiſio eius ibidem.
luetiũ ductor cõtra germa. Druſi machinas reſtituit. clix
luthaneñ.ad lunẽburg. lxxxi.
lutzelburgũ. ccxvi.
Eorũ comites & Catalogus. xcii.
Ad Marchionẽ xcvii.
lucania a germa.diripit. cxlvi.
lunã eſſe cauſam motuũ marinorum. clxxv.

De litera M

Maximinus cõtra gotthos.cxliiii
Maximi. fuit ger. lxx.&.cxxxi.
Idẽ a ger.impator factus eſt. cxii.
Dãna eidẽ illata a ger. cxxxi.
Mors eius. cxxxiiii.
Mattia & mattiacæ pilæ. liii.
Fontes mattiaci. lxxiii.
Marchiones unde xciiii.
Marchia duplex. cxcii.
Marcomani formidoloſiſſi. cv.
Marius ut deus habitus eſt. cxii.
Macianopolis. cxxxv.&.ccxix.
Meſſalia diripit a ger. cxxxvii.
Macedonia diripit a ger. cxx.
Maximian9 cõtra gotthos.cxliiii
Maximiliani geſta. clxii
Mardi clxviii.
Mare ger.& quot illorũ. clxxiiii
Maris germa.diuiſio. clxxv
Maris germa.miracula. ibidẽ.
Maris germa.difficultas clxxvi.
longitudo & dimẽſio eius. ibi.
Mare germa cõgelari clxxvii.
Matoas nomẽ danubii clxxviii
Matis fluuius. cxxix
Matrona,.184. maringi 189.
Marmõtii.cxc.mackburg.ccxvii
Maſonis mona.marſigni. ibi.
Marſaces ibidem.
Maſagetæ,martinopolis. ccxviii
Marcẽ.mona.Marie viri,ccxxix.
matra. clxxxii.
Magdẽburg. ccxviii.
Eius archie.72. Eius burggra. 98.
Mænus,mogan9,vel moſg9.182.
Merſpurgeſis pſulatus. lxxii.
Metis uel medionatricũ ccxviii.
Eius epatus lxxv.
Mechelburgeñ. burggra. 82.
Mechelburgeñ.duces. cxiii,
Meſopotania rũpit a ger.cxxxi.
Mœſiæ limes. cxxxviii.
Et in prouinciã redigit. cxxxix.
A gotthis diripit. cxliiii.
Miſorũ inſolentia. clxi.
Mediolanũ uaſtat. cxlviii.
Mediolaniũ ccix.
Mel germaniæ clxviii.
Monethani cxc.
megiſta. cxciiii.
menapii ccxviii
mediolanũ.monaſteriũ ccxix.
miſneñ.marchiões ſaxoniã recuperauerũt. lxxxii.
Eorũ bella cõtra friſos. ibidẽ.
miſnia & eius oppida. cxcii.
miſnenſis epatus. lxxii.
De miſia,vide in dictione mæſia
muilhuſen. cxcvii.
minden. ccxvii.
Eius epatus lxxiii

Morini ccxviii.
eorum ep̄atus lxxv.
Moguntiacũ ccxvii
eius archiep̄atus. lxxii. & p̄ſul.
eius Catalogus & ꝓditio. lxxvii.
Molſen xcvii.
Montes Saxoniæ & Boe. clxvii.
Montes germaniæ. clxix. & ſe.
Montes germa. altiſſimi. clxxii.
Mons Turingiæ ibidem.
Mons martis. ibi. & ccxvii.
Montiũ germa. dimẽſio. clxxii.
Mons Noruegiæ ibidem.
Morauia ccxvii.
Oppida eius cxcii.
Moreck ccxvii.
Monteregium ccxviii.
Mona Moeuium ibidẽ.
Monacum ccxix.
Mons gratiæ ibidem.
Moſa. Moſella. clxxxi
Monaſterienſis p̄ſulatus lxxiii
Mulbrun. xcvii. & ccxvii.
Munimenta germa. cxxxviii.
Murra fluuius clxxix.
Muſtelæ in germa. clxviii.
Murbach. ccxviii.

De litera N

Narſes gotthos expulit ab Italia fo. cxi. & cxx. & cxlviii.
Naharualorũ ſcuta. cxv.
Naparus clxxix
Nabus clxxx.
Nagalta. clxxxii.
Nabalthæ clxxxiii
Nagetæ. cxc
Naſſauv. ccxx.
S. Nazarii monaſteriũ ibidem
Nanſium ccxx.
Neptunus apud ettlingen. xxviii.
Nemetes xl. & clxxxvii. & zz4.
Nuvẽburgũ monaſte. lxxvii.
Neuburgũ. ccxix. & ccxx.
Nero cõtra germa. cxx.
Neapolis capit̃ ab Alarico. cxl. vi. & a Totila. cxlviii.
Neccharus. clxxxii.
Neomagus. clxxxvii. & ccxvii.
Nerteani. clxxxix.
Neuria. cxc.
Nerui. ccxix.
Neuviler ibidem.
Netvuiſſenburg ibidem
Neptingen. ccx
Nicetẽ fuiſſe in germa xlix.
Nimagen. lxxxviii
Norinberga, & quicquid ad eam attinet. c. & ſequẽ.
Nicer. clxxxii.
Nida fluuius clxxxiii.
Nitriones clxxxix.
Nidenſis comitatus clxxxiii. & xcviii.
Niſa ccxix.
Nidermynſter ccxx
Mona. in nigra ſylua. ccxx.
Nicopolis ibidem
Nicomedia diripit̃ a ger. cxxxv.
Norici an germani? xi. & q̃ hodie bauari ſunt.
Norici in ꝓuinciã. cxxxix
Vaſtat̃ ab Alarico cxlvi
eius dimenſio cxcv.
Nortmãni a danis. xviii. & cliii.
Quãdo chriſtiani xxxi.
A germa. cxc.
Oĩa eorũ geſta. cliii.
Northen. lxxx.
Noara fluuius. clxxix.
Nois ibidem
Noueſiũ. clxxxvii. & ccxx.
Noruegia ibidem.
eius dimenſio & miracula. cxcv.
Noua Troia ccxix.
Nouientũ ibidem.
Northuſen ccxx
Nouiomagiũ ccxvii.
Nouiomagũ. ibidem.
Nurtingen. ccxx.

de litera O

Obnobii montes. cxc. & clxx.
Obrunca fluuꝰ. clxxxi. & cxc.
Oceanus germanicus. clxxiiii.
Occidentalis ſylua germa. clxx.
Oceani limes cxxxxii
Octapodes. xlix.
Oderſheim ccxx.
Odera flu. clxxxiii. & cxc.
Oddonis ſylua. clxx
Oeſbruck ccxx.
Ofenburgũ. ibi. & xcvii.
Ogdolapis ibidem.
Oldenburgũ. ccvx.
eius epiſcopatus lxxiii.
Odoacer cxlviii.
Olmũcza ccx. Onæ inſulæ. ccxx.
Ony margarita. clxvi. & xxxv. & clxvi.
Ophiulcus. cxciiii
Oppenheim. clxxxvii.
Oqueni clxxxix.
Orba ciuitas. clxix.
Ordeſſus fluuius. clxxix.
Ortenberg. xcvii.
Oſyris iuxta danubiũ. iiii.
Oſi xiiii
Oſtrogotthi. xvii. & lx. lxi. & cxlvi. & cxlvii. & cxvliii.
Oſophonis caſtrũ. ccxx.
Oſophonis monaſteriũ ibidẽ.
Offenburg. ibidem.
Otto germanos ſecũ hũit. cxi.
Idem cõtra germanos. cxxiii.
Ottonis Cæſaris gladius apᵈ germanos. xlix.
Ottenburen. ccxx.
Ouilia ſiue ouilapis. clxxxviii.

de litera P

Pãnonia duplex, & oĩa de ea. xiiii
Quãdo chriſtiana. xxxi.
eadẽ diripit̃ a germa. cxxxv.
a Gotthis cxliiii. ab Alarico vii. a longobardis. clii. a aG latis. clv.
Pannonia in ꝓuinciam, cxxxix.
Papæ qui germani fuerint? lxvi.
Pataurum. clxxxvii.
eius epiſcopatus. lxxiiii.
Palatinatus, palatini vnde. cxiiii.
Rheni palatinatus & oĩa de eo lxxvi. & p̄cedenti, ſequẽtiq; folio uſq; ad fol. cxciiii.
Parma capit̃ a germa. lxxxvii.
Parthia capit̃ a germa. cxxxi.
ab Alanis. cxxxvi.
Pãphilia a gotthis diripit̃. cxlix.
Paumecampi. cxc.
Paralleli quot. cxciii.
Pauonis urbs. cciiii.
Padeborna ccxx.
eius epiſcopatus lxxiii.
Pachelſburg ccxxi
Paniodelana ibidem.
Parthenopolis ccxviii.
Petri domus. ccxxi.

Pegneſus· clxxxii. pæones.xiiii.
Peucini ibidem
Pertinax ob uictoriā contra ger/ nos cæſar euaſit. cxii.
Idem cōtra germa. cxxv.
Peruſia a gotthis diripit̃. cxlix.
Petauia. clxxxviii. petreia.ccxvi.
Pegaumēſe monaſteriū. ccxxi.
Pemani. ibidem.
Peruiū ab Hadriatico ī Iſtrū.xiii.
Pfortzen ccxvii.&.ccxx.
Pfederſheim. cxciii.
Pfeffingenſes domini. c.
Phĩa a germa.inuēta eſt. xlviii
Phenni germa. xv.&.ccxx.
Philippus uictus eſt a gott.cxliii.
Phrygia a gotthis diripit̃. cxlix
Phlexum clxxxvii.
Phunduſii pharodini clxxxix.
Phabiramū. ccvii.
Phileū ccxii. pheugarū.ccxiiii.
Phaneſii ccxxi.
Pictones uel picti. clviii.
Pinifer clxx. pyretus.flu.clxxix
πιτυοῦς cxcvi. plintburg.ccxx.
Plynius fuit in germania. v.
Polonia. ccxx.& qñ chr̃ia,xxxi.
Pomerania. ccxx.
Quando chriſtiana xxxi.
Oppida eius. cxciii
Pomericū mare clxxiiii.
Pompeiꝰ cōtra Dalmatas.ccxxii.
Pom,Sextus cōtra ger. cxxiii.
Pomp.Syluanꝰ cōtra ger.cxxiiii.
Porrenenſis urbs. ccxx.
Eius epiſcopatus lxxii
Poſtumus cōtra ger. cxxvi.
Pontes Saroi. clxxxviii.
Poſſidonopolis. ccx.
Pruſſia xxi. Qñ chr̃iana .xxxi.
Eius oppida. cxcii.
Eius fœlicitas in pecoribꝰ.clxvii.
In frugibꝰ.clxiii. eiꝰ exteſio.198.
Probus contra germa. lxx.
Eius honor ob uictos ger. cxiii
Prinitza.ccxxi. Ptolemæus.fo.i.

De litera Q.

Quor urſa nō occidat. cxciiii.
Quadi cxi.&.ccxxi.
Quadrata. ccxiiii.
Quindelburgū ccxxi.

De litera R

Ratio erroris ſcriptorum in ger manicis. fo.i.ii.&.iiii.
Rō cur noia germanica adeo fue rint mutata vi.
Ratio cur germa.albi. lii.
Rō ꝑcæritatis germanorū cv
Rō cōtēptiōis mortis ger. cx.
Rō cur balnea qdam ſua ſponte calida ferueant. clxxxv
Rō cur germa.mare īflet̃.clxxv.
Rō cur germani galliā ſemp ua/ ſtauerint. clxviii.
Ratiſpona. ccxiiii.
Ratiſponē.epatus & origo lxxiiii
Rhadagaſus rex gotthorū.cxlvi.
Raphanus in germania. clxxii.
Rappenſteinēſiū fontes. clxxiiii.
Radiantia.lxxxii.Rauraces.zz1.
Rauenſpurgum. ccxiii.
Regū germano. inſtitutio. lxvii.
Reges germa.antiqſſimi. lvii.
Reges germa.tpe Auguſti. lviii.
Reges ger.qd differāt a plebe. 67
Qui reges unganẗ a papis. lxix.
Reges oēs ſub impatore lxvii.
Reges bauarorū lxxxv
Reges Sueuorū lxxxvii.
Vngarorū.lxxv. Bohemorū, ibi.
Remalienſis epatus lxxiiii.
Regus fluuius. clxxx.
Regneſus. clxxxii.
Reginopolis. ccxiiii.
Rhenus flu.galaciæ. vi.
Rheni limes. clxxxvii.
De aurea eius harena. clxvii.
De congelatione. clxxvii.
De toto fluxu,meatu,& eiꝰ ꝓprie tate. clxxx.
De ortu,oſtiis,& exitu. clxxxi.
Rheni oppida cxcliii
Rhenus flu.Italiæ. clxxxi.
Rheni dimenſio. cxcvi.
Rhætia. xii.&.xiii.
Rhætiæ limes. clxxxvii.
Rhætia diripit̃ a ger. cxxxv.& duobus ſequētibus
Rhætia ī ꝓuinciā redigit̃. cxxxix
Rhætiæ dimenſio. cxcvi.
Rhodanus clxxxiiii.
Rhoxani,rhoxolani, ccxxi.
Rhuteni,Rhemi. ibidē.
Rhinſiniana,rimagen. ccxxii.
Ritterſhuſen,ringauv. ccxxii.
Ripeñ.& rimegē. epatus. lxxiii.
Rhiſa. cxc.&ii.ccxxii.
Riphæi montes clxxii.
Rigodolū,rinucii,ribuaria.ccxxi
Rigomagiū ccxxii.
roma gotthica dicta eſt. cxlvi.
roma capit̃ ab alarico. ibidē.
ab odoacro. cxxxvii.a gotthis cxxxviii. a Genſerico, & Van dalis.cl. Oēs romæ deſtructi ones habent̃. clviii.&.clix.
romanorū fortuna in bellis con tra germanos. cxix.
romano.metus ob germa. cv.
romāo.ligua deprauat̃ a ger.clix
rotenburgū. ccxxii.
Eorū duces.xciii. burggra.xcix.
roſteck. ccxxii
rotel. xcvii. rotvuil ccxxi.
romandiſſa ccxvi rora lxxxii.
roſenburgeñ. olim epatus. lxxiii.
ruffinus cōtra germa. cxi.
ruffinus cōtra gotthos. cxlvi.
rutilianus cōtra ger. ruſſia. cxxv
ruſſia recupat̃ a ger. clxxxvii.
rugos eſſe germa. xvii.&.ccxiii.
Eorū reges & ſcuta. cxv.
rugi cōtra Italiā & eorū ſtrate.cli
rugorū regū genealogia. lxii.
rugiū.ccix. rundii.clxxxix.ccxxi
rubiacū. ccxxi. rutlingē.ccxx.

De litera S

Sarmatia.7.ſarmatici mōtes.cxc.
Sapo qd.lii. Saltzburgē.epa.74.
Saxouia ad dños de anhalt. 81.
Turingos & eorū ſtratege. ibidē
Saxonia zz4. Eius urbes.cxcii.
Saxo.inſulæ.197. Qñ chr̃ia.ccxi
Origo ducatus illius. lxxix.
Sabelli in germa, clxviii
Sal germa.& ſalinæ clxix
Saus fl.clxxx.Sala,Sara. clxxxiii.
Sabis, Sambia. clxxxiiii.
Salmū.clxxxviii.Sacarbātia.187.
Sauaria ibi.Saluatoris mōa.zz5
Salſa rhenana. ccxxiiii.
Salatii, Salaſſi,Saconiū. ibidē.
Samogitia cxc
Salinſtideñ.ꝓſulatus, lxxiii.
Sambieñ.ꝓſulaus. lxxiii.
Scriptores ruſciæ. ccxxi.

Scriptorũ errores. clxxxvii.
Sbocii ccxxiii.
Scriptores rerũ græcarũ, Romanarũ & totius orbis. fol.i.
Scriptores rerũ galatarũ. clvi.
Scriptores monarcharũ v
Scripto. adulatio & mendacia de germa. xxxii. & cxxix. & cxliiii.
Scripto. germá. & q̃ ligua germanica ſcripſere fo.i. & xxxviii.
Scriptores cæſarũ. ciiii.
Scripto. fluminũ germa. clxxii
Scytharũ origo ex germ. xvii.
Eorũ ſacrificia & iuraméta xxix
Eorũ aicitia & uirt⁹. xxxii. xxxiii.
Ebrietas & abſtinentia. ibidem.
matrimonia xxxvii.
plauſtra, boues, currus. xlix.
Fame & ſiti patientia cxx.
Sterilitas. clxiii. Inſolétia eo. clxi.
Scythæ in græciá xlviii.
In totũ orbé eorũ incurſio. xxxv.
Sclauos germanos eſſe xvii.
Eorũ ſacerdotes, xxx. Q̃ ũ chſtiani xxxi. eorũ tela. cxv. Thoraces. cxvii. Strategemata. clii.
Sclauonia ccxxv.
Eius dimenſio. cxviii
Scordicas eſſe ger. & galatas. xx.
Scholaſticus ſmyrnæus cxlii.
Scyri. clii. Scherra mons clxxii.
Scaldis. clxxxi. Schleſia. ccxxiii.
Eius oppida. cxcii Eius lógitu. & dimenſio. cxcvi.
Scandia Scandinauia. cxcvii.
Schaffhuſen ccxxiii.
Schontal Schutern ccxxv.
Schleſuigũ ccxxv.
Epiſcopatus illic. lxxii.
Schalmus. 183. Schuarzah, 223.
Septẽtrionales feroces. vi,
Sagittarii, cxv. q̃ albi. lii. q̃ germ. xiii. Eorũ dilatatio. cxcvii,
Septentrio. cxciiii,
Septẽ dormiẽt. in Scãdia. clxxvi.
Sena inſula cxcviii.
Seuer⁹ impator a ger, fact⁹. cxil.
seruia. ccxix seligni. clxxxix. cxc.
senones. clxxxix. &, cliiii, &. cxcii.
selandiæ oppida cxciii.
serpens ſydus cxciiii.
segenbergũ ccxxiii,
sebuſiani, seguſiani ccxxiiii
seleſtadiũ, segni, segeſtica. ccxv.
Sicilia diripit a ger. cl. & cxlix.
Sicilia ſub iure olim germa. ibi.
syria diripit a germ. cxxxii.
sycambrorũ paludes clxxiii
sycambri. cxc. &, ccxxiii,
sagittarii, sidini. ibidem.
sylla ccxxiii. syllaceũ. ibidẽ.
sita. ccxxiiii. sigipedes ccxxv.
sindelfingen ibidem.
sirmiũ clxxxvii. sylurus. clxxiii
sycambrica lex xxxvi. & cxciii,
sol. clxiiii. sorabi. ccxxiii.
solidurniũ ibidem
soltfeldt ccxxv.
soſipedes ibidem sphori. xxx,
spuma bataua & cauſtica lii.
spanheim xcvii.
spira. ccxxiiii.
strubingẽ stragona. ccxxv.
streptophori lii.
strauburg, stolburg lxxvii.
structuræ impato. in ger. xlix.
statii pater germanus. xlvi.
stollhoffen xcvii.
stutgardiũ. xcvii, & ccxxiiii.
stylicouis perfidia cxlvi.
styria ccxxiii.
styria ad Auſtriam & oĩa quæ ad ipam requirunt lxxxv.
steinigum. ccxxv.
stephani campus ccxxv.
stereontiũ ccvii
stagnen ccxxv.
Eius epiſcopatus lxxii.
staden ccxxv.
succinũ clxv. & clxvi.
sueuiæ oppida cxcii.
sueuia clxxxv. Eius pagi. cxc.
sueuiæ ducatus initiũ lxxxvi.
sueui Chriſtiani. xxxi.
Ducum eorũ Catalogus. lxxxvi.
sueuia in ducatũ lxxxviii.
Eorum ſigna cxvii.
sueui a Druſo traducti ſunt. cxxii.
strategemata, cxxx. & cliii. & clv.
sueuus mons clxxxiii.
sus uaſtauit bauariam xii.
supellierburg xxxi
suiticũ mare. clxxiiii. sudini. cxc
suitenſes. ccxiii. & ccxxii.
saborini ccxxv.
surburgũ. ccxxiiii. suatii ccxxiiii

De litera T

Tacitus fuit in germa, v
Ipſe mendax ciiii.
Tauriſci. xxvi & xi. & ccxxii.
Tacitus impator cõtra ger, cxxvi.
Tamanuſida a ger. diripit cl.
Taboritæ montes clxxvii.
Tarandys animal clxvii,
Taunus mons clxxii,
Taxagetũ ccxxi
Tautiaci ccxxvi.
Teſtes oculati iiii. & v.
Tectoſages. xix. & ccxxii
Teutones. xxiiii
Teutonus deus. xxvi. & xxviii;
Teſtimonia italorũ de ger. xlvi.
Teodericus rex oſtro. lix.
Theodoſius cõtra ger. 127.
Eius titulus cxxxix.
Teſſalia capit a germa. cxxvii. & cxxxvi. & cxvxvii. & cxliiii. & & clviii. & clix.
Teutonici fratres cxl.
Theoderic⁹ Italiá occupat cxlvii.
Teiphali. cli, & cxc
Termipolæ diruunt clvii
Teutenbergẽſis ſylua ibidem.
Theſia. clxxx
Teutoburgũ clxxxvi.
Tentonarii clxxxix.
Tenteri cxc. & ccxxvi.
Teriones cxciiii.
Teutz ccxxv. Tegerin⁹ lac⁹, 226.
Tergeſtũ ccxxii
Teciſti, ibidem
Thratia diripit a gotthis. cxliiii.
Ab alarico. cxlvi. A ſclauis. cli.
A gotthis. cxlviii. & clix.
Thyle cxcviii Thiriethení. cxc.
Tiberius ꝯtra ger. cxxii. & ſequẽ.
Titus flauian⁹ cõtra ger. cxxiiii.
Tigurini ccxxii.
Tigeretæ ccxxii. & cxc
Tigurinus lacus. clxxiii.
tirantus fluuius. clcxx.
tybeſis fluuius. ibidem.
tyrol xiii.
tyrolenſiũ oppida. cxcii.
Et hæc quomodo ad Auſtriã deuenerint, lxxxv.

Toma & eius direptio. cxxxvi
&.clix.
Tornacū clxxxvii.& ccix.
Toxolani. ccxxi.
Torbiaci. ccxxii.
Traiectum ccxxvi.
Eius epatus lxxiii.
Triuſgri ccxxvi
Tranſſyluania ibidem
Tridentini ibidem
Triphali ccxxii
Trox olani ccxxi
Triplicitates quot cxciii.
Tramaricus clxxxii.
Trichiæ in germania clxxiii
Treueri. xi. qn̄ Chr̄iani xxx.
Cætera .ccxxvi. &.ccxxv.
De eorū archipſulatu. lxxii.
Truſila fluuius. clxxxiii.
Tribochi xxxix.&.ccii.
Traianus pontē ſtruxit ſupra Da
nubium lxix.
Idem uicit germa. penuria. cxix.
Idem contra Dacos. cxxiiii
Troianorū nobilitas. lvi
Tranſrhenani belgæ vi.
Trāſrhenani galli qn̄ & ger. ix
Turcilingi xviii.&.cli.
Tungri. xxx.
Eorū fons clxxiii.&.ccxxvi
Tūgrorū epatus, origo, & oīa ad
eum requiſita lxxii.
Turdi in Germa clxviii.
Turicenſes. clxxiiii.
Turegū uel turogū, ccxxii.
Tubera clxxxii.
Turogi clxxxix.
Tubantes ibidem. &.ccxxii.
Turingia. ccxxvii.
Turingiæ marchiones lxxxi.
Saxonia ad turingēſes, & eorum.
ſtrategemata ibidem.
Turingiæ oppida, cxcii,
Tubingen ccxxii.
Tubiſurgum, ccvii.
De littera V
Valeria. ccxxiii.&.xii.
Vandali germani ſunt. xviii
Vandali expellunt. cxlix.
Vandalorū regū catalogus. lxi.
Vādalia.ccxxvi Vahalē.cclxxxi
Vangiones. xxxix.&clxxxvii. &
&.ccxxv.
Valentinianus fuit germ. lxx.
Eius mors cxxxiiii.&.cxxvii.
Vagenſtige, lxxxviii.
Varus cōtra ger. occubuit cxxii.
Valens cōtra gotthos. cxxvii.
Vuallis rheni pars. clxxx.
Vargiōes Variſcæ. clxxxix.
Varini. cxc.
S. Valpurgis. Vuattacū. ccxxvi.
valachia, varagri, vataſtica. ccxv
Vuaſſerburg. lxxxviii.
Valachia. ccxxv. vbii. ccix.
Veneti ger. cli Verra flu. clxxxii
Vetera caſtra. clxxxvii & cxcix.&
Ventus q̄d xxix. (&, ccxxv
Veſpaſianus cōtra ger. cxxiii.
Veſtigia imp̄atorū in ger. xlix,
Vueſtualia. ccxxvi. Eiꝰ op, cxciii.
Vueſtria. ccxxvii. Eiꝰ oppi. cxciii.
Vuerdēbergenſiū origo. ccvii.
Verona, ccvi. Vuerdē. ccxxvii.
Vuerdenſis epatus. lxxiii.
Venones, verbigenꝰ. ccxxv.
Velomādi, veromādi. ccxxv.
Virunū. xii. & clxxxviii. &.zz6.
Vindelici. xii. ꝙ Sagittarii cxv.
Vincunt a Druſo.. cxv.
Vuiſſenloch lxxvii.
Vitellius cōtra germa. cxxiii.
Et ipe a germa. fit impator. cxii.
Victorini p̄miū a victis ger. cxii.
Virginius ruffus. cxxiii.
Vibius cōtra uindelicos cxxii.
Vindex cōtra ger. cxxii.
Viuidarii cli.&.ccxxvii.
Viburgēſis epatus lxxiii.
Vitūgi. clx. viſogotthi. cxxxix.
Viſogotthi Hiſpaniam recupera
uerunt, lxi.
Viſoſaxones, viſontes clxvii.
Viſurgus. clxxxii viadꝰ. clxxxiii.
Viſtula ibidē. Vidius. clxxiiii.
Vuien. clxxxvii.&.ccxv.
Vindones. clxxvii.
Vuinhuſen. cxxvii,
vuingarten in Brabantia. ibidē.
vuingarten in Sueuia ibidem.
vuittenburga ibidem.
vireduum ccxxv
viſbium ibidem.
viducaſſes. ibidem
vidouiſſe. clxxxviii.
villacum cxxv.
vſbium ibidem.
viſnaben lxxxi.
vittikindus ſaxoniæ dux. lxxx.
villſus fluuius. clxxx.
viſurgi cxc,
virones ibidem
vinuli ccxvi.
viliobona. ccvi.
victoali ibidem
vlmigeri. ccii.
vlbanectes ibidem
vlma ccxxv.
vlmenſiū mulierū facinus. cxiii.
vngarorū origo. xiii.
Quādo chriſtiani xxx i.
virtutes horū contra turcū lxxv.
vngarorū fortitudo. clxiii.
Eorum boues, clxvii.
Eorū p̄lia cōtra germa. cxxxix
vngētū apd' Iſtrū naſcit. clxxviii.
vrbes a ger. papis donatas xxx.
volgæ xix.&, ccxv.
vocabula ger. monaſylla. xxxviii
voitlandia ducatus. lxxiiii.
&.xciii.
vormacienſes. ccxxv.
vormatiēſis epiſcopatus. lxxv.
vocalis cōtra germa. cxxiii.
vogeſus clxxii. vuormholt. zz7.
volcæ ccxxv.
vri clxviii. vrſæ. cxciiii.
vrgis. clxxxiii.
vratiſlauia, ccxxvi
vſipetes. cxxii vſpii. ccxxv.
vſſubium ibidem.
vuarmēſis epiſcopatus lxxiii.
vuirtenbergenſiū ducatus, & eo
rum Catalogus. xciii.
De littera X.
Xangen. clxxxvii.
De littera Z.
Zuifalt, Zeringen ccxx.
Zupff. lxxxviii.
Zeringēſiū ducū catalogꝰ xciiii.
Zeringēſes ad furſtēbergē. ibidē.
Zyrim quid. cxx.
Zonæ quot. cxciii.
Zonæ germaniæ cxciii,
Ziſaria, Ziſa. cc.
Zuibicca. cxciiii.

¶Excluſimus p̄terea lector humane ab Indice noſtro,paparum,imp̄atorũ,regum,ducum marchonũ, lantgrauiorũ,plurimorũq; comitũ genealogias,quorũ memoria debita in ſolo libro tertio eſt exacta Multa quoq; loca honeſtiſſimorũ auctorũ emẽdata.paſſim reſtituimus. Nec id noſtro indici Ind! interſeruimus,in qbus ſeip̄m ſedulus lector iuuare poteſt. Quæ uero incuria in hac excuſſione prolapſa obiter recognouimus,illa ſunt folio primo.ubi ponit̃ gallorũ,ſcribe galatarũ.Ibidẽ peloponeſiacarũ, ſcribe,peloponneſicarũ.Fol.ii.συγμωσοὶ ſcribe συγγνωσοί,ὑπαρχος,ὕπαρχοσ Fo.iii.datiui græci carent ſubſcriptiõe,ibi.παλαλία ἡρακλῆσ,ſcribe,παλαίαἢ ἡρακλῆσ.fo.4.ἱρα.ſcri. ἱρὰ ibi.πα πολύτους πα πολύ τοῖσ.Fo.7.vindeni.ſcri. Videlici.fo.ix.Sex.Ruf.Feſt⁹,ibi.duas belgas,lege belgicas.ibi.ῥέεθριοσ ſcribe.ῥέεθροις.Ibi.tecto rheno,lege tectos.Fo.x.Sabellico in Aenei.lege Enei.Ibi bis friſios poſitum eſt, potes Friſos legere.Fo.xi.belgæ ſcriptũ eſt.lege belgicæ.Ibi,Aenei,lege Enei.Fo.xii.Sexto Ruffo in lib. ad Valentianũ,lege Feſto Ruffo in libro quẽ ad Valentinianũ.Ibi in ſtillicone,lege Stylicone.Fo.xiii. rhæticũ,lege rhætiã,pariturus.partur⁹,ſine diſſimilatione,lege diſſimulatione.Totã ſeptentrionẽ.lege totũ ſeptẽtrionẽ.Fo.xviii.Vngaria & Vngari ſine aſpiratione ſcribant̃.Ibi tẽpeſtãte,lege tẽpeſtate,hunis,lege hunnis.Et in margibus,Hungaros nec ab auaribus,nec homĩes,ſcri. Vngaros nẽc ab auaribus, nec hunnis.fo.xxi.in genealogia Scir Rulgari hũnii.ſcri.Styri Bulgari hũni.fo.xxv.in margi.In aliquibus exẽpla.germanicũ aĩal,ſcri.germanic⁹.fo.xliii.ultimũ verſiculũ Euripidis ita legere potes ἡμεῖς δ' ἔχνο' ὅμοια τοῖς βουλεύμασιν ſit tranſlatus.Vos uero ſi1ia vr̃is inſtitutis agitis.Fo.xliii. ſub quo ferulas ſubduximus,lege ferulis.Ibi Erhardo liſtrio.ſcri.Gerardo.Fo.xlviii.p deos græcos,ſcri.græcorũ.fo.liiii. auguſtinẽſi,ſcri.auguſtenſi.Fo.lxii.in margi.heruiorũ,lege herulorũ.Fo.lxix.quiſqlio, potes & quiſquiliis dicere.Ibi debita opa,lege dedita.Fo.lxxiiii.huptus,lege Ruptus.Fo.cix.patrias,lege triones p̄rios. Fo.cx.euſtochiã,le.euſtochiũ.Fo.clxxxix.iſara,iſaurus.Fo.clxii.apoſtrophe, anaſtrophe, Fol.cvii.æoliis mallet uixiſſe cateruis,lege cauernis,uel ſub antris. Fo.cxvi.in aliqbus exẽpla.λογόφοροι λοφόφοροιFo. cxviii.ῥωμαικῶν ῥωμαίων.Fo.cxix.Polybius in.iiii.lib.lege.ii Fo.cxvii.ῥωμαίων lege ῥωμαικῶν. Fo.cx.hymno cõmentario,lege hymni.Fo.ccxxviii.Nõ Hiſpaniæ galliæue,lege Hiſpani Galliue.Ip̄e,l.ip̄o. ſteterat,lege ſteterãt.qui fuerit,lege quin fuerit.Illita,lege illata.Fo.cxxxiiii.in aliqbus exẽpla. crabones.le. crabrones.Cũctas Pãnonas.ſcri.oãnonias.bonoſus,ſcri.bonoſius. Fo.clvii.in aliqbus exẽpla. Gaatarũ. le.Galatarũ.Fo.clxxxvii.Stereontũ Laciburgũ,lege Stereontiũ Latiburgiũ. aretiſflauia, areſfluuianæ. Fo.clxxxix.pomeri,pomerani.Fo.cxxviii.quã Cato.le.quã a Cato.Ibi in littore rheni contulerit.ſcri. cõcubuerit.& in margine ſeruicia,lege ſeuitia.Fo.cxxix.duplex diſpendiũ,lege ſtipendiũ.Fo.cxcv.Andromada,andromade.Fo.ccxii.pinxiſſe,leg,fixiſſe.Fol.xxiii.lii.&.clxxxix. mattiaticũ, mattiaticæ pilæ, & mattiatici,lege mattiacũ,mattiacæ pilæ.licet & utrumq; tutari poſſit.Sicuti & fo.cxciii. parallelæ in fœminino genere ponit̃,receptior tamẽ uſus auctorũ.in maſculino protulit.

In protreptica noſtra oratione.fo.iii.notis,ſcribe nobis. Numer⁹ præterea foliorũ a folio
clvii.uſq; ad.clxii. & a.ccxxi.ad.ccxxvi.traſpoſitus eſt.Perpere quoq; folium
cxcviii.numero.cc.ſignatum eſt.Nec te primi uoluminis capita
a fo.xxv.uſq;.xl.in ſolo numero peccantia moueant
debita eñ ac ſyncera ordinis
ſeries permanſit.

VRBIS NORINBERGAE

CONRADI CELTIS PROTVCII GERMANI, IMPERATOriis manibus poetæ laureati, de origine, ſitu, moribus, & inſtitutis. Norinbergæ libellus incipit fœliciter. Cap. Primũ.

Præfatio ad Senatũ.

CVM NVPER RELAXANDI ANIMI GRATIA in urbem ueſtrã ornatiſſimi ac fœliciſſimi Senatores cõceſſiſſem, ueſtrãq; florentiſſimã rempublicã, ordinẽ prudẽtiſſimi ſenat9, modeſtiſſimos ciues, religionis ſuperũq; curam, ſacras ædes, cæteraq; urbis ueſtræ ornamenta diligentius cõtẽplatus fuiſſem, cœpi m̄lta apud me tacito animo cogitare, quonã pacto & ego ueſtris uirtutibus monumẽtum aliquod relinquerẽ, & in ærariũ ueſtrũ uectigal aliquod non uulgare inferrem. Perſuaſus igit̃ quantũ anguſtia tẽporis paſſa eſt, ut aliq̄d de urbis ueſtrę origĩe, ſitu, inſtitutis, & moribus ſcriberẽ, litteriſq; cõmendarẽ, ut queadmodũ nomẽ ueſtrũ, q̄d iam fere totũ orbẽ ſua fama ĩpleuit, per cũctaſq;, terras, maria & emporia circũfert̃. Ita q̄q; in libris & bibliothecis a latinis & eruditis hoĩbus legi, admirariq; poſſit, maximeq; germaniæ noſtræ & eius inclytis urbibus, earumq; prĩcipibus & rectorib9 exẽplar & ſpeculũ quoddã imitabile fore, quo imperiũ Romani noĩs cuius uos ſpecimẽ, decus, & ornamentũ eſtis reuireſceret, reſurgeretq;, diui Maximiliani auſpiciis, de quo (ut ille iam pridẽ animos noſtros multorũ fœlicitate bellorũ & gloria ſuſtulerat. Ita nũc piiſſimo patre Cæſare Fœderico ex hũanis ſublato, ipſoq; ad ĩperii habenas ſubfecto, pias & iuſtas ſpes noſtras quas cõcœpim9, haud dubio dii patrii noſtraq; Germana numina fruſtrari nõ ꝑmittent. Quocirca ad ueſtræ fœlicitatis cumulũ nihil ego egregius laudabiliuſq; accedere poſſe exiſtimaui, q̄ ꝙ ueſtrę urbis laudes & annales illuſtrẽ hodie aliquem ſcriptorẽ ſortirent̃, qui nomẽ ueſtrũ & famã eloquẽtia romana extolleret, poſteritatiq; cõſecraret, muro diuturniore & ꝑenniore, quiq; a morte tueri uos poſſit cingens. Qua in re meminiſſe uos maxime decet Græciæ & Italię urbiũ, quæ & ſi hodie magna ruina ſepultæ & collapſæ cõſpiciunt̃, tam celebri tñ noĩe, & recenti quadã fama apud nos non ſupeſſent, niſi ut illorũ ciues ęternitatis fuerant appetẽtiſſimi, ſua facta, dicta, & geſta litteris cõmendaſſent, liberos ſuos non in queſtuoſis tantũ & ſeruilibus artibus inſtituẽtes, ſed longe ſpecioſius rati, ſi in philoſophia, & ingenuis diſciplinis eruditi, patriã ſuam ingenio, doctrina, litterarũq; claritate illuſtrarent. Sciẽtes ſe ſuaſq; urbes, opes, & familias eluuionibus, incẽdiis, bellis, terręmotib9, aliiſq; mũdi accidẽtibus, aliq̄n euerti ĩterireq; poſſe. Ideoq; ſolis lr̃is (q̄bus ſub cælo nihil æternius & per uniuerſum orbẽ uolantibus) gloriã ſuam & famã in longũ æuũ ꝓrogare debere. Quorũ hodie noĩa nõ trabibus aut ſaxis (quãdoq̄dem & in illa tẽpus uires ſuas habet) ſed monumẽtis æternæ laudis inciſa uidemus. In q̄bus, id eſt in illorũ libris & hiſtoriis, dũ eorũ facta & ſapiẽter dicta legimus & audimus, & quantũ illi hũano generi ꝓfuerũt nõ ſatis uenerari & admirari poſſumus, dũ in hodiernũ uſq; diem ꝓficit per

illos uniuerſus orbis,& nedū reges& pricipes ī illoꝝ libris & ſapīa ſe oblectāt & cō
ſolant̄,uerū oēm R.P.& totiꝰ uitæ ſeriē & imaginē ad illoꝝ emulationē,& tanꝗ ad
ſpeculū ꝗddā imitabile cōponere enitunt̄.O magna lr̄aꝝ bn̄ficia. O diuina mortali
bus cōceſſa mūera,per ꝗ ab ignorātia & obliuiōe īterituqꝫ uendicare nos poſſumꝰ
mēoriā nr̄am in lōgū æuū & ſæcl'a trāſmiſſuri. Sed neqꝫ ego iccirco hæc dixerim,
ꝗ uos ab hoīe germano,& ī medio hercyniȩ ſaltu nato aliqd tale.i.eloquētiā,ꝗ urbē
vr̄am digne p̄dicaret,expectare debebitis.Quæ & ſi tāta ī me foret,ꝗ uel nullli unꝗ̄
mortaliū cōtigiſſet,tn̄ magnitudo & āplitudo laudū vr̄aꝝ,publicæ ac priuatæ ꝟtu-
tes,facile orōnē & oēm dicēdi ornatū extenuarēt & uincerēt. Satis ego mihi feciſſe
arbitrabor,dū amicoꝝ p̄cibus paruerī.Quo ego obſeruantiā & amorē meū in illos
& erga R.P.vr̄am ꝗdā teſtimonio nō uulgari cōprobarē.Apd' ꝗs oro iudiciū dicti
onis noſtræ ſit,ut qd' illi me iuſſerint,examinēt,& dein laudēt aut cōtēnant. Neqꝫ
illoꝝ iudiciū ꝗlecūqꝫ futurū eſt ab īſtituto me reuocare debet, dū cōtra officiū mi-
nime facturū aut feciſſe me arbitror,ſi germaniæ meæ ꝑ has nr̄as lucubratiūculas,
(tanꝗ aliꝗ mūere)cōgratulatū ire cupio,ꝗd talē hodie & nr̄a ętate urbē fortunatiſ-
ſimā,& ꝑinde pulcherrimū īperii nr̄i domiciliū,in ꝗ & nos ꝗndā imꝑator īſigniuiſ-
ſet,nacta ſit,ꝗ ſua pulchritudīe & moderādæ.r.p.ſcīa,nedū noſtris,ſed externis gēti
bꝰ admiratiōnē uiſendiqꝫ deſideriū & amorē iniecit.lōqꝫ famā eiꝰ& nomē,laudeſqꝫ
aliꝗs & ſi nō oēs,ꝗad tn̄ fieri potuerit ab hoīe germano tētatas,nēo fortaſſe īcōſul-
tū,temere aut friuole factū exiſtīet. Accedebat ēt ut libētius huius rei aſſumeremus
ꝓuinciā,tanꝗ pręludiū ꝗddā & ingenii expimentū ante editionē illuſtratæ germa
niæ,ꝗ in manibꝰ eſt,beniuolis lectoribꝰ p̄mitteremꝰ.Sed ne diutius hic īmoremur,
ita urbis ſitū exordior.

De origine & ſitu,& regione urbis in gn̄e. Cap.ii.

ESt locus in Hercynia.xl.M.p.patēs. Cuius tota terrę ſuꝑficies ꝗd nuſꝗ alſ
in īteriori germāia cōperi,puluerulēta harena ſqualet,malignos & īfœcū
dos undiqꝫ colles a radicibꝰ alpiū & molli deuexitate,ī modū ſellę germa-
nicę in hercyniū iugū uſqꝫ ꝓcurrētes erigēs.Paſſim caſtellis,uicis,arcibꝰ,pagis,ꝓut
ſolū fons,cāpus,aut paſcua inuitauerit,refertꝰ. Syluę tn̄ īexciduæ ſuus honos & ꝑpe
tua frondis & ītacti roboris glīa manet,ꝗ uariaꝝ feraꝝ & uolucꝝ altrix in diuerſas
cæli ꝑtes lōgos ramos,ingētes & ęt̄nos lucos,ueluti ꝗſdā maris ſinus expandit. Sed
haud fœlici limo,uel ubere gleba,lœtaue uligīe,benigna aut obſeꝗnte tellure,uerū
ieiuna & infœcūda glarea ꝗ reluctāte natura īcolæ,ut ingeniū & hoīm īduſtria eſt,
ad ꝑtū fœcūditatēqꝫ ſuſcepti ſemīs cogūt,ubi fimo mergoqꝫ & ſarmētis arborū int̄
ſtratis arena īpinguata,ſuccū alimētūqꝫ uegetalis aīæ attraxerit, Parciſſime tn̄ & ad
modū tenui fœnore uotis rn̄det,neqꝫ ꝗtānis,ſed duobꝰ tribuſue annis ocioſis.Am-
nes duo nō ignobiles.Pegneſus,& Regneſus in eiꝰ regiōis tractu ſurgūt.Qui ubi ſe
ꝑ bibulas arenas & ſterile carectū euoluerit haud ꝓcul ab urbe, cuiꝰ ſitū dicemus,
miſcent̄.Sed alt' ubi influēs ꝑ mediū illā abluit,diuiditqꝫ. Ratiū tn̄ & nauigii utcūqꝫ
ſolutis niuibꝰ aut effuſis imbribꝰ ſociæ undę & cōfluus hūor ītumuerit,ꝓrſus īpati
ens eſt.Quē illi arte facile ratiferū facerē,niſi curruū magis ꝗ nauiū cōmoda aniad-
uerterēt.Piſcoſus alias & fertilis amnis ſapidoqꝫ & uario gn̄e piſciū ubertim ſcatēs,
ꝗꝝ noia nō facile dixerī,temulas,drutas,ꝗs & uarias a coloris uarietate dicūt,aſchi
as,fundulā.Priſcis uocabulis affirmare fortaſſis nō auſim,In eius regionis harenoſæ
ferme centro collis natiuus & arduus,qui urbi nūc īminet erigit̄,ſaxoſus & ut natu
ra t̄ræ eſt in unā petrā ex harenarū mole cōcretus,clemēti tn̄ cliuo ſenſim & leniter

aſſurgẽs,et placido aſcẽſu ſe faſtigiãs,in cuiꝰ ſũmitatẽ et cacumẽ cũ ꝓuẽtu eſt,ceſpitẽ amplũ mĩta arbore umbroſũ in ſimitudinẽ theatri circũducit æſtuãte ſyrio gratũ ꝑfugiũ.In q̊ dũ circũlatis lumĩbus ꝑſtiteris urbis ſitũ ĩpamqꝫ herciniã ad primũ ab urbe lapidẽ,& q̄ſi portis eiꝰ undiqꝫ ĩminentẽ,& ĩſtar coronæ circũduci ĩtueberis. Sed ubi ſylua ſterilitate harenę exaruerit illã,q̊d mireris lucis ſatiuis reparãt,q̄nquidẽ ſerendarũ ſyluarũ ſcientia noſtrorũ hoĩm ſolertia nuꝑ inuenta eſt,tantus amor nemorum Germanis eſt. Syluæ περίμετρος ſedecim milium eſt.Norici quondã a quibus nomen colli qui principis uenationi cubiculum erat,& urbi eſt dum ab Hunnis premerent̃,ut grauiſſimi autores prodũt,ea natura loci perſpecta,& ꝙ eſſet ab ĩcurſionibꝰ tutiſſimꝰ,& ob amnis uicinitatẽ ad inhabitãdũ accõmodꝰ.In eo caſtellũ rudi oꝑe cõmuniere.Ad amniſqꝫ ripas,liq̄torias & ferrarias elaborãdi molliẽdiqꝫ ferri officinas,q̄ arte gens illa ab antiq̊ claruiſſe mẽorat̃,extruxerũt,rotaſqꝫ ĩpetu & rapiditate amnis circũactas machinaſqꝫ ad uarios uſus & artes inuẽtas fabricauere. Aucta dehĩc ſobole,ut hoĩm ſocietate fit influẽtibuſqꝫ aſſidue Herciniæ paſtoribꝰ,eiuſqꝫ loci aborigibus,hi cõgeſtis temere ſaxis & roboribꝰ,foſſaqꝫ oppidũ cinxere. In q̊d diuerſarũ artiũ & morũ hoĩes colluuie q̄dã ſine duce & legibꝰ collecti coiere latrociniis & rapinis ferarꝫ more dediti,infeſtã aliq̄ꝫdiu reddebãt Germaniã. Quãobrẽ ꝑ imꝑatores Cõrados & Henricos caſtellũ cũ arce ſua direptũ & expugnatũ legimꝰ.Neqꝫ a latrociniis,ab ĩdomitis et ſylueſtribꝰ hoĩbꝰ tẽperatũ ẽ,donec imꝑator exercitũ colli admouerit,muros erexerit,& coloniã deduxerit,domiciliũ ſibi in arce firmiſſima cõſtruẽs,ueterãiſqꝫ et emeritis ibi relictis,q̄bꝰ regẽdę urbis gubernacula cõmiſerat,p̄cipiẽs ut uaſtũ nemꝰ ob rerũ cõmercia a latrociniis purgarẽt,tutũqꝫ redderẽt,cuiꝰ rei ĩ hodiernũ uſqꝫ diẽ urbs ſtudioſiſſima eſt,& ad hãc rem emiſſarios ſꝑ eq̄tes & pedites plẽs hẽt,q̄ oĩa nemoris latibula & luſtra a latronibꝰ inſeſſa,diligẽti indagĩe ꝑq̄rũt,tutãqꝫ & ſecurã negociatoribꝰ uiã faciũt,hi publicis ſũptibus & ſtipẽdiis alunt̃.In eũ igit̃ modũ urbs cœpta eſt,q̄ dein imꝑatorꝫ nr̃orꝫ freq̄ntia & crebris cõuẽtibus germanię p̃ricipũ,q̄bus illa ſitu & loco,ut dicemꝰ,ꝑoꝑtuna eſt,ĩcredibile mẽoratu,in q̄s diuitias & opes ordinẽqꝫ ſenatꝰ(quẽ hodie uidemꝰ) breui coaluerit. Sed priuſq̄ de urbis ſitu dicamꝰ,nõ incõmode putaui aliq̄d de Hercinia ſylua inſerere,q̄nquidẽ ꝓ obſcuritate rerꝫ germanię ꝑtimqꝫ itinerũ & ꝑegrinationũ difficultate,ꝑtim ẽt ignauia & nr̃orꝫ hoĩm inertia,q̄bus illas res,hoc ẽ naturæ maieſtatẽ ingrere ludibrio eſt,a nullo hactenꝰ ſcriptore hũc locũ plene abſolutũ reꝑio. Id ego non iniucũdũ literarum ſtudioſis futurũ ſpo,ſi ita ut illã labore & cura nr̃a aliq̄t annis ꝑmẽſi ſumꝰ,hic breuit̃ abſoluemꝰ.Nõ ſine maleuolorꝫ hoĩm obtrectatiõibus,eorꝫ ẽt q̄ ſe ſũmas ſapiæ ꝑtes attigiſſe arbitrant̃,uano nos q̊dã & uẽtoſo ſpũ parũqꝫ ſtabili aĩo Vlixis errore teneri cauillãtes,Ego aũt int̃ difficiles illos ꝑegrinationũ mearũ labores & erũnas,q̄ peculiũ meũ bonãqꝫ corꝑis ualetudinẽ nõ mediocrit̃ attriuerãt,eo oẽm aĩ cogitatũ cõuerti in eã ſane ſpem adductꝰ,ut ſi nõ patrianis & germanis meis,q̄ ut Cornelii ꝟbũ eſt hoſpitibꝰ tm̃ fauẽt,placerẽ,ext̃nis tñ & doctis hoĩbꝰ ad maiꝰ aliq̄d excudẽdũ laborioſa illa mea doctrĩa occaſio & ĩuitamentũ eſſet. Imꝑitorũ illorꝫ & barbarorꝫ hoĩm iudicia de nr̃is rebꝰ,ꝑinde ac febricitãtiũ guſtũ exiſtimãs,neqꝫ dignos de q̄bus aliq̄s ſermo hñdus ſit.Eos igĩ cõgerones & ꝟberones ab honeſtis literis & eorꝫ cultoribꝰ(ut eorꝫ ꝟbo utar excoĩcamus & cũ ſua ignorãtia relinq̄mus.

De Herciniæ ſyluæ magnitudĩe,& de eiꝰ in Europa definitiõe.Ca.iii.

e St ſylua in Europa q̄ in Boreã ſpectat,q̄ ſe Rheni,Danubii,Albis,Viſurgi,

& Oderę,quē Sueuū & guttulā a priſcis uocatū reperio, Viſtulaq; & alior̄ inclytū amniū parentē iactat,græcis & latinis mēorata ſcriptorib9,hāc germani,per q̄r̄ fines ſe maxīe extēdit,Herciniā a pice,quā pria lingua hartz uocam9,dixere.Hęc igit̄ ut taurus ſe per Aſiā,& Atlas p̄ Africā,ita illa ſe p̄ uniuerſam Europā ſpargēs in gallię finib9 ab Ardemia ſylua,q̄ & hoc noīe hodie gaudet initiū origineq; ſumēs,dein p̄ Germaniā & Sarmatiā in ultimū Europę angulū,& in ipos cæli v̄tices ſempit̄nis iugis cōcretiſq; mūdo roborib9 ſe ꝓpagat,ubi tranſrhenanas urbes,Friburgū,Paduā,Heidelbergā,Franckonofordiāq; Mæni attigerit,diuerſa noīa ſibi cōſciſcit,a Rheniq; ripis ingētes ſaltus īmanes truceſq; ueteri religiōe lucos,p̄ innūeros germanię & Sarmatię poplos efficit,q̄s nos hic ſūmatim pſtringem9.A Friburgo igit̄ in ortū & ſeptētrionē uaſto & ꝑpetuo tractu occurſantes int̄ ſe colles excipiēs & īplicās, hinc ad rheni latus, & in ipis radicib9 alpiū poſitos Rhetos, Vindelicoſq; attingit,citra Oenū,Lycū,& Iſarū lōgiſſimo dorſo ad Danubii uſq; ripas porrecta,rariore tñ & hūiliore v̄gulto,ut a frequēti hītatore exciſa ē,Friſingē,Ratiſponā,Patauiū Noricas urbes,ipmq; Ceciū (q̄ & mōs caluus) norici ēminū,& Viēnā Pānoniæ attingēs.Illic ad fontē Danubii & Necari p̄ totā Sueuiā ſe late uaſteq; diffundēs nigrā ſyluā,q̄ & bacenis a maiorib9 dicta ē,efficit,ut q̄ illa.c.olī pagis,ita hodie.c.haud cōtēnendis ſueuiæ urbib9 referta eſt, donec ad Eichiſtodiū uſq; urbē,a q̄rceto ſyluæ noīatā,& almani amnis ripas attingat, q̄s aliq̄diu ſequēs,donec circa fauces danubianas ab his p̄ Norinbergēſiū harenas & trāſdanubianū noricū hercynio iugo,q̄ ps germaniæ editior eſt,ingēti & ęt̄no dorſo cōmittat̄.A q̄,hoc ē a pinifero mōte,ut ille q̄ttuor inclytos, & dites amnes ītra ſpaciū duū ferme M.p.nō ſine admiratiōe & naturę maieſtate effudit,ita ab eo mōte amniū & ſyluarū ꝑente q̄ttuor ramos ueluti īmania cornua in diuerſas orbis ꝑtes porrigit, v̄ſus actū p̄ Curiones cū Sala fluuio,q̄ in Albin defert̄,in Turogos ad Zephyrū,cū Mæno bachifero ī Frācos,q̄ tractu ſylua cū amne ꝓgrediēs,mox nomē a collib9,q̄ ſe in leuā faſtigiat,accipit.Frāciſceq; ſteigervualt.i.ardua ſylua dicit̄.Deiñ ubi ꝓprior rheno mæn9 fact9 eſt,uetuſtiſſima urbe ἐρϐίπολι Frācor̄ metropoli irrigata,vñ & nob̄ origo ē ad Mildeburgū oppidū ſuis ripis ſylueſtrib9,ſyluæ duo noīa īponit,ut dicem9 Ab Euro aūt cū Egra fluuio,nabo p̄ noricū trāſdanubianū fluēte in Boemos ſe erigit, q̄s cū undiq; tanq̄ natiuo muro cixerit ad ſeptētrionalia ei9 Albin & Oderā emittit,ad meridionale & orietale ei9 lat9 marcomānos & quados attingēs,& ab his ī Carpathū germaīę caput,q̄ & ſueu9 eſt,cōſurgēs, Iaſigib9,baſtarnis,dacis getiſq; cōtermīa gētibus,ſed ad carpathi mōtis(q̄ frons germaniæ) radices reducto in ſeptētrionē īpetu, ſup̄ Iſtulæ & Oderæ,memuli,tibiſci,neſtri,boryſthenis,& tunuri,& tanais (q̄ europę & Aſiæ limes)fontes p̄ ſarmatiā europæ,p̄ agathirſos,& Sauromatas.i.poloniā,Lytiſaniā,maſouiā,bruſſiā,liuoniā īmenſo ſpacio & infinito tractu ad europæ uſq; fines diuagat̄,cū ipo terrarū orbe deſinēs,& is q̄dē orietalis ei9 tract9 a rheno eſt, nūc ſeptētrionalē ꝓſequamur.Ab heidelberga igit̄ palatini rheni regia,ubi cattos a cheruſcis, & frācos a ſorabis diuidit.Oddonis ſylua ab īcolis dicit̄,ſiue ex oddonis impatoris donatione Amberbacēſis cęnobii,ſiue ex loco nō ignobili Odonoheim ubi Oddo in uenatiōibus ꝑnox agebat.Ex alt̄a aūt Mæni ripa ubi Frāconofordiā & Aſtiburgiū urbes mōteſq; e regiōe Magūdinę urbis,q̄ pria ſculpſit ſolidos ære characteres,& v̄ſis docuit ſcribere lr̄is,attingit,ab abūdantia picis,germanice ſpeiſ hartz,hoc eſt picearia ſylua dicit̄.Ibiq; uaſtiſſime ſe iterū dilatās,donec flexo in ſeptentrionē tergo in obnobios,q̄ alpiū ꝑticula ſunt,& Cattor̄ ſeu Haſſiæ mōtes,& ab his uſq; ad Sycābros,hoc eſt gelreſes lōgis laterib9 obtēdit.Quo ēt loco tribochos; a trib9 q̄rcub9 antiq̄ religio-

ne nymphis cõſecratis ĩcludit,ꝗ cũ germani in galliã erũperẽt,in alťa'rheni ripa expul
ſis gallis cõſedere.Tribotesꝗꝫ corrupto uocabulo ꝗ & Argẽtinẽ.dicti ſũt. Verũ ubi
ſe ſylua,ut diximꝰ ꝑ cattos & obnobios & buſſactores,ꝗꝝ uetꝰ & ĩ hũc uſqꝫ diẽ nomẽ
& familia extat,extẽderit,mox Buchoniã regionẽ a ꝓceritate fagorũ dictã apď'ĩſigne
Druidũ cęnobiũ Fuldã attingit.Ab iis ad Viſurgi & vidri Amaſi & ſale fontes in ſaxo
nes ad goſloriã,alberſtodiũ & brũſuigũ clariſſimas urbes ſe reflectit ꝟſus ſeptẽtrionẽ
& oceanũ nr̃m,ꝗuis gẽtes ẽt ſine arbore uiuãt,lõge lateqꝫ uaſtis ſolitudibus diffuſa,
ubi ẽt ueterẽ ſui uocabuli ſignificationẽ adhuc ſeruat. Ab iiſqꝫ iterꝝ in turogos & So
rabos ſe recuruãs,inclytãqꝫ urbẽ a noĩe ſuo hercynofordiã dictã p̃teriẽs,donec in her
cyniũ iugũ a ꝗ tantã ꝑegrinationẽ fecerat ingẽti fronte & cornu ſe attollat. Opulẽtas
undiqꝫ urbes.xv.publicis gymnaſiis ornatas,diteſqꝫ pplꝫos,arces æreas & inexpugna/
biles,argẽti & auri,uniuerſiqꝫ gñis metalli diuites & ĩexhauſtas uenas mõtibus,iaſpi/
de,alabaſtro,& diuerſo marmorꝝ gñe,cryſtalloqꝫ nobiles uulcanias,picearias,uitriari
as,&carbonarias,cyclopũ officinas,ꝗꝝ ut in p̃limũ Norinbergẽſes ciues dñi ſũt. Sal
ẽt fontibꝰ,& ſubťraneis mõtibus,ſale lapideo ueluti ſaxo cõcretis.Fluuiis ẽt margarita
rũ & auri feracibꝰ.Hoc efficit ut ſylųę ſicut & ťrę,nõ eadẽ apď oẽs poplꝫos facies ſit,ut
.n.illa glebã ſabulũqꝫ arenãue ſolo ſtrauerit,ita uerſus ſeptẽtrionẽ maxĩe taxũ & pinũ
ꝓducit,obſcuris uallibꝰ,ſonoris torrẽtibus & ꝑ ſaxa ſe p̃cipitantibꝰ parũ lucida ĩferni
ſpẽm p̃bens,ꝟſus meridẽ aũt ꝗrcuũ magis & fago uiburniſqꝫ fida, ut ťra ſaxea & lapi
doſa ẽ maxĩe ad rhenũ,neccharũ,mænũ,& danubiũ.Pecorꝝ aũt & nobiliũ ferarũ ĩ ea
ingẽs & ĩnumerabilꝫ copia.Armẽta ẽt eꝗrũ mlťa ꝗ publice alunť nullo mortali ope cõ
tacti Thermarũ etiã & ſaluberrimarꝝ aꝗꝝ fontes, maxĩe ubi rhenũ attingit,lacꝰ etiã
uaſtos ĩexcluſos & ꝑpetuos piſcoſoſqꝫ, & diuerſo gñe piſciũ ſcatẽtes, ut in germania
dicemꝰ.De uolucribꝰ aũt & de ſyluro ĩ mæno fluuio (ut apď autores ẽ)nihil cõpertũ
habeo.Mlťa em̃ deſiiſſe ꝗ hodie nõ ſint,& multa renaſci in rerũ natura ꝗ olim nõ fue
rint noua cœleſtiũ corporꝝ,ſi ꝗd in mũdo nouũ aliꝗd emergere põt,cõfiguratiõe cre
dideri,ſed nihil ĩ hac ſylua druidũ cęnobiis illuſtriꝰ ẽ.Genꝰ illď p̃liorꝝ apď gallos græ
canice uiuẽtiũ erat,ꝗs πὰ τ͂ δρυός.i.a ꝗrcubus noĩauere,inť ꝗs ut ab illꝫ antiꝗtꝰ,ut abrãę
& gedeonis ꝗrcus teſtis ẽ oraclꝫa effundi credebãť.Ita illi ueluti oraculorꝝ & ſortiũ ful/
minũqꝫ ꝗꝝ illa arbor obnoxia interp̃tes,tales cõſedebãt ꝗles nudiꝰ uidimꝰ,dũ ioãnes
θεόφιλος uir ſũma eruditiõe & ĩgenio nos in p̃riam ſuã ad radices piniferi ſecũ adduce
ret,hic dũ forte ĩ cęnobiũ diuertiſſemꝰ,imagines lapideas ſex uetuſtiſſimo ſaxo ad fo/
res tẽpli ꝑieti ĩſertas cõſpeximꝰ,ſeptẽ pedũ ſinglꝫæ nudis pedibꝰ,capita ĩtecti,græcani
co pallio & cucullato,perulaqꝫ & barba ad inguina uſqꝫ ꝓmiſſa,& circa naris fiſtulas
bifurcata in manibꝰ liber & baclꝫus diogenicus ſæuera fronte & triſti ſuꝑcilio,obſtipo
capite,figẽtes lumĩa ťris,hi ꝗndã apď gallos,ſiue interp̃tãdæ religiõis,ſiue ſolitudinis
gr̃a ꝗ expeditiores ĩ inꝗrendis rerũ cauſis eẽnt in nemoribꝰ & ſaltibꝰ cõſedere, multi/
tudineqꝫ uulgi ad ſe pellexere,Poſtea aũt qꝫ Tiberiꝰ cæſar ip̃os ꝓpť factiões ꝗꝝ du
ces erãt galliis excedere iuſſiſſet,illi in germaniã cõmigrauere,& ſub Carolis, Arnol/
phis,& Oddonibꝰ chr̃ianã religiõnẽ interp̃tãtes,totã hercyniã in amœnis & irriguis
uallibꝰ,& aprorũ & ceruorꝝ ſaltibꝰ,ſub ãnoſis & nigris ꝗrcubꝰ,a ꝗbus cęnobiorꝝ ſuo
rũ noĩa ſũt,occupauere.Qui nũc diuitiis & opibꝰ ita creuere,ut regibus & p̃cipibus
nr̃is nõ ĩferiores ſũt,ſeu luxũ,ſeu arma cõſideres. Mlťi ex his ut diuitiis & urbibꝰ aucti
fuiſſent,& ut illis dynaſtiã cõiungerẽt,excuſſo religiõis ſeuerioris iugo,abiectoqꝫ cu/
cullo,quẽ adhuc ſtatis ãni tꝑibus ferũt licẽtioris uitæ habitu poplꝫarit uiuere cœperũt
Cudiť adhuc apud frãcos nũmi genꝰ,apď ꝗs Burgardꝰ & Kilianꝰ Britanni,a ꝗ religiꝗ

ortũ hũit docuerãt,qd a druidũ noĩe druideſues dr̃.Magna ꝓfecto græcis nũc & ſem pit̃no a nob̃ gr̃a hñda eſt,q ppl̃m olĩ efferũ,& quẽ nll̃a arma domare unq̃ potuerũt. Nũc illi religiõe & uitæ ſctĩtate ad mitiora ſtudia & ĩgenia cõuerterũt,& q pri⁹ ĩ neo-rib⁹ & ſyluis uagi iã ꝑillos ĩ cœtũ & ſocietatẽ cõgregati clariſſimo impio,ſctĩs legib⁹, & optĩs morib⁹ ꝓbe degũt.Cęterꝝ ſylua ĩpa trãs fiſtulã Viſontes,q̊rꝝ uenatio ſarma-tis gl̃ioſa & uros hẽt.Sed in Maſſouię tm̃ finib⁹,a q̃ impator Frideric⁹.iii.matr̃nũ gen⁹ duxit.Mõtes ẽt in friderici ſaxonie prĩcipis t̃ra,q veſuuiũ & ethnã ſempit̃nis ignibus imitãt̃.Illud aũt in ei⁹ nẽoris mõtib⁹,q ab alpib⁹ ut dixim⁹ ꝑ germaniã & ſarmatiã ppe tuo dorſo ĩ carpathũ uſq̃ excurrũt,mira naturæ ꝓuidẽtia accidit,ut flumia a medio il lorꝝ ſpĩa decidẽtia hĩc in oceanũ & ſinũ codonũ a gotthis accolis dictũ p̃cipitent̃.Hinc ꝑ danubiũ ĩ põtũ ſe euoluãt,tãtę t̃rę ſæpi⁹ anguſtia,ut q̃dã arces & ruſticorꝝ caſulę dũ ĩbres ſuſcipiũt ĩ diuerſa maria,ſicut in apẽnino fit,ac uno tecto trãſmittant̃.Caro.Mag. dũ apd' frãcos ageret pulcherrimũ facin⁹ Herculẽ & Xerxẽ ęmulatur⁹,aĩo agitauerat dũ ꝑſuaſũ ſibi fuerat poſſe ꝑcõmode de rheno in danubiũ nauigare,& ꝓinde ab Eu-xino ĩ externũ oceanũ copias traiicere,ſi in Regneſũ & almonũ fluuios,q.x.milib⁹ tm̃ diſtãt eiuſmõi foſſa duceret,q̃ eẽt nauiũ capax.Cõfeſtim rex cũ oĩ militũ m̃ltitudine ĩ eo labore totũ autũni tp̃s conſũpſit,ductaq̃ eſt foſſa cui⁹ ueſtigia adhuc cernim⁹,quã & hodie accolæ traiectũ dicũt,duorꝝ M.p.longitudine.&.ccc.pedũ latitudĩe, ſed inua nũ labor oĩs ceſſit. Nã ꝓpt̃ iuges pluuias,& terrã q̃ ſabuloſa erat op⁹ fieri nõ potuit, q̃ptũ.n.terræ a militib⁹ interdũ egeſtũ erat,tantũ noctib⁹ humo iterũ relabẽte ſubſide bat.Acceſſit ad tã pulcherrimi opis retardationẽ oĩmoda & vltima Saxonũ defectio. Hac igit̃ ſylvę digeſtiõe definita ei⁹ qdẽ lõgitudo ĩ europæ finib⁹ a moſa gallię fluuio in tanais uſq̃ fontes accipiẽda ẽ,latitudĩe ab alpib⁹ in oceanũ ferme germanicũ porre cta.Milliaria ſiqs rem curioſius inq̃rere uelit,ex ſupputatiõe cæleſtiũ circulorꝝ & gra duũ colligat,in q̊ tractu hoc eſt ſeptẽtrionali tres nobiliſſimas gẽtes,ſueuos,frãcos,& Boemos ſylua ſuis ſaltib⁹ claudit. Morib⁹ tñ & lingua religioneq̃ differẽtes,regiões ĩpæ admodũ lætæ & opimæ ꝑennibuſq̃ fontib⁹ & flumĩbus ĩpeditæ. Gẽtes ĩpæ pu-gnaces regũ & ĩperatorꝝ nr̃orꝝ parẽtes & nutrices;facileq̃ geſtarũ rerꝝ gl̃ia hodie int̃ cæteros germaniæ ppl̃os prĩcipes ĩpe ꝑ hercyniã & ei⁹ colles ĩ morẽ theſſalicorꝝ tẽpe undiq̃ circũſeptę,ĩtus glebulẽtę,uini & frugũ feraces.De qb⁹ ĩ germãia q̃ χωρογραφίαν attinere uiſa ſũt diffuſius ſcripſim⁹.

De imagĩe & deſcriptiõe Norinbergæ. Ca.iiii.

VRbs igit̃ Norinberga negociatrix tota & q̃ſtuaria opoſam quãdã cõgeriẽ & negociationẽ cõtinẽs,& quã ex cõiectura lõgitudinũ et latitudinũ ſegodonũ a CL.Ptolemæo noĩatã ĩuenio.In mediis eius regiis & nemoris harenis ædi ficata ſpacio murorꝝ octo milib⁹ patet,triplici muro & foſſa una ſupbiſſime cincta,ue terẽ ẽt foſſã & antiq̃ urb̃ ueſtigia ĩtus hñs,v̾ſus meridiẽ ut ab amne recedit latior,ĩ ſe-ptẽtrionẽ adductior,nec oĩno rotũda,ſed de ĩduſtria aliq̃n reducto ſinu,ut oppugna tu difficilior foret ãguloſa,lapide murorꝝ undiq̃ ſecto & harẽulẽto quẽ paſſim in ei⁹ regiõis collib⁹ & cãpeſtrib⁹ locis terrã effodiũt,cui peculiaris q̃dã mollitudo eſt,& ut coagulatę harenę natura facile ferro cedẽs.Qui ubi ad auras poſit⁹ ẽ ſole & uẽtorũ flabris uelut igne cõcoct⁹ ĩdureſcit,ꝑin̄ ſtruẽdis ędib⁹ aliiſq̃ ędificiis ꝑidone⁹,foſſa urb̃ latitudĩe.xx.cubitorꝝ patet,altitudĩe ferme totidẽ eminẽs,int̃ .ii. muros ꝑpendicularit̃ erectos int̃ labẽte riuulo & ceſpite herbido,quẽ ferarꝝ greges,ceruí,hĩnuliq̃ depaſcũt. Turres in ĩteriori muro q editior ẽ q̃drãgulę & ſecti lapidis ꝑ circuitũ eminẽtes pari ſpacio diſpoſitę ducẽte erigũt̃,qbus uigiles ad excubias urb̃ ĩpoſiti q ululãtib⁹ cornib⁹ & clãgẽtib⁹ cõciſo & cõtinuo cãtu tub̃ ingrediẽtes hoſpites ĩpmq̃ ſyd⁹ exoriẽs ſalutãt

& excipiũt. Vtq3 lux occiderit, cãtu illa ex antiq religiõe & ueteri iſtituto ꝓſequũt. Pre cone ẽt noctis horario & excubitore, q p ſtatiões urb̃, excubias noctis, ut ille i turrib9 ſingulas uoce denũciat, horis diei & noctis ad ãnuã ſyderis dediatione, & ei9 ſup oriſõ tẽ morã. i. umbrę & lucis q̃titatẽ nõ ſine ſol accedẽtis & recedẽtis obſeruatiõe inęq̃lit diſcretis, ſingliſq3 horis i q̃rtas p pulſũ mallei diuiſis. Et in q̃ttuor urb̃ regiõib9 a q̃tuor excelſis turrib9 ordie denũciatis. Tãta apd' fœliciſſimos ciues tp̃is uſura ẽ, cui9 nlla ho neſtior auaricia & grauior iactura. In ãnmurali aũt q̃d foſſę urb̃ iminet fere turres to tidẽ, hũiliores tñ, & ubi muri flex9 poſcit teretes & rotũdę, ſinglę machĩs, & tormẽtis, baliſtis & muralib9, & armis, uarioq3 mlto gñe telorꝝ oppletę, & tãq3 ad pſentaneã ex pugnationẽ iſtructę. Mœnia pinata coctili latere tecta. Muri aũt interioris craſſitudo tã ta ẽ, ut bini armati p circuitũ iſertis mutuo brachiis ſine piculo cõmeare pñt. In ãnmu rali idẽtidẽ, portas ingẽtes i diuerſas germaię ptes ducẽtes. vi. hẽt & duas anguſtas, ſin gulę arduis turrib9 & fortiſſimis ꝓpugnaclis pmunitę, in q̃rꝝ frõtiſpiciis cernere ẽ aq̃ las bicipites mlto auro ueſtitas, opia nrorꝝ ipatorꝝ de romãis q̃ndã ſpolia & iã portis nr̃is, ut q̃ndã romão foro locata roſtra, p portas aũt cõſulto nõ recta, ſed i obliquũ fle xa ducit i urbẽ uia, locũ ãplũ & mltorꝝ hoĩm capacẽ, mœniaq3 ãbiciosa hñtes, q̃ uel p ſidio portę dũ ipetus exigit eẽ poſſint, aut irrũpẽtes hoſtes deſup ſaxis teliſq3 obruere. Portę aũt cateĩs, uectib9 ferreis cõcellatis & pẽſilib9 clatris ſeu cataractis obſirmatę, ab imo pacuta cuſpide & ferreis lãceis obductę & aculeatę, q̃ dimiſſę ingreſſũ hoſtiũ ar cẽt, aut ſubito decidẽtes impſſores ꝓſternũt & cõfodiũt. Aq̃ductũ urbs a meridie hẽt abluẽdis deuehẽdiſq3 ſordib9 i diuerſas plateas coact9, q cęcus tandẽ cunicul' in amnis alueũ defert. Amnis aũt ubi ab ortu p patẽtes arcus clatris & fortaliciis mũitos, ubi iſu ſus eſt duas iſulas efficit. Pria ut arte fcã eſt a cõgeſta tra & harẽa nomẽ hẽt. Scd'a an guſtior, ſed illa prior latiſſima amœniſſimũ ãbulaciũ p circuitũ circũducẽs dẽſum & plenũ i ſpeciẽ nẽoris comata arbore æſtiuis umbris pamœnũ arborib9 ad utrãq3 am nis ripã ueluti colũnis porticũ efficiẽtib9, loco itus patẽtiſſimo & ad ſolẽ apto, i q̃ lineã ueſtẽ q̃ germãę mlieres frequẽti9 utũt ad ſolẽ undarꝝ aſpgine, albore cãdoreq3 iſiciũt. Hũc illi locũ a pallore nos collybiũ aut cõditoriũ, ſi ita liceret loq dicerem9, Quẽ circũ ut ęſtiuis lauatiõib9 amnis pſalubris ẽ ad lucis occaſũ & nocte itẽpeſta mltitudo hoĩm calorẽ releuãtiũ cõfluit ſubmiſſis cãtib9, & dulci murmure p opacas & tacitas umbras gradiẽtiũ, audires tũc uarios adoleſcẽtiũ & iuuenũ puellarꝝq3 cõcent9, blãdeq3 ſe ſalu tantiũ & excipiẽtiũ mirũq3 dictu, nullã unq̃ hic factã cędẽ aut ortã cõtrouerſiã aut rixã tãta aiorꝝ & naturę cõſenſu ad amorẽ & aĩciciã ꝓperantiũ. Adiacẽt Thermę medẽdis releuãdiſq3 corporꝝ ęgritudib9 ſaluberrię, ſalutaris unda ubi uerno tp̃e ab acceſſu ſy deris teporẽ ſpiramẽtũq3 uiuificũ accepit, uenãq3 ſuã largi9 apuerit mltitudinẽ langue tiũ in cõe diuerſoriũ recipit, uires & uigorẽ ſenſificũ mẽbris & artub9 i prauũ delapſis reſtituẽs, maxiẽ ſole p taurũ & gemĩos ꝟnalia ſydera trãſeũte medic9, & ad ſanãdũ ef ficax liq̃r, amnis aũt ubi p. xii. põtes ſublicios & ſecti lapidis, q̃b9 urb̃ ptes cõiungũt & p innũeras rotas pq3 arcus duos regios ferreo ſepto clatratos ſeſe euoluerit extra urb̃ muros ad ripã ſuã locũ publicũ & pamœnũ hẽt, quẽ pratũ alleriũ ipi dicũt. In hoc die feſto iuuẽt9 & oĩs ętas effuſa ꝟno tp̃e uelut in cõe theatrũ cõfluit. Iuuẽes i palęſtra, lu cta, ſaltu ſaxorꝝ, ſtipitũ phalãgę & haſtarꝝ iaculatiõe, aliiſq3 exercitiis & ludis cõtẽdũt, uireſq3 & mẽbrorꝝ robur expiunt, uarioq3 applauſu & cachino uacãti pplo pbẽt ſpe ctaculũ. Loc9 is. ccccc. paſ. lõgitudiẽ patet, latitudiẽ anguſtior. Int9 q̃terna ſerie arborꝝ iuſto intuallo diſtẽtiũ conſitus, ſub q̃bus q̃ttuor fontes irrigui oriunt. Tres in altũ ſin guli q̃ttuor fiſtulis & cãnis æneis garrulũ liq̃rem effundũt, in moreq3 imbriũ ſpargũt

amplis lauacris colimbis & natatoriis teretis, & cauati lapidis ſuppoſitis. Quart⁹ periferia ſecti lapidis ad imū pſpicuus in ipō prato erūpit uena uberrima, largiſſima, & ſaluberrīa hauſtu, pegaſū & libetridē putares, ſi muſarꝫ imagīes, aut phœbi ſimulacrū expſſum hēt tam lœta facie, uiridi & ꝓdigo herbarꝫ ceſpite & odora dū floret arborū opacitate, adſtrepētib⁹ ꝓximi amnis ripis, uarioq; & dulci cōcentu uolucrū ex colle q adiacet frugiferis arborib⁹ & uitib⁹ amict⁹, q in arcē uſq; cęſareā porrigit Vbi ab occaſu arx prupta petra, foſſę urbis altitudīe. c. cubitorū ambicioſiſſime iminet.

De arce impiali, fontibus, ædificiiſq;, & foris urbis, ortis, & officinis metallariis. Cap. v.

VRbs igiť in eū modū ſita ad utrāq; amnis ripā ꝑna eſt, tectaq; & ædificia ſua hūiliat, molas māchīarias, & papyrianas, frāgendę frugis, formādi æris ſecturas & ſtridētis ſerrę rotas uariaſq; metallarias officinas amplectēs, q incredibili arte & miro ingenio, arma, enſes, cuſpides, loricas, frameas, tela, cultros, nouacłas, caldaria, pelues, patellas, acus, forpices, ſartagīes, giros, filaq; ferrea & ænea, & honeſtæ ſupellectilis uaria uaſa, eſcaria, lotoria, & potoria cudunt & expoliūt, rotis ipſis malleiſq; & machīs uelut in officia Brōtis & Steropis inť ſe cōſonātibus, ipſiſq; aqrū nymphis de tāta ſeruitute & laborib⁹ ſuis conqrētibus, Ferūt ibi primū artē extenuādi ducēdiq; radii p rotarū labores inuētū a qdā Rudolfo, q dū artē uelut arcanū occultaret, magnaſq; ex ea diuitias congreret, ob hoc cæťis ciuib⁹ (queadmodū uſu uenit in lucroſis ꝓuētibus maxīe apd' auctionarios) ingredę eius artis cupidinē inieciſſe, q filiū eius induxerāt & corruperāt, ut interiorꝫ rotularꝫ labores & tenellas q ferreā bracteolā p anguſtū foramē prendūt, ſicq; ptinaciť trahēdo extenuāt archethypo aliq exprimeret, qd factū dū pať cōperit uelut in īſaniā & furorē actus, filiū trucidare ſtatuiſſe ferūt, niſi ſe ille aſpectui ſuo ſubtraxiſſet, manibuſq; elapſus abfugiſſet. Ab amne aūt urbs ſenſim & leniť aſſurgēs ꝟſus Boreā, Eurū & occaſū pomeria ſuburbana uiridaria, hoſpitiua uoluptuarioſq; ortos īnūeros extēdēs uario gñe fructuū, florū, & herbarū, pegriniſq; arborib⁹ cōſitos olerib⁹, caulibus, rapis, cæteriſq; fructibus peocib⁹. In hortis īterſtructis ædiclis captādis, umbris, ęſtiuis, delitiis, aucupiis, & declinādis imbribus accōmodis, uiuariis piſciū & auiariis, itus capaciſſimis uiniq; feracib⁹. Oppidulū ēt orietali portę adiacet, q Verdā a ſaliceto amnis dicunt ad ſagittæ ferme iactū, in qd tanq; coloniā mltos ciues oparios, fullones, & diuerſarꝫ artiū mgros urbs ipa deduxit. Et extra qdē urbis imago cū arte ſua ſacriſq; ædibus pulcherrīa ſpecie ingrediētiū ſe ocłis infert, & cōtēplatiōi pbet. Ingreſſos maiori admiratiōe rapiēs. Plateæ amplæ & mūdæ, & ad ſolē aptæ ſaxo duriſſimo undiq; ꝓpť onerarios curr⁹ ſtratæ. Catheniſq; ingētibus maxīo ſūptu obſeratis, ut ſi qn ſeditio principū orta eēt, aut exercitus p urbē iturus, ciuitas tuta & occluſa foret. Puteis publicis. c. & xx. Cānalib⁹ aūt & fiſtulariis tribus ſup. xx. optunis locis p urbē ob incēdia & neceſſarios uſus extructis, duob⁹ ēt fontib⁹ ſubťraneis uenulis erūpētibus, aq ut p harenas colata eſt dilutiſſima & ſuauiſſima potu. Fora mlta habet, rapariū, porcoriū, lactariū, uinariū, frumētariū, caballariū, oporionū, uł obſoniū a fructibus ſic dictū, ex illis qd ſpacioſius eſt negociatorū fontē hēt ſecto lapide multo auro uarioq; genere ſculpturæ ornatū, uirorū fortium imaginibus circūpoſitis. Materia eius inſtar piramidis erigiť opere mirabili ferrea & cancellato ſepto. Intus lauacro ampliſſimo ſubpoſito, in quod ſedecim cannis aurati profluens liquor ſe colligit. Adiacet diuæ uirginis phanū per Carolum quartū magnifico opere cōſtructum,

opibuſqꝫ regiis dotatū.Expulſis ab eo loco Iudeis q oēs fōtes urbis ueneno īfeciſſe
cauſabāt,excidēda ꝓfecto gēs aut ad Caucaſū & ultro Sauromatas ꝑpetuo exilio re/
legāda,q̄ ꝑ uniuerſū orbē ī ſe totiēs irā numinū cōcitat,hūani gn̄is ſocietatē uiolās
& cōturbās.Aedificia aūt publica urbis & ædes ei⁹ priuatæ & publicæ ingēti ſūptu
& lōgo labore exornatæ tectaqꝫ largis īfuſa diuitiis,duplici latere rubētia,a baſe cu
bica & tetragona ī trigonū,ꝓcliuatis tectis (ut dū ībris niueſqꝫ ſolutæ fuerīt dedu/
cant̄) in arctū liberaliſſime cōſurgūt.Parietes oīm ferme ædiū ſecto lapide oli ru/
derib⁹ & ꝟgultis ꝓ ſimplicitate illi⁹ ſæcli argilla obliti,cretaqꝫ aut gypſo cęmētario
ope obducti,a fūdamēto largiſſimis īpenſis in ſūmitatē erecti eluceſcūt,ut plane nō
ad ciuiū,ſed ad regis & pricipis hūani gn̄is,& īperii domiciliū cōſtructa exiſtiment̄.
Feneſtrę patētes & colūnulis poſtibuſqꝫ fulcitæ,mlto ferro circūſeptæ rotuliſqꝫ ui/
treis ꝓ aeris intēperie obcluſæ,ante q̄s multorū gn̄a florū & peregrinę herbę teſta
ceis uaſis uernāt & redolēt,q̄ ubi aura ſpū agitata fuerit,cubicula & ædes,ut patulæ
& ꝑflabiles ſūt odore ſuo īplent.In ædib⁹ penetralia & meditullia mlta,in hiſqꝫ mū
da uariaqꝫ ſupellex auro,argēto,cæteriſqꝫ theſauris & metall' referta.Maīfeſtior tn̄
nulla ſupellex qꝫ framea,camiſea ferrea,claua,equos,eaqꝫ ad priſcæ nobilitatis &
antiq ſuæ ſtirpis,& gn̄is claritudinē in oſtētatione hn̄t,ad quē armorū apparatū te/
nues etiam oꝑarii cogunt̄ tanqꝫ ad neceſſariā ſupellectilē,ut ad quēcunqꝫ motū &
trepidationē(externā aut domeſticā)manus ꝓmpta & expedita ſit.Collis aūt cuius
meminim⁹ latera ſua in ortū & occaſū circūducit,urbēqꝫ ipam extēdit,mlto undiqꝫ
& frequēti habitatore circū radices ſuas dom⁹ regias,& diuerſoria ſpacioſa ample
xus,q̄ cæſaris familiā & eius aīcos magnificētiſſime recipe poſſūt.In collis ꝟtice duę
arces egregię.Maior in occaſū reſpiciēs ex urbe anguſtū aditū ꝑ petrā exciſam ad
mittit,q̄ regias aulas & cęnationes laq̄atas magnitudīe patētes,& ornatu locupletes
habet.Illaqꝫ cæſaris & Romanorū regū domiciliū eſt.Cæſar Frideric⁹ ut ortis plu
rimū ſe oblectare ſolebat in ea arce pēſiles ſibi ortos fieri fecit,pilis onus ſuſtinet̄,al
titudinē muri ęquās,ſolūqꝫ ſuꝑ ſtratū herbaꝝ & arbuſtuloꝝ patiēs ē.Altera aūt arx
q̄ huic ab ortu adiacet(a q̄ comitib⁹ illius loci q̄ndā titul⁹ erat)nūc pene exciſa & de
molita eſt ꝓxio bello,& in eius locū publica dom⁹ frumētaria cōſtructa ꝓpugnacu
lū ad urbis excubias habēs,ꝑ q̄d porta in pomeria ꝟſus ἄρκτον ducit,q̄ utriuſqꝫ arcis
ꝑietes ꝑ exciſam rupē ad ꝑpendiculū.xl.cubitis ſurgūt foſſa uelut īmenſa dehiſcēte,
& ſe laxāte ualle ꝓfūdiſſima & latiſſima,ambicioſū ſane opus & uiolatæ naturę pul
chrū ſpectaculū.Collis delubra tria,& ornata habet,duo loco publico ciuib⁹ ſꝑ pa/
tentia diuæ Margaritæ,& Vualpurgi dicata.Tertiū in impiali arce anguſtius,quo
Cæſar rei diuinæ,& ſacrificiis cæremoniiſqꝫ adſiſtit,ferūt uulgo illud q̄ndā Dianæ
fuiſſe phanū,eiuſqꝫ rei argumētū adducūt εἴδωλον ueтereſqꝫ quaſdā & incogniti ſi/
mulacri imagīes,q̄d ego ut mlta in Germania incōperta habeo,ſic an hoc ita ſit nec
ne,nō q̄dē affirmaueri.Puteos duos collis hēt,unū mōtis radici & turri ueteri adia/
cēntē,alterū in uertice exciſū,cuius ꝓfunditas uiſū fruſtrat̄,aq̄ machina miro inge/
nio & facilitate haurit̄.Turres aūt q̄ttuor in circuitu collis,uaſta & ardua mole cir/
cūpoſitæ eminēt,duæ ad Cæſaris arcem urbē ipam deſpiciūt,reliq̄ ad ortū ſolis ad/
iacent in Auſtrū & Boream ꝓſpectantes,una ex illis altior,& qꝫ in magnū cæli ter/
ræqꝫ tractum uiſum admittat,longo latoqꝫ ꝓſpectu patens,regionū ſpecula ab illis
uocatur,fama eſt hanc diui Sigiſmundi imperiali tempore tumultuario opere con/
ſtructam,dum ciues aliquorum Germaniæ principum fœlicitati urbis,auctui &

opulẽtiæ inuidentiũ,impotentiã,dominationẽq; ſuſpectam haberẽt,ueriti nẽ aliquẽ ſubitũ motũ aut ſeditionẽ (ut nouarũ rerum cupidi ſunt) in urbe exci/tarent.Ideoq; p̃res Cæſarẽ adiiſſe rogaſſeq;,ut urbi & arci ſuæ præſidiũ tuta menq; aliq̃d ponere ꝑmitteret, at Cæſar quicq̃d,inq̃t,in lunæ cõuerſione ex truere poteritis uobis ꝑmiſſum ſit.Illi priuſq̃ ſydus ſe impleret,& ad ſecundũ coitũ rediret,tantã molem in auras erexerãt,multorũ ſane hoĩm & ꝓperanti um opus.Altera turris uenerãda antiq̃tate cõſpicua eſt,religioſeq; a ciuib⁹ ue tus Norinberga noĩatur,ſcabro lapide,& fœda ſitu,ut ab imbribus tẽpeſtati buſq; exeſa eſt,longi æui,& mutati ſæculi euidens ſignũ,figura eius non rotũ da,neq; tetragona,ſed præter conſuetudinẽ ędificiorũ noſtrorũ longa abſide deformata.

De uerticalibus urbis,ſyderibus, & qualitate,aeris ualetudine,& habitu populi. Cap.vi.

SYdera uerticalia duæ de prima magnitudine ſtellæ urbem ferme intuẽ/tur,& una quã in lyra,& altera quã in auriga cõſpicimus,quæq; in lati/tudine eius inclinationis mũdi intra circulũ arcticũ,& æſtiuũ cõuerſorẽ in cæli imaginibus declarant̃,ut genua herculis,hũerus Boetis,alia ſiniſtra olo ris,Andromedæ pedes,poplitesq; Caſſiopeæ,Perſei umbilicus,flexuraq; po ſteriorũ pedũ maioris urſæ.Ex ſignifero ꝟo maxĩe ꝟginis ſydus imitat̃,q̃d & ingenia & ſigna urbis aquila uirgineo capite deformata teſtant̃,ex quorũ na/turis,q̃d cuiq; ingenio,arte,ſeu cõiectura licet,& q̃d uelit & poteſt eliciat. Vr bis paralellus,qui & ꝑ Boryſthenis fluuii oſtia ducit̃,& latitudo ſeptimi clima tis,quæ ex terræ deuexitate accipit̃,q̃draginta nouẽ ꝑtibus & aliquot minutis ab ęquatore abeſt,diem habẽs minorẽ paulo horarũ ſedecim lõgitudine Eu/ropæ ferme media.Quo fit,ut urbs nõ modo uniuerſæ Germaniæ,ſed totius Europæ medio cẽtro cõdita ſit. Quippe quæ tantũ a Codono & Hadriatico ſinu diſtat,& ab Oceano externo & Tanais ripis pari fere ſpacio.Quãobrem Ioãnes de Mõte Regio cõterraneus noſter aſtronomorũ & mathematicorũ noſtræ ætatis facile princeps ꝓpter uniuerſalẽ cõuerſationẽ hanc ſibi urbem in ꝑpetuũ domiciliũ elegit,ut cũ uiris mathematice ſtudioſis cõmercia & ob/ſeruatiões ſuas cęleſtes opptune hr̃e poſſet.Sed cæleſtia forſan odia hũc uirũ (dũ plura poſteritati pararet) ſuſtulerunt. Regio urbis neq; caloribus,neq; frigoribus nimis infeſtat̃,aeriſq; & cæli illius clemẽtia,& qua nõ benignior in germania eſt,ſumma tẽperies & benignitas eſt.Quippe quæ in arena ſita eſt, amneſq; duo q̃s dixim⁹ neq; paluſtribus uliginoſis,aut ſtagnãtibus locis pro/fluant,illud maxĩe efficit,ut terra ĩpa halitũ puriorẽ ſpiret, & uaporẽ ſicciorẽ exhalet,hĩc aer purgatior & a uẽto trãq̃llior,ĩpaq; corpa ualidiora,animiq; ui gõr cæleſtior,ĩgeniaq; eleuatiora & ꝑſpicatiora.Et queadmodũ alia ibi terrę ſuꝑficies,ita illi a cæteris germaniæ populis moribus,ingenio,lingua,& habi/tu diſcrepãt,ꝓpter terræ exhalationẽ ſiccã,& q̃lis Mercurii eſt,quẽ ego in eo tractu primũ e terra ꝓgreſſum crediderim,ſi (ut Heſiodo & doctiſſimis pla cet) terra deorũ parẽs extitit,nec fidẽ quis detrectet,cum (ut apud Corneliũ

eſt)Germani antiquitus Mercurio & Iſidi ſacrificarũt,ut in germania illuſtra ta dicemus. Qualitas igit aeris & telluris huiuſmodi eſt,ꝙ longe ſecus ad Danubii ripas ꝓpter humidiorẽ cœli diſpoſitionẽ & alpiũ ꝓpinquitatem,ob alimenti etiã naturam accidere uidemus,ut ex illorũ hominũ lineamentis,ſermone & ingenio deprendit,Idcꝫ mirũ ut ad qttuor urbis portas & plateas diuerſa & uaria ciues inter ſe lingua loquant,Sueuice,Franciſce,Bauarice,& mõtane prout cũ diuerſis hoſpitibus urbẽ frequentantibus lingua corrũpunt & aſſueſcunt,frequentes tamen nebulas urbs ꝓpter ſyluæ uicinitatem circa æquinoctia habet ut in omnibus regiõibus ſeptentrionalibus accidit. Peſtes luesꝗ corporũ rariſſime(niſi dũ uniuerſales ſunt)patit. Quas magis corporũ contagione in tanta hominũ multitudine ꝙ aliqua cœli iniuria accidere affirmare auſim,ſed ubi peſtis illa & humani generis grauiſſimus hoſtis euolutis decem aut duodecim annis(ut fit per germaniã)ſeuire incipit ſeu occulta q̃dã cœli terręue repugnantia. Seu alimenti corruptiõe. Seu regionũ iniqtate ſyderumue paſſione,ſeu infauſta cæleſtiũ uirtutũ cõmixtione,deorumcꝫ ira,ſeu ꝙ natura ad certũ numerꝫ mortaliũ per hanc luem reducat,dũ ſeipſam purgat & ſupuacaneũ tollit & reſecat ſeu ut in aliis aĩalibus peculiares quædã plagæ & morbi ſunt,ita q̃cꝫ in hoĩm gñe accidit. Sed quis oĩm eorũ quæ natura fiũt cauſas certas reddiderit,coniectura nr̃a tenuis eſt & inuẽtio timida & incerta utcũcꝫ ſit,dũ plaga illa inualuerit mẽbracꝫ & corpa incendio ſuo depaſcit,& ne cõtagio ad alios ſerpat ſingulari cura & ꝓuidentia ad amnis ripã extra urbẽ conſtructa publica domus eſt(lazaretũ itali uocant)ſpacioſa & aeroſa incꝫ uarias cellas digeſta,in quam aurigæ & baiuli cũ ſellis geſtatoriis illos quos lues corripuit euehunt & abducunt,ſeruis proſelitis,operariis,& cuiuſcꝫ conditionis hominibus hęc pietas fit,domus ea diuo Sebaſtiano cõſecrata eſt,ab eocꝫ nomen habet. Populus igitur Norinbergenſis ut cœli terræcꝫ tractus eſt,& pro germanornm natura corpore ualidus,laborũ frigorum & æſtus patiens,neruis & oſſibus ſolidis,ſtatura eleganti,vultu liberali,& proſpera ualetudine,niſi quam intemperantia & non merentis ſtomachi accuſatio(ut noſtrorum ſæculorum luxuria eſt)induxerit in libidinem uentriſcꝫ gaudia effuſi,animo læto & hilari & quod multum decoris apud illos eſt in uariarum linguarum loquelis gnari & prompti,nouitatum & rumorum auidi,ingenio uafro & ſolerti lucrioſo elato & iactabundo,quicꝫ ad affectiones facile commoueantur & cito reſiliant,naturam arenæ crederes,quæ facile a uento tollit & diſſipat,elegantia morum,& ciuilibus uirtutibꝰ,alias conſpicui. habitus corporis plerũcꝫ nigro & ueſtium forma ſæpe mutabili,ut ab extremis gentibus,quibus cũ negociat corrupti fuerint,utcꝫ diuerſæ natiões influũt,ꝓbentibus maxime principibus noſtris occaſionẽ,qui ut iam in multis aliis a priſca germanorũ uirtute deſciuerunt,ita quocꝫ nedum a patrũ ſuorũ,uerumetiam a patrię moribus degenerauerũt,linguãcꝫ nouã ueſtecꝫ ſequunt,& patriæ meminiſſe piget,uitæ ꝙ prioris,dum pax atcꝫ fides fuit & cõſtantia rebus,nunc Sarmatarũ more laxa & ſinuoſa ueſte uitta caput redimit,pendentcꝫ a corpore pelles,nunc

Pannoniæ

Pānoniæ haſucū,& Italiæ cucullū patria ueſte cōmutantes,nūc gallorꝝ more lim-
batas chlamydes,& manicatas tunicellas induūt,nūc corp⁹,caliga,& tunicella ĩterti
la ſtrictiſſime ſingl'aqꝫ mēbra exprimēte ſtringūt,caputio poſteriore ꝑte phalera
to & caudiculato ſuꝑiecto palliolo ad dexterā apto,uixqꝫ ſuꝑ inguina ꝓducto,cal
ceis quōdā roſtratis,nūc uero obtuſis,& circa talos zonatis,crepidis & ſoleis ſub-
ſtratis in gallicanū morē ferūt.Senatorib⁹ tñ & honeſtis aliis ciuib⁹ patrius hacte-
nus amictus māſit,incincti tunica ad talos uſqꝫ demiſſa & ampliter manicata circā
collū latū limbū circūducēs, & a pectore ad pedes uſqꝫ nodis fibulata,pileoqꝫ ſuæ
libertatis indice capta tecti,annulus aureus in leua, ſignaculo aut gemma incluſo.
Dextera aūt zona oraria cum ampulla oliaria tereti ambitu formata.

De ingeniis & moratione uirorū & mulierū. Cap.vii.

Viri in armis expediti & exercitati (ꝗppe qui ut plurimū iuuenes bella ſe
quant̃ externa) q̊d ut in habitū cōſuetudinēqꝫ adducā exercitia bellorū
ſemꝑ hñt,die feſto nō ingurgitatiōibus aut ingluuie uacāt,vino,ſomno,
epuliſqꝫ ſepulti,ſed ubi mane ſacris interfuere cibiſqꝫ refecti,cōfeſtim bombarda
rii & ſagittarii ante urbis portas aut foſſas coeūt, mūeribus ꝓmiiſqꝫ iuuentutē ad
certamē inuitātes,quiqꝫ peritior,& ad ſignū certior fuerit,primū ille munus cōſe
quit̃,cæteri ex ordine (ut ſinguli uirtute ꝓſtiterint)inter ſe alia munuſcula diſtribu
unt,hæc ſūt annulus aureus,aut aliqd argento fabrefactū,arma etiā & framea,can
tarus,ſcutellaqꝫ ſtānea,patera,phiola,lagena,& alia q̄ ſupellectilē ditare & ornare
poſſunt. At parte in alia cēturiones (qui longo uſu bellorū in re militari excellūt
peditatus,cohortiūqꝫ ꝓfecti collectā ingenuā & plebeiā (ꝓut ſors queqꝫ armaue
rit)iuuentutē,ſub ſignis in foſſas urbis longe lateqꝫ patētes tympanis tubiſqꝫ ſonā
tibus deducūt,quā illi in cohortes,phalāgas,alas,ꝓſidia,& primipilares ſub ſignis
in duaſqꝫ hoſtiles acies ſub imagine ueri futuri & ꝓſentanei prœlii diſtribuūt, &
ſigno dato armis ſe & ſagittis primo laceſſere,dein cōfligere, haſtiſqꝫ cedere, nūc
iſtare & nutare,nūc fugā ſimulare & miſſilib⁹ ſeruato ordie & ſtatione,nūc retro
cedere,mutuoqꝫ tandē congreſſu cōcurrere uiritimqꝫ martē cōſerere cū aduerſa
acie docent,acclamationibuſqꝫ noīatim queqꝫ hortātes animāt & inſtruūt.Gladia
torū etiā gymnaſio ob eā rem militarē ſemꝑ in diebus feſtis apto & frequētato. In
genia utriuſqꝫ ſexus delicata & uafra & quę (ut a ſapiētibus q̊qꝫ traditū) locorū
q̊qꝫ ſitus ita firmat,ut φιλότιμοι honoris & glīæ laudiſqꝫ cupiditate maxīe flagrēt,
ꝑata ingēii ſimulatiōe & lucri cā nihil intēptatū relinqntes,utqꝫ apes diuerſos flo-
res ꝑuagant̃,ut fauū cōſtruant,& aluearia ditēt. Ita illi a diuerſis regionib⁹ diuitias
& opes cōquirūt, urbiqꝫ ſuę inuehūt,iñ ꝑlimū ſibi tribuūt,& ad uulgi oſtētationē
ſe accōmodāt.Popl'aris aurę uenatores & aucupes. Vrbs ꝓfecto oīm q̄ in europa
agunt̃ gnara & nil reticēte, & ſermonū auida quæqꝫ ſui gn̄is,diuitiarū,facultatū,
mgratuū & honorū reſpectū,maxime inter ſe,& ꝑegrinos haberi uelint & cupiāt
q̊d uitiū ut in principib⁹ noſtris dū cōueniūt cōſpicuū eſt,ita nūc in ciues cōtagio
ne ſua ſe latiſſime diffudit,cōcomitante ſemꝑ inuidia & animi indolētia,ſi quē prę-
latū ſibi ambitioſa mens uiderit,quæ nō parū tūc in illos pōt,dū aut rebus diuinis
interſunt, aut publicis perfungunt̃ honoribus,tūc turbato ordīe aut a cōgreſſu ſe

ſubtrahũt,aut alter alterũ adhortatꝰ preſum manibus aſſequentẽ attrahere p̃ro ui-
ribus adnitẽs,q̊d ſi honorẽ illi p̃riperet indelibilẽ adhortãtis indignationẽ incurre
ret.Tantũ nũc ora hoĩm ab animis diſſidẽt,q̃nquidẽ ex humanis mẽtibus amicitia
priſcũ illud mortaliũ bonũ nũc exoleuit,in cuius locũ aſſentatiões,blãdiciæ,& q̊d
optima nũc uia ꝓceſſus amoris ĩſimulatio ſubmigrauit.Fœminarꝫ aũt hilaritas &
eximia mãſuetudo(pluſq̃ꝫ credi par eſt)decora & uenuſta adeſt illis(q̃ maxĩe ani
mos cõciliãt)cõitas,affabilitas,mitiſq̃ꝫ hũanitas,ut plane ad emolliẽdã ſylueſtriũ ui
rorũ ꝟ tatẽ natæ uideantꝰ mũdæ,politæ,iucũdæ,& maritis ĩperioſæ,& androme
dæ,q̃propter urbano & lepido ioco in illos luditꝰ,ob eã rem imꝑatorẽ aquilã uirgi
neo deformatam capite urbi in ſignũ dediſſe,placidæ tñ & ad obſeq̃a uirorũ læ-
tæ cõtubernales & cõuiuarię nõ ſegreges aut cõclauarię,& nõ tm̃ in curãda edu-
cãdaq̃ꝫ ꝓle(quã p̃ter morẽ germanorũ in hac urbe ꝓfuſa indulgẽtia & blãdiſſi
ma appellatiõe educãt)ſolicitę.Verũ in gubernãda dirigendaq̃ꝫ familia prudẽtes
merciũq̃ꝫ & arithmeticę & muſicæ,Romanorũq̃ꝫ characterũ & linguę Romanæ
intellectũ & uſũ literarũ callẽtes.Ideoq̃ꝫ q̃ſtibꝰ ſellulariis deditę,inceſſus aũt & ha
bitus matronalis,& q̨ pudorẽ uultu geſtuq̃ꝫ p̃ ſe ferat,peplo parũ in frõte rugato,
ſeptuplo aut decuplato ob frigoris aſꝑitatẽ capita inuolutæ.Plęrũq̃ꝫ etiã uelo(q̊d
ĩſigne matronale eſt)lato & ſinuoſo pliciſq̃ꝫ retorto & circa tp̨a bicorniculato q̊d
nõ oĩbus geſtare cõceſſum eſt,& q̃ geſtãt ſi ĩfamia aliq̃ notantꝰ uelũ illis interdicit
Pallis nigris ſinuoſis & ſyrmata trahẽtibus,pudicicia,fide,& obſeq̃o erga maritos
inſignes,adeo fœcũdæ,ut nulla pene Europæ ciuitas a ſobole ſua uacet,ad quattu
or ferme milia ciuiũ naſci q̊tannis ꝓhibent.Cæſar Fridericus ut nouiſſime Norin
bergæ egerat,ut de multitudĩe puerorũ urbis ſibi relatũ erat,oẽs pueros infra de-
cimatũ in foſſam urbis cui arx ĩminet uocari iubet.Iã tota urbs in publicũ gaudiũ,
& cõem læticiã effuſa,& genitrices exultim in ſpem erectæ,q̃ aliq̃ egregia mune
ra ab imꝑatore in eo delectu accepturi eſſent.Matreſfamilias puerorũ facies lętiſ-
ſimas luſtrare,frontes ornare,comas pectere & diffundere,p̃texta bulla cãdidaq̃ꝫ
toga & purpura aure & margaritis onerare,& nihil eorũ q̨ hanc ætatẽ gratiorẽ &
fauorabilẽ reddere poſſũt negligere.At Cæſar ubi collectã multitudinẽ & germa
ni ſanguĩs florẽ,oculoſq̃ꝫ hoc tenerrimo examĩe hũani generis ſatiaſſet,pueris pla
centulas tortulaſq̃ꝫ mellitas(ut ætas puerorũ illarũ rerũ auida eſt)diſtribuit,ſicq̃ꝫ
piſtillis donatos parẽtibus remiſit,cõſtituẽs ad futurũ eorũ cõuentũ numũ argen
teũ ſignatoria ſua gẽma notatũ in ſinguꝪos donare,quẽ illi in longa ſecula & in gñа
tiones & familias ſuas tanq̃ꝫ theſaurũ aliquẽ aſſeruarẽt.Pueri tũc ingenui ſup̨ q̃ttu
or milia nũerati fuere.Cõpara nũc priſcorũ imꝑatorũ in ciues romanos donatiua
& cõgiaria publica & ſũptuoſa cõuiuia ad nr̃a tp̨a.Ornatꝰ mulierũ & corꝑis cultꝰ
(q̊d eq̨dem in hoc ſexu ꝓbauerim parciſſimꝰ eſt,aurũ & gẽmas niſi in digitis fer-
re cõceſſũ eſt.Sarmaticas,ſcythicaſq̃ꝫ pelles nll'a margaritas nll'a coccineaſq̃ꝫ,coas
aut oſtrinas ueſtes nulla,ſed has tm̃ limbis ueſtiũ aſſuũt,cõſiderãtes hac mlierũ lu
xuria m̃ltas germaĩæ & ſarmatiæ urbes ĩ pauꝑtatẽ adductas,dũ uiri mlieriarii cor
rupto fęĩarũ appetitui nimis indulgẽt,earũq̃ꝫ ornatui,cuiꝰ ille ſexus auidiſſimꝰ eſt,
& ab illis difficultꝰ eripi põt incõſulto fauẽt,q̊ad ære alieno & egeſtate opp̃ſſi,im-

prudentiæ & illius luxuriæ damna experiunt̄.

De duobus auguſtioribus templis & hoſpitalibus, eorumq; opibus & reliquis Cap. viii.

SAcras ædes & auguſtiores duas habēt παρόχιας græco uocabulo uocant has Romani quondā per ꝓuinciarū ſuarum diſpenſationes, quas διοίκησις uocāt, inſtituerūt, latine ædes præbitorias dicere poſſumus, ut quēadmodū illæ qndam prouinciarū præſidib9 publicitus uiaticū præbuere. Ita nunc mutata religione ex illis diuina ſacramēta erogant̄. Prima & honoratior Petro ap̄lo dicata & diui Sebaldi corpe & ſepultura ſua celebris. Is dum paulo poſt Caroli magni tempora, ut Britanni, Galli & Hybernici chriſtianā religionē in germaniā inuexerant cū aliis influens, primus eius collis & nemoris incolas ad religionē chr̄ianā uita & morum ſanctitate inuitauit, eiectis ueterib9 diis, quos priſcorū hoīm ſimplicitas ſuorū agrorū & locorū præſides & tutores putabat. Alia diuo Laurētio cōſecrata eſt, regia ſane baſilica & ampliſſima. Singulæ magnis opibus & multa ſupellectile ſacra (ut liberalitas & pius in religionē ciuiū affectus eſt) dicatæ ſūptuoſo opere parietum, tectorū, colūnarū, & feneſtrarū patētiſſimarū cōſpicuæ, binis arduis turrib9 ſingulæ decoratæ, ingētibuſq; uaſis æneis q̄s cāpanas uocāt oneratæ, quorꝫ ſonitu & īpulſu populū ad rem diuinā uocant, aut elata funera ꝓſequunt̄, & ingruētibus tēpeſtatibus nubes (ut naturæ q̄cq; interp̄tes tradidere) diſſipāt, rumpūt, & propellūt. Aedes aūt ītus cū abſydibus ſuis fornicatis pilis, & arcuatis teſtudibus duarum colūnarū ordīe in ſublime erigunt̄, uario genere celaturæ parietū & feneſtrarum, & ſculptura imaginū, auro, argento, gēmiſq; dotatæ, armaq; & ingenuarū, & ueterū familiarū inſignia, nedū in his ædib9, ſed & in aliis oībus monaſteriis & ſacellis affixa, q̄d primoribus tantū (ut dicemus) permiſſum eſt. Veſtibus & ornamētis ad rem diuinā ꝑficiendā uario opere & labore exotico, arteq; & materia ꝑegrina p̄cioſis. Organis (quæ Pipino a Conſtantino græcorū imꝑatore) miſſa erant, primūq; tunc in Germania & Gallia uiſa ſunt, & fiſtulis longitudine & magnitudine diſparibus maximo ſumptu cōſtructis, quæ ubi attracto per folles uento manuū & pedū impulſu cōceptū ſpiritū per uocales cannas euomuerint ingentes ſonos & mugitus reſultāte teſtudine & fornice cōcordi cum harmonia reddūt cōcentu tubarū & cimbolorū interſtrepēte. Orgia crederes aut Choribantū chorum incedere. Ξενοδοχεῖα. i. diuerſoria egrorū educādis fouēdiſq; paupibus (q̄ uulgo ip̄i hoſpitalia uocāt) q̄ttuor habēt. Inſignius q̄d nouū uocāt, ſuꝑ amnis ripas immenſis opib9 & ſtructuris ad pauperū curas dotatū perēni ſtipēdio χειρουργὸν aromatariūq; fouēs, qui aſtatī & abūde q̄ ægris ſalutaria ſūt adminiſtrēt, opeq; ferūt eius diuerſorii tēplo ſacroſanctæ imꝑatorū nr̄orū reliquię ſeruant̄, maxīe de ſaluatoris cruce & lancea, & Caroli Magni inſignibus, & uetera regū, & imperii noſtri diademata, q̄bus imꝑatores noſtri hodie ad aq̄s craneas, id eſt Appollineas Mediolani & romæ cæſares declarant̄, has Sigiſmūdus cęſar in eo motu quo Boemia a religione Romana defecerat a Praga Boemorū metropoli in Norinbergā, quā ſolā inter tot claras germaniæ urbes hoc munere dignam cenſebat, traduxit, quæ nunc quottānis exactis duobus & decē poſt paſcha diebus in publico foro maxīa

ueneratione & cultu oſtendunt tabernaculo miro apparatu in foro conſtructo, iſti q̃ ſacerdos uocaliſſim⁹ aſtãtibus dryudibus gabino more p̃cinctis, & diuinis exuuiis onuſtis uulgo ꝓclamat, magna circũiacentiũ regionũ frequẽtia, & ex omĩ germania ad hũc diẽ poplo urbẽ uelut diluuio quodã inundãte, ob id armatis & cathafractis in ſpeciẽ p̃lii pedẽ tabernaculi forũq; ipm & portas urbis cingẽtibus ne per inſidias urbi ſacro ſpectaculo uacãti trepidatio aliq̃ ſuboriat. Referã in hoc loco ſubitũ eius diei tumultũ ludicra & uana re coortũ. Coruus in foro aſtãte multitudine culmini domus inſidebat, utq; aduecta p̃da ſe ſatiauerat, cõſpecta inter lateres enata herbula mox unguibus uerrere & roſtro laterẽ cõcutere & collidere, q̃ad ſolutus calce ingẽti ſonitu per tecta p̃ceps euolutus ſecum alios ſua ruina trahebat, qui fruſtatim decidẽtes nõnullorũ aſtantiũ capitibus inpacti ſunt, & iã ad ſonitũ & fragorẽ in ꝓfundo ſilentio (cum oĩm animi & aures in cõcionatorẽ arrecti eſſent) turba ueluti repẽtino malo correpta ſilentiũ rupat, ſtationeſq; ſoluerat, tũ a laterculis uulnerati ueluti haſtis deſup cõfoſſi eſſent, ſublato ingẽti clamore pſonabãt, ſecuta mox mulierũ & puerorũ nõ minor (ut in trepidatiõe fit) uociferatio. Iamq; ſalutis ſuæ quiſq; memor, tanq̃ urbs capta eſſet, plateatim uicatimq; diſcurrere cœperãt. Sed iam in ordines ſuos ſingulæ cohortes ꝓceſſerant, & ſigno dato, tumultuantẽ populũ, qui nullo alio remedio arceri & ſedari potuit uoce & uerbere caſtigarũt, & cõfirmarũt in eo tumultu aliquorũ corpa ꝓtrita, aliquorũ uulnerata repta ſunt. Exin ſpectaculi die ſenatus cathenis ferreis forũ claudit armatos in modũ coronæ circũſtare (ut nemo ad ſiſem uanũ terrorẽ elabi extra ſeptũ fori poſſit) iubet.

De nouẽ urbis, monaſteriis, & eorũ ſanctis & ꝓbatis moribus. Ca. ix.

MOnaſteria uirorũ & ſacra κοινόβια .i. cõtubernia urbs intra murũ. vii. habet, locis optunis cõſtructa, & p urbẽ diuiſa, ædificiiſq; & ædib⁹ idoneis donata, & illis quae ad rem diuinã religionẽq; ornandã pertinẽt abunde locupletata, illa nõ ſuo ſed ſenatus decreto & arbitrio regunt. Inẽdiu noctuq; deo & ſupis pſallũt, nõ ut in mltis germaniæ locis p urbẽ uagi, cõuiuiorũ & cauponarum iportuni uolucres, aut auaritiæ ſtudio aĩarũ negociatores, & a pauperũ mẽſis uelut rapaciſſimæ harpyiæ cibos auferẽtes. Memores his morib⁹ religionẽ magis fœdari, labefactari, cõtaminariq; poſſe q̃ incremẽta ſuſcipe, ſed ut ſenat⁹ iuſſit, & uoluit q̃tidianas ſupplicatiões & ſacrificia ꝓ ſalute reipu. ſancta & pia cõuerſatiõe faciũt, ab alienis abſtinẽtes & illis q̃ poſſidẽt, aut q̃ ultro erogant caſte & modeſte utentes, crebris cõcionibus ppłm ad religionẽ deiq; cultũ & metũ adhortãtes, & a uitiis deterrẽtes, laudes p̃miaq; ꝟtutũ q̃ bonis p̃poſita ſũt, & pœnas ſontiũ ꝓclamantes. Sacerdotib⁹ etiã popularib⁹ honeſtis legibus a ſenatu coercitis, ne licẽtioſe uiuãt, ut in aliq̃bus urbib⁹ fit, in q̃bus ſibi oĩa licere per religionẽ & dñationem putãt. Duo etiã ſacrarũ ꝟginũ κοινόβια q̃ ut ſe p̃petua caſtitate deo deuouerũt, ita ab hoĩm aſpectu ſublatæ & occluſæ, nec amicorũ aut parentũ cõgreſſu aut uiſu p̃fruunt, ſed uelut mortuæ uitã agunt. Quaprop̃ dũ aliq̃ cõſecrat plurima circũ cã mortis imago, ante aras ꝓſtrata candida ueſte induit, & uelut ſepulchro iam compoſito, ſacri laticis aſpſione p̃fundit, ſuffitione & aliis mortuorũ cęrimoniis & ora

tiõibus luſtrata, quæ ubi ſpectante populo pacta ſunt, ſacerdos candelā ſibi in ma nus pręſtita ad oſtiũ (per qd tantũ uirginib9 ex religione ingredi licet) ſiſtit. Ibiq́ꝫ cæteræ ỽgines cantu, orõnibus, & oſculo ingredientẽ excipiunt, eam collaudãtes & extollẽtes, ꝙ conteptis urbicæ luxuriæ & ſupbiæ delitiis, perenni & iugi ſe caſtitati & ſeruituti dei ſanctorũ, qua nulla uerior libertas eſt, deuotauerit.

De domib9 publicis, frumẽtariis, & de fame, & gñibus panũ inſolitis. Ca. x.

DOmus publicas in urbe multas & q̃tidie nouas extruẽtes habẽt, maxiaſq́ꝫ & patẽtiores frumẽtarias, Quæ urbẽ (dũ annonæ charitas ex ſterilitate cæli, aut calamitate bellorũ acciderit) ſuſtentare poſſunt. Frumẽta anno rum centũ & quinq̃ginta habẽt aceruis iam ſiue folliculis, & nuda adipe fatiſcente. Ex eo frumẽto Maximiliano nup e gallico bello in pannoniã tendenti panis ut deſiderabat piſtus eſt, quẽ & nos apud amicũ & hoſpitẽ noſtrũ Sebaldũ clamoſum antiq̃tatis & literarũ amatorẽ feruẽtiſſimũ deguſtauim9. Aliaſq́ꝫ ſpecies panis (de quibus dicemus) uidimus. Sed ille colore & ſapore ſubſtantiaq́ꝫ inter cæteros facile noſcibilis. Sed quoniã in hunc locũ incidimus quo panis mentionẽ facerem9, referenda etiã a nobis eſt noſtrorũ temporũ grauiſſima fames, quã ego in primis memoratu dignã duxi, ne hoc ut alia multa apud nos ſcriptorũ penuria ab hoĩm memoria elaberet, aut tẽpore intercideret. Hæc ad annũ nonageſimũ primũ ſup mille & q̃dringentos orbis chr̃iani, regni uero Maximiliani anno ſexto, ad biẽniũ germaniã afflixit, furiẽtibus etiã tunc, ne ulla calamitas ſola eſſet Galliæ, Pãnoniæ, & domeſticis germaniæ bellis. Quibuſdã hoĩbus pro panis uſu erat pyrũ agreſte & corni fructus, ſorbũq́ꝫ cõtuſum modico furfure fermẽtoq́ꝫ congeſto, ne partes maſſæ diffluerẽt, alii ex fęno herbarũ floruq́ꝫ ſemina, & cũ folliculis ſuis grana excutiebãt Iunipero addito & farre modico, ſicq́ꝫ in cibũ & uitę alimoniã accipiebãt. Erant q fame ꝑmente ad priſcorũ hoĩm cibũ redibãt, glandẽ faguq́ꝫ mola frangẽtes, & ex illis tortulas q̃ſi oleacei panis pinſebãt, fuerũt q pyrũ ſole aut furno ſiccatũ farre & furfure tantũ miſcebãt, fermẽtiq́ꝫ & furfuris partẽ addebãt, q̃ coagulatio materię cohęreret. Quidã dũ longa fame cõfecti fuiſſent, motis tandẽ dentibus cõſumptis angiuis priuati ſunt, corrugatiſq́ꝫ & intortis uiſcerib9 dum panẽ cibũq́ꝫ ac cœpiſſent, hærentẽ ſiccis faucibus alimẽto ſuffocati & extincti ſũt. Compertũ eſt multos ne fame cõtabeſcerẽt, in remediũ uitæ caules, rapũ & nucũ putamia, cõcer ptis arborũ foliis & corticibus cõcudiſſe, & cũ lacte leniẽdæ famis gr̃a abſũpſiſſe. Alii amicorũ & uicinorũ conuiuia, ut germani gentiliter epulones & mãducones ſunt petẽtes, nõ prius domib9 recepti ſunt, quã tantũ panis ante oſtiũ ſecũ attuliſſe demonſtrarẽt, q̃tũ ad cœnã illis ſufficere poſſet, uidiſſes tũc oĩs ætatis & ſexus hoĩes a rure ad urbes cõmigrare, intonſum hirtũq́ꝫ agricolã, hercyniiq́ꝫ nemoris incolã, fœda & fruticãte barba ſqualidũ, pendẽtibus genis, macieq́ꝫ cõfectũ, per plateas urbis hoſtiatĩ, uelut iumẽtũ famelicũ ad uacua ꝑſepia boans, ante ſacras ædes cũ cõiuge & liberis ſtare, ingrediẽtes acclamare ꝑhenſare, elatiſq́ꝫ ad ſydera manibus & abortis lachrymis genu nixus rogare, priuſq́ꝫ ſupos placarẽt pietatẽ aliquã q̃ nihil gratius acceptiuſq́ꝫ diis ĩmortalibus foret, in ſe ſuoſq́ꝫ iam ꝓpe fame & inedia defecturos facerẽt. Memoriæ proditũ eſt quendã tũc in furto dep̃henſũ laq̃o

ut in iudiciũ tractus erat addictũ,ubi ſecũ añ portã ad gemonias uentũ fuerat,ſca/
læ p̄ lictore admouẽdus ille ultro & exultabũdꝰ ter facto ſaltu aſcẽdit,interrogatꝰ
cur ad paratũ ſuppliciũ p̄ſenteq́ʒ morte tã lęto uultu alacriq́ʒ aĩo ꝓcederet,mox
ille ad multitudinẽ cõuerſus.Teſtor inq̃t ſupos,& ſp̄ mihi culta chr̄ianorũ numia
me nõ alia cauſa q̄ʒ cogẽte fame ad furtũ coactũ.Cũq́ʒ chariſſimã cõiugẽ,& ex ea
ſuſceptos liberos mortuos fame iã terra cõdidiſſem,meq́ʒ ſupſtitẽ nullo ingenio,
aut labore uitã redimere potuiſſe,ideo furti reus hac hora,fatis urgẽtibꝰ,& ſe hac
miſera clade mea ſatiãtibus,libens cõiugẽ liberoſq́ʒ meos ſeq̃r,gaudeoq́ʒ nũc me
ab his uitæ liberari miſeriis,coruis aliiſq́ʒ ſceuis alitibꝰ nobis fœlicibꝰ natis hãc meã
carnẽ,ſiq́ adhuc oſſibus hæret,expoſiturꝰ.Et his dictis iam laq̃o ĩplicitus ſe a ſcala,
dũ liberare illũ ſupplicio pp̄li pietas uellet,p̄cipitẽ dedit,ĩmotus ꝓrſus,& neq́ʒ pal
pitans,oblifis faucibus,q̄ſi cũ ſenſus hũani ſolacio eſuriebundã exhalabat aĩam.Fe/
runt m̄ltos tedio uitæ affectos necẽ ſibi laq̃o cõſciuiſſe.Dũ hoc malũ ſueuiã & ba
uariã maxĩe graſſaret̃.Iam urbẽ populũq́ʒ Norinbergẽſem ueluti ſæua quædã tẽ/
peſtas afflabat,oĩmq́ʒ aĩos p̄culerat dũ p̄crebuerat,ſine Bauariæ frumẽtis,q̃ iam
defecerãt,urbẽ ęgre ſuſtẽtari poſſe.Cũq́ʒ indies piſtorũ auaritia gliſceret panẽ mi
ſeris ciuibus & op̄ariis p̄cio augeſcẽtes,eiſq́ʒ ſubtrahẽtes,ut uix diurno q̄ſtu uulgꝰ
famẽ ꝓpulſare poſſet.Mox hac re cõperta,ſenatꝰ ut in aliis etiã prudẽs.Frumenta
rias,butyri,ſalis,ſalitarũ carniũ ſiccorũq́ʒ piſciũ & leguminũ ædes,cellaſq́ʒ uinari/
as ap̄uit,piſtoreq́ʒ ſe publicũ cõſtituit & geſſit laborãtibus ciuibus & aĩo cõſterna
tis,panẽ oĩaq́ʒ uictui neceſſaria recto & iuſto p̄cio uendẽs,donec piſtorũ & auari
cia lapidata totaq́ʒ urbs a fame releuata fuerat.Magnũ ꝓfecto,& memorabile,&
ſalutare reip.factũ. Eſt p̄terea domus ſenatoria & p̄toria aula patẽtiſſima,qua dũ
Germaniæ,aut cæſaris,aut principũ,cõuentus eſt cauſæ diſcutiunt̃,& publica nu/
ptiarũ & chorearũ ſpectacula celebrant̃ hiſtoriis & imaginibus uetuſtiſſimis im/
peratorũ noſtrorũ & regñ depicta.Sed ut bibliotheca publica & ornatiſſima eius
domus publice pari incuria fuligine & puluere obſita eſt & neglecta.

De domibus cereuiſiariis,& armẽtariis,& expoſitorũ. Cap.xi.

SImiliter dũ pp̄ls cereuiſiarios (ita uocãt eos qui cereuiſiã coquũt & uendũt)
eodem ſcelere criminaret̃ ſenatus,ut lucri cupidinẽ ex illorũ animis eraderet,
mox tabernas cereuiſiarias & braſſiatorias ædificauit,publicũq́ʒ potũ ex il is
exhibuit.Potus is aqua eſt,decoctione fumati hordei (q̄d tunc uulgo braſiũ uo/
cant) aut alterius frugis adipe corrupta,cui (ut oĩes in uitia ingenioſi ſumus)ſe
mina herbæ cui humulo (ab hebræorũ uoce ſic dicunt) nomẽ eſt,miſcent & inco
quunt,& ut herba plurimi fumi eſt,ita ſemẽ eius in aqua cũ fruge decoctũ,immo/
deſteq́ʒ hauſtũ,potãtes in hebetudinẽ ſenſuũ,& temulentiã agit,uidimꝰ dum in ſa
xonia & littorali Germania eſſemꝰ poſt decoctionẽ eius potus,ſiliq́s ad plateas ur/
biũ expoſitas,iumẽtaq́ʒ ex illis nidorẽ fumũq́ʒ,ut adhuc tepebãt naribꝰ attrahere,
pauloq́ʒ poſt in furiã actos boues uibratis cornibus ad mutua p̄lia ſe laceſſentes,
herba ꝓfecto taxo & ueneno colchico nocẽtior,& q̃ plęriſq́ʒ germaniæ pp̄lis cæ/
diũ & m̄ltorũ malorũ cauſa eſt dũ certa lege & artibꝰ,poculorũ uiciſſitudie inter
ſe cõtendũt,& tanq̃ de hoſte parta uictoria ſit ỽtute & gl̃ia de eo quẽ inſenſatũ &

uelut mortuū reddiderit gſiantib9. Potus alias ſi modeſtiā & naturā ſeqris, ſalubet ſane & nutriēdis uegetādiſq; corꝑibus leuādi æſtus ſedādæq; ſitis gratiſſimus humor. Armamētarias dom9 hñt ferramētis, machinis, belliciſq; inſtrumētis locupletes. Nec facile qs in Europa urbē noiauerit, q̄ harū rerū ſtudio & cōparatione huic urbi par eſſe poterit. Nā ſiqd unq̄ germana ingenia ꝓ armis, machinis, tormētiſq; rei bellicę excogitare potuerūt, illic affatī inuenies acutas & hamatas cuſpidas mucronatas lanceas, trinodes & quadrinodes clauas, geſas, frameas, acinaces, falcatos currus, toracas, loricas trilices, papiliones, ſariſſas, machęras, catapultas. Cerneres inſtrumēta ad muros q̄tiendos diſſiciēdoſq; exqſita. & ad oēm apparatū bellorū, expugnationūq; neceſſaria, ſeu caſtra ponere, ſeu Martē eminus, cominuſq; cōſerere optuerit bombardarū, baliſtarū, mortariorū, tormentorū, fundarū, oīſq; gñis telorū infinita pene multitudo diuerſis uariiſq; formis admirabili ingenio & arte, & diuerſis uſibus apte ingētes orbes, glādes, & uolantia ſaxa ſternacē uagūq; ignē, flāmas, tedaſq;, aliāq; materiā ꝑniciosam & exitialē iaculātes, & quæcūq; hoſtem in cōditiones pacis & deditionē cogere, ꝓfligare, extermiareq; poſſūt, emittentes, quorū oīm uſū & formā deſcribere magis belli q̄ pacis ſcriptorē poſceret. Epoſiticiorū domus, ſeu ut graeci oīa q̄ nos melius βρεφοτροφεῖα ut ſexus maris & fœminæ eſt, duas publicas hñt, qbus infantes a genitricib9, pauꝑtate, imbecillitate, infamia, timore aut pudore (ut affectiōes illi9 ſexus ſunt) expoſiti educant, his ſūma cura & ſtudio nutricū maxīa pietate incerta ſoboles adoleſcit. Collatis etiā nuꝑ pio affectu pecuniis, ut uir & fęia his domib9 ꝑceptionis mun9 obiret, qui pueros prius ſine lege & inſtitutiōe, barbaroq; inter ſe fremitu & ritu uiuētes, iam in ingenuis morib9 & characterū Romanorū cognitione & formatione imbuūt. Cū aūt puericiā in his domib9 exegerint, iāq; rōnis cōpotes facti fuerint ciuitate mas & fœmina donat, & ut de ingenio, indole, aut induſtria ſpes eſt, ita mas negociatori, aut oꝑario (q̄s ἐργαστῆρας grai. i. oꝑe manuū uictū quærētes uocant) cōmendat, fœmella ex pietate dote aſſignata uiro copulat. A ciuibus orbatis plęriq;, aut inſœcūdis adoptant, ſed qm̄ in eū locū a nobis ꝑuentū eſt, nūc etiā cæteras urbis pietates cōmemorabim9, q̄s illi ut multa uocabula a græcis etiā germana lingua accepimus ἐλεημοσύνας id eſt miſericordias uocāt.

De pietatibus, & eleemoſynis urbis, & leproſis. Cap. xii.

NOn facile quis urbē per religionē chr̄ianā offendet, q̄ huic nr̄æ cōparare q̄at tam ꝓpenſa & expoſita in pietatis oꝑa eſt, ſunt pluſq̄. xl. numi aurei perēni reddditu, q̄ q̄tānis in illorū ciuiū ſubſidiū & uitæ ſuſtentationē erogant, q̄s aut fatū aut iniq̄ ſors extern9 & lōgus carcer, uel æs alienū (dūmodo ex ſua culpa obærat9 nō ſit) fregerit, aut q̄s incendia latrociniaue opꝑſſerint, & in ægeſtatē cōpulerint, q aliqñ cū ignominia & cōtumelia urbē cogerent deſerere hoc annuo & occulto ſtipēdio, cū qbus rō gñis dignitatis aut familiæ habet, ſuſtentant, donec deſæuiēte fortuna redeūtibuſq; placidioribus aſtris tēpeſtatē naufragiūq; enatarint. Illud ergo maximū pietatis opus duco, q̄ ingenui etiā, & in tacita calamitate cōſtituti cōſolant. Sūt poſt hāc certi & publici reddit9 honeſtarū puellarū dotibus reſeruati, q̄s parētes prę inopia mr̄imonio locare nō poſſunt, aut pupillæ orphanæq; fuerint, dūmodo ſpectata pudicicia & ꝓbitate morum ſanctitateq;

inſignes fuerint. Sunt xii. uirorũ decrepitorũ (q̃s illi xii. frẽs uocãt) duo cõtubernia, in q̃ ciues oparii colligunt, qui ſenio aut lõgo labore effoetis iã uiribus feſſi, uictu & corpis cura egẽtes. Hi a tredecio fratre illorũ curatore, oibus uitæ neceſſariis ꝓuident. Pro foemis etiã mſtis domib⁹ eadẽ pietate cõſtructis & fundatis. Sunt hebdomodales, & ut ipi dicũt dites ſportulæ (ita eã pietatẽ apud Romanos q̃ndã extitiſſe & uocatũ fuiſſe inuenio) hæ centũ, & lxiiii. ciuib⁹ egẽtibus ſingulis hebbomadibus die ſolis, ubi ſacerdos ſacras undas in pplm ſpſerit ꝑpetuis redditib⁹ panem, carnẽ, laridũ. aut dũ ex religione a carnibus abſtinet̃, piſces ſardani, quã illi allec piſum aliaq́ꝫ legumina elargiunt̃. Decẽ ſportulæ numo aureo cõparant̃, cõſtitutis diſpẽſatoribus q de honeſtate, ꝓbitate, neceſſitateq́ꝫ accipientiũ cognoſcant & examẽ faciãt. Sũt inſup minores & perẽnes etiã, ſed pecuniariæ ſportulæ q̃ die ueneris lv. ciuibus, ſed aliis a ſupiorbus in ſingſas hebdomadas ſolidũ (ita nomiſma uocãt, q̃d uicies ſumptũ aureũ Rhenẽſem reddit) erogãtes. Eſt aliud piũ opus q̃d ſex ciuiũ filiis annuos ſũptus q̃nq́ꝫ annis ad gymnaſia gñalia mittit. Primi ſacris literis & theologiæ ſtudẽt. Secũdi ordĩs hũanis & diuis legibus opam dant, reliqui medicinæ. Hi dũ ſuorũ ſtudiorũ p̃mia honeſtioresq́ꝫ titulos doctorũ, quod in eorũ arbitrio poſitũ eſt merent̃, in urbẽ reuocant̃, quorũ opa, ſi urbs indiget, digno a ſenatu ſtipẽdio ꝓuident̃, q̃tienſq́ꝫ in cõi cõſulto opus his fuerit, cõſiliis adhibent q̃d ſi extra urbẽ apud principes, aut alias urbes illos agere cõtingat ſacramẽto adacti ſunt. Dũ ſuis cõſiliis opus eſt reip. & ciuib⁹ adeſſe. Eſt & aliud pietatis opus, & q̃d nuſq̃ apud alias urbes aut gẽtes ĩueneris aut audieris. In ea hebdomada quã de ſaluatoris nr̃i paſſione obſeruam⁹, leproſi utriuſq́ꝫ ſexus ex omĩ regione in urbem cõfluũt. Sexcẽti octingẽti aliq̃n cõueniũt, domo publica in urbe ad cõuentũ illorũ cõſtructa, q̃ per eos dies reficiunt̃. Qui ubi cõuenerũt, ſacerdos & phyſicus eos de q̃bus certitudo morbi nõ cõſtat, luſtrãt & ĩtuent̃ ſignis ei⁹ plagę diligent̃ aſpectis ſi aut lues cuti ĩolita, aut alteri⁹ ęgritudĩs cã caro polluta ſit. Moxq́ꝫ iudiciũ mũdi & ĩmundi corpis ꝓferẽtes ueluti in delectu militũ fit illos excludunt, alios ad collectã multitudinẽ cõſcribũt, datis literis a ſenatu his q mũdi repti ſunt, ſuã ſanitatẽ teſtãtibus, q̃ delectu habito ſacerdos dato ad concionẽ ſigno oms die quẽ de cena dñi appellãt in unũ locũ cogit. Is eſt quẽ ad ædes diui Sebaldi κοιμητήριον gręca uoce dicũt. Nos dormitoriũ mortuorũ dicere poſſum⁹, cõſcenſoq́ꝫ ſuggeſto hortat̃ illos ad patiam & tolerantiã, q̃dq́ꝫ eã mẽbrorũ luem corporũq́ꝫ fœditatẽ, & q̃ ab hominũ ſocietate extra urbes & pagos eiecti uiuãt æq̃ & placato patiẽtiq́ꝫ aĩo tollerent, ſanctorũ martyrũ & eremitarũ meminiſſe uelint, maxieq́ꝫ acerbiſſimã ſaluatoris nr̃i paſſionẽ prę oc̃lis hr̃e & mẽte reuoluere, quãtas ille pro hũani gñis ſalute & redẽptiõe cõtumelias, ſuiq́ꝫ ſanctiſſimi corpis plagas ſuſtulerit, cui⁹ corp⁹ mox pacta cõcione ĩ memoriã paſſiõis eius ſũpturi ſunt. Quib⁹ ita cõſolatis & firmatis poſt ſacrificiũ in ſacello q̃d cœmeterio adiacet a pctis purgari dñico corpe cibãt. Deiñ ĩſtructa cœna lautiſſima in cõe cœnaculũ oẽs cõueniũt. Videres tũc nobiles inſignes matronas, ingenuos & magnificos, ciues uelut miſtros p̃cinctos ad illorũ mẽſes ſtare inciſorio ꝓpinatorioq́ꝫ mũere uelut ad regũ epulas gaudere, miniſterioq́ꝫ int̃ ſe certare, cõuiuãteſq́ꝫ adhortari, cõſolariq́ꝫ ut corp⁹ cibo animiq́ꝫ gaudio expleãt. Tanta pientiſſimarũ matronarũ & optimorũ ciuiũ pietas & ſtudiũ circa

miſeros eſt, Aſt ubi iam epulæ mēſæq̨ remotæ, & hymno dicto ſingulis ueſtis ꝓ tunica & linea camiſia dat, cū uiaticoq̨ ad ꝓpria (ſalutatione & futuri anni inuitatione facta) remittunt, adde nūc ad has urbis pietatis q̄ttuor an̄ portas domus leprarias, & duo publica in urbe, & circa urbē ꝑegrinorū diuerſoria q̄ ab oībus regionib9 & t̄ris itinere fatigatos colligūt, cibo potuq̨ ꝑ diē & nocte reficiūt. Scd'o die recupatis uiribus cū uiatico ad inſtitutū iter dimittūt. Adde nunc huic pietati paupes adoleſcētes a rure & cæteris urbib9 diſciplinarꝫ & lrarū cā īfluētes q̄s urbs q̄ttuor publicis gymnaſiis larga manu fouet. Accedit ad Italicarū urbium morē & imitationē, ꝓ ingenuis pueris & adoleſcētibus erectū ſtipendiū. c. aureorꝫ q̄ uir in romanis lris eruditus in poetica & oratoria ī publica domo legit, ad id ſtipēdiū primus a Monaco Henricus Greninger9 uocatus, uir Rhomanis lris exq̄ſita doctrina oli in Italia inſtitut9, uita & morū hōeſtate cōſpicu9, & ſingl'ari hūanitate & modeſtia p̄ditus. Eius erectiōis & ſtipēdii author apd' ſenatū genitor hoſpitis mei Io. Pirckeimer utriuſq̨ iuris ꝓfeſſor fuit. Sed iam alia ꝓſequamur.

De magiſtratibus urbis. Cap. xiii.

VRbs trifariā in plebe mercatores & p̄res, q̄ antiq̄ gn̄is claritudīe inſignes, diuiſa eſt. Inter q̄s. viii. & xx. fere honeſtiores & ueteres familiæ ſūt, apud q̄s ſūma rerū & īperii eſt, q̄d greci ἀριστοκράτειαν uocāt, publicoſq̨ honores illi ſoli, & mgr̄atus a plebe & mercatorib9 ſepati abeūt, in q̄rꝫ manib9 ratæ leges & ſūmū ius (q̄d nuſq̨ in aliis germaniæ urbib9 īuenies) repoſitū eſt. Hi ex agris & p̄diis uiuūt, negociis tn̄ & mercib9, ut hui9 urbis mores ſunt pleriq̨ dediti, patrū & plebis rarū cōnubiū. Corp9 ſenat9 ſex & xx. uiris cōſtat. xiii. ex his ptātem in ciues exercēt, q̄s illi ſcabinos, romani p̄tores urbanos uocāt. Cæteri de rep. cōſultāt duob9 ſp ex utroq̨ ordīe ꝑ mēſem cōſulū noīe gaudētibus, q̄s ipi magros ciuū uocant, q̄ inſtituto lunatiōes. xiii. annua ſolis cōuerſione illorū nūero explen t. Queſtores aūt qui cæteros ſenio, fide, modeſtia & ꝓbitate antecedūt ex his duos hn̄t. Iſq̨ ſūmus apd' eos magratus eſt, qui oīm uectigaliū q̄ reip. nerui ſunt, ſacrarū ędiū & monaſteriorū & eorꝫ reddituū totiuſq̨ urbis ærarii curā hn̄t. Sūt p̄ter hos ferme. cc. ex tribus q̄s diximus ordibus ſenatorii uiri, q̄ ſel' in anno & ubi res arduæ poſtulauerit coeūt, & in cōe cōſultāt, hos ipi noīatos uocāt. Eſt q̄nqueuirat9 apd' quē crimīales cāę diſcutiunt, hiq̨ tribus per hebdomadā dieb9 cās audiūt. Quib9 ēt dieb9 p̄tores urbani in ciuilib9 q̄ſtionibus ius dicūt aſſidētib9 ſp tribus doctoribus iuriſpitis. Eſt p̄terea p̄tor arualis qui ruſticis ius dicit, urbi ac ciuibus ſubiectis. Ex q̄bus cū neceſſitas ingruit ſupra decē milia armant. Inter q̄s circa ſex milia egregie bombardis periti. Currus aūt falcatos ac prœliares ultra tria milia ex his inſtruūt. Nullū in urbe opariorū, aut plebis publicū, aut occultū cōuentū patiunt. Nec cōuiuii religionis, aut exequiarū cauſa, pniciosum illud & exitiale reipu. arbitrātes q̄ ex talibus cōgreſſibus ſeditiones & factiones diſcriminaq̨ popularia ſeminent & pullulent, quæ res multis germaniæ urbibus libertatē noſtra memoria ademit. Quod ſi aliqua inter oparios ſimultas aut diſſenſio orta fuerit nō ad capita opariorū & ad primores artium, ſed ad ſenatū oīa referunt, qui ut patres conſederint, ſtatim duos ad illos priuato colloquio mittunt qui concordiā tentent, & dum illi pertinaces pſtiterint cōfeſtim ad ſenatū cauſa refert, graui mulcta concordiā empturi. Hac caſtigatione

repreſſi plures inter ciues cõtrouerſiæ tollunt̃,& ab iniuriis abſtinet̃,Cæſar Fride
ricus dũ romæ cõſecrationẽ coronæ a põtifice,ut impatores nr̃i ex religiõe ſolent,
accepiſſet,utq; Norinbergã rediit,ppl̃i mltitudinẽ effuſam,ante portas undiq; ui
dens,& ut urbẽ intraſſet ciuitatẽ in ppl̃m effuſam obſeſſas undiq; plateas & tecta
laborãtia & uelut diluuia q̃dã uidiſſet ſeniorẽ urbis,q tũc leue eius adeqtabat int/
rogauit q̊nã ingenio & arte tantã multitudinẽ ſine ſeditiõe & tumultu regerẽt &
cõtinerẽt.At ille ut uir uenerãda canitie & ſũma animi prudẽtia erat,ꝟbis,inqt,im
perator inuictiſſime,& grauibꝰ pecuniariis corpiſq; pœnis id efficimꝰ,ſignificãs in
genuos ciues ꝟbis & piis adhortatiõibus monẽdos eſſe,hiſq; ſe emẽdare.Plebem
aũt ut ſeruile & indomitũ uulgꝰ nõ niſi corpis pœna aut pecunię mulcta a delictis
arceri debere,ad cohibẽdaq; pctã plus timorẽ q̃ pudorẽ apud uulgũ ualere.Vox
digna & ſalutaris reipu.cũctiſq; ciuitatũ rectoribus & principibꝰ mẽoriæ traden
da. Nullus in urbe publicus aut priuatus locus patet aleæ,taxillis, potatiõibus,aut
aliis q̃ corrũpere aut deprauare mores urbis poſſunt,p̃ter eũ quẽ ſenatus ꝓ inge
nuis ſolũ conſtituit relaxandorũ aĩorũ gr̃a,ne decoctoribꝰ & abligutoribus bono
rũ ſuorũ occaſio aut irritamentũ p̃bere poſſit,q̊d in illorũ hodie urbibus q ex reli
gione ſibi cũcta licere putãt,tanq̃ in decus & incrementũ reipu. chr̃ianæ fieri uide
mus.Qui nedũ publicas luſorias tabernas uiliſſimis ſcurris deorũq; cõtemptori/
bus locãt,uerũetiã ip̃i de his quæſtũ tanq̃ honeſtũ lucrũ q̃runt & recipiũt.In qbus
cerneres ſacris initiatos,& q̊s nec hĩtu,ꝟbis & moribꝰ a plebe diſcernere poſſis in
corona ſedere,aleam,pocula,taxillos pari furore & ĩſania tractare,execrare,fure/
re,& indignari,& q̊d magis ſtomacheris in luborẽ palloremq; eferueſcere,bra/
chia iactari,ĩgemiſcere,ſeq; ſuãq; fortunã & uitã accuſare,diriſq; deuouere,irãq;
& tremẽtia labra in deos & hoĩes exaſpare.Hi ſeculi noſtri mores & chr̃ianæ reli
gionis principes ſunt,in q̊rũ uſum redditꝰ a maioribꝰ nr̃is relicti pio in religionẽ af
fectu,q̊rꝫ hodie tãta luxuria & auaricia eſt,ut ſi totus orbis ip̃mq; cœlũ cũ ſole ab
eis p̃ndi poſſet uectigale facerẽt.Honeſtatis curã urbs talẽ & circa fœmĩas hẽt,ut
nedũ de illarũ ueſtibꝰ,uerũetiã de pedũ uinculis leges tulerĩt,eiuſq; rei ſecretos de
latores hñt,q eas q̃ legi nõ paruerĩt denũcient,ferũt multã pecuniã publico æra/
rio q̊tãnis inferri q̃rundã fœminarũ ad uoluptatẽ inſtructarũ licentia & ĩmodeſta
laſciuia.Cogunt̃ aũt ſingulæ apud ſenatũ cõparere & mulctã offerre,ut illarũ cõ/
tumaciã ꝟbis etiã & monitiõe benigna ad uerecũdiã & modeſtiã inducat. Q̊d ſiq
int̃ mlieres cõtrouerſia coorta fuerit,alteraq; alterã iniuria,ꝟbo,factoue ĩdecoro,
(ut ille ſexus maledicẽtior eſt) leſerit,aut q̃ pellicatui aut lenociniis fauerit,uel ca/
ſtitati puellarũ poſuerit ĩſidias,aut adulterorũ cõgreſſibus cõſuluerit,certo aut ua
go authore delata,publico foro ante curiã patrũ magnũ ſaxũ in globi formã exciſũ
hũeris geſtare cogit̃,p̃cone cũ tympano & phiſtula p̃cedẽte,ad cuiꝰ pulſum in fo/
ro a toto uulgo cõcurrit̃.In ſequẽtibus & acclamãtibus pueris & ætate ꝓuectori/
bus fœdaq; ſuggillatiõe cauillis & ꝓbris ſaxo onuſtã (ut lẽtiori greſſu ſpectaculũ
p̃beat, cõfuſioneq; & calũniis ſubiaceat) inſectãtibus & per circũagãtibus,ridicu
lũ ꝓfecto & plenũ cachinno ſpectaculũ,& coercẽdis mulierũ delictis ſatis efficax
documentũ.Has.n.uitupationes aliqñ magis metuũt q̃ leges ad bene beateq; ui/
uendũ cõſtitutas. Sed nos iam reliqua urbis ornamenta cõſectemur.

De pœnis ſontium. Cap.xiiii.

SVmmã libertatis urbis curã habẽt,q̃d ſiqua cõtentio aut rixa in uulgo cõcitã ta fuerit, aſtanſq; ciuis illis priuſq̃ mutuis uerberibus aut cædibus ſe affece-rint pacem uenerari, & ab iurgiis abſtinere ſenatꝰ auctoritate p̄ceperit,& il-li in furore ꝑtinaces ꝑſtiterint.Mox appitores ꝗ libertati urbis inuigilãt accurrũt, carceribus illos cõfeſtim mancipãtes.Proſcribũt ultra germaniæ(ut lõgiſſime ab urbe qui in p̄riam deliq̄rint abſint)q̃ttuor nemora & flumĩa.Bacenin,Sueuiæ,Pi cearĩa & Hercyniã Frãciæ & Thuringiæ,& Boemiæ,Danubiũ,Albin,Rhenũ,& Mænũ,q̄bus flumĩbus & ſyluis urbs ad q̃ttuor mũdi latera in medio ſita circũſepta eſt.Eos aũt ꝗ delicta cõmittũt,leui etiã aliq̃n cauſa diuerſis pœnis & gn̄ibus tormẽ torũ exq̄ſitis afficiũt,aut q̃ſtionibus ſubiectos dãnant,ut ſint reliquis documẽto,& magnitudo pœnæ alios ꝑterreat,alios ad palũ in foro uinctos ferreo lupato circũ collũ adacto corã multitudĩe ſtare cogũt publico foro uulgiq; ludibriis & ignomi niis exponẽtes.Alios ꝑ urbẽ uirgis ad cruorẽ cæſos ante portas deducũt & extor-res ab urbe,& trãs nemora & q̃ttuor flumĩa ꝓſcribũt.Aliis oculorũ orbes effodi-unt,aut ꝑſectis auribꝰ,& amputata manu urbe expellunt.Linguas dei ſanctorũq; blaſphematoribꝰ p̄ſcindũt,digna tragœdiis materia,& de Oedippo Thereoq; decãtata,periurii reis digitos q̄bus ille tactis ſacris cæleſtia numĩa in teſtes uocaue rat,amputãt.Falſariis monetæ(ut iã metallariæ artes adulterinæ prauorũ hoĩm in genio inuẽtæ ſũt) aut alterius rei cauterio uelut pãnoniis eq̄s,frõtibus aut genis, indelebilẽ characterẽ inurũt,taliq; nota pœnas nepharii pendũt. Nemĩnẽ occulto ueneno,aut toxico placidiſſimo gn̄e mortis (q̃d eq̄dem germanæ ſimplicitati tri-buo,tollũt.In nullos ſæuius grauiuſq; q̃ in latrones,parricidas,fures,& patriæ ho ſtes aĩaduertẽtes, cerneres añ portas ingemoniis dãnatoꝝ cadauera ſuſpẽſa mutu is ſe(dũ aer mouet) cõflictari cadaueribꝰ,& uelut diomedeis ꝑſepiis a coruorũ ſce uarumq; uolucrũ roſtris lacerari,falſarios merciũ aut monetaꝝ,ſacrarũq; ædiũ ſpoliatores & ſacrilegos,uiuos rogo ĩpoſitos aut ad ſtipitẽ uinctos cremãt,inſerto ſub aſcellis capiti,inguinibuſq; nitri puluere,ut flãma fomentũ corripiat.Latrones & parricidas nõ crucibus agũt aut culleis inſuũt,ſed aculeatis rotis tibias & lacer-torũ moras cõfringũt. Cõtritiſq; ſinglis oſſibus carnifex ceruicẽ & præcordia hu meroſq; ingẽti rotæ citato ĩpetu pulſat,a ſedibus & amico domicilio latibuliſq; ſu-is miſerã explodẽs aĩam,dein lacerũ & deforme cadauer ſpirãtibus calẽtibuſq; ad huc venis rota ſup̄ palũ ſuffixa in aura reſupinatos uolucribꝰ exponũt.At q̄bus cũ mitius agit uiuos prius enſe ꝑcutiũt,dein trũcũ ip̄m ſupplicio rotæ afficiũt.In mor tuos etiã & exanĩe corpꝰ ſæuit.Nec ad has pœnas miſeris ꝓficiſci dat, ſed eq̄ adli-gatos ſupinos ad hæc tormẽta trahunt per ſaxa lacunas, uoragines,imbriceſq; pla teaꝝ miſerorũ corpora (ut de Hippolito tragœdia gemit)lacerãtes, obiter un-cis flãmatiſq; forcipibus ſuras & muſculos,aliaq; carnulentiora corporis loca uelli cantes fœdum illud in Germanicæ ſeueritatis triſte ſpectaculum, nec ad coercen-da latrocinia,cædes,& rapinas perditiſſimorũ homiũ ſufficiens & efficax exem-plum,dum lacera corpora & truncos artus,& infecta tabo canibus & ſceuis aliti-bus cadauera exponunt hoſtibus patriæ & in eam coniurantibus exta rimãtur, & ueluti haruſpicina aut ἀνατομὴ fieret, carnifex primum cor ſcrutatur,exectis de-

inde cæteris inteſtinis corp⁹ exenteratũ in q̃ttuor ꝑtes lancinat, ut manus & crura exeruñt. Has tanq̃ ex religione ante urbis portas palis & crucibus affixas ad q̃ttuor mũdi regiones & cœli cardines exponũt. Tanta germanorũ latrocinii & ſacrilegii uindicta eſt. Nec mulierib⁹ (tantus ſeueritatis & iuſticiæ rigor eſt) parcit, q̃ eũ (ut raro ſe a ſcelerib⁹ abſtinẽt) toxico aut amatorio poculo lymphaticos fecerint, aut faſcinatione, aut ſuꝑſtitione ĩfamatæ fuerint, uel quæ partũ necauerit, aut ĩmaturũ excuſſerint diuerſis ſuppliciis afficiunt, aut culleo inſutas ſubmergũt, aut igne uitã adimũt, aut uiuas humo defodiũt, nec his tormẽtis & cruciatib⁹ hũana temeritas a flagitiis & ſceleribus arceri & abſterreri põt, q̃n ſemꝑ ſcelus ſceleri accumulent. Nouis etiã ingeniis crimĩa ꝑpetrãtes, ut nõ ſatis illis digna ſupplicia & tormenta reſpõdeãt. Oĩbus dãnatis cũ ad ſupplicia ducunt̃ cucull⁹ capiti iniicit̃, ne ex amicis, cognatis, notis, aut ignotis animi turbatio, aut deſꝑatio miſero ſuboriat̃, ſed fixis humi & obductis obtutibus & facie, ad mortẽ q̃ſi incognitus trahat̃.

De uniuerſali urbis iuſticia, legibus cõuiuiorũ, nuptiarũ, iudeis, & uini corruptoribus. Cap. xv.

VNiuerſalis iuſticiæ, q̃ alienę utilitatis ſpeculatrix eſt, & eorũ q̃ ad ciuilem cultũ ꝑtinent uigilãtiſſimã curã agũt, ponderũ, regulæ, meſuræ, utriuſq; ex auro & argẽto monetæ, & in cũctarũ rerũ admĩſtratione æq̃bilitatẽ ſeruare p̃cipiẽtes. Mercĩũ adulteros grauiſſima aĩaduerſione corporũ & pecuniæ puniẽtes. Nuptiarũ & cõuiuiorũ, & quicq̃d eorũ eſt q̃ in fauorẽ mr̃imonii & contrahẽdæ amicitiæ cauſa fiũt de cibo & potu, nũeroq; cõuiuarũ ſũptuarias leges tulere, neq; carnes & piſces ſi᷑ ſepelire uẽtribus cõceſſum eſt. Satis uiſum unũ elemẽtum ingluuie nr̃a ſpoliaſſe, & nõ cũctis naturæ mẽbris (ut luxuriæ popinali modũ ponãt) ꝓpt᷑ gulã nr̃am inſidias poſuiſſe, eaſq; cõmeſſationes uelut iacturas & inanes ſũptus, & q̃bus ſe ciues exhauriũt, dãnauit. Lege etiã de canibus lata, ut ſingli pr̃eſfamilias unũ tm̃ canẽ nutriãt, uenatiõe canũ nocturna ob eã rẽ ꝑ uiſpilonẽ demãdata, ut extorres nocte moloſſis ſuis prẽdat & mactet, uenatori tñ cani ab hac lege ĩmuni. In natiuitatib⁹ ꝓlis & funeribus (ut per totã ferme germaniã fit) epulationes nõ concedũt, ne mulieꝶ aggregatiõi occaſiones ebrietatũ dari cõtingat. In cõuiuiis aũt dũ publicas uoluptates inſtruũt, epularis ſermo cõcinn⁹, & p̃ter cõſuetudinẽ germanorũ ſedatus, nec murmurabũdus, nec in licẽtioſos cachinnos effuſ⁹, ſed uerecũdo ſilẽtio p̃ſſus, prudẽs & accurat⁹. Vinorũ etiã corruptores utinã grauiore ſupplicio afficerẽt, cui⁹ corruptelã, ut mĺta alia nr̃a ſecl'a excogitauere, ita illa q̃q; adulteratio & execrandũ malũ inuẽtũ eſt, nec iã ſolũ ꝑ Germaniã, ſed & ꝑ galliã, Pãnoniã, Sarmatiã, aliaſq; t̃ras ſcel⁹ illud ſe plãtauit, dũ colorẽ, ſaporẽ, odorem, v̄tutẽ, ſubſtantiã, patriã etiã in illis mutãt. Inuentũ illud druidę eſſe ferũt Martino bauaro nomẽ illi erat in franciæ oppido q̃d a nigra q̃rcu dicũt, dign⁹ ꝑfecto æternis ſuppliciis q̃ liquorẽ (& q̃ res ſacræ fiũt) corpi hũano gratiſſimũ peſtiferꝶ & lœtalẽ fecit. Naturæ mun⁹ & q̃ nõ aliud p̃ſtantius ſydera ip̃a ornamẽtũq; mũdi phœb⁹ excoq̃t cõtaminãs & inficiẽs, & q̃d ĩ gaudiũ & alacritatẽ & curarũ nr̃arũ remediũ natura nobis elargita eſt, ille in toxicũ & uariarũ ægritudinũ cãs mutauit hũani gñis extinctor, ſanguinari⁹ & crud⁹ carnifex. Q̃d' ſi mercĩũ & monetæ adul

neratores capitali pœna apud uos prudentiſſimi ſenatores plectuntur, quali illum ſupplicio afficiendū cenſetis, qui tot hoīes occidit, aut in ægritudines conicit, quā hodie uinū bibūt. Illi paucioribus corruptelas ſuas uendūt. Ille ætatem oēm & utriuſq; ſexus hoīes in uaria pericula adducit. Mulieribus ſterilitatē inducit, aborſus facit. Conceptū, q; fœtū abigit, nutricib9 lac inficit aut ſubtrahit, arteticos dolores corpori imittit. In uiris aūt inteſtinorū renūq; tormina (quo nō maior dolor corporis eſt, & corroſiones uiſcerū inducit, & ut plura paucis dicam venenū inflammat, mordicat, adurit, extenuat, exiccat, nec ſitim aufert, ſed auget ut natura ſulphuris eſt. Cuius magnā vim prius q̄ deferbuerint uina (cōmixtis aliis noxiis & uenenoſis rebus quæ hic docere pudet) addūt, naturā tranſmutātes, hoc nos ſub dulci melle uenenū amicis noſtris, uxoribus & liberis & nobiſipſis (ut magna pluribus annis uini charitas fuit) tam magnis pecuniis emimus, natura tanti ſceleris ultrice, quæ hunc liquorē per tot annos ꝓpter hos ſuos hoſtes, & uniuerſi humani generis exterminatores ſubtraxit. Quocirca pr̄es prudētiſſimi nō ſolū eorū uaſis cōcuſſis in fluuiū ueſtrū tale uenenū effūdere debetis, uerūetiam huius uini ꝓpinatores in rogū & ignē uiuos p̄cipitare debetis, nō minus hui9 toxici q̄ latrocinii curā agētes. Hebręos in ea ꝑte quæ in ſeptentrionē ſpectat urbs habuit & fouit, ſed ob iuſtas & neceſſarias reip. utilitates nuꝑ expulit & exploſit, gentē tranſmarinā inſigni cōtumelia & ira numinū a patriis ſedib9 exulantē, quę e ſuis ſacris & ſupſtitionib9 adhuc dedita cūctis regionibus aduerſa edurat, nec ſatis erat tantū auri & argenti in Italiam merciū & cōſeruandæ religionis chriſtianæ gratia a nobis quotānis inuehere. Illos etiā pecuniarū nr̄arū corroſores & fœneratores intra ſinū noſtrū per Germaniā fouem9. Et q̄d quorūdā principū noſtrorū auaritia a ſuis extorqre nō pōt, hoc per ſuorū ſubditorū & pauperū locatione & redēptionē efficiunt, ut tandem a iudęis uſuras & uectigalia & tributū colligāt. Fœlices ꝓfecto urbes & terræ quæ hac hoīm luce carēt, ne multis furti occaſionē, & bonorū ſuorū diſtractionem p̄beant. Videres ab illis chriſtianoꝝ ſupellectilē ueſtes, aurum, argentū ſacra etiā uaſa calices ueluti ꝓſcriptā prędā ſub haſta uēdere. Chriſtianorū pecunias nō tantū, ſed & ſanguinē noſtrum ſitire, dū ueteris ſuæ ſupſtitionis extiſpicia cum infantibus noſtris, q̄s cruente & atrociter mactāt, celebrāt, & hoc diuinatiōis genere futura perquirūt, nullā Germaniæ urbē īmunē reliq̄re, quā hoc ſcelere nō polluiſſent. Sacris etiā hoſtiis & ſacramētis noſtris ſæpe ablatis cōtumeliaq; & ignominia affectis. Quapropter flāmis aliiſq; ſuppliciis ſæpe excruciati magnā ſuorum ſcelerū fœditatis & perfidiæ reliquere infamiam.

De annona & uictualibus urbis. Capitulū decimū ſextū & ultimū.

ARmenta & pecora, oues & capræ in urbe nō ſunt ꝓpter mundiciā, q̄ꝑuis ad primū ab ea lapidē ingens copia ſit. Gregaliū & cicurū ipſa prorſus expers. Quippe quæ in tam ſterili ſolo ſita eſt, ut uix locuſtis & formicis cicadiſq; (quod omniū inſectoꝝ maxime ieiunū genus eſt) alimentū cibūq; procreet. Ipſa tamen annonæ & cōmeatus abundantia nullis Germaniæ urbibus ad flumina, & ad inclytos portus Codoni & Oceani noſtri conſtructis inferior eſt. Quippe quæ ſæpe triginta aut quadraginta principibus, imperatori, & regibus

uictũ,& omnia ad eorũ familiã neceſſaria admĩſtrauerit,nullius rei ꝙ uel luxuria regum,aut ebrii ſæculi,aut naturæ neceſſitas requirit egens,uini,frumenti,olei,ſalis,carnis,piſcium,ſalitarũ,ferarũ,uolucrũ,omniũꝗ rerum,uictualiũꝗ copia & affluentia abundans & exuberans,iuſtoꝗ & legitimo precio,tanꝗ apud ſe natiuis opibus genitũ ſit,quod inter licentẽ uendentẽꝗ conueniat oĩa affatim exhibens,a Mgn o,Tubero,Cocero,Aeſto Franciæ amnibus,& Neccharo Sueuię,& Rheno patre fluminũ uina,ex Pannonia & Boemia carnem in ſingulas hebdomadas boues centũ mactans præterea uitulorũ & pecorum multitudinẽ magnam,ex Norico ſalem,ferrum,& frumenta,cuius mille modios ſingulis ſeptimanis abſumunt,quorũ unus hominẽ per annum paſcit,ex qua re colligit̃ ciuiũ numerũ quinquaginta duo millia excedere.Ex Italia oĩs generis fructus & peregrina uina,ſuccos,odores,aromata,tranſmarinaſꝗ opes magis ad inſtrumẽta gulæ & deliciarũ patrocinia ꝙ ad uitæ neceſſaria inuectas.Hæ oẽs res pecuniis quæ a negociatoribus important̃ cõmutatione merciũ facta a ciuibus & operariis comparant̃.Indidẽ uictitantes,& ut eorũ uerbũ eſt,non terra cælo,aut aere ut cæteri mortales ſed ſolo numo uiuentes.Quo circa magna mihi intuenti rẽpub.ueſtram grauiſſimi ſenatores admiratio ſubiit.Cum enim alias urbes quæ hodie adhuc florent,uel quę iam lõgis ruinis excidere,celebritate tamẽ famæ,aut literarũ beneficio adhuc apud nos memoratæ,has aut inclytis portubus & fluminibus,marium cõmercio,ubertate terræ,aut pecore,mineris bellorũ gloria aut imperia in uicinos auctas locupletataſꝗ legimus & uidemus.At uos in uicinos ſtudio,obſequio,amicicia,& fide inſignes,eiuſꝗ rei gratia non fragili & facile perituro papyro,ſed firmo pergameno oẽs ueſtras epiſtolas & ſenatuſcõſulta emittitis.Et ſicut parandæ pacis conſeruandæꝗ fidei & fœderum autores.Ita latrocinii dominationis & rapinarũ ſemper impatientes & infeſtiſſimi hoſtes fuiſtis.Quorũ agrum dum luſtro ſyluã ſabulum & harenã inuenio,dum fluuiũ ſpecto ceruum tranſilire coniicio,& is ueſter Oceanus,Rhodanus,Rhenus,& Danubius qbus rebus in eam opinionẽ adducor,ut crediderim ueſtram urbem,ſicut Græcia de quibuſdã ſuis urbibus canit,a diis ĩmortalibus conditã,& in hunc uſꝗ diem in ornatiſſima ſua rep.& in tanta populi multitudine ſine ciuiũ ſeditione & tumultu numinũ fauore conſeruatã,in quã uelut in cõmunẽ patriã totius Germaniæ gẽtes & collimiciæ noſtræ natiões cõfluunt,qs a latrociniis tutantes uos recipitis,& uariis mercibus onuſtos per uniuerſam Europã emittitis ſocietatis humanæ & cõmerciorũ cõſeruatores,& principes cælesti aliqua & occulta credo uirtute,ut doctiſſimi de loci natura diſſerunt,in urbem ueſtram deſuper diuinitus infuſa.Quam precor fauſtam,fœlicem,ſtabilemꝗ dii immortales urbium & locorũ antiſtites & fatales,genii,indigetes,& hoſpitales,diu in fœlicitate ſua,ſi quid ex uoti noſtri nuncupatione illi accidere poteſt,conſeruent & tueantur,dum rotat aſtra polus feriunt dum litora uenti.

Elaboratum eſt hoc Germaniæ opus, typis ac formulis
Thomæ Anshelmi, Hagenoæ, pręſente caſtigatoreq;
authore ipſo. Sumptibus autem Viri ornatiſſi
mi Ioannis Kobergii Norinbergeñ.
Incolæ. Anno ſalutis noſtræ
M. D. XVIII.
Menſe Augu
ſto.